

ΑΛΕΞΙΑΔΑ

Από την Πριγκίπισσα Άννα Κομνηνή

Κριτική έκδοση βασισμένη στο ψηφιακό αντίγραφο από το
Εργαστήριο Διαχείρισης Πολιτιστικής Κληρονομιάς
του Πανεπιστημίου Αιγαίου

Ediciones
Clío

Έκδοση και Πρόλογος
Dr. Jorge Fymark Vidovic López

Η ΑΛΕΞΙΑΔΑ

Συγγραφέας:

Άννα Κομνηνού

Ίδρυμα Ediciones Clio

Μαρακαΐμπο – Βενεζουέλα 2025

Η ΑΛΕΞΙΑΔΑ

Αννα Κομνηνού

Ίδρυμα Ediciones Clío

**Ediciones
Clío**

Μαρακάιμπο – Βενεζουέλα 2025

ISBN: 9798275183399

Το έργο διανέμεται στο πλαίσιο του Creative Commons Attribution-NonCommercial- Share Alike 4.0 International License. It αποτελεί μέρος του ερευνητικού έργου Paths of Faith – Digital Patristics, που χρηματοδοτείται από το πρόγραμμα Interreg IIIA (ΕΤΠΑ 75%, Εθνικοί Πόροι 25%). Αναπτύχθηκε από το Εργαστήριο Διαχείρισης Πολιτισμικού Περιβάλλοντος του Πανεπιστημίου Αιγαίου (), Τμήμα Τεχνολογίας και Πολιτισμικής Επικοινωνίας. © 2006.

Ψηφιακή έκδοση Νόμιμη κατάθεση:

ISBN:

Υπεύθυνος για την 1η. μοντάζ: Dr. Jorge F. Vidovic López Σχεδιασμός εξωφύλλου: Sara Elena Vidovic Chourio

Διάταξη: Fundación Ediciones Clío

Ίδρυμα Ediciones Clio

Το Ίδρυμα Ediciones Clio είναι ένα ακαδημαϊκό ίδρυμα που επιδιώκει να προωθήσει την επιστήμη, τον πολιτισμό και την ολοκληρωμένη διαμόρφωση κοινοτήτων με σκοπό τη διάδοση επιστημονικού, ανθρωπιστικού, παιδαγωγικού και πολιτιστικού περιεχομένου προκειμένου να εκπαιδεύσει, ατομικά και συλλογικά, ενδιαφερόμενα άτομα και ιδρύματα. Η βοήθεια στη δημιουργία επιστημονικών, τεχνολογικών και πολιτιστικών ικανοτήτων, ως χρήσιμων εργαλείων για την επίλυση των προβλημάτων της κοινωνίας, είναι το κύριο όραμά μας. Για την επίτευξη αυτού του στόχου, προσφέρουμε ένα βιβλιογραφικό αποθετήριο με επιστημονικό, ανθρωπιστικό, εκπαιδευτικό και πολιτιστικό περιεχόμενο, το οποίο μπορούν να κατεβάσουν δωρεάν οι χρήστες που επιθυμούν να συμβουλευτούν την ιστοσελίδα μας και τα κοινωνικά δίκτυα, όπου θα βρείτε βιβλία, επιστημονικά περιοδικά και άλλο περιεχόμενο εκπαιδευτικού ενδιαφέροντος για τους χρήστες.

Η Αλεξιάδα είναι ένα ιστορικό χρονικό γραμμένο από την Άννα Κομνηνή, κόρη του βυζαντινού αυτοκράτορα Αλέξιου Α΄ Κομνηνού, το οποίο αφηγείται με αξιοσημείωτη ευρυμάθεια και βάθος τα γεγονότα της βασιλείας του πατέρα της (1081-1118). Αρχικά γραμμένο στα μεσαιωνικά ελληνικά, το έργο αυτό αποτελεί μοναδική μαρτυρία για την πολιτική, στρατιωτική και θρησκευτική ζωή της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας κατά τη διάρκεια μιας ταραγμένης περιόδου. Η Άννα περιγράφει στρατιωτικές εκστρατείες εναντίον Νορμανδών, Πετσενέγων και Τούρκων, καθώς και περίπλοκες σχέσεις με τους Δυτικούς Σταυροφόρους. Ταυτόχρονα, το κείμενο αποκαλύπτει την καλλιεργημένη και εκλεπτυσμένη οπτική μιας πριγκίπισσας ιστορικού, που κινείται από τον υϊκό θαυμασμό αλλά και από μια έντονη ικανότητα για πολιτική ανάλυση. Η πεζογραφία του συνυφαίνει τον έπαινο, την κριτική και τη φιλοσοφία, με ένα απολογητικό και στοχαστικό βλέμμα. Η Αλεξιάδα είναι, στην ουσία, ένα ουσιαστικό έγγραφο για την κατανόηση του βυζαντινού κόσμου και του πνευματικού οράματος μιας εξαιρετικής γυναίκας του δωδέκατου αιώνα.

Δρ Jorge F. Vidovic Διευθυντής του Ιδρύματος Clio Editions ORCID:
<https://orcid.org/0000-0001-8148-4403> Ιστοσελίδα: <https://>

Πίνακας Περιεχομένων

Η ΑΛΕΞΙΑΔΑ	7
ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ	7
1.t.1 ΑΛΕΞΙΑΣ Α'	11
2.t.1 ΑΛΕΞΙΑΣ Β'	47
3.t.1 ΑΛΕΞΙΑΣ Γ'	72
4.t.1 ΑΛΕΞΙΑΣ Δ'	99
5.t.1 ΑΛΕΞΙΑΣ Ε'	115
6.t.1 ΑΛΕΞΙΑΣ Γ'	137
7.t.1 ΑΛΕΞΙΑΣ Ζ'	167
8.t.1 ΑΛΕΞΙΑΣ Η'	194
9.t.1 ΑΛΕΞΙΑΣ Θ'	213
10.t.1 ΑΛΕΞΙΑΣ Ι'	233
11.t.1 ΑΛΕΞΙΑΣ ΙΑ'	266
12.t.1 ΑΛΕΞΙΑΣ ΙΒ'	297
13.t.1 ΑΛΕΞΙΑΣ ΙΓ'	319
14.t.1 ΑΛΕΞΙΑΣ ΙΔ'	355
15.t.1 ΑΛΕΞΙΑΣ ΙΕ'	384

Η ΑΛΕΞΙΑΔΑ

ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ

ρ.1.1 Ῥέων ὁ χρόνος ἀκάθεκτα καὶ ἀεί τι κινούμενος παρασύρει καὶ παραφέρει πάντα τὰ ἐν γενέσει καὶ ἐς βυθὸν ἀφανείας καταποντοῖ ὅπου μὲν οὐκ ἄξια λόγου πράγματα, ὅπου δὲ μεγάλα τε καὶ ἄξια μνήμης, καὶ τὰ τε ἄδηλα φύων κατὰ τὴν τραγωδίαν καὶ τὰ φανέντα ἀποκρυπτόμενος. Ἄλλ' ὅ γε λόγος ὁ τῆς ἱστορίας ἔρυμα καρτερώτατον γίνεται τῷ τοῦ χρόνου ρεύματι καὶ ἴσῃσι τρόπον τινὰ τὴν ἀκάθεκτον τούτου ροὴν καὶ τὰ ἐν αὐτῷ γινόμενα πάντα, ὅποσα ὑπερέβηκε, ξυνέχει καὶ περισφίγγει καὶ οὐκ ἔῃ διολισθαίνειν εἰς λήθης βυθοῦς. ρ.1.2 Ταῦτα δὲ διεγνωνκυῖα ἐγὼ Ἄννα, θυγάτηρ μὲν τῶν βασιλέων Ἀλεξίου καὶ Εἰρήνης, πορφύρας τιθήνημά τε καὶ γέννημα, οὐ γραμμάτων οὐκ ἄμειρος, ἀλλὰ καὶ τὸ Ἑλληνίζειν ἐς ἄκρον ἐσπουδακυῖα καὶ ῥητορικῆς οὐκ ἀμελετήτως ἔχουσα καὶ τὰς Ἀριστοτελικὰς τέχνας εὖ ἀναλεξαμένη καὶ τοὺς Πλάτωνος διαλόγους καὶ τὸν νοῦν ἀπὸ τῆς τετρακτύος τῶν μαθημάτων πυκάσασα (δεῖ γὰρ ἐξορχεῖσθαι ταῦτα, καὶ οὐ περιαντολογία τὸ πρᾶγμα, ὅσα ἢ φύσις καὶ ἢ περὶ τὰς ἐπιστήμας σπουδὴ δέδωκε καὶ ὁ Θεὸς ἄνωθεν ἐπεβράβευσε καὶ ὁ καιρὸς συνεισήνεγκε) βούλομαι διὰ τῆσδέ μου τῆς γραφῆς τὰς πράξεις ἀφηγήσασθαι τοῦμοῦ πατρὸς οὐκ ἀξίας σιγῇ παραδοθῆναι οὐδὲ τῷ ρεύματι τοῦ χρόνου παρασυρῆναι καθάπερ εἰς πέλαγος ἀμνημοσύνης, ὅσας τε τῶν σκήπτρων ἐπειλημμένος κατεπράξατο καὶ ὅσας πρὸ τοῦ διαδήματος ἔδρασεν ἑτέροις βασιλεῦσιν ὑπηρετούμενος.

ρ.2.1 Ταύτας δὲ λέξουσα ἔρχομαι οὐχ ὥς ἐπίδειξιν τινα τῆς περὶ λόγους ποιουμένη ἀσκήσεως, ἀλλ' ὥς ἂν μὴ πρᾶγμα τηλικούτον τοῖς ἔπειτα γενησομένοις καταλειφθεῖ ἀμάρτυρον, ἐπεὶ καὶ τὰ μέγιστα τῶν ἔργων, εἰ μὴ πως ἄρα διὰ τῶν λόγων φυλαχθεῖ καὶ τῇ μνήμῃ παραδοθῇ, τῷ τῆς σιωπῆς ἀποσβέννυται σκότῳ. Ἦν γὰρ ὁ ἐμὸς πατήρ, ὥς αὐτὰ τὰ πράγματα ἔδειξεν, ἐπιστάμενος ἄρχειν καὶ ὑπείκειν, ἐς ὅσον χρή, τοῖς ἄρχουσιν. ρ.2.2 Ἀλλὰ καὶ τὰς ἐκείνου πράξεις προελομένη συγγράφειν δέδοικα τὸ ὑφορμοῦν τε καὶ ὑποτρέχον, μὴ ποτε λογίσαιτό τις τὰ τοῦ ἐμοῦ πατρὸς συγγράφουσιν

τὰ ἐαυτῆς ἐπαινεῖν, καὶ ψεῦδος ἅπαν δόξῃ τὸ τῆς ἱστορίας πρᾶγμα καὶ ἐγκώμιον ἄντικρυς, εἰ τι τῶν ἐκείνου θαυμάζοιμι. Εἰ δέ που αὐτὸς ἐνέγκοι καὶ τὸ πρᾶγμα βιάζοιτο, ὥστε καθάπτεσθαι τι καὶ τῶν ἐκείνου, οὐ δι' ἐκείνον, ἀλλὰ διὰ τὴν τῶν πραγμάτων φύσιν, δέδοικα πάλιν τοὺς φιλοσκώμμονας, μὴ μοι τὸν τοῦ Νῶε Χάμι ἐπενέγκοιεν ἐποφθαλμιῶντες ἅπαντες πρὸς ἅπαντας καὶ οὐ καθορῶντες τὸ καλῶς ἔχον ὑπὸ βασκανίας καὶ φθόνου, καὶ τὸν ἀναίτιον καθ' Ὅμηρον αἰτιῶνται. p.2.3 Ὅταν γάρ τις τὸ τῆς ἱστορίας ἦθος ἀναλαμβάνῃ, ἐπιλαθέσθαι χρὴ εὐνοίας καὶ μίσους καὶ πολλάκις κοσμεῖν τοὺς ἐχθροὺς τοῖς μεγίστοις ἐπαίνοις, ὅταν αἱ πράξεις ἀπαιτῶσι τοῦτο, πολλάκις δὲ ἐλέγχειν τοὺς ἀναγκαιοτάτους, ὅταν αἱ τῶν ἐπιτηδευμάτων ἁμαρτίαι τοῦθ' ὑποδεικνύωσι. Διόπερ οὔτε τῶν φίλων καθάπτεσθαι οὔτε τοὺς ἐχθροὺς ἐπαινεῖν ὀκνητέον. Ἐγὼ δὲ καὶ τούτους κἀκείνους, καὶ τοὺς πληττομένους ὑφ' ἡμῶν καὶ τοὺς ἀποδεχομένους ἡμᾶς, παραμυθησαίμην ἂν ἀπὸ τῶν πραγμάτων αὐτῶν καὶ τῶν ἐωρακότων τὰ πράγματα αὐτοὺς τε καὶ τὰ πράγματα μαρτυραμένη. Ἐνίων γὰρ τῶν νῦν ὄντων ἀνθρώπων οἱ μὲν πατέρες, οἱ δὲ πάπποι ἐγένοντο οἱ τούτων συνίστορες.

p.3.1 Μάλιστα δὲ εἰς τὴν ἱστορίαν ἐλήλυθα τῶν τοῦ πατρὸς πράξεων ἐκ τοιαύδε αἰτίας. Ἐμοὶ ἀνὴρ ἐγένετο κατὰ νόμους συναφθεὶς ὁ Καῖσαρ Νικηφόρος, εἰς τὴν τῶν Βρυεννίων σειρὰν ἀναγόμενος, ἀνὴρ καὶ κάλλους ὑπερβολῇ καὶ συνέσεως ἀκρότητι καὶ λόγων ἀκριβεῖα μακρῷ τοὺς κατ' αὐτὸν ὑπερβάλλων. Θαῦμα γὰρ ἦν ἄντικρυς καὶ ὁρώμενος καὶ ἀκροώμενος. Καὶ ἵνα μὴ ὁ λόγος τῆς λεωφόρου ἐκτρέποιτο, τὸ παρὸν τῶν ἐφεξῆς ἐχώμεθα. p.3.2 Ἦν μὲν οὖν ἐν πᾶσιν ἐπιφανέστατος, συνεστράτευσεν δ' Ἰωάννῃ τῷ αὐτοκράτορι ἐμῷ ἀδελφῷ καὶ κατ' ἄλλων μὲν βαρβάρων καθιστάντι στρατίαν, καὶ δὲ καὶ κατὰ τῶν Σύρων ἐξορμημένῳ καὶ πάλιν ἐπὶ νόμῳ ἔχοντι τὴν Ἀντιόχου πόλιν. Ἄλλ' ὃ γε Καῖσαρ οὐκ εἰδὼς ἀμελεῖν τοῦ λόγου καὶ ἐν κόποις καὶ πόνοις, συνέγραφε μὲν καὶ ἄλλα τὰ συγγράμματα μνήμης καὶ λόγου ἄξια, προεῖλετο δὲ μάλιστα τὰ κατὰ τὸν Ἀλέξιον τὸν αὐτοκράτορα Ῥωμαίων καὶ ἐμὸν πατέρα συγγράψαι ἐξ ἐπιταγῆς τῆς βασιλίδος καὶ ἐν βίβλοις ἐνθεῖναι τὰς πράξεις τῆς βασιλείας αὐτοῦ, ἐν ᾧ περ ὁ καιρὸς ἐδίδου τούτῳ τῶν ὅπλων καὶ τοῦ πολέμου βραχὺ τι ἀπαλλαγέντι ἐπιβλέψαι πρὸς συγγραφὰς καὶ λογικούς τινας πόνους. Καὶ δὴ καὶ ἤρξατο τῆς συγγραφῆς εἰς τοὺς ἀνέκαθεν ἀνενέγκας χρόνους τὸν λόγον, τῷ τῆς δεσποίνης ἡμῶν κἀν τούτῳ ὑπέικων προστάγματι, ἀπὸ Διογένους τοῦ αὐτοκράτορος Ῥωμαίων ἀρξάμενος καὶ

καταβαίνων εἰς αὐτὸν ἐκεῖνον, περὶ οὗ τὴν πρόθεσιν ἐποιήσατο. Τότε γὰρ καὶ ἀνθοῦν εἶχεν ὁ χρόνος τὸν ἐμὸν πατέρα μειράκιον παραγγείλαντα. Τὰ γὰρ πρὸ τοῦδε οὐδὲ μειράκιον ἦν καὶ οὐδὲν ὃ τι ἄξιον συγγραφῆς αὐτῷ πέπρακτο, εἰ μὴ τις ἐγκωμίου λόγον καὶ τὰ παιδικὰ αὐτῷ θήσαιοτο. p.3.3 Ὁ μὲν οὖν σκοπὸς τῷ Καίσαρι τοιοῦτος, ὥς ἡ τούτου συγγραφή βούλεται. Οὐ μὴν τὰ τῆς ἐλπίδος ἐκβέβηκεν οὐδὲ τὴν ἱστορίαν πᾶσαν ἐτελεώσατο, ἀλλὰ μέχρι τῶν χρόνων τοῦ αὐτοκράτορος Νικηφόρου τοῦ Βοτανειάτου τὸν λόγον ἐφελκυσάμενος ἐκεῖσε τοῦ συγγράφειν ἐπαύσατο, περαιτέρω τοῦ καιροῦ μὴ διδόντος προκόψαι τὴν συγγραφὴν, ζημίαν μὲν τοῖς ὑπὸ τὴν συγγραφὴν πράγμασι περιποιησαμένου, ἡδονὴν δὲ ἀποστερήσαντος τοῖς ἀναγινώσκουσι. Διὰ τοῦτο αὐτῇ, ὅσα τῷ πατρὶ πέπρακτο, συγγράψασθαι προειλόμην, ἵνα μὴ τοιαῦτα ἔργα τοὺς ἐς ὕστερον παραδράμῃ. Οἷαν μὲν γὰρ εἶχον τὴν ἁρμονίαν, ὁπόσῃν δὲ τὴν χάριν οἱ τοῦ Καίσαρος λόγοι, ἴσασιν ἅπαντες οἱ τοῖς ἐκείνου ἐντετυχηκότες συγγράμμασιν. p.3.4 Ἀλλὰ μέχρι τούτου ἐλθὼν, καθάπερ εἶπον, καὶ τὸ σύγγραμμα σχεδιάσας καὶ ἡμιτελὲς ἐκ τῆς ὑπερορίας κομίσας ἡμῖν, συναπεκόμισεν, οἴμοι, καὶ θανάσιμον νόσημα τάχα ἐκ τῆς ἀπείρου κακοπαθείας, τάχα ἐκ τῶν συχνωτέρων στρατηγημάτων, τάχα ἐκ τῆς ὑπὲρ ἡμῶν ἀφάτου μερίμνης. Μέριμνα γὰρ ἔμφυτος καὶ πόνοι ἀνένδοτοι· πρὸς δὲ καὶ ἀέρων ἀνωμαλίας τε καὶ κακότητες ποτήριον αὐτῷ θανάσιμον ἐκεράσαντο. Ἐνθεν μὲν γὰρ εἰς Σύρους καὶ Κίλικας δεινῶς νοσῶν ἐξεστράτευεν· εἶτα κάκειθεν Συρία τοῦτον μὲν ἀπέδωκεν ἄρρωστοῦντα Κίλιξι, Κίλικες δὲ Παμφυλίοις, Παμφύλιοι δὲ τοῖς Λυδοῖς καὶ ἡ Λυδία τῇ Βιθυνίᾳ καὶ ἡ Βιθυνία τῇ βασιλίδι τῶν πόλεων καὶ ἡμῖν ἐξωδηκότε ἤδη τὸ σπλάγχχνον ἐκ τῆς πολλῆς κακοπαθείας. Καίπερ δὲ οὕτως ἔχων ἀσθενείας καὶ θέλων τὰ συμπεσόντα οἷ ἑκτραγωδεῖν τὸ μὲν τι νοσῶν οὐκ ἡδύνατο, τὸ δὲ τι καὶ παρ' ἡμῶν ἐκωλύετο, ὥς μὴ τὸ τραῦμα ἀνοίξοι διηγούμενος.

p.4.1 Ἐγὼ δ' ἐνταῦθα γενομένη σκοτοδίνης ἐμπίπλαμαι τὴν ψυχὴν καὶ ρείθροις δακρῶν περιτέγγω τοὺς ὀφθαλμούς. Ὡς οἷον ἡ Ῥωμαίων ἀπόλῳλε βούλευμα· ὃ πείρας μὲν ἀκριβεστάτης περὶ τὰ πράγματα καὶ ὅσῃν ἐκεῖνος συνείλοχε· λόγων δὲ ἐπιστήμης, ποικίλης δὲ σοφίας, λέγω δὴ τῆς θυραίας καὶ τῆς ἡμετέρας αὐλῆς· ὃ καὶ χάριτος ἐπιτρεχούσης τοῖς μέλεσι καὶ εἶδους οὐκ ἄξιον τυραννίδος, ὥς τινες λέγουσιν, ἀλλὰ καὶ θειοτέρας καὶ κρείττονος. Ἐγὼ γ' οὖν καὶ πολλοῖς ἄλλοις προσωμλήκειν δεινοῖς ἐκ μέσων τῶν πορφυρόθεν σπαργάνων, ὥς οὕτως εἰπεῖν, καὶ τύχαις ἐχρησάμην οὐκ

ἀγαθαῖς, εἰ μή τις θεῖτο τύχην οὐκ ἀγαθὴν καὶ προσμειδιῶσάν μοι τήν τε γειναμένην αὐτὴν καὶ τὸν τεκόντα τοὺς αὐτοκράτορας καὶ τὴν πορφύραν ἐφ' ἧς ἐβλάστησα· τὰ γὰρ ἄλλα φεῦ τῶν κυμάτων, φεῦ τῶν ἐπαναστάσεων. Ὅρφεὺς μὲν οὖν ἄδων καὶ λίθους ἐκίνει καὶ ξύλα καὶ τὴν ἄψυχον ἀπλῶς φύσιν, Τιμόθεος δὲ ὁ αὐλητὴς τὸν ὀρθιὸν ποτε Ἀλεξάνδρῳ αὐλήσας εἰς τὰ ὄπλα παραχρῆμα καὶ τὸ ξίφος ἐκίνει τὸν Μακεδόνα· τὰ δέ γε κατ' ἐμὲ διηγήματα οὐ τοπικὴν τινα κίνησιν οὐδὲ πρὸς ὄπλα καὶ μάχην, ἀλλ' ἐς δάκρυα τὸν ἀκροατὴν συγκινήσειε καὶ οὐκ αἰσθητικὴν μόνον, ἀλλὰ καὶ ἄψυχον φύσιν εἰς πάθος καταναγκάσειε. p.4.2 Τὸ μέντοι πάθος τὸ περὶ τὸν Καίσαρα καὶ ὁ κατ' αὐτὸν ἀνέλπιστος θάνατος αὐτῆς μου καθίκετο τῆς ψυχῆς καὶ ἐς βάθος τὸ τραῦμα εἰργάσατο. Καὶ ἡγοῦμαι τὰς προειληφυίας συμφορὰς πρὸς ταύτην τὴν ἅπληστον συμφορὰν ψεκάδα ὡς ὄντως πρὸς ὅλον Ἀτλαντικὸν πέλαγος ἢ τοῦ Ἀδριαντικοῦ πελάγους τὰ κύματα. Μᾶλλον δέ, ὡς ἔοικεν, ἦσαν ἐκεῖνα τούτων προοίμια καὶ με προκατελάμβανεν ὁ καπνὸς τοῦ καμινιαίου τούτου πυρὸς καὶ ὁ καύσων ἐκεῖνος τῆς ἀρρήτου ταύτης φλογώσεως καὶ τὰ καθ' ἡμέραν πυρσὰ τῆς ἀφάτου πυρκαϊᾶς. Ὡς πυρὸς ἄνευ ὕλης ἀποτεφροῦντος, πυρὸς ἐν ἀπορρήτοις δαδουχουμένου καὶ καίοντος μὲν, μὴ καταφλέγοντος δὲ καὶ τὴν καρδίαν μὲν περιφρύγοντος, δόξαν δὲ παρέχοντος, ὅτι οὐ συνεφρύγημεν, καίτοι μέχρις ὁστέων καὶ μυελῶν καὶ μερισμοῦ ψυχῆς τὰς πυρακτώσεις δεξάμενοι. p.4.3 Ἀλλὰ γὰρ ἐμαυτῆς αἰσθάνομαι διὰ ταῦτα παρενηνεγμένης τοῦ προκειμένου, καὶ ὁ Καῖσάρ μοι ἐπιστὰς καὶ τὸ τοῦ Καίσαρος πένθος πένθος μοι ἐπέσταξε διωλύγιον. Ἀποψήσασα οὖν τὸ δάκρυον τῶν ὀμμάτων καὶ ἐμαυτὴν ἀναλεξαμένη τοῦ πάθους τῶν ἐξῆς ἔξομαι διπλᾶ κατὰ τὴν τραγωδίαν κερδαίνουσα δάκρυα, οἷον ἐπὶ τῇ συμφορᾷ συμφορᾶς μεμνημένη. Τὸ γὰρ εἰς μέσον προθεῖναι τοιοῦτου βασιλέως ὑπόθεσιν καὶ τοσούτου πρὸς ἀρετὴν ἀνάμνησίς ἐστι καὶ τῶν κατ' ἐκεῖνον θαυμάτων, ἅπερ κάμει πρὸς δάκρυα θερμότεα καταφέρει μετὰ πάσης τῆς οἰκουμένης δακρύουσαν. Τὸ γὰρ ἐκεῖνον μεμνησθαι καὶ τὴν αὐτοῦ βασιλείαν εἰς μέσον ἄγειν ἐμοὶ μὲν θρήνων ὑπόθεσις, τοῖς ἄλλοις δὲ ζημίας ἀνάμνησις. Ἀρκτέον τοίνυν ἐνθένδε τῆς ἱστορίας τοῦμοῦ πατρός, ὅθεν καὶ ἄρχεσθαι ἄμεινον· ἄμεινον δὲ ὅθεν σαφέστερός τε καὶ ἱστορικώτερος ὁ λόγος γενήσεται.

1.t.1 ΑΛΕΞΙΑΣ Α΄

1.1.1 Ὁ βασιλεὺς Ἀλέξιος καὶ ἐμὸς πατὴρ καὶ πρὸ τοῦ τῶν σκήπτρων ἐπειληφθαι τῆς βασιλείας μέγα ὄφελος τῇ βασιλείᾳ Ῥωμαίων γεγένηται. Ἦρξατο μὲν γὰρ στρατεῦειν ἐπὶ Ῥωμανοῦ τοῦ Διογένης. Θαυμαστός τις γὰρ ἐφαίνετο ἐν τοῖς κατ' αὐτὸν καὶ φιλοκινδυνότατος. Οὗτος γὰρ τεσσαρεσκαιδεκάτου ἔτους ὢν κατ' ἐκεῖνο καιροῦ συνεκστρατεῦειν ἠπείγετο τῷ βασιλεῖ Διογένηι κατὰ Περσῶν βαρυτάτην ἄγοντι στρατιάν, καὶ ἀπὸ γε τοῦδε ὀρμήματος ἀπειλὴν κατὰ τῶν βαρβάρων ἐμφαίνων καὶ ὥς, εἰ συμπλακῇσεται τοῖς βαρβάροις, τὸ ξίφος αὐτοῦ μεθύσει ἀφ' αἵματος· οὕτως ἦν φιλοπόλεμος ὁ νεανίσκος. Ἀλλὰ τότε οὐκ ἐξεχώρησεν ὁ αὐτοκράτωρ Διογένης αὐτῷ ξυνέπεσθαι, ἅτε πάθους καταλαβόντος τὴν μητέρα βαρυτάτου. Ἐθρήνει γὰρ τὸ τηλικαῦτα θάνατον τοῦ πρωτοτόκου υἱοῦ Μανουήλ, ἀνδρὸς μεγάλα καὶ ἀξιάγαστα ἔργα ἐνδεδειγμένου τῇ τῶν Ῥωμαίων ἀρχῇ. Καὶ ἵνα μὴ ἀπαραμύθητος εἶη ἐκείνη, τὸν μὲν τῶν υἱέων μηκέτι γινώσκουσα οὐ κατορύξει, τὸν δὲ ἀποστέλλουσα ἐν πολέμοις καὶ δεδοικυῖα μὴ τι ἀπαίσιον συναντήσοι τῷ νεανίσκῳ καὶ οὐδ' οἷ γῆς πεσεῖται ἐπιγινώσεται, διὰ ταῦτα ὑποστρέψαι πρὸς τὴν μητέρα τὸ μεράκιον Ἀλέξιον κατηνάγκασε. Καὶ τότε μὲν ἀπελείφθη καὶ ἄκων τῶν συστρατευομένων, ἀλλ' ὃ γε ἐφεξῆς καιρὸς πέλαγος ὑπανέφξεν αὐτῷ ἀνδραγαθῇ μάτῳ. Ἐπὶ γὰρ τοι τοῦ βασιλέως Μιχαὴλ τοῦ Δούκα μετὰ τὴν τοῦ Διογένης βασιλείᾳ καθάραισιν, ὅσος ἦν εἰς ἀνδρείαν, παρέδειξε τὰ κατὰ τὸν Οὐρσέλιον πράγματα. 1.1.2 Ἦν μὲν γὰρ οὗτος Κελτὸς ἀνέκαθεν τῇ στρατιᾷ Ῥωμαίων κατελεγμένος, εἰς δὲ μέγα τύχης ἐξογκωθείς καὶ δύναμιν συναθροίσας ἀμφ' αὐτὸν καὶ στρατιάν ἀξιόλογον τῶν μὲν ἐκεῖθεν ὄντων ὅθεν καὶ αὐτὸς ὥρμητο, τῶν δὲ καὶ ἐξ ἄλλου γένους παντοδαποῦ βαρὺς ἦν αὐτόθεν τύραννος. Πολλὰς δὲ ταλαντεύσεις λαβούσης τῆς τῶν Ῥωμαίων ἡγεμονίας καὶ τῶν Τούρκων καθυπερτερησάντων τῆς τύχης Ῥωμαίων, τῶν δὲ εἰς τὸ κατόπιν ὑπαχθέντων ὥσπερ ψάμμιον ποδῶν ὑποσπασθείσης, τηλικαῦτα καὶ οὗτος τῇ βασιλείᾳ Ῥωμαίων ἐπέθετο. Καὶ ἄλλως μὲν ὢν τυραννικότατος τὴν ψυχὴν, τότε δὲ καὶ μᾶλλον ἐξαφθεὶς πρὸς καθαρὰν τυραννίδα διὰ τὸ κατηφές τῶν τῆς βασιλείας πραγμάτων τὰ τῆς ἐφ' ἑαυτὴν πάντα σχεδὸν ἐλήσατο. Πολλῶν δὲ πιστευθέντων τὸν μετ' αὐτοῦ πόλεμον ἐπ' ἀνδρείᾳ διαβεβοημένων καὶ πείραν εἰσε νεγκαμένων πλείστην πολέμου καὶ μάχης, οὗτος ὑπερπαίων

εφαίνετο καὶ τὴν ἐκείνων πολυπειρίαν. Πῇ μὲν αὐτὸς προσ βάλλον καὶ τρέπων καὶ καθάπερ πρηστήρ ἐμπίπτων τοῖς ἀντικαθισταμένοις αὐτῷ, πῇ δὲ καὶ συμμαχίαν λαμβάνων ἀπὸ τῶν Τούρκων ἀνυπόστατος ἦν ταῖς ὁρμαῖς, ὥστε καὶ τῶν πάνυ μεγιστάνων τινὰς κατασχεῖν καὶ τὰς ἐκείνων κλονῆσαι φάλαγγας. 1.1.3 Ὅτε δὴ καὶ ὑπὸ τὰδελφῷ ἐτάττετο ὁ ἐμὸς πατὴρ Ἀλέξιος καὶ ἄντικρυς ὑπεστρατήγει τούτῳ, τὰ στρατεύματα πάντα ἐώας καὶ ἐσπερίου λήξεως ἐγκεχει ρισμένῳ. Ἐπεὶ δὲ ἐν ἀμηγάνοις ἦν τὰ πράγματα τηνικαῦτα Ῥωμαίοις, τοῦ βαρβάρου τούτου δίκην κεραυνοῦ τὰ πάντα ἐπερχομένου, εἰς ἀξιώμαχον ἀντικατάστασιν ἐπινόεῖται ὁ ἀξιάγαστος οὗτος Ἀλέξιος στρατηγὸς αὐτοκράτωρ ὑπὸ τοῦ βασιλέως Μιχαὴλ ἀναδεδειγμένος. Ὅς δὴ καὶ πᾶσαν ἀνακινήσας φρόνησίν τε καὶ πολυπειρίαν στρατηγικὴν τε καὶ στρατιωτικὴν, καὶ ταῦτα οὐκ ἐν πολλῷ χρόνῳ ταύτην συλλεξάμενος (ἀλλὰ γὰρ διὰ τὸ πάνυ φιλόπονον τοῦ ἀνδρὸς καὶ πανταχόθεν ἐγρηγορὸς εἰς ἄκρον ἐληλυθέναι στρατηγικῆς ἐμπειρίας τοῖς τῶν Ῥωμαίων λογάσιν ἔδοξεν, οἷος Αἰμίλιος ἐκεῖνος ὁ Ῥωμαῖος, ὁποῖος ὁ Σκηπίων, οἷος Ἀννίβας ὁ Καρχηδόνιος· νεώτατος γὰρ ἦν καὶ ἄρτι πρῶτως ὑπηνὴ της, ὃ φασι) τὸν τε Οὐρσέλιον ἐκείνον εἴλε τὸν πολλὸν κατὰ τῶν Ῥωμαίων ρέοντα καὶ τὰ πράγματα τῆς ἔω κατέστησεν οὐ πολλῶν δεηθεὶς ἡμερῶν. Ἦν γὰρ καὶ ὁξὺς φωρᾶσαι τὸ ξυμφέρον καὶ ὁξύτερος καταπράξασθαι· τίνα δὲ τὸν τρόπον εἴλεν ἐκείνον, δηλοῖ μὲν καὶ ὁ Καῖσαρ ἐν τῇ δευτέρᾳ τῆς κατ' αὐτὸν ἱστορίας βίβλῳ πλατύτερον, δηλώσομεν δὲ καὶ ἡμεῖς, ἐφ' ὅσον εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς ἱστορίαν συνήνεγκεν. 1.2.1 Ἄρτι γὰρ τοῦ βαρβάρου Τουτᾶχ ἐκ τῶν βαθυτέρων τῆς ἀνατολῆς μερῶν κατεληλυθὸς μετὰ βαρυτάτου στρατεύματος, ἐφ' ᾧ τὰ τῶν Ῥωμαίων λήζεσθαι, ὁ Οὐρσέλιος πολλάκις ὑπὸ τοῦ στρατοπεδάρχου στενοχωρούμενος καὶ ἄλλα ἐπ' ἄλλοις φρούρια ἀφαιρούμενος, καίτοι στρατιὰν πολλὴν ἐπαγόμενος καὶ πάντας λαμπρῶς καὶ γενναίως καθωπλισμένους, εὐμηχανία παρὰ πολὺ ἡττᾶτο τοῦμοῦ πατρὸς Ἀλεξίου· τέως δ' οὖν ἐπ' ἐκεῖνο καταφυγεῖν ἔδοξε. Τελευταῖον τοῖς πᾶσιν ἐξαπορούμενος ξυμμίγνυσι τῷ Τουτᾶχ καὶ φίλον ποιεῖται καὶ εἰς συμμαχίαν αὐτὸν καταλιπαρεῖ. 1.2.2 Ἄλλ' ὁ στρατοπεδάρχης Ἀλέξιος ἀντιστρατηγεῖται πρὸς ταῦτα καὶ ὁξύτερον οἰκειοῦται τὸν βάρβαρον καὶ ἐπισπᾶται πρὸς ἑαυτὸν καὶ λόγοις καὶ δώροις καὶ πᾶσι τρόποις καὶ μηχανήμασιν. Ἦν γὰρ εἴπερ τις ἄλλος ἐφευρετῆς καὶ πόρους ἐν τοῖς ἀπορωτάτοις ξυμμηχανώμενος. Ὁ γοῦν δυνατώτατος αὐτῷ τῶν τρόπων τοιοῦτός τις ἦν, ὥς ἐν τύπῳ εἰπεῖν, δεξιώσασθαι τὸν Τουτᾶχ· καὶ φησι «φίλοι μὲν ἄμφω ἀλλήλοις ὃ τε σὸς

σουλτάνος και ἐμὸς βασιλεύς. Ὁ δὲ βάρβαρος οὗτος Οὐρσέλιος καὶ πρὸς ἅμφω ἀνταίρει τὰς χεῖρας καὶ ἐχθρὸς καὶ ἀμφοτέροις καθίσταται φοβερώτατος ἐκείνου μὲν κατατρέχων καὶ αἰεὶ τι τῆς μερίδος Ῥωμαίων κατὰ μικρὸν ὑποσπώμενος, ἀποστερίσκων δὲ τῇ Περσίδι ἅπερ ἂν καὶ ἐξῆν κάκεινι περιγενέσθαι. Τέχνη δὲ τὸ ἅπαν μετέρχεται νῦν μὲν ἐμὲ παρασκιάζων διὰ τῆς σῆς δυνάμεως, αὐθις δὲ τοῦ καιροῦ τούτῳ συμπνεύσαντος ἀφέμενος ἐμοῦ ὡς ἤδη ἐν ἀκινδύνῳ καθεστηκὼς πάλιν ἐξ ὑποστροφῆς κατὰ σοῦ ἀρεῖται τὰς χεῖρας. Ἀλλ' εἴ τι ἐμοὶ πείθῃ, ἐπειδὴν καὶ αὐθις ἐλεύσεται πρὸς ὑμᾶς, χρημάτων πολλῶν κρατῆσαι τὸν Οὐρσέλιον καὶ πρὸς ἡμᾶς ἐξαποστεῖλαι δεσμώτην. Τρία γὰρ ἐντεῦθεν» φησι «κερδανεῖς, ἐν μὲν χρημάτων πλῆθος ὅσον καὶ οἶον οὐδεὶς πω πρότερον, ἕτερον δὲ τὴν εὐνοίαν τοῦ αὐτοκράτορος συνεπισπάσῃ, ἀφ' οὗπερ εἰς ἄκρον εὐδαιμονίας φθάσεις ἐληλυθὼς, τρίτον δὲ ὅτι καὶ ὁ σουλτάνος τὰ μεγάλα ἡσθήσεται ἐχθροῦ τηλικούτου ἐκποδὼν γεγονότος καὶ τὰς χεῖρας ἀσκούντος καθ' ἑκατέρων κατὰ τὰ Ῥωμαίων καὶ Τούρκων». 1.2.3 Ταῦτα διαπρεσβευ σάμενος πρὸς τὸν ἄνωθεν εἰρημένον Τουτὰχ ὁ ἐμὸς πατὴρ καὶ τῆς Ῥωμαϊκῆς στρατιᾶς ἀρχηγὸς κατ' ἐκεῖνο καιροῦ καὶ ἅμα καὶ ὁμήρους πέμψας τῶν ἐνδοξοτάτων τινὰς ἐπὶ συγκεκριμένῳ χρόνῳ καὶ χρημάτων ποσότητι πείθει τοὺς ἀμφὶ τὸν Τουτὰχ βαρβάρους κατασχεῖν τὸν Οὐρσέλιον. Καὶ τούτου ταχὺ γεγονότος ἀποστέλλεται εἰς Ἀμάσειαν τῷ στρατοπεδάρχη. 1.2.4 Ἀλλ' ἐντεῦθεν ἐχρονотρίβει τὰ χρήματα· αὐτὸς μὲν γὰρ οὐκ εἶχεν ὁπόθεν ἀποπληρώσειε, τὰ δ' ἐκ βασιλέως ἡμέλητο· καὶ οὐχ ὅτι βραδεῖ ποδὶ κατὰ τὴν τραγωδίαν ἔστιχεν, ἀλλ' οὐδαμοῦ κατεφαίνετο. Οἱ μὲν γὰρ ἀμφὶ τὸν Τουτὰχ ἐνέκειντο τὸν τῶν χρημάτων ἀπαιτοῦντες ὄγκον ἢ τὸν ἐωνημένον ἐξόπισθεν λαμβάνειν καὶ πάλιν δρομεῖν ἔάν τοῦτον ὅθεν κατείληπτο· ὁ δὲ οὐκ εἶχεν ὅθεν ἀποδοίῃ τὴν τοῦ ἐωνημένου τιμὴν. Τοῖς ὅλοις οὖν δι' ὅλης νυκτὸς ἐξαπορούμενος ἐρανίσασθαι παρὰ τῶν οἰκητόρων Ἀμασειᾶς ἐλογίσαστο τὴν τιμὴν. 1.2.5 Καὶ αὐγαζούσης ἡμέρας, κἂν ἀργαλέον ἐδόκει, ἀλλ' ὅμως συνεκαλεῖτο ἅπαν τὰς τε καὶ μᾶλλον τοὺς τὰ πρῶτα φέροντας καὶ χρημάτων εὐποροῦντας. Πρὸς οὓς μᾶλλον θεασάμενος ἔφη «ἴστε πάντες, ὅπως ὁ βάρβαρος οὗτοσί τὰς τοῦ Ἀρμενικοῦ διέθετο πόλεις ἀπάσας ὅσας τε κωμοπόλεις ἐπόρθησε καὶ ὅπου σους κακῶς διέθετο συμφοραῖς ἀφορήτοις ὑποβālων ὅποσα τε χρήματα ἀφ' ὑμῶν ἐκομίσαστο. Ἀλλὰ καιρὸς ἤδη πάρεστι τῶν ἐξ αὐτοῦ ὑμᾶς ἀπαλλάττειν κακώσεων, εἰ βούλεσθε. Δεῖ τοιγαροῦν μὴ προέσθαι τοῦτον. Ὅρατε γὰρ ὡς δεσμώτης ἡμῖν ὁ βάρβαρος νεύσει πάντως Θεοῦ καὶ ἡμετέρας σπουδῇ. Ὁ δὲ

τοῦτον ζωγρήσας Τουτάχ ἐξ ἡμῶν αἰτεῖ τὴν τιμὴν. Ἡμεῖς δ' ἀποροῦμεν παντάπασιν ἐπ' ἄλλοδαπῆς τε ὄντες καὶ συχρὸν ἤδη χρόνον μετὰ τῶν βαρβάρων μαχόμενοι καὶ τὰ προσόντα δεδαπανηκότες. Εἰ μὴ γοῦν πόρρω ὁ βασιλεὺς ἦν καὶ καιρὸν ἀναμονῆς ἐδίδου ὁ βάρβαρος, ἔσπευσα ἂν ἐκεῖθεν κομισθῆναι τὰ τῆς τιμῆς. Ἐπεὶ δ', ὥς ἴστε καὶ αὐτοί, οὐδὲν τούτων ἔξεστι πράττειν, δέον ὑμᾶς συνεισε νεγκεῖν τὴν τιμὴν, καὶ λήψεσθε πάντα δι' ἡμῶν ἐκ βασι λέως ὅποσα παράσχοιτε» 1.2.6 Εἶπε ταῦτα καὶ ἐξεκρούσθη παραντίκα καὶ θόρυβον ἀνῆψε σφοδρότατον τῶν Ἀμασεια νῶν εἰς ἀποστασίαν κεκινημένων. Ἦσαν γὰρ οἱ τούτους εἰς θόρυβον ἠρέθιζον ἄνδρες κακουργότατοί τινες καὶ ῥέκται πραγμάτων εἰδότες ὀτρύνειν δῆμον εἰς ταραχὴν. Θόρυβος τοίνυν ἦρτο πολλὸς τῶν μὲν βουλομένων σφάζεσθαι τὸν Οὐρσέλιον καὶ τὸ πλῆθος ἀντιλαβέσθαι τούτου ἐρεθι ζόντων, τῶν δὲ ἐκταραττομένων (τοιούτον γὰρ τὸ συρφετῶ δεσ πλῆθος) καὶ τὸν Οὐρσέλιον ἀρπάσαι θελόντων καὶ τῶν δεσμῶν ἀπολύειν. Δῆμον οὖν ὁ στρατοπεδάρχης τοσοῦτον ὄρῶν μαινόμενον ὥς ἐν στενῷ κομιδῇ τὰ κατ' αὐτὸν ἐγνώ κει, καταπεπτώσει μὲν οὐδαμῶς, ἀλλ' ἐπιρρώσας ἑαυτὸν κατεσίγαζε τῇ χειρὶ τὸν θόρυβον. 1.2.7 Ὅψε δὲ καὶ μόλις τούτους καταπαύσας καὶ πρὸς τὸ πλῆθος τὸν λόγον ἀνενεγ κὼν ἔφη «θαυμάζειν ἔπεισί μοι, ἄνδρες Ἀμασειανοί, ὅπως τὴν συσκευὴν τουτωνὶ τῶν ἐξαπατώντων ὑμᾶς παντάπασιν ἡγνοήσατε τὴν σφῶν αὐτῶν σωτηρίαν τῷ ὑμετέρῳ αἵματι ἐξωνουμένων καὶ μεγίστην ὑμῖν τὴν βλάβην προξενούντων αἰεὶ. Ποία γὰρ ὑμῖν τῆς τοῦ Οὐρσελίου τυραννίδος ἡ ὠφέ λεια, εἰ μὴ σφαγαὶ καὶ πηρώσεις καὶ ἀκρωτηριασμοὶ μελῶν; Οὗτοι δὲ οἱ τῶν τοιούτων ὑμῖν πρόξενοι ἔνθεν μὲν τὰ οἰκεῖα ἀσινῇ διετήρουν τὸν βάρβαρον θεραπεύοντες, ἐκεῖθεν δὲ αὐθις τῶν ἐκ βασιλέως ἐνεφοροῦντο δωρημάτων χαρίζο μενοι τούτῳ, ὅτι μὴ ὑμῶν τε καὶ τῆς πόλεως Ἀμασειας παρεχώρησαν τῷ βαρβάρῳ, καὶ ταῦτα μηδένα λόγον ὑμῶν ποιησάμενοι πώποτε. Διὰ τοῦτο καὶ τὴν τυραννίδα συνί στασθαι βουλόμενοι, τῷ μὲν τυράννῳ χρηστὰς ὑποσαίνοντες ἐλπίδας ἀσινῇ τὰ οἰκεῖα διατηρῶσιν, ἐκ βασιλέως δὲ αὐθις ἀπαιτῶσι τιμὰς τε καὶ δωρεάς. Ἦν δέ τι καὶ νεωτερισθῇ, αὐτοὶ μὲν πάλιν ἑαυτοὺς τοῦ δράματος ἐξάγωσι, τὸν δὲ βασιλέως θυμὸν καθ' ὑμῶν ἐξάψωσιν. Εἴ τι οὖν ἐμοὶ πείθε σθε, τούτους μὲν ὑμᾶς πρὸς θόρυβον ἐρεθίζοντας τὸ παρὸν ἐρρῶσθαι ἐάσατε, ἕκαστος δὲ ὑμῶν οἴκαδε ἀπελθὼν τὰ λεχθέντα σκοπεῖται, καὶ εἴσεσθε ὁποῖος ὑμῖν τὸ συμφέρον βουλευέται».

1.3.1 Τούτων ἀκούσαντες τῶν ῥημάτων ὥσπερ ὀστράκου μεταπεσόντος τὴν γνώμην μεταβάλοντες οἴκαδε ἀνεχώρουν. Ὁ δὲ στρατοπεδάρχης γινώσκων τὸν δῆμον ἐν ῥοπῇ τὰς γνώμας μεταβάλλειν εἰωθότα, καὶ μᾶλλον εἰ ὑπὸ χαιρε κάκων ὀτρύνεται, δείσας μὴ διὰ τῆς νυκτὸς κατ' αὐτοῦ μελετήσαντες ἐπέλθωσι καὶ τὸν Οὐρσέλιον ἐξαγαγόντες μὲν τῆς φρουρᾶς, λύσαντες δὲ τῶν δεσμῶν ἀφῶσιν, ἐπεὶ μὴ ἀποχρώσας εἶχε δυνάμεις πρὸς τοσούτους ἀντικαταστήναι, μηχανᾶται τὸ ἐντεῦθεν Παλαμήδειόν τι μηχανήμα. Ἐς μὲν τὸ φανερὸν ἀποτυφλοῖ τὸν Οὐρσέλιον· καὶ ἡπλωτο μὲν ἐν τῇ γῇ, ὁ δὲ δῆμιος ἐπῆγε τὸν σίδηρον, ὁ δὲ ἐπωρύετο τε καὶ ἔστεινε καθάπερ λέων βρυχώμενος. Σχῆμα δὲ πάντα ἦσαν τῆς τῶν ὁμμάτων ἀποστερήσεως, παρήγγελτο δὲ καὶ ὁ τῷ δόξαι τυφλούμενος βοᾷν τε καὶ κεκραγένοι καὶ ὁ μέχρι τοῦ δοκεῖν τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐξορύττων δριμύ τε ἐνο ρᾶν πρὸς τὸν ἐκκείμενον καὶ μανιώδη τὰ πάντα δρᾶν, μᾶλλον δὲ σχηματίζεσθαι τὴν ἀποτύφλωσιν. Καὶ ὁ μὲν ἀπετυφλοῦτο μὴ ἀποτυφλούμενος, ὁ δὲ δῆμος ἐκρότει καὶ πανταχόθι τὴν τοῦ Οὐρσελίου τύφλωσιν διεβόμβει. 1.3.2 Ταῦτα ὥσπερ ἐν σκηνῇ δραματουρηθέντα πέπεικε τὸν ὄχλον ὅλον, ὅσος ἐγχώριος καὶ ὅσος ἔξωθεν, εἰς ἔρανον κατὰ τὰς μελίσσας συλλέγεσθαι. Τοῦτο γὰρ ἅπαν τὸ σκέμμα τῆς Ἀλεξίου φρονήσεως, ἵνα οἱ πρὸς τὸ δοῦναι χρήματα δυσχερῶς ἔχοντες καὶ ἀφελέσθαι τὸν Οὐρσέλιον ἐπιβουλεύοντες ἐκ τῶν χειρῶν Ἀλεξίου τοῦμοῦ πατρὸς ἀποκαρδοκῇσώσι τε ὡς ἐντεῦθεν αὐτοῖς τῆς ἐπιβουλῆς ἀνωφελοῦς καθεστηκυίας καὶ ταχὺ πρὸς τὸ βούλημα τοῦ στρατοπεδάρχου τράπωνται τῆς πρῶν ἀστοχοῦντες βουλῆς αὐτόν τε φίλον ποιούμενοι καὶ ὀργὴν βασιλέως ἐκκλίνοντες. Τοῦτον τοίνυν οὕτω κατασχὼν τὸν Οὐρσέλιον ὁ ἀξιάγαστος στρατηγὸς εἶχεν ὡς ἐν ζωγρίῳ τὸν λέοντα ἔτι ἐπικαλύμματα τοῖς ὀφθαλμοῖς φέροντα τὰ σύμβολα τῆς δῆθεν ἀποτυφλώσεως. 1.3.3 Οὐ μὴν ἤρκειτο οἷς εἵργασται οὐδὲ ὡς κῦδος ἀράμενος πρὸς τὰλλα τῶν πραγμάτων ἀνα πεπτώκει, ἀλλὰ πόλεις τε ἄλλας πολλὰς καὶ φρούρια κατεκτήσατο καὶ ὑπὸ τὴν τῆς βασιλείας ἐξουσίαν πεποίηκεν, ὅσα ἐπὶ τῶν Οὐρσελίου καιρῶν πονηρῶς προπέπραχεν. Ἐντεῦθεν οὖν τὰς ἡνίας στρέψας εὐθὺς τῆς βασιλίδος πόλεως ἤλανε. Γενόμενος δὲ ἐν τῇ παππῳά πόλει καὶ μικρὸν ἀναπαύων τῶν πολλῶν καμάτων ἑαυτὸν τε καὶ τὴν σύμπασαν στρατιὰν πρᾶγμα ἐντεῦθεν ὥπτο πεποιηκώς, ὅπερ Ἡρακλῆς ἐκεῖνος ἐπὶ τῇ τοῦ Ἀδμήτου Ἀλκήστιδι. 1.3.4 Ὡς γὰρ εἶδεν ὁ Δοκειανὸς ἐκεῖνος, ὁ τοῦ προβεβασι λευκότος Ἰσαακίου Κομνηνοῦ ἀδελφιδουῖς καὶ τούτου ἐξάδελφος (ἀνὴρ δὲ οὗτος τῶν ἐπιδόξων καὶ γένει

καὶ ἀξιώματι) τὸν Οὐρσέλιον τὰ τῆς τυφλώσεως σύμβολα φέροντα καὶ ὑπὸ τοῦ χειραγωγούμενου, βύθιον τι στενάξας καὶ ἐπὶ δακρύσας τῷ Οὐρσελίῳ ὠμότητα κατηγορήκει τοῦ στρατηγοῦ. Καὶ μέμψιν αὐτῷ ἐπῆγε τούτου καταβώμενος ὡς τοιοῦτον ἄνδρα γεννάδαν τε καὶ ἄντικρυς ἦρωα τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀφελομένου, ὃν ἔχρην ἀτιμώρητον διασώσασθαι· ἀλλ' ἐκεῖνος τότε μὲν «τὰς αἰτίας τῆς ἀποτυφλώσεως εἰσαῦθις ἐπακούσειας» ἐπειπὼν «φίλιτάτέ μοι», μετὰ βραχὺ εἰς οἰκίσκον ἀγαγὼν αὐτόν τε καὶ τὸν Οὐρσέλιον ἀνακαλὺ πτεῖ τὸ πρόσωπον καὶ δείκνυσιν Οὐρσελίου τοὺς ὀφθαλμοὺς πυρῶπὸν ἀπαστρέπτοντας. Ἐξεπλάγη ταῦτα ὡς ἐθεάσατο καὶ ἐθαύμασεν ὁ Δοκεϊανὸς καὶ οὐκ εἶχεν ὅ τι καὶ χρήσαιτο τῷ πλήθει τοῦ θαύματος. Καὶ θαμὰ μὲν ταῖς ὄψεσι τὰς χεῖρας ἐπέβαλε, μή που καὶ ὄναρ ἐστὶ τὸ θεῶμενον ἢ τις μαγικὴ τερατεία ἢ ἄλλο τι τοιοῦτον ἄρτι πρῶτος καινοτομούμενον. Ὡς δὲ τὴν ἐπὶ τῷ ἀνδρὶ φιλανθρωπίαν τοῦ ἐξαδέλφου κατεμάνθανε καὶ μετὰ τῆς φιλανθρωπίας τὴν τέχνην, περιχαρὴς γεγονὼς ἐνηγκαλὶ ζετόν τε αὐτόν καὶ κατεφίλει πολλάκις τὸ πρόσωπον εἰς ἡδονὴν τὸ θαῦμα μεταβαλὼν. Ταῦτ' οὖν πεπόνθασιν καὶ οἱ περὶ τὸν βασιλέα Μιχαὴλ καὶ βασιλεὺς αὐτοὺς καὶ πάντες.

1.4.1 Ἐντεῦθεν πάλιν ἐπὶ τὴν ἐσπέραν πέμπεται παρὰ Νικηφόρου τοῦ αὐτοκράτορος ἤδη τὰ Ῥωμαίων σκῆπτρα κατεσχηκότος κατὰ Νικηφόρου τοῦ Βρυεννίου τὴν δύσιν ὅλην κλονοῦντος καὶ τὸ διάδημα ἑαυτῷ περιθεμένου καὶ βασιλέα Ῥωμαίων ἀνακηρύττοντος. Ἄρτι γὰρ τοῦ αὐτοκράτορος Μιχαὴλ τοῦ Δούκα τοῦ θρόνου καθαιρεθέντος καὶ ἀντὶ ταινίας τε καὶ στέμματος τὸν ποδῆρην καὶ τὴν ἐπὶ μίδα τὴν ἀρχιερατικὴν ἐνδεδυμένου, ὁ Βοτανειάτης ἐπὶ τοῦ βασιλείου θρόνου καθίσας καὶ τὴν βασιλίδαν Μαρίαν, ὡς προῖον ὁ λόγος σαφέστερον παραστήσειε, μνηστευσάμενος τὰ τῆς βασιλείας διίθυνε πράγματα. 1.4.2 Ἄλλ' ὁ Νικηφόρος Βρυένιος τὴν δουρικτὴν περιεζωσμένος ἀρχὴν Δυρραχίου ἐπὶ τοῦ βασιλέως Μιχαὴλ καὶ πρὸ τοῦ βασιλεῦσαι τὸν Νικηφόρον βασιλεῖαν τε ἤρξατο καὶ ἀποστασίαν κατὰ τοῦ Μιχαὴλ ἐμελέτησε. Τὸ μὲν ὅθεν καὶ ὅπως, οὐκ ἀναγκαῖον ἐστὶν ἡμῖν διηγεῖσθαι· φθάνει γὰρ ἡ τοῦ Καίσαρος ξυγγραφὴ τὸ αἴτιον τῆς ἀποστασίας ἐξιστορήσαι. Τὸ δ' ὅτι ἐκεῖθεν ὥσπερ ἐξ ὀρμητηρίου τινὸς τῆς πόλεως Δυρραχίου πάντα τὰ τῆς ἐσπέρας κατέδραμε καὶ ὑφ' ἑαυτὸν ἐποίησε καὶ ὅπως οὗτος ἐάλω, τοῦτο τῶν ἀναγκαιοτάτων ἐστὶν ἐν βραχεὶ διηγήσασθαι. Τὸ γὰρ ἀκριβὲς τῆς ἱστορίας τὸν βουλόμενον μαθεῖν ἐς τὸν

Καίσαρα παραπέμπομεν. 1.4.3 Κράτιστος γάρ ὁ ἀνὴρ τὰ πολέμια καὶ ἅμα καὶ γένους ὦν τῶν ἐπισημοτάτων καὶ ἀναδρομῇ σώματος καὶ κάλλει προσώπου κοσμούμενος καὶ ἐμβριθείᾳ φρονήματος καὶ βρα χιόνων δυνάμει τῶν κατ' αὐτὸν διαφέρων ἀνδρῶν ἐπάξιον ἦν βασιλείας τὸ χρῆμα. Καὶ τοσοῦτος ἦν εἰς πειθῶ δυνατός καὶ πάντας ἐφέλκειν καὶ ἐκ πρώτης ὄψεως καὶ ὁμιλίας δυνάμενος, ὥστε πάντες πανδημεὶ καὶ στρατιῶται καὶ ἰδιῶται τῶν πρωτείων αὐτῷ ξυνεχώρουν καὶ βασιλεύειν ἡξίουσαν ἀπάσης ἐφάσκειν καὶ ἐσπερίας λήξεως. Καὶ γὰρ ἐπιόντα τοῦτον αἱ πόλεις ἅπασαι ὑπταίαι χερσὶν ὑπεδέχοντο καὶ ἄλλη πρὸς ἄλλην πόλιν μετὰ κρότου παρέπεμπε. Ταῦτα ἐτάραττε μὲν τὸν Βοτανειάτην, ἐξεκύκα δὲ καὶ τὸ περὶ αὐτὸν στράτευμα καὶ εἰς ἀμηχανίαν τὴν βασιλείαν ὅλην ἐνέβαλλε. 1.4.4 Πέμπειν οὖν διεγνώκεισαν τὸν ἐμὸν πατέρα τὸν Κομνηνὸν Ἀλέξιον κατὰ τοῦ Βρυεννίου δομέστικον τῶν σχολῶν ἄρτι προχειρισθέντα μετὰ τῶν ἐνουσῶν δυνάμεων. Εἰς γὰρ τὸ μέρος τοῦτο ἡ βασιλεία Ῥωμαίων εἰς τοῦσχατον ἐληλύθει. Τὰ τε γὰρ ἐφ' αὐτῶν στρατευμάτων ἄλλο ἄλλαχθ' διεσκέδαστο τῶν Τούρκων ὑφαπλωθέντων καὶ πάντα σχεδὸν περισχόντων, ὅσα Εὐξείνου πόντου ἐστὶ μετὰ καὶ Ἑλλησπόντου καὶ Αἰγαίου τε καὶ Συριακοῦ πελάγους [καὶ] Σάρου τε καὶ τῶν ἄλλων καὶ μάλιστα ὅποσοι Παμφυλίαν τε καὶ Κίλικας παραμειβόντες ἐς τὸ πέλαγος ἐκπίπτουσι τὸ Αἰγύπτιον. Τὰ μὲν οὖν ἐφ' αὐτῶν στρατεύματα οὕτως ἔσχον· τὰ δὲ τῆς ἐσπέρας ἐς τὸν Βρυέννιον συρρεῦσαντα εἰς στενὸν κομιδῇ καὶ ὀλίγον στράτευμα τὴν βασιλείαν ἀφῆκε Ῥωμαίων. Ἀθάνατοί τε γὰρ τινες αὐτῇ κατελείφθησαν χθὲς καὶ πρόην ξίφους ἡμμένοι καὶ δόρατος καὶ τινες ἐκ τοῦ Χώματος στρατιῶται ὀλίγοι καὶ Κελτική τις στρατιὰ εἰς ὀλίγους τινὰς περιϊσταμένη. Τούτους δὴ τῷ ἐμῷ πατρὶ Ἀλεξίῳ διδῶσιν καὶ ἅμα συμμάχους ἀπὸ τῶν Τούρκων προσκαλεσάμενοι ἐξιέναι οἱ περὶ τὸν βασιλέα προσέταττον καὶ ξυμμίξαι τῷ Βρυεννίῳ οὐ μᾶλλον εἰς τὴν ἐφεπομένην στρατιάν θαρροῦντες ἢ εἰς τὸ φρόνημα τοῦ ἀνδρὸς καὶ τὴν ἐν πολέμοις καὶ μάχαις δεινότητα. 1.4.5 Ὁ δὲ τὴν ξυμμαχίαν μὴ περιμείνας ὁξέως ἐπερχόμενον τὸν ἐχθρὸν ἀκούων κἀντεῦθεν καλῶς καὶ ἑαυτὸν καὶ τοὺς ξυνεπομένους φραζάμενος ἔξεισι τῆς βασιλίδος τῶν πόλεων καὶ κατὰ τὴν Θράκην γεγωνὼς περὶ τὸν Ἀλμυρὸν ποταμὸν στρατοπεδεύει ἄνευ τάφρων καὶ χάρακος. Μανθάνων γὰρ τὸν Βρυέννιον ἐν τοῖς Κηδόκτου πεδίοις αὐλιζόμενον ἐβούλετο ἐκάτερα τὰ στρατεύματα αὐτοῦ τε καὶ τῶν ἐναντίων ἀξιόλογον ἀπέχειν διάστημα. Οὐ γὰρ εἶχεν ἀντιμέτωπος ἐπιστῆναι τῷ Βρυεννίῳ, ἵνα μὴ κατάφωρα γένοιτο τὰ τῆς δυνάμεως καὶ

μη δοίη, όπόσος τίς έστι τήν στρατίαν, αίσθησιν τῷ έχθρῳ. Μετ' όλίγων γάρ πρός πολλούς καί μετ' άπειροπολέμων πρός έμπειροπολέμους έμελλε ξυμβαλεῖν καί τοῦ θαρρεῖν άφέμενος καί αναφανδόν έμπίπτειν κλωπετεύειν τήν νίκην έβούλετο.

1.5.1 Έπει δέ άνδρας καί άμφοτέρους γενναίους εἰς πόλεμον ό λόγος κατεστήσατο, τόν τε Βρυέννιον καί τόν έμόν πατέρα τόν Κομηνηνόν Άλέξιον (οὐδέν γάρ έτερος τοῦ έτέρου πρός άνδρείαν άπελιμπάνετο οὐδέ τὰ τῆς έμπειρίας έτερος έτέρου παρ' έλαττον εἶχεν), άξίον έστι καταστησα μένους τούτους εἰς φάλαγγας καί άντιπαρατάξεις εκείθεν άποσκοπήσαι τοῦ πολέμου τήν τύχην. Τῷ μέν γάρ άνδρε τούτῳ καί άμφω ήστην καλῶ καί γενναίῳ καί τά γε εἰς χείρας καί πείραν ὥσπερ επί τρυτάνης ιστάμενοι· όρᾶν δέ ήμᾶς χρεών, όπου τὰ τῆς τύχης επέβρισεν. Ό μέν γάρ Βρυέννιος μετὰ τοῦ θαρρεῖν ταῖς δυνάμεσι καί τήν πείραν προϋβάλλετο καί τήν ευταзіαν τῆς παρατάξεως· ό δ' Άλέξιος εκ τοῦ έτέρου όλίγας μέν έλπίδας καί πάνυ άφελεῖς εἶχεν όσον επί τῷ στρατεύματι, άντιπροϋβάλλετο δέ τήν άπό τῆς τέχνης ισχύν καί τās στρατηγικάς μηχανάς. 1.5.2 Ἦδη γάρ αλλήλοιν αισθόμενοι καί ότι πολέμων ήδη καιρός ό μέν Βρυέννιος, επειδή τās εφόδους αὐτοῦ προϋποτέμενεσθαι τόν Κομηνηνόν Άλέξιον μεμαθήκοι καί περι Καλαυρήν στρατοπεδεύειν, οὕτῳ ξυνταζάμενος άντεπ ήρχετο. Εἷς τε γάρ δεξιόν κέρας καί ευώνυμον τάξας τὸ στράτευμα τοῦ μέν δεξιοῦ κατάρχειν τόν αὐτάδελφον Ἰωάν νην επέταττε· πεντακισχίλιοι δ' ήσαν οἱ τοῦτο τὸ μέρος συμπληροῦντες, Ἰταλοί τε καί τῆς τοῦ Μανιάκου εκείνου άποσπάδος καί μὴν καί εκ Θετταλίας άνδρες ίππεῖς καί μοῖρά τις τῶν άπό τῆς εταιρίας οὐκ άγεννής. Θάτερον δέ τὸ ευώνυμον κέρας ό Τарханειώτης εἶχε Κατακαλόν, Μακεδόνας τε καί Θρακας έξωπλισμένους εἰς τρισχιλίους τοὺς ζύμπαντας συναριθμουμένους. Αὐτὸς δ' ό Βρυέννιος τὸ μέσον κατεἶχε τῆς φάλαγγος εκ τε Μακεδόνων καί Θρακῶν συντεταγμένον καί τοῦ άρχοντικοῦ σύμπαντος όσον επίλεκτον. Πάντες δέ εφ' ίππου Θετταλῆς εποχού μενοι καί τοῖς σιδηροῖς θώραξι καί τοῖς περι τήν κεφαλὴν κράνεσιν έξαστράπτοντες, τῶν τε ίππων διεγειρομένων ές όρθὸν οὗς καί τῶν ασπίδων πρὸς αλλήλας παταγουσῶν πολλή τις αὐγή αὐτῶν τε καί τῶν κορύθων εκείθεν εξέπιπτε μετὰ δείματος. Ό δέ εἰς μέσους κυκλούμενος ό Βρυέννιος καθάπερ τις Ἄρης ή Γίγας υπερωμίας εἰς πήχυν ένα τῶν άλλων πάντων ύψούμενος καί αὐτόχρομα θάμβος ήν καί φόβος τοῖς θεωμένοις. Ἐξωθεν δέ τοῦ τάγματος όλου ώσανει δυεῖν σταδίων διάστημα

Σκύθαι τινές ἦσαν σύμμαχοι βαρβαρικοῖς κεκοσμημένοι τοῖς ὅπλοις. Παρήγγελτο δέ, ἐπειδὴν οἱ πολέμιοι προφανεῖεν καὶ ἡ σάλπιγξ πολέμιον ἀλαλάξειεν, εὐθὺς κατὰ νότων ἐμπίπτειν καὶ βάλλειν τοὺς Σκύθας τοῖς πολεμίοις καὶ θλίβειν αὐτοὺς τοῖς πυκνοῖς καὶ συνεχέσι τοξεύμασι, τοὺς δὲ λοιποὺς πυκνὰ συνασπισμένους ἐμπίπτειν κατὰ τὸ καρτερώτατον.

1.5.3 Οὕτω μὲν οὗτος τοὺς ἄμφ’ αὐτὸν διετάξατο· ὁ δὲ γε ἐμὸς πατὴρ ὁ Κομνηνὸς Ἀλέξιος τοῦ τόπου τὴν θέσιν κατασκευάμενος τὸ μὲν τοῦ στρατεύματος κατέστησεν ἔντιστι κοιλάσῃ, τὸ δ’ ἀντιμέτωπον ἔστησε τῆς στρατιᾶς Βρυεννίου. Ἄμφω δὲ παραταξάμενος, τὸ ὑποκαθήμενον καὶ τὸ προφανές, καὶ περώσας λόγοις ἄνδρα ἕκαστον καὶ εἰς ἀνδρείαν ἐπάρας τῷ μὲν ἐπέσκηπτε τῷ προλοχίζοντι τάγματι, ἐπειδὴν κατὰ νότου γένοιτο τῶν πολεμίων, ἐξ αἰφνιδίου προσπίπτειν καὶ μετὰ ῥύμης ὅτι πολλῆς καὶ σφοδρᾶς ἐπαράττειν κατὰ τοῦ δεξιοῦ κέρατος. Τοὺς δ’ ἀθανάτους λεγομένους καὶ τινὰς ἀπὸ τῶν Κελτῶν ἑαυτῷ παρακατέσχε καὶ τοῦ τῶν προὔετακτο· τῶν δὲ Χωματηνῶν καὶ Τούρκων ἔξαρχον τὸν Κατακαλὼν κατέστησε καὶ πρὸς τὸ Σκυθικὸν ἅπαν ἔχειν τὸν νοῦν καὶ τὰς διεκδρομὰς αὐτῶν ἀπαλλάττειν παρεκελεύσατο.

1.5.4 Ταῦτα μὲν οὕτως εἶχε. Καὶ ἐπεὶ κατὰ τοὺς κοιλώδεις τόπους τὸ τοῦ Βρυεννίου γέγονε στράτευμα, εὐθὺς σύνθημα δεδοκότος τοῦμοῦ πατρὸς Ἀλεξίου μετὰ βοῆς καὶ ἀλαλαγμοῦ ἐμπηδῆσαν τὸ περὶ τὴν ἐνέδραν στράτευμα τῷ τε αἰφνιδίῳ κατέπληξαν τοὺς πολεμίους, ἕκαστος τῶν παρατυχόντων πλήττων τε καὶ φονεύων, καὶ εἰς φυγὴν κατηνάγκασαν. Ἀλλ’ ὁ Βρυέννιος Ἰωάννης καὶ τοῦ ἡγεμόνος αὐτάδελφος μνησθεὶς ἐνταῦθα θούριδος ἀλκῆς καὶ θυμοῦ τῷ ψαλίῳ στρέψας τὸν ἵππον καὶ τὸν ἐπιόντα στρατιώτην ἀθάνατον πληγῇ μιᾷ καταβαλὼν ἔστησέ τε κλονομένην τὴν φάλαγγα καὶ οὕτω συντάξας ἀπῶσε τοὺς πολεμίους. Οὕτως οἱ ἀθάνατοι προτροπάδην μετὰ τινος ἀκοσμίας ἔφευγον ὑπὸ τῶν κατόπιν αἰεὶ στρατιωτῶν ἀποκτιννύμενοι.

1.5.5 Ὁ δὲ γε ἐμὸς πατὴρ εἰς μέσους ἑαυτὸν ἐμβαλὼν τῶν πολεμίων καὶ γενναίως ἀγωνιζόμενος ἐκλόνει μὲν καὶ οὗτος τὸ μέρος, ἐφ’ ᾧ περ ἂν παραγίνοιτο, πλήττων ἕκαστον τὸν πρὸς αὐτὸν ἰόντα καὶ εὐθὺς καταβάλλων, ἐλπίζων δὲ ξυνέπεσθαι καὶ τινὰς ἀμύνειν αὐτῷ στρατιώτας ἀκατασχέτως εἶχετο τοῦ ἀγῶνος. Αἰσθόμενος δὲ διαρραγεῖσαν τὴν ἑαυτοῦ φάλαγγα καὶ ἤδη πολλαχοῦ σκεδασθεῖσαν τοὺς εὐψυχότερους (ἐξ δὲ ἦσαν οἱ σύμπαντες) συλλεξάμενος ἐβουλεύσατο σπασαμένους τὰ ξίφη, ἐπειδὴν ἐγγίσαιεν τῷ Βρυεννίῳ, κατ’ αὐτοῦ χωρεῖν ἀναισχύντως, κἂν δέοι κάκεινους αὐτῷ συναποθανεῖν. Ἀλλ’ ἀπεῖρξε τοῦ τοιοῦτου βουλεύματος Θεόδοτος

τις στρατιώτης, ἀνὴρ τῷ μὲν πατρὶ παιδόθεν ὑπηρετήσας, ὡς ἄντικρυς παραβόλου τοῦ ἐγγχειρήματος ὄντος. Τὴν ἐναντίαν οὖν τρεπόμενος ὁ Ἀλέξιος ὀλίγον μὲν ὑπεξάγειν ἑαυτὸν τῆς τοῦ Βρυεννίου στρατιᾶς ἐβούλετο, γνωρίμους δὲ τινὰς τῶν διασκεδασθέντων ἐπισυλὴν λέξας καὶ συστησάμενος αὐτῇ τῷ ἔργῳ ἐνέκειτο. 1.5.6 Μὴ πῶ δὲ τοῦμοῦ πατὴρ ἐκείθεν ἑαυτὸν ὑπεξαγαγόντος οἱ Σκύθαι τοὺς περὶ τὸν Κατακαλὼν Χωματηνοὺς ἐκλόνουν βοῇ πολλῇ καὶ ἀλαλαγμῷ χρώμενοι. Καὶ ἐπειδὴ καὶ τοὺς ἀπώσαντο καὶ εἰς φυγὴν εὐκόλως ἐτρέψαντο, πρὸς λαφυραγωγίαν ἀπέβλεψαν [καὶ φυγὴν] καὶ τὰς ἑαυτῶν ἀνεζήτουν διατριβάς. Τοιοῦτον γὰρ τὸ ἔθνος τὸ Σκυθικόν· μήπω καθαρῶς τρεψάμενοι τὸν ἀντίπαλον καὶ τὸ κράτος ἀναδὴ σάμενοι διαφθείρουσι τὴν νίκην τῇ λαφυραγωγίᾳ. Τὴν γὰρ οὐραγίαν τοῦ Βρυεννικοῦ στρατεύματος καταλαβὼν ἅπαν τὸ θητικὸν ταῖς τάξεσιν αὐτῶν ξυνεμίγνυτο φόβῳ τῶν Σκυθῶν τοῦ μή τι παθεῖν ἔνεκα παρὰ τούτων· αἰεὶ δὲ τι συρρέον ἐπὶ τούτους, ὅσον ἐξέφυγε τὰς χεῖρας τὰς Σκυθικάς, σύγχυσιν οὐ μικρὰν ταῖς τάξεσιν ἐνεποίησε τῶν σημαίων ἀναμιχθεῖσων ἀλλήλαις.

1.5.7 Ἐν τούτοις δὲ ἑναπὶ εἰλημμένους ὦν οὐμὸς πατὴρ Ἀλέξιος, ὡς καὶ πρόσθεν ἐλέγομεν, περιχορεύων ἐντὸς τοῦ στρατεύματος τοῦ Βρυεννικοῦ ὁρᾷ τῶν ἱπποκόμων ἓνα τοῦ Βρυεννίου ἵππον τινὰ τῶν βασιλικῶν ἐπισυρόμενον, τῇ τε ἀλουργῇ ἐφεστρίδι κεκοσμημένον καὶ κατὰ χρυσὰ τὰ φάλαρα ἔχοντα καὶ δὴ καὶ τοὺς κατέχοντας τὰς ἐξ ἔθους τοῖς βασιλεῦσι παρεπομένας ῥομφαίας ἐγγύθεν αὐτῷ παραθέοντας. Ταῦτ' οὖν θεασάμενος καλύπτει μὲν τὸ πρόσωπον τῷ θώρακι, ὃ τῆς κόρυθος κύκλῳ ἐξήρητο, σφοδρῶς δὲ κατ' αὐτῶν ἐξορμήσας σὺν τοῖς ἐξ στρατιώταις, οὓς ἄνωθεν ὁ λόγος ἐδήλωσε, καταβάλλει μὲν καὶ τὸν ἱπποκόμον, αἶρεῖ δὲ καὶ τὸν βασιλικὸν ἵππον, συναφαιρεῖται δὲ καὶ τὰς ῥομφαίας καὶ λάθρα ὑπέξεισι τοῦ στρατεύματος. Ἐν τῷ ἄκιν δύνῃ δὲ καταστὰς τὸν τε χρυσοφάλαρον ἐκείνον ἵππον ἐξέπεμψε καὶ τὰς παρ' ἑκάτερα τοῦ βασιλικοῦ σώματος στρεφομένας ῥομφαίας καὶ κήρυκά τινα μεγαλοφονότατον παρακελευσάμενος ἀπανταχοῦ τοῦ στρατεύματος διαθέοντα βοᾷ ὡς ὁ Βρυέννιος ἐπεπτόκει. 1.5.8 Τοῦτο γενόμενον πολλοὺς τῶν σκεδασθέντων τοῦ στρατεύματος τοῦ μεγάλου δομestίκου τῶν σχολῶν καὶ ἐμοῦ πατὴρ ἀπανταχόθεν ξυνέλεγε καὶ παλιμπορεύτους ἐποίει, τοὺς δὲ καὶ ἔπειθεν ἐγκαρτερεῖν. Οἱ δὲ ἐστήκεσαν ἀτρεμοῦντες, ἵνα ἕκαστος ἔτυχε, καὶ εἰς τοῦπίσω τὰς ὄψεις στρέψαντες ἐξεπλήττοντο ἐφ' οἷς παρ' ἐλπίδα ἐώρων. Καὶ ἦν ἰδεῖν ἐπ'

αὐτοῖς καινόν τι γενόμενον, τῶν ἵππων ἐν οἷς ἐπωχοῦντο τὰς κεφαλὰς ἐπὶ τὸ πρόσω ὀρώσας, τὰ δ' αὐτῶν πρόσωπα εἰς τοῦπίσω ἐστραμμένα, καὶ μήτε ἐπὶ τὰ πρόσω χωροῦντας μήτε εἰς τοῦπίσω στρέψαι τοὺς χαλινούς ἐθέλοντας, ἀλλ' ἐκθάμβους ὄντας καὶ ἐξαπορουμένους οἷον ἐπὶ τοῖς ξυμπεσοῦσιν. 1.5.9 Οἱ τε γὰρ Σκύθαι νόστου μνησάμενοι καὶ οἵκαδε ἀπίοντες οὐκ ἔμελλον ἔτι ἐπιδιώκειν, ἀλλὰ πόρρω τῶν στρατευμάτων ἀμφοῖν γεγονότες μετὰ τῆς λείας αὐτοῦ που περιπεπλάνηντο. Τό τε διακηρυκεύμενον, ὥς ἄρα ὁ Βρυέννιος ἐάλω καὶ κατενήνεκτο, ἐθαρσοποιεῖ τοὺς τέως δειλοὺς καὶ φυγάδας καὶ τὸ κηρυττόμενον αὐτόθεν εἶχε τὸ πιθανὸν ἐνδεικνυμένου πανταχόθι μετὰ τῶν βασιλικῶν παρασήμων τοῦ ἵππου καὶ τῶν ρομφαίων μονονουχὶ διαγγελ λουσῶν, ὥς ὁ φυλαττόμενος ταύταις Βρυέννιος χειρὸς πολεμίας γέγονεν ἔργον.

1.6.1 Εἶτα ἡ τύχη ξυνέβαλε καὶ τι τοιοῦτον. Ἀπομοιρά τις ἐκ τῆς συμμαχίας τῶν Τούρκων καταλαμβάνει τὸν δομέστικον τῶν σχολῶν Ἀλέξιον καὶ ὥς καθειστήκει τὰ τοῦ πολέμου μαθόντες καὶ τοὺς πολεμίους, ὅπου καὶ εἶεν, ἐπιζητήσαντες, ἐπὶ λόφου τινὸς συνεληλυθότες τῷ Κομνηνῷ Ἀλεξίῳ καὶ ἐμῷ πατρὶ ἐκείνου δεικνύντος τῇ χειρὶ τὴν στρατιὰν ἐθεῶντο τούτους ὥσπερ ἀπὸ τινος σκοπιᾶς· εἶχε δὲ ὧδε τὰ κατ' αὐτούς. Συγκεχυμένοι τε γὰρ ἦσαν μήπω συντάξαντες ἑαυτοὺς καὶ ὥς τὴν νίκην ἤδη ἀράμενοι κατα φρονητικῶς εἶχον καὶ ἔξω κινδύνων ἑαυτοὺς ῥόντο. Μάλιστα δὲ ἀναπεπτώκεισαν τῶν τῷ ἐμῷ πατρὶ ξυνεπο μένων Φράγγων προσκεχωρηκότων τῷ Βρυεννίῳ διὰ τὴν προγεγεννημένην τροπὴν. Καὶ γὰρ τῶν ἵππων ἀποβεβηκότων τῶν Φράγγων καὶ δεξιὰς διδόντων αὐτῷ, καθάπερ δὴ πατριόν ἐστι διδόναι τὰς πίστει, ἄλλος ἀλλαχόθεν πρὸς τούτους ξυνέρρεον θεασόμενοι τὸ γινόμενον. Διεσάλπιζε γὰρ ἡ φήμη τὸ στράτευμα, ὥς ἄρα καὶ οἱ Φράγγοι τούτοις προσέθεντο τὸν ἀρχιστράτηγον καταλελοιπότες Ἀλέξιον. 1.6.2 Οὕτω δῆτα συγκεχυμένως ἔχοντας τούτους οἱ ἀμφὶ τὸν ἐμὸν πατέρα καὶ τοὺς νεήλυδας Τούρκους θεασάμενοι εἰς τρεῖς μοίρας ἑαυτοὺς διενείμαντο καὶ τὰς μὲν δύο ἔλλο χεῖν αὐτοῦ που διέταπτον, τὴν δὲ τρίτην μερίδα χωρεῖν ἐπὶ τοὺς πολεμίους ἐκέλευον. Καὶ τὸ ξύμπαν τῆς τοιαύτης διαταγῆς ἐς τὸν ἐμὸν πατέρα Ἀλέξιον ἀνεφέρετο. 1.6.3 Οἱ μέντοι Τοῦρκοι οὐ κατὰ φάλαγγα συντεταγμένως ἐπήεσαν ἅμα πάντες, ἀλλὰ μεμερισμένως καὶ ἀπ' ἀλλήλων κατὰ τινὰς ὁμίλους διεστηκότες ἐκασταχοῦ. Εἶτα προσβάλλειν ἐκάστην ἴλην τοὺς ἵππους ἐπὶ τούτους ἐλαύνοντας καὶ πυκνοῖς ἀποχρῆσθαι τοξεύμασι.

Συνείπετο δὲ τούτοις καὶ ὁ τὴν ὅλην στρατηγίαν ἀναδησάμενος ἐμὸς πατήρ Ἀλέξιος συλλέξας ἀπὸ τῶν σκεδασθέντων ὅσους ὁ καιρὸς ὑπηγόρευε στρατιώτας. Ἐνταῦθ' αἱ τῶν ἀμφὶ τὸν Ἀλέξιον ἀθανάτων θρασύσπλαγχνός τις ὢν καὶ τολμητίας προεξελάσας τὸν ἵππον καὶ τῶν ἄλλων προεκδραμῶν ἄντι κρυς κατὰ τοῦ Βρυεννίου ὅλους χαλάσας ῥυτῆρας ἐφέρετο. Καὶ αὐτὸς μὲν τὸ δόρυ μάλα σφοδρῶς ἐρείδει κατὰ τῶν στέρνων ἐκείνου· ὁ δὲ γοργῶς τοῦ κουλεοῦ τὸ ξίφος ἐλκύσας μήπω φθάσαντος τοῦ δόρατος κραταιότερον ἐρεισθῆναι τοῦτό τε ἀπέκοψεν αὐτίκα, καὶ τὸν τρώσαντα κατὰ τῆς κλειδὸς πλῆξας ὅλῳ βραχίονι κατενεγκὼν τὴν πληγὴν ἅμα τὴν χεῖρα πᾶσαν ἐξέτεμεν αὐτῷ θώρακι. 1.6.4 Οἱ μὲν οὖν Τοῦρκοι ἄλλος ἐπ' ἄλλῳ καταλαμβάνοντες τοῖς συνεχέσι βέλεσι τὸ στράτευμα κατεσκίαζον. Οἱ δὲ γε περὶ τὸν Βρυέννιον ἐπλήγησαν μὲν τῷ αἰφνιδίῳ, ὅμως συλλέξαντες ἑαυτοὺς καὶ εἰς τάξεις καταστησάμενοι τὸ τοῦ πολέμου βάρος ἐδέξαντο ἄλλος ἄλλον παρακαλοῦντες ἀνδρίζεσθαι. Οἱ μέντοι Τοῦρκοι καὶ ὁ ἐμὸς πατήρ βραχύ τι πρὸς τοὺς πολεμίους ἀντικαταστάντες ἐξῆς φεύγειν ἐσχηματίζοντο κατ' ὀλίγον ἐφέλκοντες εἰς τὰς ἐνέδρας τοὺς πολεμίους καὶ τεχνικῶς ὑποσύροντες. Ἐπεὶ δὲ κατὰ τὴν πρώτην γεγόνασιν ἐνέδραν, ἐξ ὑποστροφῆς κατὰ μέτωπον τούτοις εἰστήκεσαν, καὶ συνθήματός τινος γεγονότος εὐθὺς καθάπερ σφηκίαί τινες ἄλλος ἄλλαχόθεν διεξιπάζοντο τῶν ἐλλοχιζόντων καὶ ἅλα λαγμῷ πολλῷ καὶ βοῇ καὶ τοῖς ἐπαλλήλοις τοξεύμασι τὰ τε ὦτα κατάκροτα τῶν ἀμφὶ τὸν Βρυέννιον ἐποιήσαντο καὶ τὰ ὄμματα ζυνεζόφωσαν τῇ πυκνότητι τῶν βελῶν ἀπανταχόθεν διεκπιπτόντων.

1.6.5 Ἐνταῦθα δὲ μὴ ἀντιστῆναι δυνάμενον τὸ τοῦ Βρυεννίου στράτευμα (ἤδη γὰρ πᾶς κατετέτρωτο καὶ ἵππος καὶ ἄνθρωπος) πρὸς τροπὴν ἀπέκλινε τὴν σημαίαν καὶ τὸν νῶτον παίειν παρέσχε τοῖς ἐναντίοις. Ἄλλ' ὅ γε Βρυέννιος καίτοι πολλὰ βαρυνόμενος ὑπὸ τοῦ πολέμου καὶ σὺν βίᾳ ὠθούμενος ἐδείκνυτο ἀνδρεῖον καὶ εὐψυχον αἰεὶ μὲν ἐπιστροφάδην τύπτων τὸν ἐπιόντα, αἰεὶ δὲ τὰ τῆς φυγῆς καλῶς καὶ ἀνδρείως διοικονομούμενος. Συνήραντο δὲ τούτῳ καὶ ὁ ἀδελφὸς ἐξ ἑκατέρου μέρους καὶ ὁ υἱὸς καὶ κατ' ἐκεῖνο καιροῦ θαῦμα τοῖς πολεμίοις ἐδείχθησαν ἡρωϊκῶς ἀνταγωνισάμενοι. 1.6.6 Ἦδη δὲ τοῦ ἵππου καμόντος καὶ μὴ δυναμένου φεύγειν ἢ καὶ διώκειν (ἐγγὺς γὰρ ἦν τοῦ ἀποπεπνευκέναι διὰ τοὺς ἐπαλλήλους δρόμους) ἀνασειράσας τοῦτον ὁ Βρυέννιος καθάπερ τις ἀθλητὴς γενναῖος εἰστήκει πρὸς τὰς λαβὰς καὶ πρὸς ἑαυτὸν δύο τῶν Τούρκων γενναίους ἐξεκαλέσατο. Ὡν ὁ μὲν εἰς παίει

τῷ δόρατι, ἀλλ' οὐκ ἔφθη δοῦναι βαρεῖαν πληγὴν καὶ λαμβάνει ἀπὸ δεξιᾶς τάνδρὸς βαρυτέραν· φθάνει γὰρ ἀποκόψας τούτου τὴν χεῖρα ὁ Βρυέννιος τῷ ξίφει, ἢ μετὰ τοῦ δόρατος πρὸς τοῦδαφος ἐξεκυλίσθη. Ἄτερος δὲ τούτων τοῦ ἰδίου ἵππου καταπηδήσας καθάπερ τις πάρδαλις ἤλλετο ἐπὶ τοῦ ἵππου τοῦ Βρυεννίου ἐναρμόσας ἑαυτὸν ἐπὶ τῆς ὀσφύος. Καὶ ὁ μὲν εἶχετο τούτου ἀπριξ καὶ ἐπιβαίνειν ἐπειράτο τοῦ νότου, ὁ δὲ καθάπερ θηρίον ἐπιστρέψας ἑαυτὸν ἐκκεν τεῖν διὰ τοῦ ξίφους ἐβούλετο. Οὐ μέντοι κατὰ νοῦν ἐχώρει αὐτῷ τὰ πράγματα, αἰεὶ τοι τοῦ κατὰ νῶτον Τούρκου λυγὶ ζομένου καὶ τὰς τρώσεις ἐκφεύγοντος. Ἐπεὶ δὲ καὶ ἡ δεξιὰ αὐτῷ ἀπειρήκει κενεμβατοῦσα καὶ ἀπεῖπεν ὁ ἀθλητής, ἐνταῦθα πρὸς ἅπασαν χεῖρα πολεμίων ἐνδεδόκεν ἑαυτόν. Οἱ καὶ συλλαβόμενοι τοῦτον καὶ ὥσπερ μέγα κῦδος ἀράμενοι κομίζουσιν Ἀλεξίῳ τῷ Κομνηνῷ οὐ πάνυ μὲν τοι πορρωτέρω καθεστηκότι τῆς τοῦ Βρυεννίου ἀλώσεως, ἐκτάττοντι δὲ τὰς τε τῶν βαρβάρων καὶ τὰς ἑαυτοῦ φάλαγγας καὶ πρὸς τὸν πόλεμον ἐρεθίζονται. 1.6.7 Καὶ πρό τερον μὲν διὰ τινων κηρύκων τὴν ἄλωσιν τοῦ ἀνδρὸς διεπέμψαντο, ἔπειτα δὲ καὶ αὐτὸν παριστῶσι τῷ στρατηγῷ θέαμα ὄντως φοβερὸν καὶ πολεμοῦντα καὶ ἀλίσκόμενον. Οὕτω μὲν οὖν τὸν Βρυέννιον εἰς χεῖρας ἔχων ὁ Κομνηνὸς Ἀλέξιος δορυκτήτον τῷ βασιλεῖ ἐκπέμπει Βοτανειάτη

μηδὲν μέντοι λυμηνάμενος αὐτοῦ τὰ ὄμματα ὅλως ὁ ἀνὴρ. Οὐ γὰρ ἦν τοιοῦτος ὁ Κομνηνός, ὥστε μετὰ τὴν ἄλωσιν ἐπεξέρχεσθαι τοῖς ἐπ' αὐτὸν κατασταῖσιν, ἀλλ' εἰς τιμωρίαν αὐτάρκη ἐνόμιζε τὴν τοῦ πολεμίου ἄλωσιν. Τὰ δ' ἐντεῦθεν φιλανθρωπία τε καὶ φιλοφροσύνη καὶ φιλοτιμία πολλή· ὅπερ καὶ τῷ Βρυεννίῳ ἐνεδείξατο. 1.6.8 Καὶ γὰρ ἱκανὸν αὐτῷ μετὰ τὴν ἄλωσιν συμπορευθεὶς διάστημα, ἐπὰν τὸν *** οὕτω καλούμενον τόπον κατέλαβεν ἀνακτήσασθαι τῆς λύπης χρησταῖς ἐλπίσι τὸν ἄνδρα βουλευθεὶς, πρὸς αὐτὸν ἔφη «ἀποβάντες τῶν ἵππων καθεζώμεθα μικρὸν ἑαυτοὺς διαναπαύσοντες». Ὁ δὲ τὸν περὶ ψυχῆς δεδιὼς κίνδυνον μεμνηνὸς ἐφάκει καὶ οὐ γὰρ ῥαστώνης ἐν χρεῖᾳ ἦν. Πῶς γὰρ ὁ καὶ αὐτὴν ἀπολεγόμενος τὴν ζωὴν; Ἀλλ' ὅμως τῷ τοῦ στρατηγοῦ εὐθὺς ὑπετάγη βουλήματι. Τοιοῦτον γὰρ τὸ δοῦλον πρὸς ἅπαν τὸ ἐπιταττόμενον ῥαδίως ὑπεῖκον, καὶ μᾶλλον εἰ δορυάλωτον ἄγοιτο. 1.6.9 Ἀποβάντες τοίνυν οἱ δημαγωγοὶ τῶν ἵππων, ὁ μὲν ἔνθεν ὡς ἐπὶ στιβάδος ἐπὶ πόας εὐθὺς ἀνέκειτο χλοερᾶς, ἐκεῖθι δ' ὁ Βρυέννιος ῥίξης ὑπερθεῖν ὑψικόμου δρυὸς τὴν κεφαλὴν ἀνέχων. Κάκεῖνος μὲν ἐκάθευδε, τὸν δ' οὐκ εἶχε νήδυμος ὕπνος, τοῦτο δὲ τὸ τῆς γλυκείας ποιήσεως. Ἀλλὰ τὸν

ὀφθαλμὸν ἀνατείνας καὶ τὸ ἀπηωρημένον τοῖς πτόρθοις ξίφος θεασάμενος, ἐπεὶ μηδὲνα μηδαμοῦ τότε παρόντα ἑώρα, ἀνακτησάμενος τῆς ἀθυμίας ἑαυτὸν κρεῖττονος γίνεται λογισμοῦ καὶ ἀποκτεῖναι τὸν ἐμὸν πατέρα βουλεύεται. Καὶ τάχα ἂν εἰς ἔργον ἀπέβη τὸ βούλευμα, εἰ μὴ τις ἄνωθεν θεία τοῦτον διεκώλυσε δύναμις τὸ ἄγριον τοῦ θυμοῦ ἐξημερώσασα καὶ ἰλαρὸν τῷ στρατηγῷ ἐνατενίζειν παρασκευάσασα. Ταῦτα ἐγὼ ἐκείνου διηγουμένου πολλάκις ἤκουον. Ἐνεστί δὲ τῷ βουλομένῳ ἐντεῦθεν κατανοεῖν, ὅπως τὸν Κομνηνὸν ἐς μείζονα ἀξίαν παρεφυλάττετο ὁ Θεὸς καθάπερ τι χρῆμα τίμιον τὰ Ῥωμαίων σκήπτρα δι' αὐτοῦ ἐπανακαλέσασθαι θέλων. Εἰ δέ τι μετὰ ταῦτα συμβέβηκε τῷ Βρυεννίῳ τῶν ἀβουλήτων, αἰτία τῶν ἀμφὶ τὸν βασιλέα τινῶν, ὁ ἐμὸς πατὴρ ἀναίτιος.

1.7.1 Τὰ μὲν οὖν κατὰ τὸν Βρυέννιον οὕτω διήνυστο· ὁ δὲ μέγας δομῆστικός Ἀλέξιος καὶ ἐμὸς πατὴρ οὐκ ἔμελλεν ἀτρεμήσειν, ἀλλ' ἐξ ἀγώνων εἰς ἀγῶνας μεταχωρεῖν. Ὁ γὰρ Βορῖλος τῶν ἀμφὶ τὸν Βοτανειάτην οἰκειότατος βάρβαρος ἐξελθὼν τῆς πόλεως καὶ ὑπαντήσας τῷ μεγάλῳ δομῆστικῷ καὶ ἐμῷ πατρὶ τὸν Βρυέννιον ἐκ τῶν χειρῶν αὐτοῦ παραλαβὼν ἔδρασεν ὅ τι δὴ καὶ ἔδρασεν. Ἐπὶ σκῆπτει δὲ παρὰ τοῦ βασιλέως τῷ ἐμῷ πατρὶ χωρεῖν ὡς ἐπὶ τὸν Βασιλάκιον ἤδη καὶ τοῦτον βασιλείας περιθέμενον διάδημα καὶ τὴν ἐσπέραν μετὰ γε τὸν Βρυέννιον ἀκατα σχέτως κυμαίνοντα. Ὁ γάρ τοι Βασιλάκιος οὗτος ἀνὴρ ἦν μὲν τῶν πάνυ θαυμαζομένων ἐπ' ἀνδρεία τε καὶ θυμῷ καὶ τόλμῃ καὶ ῥώμῃ· ἄλλως δὲ ἄνθρωπος τυραννικὴν ψυχὴν ἔχων ἐφειλκεν εἰς ἑαυτὸν τὰς ὑπερηφάνους τιμὰς καὶ ἀναρρήσεις τὰς μὲν ἐπενοεῖτο, τὰς δὲ προσέταττε. Τοῦ γὰρ Βρυεννίου καθαιρεθέντος οὗτος καθάπερ ἐκείνου διάδοχος γεγονὼς τὴν πᾶσαν εἰς ἑαυτὸν ἀνεδέξατο τῆς τυραννίδος ὑπόθεσιν. 1.7.2 Καὶ ἀπὸ τῆς Ἐπιδάμνου ἀρξάμενος (μητρόπολις δὲ αὕτη προκαθημένη τοῦ Ἰλλυρικοῦ) μέχρι τῆς τῶν Θετταλῶν πόλεως ἦκε πάντα καταστρεψάμενος αὐτὸς ἑαυτὸν καὶ χειροτονήσας εἰς βασιλέα καὶ εὐφημήσας καὶ τὸν πλάνητα τούτου στρατὸν ὅποι καὶ βούλοιο μεταφέρειν. Ἦν γὰρ καὶ ἄλλως μὲν θαυμαζόμενος ὁ ἀνὴρ ἐπὶ τε μεγέθει σώματος καὶ κράτει βραχίονων καὶ προσώπου σεμνότητι, οἷς μᾶλλον ἀλίσκεται τὸ ἀγροικικὸν τοῦτο καὶ στρατιωτικὸν ἔθνος. Οὐ γὰρ διορᾷ εἰς ψυχὴν οὐδ' ἐνατενίζει πρὸς ἀρετὴν, ἀλλὰ μέχρι τῶν τοῦ σώματος ἀρετῶν ἴσταται τόλμαν καὶ ῥώμην καὶ δρόμον καὶ μέγεθος θαυμάζον καὶ ταῦτα κρῖνον ἄξια ἀλουργίδος καὶ διαδήματος. Ὁ δὲ καὶ ταῦτα ἔχων οὐκ ἀγεννῆ, καὶ τὴν ψυχὴν

εἶχεν ἀνδρείαν καὶ ἀκατάπληκτον· καὶ ὅλως οὗτος ὁ Βασιλάκιος τυραννικόν τι καὶ ἔπνει καὶ ἔβλεπε. Φθέγμα τε γὰρ αὐτῷ βροντῶδες καὶ οἶον καταπλήξαι στρατιὰν ὅλην καὶ ἐμβόημα ἱκανὸν συστεῖλαι ψυχῆς θράσος. Καὶ ἄμαχος ἐν λόγοις ἐπίσης ἐπιχειρῶν ἐπ' αὐτῷ τε καὶ συστεῖλαι τὸν στρατιώτην εἰς πόλεμον καὶ φυγὴν. Μετὰ τοιούτων πλέον εκτημάτων στρατευόμενος ὁ ἀνὴρ καὶ περὶ αὐτὸν συλλεξάμενος ἄμαχον στρατιὰν τὴν Θετταλῶν πόλιν καταλαμβάνει, καθάπερ ἔφημεν. 1.7.3 Ὁ δέ γε ἐμὸς πατήρ ὁ Κομνηνὸς Ἀλέξιος ὡς πρὸς Τυφῶνα μέγαν ἢ ἑκατοντάχειρα Γίγαντα ἀντιπαρταξάμενος καὶ πᾶσαν ἐαυτῷ ἀνεγείρας στρατὴν γικὴν μηχανὴν καὶ φρόνημα γενναῖον ὡς πρὸς ἀντίπαλον παρεσκεύαστο. Καὶ μήπω τὸν ἐκ τῶν προτέρων ἄθλων κονιορτὸν ἀποτιναξάμενος μηδὲ τὸν λύθρον τοῦ ξίφους καὶ τῶν χειρῶν ἀποπλυνάμενος ὥσπερ λέων ἐχώρει βλοσυρὸς πρὸς τὸν χαυλιόδοντα τοῦτον σὺν Βασιλάκιον τὸν θυμὸν αὐτοῦ ἀνεγείρας. Καὶ καταλαμβάνει δῆτα τὸν ποταμὸν Βαρδάριον· οὕτω γὰρ ἐγχωρίως αὐτὸν ὀνομάζουσι. Ῥεῖ μὲν γὰρ ἄνωθεν ἀπὸ τῶν ἐγγύθεν τῆς Μυσίας ὄρων, παραμείβων δὲ πολλοὺς μεταξὺ τόπους καὶ διορίζων πρὸς τε τὴν ἕω καὶ τὴν ἐσπέραν τὰ τε Βερροῖα καὶ τὰ Θεσσαλονίκη προσήκοντα ἐκδίδωσιν εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς καὶ νοτίαν θάλασσαν. Πάσχουσι δὲ οἱ μέγιστοι τῶν ποταμῶν τοιοῦτόν τι. Ἐπειδὴν διὰ τῆς προσχώσεως ἀνάστημά τι ἀξιόλογον ἐπιφορήσωσι γῆς, τότε δὴ ἐπὶ τὰ κατάρροπα ῥέουσιν ὥσπερ δὴ μεταμείβοντες τὰς πρώτας κοίτας αὐτῶν, καὶ τὴν μὲν παλαιὰν καταλείπουσι πάροδον διάκενον ὕγρου καὶ χηρεύουσιν ὕδατος, ἣν δὲ νῦν διοδεύουσιν, ἐμπιπλῶσι ρευμάτων πολλῶν. 1.7.4 Τούτων οὖν τῶν δυεῖν παρόδων, τῆς τε παλαιᾶς χαράδρας καὶ τῆς ἄρτι γενομένης πορείας, τὸ μεταξὺ θεασάμενος ὁ στρατηγικώτατος οὗτος Ἀλέξιος καὶ ἐμὸς πατήρ, καὶ τὸν μὲν ὁλκὸν τοῦ ποταμοῦ ὡς ἀσφά λειαν θέμενος ἐκ θατέρου, τῇ δὲ παλαιᾷ διόδῳ ἤδη φάραγγι γενουῖα ἐκ τῆς τοῦ ρεύματος ἐπιρροίας καθάπερ αὐτοφνεῖ ἀποχρησάμενος διώρυχιν ἐστρατοπέδευσεν, οὐ πλεῖον τῶν δυεῖν ἢ τριῶν σταδίων ἀλλήλων ἀποδιεστηκότων. Καὶ εὐθὺς ἐν παραγγελίᾳ πάντες ἦσαν, ἡμέρας μὲν ἀναπαύσασθαι καὶ παραμυθῆσαι ὕπνῳ τὸ σῶμα καὶ τοῖς ἵπποις τροφὴν δοῦναι τὴν ἀρκοῦσαν· μέλλουσι γὰρ τῆς ἐσπέρας καταλαβούσης ἀγρυπνήσαι τε καὶ ἐλπίζειν ἀδόκητόν τι παρὰ τῶν πολεμίων ἐπισυμβῆναι. 1.7.5 Ταῦτα δέ, οἶμαι, διφκονόμητο ὁ ἐμὸς πατήρ κίνδυνον ὑφορώμενος κατὰ τὴν ἐσπέραν ἐκείνην παρὰ τῶν πολεμίων. Ἐπιθήσεσθαι γὰρ ἐαυτῷ τούτους ἡλπίζεν εἶτ' ἐκ πολυπειρίας τοῦτο προμαντευόμενος εἴτε ἄλλως εἰκάσας. Οὐ μὴν τὰ τῆς προφητείας αὐτῷ εἰς μακρὰν ἐληλύθει οὐδὲ

προέγνω μὲν, οὐ τὸ δέον δὲ διωκήσατο· ἀλλ' ἀπάρας τῆς τούτου σκηνῆς ἅμα τοῖς ἄμφ' αὐτὸν στρατιώταις σὺν ὅπλοις καὶ ἵπποις καὶ πᾶσι τοῖς πρὸς μάχην ἐπιτηδείοις, ἀπέστη μὲν τῆς σκηνῆς, λαμπάδας καταλελοιπῶς ἐκεῖθι πανταχόθεν φαινούσας καὶ τινα τῶν ἄμφ' αὐτὸν οἰκεῖον Ἰωαννίκιον πάλαι τὸν μοναχικὸν ἐλόμενον βίον τὴν σκηνὴν καταπισ τεύσας καὶ ὅσα ἐπεφέρετο εἰς τε τράπεζαν χρεῖωδῃ καὶ τὴν ἄλλην παρασκευήν. Αὐτὸς δὲ πορρωτάτω ἀπιὼν ἐκάθητο μετὰ τῆς ἐνόπλου στρατιᾶς τὸ μέλλον караδοκῶν, τοῦτο τεχναζόμενος, ἵν' ὁ Βασιλάκιος ἀνημμένας ἀπαντα χόθεν πυρκαϊᾶς ἰδὼν καὶ λαμπαδουχομένην τὴν τοῦμοῦ πατρὸς σκηνὴν οἰήσαιτο ἐκεῖθι τοῦτον εἶναι διὰ παντός παυόμενον, ὥς ἐντεῦθεν ἐκείνῳ τοῦτον ἀλώσιμον εἶναι καὶ ὑποχείριον.

1.8.1 Οὐκ εἰς μάτην, καθάπερ εἰρήκειμεν, ἡ μαντεία τοῦμοῦ πατρὸς Ἀλεξίου. Ἐπῆλθε γὰρ τῷ προσδοκωμένῳ στρατοπέδῳ ἀθρόον ὁ Βασιλάκιος σὺν ἱππεὺσί τε καὶ πεζοῖς μυριάνδρον στρατιὰν ἐπαγόμενος. Καὶ τὰς μὲν κλισίας ἐφεῦρεν ἑκασταχοῦ ἀναλαμπούσας πυρί, ἐξαστράπτουσιν δὲ καὶ τὴν τοῦ στρατηγοῦ σκηνὴν θεασάμενος ὥς εἶχε ρύμης εἰς ταύτην εἰσεληλύθει πολυτάρακτόν τε καὶ θορυβῶδες βοῶν. Ὡς δ' οὐκ ἦν οὐδαμοῦ ὁ προσδοκώμενος οὐδὲ τις ἀνέπτυ στρατιώτης ἐκεῖθεν τὸ παράπαν ἢ στρατηγός, εἰ μὴ πού τινες καταλελειμμένοι τῶν θητευόντων εὐκατα φρόνητοι, ἔτι μᾶλλον ἐβόα καὶ ἐκεκράγει «ποῦ ποτέ ἐστιν ὁ τραυλός;» Οὕτως καὶ τοῖς ῥήμασιν εἰς τὸν μέγαν δομέστικον ἀποσκοπῶν. Ἦν γὰρ τᾶλλα μὲν οὗτος ὁ ἐμὸς πατήρ Ἀλέξιος εὖστομος καὶ οὐδεὶς οὕτω ῥήτωρ ἦν αὐτοῦ φύς ἔν τε ἐνθυμήμασι καὶ ἐπιχειρήμασι, μόνον δὲ κατὰ τὸν φθόγγον τοῦ ῥῶ ὥς ὑπωλίσθαινε τε μετρίως καὶ ἀσυμφάνως διώκλα ἢ γλῶττα, καίτοι κατὰ τᾶλλα στοιχεῖα τὸν ῥοῦν ἀκάθεκτον ἔχουσα. 1.8.2 Ἄλλ' ὁ μὲν οὕτως ὀνειδίζων ἐβόα καὶ διηρευνᾶτο καὶ ἀνέτρεπε πάντα καὶ κιβώτια καὶ σκίμποδας καὶ σκεύη καὶ αὐτὴν δὴ τὴν τοῦμοῦ πατρὸς κλίνην, μὴ πως ὁ στρατηγὸς ἐν τινὶ τούτων κέκρυπτο. Καὶ θαμὰ πρὸς τε τὸν μοναχὸν οὕτω καλούμενον Ἰωαννίκιον ἐνέβλεπε· καὶ γὰρ διὰ σπουδῆς ἐπεποίητο ἡ μήτηρ ἐν ἀπάσαις ταῖς αὐτοῦ ἐκστρατείαις ὁμόσκηνον ἔχειν τῶν τιμωτέρων τινὰ μοναχόν, καὶ ὁ εὖνους οὗτος υἱὸς ὑπέειπε τῷ μητρικῷ θελήματι οὐ τὰ ἐν βρέφει μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐς μείρακας παραγγέλαις καὶ μέχρις ἂν γυναικὶ συνηρμόσθη. Καὶ τὰ τῆς σκηνῆς ἅπαντα ὁ Βασιλάκιος διηρευνᾶτο καί, τοῦτο δὴ τὸ τοῦ Ἀριστοφάνους, ἐρεβοδιφῶν οὐκ ἀνίει πυνθανόμενος ἅμα καὶ τὸν Ἰωαννίκιον περὶ τοῦ δομεστίκου. Τοῦ δὲ πρὸ ὥρας ἐξιέναι ξὺν

παντὶ τῷ στρατεύματι δυσχυριζομένου, γνοὺς ὅτι πολὺν τὸν πλάνον ὑπέμεινε καὶ τοῖς ἅπασιν ἀπειπάμενος ἄλλας ἐξ ἄλλων φωνὰς μετα μείβων ἐβόα «ἄνδρες συστρατιῶται, ἡπατήμεθα· ὁ πόλεμος ἔξωθεν». 1.8.3 Οὐπω τέλος ἔσχεν ὁ λόγος αὐτῷ, καὶ ἐξιοῦσι τοῦ στρατοπέδου ἐφίσταται τούτοις ὁ ἐμὸς πατὴρ ὁ Κομνηνὸς Ἀλέξιος προπηδήσας τῆς στρατιᾶς σὺν ὀλίγοις τισὶ μετὰ σφοδρότητος. Καὶ τινα εἰς τάξιν συνιστῶντα τὰς φάλαγγας θεασάμενος (καὶ γὰρ οἱ πλείους τῶν στρατιωτῶν τῶν ἀμφὶ τὸν Βασιλάκιον εἰς τὴν λείαν ἑαυτοὺς ἐπιδεδωκότες καὶ τὰ λάφυρα, τοῦτο γὰρ καὶ πάλαι τῷ πατρὶ ἐμεμηγάνητο, οὐπω ἔφθισαν συνελθεῖν καὶ εἰς παράταξιν καταστῆναι, καὶ ἐπέστη αὐτοῖς ἀθρόον κακὸν ὁ μέγας δομέστικος), ἰδὼν δὲ τὸν καθιστῶντα τὰς φάλαγγας καὶ νομίσας εἴτε ἀπὸ τοῦ μεγέθους εἴτε ἀπὸ τῆς τῶν ὅπλων λαμπρότητος (καὶ γὰρ ἀντέστιλβε τούτῳ τὰ ὅπλα πρὸς τὴν ἀστρώαν βολήν), ἐκείνους εἶναι τοῦτον τὸν Βασιλάκιον, συναντήσας αὐτῷ γοργῶς παίει κατὰ τῆς χειρός. Ἡ δ' εὐθὺς μετὰ τοῦ ξίφους εἰς γῆν ἔρριπτο, ὅπερ μεγάλως τὴν φάλαγγα συνετάραξεν. Οὐ μὴν ὁ Βασιλάκιος ἦν, ἀλλὰ τις τῶν περὶ τὸν Βασιλάκιον γενναιοτάτος οὐδὲν τοῦ Βασιλακίου ὅσον γε τὰ εἰς ἀνδρείαν λειπόμενος. 1.8.4 Βαρὺς οὖν τοῦ λοιποῦ κατ' αὐτῶν κυλινδούμενος καὶ τοξέυμασι βάλλων καὶ δόρατι τιτρώσκων καὶ ἀλαλαγμοῖς ἐμβοῶν καὶ νυκτὶ συγγέων καὶ πάντα καὶ τόπον καὶ χρόνον καὶ ὄργανον εἰς νίκην λαμβάνων καὶ τούτοις προσφῶς ἀποχρῶμενος ἀκλό νήτῳ φρονήματι καὶ ἀσυγχύτῳ τῇ διανοίᾳ καὶ ἄλλον ἄλλοσε φεύγοντα προλαμβάνων πάντα διέκρινε καὶ τὸν ἐχθρὸν καὶ τὸν φίλιον. Ἀλλὰ καὶ τις ἀνὴρ Καππαδόκης Γούλης τὸ ἐπώνυμον, εὖνους θεράπων τοῦμοῦ πατρός, τὴν χεῖρα γενναῖος, τὸν θυμὸν ἐς πολέμους ἀκάθεκτος, τὸν Βασιλάκιον θεασάμενος καὶ ἀκριβῶς ἐγνωκὼς παίει κατὰ τῆς κόρυθος. Ἀλλὰ τὸ τοῦ Μενέλεω πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον πέπονθε· τὸ γὰρ ξίφος αὐτοῦ τριχθὰ τε καὶ τετραχθὰ διατρυφθὲν ἐξέπεσε τῆς χειρός, τῆς λαβῆς καταλειφθείσης ἐν τῇ χειρί. Ὃν ὁ στρατηγὸς θεασάμενος εὐθὺς διελοι δορεῖτο, ὅτι μὴ κατάσχοι τὸ ξίφος, καὶ ἄνθρωπον ἀπεκάλει τοῦτον· ἀλλ' ὁ στρατιώτης τὴν καταλειφθεῖσαν τοῦ ξίφους λαβὴν παραδεικνὺς πρῶτον ἐποίει τὸν μέγαν δομέστικον. 1.8.5 Καὶ τις δ' ἄλλος Μακεδὼν, Πέτρος τὴν κλῆσιν Τορ νίκιος τὴν ἐπωνυμίαν, μέσον τῶν πολεμίων ἐμπεσὼν πολλοὺς τούτων ἀνῆρει. Ἡ γὰρ φάλαγξ εἶπετο ἀγνοοῦσα τὰ δρώμενα· ἐν σκότει γὰρ τῆς μάχης καθισταμένης οὐχ οἷοί τε ἦσαν ἅπαντες τὰ γινόμενα ὁρᾶν. Ὁ δὲ Κομνηνὸς ἐπὶ τὸ μήπω διασπασθὲν τῆς φάλαγγος ἔετο παίων τοὺς ἀντικαθισταμένους καὶ ἀνθυποστρέφων αὐθὺς εἰς τοὺς ἰδίους, σπεύδων καὶ τὸ ἔτι συνιστάμενον τῆς τοῦ Βασιλακίου παραλῦσαι

φάλαγγος καὶ διαπεμπόμενος εἰς τοὺς ὀπισθεν καὶ παρακελευόμενος μὴ μέλλειν, ἀλλ' ἔπεσθαι οἷ καὶ καταλαμβάνειν ταχύτερον. 1.8.6 Ἐν τοσούτῳ δὲ ἀνὴρ τις Κελτὸς τῶν ἀμφὶ τὸν δομέστικον, ἴν' ἐν βραχεὶ τὰ πάντα διηγήσωμαι, γενναῖος στρατιώτης καὶ Ἄρεως ὅλος ἔμπλεως τὸν ἐμὸν πατέρα ἰδὼν μεσόθεν τῶν πολεμίων ἄρτι ἐξίοντα ἐσπασμένον τὸ ξίφος θερμὸν ἀπὸ τοῦ αἵματος ἀναπέμπον ἀτμὸν καὶ τῶν πολεμίων νομίσας ἓνα ἀθρόον αὐτῷ ἐμπεσὼν παίει τῷ δόρατι περὶ τὸ στέρνον, καὶ τάχα ἂν ἔξεδρον τὸν στρατηγὸν ἐπεποιήκει, εἰ μὴ αὐτὸς ἅμα τε πρὸς τὸ ἐδραϊότερον ἑαυτὸν ἐφηδράσατο καὶ ὀνομαστὶ τοῦτον ἐκάλεσεν ἀποκόψειν ἀπειλησάμενος διὰ τοῦ ξίφους παρα χρῆμα τὴν κεφαλὴν. Ὁ δέ, ἐπειδὴ πῶς τὸν ἀγνοοῦντα προῦ βάλετο καὶ τὴν νύκτα καὶ τὸ συγκεχύσθαι περὶ τὴν μάχην, μετὰ τῶν ζώντων ἠρίθμητο.

1.9.1 Τὰ μὲν νυκτὸς ἔργα τοῦ δομεστικού τῶν σχολῶν σὺν ὀλίγοις τοιαῦτα· ἡμέρας δὲ ἄρτι διαγελώσης καὶ τοῦ ἡλίου τοῦ ὀρίζοντος ὑπερκύψαντος οἱ τοῦ Βασιλακίου φαλαγγάρχαι ἔσπευδον ὅλη γνῶμη ἐπισυλλέγειν τοὺς περὶ τὴν λείαν ἐσπουδακότας καὶ ἀπολειφθέντας τῆς μάχης. Ὁ δὲ μέγας δομέστικος τὸ ἴδιον καταστήσας στράτευμα κατὰ τοῦ Βασιλακίου αὐθις ἔτετο. Πόρρωθεν δὲ τινες αὐτῶν οἱ τοῦ δομεστικού θεασάμενοι καὶ κατ' αὐτῶν σφοδρῶς ἐξορμήσαντες ἐτρέψαντο καὶ τινες αὐτῷ ζωγρίαν ἐπανεληλυθότες προσῆγον. 1.9.2 Ὁ δὲ τοῦ Βασιλακίου ἀδελφὸς Μανουὴλ ἐπὶ λόφου τινὸς ἀνελθὼν ἐπερρώννυε τὸ στράτευμα μέγα φωνῶν ὧδε «τοῦ Βασιλακίου ἡ σήμερόν ἐστιν ἡμέρα καὶ νίκη». Εἷς δὲ τις Βασίλειος τὴν κλῆσιν Κουρτίκιος τὴν ἐπωνυμίαν, γνωστὸς καὶ συνήθης τοῦ Βρυεννίου ἐκείνου Νικηφόρου, περὶ οὗ ὁ λόγος ἐμνήσθη, καὶ τὰ εἰς πολέμους ἀκάθεκτος, προθέων τῆς τοῦ Κομνηνοῦ παρατάξεως ἄνευσι πρὸς τὸν λόφον. Ὁ δὲ Βασιλάκιος Μανουὴλ τοῦ κουλεοῦ τὸ ξίφος σπασάμενος ὅλας ἡνίας χαλάσας σφοδρῶς κατ' αὐτοῦ ἔτετο. Ὁ δὲ Κουρτίκιος οὐ διὰ ξίφους, ἀλλὰ τὴν ἀπηωρημένην τῇ ἐφεστρίδι ῥάβδον ἐφελκύσας παίει τοῦτον κατὰ τοῦ κράνους καὶ παραχρῆμα καταβάλλει τοῦ ἵππου καὶ δεσμώτην τοῦτον ἐπισυρόμενος καθάπερ τι λάφυρον τῷ πατρὶ προσῆγεν. Ἐν τοσούτῳ δὲ καὶ τὸν Κομνηνὸν μετὰ τῶν ἰδίων ἀναφανέντα ταγμάτων τὸ ἐκλεῖ πόμενον τοῦ Βασιλακίου στράτευμα θεασάμενον μικρὸν ἀντιστῶν εἰς φυγὴν ἐξώρμησε. Καὶ ὁ μὲν Βασιλάκιος πρόσθεν ἔφευγεν, ὁ δὲ Κομνηνὸς Ἀλέξιος ἐδίωκε. 1.9.3 Καταλαβόντων δὲ εἰς Θεσσαλονίκην, εὐθὺς οἱ Θεσσαλονικεῖς τὸν Βασιλάκιον ἐδέξαντο τῷ στρατηγῷ ἐπιζυγώσαντες παραχρῆμα τὰς πύλας. Ἄλλ' οὐδ' ὥς ἀνῆκεν ὁ

ἐμὸς πατὴρ οὐδ' ἀπεδύσατο τὸν θώρακα οὐδὲ τὸ κράνος ἀπέθετο οὐδὲ τὴν ἀσπίδα τῶν ὤμων παρείτο οὐδὲ τὸ ξίφος ἀπέρριπεν, ἀλλὰ στρατοπεδεύσας ἡπείλει τειχομαχίας τῇ πόλει καὶ πόρθησιν ἄντικρυς. Καὶ ἐθέλων διασῶσαι τὸν ἄνδρα διὰ τοῦ συνεφεπομένου αὐτῷ μοναχοῦ Ἰωαννικίου (ἀνὴρ δὲ οὗτος ἐπ' ἀρετῇ διαβόητος) τὰ περὶ εἰρήνης πρὸς τὸν Βασιλάκιον ἡρώτα, ὥστε τὰς πίστεις λαβόντα μηδὲν δεινὸν πείσεσθαι, ἐγχειρίζειν αὐτῷ ἑαυτὸν τε ὁμοῦ καὶ τὴν πόλιν. Καὶ ὁ μὲν Βασιλάκιος ἀπειθὴς ἦν, οἱ δὲ Θεσσαλονικεῖς δέει τοῦ μὴ ἀλῶναι τὴν πόλιν καὶ δεινὸν τι παθεῖν παρεχόμενοι τῷ Κομνηνῷ τῆς εἰσόδου. 1.9.4 Ἀλλ' ὁ Βασιλάκιος αἰσθόμενος τοῦ γινομένου ἀπὸ τοῦ πλήθους ἐπὶ τὴν ἀκρόπολιν μεταβαίνει καὶ ἀπὸ ταύτης εἰς ἐκείνην ἐφάλλεται. Καὶ οὐδ' ὥς ἐπιλανθάνεται πολέμου καὶ μάχης, καίτοι τοῦ δομestίκου πίστεις αὐτῷ διδόντος μηδὲν τι παθεῖν ἀνὴρ κεστον, ἀλλ' ὥρᾳτό γε ὁ Βασιλάκιος καὶ ἐν τοῖς δεινοῖς καὶ ἐν οἷς ἐστενοχωρεῖτο λίαν ἀνὴρ. Οὐδὲ γὰρ ὑφείναι τι τοῦ ἀνδρώδους καὶ τοῦ γενναίου ἠβούλετο, ἕως ἐκείθεν αὐτὸν οἱ τῆς ἀκροπόλεως οἰκήτορες καὶ φύλακες ἐξελάσαντες ἅπαντες ἄκοντα καὶ βία τοῦτον τῷ μεγάλῳ δομestικῷ παρέδωκαν. 1.9.5 Εὐθὺς δὲ πρὸς τὸν βασιλέα τὴν τούτου ἄλωσιν διαμεμνηνκὼς αὐτὸς ἐπ' ὀλίγον τῇ Θεσσαλονίκῃ ἐγκαρτερήσας καὶ τὰ ἐν αὐτῇ καταστησάμενος λαμπρὸς στεφανίτης ἐπανήει. Οἱ δὲ πρὸς τοῦ βασιλέως πεμφθέντες μεταξὺ Φιλίππων καὶ Ἀμφιπόλεως τῷ μὲν πατρὶ συναντῆσαντες τὰς περὶ αὐτοῦ ἐγγράφους προστάξεις βασιλικὰς αὐτῷ ἐγχειρίσαντες, παραλαβόντες τὸν Βασιλάκιον περὶ τι χωρίον Χλεμπίναν καλούμενον ἀπαγαγόντες ἐγγὺς τῆς ἐν αὐτῷ πηγῆς τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ ἐξορύττουσιν· ἐξ οὗ καὶ μέχρι τῆς δεῦρο ἡ πηγὴ Βασιλακίου κέκληται. 1.9.6 Τοῦτο τρίτον ἄθλον πρό γε τῆς βασιλείας καθάπερ τινὶ Ἡρακλεῖ τῷ μεγάλῳ Ἀλεξίῳ γεγένητο. Ἄν γάρ τις Ἑρμάνθιονκάπρον τὸν Βασιλάκιον τοῦτον καλέσειεν, Ἡρακλέα δὲ τινα καθ' ἡμᾶς γενναιότατον τὸν ἐμὸν πατέρα Ἀλέξιον, οὐκ ἂν ἀμάρτοιτο τῆς ἀληθείας. Ταῦτα μὲν ἔστω πλεονεκτήματα καὶ πρὸ τοῦ θρόνου κατορθώματα τῷ Κομνηνῷ Ἀλεξίῳ, ὃν ἀπάντων γέρας ἀπέλαβε παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος τὴν τοῦ σεβαστοῦ ἀξίαν σεβαστὸς ἀναρρηθεὶς ἐκ μέσης συγκλήτου.

1.10.1 Καθάπερ, οἶμαι, τὰ πονηρεύόμενα τῶν σωμάτων πῇ μὲν ταῖς ἔξωθεν αἰτίαις κακοῦνται, ἔστι δ' ὅπου καὶ τὰ αἷτια τῶν νοσημάτων ἀφ' ἑαυτῶν ἀναβλύζουσι, καὶ αἰτιώμεθα πολλάκις μὲν τὰς τοῦ περιέχοντος ἀνωμαλίας καὶ τινὰς τροφῶν ποιότητος πυρετῶν γενέσεις, ἐνίοτε δὲ καὶ

χυμῶν σηπεδόνας· οὕτω δῆτα καὶ ἡ τῶν Ῥωμαίων κακότης κατ' ἐκεῖνο καιροῦ νῦν μὲν ἀνεβλάστησε θανατώδεις κῆρας τοὺς προειρημένους ἄνδρας ἐκείνους, λέγω δὴ Οὐρσελίους καὶ Βασιλακίους καὶ ὅσοι τὸ τυραννικὸν συνεπλήρουν πλῆθος, νῦν δὲ ἐξωθέν τινας καὶ ἐπεισάκτους τυράννους τὰ τῆς τύχης ταύτη ἐπεισηγάγετο ἀπρόσμαχόν τι κακὸν καὶ ἀνίατον νόσημα, καθὰ γε καὶ τὸν ἐπὶ τυραννικῇ γνώμῃ διαβόητον Ῥομπέρτον ἐκείνον τὸν ἀλαζόνα, ὃν Νορμανία μὲν ἤνεγκε, φαυλότης δὲ παντοδαπὴ καὶ ἐθρέψατο καὶ ἐμαίευσεν. 1.10.2 Ἡ δὲ Ῥωμαίων ἐχθρόν τηλικούτον ἐφ' ἐαυτῆς εἵλκυσε πρόφασιν δεδοκυῖα τῶν ἀπ' ἐκείνου πολέμων τοῖς πρὸς ἡμᾶς κῆδος ἐτερόφυλόν τε καὶ βάρβαρον καὶ τὰ πρὸς ἡμᾶς ἀπροσάρμοστον, μᾶλλον δὲ ἀπροσεξία τοῦ τότε κρατοῦντος Μιχαὴλ τοῦ τὰς τοῦ γένους σειρὰς πρὸς τοὺς Δούκας ἀνάπτοντος. Εἰ δὲ καὶ καθαπτοίμην τινὸς τῶν καθ' αἰμά μοι προσηκόντων (καὶ γὰρ κάμοι τὰ πρὸς μητρὸς ἐκείθεν καταρρεῖ), νεμεσάτω μηδεῖς· τὴν τε γὰρ ἀλήθειαν ἐξ ἀπάντων προειλόμην ξυγγραφεῖν καὶ ὅσον ἐπὶ τούτῳ τὰς ἐξ ἀπάντων μέμψεις ἀνεστειλάμην. Ἐκεῖνος γὰρ ὁ εἰρημένος αὐτοκράτωρ ὁ Δούκας Μιχαὴλ τὴν τοῦ βαρβάρου τούτου θυγατέρα εἰς τὸν ἑαυτοῦ υἱὸν κατηγγυήσατο Κωνσταντῖνον, κάντεῦθεν ἀνερράγη τὰ τῶν πολεμίων. Καὶ περὶ μὲν τοῦ υἱέος τοῦ βασιλέως τουτουῖ Κωνσταντίνου καὶ τοῦ περὶ αὐτὸν γαμικοῦ συναλλάγματος καὶ ὅλως τοῦ βαρβαρικοῦ κήδους καὶ δὴ καὶ ὅπως εἶχε κάλλους τε καὶ μεγέθους ὁ ἀνὴρ καὶ ὁποῖος ἦν τὴν φύσιν καὶ ποδαπός, κατὰ καιρὸν ἐροῦμεν, ἐπειδὰν ἀπολοφυροίμην καὶ τὰς ἐμὰς συμφορὰς μικρὸν μετὰ τὴν τοῦ κήδους τούτου διήγησιν καὶ τὴν ἦτταν τῆς βαρβαρικῆς ἀπάσης δυνάμεως καὶ τὴν ἀπώλειαν τῶν Νορμανόθεν τυράννων, οὓς ἐξ ἀλογίας κατὰ τῆς τῶν Ῥωμαίων ἐθρέψατο. 1.10.3 Ἀλλὰ πρότερον δεῖ ἄνωθέν που τὸν λόγον ἀναγαγεῖν τὰ περὶ τοῦ Ῥομπέρτου τούτου διηγήσασθαι, ὅπως τε εἶχε γένους καὶ τύχης καὶ εἰς οἷον κράτος καὶ ὕψος ἢ φορὰ τῶν πραγμάτων τοῦτον ἀνήνεγκε, μᾶλλον δέ, ἵν' εὐσεβέστερον φαίην, οὗ παρεχώρησε τοῦτον ἢ πρόνοια προελθεῖν ἐνδοῦσα πρὸς τὰς ἐκείνου κακοτρόπους ὁρμάς τε καὶ μὴ χανάς. 1.10.4 Ὁ δὲ Ῥομπέρτος οὗτος Νορμάνος τὸ γένος, τὴν τύχην ἄσημος, τὴν γνώμην τυραννικός, τὴν ψυχὴν πανουργότατος, τὴν χεῖρα γενναῖος, ἐπιθέσθαι μὲν δεινότατος πλούτῳ καὶ περιουσίᾳ μεγάλων ἀνδρῶν, καταπράξαι δὲ ἀφουκτότατος, ἐς τὸ ἀναντίρρητον τὰ τοῦ σκοποῦ περιάγων. Τὰ δὲ τοῦ σώματος τοσοῦτος εἰς μέγεθος, ὥς καὶ τῶν μεγίστων ὑπερανέχειν, πυρσὸς τὸ χρῶμα, τὴν κόμην ξανθός, τοὺς ὦμους εὐρύς, τοὺς ὀφθαλμοὺς *** ἀλλὰ πῦρ ἀπ'

αὐτῶν μονουχὶ ἀπεσπινθηρίζετο. Καὶ ὅπου μὲν ἔδει διοργανῶσαι τὴν φύσιν τὸ πλάτος, εὐμήχανον ἦν, ὅπου δὲ ἀποστενῶσαι τοῦτο, εἰς τὸ εὐρυθμον διωμάλιστο. Οὕτως ἐξ ἄκρας κεφαλῆς ἐς πόδας ὁ ἀνὴρ κατερρύθμιστο, ὥς πολλῶν λεγόντων πολλάκις ἀκήκοα. Τὸ δὲ φθέγμα Ὅμηρος μὲν περὶ Ἀχιλλέως ἐποίησεν, ὥς ἄρα φωνήσαντος ἐκείνου φαντασίαν ἐσχήκεσαν οἱ ἀκούοντες πολλῶν θορυβούντων, τούτου δὲ τοῦ ἀνδρός, ὥς φασι, τὸ ἐμβόημα πολλὰς ἐτρέπετο μυριάδας. Οὕτως ἔχων καὶ τύχης καὶ φύσεως καὶ ψυχῆς, ἀδούλωτος ἦν, ὥς εἰκός, μηδενὶ τῶν ἀπάντων ὑποταττόμενος· τοιαῦται γὰρ αἱ μεγάλαι φύσεις, ὥς φασι, κἂν τύχης ὥσιν ἀφαιροτέρας.

1.11.1 Τοιοῦτος δὲ ὢν ὁ ἀνὴρ καὶ ἄγεσθαι ὅλως μὴ ἀνεχόμενος, ἀπὸ Νορμανίας ἀπάρας μετὰ τινων ἱππέων, πέντε δὲ ἦσαν ἱππεῖς καὶ πεζοὶ τριάκοντα οἱ πάντες, ἐξελθὼν τῆς πατρίδος περὶ τὰς ἀκρολοφίας καὶ τὰ ἄντρα καὶ τὰ ὄρη τῆς Λογγιβαρδίας διέτριβε χειρὸς ληστρικῆς κατάρχων καὶ τοῖς ὁδίταις ἐπιτιθέμενος ὅπου μὲν ἵππους, ὅπου δὲ καὶ πράγματα ἄλλα τα καὶ ὅπλα προσεπικτώμενος. Καὶ τὰ προοίμια τοῦ βίου τούτῳ αἱμάτων ἦσαν ἐκχύσεις καὶ ἀνδροφονίαι πολλαί. 1.11.2 Χρονοτριβῶν δὲ ἐν τοῖς μέρεσι τῆς Λογγιβαρδίας οὐκ ἔλαθε Γελιέλμον τὸν Μασκαβέλην, ὃς κατ' ἐκεῖνο καιροῦ μέρους μεγίστου τῶν παρακειμένων τῇ Λογγιβαρδίᾳ ἡγεμὼν ἐτύγχανεν ὢν· ὅθεν τὰς εἰσόδους δαψιλεῖς ἀν' ἔτος ἐλάμβανε κἀντεῦθεν δυνάμεις ἱκανὰς ἐπαγόμενος ἐπιφανῆς ἦν ἀρχηγός. Μεμαθηκὼς δὲ περὶ τοῦ Ῥομπέρτου ὁποῖός ἐστι κατ' ἄμφω, ψυχὴν καὶ σῶμά φημι, προσήκατό τε ἀβούλως τὸν ἄνδρα καὶ μίαν τῶν θυγατέρων τούτῳ κατηγγυήσατο. Καὶ πληρώσας τὸ κῆδος, θαυμάσας αὐτὸν τῆς τε φύσεως καὶ τῆς περὶ τὰ στρατιωτικὰ ἐμπειρίας οὐ μὲν οὖν τὰ κατὰ γνώμην ἠντύχησεν. 1.11.3 Καὶ γὰρ καὶ πόλιν καθαπερεῖ τι ἔδνον αὐτῷ ἐδεδώκει καὶ ἄλλα τα προσεπεφιλοτιμήσατο. Ὁ δὲ περὶ αὐτὸν δύσνους γενόμενος καὶ ἐπανάστασιν κατ' αὐτοῦ μελετήσας, τὰ μὲν πρῶτα τὸν εὖνουν ὑπεκρίνετο καὶ τὰς δυνάμεις προσετίθει τριπλασιάσας μὲν τοὺς ἱππεῖς, εἰς δὲ διπλα σίους τοὺς πεζοὺς ποιησάμενος. Καὶ τὸν τεῦθεν ὑπέρρει τὰ τῆς εὐνοίας καὶ κατὰ μικρὸν παρεγυμνοῦτο ἢ κακοῇ θεῖα. 1.11.4 Καὶ οὐ διελίμπανε προφάσεις καθ' ἐκάστην σκανδάλων διδοὺς καὶ λαμβάνων καὶ τρόπους συνεχεῖς μηχανώμενος, ἀφ' ὧν ἔριδές τε καὶ μάχαι καὶ πόλεμοι εἰώθασιν τίκτεσθαι. Ἐπεὶ δὲ ὁ ῥηθεὶς Γελιέλμος ὁ Μασκα βέλῃς πλούτῳ καὶ δυνάμει κατὰ πολὺν διέφερεν αὐτοῦ, ἀπογνοὺς ὁ Ῥομπέρτος τὴν κατὰ πρόσωπον πρὸς αὐτὸν μάχην βουλὴν βουλευέται πονηράν. Καὶ προβάλλεται

μὲν τὴν εὖνοιαν καὶ τὸ μεταμέλον πλάττεται καὶ ὑπορύττει δόλον αὐτῷ δεινὸν καὶ δυσφώρατον, τὰς τε πόλεις αὐτοῦ κατασχεῖν καὶ κύριος γενέσθαι τῶν προσόντων ἀπάντων τῷ Μασκαβέλῃ. 1.11.5 Καὶ πρῶτα μὲν τὰ πρὸς εἰρήνην ἐπερωτᾷ καὶ συνελθεῖν εἰς λόγους αὐτοπροσώπως διαπρεσβεύεται· ὁ δὲ τὴν πρὸς αὐτὸν εἰρήνην ἀσπάζεταιται φιλῶν τὴν θυγατέρα ἐξόχως καὶ συντίθεται τὴν ὁμιλίαν ἐς νέωτα. Ὁ δὲ Ῥομπέρτος καταγγέλλει τόπον αὐτῷ, ἐν ᾧ συνελθόντας διαλεχθῆναι προσήκει καὶ τὰς πρὸς ἀλλήλους συνθέσθαι σπονδάς. Ἀκρολοφία δὲ ἦσαν δύο ἐξ ἴσου τῆς πεδιάδος ἐξυπανέχουσαι κατὰ διάμετρον τὴν θέσιν λαχοῦσαι. Τὸ δὲ μεταξὺ τούτων ἐλῶδες ἦν καὶ κατάσκιον δένδροις παντοδαποῖς καὶ φυτοῖς. Ἐνθα καὶ λόχον ἐστήσατο ὁ δεινὸς ἐκεῖνος Ῥομπέρτος τέσσαρας ἄνδρας ἐνὸς πλουτογενναιοτάτους παρεγγυησάμενος πανταχόσε παπταίνειν τὰ ὄμματα· ἐπειδὴν δὲ ἴδοιεν αὐτὸν μετὰ τοῦ Γελιέλμου συμπλεκόμενον, εὐθὺς πρὸς ἐκεῖνον ἀναδραμεῖν μηδὲν τὸ παράπαν μελλήσαντας. Ταῦτ' οὖν προκατασκευάσας ὁ κακουργότατος ἐκεῖνος Ῥομπέρτος τὴν μὲν τῶν ἀκρολοφῶν εἰς τὴν μετὰ τοῦ Μασκαβέλῃ ὁμιλίαν χρησιμεύουσαν κατέλιπε φθάσας ταύτην ὑποδείξει αὐτῷ, θατέραν δὲ οἷον ἰδιοποιησάμενος, πεντεκαίδεκα ἱππέας καὶ πεζοὺς ὥσει ἐξ καὶ πεντήκοντα μεθ' ἑαυτοῦ συλλαβόμενος ἀνελθὼν ἐν αὐτῇ συνέταξε, τὴν βουλὴν πᾶσαν τοῖς ἀξιολογωτέροις τούτων ἐξορχησάμενος καὶ ἐνὶ τούτων παραγείλας τὰ αὐτοῦ ὄπλα βαστάζειν, ἀσπίδα καὶ κράνος καὶ ἀκινάκην, ὡς ῥαδίως διὰ τούτων ἐξοπλισθεῖν, καὶ τοῖς λοχῶσι τέσσαρσιν ἐπισκήψας, ἵν' ὀπήνικα τῷ Μασκαβέλῃ συμπλακέντα τοῦτον θεάσαιντο, θᾶπτον ἀναδράμωσι πρὸς αὐτόν. 1.11.6 Καὶ ὁ Γελιέλμος κατὰ τὴν συγκεκλιμένην ἡμέραν ἤρχετο πρὸς τὴν ἀκρόρειαν εἰς τὸν τόπον, ὃν φθάσας αὐτῷ ὁ Ῥομπέρτος ὑπέδειξε, τὰς μετ' αὐτοῦ συνθήκας πληρώσων. Ὃν ἰδὼν ἐκεῖνος ἐγγύθεν γενόμενον, αὐτῷ τε ἱππότης προσυπηντήκει καὶ ἀσπασάμενος ἐδεξιοῦτο μάλα εὐθύμως. Ἔστησαν οὖν ἄμφω εἰς τὸ πρᾶνὲς μικρὸν τῆς ἀκρολοφίας ὑποκλίναντες ὁμιλοῦντες, ἅττα καὶ ἔμελλον ποιεῖν. Ὁ δὲ δεινὸς ἐκεῖνος Ῥομπέρτος λόγους ἐκ λόγων συνείρων ἔτριβε τὸν καιρόν, εἰτὰ φησι πρὸς τὸν Γελιέλμον «Ἵνα τί τοῖς ἵπποις ἐποχούμενοι κοπιῶμεν; Ἀποβάντες καθεδούμεθα εἰς τοῦδαφος καὶ ἀφροντίστως περὶ ὧν χρὴ ὁμιλήσομεν.» Πείθεται ὁ Μασκαβέλης νήπιος ἀγνοήσας τὸν δόλον καὶ οὐ κακοῦ φέρεται. Καὶ ἀποβαίνοντα τὸν Ῥομπέρτον τοῦ ἵππου θεασάμενος πεζὸς καὶ αὐτὸς τὴν καῦτα εἰστήκει καὶ τῇ γῇ τὸν ἀγκῶνα διερεισάμενος αὐθις λόγων κατήρχετο. Ὁ δὲ Ῥομπέρτος δουλείαν ὁμολογεῖ τοῦ λοιποῦ τῷ Μασκαβέλῃ καὶ πίστιν

εὐεργέτην αὐτὸν καὶ κύριον ὀνομάζων. Θεασάμενοι δὲ τούτους οἱ τοῦ Μασκαβέλη τῶν ἵππων ἀποβάντας καὶ λόγων ἄλλων ὥσπερ καταρχομένους, καμώντες ἀπὸ τε τοῦ καύσωνος ἀπὸ τε τοῦ δεηθῆναι καὶ τροφῆς καὶ ποτοῦ, ὥρα γὰρ θέρους ἦν, ὀπηνίκα τὰς ἀκτῖνας ὁ ἥλιος κατὰ κορυφὴν εἴωθε βάλλειν, καὶ τῆς ἀλέας ἀφορήτου γινομένης, οἱ μὲν τῶν ἵππων ἀποβαίνοντες τοὺς χαλινοὺς περὶ τοὺς πτόρθους τῶν δένδρων ἀναδεσμοῦντες εἰς τοῦδαφος κατεκλίνοντο ταῖς ἀπὸ τῶν ἵππων καὶ τῶν δένδρων σκιαῖς ἀναψυχόμενοι, οἱ δὲ οἶκαδε ἐχώρουν. 1.11.7 Ἄλλ' οὗτοι μὲν οὕτως· ὁ δὲ τὰ πάντα δεινὸς Ῥομπέρτος οὕτω ταῦτα προκαταστήσας ἀθρόον ἐπιφύεται τῷ Μασκαβέλει καὶ τὸ ἡμερον ἀφεις βλέμμα πρὸς τὸ ὀργιλώτερον μεταβάλλεται καὶ φόνιον αὐτῷ ἐπιβάλλει τὴν χεῖρα. Καὶ συμπλακείς ἀντισυνεπλέ κετό τε καὶ εἴλκε καὶ εἴλκετο, καὶ ἐκυλίοντο ἄμφω κατὰ τοῦ πρανοῦς. Τούτους δὲ οἱ λοχῶντες τέτταρες ἐκεῖνοι ἄνδρες θεασάμενοι ἀναδύντες τοῦ ἔλους ἐπέδραμον ἤδη τῷ Γελιέλμῳ καὶ ξυνδήσαντες ἀπανταχόθεν ἀνέτρεχον ὡς πρὸς τοὺς εἰς τὴν ἐτέραν ἀκρώρειαν ἵσταμένους ἵππεῖς τοῦ Ῥομπέρτου, ἤδη καὶ αὐτῶν ὑποκαλπαζόντων κατὰ τοῦ παρανοῦς πρὸς αὐτούς· ὅπισθεν δὲ ἐδίωκον οἱ τοῦ Γελιέλμου. Ὁ δὲ γε Ῥομπέρτος ἐπιβὰς τοῦ ἵπου κράνοzte καὶ δόρυ λαβὼν καὶ γοργῶς ἐναγκαλισάμενος καὶ ἀσπίδι περιφράζας ἑαυτὸν ἐπιστραφεὶς πλήττει ἓνα τῶν τοῦ Γελιέλμου διὰ δόρατος, ὁ δ' ἅμα τῇ πληγῇ καὶ τὴν ψυχὴν συναφήρητο. 1.11.8 Ἐν τοσοῦτῳ τὴν φορὰν τῶν ἀμφὶ τὸν πενθερὸν ἱππέων ἀναχαίτισας καὶ τὴν ἀπὸ τούτων βοήθειαν ἀνακόψας (οἱ δὲ γε λοιποὶ τοὺς ὑπὲρ κεφαλῆς αὐτῶν καταβαίνοντας ἱππότας τοῦ Ῥομπέρτου ὡς καὶ ἀπὸ τοῦ τόπου βοηθούμενους θεασάμενοι παραχρῆμα τὰ νῶτα διδόασιν), οὕτω γοῦν τὴν φορὰν τῶν τοῦ Μασκαβέλη ἱππέων ἀνακόψαντος τοῦ Ῥομπέρτου, ἄγεται τηνικαῦτα ὁ Μασκαβέλης δέσμιος καὶ αἰχμάλωτος εἰς ὃπερ δέδωκεν αὐτῷ εἰς προῖκα φρούριον, ὅτε τὴν θυγατέρα τούτῳ κατηγ γυήσατο. Καὶ εἶχεν ἄρα τότε τὸν οἰκεῖον δεσπότην ἢ πόλις ἔμφρουρον, φρούριον ἐντεῦθεν εἰκότως προσαγορευομένη. Οὐδὲν δὲ χεῖρον καὶ τὴν ὠμότητα τοῦ Ῥομπέρτου διηγῆσασθαι. Ἐπειδὴ γὰρ ἅπαξ ἐγκρατὴς ἐγεγόνει τοῦ Μασκαβέλη, τὰ πρῶτα μὲν τῶν ὀδόντων ἀπάντων ἀποστερεῖ, ἐφ' ἐκάστῳ τούτων προσαιπιῶν πολυτάλαντον ὀλκὴν νομισμάτων καὶ πυνθανόμενος, οὗ ταῦτα ἐναπέθετο. Ἐπεὶ δὲ οὐκ ἔληγεν ἀπαράσσων, ἔστ' ἂν ἅπαντα ἔλαβε, καὶ ἅμα οἱ τε ὀδόντες ἐξέλιπον καὶ τὰ χρήματα, ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς Γελιέλμου ἐπιβάλλει τοὺς ὀφθαλμοὺς ὁ Ῥομπέρτος καὶ φθονήσας τούτῳ τῶν ὄψεων ἀποστερεῖ τῶν ὀμμάτων.

1.12.1 Πάντων οὖν ἐγκρατὴς γενόμενος ἠϋζάνετό τε τὸ ἐντεῦθεν ὀσημέραι καὶ εἰς τὸ τυραννικώτερον ἀποκλίνων ταῖς πόλεσι τε προσετίθετο πόλεις καὶ τοῖς χρήμασι χρήματα. Καὶ ἐν βραχεὶ πρὸς τὴν δουκικὴν περιωπὴν ἀναβεβηκὼς δοῦξ Λογγιβαρδίας ἀπάσης ὠνομάζετο. Ἐντεῦθεν οὖν ἅπαντες πρὸς τὸν κατ' αὐτοῦ φθόνον ἠρεθίζοντο. Ὁ δὲ φρενήρης ὢν ἀνὴρ ὅπου μὲν θωπείαις χρησάμενος πρὸς τοὺς ἀντικαθισταμένους αὐτῷ, ὅπου δὲ καὶ δωρήμασι τοὺς μεταξὺ τοῦ πλήθους θορύβους ἐξωμαλίσατο καὶ τὸν κατ' αὐτοῦ φθόνον τῶν μεγιστάνων εὐμηχάνως κατέστελεν, ἔστι δ' οὐ καὶ ὅπλοις χειρωσάμενος ἅπαν τὸ κράτος Λογγιβαρδίας τε καὶ τῆς ὁμορουσῆς χώρας εἰς ἑαυτὸν ἀνεδήσατο. 1.12.2 Ἀεὶ δέ τι ὁ Ῥομπέρτος οὗτος ἐπινοῶν τυραννικώτερον καὶ φανταζόμενος τὴν βασιλείαν Ῥωμαίων προφάσεως, ὡς ἔφην, τῆς πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Μιχαὴλ συμπενθερίας ἐπιδραξάμενος τὸν πρὸς Ῥωμαίους ἀνερρίπιζε πόλεμον. Ἐφθίμεν γὰρ εἰρηκότες, ὅτι Μιχαὴλ ὁ αὐτοκράτωρ οὐκ οἶδ' ὅπως τὴν τοῦ τυράννου τούτου θυγατέρα (Ἐλένη δὲ αὕτη προσηγορεύετο) τῷ υἱῷ Κωνσταντίνῳ κατηγγυήσατο. 1.12.3 Πάλιν δὲ μεμνημένη τοῦ νεανίσκου τούτου παθαίνομαι τὴν τε ψυχὴν καὶ τοὺς λογισμοὺς συγχέομαι· ἀνακόπτομαι δὲ τὴν ἀμφὶ τοῦτον διήγησιν φυλάττουσα πάντα καιρῷ τῷ προσήκοντι. Τοῦτο δὲ μόνον οὐχ ὑπομένω μὴ λέγειν, κἂν ἔξω τοῦ καιροῦ λέγοιμι, ὡς ἄγαλμα φύσεως ἦν ὁ νεανίας ἐκεῖνος καὶ Θεοῦ χειρῶν, ὡς οὕτως εἰπεῖν, φιλοτίμημα. Εἰ γὰρ καὶ μόνον ἐθεάσατό τις αὐτόν, εἶπεν ἂν ὡς τοῦ παρ' Ἑλλήσι μυθευομένου χρυσοῦ γένους ἀπορροή· οὕτως ἀμήχανον εἶχε τὸ κάλλος. Ἐγὼ δὲ μετὰ τοσοούτους ἐνιαυτοὺς μεμνημένη τοῦ νεανίου τούτου δακρύων ἐμπίπλωμαι· ἐπέχω δὲ ὅμως τὸ δάκρυον καὶ ταμιεύω πρὸς τοὺς ἐπικαίρους τῶν τόπων, ἵνα μὴ τὰς μονωδίας τῶν ἐμῶν ἀναμειγνύσας ταῖς ἱστορικαῖς διηγῆσαι τὴν ἱστορίαν συγχέοιμι. 1.12.4 Οὗτος γὰρ ὁ νεανίσκος, περὶ οὗ κἀνταῦθα καὶ ἀλλαχόσε εἰρήκειμεν, προχρόνιος πρὸ ἡμῶν καὶ πρὶν ἡμεῖς τὸν ἥλιον ἴδοιμεν, μνηστήρ ἐγεγόνει τῆς τοῦ Ῥομπέρτου Ἑλένης καθαρὸς καὶ ἀμόλυντος, καὶ τὰ ἐγγραφα συναλλάγματα ἐπ' αὐτῇ ἐγεγράψαν κἂν ἀτέλεστα καὶ ἐν ἐπαγγελίαις μόνον, ἀτελοῦς τὴν ἡλικίαν ὄντος τοῦ νεανίσκου. Διεσπάσθη δὲ ἅμα τῷ τῆς βασιλείας ἐπιβῆναι τὸν βασιλέα Νικηφόρον τὸν Βοτα νεατὴν. Ἀλλ' ἐξετραπόμην τοῦ λόγου, ἐπανελεύσομαι δ' αὐθις ἀφ' οὗπερ ἐξετραπόμην. 1.12.5 Ὁ γάρ τοι Ῥομπέρτος ἐκεῖνος ἐξ ἀφανοῦς πάνυ τύχης περιφανὴς γεγὼνὼς καὶ πολλὴν δύναμιν ἀθροίσας περὶ αὐτὸν ἐπεβάλετο καὶ Ῥωμαίων αὐτοκράτωρ γενέσθαι, καὶ προφάσεις εὐλόγους δῆθεν ἐπλάττετο τῆς πρὸς

Ῥωμαίους δυσμενείας καὶ τῶν πολλῶν. Διττὸς δὲ ἐντεῦθεν φέρεται λόγος. 1.12.6 Ὁ μὲν γὰρ φημίζεται τε καὶ διαρρεῖ καὶ μέχρι τῆς ἡμετέρας ἀκοῆς ἔφθασεν, ὅτι τις μοναχὸς Ῥαίκτωρ ὀνομαζόμενος ὑπεκρίθη τὸν βασιλέα Μιχαὴλ καὶ πρὸς τὸν Ῥομπέρτον τοῦτον καὶ συμπένθερον αὐτομολήσας τὰς οἰκείας συμφορὰς ὠλοφύρετο. Οὗτος γὰρ μετὰ τὸν Διογένην τῶν σκλήπτρων Ῥωμαίων ἐπειλημμένος καὶ βραχύν τινα χρόνον διαπρέψας τὴν βασιλείαν παρελύθη μὲν τῆς ἀρχῆς ὑπὸ τοῦ Βοτανειάτου ἐπὶ ναστάντος αὐτῷ, τὸν δὲ τῶν μοναχῶν ὑπέδυν βίον, μετὰ δὲ ταῦτα τὸν ἀρχιερατικὸν ποδῆρη καὶ τὴν κίδαριν ἡμφιέσατο, εἰ βούλει δέ, καὶ τὴν ἐπωμίδα. Τοῦτο δὲ συνεβούλευσεν ὁ καῖσαρ Ἰωάννης, ὁ πρὸς πατρὸς αὐτῷ θεῖος, τὸ κοῦφον εἰδὼς τοῦ τηνικαῦτα κρατοῦντος καὶ μὴ τι πάθαι δεινὸν τερον δεδιώς. 1.12.7 Τοῦτον ὑπεκρίθη ὁ εἰρημένος μοναχὸς ἐκεῖνος Ῥαίκτωρ ἢ καὶ ὡς οὕτως εἰπεῖν ῥέκτης τῶν ἅπαν ταχοῦ τολμηρότατος. Πρόσεισί τε τῷ Ῥομπέρτῳ ὡς δῆθεν συμπενθέρῳ καὶ τὰ τῆς ἀδικίας ἐκτραγωδεῖ, ὡς καθαιρεθεῖν μὲν τῶν βασιλικῶν θρόνων καὶ εἰς ὅπερ σχῆμα τοῦτον ὀρώη περιελθεῖν. Καὶ διὰ τούτων πάντων εἰς ἄμυναν ἐξεκαλεῖτο τὸν βάρβαρον· τὴν γὰρ καλήν φησι μείρακα τὴν αὐτοῦ νύμφην Ἑλένην ἀπερίστατον καταλεῖναι καὶ χήραν ἄντι κρυς τοῦ νυμφίου· τὸν γὰρ υἱὸν Κωνσταντῖνον καὶ τὴν βασιλίδα Μαρίαν προσρυῆναι τῷ Βοτανειάτῃ καὶ ἄκοντας διὰ τὴν τυραννίδα ἐβόα. Ταῦτα λέγων παρῳξυνέ τε τὸν θυμὸν τοῦ βαρβάρου καὶ πρὸς πόλεμον κατὰ Ῥωμαίων ἐξώπλιζε. Τοιοῦτος μὲν λόγος διαρρεῖ μου τὰς ἀκοάς, καὶ οὐκ ἔχω γε διὰ θαύματος, εἴ τινες ἀδοξότατοί τινας τοὺς ἐπὶ δόξης καὶ γένους εὐγενοῦς ὑποκρίνονται. 1.12.8 Ἄλλος δέ με περιβομβεῖ πιθανώτερος λόγος ἐτέρωθεν φημιζόμενος, ὡς οὔτε μοναχὸς τις τὸν βασιλέα Μιχαὴλ ὑπεκρίνατο οὔτε τοιοῦτόν τι τὸν Ῥομπέρτον πρὸς τὸν κατὰ Ῥωμαίων ἐκίνησε πόλεμον, ἀλλ' αὐτὸς ὁ βάρβαρος πολὺ τροπώτατος ὢν τὰ τοιαῦτα ῥαδίως ἐπλάττετο. Ἐχει γὰρ ὧδε τὰ ἐφεξῆς. Αὐτὸς μὲν, ὡς φασιν, ὁ Ῥομπέρτος ῥαδιουργότατος ὢν καὶ τὴν κατὰ Ῥωμαίων ὠδίνων μάχην καὶ πρὸ πολλοῦ πρὸς τὸν πόλεμον παρασκευαζόμενος ἐκὼ λύετο μὲν ὡς ἀδίκων πολέμων ἄρχων καὶ κατὰ Χριστιανῶν εὐτρεπιζόμενος παρά τινων τῶν περὶ αὐτὸν ἐνδοξοτάτων ἀνδρῶν καὶ αὐτῆς τῆς γυναικὸς αὐτοῦ Γαίτης, καὶ ἀνεκόπτετο πολλάκις ἐπιχειρήσας τῆς τοιαύτης ὁρμῆς. Βουλόμενος δὲ πιθανὴν τὴν πρόφασιν τοῦ πολέμου ποιήσασθαι πέμπει τινὰς ἄνδρας εἰς Κοτρώνην τὰ ἀπόρρητα καταπιστεύσας αὐτοῖς τῶν βεβουλευμένων καὶ ἐπισκῆπτει τοιαῦτα· ὡς εἴ τινα μοναχὸν εὖροιεν βουλόμενον ἐκεῖθεν ἐνθάδε διαπερᾶσαι εἰς προσκύνησιν

τοῦ νεῶ τῶν κορυφαίων καὶ πολιούχων τῆς Ῥώμης ἀποστόλων, ἐξ αὐτῆς ὄψεως μὴ πάνυ τὸ δυσγενὲς ἐμφαίνοντα, τοῦτον ἀσμένως ἐναγκαλί σασθαι καὶ οἰκειωσαμένους πρὸς αὐτὸν ἀγαγεῖν. Ἐπεὶ δὲ τὸν προειρημένον ἐφεῦρον Ῥαϊκῶρα, ἄνδρα ποικίλον τε καὶ πρὸς πανουργίαν ἀπαράμιλλον, δηλοῦσι τῷ Ῥομπέρτῳ διὰ γραμμάτων κατὰ τὸ Σαλερηνὸν ἐνδιατρίβοντι, ὅτι περ «ὁ σὸς κηδεστὴς Μιχαὴλ ὁ τῆς βασιλείας ἐξεωθεὶς κατέλαβε τὴν ἀπὸ σοῦ ἐξαιτούμενος βοήθειαν». Οὕτω γὰρ αὐτοῖς ὁ Ῥομπέρτος ὑπέθετο τὰς πρὸς αὐτὸν ἐκθεῖναι γραφάς. 1.12.9 Ὁ δὲ ἐν χερσὶ ταύτας λαβὼν παρευθὺς μὲν τῇ ὁμευνέτιδι ὑπαναγινώσκει, εἴτα συναγαγὼν τοὺς κόμητας ἅπαντας ὑποδείκνυσιν καὶ τούτοις τὰ γράμματα, ὡς μηκέτι κωλύεσθαι παρ' αὐτῶν εὐλόγου τάχα αἰτίας δραζάμενος. Συντίθενται ἅπαντες παραχρῆμα τῇ τοῦ Ῥομπέρτου βουλῇ, καὶ οὕτως προσήκατό τε αὐτὸν καὶ εἰς ὁμιλίαν ἐλήλυθεν. Ἐντεῦθεν τὰ πάντα δραματοῦργεῖ καὶ σκηνὴν περιτίθῃσιν, ὡς ὁ βασιλεὺς εἴη Μιχαὴλ ὁ μοναχὸς ἐκεῖνος, ὡς καθαιρεθεῖ τῶν θρόνων, ὡς τὴν γυναῖκα καὶ τὸν παῖδα καὶ τᾶλλα πάντα πρὸς τοῦ Βοτανειάτου τυράννου ἀφαιρεθεῖ, καὶ ὡς τοῦτον ἀδίκως καὶ παρὰ πάντα δίκαιον λόγον ἀντὶ τῆς ταινίας τε καὶ τοῦ διαδήματος τὸ μοναχικὸν περιέθεντο σχῆμα. Καὶ «νῦν ἰκέτης ἦκέ» φησὶ «πρὸς ἡμᾶς». 1.12.10 Ταῦτα εἰς μέσους ἐδημηγόρει ὁ Ῥομπέρτος τὴν τε βασιλείαν αὐτῷ διὰ τὸ κῆδος ἐπανασωθῆναι πρεσβεύων, καὶ ἀξίων ἐκάστης ἡμέρας τὸν μοναχὸν ἐκεῖνον, ὡς δῆθεν τὸν βασιλέα Μιχαὴλ, καὶ προεδρίας καὶ θρόνων ὑψηλοτέρων καὶ τιμῆς ὑπερβαλλούσης, καὶ ἄλλοτε ἄλλως τὰς δημηγορίας πλαττόμενος, νῦν μὲν ἐλεεινολογούμενος, οἷα πέπονθεν ἐπὶ θυγατρί, νῦν δὲ τοῦ συμπενθέρου φειδόμενος ἐφ' οἷσιν κακοῖς περιπέτωκεν, νῦν δὲ προσπαρὸς ζύνων τε καὶ διεγείρων πρὸς πόλεμον τὸ περὶ αὐτὸν βάρβαρον ποικίλως ἐπαγγελλόμενος τούτοις χρυσοῦ θημῶνας, οὓς ἐκ τῆς Ῥωμαίων ἔχειν τούτοις κατεπηγγέλλετο. 1.12.11 Ἐντεῦθεν πάντας ἐλκυσάμενος τῆς ῥινὸς καὶ πλουσιωτέρους καὶ πενεστέρους ἀπάρας τῆς Λογγιβαρδίας, μᾶλλον δὲ πᾶσαν αὐτὴν ἐλκυσάμενος καταλαμβάνει τὴν Σάλερνον μητρόπολιν οὗσαν Μέλφης, ἐν ἣ τὰ κατὰ τὰς ἄλλας θυγατέρας αὐτοῦ πάντα καταπράξας καλῶς ἐντεῦθεν τὰ πρὸς τὸν πόλεμον ἐξαρτῆται. Δύο δὲ ἦσθιν αὐτῷ· τὴν γὰρ τρίτην ἢ βασιλὶς τῶν πόλεων εἶχεν ἐξ αὐτοῦ θαλάμου δυστυχῇ. Ὁ γὰρ νεανίας ἐκεῖνος ἐξ ἀρχῆς αὐτῆς οὐπω ἔφηβος ὢν ἀπεστρέφετο τοῦτ' ἐκ τῆς κῆδος καθάπερ τοὺς μορμολυττομένους τὰ βρέφη. Τούτων δὲ τὴν μὲν Ῥαϊμούντῳ τῷ υἱῷ κόμητος Βραχενῶνος κατηγγυῆσατο, τὴν ἑτέραν δὲ συνέζευξε τῷ Εὐβούλῳ ἐπιφανεστάτῳ καὶ τούτῳ κόμητι.

Οὐδὲ ταῦτα τὰ συναλλάγματα πρὸς τὸ ἀσύμφορον ἑώρα Ῥομπέρτω· ἀλλὰ πανταχόθεν γὰρ συνεκεκρότητο καὶ συνη θροίζετο ἑαυτῷ δύναμιν, ἐκ γένους, ἐκ τυραννίδος, ἐξ ἀγχιστείας, ἐξ ἄλλων τρόπων παντοδαπῶν, ὧν ἂν τις οὐδὲ ἐπινοήσαιτο.

1.13.1 Ξυμπίπτει δὲ μεταξὺ καὶ τι τοιοῦτον, ὅπερ ἄξιον ἀφηγήσασθαι· ἔστι γὰρ καὶ τοῦτο εἰς εὐτυχίαν τούτου ἀνα φερόμενον. Καὶ γὰρ καὶ τοὺς τῆς δύσεως ἅπαντας ἀρχὴ γούς ἀναχαιτίζεσθαι τῆς πρὸς τοῦτον φορᾶς σφόδρα τῆς τῶν πραγμάτων εὐροίας τῷ βαρβάρῳ λογίζομαι, ἅπαν ταχόθεν τῆς τύχης αὐτῷ συνεργοῦσης καὶ ἐπαιρούσης εἰς τυραννίδα καὶ πᾶν τὸ ἐπωφελὲς περαιουμένης. Ὁ γάρ τοι πάπας τῆς Ῥώμης (γενναία δὲ αὕτη ἀρχὴ καὶ στρατεύμασι παντοδαποῖς περιφραττομένη) μετὰ τοῦ ῥηγὸς Ἀλαμανίας Ἐνερίχου διαφορὰν ἐσχηκὼς ἐβούλετο πρὸς συμμαχίαν ἐλκύσαι Ῥομπέρτον ἥδη περιφανέστατον γεγονότα καὶ πρὸς μεγάλας ἀρχὰς ἀκμάσαντα. 1.13.2 Ἡ δὲ διαφορὰ ῥηγός τε καὶ πάπα τοιαύτη τις ἦν. Ὁ μὲν γὰρ κατητιᾶτο τὸν ῥήγα Ἐνέριχον ὡς τὰς ἐκκλησίας οὐ προῖκα διδόντα, ἀλλὰ δωρημάτων ἀποδιδόμενον καὶ που καὶ ἀναξίοις ἀνδράσι τὴν ἀρχιερωσύνην καταπιστεύοντα καὶ τοιούτων ἐγκλημάτων ἐδίωκεν. Ὁ δὲ γε ῥήξ Ἀλαμανίας τυραννίδος τὸν πάπαν ἐγράφετο, ὡς ἄτερ γνώμης αὐτοῦ τὸν ἀποστολικὸν ἔξαρ πάσειε θρόνον. Καὶ που καὶ ἀπηναισχυντήκει πρὸς τοῦτον καὶ ἰταμωτέροις ἐχρήσατο λόγοις, ὡς, εἰ μὴ ἐκσταίῃ τῆς αὐθαιρέτου προεδρίας, μεθ' ὕβρεως ἐκείθεν ἀπελαθήσεται. 1.13.3 Τούτων οὖν ἀκούσας ὁ πάπας τῶν λόγων κατὰ τῶν πρέσβων εὐθὺς ἐμεμήνει καὶ αἰκισάμενος πρότερον ἅπαν θρόπως, εἶτα καὶ κείρας τὰς κεφαλὰς καὶ ἐπικείρας τοὺς πώγωνας, τὰς μὲν ψαλίσι, ξυρῷ δὲ τοὺς πώγωνας, καὶ ἄλλο τι προσεξεργασάμενος ἀτοπώτατον καὶ βαρβαρικὴν ὕβριν ὑπερελαύνον ἀφῆκεν. Εἶπον ἂν καὶ τὴν ὕβριν, εἰ μὴ με καὶ γυναικεία καὶ βασιλικὴ ἐπεῖχεν αἰδώς. Ἐκεῖνο γὰρ οὐχ ὅπως ἀνάξιον ἀρχιερέως τὸ παρ' ἐκείνου πραχθέν, ἀλλ' οὐδ' ὅλως ἀνθρώπου Χριστιανικὸν ἐπιφερομένου καὶ τοῦ νομα. Ἐβδελυξάμην καὶ τὸ ἐνθύμημα τοῦ βαρβάρου, μὴ ὅτι γε τοῦργον, ἐπεὶ καὶ τὸν γραφέα κάλαμον καὶ τὸν χάρτην ἐμόλυνα ἂν, εἰ τὸ πραχθέν κατὰ μέρος διεξῆειν. Ἀλλ' εἰς παράστασιν καὶ βαρβαρικῆς ὕβρεως καὶ ὅτι ὁ χρόνος ῥέων ἦθη ἀνδρῶν παντοδαπὰ πρὸς κακίαν ἀναφύει καὶ πάντολμα, ἀρκέσει αὐτὸ τοῦτο τὸ μηδὲ μικρόν τι τοῦ πραχθέντος ἀνασχέσθαι ἡμᾶς παρεμφῆναι ἢ διηγῆσασθαι. 1.13.4 Καὶ ταῦτα ἀρχιερέως, ὃ δίκη, καὶ ταῦτα πρώτου ἀρχιερέως καὶ ταῦτα προκαθημένου

τῆς οἰκουμένης ἀπάσης γενομένου, ὥσπερ οὖν καὶ οἱ Λατῖνοι λέγουσί τε καὶ οἶονται· ἔστι γὰρ καὶ τοῦτο τῆς ἀλαζονείας αὐτῶν. Μεταπεπτω κότων γὰρ τῶν σκήπτρων ἐκεῖθεν ἐνθάδε εἰς τὴν ἡμεδαπὴν τε καὶ ἡμετέραν βασιλίδι πόλιν καὶ δὴ καὶ τῆς συγκλήτου καὶ ἅμα πάσης τῆς τάξεως μεταπέπτωκε καὶ ἡ τῶν θρόνων ἀρχιερατικὴ τάξις. Καὶ δεδώκασιν οἱ ἀνέκαθεν βασιλεῖς τὰ πρεσβεῖα τῷ θρόνῳ Κωνσταντινουπόλεως, καὶ μάλιστα ἡ ἐν Χαλκηδόνι σύνοδος εἰς περιωπὴν πρωτίστην τὸν Κωνσταντινουπόλεως ἀναβιβασαμένη τὰς ἀνὰ τὴν οἰκουμένην διοικῆσεις ἀπάσας ὑπὸ τοῦτον ἐτάξατο. 1.13.5 Μήποτε οὖν ἡ τοιαυτὴ πρὸς τοὺς πρέσβεις ὕβρις ἀνεφέρετο πρὸς τὸν πεπομφότα ἰοῦσα, οὐ μόνον ὅτι τούτους ἐκόλασεν, ἀλλ' ὅτι καὶ καινὴν τινα τὴν εἰς αὐτοὺς γενομένην ὕβριν αὐτὸς πρῶτος ἐξέυρατο. Ἡνίττετο γὰρ δι' ὧν ἐποίει τὸ τοῦ ῥήγος, ὥς οἶμαι, εὐκαταφρόνητον, ὥσπερ τις ἡμίθεος ἡμιόνῳ διαλεγόμενος διὰ τῶν καθυβρισμένων τουτωνὶ πρέσβειων. 1.13.6 Ὁ μὲν οὖν πάπας ἐπειδὴ ταῦτα πεπραχὼς καὶ τοὺς πρέσβεις οὕτως, ὥς εἶπον, ἀποπεμψάμενος πρὸς τὸν ῥήγα, μέγιστον πόλεμον ἀνηρέθισεν. Ἵνα δὲ μὴ τῷ Ῥομπέρτῳ προσθέμενος ὁ ῥῆξ ἀφορητότερος γένοιτο, φθάνει τὰ πρὸς εἰρήνην τῷ Ῥομπέρτῳ διακηρυκευσάμενος, οὐδὲ πρότερον φιλίως διακείμενος πρὸς αὐτόν. Πυθόμενος γὰρ τὸν δοῦκα Ῥομπέρτον κατελιγφότα τὴν Σάλερνον ἀπὰ ρας ἐκεῖνος τῆς Ῥώμης εἰς Βενεβενδὸν παραγίνεται. Καὶ διὰ πρέσβειων πρὸς ἀλλήλους διαλεχθέντες εἶθ' οὕτως καὶ αὐτοπροσώπως ἐντετυχηκότες ἀλλήλοις. Καὶ γὰρ ὁ μὲν τῆς Βενεβενδοῦ μετὰ τοῦ οἰκείου ξυντάγματος, ὁ δὲ τῆς Σαλέρνου μετὰ στρατιᾶς ἐξιόντες, κᾶθ' οὕτως τῶν στρατευμάτων γεγονότων ἐκ διαστήματος ἱκανοῦ, ἑκάτερος τοῦ οἰκείου τάγματος ἀποστάς, συνηλθέτην τε τῷ ἄνδρι καὶ πίστει παρ' ἀλλήλων καὶ ὅρκους λαβόντες ὑπέστρεψαν. Οἱ δὲ ὅρκοι, ἴν' ὁ μὲν πάπας τὴν τε τοῦ ῥήγος ἀξίαν περιθεῖη αὐτῷ καὶ συμμαχίαν δοίη καιροῦ καλοῦντος κατὰ Ῥωμαίων· ὁ δὲ δοῦξ ἀνθωρκίζετο τῷ πάπᾳ προσβοηθεῖν ὅποι βούλοιτο. Μάταια δ' ἄρα ἦσαν τὰ τῶν ὀρκῶν παρ' ἀμφοτέρων τελούμενα. Ὁ τε γὰρ πάπας κατὰ τοῦ ῥήγος εὖ μάλα παρώξυντο καὶ ὁ πρὸς ἐκεῖνον πόνος κατήπειγεν, ὃ τε δοῦξ Ῥομπέρτος τῇ Ῥωμαίων ἐπωφθαλμία καὶ ὥσπερ τις κάπρος ἄγριος τοὺς ὀδόντας κατὰ τούτων ἐτετρίγει τε καὶ τὸν θυμὸν ἔθηγεν, ὥστε μέχρι λόγων οἱ ὅρκοι τούτων. Καὶ ὁμνύντες αὐτίκα τὸ πρὸς ἀλλήλους οἱ βάρβαροι τὸ παραυτίκα καὶ παρεσπόνδουν. 1.13.7 Ὁ μὲν δοῦξ Ῥομπέρτος συστρέψας τοὺς χαλινοὺς ἐπὶ τὴν Σάλερνον ἔσπευδεν, ὁ δὲ κατὰπτυστος οὗτος πάπας (οὐδὲ γὰρ ἔχω τί ποτ' ἂν ἄλλο τοῦτον ἐπονομάζειν τὴν ἀπάνθρωπον ἐκείνην

ὑβριν ἐνθυμηθεῖσα τὴν εἰς τοὺς πρέσβεις) μετὰ πνευματικῆς χάριτος καὶ εὐαγγελικῆς εἰρήνης ἐπὶ τὸν πόλεμον ὁ δεσπότης ἐχώρει ὅλη γνώμη καὶ ὅλαις χερσὶ τὸν ἐμφύλιον, ὁ εἰρηνικὸς ταῦτα καὶ τοῦ εἰρηνικοῦ μαθητῆς. Τοὺς γὰρ Σάξονας αὐτίκα καὶ τοὺς Σαξόνων ἡγεμόνας Λαντουλφόν τε καὶ Ουέλκον μεταπεμψάμενος, καὶ πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα ἐν ὑποσχέσεσιν ὑποτείνας καὶ ῥήγας ποιήσιν τῆς ἐσπέρας ἀπάσης ἐπαγγελάμενος εἰς ἑαυτὸν ὑποσύρει τοὺς ἄνδρας. Οὕτως ἐκεῖνος εὐκολον εἶχε τὴν δεξιὰν εἰς χειροθεσίαν ῥηγῶν τοῦ Παύλου παρακούων, ὡς ἔοικε, «χειρας ταχέως μηδενὶ ἐπιτίθει» λέγοντος· ὁ δὲ τὸν δοῦκα Λογγιβαρδίας ἐταινίου καὶ τοὺς Σάξονας τούτους ἔστεφε. 1.13.8 Συνα γηοχότος τοῖνυν ἑκατέρου τὰς δυνάμεις αὐτῶν, τοῦ τε ῥηγὸς Ἀλαμανίας Ἐνερίχου καὶ τοῦ πάπα, καὶ πρὸς ἀλλήλους παραταξαμένων ἢ τε κερατίνη σάλπιγξ τὸ ἐνδὸ σιμον ἐδεδώκει καὶ συνερράγησαν εὐθὺς αἱ φάλαγγες καὶ μάχη ἐξ ἑκατέρων ἀνερριπίσθη μεγάλη καὶ παραμόνιμος. Ἐπὶ τοσοῦτον γὰρ ἐξ ἑκατέρου μέρους ἠνδρίσαντο καὶ ταῖς ἀπὸ τῶν δοράτων τρώσεσι καὶ τοξευμάτων βολαῖς ἐνεκαρ τέρησαν, ὡς ἐν βραχεῖ χρόνῳ πᾶσαν τὴν ὑποκειμένην πεδιάδα ὑπὸ τῶν αἱμάτων τῶν ἀπὸ τῶν φόνων ἐνθαλατ τεύεσθαι καὶ τοὺς ὑπολοίπους ἄνδρας ἐμπλέοντας τῷ πολλῷ λύθρῳ μάχεσθαι. Ἔστιν ὅπου καὶ τοῖς νεκροῖς σώμασι συμποδιζομένους διαπίπτειν καὶ τῷ ποταμῷ τῶν αἱμάτων ἐμπνίγεσθαι. Εἰ γὰρ ὑπὲρ τὰς τριάκοντα χιλιάδας ἄνδρες κατ' ἐκείνην τὴν μάχην, ὡς φασιν, ἐπεπτώκεισαν, πόσος ῥοὺς αἵματος κατερρύνῃ, πόσον διάστημα γῆς τῷ λύθρῳ πεπάλακτο. 1.13.9 Εἶχον οὖν, ὡς οὕτως εἶπεῖν, ἴσας ὕσμινη τὰς κεφαλὰς καὶ ἑκατέρα μερίς, ἕως ὃ τῶν Σαξόνων ἡγεμῶν Λαντουλφος διεῖπε τὸν πόλεμον. Ἐπεὶ δὲ ἐκεῖνος καιρίαν ἐβλήθη καὶ αὐτίκα τὴν ψυχὴν ἀφῆκεν, ἔκλινεν ἢ φάλαγξ τοῦ πάπα καὶ τὰ νῶτα τοῖς ἐχθροῖς ἐδεδώκει οὐκ ἀναιμάκτως οὐδ' ἄνευ τραυμάτων φεύγοντες. Ἐφεπε δὲ τούτους κλονένον ὁ Ἐνέριχος καὶ μάλα θαρρήσας τὴν μετα δίωξιν, ἐξ ὅτου καὶ τὸν Λαντουλφον ἐπύθετο πεπτωκότα καὶ πολεμίας χειρὸς ἔργον γεγεννημένον. Ἀλλ' ἔστη τοῦ δρόμου καὶ ἀναπνεῖν ἐπέταττε τὰ στρατεύματα· καὶ ἔξο πλισάμενος αὖθις ἐπὶ τὴν Ῥώμην ἔσπευδε πολιορκήσιν αὐτὴν προθυμούμενος. 1.13.10 Ἐνθύμιον ἐνταῦθα λαμβάνει ὁ πάπας τὰς συνθήκας καὶ τοὺς ὅρκους τοῦ Ῥομπέρτου καὶ διαπρεσβεύεται πρὸς αὐτὸν εἰς συμμαχίαν ἀποπειρώμενος. Καὶ δὴ κατὰ ταῦτόν καὶ ὁ Ἐνέριχος συμμαχίαν ἐζήτει πέμψας κατὰ τῆς πρεσβυτάτης Ῥώμης ὁρμώμενος. Ἀλλ' ἔδοξεν ἑκάτερος τότε λῆρος Ῥομπέρτῳ τοιαῦτα ἐπιζητῶν· ἐκεῖνος δὲ πρὸς μὲν τὸν ῥήγα ἄλλον τρόπον καὶ ἀγράφως

ἀπεκρίνατο, πρὸς δὲ τὸν πάπαν ἐπιστολὴν διεχάραξεν. Εἶχε δὲ τὰ τῆς ἐπιστολῆς ὧδέ πως «τῷ μεγάλῳ ἀρχιερεῖ καὶ κυρίῳ μου Ῥομπέρτος δούξ ἐν Θεῷ. Τὴν γεγεννημένην κατὰ σοῦ τῶν ἐχθρῶν ἔφοδον διακηκοῶς οὐ πάνυ τι τῇ ἀκοῇ προσεθέμην εἰδώς, ὥς οὐκ ἂν τις τολμῇ σείειν ἀντάραι σοι χεῖρας. Τίς γάρ κατὰ τοσούτου πατρὸς ἐπιχειρήσειεν, εἰ μὴ μαίνοιτο; Ἐμὲ δὲ ἴσθι πρὸς πόλεμον βαρύτατον ἐξοπλιζόμενον καὶ πρὸς ἔθνος δυσκαταγώνιστον. Ῥωμαῖοι γάρ εἰσι πρὸς οὓς ὁ πόλεμος, οἱ πᾶσαν γῆν καὶ θάλασσαν τροπαίων ἐνέπλησαν. Σοὶ δὲ ἄλλ' ἀπὸ ψυχῆς βαθείας πίστιν ὀφείλω, ἦν καὶ καιροῦ καλοῦντος παρά σχοιμι». Οὕτως ἐκεῖνος καὶ ἀμφοτέρων τῶν εἰς συμμαχίαν καλούντων τοὺς πρέσβεις, τοὺς μὲν τῇ ἐπιστολῇ ταύτῃ, τοὺς δὲ πιθανοῖς τισι λόγοις διακρουσάμενος ἀπεπέμψατο.

1.14.1 Ἀλλὰ μὴ παρῶμεν τὰ κατὰ Λογγιβαρδίαν αὐτῷ διαπεπραγμένα πρὶν ἥκειν εἰς τὸν Αὐλῶνα σὺν τῷ στρατεύματι. Ὁ μὲν γὰρ καὶ ἄλλως ἦν τυραννικὸς ἀνὴρ καὶ πικρότατος, τότε δὲ καὶ Ἡρώδου μιμεῖται μανίαν. Μὴ γὰρ ἀρκούμενος τοῖς ἀνέκαθεν ἐστρατευμένοις ἀνδράσι καὶ πρὸς μάχην ἐπισταμένοις ὀπλίζεσθαι νεοσύλλεκτον ποιεῖται στράτευμα μηδεμιᾶς φειδόμενος ἡλικίας· ἀλλὰ καὶ τὴν ἑξωρον καὶ τὴν ἄωρον πανταχόθεν συναγροχὼς Λογγιβαρδίας τε καὶ Ἀπουληΐας εἰς ἑαυτὸν ἐφειλκύσατο. Καὶ ἦν ἰδεῖν καὶ παῖδας καὶ μεираκίσκους καὶ γέροντας ἀνθρώπους οἰκτρούς, οἱ μὴδ' ὅσον ἐν ὀνείροις ὄπλον ἐθεάσαντο, τότε δὲ ἐνδεδυμένους θώρακα καὶ ἀσπίδα κρατοῦντας καὶ τόξον ἀφυῶς πάντη καὶ πλημμελῶς τείνοντας καὶ κατὰ στόμα πίπτοντας, ἐπειδὴν βαδίζουσιν ἐξῆν. 1.14.2 Ταῦτα δὲ ταῦτα θορύβου μὲν πρόφασις ἦσαν τῇ χώρᾳ Λογγιβαρδίας ἀκαταπαύστου, καὶ πανταχοῦ κλαυθμὸς ἀνδρῶν καὶ ὀλολυγμὸς γυναικῶν, καὶ ἐμερίζετο ταύταις τὰ τῆς συγγενείας. Ἡ μὲν γὰρ αὐτῶν ἀστράτευτον ἄνδρα ἐθρήνει, ἡ δὲ ἀπειροπόλεμον παῖδα, ἄλλη δὲ ἀδελφὸν γεωργὸν ἢ πρὸς ἄλλα ἔργα ἡσχολημένον. Ταῦτα μὲν ἄντι κρυς, καθάπερ εἶπον, μανίας ἦσαν Ἡρώδου ἢ καὶ πλέον Ἡρώδου. Ἐκεῖνος μὲν γὰρ κατὰ τῶν βρεφῶν ἐμεμήνει μόνον, οὗτος δὲ καὶ κατὰ παίδων καὶ πρεσβυτέρων. Ἀλλὰ καίπερ οὕτως ἐχόντων τούτων ἀνασκήτως, ὥς οὕτω γε φάναι, ἐγύμναζε τε καθ' ἡμέραν ἐκάστην καὶ συνεκρότει τὰ τῶν νεοσυλλέκτων σώματα. 1.14.3 Ταῦτα μὲν ἐν Σαλέρνῳ συνεπεπτόκει Ῥομπέρτῳ, πρὶν εἰς Ὑδροῦντα παραγενέσθαι. Ἐκεῖσε γὰρ προεξέπεμψε στράτευμα ἱκανώτατον αὐτὸν ἀπεκδεχόμενον, ἐπειδὴν ἅπαντα καταστήσειε τὰ κατὰ τὴν χώραν Λογγιβαρδίαν καὶ πρὸς τοὺς πρέσβεις τὰς

προσηκούσας ἀποκρίσεις ποιήσαιτο. Τοσοῦτον μέντοι τῷ πάπᾳ προσέθετο, ὅτι τῷ υἱῷ αὐτοῦ Ῥογέρῃ, ὃν Ἀπουληίας ἀπάσης κεχειροτόνηκεν ἄρχοντα καὶ Βορι τύλαν τὸν ἀδελφόν, ἐπέσκηψε, ἐπειδὴν ὁ τῆς Ῥώμης θρόνος πρὸς βοήθειαν αὐτοὺς προσκαλοῖτο κατὰ τοῦ Ἐνε ρίχου ῤηγός, προθυμότατα πρὸς αὐτὸν ἀφικέσθαι καὶ τὴν δυνατὴν εἰσενεγκεῖν συμμαχίαν. 1.14.4 Τὸν μέντοι Βαῖμοῦν τον, τὸν νεώτερον τῶν υἱέων αὐτοῦ καὶ κατὰ πάντα παρεμφερῇ τῷ πατρὶ καὶ τόλμῃ καὶ ῤώμῃ καὶ γενναίο τητα καὶ θυμὸν ἀκατάσχετον (ὅλως γὰρ οὗτος τοῦ πατρὸς ἀποσφράγισμα ἦν καὶ τῆς ἐκείνου φύσεως ἔμψυχον ἔκμα γείον) μετὰ βαρυτάτου στρατεύματος ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς ἀποστέλλει χωρίοις τοῖς ἀμφὶ τὸν Αὐλῶνα τόποις ἐπιτηθήσονται. Ὁ δὲ αὐτίκα ζὺν ἀπειλῇ καὶ ἀκατασχέτῳ ῤύμῃ καθάπερ τις ἐπιρρυεῖς κεραυνὸς τῶν τε Κανίνων καὶ Ἰεριχῶ καὶ τοῦ Αὐλῶνος παντὸς ἐπελάβετο καὶ αἰεὶ τι τὰ ζυμπαρακείμενα ἤρει καὶ ἐπυρπόλει μαχόμενος. Καὶ ἦν ὡς ἀληθῶς πρὸ τοῦ πυρὸς καπνὸς δριμύτατος καὶ πρὸ τῆς μεγάλης πολιορκίας πολιορκίας προοίμιον. Βρούχους καὶ ἀκρίδας εἶπεν ἂν τις αὐτοὺς, τὸν πατέρα καὶ τὸν υἱόν· τὰ γὰρ κατάλοιπα Ῥομπέρτου ὁ τούτου υἱὸς Βαῖμοῦντος προσεπενείματο καὶ κατέφαγεν. Ἀλλὰ μήπω γε τοῦτον εἰς τὸν Αὐλῶνα διαπεράσωμεν· προσεξεταξέσθω δὲ τὰ κατὰ τὴν ἀντιπέραν ἡπειρον αὐτῷ πεπραγμένα.

1.15.1 Ἀπάρας γὰρ ἐκεῖθεν γίνεται κατὰ τὸν Ὑδροῦντα, εἴτ' ἐκεῖθι διακαρτερήσας ὀλίγας ἡμέρας καὶ τὴν γυναῖκα Γαῖταν ἀπεκδεχόμενος (καὶ γὰρ καὶ αὐτὴ ζυνεστράτευε τῷ ἀνδρὶ καὶ χρῆμα ἦν ἡ γυνὴ φοβερὸν, ἐπειδὴν ἐξοπλίσαιτο) ὡς ἐνηγκαλίσαιτο ταύτην ἐπελθοῦσαν, ἄρας ἐκεῖθεν πάλιν ὅλῳ στρατεύματι τὸ Βρεντήσιον καταλαμβάνει· ἔστι δὲ τοῦτο ἐπίνειον τῆς ὅλης Ἰαυγίας εὐλμενώτατον. Ἐνταῦθα δὲ καταπτὰς ἐκαραδόκει τε τὸ στράτευμα πᾶν ἐνταῦθα συναθροισθῆναι καὶ τὰς νῆας ἀπάσας, ὅσαι τε φορτίδες ἦσαν καὶ ὅσαι μακραί καὶ πολεμιστήριαι· ἐκεῖθεν γὰρ ἐπὶ τάδε τὸν ἀπόπλουν ἐδόκει ποιεῖν. 1.15.2 Καὶ ἅμα ὁπότεν κατὰ τὴν Σάλερνον ἦν, πρέσβυν ἐξαποστέλλει τινὰ τῶν ἀμφ' αὐτὸν μεγιστάνων Ῥαοῦλ ἐπονομαζόμενον πρὸς τὸν βασιλέα Βοτανειάτην ἥδη μετὰ τὸν αὐτοκράτορα Δούκαν τῶν σκῆπτρων ἐπειλημμένον. Ἐκαραδόκει καὶ τούτου τὰς ἀποκρίσεις· αὐτῷ τε γὰρ ἐπεπόμφει μέμψεις τινὰς καὶ προφάσεις δῆθεν εὐλόγους τοῦ προκειμένου πολέμου, ὅτι τὴν θυγατέρα μνηστευθεῖσαν τῷ βασιλεῖ Κωνσταντίνῳ, ὡς ὁ λόγος φθάσας ἐδήλωσε, τὴν μὲν ἀπέξευξε τοῦ νυμφίου, τοῦ δὲ τὴν βασιλείαν παρείλετο, καὶ ὡς ἡδίκηκός τις πρὸς ἄμυναν

αὐτὸς εὐτρεπίζοιτο. Τῷ δὲ τηνικαῦτα μεγάλῳ δομεστικῷ καὶ ἐξάρχῳ τῶν δυτικῶν στρατευμάτων (οὗτος δ' ἦν ὁ ἐμὸς πατὴρ Ἀλέξιος) δῶρά τέ τινα ἐπεπόμφει καὶ γράμματα φιλίαν ἐπαγγελλόμενα. Ταῦτα караδοκῶν ἠτρέμει τῷ Βρεντησίῳ. 1.15.3 Ἐπεὶ δὲ μήπω τῶν στρατευμάτων συλλεγέντων ἀπάντων καὶ τῶν νηῶν ἀπωσθεισῶν τῶν πλειόνων εἰς θάλασσαν ἦκε Βυζαντόθεν καὶ ὁ Ῥαούλ. Μηδεμίαν ἀπόκρισιν πρὸς τὰ μεμνημένα ἐπενεγκῶν εἰς θυμὸν ἀνερρίπισε πλέω τὸν βάρβαρον καὶ μᾶλλον ὅτι καὶ δικαιολογίας ἤπτετο πρὸς τοῦτον τοιαύτης τῶν πρὸς τοὺς Ῥωμαίους πολέμων ἀπαγούσης, πρῶτα μὲν ὅτι ὁ ἐφεπόμενος αὐτῷ μοναχὸς ὑποκριτὴς ἐστὶ καὶ γόης ἀνὴρ καὶ ὑποδύεται τὸν αὐτοκράτορα Μιχαὴλ καὶ ὅλως πλάσμα ἐστὶ τὸ κατ' αὐτόν. Ἐκεῖνον γὰρ ἰδεῖν φησι μετὰ τὴν ἀπὸ θρόνου καθάραισιν ἐν τῇ βασιλίδι πόλει φαῖον ἐνδεδυμένον τριβώνιον καὶ ἐν μοναστηρίῳ διάγοντα ἐπιμελὲς ποιησάμενος τὸ αὐταῖς ὄψεσιν τὸν καταβεβλημένον βασιλέα θεᾶσασθαι. Ἐπειτα προσετίθει καὶ τοῦτο, ὃ καὶ κατὰ τὴν ὑποστροφὴν συμπεπτωκὸς ἠκηκόει. Ὁ γὰρ ἐμὸς πατὴρ τῆς βασιλείας ἐπιδραξάμενος, ὥς ὕστερον διηγῆσομαι, τὸν Βοτανειάτην τῶν βασιλείων ἐξήλασε καὶ τὸν τοῦ Δούκα υἱὸν τὸν περιφανέστατον Κωνσταντῖνον ἐκεῖνον ἐν τοῖς ὕφ' ἥλιον προσηκόμενος μετεδίδου αὐτῷ τῆς βασιλείας. 1.15.4 Τοῦτο κατὰ τὴν ὁδὸν ἀκηκοὺς ὁ Ῥαούλ εἰς πειθὸν καὶ ταῦτα προσῆγε παραλύειν πειρώμενος τὴν τοῦ πολέμου σκευήν. «Τίνι γὰρ δικαίῳ λόγῳ πρὸς Ἀλέξιόν» φησι «πολεμήσομεν, τοῦ Βοτανειάτου τὰς ἀρχὰς δεδωκότος τῆς ἀδικίας καὶ τὴν θυγατέρα τὴν σὴν Ἑλένην τῶν Ῥωμαϊκῶν σκήπτρων ἀποστερήσαντος; Τὰ γὰρ παρ' ἄλλων εἰς ἡμᾶς γινόμενα οὐκ ἂν ἑτέροις τοῖς μὴ προσκεκρουκόσι κατὰ δίκην ἐνέγκοι πόλεμον. Μὴ ἔχοντος δὲ τοῦ πολέμου δικαίαν πρόφασιν τὰ ξύμπαντα φρουδᾶ, καὶ νῆες καὶ ὅπλα καὶ ἄνδρες καὶ παρασκευὴ πᾶσα πολεμιστήριος». 1.15.5 Ταῦτα ῥηθέντα ἐξώργισεν ἐπὶ πλέον Ῥομπέρτον· ἐμε μήναι γὰρ καὶ ἔμελλε τὸ χεῖρε τούτῳ ἐπιβαλεῖν. Ἐκ θατέρου δὲ καὶ ὁ πεπλασμένος ἐκεῖνος Δούκας καὶ ψευδοβασιλεὺς Μιχαὴλ, ὃν καὶ Ῥαίκτωρα ὠνομάκαμεν, ἐσχελιάζετο καὶ ἐδυσφόρει καὶ οὐκ εἶχεν, ὅπως κατάσχοι τὴν ὀργὴν, οὕτω σαφῶς ἐξελεγχόμενος, ὥς οὐκ εἴη βασιλεὺς ἐκεῖνος ὁ Δούκας, ἀλλὰ ψευδεπίπλαστος βασιλεὺς. Ὡς δὲ καὶ ἄλλως ἐξωργισμένος ὁ τύραννος κατὰ τοῦ Ῥαούλ, τοῦ ἀδελφοῦ Ῥογέρι πρὸς Ῥωμαίους αὐτομολήσαντος καὶ διαμεμνηνκότος ἅπαντα τὰ κατὰ τὸν παρασκευαζόμενον πόλεμον, ἡβουλήθη κακὸν τι δρᾶσαι τῷ Ῥαούλ τὸν παρὰ τὴν θάνατον ἀπειλήσας. Ὁ δὲ μὴδ' ὅλως πρὸς τὴν φυγὴν ἐρραθυμικῶς πρὸς τὸν Βαίμουντον

ἐδραπέτευσεν ὥσπερ τι κρησφύγετον ἐκ τοῦ σχεδὸν αὐτὸν ἐφευράμενος. 1.15.6 Ἐτραγῶδει δὲ καὶ ὁ Ραϊκτωρ τὰς παλαμναιοτάτας ἀπειλὰς τὰδελφῶ τοῦ Ραοῦλ τῷ πρὸς Ῥωμαίους αὐτομολήσαντι μεγάλα τε κεκραγῶς καὶ τὸν μηρόν τῃ δεξιᾷ πλήττων καὶ ἐξαιτούμενος τὸν Ῥομπέρτον καὶ λέγων «ἐν τοῦτο καὶ μόνον αἰτῶ, ὥς εἰ τῆς βασιλείας ἐπιδραξοίμην καὶ ἀποκατασταίην τοῖς θρόνοις, παραδοῦναι μοι τὸν Ῥογέρην, καὶ εἰ μὴ τοῦτον οἰκτίστῳ θανάτῳ παραδοίην αὐτίκα ἐν μέσῃ τῇ πόλει ἀνασταυρώσας, τάδε καὶ τάδε πείσομαι ἐκ Θεοῦ». Ἀλλὰ μετὰ τῶν διηγήσεων τούτων γελᾶν ἔπεισί μοι τοὺς ἄνδρας τούτους καὶ τῆς ἀπονοίας καὶ τῆς κουφότητος, μάλλον δὲ τῆς κατ' ἀλλήλων ἀλαζο νείας. Ὁ μὲν γάρ τοι Ῥομπέρτος πρόφασιν εἶχε τὸν ἀπατεῶνα τοῦτον καὶ δέλεαρ καὶ οἶόν τι πρόσχημα τοῦ συμπενθέρου καὶ βασιλέως καὶ διεδείκνυ τοῦτον ταῖς πόλεσι καὶ πρὸς ἀποστασίαν ἐπῆρεν, ἐφ' οὓς ἂν παρα γένοιτο καὶ συμπεῖθαι ἡδύνατο, ἐν νῶ ἔχων, ἐπειδὴν κατὰ ῥοῦν αὐτῷ τὰ τοῦ πολέμου καὶ τῆς τύχης ἐπέλθοι, ἐπὶ τοῦ τραχήλου ῥαπίσας ἀποπέμψαι σὺν γέλῳ· μετὰ γὰρ τὴν θήραν καταγελάται τὸ δέλεαρ. Ὁ δὲ καὶ αὐτὸς ἐλπίσιν ἡπατημέναις ἐτρέφετο, εἴ που συμβαίη καὶ μετὰ σχοι κράτους τινός, οἷα φιλεῖ πολλάκις γίνεσθαι παραλόγως. Ἀλλ' ἐκεῖνος μὲν τῆς βασιλείας ἀπρὶξ ἐπιδράξοιτο, ὥς οὐκ ἂν τὸν βάρβαρον Ῥομπέρτον προσηκαμένου εἰς βασιλείαν τοῦ Ῥωμαϊκοῦ δήμου καὶ τοῦ στρατεύματος, αὐτῷ δὲ τῷ τέως ἀποχρῶτο καθάπερ ὄργανῳ εἰς τὴν ὅλην τῆς σκευωρίας οἰκονομίαν. Ταῦτα ἐνθυμουμένη μοι μειδιᾶν ἐπέρχεται καὶ γέλως ἐπιτρέχει τοῖς χεῖλεσι πρὸς λύχον ἐπισυρούση τὸν κάλαμον.

1.16.1 Ὁ μέντοι Ῥομπέρτος πᾶσαν δύναμιν συναγροχῶς κατὰ τὸ Βρεντήσιον τάς τε ναῦς αὐτῷ καὶ τοὺς στρατιῶτας (αἱ μὲν γὰρ νῆες εἰς ἑκατὸν καὶ πεντήκοντα συνηρίθμηντο, οἱ δὲ στρατιῶται εἰς τριάκοντα χιλιάδας ζύμπαντες ἐτύγγανον συμποσούμενοι, ἐκάστης νηὸς ἄνδρας ἀπολαμβανούσης διακοσίους μεθ' ὅπλων καὶ ἵππων) καὶ οὕτως ἐχόντων παρασκευῆς, ἐπειδὴν οἷς προσοκείλειαν, ὥπλισμένους τούτοις καὶ ἱππόταις περὶ τύχοιεν, ἔμελλε διαφεῖναι πρὸς τὴν Ἐπίδαμνον πόλιν, ἣν Δυρράχιον κατὰ τὸ νῦν ἐπικρατήσαν ἔθος προσονομάζομεν. Ἐδόκει μὲν γὰρ ἐξ Ὑδροῦντος πρὸς τὰς Νικοπόλεις διαπερᾶν καὶ τὴν τε Ναύπακτον καὶ τὰ ξυμπαρακείμενα χωρία καὶ φρούρια πάντα κύκλῳ περιλαβεῖν. Ἀλλ' ἐπειδὴ περὶ εἰς πολὺ πλάτος ἡνέφεκτο τὸ ἐκεῖθεν ἐνθάδε πέλαγος ἢ τὸ ἀπὸ Βρεντησίου πρὸς τὸ Δυρράχιον, προεῖλετο μάλλον τοῦτον τὸν κατάπλου

ἐκείνου ἅμα μὲν καὶ τὴν ταχίστην κέλευθον προαιρούμενος, ἅμα δὲ καὶ τὴν ῥαστώνην τῷ στόλῳ περιποιούμενος. Καὶ γὰρ χειμέριος ἦν ἡ ὥρα καὶ ὁ ἥλιος πρὸς τοὺς νοτίους κύκλους ἀπελαυόμενος καὶ τῷ αἰγοκέρῳτι πλησιάζων ὑπετέμνετο τὰ ἡμερήσια διαστήματα. Ἴν' οὖν μὴ ἐξ Ὑδροῦντος ἀφείς ἀρχομένης ἡμέρας νυκτοπλοήσῃ καὶ κλύδωσί τισι προσπελάσειεν, ἐπὶ τὸ Δυρράχιον ἐκ Βρεντησίου ὅλοις ιστίοις ἀπενεχθῆναι ἐβουλεύσατο. Τὰ μήκη γὰρ τοῦ διαστήματος τῆς ὁδοῦ συνετέμνετο ἐπιστενουμένου τοῦ Ἀδριαντικοῦ πελάγους ἐκείθι. Οὐ μέντοι οὐδὲ τὸν υἱὸν Ῥογέρην κατόπιν ἀπέλιπε, καθάπερ βεβούλητο πρότερον, Ἀπουλητίας αὐτὸν κεχειροτονηκῶς κύριον, ἀλλ' οὐκ οἶδ' ὅπως μεταδόξαν αὐτὸν πάλιν συνεφεπόμενον εἶχε.

1.16.2 Μεταξὺ δὲ τοῦ πρὸς τὸ Δυρράχιον κατάπλου τὴν τε Κορυφὴν πόλιν ὀχυρωτάτην καὶ ἄλλα ταῖς ἡμέτερα φρούρια ἐξ ἀποστολῆς κατέσχε. Καὶ ὁμήρους ἐκ τε Λογγιβαρδίας καὶ Ἀπουλητίας ἀναλαβόμενος καὶ τὴν χώραν ἀργυρολογήσας ἅπασαν καὶ φορολογήσας προσδοκῆσιμος ἦν τῷ Δυρραχίῳ προσεσχηκέναι. Δοῦξ δὲ τῆνικαῦτα ἐτύγχανε παντὸς τοῦ Ἰλλυρικοῦ Γεώργιος ὁ Μονομαχάτος παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος Βοτα νειάτου ἀποσταλείς. Καίτοι γε πρότερον τὴν ἀποστολὴν ἀπεπέμπετο καὶ οὐδ' ὅλως ἦν εὐπειθὴς πρὸς τὴν λειτουργίαν ταύτην, ἀλλ' οἱ γε βάρβαροι δοῦλοι τοῦ αὐτοκράτορος (Σκύθαι γὰρ ἦσαν Βορίλος τε καὶ Γερμανός) ἐνεκότεον τε τῷ Μονομαχάτῳ καὶ αἰεὶ τι δεινότερον κατ' αὐτοῦ ἐννοοῦντες κατεῖπον αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτοκράτορα. Συρράψαντες ὅποσα γε καὶ βεβούλοιντο, καὶ τοσοῦτον ἀνέφλεξαν τὸν τοῦ βασιλέως κατ' αὐτοῦ θυμόν, ὥς ἐπὶ στραφέντα ποτὲ πρὸς τὴν βασιλίδαν Μαρίαν ἐρεῖν «ἐχθρὸν τῆς τῶν Ῥωμαίων ἡγεμονίας τὸν Μονομαχάτον τοῦτον ὑπόπτεικα». 1.16.3 Τοῦτο ἀκροασάμενος Ἰωάννης ὁ Ἀλα νός, φίλος ἐς τὰ μάλιστα ὢν τοῦ Μονομαχάτου, γινώσκων δὲ καὶ τὴν τῶν Σκυθῶν πρὸς αὐτὸν μῆνιν καὶ τὰς συχνὰς κατ' αὐτοῦ εἰσηγήσεις ἅπαντα τὰ τε τοῦ βασιλέως ῥήματα τὰ τε τῶν Σκυθῶν πρὸς τὸν Μονομαχάτον ἀπελθὼν ἐξηγεῖται καὶ περὶ τοῦ συμφέροντος βουλευσασθαι συμβουλεύει. Ὁ δὲ (νονεχῆς γὰρ ἦν) καὶ τῷ βασιλεῖ προσελθὼν προαρπάζει τὴν ἐπὶ τὸ Δυρράχιον λειτουργίαν λόγοις κολακευτικοῖς καταθέλξας αὐτόν. Καὶ ὥς πρὸς τὴν Ἐπίδαμνον συνταξάμενος καὶ τὰς ἐπὶ τῇ δουρικτῇ ζώνῃ προστάξεις ἐγγράφως ἀνειληφώς, ἐπισπευδόντων εὖ μάλα πρὸς τοῦτο τῶν Σκυθῶν ἐκείνων Γερμανοῦ καὶ Βορίλου, εἰς δευτέραν ἡμέραν τῆς βασιλίδος πόλεως ἔξεισι τὴν Ἐπίδαμνον ἀφορῶν καὶ τὴν Ἰλλυρίδα χώραν. 1.16.4 Ἀλλὰ περιτυγχάνει περὶ τοῦ τὴν λεγομένην Πηγὴν, ἔνθα καὶ ναὸς ᾠκοδόμηται

τῆς ἐμῆς δεσποίνης παρθένου καὶ θεο μήτορος ἐν τοῖς ἀνὰ Βυζαντίδα πόλιν ναοῖς περιβόητος, τῷ ἐμῷ πατρὶ Ἀλεξίῳ. Οἱ δὲ εἶδον ἀλλήλους, καὶ ὁ μὲν Μονομαχάτος ἄρχεται λόγων πρὸς τὸν μέγαν δομέστικον περιπαθῶν καὶ ὡς ὑπερόριος γίνεται δι' ἐκεῖνον καὶ τὴν πρὸς τοῦτον φιλίαν, καὶ ὅτι οἱ Σκύθαι οἱ πᾶσιν ἐποφθαλ μῶντες Βορῖλος καὶ Γερμανὸς ὅλον τοῦ φθόνου τὸν τροχὸν κατ' αὐτοῦ ἐξεκύλισαν καὶ δὴ τῶν οἰκείων καὶ τῆς φύλης ταύτης πόλεως εὐπροσώπως ἐξορίζουσι. Καὶ πάντα κατὰ μέρος ἐκτραγωδήσας, ὅσα τε πρὸς τὸν βασιλέα συκοφαν τηθεῖη καὶ πάθοι παρὰ τῶν δούλων, ἡξιούτο παραμυθίας ὅτι πλείστης παρὰ τοῦ δομestίκου τῆς δύσεως, οἷος ἐκεῖνος ψυχὴν ἐπικουφίσαι βαρυνομένην ταῖς συμφοραῖς. Καὶ τέλος ἐπειπόντος, ὡς ἄρα Θεὸς εἴη τῶν τοιούτων ἐκδικητῆς καὶ ὡς μεμνησθαι φιλίας τῆς πρὸς αὐτὸν ὑπομνήσαντος, ὁ μὲν ἐπὶ τὸ Δυρράχιον ὥρμα, τὸν δ' ἀφήκεν εἰσδῶναι τὴν βασιλεύουσαν πόλιν. 1.16.5 Ὁ δὲ Μονομαχάτος καταλαβὼν τὸ Δυρράχιον καὶ ἀμφοτέρων τὴν παρασκευὴν ἀκηκοὺς τὴν τε τοῦ τυράννου Ῥομπέρτου καὶ τὴν ἐπανάστασιν Ἀλεξίου, ἐν ζυγῷ καὶ σταθμῷ τὰ κατ' αὐτὸν διετίθετο. Καὶ πρὸς μὲν τὸ φανερόν ἀντίξως εἶχεν [ἐν] ἀμφοτέροις, εἶχε δέ τι τὰ τῆς προδήλου μάχης καὶ τοῦ φαινομένου βαθύτερον. Ὁ μὲν γὰρ μέγας δομέστικος γράμμασιν αὐτῷ μεμνύκει τὰ συμπεσόντα, ὅτι τε τῶν ὁμμάτων ἀποστέρησις τούτῳ ἠπείλητο καὶ ὡς ἄρα διὰ ταύτην τὴν ἀνάγκην καὶ τὴν μελετωμένην τυραν νίδα τοῖς τυραννοῦσιν ἀντεπιτίθεται καὶ χρὴ τοῦτον δια ναστῆναι ὑπὲρ τοῦ φίλου καὶ πρὸς αὐτὸν ἐθέλῃσαι πέμψαι ὅθεν δήποτε χρῆμα τούτῳ συνειλεγμένον. «Δεῖ δὴ γάρ» φησι «χρημάτων, καὶ ἄνευ τούτων οὐδὲν ἔστι γενέσθαι τῶν δεόντων». 1.16.6 Ὁ δὲ χρήματα μὲν οὐκ ἔπεμψε, φιλο φρονησάμενος δὲ τοὺς πρέσβεις γράμματα τούτοις ἐπιτίθησιν ἀντὶ χρημάτων τοιόνδε νοῦν περιέχοντα, ὡς αὐτὸς μὲν εἰς τὴν τήμερον τὴν ἀρχαίαν φιλίαν διαφυλάττοι καὶ εἰς τὸ ἐξῆς φυλάττειν κατεπαγγέλλοιτο. Περὶ δὲ τοῦ ἐπιτεταγμένου χρυσίου σφόδρα μὲν καὶ αὐτὸν γλίχεσθαι πέμπειν ὅποσα γε βούλοιο χρήματα. «Ἀλλὰ γὰρ ἐπέσχε με πρᾶγμα δίκαιον. Καὶ γὰρ πρὸς τοῦ βασιλέως Βοτα νειάτου πεμφθεὶς καὶ τὰς πίστεις τῆς δουλείας αὐτῷ δεδωκὼς οὐ καλὸς ἂν οὐδέ σοι δόξω καὶ εὔνους τὰ εἰς βασιλέας ἀνῆρ, εἴ γε τοῖς σοῖς ἐπιτάγμασιν ἐκ τοῦ σχεδὸν ὑπείξομαι. Εἰ δὲ τὴν βασιλείαν σοι ἐπιβραβεύσειεν ἢ ἄνωθεν πρόνοια, ὡς πρῶτον φίλος ἐγὼ πιστὸς ἦν, καὶ μετὰ ταῦτα δοῦλος πιστότατος ἔσομαι». 1.16.7 Ταῦτα τοῦ Μονομαχάτου πρὸς τὸν ἐμὸν πατέρα σχεδιάσαντος καὶ ἐν ταῦτῳ αὐτόν τε ἅμα, λέγω δὴ τὸν ἐμὸν πατέρα, καὶ τὸν Βοτανειάτην ὑποποιουμένου, πρὸς δὲ τούτοις πρὸς τὸν

βάρβαρον Ῥομπέρτον γυμνοτέρους ποιησαμένου λόγους καὶ εἰς λαμπρὰν ἀποστασίαν ἀναρρηγνυμένου, πολλὰ κατηγορεῖν ἔχω. Ἄλλ' ἔοικέ πως τὰ τοιαῦτα ἦθ' ἡ τῶν ἀνθρώπων παλίμβολα καὶ πολλὰ χρώματα μεταλαμβάνοντα κατὰ τὰς τῶν πραγμάτων μεταβολάς, καὶ τῷ μὲν κοινῷ οἱ τοιοῦτοι πάντες ἀξύμφοροι, ἑαυτοῖς δὲ εἰσιν ἀσφαλέστατοι τὰ κατ' αὐτοὺς καὶ μόνους ζυμφέροντα διοικονομοῦμενοι καὶ ὡς τὰ πολλὰ ἀποτυγχάνοντες. Ταῦτα μὲν οὕτως ὁ τῆς ἱστορίας ἵππος τῆς λεωφόρου ἐξέδραμε· πάλιν δὲ τοῦτον εἰς τοὺς προτέρους δρόμους ἐπαναγάγωμεν καὶ γεγονότα ἐξήνιον. 1.16.8 Ὁ γάρ τοι Ῥομπέρτος καὶ πρότερον σφαδάζων πρὸς τὴν καθ' ἡμῶν περαίωσιν καὶ τὸ Δυρράχιον φανταζόμενος, τότε δὴ καὶ μᾶλλον ἐξεφλέγετο καὶ χεῖρας καὶ πόδας ἀκάθεκτος ἦν πρὸς τὴν ναυστολίαν καὶ τοὺς στρατιώτας ἐπέσπευδε καὶ λόγοις παροξυντικοῖς παρεθάρρυνεν. Ὁ δὲ Μονομαχάτος ταῦτα κατασκευάσας καὶ ἄλλην τινὰ τοιαύτην ἀσφάλειαν ἑαυτῷ ἐπ' ἄποδομεῖτο. Τόν τε γὰρ Βοδῖνον καὶ τὸν Μιχαηλᾶν τοὺς ἐξάρχους τῶν Δαλματῶν διὰ τινων γραφῶν ἑαυτῷ ὑπεποιήσατο φίλους καὶ δωρεαῖς προκατεῖληφε τὰς γνώμας αὐτῶν θύρας παντοδαπὰς ἑαυτῷ ὑπανοίγων. Εἰ γὰρ τοῦ τε Ῥομπέρτου καὶ Ἀλεξίου ἀστοχήσειε καὶ ἀμφοτέρων ἀποκριθεῖη, εὐθὺς Δαλματίας ἐλάσειε πρὸς τε Βοδῖνον καὶ Μιχαηλᾶν αὐτόμολος γενησόμενος. Ἐχθρῶν γὰρ τούτων ἀναφανέντων λοιπὸς ἄρα ὁ Μιχαηλᾶς κατηλπίζετο τούτῳ καὶ ἐτέρωθεν ὁ Βοδῖνος, πρὸς οὓς καὶ φυγεῖν παρεσκεύαστο, τῶν ἀπὸ τοῦ Ῥομπέρτου δηλονότι καὶ Ἀλεξίου ἀντιπνευσάντων αὐτῷ. 1.16.9 Ταῦτα μὲν ἐχέτω ταῦτη. Καιρὸς δὲ ἤδη τραπέσθαι πρὸς τὴν βασιλείαν τοῦμοῦ πατρὸς καὶ ὅπως καὶ ἐξ οἷων ἀφορμῶν εἰς τὸ βασιλεύειν ἐλήλυθε, διηγήσασθαι. Οὐ γὰρ τὰ πρὸ τῆς βασιλείας αὐτῷ ἐσκεψάμην ἐρεῖν, ἀλλὰ καὶ ὅσα βασιλεύων κατ' ὥρθωκεν ἢ ἐξήμαρτεν, εἴ γε τέως σφαλέντα τοῦτον εὐρήσομεν ἐν ἅπασιν δι' ὧν βαδιούμεθα. Οὐ γὰρ ὡς πατρὸς φεισάμην, εἴ γέ μοι παρασταίῃ τι τῶν ἐκείνῳ μὴ καλῶς πεπραγμένων, οὐδὲ διὰ τὴν ὑποτρέχουσαν ὑποψίαν, ὅτι πατὴρ ἐστίν, περὶ οὗ ζυγγράφομεν, τὰ κατορθώματα τούτῳ παραδραμούμεθα. Ἐν ἐκατέροις γὰρ ἀδικήσομεν τὴν ἀλήθειαν. Ἐμοὶ γὰρ τοῦτον ἐχούση σκοπὸν, ἄνωθεν καθάπερ πολλάκις εἴρηται, ὑπόθεσις ὁ πατὴρ καὶ βασιλεὺς ὑποβέβληται. Τὸν οὖν Ῥομπέρτον ἐκεῖσε καταλελοιπότες, οὗπερ ὁ λόγος αὐτὸν ἡγάγετο, τὰ κατὰ τὸν βασιλέα σκοπῶμεν ἤδη, τοὺς τε πολέμους καὶ τὰς μάχας τὰς πρὸς τὸν Ῥομπέρτον ἐν ἐτέρῳ λόγῳ ταμιευσόμεθα.

2.t.1 ΑΛΕΞΙΑΣ Β΄

2.1.1 Ὅθεν μὲν οὖν ὁ αὐτοκράτωρ Ἀλέξιος ὄρμητο καὶ ἐξ οἴου γένους τὸν βουλόμενον εἰδέναι εἰς τὰς τοῦμοῦ Καίσαρος συγγραφὰς παραπέμπομεν· ἀλλὰ δὴ καὶ τὰ περὶ τοῦ βασιλέως Νικηφόρου τοῦ Βοτανειάτου ἐκεῖθεν ἐλκύεται. Μανουὴλ μὲν οὖν τὸν πρωτότοκον ἀδελφὸν Ἰσαακίου καὶ Ἀλεξίου καὶ τῶν λοιπῶν τῶν ἐξ Ἰωάννου τοῦ Κομνηνοῦ καὶ πρὸς πατρός ἐμοῦ πάππου κατηγμένων στρατηγὸν αὐτοκράτορα ἢ Ἀσία πάσα εἶχε τοῦ προβεβασιλευκότος Ῥωμανοῦ τοῦ Διογένους τοῦτον προχειρισαμένου, αὐτῆς δὲ καὶ τὸν Ἰσαάκιον δοῦκα ἢ Ἀντιόχου ἐκκληρώσατο, πολλοὺς πολέμους καὶ μάχας ἀγωνισαμένους, πολλὰ δὲ καὶ τρόπαια κατὰ τῶν ἀντικειμένων στήσαντας. Καὶ μετ’ αὐτοὺς οὐμὸς πατὴρ Ἀλέξιος στρατηγὸς αὐτοκράτωρ προὐβέβλητο κατὰ τοῦ Οὐρσελίου παρὰ τοῦ τότε βασιλεύοντος Μιχαὴλ τοῦ Δούκα ἀποσταλεῖς. 2.1.2 Ὡς δὲ καὶ ὁ βασιλεὺς Νικηφόρος περιδέξιον τοῦτον περὶ τὰ πολεμικὰ ἐθέασατο, ἀκηκοὺς δὲ καὶ ὅπως περὶ τὴν ἑω συνὼν τὰδελφῶ Ἰσαακίῳ ὑπὲρ τὸν αὐτοῦ χρόνον ἐν διαφόροις ἀγῶσιν ἐμπέπτωκεν ἀριστεὺς ἀναφανεῖς καὶ ὅπως τὸν Οὐρσέλιον κατετροπώσατο, διαφερόντως ἠγάπα καὶ τοῦ Ἰσαακίου οὐκ ἔλαττον. Καὶ ἐνστερ νιζόμενος ἅμφω τὰδελφῶ ἰλαρὸν ἐνητένιζεν, ἔστιν οὗ καὶ τῆς αὐτῆς τραπέζης ἀξίων. 2.1.3 Ἀνέφλεγε τοῦτο τὸν κατ’ αὐτῶν φθόνον καὶ μᾶλλον τῶν εἰρημένων δύο βαρβάρων Σθλαβογενῶν, τοῦ τε Βορίλου φημὶ καὶ τοῦ Γερμανοῦ. Ὁρῶντες γὰρ τὴν τοῦ βασιλέως ἐς αὐτοὺς εὐμένειαν καὶ ὅτι καθ’ ὥραν ταῖς τοῦ φθόνου τοξείαις βαλλόμενοι ἄτρωτοι διαμένουσιν, ἐξετήκοντο. Τὸν γὰρ Ἀλέξιον, κἂν οὐπω τὸν ἱουλον ἐπανθοῦντα εἶχεν, ἐν πᾶσιν εὐδοκιμοῦντα ὄρων ὁ βασιλεὺς στρατηγὸν αὐτοκράτορα τῆς ἐσπέρας ἀναδείκνυσι τῷ τῶν προέδρων τετιμηκῶς ἀξιώματι. Ὅσα μὲν οὖν καὶ κατὰ τὴν ἐσπέραν οὗτος ἀνέστησε τρόπαια καὶ ὀπόσους ἀποστάτας καταγωνισάμενος ζωγρίας ἦγε τῷ βασιλεῖ, ἀρκούντως προλέλεκται. Ἀλλὰ ταῦτα τοῖς δούλοις οὐκ ἤρεσκεν, ἐξέκαε δὲ μᾶλλον αὐτῶν ἀναφλέγοντα τὸν φθόνον. Οἱ καὶ πολλὰ μὲν ὑπετονθόρυζον βυσσοδομοῦντες κατ’ αὐτῶν, πολλὰ δὲ καὶ κρύφια λέγοντες τῷ βασιλεῖ, τινὰ δὲ καὶ εἰς τοῦμφανές, ἄλλα δὲ δι’ ἐτέρων, μεθοδεῖαι τισὶ χρώμενοι ἐκποδῶν τούτους γενέσθαι παντοίως ἐσπούδαζον. 2.1.4 Ἀπορία γοῦν συνεχόμενοι οἱ Κομνηνοὶ δέον ἐλογίσαντο τοὺς περὶ τὴν γυναικωνίτην ὑποποιήσασθαι καὶ δι’ αὐτῶν τὴν τῆς βασιλίδος ἐπὶ πλέον εὐμένειαν ἐπισπάσασθαι. Ἐπαγωγοὶ

γὰρ οἱ ἄνδρες καὶ λιθίνην καταμαλάζαι ψυχὴν δυνάμενοι καὶ παντοίοις ἐπιχειρήμασι. Τοῦτο ἦδη κατῴρθου ὁ Ἰσαάκιος πάλαι πρὸς αὐτῆς ἐπὶ τῇ ἰδίᾳ ἐξαδέλφῃ εἰς κῆδος προσληφθεὶς, ὁ γενναιότατος ὢν ἐν λόγοις καὶ πράξεσι καὶ τὰ πλεῖστα τῷ μῶι πατρὶ ἐμφορῆς. Ἀλλ' ἐπεὶ τὰ περὶ αὐτὸν καλῶς προκεχώρηκε, πολλὰ φροντίζων ἦν περὶ τὰδελφοῦ, καὶ ὅσον ἐκεῖνος τούτῳ εἰς τὴν τοῦ κήδους τότε συνήρετο ὑπόθεσιν, τοσοῦτον οὗτος ἐσπουδάκει μὴδ' αὐτὸν τῆς βασιλίδος πορρωτέρῳ καθεστάναι. Ὁρέστην μὲν οὖν καὶ Πυλάδην φίλους ὄντας τοσοῦτον τὸν πρὸς ἀλλήλους πόθον ἔχειν φασίν, ὥς ἐν καιρῷ μάχης ἀμελεῖν μὲν ἑκάτερον τῶν καθ' ἑαυτοῦ πολεμίων, ἀμύνειν δὲ τοὺς ἐπιφερομένους θατέρῳ καὶ προαρπάζειν ἄτερον τὰς πρὸς θάτερον ἐρχομένας τῶν οἰστῶν βολὰς τὰ στέρνα ὑπέχοντα. Τοιοῦτον καὶ ἐπὶ τούτοις ἦν συνορᾶν. Ἄμφω γὰρ τὰδελφῶ καὶ τοὺς κιν δύνους προαρπάζειν ἐβούλοντο καὶ τὰς ἀριστείας τε καὶ τιμὰς καὶ ἀπλῶς τὰγαθὸν θατέρου ἴδιον ἄτερος ἐλογίζετο καὶ αὐτὸν ἀντίον, τοσοῦτον τὸν πόθον πρὸς ἀλλήλους εἶχον. 2.1.5 Τὰ μὲν οὖν κατὰ τὸν Ἰσαάκιον οὕτως ἐκ θείας ὥκονόμητο προνοίας· οὐ πολὺ τὸ ἐν μέσῳ, καὶ οἱ περὶ τὴν γυναικωνίτιν ταῖς τοῦ Ἰσαακίου ὑποθημοσύναις παραπειθούσιν τὴν βασιλίδα υἱοθετήσασθαι τὸν Ἀλέξιον. Πεῖθεται τούτοις, κάπειδ' ἡ περὶ τὰ βασιλεία κατὰ τινα κυρίαν ἡμέραν καὶ ἄμφω γεγόνατον, ἡ βασιλὶς υἱοθετεῖ τὸν Ἀλέξιον κατὰ τὸν παρακολουθήσαντα περὶ τῶν τοιούτων πάλαι τύπον. Ἀνέσφηλε γοῦν τοῦ λοιποῦ τῆς πολλῆς φροντίδος ὁ μέγας τῶν ἐσπερίων στρατευμάτων δομέστικος. Κᾶκτοτε θαμὰ τοῖς βασιλείοις ἄμφω φοιτῶντες καὶ τὴν τοῖς βασιλεῦσι προσήκουσαν ἀποπληροῦντες προσκύνησιν καὶ μικρὸν ἐγκαρτεροῦντες τῇ βασιλίδι προσήρχοντο· ταῦτα ἐπὶ πλέον τὸν κατ' αὐτῶν φθόνον ἐξέκαε. 2.1.6 Τοῦτο δὲ διὰ πολλῶν οἱ Κομνηνοὶ βεβαιούμενοι, δέισαντες, ἵνα μὴ ἀμφοτέρω ταῖς πάγαις αὐτῶν ἀλόντες οὐδὲ τὸν ἐπαρήγοντα ἔχωσι, τρόπον ἐζήτουν, δι' οὗ τὸ ἀσφαλὲς Θεοῦ συλλαμβανομένου ἑαυτοῖς περιποιήσαιντο. Πολλοὺς οὖν λογισμοὺς σῦνυμα τῇ μητρὶ ἀνελίζαντες καὶ πολλὰ πολλάκις διασκεψάμενοι μίαν εὗρον κατὰ ἄνθρωπον σωτηρίας ἐλπίδα· ἡ δὲ ἦν τῇ βασιλίδι προσελθεῖν, ὅπηνίκα αἰτίαν τινὰ εὐπρόσωπον πρὸς τοῦτο σχοῖεν, καὶ τὸ ἀπόρρητον ἐξειπεῖν. Εἶχον δὲ ὅμως ὑποβρύχιον τὴν βουλὴν καὶ οὐδενὶ τὸ παράπαν τὸ σκοποῦμενον ἐξεκάλυπτον. Προσεῖχον δὲ καθάπερ οἱ θαλάττιοι μὴ τὸ θήραμα προσοβήσωσιν. Ἀποδρᾶναι μὲν γὰρ ἐμελέτων, ἐπεφόβητο δὲ ἄρα τοῦτο πρὸς τὴν βασιλίδα εἰπεῖν, μὴ πως ἐκεῖνη φθάσῃ τῷ βασιλεῖ παραδηλῶσαι τὰ κατ' αὐτοὺς καὶ ἀμφοτέρων κηδομένη καὶ τοῦ βασιλέως καὶ τῶν ἀνδρῶν.

Τούτου τοίνυν κατεγνωκότες τοῦ σκέμματος ἄλλοσε τρέ πουσι τὴν βουλήν· δεινοὶ γὰρ τοῖς παραπεπτοκόσι καιροῖς ἀποχρήσασθαι.

2.2.1 Ἐπεὶ γὰρ ὁ βασιλεὺς τεκνογονεῖν διὰ τὸ γῆρας οὐκ ἐπεφύκει, δεδιὼς δὲ καὶ τὸ ἄφυκτον τῆς τοῦ θανάτου τομῆς περὶ τοῦ διαδεξομένου διεσκοπεῖτο. Ἦν δὲ τὴν καὶτα Συναδηνός τις ἐξ ἀνατολῶν ὀρμώμενος, ἐκ γένους λαμπροῦ, τὸ εἶδος ὠραῖος, τὴν φρένα βαθύς, ῥωμαλέος τὴν χεῖρα, τὴν ἡλικίαν ἐς μεῖράκιον παραγγέλλων καὶ ἄλλως δὲ προσήκων αὐτῷ κατὰ γένος. Τῶν ἄλλων μᾶλλον ἐσκέπετο διάδοχον αὐτὸν τῆς βασιλείας καταλιπεῖν, καθάπερ τινὰ πάτριον κλῆρον τὸ κράτος αὐτῷ διδούς, κακῶς βουλευόμενος. Ἐξὸν γὰρ αὐτῷ τὸ ἀσφαλὲς μέχρι τέλους περὶ ποιήσασθαι, ἅμα δὲ καὶ δίκαιόν τι σκοπεῖν τὴν αὐτοκράτορος ἐξουσίαν τῷ τῆς βασιλίδος υἱῷ Κωνσταντίνῳ καταλιπεῖν καὶ ὡς οἷόν τινα κλῆρον πρὸς πάππου καὶ πατρὸς αὐτῷ διαφέρουσιν, καὶ τὴν βασιλίδά μᾶλλον διὰ τοῦτο ἐπ' αὐτῷ θαρρεῖν καὶ τὸ εὖνουν ἐπαύξειν. Λέληθεν ἑαυτὸν ὁ γηραλέος ἄδικά τε καὶ ἀξύμοφα διασκοπούμενος καὶ κατὰ τῆς ἑαυτοῦ κεφαλῆς τεκταίνων κακά. 2.2.2 Τούτων ὑποψιθυριζομένων ἦσθετο ἡ βασιλὶς καὶ περίλυπος ἦν τὸν τοῦ παιδὸς κίνδυνον ὑφορωμένη. Καὶ ἦν ἀθυμοῦσα μὲν, οὐδενὶ δὲ τὴν λύπην ἐξορχουμένη. Τοῦτο τοὺς Κομνηνοὺς οὐ διέλαθεν. Εὐκαιρίαν οὖν, ἦν ἐξήτουν, εὐρηκότες τῇ βασιλίδι προσελθεῖν ἐβουλεύσαντο. Τῆς δὲ πρὸς αὐτὴν ὁμιλίας τὴν καταρχὴν ἡ μήτηρ τῇ Ἰσαακίῳ ἐπέτρεψε συμπαρόντος αὐτῷ τὰδελφοῦ Ἀλεξίου. Τῶν δὲ προσελθόντων τῇ βασιλίδι ὁ Ἰσαακίος φησι πρὸς αὐτὴν «οὐχ ὡς χθὲς καὶ πρότρίτα ὀρῶμέν σε, δέσποινα, ἔχουσιν, ἀλλ' ὡς ὑπὸ λογισμῶν ἀνεκφόρων δακνομένην καὶ σκεπτομένην, ὡς μὴ θαρρεῖν ἔχουσιν, πρὸς ὃν ἂν ἐκκαλύψειας τὸ ἀπόρρητον». Ἡ δὲ τέως μὲν ἐκφαίνειν οὐκ ἤθελε, βύθιον δὲ τι στενά ξασα «οὐ χρή» φησι «τοὺς ἀλλοτρίαν οἰκοῦντας ἐπερωτᾶν· αὐτὸ γὰρ τοῦτο ἐς λύπην αὐτοῖς ἀξιοχρεῶν. Ἐμὲ δέ, φεῦ, οἷα ἐξ οἶων διεδέξατο καὶ ὅποιά μοι, ὡς ἔοικε, μετ' οὐ πολὺ ταμειέεται». Οἱ δὲ ἀποστάντες πλείω μὲν ῥήματα οὐ προσέθεντο· ἐς γῆν δὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐπερεῖσαντες καὶ περιστεῖλαντες ἄμφω τὴν χεῖρα σύννους πρὸς μικρὸν εἰστήκεσαν. Εἴτα τὴν συνήθη προσκύνησιν ποιησάμενοι οἵκαδε ἀπήεσαν ἀγωνιῶντες. 2.2.3 Τῇ δ' ὑστεραίᾳ πάλιν προσελησόμενοι ἤκουσιν· ἱλαρώτερον δὲ ἢ πρότερον τούτοις ἀτενίζουσιν ὀρῶντες προσίασιν ἄμφω καὶ φασιν «σὺ μὲν δεσπότης, ἡμεῖς δὲ δοῦλοι εὐνοῦστατοι, πᾶν ὅτιοῦν ἐτοίμως ἔχοντες ὑπὲρ τῆς σῆς βασιλείας παθεῖν. Καὶ μὴ σε λογισμός τις διαταραττέτω

εἰς διψυχίαν ὅλως εἰσάγων». Ἐκ τούτων οὖν τῶν λόγων τὰ πιστὰ δεδοκότες τῇ βασιλίδι καὶ ἀπαλλάξαντες ἑαυτοὺς ὑποψίας ἀπάσης τὸ ἀπόρρητον ἤδη συνήεσαν ὅξεῖς τε ὄντες καὶ ἀγχίνοι καὶ δεινοὶ θηρᾶσαι ἀνθρώπων ἐξ ὀλίγων ῥημάτων βαθέως ἐγκει μένην γνώμην καὶ τέως ἀπόρρητον. Καὶ αὐτίκα μάλα προσετίθεντό τε τῇ βασιλίδι καὶ ἐκ πολλῶν εὖνους αὐτοὺς φανερῶς καταστήσαντες καὶ πᾶν εἰς ὅπερ ἂν αὐτοὺς προσκαλοῖτο, ἐκθύμως ἐπαμύνειν κατεπηγγείλαντο. Συγχαίρειν τε χαιρούσῃ καὶ λυπούμενῃ συνανιάσθαι, τοῦτο δὴ τὸ ἀποστολικόν, μάλα προθύμως συνέθεντο. Καὶ ὥς αὐτὴ γενεῖς ἡξίουσαν τούτους λογίζεσθαι καὶ συνήθεις κάκειθεν ὁρμωμένους ὅθεν καὶ αὐτῇ, τοσοῦτον ἐπειπόντες, ὥς εἴ τι παρὰ τῶν φθονούντων αὐτῇ τε τῇ δεσποίνῃ καὶ τῷ αὐτοῦ κράτορι κατ' αὐτῶν εἰσηγηθεῖη, τοῦτο αὐτοὺς μὴ διαλαν θάνοι τὸ παραντίκα, ἵνα μὴ λάθωσι ταῖς πάγαις τῶν ἐχθρῶν ἐμπεσοῦμενοι. Τοῦτό τε ἡξίουσαν καὶ θαρρεῖν ἐκὲ λευον, ὥς σὺν Θεῷ γε φάναι τὴν δυνατὴν μετὰ προθυμίας εἰσενεγκεῖν βοήθειαν, ὥς ἑαυτῶν γε ἔνεκα μὴ ἐκπεπτωκέναι τῆς βασιλείας τὸν ταύτης υἱὸν Κωνσταντῖνον. Καὶ δὴ καὶ δι' ὅρκων ἐμπεδοῦν ἤθελον τὰ συνδόξαντα· οὐδὲ γὰρ ἐνὴν διατρίβειν διὰ τοὺς ἐποφθαλμιῶντας. 2.2.4 Τῆς τε πολλῆς ἀνεκουφίσθησαν λύπης οἱ ἄνδρες καὶ ἐξανέφερον καὶ τὸ ἀπὸ τοῦδε μεθ' ἱλαρωτέρου προσώπου τῷ βασιλεῖ διελέγοντο, ὅποδα ποὶ ἐκεῖνοι καὶ μᾶλλον ἄτερος τούτων Ἀλέξιος συσκιᾶσαι ἀπόρρητον ἔννοιαν καὶ βυσσοδομευομένην ἐπὶ βουλὴν τοῖς φαινομένοις προσχήμασιν. Ἐπεὶ δὲ ὁ φθόνος μᾶλλον εἰς πυρσὸν ἀνῆπτετο μέγιστον καὶ οὐδὲν τοῦ λοιποῦ τῶν πρὸς τὸν βασιλέα κατ' αὐτῶν λεγομένων αὐτοὺς διελάνθανε κατὰ τὰ πρόην συνδόξαντα, ἐγίνωσκον δὲ καὶ τοὺς δύο παραδυναστεύοντας δούλους βουλευομένους ἐκποδῶν τούτους ποιήσασθαι, οὐκέτι κατὰ τὸ σύνηθες ὁμοῦ τοῖς βασιλείοις ἐφοίτων, ἀλλ' ἑτερήμερος ἦν ἑκάτερος. Τὸ δὲ σκέμμα σοφόν τε καὶ Παλαμῆδειον, ἵν' εἰ γένοιτο τὸν ἕτερον τούτων κατασχεθῆναι διὰ τὰς λαθραίας ἐπιβουλάς τῶν παραδυναστευόντων ἐκείνων Σκυθῶν, ἄτερος ἀποδράσειε, καὶ μὴ ἅμα καὶ ἅμφω ταῖς πάγαις τῶν βαρβάρων ἐμπεσοῦνται. Ἀλλὰ τὸ μὲν σκέμμα τοιοῦτον ἦν· οὐ μὴν κατὰ τὴν ὑποψίαν ἐκείνων ἀπηντῆκει τούτοις τὰ πράγματα. Ἐφθασαν γὰρ κρείττους γενέσθαι τῶν ἐπιβουλευόντων ἀνδρῶν, ὥς ἔνθεν ὁ λόγος ἀφορμηθεὶς διὰ πάσης σαφηνείας δηλώσειε.

2.3.1 Τῆς πόλεως τοίνυν Κυζίκου κατασχεθείσης παρὰ τῶν Τούρκων, πυθόμενος τὴν τῆς πόλεως ἄλωσιν ὁ αὐτοῦ κράτωρ τὸν Κομνηνὸν αὐτίκα

μετεκαλεῖτο Ἀλέξιον. Ἐτυχε γὰρ κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ὁ Ἰσαάκιος ἐληλυθώς. Ὡς δὲ εἰσερχόμενον τοῦτον παρὰ τὴν συνθήκην ὁ ἀδελφὸς Ἰσαάκιος ἐθεάσατο, προσελθὼν ἡρώτα ὅτου χάριν παρε γένητο. Ὁ δ' εὐθὺς τὴν αἰτίαν εἰρήκει, «ὅτι μέ» φησιν «ὁ αὐτοκράτωρ προσεκαλέσατο». Εἰσελθόντων οὖν ἄμφω καὶ τὴν συνήθη προσκύνησιν ποιησαμένων, ἐπεὶ ἀρίστου καιρὸς ἤδη παρῆν, προσμεῖναι μικρὸν παρακελευσάμενος προστάττει κοινῆς αὐτῷ τραπέζης μετεληχέναι. Καὶ δὴ διαιρεθέντες ὁ μὲν περὶ τὸ δεξιὸν καθήστο τῆς τραπέζης, ὁ δὲ περὶ τὸ εὐώνυμον, ἀντικρὺ ἀλλήλων. Μετ' ὀλίγον δὲ τοῖς περιεστῶσιν ἐνατενίσαντες μετὰ σκυθρωπότητος ψιθυ ρίζοντας ἐώρων. Δείσαντες οὖν μή τι κατ' αὐτῶν ὁξὺ μελετῶσιν οἱ δοῦλοι καὶ ὑπόγυος αὐτοῖς ὁ κίνδυνος εἶη, λαθριδίους βλέμμασι ἀλλήλοις ἐνητένιζον μὴ ἔχοντες ὅ τι καὶ δράσαιεν. 2.3.2 Ἐπεὶ δὲ πρὸ πολλοῦ τοὺς περὶ τὸν βασιλέα ἅπαντας μελιχίοις λόγοις προπομπαῖς τε καὶ παν τοίαις δεξιῶσεσιν ἐσφετερίζοντο καὶ αὐτὸν τὸν ὀψοποιὸν δεξιωσάμενοι ἱλαρὸν αὐτοῖς προσβλέπειν ἀνέπεισαν. Τούτῳ προσελθὼν τις τῶν θεραπόντων Ἰσαακίου τοῦ Κομνηνοῦ φησιν «ἀπάγγειλον τῷ κυρίῳ μου τὴν τῆς Κυζίκου κατά σχεσιν· γράμμα γὰρ ἐκεῖθεν ἦκει τοῦτο μηνῶν». Ὁ δ' εὐθὺς ἅμα τε ὅσα τῇ τραπέζῃ παρετίθει καὶ ἅπερ παρὰ τοῦ ὑπηρέτου ἀνεδιδάχθη, ἀνεδίδασκε τὸν Ἰσαάκιον ἡρεμαία φωνῇ. Ὁ δὲ μικρὸν ὑποκινήσας τὰ χεῖλη ἐσήμανε τὰδελφῷ τὸ λεχθέν. Ὁξὺς δὲ ὢν περὶ τὸ νοεῖν καὶ πυρὸς θερμότερος ὁ Ἀλέξιος αὐτίκα ἤρπασε τὸ λεγόμενον. Ἀνέπνευσαν οὖν καὶ ἄμφω τῆς κατασχούσης αὐτοὺς ἐννοίας. Καὶ γεγο νότες ἐαυτῶν ἐσκοποῦντο, ἵν' εἰ πού τις αὐτοὺς ἔροιτο περὶ τούτου, ἐτοίμως ἀποκριθῇσονται, εἰ δὲ καὶ ὁ βασιλεὺς αὐτοὺς ἐς βουλὴν ἀγάγοι, προσηκόντως αὐτῷ βουλευσοῖντο. 2.3.3 Τοιαῦτα τούτων λογιζομένων ὁ βασιλεὺς ἀπιδὼν πρὸς τοὺς ἄνδρας ὡς δὴ ἀγνοοῦντας αὐτοὺς τὰ κατὰ τὴν Κύζικον τὴν ἄλωσιν αὐτοῖς ἔλεγεν. Οἱ δὲ (καὶ γὰρ ἦσαν ἔτοιμοι ψυχὴν θεραπεῦσαι κυμαινομένην βασιλέως ἐπὶ πορθήσεσι πόλεων) ἀνῆγειράν τε τὸ πεπτωκὸς τοῦ αὐτο κράτορος φρόνημα καὶ πρὸς ἐλπίδας ἀγαθὰς ἀνθερμήνην ῥαδίως τὴν πόλιν ἐπανασωθῆναι κατεγγυώμενοι. «Μόνον» φησὶ «τὸ σὸν κράτος ἐχέτω καλῶς· οἱ δὲ γε πολιορκηταὶ τῆς πόλεως ἐπταπλάσιον εἰς τὸν κόλπον αὐτῶν ἀπολή ψονται ὢν εἰργάσαντο». Τότε μὲν οὖν ἠγάσατο τούτους ὁ βασιλεὺς καὶ τῆς εὐωχίας ἀπολύσας τὸ ἐξῆς τῆς ἡμέρας ἀπεριμερίμνως ἔσχε. 2.3.4 Τὸ ἀπὸ τοῦδε τοίνυν ἐπιμελὲς ἔσχον οἱ Κομνηνοὶ τοῖς βασιλείοις προσιέναι καὶ τοὺς περὶ τὸν βασιλέα ἔτι μᾶλλον ἐναγκαλίζεσθαι καὶ αὐτοὺς μὲν μὴ διδόναι λαβὴν

τὸ παράπαν τοῖς κατ' αὐτῶν μελετῶσι μὴδ' ἥντιναοῦν πρόφασιν ἀπεχθείας αὐτοῖς ὑπανοίγειν, πάντας δὲ ἀναπεῖθιν στέργειν αὐτοὺς καὶ τὰ ὑπὲρ αὐτῶν φρονεῖν τε καὶ λέγειν. Προσεμηχανῶντο δέ τι πλέον ὑποποιεῖσθαι καὶ τὴν βασιλῖδα Μαρίαν καὶ ὅλους αὐτοὺς ἐκείνην καὶ βλέπειν καὶ ἀναπνεῖν. Ὁ μὲν γὰρ Ἰσαάκιος καὶ τὸ κῆδος τὸ ἐπὶ τῇ ἐξαδέλφῃ αὐτῆς προβαλλόμενος τὴν παρρησίαν ξυνέτεινεν· ὁ δ' ἐμὸς πατὴρ οὐχ ἦττον μὲν καὶ διὰ τὴν ἐξ ἀγχιστείας συγγένειαν, πλέον δὲ τὴν υἰοθεσίαν λαμπρὰν ὑπόθεσιν τῶν πρὸς τὴν βασιλῖδα εισόδων ποιούμενος παν τάπασιν ἀνέμφαντος ἦν καὶ τὸν φθόνον τῶν πονηρευομένων αὐτῷ συνεσκίαζεν· οὐδὲ γὰρ ἐλάνθανεν αὐτὸν τὸ βαρύμηνι τῶν βαρβάρων ἐκείνων δούλων καὶ τὸ τοῦ βασιλέως κουφότατον. Καὶ εἰκότως μὴ ἐκπεσεῖν τῆς ἐκείνης εὐνοίας ἐφρόντιζον, ἵνα μὴ ἐντεῦθεν τοῖς ἐχθροῖς παρανάλωμα γένοιτο. Τὰ γάρ τοι κουφότατα ἦθη εὐμετάφορά πως καὶ Εὐρίπου δίκην ὡς ἐν παλιρροίᾳ περιπλαζόμενα.

2.4.1 Ταῦτα ὁρῶντες οἱ δοῦλοι καὶ ὅπως οὐ κατὰ σκοπὸν αὐτοῖς τὸ πρᾶγμα προῆει οὐδὲ ἡ τῶν τοιούτων ἀνδρῶν ἀπώλεια εὐχερὴς αὐτοῖς ἐστὶ τῆς τοῦ αὐτοκράτορος ἐς αὐτοὺς εὐμενείας ὀσημέραι αὐξανούσης, πολλὰ μὲν εἰπόντες, πολλὰ δὲ καὶ ἀπειπόντες ἐφ' ἐτέραν ἀτραπὸν ἐτράπησαν. Τίς δὲ αὕτη; Ἰν' ἐν μιᾷ νυκτὶ μετακαλεσάμενοι τούτους βουλῆς ἄτερ τοῦ κρατοῦντος ἐκποδῶν τοὺς ἀνδρας ποιήσονται τοὺς αὐτῶν ὀφθαλμοὺς ἐξορύξαντες ψευδῇ αἰτίαν ἀναπλάσασμενοι. 2.4.2 Τοῦτο τοὺς Κομνηνοὺς οὐ διέλαθε. Καὶ ἐπεὶ πολλὰ γνωσιμαχήσαντες ὑπόγυον τὸν κίνδυνον ἔγνωσαν, μίαν σωτηρίας ἐλπίδα τὴν ἀποστασίαν ἐδόκουν πρὸς ταύτην κατ' ἀνάγκην πολλὴν συνωθούμενοι. Τί γὰρ δεῖ περιμένειν τὸν ἐπενεγκόντα μύδρον τοῖς ὄμμασι καὶ τὸν ἐν αὐτοῖς ἥλιον ἀποσβέσοντα; Ὑποβρύχιον οὖν ἐν ταῖς ψυχαῖς τὴν γνώμην ταύτην εἶχον. Ἐπεὶ δὲ μετ' οὐ πολὺ προσετέτακτο ὁ Ἀλέξιος τίνα μερίδα τῆς στρατιᾶς εἰσαγαγεῖν μέλλουσαν ἐξοπλίξασθαι κατὰ τῶν πορθησάντων τὴν πόλιν Κυζίκου Ἀγαρηνῶν (ἔτυχε γὰρ τῆνικαῦτα δομέστικος ὢν τῆς ἐσπέρας), ἀφορμῆς εὐλόγου δραξάμενος τοὺς εὖνως πρὸς αὐτὸν ἔχοντας τῶν τοῦ στρατοῦ ἡγεμόνων μετὰ τῶν ὑπ' αὐτοὺς διὰ γραμμάτων μετεκαλέσατο. Καὶ δὴ κινηθέντες ἅπαντες πρὸς τὴν μεγάλοπολιν ἠπείγοντο. 2.4.3 Ἐν τοσούτῳ δὲ εἰσελθὼν τις ἐξ ὑποθήκης θατέρου τῶν δούλων, τοῦ λεγομένου Βορίλου, ἤρετο τὸν βασιλέα, εἰ κατὰ γνώμην αὐτοῦ τὰς δυνάμεις ἀπάσας ὁ μέγας δομέστικος εἰς τὴν βασιλεύουσαν πόλιν εἰσάγει. Ὁ δ' εὐθὺς μετακαλεσάμενος τοῦτον ἠρώτα, εἰ ἀληθές ἐστὶ τὸ λεγόμενον. Καὶ ὅς αὐτίκα

τοῦτο μὲν οὐκ ἤρνεϊτο, ὅτι στρατιά τις εἰσάγεται τῇ ἐκείνου κελεύσει, πρὸς δὲ τὸ πᾶσαν ἀπανταχόθεν ἐνταυθοῖ συναθροίζεσθαι πιθανῶς παρεκρούετο. «Ὁ γάρ τοι στρατός» φησι «διεσπαρμένος ὢν ἀπανταχόθεν ἄλλος ἄλλοθεν ἦκει λαβὼν τὸ ἐνδόσιμον. Καὶ οἱ τούτους ὁρῶντες ἐκ διαφόρων μερῶν τῆς τῶν Ῥωμαίων ἡγεμονίας ἀθρόους ἀφικνουμένους νομίζουσιν ὡς ἀπὸ συνθήματος πάντα τὸν στρατὸν ἐνταυθοῖ συναθροίζεσθαι τῇ θεᾷ καὶ μόνῃ ἐξαπατῶμενοι.» Καίτοι τοῦ Βορίλου πολλὰ πρὸς τούτους τοὺς λόγους ἀνθυπενεγκόντος, ἰσχυρότερος καὶ οὕτως ἦν ὁ Ἀλέξιος καὶ ὅλαις ἐκράτει ψήφοις. Ὁ δὲ Γερμανὸς ἀπλούστερος ὢν οὐ πάνυ τοῦ Ἀλεξίου κατέτρεχεν. Ἐπεὶ δὲ οὐδὲ τὰ εἰσηγηθέντα ταῦτα κατὰ τοῦ δομεστικοῦ τὴν τοῦ βασιλέως ἐξετάραξε ψυχὴν, καιροῦ λαβόμενοι ἀδείας (ἐσπέρα δὲ ἦν) τὴν κατὰ τῶν Κομνηνῶν ἐνέδραν ἐξήρτυον. 2.4.4 Ἔστι μὲν γὰρ ἄλλως φύσει τὸ δοῦλον τοῖς δεσπόταις πολέμιον, ὅταν δὲ τῶν δεσποτῶν ἀστοχίῃ, ἐξουσίας δραξάμενον κατὰ τῶν ὁμοδούλων ἀνύποιστον γίνεται. Τοιούτου γοῦν ἐπειράθη καὶ ἦθους καὶ φρονήματος τῶν εἰρημένων δούλων ὁ Κομνηνὸς Ἀλέξιος. Ἐντεῦθεν οἱ ἤδη ῥηθέντες οὐχὺ πρὸς τοῦ αὐτοκράτορος κατὰ τῶν Κομνηνῶν ἐμνήνιον· ἀλλ' ἐβασίλειά μὲν ὁ Βορίλος, ὡς τινες ἔφασαν, ὁ δὲ γε Γερμανὸς κοινωνὸς ὢν αὐτῷ τοῦ σκέμματος ἐπιμελῶς σὺν αὐτῷ ἐνέδραν ἐξήρτυε. Καὶ πρὸς ἀλλήλους τὰ βουλεόμενα διελέγοντο καὶ ὅπως ἂν αὐτοῖς κατὰ νοῦν ἀποβαίῃ τὸ πρᾶγμα· καὶ εἰς τοῦμφανὲς ἤδη ἐξέφερον τὸ ὑπ' ὁδόντα τέως λαλούμενον. 2.4.5 Ἦκροατὸ τις τῶν λεγομένων Ἀλανὸς τὸ γένος, μάγιστρος τὴν ἀξίαν, ἐκ πολλοῦ προσφκειωμένος τῷ βασιλεῖ κἀν τοῖς οἰκείοις διατελῶν. Τηνικαῦτα γοῦν μέσης ἐξελθὼν φυλακῆς τῆς νυκτὸς ἐκτρέχει πρὸς τοὺς Κομνηνοὺς ἀπαγγελὼν ἅπαντα τῷ μεγάλῳ δομεστικῷ. Τινὲς δὲ φασὶ μὴδὲ τὴν βασιλίδαν τὴν πρὸς τοὺς Κομνηνοὺς τοῦ μαγίστρου ἄφιξιν παντάπασιν ἠγνοηκέναι. Ὁ δὲ εἰσάγει τοῦτον τῇ μητρὶ καὶ τὰδελφῷ. Ἐνωτισθέντες δὲ τὴν ἀπευκταίαν ἐκείνην ἀγγελίαν, δέον ἐλογίσαντο τὸ τέως κρυπτόμενον εἰς τοῦμφανὲς ἀγαγεῖν καὶ ζῆν Θεῷ τὴν σφῶν σωτηρίαν περιποιήσασθαι. 2.4.6 Ἐπεὶ δὲ μετὰ τὴν ἐπιούσαν ἐμεμαθήκει τὸ στράτευμα καταλαβεῖν τὴν Τζουρουλὸν (πολίχνιον δὲ τοῦτο περὶ ποῦ τὴν Θράκην κείμενον), ὁ δομεστικὸς περὶ πρώτην φυλακὴν τῆς νυκτὸς φοιτᾷ πρὸς τὸν Πακουριανόν (ἄνθρωπος δὲ οὗτος μικρὸς μὲν ἦν δέμας κατὰ τὸν ποιητὴν, πλην ἀλλὰ μαχητῆς, γένους λαμπροῦ ἐξ Ἀρμενίων ὁρμώμενος) καὶ ἀνακοινοῦται τούτῳ τὰ πάντα, τὴν μῆνιν τῶν δούλων, τὸν φθόνον, τὴν ἐκ πολλοῦ κατ' αὐτῶν μελέτην καὶ τὴν ἐξ ὑπογύου μελετωμένην τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν

ἐκκοπήν, καὶ ὥς οὐ χρή ὥς ἀνδράποδα παθεῖν, ἀλλὰ δράσαντάς τι γενναῖον ἀπολέσθαι, εἰ καὶ τούτου δεήσῃ· καὶ τοῦτο γὰρ ἴδιον μεγαλοφυχίας ἔλεγεν. 2.4.7 Ὁ δὲ ἅπαντα διακηκοὺς καὶ συνιδὼν ὥς οὐ χρή μέλλειν ἐν τοῖς τοιούτοις, ἀλλὰ ταχέως γενναιοτέρου ἔργου ἐφάπτεσθαι, φησιν «εἰ μὲν αὐγαζούσης τῆς αὔριον ἐξέλθῃς τῶν ἐνταυθοῖ, συνέψομαί σοι κἀγὼ προθύμως ἐπαγωνισόμενος. Εἰ δὲ ἐς νέωτα φυλάξεις τὸ βουλευόμενον, ἀλλ' ἐμέ γ' ἴσθι αὐτὸν ἐμὲ προσελθόντα τῷ βασιλεῖ παραυτίκα καὶ σοῦ καὶ τῶν σὺν σοὶ κατεπειν μὴδὲ μικρὸν ἀναβαλόμενον». Ὁ δὲ «ἐπεὶ σε τῆς ἐμῆς κηδόμενον ὀρῶ σωτηρίας, Θεοῦ δὲ τοῦτο πάντως ἔργον, οὐκ ἀποστήσομαί σου τῆς βουλῆς, πλὴν ἀλλὰ χρή δι' ὅρκου τὸ ἀσφαλὲς ἐκάτερον ἔχειν». Ἐνθεν τοι καὶ πίστεις πρὸς ἀλλήλους δι' ὅρκων ἐποιησάτην, ὥς ἄρα, εἰ εἰς τὸν βασιλείον θρόνον αὐτὸν ἀγάγοι Θεός, ἐκεῖνον ἐς τὴν τοῦ δομestίκου ἀξίαν ἀναγάγῃ, ἣν νῦν αὐτὸς ἐν τῷ τέως κατεῖχεν. Ἐξελθὼν οὖν ἐκεῖθεν ὁ Κομνηνὸς Ἀλέξιος καὶ τοῦ Πακουριανοῦ ἀπαλλαγείς πρὸς ἕτερον ἄνδρα καὶ αὐτὸν ἀρεϊμάνιον τὸν Οὐμπερτόπουλον ἅπεισι. Καὶ τὸν ἴδιον ἀπαγγέλλει σκοπὸν καὶ τὴν αἰτίαν παρίστησι, καθ' ἣν διαδρᾶναι βουλόμενος εἰς συμμαχίαν καὶ αὐτὸν προσκαλεῖται. Ὁ δ' εὐθὺς κατενεύκει· «κἀμὲ δ'» ἔφη «πάντως ἔξεις εὐψύχως σου καὶ μάλα προκιν δυνεύοντα». 2.4.8 Προσέκειντο δὲ καὶ τῷ Ἀλεξίῳ μᾶλλον οἱ εἰρημένοι ἄνδρες τά τε ἄλλα, καὶ διότι ἀνδρεία καὶ συνέσει τῶν ἄλλων διέφερε. Φιλοδορώτατόν τε ὄντα καὶ τὴν χεῖρα, εἶπερ τις ἄλλος, περὶ τὰς δόσεις εὐκίνητον λίαν ὑπερηγάπων, καίτοι μὴ πάνυ τι πλούτῳ περιρρέομενον. Οὐ γὰρ ἦν τῶν ἀρπαζόντων καὶ πρὸς τὸ πλουτεῖν διακεχνηότων. Τὸ γὰρ ἐλευθέριον οὐκ ἐν πλήθει παροχῆς χρημάτων κρίνεσθαι εἴωθεν, ἀλλὰ γνώμη ταλαντεύεσθαι πέφυκεν. Ἔστι γὰρ τὸν ὀλίγα κεκτημένον καὶ πρὸς λόγον τῶν ἐνόντων καταβαλόντα ἐλευθέριον εἶναι, τὸν δὲ γε πλοῦτον πολὺν ἔχοντα καὶ τῇ γῇ κατορύττοντα ἢ μὴ κατὰ λόγον τοῦτον τῷ δεομένῳ παρέχοντα ἄλλον Κροῖσον ἢ χρυσομανῇ Μίδαν κίμβικα τε καὶ γλίσχρον καὶ ἓνα τῶν διαπρίοντων τὸ κύμινον εἰπὼν ἂν τις οὐ διαμάρτη τοῦ δέοντος. Πάσαις τοίνυν ἀρεταῖς κεκοσμημένον τὸν Ἀλέξιον οἱ ἤδη ρηθέντες ἄνδρες ἀνέκαθεν καὶ πάλαι γινώσκοντες τὴν αὐτοῦ ἀνάρρησιν καὶ ἡγάπων καὶ ἐπηύχοντο. 2.4.9 Ὁ δὲ Ἀλέξιος καὶ ἐξ αὐτοῦ αἰτήσας ὅρκον καὶ λαβὼν δρομαῖος ἅπεισιν οἴκαδε καὶ πάντα ἀνακοινοῦται τοῖς αὐτοῦ. Νυξ ἦν ἢ τῆς τυροφάγου κυριακῆς, καθ' ἣν οὐμὸς πατὴρ ταῦτα ἐσκέπτετο. Τῇ δὲ μετ' αὐτὴν ὀρθρου βαθέος μετὰ τῶν ἀμφ' αὐτὸν ἐξεληλύθει τῆς πόλεως. Ἐνθεν τοι καὶ τὸ πλῆθος ἀποδεξάμενον τῆς ὁρμῆς τὸν Ἀλέξιον

καὶ τῆς ἀγχινοίας ἐξ αὐτῶν τῶν πραγμάτων ἁσμάτιον αὐτῷ ἀνεπλέξαντο ἐξ ἰδιώτιδος μὲν συγκείμενον γλώττης, αὐτὴν δὲ τὴν τοῦ πράγματος ἐπίνοιαν ἐμμελέστατά πως ἂνα κρούμενον καὶ κατεμφαῖνον τὴν τε προαίσθησιν τῆς κατ' ἐκείνου ἐπιβουλῆς καὶ τὰ παρ' αὐτοῦ μεμηχανημένα. Τὸ δὲ ἁσμάτιον αὐταῖς λέξεσιν εἶχεν οὕτως· «τὸ σάββατον τῆς τυρινῆς χαρὰ 'στ' Ἀλέξιε ἐνόησές το καὶ τὴν δευτέραν τὸ πρῶτ' ὕπα καλῶς γεράκιν μου.» Εἶχε δὲ ὧδέ πως ἐννοίας τὸ διαφημιζόμενον ἐκεῖνο ἁσμάτιον, ὡς ἄρα «κατὰ μὲν τὸ τυράννιον σάββατον ὑπέρευγέ σοι τῆς ἀγχινοίας, Ἀλέξιε, τὴν δὲ μετὰ τὴν κυριακὴν δευτέραν ἡμέραν καθάπερ τις ὑπιδέτης ἰέραξ ἀφίπτασο τῶν ἐπιβουλευόντων βαρβάρων».

2.5.1 Ἐπεὶ δὲ ἡ μήτηρ τῶν Κομνηνῶν ἡ Δαλασσηνὴ Ἄννα γαμβρὸν ἔφθασεν εἰσποιήσασθαι ἐπὶ τῇ θυγατρὶ Μανουῇλ τοῦ πρωτοτόκου τῶν υἱῶν αὐτῆς τὸν τοῦ Βοτα νειάτου ἔγγονον, πτοηθεῖσα μὴ ὁ παιδαγωγὸς αὐτοῦ γνοὺς τὴν ἐπιβουλὴν προσαγγεῖλῃ τῷ βασιλεῖ βουλὴν ἀρίστην βουλεύεται. Καὶ δὴ προσκυνήσεως χάριν τῶν τοῦ Θεοῦ ἁγίων ἐκκλησιῶν ἀθροισθῆναι κελεύει πάντας ἐσπέρας· ἦν γὰρ αὐτῇ σύνθητες εἰς τὰ ἱερὰ τεμένη φοιτᾶν. Γίνεται τοῦτο· καὶ δὴ πάντες, ὡς ἔθος, παρῆσαν ἐξηγόν τε τοὺς ἵππους τῶν ἵπποστάθμων ἐπιμελῶς στρωννύειν σχηματίζοντες τὰς γυναῖξιν πρεπούσας ἐφ'esπρίδας. Ὁ δὲ γε τοῦ Βοτανειάτου ἔγγονος σὺν τῷ παιδαγωγῷ ὕπνωτον· ἀπο μεμέριστο γάρ τι τούτοις οἶκημα ἴδιον. 2.5.2 Περί πρώτην δὲ φυλακὴν τοὺς πυλεῶνας κλείσαντες οἱ Κομνηνοὶ μέλ λοντες ἤδη ὀπλίζεσθαι καὶ τῆς βασιλευούσης πόλεως ἀφιππάσασθαι τῇ μητρὶ παρέσχον τὰς κλεῖς ἐκλείσαν τε ἀποφῆτι καὶ τὰς θύρας τοῦ δώματος, ἐν ᾧ ὁ ἐπ' ἐγγόνῃ γαμβρὸς αὐτῆς ὁ Βοτανειάτης ἀφύπνωττεν, οὐ μέντοι ἀκριβῶς κατασφαιλισάμενοι ὡς ἐφαρμόσαι ταύτας ἀλλήλαις, ἵνα μὴ ψόφος τις γεγονῶς διωπνίσῃ αὐτόν. Τούτων οὕτω γινομένων τὸ πλεῖστον παρῳχῇκει τῆς νυκτός. Πρὸ ἄλεκτοροφωνίας οὖν πρώτης τοὺς πυλεῶνας ἀνοίξαντες τὴν τε μητέρα καὶ τὰς ἀδελφὰς καὶ τὰς σφῶν γυναῖκας καὶ τὰ παιδιά συμπαραλαβόντες μέχρι τοῦ Κωνσταντινίου φόρου ὁμοῦ πεζῇ συναπῆσαν. Κάκειθεν συνταξάμενοι ταύταις ἐκεῖνοι μὲν πρὸς τὰ ἐν Βλαχέρναις βασιλεία μάλα ὀξέως ἐξέδραμον· αὐταὶ δὲ πρὸς τὸν τῆς μεγάλης Σοφίας νεῶν σὺν σπουδῇ ἔθειον. 2.5.3 Ὁ δὲ τοῦ Βοτα νειάτου παιδαγωγὸς διωπνισθεὶς καὶ γνοὺς τὸ γενόμενον ἐξῆει πρὸς αὐτοὺς δᾶδα ταῖν χεροῖν ἔχων φθάνει τε κατὰ τάχος αὐτοὺς τοῦ τῶν ἁγίων τεσσαράκοντα τεμένους ἐγγὺς μήπω κατελιηφότας. Θεασαμένη δὲ

τοῦτον εὐθὺς ἡ Δαλασσηνὴ καὶ μήτηρ τῶν ἀριστέων ἐκείνων παίδων φησὶ «κατεῖπον ἡμῶν τινες, ὡς ἐπυθόμην, τῷ βασιλεῖ. Ἄπειμι γοῦν εἰς τὰς ἀγίας ἐκκλησίας τῇ αὐτῶν χρωμένη, καθὼς ἂν δυναίμην, ἐπαρωγῇ· κάκειθεν αὐγαζούσης ἡμέρας ἀπελεύσομαι πρὸς τὰ βασίλεια. Ἄπιθι τοίνυν αὐτός, ἵν' ὀπηνίκα οἱ πυλωροὶ ἀνοίξωσι, περὶ τῆς ἡμῶν αὐτοῖς ἀπαγγείλης ἐλεύσεως». Ὁ δ' εὐθὺς πρὸς τὸ κελευ σθέν ἡπείγετο. 2.5.4 Αἱ δὲ φθάνουσι πρὸς τὸ τοῦ ἱεράρχου Νικολάου τέμενος, ὃ Προσφύγιον μέχρι τῆς δεῦρο εἰώθασιν ὀνομάζειν, ἀγγχοῦ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας καὶ πρόφην ἐνδρυμένον πάλαι ἐπὶ σωτηρίᾳ τῶν ἐπ' ἐγκλήμασιν ἀλίσκομένων, ὡς μέρος τυγχάνον τοῦ μεγάλου τεμένους καὶ ἐπίτηδες, οἶμαι, κατασκευασθὲν τοῖς ἀρχαίοις, ἵνα πᾶς ὁ ἐπ' ἐγκλήματι ἄλους καὶ φθάσας εἴσω τούτου γενέσθαι τῆς ἐκ τῶν νόμων τῆνικαῦτα ἐλευθερῶται ποινῆς. Οἱ γὰρ πάλαι βασιλεῖς τε καὶ καίσαρες πολλῆς προμηθείας ἤξιον τὸ ὑπήκοον. Ὁ δὲ γε ἐν τῷ τοιούτῳ τεμένει προσμένων ταχέως αὐταῖς οὐκ ἀπεζύγου τὰς θύρας, ἀλλ' ἐπυνθάνετο, τίνες καὶ ὅθεν εἶεν. Εἷς δὲ τις τῶν σὺν αὐταῖς «γυναῖκές» φησιν «ἐξ ἀνατολῶν. Τὰ δὲ πρὸς χρεῖαν ἅπαντα δαπανήσασαι ἐπισπεύδουσι τὴν προσκύνησιν οἴκαδε ἐθέλουσαι ἐπανελθεῖν». Ὁ δ' εὐθὺς ἀποζυγώσας τὰς θύρας παραχωρεῖ αὐταῖς τῆς εἰσόδου. 2.5.5 Τῇ δ' ἐπαύριον ἐκκλησιάσας ὁ αὐτοκράτωρ τὴν σύγκλητον, ἐπειδὴ τὰ κατὰ τοὺς ἄνδρας ἐμεμαθήκει, τὰ εἰκότα πρὸς τούτους ἐδημηγόρησε καταδρομὴν τοῦ δομεστικού ποιούμενος. Ἐκπέμπει δὲ τῆνικαῦτα πρὸς τὰς γυναῖκας τὸν τε καλούμενον Στραβορωμανὸν καὶ τινα Εὐφημιανὸν τὴν κλῆσιν μετακαλούμενος αὐτὰς εἰς τὰ βασίλεια. Ἡ δὲ Δαλασσηνὴ πρὸς αὐτοὺς «εἵπατέ» φησὶ «πρὸς τὸν αὐτοκράτορα· οἱ παῖδες οἱ ἐμοὶ δοῦλοι εἰσι πιστοὶ τῆς σῆς βασιλείας καὶ προθύμως ἐξυπηρετοῦντες αὐτῇ ἐπὶ πᾶσιν οὐκ ἐφείσαντο οὔτε ψυχῶν οὔτε σωμάτων αἰεὶ προκινδυνεύοντες ἐκθύμως ὑπὲρ τοῦ σοῦ κράτους. Ὁ δὲ κατ' αὐτῶν φθόνος μὴ φέρων τὴν εἰς αὐτοὺς εὐνοίαν τε καὶ κηδεμονίαν τῆς σῆς βασιλείας μέγαν τὸν κίνδυνον κατ' αὐτῶν κατ' ὥραν ἐξήρτυεν· ὡς δὲ καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν ἐξορύττειν ἐμελέτησαν, τοῦτο αἰσθόμενοι καὶ μὴ φέροντες τὸν τοιοῦτον ἄδικον κίνδυνον τῆς πόλεως οὐχ ὡς ἀποστάται ἐξῆλθον, ἀλλ' ὡς δοῦλοι πιστοὶ ἅμα μὲν τὸν ὑπόγυον ἀποδιδράσκοντες κίνδυνον, ἅμα δὲ καὶ τὰ κατ' αὐτῶν μελετώμενα τὸ κράτος σου ἀναδιδάσκοντες καὶ τὴν ἀπὸ τῆς σῆς βασιλείας ἐξαιτησόμενοι βοήθειαν.» 2.5.6 Οἱ δὲ ἐπέκειντο σφόδρα μετακαλούμενοι ταύτην. Ἀγανακτήσασα δὲ ἡ γυνὴ φησὶ πρὸς αὐτοὺς «παραχωρήσατέ μοι εἰς τὴν τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίαν εἰσελθούσῃ προσκυνῆσαι.

Ἄτοπον γάρ ἐστιν εἰς τοὺς πυλεῶνας αὐτῆς φθάσασαν μὴ εἰσελθεῖν καὶ μεσίτιδι τῇ παναχράντῳ δεσποίνῃ καὶ θεομήτορι χρήσασθαι εἰς τε τὸν Θεὸν καὶ τὴν τοῦ βασιλέως ψυχὴν.» Τὴν εὐλογον οὖν αἵτησιν τῆς γυναικὸς αἰδεσθέντες οἱ πρέσβεις παραχωροῦσιν αὐτῇ τῆς εισόδου. Ἡ δὲ βραδεῖ ποδὶ στείχουσα ὡς οἶον ὑπὸ τοῦ γήρως καὶ τῆς λύπης κεκμηκυῖα, μᾶλλον δὲ καὶ τὸν κεκμηκότα ὑπο κρινομένη περὶ τε αὐτὰ που τὰ εισόδια τοῦ ἱεροῦ βήματος πελάσασα καὶ γονυκλισίας δύο ποιησαμένη περὶ τὴν τρίτην καθεσθεῖσα χαμαὶ ἀπρὶξ τῶν ἁγίων εἶχετο θυρῶν ἐπιβοωμένη ὡς «εἰ μὴ τὰς χεῖρας ἀποτηθεῖν, οὐκ ἂν τοῦ ἱεροῦ τεμένους ἐξέλθοιμι, εἰ μὴ τὸν τοῦ βασιλέως ὥσπερ ἐχέγγυνον τῆς σωτηρίας δεξαίμην σταυρόν». 2.5.7 Ἐκβαλὼν δὲ ὁ Στραβορωμανὸς ὄνπερ ἐπεφέρετο σταυρὸν ἐγκόλπιον ἐδίδου. Ἡ δὲ «οὐκ ἄρ' ὑμῶν τὴν πληροφορίαν αἰτῶ, ἀλλ' ἐξ αὐτοῦ τοῦ βασιλέως ἐπιζητῶ τὴν εἰρημένην βοήθειαν. Καὶ οὐδ' ἀπλῶς ἐν μικρῷ μεγέθει τὸν διδόμενον ἂν σταυρὸν δεξαίμην, ἀλλ' ἀξιόλογον τὸ μέγεθος ἔχοντα», τοῦτο δὲ ἐπεζητεῖ, ἵνα καταφανὲς πρὸς ἐκείνην τὸ ὄρκιον γίνοιτο· ἐν μικρῷ γὰρ σταυρῷ τῆς ὑποσχέσεως γινομένης τάχα ἂν τοὺς πολλοὺς τὰ ἐμπεδούμενα διελάνθανον· «ἐκείνου τοίνυν τὴν κρίσιν καὶ τὸν ἔλεον ἀνακαλοῦμαι. Ἄπιτε, ἀπαγγείλατε αὐτῷ». 2.5.8 Ἡ δὲ ἐπὶ τῷ Ἰσαακίῳ νύμφῃ αὐτῆς (προέφθασε γὰρ εἰς τὸν ναὸν εἰσελθεῖν ἅμα τῷ τὰς πύλας ἀνεωχθῆναι διὰ τὸν ὀρθριον ὕμνον) τὴν ἐπικαλύπτουσιν ὁθόνην τὸ πρόσωπον περιελουσά φησι πρὸς αὐτούς «αὕτη μὲν, εἰ βούλεται, ἀπερχέσθω· ἡμεῖς δὲ πληροφορίας ἄτερ τοῦ ἱεροῦ οὐκ ἐξερχόμεθα, κἂν θανεῖν ἡμᾶς πρόκειται». Ἰδόντες οὖν τὸ ἐνστατικὸν τῶν γυναικῶν καὶ ὅπως ἀναισχυντότερον αὐτοῖς ἢ πρό τερον προσεφέροντο, καὶ πτοηθέντες μὴ θόρυβος γένηται, ἀπελθόντες ἀπήγγειλαν πάντα τῷ βασιλεῖ. Ὁ δὲ φύσει ἀγαθὸς ὢν, ἐπικαμφθεὶς καὶ τοῖς τῆς γυναικὸς λόγοις, ἀποστέλλει τὸν ἐπιζητούμενον σταυρὸν πρὸς αὐτὴν πᾶσαν ἀφροντισίαν αὐτῇ διδούς. Καὶ οὕτω τῆς τοῦ Θεοῦ ἁγίας ἐκκλησίας ἐξελθοῦσαν περιορισθῆναι παρακελεύει μετὰ τε τῶν θυγατέρων καὶ τῶν νυμφῶν αὐτῆς εἰς τὴν ἀγχού τῆς Σιδηρᾶς διακειμένην γυναικειάν μονὴν τῶν Πετρίων. Μετάκλητον δὲ ποιεῖται καὶ τὴν συμπενθέραν αὐτῆς τὴν τοῦ καίσαρος Ἰωάννου νύμφην (πρωτοβεστιαρία δὲ ἦν αὕτη τὸ ἀξίωμα) ἀπὸ τοῦ ἐν Βλαχέρναις τεμένους, ὃ ἐπ' ὀνόματι τῆς δεσπότηδος ἡμῶν θεομήτορος ᾠκοδόμητο, καὶ εἰς τὴν ρηθεῖσαν μονὴν τῶν Πετρίων καὶ αὐτὴν εἶναι παρακελεύεται. Καὶ προστάττει τοὺς τε πιθῶνας καὶ σιτῶνας αὐτῶν καὶ πάντα τὰ ταμεῖα τηρεῖσθαι ἀμειαγώ γητα. 2.5.9 Καθ' ἐκάστην οὖν πρωΐαν ἅμφω τοῖς φυλάτ τουσι προσερχόμενοι ἐπυνθάνοντο,

εἴ τι ἀπὸ τῶν παίδων αὐτῶν μεμαθήκεσαν. Οἱ δὲ ἀπλοϊκώτερον αὐταῖς προσφερόμενοι ἀπήγγελλον ἅπαν τὸ ἀκουσθέν. Ἡ δὲ πρωτοβεστιαρία ἐλευθέρα καὶ χεῖρα καὶ γνώμην οὕσα βουλομένη τε τοὺς φυλάσσοντας σφετερίσασθαι ἐπέταπτεν αὐτοῖς ἀναλαμβάνεσθαι ἀπὸ τῶν βρωσίμων εἰς ἰδίαν χρῆσιν ὅποσα καὶ βούλονται· ἐφεῖτο γὰρ αὐταῖς ἀπαραποδίστως εἰσάγεσθαι τὰ πρὸς χρεῖαν. Ἐντεῦθεν προθυμότεροι πρὸς τὰς ἀπαγγελίας οἱ φύλακες ἐγγόνεισαν, κᾶκτοτε ἔκφορα πάντα ποιούντων ἐκείνων οὐδὲν αὐτὰς διελάνθανε.

2.6.1 Τὰ μὲν οὖν κατὰ τὰς γυναῖκας τοιαῦτα· οἱ δὲ γε ἀποστάται φθάσαντες τὴν περὶ τὸ βραχίονιον τῶν Βλα χερνῶν ἱσταμένην πύλην καὶ τὰς κλεῖς κατεάξαντες ἀδεῶς ἐξεληλύθεισαν εἰς τοὺς βασιλικοὺς ἵπποστάθμους. Καὶ τοὺς μὲν τῶν ἵπων αὐτοῦ που καταλιμπάνουσι πρότερον τοὺς ὀπισθεν πόδας ἀπ' αὐτῶν τῶν μηρῶν τῷ ξίφει ἀποτεμόντες, τοὺς δ' ἀναλαβόμενοι, ὅσοι τούτοις ἔδοξαν χρησιμώτεροι, ἐκεῖθεν ταχέως τὸ ἀγχοῦ που τῆς μεγαλοπόλεως μοναστήριον, ὃ Κοσμίδιον ἐπωνόμασται, καταλαμβάνουσι. Καὶ γάρ, ἵνα μεταξὺ πὼς ἐπιδιηγησαίμην καὶ σαφέστερος ἡμῖν ὁ λόγος προίη, τὴν εἰρημένην ἄνωθεν πρωτοβεστιαρίαν, πρὶν ἢ τὸν βασιλέα ταύτην μετακαλέσασθαι, ὡς ὁ λόγος φθάσας ἐδήλωσε, κεῖθι καταλαβόντες ταύτην τε συνετάττοντο ἐπὶ τῷ ἐξελαύνειν ἐκεῖθεν καὶ Γεώργιον τὸν Παλαιολόγον ἀνέπειθον μεθ' ἑαυτῶν συλλαβεῖν καὶ συναπαίρειν αὐτοῖς κατηνάγκαζον.

2.6.2 Οὕτω γὰρ ἦσαν ἔκφορα τὰ κατ' αὐτοὺς θέμενοι πρὸς τὸν ἄνδρα δι' ὑποψίαν εὐπρόσωπον· ἦν γὰρ ὁ πατὴρ τοῦ Γεωργίου τοῦ τοῦ τῷ βασιλεῖ εὐνούστατος ἐς τὰ μάλιστα, καὶ ἡ τῆς ἀποστασίας πρὸς τοῦτον ἀπογύμνωσις οὐκ ἀκίνδυνος. Τὰ μὲν οὖν πρῶτα ὁ Παλαιολόγος πρὸς τούτους οὐκ εἶχεν εὐαγώγως πολλὰ τε ἀντιτεινόμενος καὶ κατονειδίζων τὴν πρὸς ἐκεῖνον τούτων διαπιστίαν καὶ ὅτι ὕστερον, τοῦτο δὲ τὸ πεπαρομιασμένον, νοῦν οἶσαντες καὶ τοῦτον ἀνακαλοῦνται. Ἐπεὶ δὲ καὶ ἡ πρωτοβεστιαρία ἡ τοῦ Παλαιολόγου πενθερὰ βαρεῖα ἐνέκειτο τούτῳ συνεξελθεῖν καὶ ἀπειλοῦσα αὐτῷ τὰ δεινότατα, μαλακώτερος γίνεται.

2.6.3 Φροντίζει δὲ τὸ ἐντεῦθεν περὶ τῶν γυναικῶν, τῆς τε αὐτοῦ γαμετῆς Ἄννης καὶ Μαρίας τῆς πενθερᾶς αὐτοῦ, τὰ πρῶτα τοῦ γένους ἐκ τῶν Βουλγάρων ἐχούσης, κάλλους δὲ τοσοῦτον ἐπισυρομένης καὶ εὐαρμοστίας μελῶν καὶ μερῶν, ὥστε μηδεμίαν φανῆναι κατ' ἐκεῖνο καιροῦ τὴν ταύτης ὥραιον τέραν. Οὐκ ἄνευ οὖν φροντίδος ἦσαν τὰ κατ' αὐτὴν τῷ Παλαιολόγῳ καὶ Ἀλεξίῳ. Ταύτην τοι καὶ

γνώμην ἔσχον οἱ ἀμφὶ τὸν Ἀλέξιον ἐκεῖθεν ἀνελόμενοι ταύτας οἱ μὲν εἷς τι φρούριον ἀπαγαγεῖν, ὁ δὲ Παλαιολόγος εἰς τὸ ἐν Βλαχέρναις τέμενος τῆς θεομήτορος. Καὶ κρατεῖ ἡ τοῦ Γεωργίου γνώμη. Εὐθὺς οὖν ἀπελθόντες μετ' αὐτῶν παρέθεντο ταύτας τῇ πανάγνῳ μητρὶ τοῦ τὰ πάντα συνέχοντος Λόγου. Αὐτοὶ δὲ παλινοστήσαντες, ὅθεν ἐξήεσαν, ἐσκόπουν ὅ τι δὴ καὶ ποιήσαιεν. Ὁ δὲ Παλαιολόγος «ὕμᾱς μέν» φησιν «ἀπέρχεσθαι χρή· ἐγὼ δὲ τάχιον ὑμᾶς καταλήψομαι τὰ προσόντα μοι χρήματα συνεπιφερόμενος». Ἐτυχε γὰρ πᾶσαν τὴν ἐν κινητοῖς αὐτοῦ θεωρουμένην περιουσίαν ἔχων ἐγκειμένην ἐκεῖσε. Μὴ μελλήσαντες οὖν εὐθὺς τῆς προκειμένης ὁδοιπορίας εἶχοντο· ἐκεῖνος δὲ τοῖς τῶν μοναχῶν ὑποζυγίοις ἐπιδάξας τὰ ἑαυτοῦ ὀπισθεν αὐτῶν ἤλαυνε. Καὶ φθάσας σὺν τούτοις εἰς Τζουρουλὸν (κώμη δὲ καὶ αὕτη Θρακικὴ) διασφύζεται κάκεισε τυχαίως τῷ ἐξ ἐπιταγῆς τοῦ δομεστίκου καταλαβόντι στρατεύματι ἡνὼ θησαν ἅπαντες. 2.6.4 Δέον οὖν κρίναντες περὶ τῶν συμπεσόντων αὐτοῖς δηλῶσαι τῷ Δούκᾳ Ἰωάννῃ τῷ καίσαρι ἐν τοῖς ἰδίῳις κτήμασι τῶν Μωροβούνδου αὐλιζομένῳ ἅπε στάλκασι τὸν τὴν ἀποστασίαν ἐκείνῳ μηνύοντα. Φθάσας δὲ ὁ τὴν ἀγγελίαν ἐκείνην κομίζων περὶ δειλὴν ἐφῶν ἔξω τῶν οὐδῶν τῆς αὐλίδος εἰστήκει τὸν καίσαρα ἀναζητῶν. Ἰδὼν δὲ τοῦτον ὁ ἔγγονος αὐτοῦ Ἰωάννης, νέος ἔτι ὢν καὶ μήπω μειράκιον καὶ διὰ τοῦτο ἀδιασπάστως συνὼν τῷ καίσαρι, δρομαῖος εἴσεισι καὶ καθεύδοντα τοῦτον διωπνίσας ἀπαγγέλλει τὴν ἀποστασίαν. Ὁ δ' εὐθὺς πληγείς τῇ ἀκοῇ ραπίζει τὸν υἱὼν κατὰ κόρρης καὶ μὴ τοιαῦτα ληρεῖν ἐπειπὼν ἀπόσωτο. Κάκεινος μετὰ μικρὸν πάλιν εἰσελθὼν τὴν αὐτὴν ἀγγελίαν κομίζει προσθέμενος καὶ τὸν ἀπὸ τῶν Κομνηνῶν πρὸς αὐτὸν ἀποτοξευόμενον λόγον. 2.6.5 Εἶχε δὲ ὁ λόγος μεταξύ που καὶ τι ἀστεϊότατον τὴν τυραννίδα συναινιττόμενον ὡς «ἡμεῖς μέν» φησιν «ὄψον μάλα καλὸν ἠῦτεπίσαμεν καὶ καρυκείας οὐκ ἄτερ· σὺ δὲ ἄλλ' εἰ βούλει τῆς εὐωχίας μεταλαχεῖν, τὴν ταχίστην ἤκειν τῆς πανδαισίας μεταληψόμενος» Ἀνακαθίσας οὖν καὶ ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ ἀγκῶνος ἑαυτὸν ἐπερείσας εἰσαγαγεῖν τὸν ἐκεῖθεν ἐλθόντα κελεύει. Τοῦ δὲ πάντα τὰ κατὰ τοὺς Κομνηνοὺς διηγησαμένου, «φεῦ μοι» ὁ καῖσαρ εἰπὼν εὐθὺς ἐπιβάλλει τὰς χεῖρας ταῖς ὀψεσιν· ἐπὶ μικρὸν δὲ καὶ τῆς ὑπῆνης περιδραξάμενος, οἶον ἐν τοσοῦτῳ λογισμοῦς πολὺ λουὺς ἀνελίττων, εἰς ἐν τοῦτο ἤρρισεν ἑαυτόν, συναποστατῆσαι κάκεινον. Εὐθὺς οὖν μετακαλεσάμενος τοὺς ἵπποκόμους καὶ τοῦ ἵππου ἐπιβάς τῆς πρὸς τοὺς Κομνηνοὺς φερούσης ἤψατο. 2.6.6 Καὶ Βυζαντίῳ δὲ τινὶ καθ' ὁδὸν ἐντυχὼν χρυσοῦ βαλάντιον ἱκανὸν ἐπιφερομένῳ καὶ πρὸς τὴν μεγαλόπολιν ἀπιόντι ἤρετο αὐτόν, τοῦτο δὴ τὸ Ὀμηρικόν,

«τίς, πόθεν εἰς ἀνδρῶν;» Καὶ ἐπειδὴ παρ' αὐτοῦ ἐμάνθανεν, ὅτι τε πολὺν χρυσὸν ἐπιφέρειται ἀπὸ τινων εἰσπράξεων καὶ ὅτι πρὸς τὸν κοιτῶνα τοῦτον διακομίζει, βιάζεται τοῦτον συγκαταλῦσαι αὐτῷ ὑπισχνούμενος ὡς ἅμα ἡμέρα, οὐπερ ἂν βούλοιο, βαδιεῖται. Τοῦ δὲ ἐνιστα μένου καὶ βαρέως φέροντος τοῦτο ὁ καῖσαρ σφοδρότερον ἐπετίθετο καὶ ἔπεισε λέγων, ὁποῖος ἐκεῖνος ἐπιτρόχαλος ἐν λόγοις καὶ δεινὸς ἐν νοήμασι πειθῶ τε ἐν γλώττῃ φέρων ἥπερ Αἰσχίνης ἄλλος ἢ Δημοσθένης. Συμπααραλαβὼν οὖν τὸν τοιοῦτον καταλύει ἐν τινι δωματίῳ καὶ παντοίως φιλοφρονησάμενος τραπέζης τε ἀξιώσας καὶ διαναπαύσας καλῶς παρακατέσχε τὸν ἄνδρα.

2.6.7 Κατὰ τὸ περιορθρον δὲ ἦδη, ὅτε καὶ ὁ ἥλιος τὸν ἀνατολικὸν ὀρίζοντα καταλαμ βάνειν ἐπείγεται, ὁ μὲν Βυζάντιος ἐπιθέμενος τὰς ἐφε στρίδας τοῖς ἵπποις εὐθὺ Βυζαντίδος ἐλαύνειν ἠπείγετο. Τοῦτον δὲ ὁ καῖσαρ θεασάμενος «ἔα» φησὶ «καὶ συμπο ρεύου μεθ' ἡμῶν» Ὁ δὲ μὴθ' ὅπου πορεύεται γινώσκων, παντάπασι δὲ καὶ τὴν αἰτίαν δι' ἣν τῆς τοιαυτῆς φιλο φροσύνης ἠξίωται ἀγνοῶν πάλιν δυσανασχετῶν ἦν καὶ ὑπόπτως εἶχε πρὸς τὸν καίσαρα καὶ τὰς φιλοφροσύνας τοῦ καίσαρος. Ὁ δὲ ἐπέκειτο ἔλκων αὐτόν· ὡς δ' οὐχ ὑπήκουε, μεταβαλὼν τραχυτέροις πρὸς τοῦτον ἐκέχρητο ῥήμασιν, εἰ μὴ τὸ προσταττόμενον ποιήσειε. Μὴ ὑπακούοντος δὲ προστάττει τὰ μὲν προσόντα αὐτῷ ἅπαντα τοῖς ἰδίῳ ἐνωθῆναι ὑποζυγίοις καὶ τὴν προκειμένην πορεύεσθαι, ἐκεῖν δὲ ἄδειαν δίδωσιν ὅπῃ βούλοιο ἀπιέναι. Ὁ δὲ τὴν μὲν εἰς τὰ βασίλεια εἰσοδὸν παντελῶς ἀπαγορεύσας, ἅτε δεδιὼς μὴ καὶ ἔμφρουρος γένηται διὰ τὸ κεναῖς χερσὶν τοῖς ἀμφὶ τὸν βασιλικὸν κοιτῶνα ὀφθῆναι, παλινδρομῆσαι δὲ μὴ θέλων διὰ τὴν τοῖς πράγμασιν ἐπεισπεσοῦσαν ἀκα ταστασίαν καὶ σύγχυσιν ἐκ τῆς ἀνακυψάσης ἦδη τοῦ Κομνηνοῦ ἀποστασίας, καὶ μὴ βουλόμενος συνείπετο τῷ καίσαρι.

2.6.8 Γίνεται δέ τι κατὰ συντυχίαν τοιοῦτον. Ἀπερχόμενος ὁ καῖσαρ περιέτυχε Τούρκοις ἄρτι δια περῶσι τὸν Εὐρὸν καλούμενον ποταμόν. Ἀνασειράσας οὖν τὸν χαλινὸν ἐπυνθάνετο ὅθεν καὶ ὅποι πορεύονται, ἅμα δὲ καὶ ὑπισχνεῖτο χρήματά τε πολλὰ δώσειν καὶ παντοίας θεραπείας ἀξιῶσαι, εἰ πρὸς τὸν Κομνηνὸν σὺν αὐτῷ φοιτήσουσι. Συντίθεται οὖν τηνικαῦτα, καὶ ὃς ὅρκον ἐκ τῶν ἡγεμόνων αὐτῶν ἀπαιτεῖ ἐμπεδῶσαι τὰς συνθήκας διὰ τούτου βουλόμενος. Οἱ δ' εὐθὺς κατὰ τὸ εἰθισμένον αὐτοῖς τὸν ὅρκον ἐπλήρουν συμμαχῆσαι τῷ Κομνηνῷ μάλα προ θύμως διαβεβαιούμενοι.

2.6.9 Ἄπεισι τοίνυν συμπααραλαβὼν καὶ τοὺς Τούρκους πρὸς τοὺς Κομνηνοὺς. Οἱ δὲ πόρρω τοῦτον θεασάμενοι καὶ τὴν καινὴν ἄγgran ὑπεραγασάμενοι καὶ μάλιστα τούτων οὐμὸς πατὴρ Ἀλέξιος

οὐκ εἶχον ὕφ' ἡδονῆς ὅ τι καὶ δράσαιεν. Προῦπαντήσας δὲ καὶ περιπλα κείς τὸν καίσαρα κατησπάζετο. Τί τὸ ἐντεῦθεν; Τῆς πρὸς τὴν βασιλεύουσαν ἀπαγωγῆς ἦσαντο τοῦ καίσαρος τοῦτο ὑποθεμένου καὶ ἐπισπεύσαντος. 2.6.10 Ἄπαντες οὖν οἱ κατὰ τὰς κωμοπόλεις αὐτόμολοι προσερχόμενοι ἐφήμιζον τοῦτον βασιλέα πλὴν τῶν κατὰ τὴν Ὀρεστιάδα· ἐκεῖνοι γὰρ ἐγκοτοῦντες πάλαι αὐτῷ διὰ τὴν τοῦ Βρυεν νίου κατάσχεσιν τῷ μέρει τοῦ Βοτανειάτου προσέκειντο. Καταλαβόντες οὖν τὸν Ἀθύραν κάκεισε διαναπαυσάμενοι τὴν μετ' αὐτὴν ἐκεῖθεν ἀπάραντες τὰ Σχιζὰ κατέλαβον (κῶμη δὲ καὶ τοῦτο Θρακική) κεῖθι τὸν χάρακα πηξάμενοι.

2.7.1 Μετέωροι δὲ ἦσαν ἅπαντες караδοκοῦντες τὸ μέλ λον καὶ τὸν ἐλπίζομενον ἀναρρηθῆναι βασιλέα ἐπιποθοῦντες ἰδεῖν. Οἱ πλείους δὲ Ἀλεξίῳ τὸ κράτος ἐπήρχοντο, ἀλλ' οὐδ' οἱ περὶ τὸν Ἰσαάκιον ἀναπεπτώκεσαν, ὡς ἐνόν, ἅπαντας μεταχειριζόμενοι. Στάσις δὲ ἦν ἀσύμβατος κατὰ τὸ φαινόμενον τῶν μὲν τοῦτον, τῶν δ' ἐκεῖνον οἰακοστροφὸν τῆς βασιλικῆς περιωπῆς ἱμερομένων γενέσθαι. Παρῆσαν δὲ τότε καὶ οἱ ἐξ ἀγχιστείας τῷ Ἀλεξίῳ προσήκοντες, ὁ ἄνωθεν μνημονευθεὶς καῖσαρ Ἰωάννης ὁ Δούκας, ἀνὴρ καὶ βουλευσάσθαι ἱκανὸς καὶ καταπράξασθαι περιδέξιος, ὃν κἀγὼ ἐπ' ὀλίγον φθάσασα τεθέαμαι, καὶ Μιχαὴλ καὶ Ἰωάννης οἱ τούτου ἔγγονοι, ναὶ μὴν καὶ ὁ τούτων ἐπ' ἀδελφῇ γαμβρὸς Γεώργιος ὁ Παλαιολόγος, συμπαρόντες αὐτοῖς καὶ ἀγωνιῶντες καὶ τὰς ἀπάντων πρὸς τὸ αὐτοῖς βουλευτὸν διαστρέφοντες γνώμας καὶ πάντα κάλων, ὃ φασι, κινοῦντες καὶ πᾶσαν μηχανὴν εὐφυῶς τεχναζόμενοι, ὥστε τὸν Ἀλέξιον ἀναρρηθῆναι. Τοιγαροῦν καὶ τὰς ἀπάντων πρὸς τὸ αὐτοῖς βουλευτὸν μετέφερον γνώμας· ἔνθεν τοι καὶ τοὺς τῷ Ἰσαακίῳ προσανέχοντας κατὰ βραχὺ ἐλάττωσθαι συνέβαινε. 2.7.2 Ὅπου γὰρ Ἰωάννης ὁ καῖσαρ ἦν, οὐδεὶς τῶν ἀπάντων ἀντέχειν ἡδύνατο· ἦν γὰρ ἅπα ράμιλλος οὗτος κατὰ τε φρονήματος ὄγκον καὶ σώματος μέγεθος καὶ μορφήν τυράννῳ προσήκουσαν. Τί μὲν οὐκ ἔπραττον οἱ Δούκαι; Τί δὲ οὐκ ἔλεγον; Τί δὲ οὐχ ὑπὸς χνοῦντο ἀγαθὸν ἔσεσθαι τοῖς τε λογάσι καὶ τῷ κοινῷ τοῦ στρατοῦ, εἰ ἐπὶ τὴν βασιλείον περιωπὴν Ἀλέξιος ἀναβαίη; Φάσκοντες ὡς «μεγίσταις ὑμᾶς δωρεαῖς καὶ τιμαῖς ἅντα μείψεται, ὡς ἐκάστῳ προσήκει καὶ οὐχ ὡς ἔτυχε, καθάπερ οἱ ἀμαθεῖς καὶ ἄπειροι τῶν ἡγεμόνων, διὰ τὸ καὶ στρατο πεδάρχης ὑμῶν χρόνον ἤδη συχνὸν χρηματίσαι καὶ μέγας τῆς ἐσπέρας δομέστικος καὶ κοινῶν ἁλῶν ὑμῖν μετασχεῖν ἐν λόχοις τε καὶ τοῖς κατασυστάδην πολέμοις γενναίως ὑμῖν συναγωνιζόμενος, μὴ σαρκῶν, μὴ

μελῶν, μηδὲ τῆς ψυχῆς αὐτῆς ὑπὲρ τῆς ὑμῶν φεισάμενος σωτηρίας, ὅρη τε καὶ πεδιάδας μεθ' ὑμῶν πολλάκις διελθὼν, τὰς ἐκ τῶν μόθων κακοπαθείας ἐπιστάμενος καὶ ἀκριβῶς ἅπαντας ὁμοῦ καὶ καθ' ἓνα γινώσκων, Ἀρηίφιλός τε ὢν καὶ τοὺς γενναίους τῶν στρατιωτῶν ἐξόχως ποθῶν». 2.7.3 Ἀλλὰ ταῦτα μὲν οἱ Δοῦκαι· ὁ δὲ γε Ἀλέξιος πολλῆς τιμῆς ἡξίου τὸν Ἰσαάκιον ἐν πᾶσιν αὐτὸν προτιμώμενος εἴτε διὰ τὸ φίλτρον τῆς ἀδελφότητος ἢ καὶ μᾶλλον, ὃ καὶ λεκτέον, ἐπειδὴ ἡ μὲν στρατιὰ ξύμπασα πρὸς τοῦτον ξυνέρρει καὶ τὴν αὐτοῦ βασιλείαν κατέσπευδε, πρὸς δὲ τὸν Ἰσαάκιον οὐδ' ὅπως οἰοῦν ἐπεστρέφετο, ἔχων ἐκεῖθεν τὸ κράτος καὶ τὴν ἰσχὺν καὶ κατ' ἐλπίδας αὐτῷ τὸ πρᾶγμα γινόμενον ὁρῶν παρεμυθεῖτο τὸν ἀδελφὸν τῇ πρὸς τὴν βασιλείαν ὑποποιήσει, πρᾶγμα οὐδὲν ἐκ τούτων πάσχων ἀβούλητον, εἰ αὐτὸς μὲν παρὰ τῆς στρατιᾶς ἀπάσης εἰς τοὺς ὑπερηφάνους ἄξοντας ἀναρπάζοιτο, ὁ δὲ λόγοις ὑποσαίνει τὸν ἀδελφὸν καὶ πρόσχημα ποιοῖτο τὴν τοῦ κράτους δῆθεν ἐκχώρησιν. 2.7.4 Τοῦ καιροῦ γοῦν οὕτω τριβομένου συνείλετο τὸ ὀπλιτικὸν ἅπαν περὶ τὴν σκηνὴν μετέωροι ὄντες καὶ τὴν ἰδίαν ἕκαστος ἐπιθυμίαν εὐχόμενος τελεσθῆναι. Ἀναστὰς δὲ ὁ Ἰσαάκιος καὶ λαβὼν τὸ φοινικοβαφὲς πέδιλον ὑποδιδύσκειν τὸν ἀδελφὸν ἐπειρᾶτο. Ὡς δὲ ἐκεῖνος πολλάκις ἀνένευεν, «ἔα» φησί, «διὰ σοῦ ὁ Θεὸς τὸ γένος ἡμῶν ἀνακαλέσασθαι βούλεται». Ἀναμνήσας καὶ ὢν ὁ φανείς ποτε περὶ τοὺς Καρπιανοῦ λεγόμενα ἐκ τῶν βασιλείων οἴκαδε ἀπερχομένων ἀμφοτέρων τῶν ἀδελφῶν πρὸς αὐτὸν ἀπεφοίβασεν. 2.7.5 Ἐκεῖσε γὰρ γενομένοις ἀνὴρ τις τούτοις ὑπηνητικῶς εἴτε τῶν κρειττόνων τις ὢν ἢ ἄλλως ἄνθρωπος τῶν μελλόντων, ὡς ἀληθῶς εἰπεῖν, διορατικώτατος. Ἐδόκει δ' οὖν ἱερεὺς τὸ φαινόμενον ἀπὸ γυμνῆς τῆς κεφαλῆς προσερχόμενος, πολιὸς τὴν τρίχα, τὸ γένειον λάσιος· ἐπιλαμβάνεται τῆς κνήμης τοῦ Ἀλεξίου καὶ πρὸς αὐτὸν πεζὸς ὢν ἰππότην ἐφελκυσάμενος πρὸς τὸ οὗς τοῦτο δὴ τὸ τῆς Δαυιτικῆς ἀνεφθέγγατο λύρας «ἔντειναι καὶ κατευοδοῦ καὶ βασίλευε ἔνεκεν ἀληθείας καὶ πραότητος καὶ δικαιοσύνης». Καὶ προσεῖπε τῷ λόγῳ «αὐτοκράτορ Ἀλέξιε». Ταῦτα εἰπὼν καὶ οἷον προμαντευσάμενος ἀφανὴς ὤχετο. Οὐδὲ γὰρ ἦν τῷ Ἀλεξίῳ ἀλώσιμος, καίτοι πανταχόσε περιπαταίνοντι, εἴ που καὶ τοῦτον θεάσαιτο, καὶ δὴ καὶ ὅλους λύσαντι χαλινούς καὶ τοῦτον μεταδιώκοντι, εἴ που καὶ καταλάβοιτο, ἵνα τίς τε εἴῃ καὶ ὁπόθεν ἀκριβέστερον μάθοι. Ἀλλ' ὅμως ἀφανέστατον ἦν τὸ θεαθῆναι. 2.7.6 Ἐκεῖθεν δὲ ὑποστρέψαντα ὁ ἀδελφὸς Ἰσαάκιος πολλὰ τε περὶ τοῦ φανέντος ἐξεπυνθάνετο καὶ τὸ ἀπόρητον ἡξίου παραγυμνοῦν· ὡς δὲ ἐνέκειτο ἀπαιτῶν ὁ Ἰσαάκιος, ὁ Ἀλέξιος τὸ ἐντεῦθεν τὰ πρῶτα μὲν

ἀναβαλλομένῳ ἐφίκει, μετὰ ταῦτα δὲ καὶ τὸ λαληθὲν μυστικῶς πρὸς αὐτὸν ἐξωρχεῖτο. Αὐτὸς μὲν τοῖς ἔξωθεν λόγοις καὶ πρὸς τὸν ἀδελφὸν πλάσμα τὸ λεχθὲν ἐπεξηγοῦ μενος καὶ φενάκην εἶναι ἐφθέγγετο, κατὰ νοῦν δὲ ἔλκων τὸν φανέντα ἐκείνῳ ἱεροπρεπῇ ἄνδρα εἰς τὸν τῆς βροντῆς υἱὸν θεολόγον παρείκαζεν. 2.7.7 Ἐπεὶ δὲ τὰ τοῦ γέροντος προμαντεύματα καὶ ἅπερ εἶπεν ἐκεῖνος ἐν λόγοις ὁ Ἰσαάκιος ἐν τοῖς πράγμασιν ἐθεῖτο, ἐνίστατό τε ἀνδρικώτερον αὐτὸν βιαζόμενος καὶ τὸ ἐρυθροβαφὲς ἐνδιδύσκει ὑπόδημα, καὶ μᾶλλον ὀρῶν τοῦ ὀπλιτικοῦ παντὸς τὴν διάπυρον ἐπὶ θυμίαν πρὸς τὸν Ἀλέξιον. Καὶ τὸ ἐντεῦθεν ἐξῆρχον οἱ Δοῦκαι τῆς εὐφημίας τά τε ἄλλα τὸν ἄνδρα καὶ οὗτοι ἀποδεχόμενοι καὶ διότι ἡ τούτων προσγενὴς Εἰρήνη καὶ μήτηρ ἐμὴ κατὰ νόμους συνῆπτο τῷ ἐμῷ πατρί. Σύναμα δὲ τούτοις καὶ οἱ ἐκ τοῦ αἵματος συμφυεῖς αὐτῶν ἀναβλαστήσαντες τὸ αὐτὸ προθύμως ἐποίουν. Τὸ δέ γε λοιπὸν τοῦ στρατοῦ διαδεξάμενον τὴν εὐφημίαν σχεδὸν ἐς αὐτὸν τὸν οὐρανὸν ἀνέπεμπον τὰς φωνάς. Καὶ ἦν ἰδεῖν καινόν τι τινικαῦτα συμβαῖνον, τοὺς πρότερον διηρημένους τὰς γνώμας καὶ θάνατον ἐλέσθαι μᾶλλον ἢ τῆς σφῶν ἐπιθυμίας ἀποτυχεῖν βουλομένους, ὁμογνώμονας ἐν μιᾷ καιροῦ ῥοπῇ γεγονότας, καὶ τοσοῦτον ὥς μηδ' εἴ ποτε στάσις μεταξὺ τούτων ὅλως ἦν ἐπιγινώσκεσθαι.

2.8.1 Ἐν ὅσῳ ταῦτα ἐτελεῖτο, φήμη τις περὶ τοῦ Μελισσηνοῦ διέτρεχε φθάσαι τοῦτον μηνύουσα περὶ τὴν Δάμαλιν μεθ' ἱκανῆς στρατιᾶς εὐφημεῖσθαι τε ὥς βασιλέα ἤδη καὶ ἀλουργὰ ἡμφιεσμένον· οἱ δὲ τῷ λεγομένῳ πιστεύειν τέως οὐκ εἶχον. Τὰ δὲ κατ' αὐτοὺς κάκεῖνος μαθὼν πρὲς σβεις ταχὺ πρὸς αὐτοὺς ἐξαπέστειλεν, οἱ καὶ καταλαβόντες ἤδη τὰς πρὸς αὐτοὺς γραφὰς ἐνεχείριζον οὕτως ὡς διεξιούσας. 2.8.2 «Ὁ Θεὸς με μέχρι Δαμάλεως μετὰ τῆς ὑπ' ἐμὲ στρατιᾶς ἀσινῇ διεσώσατο. Μεμάθηκα δὲ καὶ τὰ ὑμῖν ξυμπεσόντα καὶ ὡς τῆς κακονοίας τῶν δούλων ἐκείνων καὶ τῶν δεινῶν καθ' ὑμῶν ἐπιχειρημάτων Θεοῦ προμηθεΐα ῥυσθέντες τῆς ἑαυτῶν πεφροντίκατε σωτηρίας. Ἐπεὶ δὲ κἀγὼ τῇ μὲν σχέσει Θεοῦ νεύσει ἐξ ἀγχιστείας ὑμῖν προσωκείωμαι, τῇ δὲ γνώμῃ καὶ τῇ πρὸς ὑμᾶς ἀρρήκτῳ διαθέσει οὐδενὸς τῶν καθ' αἷμα προσηκόντων ὑμῖν ἀποδέω, ὥς ὁ τὰ πάντα κρίνων οἶδε Θεός, δέον ἡμᾶς κοινῶς σκοπήσαντας περιποιήσασθαι ἑαυτοῖς τὸ ἀσφαλές τε καὶ ἀκατάσειστον, ὅπως μὴ παντὶ ἀνέμῳ μεταφερώμεθα, ἀλλὰ καλῶς τὰ τῆς βασιλείας ἰθύνοντες ἐπ' ἀσφαλοῦς βαίνωμεν τῆς κρητίδος. Τοῦτο δὲ πάντως ἡμῖν ἐσεῖται, εἰ Θεοῦ νεύσει τῆς πόλεως παρ' ὑμῶν ἐαλωκυίας ὑμεῖς μὲν

τὰ τὰς ἐσπέρας διεξάγοιτε πράγματα θατέρου ὑμῶν ἀναρρηθέντος, ἐμοὶ δὲ τὰ τῆς Ἀσίας ἀποκληρωθῆναι ἐκχωρήσοιτε στεφηφοροῦντι καὶ ἀλουργὰ περιβεβλημένῳ καὶ ἀναγορευομένῳ, ὥς ἔθος τοῖς βασιλεῦσιν ἐστὶ, σὺν τῷ ἀναρρηθέντι ἐξ ὑμῶν, ὥστε κοινὴν τὴν ἡμῶν εὐφημίαν γίνεσθαι, κἂν οἱ τόποι καὶ τὰ πράγματα ἡμῖν ἀπομεμέρι σται, τὴν τε γνώμην μίαν καὶ τὴν αὐτὴν εἶναι. Καὶ οὕτως ἡμῶν ἐχόντων ἀστασίαστα δι' ἀμφοῖν διεξάγοιτο ἂν τὰ τῆς βασιλείας.» 2.8.3 Ταῦτα οἱ πρέσβεις ἀπαγγέιλαντες ἀπόκρισιν μὲν αὐτοτελεῖ τῆνικαῦτα οὐκ ἐδέξαντο. Τῇ δὲ μετ' αὐτὴν μετακαλεσάμενοι τούτους διὰ πολλῶν τὸ ἀδύνατον τῶν παρὰ τοῦ Μελισσηνοῦ μνηυθέντων ἐδείκνυν· τὰ δὲ γε δοκοῦντα τούτοις ἐς νέωτα γνωρίσαι αὐτοῖς ἐπηγγέλλοντο διὰ Γεωργίου τοῦ καλουμένου Μαγγάνη, ᾧ καὶ τὴν αὐτῶν θεραπείαν ἀνέθεντο. Τούτων οὕτω γίνομένων οὐδὲ τῆς πολιορκίας κατερραθῦμουν παντάπασιν, ἀλλὰ δι' ἀκροβολισμῶν, ὥς ἐνόν, τῶν τειχῶν ἀπεπειρῶντο τῆς πόλεως. Τῇ δὲ μετ' αὐτὴν μετακαλεσάμενοι τούτους τὰ αὐτοῖς εἶπον δοκοῦντα. Τὰ δὲ ἦν τιμηθῆναι τὸν Μελισσηνὸν τῷ τοῦ καίσαρος ἀξιώματι καὶ ταινίας ἀξιοθῆναι καὶ εὐφημίας καὶ τῶν ἄλλων, ὅσα τῷ τοιοῦτῳ προσήκει ἀξιώματι, δοθῆναι δὲ οἱ καὶ τὴν Θετταλοῦ μεγίστην πόλιν, ἐν ἣ καὶ ὁ ἐπ' ὀνόματι τοῦ μεγαλομάρτυρος Δημητρίου περικαλλὴς ναὸς ᾠκοδόμηται, ὅπου καὶ τὸ μύρον ἐκ τῆς ἐκείνου τιμίας σοροῦ βλύζον ἀεὶ μεγίστας ἰάσεις τοῖς μετὰ πίστεως προσιοῦσι παρέχει. 2.8.4 Οἱ δὲ δυσχεραὶ νοντες ἐπὶ τούτοις, ἐπεὶ ἐφ' οἷς μὲν ἔλεγον οὐκ εἰσηκούοντο, ἐώρων δὲ πολλὴν τὴν κατὰ τῆς πόλεως τοῦ ἀποστάτου παρασκευὴν καὶ παμπληθῆ τὴν ὑπ' αὐτὸν στρατιὰν οὔσαν καὶ τὸν καιρὸν ἤδη αὐτοῖς ἀποστενοῦ μενον, δεδιότες μὴ τῆς πόλεως ἀλούσης τεθαρρηκότες οἱ Κομνηνοὶ οὐδ' ἄπερ νῦν ὑπισχνοῦνται θελήσωσι περὶ τῶσαι διὰ χρυσοβούλλου λόγου ταῦτα γενέσθαι ἐγγράφως δι' ἐρυθρῶν βεβαιωθέντος γραμμάτων ἡτοῦντο. Κατανεύει πρὸς τοῦτο ὁ Ἀλέξιος ὁ ἀρτιφανὴς βασιλεὺς καὶ μετὰ καλεσάμενος εὐθύς Γεώργιον τὸν Μαγγάνην, ὃς καὶ ὑπογραφεὺς αὐτῷ ἐχρημάτιζεν, ἀνατίθεται τούτῳ τὴν τοῦ χρυσοβούλλου γραφὴν. Ὁ δ' ἐπὶ τρισὶν ἡμέραις ὑπερετὶ θετο ἄλλοτε ἄλλας αἰτίας συνείρων, ποτὲ μὲν λέγων, ὥς ἄρα κατάκοπος γεγονὼς κατὰ τὴν ἡμέραν ὅλην τῆς νυκτὸς μὴ δύνασθαι γραφὴν ξυντελέσαι, ἄλλοτε δ' ὅτι τὰ γεγραμμένα νυκτὸς σπινθὴρ ἐμπεσὼν ἀπετέφρωσε. Τοιαῦτα καὶ ἄλλα τινὰ ὁ Μαγγάνης προφασιζόμενος καὶ οἷον μαγγα νευόμενος ἄλλοτε ἄλλως ὑπερετίθετο. 2.8.5 Ἀπάραντες δ' ἐκεῖθεν οἱ Κομνηνοὶ καταλαμβάνουσι ταχὺ τὰς καλουμένας Ἀρετάς. Τόπος δὲ οὗτος ἀγχοῦ τῆς πόλεως διακείμενος,

ὑπερκείμενος μὲν τῆς πεδιάδος καὶ τοῖς κάτωθεν ἴστα μένοις καὶ πρὸς τοῦτον ὀρῶσιν εἰς λοφίαν ἀνατεινόμενος καὶ τὴν ἐτέραν μὲν πλευρὰν πρὸς θάλατταν ἀπονεύων, κατὰ δὲ τὴν ἐτέραν πρὸς τὸ Βυζάντιον, ταῖς δὲ γε λοιπαῖς δυσὶ πρὸς ἄρκτον καὶ δύσιν, παντὶ ἀνέμῳ καταπνεόμενος, διειδὲς ὕδωρ καὶ πότιμον ἔχων ῥέον ἀεὶ, φυτῶν δὲ καὶ δένδρων παντάπασιν ἀμοιρῶν· εἶπες ἂν ὑπὸ τινων δρυτόμων ἐκπεφαλακρῶσθαι τὸν λόφον. Διὰ γοῦν τὸ τοῦ τόπου ἐπιτερπὲς καὶ εὐκρατον καὶ Ῥωμανὸς Διογένης ὁ αὐτοκράτωρ ῥαστώνης μικρᾶς χάριν οἰκήματα λαμπρὰ καὶ ἀποχρῶντα βασιλεῦσιν ἀνήγειρεν. Ἐκεῖσε τοίνυν γενόμενοι πέμποντες ἀπεπειρῶντο τοῦ τείχους οὐ δι' ἐλεπόλεων ἢ μηχανῶν ἢ πετροβόλων τινῶν ὀργάνων, ἐπεὶ μὴδ' ὁ καιρὸς ἐδίδου, ἀλλὰ διὰ πελταστῶν καὶ ἐκηβόλων καὶ δορυφόρων καὶ καταφράκτων ἀνδρῶν.

2.9.1 Ὁ δὲ γε Βοτανειάτης τὴν τῶν Κομνηνῶν ἀποστα σίαν ὀρῶν πολυπληθῆ τε καὶ ἐκ παντοίων συνειλεγμένην ἀνδρῶν καὶ πρὸς ταῖς πύλαις τῆς πόλεως ἐπειγομένην ἤδη ἐγγίσει, τὸν δὲ γε Μελισσηνὸν Νικηφόρον περὶ τὴν Δάμαλιν φθάσαντα οὐχ ἥττω τούτων δύναμιν ἔχοντα καὶ τῆς βασιλείας ὡσαύτως ἀντιποιοῦμενον, μὴ ἔχων ὅ τι καὶ δράσειε μῆτε ἀντιπαλαμᾶσθαι δυνάμενος πρὸς ἅμφω τὰ μέρη, ὑπὸ τοῦ γήρως ὑπόψυχρός τε ὢν καὶ μᾶλλον περι δεῆς, κἂν ἐν νεότητι ἀνδρικώτατος ἦν, τοσοῦτον τότε μόνον ἀνέπνει, ὅποσον αὐτὸν ἢ τοῦ τείχους περιβολὴ διεζώννυε, καὶ ἀπενευέκει μᾶλλον πρὸς τὸ τῆς βασιλείας ἐκστῆναι. Ἐνθεν τοι καὶ ἐκπληξὶς κατεῖχε καὶ θόρυβος ἅπαντας καὶ ἁλώσιμα πάντα ἐδόκει γενήσεσθαι πάντοθεν. 2.9.2 Ὡς δὲ δυσχερὴς ἢ τῆς πόλεως ἅλωσις τοῖς Κομνηνοῖς κατεφαίνετο (αἱ δὲ δυνάμεις ἐκ διαφορῶν ξενικῶν τε καὶ ἐγχωρίων συνελέγοντο· ὅπου δὲ πληθὺς διάφορος, ἐκεῖ καὶ τὸ τῆς γνώμης διάφορον καταφαίνεται), βλέπων ὁ τὸ νέον ἐνδεδυκῶς πέδιλον Ἀλέξιος τὸ δυσάλωτον τῆς πόλεως καὶ τὸ τῶν στρατιωτῶν παλίμβολον ὑποτοπάζων εἰς ἐτέραν ἐτράπετο γνώμην, ἵνα θωπείαις τισὶ καὶ ὑπο ποιησάμενός τινος τῶν φυλασσόντων τὰ τεῖχη καὶ κλέψας αὐτῶν τὴν γνώμην οὕτως αἰρήσει τὴν πόλιν. 2.9.3 Ταῦτα δι' ὅλης νυκτὸς μελετήσας εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ καίσαρος ἅμα πρῶτ' ἀπαγγέλλων τὰ σκοπῆ θέντα καὶ ἀξιῶν ἅμα συνέψεσθαι οἱ καὶ κατασκοπῆσαι τὰ τεῖχη καὶ τὰς ἐπάλξεις ἀναθεωρῆσαι καὶ τοὺς φυλάσσοντας (ἦσαν γὰρ ἐκ διαφορῶν), καὶ διαγνῶναι ὅπως δυνατόν ἐστιν ἁλῶναι τὴν πόλιν. Ὁ δὲ βαρέως τοῦπὶ ταγμα ἔφερεν, ἅτε τὸ μοναχικὸν οὕτω πρῶτην περιβεβλη μένος ἄμφιον καὶ συνεῖς ὅτι καταγελῶτο ἂν

ὑπὸ τῶν περὶ τὸ τεῖχος ἰσταμένων καὶ τὰς ἐπάλλξεις, εἰ οὕτως τὸν πλησιασμόν τῶν τειχῶν ἀνεδύετο. Ὅπερ καὶ πέπονθεν. Ὡς γὰρ βιασθεὶς τῷ Ἀλεξίῳ συνηκολούθηκεν, εὐθὺς αὐτὸν ἀπὸ τῶν τειχῶν ἑωρακότες τὸν ἄββᾶν μετὰ τινος προσθήκης ὑβριστικῆς διετώθασον. Ὁ δὲ ἐπισυνάξας τὸ ἐπισκύνιον καὶ ἔνδοθεν ὑβριζόμενος παρ' οὐδὲν ἐλογίζετο, πρὸς δὲ τὸν προκείμενον σκοπὸν ὅλον εἶχε τὸν νοῦν. Εἰώθασι γὰρ οἱ φρόνημα στάσιμον ἔχοντες ἐμμένειν ἐφ' οἷς ἂν κρίνωσι, τῶν δ' ἔξωθεν ἐπισυμβαινόντων καταφρο νεῖν. 2.9.4 Ἐπυνθάνετο οὖν, τίνες ἂν εἶεν οἱ ἑκασταχοῦ τοὺς πύργους φυλάσσοντες. Ὡς δὲ ἐνθαῦθα μὲν ἐφεστάναι τοὺς ἀθανάτους λεγομένους ἐμάνθανε (στράτευμα δὲ τοῦτο τῆς Ῥωμαϊκῆς δυνάμεως ἰδιαίτατον), ἐκέισε δὲ τοὺς ἐκ τῆς Θούλης Βαράγγους (τούτους δὴ λέγω τοὺς πελεκυφόρους βαρβάρους), ἀλλαχόσε δὲ τοὺς Νεμίτζους (ἔθνος δὲ καὶ τοῦτο βαρβαρικὸν καὶ τῇ βασιλείᾳ Ῥωμαίων δουλεῦον ἀνέκαθεν), φησὶ πρὸς τὸν Ἀλέξιον παραινῶν μήτε τοῖς Βαράγγοις ἐμβαλεῖν μήτε τοῖς ἀθανάτοις προσεμβαλεῖν. Οἱ μὲν γὰρ αὐτόχθονες ὄντες τῷ βασιλεῖ πολλὴν τὴν εἰς αὐτὸν ἐξ ἀνάγκης ἔχοντες εὐνοίαν θᾶπτον ἂν τὰς ψυχὰς προδοῖεν ἢ πονηρόν τι κατ' αὐτοῦ μελετῆσαι πεισθήσονται. Οἱ δὲ γε ἐπὶ τῶν ὤμων τὰ ξίφη κραδαίοντες πάτριον παράδοσιν καὶ οἷον παρακαταθήκην τινὰ καὶ κληρὸν τὴν εἰς τοὺς αὐτοκράτορας πίστιν καὶ τὴν τῶν σωμάτων αὐτῶν φυλακὴν ἄλλος ἐξ ἄλλου διαδεχόμενοι τὴν πρὸς αὐτὸν πίστιν ἀκράδαντον διατηροῦσι καὶ οὐδὲ ψιλὸν πάντως ἀνέξονται περὶ προδοσίας λόγον. Τῶν δὲ γε Νεμίτζων ἀποπειρώμενος ἴσως οὐ πόρρω βαλεῖ σκοποῦ, ἀλλ' εὐτυχήσει τὴν εἴσοδον ἀπὸ τοῦ ὑπ' αὐτῶν τηρουμένου πύργου. 2.9.5 Πείθεται τοίνυν τὸ ἐντεῦθεν Ἀλέξιος τοῖς τοῦ καίσαρος λόγοις ὥσπερ ἐκ θείας ὁμφῆς τούτους δεξάμενος. Διὰ τινος οὖν ἀποσταλέντος παρ' αὐτοῦ τὸν ἡγεμόνα τῶν Νεμίτζων κάτωθεν ἐπιμελῶς ἀνεζήτει· ὁ δὲ ἄνωθεν προκύψας πολλὰ τε εἰπὼν καὶ ἀκούσας συντίθεται ταχὺ προδοῦναι τὴν πόλιν. Ἦκεν οὖν τὴν ἀγγελίαν ταύτην κομίζων ὁ στρατιώτης· ἀκούσαντες δὲ οἱ ἀμφὶ τὸν Ἀλέξιον τὸ παρ' ἐλπίδας περιχαρεῖς γενόμενοι μάλα προθύμως ἐπιβαίνειν τοῖς ἵπποις ἠτοιμάζοντο.

2.10.1. Ἄμα δὲ τούτοις καὶ οἱ τοῦ Μελισσηνοῦ πρέσβεις σφοδρῶς ἐπέκειντο ἀπαιτοῦντες τὸν ὑπεσχημένον χρυσὸ βουλλον λόγον. Καὶ ὁ Μαγγάνης εὐθὺς μετεκαλεῖτο κομίσων αὐτόν· ὁ δὲ τὸν μὲν χρυσόβουλλον λόγον γεγραμμένον ἔχειν ἔλεγε, τὸ δὲ γε χρησιμεῦον σκευὸς πρὸς τὰς βασιλικὰς ὑπογραφὰς σὺν τῇ γραφίδι ἀπολωλεκέναι δισχυρίζετο κρυψίνους ὦν ἀνὴρ καὶ δεινὸς τὸ

μέλλον ῥᾶστα προῖδεῖν καὶ ἐκ μὲν τοῦ παρεληλυθότος θηρᾶσαι τι συνοῖσον, τὸ δέ γε ἐνεστὸς ἀκριβῶς διαγινῶναι καὶ πρὸς ὅπερ ἂν βούλοιο εὐφυῶς μετενεγκεῖν ἐπισκιάσαι τε πράγματα, εἰ μόνον θελήσει. Ἀνεβάλλετο γὰρ τὴν τοῦ χρυσοβούλλου γραφὴν ὁ Μαγγάνης μετεώρους τὰς ἐλπίδας διδοὺς τῷ Μελισσηνῷ. Ἐδεδίει γάρ, μὴ τοῦ χρυσοβούλλου τάχιον ἢ προσῆκε καταπεμφθέντος αὐτῷ, ὃς τὴν τοῦ καίσαρος ἀξίαν τούτῳ κατεχαρίζετο, τὸν καίσαρα μὲν ἀποπέμψοιτο, τῆς δὲ βασιλείας ὅλος ἐξέχοιτο, καθάπερ καὶ πρὸς τοὺς Κομνηνοὺς διαμεμνηνκῶς ἦν, καὶ σπουδάσειε τι θρασύτερον. Καὶ τοῦτο ἦν ἡ τέχνη καὶ τὸ μαγγάνημα τῷ Μαγγάνῃ περὶ τὴν ἀναβολὴν τοῦ χρυσοβούλλου λόγου τοῦ καίσαρος. 2.10.2 Τούτων οὕτω τελουμένων καὶ τοῦ καιροῦ κατεπείγοντος τὴν πρὸς τὴν πόλιν εἰσοδόν, ὑποτοπάζοντες οἱ πρέσβεις τὸ δρᾶμα σφοδρότερον ἐνέκειντο ἐξαιτούμενοι τὸν χρυσοβούλλον λόγον. Οἱ δὲ Κομνηνοὶ φασὶ πρὸς αὐτούς: «Ἐπεὶ ἐν χερσὶν ἤδη τὴν πόλιν ἔχοντες ἄπιμεν ἐφ' ᾧ κατασχεῖν αὐτὴν Θεοῦ ἐπαρῆγοντος, ἀπελθόντες ἀπαγγείλατε ταῦτα τῷ δεσπότῃ καὶ κυρίῳ ὑμῶν, καὶ τοῦτ' ἐπειπόντες ὥς εἴ γε κατ' ἐλπίδας ἡμῖν ἀπαντήσῃ τὰ πράγματα σοὺ πρὸς ἡμᾶς παραγενομένου, πάντα κατὰ ῥοὴν ἀκολουθήσειε καὶ κατὰ τὸ ἡμῖν καὶ σοὶ βουλευτόν». Ἀλλὰ ταῦτα μὲν πρὸς τοὺς πρέσβεις τὸν μέντοι Γεώργιον τὸν Παλαιολόγον πρὸς τὸν ἡγεμόνα τῶν Νεμίτζων Γυλπράκτον ἐξέπεμψαν ἀπόπειραν ποιήσασθαι τῆς γνώμης Γυλπράκτου. καὶ εἰ διαγνοίη προθυμούμενον δεῦξασθαι κατὰ τὴν ὑπόσχεσιν τοὺς Κομνηνοὺς, τὸ δοθὲν αὐτῷ σύνθημα ποιῆσαι, ὅπερ αὐτοὶ μὲν θεασάμενοι ἐπισπεύσουσι τὴν εἰσέλευσιν, αὐτὸς δὲ εἰς τὸν πύργον ἀνελθὼν θάττον αὐτοῖς τὰς πύλας ὑπανοίξει. Ὁ δὲ μάλα προθύμως τὴν πρὸς τὸν Γυλπράκτον ὁδοιπορίαν ἀνεδέξατο, πρόθυμος ὢν ἀνὴρ ἐς πολεμικὰς πράξεις καὶ πόλεων ἐκπορθήσεις, καὶ τοῦτ' αὐτὸ τευχισπιλήτης αὐτό χρημα εἶπες ἂν, ὃ περὶ Ἄρεως Ὅμηρος. Οἱ δὲ Κομνηνοὶ ὀπλισάμενοι καὶ τὸ ὀπλιτικὸν ἅπαν ἐμπείρως πάνυ καταστησάμενοι βραδεῖ ποδὶ στείχοντες ἱλαδὸν πρὸς τὴν πόλιν ἀπῆσαν. 2.10.3 Ἐσπέρας οὖν πελάσας τῷ τείχει ὁ Παλαιολόγος Γεώργιος καὶ σύνθημα ἀπὸ τοῦ Γυλπράκτου λαβὼν ἄνεισιν ἐπὶ τὸν πύργον μετὰ τῶν ἀμφ' αὐτόν. Οἱ δὲ γε ἀμφὶ τὸν Ἀλέξιον τέως μὲν βραχὺ τι πρὸ τῶν τειχῶν γεγονότες χάρακά τε βάλλονται καὶ στρατοπεδεύουσι λαμπρῶς. Καὶ βραχὺ τι μέρος ἐπ' αὐτοῦ τῆς νυκτὸς αὐλισάμενοι τὸ λοιπὸν αὐτοὶ τὸ μεσαίτατον εἶχον τῆς φάλαγγος ἅμα τοῖς τῶν ἱππέων ἐπιλέκτοις καὶ τῇ κρείττονι στρατιᾷ τό τε ψιλὸν διατάξαντες βάδην τε προϊόντες κατ' αὐτὸ τὸ περίορθρον πρὸ τῶν τειχῶν ἀθρόον καθίστανται. Καὶ πολέμου σχῆμα διατυπώσαντες ἐσιδηρο

φόρου ξύμπαντες, ἵνα τοὺς ἐντὸς καταπλήξαιεν. Σύνθημα δὲ ἄνωθεν δόντος αὐτοῖς τοῦ Παλαιολόγου καὶ τὰς πύλας ἀνοίξαντος συμμίγηδιν εἰσήεσαν, οὐ σὺν εὐταξίᾳ στρατιωτικῇ, ἀλλ' ὥς ἔτυχεν ἕκαστος, ἀσπίδας καὶ τόξα καὶ δόρατα φέροντες. 2.10.4 Ἡ δὲ ἡμέρα πέμπτη ἦν ἡ μεγάλη, καθ' ἣν τὸ μυστικὸν πάσχα θύομεν, ἅμα καὶ ἐστιώμεθα, ἐπινημέσεως τετάρτης ἔτους #22ς φθ' μηνὸς Ἀπριλλίου. Καὶ οὕτως ἅπαν τὸ στρατόπεδον ἐκ ξενικῆς τε καὶ ἐγχωρίου δυνάμεως ἕκ τ' αὐτοχθόνων καὶ τῶν παρακειμένων χωρῶν συνεληλυθὸς τὴν πόλιν ἐκ πολλοῦ παντοίοις εὐθηνούσαν εἶδεν ἐξ ἡπείρου τε καὶ θαλάσσης συνεχῶς ἀρδομένην γινώσκοντες ἐν βραχεῖ χρόνῳ εἰσελὴ λύθασιν διὰ τῆς Χαρσίου πύλης ἀπανταχοῦ σκεδασθέντες περὶ τε τὰς λεωφόρους περὶ τε τὰς τριόδους καὶ ἀμφόδους μὴ οἰκίων, μὴ ἐκκλησιῶν, μηδὲ αὐτῶν τῶν ἱερῶν ἀδύτων τὸ παράπαν φειδόμενοι, ἀλλὰ λείαν πολλὴν ἐκεῖθεν ἐπισυνάγοντες, τοῦ μέντοι ἀποκτείνειν μόνου ἀφιστάμενοι, τὰ δ' ἄλλα πάντα ἰταμῶς πάντη καὶ ἀναισχύντως ποιοῦντες. Τὸ δὲ δὴ χεῖρον, ὅτι οὐδὲ οἱ αὐτόχθονες τῶν τοιούτων ἀφίσταντο πράξεων, ἀλλ' οἷον ἐκλαθόμενοι ἑαυτῶν καὶ τὰ σφῶν ἦθη ἐπὶ τὸ χεῖρον ἀμείψαντες ἀνερυθριάστως καὶ αὐτοί, ἅπερ οἱ βάρβαροι, ἔπραττον.

2.11.1. Ταῦτα δὲ ὁ βασιλεὺς Νικηφόρος ὁρῶν καὶ ὥς τὰ κατ' αὐτὸν ἐν στενῷ κομιδῇ κατήντηκεν, ἀπὸ τε τῆς δύσεως πολιορκουμένης τῆς πόλεως ἀπὸ τε τῆς ἑω Νικηφόρου τοῦ Μελισσηνοῦ περὶ τὴν Δάμαλιν ἤδη αὐλίζομένου, μὴ ἔχων ὅ τι καὶ δράσειε, τῷ Μελισσηνῷ προτεθύμητο τῶν πρωτείων μᾶλλον παραχωρῆσαι. Κατασχεθείσης δὲ τῆς πόλεως ἤδη παρὰ τῶν Κομνηνῶν μετακαλεσάμενός τινα τῶν πιστοτέρων θεραπόντων αὐτοῦ παρεκελεύετο διὰ τοῦ στόλου τὸν Μελισσηνὸν εἰσάγειν εἰς τὰ βασίλεια, ᾧτινι συνείπετο καὶ σπαθάρίος τις ἀνὴρ μαχιμώτατος. Πρὸ δὲ τοῦ φθάσαι εἰς ἔργον τὸν λόγον ἢ μὲν πόλις ἐάλω, ὃ δὲ Παλαιολόγος ἕνα τῶν ὑπ' αὐτὸν ἀναλαβόμενος πεζῇ κάτεισιν ὥς πρὸς θάλασσαν πορευόμενος. Περιτυχὼν δὲ τινι ἀκατίῳ εἴσεισιν εὐθύς καὶ τοῖς ἐρέταις παρεκελεύετο, ὅπου ὁ στόλος κατὰ τὸ εἰθισμένον προσώρμιστο, ἀπευθῆναι τὸ σκάφος. Ἐγγίζων δὲ ἤδη πρὸς τὴν περαίαν ὁρᾷ τὸν παρὰ τοῦ Βοτανειάτου ἀποσταλέντα ἐφ' ᾧ τὸν Μελισσηνὸν διαπεραιῶσαι τὸν στόλον εὖτρε πίζοντα καὶ τὸν σπαθάριον ἐντὸς μιᾶς τῶν πολεμικῶν νηῶν. Γνωρίσας οὖν αὐτὸν πόρρωθεν, πάλαι συνήθη τοῦτον ἔχων, παραπλεύσας καὶ προσεῖπὼν αὐτῷ τὰ συνήθη ἐπυνθάνετο, ὅθεν καὶ ὅπη πορεύεται, καὶ μεθ' ἑαυτοῦ ἀναλαβέσθαι αὐτὸν

ήξιου. Ὁ δὲ σπαθάριος ξιφήρη τοῦτον ὀρῶν καὶ ἀσπίδα κατέχοντα, δειλιάσας φησὶ πρὸς αὐτόν· «Εἰ μὴ σε οὕτω καθωπλισμένον ἑώρων, περιχαρῶς ἂν ἔδεξάμην». Ὁ δὲ μάλα προθύμως καὶ τὴν ἀσπίδα καὶ ἀκινάκην καὶ τὴν κόρυθα ἀποθέσθαι κατετίθετο, εἰ μόνον θελήσει τοῦτον ἀναλαβέσθαι. 2.11.3 Ὡς δὲ καταθέμενον αὐτὸν τὰ ὄπλα ὁ σπαθάριος ἐθεάσατο, παρεκεχωρήκει τῆνικαῦτα αὐτῷ τῆς εἰς τὸ ἴδιον πλοῖον εἰσελεύσεως καὶ περιπλακεῖς κατησπάζετο μάλα περιχαρῶς. Ὁ δὲ Παλαιο λόγος ὁμβριμοεργὸς ὢν ἀνὴρ οὐδὲ πρὸς βραχὺ περιμείνας ἔργου ἤπτετο. Καὶ ὥς πρὸς τὴν πρῶραν ἀλλόμενος τοὺς ἐρέτας ἐπυνθάνετο «τί» λέγων «ποιεῖτε καὶ ὅπῃ πορεύεσθε κατὰ τῆς σφῶν κεφαλῆς κακὰ μέγιστα ἐπενεγ κεῖν πραγματευόμενοι· ἡ πόλις, ὥς ὁρᾶτε, ἐάλω. Ὅποτε μέγας δομέστικος νῦν βασιλεὺς ἀνηγόρευται· καὶ τοὺς ὀπλοφόρους ὁρᾶτε καὶ τῆς εὐφημίας ἀκούετε· καὶ οὐκέτι χώραν ἕτερος ἐν τοῖς βασιλείοις ἔξει. Καλὸς μὲν οὖν ὁ Βοτανειάτης, ἀλλὰ καὶ οἱ Κομνηνοὶ πολλῶ κρείττονες. Πολλὴ ἡ τοῦ Βοτανειάτου στρατιά, ἀλλὰ πολλαπλάσιος ἢ ἡμετέρα. Οὐ χρὴ τοιγαροῦν τὴν σφῶν αὐτῶν ζωὴν τάς τε γυναῖκας καὶ τοὺς παῖδας προδοῦναι, ἀλλὰ δὴ τὴν πόλιν περιαθρήσαντας καὶ τὸ ὀπλιτικὸν ἅπαν ἐντὸς αὐτῆς θεασαμένους τάς τε σημαίας καὶ τὴν εὐφημίαν λαμπρὰν γινομένην ἀκούοντας τὸν τέποτε μέγαν δομέστικον νῦν βασιλέα τοῖς βασιλείοις πελάζοντα καὶ τὴν αὐτοκράτορα ἀρχὴν ἤδη περιζωννύμενον πρύμναν τε κρούσασθαι καὶ ἑτεραλκέα τὴν νίκην ποιησαμένους αὐτῷ προσελθεῖν.» 2.11.4 Οἱ δὲ τῆνικαῦτα τοῖς τούτου λόγοις ὑπέξαντες πάντες τῆς αὐτοῦ γνώμης γεγόνασι. Τοῦ δὲ σπαθαρίου δυσχεραὶ νοντος ἠπεῖλσεν ὁ ξιφηφόρος οὗτος Γεώργιος ὁ Παλαιο λόγος αὐτοῦ που ἐπὶ τοῦ καταστρώματος τῆς νεῶς δεσμήσας καταβαλεῖν ἢ κατὰ τοῦ βυθοῦ ρῖψαι. Εὐθὺς οὖν τῆς εὐφημίας ὁ Παλαιολόγος ἐξῆρχε καὶ σὺν αὐτῷ οἱ ἐρέται. Τὸν δὲ σπαθάριον δυσχεραίνοντα καὶ μὴ βουλό μενον κατὰ τοῦ καταστρώματος δεσμήσας κατέθηκε. 2.11.5 Παραπλεύσας δὲ μικρὸν ἀναλαμβάνεται τὸν τε ἀκὶ νάκην καὶ τὴν ἀσπίδα καὶ οὕτω προσορμίζει, ὅπου ὁ στόλος, καὶ πάνδημον ἐποεῖτο ἤδη τὴν εὐφημίαν. Ἐντυχὼν δὲ καὶ τῷ ἀποσταλέντι παρὰ τοῦ Βοτανειάτου ἐφ' ᾧ τὸν στόλον ἀναλαβέσθαι καὶ διαπερᾶσαι τὸν Μελισ σηνόν, εὐθὺς κατέσχεν αὐτὸν καὶ λῦσαι τὰ πρυμνήσια παρεκελεύετο τοῖς ναυτικοῖς. Ἀποπλεύσας οὖν ἐκεῖθεν σῦναμα τῷ στόλῳ καταλαμβάνει τὴν ἀκρόπολιν τὴν εὐφὴ μίαν λαμπρὰν ποιούμενος. Κάκεισε τοῖς ἐρέταις παύσα σθαι τῆς εἰρεσίας διεκελεύετο καὶ ἀτρεμοῦντας ἐστάναι ἐφ' ᾧ τοὺς ἐκ τῆς ἐφ᾽ αὐτῶν πειρωμένους διαπερᾶν ἀπείργειν. 2.11.6 Μετ' ὀλίγον δὲ πλοῖον

θεασάμενος πρὸς τὸ μέγα παλάτιον καταῖρον, τοῖς τοῦ ἰδίου πλοίου ἐρέταις κελεύσας σφοδρὰν τὴν εἰρεσίαν ποιήσασθαι φθάνει τοῦτο. Καὶ ὡς τὸν ἴδιον ἐθεάσατο ἐν αὐτῷ πατέρα, ἀναστὰς εὐθὺς τὴν προσήκουσαν γονεῦσι προσκύνησιν αὐτῷ ἀπεδίδου. Ὁ δ' οὐ περιχαρῶς αὐτὸν ἐθεάσατο οὔτε μὴν γλυκερὸν φάος ὠνόμασε, καθάπερ ποτὲ ὁ Ἰθακήσιος Ὀδυσσεὺς τὸν Τηλέμαχον θεασάμενος. Ἐκεῖ γὰρ συμπόσιον καὶ μνηστήρες καὶ ἄμιλλα καὶ νευρὰ καὶ τόξον, καὶ ἄθλον τῷ νικῇ σάντι ἢ σώφρων ἔκειτο Πηνελόπη. Καὶ ὁ Τηλέμαχος οὐκ ἐχθρός, ἀλλ' ὡς υἱὸς πατρὶ ἐπαρήγων εἰσήει· ἐνταῦθα δὲ μάχη καὶ πόλεμος, καὶ ἀντικαθιστάμενοι πρὸς ἀλλήλους κατὰ γνώμην ἦσαν ἄμφω. Καὶ ἡ θατέρου ἄτερον οὐκ ἐλάνθανε σχέσις, κἂν εἰς ἔργον οὕτω τὰ τῆς γνώμης ἀπέβαιναν. Ἐνθεν τοι λοξὸν βλέψας καὶ μωρὸν αὐτὸν καλέσας ἐπυνθάνετο λέγων «τί ὧδε ποιήσων ἦκεις;» Ὁ δὲ φησιν «ἐπεὶ σὺ ὁ ἐμοῦ πυνθανόμενος εἶ, οὐδέν.» Καὶ ὅς πρὸς αὐτόν «ἀνέχου μικρὸν καὶ εἰ μου ὁ βασιλεὺς ὑπακούσει, γνώσῃ μετ' οὐ πολὺ» 2.11.7 Φθάσας οὖν ὁ ῥηθεὶς Νικηφόρος ὁ Παλαιολόγος εἰς τὰ ἀνάκτορα, ἐπεὶ ἐσκεδασμένους ἑώρα τοὺς ξύμπαντας καὶ περὶ τὴν συλλογὴν τῶν χρημάτων ἡσυχολημένους, εὐκαταγωνίστους αὐτοὺς οἰόμενος ἠτεῖτο τὸν Βοτανειάτην δοθηναῖοι τοὺς ἀπὸ τῆς Θούλης νήσου βαρβάρους, ὥστε δι' αὐτῶν ἐξωθῆσαι τῆς πόλεως τοὺς Κομνηνοὺς. Ὁ δὲ γε Βοτα νειάτης ἅπαξ τὰ περὶ αὐτὸν ἀπεγνωκῶς ἐσχηματίζετο μὴ θέλῃν ἐμφύλιον γενέσθαι πόλεμον· «ἀλλ' εἰ γέ μοι πείθῃ, Νικηφόρε,» φησὶν «ἐπεὶ εἴσω τῆς πόλεως γεγόνασιν οἱ Κομνηνοί, ἄπελθε πρὸς αὐτοὺς πρεσβεύων τὰ πρὸς εἰρήνην». Ὁ δὲ δυσανασχετῶν ὅμως ἀπήει.

2.12.1 Ὡς δὲ εἰσελθόντες οἱ Κομνηνοὶ τεθαρρηκότες ἤδη ἐκαρτέρουν περὶ τὸ πεδῖον τοῦ μεγαλομάρτυρος Γεωργίου τοῦ καλουμένου Συκεώτου βουλευόμενοι εἰ χρὴ πρῶτον ἀπελθεῖν εἰς τὰς σφῶν μητέρας καὶ τὴν συνήθη προσκύνησιν κατὰ τὸ εἰθισμένον αὐταῖς ἀπονεῖμαι, εἴθ' οὕτω πρὸς τὰ βασίλεια χωρῆσαι, μαθὼν ὁ καῖσαρ ἀποστείλας τινὰ τῶν αὐτοῦ θεραπόντων ἠπειλήσατο τῆς βραδυτῆτος τούτους πολλὰ καταμεμψάμενος. Εὐθὺς οὖν ἀμφὶ τὸν οἶκον τοῦ Ἰβηρίτζη γενομένων καταλαμβάνει Νικηφόρος ὁ Παλαιολόγος λέγων. 2.12.2 «Ὁ βασιλεὺς ὑμῖν τάδε μηνύει· γέρων μὲν ἐγὼ ἤδη καὶ μόνος μὴθ' υἱὸν κεκτημένος μὴτ' ἀδελφὸν μῆτε τινὰ τῶν γνησίων, καὶ εἰ βούλει, πρὸς τὸν ἀρτιφανῆ βασιλέα τὸν Ἀλέξιον ἀποτείνων τὸν λόγον «σὺ γενοῦ μοι θετὸς υἱός. Καγὼ οὐκ ἀφέλωμαί τι ὦν ἐκάστῳ τῶν συστρατευομένων σοι πεφίλοτμήσῃαι οὐδέ τινός σοι ἐξουσίας

ἐπικοινωνήσω βασι λικῆς, ἀλλὰ μόνον ἔσομαι ψιλοῦ τοῦ τῆς βασιλείας μετέχων ὀνόματος καὶ τῆς εὐφημίας καὶ τῶν ἐρυθρῶν πεδίων, ἔτι δὲ καὶ τοῦ διαναπαύεσθαι εἰς τὰ ἀνάκτορα. Σοὶ δὲ ἡ τῶν τῆς βασιλείας πραγμάτων μελήσει πάντως διοικήσις.» 2.12.3 Πρὸς ταῦτα οἱ Κομνηνοὶ ῥήματά τινα συγκαταθέσεως ἐμφαντικὰ ἐνέφαινον· ἅπερ ἐνωτισθεὶς ὁ καῖσαρ φθάνει τάχος πρὸς αὐτοὺς ἐπαπειλούμενος καὶ πρὸς τὰ βασίλεια κατεπεύγων. Ὡς δὲ δεξιόθεν τῆς αὐλίδος εἰσῆει, ἐξελθόντες οἱ Κομνηνοὶ συναντῶσι πεζεύοντι αὐτῷ· ὁ δὲ πολλὰ τούτους ἐμέμφετο. Ἀτενίσας δ' ἐν τῷ εἰσεῖναι καὶ τὸν Παλαιολόγον Νικηφόρον θεασά μενος ἀπὸ τῆς λαιᾶς αὐθις εἰσερχόμενον «τί πρὸς τὰ ἐνταῦθα;» φησὶ «καὶ τί βουλόμενος ἦκεις, συμπέν θερε;» Ὁ δὲ «τελέσω μὲν, ὡς ἔοικεν, οὐδέν· τὰς δὲ αὐτὰς ταῖς πρῶην καὶ αὐθις ἦκω τοῖς Κομνηνοῖς κομίσων παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος ἀγγελίας. Διενίσταται γὰρ ὁ βασιλεὺς φυλάξαι τὰ ὑπεσχημένα καὶ ὡς υἱῷ μὲν χρῆσα σθαι τῷ Ἀλεξίῳ ἐφ' ᾧ τὴν αὐτοκράτορος ἀρχὴν αὐτὸν ἀναδήσασθαι καὶ τὰ τῆς βασιλείας κατὰ τὸ αὐτῷ διοικεῖν βουλευτόν, ἐκεῖνον δὲ μόνου τοῦ τῆς βασιλείας μετέχειν ὀνόματος καὶ τῶν ἐρυθρῶν πεδίων καὶ τῆς κοινῆς ἅλουρ γίδος καὶ τοῦ περὶ τὰ βασίλεια διαναπαύεσθαι γέροντά τε ἥδη ὄντα καὶ ῥαστώνης δεόμενον.» Εὐθὺς δὲ πρὸς αὐτὸν δριμύ ἐνατενίσας καὶ τὰς ὀφρῦς ἐπισυνάξας αὐτῷ φησιν «Ἀπελθὼν ἀπάγγειλον τῷ βασιλεῖ, ὡς ταῦτα ἦσαν ἂν συμ φορώτατα πρὸ τοῦ τὴν πόλιν ἀλῶναι· τὸ δ' ἐντεῦθεν χώραν ὅλως οὐκ ἔχει τὰ τῆς πρεσβείας. Γέρων δὲ ἥδη ὢν ὑπεξίστασο τοῦ θρόνου καὶ τῆς σαντοῦ φρόντισον σωτηρίας.» 2.12.4 Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὁ καῖσαρ. Ὁ δὲ γε Βορίλος τὴν τούτων μεμαθηκῶς εἰσέλευσιν καὶ ὡς ὁ ὑπ' αὐτοὺς στρατὸς ἀπανταχοῦ σκεδασθεὶς περὶ τὴν λείαν ἐνασχο λεῖται καὶ τῆς τῶν λαφύρων συλλογῆς ὅλος γεγένηται (οὗτοι δὲ μετὰ τῶν ἐξ αἵματος καὶ ἐξ ἀγχιστείας προση κόντων αὐτοῖς καὶ μετρίων ὀθνεῖων κατελείφθησαν), ἀντικαταστήναι διέγνω τούτοις λίαν εὐχειρώτοις οὔσι διὰ τὸν τοῦ στρατοῦ σκεδασμόν. Τοίνυν καὶ συναγαγὼν τοὺς ἐπὶ τῶν ὤμων τὰ ξίφη κραδαίνοντας ἅπαντας, καὶ ὅποσοι ἐκ τοῦ Χώματος ὥρμηγτο, ἀπὸ τοῦ Κωνσταντινίου φόρου μέχρι καὶ τοῦ λεγομένου Μιλίου καὶ ἄνωθεν μετ' εὐταξίας ὅτι πολλῆς στοιχηδὸν αὐτοὺς συνέταξεν. Οἱ δὲ συνησι κότες ἴσταντο πρὸς μάχην παρεσκευασμένοι καὶ ἄτρε μοῦντες τέως. 2.12.5 Ἐπεὶ δὲ ὁ τῆνικαῦτα πατριάρχης χρηματίζων ἱεροπρεπῆς τῷ ὄντι ἀκτήμων καὶ πᾶν εἶδος ἀσκήσεως, ἥπερ οἱ ἐν ἐρημίαις καὶ ὄρεσιν ἐνδιαιτῶμενοι τῶν πάλαι πατέρων, διεληλυθὼς κατηξίωτο προορατικοῦ καὶ θείου χαρίσματος πολλὰ τε πολλάκις προειπὼν καὶ

μηδέποτε διαψευδόμενος καὶ κανὼν καὶ τύπος ἀρετῆς τοῖς μετ' αὐτὸν χρηματίσας οὐδὲ τὰ τῷ Βοτανειάτῃ συμ πεσόντα παντάπασιν ἀγνοήσας ἐφαίνετο. Ἄλλ' εἴτε ἐκ θείας ἐπιπνοίας εἴτε καὶ τοῦ καίσαρος ὑποθεμένου (ἐλέ γετο γὰρ καὶ τοῦτο) καὶ πάσαι φιλίως πρὸς αὐτὸν διακει μένου διὰ τὸ ὕψος τῆς αὐτοῦ ἀρετῆς, ξυνεβούλευε τῷ βασιλεῖ ὑπεκστῆναι τοῦ βασιλείου θρόνου «μὴ χώρει» λέγων «πρὸς ἐμφυλίους πολέμους μὴτ' ἀντίβαινε Θεοῦ προστάξει. Αἵμασι Χριστιανῶν μὴ θέλε μιανθῆναι τὴν πόλιν, ἀλλ' εἷζας Θεοῦ βουλήσει ὑπέκστηθι τοῦ μέσου.» 2.12.6 Πείθεται τοῖς τοῦ ἀρχιερέως λόγοις ὁ βασιλεὺς. Δεδιώξ δὲ τὸ τοῦ στρατοῦ ἀτάσθαλον περιζώννυται καὶ κάτεισιν ὡς πρὸς τὴν τοῦ Θεοῦ μεγάλην ἐκκλησίαν ἀπονε νευκῶς. Πλήρης δὲ συγχύσεως ὢν λέληθεν ἡμφιεσμένος ἔτι τὴν τοῖς βασιλεῦσι πρέπουσαν στολὴν. Ὁ δὲ Βορῖλος ἐπιστραφεὶς καὶ ἀπάμενος τῶν περὶ τὸν βραχίονα κεκολ λημένων διὰ μαργάρων πέπλων παραλῦει τηνικαῦτα τῆς ἐσθῆτος φάμενος μετὰ τινος μυκτῆρος καὶ σεσηρότος ἥθους ὡς «τοιούτον ἡμῖν ἐπ' ἀληθείας προσήκει νῦν». Ὁ δὲ εἰς τὸν μέγαν τοῦ Θεοῦ νεὼν τῆς τοῦ Θεοῦ σοφίας εἰσελθὼν ἐγκαρτερῶν τέως ἦν ἐν αὐτῷ.

3.1.1 ΑΛΕΞΙΑΣ Γ'

3.1.1 Οἱ δὲ Κομνηνοὶ τὰ βασίλεια καταλαβόντες παρα χρῆμα τὸν ἐπ' ἀνεπιγὰ γαμβρὸν αὐτῶν Μιχαήλ, ὃς ἐν ὑστέραις καιροῖς λογοθέτης τῶν σεκρέτων ἐχρημάτισε, πέμ πουσι πρὸς αὐτόν. Ὁ δὲ ἀπελθὼν μετὰ τοῦ τηνικαῦτα ἐπάρχου (ὁ Ῥαδηνὸς δὲ οὗτος ἦν) εἰσαγαγὼν τὸν βασιλέα εἰς ἀκάτιόν τι μικρὸν ἀπέρχεται μετ' αὐτοῦ εἰς τὴν τῆς Περιβλέπτου περιώνυμον μονήν· εἶτα τὸ μοναδικὸν αὐτῷ ἄμφω προτρέπονται ἀμφιάσασθαι σχῆμα. Τοῦ δὲ ἐς νέωτα τοῦτο ὑπερτιθεμένου οὗτοι δεδιότες ἔτι ἐν συγχύσει καὶ ἀταξίᾳ τῶν πραγμάτων ὄντων, μὴ τι ἀπὸ τοῦ μέρους τῶν δούλων ἐκείνων καὶ τῶν ἐκ τοῦ Χώματος αὐθις νεωτερισθῇ, κατηπειγμένους τὴν τῶν τριχῶν ἀποκοπὴν αὐτῷ συνεβού λευον. Καὶ πείθεται τούτοις καὶ τοῦ ἀγγελικοῦ τηνικαῦτα ἀξιοῦται σχήματος. Οἷα τὰ τῆς τύχης ὕψου μὲν αἶρει τὸν ἀνθρώπινον βίον ὅτε ἐπιμειδιᾷ αὐτῷ θελήσειε, καὶ διάδημα βασιλικὸν αὐτῷ περιτίθῃσι καὶ περιπορφύρει τὰ πέδιλα· ἐπὰν δὲ τὰς ὀφρὺς τούτοις ἐπισυνάξῃ, ἀντὶ τῆς πορφυρίδος καὶ τῶν στεμμάτων τὰ μέλανα ράκη καταμ φιέννυσιν. Ὅπερ δὴ καὶ τῷ βασιλεῖ Βοτανειάτῃ ξυμβέβη κεν. Ἐρωτηθεὶς δὲ

παρά του τῶν συνήθων, εἰ εὐφόρως τὴν μεταβολὴν φέρει, φησὶν «ἢ τοῦ κρέως με μόνον ἀποχὴ ἀνιᾶ, τῶν δ' ἄλλων ὀλίγη μοι ἢ φροντίς». 3.1.2 Ἡ μέντοι βασιλὶς Μαρία σύναμα τῷ υἱῷ Κωνσταντίνῳ, ὃν ἐκ τοῦ προβεβασιλευκότος Μιχαὴλ ἔσχε τοῦ Δούκα, ἔτι τοῖς βασιλείοις προσέμενε δεδοικυῖα περὶ ξανθῷ Μενελάῳ κατὰ τὴν ποίησιν, πρόφασιν ἀδιάβλητον τῆς καρτερίας τὴν συγγένειαν ἔχουσα, κἄν τινες ὑπὸ φθόνου παρακεκινημένοι ἄλλα τινὰ περὶ αὐτῆς ὑπετόπαζον. Προεφθάκει γὰρ τὸν μὲν γαμβρόν, τὸν δὲ θετὸν υἱὸν εἰσποίησασθαι. Ταῦτα δὲ ἀνέπεισεν αὐτὴν οἰκονομῆσαι οὐκ αἰτία τις κατὰ τοὺς πολλοὺς ἐπίσπογος οὐδὲ τὸ τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων ἐπαγωγὸν καὶ εὐπρόσιτον, ἀλλὰ τὸ ἐπ' ἄλλοτρίας εἶναι, μὴ συγγενῇ, μὴ συνήθῃ, μηδένα τὸ παράπαν ὁμόχθονα κεκτημένην. Οὐκ ἤθελεν οὖν ἀσυντάκτως ἐκεῖθεν ἐκστῆναι δεδοικυῖα, μὴ τι κακὸν συμβαίῃ τῷ παιδί, ἃν ἐκεῖθεν ἐξέλθῃ πρὸ τοῦ ἐχέγγυόν τι ἀσφαλείας λαβεῖν, ὅποια ἐν ταῖς μεταπτώσεσι τῶν βασιλέων συμβαίνειν εἴωθεν. 3.1.3 Ἦν γὰρ τὸ παιδίον καὶ ἄλλως ὠραῖον καὶ ἔτι νέον, οὕπῳ τὸν ἔβδομον χρόνον ὑπερελάσαν, καὶ οὐ νέμεσις, εἰ τοὺς ἐμούςς ἐπαινοῖν ὑπὸ τῆς τῶν πραγμάτων ἀναγκαζομένη φύσεως. Ἦδὺ μὲν οὐκ ἐν λόγοις μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν παντοίαις κινήσεσι καὶ περιστροφαῖς παιγνίων ἀπαράμιλλον, ὥς οἱ τότε παρόντες ὕστερον ἔλεγον, ξανθὸν καὶ λευκὸν ὥσπερ γάλα, ἐρυθὴ ματος μεστόν, ὅπου δέοι, καὶ ὅποιον τὰ τῶν καλύκων ἄρτι ἐξαστράπτοντα ρόδα. Οἱ δὲ ὀφθαλμοὶ οὐ λευκοί, ἀλλ' ἱέρακος ἐοικότες καὶ λάμποντες ὑπὸ ταῖς ὀφρύσιν ὥσπερ ἐν χρυσῇ σφενδόνῃ. Κάντεῦθεν ποικίλαις τέρψεσι τέρπον τοὺς ὀρῶντας οὐράνιον τι καὶ οὐκ ἐπίγειον κάλλος δοκοῦν καὶ τὸ ὅλον, εἶπεν ἂν τις ἰδὼν ὅποιον τὸν Ἑρώτα γρά φουσιν. 3.1.4 Αὕτη ἡ ἀληθὴς αἰτία τῆς εἰς τὰ βασίλεια τῆς βασιλίδος ἐγκαρτερίας. Ἐγὼ γὰρ καὶ ἄλλως φύσει τὸ λογοποιεῖν καὶ καινὰ τινὰ ἀναπλάττειν ἀποστρέφομαι εἰδυῖα τοῦτο σύνηθες εἶναι τοῖς πολλοῖς, καὶ μᾶλλον ὅπῃ νίκα ὑπὸ φθόνου καὶ χαιρεκακίας ἀλίσκοιντο, καὶ οὐ ταχὺ ταῖς διαβολαῖς συμφέρομαι τῶν πολλῶν. Ἀλλὰ καὶ ἄλλοθεν τὴν ἐν τοῖς τοιούτοις ἀσφάλειαν ἔσχον ἐκ παιδαρίου συνανατραφεῖσα τῇ βασιλίδι καὶ οὕπῳ τὸν ὄγδοον ὑπερελάσασα χρόνον. Πολὺ δὲ τὸ περὶ ἐμὲ φίλτρον ἔχουσα τῶν ἀπορρήτων πάντων κεκοινώνηκε. Καὶ πολλῶν μὲν καὶ ἄλλων περὶ τούτων λεγόντων ἀκήκοα καὶ πρὸς ἄλλους διαφερομένων, τῶν μὲν οὕτως, τῶν δὲ οὕτως ἐκλαμβανομένων τὰ τότε πραχθέντα, ἐκάστου πρὸς τὴν ἰδίαν τῆς ψυχῆς κατάστασιν καὶ ὥς πρὸς αὐτὴν εὐνοίας ἢ μίσους εἶχε, καὶ οὐ πάντας τῆς αὐτῆς ἐώρων γνώμης. Ἠκηκόειν δὲ πολλάκις καὶ αὐτῆς διηγουμένης, ὅποσα ξυμβέβηκεν

αὐτῇ καὶ εἰς οἶον φόβον καὶ μᾶλλον περὶ τοῦ παιδὸς ἐμπεπτώκει, ὀπηνίκα ὁ βασιλεὺς Νικηφόρος τὴν βασιλείαν ἀπετίθετο. Καὶ κατὰ γε ἐμὲ κριτὴν καὶ τοὺς πολλοὺς τῶν ἀρίστων καὶ ἀληθείας ἐπιμελουμένων ὁ τοῦ παιδὸς πόθος αὐτὴν ἐν τοῖς βασιλείοις πρὸς ὀλίγον τῷ τότε κατέσχηκεν. 3.1.5 Ἀλλὰ τὰ μὲν περὶ τῆς βασιλίδος Μαρίας τοσαῦτα· ὁ δὲ γε τέως τῶν σκήπτρων δραξάμενος Ἀλέξιος ὁ ἐμὸς πατὴρ εἴσω τῶν βασιλείων γενόμενος τὴν μὲν ἰδίαν σύνευνον πεντεκαίδεκατον ἔτος ἄγουσαν σὺν ταῖς ἀδελφαῖς καὶ τῇ μητρὶ καὶ καίσαρι τῷ πρὸς πατρὸς αὐτῆς πάππῳ ἐν τῷ κάτω καταλειοῖπει παλατίῳ· οὕτω γὰρ ἔφθασε καλεῖσθαι ἀπὸ τῆς τοῦ τόπου θέσεως τὴν ἐπωνυμίαν λαχόν. Αὐτὸς δὲ μετὰ τῶν ἀδελφῶν καὶ τῆς μητρὸς καὶ τῶν ἐξ ἀγχιστείας προσηκόντων αὐτῷ γαμβρῶν εἰς τὸ ὑπερκείμενον παλάτιον ἄνεισιν, ὃ καὶ Βουκολέων ἐπονομάζεται ἐξ αἰτίας τοιαύτης. Καὶ γὰρ ἀγχούτων τούτου τειχῶν λιμὴν δι' ἐγχορήγου καὶ μαρμάρων πάλαι τῶν χρόνων ὠκοδόμητο, ὅπου ὁ λίθινος λέων ζωγραφεῖ τὸν βούν· ἔχεται γὰρ τοῦ κέρως τοῦ βοῦς καὶ ἐξανθενίσας αὐτὸν ἐμφύεται πως τῷ λαίμῳ. Ἐξ οὗ δὴ καὶ Βουκολέων ὁ τόπος ὅλος ὠνόμασται τὰ τε ἐν ἡπείρῳ οἰκοδομήματα καὶ αὐτοὺς δὴ ὁ λιμὴν.

3.2.1 Πολλοὶ μὲν οὖν, ὥς ἄνωθεν εἴρηται, τὴν τῆς βασιλίδος περὶ τὰ βασίλεια καρτερίαν ὑποπτεύοντες ὑπετονθόρυζον, ὥς εἰς κῆδος ταύτην ἀγαγέσθαι μέλλει ὁ νῦν τῆς βασιλείας ἐπιδραξάμενος. Οἱ δὲ Δοῦκαι οὐδὲν μὲν τι τοιοῦτον ἐνόουν (οὐ γὰρ συνεφέροντο ταῖς τυχούσαις ἐννοίαις), ἀλλὰ τὴν τῆς μητρὸς τῶν Κομνηνῶν ἀπροφάτιστον κατ' αὐτῶν μῆνιν ἐκ μακροῦ γινώσκοντες περιδεεῖς ἦσαν ὑποπτεύοντες αὐτήν, ὥς κἀγὼ πολλάκις διηγουμένων ἀκήκοα. Ἐπεὶ δὲ καὶ ὁ Παλαιολόγος Γεώργιος μετὰ τοῦ στόλου φθάσας τῆς εὐφημίας ἐξῆρχεν, οἱ περὶ τοὺς Κομνηνοὺς προκύπτοντες ἄνωθεν κατεσίγαζον, μὴ τὴν Εἰρήνην τῷ Ἀλεξίῳ κἀν τῇ εὐφημίᾳ συνάψαντας κοινῶς εὐφημεῖν. Ὁ δ' ἐμβριμησάμενος κάτωθεν αὐτοῖς φησιν «οὐ δι' ὑμᾶς τὸν τοσοῦτον ἀγῶνα ἀνεδυσάμην αὐτός, ἀλλὰ δι' ἣν φατε Εἰρήνην». Ἄμα δὲ καὶ τοῖς ναυτικοῖς παρεκελεύετο Εἰρήνην σὺν τῷ Ἀλεξίῳ ἀνευφημεῖν. Ταῦτα ταῖς μὲν ψυχαῖς τῶν Δουκῶν πολλὴν ἐνέβαλε θόρυβον, τοῖς δὲ γε μωμοσκοποῖς λαιμοῦ ὕλη κατὰ τῆς βασιλίδος Μαρίας ἐγένετο. 3.2.2 Ὁ δὲ βασιλεὺς Ἀλέξιος μὴδ' ἐν νῷ τοιοῦτόν τι βαλλόμενος (καὶ πῶς γάρ;), ἀλλὰ τὴν τῶν Ῥωμαίων ἡγεμονίαν παραλαβόν, ἀνὴρ ἐν πᾶσι δραστήριος, εὐθὺς τῶν ὅλων πραγμάτων γίνεται καί, ὥς ἂν εἴπῃ τις, ὥς ἀπὸ

κέντρου τῶν ἀπάντων κατάρχεται. Ἀνίσχοντος γὰρ ἡλίου εἰς τὰ βασίλεια εἰσελθόν, πρὶν ἢ τὸν, ἀπὸ τῆς στά σεως κονίσαλον ἀποτινάξασθαι καὶ τὸ σῶμα διαναπαῦσαι, εὐθὺς τῆς τῶν στρατιωτικῶν ὅλος ἐγεγόνει φροντίδος. Καὶ τὸν ἀδελφὸν Ἰσαάκιον ὡς πατέρα σεβόμενος κοινωνὸν εἶχεν ἐν πᾶσιν, ἅμα καὶ τὴν μητέρα, ἐν ταῖς τῶν κοινῶν διοικήσεσιν ὑπερείδοντας, κἂν τὸ μεγαλόνουν αὐτοῦ καὶ δραστήριον οὐ πρὸς μίαν βασιλείας διοίκησιν, ἀλλὰ πολὺ λαῖς καὶ διαφόροις ἐξήρκει. Αὐτὸς δὲ πρὸς τὸ κατεπεῖγον ἀπονενευκῶς ἦν τὸ τῆς ἡμέρας ἐπίλοιπον καὶ τὴν ὅλην νύκτα ἐς φροντίδα καταναλώσας, τοῦ στρατιωτικοῦ πλήθους σκεδασθέντος εἰς τὸ Βυζάντιον ἅμα καὶ ἀτάκτοις ὁρμαῖς κεχρημένου, ὅπως μὲν αὐτοὺς θορύβου ἄτερ τῆς ἀτάκτου ἀνακόπῃ ὁρμῆς, ἀφροντισίαν δὲ τῷ κοινῷ τοῦ λοιποῦ περιποιήσεται. Ἐδεδίει γὰρ καὶ ἄλλως τὸ ἱταμὸν τῶν στρατιωτῶν, καὶ μᾶλλον ὅσῳ περ ἐκ διαφόρων συνείλεκτο, μὴ καὶ κατ' αὐτοῦ χεῖρον διανοήσαιντο. 3.2.3 Ὁ δὲ καῖσαρ Ἰωάννης ὁ Δούκας βουλόμενος τάχιον τὴν βασιλίδαν Μαρίαν ἀποσκευάσασθαι καὶ τῶν βασιλείων ἀπελάσαι ὑποψίας τε τοὺς πολλοὺς ἀπαλλάξαι ψευδοῦς ἔνθεν μὲν τὸν πατριάρχην Κοσμᾶν παντοίως ὑπεποιεῖτο ἀξίῳ τὰ ὑπὲρ αὐτῶν φρονεῖν καὶ τοῖς λόγοις τῆς τῶν Κομνηνῶν μητρὸς μηδαμῶς ὑπείκειν, ἐκεῖθεν δὲ τῇ βασιλίδι Μαρία νουνεχῶς ὑπετίθετο ἐγγραφόν τι τοῦ αὐτοκράτορος ἐξαιτησάμενην αὐτῆς τε χάριν καὶ τῆς τοῦ παιδὸς ἀσφαλείας οὕτως ἐκεῖθεν ὑποχωρῆσαι, Πάτροκλον πρόφασιν ταῦτ' ἐσχηκώς. Ἐφθασε γὰρ ἀντιλαβέσθαι ταύτης, ὁπνίκα ὁ βασιλεὺς Μιχαὴλ ὁ Δούκας τῆς βασιλείας ἐξέστη, καὶ τῷ μετ' αὐτὸν βεβασилευκότη Νικηφόρῳ τῷ Βοτανειάτῃ συμβουλευσάσθαι συναφθῆναι ταύτῃ πρὸς γάμου κοινωνίαν, ὅτι ἐξ ἁλλοδαπῆς ἐστὶ καὶ συγγενῶν ὄχλος οὐ προσὴν αὐτῇ, δι' ὧν ὁ βασιλεὺς ὀχλοῖτο, περὶ τε τοῦ γένους καὶ τῆς τοῦ σώματος ὥρας ἀπαγγέλλων πολλὰ καὶ πολλάκις ἐπαινῶν αὐτήν. 3.2.4 Καὶ γὰρ ἦν εὐμήκης μὲν τὴν ἡλικίαν καθαπερεὶ κυπάριτος, λευκὴ δὲ τὸ σῶμα ὥσει χιών, πρόσωπον κύκλον μὲν οὐκ ἀπαρτίζον, τὸ δὲ χρῶμα δι' ὅλου ἄνθος ἡρινὸν ἢ ρόδον ἄντικρυς. Τὰς δὲ τῶν ὁμμάτων αὐγὰς τίς ἀνθρώπων ἐξείποι; Ὅφρ' ὑπερανέστηκυῖα καὶ πυρσὴ, βλέμμα χαροπόν. Ζωγράφου μὲν οὖν χεὶρ τὰ τῶν ἀνθέων πολλάκις ἐμιμήσατο χρώματα, ὅποσα ὥραι φέρειν εἰώθασι, τὸ δὲ τῆς βασιλίδος κάλλος καὶ ἡ ἐπὶ λάμπουσα αὐτῇ χάρις καὶ τὸ τῶν ἡθῶν ἐπαγωγόν τε καὶ εὐχαρὶ ὑπὲρ λόγον καὶ τέχνην ἐφαίνετο· οὐκ Ἀπελλῆς, οὐ φειδίας οὐδέ τις τῶν ἀγαλματοποιῶν τοιοῦτόν ποτε παρήγαγεν ἄγαλμα. Καὶ ἡ μὲν τῆς Γοργοῦς κεφαλὴ λίθους ἐξ ἀνθρώπων τοὺς ὀρῶντας ἐποίει, ὡς λέγεται, τὴν δὲ ἰδὼν

ἂν τις βαδίζουσιν ἢ αἴφνης ὑπαντίσας ἐκεχίνηι τε καὶ ἐπὶ ταυτοῦ σχήματος ἐφ' ᾧ ἔτυχεν ὧν, ἵστατο ἐννεός, ὡς ἀφηρησθαι τηνικαῦτα δοκεῖν καὶ ψυχὴν καὶ διάνοιαν. Ἀναλογίαν γὰρ τοιαύτην μελῶν καὶ μερῶν, τοῦ ὅλου πρὸς τὰ μέρη καὶ τούτων πρὸς τὸ ὅλον, οὐδεὶς οὐδέπω τοιαύτην ἐν ἀνθρώπου σώματι ἐθεάσατο· ἄγαλμα ἔμψυχον καὶ ἀνθρώποις φιλοκάλοις ἐράσμιον. Ἱμερος γὰρ ἄντικρυς ἦν σωματωθεὶς οἶον εἰς τόνδε τὸν περιγίειον κόσμον. 3.2.5 Τοῦ τοῖς οὖν ὁ καῖσαρ συγχρησάμενος τότε τὴν τοῦ βασιλέως καταμαλάττει καὶ χειροῦται ψυχὴν, κἂν πολλοὶ αὐτῷ συνεβούλευον τὴν βασιλίδι ἀγαγέσθαι Εὐδοκίαν, περὶ ἧς ὑπετονθόρυζόν τινες, ὡς τῆς βασιλείας καὶ αὐτῆς ἱμερομένη τὸν Βοτανειάτην, ὁπνίκα τὴν Δάμαλιν κατέλαβεν ἐπειγόμενος εἰς τὴν βασιλείον ἀναχθῆναι περιωπὴν, διὰ γραμμάτων ἐσφετερίζετο. Οἱ δέ, ὅτι οὐ χάριν ἑαυτῆς, ἀλλὰ τῆς ἰδίας θυγατρὸς Ζωῆς τῆς πορφυρογεννήτου. Καὶ τάχα διηνύκει ἂν τὸ σπουδαζόμενον, εἰ μὴ τις τῶν θεραπόντων τῆς ὁρμῆς ταύτην ἀνέκοψε, Λέων ἐκτομίας ὁ Κυδωνιάτης, πολλὰ καὶ καίρια πρὸς αὐτὴν εἰρηκῶς, ἃ κατὰ μέρος ἡμῖν ἀπαγγέλλειν οὐ θέμις φύσει τὸ διαβάλλειν ἀποστρεφόμενοις, τοῖς δὲ τῶν τοιούτων λογοποιοῖς πάντως καὶ περὶ τούτων μελήσει. 3.2.6 Ὁ μέντοι καῖσαρ Ἰωάννης παντοίως αὐτὸν μετελθὼν πέρας δέδωκε τῇ βουλῇ πείσας συναφθῆναι τῇ βασιλίδι Μαρίᾳ, καθὼς ὁ λόγος σαφέστερον φθάσας ἐδήλωσε, κἀντεῦθεν παρρησίαν πολλὴν ἐσχέκει πρὸς αὐτήν. Ἐπεὶ δ' ἐν τισιν ἡμέραις ταῦτ' ἐτελεῖτο, μὴ βουλομένων τῶν Κομνηνῶν ἀθρόον τῶν βασιλείων αὐτὴν ἀπελάσαι, ἅτε πολλῶν αὐτῆς εὐεργετημάτων τυχόντων παρ' ὅλον τὸν τῆς βασιλείας αὐτῆς χρόνον, οὐχ ἦττον δὲ καὶ δι' ἣν πρὸς αὐτὴν ἔσχον συνήθειαν τῇ προφάσει τῆς ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν ξυμπεσούσης συγγενείας, πολλοὶ ἐκ πολλῶν συνείροντο λόγοι νοημάτων διαφόρων ἐξαγγελτικοί, τῶν μὲν ἄλλως ἐκλαμβανομένων τὰ πραττόμενα, τῶν δὲ ἐτέρως, ὡς ἕκαστος εὐνοίας ἢ μίσους εἶχε τὰ πρὸς αὐτὴν τῶν εἰωθότων ἐκ προαιρέσεως καὶ μὴ ὡς ἔχουσι κρίνειν τὰ πράγματα. Καὶ δὴ στέφεται τέως ὁ Ἀλέξιος μόνος παρὰ τῆς δεξιᾶς τοῦ ἀρχιερέως Κοσμᾶ. Καὶ γὰρ τῷ τετάρτῳ ἔτει τῆς βασιλείας Μιχαὴλ τοῦ Δούκα τοῦ υἱοῦ Κωνσταντίνου αὐτοκράτορος τελευτήσαντος τοῦ ἱερωτάτου πατριάρχου Ἰωάννου τοῦ Ξιφιλίνου μηνὸς Αὐγούστου δευτέραν ἄγοντος ἐπινεμήσεως τρισκαιδεκάτης χειροτονεῖται τηνικαῦτα οὗτος ἀνὴρ ἱεροπρεπὴς καὶ πλήρης ἀγιοσύνης. 3.2.7 Τοὺς Δούκας δὲ τὸ μῆπω τὴν βασιλίδι τῆς βασιλικῆς ταινίας ἀξιοθῆναι ἐπὶ πλέον ἐξεδειμάτου· ἐνίσταντο δὲ ὅμως καὶ τὴν βασιλίδι Εἰρήνην τοῦ στέφους ἀξιοθῆναι.

Ἐτυχε δέ τις μοναχὸς Εὐστράτιος τὴν κλῆσιν, Γαριδᾶς τὴν ἐπωνυμίαν, τὰς οἰκῆσεις ἀγχοῦ τῆς τοῦ Θεοῦ μεγάλης ἐκκλησίας ποιούμενος καὶ ἀρετὴν δῆθεν ὑποκρινόμενος. Οὗτος θαμὰ πρὸς τὴν μητέρα τῶν Κομνηνῶν πάλαι παραγινόμενος περὶ βασιλείας προὔλεγεν. Ἡ δὲ καὶ ἄλλως φιλομόναχος οὖσα, ἀλλὰ καὶ τοῖς τοιούτοις ὑποσαινόμενη λόγοις τὴν εἰς αὐτὸν πίστιν ὀσημέραι ἐπὶ πλέον αὐξάνουσιν ἐδείκνυ κἀντεῦθεν τῷ ἀρχιερατικῷ τῆς μεγαλοπόλεως θρόνῳ ἐγκαθιδρῦσαι τοῦτον προτεθύμητο. Καὶ τὸ ἀπλοῦν καὶ ἄπραγμον τοῦ τηνικαῦτα ἀρχιερέως προφασιζομένη ἔπειθέ τινας λόγους παραιτῆ σεως ἐν σχήματι συμβουλῆς πρὸς αὐτὸν ἀνακινεῖν ὥς δῆθεν διὰ τὸ αὐτῷ συμφέρον τοῦτο συμβουλευόντας. Ἀλλὰ τὸν ἱερὸν ἐκεῖνον ἄνδρα ἡ σκῆψις αὕτη οὐ διελάνθανε· καὶ τέλος τὴν ἰδίαν ἐπομοσάμενος κλῆσιν φησι πρὸς αὐτοὺς «νῆ τὸν Κοσμᾶν, εἰ μὴ διὰ τῶν ἐμῶν χειρῶν ἡ Εἰρήνη τοῦ στέφους ἀξιοθῇ, τοῦ ἀρχιερατικοῦ θρόνου οὐκ ἀποστήσομαι». Οἱ δὲ ἐπαναστρέψαντες ἀπαγγέλλουσι τῇ δεσποίνῃ τὰ μηνυθέντα· ἔφθασαν γὰρ ἤδη οὕτω ταύτην καλεῖν ἅπαντες τοῦ φιλομήτορος βασιλέως τοῦτο βουλομένου. Ἐβδομαία τοίνυν μετὰ τὴν Ἀλεξίου ἀνάρρησιν καὶ ἡ αὐτοῦ ὁμευνέτις Εἰρήνη διὰ τοῦ πατριάρχου Κοσμᾶ ἀξιοῦται τοῦ στέφους.

3.3.1 Αἱ μὲν οὖν μορφαὶ τοῖν βασιλείοι ἀμφοῖν Ἀλεξίῳ τε καὶ Εἰρήνῃ ἀμήχανοι καὶ εἰς ἅπαν ἀμίμητοι. Καὶ οὔτε γραφεὺς γράψειεν ἂν πρὸς ἀρχετυπίαν τοῦ κάλλους ὁρῶν οὔτε λιθοξόος ἄψυχον οὐσίαν οὕτω ῥυθμίσειεν, ἀλλὰ καὶ ὁ τοῦ Πολυκλείτου κανὼν ἐκεῖνος ὁ πολυθρύλλητος εἰς ἀτεχνίαν ἀντικρυς ἤρχετο, εἴ τις ἂν πρὸς τὰ τῆς φύσεως ἀγάλματα ταῦτα, λέγω δὴ τοὺς ἀριστεφεῖς αὐτοῦ κράτορας, καὶ πρὸς τὰ τοῦ Πολυκλείτου ἐκεῖνου σπουδάσματα ἀποβλέψειεν. 3.3.2 Ὁ μὲν γὰρ Ἀλέξιος οὐ πάνυ μὲν ἀπὸ τῆς γῆς ἐπὶ πολὺ, εἰς εὖρος δὲ συμμέτρως πῶς ἠρύνετο. Καὶ ἰστάμενος μὲν οὐ τοσοῦτον θάμβος ἐδίδου τοῖς θεωμένοις, εἰ δ' ἐπὶ τοῦ βασιλείου καθίσσειεν οὗτος θρόνου καὶ γοργωπὸν σέλας ἀφήσει τῶν ὀφθαλμῶν, πρηστὴρ ἐδόκει καὶ ἄμαχον αὐγὴν ἀποστέλλειν καὶ τοῦ προσώπου καὶ τῆς ὅλης διοργανώσεως. Μέλαινα μὲν γὰρ ἡ ὀφρὺς ἐκατέρωθεν ἐκυρτοῦτο· τῇ δὲ ὀφθαλμὸς ὑπεκάθητο βλοσυρὸν ἅμα καὶ ἡμερον ἐνορῶν, ὥς ἀπὸ τε τῆς βολῆς τῶν ὀμμάτων καὶ τῆς στιλπνότητος τοῦ μετώπου καὶ τῶν παρειῶν τῆς σεμνότητος καὶ τοῦ ἐπιτρέχοντος αὐταῖς ἐρεῦθους ὁμοῦ καὶ δεδοικέναι τε καὶ θαρρεῖν. Τῶν τε ὤμων ἡ εὐρύτης καὶ τῶν βραχιόνων τὸ στερρὸν καὶ τῶν στέρνων ἡ προβολὴ ἡροϊκὰ πάντα καὶ ὅλως εἰς θάμβος καὶ τέρψιν τοὺς

πολλοὺς ἐκκαλούμενα. Τὸ γὰρ αὐτὸ τοῦ ἀνδρὸς καὶ ὥραν εἶχε καὶ χάριν καὶ βάρος καὶ ὄγκον ἀπρόσιτον. Εἰ δὲ καὶ εἰς ὁμιλίαν ἦλθεν ἐκεῖνος καὶ τὴν γλῶτταν ἐκίνησεν, εἶδες ἂν αὐτόχρημα τὴν πυρίπνουν ἐπικαθημένην τοῖς χεῖλεσιν ἐκείνου ῥητορικὴν. Τῷ γὰρ κατακλυσμῷ τῶν ἐπιχειρημάτων πᾶσαν καὶ ἀκοὴν καὶ ψυχὴν κατεσύρετο καὶ ἀμύθητος ἦν καὶ ἄμαχος καὶ τὴν γλῶτταν ὁμοῦ καὶ τὴν χεῖρα, τὴν μὲν πρὸς δόρατος ἄφεςιν, τὴν δὲ πρὸς ἀκήρατα θέλγητρα. 3.3.3 Ἡ δέ γε βασιλὶς Εἰρήνη καὶ μήτηρ ἐμὴ μεῖράς τε ἦν τὸ τηνικάδε καὶ οὐδέπω τὸν πεντεκαιδέκατον παραδεδραμῆκει χρόνον. Θυγάτριον δὲ ἦν Ἀνδρονίκου τοῦ πρωτοτόκου υἱοῦ τοῦ καίσαρος, τὸ γένος περίβλεπτος, εἰς Ἀνδρονίκους ἐκεῖ νους καὶ Κωνσταντίνους τοὺς Δούκας ἀναφέρουσα τὴν τοῦ γένους σειράν. Ἀνίστατο μὲν γὰρ καθάπερ τι ἔρνος ὄρθιον καὶ ἀειθαλὲς συμμέτρως καὶ πλατυνομένη καὶ στε νουμένη καταλλήλως ἐκασταχοῦ τῶν μελῶν καὶ μερῶν. Καὶ ἐπέραστος μὲν ἰδεῖν, ἐπέραστος δὲ ἀκοῦσαι καὶ ὄψεώς τε καὶ ἀκοῆς ἀκόρεστον ὡς ὄντως ἄκουσμά τε καὶ θέαμα. Αὐτὸ μὲν γὰρ τὸ πρόσωπον σελήνης μὲν ἀπέ στιλβε φέγγος, οὐ μὴν εἰς κύκλον ἀκριβῆ διαπέπλαστο κατὰ τὰς Ἀσσυρίους γυναικας οὐδ' ἄλλως ἐξεμηκύνετο κατὰ τὰς Σκυθίδας, ἀλλ' ὑπεχαλᾶτο μικρόν πως τῆς ἀκριβείας τοῦ κύκλου. Ἀνεπέπτατο δὲ αὐτῆς ὁ λειμὼν ἀπὸ τῶν παρειῶν καὶ τὴν ῥοδωνιὰν καὶ τοῖς πόρρω προῦ βάλλετο. Ὅμμα δὲ χαροπὸν καὶ σὺν ἡδονῇ φοβερὸν ἐνητένιζεν, ὡς τῶν ὁρώντων τὰ ὅμματα τῇ μὲν ἡδονῇ καὶ τῷ κάλλει ἔλκειν πρὸς ἑαυτήν, τῷ δὲ φόβῳ μύειν καταναγκάζειν οὐκ ἐχόντων ὅπως ἀποβλέψωνται ἢ ὅπως ἂν ἀποκρύψωνται. 3.3.4 Καὶ εἰ μὲν τις ἦν Ἀθηναῖα τοῖς πρῶην ἐφευρημένη ποιηταῖς τε καὶ συγγραφεῦσιν, οὐκ οἶδα ἔγωγε· μῦθον δὲ ταύτην ἀκούω περιφερόμενον καὶ περισυρόμενον· τὴν δὲ βασιλίδα ταύτην Ἀθηναῖαν εἴ τις εἶπεν ἐν τοῖς τότε χρόνοις φανεῖσαν τῷ ἀνθρωπίνῳ βίῳ ἢ καταρραγεῖσαν ἐξ οὐρανοῦ μετὰ τινος οὐρανίας αἰγλης καὶ ἀπροσίτου μαρμαρυγῆς, οὐκ ἂν ἐξήμαρτε τοῦ εἰκότος. Καὶ τὸ θαυμασιώτερον, ὅπερ οὐκ ἂν ἐν ἄλλῃ τῶν γυναικῶν εὐρεθείη, τοὺς μὲν ἱταμοὺς τῶν ἀνδρῶν συνέστελλε, τοῖς δ' ὑπὸ φόβου συνεσταλμένοις θαρρεῖν ἐνεδίδου ἐκ μόνης ὄψεως. Τὰ δὲ χεῖλη ἐμεμύκει μὲν τὰ πολλὰ καὶ ἐδείκνυ σιγῶσαν, ἔμπνουν ὡς ἀληθῶς ἄγαλμα καλλονῆς καὶ στήλην ἔμβιον εὐρυθμίας. Ἡνιόχει δὲ τὰ πολλὰ ἢ χεῖρ τῷ λόγῳ σὺν εὐρυθμίᾳ μέχρι τοῦ καρποῦ παραδεικνῶσα τὸ μετακάρπιον, καὶ εἶπες ἂν ἐλέφαντα ἐκτετορεῦσθαι παρὰ τεχνίτου τινὸς εἰς δακτύλων καὶ χειρῶν διάθεσιν. Ἡ μέντοι ἱρις τῶν ὀφθαλμῶν θάλατταν ἐμιμεῖτο γαληνῶσαν ἐν βαθυκύμονι διαθέσει τὸ κυανοῦν ἐξανγάζουσα·

ἀντέ στιλβε δὲ καὶ τὸ λευκὸν τῶν ὀμμάτων κύκλω τῆς ἱρίδος, καὶ χάριν ἀπέλαμπον ἄμαχον καὶ ἡδονὴν ἄφατον ἐνεδίδουν ταῖς ὄψεσι. Τοιοῦτοι μὲν τὴν ιδέαν Εἰρήνη τε καὶ Ἀλέξιος. 3.3.5 Ὁ μέντοι θεὸς ἐμὸς Ἰσαάκιος τὴν μὲν ἡλικίαν ἐφύκει τὰδελφῶ οὐδὲ κατὰ τὰ ἄλλα πολὺ ἀπέφκει. Ὑπώχρος μὲν οὖν ἦν αὐτὸς τὴν ὄψιν καὶ τὴν ὑπὴνιν οὐ πάνυ δασύς, ἀλλὰ καὶ περὶ τὰς γνάθους ψιλοτέραν εἶχε τῆς τὰδελφου. Ἄμφω δὲ τὰδελφῶ κυνηγεσίους μὲν πολλάκις ἀπένευον, ὀπηνίκα οὐ πολλή τις αὐτοῖς ἐπέρρει πραγμάτων φροντίς, πολεμικοῖς δὲ μᾶλλον ἢ κυνηγετικοῖς ἔχαιρον πράγμασιν. Ἐν δὲ ταῖς ἐμβολαῖς τῶν πολέμων, οὐδ' ὀπηνίκα τῶν ταγμάτων αὐτὸς κατῆρχε, προέτρεχε τις αὐτοῦ, ἀλλ' ἅμα τε τὴν παράταξιν ἐωράκει τῶν πολεμίων ἐκεῖνος καὶ πάντων καταφρονήσας τῶν ἄλλων ἐς μέσους ἐνέπιπτε καθάπερ τις κεραυνὸς ὁξέως διακόπτων τὰς φάλαγγας. Κἂκ τούτου ἐάλω καὶ ἅπαξ καὶ δις κατὰ τὴν Ἀσίαν συμμίζας Ἀγαρηνοῖς. Καὶ τοῦτο μόνον εἶχε ψόγου ἄξιον ἐν τοῖς πολέμοις οὐμὸς θεῖος, ὅτι πρὸς συμβολὰς ἀκατάσχετος ἦν.

3.4.1 Ἐπεὶ δὲ τὸν Μελισσηνὸν Νικηφόρον τῆς τοῦ καίσαρος κατὰ τὴν ὑπόσχεσιν ἔδει ἀξίας μετεिल्χέναι καὶ τὸν Ἰσαάκιον δέ, πρῶτον τῶν ἀδελφῶν κατὰ χρόνον ὄντα, μείζονι ἐχρῆν τιμηθῆναι ἀξιώματι, ἕτερον δὲ ἀξίωμα πλὴν τοῦ καίσαρος οὐκ ἦν, νέον ὀνοματοποιήσας ὁ βασιλεὺς Ἀλέξιος ἀπὸ τε τοῦ σεβαστοῦ καὶ τοῦ αὐτοκράτορος σύν θετον ὄνομα τὸ τοῦ σεβαστοκράτορος τὰδελφῶ ἐφηρμόσατο οἰονεὶ δεῦτερον βασιλέα πεποικῶς, τὸν καίσαρα τούτου ὑποβιβάσας καὶ τρίτον ἐν ταῖς εὐφημίαις ἀριθμητὸν σάμενος μετὰ τὴν τοῦ αὐτοκράτορος εὐφημίαν. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ στέμμασιν ἐν ταῖς πανδήμοις ἡμέραις αὐτοὺς στεφανοῦσθαι προσέταττε τὸν τε σεβαστοκράτορα καὶ τὸν καίσαρα κατὰ πολὺ διαφέρουσι τῇ πολυτελείᾳ τοῦ διαδήματος, ὃ αὐτὸς ἐστεφάνωτο. Τὸ μὲν γὰρ βασιλικὸν διάδημα καθάπερ ἡμισφαίριον εὐγυρον τὴν κεφαλὴν διαδεῖ παντα χόθεν μαργάροις καὶ λίθοις κοσμούμενον, τοῖς μὲν ἐγκει μένοις, τοῖς δὲ καὶ ἐξηρημένους· ἐκατέρωθεν γὰρ τῶν κροτάφων ὀρμαθοὶ τινες ἀπαιωροῦνται διὰ μαργάρων καὶ λίθων καὶ τὰς παρειὰς ἐπιξέουσι, καὶ ἐστὶ τοῦτο ἐξηρητὸν τι χρῆμα τοῖς βασιλεῦσι στολῆς. Οἱ δὲ τῶν σεβαστοκρατόρων καὶ τῶν καισάρων στέφανοι σποράδην ἔστιν ὅπου τῶν μαργάρων καὶ λίθων μετέχοντες ἄνευ τοῦ ἐπὶ σφαιρώματος. 3.4.2 Κατ' ἐκεῖνο δὲ καιροῦ τετίμηται καὶ ὁ Ταρωνεῖτης καὶ γαμβρὸς ἐπ' ἀδελφῇ τοῦ βασιλέως πρωτοσέβαστός τε καὶ πρωτοβεστιάριος, μετ' οὐ πολὺ δὲ καὶ πανυπερσέβαστος ἀναδείκνυται

καὶ ξύνθωκος τῷ καίσαρι γίνεται. Πρὸς δὲ καὶ Ἀδριανὸς ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ πρωτο σέβαστος ἀξιούται περιφανέστατος· καὶ Νικηφόρος ὁ ὕστατος ἀδελφὸς μέγας τε δρουγγάριος τοῦ στόλου προῦ βέβλητο καὶ εἰς τὴν τῶν σεβαστῶν καὶ οὗτος ἀνήχθη βαθμίδα. 3.4.3 Τούτων δὲ τῶν ἀξιωματῶν τὴν καινοτομίαν ὁ ἐμὸς πατὴρ προσεξέυρατο τὰ μὲν συνθεῖς, καθάπερ ἄνωθεν εἶρηται, τοῖς δὲ καὶ παραχρησάμενος. Τὸ μὲν γὰρ πανυπερσέβαστος καὶ σεβαστοκράτωρ καὶ ὅσα τοιαῦτα συντέθεικε, τῇ δὲ τοῦ σεβαστοῦ ἀξία παραχρησάμενος φαίνεται. Σεβαστοὶ γὰρ οἱ βασιλεῖς ἀνέκαθεν ἐπιθετικῶς ὠνομάζοντο, καὶ ἦν ἐξιδιαζόντως εἰς βασιλέα λεγόμενον τὸ τοῦ σεβαστοῦ ὄνομα· αὐτὸς δὲ εἰς τὸ κοινότερον πρῶτον κατήνεγκε τὴν τοιαύτην ἀξίαν. Εἰ γὰρ τις εἰς ἐπιστήμην καὶ τινα ὑπερτάτην φιλοσοφίαν ἀνάγοι τὴν βασιλείαν ὥσπερ τέχνην οὖσαν τεχνῶν καὶ ἐπιστήμην ἐπιστημῶν, θαυμάσαιτο ἂν καὶ τὸν ἐμὸν πατέρα οἷόν τινα ἐπιστήμονά τε καὶ ἀρχιτέκτονα τὰ ὑπὸ τὴν βασιλείαν καινοτομοῦντα καὶ πράγματα καὶ ὀνόματα· πλὴν ὅσον οἱ μὲν τῶν λογικῶν ἐπιστημῶν προστάται διὰ σαφήνειαν τὰ τοιαῦτα τῶν ὀνομάτων ἐφεύραντο, ὁ δ' ἐπιστημονάρχης οὗτος τῆς βασιλείας Ἀλέξιος πρὸς τὸ ξυμφέρον ἅπαντα τῇ βασιλείᾳ διωκονόμετο ξενίζων πολλάκις καὶ περὶ τὴν τάξιν τῶν πραγμάτων καὶ περὶ τὴν κλῆσιν τῶν ὀνομάτων.

3.4.4 Ὁ μέντοι ἱεροπρεπὴς ἐκεῖνος ἀνὴρ καὶ πατριάρχης Κοσμᾶς, οὗ καὶ πρότερον διεμνημονεύσαμεν, μεθ' ἡμέρας τινὰς κατὰ τὴν μνήμην τοῦ ἱεράρχου Ἰωάννου τοῦ θεολόγου τὴν ἱεροτελεστείαν τελέσας ἐν τῷ κατὰ τὸ ἑβδομον ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἤδη ρηθέντος σηκῷ, τὸν ἀρχιερατικὸν θρόνον διαπρέψας ἔτη πέντε καὶ μῆνας ἑνέα, παραιτεῖται τὴν ἀρχιερωσύνην καὶ ἅπεισιν εἰς τὴν τοῦ Καλλίου μονήν. Ἐγχειρίζεται δὲ τοὺς τῆς ἀρχιερωσύνης οἶακας μετ' αὐτὸν ὁ προρρηθεὶς ἐκτομίας Εὐστράτιος ὁ Γαριδᾶς. 3.4.5 Ἐπεὶ δὲ ὁ τῆς βασιλίδος Μαρίας υἱὸς Κωνσταντῖνος ὁ πορφυρογέννητος μετὰ τὴν παράλυσιν τῆς βασιλείας τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Μιχαὴλ τοῦ Δούκα τὰ ἐρυθρὰ μὲν ἐκὼν ἀπεδύσατο πέδιλα, τὰ δὲ κοινὰ καὶ μέλανα ὑπεδύσατο, Νικηφόρος ὁ Βοτανειάτης ὁ μετὰ τὸν Δούκαν καὶ πατέρα τοῦ Κωνσταντίνου τῶν σκήπτρων ἐπειλημμένος τὰ μὲν μέλανα ἐκείνον ἀποβαλεῖν διωρίσατο, ἐκ ποικίλων δὲ σηρικῶν ὑφασμάτων ὑποδήματα προσέταττε περιδεῖσθαι ὥσπερ τὸν νεανίσκον ἐπαισχυνόμενος καὶ τοῦ κάλλους ὁμοῦ καὶ τοῦ γένους ἀγάμενος. Τὸ μὲν γὰρ κόκκινον διόλου ἀπαστράπτειν αὐτῷ τῶν πεδίων οἷον ἐφθόνει, τὸ δὲ τινὰς τόπους ἐκ τῶν ὑφασμάτων ἀνθεῖν τὸ κόκκινον ὑπεδίδου.

3.4.6 Μετά δὲ τὴν τοῦ Κομνηνοῦ Ἀλεξίου ἀνάρρησιν ἡ βασιλὶς Μαρία καὶ μήτηρ ἐκείνου ταῖς ὑποθημοσύναις πεισθεῖσα τοῦ καίσαρος ἔγγραφον πίστιν ἠτήσατο δι' ἐρυθρῶν βεβαιωθησομένην γραμμάτων καὶ σφραγίδος χρυστῆς παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος, ὥστε μὴ μόνον ἀσινῆς σὺν τῷ υἱῷ διατηρηθῆναι, ἀλλὰ καὶ συμ βασιλεύειν αὐτῷ κάκεινον τὰ τε ἐρυθρὰ ὑποδιδυσκόμενον καὶ στεφηφοροῦντα καὶ ὡς βασιλέα σὺν αὐτῷ ἀναγορευό μενον. Καὶ οὐκ ἡστόχησε τῆς αἰτήσεως, ἀλλὰ λαμβάνει χρυσόβουλλον λόγον βεβαιοῦντα τὰ αὐτῆς θελήματα ἅπαντα. Τηνικαῦτα καὶ ἃ ὑπεδιδύσκετο ἐκ σηρικῶν ὕφασμάτων περιελόντες τῶν διόλου ἐρυθρῶν ὑποδημάτων τούτῳ μεταδιδόασιν κὰν ταῖς δωρεαῖς καὶ χρυσοβούλλοις λόγοις δεύτερος τοῦ λοιποῦ συνυπογράφων ἦν διὰ κιννα βάρεως τῷ βασιλεῖ Ἀλεξίῳ κὰν ταῖς προπομπαῖς μετὰ τῆς βασιλικῆς τήρας συνεπόμενος. Ὡς δέ τινες ἔφασαν, καὶ πρὸ τῆς ἀποστασίας τὰς περὶ τούτου συνθήκας εἶχεν ἡ βασιλὶς, ἴν' οὕτω τὰ κατὰ τὸν υἱὸν αὐτῆς γίνοιτο. 3.4.7 Οὕτω γοῦν τῶν βασιλείων ἐκείνῃ ἐξέρχεται μετὰ προ πομπῆς ἀξίας ἐν τοῖς κατὰ τὴν μονὴν τοῦ μεγάλου μάρ τυρος Γεωργίου παρὰ τοῦ ἀποβεβιωκότος Κωνσταντίνου βασιλέως τοῦ Μονομάχου οἰκοδομηθεῖσιν οἰκίμασι κατα σκηνώσουσα (Μάγγανα ταῦτα ἡ κοινὴ εἰσέτι κυκλήσκει διάλεκτος), Ἰσαακίου συνεφεπομένου ταύτῃ τοῦ σεβαστο κράτορος.

3.5.1 Τὰ μὲν οὖν κατὰ τὴν βασιλίδαν Μαρίαν οὕτω παρὰ τῶν Κομνηνῶν ὤκονόμητο· ὁ δέ γε αὐτοκράτωρ παιδείας ἐκ νηπίου τυχὼν ἀγαθῆς καὶ πρὸς τὰς νοθεσίας τῆς μητρὸς ἑαυτὸν ἀπευθύνων τὸν τοῦ Θεοῦ φόβον ἐνστερνισάμενος καὶ ἐγκάρδιον ἔχων ἐδάκνετο ἀνιώμενος ἐπὶ τῇ τῆς πόλεως προνομῇ, ἣν κατὰ τὴν εἰσέλευσιν αὐτοῦ πάντες πανδημεῖ ἐπεπόνθεισαν. Τὸ μὲν γὰρ ἅπταιστον ἴσως καὶ εἰς ἀπόνοιαν ἄγει τὸν μηδ' ὅπωςτιοῦν προσκεκρουκότα τοῖς πράγμασιν· ὁ δέ γε ἐξαμαρτῶν, εἴπερ ἐστὶ τῶν εὐλαβεστέρων καὶ τῶν νοῦν ἐχόντων, αὐτίκα μάλα τὸν τοῦ Θεοῦ φόβον βάλλεται κατὰ ψυχὴν καὶ ὅλως κατα κλονεῖται καὶ δέδοικε, καὶ μᾶλλον εἰ γε πραγμάτων μεγάλων ἐπιδραζάμενος εἴη καὶ εἰς ὑπερηφάνους ἀνέλθοι περιωπᾶς. Δέος γὰρ αὐτὸν ὑποθράττει, μὴ πως ἀμαθία καὶ θράσει καὶ ὕβρει πορευόμενος τὸν τε θυμὸν τοῦ Θεοῦ εἰς ἑαυτὸν ἐκκαλέσεται καὶ τῆς ἀρχῆς ἐκκυλισθεὶς ἀπο πεσεῖται, ὣν τέως ἐγκρατὴς γέγονεν. Οἷα καὶ τῷ Σαοῦλ συμβεβήκει ποτέ· καὶ γὰρ ὁ Θεὸς διὰ τὸ τοῦ βασιλέως ἀτάσθαλον διαρρήσων διέρρηξε τὴν βασιλείαν αὐτοῦ. 3.5.2 Τούτοις <ἦν> ἀλύων τοῖς λογισμοῖς ὁ Ἀλέξιος καὶ παθαινόμενος τὴν ψυχὴν, μὴ που καὶ Θεοῦ ἄντικρυς μήνιμα γένοιτο.

Τὸ γὰρ εἰς ὅλην τὴν πόλιν γεγονὸς κακὸν παρ' ἐκάστου τῶν στρατιωτῶν, ὁπόσος τὸ τηνικαῦτα συρφετὸς ἀνὰ πᾶσαν τὴν πόλιν ἐπέρρευσε, ἴδιον ἔλογίζετο. Καὶ ὡς αὐτὸς ὢν ἐκεῖνος ὁ τὰ πάνδενα ἐκεῖνα κακὰ ἐργασάμενος κατετιτρώσκετό τε καὶ ἐξεφλέγετο βασιλείαν καὶ κράτος καὶ ἀλουργίδα καὶ διάδημα λιθοκόλ λητον καὶ ἐσθῆτα χρυσῇν τε καὶ περιμάργαρον οὐδέν, ὥς γε τὸ εἰκός, λογιζόμενος πρὸς τὴν τότε κατασχοῦσαν ἀπεριήγητον συμφορὰν τὴν βασιλίδα τῶν πόλεων. Τὰ γὰρ περιστοιχίσαντα ταύτην δεινὰ κατ' ἐκεῖνο καιροῦ οὐδεὶς ἂν καὶ θέλων διηγῆσασθαι δυνήσεται. Καὶ γὰρ καὶ αὐτὰ ἱερὰ καὶ τεμένη καὶ τὰ κοινὰ καὶ τὰ ἴδια ἀπανταχόθεν ὑπὸ πάντων καθηρπάζοντο, τὰ δὲ ὅτα τῶν ἀπάντων κατακεκρότητο ταῖς ῥιπτουμέναις ἀπανταχοῦ βοαῖς καὶ φωναῖς· εἶπεν ἂν τις ἰδὼν σεισμὸν εἶναι τὸ γινόμενον. 3.5.3 Ταῦτα εἰς νοῦν βαλλόμενος ὁ Ἀλέξιος ἡνιάττο τε τὴν ψυχὴν καὶ κατεσπαράττετο καὶ οὐκ εἶχεν ὅ τι τῷ πλήθει τῆς λύπης χρήσαιτο. Ἦν γὰρ ὁ ἀνὴρ παντάπασιν ὀξύ τατος εἰς αἴσθησιν ἐλθεῖν τοῦ κακῶς πεπραγμένου. Καὶ ταῦτα μὲν τὰ προγεγονότα, ἐφ' οἷς ἡ πόλις πονηρῶς ἔπραξεν, ἦδει μὲν ὡς ἐτέρων χεῖρες καὶ γνῶμαι διενηρ γήκασιν, ἀλλὰ συνήδει καὶ τοῦτό γε ἀκριβέστατα, ὅτι τὰς ὑποθέσεις καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ πάθους αὐτὸς δέδωκεν· αὐτῷ δὲ πάλιν τῆς ἀποστασίας αἴτιοι οἱ ἤδη ῥηθέντες δοῦλοι γεγόνασιν. 3.5.4 Ἀλλὰ καὶ ὡς ἑαυτῷ τὴν ἅπασαν προσάπτων αἰτίαν θεραπεῦσαι τὸ τραῦμα καὶ ἐπεξίττει καὶ ἤθελεν. Οὕτω γὰρ ἂν καὶ μετὰ τὴν τοιαύτην θεραπείαν καὶ τὸν τουτωνὶ καθαρμὸν ἐπιχειροίῃ τοῖς τῆς βασιλείας πράγμασι καὶ τὰ κατὰ τε τὸν στρατὸν κατὰ τε τοὺς πολέμους καλῶς διυθύνει καὶ διεξάγει. Προσέρχεται τοίνυν τῇ μητρί, ἀνακοινοῦται τὸ ἐπαινετὸν πάθος ἐκεῖνο, θεραπείας τρόπον ἀναζητεῖ καὶ ἀπαλλαγῆς τῶν ὑποκνιζόντων αὐτοῦ τὴν συνείδησιν. Ἦ δὲ ἀσπάζεται τὸν υἱὸν καὶ ἀσμένως δέχεται τὰ λεχθέντα. Μετακαλοῦνται τοίνυν τούτου συνδόξαντος τὸν τε πατριάρχην Κοσμᾶν (οὐπω γὰρ τότε τὸν θρόνον παρήτητο) καὶ τινας λογάδας τῶν τῆς ἱερᾶς συνόδου καὶ τοῦ μοναδικοῦ συντάγματος. 3.5.5 Πρόσεισι τούτοις ὁ βασιλεὺς ὡς ὑπόδικος, ὡς κατὰ κριτος, ὡς εὐτελὴς ἢ καὶ τις ἄλλος τῶν ὑπ' ἐξουσίαν τεταγμένων καὶ τὴν ψῆφον ὅσον οὐδέπω παραδοκούντων, ἦν κατ' ἐκεῖνου ψηφιεῖται τὸ δικαστήριον. Ἐξαγγέλλει πάντα, μὴ προσβολήν, μὴ συγκατάθεσιν, μὴ πρᾶξιν μηδὲ αἰτίαν τῶν πεπραγμένων παραδραμῶν, ἀλλὰ πάντα μετὰ φόβου καὶ πίστεως ἐξαγορευσάμενος καὶ τὴν θεραπείαν ἐξ ἐκεῖνων θερμῶς ἐξαιτεῖ ἐπιτιμίους ἑαυτὸν καθυποβάλλων. Οἱ δὲ οὐκ αὐτὸν μόνον, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐκ ταυτοῦ αἵματος προσήκοντας καὶ πρὸς τὴν ἀποστασίαν συναραμένους

τοῖς αὐτοῖς ἐπιτιμίαις καθυποβάλλουσι νηστείαν καὶ χαμευνίαν καὶ τὰ τούτοις ἐφεπόμενα πρὸς τὴν τοῦ θεοῦ ἐξιλέωσιν ἐπιτάξαντες. Δεξάμενοι δὲ τὰ ἐπιτίμια προθύμως ἐφύλαττον. Ἄλλ' οὐδὲ αἱ σφῶν αὐτῶν γυναῖκες ἔξω τῶν ἐπιτιμιῶν ἐστάναι ἠνείχοντο (πῶς γάρ, φίλανδροι οὐσαι;), αὐτόμολοι δὲ τὸν τῆς μετανοίας ζυγὸν ἀναδέχονται. 3.5.6 Καὶ ἦν ἰδεῖν τὰ βασίλεια τότε δακρύων καὶ πένθους ἀνάμεστα, πένθους οὐκ ἐπιγόγου οὐδ' ἀσθένειαν ψυχῶν κατηγοροῦντος, ἀλλ' ἐπαινετοῦ καὶ χαρᾶς προξένου τῆς κρείττονος καὶ μηδέποτε λυομένης. Ὁ δὲ αὐτοκράτωρ, ὁποῖος ἐκεῖνος τὴν εὐσέβειαν, πλεόν τι ποιῶν ἐντὸς τῆς βασιλικῆς ἀλουργίδος σάκκον περιεβέβλητο ἐν χρῶ ψαύοντα τῆς σαρκὸς ἐπὶ τεσσαράκοντα νυχθημέροις. Ἐν δὲ ταῖς νυξὶ χαμεύνης ἔκειτο ἐπὶ πέτρας μόνον ἀνέχων τὴν κεφαλὴν καὶ πενθῶν ὡς εἰκός. Εἴθ' οὕτως τῶν τῆς βασιλείας πραγμάτων ἀγναῖς ἄπτεται χερσίν.

3.6.1 Οἰακοστρόφον δὲ μᾶλλον ἑαυτοῦ τὴν μητέρα βουλό μενος εἶναι τὴν βουλὴν ὑποβρύχιον τέως εἶχε δεδιώς, μὴ τοῦ τοιούτου γνωσθέντος αὐτῇ λογισμοῦ καὶ τῶν βασιλείων ἐξέλθοι, πρὸς ὑψηλότερον βίον γινώσκων αὐτὴν ἀποβλέπουσιν. Ἐν πᾶσι μὲν οὖν τοῖς προσπίπτουσι βουλῆς αὐτῆς ἄτερ μηδὲ τὸ τυχόν ἦν ἐνεργῶν· ἀλλὰ κοινωνὸν εἶχε τῶν βουλευμάτων ὁμοῦ καὶ συλλήπτορα, καὶ κατὰ μικρὸν ὑφέρπων αὐτῇ καὶ κοινοποιούμενος τὴν τῶν πραγμάτων διοίκησιν καὶ που καὶ φανερώς ἐνδεικνύμενος, ὥς ἄτερ τῆς ἐκείνης φρενὸς καὶ γνώμης ἀπολεῖται τῆς βασιλείας τὰ πράγματα. Οὕτως εἶχε καὶ ξυνεδέσκει πλεόν ἑαυτῇ τὴν μητέρα καὶ τοῦ κατὰ σκοπὸν ἀπεῖργε καὶ ἀπεκώλυεν. 3.6.2 Ἡ μὲν γὰρ πρὸς σταθμὸν ἀπέβλεπεν ἔσχατον καὶ μονὰς διενοεῖτο, ἐν αἷς τὸν ἐπίλοιπον χρόνον μετ' ἔμφρονος λογισμοῦ ἐλκύσει τοῦ βίου. Καὶ ταῦτ' ἐνενόει καὶ ἑαυτῇ διὰ παντὸς ἐπηύχετο τεύξασθαι. Ἄλλ' εἰ καὶ τοιαῦτα κατὰ νοῦν συνδιεσκοπεῖτο καὶ ὅλως πρὸς ὑψηλὸν τερον ἐνητένιζε βίον, ἀλλ' ἦν καὶ φιλόπαις, εἴπερ τις ἄλλη γυνή, καὶ πῶς ἡβούλετο συνδιενεγκεῖν μετὰ τοῦ υἱοῦ τὸ τῆς βασιλείας κλυδώνιον καὶ οὐριοδρομοῦσαν τὴν ναῦν ἢ καὶ πανταχόθεν βαλλομένην τοῖς κύμασιν ὥς ἄριστα οἰακοστροφεῖν καὶ μάλιστα τοῦ παιδὸς ἄρτι ἐπὶ τὴν πρῶν μιν καθίσαντος καὶ τῶν οἰάκων ἐφαψαμένου καὶ μήπω πρόφην θαλάττη καὶ κύμασι καὶ ἀνέμοις ὠμιληκότος τοιούτοις. Ταῦτα δὲ λέγουσα τὴν τῆς βασιλείας αἰνίττομαι πολυμερῇ καὶ πολυτάρακτον ὄχλησιν. Τὸ τοίνυν μητρώον πάθος κατεῖχεν αὐτήν, καὶ συνδιεκυβέρνα τῷ υἱῷ καὶ βασιλεῖ καὶ τὰς ἡνίας ἔστιν ὅπου καὶ μόνη παραλαβοῦσα ἀπροσπταίστως τε καὶ

ἀναμαρτήτως τὸ ἄρμα τοῦ κράτους ἤλαυνεν. Ἦν γὰρ καὶ φρενήρης ἄλλως καὶ βασιλείως γνώμη αὐτόχρομα καὶ θρόνων κατόρθωσις· ἀνθεῖλκε δὲ ταύτην ἐκ θατέρου καὶ ὁ πόθος ὁ πρὸς Θεόν. 3.6.3 Ἐπεὶ δὲ κατὰ τὸν Αὐγουστον μῆνα ἐπινεμήσεως τῆς αὐτῆς ἔτι τρεχούσης ἢ τοῦ Ρομπέρτου διαπεραιώσις τοῦτον ἐξέλθειν κατηνάγκαζεν, εἰς φῶς ἤδη καὶ ἔργον τὸ τῆς ψυχῆς ἐννόημα ἐξάγων τὴν αὐτοκράτορα διοίκησιν τῇ μητρὶ καὶ μόνῃ ἀπεκληρώσατο καὶ διὰ χρυσοβούλλου λόγου τὰ βεβου λευμένα εἰς προὔπτον πᾶσι κατέστησεν. Ἐπεὶ δὲ τὸν ἱστορίαν συγγράφοντα οὐ παχυμερῶς τὰς τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν πράξεις καὶ τὰ θεσπίσματα παραπέμπειν χρή, ἀλλὰ τὰς μὲν καταλεπτύνειν, ὡς ἐνόν, τὰ δ' ἐκείνοις δεδογμένα ἐκτίθεσθαι, εἴμι καὶ αὐτὴ τοῦτον τὸν τρόπον τὰ τοῦ ρηθέντος χρυσοβούλλου ἐκθησομένη τὰς τοῦ γραφέως μόνον κομψείας περιελούσα. 3.6.4 Ἔχει δὲ οὕτως «οὐδὲν ἰσοστάσιον μητρὸς συμπαθοῦς καὶ φιλόπαιδος οὔτε ταύτης ἰσχυρότερον φυλακτήριον, κἂν κίνδυνος προορᾷται κἂν ἄλλο τι τῶν ἀπευκταίων ἐλπίζοιτο. Εἰ γὰρ βουλεύσεται αὕτη, πάγιον ἔσται τὸ βούλευμα, εἰ ἐπεύξεται, στήριγμα ἔσονται αἱ εὐχαὶ καὶ φύλακες ἀκαταγώ νιστοι. Τοιαύτη γοῦν καὶ τῇ βασιλείᾳ μου ἐφάνη ἐξ αὐτῆς τῆς ἀτελοῦς ἡλικίας πρακτικῶς ἢ ἡγιασμένη μήτηρ αὐτῆς καὶ δέσποινα τὰ πάντα μοι γεγονυῖα καὶ τροφὸς καὶ ἀναγωγός. Καὶ γὰρ τῷ συγκλητικῷ καταλόγῳ αὐτῆς συνούσης μητρὸς πόθος προέδραμε καὶ υἱοῦ πίστις ἀκεραία συνετη ρήθη. Μία ψυχὴ ἐν διηρημένοις σώμασι διεγνώσθη καὶ χάριτι Χριστοῦ καλῶς διετηρήθη μέχρι τοῦ νῦν. Οὐ τὸ ἐμὸν ἢ τὸ σόν, τὸ ψυχρὸν τοῦτο ρῆμα, ἐρρήθη, καὶ τὸ δὴ μεῖζον, ὅτι αἱ αὐτῆς εὐχαὶ τὸν πάντα χρόνον πληθυνόμεναι εἰς τὰ ὧτα κυρίου εἰσέδυσαν καὶ εἰς τὸδε τὸ ὕψος τῆς βασιλείας ἡμᾶς ἀνήγαγον. 3.6.5 Ἀλλ' ἐπεὶ καὶ μετὰ τὸ ἐπιλαβέσθαι τῶν τῆς βασιλείας σκήπτρων οὐκ ἔφερε μὴ συμπονουμένη ἐπίσης τῇ βασιλείᾳ μου καὶ τοῦ συμφέροντος αὐτῇ ἀντεχομένη καὶ τοῦ κοινοῦ, ἐτοιμαζομένη δὲ ἤδη ἡ βασιλεία μου σὺν Θεῷ πρὸς τὴν κατὰ τῶν ἐχθρῶν τῆς Ρωμανίας ἐξέλευσιν διὰ φροντίδος μὲν πολλῆς ποιεῖται καὶ τὴν τοῦ στρατιωτικοῦ συλλογὴν τε καὶ διευθέτησιν, οὐκ ἐλάχιστον δὲ ταύτῃ νενόμισται καὶ ἡ περὶ τῆς τῶν σεκρετικῶν τε καὶ πολιτικῶν πραγμάτων διοικήσεως φροντίς. Εὗρε γοῦν ἀριστοκρατίας οἷον ἀνεπιβού λευτον ὀχύρωμα, ὡς ἂν τῇ ἡγιασμένη καὶ πανεντιμοτάτῃ μητρὶ αὐτῆς ἀνατεθῇ ἢ τῶν ἀπάντων διοικήσεις. 3.6.6 Διορίζεται οὖν ἡ βασιλεία μου καθαρῶς διὰ τοῦ παρόντος χρυσοβούλλου, ἵνα δι' ἣν ἔχει πολυπειρίαν περὶ τὰ βιωτικά πράγματα, εἰ καὶ τέλεον τούτων καταπεφρόνηκεν, ἅπερ ἐγγράφως διορίσεται, κἂν παρὰ

τοῦ προεστῶτος τῶν σεκρέτων ἀναφέρονται ἢ τῶν ὑπ' αὐτὸν σεκρετικῶν ἢ τῶν ἄλλων πάντων, ὧν αἱ ὑπομνήσεις ἢ αἰτήσεις ἢ κρίσεις ἐτοιμασθήσονται ἐπὶ συμπαθείαις δημοσιακαῖς ὀφλημάτων, τὸ κῦρος ἔξουσι μόνιμον ὡς παρὰ τοῦ γαληνίου κράτους τῆς βασιλείας μου οἰκονομούμενα καὶ ἐξ αὐτοῦ τοῦ στόματος αὐτῆς τὰ γραφέντα ἀποστοματιζόμενα. Οἶαι γὰρ ἂν λύσεις παρ' αὐτῆς ἀποφανθήσονται ἢ καὶ προσ τάξεις ἐγγραφοὶ ἢ ἄγραφοι, κἂν εὐλογοὶ κἂν ἀνὲν λογοὶ, σφραγίδα φέρουσαι αὐτῆς τὴν μεταμόρφωσιν καὶ τὴν κοίμησιν, ὡς αὐτῆς τῆς βασιλείας μου λογισθῇ σονται, τῷ δὲ μηνὶ τοῦ κατὰ τὴν ἡμέραν διοικοῦντος τὰ σέκρετα. 3.6.7 Ἀλλὰ καὶ ἐπὶ προβολῶν καὶ διαδοχῶν τῶν σεκρέτων καὶ τῶν θεμάτων καὶ ἐπὶ τοῖς ἀξιώμασι καὶ ὀφφικίοις καὶ δωρεαῖς ἀκινήτων βασιλικῶς ἢ ἀγία μήτηρ αὐτῆς ἔξει ἄδειαν ὃ δόξει ταύτῃ ποιεῖν. ἀλλὰ καὶ εἴ τινες προβληθήσονται εἰς τὰ σέκρετα ἢ καὶ εἰς θέματα καὶ διαδεχθήσονται, τιμηθήσονται δὲ καὶ ἐν μεγίστοις ἀξιώμασι καὶ μέσοις καὶ ἐλαχίστοις, ἔσονται εἰς τὸ ἐξῆς ἀμετακίνητοι καὶ ἀμετάπτωτοι. Ἀλλὰ καὶ αὐξήσεις ῥογῶν καὶ προσθήκας δόσεων καὶ συμπαθείας τῶν λεγομένων συνηθειῶν καὶ σχιδευμῶν καὶ ἀποσχιδευμῶν προστάξει αὕτη ἀνενδοιάστως καί, περιεκτικῶς εἰπεῖν, οὐδὲν ἀσυντελὲς λογισθήσεται, ὅπερ αὕτη κελεύσει ἐγγράφως τε καὶ ἀγράφως. Τὰ γὰρ ῥήματα ταύτης καὶ τὰ προστάγματα ὡς τῆς βασιλείας μου λογισθήσονται καὶ οὐδὲν τούτων ἀθετηθήσεται, ἀλλὰ καὶ κύρια καὶ μόνιμα ἔσονται εἰς τοὺς ἐξῆς χρόνους. 3.6.8 Καὶ οὔτε εὐθύνην οὔτε ἡντιναοῦν ἀνάκρισιν ὑποπεύσει νῦν ἢ εἰς τὸ μετέπειτα παρ' οὐτινοσοῦν τῶν ἀπάντων οὔτε τις τῶν ἐξυπηρετουμένων αὐτῇ ἢ αὐτὸς ὁ κατὰ τὴν ἡμέραν λογοθέτης τῶν σεκρέτων, κἂν εὐλογα κἂν παράλογα τὰ πραχθησόμενα δόξη. Τὸ γὰρ παντελῶς ἀλογοπράγητον ἔξουσιν ἐς αἰεὶ, ὅποια ἂν καὶ εἴη τῷ παρόντι χρυσοβούλλῳ λόγῳ στηριζόμενα.»

3.7.1 Ἀλλὰ ταῦτα μὲν τὰ τοῦ χρυσοβούλλου· θαυμάσειε δ' ἂν τις ἐν τούτοις τὸν ἐμὸν πατέρα καὶ αὐτοκράτορα τῆς εἰς τὴν μητέρα τιμῆς καὶ ὅπως αὐτῇ παρακεχωρήκει τῶν ἀπάντων, αὐτὸς τῆς βασιλικῆς ἡνίας οἶον ὑπεξιστάμενος καὶ τρόπον τινὰ ἐποχουμένη τοῦ βασιλικοῦ ἄρματος αὐτῇ παραθέων καὶ ψιλοῦ μόνου τοῦ τῆς βασιλείας μετέχων ὀνόματος. Καίτοι κατὰ τὴν ἡλικίαν τὸν μείρακα ἤδη παρήλλαττε, καθ' ὃν μάλιστα καιρὸν ἐπιφύεται τοῖς τοιούτοις ἡθεσιν ὁ τῆς φιλαρχίας ἔρως. Τοὺς μὲν γὰρ πρὸς τοὺς βαρβάρους πολέμους καὶ ὅσα τῶν ἄθλων καὶ τῶν ἀγώνων ὑπῆν αὐτὸς ἀνεζώσατο, πᾶσαν δὲ τῶν πραγμάτων διοίκησιν καὶ πολιτικὰς ἀρχὰς καὶ τοὺς

περὶ τῶν εἰσφορῶν λόγους καὶ τῶν ὑπὲρ τῆς βασιλείας ἀναλωμάτων τῇ μητρὶ κατεπίστευσε. 3.7.2 Καὶ ἴσως μὲν ἂν τις ἐνταῦθα γενόμενος καταμέμψοιτο τὴν οἰκονομίαν ὡς γυναικωνίδι καταπιστεύσαντος τοῦμοῦ πατρὸς τὴν τῆς βασιλείας διοίκησιν. Ἀλλ' εἰ τὸ φρόνημα τῆς γυναικὸς ἠπίστατο καὶ ὅση τις ἦν τὴν ἀρετὴν καὶ τὸν νοῦν καὶ ὅπως εἶχε δρα στηριότητος, ἀφέμενος μέμψεως πρὸς θαῦμα τὴν μέμψιν μετέβαλλε. Τοσαύτη γὰρ ἡ ἐμὴ μάμμη περὶ τὰ πράγματα δεξιωτάτη καὶ τάξει καὶ καταστήσασθαι πολιτείαν εὐμήχανος, ὥστε μὴ μόνον τὴν Ῥωμαίων ἀρχὴν διοικεῖν δύνασθαι, ἀλλὰ καὶ πᾶσαν τὴν ὅπουδήποτε βασιλείαν, ὁπόσῃν ἥλιος ἐφορᾷ. Πολύπειρός τε γὰρ ἦν καὶ πολλῶν πραγμάτων ἐγίνωσκε φύσεις, καὶ ὅπως ἄρχεται καὶ εἰς ὃ καταντήσκειν ἕκαστον ἐξηπίστατο, καὶ τίνα μὲν τίνων εἰσὶν ἀναιρετικά, τίνα δὲ μᾶλλον ἐπιρρώνυσιν ἕτερα, ὅξυτάτη τε τὸ δέον καταμαθεῖν καὶ μετὰ ἀσφαλείας καταπραΰσαι δεινὴ. 3.7.3 Καὶ οὐκ ἦν μὲν τὴν γνώμην τοιαύτη, γλῶτταν δὲ εἶχεν ἀπάδουσαν πρὸς τὴν γνώμην· ἀλλ' ἦν αὐτόχρομα ῥήτωρ πιθανωτάτη, καὶ οὔτε λάλος καὶ εἰς μῆκος τοὺς λόγους ἐκτείνουσα, οὔτε ταχέως ἀπε λίμπανεν αὐτὴ τὸ πνεῦμα τοῦ λόγου, ἀλλ' ἐπικαίρως ἀρξαμένη εἰς τὰ καιριώτατα πάλιν κατέλγη. Καὶ ὁ μὲν βασιλεὺς θρόνος αὐτὴν παρηκμακυῖαν κατεῖληφεν, ὅτε καὶ μᾶλλον τὸ φρονοῦν ἤκμαζε καὶ ἡ σύνεσις ἐπὶνθαι καὶ ἡ περὶ τὰ πράγματα ἐπιστήμη συνήκμαζεν, ἐξ ὧν οἶκο νομίαι καὶ διοικήσεις τὸ κράτος ἔχουσιν. Ἐχει δὲ ὡς τὸ εἰκὸς ἡ τοιαύτη ἡλικία οὐ μόνον τι λέξει τῶν νέων σοφώτερον, ὡς ἡ τραγωδία φησὶν, ἀλλὰ καὶ συμφορώτερον πρᾶξι. Ὁ δὲ κατόπιν χρόνος καὶ ὁπόταν ἐκείνη ταῖς νεωτέραις συνεζητάζετο γυναιξί, θαῦμα ἄντικρυς ἦν πολὺ ἐν νεαρᾷ ἡλικίᾳ ἐπιδεικνυμένη φρόνημα. Καὶ παρεῖχεν ἐξ αὐτῆς ὄψεως τῷ βουλομένῳ καταθρεῖν τὴν ἐνοῦσαν αὐτῇ ἀρετὴν ὁμοῦ καὶ ἐμβρίθειαν. 3.7.4 Ἀλλ', ὅπερ ἔλεγον, ὁ ἐμὸς πατὴρ τῆς βασιλείας ἐπιδραξάμενος τοὺς μὲν ἀγῶνας καὶ τοὺς ἰδρωτάς ἐαυτῷ τεταμίευκε θεωρὸν τῶν ἀγῶνων τὴν μητέρα ποιοῦμενος, ἐκείνην δὲ δεσπότην καταστησάμενος τὸ παρ' ἐκείνης κελεύόμενον καθάπερ δοῦλος ἔλεγέ τε καὶ ἔπραττεν. Ἔστεργεν οὖν αὐτὴν ὁ βασιλεὺς ὑπερφυῶς καὶ τῶν αὐτῆς βουλευμάτων ἐξήρητο (τοσοῦτον ἦν φιλομήτωρ) καὶ τὴν δεξιὰν ἐδίδου τῆς ἐκείνης γλώττης ὑπηρετὴν καὶ τὴν ἀκοὴν τῶν ἐκείνης φωνῶν εἰς ἀκρόασιν καὶ εἰς ἅπαντα ταῦτα ὁ βασιλεὺς συγκατένευεν ἢ ἀνένευεν, ἐφ' οἷς ἄρα ἐκείνη κατανέυσειεν ἢ ἀνανεύσειε. 3.7.5 Καὶ ἦν τὸ πρᾶγμα ὅλως τοιοῦτον. Ἐκεῖνος μὲν γὰρ σχῆμα βασιλείας εἶχεν, ἡ δὲ τὴν βασιλείαν αὐτήν· καὶ ἡ μὲν ἐθεσμοθέτει, διώκει

τὸ πᾶν, ἐπρυτάνευεν, ὁ δὲ τὰς διοικήσεις ἐκείνης καὶ τὰς ἐγγράφους καὶ τὰς ἀγράφους, τὰς μὲν χειρί, τὰς δὲ φωναῖς ἐπεσφράγιζε, καὶ ὥς, οὕτω γε φάναι, ὄργανον ἦν αὐτῇ βασιλείας, οὐ βασιλεύς. Ἡρέσκετο γὰρ ἐφ' ἅπασιν, οἷς ἡ μήτηρ διαγνοίη καὶ διορίσειε, καὶ οὐχ ὥς μητρί μόνον καταπειθέστατος ἦν, ἀλλὰ γὰρ ὥς ἐξάρχω βασιλικῆς ἐπιστήμης ταύτῃ προσ εἶχε τὸν νοῦν. Ἦιδει γὰρ ἀκριβῶς τὸ ταύτης ἐφ' ἅπασιν ἐπὶ τὸ κράτιστον συγκεχωρηκὸς καὶ ὅτι διαφερόντως πάντας τοὺς κατ' ἐκεῖνο καιροῦ γεγονότας ἀνθρώπους εἰς φρόνησίν τε καὶ σύνεσιν πραγμάτων ὑπερλαύνει..

3.8.1 Τοιαῦτα τὰ τῆς Ἀλεξίου βασιλείας προοίμια. Οὐ γάρ τις αὐτοκράτορα τοῦτον εἰκότως τό γε νῦν ὄνομάσειε τῆς αὐτοκράτορος περιωπῆς ἅπαξ ἀποκληρωθείσης παρ' αὐτοῦ τῇ μητρί. Ἄλλος μὲν οὖν νόμοις ἐγκωμιαστικαῖς ὑπέικων πατρίδα τῆς θαυμασίας ἐκείνης μητρὸς ἐπαινείτω καὶ γένος πρὸς Ἀδριανοὺς ἐκείνους τοὺς Δαλασσηνοὺς ἀναφερόμενον καὶ Χάρωνας καὶ τῷ πελάγει τῶν κατ' ἐκείνους προτερημάτων ἐπαφιέτω τὸν λόγον. Ἐμοὶ δὲ ἱστορίαν ξυγγραφούσῃ οὐκ ἐκ γένους καὶ αἵματος προσήκει ταύτην χαρακτηρίζειν, ἀλλ' ἐκ τρόπου καὶ ἄρε τῆς καὶ τούτων, ὅπόσον ὁ τῆς ἱστορίας ὑποτίθεται λόγος. 3.8.2 Ἵνα γὰρ πρὸς ἐκείνην ἐπαναδραμοῦμαι καὶ αὐθις, ἀξίωμα μὲν οὖν μέγιστον αὐτὴν οὐ γυναικῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀρρένων καθίστατο καὶ κόσμος τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως· τὴν δὲ περὶ τὰ βασίλεια γυναικωνίτιν παντάπασι διεφθορυῖαν, ἐξ ὅτου ὁ Μονομάχος ἐκεῖνος τὸ τῆς βασιλείας ἀνεδήσατο κράτος, καὶ εἰς ἔρωτας ἀλόγους ἀποκλίνας καὶ μέχρι τῆς βασιλείας τοῦμοῦ πατρὸς ἐπὶ τὸ βέλτιον ἀλλοιώσασα εἰς κόσμον ἐπαινούμενον μετήνεγκε. Καὶ ἦν ἰδεῖν τὰ βασίλεια τηνικαῦτα τάξεως ἐπαινουμένης μετελιχότα· καὶ γὰρ ὄρους τε τῶν θεῶν ὕμνων ἔταξε καὶ καιροὺς ἀρίστου τε καὶ ἀρχαιρεσίας ἐπήξατο στάθμη καὶ κανὼν τοῖς πᾶσιν αὐτὴ γεγονυῖα, ὥς τὰ βασίλεια μᾶλλον ἱερὰ φροντιστήρια εἶναι δοκεῖν. 3.8.3 Τοιαύτη τις ἦν ἡ ὑπερφυῆς ὄντως καὶ ἱερὰ ἐκείνη γυνή. Σωφροσύνη μὲν γὰρ τοσοῦτον ὑπερῆρε καὶ τὰς πάλαι ὕμνουμένας, περὶ ὧν ὁ πολὺς λόγος, ὅπόσον ἀστέρας ἥλιος. Τὸν δὲ περὶ τοὺς πένητας οἶκτον αὐτῆς καὶ τὴν δαψιλῇ πρὸς τοὺς δεομένους χεῖρα τίς παραστήσειε λόγος; Κοινὸν μὲν ἦν ἡ αὐτῆς ἐστία καταγώγιον τοῖς ἐξ αἵματος πενομένοις, κοινὸν δὲ καὶ ξένοις οὐχ ἥττον. Ἱερέας δὲ καὶ μοναχοὺς διαφερόντως ἐτίμα καὶ συνδειπνοῦντας εἶχε καὶ οὐδενὶ ἄτερ μοναχῶν τὴν αὐτῆς τράπεζαν θεάσασθαι ἐνῆν. Ἡ δὲ ἔξωθεν ἐπιφαινομένη τοῦ ἡθους

κατάστασις καὶ ἀγγέλοις αἰδέσιμος καὶ αὐτοῖς δὲ τοῖς δαίμοσι φοβερά, ἀνθρώποις δὲ μὴ ἐχέφροσιν, ἀλλὰ περὶ ἡδονὰς ἐπτοημένοις ἀνύποιστος καὶ ἐκ μόνου τοῦ βλέμματος, τοῖς δ' αὖ γε σωφροσύνης ἐπιμελουμένοις ἰλαρά τε καὶ προσηνής. Μέτρα γὰρ ἔγνω κατηφείας καὶ σεμνότητος, ὥς μήτε τὸ κατηφὲς ἄγριόν πως καὶ θηριῶδες δοκεῖν μήτε τὸ ἀπαλὸν κεχαλασμένον τε καὶ ἀκόλαστον, καὶ ὄρον, οἶμαι, τοῦτ' εἶναι κοσμιότητος, κραθέντος τοῦ φιλανθρώπου τῷ τῆς ψυχῆς ἀναστήματι. 3.8.4 Τὸ δὲ ἦθος αὐτῇ ὑποκαθήμενον πρὸς ἐνθυμήσεις αἰεὶ καινοτέρας ἀνελιττούση τὰς γνώμας, οὐ φθαρτικὰς τοῦ κοινοῦ, ὥς τινες ὑπετονθόρουζον, ἀλλὰ σωστικὰς καὶ διεφθορυῖαν ἤδη τὴν βασιλείαν εἰς ὀλοκλή ρίαν ἐπαναγούσας τὰ τε τοῦ κοινοῦ εἰς τὸ μηδὲν ἐλθλα κότα ἐπανορθούσας, ὥς δύναμις. Πλὴν εἰ καὶ τῇ τῶν κοινῶν διοικήσει ἐνησχολεῖτο, τῆς τοῖς μοναχοῖς προσηκούσης διαγωγῆς οὐδαμῶς καταπεφρονήκει, ἀλλὰ τὸ πλεῖον μὲν τῆς νυκτὸς τοὺς ἱεροὺς ἀπεπλήρου ὕμνους προσευχῇ τε συντόνῳ καὶ ἀγρυπνίᾳ συντετηκυῖα· περὶ δὲ τὸ ὄρθριον, ἔστι δ' ὅτε καὶ δευτέρας ἀλεκτοροφωνίας, ταῖς τοῦ κοινοῦ προσέκειτο διοικήσεις περὶ τε ἀρχαιρεσιῶν σκοποῦσα καὶ τὰς τῶν δεομένων αἰτήσεις ἐπλύουσα ὑπογραμματεύοντος αὐτῇ Γρηγορίου τοῦ Γενεσίου. 3.8.5 Ταῦτα εἴ τις ἠβούλετο ρήτωρ εἰς ἐγκωμίου λόγον ἀγαγεῖν, τίνας ἂν οὐκ ἀπεκρύψατο τῶν πάλαι περιβοήτων ἐπ' ἀρετῇ καὶ κατ' ἀμφοτέρα τὰ γένη φανέντας περιφανεῖς τοῖς ἐπιχειρήμασι καὶ τοῖς ἐνθυμήμασι καὶ ταῖς πρὸς ἄλλους συγκρίσεις ἐξογκῶν εἰς μέγα τὴν ἐπαινουμένην, ὥσπερ νόμος ἐστὶ τοῖς ἐγκωμιάζουσιν; Ἀλλὰ τὰ τῆς ἱστορίας οὐχ οὕτως ἄδειαν δίδωσι τῷ ξυγγράφοντι. Διόπερ εἰ περὶ ταύτης τῆς βασιλίδος λέγοντες τὰ μεγάλα μικροπρεπέστερον εἴπωμεν, μηδεὶς ὑπὸ μέμψιν ἀγέτω τὸν λόγον, ὅσοι τὴν ἐκείνης ἴσασιν ἀρετὴν καὶ τὸν ὄγκον τοῦ ἀξιώματος καὶ τὸ ἀγχνῶν ἐν ἅπασιν καὶ τὸ ἀκροφύεστατον τοῦ φρονήματος. Ἡμεῖς δὲ ὅθεν περὶ αὐτῆς λέγοντες μικρόν τι ἐξετρα πόμεθα, πάλιν ἐπανακάμψωμεν. Ἐκείνη τοίνυν τὴν βασιλείαν, ὥς ἔφημεν, διθύνουσα οὐδὲ τὴν πᾶσαν ἡμέραν ταῖς κοσμικαῖς φροντίσιν ἀφώριστο, ἀλλὰ τὰς ἐκ τύπου λειτουργίας εἰς τὸ ἱερὸν τέμενος τῆς μάρτυρος Θέκλης ἀπεπλήρου, ὅπερ ὁ αὐτοκράτωρ Ἰσαάκιος ὁ Κομνηνὸς καὶ ἀνδράδελφος αὐτῆς ἐξ αἰτίας τοιαύτης ἐδείματο. 3.8.6 Ἐπεὶ γὰρ ἂς πάλαι εἶχον οἱ τῶν Δακῶν ἀρχηγεῖται μετὰ τῶν Ῥωμαίων σπονδὰς τηρεῖν εἰσέτι οὐκ ἤθελον, ἀλλὰ παρασπονδήσαντες διέλυσαν, τούτου δὲ δήλου τοῖς Σαυρομάταις γεγονότος, οἱ πρὸς τῶν πάλαι Μυσοὶ προσηγροεύνοντο, οὐδὲ αὐτοὶ τοῖς ἰδίῳ ὁρίοις ἐμμένοντες ἤθελον ἡσυχάζειν, νεμόμενοι πρότερον

όποσα ὁ Ἰστρος πρὸς τὴν τῶν Ῥωμαίων διορίζει ἡγεμονίαν, ἀλλ' ἀθρόον ἀπαναστάντες πρὸς τὴν ἡμεδαπὴν γῆν μετωκίσθησαν. Αἰτία δὲ τῆς τούτων μετοικήσεως ἡ τῶν Γετῶν κατ' αὐτῶν ἄσπονδος ἔχθρα ὁμορούντων μὲν ἐκείνοις, τούτους δὲ ληστευόντων. Διὰ ταῦτα καιρὸν ἐπιτηροῦντες, ἐπεὶ τὸν Ἰστρον ἀποκρυσταλλωθέντα εἶδον, ὥσπερ ἡπεύρω τούτῳ χρῆσάμενοι ἐκεῖθεν πρὸς ἡμᾶς μετανίστανται ὅλον ἔθνος τοῖς ἡμετέροις ἐπιφορτισθὲν ὀρίοις καὶ δεινῶς ἐλήζοντο τὰς παρακειμένας πόλεις καὶ χώρας. 3.8.7 Τοῦτ' ἐνωτισθεὶς ὁ βασιλεὺς Ἰσαάκιος δέον ἔκρινε τὴν Τριά διτίζαν καταλαβεῖν. Ἐπεὶ τοὺς ἐώους βαρβάρους τῶν ἐπιχειρημάτων φθάσας ἀνείρξε, καὶ τοῦτο δὴ ἀπραγμο νέστατον αὐτῷ ἐγεγόνει τὸ τιμῆμα. Καὶ δὴ τὸ ὀπλιτικὸν ἅπαν συλλεξάμενος τῆς πρὸς τὰ ἐκεῖσε φερούσης ὁδοῦ ἤψατο ἀπελάσαι βουλόμενος τῶν Ῥωμαϊκῶν ὄρων αὐτούς. Καταστήσας δὲ τὸ ὀπλιτικὸν ἅπαν ἐν εὐταξίᾳ στρατηγὸς κατ' αὐτῶν ἵεται. Οἱ δὲ τοῦτον θεασάμενοι εὐθὺς διαιρεθέντες διαφόρου γνώμης γεγόνασιν. Ὁ δὲ οὐ πᾶν πι στεύειν αὐτοῖς ἔχων ἐπὶ τὸ καρτερώτατον καὶ δυσμαχώτερον μέρος αὐτῶν σὺν καρτερᾷ τῇ φάλαγγι ἵεται καὶ δὴ πλησιάσας αὐτοῖς ἑαυτῷ τε καὶ τῷ στρατοπέδῳ κατέπληξε. Πρὸς μὲν γὰρ τὸν οἶα δὴ κεραυνοφόρον ἀντωπεῖν οὐκ ἐτόλμων, τοῦ δὲ στρατοπέδου τὸν ἀρραγῆ συνασπισμὸν βλέποντες αὐτοὶ διελύοντο. Ὑποχωρήσαντες οὖν πρὸς μικρόν, πόλεμον ἐς τρίτην αὐτῷ ἐπαγγελάμενοι τὰς σκηνὰς αὐθήμερον ἀφέντες φυγαδεῖα ἐχρήσαντο. Ὁ δὲ καταλαβὼν, ἔνθα οὗτοι ἠυλίζοντο, καὶ τὰς τε σκηνὰς αὐτῶν κατασκάψας καὶ τὴν εὐρημένην λείαν ἀπαγαγὼν τροπαιοφόρος ἐπάνεισι. 3.8.8 Γενομένου δὲ περὶ τοὺς τοῦ Λοβιτζοῦ πρόποδας, ῥαγδαῖος ὄμβρος αὐτὸν καταλαμβάνει καὶ νιφετὸς ἔξωρος εἰκοστὴν πρὸς τῇ τετάρτῃ τοῦ Σεπτεμβρίου ἄγοντος, ἐν ᾗ ἡ τῆς μεγαλομάρτυρος Θέκλης μνήμη τελεῖται. Πλημύρας οὖν γενομένης τῶν ποταμίων ῥευμάτων καὶ ὑπερχειλήσαντος τοῦ ὕδατος θάλασσαν ἦν ὁρᾶν ἅπαν τὸ πεδῖον ἐκεῖνο, ἐν ᾧ ἡ τε βασιλικὴ σκηνὴ καὶ τὸ ὀπλιτικὸν ἅπαν κατεσκήνου. Ἐντεῦθεν τὰ πρὸς χρεῖαν ἅπαντα ἠφανίσθησαν τοῖς ποταμίοις ῥεύμασι παρασυρέντα, οἱ ἄνθρωποι δὲ καὶ τὰ κτήνη ὑπὸ τοῦ κρύους ἐπὶ γυνντο. Ἐμυκάτο δὲ καὶ βροντῶν οὐρανός, ἀστραπαὶ δὲ συνεχεῖς, χρονικὴν μὴ ἔχουσαι τὸ παράπαν διάστασιν, τὸ περίγειον ἐκεῖνο ἅπαν ἐμπρῆσαι οἶον ἠπειλουν. 3.8.9 Ταῦτα ὁρῶν ὁ βασιλεὺς ἐν ἀμηχανίᾳ ἦν. Ἀναστολῆς δὲ μετρίας γενομένης πλείστους τε ἀποβαλὼν ταῖς δίναις τῶν ποταμίων συσχεθέντας ῥευμάτων ἐκεῖθεν μετὰ τῶν λογάδων ἔξεισι καὶ ὑπὸ φηγόν τινα μετ' αὐτῶν ἀπελθὼν ἵστατο. Ἦχου δὲ μεγίστου καὶ βοῆς ἀπὸ τοῦ

δρυὸς οἶον ἔξερχομένου αἰσθόμενος καὶ σφοδροτέρων ἀνέμων τηνικαῦτα πνεόντων πτοηθεὶς, μὴ τῇ τούτων βίᾳ ὁ δρυὸς κατενεχθῇ, τοσοῦτον διάστημα ἀποστάς, ὅποσον ὁ δρυὸς, εἰ κατενεχθείη, μὴ φθάσῃ πατάξαι αὐτόν, ἐννεὸς ἴστατο. Ὁ δ' εὐθὺς ὥσπερ ἐκ συνθήματος ριζόθεν ἀνα σπασθεὶς εἰς γῆν ὠρᾶτο κείμενος. 3.8.10 Ὁ δὲ βασιλεὺς θαυμάζων εἰστήκει τὴν τοῦ Θεοῦ περὶ αὐτὸν κηδεμονίαν· λογοποιουμένην δὲ ἀποστασίαν περὶ τὴν ἔω μαθὼν εἴσεισιν εἰς τὰ βασίλεια. Καὶ τηνικαῦτα ἐπὶ τῷ ὀνόματι τῆς μεγαλομάρτυρος Θέκλῃς ναὸν περικαλλῇ ἐδεῖματο μεγαλοπρεπῶς μὲν κατεσκευασμένον καὶ ἱκανῇ δαπάνῃ, χειρὸς τε τὸ ποικίλον ἔχοντα, σῶστρά τε θύσας ἐν αὐτῷ Χριστιανοῖς προσήκοντα τοὺς θεοὺς ὕμνους διὰ παντὸς ἐν αὐτῷ ἀπεπλήρου. Οὕτως τὸ ἤδη ῥηθὲν ἱερὸν τέμενος ἐπ' ὀνόματι τῆς μεγαλομάρτυρος Θέκλῃς ἀνωκοδόμητο, ἐν ᾧ τὰς ἐντεύξεις, ὡς ὁ λόγος φθάσας ἐδήλωσεν, ἡ βασιλὶς καὶ μήτηρ τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξίου συνεχεῖς ἐπεποιήτο. 3.8.11 Ἦν γὰρ βραχὺν τινα τεθέσθαι χρόνον καὶ τεθαύμακα. Καὶ ὅτι μὴ κόμπος τὰ ἤδη ῥηθέντα, ἴσασιν ἅπαντες καὶ ὁμολογήσαιεν, εἴ γε βούλοιντο, ὅποσοι ἄτερ πάθους τὴν ἀλήθειαν ἐκκαλύπτειν ἐθέλουσιν. Εἰ μὲν γὰρ ἐγκωμιάζειν προειλόμην, ἀλλὰ μὴ ἱστορίαν ποιεῖν, ἐπὶ πλέον ἂν ἐπαφῆκα τὸν λόγον τοῖς περὶ τούτων διηγῇ μασι, καθάπερ φθάσασα ἐδήλωσα· νῦν δὲ ἐπανακτέον αὐτῇς αὐτὸν πρὸς τὸ προκείμενον.

3.9.1 Ἀσπαίρουσαν δὲ οἶον κατανοῶν τὴν βασιλείαν ὁ βασιλεὺς Ἀλέξιος (καὶ γὰρ τὰ μὲν πρὸς ἀνίσχοντα ἥλιον οἱ Τοῦρκοι δεινῶς ἐλήζοντο, τὰ δὲ κατὰ τὴν ἐσπέραν λίαν εἶχε κακῶς τοῦ Ῥομπέρτου πάντα κάλων κινουντος ἐφ' ᾧ τὸν προσεληλυθότα αὐτῷ ψευδώνυμον Μιχαὴλ εἰς τὰ βασίλεια εἰσάξαι· ὅπερ ἐμοὶ σκῆψις μᾶλλον δοκεῖ καὶ φιλαρχίας ἔρος ἀναφλέγων αὐτόν καὶ ἡρεμεῖν τὸ παράπαν μὴ συγχωρῶν· ἔνθεν τοι καὶ Πάτροκλον πρόφασιν τὸν Μιχαὴλ εὐρηκῶς τὸν τέως ὑποτυφόμενον τῆς φιλαρχίας σπινθήρα εἰς πυρσὸν ἀνῆψε μέγαν καὶ δεινῶς κατὰ τῆς Ῥωμαίων ἀρχῆς ὠπλίζετο δρόμωνάς τε καὶ τριῆρεις ἐτοιμᾶς καὶ διῆρεις καὶ σέρμωνας καὶ φορταγωγούς ἐτέρας παμπληθεῖς ναῦς ἐκ τῶν παραλίων εὐτρεπίζων χωρῶν κάκ τῆς ἡπείρου δὲ δυνάμεις πολλὰς συλλέγων ἐς τὸ προκείμενον αὐτῷ συνεπαρηγοῦσας) ἐν ἀμυχανίᾳ ὁ γενναῖος ἐκεῖνος μεῖραξ γενόμενος καὶ μὴ ἔχων ὁποτέρωσεν νεύσειεν, ἐκάστου τῶν πολεμίων πρὸς ἑαυτὸν τὴν μάχην οἶον προαρπάζοντος, ἡνιάτο καὶ ἡσχαλλε μήτε στρατιὰν ἀξιόμαχον τῆς τῶν Ῥωμαίων βασιλείας ἐχούσης (οὐ πλείους γὰρ τῶν τριακοσίων

στρατιωτῶν ἦσαν καὶ τούτων ἐκ τοῦ Χώματος, ἀναλκίδων πάντη καὶ ἀπειροπολέμων, καὶ ξενικῶν τινων εὐαριθμῆτων βαρβάρων τῶν ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ εἰωθότων κραδαίνειν ὦμου τὸ ξίφος) μήτε σωρῶν χρημάτων τοῖς περὶ τὰ βασίλεια ταμείοις ἐναποκειμένων, δι' ὧν ξυμμαχίας τινὰς ἐξ ἀλλοδαπῶν μετακαλέσοιτο. Λίαν γὰρ ἀτέχνως περὶ τε τὰ πολεμικὰ καὶ στρατιωτικὰ διατεθέντες οἱ πρὸ αὐτοῦ βεβασιλευκότες ἐν στενῷ κομιδῇ τὰ Ῥωμαίων συνήλασαν πράγματα. Ἐγὼ γοῦν καὶ στρατιωτῶν αὐτῶν καὶ πρεσβυτέρων ἀνδρῶν ἐνίων ἀκήκοα, ὥς οὐδεμία τῶν πόλεων ἀπ' αἰῶνος ἐς τοσοῦτον ἀθλιότητος κατήχθη. 3.9.2 Εἶχεν οὖν τῷ αὐτοκράτορι δυσκόλως τὰ πράγματα μεριζομένῳ φροντίσι παντοδαπαῖς. Ὁ δὲ γεν ναῖος ὢν καὶ ἄτρεστος καὶ περὶ τὰ πολεμικὰ ἔργα ἐμπερίαν πολλὴν κεκτημένος ἐβούλετο ἐκ πολλοῦ κλύδωνος εἰς ἀλύπους ἀκτὰς τὴν βασιλείαν αὐτῆς ἐγκαθορμίσαι τῶν ἐπανισταμένων ἐχθρῶν εἰς ἀφρόν Θεοῦ ἀρωγῇ διαλυομένων κυμάτων δίκην, ὀπηνίκα ταῖς πέτραις προσαράξουσι. 3.9.3 Δέον οὖν ἔγνω πάντας τοὺς κατὰ τὴν ἀνατολὴν τοπάρχας ταχὺ μετακαλέσασθαι, ὅποσοι φρουρίᾳ τε καὶ πόλεις κατέχοντες γενναίως τοῖς Τούρκοις ἀντικαθίσταντο. Εὐθὺς οὖν πρὸς ἅπαντας διαφόρους σχεδιάζει γραφάς, πρὸς τε τὸν Δαβατηνὸν τοποτηρητὴν τηνικαῦτα τῆς κατὰ Πόντον Ἡρακλείας καὶ Παφλαγονίας χρηματίζοντα καὶ τὸν Βούρτζην τοπάρχην ὄντα Καππαδοκίας καὶ Χώματος καὶ τοὺς λοιποὺς λογάδας, δηλώσας μὲν καὶ ὅποσα αὐτῷ ξυμπεσόντα Θεοῦ προνοία εἰς τὴν αὐτοκράτορος περιωπὴν ἀνεβίβασεν ἐξ ὑπογύου κινδύνου παραδόξως σωθέντα, παρακελευόμενος δὲ τῶν σφετέρων χωρῶν πρόνοιαν ἱκανὴν ποιησαμένους κατασφάλλισσθαι αὐτὰς καὶ ἀποχρῶντας πρὸς τοῦτο στρατιώτας καταλιπεῖν, μετὰ δὲ τῶν ἐπιλοίπων εἰς τὴν Κωνσταντίνου παραγίνεσθαι συνεπαγομένους καὶ νεολέκτους ἀκμῆτας, ὅπόσους δύναιντο. 3.9.4 Εἶτα δεῖν ἔγνω καὶ τὰ κατὰ τὸν Ῥομπέρτον, ὥς ἐνόν, προκατασφάλλισσθαι καὶ τοὺς προσφυομένους ἐκεῖνῳ ἀρχηγούς τε καὶ κόμητας ἀπεῖρξαι τοῦ ἐγχειρήματος. Ἐπεὶ δ' ὁ πρὸ τοῦ τὴν πόλιν αὐτὸν κατασχεῖν πρὸς τὸν Μονομαχάτον ἀποσταλὴς, δι' οὗ εἰς βοήθειαν αὐτὸν μετεκαλεῖτο χρήματά τε ἐπεζήτηε ἀποσταλῆναι οἱ, γράμματα μόνον κομίζων ἦκεν αὐτῷ προφάσεις δηλοῦντα, καθάπερ φθάσαντες ἱστορήσαμεν, δι' ἃς δῆθεν ἔτι τοῦ Βοτανειάτου τῆς βασιλείας ἐγκρατοῦς ὄντος βοηθεῖν οὐκ ἡδύνατο, ταῦτα ἀναγνοὺς καὶ πτοηθεὶς, μὴ μαθὼν τὴν ἀπὸ τῆς βασιλείας τοῦ Βοτανειάτου ἔκπτωσιν προσρυῇ τῷ Ῥομπέρτῳ, ἀθύμως εἶχε παντάπασι. Τοιγαρὶ οὖν μετακαλεσάμενος τὸν σύγγαμβρον αὐτοῦ Γεώργιον τὸν

Παλαιολόγον πρὸς τὸ Δυρράχιον ἐξαπέστειλε (πόλις δὲ τοῦτο Ἰλλυρική) παρακαλεσάμενος πάση μηχανῇ χρήσασθαι, ὥστε ἀμαχητὶ ἐκεῖθεν ἐξεῶσαι τὸν Μονομα χάτον, ἐπεὶ μὴ ἀποχρῶσαν εἶχε δύναμιν, δι' ἧς τοῦτον ἄκοντα ἐκεῖθεν ἀπελάσει, πρὸς δὲ τὰς τοῦ Ῥομπέρτου μηχανὰς ἀντιμηχανᾶσθαι, ὡς δύναμις. 3.9.5 Παρεκελεύεσθε καὶ τὰς ἐπάλξεις καινοπρεπέστερον κατασκευάσαι ἀνήλωτα τὰ πλείω τῶν ξύλων ἐάσαντα, ἵν' εἴ που διὰ κλιμάκων συμβαίῃ τοὺς Λατίνους ἀνελθεῖν, ἅμα τῷ τῶν ξύλων ἐπιβῆναι περιτρέπωνται ταῦτα καὶ σὺν τούτοις καταπίπτωσιν εἰς τοῦδαφος. Ναί μὴν ἀλλὰ καὶ τοῖς ἡγεμόσι τῶν παραλίων πόλεων καὶ αὐτοῖς δὴ τοῖς νησιώταις πολλὰ διὰ γραφῶν παρηγγυᾶτο μὴ ἀναπεπτωκέναι μηδὲ καταρραθυμεῖν ὅλως, ἀλλ' ἐργηγορέναι καὶ νήφειν διὰ παντὸς περιφραττομένους καὶ τὸν Ῥομπέρτον καραδοκοῦντας, μὴ ἐξ ἐφόδου πασῶν τῶν παραλίων πόλεων ἐγκρατὴς γενόμενος καὶ αὐτῶν δὴ τῶν νήσων πράγματα ἐς ὕστερον τῇ βασιλείᾳ Ῥωμαίων παρέξει.

3.10.1 Ταῦτα μὲν οὖν οὕτω παρὰ τοῦ βασιλέως περὶ τὸ Ἰλλυρικὸν ὠκονόμητο, καὶ καλῶς τὰ τέως κατὰ πρόσωπον καὶ ἐν ποσὶ κείμενα τῷ Ῥομπέρτῳ κατοχυρώσας ὤπτο· ἀλλ' οὐδὲ τῶν κατὰ νότων ἐκείνων προσισταμένων κατερραθυμικῶς ἦν. Γράμματα τοίνυν πρῶτον μὲν πρὸς τὸν ἀρχηγὸν Λογγιβαρδίας Ἑρμάνον ἐκθέμενος, εἶτα καὶ πρὸς τὸν πάναν Ῥώμης, πρὸς δὲ καὶ πρὸς τὸν ἀρχιεπίσκοπον Καπούης Ἐρβιον, πρὸς τοὺς πρίγκιπας, ἔτι γε μὴν καὶ πρὸς ἅπαντας τοὺς ἀρχηγούς τῶν Κελτικῶν χωρῶν δώροις τε μετρίοις τούτους δεξιωσάμενος καὶ ὑποσχέσεσι πολλῶν δωρεῶν καὶ ἀξιομάτων πρὸς τὴν κατὰ τοῦ Ῥομπέρτου ἔχθραν ἡρέθιζεν· ὧν οἱ μὲν τῆς πρὸς τὸν Ῥομπέρτον φιλίας ἤδη ἀπέστησαν, οἱ δὲ ὑπισχνοῦντο, εἰ πλείονα λάβοιεν. 3.10.2 Ὑπὲρ πάντας δὲ τούτους τὸν Ῥήγα Ἀλαμανίας γινώσκων δυνάμενον πᾶν ὅ τι καὶ βούλοιτο κατὰ τοῦ Ῥομπέρτου καταπράξασθαι ἅπαξ καὶ δις γράμματα πρὸς αὐτὸν ἐκπέμψας καὶ διὰ μελιχίων λόγων καὶ παντοίων ὑποσχέσεων ὑποποιησάμενος, ἐπεὶ καταπειθῇ τοῦτον ἐγνώκει καὶ τῷ αὐτοῦ ὑπέϊξαι θελήματι ὑπισχνούμενον, μεθ' ἐτέρων αὐτῆς γραμμάτων τὸν Χοιροσφάκτην ἐξέπεμψε τὰδ' ὑπαγορευόντων. 3.10.3 «Τὰ κατὰ τὴν σὴν μεγαλοδύναμον ἐξουσίαν καλῶς ἔχειν καὶ προκόπτειν ἐπὶ τὸ βέλτιον εὐχῆς ἔργον ἐστὶ τῇ βασιλείᾳ μου, πανευγενέστατε καὶ τῷ ὄντι Χριστιανικώτατε ἀδελφέ. Καὶ πῶς γὰρ οὐκ ἐξέσται τῇ τοῦ κράτους ἡμῶν θεοσεβείᾳ ἐπεὶ χεσθαί σοι τὰ κρείττω τε καὶ λυσιτελέστερα τὴν ἐν σοὶ καταμαθούσῃ θεοσεβείαν; Ἡ

γὰρ πρὸς τὴν ἡμετέραν βασιλείαν ἀδελφική σου αὕτη ῥοπή καὶ διάθεσις καὶ ὁ μετὰ τοῦ κακομηχάνου ἀνδρὸς συμφωνηθεὶς ἀναδεχθῆναί σοι κάματος, ἵνα τὸν παλαμναῖον καὶ ἀλιτήριον καὶ τοῦ Θεοῦ πολέμιον καὶ τῶν Χριστιανῶν ἀξίως μετέλθῃς τῆς κακοφροσύνης αὐτοῦ πολλήν σοι τὴν ἀγαθοθέλειαν τῆς ψυχῆς διαδείκνυσι, καὶ τὸ ἔργον τοῦτο φανερὰν τὴν πληροφορίαν παρίστησι τοῦ κατὰ Θεὸν σου φρονήματος. 3.10.4 Τὰ δὲ κατὰ τὴν ἡμετέραν βασιλείαν τᾶλλα μὲν ἔχει καλῶς, ἐν ἐλαχίστοις δὲ ἀστατεῖ καὶ ταράττεται τοῖς κατὰ τὸν Ῥομπέρτον κυμαινόμενα. Ἄλλ' εἴ τι δεῖ πι στεύειν Θεῷ καὶ τοῖς ἐκείνου δικαίοις κρίμασι, ταχεῖα ἢ καταστροφή τοῦ ἀδικωτάτου τούτου ἀνθρώπου παρέσεται. Οὐδὲ γὰρ ἀνέξεται πάντως Θεὸς ῥάβδον ἀμαρτωλῶν κατὰ τῆς κληρονομίας αὐτοῦ ἐπαφίεσθαι. Τὰ μέντοι παρὰ τοῦ κράτους ἡμῶν συμφωνηθέντα ἀποσταλῆναι τῇ μεγάᾳ λοδυνάμῳ σου ἐξουσίᾳ, αἱ ἑκατὸν τεσσαράκοντα τέσσαρες χιλιάδες τῶν νομισμάτων καὶ τὰ ἑκατὸν βλαττία, ἀπεστάλησαν νῦν διὰ τοῦ πρωτοπροέδρου Κωνσταντίνου καὶ κατεπάνω τῶν ἀξιωματῶν κατὰ τὴν ἀρεσκείαν τοῦ πιστοτάτου καὶ εὐγενεστάτου σου κόμητος τοῦ Βουλχάρδου. Καὶ τὸ ῥηθὲν ποσὸν τῶν ἀποσταλόντων ἀπεπληρώθη διὰ τε εἰργασμένου ἀργύρου καὶ Ῥωμανάτου παλαιᾶς ποιότητος. Καὶ τελειούμενου τοῦ ὄρκου παρὰ τῆς εὐγενείας σου σταλήσονται σοι καὶ αἱ ὑπόλοιποι διακόσιοι δεκαεὶς χιλιάδες τῶν νομισμάτων καὶ ἡ ῥόγα τῶν δοθέντων εἴκοσιν ἀξιωματῶν διὰ τοῦ πιστοτάτου τῇ σῇ ἐξουσίᾳ Βαγγελάρδου, ὁπνίκα εἰς Λογγιβαρδίαν κατέλθῃς. 3.10.5 Ὅπως μέντοι ὀφείλει τελεσθῆναι ὁ ὄρκος, προεδηλώθη πάντως τῇ εὐγενείᾳ σου, ἀπαγγελεῖ δ' ἔτι σαφέστερον καὶ ὁ πρωτοπρόεδρος Κωνσταντῖνος καὶ κατεπάνω, ὃς καὶ παρὰ τοῦ κράτους ἡμῶν ἐνταλθεὶς ἕκαστον τῶν κεφαλαίων, ἅπερ μέλλουσι ζητηθῆναι καὶ διὰ τοῦ γενησομένου παρὰ σοῦ ὄρκου βεβαιωθῆναι. Ὅπνίκα γὰρ ἡ συμφωνία ἀναμεταξὺ τῆς βασιλείας μου καὶ τῶν παρὰ τῆς εὐγενείας σου ἀποσταλόντων πρέσβων ἐγίνετο, διεμνημονεύθησάν τινα τῶν ἀναγκαιοτέρων κεφάλαια· ὅτι δὲ περὶ τούτων μὴ ἔχειν πρόσταξιν εἶπον οἱ τῆς εὐγενείας σου ἄνθρωποι, κατὰ τοῦτο καὶ ἡ βασιλεία μου τὸν ὄρκον αὐτῆς ἀνήρτησε. Τοῖνυν καὶ τελεσθήτω ὁ ὄρκος παρὰ τῆς εὐγενείας σου, ὥς ὁ πιστός σου Ἀλβέρτης ἐνωμότως τῇ βασιλείᾳ μου ἐβεβαίωσε, καὶ ὥς τὸ ἡμέτερον κράτος κατὰ προσθήκην ἀναγκαιοτέραν αὐτοῦ ζητεῖ. 3.10.6 Ἡ δὲ βραδυτὴς τοῦ πιστοτάτου καὶ εὐγενεστάτου σου κόμητος τοῦ Βουλχάρδου γέγονε διὰ τὸ τὴν βασιλείαν μου βούλεσθαι τὸν φίλτατόν μοι ἀνεψιόν, τὸν υἱὸν τοῦ πανευτυχεστάτου σεβαστοκράτορος καὶ περιποθήτου αὐταδέλφου

τῆς βασιλείας μου, θεαθῆναι παρ' αὐτοῦ, ὡς ἂν ἐλθὼν ἀπαγγεῖλῃ σοι τὴν ἐν ἡλικίας ἀπαλῶ καταστάματι βεβηκυῖαν σύνεσιν τοῦ παιδός. Τὰ γὰρ ἔξω καὶ σωματικά δευτέρου τίθεται λόγου ἢ βασιλεία μου, εἰ καὶ ἐν τούτοις πολὺ ἔχει τὸ περιούσιον. Ὡς γὰρ τῇ μεγαλοπόλει ἐνδημήσας ἐθεάσατο τὸ παιδίον καὶ ὅσα εἰκὸς ὠμίλησεν, ἀπαγγελεῖ σοι ὁ πρέσβυς σου. Καὶ ἐπεὶ παιδίον μὲν οὕτω ὁ Θεὸς τῇ βασιλείᾳ μου ἐχαρίσατο, τόπον δέ μοι γνησίῳ παιδὸς ὁ φίλτατος οὗτος ἐπέχει ἀδελφιδοῦς, Θεοῦ εὐδοκοῦντος οὐδέν ἐστι τὸ κωλῶν ἐνωθῆναι ἡμᾶς δι' αἵματος συγγενικοῦ καὶ φίλα μὲν ἀλλήλοις φρονεῖν ὡς Χριστιανοῖς, οἰκειοῦσθαι δὲ καὶ τὰ ἀλλήλων ὡς συγγενεῖς, ἵν' ἐντεῦθεν δι' ἀλλήλων ἕκαστος δυναμούμενοι φοβεροὶ τοῖς ἐναντίοις ᾧμεν καὶ ἀήττητοι μετὰ Θεοῦ. 3.10.7 Τῇ μέντοι εὐγενείᾳ σου νῦν ἀπεστάλησαν δεξιωμάτων ἕνεκεν ἐγκόλπιον χρυσοῦν μετὰ μαργαριταρίων, θήκη διάχρυσος ἔχουσα ἔνδον τμήματα διαφόρων ἁγίων, ὧν ἕκαστον διὰ τοῦ ἐφ' ἐκάστῳ αὐτῶν ἐντεθέντος χαρτίου γνωρίζεται, καυκίον σαρδονύχιον καὶ ἐμπότης κρύος, ἀστροπέλεκιν δεδεμένον μετὰ χρυσαφίου καὶ ὅπο βάλσαμον. 3.10.8 Μακρύναι ὁ Θεὸς τὴν ζωὴν σου, πλατύναι τὰ τῆς ἐξουσίας σου ὅρια καὶ θεῖν σοι πάντας τοὺς ἀντιπίπτοντας εἰς ὄνειδισμόν καὶ εἰς καταπάτημα. Εἰρήνην εἴη τῇ ἐξουσίᾳ σου καὶ γαλήνης ἥλιος ἐπιλάμψοι πάσῃ τῇ ὑπηκόῳ σου, καὶ γένοιντό σοι ἅπαντες εἰς ἀφανισμόν οἱ ἐχθροὶ τῆς ἁνωθεν κραταιᾶς ἰσχύος κατὰ πάντων σοι χαριζομένης τὸ ἅμαχον τοσοῦτον τὸ ἀληθινὸν αὐτοῦ ὄνομα ἀγαπῶντι καὶ κατὰ τῶν ἐχθρῶν ἐκείνου τὴν χεῖρα ὀπλίζοντι.»

3.11.1 Οὕτω μὲν οὖν τὰ κατὰ τὴν ἐσπέραν οἰκονομήσας αὐτὸς πρὸς τὸ κατεπεῖγον καὶ ὑπόγυον τὸν κίνδυνον ἀπειλοῦν ἡτοιμάζετο ἐγκαρτερῶν ἔτι τῇ βασιλίδι τῶν πόλεων, σκοπῶν ὅπως διὰ παντοίας μεθόδου τοῖς εἰς προὔπτον ἐπικειμένοις ἐχθροῖς ἀντικατασταίῃ. Καὶ ἐπεὶ, ὡς ὁ λόγος φθάσας ἐδήλωσε, τοὺς μὲν ἀθεωτάτους Τούρκους περὶ τὴν Προποντίδα ἐώρα ἐνδιατρίβοντας, τοῦ Σολουμᾶ τῆς ἐφ' ἀπάσης ἐξουσιάζοντος καὶ περὶ τὴν Νίκαιαν αὐλιζομένου (οὗ καὶ τὸ σουλτανικὸν ἦν, ὅπερ ἂν ἡμεῖς βασιλεῖον ὀνομάσαιμεν) καὶ προνομεῖς συνεχῶς ἀποστέλλοντος καὶ ληξομένου ἅπαντα τὰ τε περὶ τὴν Βιθυνίαν διακείμενα καὶ Θυνίαν, καὶ μέχρις αὐτῆς Βοσπόρου τῆς νῦν καλουμένης Δαμάλεως ἱππλησίας καὶ ἐπιδρομὰς ποιουμένων καὶ λεῖαν πολλὴν ἀφαιρουμένων καὶ μόνον οὐ ὑπεράλλεσθαι καὶ αὐτῆς ἐπιχειροῦντας τῆς θαλάσσης. Οὕς οἱ Βυζάντιοι ὁρῶντες

ἀφόβως πάντῃ ἐνδιατρίβοντας ἐν τοῖς περὶ τὰς ἀκτὰς διακειμένοις

πολιχνίοις καὶ ἱεροῖς τεμένεσι μή τιнос ἐκεῖθεν αὐτοὺς ἀπελαύνοντος ἔντρομοι διὰ παντὸς ὄντες διηποροῦντο ὅ τι δεῖ διαπράξασθαι. 3.11.2 Ταῦτα ὁρῶν ὁ βασιλεὺς, πολλοῖς κυμαινόμενος λογισμοῖς καὶ πολλὰς λαμ βάνων μεταβολὰς καὶ τροπὰς τοῦ κρατήσαντος γίνεται λογισμοῦ καί, ὥς ἐνόν, ἔργου εἶχετο. Ἀφ' ὧν οὖν ἐξ ὑπο γίου συνειλοχὼς ἦν Ῥωμαίων ἀνδρῶν καὶ τινων τῶν ἀπὸ τοῦ Χώματος ὠρμημένων δεκάρχας προχειρισάμενος καὶ ἐν ἀκατίοις ἐνθήμενος τοὺς μὲν ψιλὸς τόξα καὶ ἀσπίδα φέροντας μόνον, τοὺς δὲ καὶ ἄλλως θωρήξασθαι εἰδότας κόρυσίν τε καὶ ἀσπίσιν καὶ δόρυσι, νυξὶ περὶ τὰς ἀκτὰς καὶ τοὺς αἰγιαλοὺς ἐρχομένους λάθρα ἐξάλλεσθαι τε καὶ τοῖς ἀθέοις εἰσιπύπτειν ἐκέλευεν, εἴ γε κατανοοῖεν μὴ πολλὰ πλοῦς τῆς αὐτῶν ποσότητος ἐκείνους εἶναι, καὶ εὐθὺς παλινωστεῖν ἕκαστος ὅθεν ἐξῆι. Ἀπειροπολέμους δὲ πάντη γινώσκων αὐτοὺς ἐπέσκηπτεν ἀσοφῆν τὴν εἰρεσίαν τοῖς ἐρέταις παραγγέλλειν ποιεῖσθαι φυλαττομένους ἅμα καὶ ἀπὸ τῶν ἐν ταῖς ῥωχαῖς τῶν πετρῶν λοχόντων βαρβάρων. 3.11.3 Τούτων γοῦν ἐπὶ τισιν ἡμέραις οὕτω τελουμένων κατ' ὀλίγον τῶν περὶ τὴν θάλατταν χωρίων ἀνωτέρω ἐχώρουν οἱ βάρβαροι. Ὅπερ ὁ αὐτοκράτωρ μεμαθηκὼς τοῖς ἀπο σταλεῖσι παρεκελεύετο καταλαβεῖν, ἅπερ ἐκεῖνοι πρόφην κατεῖχον πολίχνια καὶ οἰκοδομήματα, καὶ εἴσω τούτων διανυκτερεύειν. Περὶ δὲ τὰς ἡλιακὰς αὐγάς, ὁπηνίκα χορταγωγίας χάριν ἢ τινος ἐτέρας χρεῖας τοῖς ὑπεναντίοις ξυμβαίνει ἐξέναι, ἀθρόον αὐτοῖς ἐπιτίθεσθαι, καὶ εἴ τι κατ' αὐτῶν δυνηθεῖεν, ἀρκεῖσθαι τούτῳ, κἂν μικρὸν ᾖ, καὶ μὴ πλεῖον ζητοῦντας παρακινδυνεύειν καὶ θάρσος τοῖς ἐχθροῖς ἐντεῦθεν διδόναι, ἀλλ' εὐθὺς ὑποστρέφειν καὶ εἴσω τῶν φρουρίων γίνεσθαι. 3.11.4 Οὐ πολὺ τὸ ἐν μέσῳ, καὶ πορρωτέρω αὐθις οἱ βάρβαροι ἐγίνοντο, ὥστε ἀποθαρρῆσαι τὸν αὐτοκράτορα τοῖς τέως πεζοῖς καὶ ἰπάσασθαι κελεῦσαι καὶ δόρυ κινεῖν καὶ πολλοὺς διαύλους ἰππασίας κατὰ τῶν ἐναντίων ποιεῖν οὐκέτι ἐν νυκτὶ οὐδὲ λάθρα ἐμπίπτουσιν, ἀλλὰ καὶ ἡμέρας ἄρτι αὐγαζούσης. Καὶ οἱ τέως δεκάρχαι πεντηκοντάρχαι γεγόνασι καὶ οἱ πεζῇ καὶ νυκτὸς μετὰ δέους πολλοῦ τοῖς ἐναντίοις μαχόμενοι ἐωθινοὶ αὐτοῖς ἐπετίθεντο καὶ ἡλίου ἐς μεσουράνημα φθάνοντος μετὰ θάρσους λαμπροὺς ξυνίστων πολέμους. Οὕτως οὖν τοῖς μὲν εἰς τοῦπίσω προὔχῳ τὰ πράγματα, τῇ δὲ Ῥωμαίων ἀρχῇ ἀναλάμπειν κατὰ μικρὸν τὸν ὑποτυφόμενον τῆς ἐξουσίας σπινθῆρα ξυνέβαινε. Οὐ γὰρ ἀπὸ τῆς Βοσπόρου μόνον καὶ τῶν τῇ θαλάττῃ παρακειμένων χωρίων ὁ Κομνηνὸς αὐτοὺς πόρρω που μάλα ἀπῆλασεν, ἀλλὰ καὶ τῶν περὶ τὴν Βιθυνίαν καὶ Θυνίαν ἅπασαν καὶ τῶν τῆς Νικομήδους ὁρίων ἐκδιώξας τὰ

περὶ εἰρήνης ἀνέπεισε τὸν σουλτάνον μάλα θερμῶς ἐξαιτεῖσθαι. 3.11.5 Ὡς δὲ τὴν ἀκατάσχετον τοῦ Ῥομπέρτου ὁρμὴν ἐκ πολλῶν ἐβεβαιούτο καὶ ὡς ἀπειροπληθεῖς συναγροχῶς δυνάμεις ἤδη πρὸς τὴν ἡϊόνα τῆς Λογγιβαρδίας ἐγγίζειν ἐπείγεται, ἄσμενος τὸν περὶ εἰρήνης δέχεται λόγον. Εἰ γὰρ μὴδὲ τὸν Ἡρακλέα πρὸς δύο μάχεσθαι ἐνῆν, ὡς ὁ παροιμιώδης αἰνίττεται λόγος, πολλῶ μᾶλλον νέον ἀρχηγὸν νεωστὶ διεφθορυίας ἤδη ἐπιδραζάμενον ἀρχῆς, κατὰ μικρὸν μὲν πρὸ πολλοῦ φθι νούσης, εἰς τοῦσχατον δὲ ἤδη ἐληλακυίας, μὴ δυνάμεις, μὴ χρήματα κεκτημένον· προπέποτο γὰρ ἅπαντα ἐν μηδενὶ χρησίμῳ καταναλωθέντα. Ἐνθεν τοι καὶ τοὺς Τούρκους διὰ παντοίας μεθόδου τῆς τε Δαμάλεως καὶ τῶν περὶ αὐτὴν παραλίων τόπων ἐκδιώξας, ἅμα καὶ δώροις δεξιωσάμενος ἐξεβιάσατο εἰς εἰρηνικὰς ἀπονεῦσαι σπονδὰς· καὶ ὅρον αὐτοῖς τὸν καλούμενον Δράκοντα ποταμὸν δεδωκὼς μὴ υπερβαίνειν ὅλως αὐτοῦ μήτε ποτὲ πρὸς τὰ ὅρια Βιθυνῶν ἐξορμᾶν ἔπεισεν.

3.12.1 Οὕτω μὲν οὖν τὰ περὶ τὴν ἔω κατηύναστο. Κατὰ λαβῶν δὲ τὸ Δυρράχιον ὁ Παλαιολόγος ταχυδρόμον ἀπο στείλας τὰ περὶ τοῦ Μονομαχάτου ἐδήλου, ὅτιπερ τὴν ἐκείνου ἄφιζιν μεμαθηκὼς σπουδαίως πρὸς τε τὸν Βοδῖνον καὶ τὸν Μιχαηλᾶν προσεληλύθει. Ἐδεδίει γὰρ διὰ τὸ μὴ ὑπακοῦσαι, ἀλλὰ κενὸν ἀποπέμψαι, ὃν πρὸ τοῦ τὴν μελετωμένην ἀποστασίαν εἰς φῶς ἀγαγεῖν ὁ βασιλεὺς Ἀλέξιος πρὸς αὐτὸν ἐπεπόμφει γραμματοκομιστὴν χρήματα δι' αὐτοῦ αἰτούμενος, κἂν ὁ βασιλεὺς μὴδὲν κατ' αὐτοῦ ἕναν τίον διενοεῖτο, εἰ μὴ τὴν τῆς ἀρχῆς παράλυσιν διὰ τὴν ἤδη ῥηθεῖσαν αἰτίαν. Διαγνοὺς δὲ τὰ κατὰ τὸν Μονομαχάτον ὁ αὐτοκράτωρ χρυσόβουλλον λόγον πρὸς αὐτὸν ἐξα ποστέλλει πᾶσαν ἀφροντισίαν αὐτῷ παρέχων· ὃν ἐν χερσὶν ἐκεῖνος λαβὼν παλινδρομεῖ πρὸς τὰ βασιλεια. 3.12.2 Ὁ δὲ Ῥομπέρτος εἰς Ὑδροῦντα παραγενόμενος καὶ τὴν ἅπασαν αὐτοῦ ἐξουσίαν καὶ αὐτῆς δὴ τῆς Λογγιβαρδίας τῷ υἱῷ αὐτοῦ Ῥογέρη ἀναθέμενος ἐκεῖθεν ἐξελθὼν τὸν λιμένα τοῦ Βρεντησίου κατέλαβε, κάκεισε τὴν τοῦ Παλαιολόγου ἐς τὸ Δυρράχιον ἔλευσιν μεμαθηκὼς, παραχρῆμα ἐν τοῖς μεῖζοσι τῶν πλοίων πύργους δειμάμενος διὰ ξύλων, διὰ βύρσης τούτους περιέστειλε καὶ πάντα τὰ πρὸς τειχομαχίαν ἐπὶ τήδεα ἐν ταῖς ναυσὶ σπουδαίως εἰσαγαγὼν εἰς τε τοὺς δρόμοντας ἵππους τε καὶ ἐνόπλους ἱππέας εἰσελάσας καὶ πάντοθεν τὰ πρὸς πόλεμον ὀξέως μάλα ἐξαρτύσας διαπερᾶν ἠπείγετο. Ἐσκόπει γάρ, ὀπηνίκα τὸ Δυρράχιον καταλάβῃ, περιζῶσαι τοῦτο διὰ τῶν ἐλεπόλεων ἀπὸ τε θαλάττης καὶ ἡπείρου, ἵν' ἅμα μὲν καταπλήξῃ τοὺς ἐντός,

ἅμα δὲ καὶ πανταχόθεν περιστοιχίσας αὐτοὺς ἐξ ἐφόδου τὴν πόλιν αἰρήσεται. Θόρυβος τοίνυν ἐντεῦθεν τούς τε νησιώτας καὶ τοὺς περὶ τὴν ἡϊόνα τοῦ Δυρραχίου ταῦτα μεμαθηκότας κατέσχε πολὺς. 3.12.3 Ἐπεὶ δὲ κατὰ γνώμην αὐτῷ τὰ πάντα ἤδη τετέλεσται, λύσας τὰ πρυμνήσια τούς τε δρόμοντας καὶ τὰς τριήρεις νῆας καὶ μονήρεις κατὰ τὴν τῶν ναυτικῶν ἐμπειρίαν εἰς πολέμου σχῆμα διατυπώσας σὺν εὐταξίᾳ τοῦ πλοὸς ἀπεπειρᾶτο. Οὐρίου δὲ τυχὼν πνεύματος τὴν κατὰ τὸν Αὐλῶνα περαίαν κατέλαβε καὶ τὴν ἡϊόνα παραπλέων ἀπῆλθε μέχρι Βοθρεντοῦ. Κάκεισε ἐνωθεὶς μετὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Βαΐμουントου προφθάσαντος περᾶσαι καὶ τὸν Αὐλῶνα ἐξ ἐφόδου κατασχεῖν, διχῇ τὸ ἅπαν διελὼν στράτευμα τὸ μὲν αὐτὸς κατεῖχε διὰ θαλάττης τὸν ἀπόπλουν ὡς πρὸς τὸ Δυρράχιον ἐθέλων ποιήσασθαι, τοῦ δὲ τὸν Βαΐμουντον ἄρχειν ἐπέτρεψε διὰ ξηρᾶς μέλλοντα πρὸς τὸ Δυρράχιον ὁδεῦσαι. 3.12.4 Καὶ δὴ τὴν Κορυφῶ διελθὼν καὶ πρὸς τὸ Δυρράχιον ἀποκλίνας κατὰ τι ἀκρωτήριον Γλῶσσαν καλοῦ μενον μεγίστῳ κλύδωνι αἴφνης περιπεπτῶκει. Νιφετὸς γὰρ πολὺς καὶ ἄνεμοι τῶν ὀρῶν κινηθέντες τὴν θάλασσαν σφοδρῶς συνετάραττον. Κάντεῦθεν ἠγεῖρετό τε τὰ κύματα καὶ ἐπωρύετο αἶ τε κῶπαι τῶν προσκώπων καθιέντων ἐθραύοντο τὰ θ' ἰστία διαβιβρώσκοντες ἦσαν οἱ ἄνεμοι, αἱ δὲ κεραῖαι συνθλώμεναι κατὰ τοῦ καταστρώματος ἔπιπτον καὶ αὐτανδρα ἤδη τὰ σκάφη κατεποντίζετο, κἂν θέρους ὥρα ἦν τοῦ ἡλίου τὸν καρκίνον ἤδη παρελθόντος καὶ πρὸς τὸν λέοντα ἐπειγομένου, ὅποτε καὶ τὴν τοῦ κυνὸς ἐπιτολὴν εἶναι φασιν. Ἐταράττοντο οὖν ἅπαντες ἐξαπορούμενοι καὶ οὐκ εἶχον ὅ τι καὶ δράσαιεν πολέμοις τοιούτοις ἀντικαθίστασθαι μὴ δυνάμενοι. Θροῦς δὲ ἐπῆρτο πολὺς, ὥμωζον, ἐποτνῶντο, ἐθεοκλύτουν Θεὸν σωτῆρα ἐπικαλοῦμενοι καὶ τὴν ἡπειρον θεάσασθαι ἐπνύχοντο. 3.12.5 Ὁ δὲ κλύδων τέως οὐκ ἐνεδίδου μηνίοντος ὥσπερ τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸ τοῦ Ῥο μέρτου ἀκάθεκτον καὶ ὑπέρογκον φρύαγμα καὶ τὸ τέλος ἐκ πρώτης ἀφετηρίας οὐκ εὐτυχὲς παραδεικνύοντος ἤδη. Τὰ μὲν οὖν τῶν πλοίων σὺν αὐτοῖς πλωτήρσι κατεποντίσθη, τὰ δὲ ταῖς ἀκταῖς προσαραχθέντα συνεθλάσθη. Τῶν δὲ περιστελλουσῶν τοὺς πύργους βυρσῶν ὑπὸ τοῦ ὕετοῦ χαλαρῶ τέρων γεγονυῶν οἱ τε ἥλοι τῶν οἰκείων τόπων ἐξέστησαν καὶ τὸ ἐντεῦθεν αἱ βύρσαι βάρος εἰληφυῖαι τοὺς ξυλίνους ἐκείνους πύργους ταχὺ περιέτρεψαν καὶ καταρραγέντες τὰς ναῦς κατέδυσαν. Τὸ δὲ γε σκάφος, ἐν ᾧ ὁ Ῥομπέρτος ἐνῆν, ἡμίθραυστον γεγονὸς μόγις διεσώθη· ἐσώθησαν δὲ καὶ τινες τῶν ὀλκάδων σὺν τοῖς πλωτήρσι παραδόξως. 3.12.6 Πολλοὺς μὲν ἢ θάλαττα ἀποπτύσασα, οὐκ ὀλίγα δὲ βαλάντια καὶ ἄλλα τινά, ἐξ ὧν τὸ

ναυτικὸν τοῦ Ῥομπέρτου συνεπε φέρετο, περὶ τὴν ψάμμον κατέστρωσε. Τοὺς μέντοι νεκροὺς οἱ σωθέντες περιστέλλοντες ἔθαπτον κάντεῦθεν πολλῆς τῆς ἐκ τούτων δυσωδίας ἐπίμπλαντο· οὐ γὰρ ἐνῆν αὐτοῖς τοσοῦτους ῥαδίως ἐνσοριάσαι. Τῶν οὖν ἐδωδίων πάντων ἀφανισθέντων τάχα ἂν καὶ ὑπὸ λιμοῦ διεφθάρησαν οἱ τέως σωθέντες, εἰ μὴ τὰ λήϊα πάντα καὶ οἱ ἄγροι καὶ οἱ κῆποι τοῖς καρποῖς ἔβριθον. Συνετὰ μὲν οὖν ταῦτα ἦσαν πᾶσι τοῖς φρονοῦσιν ὀρθῶς, τὸν δὲ Ῥομπέρτον οὐδὲν τῶν γεγο νότων ἐφόβει ἀκαταπτόητον ὄντα καὶ ἐς τοσοῦτον, οἶμαι, τὴν ζωὴν ἐαυτῷ διαρκέσαι ἐπευχόμενον, ἐφ' ὅσον πρὸς οὓς ἐθέλει μάχεσθαι δύναίτο ἄν. 3.12.7 Ἐνθεν τοι καὶ τοῦ προκει μένου σκοποῦ τῶν γεγονότων οὐδὲν ἀπείρξεν αὐτόν, ἀλλὰ μετὰ τῶν σωθέντων (ἦσαν γάρ τινες οἱ Θεοῦ ἀμάχῳ δυνάμει τοῦ κινδύνου ῥυσθέντες) ἐβδόμην ἡμέραν εἰς τὴν Γλαβινίτζαν ἐγκατετήσας, ἐφ' ᾧ αὐτὸν ἀνακτῆσασθαι, διαναπαῦσαι δὲ καὶ τοὺς ἐκ τοῦ κλύδωνος τῆς θαλάττης διασωθέντας, φθάσαι δὲ καὶ τοὺς εἰς τὸ Βρεντήσιον κατα λειφθέντας καὶ μὴν καὶ τοὺς ἄλλοθεν προσδοκωμένους διὰ στόλου καταλαβεῖν τοὺς τε πρὸ μικροῦ φθάσαντας διὰ τῆς ἡπείρου διαπεραιωθῆναι ἱππέας ἐνόπλους καὶ πεζοὺς καὶ τὸ ψιλὸν τῆς αὐτοῦ δυνάμεως, ἅπαντας συναγροχῶς διὰ τε τῆς ξηρᾶς καὶ θαλάσσης τὸ Ἰλλυρικὸν πεδῖον κατέλαβε μετὰ πασῶν τῶν αὐτοῦ δυνάμεων. 3.12.8 Συνῆν δὲ αὐτῷ καὶ ὁ ταῦτά μοι διηγούμενος Λατίνος, ὡς ἔλεγε, πρέσβυς τοῦ ἐπισκόπου Βάρεως πρὸς τὸν Ῥομπέρτον ἀποσταλεις, καὶ ὡς διεβεβαιούτο, σὺν τῷ Ῥομπέρτῳ τὴν τοιαύτην διέτριβε πεδιάδα. Καὶ δὴ ἐντὸς τῶν ἐρειπωθέντων τειχῶν τῆς πάλαι καλουμένης πόλεως Ἐπιδάμνου καλύβας ἐπήγγυντο ἰλαδὸν τὰς δυνάμεις κατατιθέμενοι. Ἐν ἧ βασιλεύς ποτε Ἠπειρώτης Πύρρος Ταραντίνοις ἐνωθεὶς Ῥωμαίοις ἐν Ἀπουλίᾳ καρτερόν τὸν πόλεμον συνεστήσατο· καὶ ἀνδροκτασίας ἐντεῦθεν πολλῆς γεγονυίας, ὡς ἅπαντας ἄρδην ξίφους παρανάλωμα γεγονέναι, ἄοικος πάντῃ καταλέλειπται. Ἐν ὑστέροις δὲ χρόνοις, ὡς Ἑλληνὲς φασὶ καὶ αὐτὰ δὴ τὰ ἐν τῇ πόλει γλυπτὰ γράμματα μαρτυροῦσιν, ὑπ' Ἀμφίονος καὶ Ζήθου ἀνοικοδομηθεῖσα εἰς ὃ νῦν ὁρᾶται σχῆμα αὐτίκα καὶ τὴν κλῆσιν μεταμείψασα Δυρράχιον προσηγόρευται. Τοσαῦτα μὲν οὖν προσιστορεῖσθαι καὶ περὶ ταύτης τῆς πόλεως· καὶ ἡμῖν τὰ τοῦ τρίτου λόγου ἐνταυθοῖ συμπεπεράνθω, τὰ δ' ἐφεξῆς ὁ μετὰ τοῦτον εὐθὺς ἱστορήσειεν.

4.t.1 ΑΛΕΞΙΑΣ Δ΄

4.1.1 Ἡ μὲν οὖν ἡπειρος τὸν Ῥομπέρτον εἶχε ἤδη ἐν αὐτῇ αὐλιζόμενον ἑπτὰ καὶ δεκάτην ἄγοντος τοῦ Ἰουνίου μηνὸς τῆς τετάρτης ἐπινεμήσεως μεθ' ἱππέων καὶ πεζῶν δυνάμεων ἀριθμὸν ὑπερβαινουσῶν, καὶ φοβερὸν ἰδεῖν ἀπὸ τε τοῦ σχήματος ἀπὸ τε τῆς στρατηγικῆς καταστάσεως· ἥδη γὰρ ἀπανταχόθεν αὐθις συνήθροιστο στράτευμα. Ἐν δὲ τῇ θαλάττῃ παντοῖον εἶδος πλοίων μεθ' ἐτέρων στρατιωτῶν ἐμπειρίαν πολλὴν τοῦ διὰ θαλάσσης πολέμου ἐχόντων τὸ ναυτικὸν αὐτοῦ διεπλώζετο. Περιστοιχισθέντες οὖν οἱ τοῦ Δυρραχίου ἐντὸς ἐξ ἐκατέρου μέρους, θαλάττης φημί καὶ ἡπείρου, καὶ ἀπειροπληθεῖς τὰς τοῦ Ῥομπέρτου ὀρῶντες δυνάμεις καὶ πάντα λόγον ὑπερβαινούσας μεγίστῳ δέει συνείχοντο. Ὁ δέ γε Παλαιολόγος Γεώργιος γενναῖος ὢν ἀνὴρ καὶ στρατηγικὴν πᾶσαν ἐξησκημένος, μυρίους δὲ πολέμους ἀγωνισάμενος περὶ τὴν ἑὼ καὶ νικητῆς ἀναδεδίχθεις, ἀκατάπληκτος ὢν τὴν πόλιν κατωχύρου τὰς τε ἐπάλξεις κατασκευάζων κατὰ τὰς ὑποθημοσύνας τοῦ αὐτοκράτορος καὶ λιθοβόλους τὰ τείχη καταπυκνῶν μηχανὰ νήμασι τοὺς τε ἀναπεπτωκότας τῶν στρατιωτῶν ἀνακτῶ μενος καὶ σκοποὺς δι' ὅλου καταστήσας τοῦ τείχους καὶ αὐτὸς δὴ περιπολεῦον διὰ πάσης νυκτὸς καὶ ἡμέρας ἐπαγρυπνεῖν τοὺς φυλάσσοντας παρεκελεύετο. Τηνικαῦτα δὲ καὶ διὰ γραμμάτων τὴν τοῦ Ῥομπέρτου ἔφοδον ἐδήλου τῷ αὐτοκράτορι καὶ ὅτι τὴν πόλιν πολιορκήσων τὸ Δυρράχιον παρεγένετο. 4.1.2 Οἱ δὲ ἐντὸς ὀρῶντες τὰς ἔξωθεν ἐλεπόλεις καὶ τὸν κατασκευασθέντα ὑπερμεγέθη μόνον ὑπερανεστηκότα καὶ αὐτῶν τῶν τοῦ Δυρραχίου τειχῶν βύρσαις τε πανταχόθεν περιπεφραγμένον καὶ τὰ λιθοβόλα μηχανήματα κατὰ κορυφὴν τούτου ἰστάμενα τὴν τε πᾶσαν περιβολὴν τῶν τειχῶν ἔξωθεν τοῦ στρατοπέδου περιζῶ σθεῖσαν καὶ τοὺς ἀπανταχόθεν συρρέοντας συμμάχους πρὸς τὸν Ῥομπέρτον καὶ τὰς παρακειμένας πόλεις ἐξ ἐπιδρομῆς πορθουμένας καὶ τὰς καλύβας καθ' ἐκάστην πολλαπλασιαζόμενας, δέει συνείχοντο διαγινώσκοντες ἤδη τὸν σκοπὸν τοῦ δουκὸς Ῥομπέρτου, ὥς οὐκ ἐπὶ τῷ πόλεις καὶ χώρας δηώσασθαι καὶ λείαν πολλὴν ἐκεῖθεν συγκομίσάμενος αὐθις εἰς Ἀπουλίαν ἐπαναστρέψαι, ὥς ἀπανταχοῦ διεκηρυκεῖτο, τὸ Ἰλlyρικὸν πεδῖον κατέλαβεν, ἀλλὰ τῆς ἀρχῆς τῆς Ῥωμαίων βασιλείας ἱμερόμενος τὸ Δυρράχιον, ὃ φασιν, ἐκ πρώτης ἀφετηρίας πολιορκῆσαι ἡπείγετο. 4.1.3 Κελεύει τοίνυν ὁ Παλαιολόγος ἄνωθεν πυθέσθαι, ὅτου χάριν παραγέγονεν. Ὁ δέ φησιν «ὥστε τὸν τῆς βασιλείας ἔξωσθέντα Μιχαὴλ τὸν ἐμὸν

κηδεστήν εἰς τὴν ἰδίαν τιμὴν αὐθις ἀποκαταστήσαι καὶ τὰς εἰς αὐτὸν γεγυνοῦσας ὕβρεις ἐπεξελεῖν καὶ τὸ ὅλον ἐκδικῆσαι αὐτόν». Οἱ δὲ φασὶ πρὸς αὐτὸν ὡς «εἰ τὸν Μιχαὴλ θεασάμενοι γνωρίσομεν, προσκυνήσομέν τε εὐθὺς αὐτὸν καὶ τὴν πόλιν παραδῶμεν». Ταῦτα ἀκούσας ὁ Ῥομπέρτος προστάσσει εὐθὺς τὸν Μιχαὴλ λαμπρῶς ἀμφιασθέντα ὑποδεικνύειν τοῖς τῆς πόλεως οἰκήτορσιν. Ἀπαγαγόντες δὲ τὸν τοιοῦτον μετὰ λαμπρᾶς προπομπῆς παντοίοις ὀργάνοις μουσικοῖς καὶ κυμβάλοις κατακτυπούμενον ὑποδεικνύουσιν. Ἄμα δὲ τῷ τοῦτον θεάσασθαι ἄνωθεν μυρίαὺς ὕβρεσιν ἔπλυνον μὴ ἐπιγινώσκειν αὐτὸν ὅλως δισχυρίζομενοι. Ὁ δὲ Ῥομπέρτος παρ' οὐδὲν ταῦτα θέμενος τοῦ προκειμένου ἔργου εἶχετο. Ἐν ὅσῳ δὲ ταῦτα οἱ τε ἐντὸς καὶ ἐκτὸς πρὸς ἀλλήλους ἔλεγον, ἄφνω τῆς πόλεως ἐκπηδήσαντές τινες μετὰ τῶν Λατίνων συναίρουσι πόλεμον καὶ μερικῶς αὐτοὺς καταβλάψαντες αὐθις εἰσῆλθον εἰς τὸ Δυρράχιον. 4.1.4 Περὶ δέ γε τοῦ συνεφεπομένου μοναχοῦ τῷ Ῥομπέρτῳ διαφόρου γνώμης ἦσαν οἱ πλείους. Οἱ μὲν διεκήρυττον τὸν οἰνοχόον λέγοντες εἶναι Μιχαὴλ βασιλέως τοῦ Δούκα, οἱ δὲ αὐτὸν ἐκεῖνον διεβεβαιοῦντο τὸν αὐτοκράτορα Μιχαὴλ τὸν τοῦ βαρβάρου συμπένθερον, δι' ὃν καὶ τὸν πολὺν ἀνεῖλετο πόλεμον, ὡς φασιν· ἔνιοι δὲ διενίσταντο ἀκριβῶς εἰδέναι, ὅτι σκῆψις ἦν τὸ ὅλον τοῦ Ῥομπέρτου· οὐ γὰρ αὐτόμολος εἰς αὐτὸν ἐκεῖνος ἐληλύθει. Ἀλλ' ἐπεὶ ἀπὸ ἐσχάτης πενίας καὶ τύχης ἀφανοῦς διὰ δραστηριότητα φύσεως καὶ φρονήματος ὄγκον πασῶν τῶν κατὰ τὴν Λογγί βαρδίαν πόλεων καὶ χωρῶν καὶ αὐτῆς Ἀπουλητίας ἐγκρατὴς γεγυνώς κύριον ἑαυτὸν κατέστησεν, ὡς ὁ λόγος ἄνωθεν φθάσας ἰστόρησε, μετ' οὐ πολὺ εἰς ἔφεσιν πλείονων ἐλθόν, ὅποια ταῖς ἀκορέστοις ἐγγίνεσθαι εἴωθε ψυχαῖς, τῶν κατὰ τὸ Ἰλλυρικὸν διακειμένων πόλεων δεῖν ἔγνω ἀποπειρᾶσθαι καὶ οὕτως, εἰ εὐδὰ αὐτῷ τὰ πράγματα γένοιτο, τοῖς ἐμπροσθεν ἐπεκτείνεσθαι. Καὶ γὰρ πᾶς φιλοχρήματος, ἐπειδὰν ἀρχῆς δράξοιτο, γαγγραίνης κατ' οὐδὲν διενήνοχεν, ἥτις, ἐπειδὰν σώματος ἐπιλάβοιτο, οὐδαμῶς ἴσταται, μέχρις ἂν τὸ ὅλον διαπορευομένη λυμῆνται.

4.2.1 Ὁ δὲ αὐτοκράτωρ πάντα διὰ γραμμάτων τοῦ Παλαιολόγου ἀναδιδάχθεις καὶ ὅτι κατὰ τὸν Ἰούνιον μῆνα διαπεράσας (ὡς ὁ λόγος φθάσας ἐδήλωσε) καὶ τοσοῦτῳ κλύδωνι καὶ ναυαγίῳ κατασχεθεὶς καὶ οἷα θεομηνία περὶ πεσῶν οὐχ ὑπεστάλη, ἀλλὰ τὸν Αὐλῶνα μετὰ τῶν σὺν αὐτῷ συνελθόντων ἐξ ἐφόδου κατέσχε, καὶ ὅπως αὐθις ἀπανταχόθεν ἀπειροπληθεῖς δυνάμεις ἐς αὐτὸν συρρέουσι νιφάσιν ἐοικυῖα χειμερήσι καὶ οἱ κουφότεροι τὸν ψευδῶ νυμον ἐπ' ἀληθείας Μιχαὴλ εἶναι τὸν βασιλέα

πιστεύοντες προσέρχονται τῷ Ῥομπέρτῳ, ἐδεδίει πρὸς τὸ τῆς ὑπο θέσεως ἀποβλέπων μέγεθος καὶ τὰς ὑπ' αὐτὸν δυνάμεις μηδὲ τὸ πολλοστὸν τῶν τοῦ Ῥομπέρτου σωζούσας κατα νοῶν δέον ἔκρινεν ἐκ τῆς ἐφ' αὐτῆς Τούρκους μετακαλέσασθαι καὶ τηνικαῦτα περὶ τούτου δηλοῖ τῷ σουλτάνῳ. 4.2.2 Ἀλλὰ καὶ τοὺς Βενετικούς προσκαλεῖται δι' ὑποσχέσεων καὶ δώρων (ἀφ' ὧν, ὥς φασι, καὶ τὸ βένετον χρῶμα ἐν ταῖς ἱππικαῖς ἀμίλλαις Ῥωμαίοις ἐξεύρηται) τὰ μὲν ἐπαγγειλάμενος, τὰ δὲ καὶ προτείνων ἤδη, εἰ μόνον θελήσαιεν τὸ ναυτικὸν ἀπάσης τῆς χώρας αὐτῶν ἐξοπλίσαι καὶ τάχιον εἰς τὸ Δυρράχιον καταλαβεῖν, ἐφ' ᾧ τοῦτο μὲν φυλάττει, μετὰ δὲ τοῦ στόλου τοῦ Ῥομπέρτου καρτερὸν συστήσασθαι πόλεμον. Καὶ εἰ κατὰ τὰ διαμνηθέντα αὐτοῖς ποιήσαιεν, εἴτε Θεοῦ ἐπαρήγοντος τὴν νικῶσαν σχοίεν, εἴτε (ὅποια συμβαίνειν εἴωθεν) ἡττηθεῖεν, ἐκεῖνα αὐτὰ λήψονται κατὰ τὰ ὑπεσχημένα, ὥσπερ εἰ κατὰ κράτος ἐνίκησαν. Ἀλλὰ καὶ ὅποσα τῶν θελημάτων αὐτῶν μὴ ἐπισημασθῇ τῇ τῶν Ῥωμαίων ἀρχῇ εἶεν, ἀποπληρωθήσονται διὰ χρυσοβούλλων λόγων ἐμπεδωθέντα. 4.2.3 Οἱ δὲ τούτων ἀκούσαντες πάντα ὅσαπερ ἤθελον αὐτοῖς διὰ πρέσβων ἐξαιτησάμενοι τὰς ὑποσχέσεις βεβαίως λαμβάνουσι. Τηνικαῦτα τοίνυν στόλον εὐτρεπίσαντες διὰ παντοῦ εἶδους πλοίων τὸν πρὸς Δυρράχιον ἀπόπλουν ἐποιοῦντο σὺν εὐταξίᾳ πολλῇ. Καὶ πολλοὺς κελεύθους διανηξάμενοι κατέλαβον τὸ ἐπ' ὀνόματι τῆς ὑπεραμώμου θεοτόκου πάλαι ἀνοικοδομηθὲν τέμενος εἰς τόπον Παλλία καλούμενον ἀπέχοντα τῆς παρεμβολῆς τοῦ Ῥομπέρτου ἐξωθεν τοῦ Δυρραχίου κειμένης ὥσει σταδίους ὀκτωκαίδεκα. Θεασάμενοι δὲ τὸ ναυτικὸν τοῦ Ῥομπέρτου ἐκεῖθεν τῆς πόλεως Δυρραχίου παντοῖα εἶδει πολεμικῶν ὀργάνων περιτεφραγμένον ἀπεδειλίαν πρὸς τὸν πόλεμον. Μεμαθηκὼς δὲ τὴν τούτων ἔλευσιν ὁ Ῥομπέρτος πέμπει τὸν υἱὸν αὐτοῦ Βαῖμοῦντον πρὸς αὐτοὺς μετὰ στόλου μηνύων εὐφημῆσαι τὸν βασιλέα Μιχαὴλ καὶ αὐτὸν τὸν Ῥομπέρτον. Οἱ δὲ ἐξ νέωτα τὴν εὐφημίαν ἀνήρτων. Ἐσπέρας δὲ καταλαβούσης, ἐπεὶ οὐκ ἐνῆν αὐτοῖς ταῖς ἀκταῖς προσπελάσαι, νηνεμίας οὕσης, συναρτήσαντες τὰ μείζονα τῶν πλοίων καλωδίους τε δεσμήσαντες καὶ τὸν λεγόμενον πελαγολιμένα συναρτίσαντες πύργους τε ξυλίνους ἐν τοῖς ἰστίοις αὐτῶν οἰκοδομήσαντες διὰ καλωδίων ἀνήγαγον ἐν αὐτοῖς τὰ ἐκάστῳ αὐτῶν συνεφεπόμενα μικρὰ ἀκάτια. Ἐντὸς δὲ τῶν τοιούτων ἄνδρας ἐνόπλους εἰσαγαγόντες ξύλα τε παχὺ τατα εἰς μέρη διατεμόντες οὐκ εἰς πλεῖον πήχεος ἐνὸς σιδηρέους ἥλους ὀξεῖς ἐμπήξαντες ἐν αὐτοῖς τὴν τοῦ Φραγκικοῦ στόλου ἐξεδέχοντο ἔλευσιν. 4.2.4 Ἡμέρας δὲ ἤδη ἀνυγάζουσης

καταλαμβάνει ὁ Βαϊμοῦντος τὴν εὐφημίαν ἐξαιτούμενος. Τῶν δὲ εἰς τὸν πώγωνα αὐτοῦ ἐφυβρι σάντων τοῦτο ὁ Βαϊμοῦντος μὴ ἐνεγκὼν αὐτὸς πρῶτος κατ' αὐτῶν ἐξορμήσας τοῖς μεγίστοις τῶν αὐτῶν πλοίων προσεπέλασεν, εἴτα καὶ ὁ λοιπὸς στόλος. Καρτεροῦ δὲ πολέμου συρραγέντος, ἐπεὶ ὁ Βαϊμοῦντος καρτερώτερον αὐτοῖς ἀπεμάχετο, ἐν τῶν εἰρημένων ξύλων ἄνωθεν ρίψαντες εὐθὺς διέτρησαν τὴν ναῦν, ἐν ἧ ὁ Βαϊμοῦντος ἐτύγχανεν ὢν. Ὡς δὲ ἀναρροιβδήσαντος τοῦ ὕδατος καταποντίζεσθαι ἔμελλον, οἱ μὲν ἐξερχόμενοι τῆς νεῶς, ἐξ οὐπερ ἔφευγον, εἰς τοῦτ' αὐτὸ ἐνέπιπτον καὶ ἐβυθί ζοντο, οἱ δὲ μετὰ τῶν Βενετικῶν μαχόμενοι ἀνηρέθησαν. Ἐκεῖνος δὲ εἰς κίνδυνον ἦδη ἐληλακῶς εἰς ἐν τῶν αὐτοῦ πλοίων εἰσπηδήσας εἰσεισιν. 4.2.5 Ἐπὶ πλέον δὲ θαρρὴ σαντες οἱ Βενετικοὶ καὶ τὴν κατ' αὐτῶν μάχην θαρραλέω τερον συνάψαντες καὶ τελείως κατατροπώσαντες τούτους ἐδίωξαν ἄχρι τῆς τοῦ Ῥομπέρτου σκηνῆς. Ἄμα δὲ τῷ τῇ χέρσῳ πελάσαι εἰσπηδήσαντες ἄλλον πόλεμον μετὰ τοῦ Ῥομπέρτου συνάπτουσι. Τούτους θεασάμενος ὁ Παλαιο λόγος ἐξελθὼν καὶ αὐτὸς ἀπὸ τοῦ κάστρου Δυρραχίου μαχόμενος ἦν μετ' αὐτῶν. Καρτεροῦ γοῦν γεγονότος πολέμου καὶ μέχρι τῆς τοῦ Ῥομπέρτου παρεμβολῆς φθάσαντος ἐκεῖθεν ταύτης πολλοὶ ἐδιώχθησαν, πολλοὶ δὲ καὶ παραν ἄλωμα ξιφῶν γεγονάσιν. 4.2.6 Οἱ δὲ Βενετικοὶ λείαν πολλὴν ἀφελόμενοι εἰς τὰ ἴδια πλοῖα παλινოსτήσαντες εἰσήεσαν, ὁ δὲ Παλαιολόγος εἰς τὸ κάστρον αὐθις εἰσεισιν. Ἡμέρας γοῦν τινας οἱ Βενετικοὶ διαναπαυσάμενοι ἀπο στέλλουσι πρὸς τὸν βασιλέα πρέσβεις διαμηνύοντες τὰ γεγονότα. Ὁ δὲ φιλοφρονησάμενος αὐτούς, ὥς εἰκός, καὶ μυρίων εὐεργεσιῶν ἀξιώσας ἀπέλυσεν ἀποστείλας μετ' αὐτῶν χρήματα ἱκανὰ πρὸς τε τὸν δοῦκα Βενετίας καὶ τοὺς ὑπ' αὐτὸν ἄρχοντας.

4.3.1 Ὁ δὲ Ῥομπέρτος μαχιμώτατος ὢν δεῖν ἔγνω μὴ ἀφίστασθαι τοῦ πολέμου, ἀλλὰ καρτερῶς μάχεσθαι. Χειμῶνος δὲ ὄντος οὐκ ἐνῆν αὐτῷ τὰ πλοῖα εἰς τὴν θάλασσαν καθελκύσαι· ἀπεῖργε δὲ καὶ τοὺς ἀπὸ Λογγιβαρδίας ἐρχο μένους καὶ τοὺς τὰ πρὸς χρεῖαν αὐτῷ ἐκεῖθεν κομίζοντας ὅ τε Ῥωμαϊκὸς καὶ ὁ τῶν Βενετικῶν στόλος τὸν ἀνάμε ταξὺ πορθμὸν ἐπιμελῶς τηροῦντες. Ὡς δὲ τὸ ἔαρ ἦδη παρῆν καὶ ὁ θαλάττιος κλύδων ἐπέπαυτο, πρῶτον μὲν οἱ Βενετικοὶ λύσαντες τὰ πρυμνήσια κατὰ τοῦ Ῥομπέρτου ἐξώρμησαν· ἐχομένως δὲ τούτοις ὁ Μαυρίξ μετὰ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ ἀπέπλευσε στόλου. Καὶ συναίρεται πόλεμος ἐντεῦθεν βαρύτατος καὶ οἱ τοῦ Ῥομπέρτου τὰ νῶτα διδόασιν· εἴτα δεῖν ἔγνω ὁ Ῥομπέρτος ἅπαντα τὸν αὐτοῦ στόλον ἐλκύσαι

εἰς τὴν χέρσον. 4.3.2 Οἱ δὲ νησιῶται καὶ τὰ παρὰ θάλατταν τῆς ἡπείρου πολίχνια καὶ ὁπόσοι ἄλλοι φόρους παρεῖχον τῷ Ῥομπέρτῳ, τεθαρρηκότες διὰ τὰ συμπεσόντα αὐτῷ οὐχ ἑτοιμῶς τὰ ἐπιτεθέντα βάρη ἐδίδουν τὴν αὐτοῦ κατὰ θάλατταν μαθόντες ἦτταν. Δεῖν οὖν ἔγνω πλείονι περιεργίᾳ πολέμου χρῆσασθαι καὶ διὰ τε θαλάττης καὶ ἡπείρου αὐθις μάχεσθαι. Ἐπεὶ δὲ οὐκ ἐνῆν τὰ κατὰ γνώμην εἰς ἔργον προάγειν, δεδιὼς τὸ ναυάγιον ἀνέμων μεγάλων τηνικαῦτα πνεόντων ἐγκαρτερήσας ἐπὶ δυσὶ μηνσὶ περὶ τὸν λιμένα τῆς Ἰερικῶ ηὔτρεπιζετο βουλόμενος ἀπὸ τε τῆς θαλάττης καὶ ἡπείρου μάχεσθαι καὶ τὰ τῆς μάχης ἐξήρτυεν. Ὁ δὲ στόλος ὃ τε Βενέτικος καὶ ὁ Ῥωμαϊκὸς ὡς ἐνὸν τὸν πορθμὸν ἐτήρει, καὶ ὀπνίκα μικρὸν ἢ θάλασσα τοῖς βουλομένοις πλεῖν νῶτα ὑπεῖχε, τοὺς ἐκεῖθεν πρὸς τὸν Ῥομπέρτον ἐπιχειροῦντας διαπερᾶν ἀπειργεν. Ὡς δὲ οὐδ' ἀπὸ τῆς ἡπείρου ῥαδίως ἐνῆν τὰ πρὸς χρεῖαν κομίζεσθαι περὶ τὸν Γλυκὺν ποταμὸν αὐλιζομένοις αὐτοῖς τῶν ἐκ τοῦ Δυρραχίου ἀπειργόντων τοὺς χορταγωγίας χάριν ἢ συγκομιδῆς ἐτέρας ἐξιόντας τῆς τοῦ Ῥομπέρτου ταφρείας, λιμῶνται ἐντεῦθεν τούτοις συνέβαινεν. Ἀλλὰ καὶ τὸ ἄηθες τοῦ τόπου μεγάλως αὐτοὺς ἐλυμαίνετο· διὰ παραδρομῆς τοῖνυν μηνῶν τριῶν, ὡς λέγεται, φθορὰ γέγονεν ἀνδρῶν εἰς χιλιάδας δέκα ποσουμένων. Ἡ δὲ νόσος αὕτη καὶ τὰς μετὰ τοῦ Ῥομπέρτου ἱππικὰς δυνάμεις καταλαβοῦσα πολλοὺς διέφθειρεν. Ἀπὸ μὲν γὰρ τῶν ἱππέων κόμητες καὶ λογάδες ἀλκιμῶτατοι ἄνδρες μέχρι τῶν πεντακοσίων νόσου καὶ λιμοῦ παρανάλωμα γεγόνασι, τῆς δὲ χθαμαλωτέρας τύχης ἱππεῖς ἀναρίθμητοι. 4.3.3 Τῶν δὲ πλοίων αὐτοῦ εἰς τὸν Γλυκὺν ἐνορμισθέντων ποταμὸν, ὡς εἴρηται, τούτου ὀλιγοθέντος διὰ τὴν ἀνυδρίαν ἥδη μετὰ τὸν χειμῶνα καὶ τὸ ἐπιγεγονὸς ἔαρ τοῦ θέρους θερμότερον ἐπιβάλλοντος, καὶ μὴδ' ὅποσον ταῖς χαράδραις εἴωθε καταρρεῖν ὕδωρ ἔχοντος ἐν ἀμχανίᾳ ἦν μὴ δυνάμενος αὐθις αὐτὰ εἰς τὴν θάλασσαν ἐλκύσαι. Ἀλλ' οἷα μηχανικώτατος ὢν καὶ βαθύνους ἀνὴρ πασσάλους ἐκατέρωθεν ἐκέλευε πῆγνυσθαι τοῦ ποταμοῦ, συνδεθῆναι δὲ τούτους διὰ λύγων πυκνῶν, εἴτα δένδρα παμμεγέθη κόπτοντας ῥιζόθεν ὀπισθεν αὐτῶν καταστρωννύειν ψάμμον ἐπιπάττοντας ἄνωθεν, ὡς εἰς ἓνα τὸ ὕδωρ συλλεμβεσθαι τόπον ὥσπερ εἰς διώρυχα μίαν τὴν ἐκ τῶν πασσάλων γεγυῖαν συναθροίζομενον. Καὶ κατὰ μικρὸν ἀναλιμνάζον τὸ ὕδωρ τὴν κρητίδα πᾶσαν ἐπλήρου τοῦ ποταμοῦ καὶ εἰς βάθος ἀξιόλογον ἤρχετο, ἕως τὰς ναῦς ἀνεκούφισε καὶ τὰς τέως ἐρηρυσμένας νῆας τῇ γῇ ἀνέσχε τε καὶ ἀκρόπλους ἐποίησε. Καὶ τὸ ἀπὸ τοῦδε εὐπλοίας ἐπιδραζάμενα τὰ πλοῖα εὐκόλως πρὸς τὴν θάλασσαν εἰλκύσθησαν.

4.4.1 Μεμαθηκὼς δὲ τὰ κατὰ τὸν Ῥομπέρτον ὁ αὐτοκράτωρ παραχρῆμα διὰ γραφῆς τῷ Πακουριανῷ τὴν αὐτοῦ ἀκάθεκτον ὁρμὴν παρίστησι καὶ ὅπως τὸν Αὐλῶνα κατέλαβε, μὴ πεφροντικῶς ὅλως τῶν ξυμπεσόντων αὐτῷ δεινῶν κατ' ἡπειρόν τε καὶ θάλατταν μήτε τῆς ἡττης ἐκείνης, ἣν ἐκ πρώτης, ὃ φασιν, ἀφετηρίας ἐπεπόνθει, καὶ ὡς χρὴ μὴ μέλλειν, ἀλλὰ θᾶπτον τὰς δυνάμεις ἐπισυν αγαγόντα ἐνωθῆναί οἱ. Ταῦτα μὲν οὖν πρὸς τὸν Πακουριανόν· αὐτὸς δὲ παραυτίκα τῆς Κωνσταντίνου ἔξεισιν εἰς μῆνα αὐγουστον τῆς τετάρτης ἐπινεμήσεως τὸν Ἰσαάκιον εἰς τὴν μεγαλόπολιν καταλιπὼν, ἐφ' ᾧ τὰ κατὰ τὴν πόλιν ἐδράζεσθαι, καὶ εἴ ποὺ τινες λόγοι ἀπάδοντες ἐξ ἐχθρῶν ἐξακούοιντο, ὅποια εἴωθεν, αὐτὸν διασκεδάζειν τε καὶ φρουρεῖν τὰ βασιλεια καὶ τὴν πόλιν, ἅμα καὶ τὸ τῶν γυναικῶν φιλοπενθὲς ἀνακτώμενον. Τὸ δέ γε εἰς τὴν μητέρα ἦκον οὐδεμιᾶς, ὡς οἶμαι, βοηθείας ἐδεῖτο ῥωμα λεωτάτης καθισταμένης ἐκείνης καὶ ἄλλως μεταχειρίσασθαι τὰ πράγματα δεξιωτάτης. Τοιγαροῦν τὸ γράμμα ὁ Πακουριανὸς ἀνελίξας τῆνικαῦτα ὑποστράτηγον προχειρίζεται Νικόλαον τὸν Βρανᾶν, ἄνδρα γενναῖον καὶ πολλὴν περὶ τὰ πολεμικὰ ἐμπειρίαν ἔχοντα. Ὁ δὲ μετὰ τοῦ ὀπλιτικοῦ παντὸς καὶ τῶν τῆς μεΐζονος τύχης τῆς Ὀρεστιάδος σπουδαίως ἔξεισιν ἐνωθῆναι τῷ βασιλεῖ ἐπειγόμενος. 4.4.2 Ἐφθακὼς δὲ καὶ ὁ αὐτοκράτωρ εὐθὺς εἰς πολέμου σχῆμα τὸ ὀπλικὸν ἅπαν κατέστησεν ἡγεμόνας τῶν λογάδων ἐπιστήσας ἄνδρας γενναιοτάτους, παρακελευσάμενος οὕτω τῆς ὁδοιπορίας ἔχεσθαι, οὐπὲρ ὁ τόπος αὐτοῖς τοῦτο δίδωσιν, ἵνα τὸ σχῆμα τῆς παρατάξεως διαγρόντες καὶ τὸν ἴδιον ἕκαστος γνωρίσας τόπον ἐν τῷ καιρῷ τῆς μάχης ἀσύγχυτοι μένωσι καὶ μὴ ῥαδίως μεταφέροιντο καὶ ὡς ἔτυχεν. 4.4.3 Ἐξῆρχε μὲν οὖν τοῦ τῶν ἐξκουβιτῶν τάγματος Κωνσταντῖνος ὁ Ὡπος, τῶν Μακεδόνων ὁ Ἀντίοχος, τῶν Θετταλῶν δὲ Ἀλέξανδρος ὁ Καβάσιλας, ὁ δέ γε Τατίκιος καὶ μέγας τῷ τότε πρῖμικῆριος τῶν περὶ τὴν Ἀχριδῶ οἰκούντων Τούρκων ἡγεμόνευε, γενναιοτάτος ὢν καὶ ἀκατάπληκτος ἐν μάχαις, οὐκ ἐλευθέρας δὲ ὢν τύχης ἐκ προγόνων. Καὶ γὰρ ὁ πατὴρ αὐτοῦ Σαρακηνὸς ὢν ἐκ προνομῆς περιῆλθε τῷ πρὸς πατρός ἐμῷ πάππῳ Ἰωάννῃ τῷ Κομνηνῷ. Τῶν δέ γε Μανιχαίων πρὸς τοῖς ὀκτακοσίοις εἰς δισχιλίους ποσομένων ἡγεμόνες ἦσαν ὁ Ξαντᾶς καὶ ὁ Κουλέων, τῆς αὐτῆς καὶ οὗτοι αἰρέσεως. Ἄνδρες ἅπαντες οὗτοι μαχημώτατοι καὶ αἵματος ἀπογεύεσθαι τῶν ἐχθρῶν καιροῦ καλοῦντος ἐτοιμώτατοι καὶ πρὸς γε ἔτι καὶ ἰταμοὶ καὶ ἀναίσχυντοι. Τῶν δέ γε οἰκειοτέρων αὐτῷ (βεστιαρίτας ἢ συνήθεια καλεῖ) καὶ τῶν Φραγκικῶν ταγμάτων ὁ Πανουκωμίτης καὶ Κωνσταντῖνος ὁ Οὐμπερτόπουλος ἐκ

γένους τὴν ἐπωνυμίαν λαχών. 4.4.4 Οὕτως οὖν τὰ τάγματα καταστήσας πανστρατὶ κατὰ τοῦ Ῥομπέρτου ἐξώρμησε. Συναντήσας δέ τινη ἐκεῖθεν ἐρχομένῳ περὶ τῶν κατὰ τὸ Δυρράχιον πυθόμενος σαφέστερον ἐμεμαθήκει, ὅτι ὁ Ῥομπέρτος κινήσας πάντα τὰ πρὸς τειχομαχίαν ἐπιτήδεια ὄργανα τοῖς τείχεσι προσεπέλασεν. Ὁ δὲ Παλαιολόγος Γεώργιος διὰ πάσης νυκτὸς καὶ ἡμέρας πρὸς τὰς ἑξωθεν ἐλεπόλεις καὶ τὰ μηχανήματα ἀντικαθιστάμενος καὶ ἀπαγορεύσας ἤδη τὰς πύλας ἀναπετάσας καὶ ἐξελθὼν μετ' αὐτῶν καρτερὸν συνεστήσατο πόλεμον. Καὶ καιρίως ἐν διαφόροις τοῦ σώματος τόποις ἐπλήγη καὶ μᾶλλον περὶ τὸν κρόταφον βέλους διελθόντος. Ὁ βιαζόμενος ἐξελεῖν καὶ μὴ δυνηθεὶς μετακαλεσάμενός τινα τῶν ἐμπείρων περιεῖλε τὰ ἄκρα, τόν τε στύρακά φημι καὶ οὗ τὸ βέλος πτερύσσεται, τὸ δ' ἐπίλοιπον μέρος τῷ τόπῳ τῆς πληγῆς ἐναπέμεινε. Δεσμήσας δὲ τὴν κεφαλὴν, ὥς ὁ καιρὸς ἐνεδίδου, αὐθις ἐς μέσους τοὺς ἐναντίους ἑαυτὸν ὠθήσας μαχόμενος μέχρι δεΐλης ἐσπέρας ἀκλόνητος ἴστατο. 4.4.5 Ταῦτα ἀκηκοὺς ὁ βασιλεὺς καὶ διαγνοὺς ἀρωγῆς ταχείας τοῦτον δεῖσθαι ἐπέτεινε τὴν ὁδοιπορίαν. Καταλαβὼν δὲ τὴν Θεσσαλονίκην διὰ πολλῶν τὰ κατὰ τὸν Ῥομπέρτον ἐπὶ πλέον ἐβεβαίωτο. Καὶ γὰρ ἔτοιμος ὢν ὁ Ῥομπέρτος καὶ γενναίους μὲν παρετοιμάσας στρατιώτας, πολλὴν δὲ καὶ ὕλην κατὰ τὴν πεδιάδα συναθροίσας τοῦ Δυρραχίου τὴν παρεμβολὴν κατέθετο ὥσπερ τόξου βολὴν τῶν τειχῶν τούτου ἀπέχουσας· πολλὰς μέντοι τῶν ὑπ' αὐτὸν δυνάμεις καὶ περὶ τὰ ὄρη καὶ τὰ τέμνη καὶ τοὺς βουνοὺς κατέθετο. Ἀλλὰ καὶ τὴν τοῦ Παλαιολόγου ἐπιμέλειαν ἐκ πολλῶν κατεμάνθανεν. 4.4.6 Ἦδη γὰρ ὁ Παλαιολόγος ἐμπρῆσαι διανοούμενος τὸν ἐτοιμασθέντα παρὰ τοῦ Ῥομπέρτου μόσυνα καὶ τοῖς τείχεσιν ἐπιθεὶς νάφθαν καὶ πίσσαν καὶ ξηρῶν ξύλων σχίδακας καὶ λιθοβόλα ὄργανα τὴν τοῦ πολέμου συμβολὴν ἐκαρὰδόκει. Προσδόκιμον δὲ τὸν Ῥομπέρτον ἔχων ἐς νέωτα ὃν προφθάσας ἡτοίμασεν ἐντὸς ξύλινον πύργον κατευθὺν τοῦ ἑξωθεν ἐρχομένου πύργου καταστήσας δι' ὅλης νυκτὸς δοκιμασίαν ἐπεποίητο τοῦ ἄνωθεν τούτου δοκοῦ, ὃν προβάλλεσθαι ἔμελλον κατὰ τῶν θυρέτρων τοῦ μόσυνος τοῦ ἑξωθεν ἐννηνεγμένου, εἰ ῥᾶσά τε κινεῖτο καὶ ἀντιπρόσωπος ἀντιπίπτων ταῖς θύραις οὐκ εὐκόλως ἀνοίγνυσθαι ξυγχωρήσειε. Διαγνοὺς δὲ ὡς εὐπετῶς τὸ ξύλον ὠθεῖται καὶ εὐστοχίηκε τοῦ πράγματος, ἀπεθάρρυσεν ἤδη πρὸς τὸν ἐλπιζόμενον πόλεμον. 4.4.7 Τῇ μετ' αὐτὴν δὲ σιδηροφορήσαι κελεύσαντος τοῦ Ῥομπέρτου ἅπαντας καὶ ἐντὸς τοῦ πύργου πεζοὺς τε καὶ ἵππεῖς ὅπλοφόρους ὥσπερ πεντακοσίους εἰσαγαγόντος, ἐπεὶ τῷ τείχει τοῦτον προσπελάσαντες ἤδη τὴν ἄνωθεν οὖσαν θύραν ἀναπεταννύειν ἠπείγοντο

ὥς γεφύρα ταύτη χρῆσόμενοι πρὸς τὴν τοῦ κάστρου εἰσέλευσιν, ὁ Παλαιολόγος ἐντὸς τὸ παμμέγεθες ξύλον τηνικαῦτα ὠθήσας δι' ὧν φθάσας προκατεσκεύασε μηχανῶν καὶ ἀνδρῶν πολλῶν καὶ γενναίων ἄπρακτον τὴν τοῦ Ῥομπέρτου μηχανὴν ἐποίησε τοῦ δοκοῦ τὸ παράπαν μὴ συγχωροῦντος ἀνεφθῆναι τὴν θύραν. 4.4.8 Εἴτα βάλλων τοὺς ἄνωθεν τοῦ πύργου ἱσταμένους Κελτοὺς συνεχῶς οὐκ ἀνίει· οἱ δὲ τὰς βολὰς μὴ φέροντες ἐκρύπτοντο. Κελεύει τοίνυν ἐμπρησθῆναι τὸν πύργον, καὶ οὕτω πᾶν εἶρητο ἔπος, καὶ εὐθὺς ἔργον ἢ τοῦ πύργου πυρκαϊὰ ἐγένετο. Καὶ οἱ μὲν ἄνωθεν ἐκρημνίζοντο, οἱ δὲ κάτωθεν ἀνοίξαντες τὴν περιπέζιον τοῦ πύργου θύραν ἔφευγον. Τούτους δὲ φεύγοντας ὁρῶν ὁ Παλαιολόγος τηνικαῦτα γενναίους ἄνδρας ὀπλοφόρους ἐξάγει διὰ τῆς πυλίδος τοῦ κάστρου καὶ ἐτέρους μετὰ ἀξινῶν, ὥς ἂν δι' αὐτῶν ὁ πύργος ἀφανισθῇ. Καὶ οὐδὲ τούτου ἡστόχει, ἀλλὰ τοῦ πύργου τὰ μὲν ἄνωθεν ἐμπρῆσας, τὰ δὲ κάτωθεν διὰ τινων λαξευτηρίων ὀργάνων ποδοκοπήσας τελείως ἠφάνισεν.

4.5.1 Ἐπεὶ δέ, ὥς ὁ ταῦτα διηγησάμενος ἔλεγεν, ὁ Ῥομπέρτος αὐθις ἕτερον κατασκευάζειν μόσυνα ἠπείγετο παρόμοιον τῷ προκατασκευασθέντι καὶ ἐλεπόλεις κατὰ τοῦ Δυρραχίου ἡτοιμάζε, διαγνοὺς ὁ βασιλεὺς ἀρωγῆς τοὺς ἐν τῷ Δυρραχίῳ ταχείας δεῖσθαι καταστήσας τὰς ἰδίας δυνάμεις τῆς πρὸς τὸ Δυρράχιον ὁδοῦ εἶχετο. Καταλαβὼν οὖν ἐκεῖσε καὶ τάφρον ποιήσας καὶ τὰ στρατεύματα καταθεῖς εἰς τὸν λεγόμενον Χαρζάνην ποταμὸν εὐθὺς διὰ τινων ἀποστείλας ἡρώτα τὸν Ῥομπέρτον, ὅτου χάριν παρεγένετο καὶ τίς αὐτῷ ὁ σκοπός. 4.5.2 Ἐκεῖθεν δὲ ἀπὰ ρας ἔρχεται εἰς τὸ ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἐν ἱεράρχαις μεγίστου Νικολάου τέμενος τέσσαρας σταδίου τοῦ Δυρραχίου ἀπέχον καὶ τὴν τοῦ τόπου διεσκοπεῖτο θέσιν, ὥστε τὸν ἐπικαιρότατον τόπον, ὅπῃ χρὴ τὰς φάλαγγας ἐν καιρῷ μάχης καταστήσασθαι, προκαταλαβεῖν. Πεντεκαδεκάτῃ δ' ἦν τηνικαῦτα τοῦ Ὀκτωβρίου μηνός. Αὐγὴν δὲ ἦν ἀπὸ Δαλματίας διήκων πρὸς θάλασσαν ἀποτελεσθῶν εἰς ἄκρῳ τήριόν τι, ὅπερ οἶον χερσονήσος ἐστίν, ἐν ᾧ καὶ τὸ ἤδη ῥηθὲν ὠκοδόμηται τέμενος. Ἡρέμα δὲ τὸ τοῦ αὐχένος πρὸς τὸν Δυρράχιον πεδιάδι πρὸς τὸν Δυρράχιον ἀπὸ νευκὸς ἐξ εὐωνύμου μὲν τὴν θάλασσαν, δεξιόθεν δὲ ὄρος ὑψηλὸν καὶ ὑπερκείμενον ἔχει. Ἐκεῖσε γοῦν τὸ ὀπλιτικὸν ἅπαν συναγαγὼν καὶ τὸν χάρακα πηξάμενος τηνικαῦτα καὶ τὸν Παλαιολόγον μετεκαλεῖτο Γεώργιον. Ὁ δὲ πείραν σχὼν τῶν τοιούτων ἐκ μακροῦ μὴ συμφέρον τοῦτο λογιζόμενος ἀνένευε τὴν ἐξέλευσιν αὐτὸ τοῦτο πρὸς τὸν βασιλέα δηλώσας. Ὡς δ' αὐθις

ὁ βασιλεὺς ἐπιμελέστερον τοῦτον μετεκαλεῖτο, φησὶν «ἐμοὶ λίαν ὀλέθριον δοκεῖ πολιορκουμένου τοῦ κάστρου ἐξελθεῖν, καὶ εἰ μὴ τὸν δακτύλιον τῆς χειρὸς τῆς σῆς βασιλείας θεάσομαι, οὐκ ἐξελεύσομαι». Ἀποσταλέντα δὲ τοῦτον θεασάμενος τῇ καὶ τα φοιτᾷ πρὸς τὸν βασιλέα μετὰ πολεμικῶν νηῶν. 4.5.3 Ὁ δὲ βασιλεὺς τοῦτον ἰδὼν τὰ κατὰ τὸν Ῥομπέρτον αὐτοῦ ἐπυνθάνετο· τούτου δὲ πάντα αὐτῷ διασαφήσαντος ἡρώτα, εἰ χρὴ τὸν μετ' αὐτοῦ ἀποθαρρῆσαι πόλεμον. Ὁ δὲ πρὸς τοῦτον ἀνένευε τέως. Ἀλλὰ καὶ τινες τῶν περὶ τὰ πολεμικὰ πείραν ἐκ μακροῦ χρόνου ἐσχηκότων ἐπιμελῶς τοῦτον ἐκώλουν συμβουλευόμενοι καρτερῆσαι καὶ δι' ἄκρο βολισμῶν σπεῦσαι στενοχωρῆσαι τὸν Ῥομπέρτον μὴ συγχωρουμένων τῶν ὑπ' αὐτὸν χορταγωγίας χάριν ἢ προνομῆς τῆς ἰδίας παρεμβολῆς ἐξέναι, τοῦτο δὲ καὶ τῷ Βοδίνῳ καὶ τοῖς Δαλμάταις καὶ τοῖς λοιποῖς ἀρχηγοῖς τῶν παρακειμένων χωρῶν παρακελεύεσθαι ποιεῖν, διαβεβαιούμενοι, ὥς τοῦτον τὸν τρόπον ῥαδίως ὁ Ῥομπέρτος ἡττηθήσεται. Οἱ δὲ πλείονες τῶν νεωτέρων τοῦ στρατοῦ τὸν πόλεμον προὔτρεποντο καὶ πάντων μᾶλλον Κωνστάντιος ὁ πορφυρογέννητος καὶ Νικηφόρος ὁ Συναδηνὸς καὶ ὁ τῶν Βαράγγων ἡγεμὼν Ναμπίτης καὶ αὐτοὶ οἱ τοῦ προβεβασιευκότος Ῥωμανοῦ τοῦ Διογέנו υἱεῖς, ὃ τε Λέων καὶ ὁ Νικηφόρος. 4.5.4 Ἄμα δὲ καὶ οἱ πρὸς τὸν Ῥομπέρτον ἀποσταλέντες ἐπανεληλυθότες τὰ ἐκείνου πρὸς τὸν βασιλέα ἀπεστομάτιζον ὥς «ἐγὼ μὲν» φησι «κατὰ τῆς σῆς βασιλείας οὐδαμῶς ἐξελήλυθα, ἀλλ' ἐκδικήσων μᾶλλον τὴν γενομένην εἰς τὸν ἐμὸν συμπένθερον ἀδικίαν. Εἰ δὲ σὺ τὴν μετ' ἐμοῦ θέλεις εἰρήνην, ἀσπάζομαι τοῦτο κάγω, μόνον εἰ καὶ αὐτὸς τὰ μετὰ τῶν ἐμῶν δηλωθέντα σοὶ πρέσβεων προθυμηθῆς ἀποπληρῶσαι.» Ἐπεὶ δὲ ἀδύνατα παντάπασιν ἐπεζήτει καὶ ἐπιβλαβῇ τῇ Ῥωμαίων ἀρχῇ ὑπισχνούμενος ἅμα, εἰ τεύξεται τῶν παρ' αὐτοῦ ζητουμένων, καὶ αὐτὴν τὴν Λογγιβαρδίαν ὥς ἀπὸ τοῦ βασιλέως λογίσασθαι καὶ βοηθεῖν, ὁπνίκα χρειαῖ ἐστί. Τὰ δὲ σκηψὶς ἦν, ἵνα δόξῃ, δι' ὧν μὲν αἰτεῖται, αὐτὸς τὴν εἰρήνην θέλει, ἀδύνατα δὲ λέγων καὶ μὴ τυγχάνων τῆς μάχης ἀνθέξεται, εἴτα τὴν τῆς μάχης αἰτίαν τῷ βασιλεῖ Ῥωμαίων προστρίψειν. 4.5.5 Ἀτέλεστα γοῦν αἰτησάμενος καὶ μὴ τυχὼν πάντας τοὺς κόμητας συγκαλεσάμενός φησι πρὸς αὐτούς «οἴδατε τὴν παρὰ τοῦ βασιλέως Νικηφόρου τοῦ Βοτανειάτου γεγонуῖαν ἀδικίαν εἰς τὸν ἐμὸν συμπένθερον καὶ τὴν ἀτιμίαν, ἣν ἡ ἐμὴ θυγάτηρ Ἑλένη ἐπεπόνθει τῆς βασιλείας σὺν αὐτῷ ἐξεωθεῖσα. Τοῦτο δὲ μὴ φέροντες εἰς ἐκδίκησιν τούτων κατὰ τοῦ Βοτανειάτου τῆς χώρας ἡμῶν ἐξεληλύθειμεν. Ἐκείνου δὲ τῆς ἀρχῆς παραλυθέντος νῦν πρὸς βασιλέα

ἔχομεν νέον καὶ στρατιώτην γενναῖον ὑπὲρ τὸν χρόνον αὐτοῦ πείραν τῆς στρατιωτικῆς ἐπιστῆμης ἐσχηκότα, καὶ οὐ χρή ὡς ἔτυχε τὸν μετ' αὐτοῦ ἀναδέξασθαι πόλεμον. Ὅπου γὰρ πολυαρχία, ἐκεῖ καὶ σύγχις τῆς διαφόρου γνώμης τῶν πολλῶν ταύτην εἰσαγωγῆς. Λοιπὸν χρή ἐνός τινος ἡμῶν τοὺς λοιποὺς ἐπακούειν κάκεῖνον μὲν τὴν ἐξ ἀπάντων βουλὴν ἐπιζητεῖν καὶ μὴ τοῖς οἰκείοις λογισμοῖς ἀπεριμερίμῳς χρᾶσθαι καὶ ὡς ἔτυχε, τοὺς δέ γε λοιποὺς τὸ δοκοῦν αὐτοῖς μετ' εὐθύτητος λέγειν πρὸς αὐτὸν ἐπομένους ἅμα τῇ τοῦ προκριθέντος βουλῇ. Καὶ ἰδοὺ ἐγὼ εἷς ἐξ ἀπάντων ἔτοιμος ὢν ὑπείκειν, ᾧ ἂν πάντες προκρίνητε». 4.5.6 Πάντες οὖν τὴν βουλὴν ταύτην ἐπαινέσαντες καὶ καλῶς λέγειν τὸν Ῥομπέρτον φάμενοι τῇνικαῦτα αὐτῷ τῶν πρωτείων παρακεχώρηκασιν ἅπαντες εἰς τοῦτο ὁμογνωμονήσαντες. Ὁ δὲ ἀκκιζόμενος οἷον ἀνεβάλλετο τέως τὴν ἐγχείρησιν· οἱ δὲ μᾶλλον ἐπέκειντο τοῦτο αὐτὸ αἰτοῦντες. Ὑπείξας οὖν τῷ φαινομένῳ ταῖς αὐτῶν παρακλήσεσι, κἂν τοῦτο ὠδίνων ἐκ μακροῦ, λόγους ἐκ λόγων περιέπλεκε καὶ αἰτίας αἰτίαις συνείρων εὐφυῶς, εἰς ὅπερ ἰμείρετο, ἅκων ἐδόκει τοῖς μὴ εἰς νοῦν βάπτουσιν ἔρχεσθαι. 4.5.7 Λοιπὸν φησι πρὸς αὐτούς «ἀκούσατε τῆς ἐμῆς βουλῆς, κόμητες καὶ τὸ λοιπὸν τοῦ στρατοῦ. Ἐπεὶ τὰς σφῶν πατρίδας καταλελοιπότες ἐνταυθοῖ παρεγενόμεθα, καὶ ἡ προκειμένη μάχη πρὸς ἀνδρικότερον βασιλέα ἐστὶ καὶ ἄρτι μὲν τοὺς τῆς βασιλείας οἵακας ἀναδεξάμενον, πολλοὺς δὲ πολέμους ἐπὶ τῶν πρὸ αὐτοῦ βεβασιλευκότων νενικηκότα καὶ μεγίστους ἀποστάτας δορυαλώτους αὐτοῖς προσενηνοχότα, ὁλοφύχως χρή τῆς μάχης ἀνθέξεσθαι. Καὶ εἰ τὴν νικῶσαν ἡμῖν ἐπιψηφιεῖται Θεός, οὐκέτι χρημάτων ἐν χρειᾷ ἐσόμεθα. Χρὴ τοιγαροῦν τὰς μὲν σκευὰς ἀπάσας ἐμπρῆσαι, τὰς δὲ ὀλκάδας διατρήσαντας κατὰ τοῦ πελάγους ἀφεῖναι καὶ οὕτω τὴν μετ' αὐτοῦ ἀναδέξασθαι μάχην ὡς τῇνικαῦτα γεννηθέντας καὶ τεθνηξομένους». Ἐπὶ τούτοις κατένευσαν ἅπαντες.

4.6.1 Ἀλλὰ τοιαῦτα μὲν τὰ τοῦ Ῥομπέρτου διανοήματά τε καὶ βουλευμάτα· ἄλλα δ' αὖ τὰ τοῦ αὐτοκράτορος ποικιλωτέρα τε καὶ ὀξύτερα. Συνεῖχον δ' ὅμως οἱ δημαγωγοὶ ἄμφω τὰ στρατεύματα στρατηγίας καὶ δημαγωγίας περὶ βουλευόμενοι, ὅπως μετ' ἐπιστήμης δημαγωγῆσαιεν καὶ στρατεύσειντο. Καὶ ὁ μὲν αὐτοκράτωρ αἴφνης νυκτὸς ἐξ ἑκατέρου μέρους ἐπεισπεσεῖν τῇ τοῦ Ῥομπέρτου παρεμβολῇ σκεπτόμενος τὸ μὲν ἐθνικὸν ἅπαν στράτευμα ἀπὸ τοῦ ὀπισθεν μέρους ἐπέτρεψε προσβαλεῖν διὰ τῶν ἄλυσκων διελθόντας καὶ πλείονα τὴν ὁδοιορίαν ἀναδέξασθαι αὐτοὺς διὰ τὸ ἀνύποπτον οὐκ

ἀπηνήνατο. Αὐτὸς δὲ ἀπὸ τῶν ἔμπροσθεν, ὀπηνίκα γνοίη ἐφθακότας τοὺς ἀποσταλέντας, ἠβούλετο προσβαλεῖν τῷ Ῥομπέρτῳ. Ὃς κενὰς τὰς σκηναὺς καταλιπὼν καὶ νυκτὸς διὰ τῆς γεφύρας διεληλυθὼς (ὀγδόῃ δ' ἦν πρὸς τῇ δεκάτῃ τοῦ παριπνεύοντος μηνὸς Ὀκτωῦ βρίου ἐπινεμήσεως πέμπτης) τὸ παρὰ τὴν θάλατταν ἐπ' ὀνόματι τοῦ μάρτυρος Θεοδώρου πάλαι ἀνοικοδομηθὲν τέμενος κατέλαβε μετὰ παντὸς τοῦ στρατεύματος. Καὶ δι' ὅλης νυκτὸς τὸ θεῖον ἐξευμενιζόμενοι τῶν ἀχράντων καὶ θεῶν μυστηρίων μετελάμβανον. Εἵτα τὰς ἰδίας κατα στήσας φάλαγγας τὴν μέσιν εἶχετο τοῦ συντάγματος χώραν, τὸ δέ γε πρὸς θάλατταν κέρας τῷ Ἀμικέτῃ ἐπέ τρεψε (κόμης δὲ οὗτος τῶν ἐπιφανῶν, γενναῖος καὶ χεῖρα καὶ γνώμην), θάτερον δὲ τῷ υἱῷ αὐτοῦ Βαϊμόντῳ, τὴν ἐπὶ κλησὶν Σανίσκῳ. 4.6.2 Τούτων ὁ αὐτοκράτωρ αἰσθόμενος, δεινὸς ὢν τὸ συνοῖσον ἐν ὀξείᾳ εὐρηκέναι ῥοπῇ, μεθαρ μοσάμενος ἑαυτὸν πρὸς τὸ ξυμπεσὸν αὐτοῦ που κατὰ τὸ πρηνὲς παρὰ τὴν θάλασσαν τὰς παρατάξεις κατέστησε. Καὶ διελὼν τὰ στρατεύματα τοὺς μὲν ἐπὶ τὰς σκηναὺς τοῦ Ῥομπέρτου ἀπερχομένους βαρβάρους τῆς ὁρμῆς οὐκ ἀνέ κοψε, τοὺς δὲ ἐπὶ τῶν ὤμων τὰ ἐτερόκοπα φέροντας ξίφη παρακατασχὼν μετὰ τοῦ σφῶν ἀρχηγοῦ τοῦ Ναμπίτου ἀποβάντας τῶν ἵππων ἔμπροσθεν ἐκ μικροῦ διαστήματος προπορεύεσθαι στοιχηδὸν ἐπέτρεψε· τοῦτο δὲ γένος ἀσπι δηφόρον ζύμπαντες. Τοῦ δὲ στρατεύματος τὸ λοιπὸν εἰς φάλαγγας διελὼν αὐτὸς μὲν τὸ μεσαίτατον εἶχε τῆς παρα τάξεως, δεξιόθεν δὲ καὶ ἐξ εὐωνύμου φαλαγγάρχας τὸν καίσαρα Νικηφόρον τὸν Μελισσηνὸν ἐπέστησε καὶ τὸν καλούμενον Πακουριανὸν καὶ μέγαν δομέστικον. Τὸ δὲ μεσαίτατον αὐτοῦ τε καὶ τῶν πεζῇ βαδίζόντων βαρβάρων ἱκανοὺς εἶχε στρατιώτας τῆς τοξείας εἰδήμονας, οὓς κατὰ τοῦ Ῥομπέρτου προεκπέμπειν ἠβούλετο, ἐπιτρέψας τῷ Ναμπίτῃ, ὀπηνίκα βούλοιντο πρὸς τοὺς Κελτοὺς ἐξιππάσασθαι καὶ αὐθις ὑποστρέφειν, χώραν αὐτοῖς ἐξ ἐφόδου διδόναι ἐφ' ἑκάτερα

σχιζομένους, εἴτ' αὐθις συνεχίζεσθαι καὶ συνησπικότας πορεύεσθαι. 4.6.3 Οὕτω γοῦν τὸ ἅπαν διατυπώσας στράτευμα αὐτὸς μὲν κατὰ μέτωπον ἴετο τῶν Κελτικῶν στρατευμάτων τὴν ἡὸνα παραθέων· οἱ δὲ ἀπο σταλέντες βάρβαροι τὰς ἀλυσκὰς διεληλυθότες, ἐπεὶ καὶ οἱ ἐντὸς τοῦ Δυρραχίου τὰς πύλας ἀνεπέτασαν τοῦτο αὐτοῖς τοῦ αὐτοκράτορος ἐπισκίψαντος, ἐν ταύτῃ ταῖς Κελτικαῖς σκηναῖς προσέβαλον. Κατ' ἀλλήλων δὲ τῶν δημαγωγῶν ἐρχομένων ἀποσπάδας ἀποστέλλων ὁ Ῥομπέρτος ἱππασίας ἐκέλευε ποιεῖσθαι, εἴ που ἐκεῖθεν ὑποσῦραί τινας δυνηθεῖεν τοῦ Ῥωμαϊκοῦ

στρατεύματος. Ἄλλ' οὐδ' ὁ βασιλεὺς πρὸς τοῦτο ἀνεπεπτώκει· ἔπεμπε δὲ μᾶλλον καὶ συχνοὺς τοὺς ἀντικαταστησομένους αὐτοῖς πελταστάς. 4.6.4 Ἀκροβο λισμοῖς οὖν μετρίοις ἀμφοτέρων κατ' ἀλλήλων χρησαμένων, ἐπεὶ καὶ ὁ Ῥομπέρτος ἡρέμα τούτοις εἶπετο καὶ τὸ μεταί χμιον ἤδη ἀπεστενοῦτο διάστημα, τῆς φάλαγγος τοῦ Ἀμι κέτου προεκδραμόντες πεζοὶ καὶ ἱππεῖς περὶ τὸ ἄκρον τῆς παρατάξεως τῆς τοῦ Ναμπίτου προσέβαλον. Γενναιότερον δ' αὐτῶν ἀντικαταστάντων παλίνορσοι γεγόνασιν, ἐπεὶ οὐ πάντες λογάδες ἦσαν, καὶ τῇ θαλάσῃ ἑαυτοὺς ἐπιρρί ψαντες ἄχρι τοῦ τραχήλου ταῖς νηυσὶ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ καὶ Βενετικικοῦ στόλου πελάζοντες ἐκεῖθεν ἤτουντο τὴν σωτηρίαν καὶ παρ' ἐκείνων οὐ προσεδέχοντο. 4.6.5 Ἡ δέ γε Γαῖτα, ὡς λόγος τίς φησιν, ἢ τοῦ Ῥομπέρτου σύννευος αὐτῷ συστρατευομένη, Παλλὰς ἄλλη κὰν μὴ Ἀθήνη, θεασα μένη τοὺς φεύγοντας δριμὺ τούτοις ἐνατενίσασα κατ' αὐτῶν μεγίστην ἀφείσα φωνὴν μόνον οὐ τὸ Ὀμηρικὸν ἐκεῖνο ἔπος τῇ ἰδίᾳ διαλέκτῳ λέγειν ἐφύκει «μέχρι πόσου φεύ ξεσθε; στήτε, ἀνέρες ἔστε». Ὡς δὲ ἔτι φεύγοντας τούτους ἐώρα, δόρυ μακρὸν ἐναγκαλισαμένη ὅλους ρυτῆρας ἐνδοῦσα κατὰ τῶν φευγόντων ἵεται. Τοῦτο θεασάμενοι καὶ ἑαυτῶν γεγονότες αὐθις πρὸς μάχην ἑαυτοὺς ἀνεκαλέσαντο. 4.6.6 Ἐπειδὴ δὲ οἱ πελεκυφόροι καὶ αὐτὸς ὁ τούτων ἀρχηγὸς ὁ Ναμπίτης δι' ἀπειρίαν καὶ θερμότητα ὀξύτερον βεβα δικότες ἱκανὸν τῆς Ῥωμαϊκῆς παρατάξεως ἀπέστησαν σπεύδοντες ξυμβαλεῖν ἐν ἴσῳ θυμῷ τοῖς Κελτοῖς (καὶ γὰρ οὐχ ἦττον ἐκείνων περὶ τὰς μάχας καὶ οὗτοι ἐκθυμότεροί εἰσι καὶ τῶν Κελτῶν ἐν τούτῳ τῷ μέρει μὴ ἀποδέοντες), κεκοπιακότας τούτους ἤδη καὶ ἀσθμαίνοντας ὁ Ῥομπέρτος θεασάμενος καὶ τοῦτο ἀπὸ τε τῆς ὀξείας κινήσεως τοῦ τε διαστήματος βεβαιωθεὶς καὶ τοῦ ἄχθους τῶν ὅπλων τινὰς τῶν πεζῶν ἐπέσκηψε κατ' αὐτῶν εἰσπηδῆσαι. Οἱ δὲ προκεκμηκότες ἤδη μαλακώτεροι τῶν Κελτῶν ἐφαίνοντο. Πίπτει γοῦν τηνικαῦτα τὸ βάρβαρον ἅπαν, καὶ ὅποσοι τούτων ἐσώθησαν, περὶ τὸ τέμενος τοῦ ἀρχιστρατήγου Μιχαὴλ προσπεφευγότες οἱ μὲν καὶ ὅποσοις ἐξεχώρει τὸ τέμενος ἐντός, εἰσήεσαν, οἱ δὲ ἄνωθεν τοῦ τεμένους ἀνελθόντες εἰστήκεσαν τὴν σωτηρίαν, ὡς ᾤοντο, ἐκεῖθεν πραγματευσόμενοι. Οἱ δὲ Λατῖνοι πῦρ κατ' αὐτῶν ἀφέντες σὺν τῷ τεμένει πάντα κατέκαυσαν. 4.6.7 Τὸ δέ γε λοιπὸν τῆς Ῥωμαϊκῆς φάλαγγος καρτερῶς πρὸς αὐτοὺς ἀπεμά χοντο. Ὁ δὲ Ῥομπέρτος καθάπερ τις περωτὸς ἱππότης σὺν ταῖς λοιπαῖς δυνάμεσι κατὰ τῆς Ῥωμαϊκῆς φάλαγγος ἐλᾷ καὶ ὠθεῖται ταύτην καὶ εἰς μέρη πολλὰ διασπᾷ. Ἐν τεῦθεν οἱ μὲν τῶν ἀντικειμένων ἐν αὐτῷ τῷ πολέμῳ μαχόμενοι πίπτουσιν, οἱ δὲ φυγῇ τὴν

ἑαυτῶν ἐπραγματεύσαντο σωτηρίαν. Ὁ δὲ βασιλεὺς Ἀλέξιος καθάπερ τις πύργος ἀκλόνητος ἔμενε, κἄν πολλοὺς τῶν μετ' αὐτοῦ ἀποβεβλήκει ἀνδρῶν καὶ γένει καὶ πείρᾳ στρατιωτικῇ διαφερόντων. Πέπτωκε γὰρ τηνικαῦτα ὁ Κωνστάντιος υἱὸς μὲν τοῦ προβεβασилевκότος Κωνσταντίνου τοῦ Δούκα, οὐκ ἰδίῳ τεύοντος αὐτοῦ ἔτι ἀποτεχθεὶς, ἀλλ' ἐν πορφύρᾳ καὶ γεννηθεὶς καὶ τραφεὶς καὶ ταινίας τῷ τότε καιρῷ βασιλικῇ παρὰ τοῦ πατρὸς ἀξιοθεὶς· καὶ ὁ Νικηφόρος μὲν τὴν κλῆσιν, Συναδηνὸς δὲ τὴν ἐπὶ κλῆσιν καλούμενος, ἀνὴρ γενναῖος καὶ ὡραιότατος καὶ σφαδάζων πάντων ὑπὲρ τερῆσαι κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην μαχόμενος, μεθ' οὗ ὁ ἤδη ῥηθεὶς Κωνστάντιος περὶ κήδους ἐπὶ τῇ ἰδίᾳ ἀδελφῇ πολλάκις ὠμίλει· ναὶ μὴν καὶ ὁ τοῦ Παλαιολόγου πατὴρ Νικηφόρος καὶ ἕτεροι τῶν ἐπιφανῶν. Πλήττεται γὰρ καὶ ὁ Ζαχαρίας καιρίαν κατὰ τοῦ στέρνου καὶ τὴν ψυχὴν ἅμα τῇ πληγῇ ἐπαφίησι καὶ ὁ Ἀσπιέτης καὶ πολλοὶ τῶν λογάδων. 4.6.8 Τῆς δὲ μάχης μὴ διαλυομένης, ἐπεὶ τὸν βασιλέα ἐώρων 4.6.8 ἔτι ἀνθιστάμενον, ἀποκριθέντες τινὲς τῶν Λατίνων τρεῖς, ἀφ' ὧν εἷς ὁ ἤδη ῥηθεὶς Ἀμικέτης ἦν, ὁ δὲ Πέτρος τοῦ Ἀλίφα, ὡς αὐτὸς ἐκεῖνος ἔλεγεν, ὁ δὲ τρίτος κατ' οὐδὲν τούτων ἐλάττων, ὅλους ῥυτῆρας ἐνδόντες τοῖς ἵπποις δόρατα μακρὰ ἐναγκαλισάμενοι κατ' αὐτοῦ ἵενται. Καὶ ὁ μὲν Ἀμικέτης διημαρτῆκει τοῦ βασιλέως μικρὸν παρεκκλί ναντος τοῦ ἵππου· τοῦ δ' ἄλλου τὸ δόρυ διὰ τοῦ ξίφους ὁ βασιλεὺς ἀπωσάμενος καὶ τονώσας τὴν χεῖρα παίει τοῦτον κατὰ τὴν κλεῖδα καὶ τὴν χεῖρα τοῦ λοιποῦ ἀποτέμνει σώματος. Ὁ δὲ γε τρίτος πλήττει τοῦτον εὐθὺς κατὰ τὸ μέτωπον, ὁ δὲ φρενήρης τε ὢν καὶ ἐδραῖος τὸν νοῦν μηδὲν ὅλως συγχυθεὶς, γοργότητι γνώμης ἐν ἀσκέπτῳ χρόνῳ τὸ δέον συνείς, ὕπτιον ἅμα τῇ πληγῇ ἑαυτὸν ὡς ἐπ' οὐρὰν τοῦ ἵππου ἔθετο. Καὶ εὐθὺς τὸν χρῶτα τοῦ σώματος μικρὸν παραξέσασα ἢ τοῦ ξίφους ἀκμὴ περὶ τὴν ἀκωκὴν παρα ποδισθεῖσα τῆς κόρυθος καὶ τὸν συνέχοντα ταύτην ὑπὸ τὴν γένυν ἰμάντα διασπάσασα ὥσε ταύτην εἰς γῆν. Τηνικαῦτα δὲ ὁ μὲν Κελτὸς ἐκεῖνος παραθέει, ὃν ᾤετο κατακρημνίσαι τοῦ ἵππου, ὁ δ' εὐθὺς ὀρθωθείς ἐπὶ τῆς ἐφεστρίδος ἐδραῖος ἐκάθητο μηδὲν τῶν ὅπλων ἀποβαλὼν. Ἀλλὰ καὶ γυμνὸν τὸ ξίφος κατέχων τῇ δεξιᾷ, τῷ δὲ λύθρῳ τοῦ ἰδίου πεφοι νιγμένος αἵματος καὶ τὴν κεφαλὴν ἀπερικάλυπτον ἔχων καὶ τὴν πυρσὴν καὶ ἠλιῶσαν κόμην περιπλανωμένην ταῖς ὄψεσι καὶ διοχλοῦσαν αὐτόν (ὁ γὰρ ἵππος ταραπτόμενος καὶ ἀποπτύων τοὺς χαλινοὺς καὶ φριμάσσων ἀτακτότερον ἐμπίπτειν τῷ προσώπῳ τοὺς βοστρύχους παρεσκεύαζεν), ἀλλὰ καὶ ὡς ἑαυτὸν ἀνακαλεσάμενος, ὡς ἐνῆν, τοῖς ἐναντίοις ἀντικαθίστατο. 4.6.9 Ἐπεὶ δὲ καὶ τοὺς Τούρκους φεύγοντας

έώρα καὶ αὐτὸν τὸν Βοδῖνον ἀπολέ μηνον ὑποχωροῦντα· ὥπλιστο γὰρ καὶ οὗτος καὶ εἰς πολέμου τύπον τὸ αὐτοῦ διατυπώσας στράτευμα κατὰ ταυτηνὶ τὴν ἡμέραν ἴστατο ὡς ἐπαρήξων τάχα τῷ αὐτοῦ κράτορι κατὰ τὰς πρὸς αὐτὸν γεγενημένας συνθήκας. Ἐκαραδόκει δέ, ὡς ἔοικεν, ἵνα, εἰ μὲν τὴν ῥοπὴν τῆς νίκης τῷ αὐτοκράτορι δοθεῖσαν γνοίῃ, ἐπιτεθείη καὶ αὐτὸς τοῖς Κελτοῖς, εἰ δὲ τοῦναντίον, ἀτρεμήσῃ τε καὶ ὀπισθόπους γένηται. Ταῦτα διαλογιζόμενος, ὡς ἐξ ὧν ἐπεπράχει δῆλον, καὶ τὴν νικῶσαν ἀπάρτι τοὺς Κελτοὺς ἐγνωκῶς ἔχοντας ἄγευστος πολέμου τὸ παράπαν οἶκαδε ἐπαναδε δραμῆκει. Ὁ δὲ αὐτοκράτωρ ταῦτα θεασάμενος καὶ ὡς μηδένα τὸν αὐτῷ ἐπαμύνοντα βλέπων τὰ μετάφρενα καὶ αὐτὸς τῆνικαῦτα δίδωσι τοῖς ἐναντίοις. Καὶ οὕτως ἐδίωκον οἱ Λατῖνοι τὸ Ῥωμαϊκὸν στράτευμα.

4.7.1 Ὁ δὲ Ῥομπέρτος καταλαβὼν τὸ τέμενος τοῦ ἁγίου Νικολάου, ὅπου καὶ ἡ βασιλικὴ σκηνὴ καὶ ἅπαντα ἡ σκευὴ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ στρατεύματος, ὁπόσους εὐσθενεῖς εἶχε, τὸν βασιλέα διώκειν ἐκπέπομφεν αὐτοῦ που αὐτὸς ἐγκαρτερῶν φανταζόμενος τὴν τοῦ αὐτοκράτορος κατὰ σχεσιν. Τοιοῦτοι γὰρ λογισμοὶ τούτου τὸ ὑπέρογκον ἐξέ καιον φρόνημα. Οἱ δὲ εὐνύχως μάλα τοῦτον ἐδίωκον μέχρι τόπου τινὸς παρὰ τῶν ἐγχωρίων καλουμένου Κακῆ Πλευρά. Ἦδε τούτου θέσις· ποταμὸς ῥέων κάτωθεν ὁ Χαρζάνης καλούμενος, ἔνθεν δὲ ὑπερκειμένη πέτρα ὑψηλὴ. Ἀναμε ταξὺ δὲ τούτων φθάνουσιν αὐτὸν οἱ διώκοντες, οἱ καὶ παίουσιν αὐτὸν κατὰ τὴν ἀριστερὰν πλευρὰν διὰ τῶν δοράτων (ἐννέα δὲ ξύμπαντες) καὶ ἐπὶ θάτερα κλίνουσι. Τάχα δ' ἂν καὶ ἐπεπτώκει, εἰ μὴ τὸ ξίφος, ὃ τῇ δεξιᾷ κατεῖχε χειρὶ, ἔφθασεν ἐναπερεισθῆναι τῇ γῇ. Ναὶ μὴν καὶ ἡ τοῦ μύωπος ἀκμὴ τοῦ ἀριστεροῦ ποδὸς ἐνδακοῦσα τὸ ἄκρον τῆς ἐφεστρίδος, ὃ ὑπόστρωμα λέγουσιν, ἀκλινέ στερον τὸν ἱππότην ἐποίει. Καὶ αὐτὸς δὲ τῇ λαιᾷ τῆς χαίτης δραξάμενος τοῦ ἵππου ἀνεῖχεν ἑαυτόν. Βοηθεῖται μέντοι ἐκ θείας τινὸς δυνάμεως σωτηρίαν παρ' ἐχθρῶν αὐτῷ κομιζούσης παραδόξως. Ἀναφύει γὰρ δεξιόθεν ἄλλους Κελτοὺς τὰ δόρατα πρὸς ἐκείνον ὀρθώσαντας· οἱ καὶ τὰ ἄκρα τῶν δοράτων κατὰ τὴν δεξιὰν πλευρὰν ἐμβα λόντες ὠρθωσάν τε ἀθρόον τὸν στρατιώτην καὶ εἰς τὸ μέσον κατέστησαν. 4.7.2 Καὶ ἦν ἰδεῖν θαῦμα παράδοξον. Οἱ μὲν γὰρ ἐξ εὐωνύμων ἀνατρέπειν ἠπείγοντο, οἱ δὲ ἐκ τῶν δεξιῶν τὰ δόρατα τῇ πλευρᾷ πῆξαντες ὥσπερ τοῖς πρῶην ἐναντιούμενοι καὶ ἀντερείδοντες δόρασι δόρατα ἐπ' ὀρθοῦ σχήματος τὸν βασιλέα ἐποίησαν. Ἐδράσαντος δὲ ἑαυτὸν γενναίωτερον καὶ συσφίγγαντος περιβάδην τὸν ἵππον ὁμοῦ καὶ τὴν

ἐφεστρίδα τηνικαῦτα γίνεται τι τῆς γενναιότητος ἐκείνου τεκμήριον. Ὁ γὰρ ἵππος ἄλλως μὲν καὶ θερμότατος ὦν καὶ ὑγροσκελής, ἄλλως δὲ καὶ ἀθλητικώτατος καὶ πολεμικός (ἔφθη γὰρ ὅπου τοῦτον ἀναλα βέσθαι τοῦ Βρυεννίου μετὰ τῆς ἐρυθροβαφοῦς ἐφεστρίδος, ὁπότε τοῦτον εἶλεν ἐν τῷ καιρῷ τῆς μάχης βασιλεύοντος ἔτι Νικηφόρου τοῦ Βοτανειάτου), τὸ δὲ ὅλον εἰπεῖν, ὑπὸ θείας προνοίας ἐμπνευσθεὶς πάλλεται τε εὐθὺς καὶ διαέριος γίνεται καὶ ἐπ' ἄκρου τῆς εἰρημένης πέτρας ἐφίσταται ὥσπερ ὑπόπτερος κουφισθεὶς καί, τοῦτο δὴ τὸ τῶν μύθων, Πηγάσου πτερὰ λαβὼν Σγουρίτζην τουτονὶ τὸν ἵππον ὁ Βρυέννιος ὠνόμαζε. Τὰ δὲ τῶν βαρβάρων δόρατα ὥσπερ κενεμβατήσαντα τὰ μὲν καὶ τῶν χειρῶν τούτων ἐξέπεσον, τὰ δὲ διαπεπαρμένα τοῖς μέρεσι τοῦ ἐσθήματος τοῦ βασιλέως ἐναπομείναντα μετεωρισθέντα τῷ ἵππῳ συνηκολούθησαν. Ὁ δ' εὐθὺς ἀποκόπτει τὰ ἐπαγόμενα δόρατα.

4.7.3 Καὶ οὔτε τεθορύβητο τὴν ψυχὴν ἐν τοσούτοις δεινοῖς καταστάς οὔτε συνεθολώθη τοὺς λογισμούς, ἀλλὰ ταχὺ τοῦ συνοίσοντος γίνεται καὶ τὸ παράδοξον ἐκ μέσου ἑαυτὸν ποιεῖται. Οἱ δέ γε Κελτοὶ κεχηνότες εἰστήκεσαν τὸ γεγονός ἐκπληττόμενοι· καὶ γὰρ ἦν ἐκπλήξεως ἄξιον· θεασάμενοι δὲ τοῦτον ἐφ' ἑτέραν τραπέντα καὶ αὖθις ἐδίωκον. Ὁ δὲ ἐπὶ πολὺ νῶτα τοῖς μεταδιώκουσι στρατιώταις διδοὺς στρέψας τοὺς χαλινούς καὶ συναντήσας ἐνὶ τῶν διωκόντων διελαύνει τὸ δόρυ τοῖς στέρνοις· ὁ δὲ τηνικαῦτα εἰς γῆν ὑπτίος ἔκειτο.

4.7.4 Ὁ δὲ βασιλεὺς αὖθις τὰς ἡνίας στρέψας εἶχετο τῆς προτέρας ὁδοῦ. Συναντᾷ τοίνυν ἀπὸ τῶν ἔμπροσθεν διωκόντων τὰς Ῥωμαϊκὰς δυνάμεις Κελτοῖς οὐκ ὀλίγοις. Οἱ δὲ πόρρωθεν τοῦτον θεασάμενοι συνησπικότες ἔστησαν τοὺς τε ἵππους ἀναψύξαι βουλόμενοι, ἅμα δὲ καὶ ζωγρῆσαι τοῦτον ἐθέλοντες κάντεϋθεν ὥσπερ τι λάφυρον τῷ Ῥομπέρτῳ κομίσαι. Ὁ δὲ ἅμα μὲν τοὺς ὀπισθεν φεύγων διώκοντας καὶ τοὺς ἔμπροσθεν θεασάμενος ἀπεγνώκει τὰς σφζούσας ἐλπίδας. Συλλεξάμενος δὲ ἑαυτόν, ἐπεὶ τῶν ἄλλων μέσον τινὰ ἐθέασατο ἀπὸ τε τοῦ σώματος καὶ τῆς τῶν ὅπλων ἀποπαλλομένης αἰγλῆς τὸν Ῥομπέρτον εἶναι νομίσας καταστήσας τὸν ἵππον κατ' αὐτοῦ φέρεται· κάκεῖνος δ' ἐκείθεν πρὸς αὐτὸν τὸ δόρυ εὐθύνας. Καὶ μέντοι γε καὶ συνελάσαντες ἄμφω κατὰ τὸ μεσαίχιμον κατ' ἀλλήλων ἴενται.

4.7.5 Πρότερος δὲ ὁ αὐτοκράτωρ διθύνας τὴν χεῖρα παῖει τοῦτον διὰ τοῦ δόρατος· τὸ δὲ αὐτόθεν διὰ τῶν μαζῶν εἰς τὰ μετάφρενα διεκβάλλεται. Καὶ τὸν μὲν βάρβαρον αὐτίκα εἶχε γῇ· εὐθὺς γὰρ τοῦτον ἀφῆκε καὶ ἡ ψυχὴ τῆς τρώσεως καιρίας γεγενημένης. Καὶ τοῦ λοιποῦ ὁ βασιλεὺς διασχισθείσης τῆς φάλαγγος διὰ μέσων αὐτῶν ἐξιππάσατο ἄδειαν ἑαυτῷ ἐφευράμενος

τὴν σφαγὴν τοῦ βαρβάρου τούτου. Οἱ δ' εὐθὺς τὸν τρωθέντα εἰς γῆν ἔρριμ-
μένον θεασάμενοι περιχυθέντες τῷ κειμένῳ περὶ αὐτὸν διεπονοῦντο. Καὶ
οἱ ὀπισθεν δὲ τὸν βασιλέα διώκοντες τοὺς θεασάμενοι ἀποβάντες
τῶν ἵππων καὶ γνωρίσαντες τὸν ἄνδρα ἐκόπτοντο ὀλολύζοντες. Ἀλλ' ὁ
Ῥομπέρτος μὲν οὐκ ἦν, ἕτερος δὲ τῶν ἐπιφανῶν καὶ ὁ τούτου δεῦτερος.
Τούτων δὲ ἀσχολουμένων ὁ βασιλεὺς ἐπὶ τὰ πρόσω τὴν πορείαν ἐπεποίητο.

4.8.1 Ἀλλ' ἔγωγε μεταξὺ τῶν λόγων ἐπελαθόμην τὸ μὲν διὰ τὴν φύσιν
τῆς ἱστορίας, τὸ δὲ καὶ διὰ τὴν τῶν πραγμάτων ὑπερβολήν, ὅτι πατρὸς
κατορθώματα γράφοιμι. Μηδὲ γὰρ βουλομένη τὴν ἱστορίαν ὑποπτον θεῖναι
πολλὰ λακίς παρατρέχω τὰ τοῦ πατρὸς μήτε αὐξάνουσα μήτε πάθος περιτιθεῖσα.
Εἴθε γὰρ ἐλευθέρα ἦν τοῦ πάθους τούτου τοῦ πατρικοῦ καὶ ἀπόλυτος, ἵνα
καθάπερ ὕλης ἀμφιλαφεὺς δραξαμένη τὴν σοβάδα γλῶσσαν ἐνεδειξάμην,
ὁπόσῃ ἔχοι περὶ τὰ καλὰ τὴν οἰκείωσιν. Ἐπηλυγάζει δέ μου τὸ πρόθυμον ἢ
φυσικὴ στοργή, μὴ πως δόξαιμι τοῖς πολλοῖς ὑπὸ προθυμίας τοῦ λέγειν περὶ
τῶν κατ' ἐμαυτὴν τερατολογίας παρέχειν ὑπόληψιν. Καὶ γὰρ ἂν πολλαχοῦ τῶν
κατορθωμάτων τῶν πατρικῶν μεμνημένη καὶ τὴν ψυχὴν αὐτὴν ἀπεστάλαξα
ξυγγράφουσα τε καὶ διηγουμένη, ἐν ὁποίοις κακοῖς περιπέπτωκε, καὶ οὐδ'
ἄνευ μονωδίας καὶ θρήνου τὸν τόπον παρήλθον. Ἀλλ' ἵνα μὴ ῥητορεία
κομπή τις ἢ κατὰ τὸ μέρος ἐκεῖνο τῆς ἱστορίας, ὥσπερ τις ἀπαθὴς ἀδάμας
καὶ λίθος παρατρέχω τὰς τοῦ πατρὸς ξυμφοράς, ὥσπερ ἔδει καμὲ καθάπερ
ἐκεῖνον τὸν Ὀμηρικὸν νεανίσκον εἰς ὄρκον προφέρειν (οὐδὲ γὰρ εἰμι χεῖρων
ἐκείνου τοῦ λέγοντος «οὐ μὰ Ζῆν', Ἀγέλαε, καὶ ἄλγεα πατρὸς ἐμοῖο») πρὸς
τὸ εἶναι καὶ λέγεσθαι φιλοπάτωρ. Ἀλλὰ τὸ μὲν πάθος τὸ πατρικὸν ἐμοὶ μόνῃ
καταλείφθω καὶ θαυμάζειν καὶ ὀλοφύρεσθαι, τὰ δὲ τῆς ἱστορίας ἐχέσθω.
4.8.2 Μετὰ ταῦτα οἱ μὲν Κελτοὶ τῆς πρὸς τὸν Ῥομπέρτον φερούσης εἶχοντο. Ὁ
δὲ κενὸς τούτους θεασάμενος πυθόμενός τε τὰ τούτοις συμπεσόντα πάντας
μὲν μεγάλως κατητιᾶτο, ἕνα δὲ τὸν τούτων ἔκκριτον καὶ μαστίζειν ἠπεῖλει
ἄνανδρόν τε ἀποκαλῶν καὶ ἀπειροπόλεμον. Καὶ ὅτι μὴ καὶ αὐτὸς ἐπὶ τῆς
πέτρας μετὰ τοῦ ἵππου ἀνέθορε καὶ τὸν βασιλέα Ἀλέξιον ἢ κρούσας ἀνείλεν
ἢ δραξάμενος ζῶντα ἤγαγε, τὰ πάνδεῖνα πάσχειν ᾤετο. Ἦν γὰρ ὁ Ῥομπέρτος
οὗτος τᾶλλα μὲν εὐπυχνότατός τε καὶ φιλοκινδυνότατος, πικρίας δὲ ὅλος
ἄνθρωπος καὶ ἐν ῥίσιν ἐπικαθήμενος ἔχων τὸν χόλον καὶ τὴν καρδίαν μεστήν
θυμοῦ καὶ ὀργῆς ἐμπλεων καὶ οὕτως ἔχων περὶ τοὺς πολεμίους, ὥς ἢ τὸν
ἀντικαθιστάμενον διαπεῖραι τῷ δόρατι ἢ ἑαυτὸν διαχρήσασθαι παρὰ τὸν Μοι

ραϊόν φησι κλωστήρα ἀπαλλαττόμενος. 4.8.3 Ὁ μέντοι στρατιώτης ἐκεῖνος, ὃν ὑπ' αἰτίασιν ὁ Ῥομπέρτος εἶχε, τό τε ἀνεπίβατον καὶ ὄξυ τῆς πέτρας μάλα σαφῶς διηγεῖτο, καὶ ὅτι εἰς τὸ μετεωρότατον ὁ τόπος ἐπῆρτο καὶ ὡς ὄξεια ἡ πέτρα ἦν καὶ ἀκροσφαλῆς καὶ ὡς οὐδένα οὐ πεζόν, οὐχ ἱππότην ἐπιβῆναι ταύτης δυνατὸν ἄνευ θείας τινὸς μηχανῆς, μὴ ὅτι γέ τινα πολεμούμενον καὶ μαχόμενον, ἀλλ' οὐδ' ἄνευ πολέμου τινὸς εἶναι δυνατὸν ἀποπειραῖσθαι τῆς πέτρας. «Εἰ δ' ἐμοί» φησι «καὶ διαπι στοίης, ἐπιχειρήσας ἢ αὐτὸς σὺ ἢ ἄλλος τις ἱπποτῶν ὁ θαρραλεώτατος, τῶν ἀμηγάνων αἰσθήσεται. Εἰ δ' οὖν, ἀλλ' εἴ τις ἀναφανεῖται τῆς πέτρας περιγενόμενος, μὴ ὅτι γε ἄπτερος, ἀλλὰ καὶ ὑπόπτερος ὢν, ἔτοιμος αὐτὸς πᾶν εἴ τι δεινὸν ὑποστῆναι καὶ ἀνανδρίαν κατακριθῆναι.» Ταῦτα εἰπὼν μετὰ θαύματος καὶ ἐκπλήξεως ὁ βάρβαρος τὸν ἐπίχολον Ῥομπέρτον κατέστείλε τε καὶ εἰς θαῦμα ἐκίνησεν ἀφέμενον τοῦ ὀργίζεσθαι. 4.8.4 Ὁ δὲ βασιλεὺς τοὺς ἐλίγ μους τῶν παρακειμένων ὁρῶν καὶ πᾶσαν τὴν δύσβατον ἀτραπὸν ἐν δυσὶ νυχθημέροις διεξελθὼν καταλαμβάνει τὴν Ἀχρίδα. Ἐν δὲ τῷ μεταξὺ τὸν Χαρζάνην διελθὼν καὶ μικρὸν περὶ τὴν καλουμένην Βαβαγορὰν ἐγκατερήσας (τέμπος δ' αὕτη δύσβατόν ἐστι), μὴθ' ὑπὸ τῆς ἥτης μὴθ' ὑπὸ τῶν ἄλλων τοῦ μόθου κακῶν τὸν νοῦν συγχυθεὶς μὴθ' ὑπὸ τῆς κατὰ τὸ μέτωπον τοῦ τραύματος ὀδύνης ὑποχαλάσας, κἂν τὰ ἐντὸς ὑπὸ τῆς λύπης τῶν ἐν τῇ μάχῃ πεπτωκότων καὶ μᾶλλον τῶν γενναίως ἀγωνισαμένων ἀνδρῶν ἐξεφλέγετο. Ἀλλ' ὅμως τῆς πόλεως ὅλος ἦν Δυρραχίου καὶ ταύτης ἐμέμνητο ἀχθόμενος ὅτι ἄτερ ἡγεμόνος καταλέλειπτο τοῦ Παλαιολόγου διὰ τὴν ὄξειαν συμβολὴν τοῦ πολέμου μὴ δυνηθέντος ἐπαναστρέψαι. Καὶ ὡς ἐνὸν τοὺς κατ' αὐτὴν ἡσφαλίσατο καὶ τὴν τῆς ἀκροπόλεως φρουρὰν τοῖς ἐκκρίτοις Βενετίκοις τῶν ἐκεῖσε ἀποίκων ἀνέθετο, τὴν δὲ γε ἐπίλοιπον πᾶσαν πόλιν τῷ ἐξ Ἀρβάνων ὁρμῶ μένῳ Κομισκόρτῃ τὰ συνοίσοντα, διὰ γραμμάτων ὑποθέμενος.

5.t.1 ΑΛΕΞΙΑΣ Ε΄

5.1.1 Ὁ μέντοι Ῥομπέρτος ἀμεριμνήσας παντάπασιν τὴν λείαν πᾶσαν καὶ τὴν βασιλικὴν σκηνὴν ἀφελόμενος τροπαιοφόρος καὶ γαυριῶν τὴν πεδιάδα κατέλαβεν, εἰς ἣν πρότερον ἠϋλίζετο τὸ Δυρράχιον πολιορκῶν. Καὶ μικρὸν διαναπαυσάμενος ἐβουλεύετο, εἰ χρὴ αὖθις ἀποπειραῖσθαι τῶν τούτου τειχῶν ἢ τὴν μὲν πολιορκίαν εἰς τὸ ἐπιὸν ἔαρ παραφυλάξασθαι, τὸ παρὸν

δὲ τὴν Γλαβινίτζαν κατα λαβεῖν καὶ τὰ Ἰωαννίνα κάκεισε παραχειμάσαι καταθέμενον τὸ ὀπλιτικὸν ἅπαν εἰς τὰ ὑπερκείμενα τέμνη τῆς πεδιάδος Δυρραχίου. Οἱ δ' ἐντὸς Δυρραχίου, καθάπερ ὁ λόγος ἐδήλωσεν, ἐπεὶ οἱ πλείους ἀπὸ Μέλφης καὶ Βενετίας ἦσαν ἄποικοι, τὰ ξυμπεσόντα τῷ αὐτοκράτορι μεμαθηκότες καὶ τὴν τοσαύτην ἀνδροκτασίαν καὶ τὴν τῶν τηλικῶν ἀνδρῶν σφαγὴν καὶ τοὺς στόλους ὑποκεχωρηκότας καὶ ὅτι ὁ Ῥομπέρτος εἰς τὸ ἐπὶ τὴν πολιορκίαν ταμιεύεται, διεσκοπεῖτο ἕκαστος ὃ τι πράττειν χρή καὶ σφύζεσθαι καὶ μὴ αὐθις ἐς τοσοῦτους ἐμπεπτωκέναι κινδύνους. 5.1.2 Συλλεξάμενοι οὖν ἑαυτοὺς τὸ ἀπόρρητον ἕκαστος εἰς τὸ ἐμφανὲς ἄγουσι καὶ περὶ τῶν ὅλων γνωσимаχήσαντες ὥσπερ ἐν ἀπόροις πόρον εὐρηκέναι ᾧθήσαν πεισθῆναι τῷ Ῥομπέρτῳ καὶ παραδοῦναι οἱ τὴν πόλιν. Ἐρεθισθέντες δὲ καὶ παρὰ τοῦ τῶν ἀποίκων Μέλφης καὶ ταῖς τούτου πεισθέντες ὑποθημοσύναις τὰς εἰσόδους ἀναπετάσαντες ἀράροδον τῷ Ῥομπέρτῳ δεδώκασιν. Ἐγκρατὴς δὲ τούτου γενόμενος τὰς δυνάμεις μετεκαλεῖτο φυλοκρινῶν ἅμα, εἴ που τέτρωταί τις καιρίαν ἢ ἐπὶ χρῶτα παραξέσαντος τυχὸν τοῦ ξίφους, καὶ διερευνώμενος ὁποῖοι τε καὶ ὅποσοι πολέμου παρανάλωμα γεγόνασιν ἐν ταῖς προηγησάμεναις μάχαις, σκοπῶν ἅμα, ἐπεὶ χειμῶν ἤδη παρὴν κατὰ τόδε καιροῦ, διὰ τούτου καὶ μισθοφορικὸν ἕτερον ἐπισυνάξει καὶ ξενικὰς ἐπισυλλέξει δυνάμεις καὶ ἥρος ἐπιφανέντος τηνικαῦτα πανστρατὶ κατὰ τοῦ βασιλέως χωρῆσαι. 5.1.3 Ἀλλ' οὐκ αὐτὸς μὲν ὁ Ῥομπέρτος, καίτοι νικητὴν ἑαυτὸν καὶ τροπαιοῦχον ἀνευφημῶν, τοιαῦτα ἐλογίζετο, ὁ δ' ἠττηθεὶς βασιλεὺς καὶ τραυματίας γεγονὼς διὰ τὴν ἀνύποιστον ἐκείνην ἦτταν καὶ τοσοῦτους καὶ τοιούτους ἀποβεβληκῶς μορμολυγθεὶς οἶον συνέσταλται· ἀλλὰ μὴδὲν σμικροπρεπὲς περὶ ἑαυτοῦ λογισάμενος μὴδὲ χαλάσας ὅλως τὸν λογισμὸν σπεύδων ἦν ὅλη γνώμη τὴν ἦτταν ἥρος φανέντος ἀνακαλέσασθαι. Ἦσαν γὰρ ἅμφω πάντα προῖδεῖν καὶ συνιδεῖν ἱκανοὶ καὶ πολεμικῶν τεχνασμάτων οὐδενὸς ἀδαεῖς, ἀλλὰ πάσαις μὲν τειχομαχίαις, πάσαις δὲ λοχήσεσι καὶ ταῖς ἐκ παρατάξεως ἀγωνίαις ἐθάδες, τὰς δὲ διὰ χειρὸς πράξεις δραστικοὶ καὶ γενναῖοι καὶ ἐχθροὶ πάντων τῶν ὑπ' οὐρανὸν ἡγεμόνων γνώμη καὶ ἀνδρία κατάλληλοι. Εἶχε δὲ τι τοῦ Ῥομπέρτου πλέον ὁ βασιλεὺς Ἀλέξιος, ὅτι νεάζων τὴν ἡλικίαν ἔτι κατ' οὐδὲν ἐλάττων τοῦ ἤδη ἀκμάζοντος ἦν καὶ τὴν γῆν μικροῦ σαλευεῖν ὅλας τε φάλαγγας ἐκ μόνου ἐμβόηματος αὐχοῦντος συνταράττειν. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐν ἑτέροις τηρεῖσθωσαν τόποις· μελήσει γὰρ πάντως τοῖς ἐγκωμιάζειν ἐθέλουσιν. 5.1.4 Ὁ δὲ γε βασιλεὺς Ἀλέξιος ἐν Ἀχρίδιμικρὸν ἑαυτὸν

ἀνακτησάμενος καὶ τὸ σῶμα διαναπαύσας καταλαμβάνει τὴν Διάβολιν. Καὶ τοὺς μὲν τοῦ πολέμου διασωθέντας τῆς ἐκ τοῦ μόχθου κακοπαθείας ὡς ἐνὸν ἐπανελάμβανε, τοὺς δέ γε ἐπιλοίπους ἀπανταχόθεν ἀπο στείλας διεκηρύκευε τὴν Θεσσαλονίκην καταλαβεῖν. Ἐπεὶ δὲ πείραν τοῦ Ῥομπέρτου καὶ τῆς τόλμης τοῦ τηλικούτου ἔσχε στρατεύματος καὶ πολλὴν ἀφέλειαν καὶ ἀνανδρίαν τῶν ὑπ’ αὐτὸν κατεψηφίσατο (οὐ γὰρ ἂν προσθεῖην στρατιωτῶν ὅτι καὶ οἱ τέως παρόντες ἀγύμναστοί τε τὸ παράπαν ἦσαν καὶ πάσης στρατιωτικῆς ἐμπειρίας ἀδαεῖς), διὰ τοῦτο γοῦν ἐδεῖτο συμμάχων· τὸ δὲ ἄτερ χρημάτων οὐκ ἐνῆν. Τὰ δὲ οὐ παρῆν τῶν βασιλικῶν ταμιείων ἐπὶ μηδενὶ δέοντι κενωθέντων ὑπὸ τοῦ προβεβασιλευκότος Νικηφόρου τοῦ Βοτανειάτου τοσοῦτον ὡς μηδὲ τῶν ταμιείων κεκλεῖσθαι τὰς πύλας, ἀλλ’ ἀνέτως πατεῖσθαι παντὶ τῷ βουλομένῳ δι’ αὐτῶν ὁδεύειν· προπέποτο γάρ. Ἐνθεν τοι καὶ ἐν ἀμνηχανία τὸ πᾶν καθίστατο ἀσθενείας καὶ πενίας ὁμοῦ συμπιεζούσης τὴν ὑπὸ Ῥωμαίους. 5.1.5 Τότε δὴ τότε τί τὸν νέον βασιλέα καὶ ἄρτι τῶν τῆς βασιλείας οἰάκων ἐπιβεβηκότα ἐχρῆν διαπράζεσθαι; Πάντως ἢ ἐξαπορούμενον τὸ πᾶν καταλιπόντα ἐκστῆναι τῆς ἀρχῆς, ὡς μὴ ἀναίτιον ὄντα αἰτιῶτο τις αὐτὸν ὡς ἀπειροπόλεμον καὶ ἀνεπιστήμονα ἀρχηγόν, ἢ ἐξ ἀνάγκης ὡς ἐνὸν καὶ συμμάχους μετακαλέσασθαι καὶ τὰ τούτοις ἐπαρκέσοντα χρήματα ὅθεν δῆποτε συναγαγεῖν καὶ τοὺς ἀπανταχῇ διασπαρέντας τοῦ στρατεύματος διὰ δωρεῶν ἀνακαλεῖσθαι, ἵν’ ἐντεῦθεν μείζους ἐλπίδας κτησάμενοι αὐτοί τε μετ’ αὐτοῦ ἐγκατεργήσαιεν καὶ οἱ ἀπόντες πρὸς τὸ ἐπανερχεσθαι προθυμότεροι γένοιτο καὶ οὕτω γενναιώτερον πρὸς τὰ Κελτικά πλήθη ἀντικαταστήναι δυνήσαιντο. Ἀνάξιον μὲν οὖν καὶ ἀσύμφωνον τῆς αὐτοῦ περὶ τὰ στρατιωτικά ἐπιστήμης ὁμοῦ καὶ τόλμης μηδὲν πεπραχέναι βουλόμενος πρὸς δύο ταῦτα ἀπέβλεψε, συμμάχους τε ἀπανταχόθεν μεταπέμψασθαι ἐλπίσι πολλῶν δωρεῶν εὐμηχάνως τοῦ τους ὑποσυνδύμενος, τὴν δέ γε μητέρα καὶ τὸν ἀδελφὸν αἰτήσασθαι χρήματά οἱ ζυμπορισαμένους ὅθεν δῆποτε ἐκπέμψαι.

5.2.1 Οἱ δὲ πόρον πορισμοῦ μὴ ἐφευρίσκοντες ἕτερον πρότερον μὲν ἅπαντα τὰ αὐτῶν συναγαγόντες χρήματα, ὅποσα ἐν χρυσῷ καὶ ἀργύρῳ τῇ βασιλικῇ χωνεῖα παραπε πόμψασι. Πρώτη δὲ πάντων ἡ βασιλεὺς καὶ μήτηρ ἐμὴ ὅποσα ἐκ τε μητρώου καὶ πατρῷου κλήρου ἐνυπῆρχον αὐτῇ κατεβάλετο καὶ τοὺς ἄλλους ἐντεῦθεν πρὸς τοῦτο ἐρεθίσαι οἰομένη· ἐδεδίει γὰρ ὑπὲρ τοῦ αὐτοκράτορος ἐν στενῷ κομιδῇ τὰ κατ’ αὐτὸν ὀρώσα. Εἴτα δὴ καὶ ἐξ ἐτέρων,

ὅποσοι εὐνοϊκώτερον πρὸς τοὺς βασιλεῖς τούτους διέκειντο, αὐθαιρέτως προτεθυμηκότων κατα βαλέσθαι, ὅποσον ἕκαστος εἶχε προθέσεως χρυσίου καὶ ἀργυρίου πορισάμενοι ἐξέπεμψαν τὸ μὲν τι τοῖς συμμάχοις, τὸ δέ τι πρὸς τὸν αὐτοκράτορα. 5.2.2 Ἀλλὰ πρὸς τὴν ἐπικειμένην χρεῖαν μηδαμῶς ἐξαρκούντων, τῶν μὲν χάριτας αἰτούντων ὡς συναγωνισαμένων δῆθεν, τῶν δέ, ὅποσον μισθοφορικόν, δαψιλέστερον τὸν μισθὸν ἐξαιτοῦ μένων, ἐνέκειτο αὖθις καὶ ἕτερα ἀνακαλούμενος διὰ τὸ ἀπεγνωσμένοι τὴν Ῥωμαίων εὐνοίαν. Οἱ δὲ ἐν ἀμχανία γεγονότες καὶ πολλοὺς λογισμοὺς ἀνελίζαντες ἰδίᾳ τε καὶ κοινῇ, ἐπεὶ καὶ τὸν Ῥομπέρτον αὖθις ὀπλιζόμενον μεμαθήκεσαν, μὴ ἔχοντες ὅ τι καὶ δράσαιεν εἰς τοὺς πάλαι κειμένους νόμους καὶ τοὺς κανόνας περὶ τῆς τῶν ἱερῶν ἐκποιήσεως ἀπέβλεψαν. Καὶ μετὰ τῶν ἄλλων εὐρηκότες ὅτι περ ἐπ' ἀναρρύσει αἰχμαλώτων τὰ τῶν ἁγίων τοῦ Θεοῦ ἐκκλησιῶν ἱερὰ ἐξεστὶν ἐκποιεῖσθαι (ἐώρων δὲ ὅτι καὶ τῶν Χριστιανῶν ὅσοι περὶ τὴν Ἀσίαν ὑπὸ τὴν βαρβαρικὴν ἐτέλουν χεῖρα καὶ ὅποσοι τὴν σφαγὴν ἐξέφυγον ἐμιαίνοντο διὰ τὴν μετὰ τῶν ἀπίστων συναναστροφὴν), ὀλίγ' ἄττα τῶν πάλαι ἡρηγηκότων ἱερῶν καὶ καταλελυμένων ὡς εἰς μηδεμίαν χρεῖαν συντελοῦντα, ἀλλ' ἀφορμὴν μόνον ἱεροσυνάγης καὶ ἀσεβείας ἅμα τοῖς πολλοῖς παρεχόμενα ὡς ὕλην χαράγματος εἰς μισθὸν τοῖς στρατιώταις καὶ συμμάχοις τὰ τοιαῦτα χρηματίσαι ἐσκέψαντο. 5.2.3 Τούτου γοῦν συνδόξαντος ἀνέρχεται ὁ σεβαστοκράτωρ Ἰσαάκιος εἰς τὸ τοῦ Θεοῦ μέγα τέμενος τὴν σύνοδον ἐκκλησιάσας καὶ τὸ τῆς ἐκκλησίας ἅπαν πλήρωμα. Θεασάμενοι δὲ τοῦτον οἱ τῆς ἱερᾶς συνόδου ἐπ' ἐκκλησίας συνεδριάζοντες τῷ πατριάρχῃ ἐκθαμβοὶ γεγονότες ἡρώτων ὅτου χάριν παρεγένετο. Ὁ δέ· «Λέξω ἥκω τι πρὸς ὑμᾶς χρησίμιον τῇ βιαίᾳ τῶν πραγμάτων παρεμπιπτόσῃ καὶ σωστικὸν τοῦ στρατοῦ.» Ἄμα δὲ καὶ τοὺς περὶ τῶν μὴ χρησιμευόντων ἱερῶν κανόνας ἀπεστομάτιζε καὶ πολλὰ περὶ τούτων δημηγορήσας «Ἀναγκάζομαί, φησιν, ἀναγκάζειν οὐς οὐ βούλομαι ἀναγκάζειν.» Καὶ γενναίους προτιθέμενος λογισμοὺς ἐδόκει τάχα πείθειν τοὺς πλείονας. 5.2.4 Ὁ δὲ γε Μεταξῆς ἀντέτεινεν ἀνθυποφοράς τινας εὐλόγους εἰσαγαγόν, ἀποσκοπῶν ἅμα καὶ πρὸς αὐτὸν τὸν Ἰσαάκιον. Ἀλλ' ὅμως τὰ δεδογμένα ἐκράτει. Τοῦτο ὕλη μεγίστης κατηγορίας τοῖς βασιλεῦσιν ἐγένετο (οὐκ ὀκνῶ γὰρ καὶ τὸν Ἰσαάκιον ἀπόρφυρον βασιλέα κατονομάζειν) οὐ τότε μόνον, ἀλλὰ καὶ μέχρι καιροῦ διαρκέσασα. Καὶ γὰρ ἀρχιερεὺς τις τηνικαῦτα Χαλκηδόνης Λέων προὔκαθητο, οὐ τῶν πάντων σοφῶν καὶ λογίων, ἀρετῆς δὲ ἐπιμεμελημένος, τὸ δὲ ἦθος αὐτῷ σκληρὸν καὶ ἀπόκροτον· οὗτος οὖν τῶν ἐν

τοῖς Χαλκοπρατίοις πυλῶν ἀφαιρουμένων τοῦ ἐπικειμένου αὐταῖς ἀργυρίου ἢ καὶ χρυσίου εἰς τὸ μέσον εἰσδὺς ἐπαρρησιάζετο μὴδ' ὅλως ἢ οἰκονομίας ἢ τῶν περὶ τῶν ἱερῶν κειμένων νόμων ἐπαισθανόμενος. Ὑβριστικώτερον δὲ καὶ οἷον εἰπεῖν ἀτακτότερον τῷ τηνικαῦτα κρατοῦντι προσεφέρετο, ὡς αὖτις εἰς τὴν βασιλεύουσαν ἐπανήει τῇ ἀνεξικακίᾳ ἐκείνου καὶ τῇ φιλανθρωπίᾳ καταχρώμενος. Καὶ ὁπνίκα μὲν τὰ πρῶτα κατὰ τοῦ Ῥομπέρτου ὁ αὐτοκράτωρ τῆς βασιλίδος πόλεως ἐξῆει, Ἰσαακίου τοῦ σεβα στοκράτορος καὶ αὐταδέλφου αὐτοῦ μετὰ τῆς κοινῆς γνώμης ὅθεν δῆποτε συμποριζομένου χρήματα μετὰ τῶν νόμων ἅμα καὶ τοῦ δικαίου, εἰς θυμὸν ἐκίνει τὸν ῥηθέντα ἀδελφὸν τοῦ βασιλέως ἀναισχυντότερον αὐτῷ προσφερόμενος. 5.2.5 Ὡς δὲ καὶ ὁ βασιλεὺς πολλάκις μὲν ἡττηθεὶς καὶ μυριάκις αὖθις κατατολμήσας τῶν Κελτῶν Θεοῦ νεύσει νικηφόρος στεφανίτης ἐπανεληλύθει, ἐπεὶ καὶ αὖθις ἄλλο νέφος ἐχθρῶν, τοὺς Σκύθας φημί, κατ' αὐτοῦ ἐξορμῶν ἤδη μεμαθήκοι, καὶ διὰ τοῦτο καὶ ἡ συλλογὴ τῶν χρημάτων, καὶ τοῦ βασιλέως ἐν τῇ μεγαλοπόλει ἐνδημοῦντος, ἐφ' ὁμοίαις αἰτίαις ἐσπουδάζετο, ὁ ἀρχιερεὺς ἐκεῖνος ἀναιδέστερον προσέπεσε τῷ αὐτοκράτορι. Καὶ συζητήσεως πολλῆς ἐντεῦθεν περὶ τῶν ἱερῶν γινομένης, λατρευτικῶς, οὐ σχετικῶς δὲ προσκυνεῖσθαι τὰς ἀγίας εἰκόνας παρ' ἡμῶν ἐδογματίζεν ἐν τισὶ μὲν εὐλόγως ἅμα καὶ ἀρχιερατικῶς ἐνιστάμενος, ἐν τισὶ δὲ καὶ οὐκ ὀρθῶς δογματίζων οὐκ οἶδ' εἴτε δι' ἔριν καὶ τὴν πρὸς τὸν βασιλέα ἀπέχθειαν τοῦτο πεπονθὼς εἴτε δι' ἄγνοιαν. Ἐξακριβοῦν γὰρ ἀσφαλῶς τὸν λόγον οὐκ εἶχεν, ὅτι λογικῆς μαθήσεως ἀμέτοχος ὑπῆρχε παντάπασιν. 5.2.6 Ὡς δ' ἐπὶ πλέον πρὸς τοὺς βασιλεῖς ἐθρασύνετο χαιρεκάκοις ἀνδράσι πειθόμενος, ὅποιοι πολλοὶ τότε ὑπῆρχον τοῦ πολιτεύματος, εἰς τοῦτο παρανυττόμενος καὶ πρὸς ὕβρεις καὶ βλασφημίας ἀκαίρους ἐτράπετο, καὶ ταῦτα παρακαλοῦντος αὐτὸν τοῦ βασιλέως μεταβαλεῖν τὴν περὶ τῶν εἰκόνων γνώμην, ἔτι δὲ καὶ τῆς πρὸς αὐτὸν ἀποσχέσθαι ἀπεχθείας, ὑπισχνουμένου ἅμα καὶ τὰ ἱερὰ ταῖς ἀγίαις ἐκκλησίαις λαμπρότερα ἀποδοῦναι καὶ πᾶν ὃ τι δέοι ποιεῖν πρὸς διόρθωσιν, καὶ ἤδη καὶ διορθουμένου παρὰ τῶν ἐλλογμωτέρων τότε τῆς συνόδου, οὓς οἱ τῷ Χαλκηδόνης μέρει προσκείμενοι κόλακας ἐκάλουν, καθαιρέσει κατεδικάζετο. Ὡς δὲ μὴδὲν ὑποπτήσων οὐδ' ὅλως ἡρέμει, ἀλλὰ καὶ αὖθις συνετάραττε τὴν ἐκκλησίαν οὐκ ἀγεννῇ φατρίαν συνεπαγόμενος, ὡς ἄτεγκτος ἦν πάντη καὶ ἀδιόρθωτος, μετὰ πολλῶν ἐνιαυτῶν παρέλευσιν πάντες ὁμοῦ τοῦ ἀνδρὸς κατεψηφίσαντο. κἀντεῦθεν ὑπερορίαν καταδικάζεται. Καὶ δέχεται τοῦτον ἢ περὶ τὸν Πόντον Σφζόπολις παντοίας προνοίας καὶ

θεραπείας βασιλικῆς ἀξιούμενον, κἄν οὐδαμῶς χρᾶσθαι ταύταις ἠβούλετο ὕστερον δι' ἣν πρὸς τὸν αὐτοκράτορα ἔτρεφε μῆνιν, ὡς ἔοικεν. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὧδέ πη περι γεγράφθω.

5.3.1 Ὁ δέ γε αὐτοκράτωρ τοὺς νεήλυδας (συνέρρεον γὰρ ἱκανοὶ περισωθέντα τοῦτον μεμαθηκότες) ἐπιμελῶς ἐξεπαί δευεν ὅπως ἵππεύειν χρή εὐοχώτατα καὶ τοξεύειν εὖστο χώτατα, ὀπλιτεύειν τε καὶ ἐνεδρεύειν ἐπικαιρότατα. Ἐπε πόμφει δὲ αὐθις καὶ πρὸς τὸν ῥῆγα Ἀλαμανίας πρέσβεις, ὧν προεξῆρχεν ὁ Μηθύμνης καλούμενος, καὶ διὰ γραφῆς ἐπὶ πλέον ἐρεθίζει μὴ μέλλειν ἔτι, ἀλλὰ τὰς αὐτοῦ ἀνα λαβόμενον δυνάμεις τάχιον τὴν Λογγιβαρδίαν καταλαβεῖν κατὰ τὰς συγκεκριμένας συνθήκας, ἐφ' ᾧ ἀπασχολῆσαι τὸν Ῥομπέρτον, ἵν' οὕτως ἀδείας τυχὼν στρατεύματα αὐθις καὶ ξενικὰς δυνάμεις συλλέξηται καὶ οὕτω τοῦτον τοῦ Ἰλλυρικοῦ ἀπελάσῃ, πολλὰς τῷ Ἀλαμανίας ῥηγὶ ὁμολογήσας τὰς χάριτας εἰ οὕτω ποιήσῃ, καὶ τὸ ὑποσχεθὲν αὐτῷ διὰ τῶν παρ' αὐτοῦ σταλέντων πρέσβεων κῆδος ἐκπληρῶσαι διαβεβαιούμενος. 5.3.2 Ταῦτα οἰκονομήσας τὸν Πακουριανὸν μέγαν δομέστικον αὐτοῦ που καταλιπὼν αὐτὸς πρὸς τὴν βασιλεύουσαν ἐπανέρχεται, ἐφ' ᾧ καὶ ξενικὰς ἀπανταχόθεν συλλέξασθαι δυνάμεις καὶ ἄλλα τινὰ οἰκονομῆσαι τῷ καιρῷ καὶ τοῖς ξυμπεσοῦσι πράγμασι συμβαλλόμενα. Οἱ δὲ Μανιχαῖοι, ὃ τε Ξαντᾶς καὶ ὁ Κου λέων, μετὰ τῶν ὑπ' αὐτοὺς ὡς εἰς δύο πρὸς τῇ ἡμισείᾳ χιλιάδας ποσομένων ἀσυντάκτως οἴκαδε ἐπανερχονται. Καὶ πολλάκις μετακαλούμενοι παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος ὑπισχνοῦντο μὲν ἐληλυθέναι, ὑπερετίθεντο δὲ τὴν ἔλευσιν. Ὁ δὲ ἐπέκειτο καὶ δωρεὰς αὐτοῖς καὶ τιμὰς διὰ γραφῶν ὑπισχνούμενος, καὶ οὐδ' οὕτως πρὸς αὐτὸν ἐληλύθεσαν. 5.3.3 Οὕτως οὖν τοῦ βασιλέως κατὰ τοῦ Ῥομπέρτου ἐτοί μαζομένου ἤκέ τις τῷ Ῥομπέρτῳ ἀπαγγέλλων τὴν τοῦ ῥηγὸς Ἀλαμανίας εἰς Λογγιβαρδίαν ὅσον ἤδη ἄφισιν. Ὁ δὲ ἐν ἀμνηχανίᾳ γεγονὼς διεσκοπεῖτο τί ἂν χρή ποιεῖν. Πολλὰ τοίνυν γνωσιμαχήσας, ἐπεὶ τὸν μὲν Ῥογέρην ἐν τῷ πρὸς τὸ Ἰλλυρικὸν διαπερᾶν διάδοχον τῆς αὐτοῦ ἀρχῆς κατέ λιπε, τῷ δέ γε Βαῖμούντῳ νεωτέρῳ ὄντι οὐπω χώραν τινὰ ἀπενείματο, συναγαγὼν τοὺς κόμητας ἅπαντας καὶ ἐκκρίτους τοῦ ὀπλιτικοῦ παντὸς μετακαλεσάμενος τὸν υἱὸν αὐτοῦ Βαῖμούντον τὸν Σανίσκον δημηγόρος προὐ κάθητο καὶ φησιν. 5.3.4 «Οἴδατε, κόμητες, ὅτι τὸν φίλ τατόν μοι υἱὸν Ῥογέρην καὶ πρωτότοκον τῶν υἱῶν κύριον τῆς ἐμῆς ἐν τῷ πρὸς τὸ Ἰλλυρικὸν μέλλειν διαπερᾶν κατ ἑστησα χώρας. Οὐ γὰρ ἐχρῆν ἐκεῖθεν ὑποχωροῦντα καὶ τοιοῦτο ἀναδεχόμενον ἔργον

τὴν ἰδίαν χώραν ἄτερ ἴγε μόνος καταλιπεῖν εἰς προνομήν ἔτοιμον παντὶ τῷ βουλο μένῳ ἐκκεῖσθαι. Ἐπεὶ δὲ ὁ ῥῆξ Ἀλαμανίας πολιορκήσων ταύτην ἤδη καταλαμβάνει, χρή καὶ ἡμᾶς ὡς ἐνὸν ταύτης ἀντιποιήσασθαι. Οὐδὲ γὰρ δεῖ ἐτέρων ἐπιλαμβανομένους τῶν ἰδίων κατερραθυμηκέναι. Λοιπὸν ἐγὼ μὲν ἄπειμι ἐφ' ᾧ τῆς οἰκείας χώρας ἀντιποιήσασθαι, τὴν πρὸς τὸν Ἀλαμανίας ἀναδησάμενος μάχην. Τουτὰρ δέ μοι τῷ υἱῷ τῷ νεωτέρῳ ἐπαφίημι τό τε Δυρράχιον καὶ τὸν Αὐλῶνα καὶ τὰς λοιπὰς πόλεις καὶ νήσους ὅσας φθάσας αὐτὸς τῷ μὲν δόρατι κατέσχον. Παρεγγυῶμαι δὲ καὶ ὑμῖν καὶ ἀξιώ ὡς ἐμὲ τοῦτον λογίζεσθαι καὶ ὅλη χειρὶ καὶ γνώμῃ ὑπὲρ αὐτοῦ μάχεσθαι. 5.3.5 Καὶ σοὶ δὲ τῷ φιλάτῳ μοι ἐπισκήπτω υἱῷ» ἀποστρέψας τὸν λόγον πρὸς τὸν Βαῖ μούντον «διὰ τιμῆς πάσης τοὺς κόμητας ἄγειν καὶ συμ βούλοις ἐν ἅπασι χρᾶσθαι καὶ μὴ οἶον ἐναυθεντεῖν, ἀλλὰ πάντων αὐτοῖς κοινωνεῖν. Σὺ δὲ ἀλλ' ὅρα μὴ καταμελή σης τὸν κατὰ τοῦ βασιλέως Ῥωμαίων ἀναπράξασθαι πόλεμον, ἀλλ' ἐν ὅσῳ μεγάλην ἦτταν ἡττήθη καὶ μικροῦ μαχαίρας ἔργον ἐγεγόνει καὶ τὸ πολὺ τῶν αὐτοῦ στρα τευμάτων τῷ πολέμῳ ἀνῆλωτο (καὶ γάρ, φησι, καὶ ἐγγὺς ἦλθε τοῦ ζωγρηθῆναι καὶ ἐκ μέσων τῶν χειρῶν ἡμῶν τραυματίας ὄχρετο), μὴ ἀνήσεις ὅλως, μὴ πως ἀνέσεως τυχὼν συλλέξαι τό τε πνεῦμα καὶ γενναιότερον ἢ τὸ πρό τερον ἀντικατασταίῃ σοι. Οὐ γὰρ τῶν τυχόντων ὁ ἀνὴρ, ἀλλ' ἐκ νηπίου πολέμοις καὶ μάχαις ἐντραφεὶς πᾶσάν τε τὴν ἔω καὶ τὴν ἐσπέραν διεληλυθὼς ὀπόσους ἀποστάτας τοῖς πρῶην αὐτοκράτορσι δορυθηράτους ἐποίησε, καὶ αὐτὸς πάντως ἐκ πολλῶν ἀκούεις. Εἰ γοῦν ὅλως ἀναπέσης καὶ μὴ κατ' αὐτοῦ χωρήσεις πάση γνώμῃ, ὀπόσα μὲν αὐτὸς ἔργα πολλὰ καμῶν ἤνυσα φροῦδα ποιήσεις, αὐτὸς δὲ τοὺς καρπούς τῆς ἰδίας ῥαθυμίας πάντως δρέψῃ. Κἀγὼ μὲν ἤδη ἄπειμι ἀγωνισόμενος τὸν ῥῆγα τῆς ἡμε δαπῆς ἀπελάσαι χώρας καὶ οὕτω τὸν φίλτατόν μοι Ῥογέρην ἐπὶ τῆς δοθείσης αὐτῷ ἐξουσίας ἐδράσαι.» 5.3.6 Οὕτω μὲν οὖν συνταξάμενος αὐτῷ εἰσεληλυθὼς εἰς μονῆρες τὴν περαιάν τῆς Λογγιβαρδίας κατέλαβε· καὶ ὁξέως εἰς τὸ Σαλερηνὸν ἐκεῖθεν παραγίνεται, ὅπερ πάλαι ποτὲ εἰς κατοικίαν τῶν τῆς δουκιτικῆς ἀξίας ἀντιποιοῦ μένων ἀφώριστο. Κεῖθι γοῦν ἐγκαρτερήσας ἱκανὰς συν ειλόχει δυνάμεις καὶ μισθοφορικὸν ἐξ ἀλλοδαπῶν ὅτι πλεῖ στον. Ὁ δὲ ῥῆξ Ἀλαμανίας κατὰ τὰς πρὸς τὸν αὐτοκράτορα ὑποσχέσεις καταλαμβάνειν ἤδη τὴν Λογγιβαρδίαν ἡπείγετο. Τοῦτο μεμαθηκὼς ὁ Ῥομπέρτος ἔσπευδε τὴν Ῥώμην καταλαβεῖν ἐνωθησόμενός τε τῷ πάπα καὶ τὸν Ἀλαμανίας ἀπείρξων τοῦ προκειμένου σκοποῦ. Ἐπεὶ δὲ οὐδ' ὁ πάπας πρὸς τοῦτο ἀνένευεν, ἄμφω κατὰ τοῦ Ἀλαμανίας ἐξώρμησαν. 5.3.7 Ὁ μέντοι ῥῆξ πολιορκῆσαι τὴν

Λογγιβαρδιαν ἐπειγόμενος, ἐπεὶ καὶ τὰ κατὰ τὸν αὐτο κράτορα μεμαθήκοι καὶ ὅτι μεγάλην ἦτταν ἡτήθεις, τῶν μὲν τοῦ στρατεύματος ξιφῶν παρανάλωμα γεγονότων, τῶν δὲ ἐκασταχοῦ διασπαρέντων, αὐτὸς εἰς πολλοὺς καταστάς κινδύνους ἐν τῷ γενναίως μάχεσθαι καιρίως ἐν διαφόροις τοῦ σώματος πληγεῖς μέρεσι τόλμη καὶ γενναϊότητι γνώμης παραδόξως ἐρρύσθη, στρέψας τὰς ἡνίας πρὸς τὴν ἐνεγκαμένην ἐχώρει τοῦτο νίκην λογισάμενος τὸ μὴ κινδύνους ἑαυτὸν ὑποβαλεῖν ἐπὶ μηδενὶ δέοντι. Οὗτος μὲν οὖν εἶχετο τῆς πρὸς τὰ οἴκοι φερούσης· ὁ δὲ Ῥομπέρτος φθάσας εἰς τὴν τοῦ ῥήγος παρεμβολὴν αὐτὸς μὲν προσωτέρω διώκειν οὐκ ἤθελεν, ἀπόμοιραν δὲ ἱκανὴν τῶν αὐτοῦ ταγμάτων διελὼν διώκειν τὸν Ἀλαμανίας προὔτρεψατο. Αὐτὸς δὲ τὴν λείαν πᾶσαν ἀναλαβόμενος μετὰ τοῦ πάπα πρὸς Ῥώμην ἀπένευσε. Καὶ τοῦτον ἐπὶ τοῦ ἰδίου θρόνου ἐδράσας εὐφημίας αὐθις παρ' ἐκείνου τυγχάνει κάπειτα πρὸς τὸ Σαλερηνὸν ἐπανέρχεται τῆς ἐκ τῶν πολλῶν μόθων κακοπαθείας ἑαυτὸν ἀνακτησόμενος.

5.4.1 Μετ' οὐ πολὺ δὲ καταλαμβάνει τοῦτον ὁ Βαϊμούντος τὴν ἀγγελίαν τῆς ἐπισυμβάσης αὐτῷ ἡττης ἐπὶ τοῦ προσώπου φέρων. Ὅπως δὲ ξυνέπεσε τὰ τῆς τύχης αὐτῷ, ὁ λόγος ἤδη δηλώσει. Καὶ γὰρ τῶν ἐκείνου μεμνη μένος παραγγελμάτων καὶ ἄλλως δὲ ἀρηίφιλος ὢν ἀνὴρ καὶ φιλοκινδυνότατος ἀπρίξ τῆς κατὰ τοῦ βασιλέως μάχης εἶχετο. Καὶ τὰς ἰδίας δυνάμεις ἀναλαβόμενος συνεφεπο μένους ἔχων καὶ ὅποσοι ἐλλογιμώτεροι καὶ λογάδες Ῥωμαίων στρατιῶται καὶ ἡγεμόνες τῶν παρὰ τοῦ Ῥομπέρτου κατασχεθεῖσων χωρῶν καὶ πόλεων (ἀπεγνωκότες γὰρ καθάπαξ τοῦ αὐτοκράτορος ὅλοι τῆς τοῦ Βαϊμούντου γεγόνασι γνώμης) καταλαμβάνει διὰ τῆς Βαγενητίας τὰ Ἰωάννινα καὶ τάφρον κατὰ τοὺς ἔξωθεν διακειμένους ἀμπελῶνας ποιήσας πρότερον, ἅμα δὲ καὶ τὸ ὀπλιτικὸν ἅπαν ἐν ἐπικαίροις τόποις καταθέμενος αὐτὸς ἐντὸς τὰς σκηνὰς ἐπῆξατο. Τὰ δὲ τεῖχι περιαθρήσας καὶ τὴν τοῦ κάστρου ἀκρόπολιν ἐπισφαλῇ διαγνοὺς οὐ μόνον αὐτὴν ἀνορθοῦν ὡς ἐνὸν ἡπείγετο, ἀλλὰ καὶ ἐτέραν ἐν ἄλλῳ μέρει τῶν τευχῶν οὐ μᾶλλον συνοῖσον αὐτῷ δέδοκτο ἐρυμνο τάτην ἀνωκοδόμει, ληζόμενος ἅμα καὶ τὰς παρακειμένας πόλεις καὶ χώρας. 5.4.2 Ταῦτα μεμαθηκῶς ὁ αὐτοκράτωρ εὐθὺς μὴδὲ μελλήσας ὅλως τὰς δυνάμεις ἀπάσας συναγαγὼν τῆς Κωνσταντίνου σπεύσας ἔξεισι κατὰ μῆνα Μάϊον. Τοιγαροῦν τὰ Ἰωάννινα καταλαβὼν, ἐπεὶ ὁ τοῦ πολέμου καὶ τῆς μάχης καιρὸς ἦδη παρῆν, τὰ οἰκεῖα στρατεύματα μὴδὲ τὸ πολλοστὸν τῶν τοῦ Βαϊμούντου δυνάμεων

ὄντα κατανοῶν καὶ ἄλλως δὲ ἀπὸ τῆς μετὰ τοῦ Ῥομπέρτου προηγησαμένης μάχης γινώσκων τὴν πρώτην κατὰ τῶν ἐναντίων ἱππασίαν τῶν Κελτῶν ἀνύποιστον δέον ἔκρινε πρῶτον μὲν διὰ πολλοστῶν μετρητῶν τινων καὶ ἐκκρίτων ἀκροβολισμοὺς ποιήσασθαι, ἵν' ἐντεῦθεν ἐνδειξῖν τινα καὶ τῆς τῷ Βαϊμούντῳ ἐνυπαρχούσης στρατηγικῆς ἐπιστήμης σχοίη καὶ γένηται οἱ διὰ τῶν μερικῶν προσβολῶν τὴν τοῦ ὅλου γνῶσιν ἐσχηκέναι κάντεῦθεν ζῖν ἐπιστήμη βεβαίῳ τερον πρὸς τὸν Κελτὸν ἀντιπαρατάξασθαι. Οὕτω γοῦν τὰ στρατεύματα κατ' ἀλλήλων ἐσφάδαζεν· ὁ δὲ βασιλεὺς τὴν ἀνύποιστον τῶν Λατίνων δεδιὼς πρώτην προσβολὴν καινόν τι ποιεῖ. Ἀμάξας κουφοτέρας κατασκευάσας καὶ τῶν συνηθῶν ἥττους ἐφ' ἐκάστη τούτων κοντοὺς ἐνέπηξε τέσσαρας καὶ πεζοὺς ὀπλοφόρους ἐπέστησεν, ὥστε ὀπηνίκα οἱ Λατῖνοι ὅλους ῥυτῆρας χαλάσαντες κατὰ τῆς Ῥωμαϊκῆς ὀρμήσουσι φάλαγγος, τὰς ἀμάξας ὠθεῖσθαι πρόσω διὰ τῶν ὑφισταμένων ὀπλοφόρων πεζῶν, ἵν' οὕτω τὸ συνεχὲς διακόπτηται τοῦ συνασπισμοῦ τῶν Λατίνων.

5.4.3 Καὶ ἐπεὶ καιρὸς πολέμου παρῆν, τοῦ ἡλίου ἤδη τοῦ ὀρίζοντος λαμπρῶς ὑπεκύψαντος, ὁ αὐτοκράτωρ τὰς φάλαγγας εἰς πολέμου τύπον καταστήσας αὐτὸς τὸ μεσαί τατον εἶχεν. Ὁ γοῦν Βαϊμούντος οὐκ ἀνέτοιμος τῆς μάχης συγκροτυμένης πρὸς τὴν μηχανὴν ἐφάνη τοῦ αὐτοκράτορος, ἀλλ' ὥσπερ προγνοὺς τὸ βεβουλευμένον μεθαρμόζεται πρὸς τὸ ξυμπεσὸν καὶ τὰς ἰδίας δυνάμεις δίχα διελὼν καὶ τὰς ἀμάξας παρεκκλίνας κατὰ τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐκατέρωθεν ἵεται παρατάξεως. Καὶ φάλαγγες μὲν φάλαγξι τηνικαῦτα ἐμίγνυντο καὶ ἀνέρες ἀνδράσι κατὰ στόμα ἐμάχοντο. Οὕτω δὲ πολλῶν ἐκατέρωθεν ἐν τῷ μάχεσθαι πεσόντων τὴν μὲν νικῶσαν εἶχεν ὁ Βαϊμούντος, ὁ δὲ γε αὐτοκράτωρ καθάπερ τις πύργος ἀκλόνητος ἵστατο ἐξ ἐκατέρου μέρους βαλλόμενος καὶ ὅπου μὲν ἱππαζόμενος κατὰ τῶν ἐπιόντων Κελτῶν καὶ συμπλεκόμενος ἐνίοις πλήττων καὶ κτείνων καὶ πληττόμενος, ὅπου δὲ καὶ τοὺς φεύγοντας συχνοῖς ἐμβοήμασιν ἀνακτώμενος. Ὡς δ' εἰς μέρη πολλὰ τὰς φάλαγγας διασπασθείσας ἐώρα, δεῖν ἐλογίσατο καὶ αὐτὸς ἐαυτῷ τὸ ἀσφαλὲς περιποιήσασθαι οὐ σώσων ἐαυτὸν οὐθ' ὑπὸ δειλίας συγχυθεῖς, ὥς τάχα ἂν τις εἴπη, ἀλλ' εἴ που τὸν κίνδυνον διεκφυγὼν καὶ συλλεξάμενος ἐαυτὸν αὐθις γενναιότερον τοῖς μαχομένοις Κελτοῖς ἀντικατασταίη.

5.4.4 Ὑποφεύγων δὲ τοὺς ἐχθροὺς μετ' ὀλίγων πάνυ τινῶν καὶ τῶν Κελτῶν τισιν ἐντυχὼν αὐθις ἐκεῖνος ὁ ἀκαταπτόητος στρατηγὸς ἐδείκνυτο. Ἀναρρώσας γὰρ τοὺς σὺν αὐτῷ καὶ σφοδρὰν τὴν κατ' αὐτῶν ἱππασίαν ὥς

σήμερον τεθνηζόμενος ποιήσας ἢ κατὰ κράτος ἡττή σων κτείνει μὲν αὐτὸς παίσας ἓνα τῶν Κελτῶν, καὶ ὅποσοι δὲ σὺν αὐτῷ Ἄρεως ἦσαν ὑπασπισταὶ πολλοὺς τρώσαντες ἐξεδίωξαν. Καὶ οὕτως ἀμετρήτους καὶ μεγίστους διεκφυγῶν κινδύνους αὐθις σφάζεται διὰ τῶν Στρουγῶν διελθῶν εἰς Ἀχρίδας κάκεῖθι ἐγκατετήσας καὶ ἱκανοὺς τῶν πεφευγόντων ἀνακαλεσάμενος αὐτοῦ που μετὰ τοῦ μεγάλου δομestikou πάντας καταλιπὼν καταλαμβάνει τὸν Βαρ δάρην, οὐ ῥαστώνης χάριν· βασιλικὰς γὰρ ῥαθυμίας καὶ ἀναπαύλας οὐδαμῶς ἐαυτῷ ἀπεμέτρει. 5.4.5 Καὶ αὐθις συναγαγὼν τὰ στρατεύματα καὶ μισθοφορικὸν συλλεξάμενος κατὰ τοῦ Βαϊμούντου χωρεῖ ἕτερόν τι σκοπήσας, δι' οὗ καταγωνίσαιτο τοὺς Κελτοὺς. Τριβόλους γὰρ σιδηρὰς κατασκευάσας, ἐπεὶ τὴν μάχην ἐς νέωτα προσεδόκα, ἐσπέρας ταύτας ἐν τῷ μεσαιχμῷ τῆς πεδιάδος κατέστρωσεν οὐπὲρ σφοδροτέρα ἐστοχάζετο τοὺς Κελτοὺς τὴν ἵππασίαν ποιήσασθαι, μηχανώμενος τάχα τὴν πρώτην καὶ ἀνύποιστον τῶν Λατίνων ὁρμὴν διὰ τούτων ἀποθραῦσαι τῶν τριβόλων περιπαρέντων τοῖς ποσὶ τῶν ἵππων καὶ τοὺς μὲν κατὰ μέτωπον ἰσταμένους τῶν Ῥωμαίων, ὅποσοι δόρατα ἔφερον, μεμετρημένας τὰς ἵππασίας ποιεῖσθαι καὶ ὅποσον μὴ ταῖς τριβόλοις περιπαρεῖν, ἀλλ' ἐφ' ἐκάτερα σχιζομένους ὑποστρέφειν, τοὺς δὲ πελταστὰς πόρρωθεν κατὰ τῶν Κελτῶν σφοδροὺς ἐκπέμπειν τοὺς οἰστούς, τὸ δὲ γε δεξιὸν καὶ εὐώνυμον κέρας ἐξ ἐκατέρου μέρους ἀσχετῶ ῥύμῃ τοῖς Κελτοῖς ἐπείσπεσεῖν. 5.4.6 Τοιαῦτα μὲν τὰ τοῦμοῦ πατὴρ διανοήματα· τὸν δὲ Βαϊμούντον ταῦτα οὐ διέλαθε. Συνέβαινε γάρ τι τοιοῦτον. Ὅπερ γὰρ ὁ βασιλεὺς ἐσπέρας κατ' ἐκείνου ἐβουλευσατο, πρωΐας ὁ Κελτὸς μεμάθηκε. Καὶ πρὸς τὸ ἀκουσθὲν εὐφυῶς μεθαρμοσάμενος τὴν μάχην ἀνεδέχετο καὶ οὐκέθ', ὥς ἔθος αὐτῷ, τὴν ὁρμὴν τῆς μάχης ἐποίει, ἀλλὰ προαρπάσας τὴν τοῦ αὐτοκράτορος βουλὴν αὐτὸς ἐξ ἐκατέρου μέρους τὸν μόthon μᾶλλον ἀνερρίπισε τὴν κατὰ μέτωπον φάλαγγα ἀτρεμεῖν τέως παρακελευσάμενος. Τῆς γοῦν μάχης ἀγχεμάχου γεγонуΐας οἱ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ στρατεύματος τὰ νῶτα τοῖς Λατίνοις δεδώκασιν μηδ' ἀντωπῆσαι τούτοις τοῦ λοιποῦ ἰσχύοντες προκατεπτοημένοι ὄντες διὰ τὴν προηγησαμένην ἦτταν. 5.4.7 Καὶ σύγχυσις τηνικαῦτα τῆς Ῥωμαϊκῆς παρατάξεως ἦν, κἂν ὁ βασιλεὺς ἀκλόνητος μένων γενναίως καὶ χειρὶ καὶ γνώμῃ ἀντικαθίστατο πολλοὺς μὲν τρώσας, ἔστι δ' οὐ καὶ τρωθεῖς. Καὶ ἐπεὶ τὸ ἅπαν ἐκρεῦσαν ἤδη στράτευμα ἐθεάσατο καὶ ἐαυτὸν μετ' ὀλίγων καταλειφθέντα, δέον ἐλογίσαστο μὴ ἀλόγως ἀνθιστάμενος κινδυνεῦσαι. Ἐπὼν γὰρ τις πολλὰ μογήσας μὴ πρὸς ἰσχύος ἔχει τοῖς ἐχθροῖς ἀντικαθίστασθαι, μάταιος ἂν ᾗ εἰς προὔπτον κίνδυνον

ἑαυτὸν συνωθῶν. Τοῦ γοῦν δεξιοῦ καὶ εὐωνύμου κέρως τῆς ῥωμαϊκῆς φάλαγγος φυγαδεῖα χρησαμένων ὁ βασιλεὺς ἔτι ἐγκατερῶν μετὰ τῆς τοῦ Βαϊμούντου φάλαγγος γεν ναίως ἀπεμάχετο τὸν ὅλον αὐτὸς ἀναδεξάμενος πόλεμον. Τὸ δὲ ἀνατίρρητον συνιείς τοῦ κινδύνου δέον ἔκρινεν ἑαυτὸν περισῶσαι, ὡς αὖθις δύνασθαι μάχεσθαι πρὸς τὸν καταγωνισάμενον καὶ ἀντίπαλος ἔσεσθαι καρτερώτατος καὶ μὴ τὸ πᾶν τῆς νίκης ἄρασθαι τὸν Βαϊμούντον. 5.4.8 Τοιοῦτος γὰρ ἦν ἡττώμενος καὶ νικῶν, φεύγων καὶ αὖθις διώκων, καὶ μηδέποτε ὑποπήσσων μήτε μὴ ἀνεπιστίας βρόχοις ἀλίσκόμενος. Ἦν γὰρ καὶ εἰς Θεὸν μεγίστην ἔχων πίστιν καὶ τοῦτον μὲν ἐς μέσον διὰ παντὸς περιφέρων, ὄρκου δὲ παντάπασιν ἀπεχόμενος. Ἀπειρηκὼς οὖν, ὡς ἄνωθεν εἴρηται, ὀπισθόρμητος καὶ αὐτὸς γέγονε διωκόμενος παρὰ τοῦ Βαϊμούντου καὶ ἐκκρίτων κομήτων. Ἐν τούτοις δέ φησι πρὸς τὸν Γουλήν (οὗτος δὲ πατρῷος αὐτοῦ θεράπων) καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ «Μέχρι πόσου φευξό μεθα;» Καὶ στρέψας τὸν χαλινὸν καὶ τοῦ κουλεοῦ τὸ ξίφος ἐξαγαγὼν παίει τὸν πρῶτος αὐτῷ συναντήσαντα κατὰ τῆς ὀψεως. Τοῦτο οἱ Κελτοὶ θεασάμενοι καὶ διαγνόντες αὐτὸν τῆς ἰδίας ἀπεγνωκότα σωτηρίας, ἐπειδὴ τοὺς τοιαύτης γνώμης γεγονότας ἄνδρας ἀκαταμαχήτους πάλοι ἐγίνωσκον, ὑποσταλέντες τοῦ διώκειν ἐπαύσαντο. Καὶ οὕτω τῶν διωκόντων ἀπαλλαγείς ὑπεξῆλθε τοῦ κινδύνου. Οὐδὲ φεύγων δὲ ὅλως ἀνεπεπτάκει, ἀλλὰ τῶν φευγόντων τοὺς μὲν ἀνεκαλεῖτο, τοὺς δὲ καὶ ἐπέσκωπτε, κἂν οἱ πολλοὶ τὸν ἀγνοοῦντα ὑπεκρίνοντο. Οὕτω γοῦν τοῦ κινδύου σωθεὶς εἰσέρχεται εἰς τὴν βασιλεύουσαν, ἐφ' ᾧ συναγαγεῖν αὖθις στρατεύματα καὶ κατὰ τοῦ Βαϊμούντου χωρῆσαι.

5.5.1 Ἐπεὶ δὲ τοῦ Ῥομπέρτου πρὸς Λογγιβαρδίαν παλινოსτήσαντος τὴν μετὰ τοῦ αὐτοκράτορος μάχην ὁ Βαϊμούντος ἀνεδέξατο ταῖς ἐκείνου ὑποθημοσύναις χρώμενος καὶ διὰ παντὸς μάχας καὶ πολέμους ἀναρριπίζων, τὸν μὲν Πέτρον τοῦ Ἀλίφα μετὰ τοῦ Πουντέση εἰς πολιορκίαν ἐν διαφόροις χώραις ἐξέπεμψεν· ἔνθεν τοι καὶ τοὺς μὲν δύο Πολόβους εὐθὺς ὁ Πέτρος τοῦ Ἀλίφα κατέσχε, τὰ δὲ Σκόπια ὁ προρρηθεὶς Πουντέσης. Αὐτὸς δὲ μηνυθεὶς παρὰ τῶν Ἀχριδιωτῶν ταχὺ τὰς Ἀχρίδας καταλαμβάνει. Καὶ πρὸς μικρὸν ἐγκατερήσας τοῦ Ἀριέβη φρουροῦντος τὸ κάστρον ἄπρακτος ἀπῆλθεν εἰς τὸν Ὀστροβὸν κάκειθεν κενὸς ἀποπεμφθεὶς διήλθε διὰ τοῦ Σοσκοῦ καὶ διὰ τῶν Σερβίων ἀπῆλθεν εἰς Βέροιαν. Καὶ προσβαλὼν ἐν πολλοῖς καὶ πολλάκις τόποις καὶ μὴ ἀνύσας διὰ τῶν Βοδινῶν καταλαμβάνει

τὰ Μόγλενα καὶ ἀνεγείρει καστέλιόν τι πρὸ χρόνου ἔρειπωθέν. Εἴτα καταλιπὼν μεθ' ἱκανῶν ἐκεῖ κόμητά τινα Σαρακηνὸν ἐξ ἐπωνυμίας καλούμενον εἰς τὸν Βαρδάρην κατέλαβεν εἰς τὰς καλουμένας Ἀσπρας Ἐκκλησίας. Καὶ τριμηναῖον χρόνον διατρίβοντας ἐκεῖ ἐν τῷ μεταξύ ἔκκριτοι τρεῖς τῶν κομήτων, ὃ τε Πουντέσης, ὁ Ῥενάλδος καὶ Γελιέλμος τις καλούμενος συνωμοσίαν πεποικότες αὐτομολῆσαι πρὸς τὸν βασιλέα ἐφωράθησαν. Καὶ ὁ μὲν Πουντέσης τοῦτο προγνοὺς ἀποδράσας προσῆλθε τῷ αὐτοκράτορι, οἱ δὲ λοιποὶ δύο κατεσχέθησαν καὶ ἀπελύθησαν κατὰ τὸν νόμον τῶν Κελτῶν πρὸς πόλεμον. Καὶ ἡττηθεὶς κατεβλήθη ὁ Γελιέλμος, ὃν καὶ κατασχὼν ἐτύφλωσε, τὸν δὲ γε ἕτερον Ῥενάλδον ἀπέστειλε πρὸς τὸν πατέρα αὐτοῦ Ῥομπέρτον εἰς Λογγιβαρδίαν, ὅφ' οὗ ἄφαι ρεῖται καὶ οὗτος τοὺς ὀφθαλμούς. Ὁ δὲ Βαϊμοῦντος ἀπάρας ἀπὸ τῶν Ἀσπρων Ἐκκλησιῶν ἀπῆλθεν εἰς Καστορίαν. Τοῦτο μαθὼν ὁ μέγας δομέστικος καταλαμβάνει τὰ Μόγλενα καὶ κατασχὼν τὸν Σαρακηνὸν κτείνει παραυτίκα ἔρειπώσας τελείως τὸ καστέλιον. Ὁ δὲ γε Βαϊμοῦντος ἐξελθὼν τῆς Καστορίας ἔρχεται εἰς τὴν Λάρισσαν κεῖθι παραχειμάσαι βουλόμενος. 5.5.2 Καταλαβὼν δὲ τὴν μεγαλόπολιν ὁ αὐτοκράτωρ, καθάπερ εἴρηται, εὐθὺς ἔργου εἶχετο, ὁποῖος ἐκεῖνος θερμουργὸς καὶ μηδέποτε ῥαστώνης μετελιγῶς, δυνάμεις τε ἡτεῖτο τὸν σουλτάνον μετὰ ἡγεμόνων πείραν ἐκ μακροῦ ἐσχηκότων. Ὁ δὲ τηνικαῦτα πέμπει πρὸς αὐτὸν χιλιάδας ἑπτὰ μετὰ ἡγεμόνων λίαν ἐμπείρων καὶ αὐτὸν τὸν Καμύρην χρόνῳ καὶ πείρᾳ τῶν ἄλλων ὑπερέχοντα. Ἐν ὧσφ δὲ ταῦτα ὁ βασιλεὺς ὠκονόμει καὶ ἡτοιμάζετο, ὁ Βαϊμοῦντος μέρος τι τοῦ ἰδίου στρατεύματος ἀποδιελόμενος Κελτοὺς καταφράκτους ὅλους ἀπο στείλας ἐξ ἐπιδρομῆς κατέσχε τὴν Πελαγονίαν, τὰ Τρίκαλα καὶ τὴν Καστορίαν. Αὐτὸς δὲ ὁ Βαϊμοῦντος μετὰ ξυμπαντος τοῦ στρατεύματος καταλαβὼν τὰ Τρίκαλα ἀποσπάδα τοῦ ὅλου στρατεύματος ἀποστείλας γενναίους ὅλους ἐξ ἐφόδου κατέσχε τὸν Τζίβισκον. Κᾶθ' οὕτως καταλαβὼν τὴν Λάρισσαν κατ' αὐτὴν τὴν τοῦ μεγαλομάρτυρος Γεωργίου μνήμην σὺν ὅλαις δυνάμεσι καὶ περιζώσας τὰ τεῖχη ἐπολιόρκει αὐτήν. 5.5.3 Ὁ δὲ ταυτηνὴν τὴν πόλιν φυλάττων πατρῷου τοῦ αὐτοκράτορος θεράποντος υἱός, Λέων ὁ Κεφαλᾶς, γενναίως πρὸς τὰς τοῦ Βαϊμοῦντος ἀντικαθίστατο μηχανὰς ἐπὶ ὅλοις μηνσὶν ἔξ. Δηλοῖ δὲ τὴν τοῦ βαρβάρου ἔφοδον διὰ γραφῶν τηνικαῦτα τῷ αὐτοκράτορι. Ὁ δὲ οὐ παραχρῆμα, καίτοι σφαδάζων, τῆς πρὸς τὸν Βαϊμοῦντον φερούσης ἤπτετο, ἀλλὰ πλεῖον μισθοφορικὸν ἐπισυνάγων ἀπανταχόθεν ἀνεβάλλετο τὴν ἐξέλευσιν. Εἴτα καρτερῶς ὀπλίσας ἅπαντας

ἔξεισι τῆς Κωνσταντίνου. Καὶ τοῖς μέρεσι τῆς Λαρίσσης ἐγγίσας καὶ διελθὼν διὰ τοῦ βουνοῦ τῶν Κελλίων καὶ τὴν δημοσίαν λεωφόρον δεξιόθεν καταλιπὼν καὶ τὸν βουνὸν τὸν οὕτως ἐγχαρίως καλούμενον Κίσσαβον κατήλθεν εἰς Ἐξεβάν· χωρίον δὲ τοῦτο Βλαχικὸν τῆς Ἀνδρωνίας ἐγγιστα διακείμενον. Ἐκεῖθεν δὲ καταλαβὼν ἐτέραν αὖθις κωμόπολιν Πλαβίτζαν συνηθῶς καλουμένην, ἀγχοῦ πού τοῦ οὕτως πῶς καλουμένου ποταμοῦ ἢ ῥέοντος διακειμένην, τὴν σκηνὴν κατέθετο ἀποχρῶντα τάφρον διορύξας. Καὶ ἐγερθεὶς ἐκεῖθεν ὁ βασιλεὺς ἀπῆλθεν ἄχρι τῶν κηπουρείων τοῦ Δελφινᾶ κακεῖθεν εἰς τὰ Τρίκαλα. 5.5.4 Γράμμα δὲ τις τῆνικαῦτα ἦκε κομίζων τοῦ Κεφαλαῖ Λέοντος, περὶ οὗ φθάσας ὁ λόγος ἐδήλωσε, παρρησιαστικώτερον γράφοντος· «Ἴσθι, ὦ βασιλεῦ, ὅτι μέχρι τοῦ νῦν σπουδὴν πολλὴν εἰσηνενοχῶς διετήρησα τὸ κάστρον ἀνάλωτον. Ἦδη δὲ τῶν ἐφειμένων Χριστιανοῖς τροφίμων στερούμενοι καὶ τῶν μὴ προσήκόντων ἡψάμεθα. Ἀλλὰ καὶ ταῦθ' ἡμῖν ἐπέλιπον. Εἰ γοῦν βοηθήσαι ἡμῖν θέλων σπεύσεις καὶ τοὺς πολιορκοῦντας ἐκδιῶξαι δυνηθεῖς, τῷ Θεῷ χάρις. Εἰ δ' οὐ, τοῦμὸν ἤδη πεπλήρωκα· καὶ τὸ ἐντεῦθεν ἀνάγκη δουλεύοντες (καὶ τί γὰρ δεῖ πρὸς φύσιν καὶ τὴν ἐκ ταύτης τυραννίδα ποιεῖν;) γνώμην ἔχομεν τὸ φρούριον παραδοῦναι τοῖς ἐπικειμένοις ἐχθροῖς καὶ φανερῶς ἀποπνίγουσιν. Ἀλλ' εἰ ταῦτα δυσὺ χῆσαι συμβαίη, ἐπάρατος μὲν γενοίμην ἐγώ, τολμηρῶς δὲ καὶ κατὰ τῆς σῆς βασιλείας τοῦτο παρρησιάζομαι, εἰ μὴ τάχιον σπεύσεις τοῦ κινδύνου ἡμᾶς ἐξελέσθαι μὴ πρὸς τοσοῦτον βάρος πολέμου τε καὶ λιμοῦ ἀντισχεῖν ἐπὶ πλέον δεδυνημένους, σὺ δ' ὁ ἡμέτερος βασιλεὺς, εἰ γὰρ δυνάμενος βοηθεῖν οὐκ ἐπέσπευσας τὴν βοήθειαν, οὐκ ἂν φθάνοις ἔγκλημα προδοσίας ἀποφυγάνων». 5.5.5 Ὁ δὲ αὐτοκράτωρ δεῖν ἔγνω διὰ τινος τρόπου ἐτέρου αὐτοὺς καταγωνίσασθαι· λογισμοὶ δὲ τοῦτον συνεῖχον καὶ μέριμναι. Καὶ δῆτα σκοπῶν ὅπως χρὴ λόχους ἐνστήσασθαι, δι' ὅλης ἡμέρας διεπονεῖτο Θεὸν ἀρωγὸν ἐπικαλούμενος. Μετακαλεσάμενος οὖν τῆνικαῦτά τινα τῶν γερόντων Λαρισαίων ἐπυνθάνετο περὶ τῆς τοῦ τόπου θέσεως. Καὶ ἀνατείνας τοὺς ὀφθαλμούς, ἅμα καὶ τῷ δακτύλῳ ἐπισημαίνων, ἐπὶ μελῶς ἀνθρώπα ὅπη φάραγγες εἰσι διερρωγυῖαι τοῖς τόποις ἢ λόχμοις τινὲς βαθεῖαι πρὸς αὐτὰς συνεχίζονται. Ταῦτα δὲ τοῦ Λαρισαίου ἐπυνθάνετο βουλόμενος λόχον ἐπιστῆσαι καὶ δι' ἀπάτης τοὺς Λατίνους καταγωνίσασθαι· τὸν γὰρ φανερόν καὶ κατὰ μέτωπον φθάσας ἀπηγόρευε πόλεμον πολλάκις συμβαλὼν καὶ ἡττηθεὶς καὶ πεῖραν τῆς συμβολῆς τοῦ φραγγικοῦ πολέμου λαβών. 5.5.6 Ἐπεὶ δὲ ἥλιος κατέδου αὐτός τε δι' ὅλης κεκοπιακῶς τῆς ἡμέρας ὁ βασιλεὺς

εἰς ὕπνον ἐτρέπετο, ὄνειρος ἐφίσταται τούτῳ. Ἐδόκει ἐντὸς τοῦ ἱεροῦ τεμένους τοῦ μεγαλομάρτυρος Δημητρίου ἐστάναι καὶ φωνῆς ἀκοῦσαι, «Μὴ λυποῦ μηδὲ στένε, αὔριον νικάς». Τὴν δὲ φωνὴν βάλλειν αὐτοῦ τὴν ἀκοὴν ὤετο ἐκ μιᾶς τῶν ἐν τῷ τεμένει ἀπηρωρημένων εἰκόνων, ἐν ἧ ὁ μεγαλόμαρτυς Δημήτριος κατεγγράπτο. Διυπνισθεῖς δὲ καὶ περιχαρὴς γεγωνὼς ἐκ τῆς τοῦ ὀνείρου ταύτης ὁμοφῆς ἐθεοκλύτει τε τῷ μάρτυρι καὶ προσυπισ χνεῖτο, εἰ γένοιτό οἱ νίκην κατὰ τῶν ἐχθρῶν ἄρασθαι, αὐτόθι τε παραγενέσθαι καὶ πρὸ σταδίων ἱκανῶν τῆς πόλεως Θεσσαλονίκης οὐκ ἔφιππον, ἀλλὰ πεζῇ καὶ βάδην ἐρχόμενον εἰς τὴν αὐτοῦ ἐλεύσεσθαι προσκύνησιν. 5.5.7 Καὶ δὴ μετακαλεσάμενος τοὺς στρατηγούς τε καὶ ἡγεμόνας καὶ συγγενεῖς ἅπαντας βουλῆς ἤρχετο τὴν ἐκάστου γνώμην ἀναζητῶν· εἶτα τὸ σκοπηθὲν ἀπήγγειλε. Τὸ δὲ ἦν παραδοῦναι τὰ τάγματα ἅπαντα τοῖς συγγενέσιν αὐτοῦ· προεξάρχοντα δὲ τὸν Μελισσηνὸν Νικηφόρον ἐφίστησι καὶ τὸν Κουρτίκιον Βασιλείον, τὸν καὶ Ἰωαννάκην καλοῦ μενον· ἀνὴρ δὲ οὗτος τῶν ἐπιφανῶν, περιβόητος ἐπ' ἀνδρείᾳ καὶ στρατιωτικῇ ἐπιστήμῃ, ἐξ Ἀδριανουπόλεως ὁρμώμενος. Οὐ τὰ τάγματα δὲ μόνον αὐτοῖς παραδίδωσιν, ἀλλὰ καὶ τὰ τῆς βασιλείας παράσημα ἅπαντα. Ἐπὲ σκηπτε δὲ ποιήσασθαι τὴν παράταξιν καθ' ὃ σχῆμα ἐν τοῖς προηγησαμένοις πολέμοις αὐτὸς παρετάττετο παραγ γείλας αὐτοῖς δι' ἀκροβολισμῶν πρότερον ἀπόπειραν τῶν ἐμπροσθεν τῶν Λατίνων ἐρχομένων ποιήσασθαι, εἶτα τὸ ἐνυάλιον ἀλαλάζοντας πανστρατὶ κατ' αὐτῶν χωρῆσαι· ἐπὰν δὲ ὁ συνασπισμὸς γένηται καὶ εἰς χεῖρας κατ' ἀλλήλων ἔλθωσι, νῶτα παρασχεῖν τοῖς Λατίνοις καὶ φεύγειν ἀκρατῶς ὥς πρὸς τὸ Λυκοστόμιον ὑποκρίνεσθαι. Ἐν ᾧ δὲ ταῦτα ὁ βασιλεὺς παρεκελεύετο, χρεμετισμὸς ἀπάντων τῶν ἵππων τοῦ στρατοπέδου αἴφνης ἐξηκούσθη. Καὶ θάμβος ἐπὶ τούτῳ κατέσχευ ἅπαντας· ἀγαθὸς δὲ ὅμως οἰωνὸς αὐτῷ τε τῷ βασιλεῖ παραυτίκα καὶ πᾶσι τοῖς περιεργότεροις ἐδόκει. 5.5.8 Ἀλλὰ ταῦτα μὲν οὕτω πως ἐπισκίψας αὐτοῖς καὶ καταλιπὼν δεξιόθεν τοῦ κάστρου Λαρίσσης περιμείνας τὴν τοῦ ἡλίου δύσιν γεννάδας τινὰς ἄνδρας ἔπεσθαι οἱ ἐπιτάξας τὴν τοῦ Λιβοτανίου κλεισὴν οὐρανὸν διελθλυθῶς καὶ τὸν Ῥεβένικον περικόψας καὶ διὰ τῆς καλουμένης Ἀλλαγῆς πρὸς τὸ εὐώνυμον τῆς Λαρίσσης μέρος καταλαβὼν καὶ περιαθρήσας τὴν ἅπασαν τοῦ τόπου θέσιν χθαμαλώτερον τόπον κατανοήσας ἐκεῖθι μετὰ τῶν συνεφεπομένων αὐτῷ λοχῶν ἦν. Οἱ δὲ ἡγεμόνες τῶν Ῥωμαϊκῶν ταγμάτων, ὀπηνίκα ὁ βασιλεὺς προλοχίσειν, ὥς εἴρηται, ἐπειγόμενος τὴν τοῦ Λιβοτανίου κλεισούραν διέρχεσθαι ἔμελλε, τῆνικαῦτα ἀποσπάδα τινὰ τῶν Ῥωμαϊκῶν

ἀποδιελόμενοι ταγμάτων κατὰ τῶν Κελτῶν ἐξέπεμψαν, ἐφ' ᾧ πρὸς ἑαυτοὺς ἐλκύσαι, ὥς μὴ ἐκεχειρίαν ἔχοιεν φωρᾶσαι τὸν αὐτοκράτορα ὅπη πορεύεται. Οἱ καὶ πρὸς τὴν πεδιάδα κατελθόντες προσέβαλον τοῖς Κελτοῖς καὶ ἐφ' ἱκανὸν μαχεσάμενοι διέστησαν τῆς νυκτὸς ἀπάρτι μὴ παραχωρούσης τὴν μάχην. Καταλαβὼν δὲ τὸν σκοπηθέντα τόπον ὁ βασιλεὺς ἅπαντας ἀποβῆναι τῶν ἵππων ἐκέλευσε καὶ ἐπὶ γόνυ κλιθέντας τοὺς χαλινοὺς χερσὶ κατέχειν. Καὶ αὐτὸς δὲ χαμαιδρῦφ περιτυχὼν ὡσαύτως κατακλιθεὶς τὸν χαλινὸν ἐν χερσὶ κατέχων ἐπὶ πρόσωπον τὸ ἐπίλοιπον τῆς νυκτὸς ἔκειτο.

5.6.1 Ἀνίσχοντος δὲ τοῦ ἡλίου, ἐπεὶ τὰ τῶν Ῥωμαίων τάγματα κατὰ φάλαγγας ἰστάμενα ὁ Βαῖμοῦντος ἐθεάσατο τὰς τε βασιλικὰς σημαίας καὶ τὰ ἀργυρόηλα δόρατα <καὶ> τοὺς ἵππους μετὰ τῶν βασιλικῶν ἐρυθρῶν ἐφεστρίδων, ὥς ἐνὸν καὶ αὐτὸς κατ' αὐτῶν τὴν ἰδίαν κατεστήσατο φάλαγγα διχῇ διελὼν τὰς δυνάμεις καὶ τῶν μὲν αὐτὸς κατάρχων, τῶν δὲ φαλαγγάρχην τὸν Βρυέννιον καταστήσας· Λατίνος δὲ οὗτος τῶν ἐπιφανῶν, ὃν καὶ κονοσταῦλον ὠνόμασαν. Οὕτω γοῦν τὰς ἰδίας καταστήσας δυνάμεις τὸ σύνηθες καὶ πάλιν ποιεῖ καὶ κατὰ μέτωπον τῆς παρα τάξεως, ὅπου τὰ βασιλικά ἐώρα παράσημα, ἐκεῖ τὸν αὐτοκράτορα νομίσας εἶναι ὡς πρηστήρ τοῖς φαινομένοις ἐμπίπτει. Οἱ δὲ μικρὸν ἀντισχόντες τὰ νῶτα τούτῳ διδῶσιν· ὁ δὲ τούτους διώκων ὀπισθεν ἤλαυνεν ἀκρατῶς, ὥς ὁ λόγος φθάσας ἐδήλωσεν. Ὁ μέντοι βασιλεὺς τὰ ἴδια τάγματα ἐπὶ πολὺ φεύγοντα ὀρῶν καὶ τὸν Βαῖμοῦντον ὀπισθεν τῶν Ῥωμαϊκῶν ταγμάτων ἀκρατῶς διώκοντα στοχασάμενος ἱκανὸν ἤδη διάστημα τῆς ἰδίας ἀποστήναι τὸν Βαῖμοῦντον παρεμβολῆς, ἐπὶ τὸν ἵππον ἀναβάς, τὸ αὐτὸ δὲ καὶ τοῖς μετ' αὐτοῦ παρακελευσάμενος κατα λαμβάνει τὴν τοῦ Βαῖμοῦντου παρεμβολήν. Καὶ εἴσω ταύτης γενόμενος πολλοὺς μὲν τῶν παρευρεθέντων Λατί νων ἀναιρεῖ καὶ τὰ λάφυρα ἐκεῖθεν ἀναιρεῖται· εἴτα περιαθρεῖ τοὺς διώκοντας καὶ φεύγοντας. 5.6.2 Καὶ ἐπεὶ ἀτέχνως τὴν φυγὴν ἐώρα ποιουμένους καὶ τὸν Βαῖμοῦντον ὀπισθεν διώκοντα καὶ ἐκείνου ὀπισθεν τὸν Βρυέννιον, μετακαλεσάμενος τὸν καλούμενον Πυρρὸν Γεώργιον ἐπὶ τοξεῖα ὑμνούμενον καὶ ἐτέρους ἄνδρας γενναίους χωρίσας ἱκανοὺς πελταστὰς ὀπισθεν τοῦ Βρυεννίου ὀξέως ἐλαύνειν ἐπέσκηψε, φθάσαντας δὲ μὴ ἀγχέμαχον τὴν μάχην ποιῆσαι, ἀλλὰ πόρρωθεν κατὰ τῶν ἵππων μᾶλλον συχνὰ πέμπειν τὰ βέλη. Ἐπικαταλαβόντες οὖν τοὺς Κελτοὺς τοὺς ἵππους πυκνοῖς οἰστοῖς ἔβαλλον, ὥς ἐν ἀμηχανίᾳ τοὺς ἱππότες καθίστασθαι. Καὶ γὰρ ἀνὴρ Κελτὸς

πᾶς ἐποχούμενος μὲν ἀνύποιστος τὴν ὀρμὴν καὶ τὴν θέαν ἐστίν, ἐπὰν δ' ἀποβαίῃ τοῦ ἵππου, τὸ μὲν τι τῷ μεγέθει τῆς ἀσπίδος, τὸ δέ τι καὶ διὰ τὰ τῶν πεδύλων προάλματα καὶ δρόμον ἀνεπιτήδειον εὐχειρότατός τε τηνικαῦτα γίνεται καὶ ἄλλοιός παντὰ πασιν ἢ πρότερον ὀκλαζούσης οἶον καὶ τῆς ψυχικῆς αὐτῷ προθυμίας. Καὶ τοῦτο, οἶμαι, γινώσκων ὁ βασιλεὺς μὴ τοὺς ἱππότες, ἀλλὰ τοὺς ἵππους ἀναιρεῖν ἐπέταττε.

5.6.3 Τῶν δὲ ἵππων τῶν Κελτῶν πιπτόντων περιεδινοῦντο οἱ τοῦ Βρυεννίου. Καὶ ἀπὸ τῆς τούτων πολλῆς συστροφῆς κονίσσαλος μακρὸς καὶ πυκνὸς ἴστατο μέχρι νεφῶν κορυφούμενος, ὥς παραβάλλεσθαι τοῦτον κατ' ἐκείνου καιροῦ τῷ κατὰ τὴν Αἴγυπτον γεγονότι πάλαι σκότει ψηλαφητῷ. Τὰς τε γὰρ τούτων ὄψεις ἢ πυκνότης ἀπετύφλου τῆς κόνεως καὶ ἄγνοιαν ἐμπαρεῖχεν ὁπόθεν καὶ παρὰ τίνων οἱ οἶστοι πέμπονται. Τρεῖς δὲ Λατίνους ἀποστείλας ὁ Βρυένιος ἐδήλωσε τῷ Βαϊμούντῳ τὸ πᾶν. Οἱ καὶ κατέλαβον αὐτὸν εἰς τι νησίδιον ποταμοῦ τοῦ οὕτω καλουμένου Σαλαβρία μετὰ τινων ἱστάμενον ὀλίγων Κελτῶν καὶ σταφυλὰς ἐσθίοντα, ἅμα δὲ καὶ ὑπέρκομπόν τι καυχώμενον, ὅπερ καὶ μέχρι τοῦ νῦν παρωδεῖται καὶ περιφέρεται. Τοῦτο γὰρ πολλάκις ἔλεγε βαρβαρίζων τὸ Λυκοστόμιον ὅτι «Τὸν Ἀλέξιον εἰς λύκου στόμα ἐνέβαλον». Τοιοῦτον γὰρ ἢ ὑπεροψία σφάλλουσα τοὺς πολλοὺς καὶ πρὸς τὰ ὑπ' ὅσιν καὶ ἐν ποσὶ κείμενα. 5.6.4 Ἀκούσας δὲ τὰ παρὰ τοῦ Βρυεννίου μηνυθέντα καὶ ἐπιγνοὺς τὸν δόλον καὶ τὴν δι' ἀπάτης νίκην τοῦ αὐτοκράτορος ἤχθετο μὲν, ὥς εἰκός, κατέπιπτε δὲ οὐδαμῶς, ὁποῖος ἐκεῖνος. Ἀποκριθέντες οὖν τινες τῶν ὑπ' αὐτὸν κατάφρακτοι Κελτοὶ ἀνῆλθον εἰς ἀκρώρειάν τινα κατέναντι τῆς Λαρίσσης διακειμένην. Τούτους τὸ ὀπλιτικὸν θεασάμενοι ξὺν πολλῇ προθυμίᾳ ἐβίαζον ξυμβαλεῖν αὐτοῖς· ὁ δὲ αὐτοκράτωρ ἀπῆγε τούτους τοῦ ἐγχειρῆματος. Ἐκ διαφόρων δὲ πολλοὶ καὶ διάφοροι ξυμμιγέντες ταγμάτων ἀνελθόντες προσέβαλον τοῖς Κελτοῖς· οἱ δὲ παραχρῆμα κατ' αὐτῶν ὀρμηκότες ἀναιροῦσιν ἄχρι τῶν πεντακοσίων. Εἵτα τοῦ βασιλέως στοχασαμένου τοῦ τόπου δι' οὗ ὁ Βαϊμούντος ἔμελλε διελθεῖν, καὶ ἀποστείλαντος γενναίους στρατιώτας μετὰ καὶ Τούρκων καὶ τοῦ Μιγδινοῦ προεξάρχοντος, ἅμα τῷ πλησίον γενέσθαι εὐθὺς ὁ Βαϊμούντος ὀρμήσας κατ' αὐτῶν ἤτησε τούτους μέχρι τοῦ ποταμοῦ διώξας.

5.7.1 Τῇ δὲ μετ' αὐτὴν ἀναζούσης ἤδη τῆς ἡμέρας παραδραμὼν τὸν ἤδη ῥηθέντα ποταμὸν μετὰ τῶν συνεφεπομένων αὐτῷ κομήτων καὶ αὐτοῦ δὴ τοῦ Βρυεννίου, ἐπεὶ ἐλώδη τόπον ἐν τοῖς τῆς Λαρίσσης μέρεσιν

ἐθεάσατο, ἀναμεταξὺ δύο βουνῶν πεδιάδα ἀλσώδη εὐρὼν ἀποτε λευτῶσαν εἰς στενωπὸν ὀξύν (κλεισούραν τοῦτον καλοῦσι), τὴν λεγομένην Δομενίκου παλάτιον, διὰ τούτου εἰσελθὼν ἐκεῖ τὸν χάρακα ἐπήξατο. Τῇ δὲ μετ' αὐτὴν κατὰ τὸ περιορθρον καταλαμβάνει αὐτὸν ὁ φαλαγγάρχης Μιχαὴλ ὁ Δούκας, ὁ πρὸς μητρὸς ἐμὸς θεῖος, μετὰ τοῦ ὀπλιτικοῦ παντός, ἀνὴρ τις ἐπὶ φρονήσει διαβεβοημένος, ὥρα δὲ καὶ μεγέθει σώματος διαφέρων οὐ τῶν τότε καιροῦ, ἀλλὰ καὶ τῶν πώποτε γεγενημένων (θάμβος γὰρ εἶχεν ἅπαντας τοὺς ὀρῶντας τὸν ἄνδρα), συνιδεῖν δὲ τὸ μέλλον καὶ φωρᾶσαι τὸ ἐνεστὸς καὶ καταπράξασθαι δεινότητός τε καὶ ἀπαρά μιλλος. 5.7.2 Τούτῳ ὁ αὐτοκράτωρ ἐπέσκηψε μὴ πάντας ἐντὸς τοῦ στομίου τῆς κλεισούρας εἰσελθεῖν, ἀλλὰ τὰς μὲν δυνάμεις ἔξωθεν ἵστασθαι ἰλαδόν, ὀλίγους δὲ διελεῖν Τούρκων καὶ Σαυροματῶν τῆς τοξείας εἰδήμονας καὶ τούτοις παραχωρῆσαι τῆς εἰσόδου, ἐπισκῆψαι δὲ τούτοις μηδενὶ ἐτέρῳ ξίφει πλὴν οἴστοις χρῆσασθαι. Εἰσελθόντων δὲ καὶ ἵππασίας ποιουμένων κατὰ τῶν Λατίνων οἱ ἔξωθεν ἰστάμενοι πρὸς ἀλλήλους σφαδάζοντες ἤριζον, ὅποιος ἂν τὸ στόμιον εἰσέλθοι. Ὁ γὰρ Βαϊμούντος πλήρης ὢν στρατηγικῆς ἐπιστήμης τοὺς ὑπ' αὐτὸν ἐκέλευε συνησπικότας ἵστασθαι καὶ ταῖς ἀσπίσιν ἑαυτοὺς περιφράττοντας ἄτρε μεῖν. Ὁ δὲ γε πρωτοστράτωρ θεασάμενος τοὺς ὑπ' αὐτὸν κατὰ μικρὸν ἐκρέοντας καὶ εἰσερχομένους διὰ τοῦ στομίου εἰσῆλθε καὶ αὐτός. Ὁ δὲ Βαϊμούντος τούτους θεασάμενος, «ὥσπερ λέων ἐχάρη μεγάλῳ ἐπὶ σώματι κύρσας,» εἶπεν ἂν τις ὀμηρικῶς, ὥς καὶ οὗτος ἰδὼν ἐν αὐτοῖς ὀφθαλμοῖσι τοῦ τους καὶ τὸν πρωτοστράτορα Μιχαὴλ ἀσχέτῳ ῥύμῃ πανσυδὶ κατ' αὐτῶν ἵεται· οἱ δὲ παραχρήμα νῶτα τούτῳ διδόασιν. 5.7.3 Οὐζᾶς δὲ τὴν κλῆσιν φερώνυμον ἐκ τοῦ γένους λαχών, ἐπ' ἀνδρεία διαβεβοημένος, εἰδὼς ἡδ' «ἐπὶ δεξιὰ ἡδ' ἐπ' ἀριστερὰ νωμῆσαι βῶν ἀζαλέην» καθ' Ὁμηρον ἐν τῷ τοῦ στομίου ἐξέρχεσθαι δεξιὰ παρεκκλίνας γοργῶς ἐπιστραφεὶς παίει τὸν αὐτῷ ὑπαντιάσαντα Λατῖνον· ὁ δ' εὐθὺς κύμβαχος κατὰ γῆς ἔκειτο. Ὁ δὲ Βαϊμούντος ἐδίωκε τούτους μέχρι τοῦ ποταμοῦ Σαλαβρία. Ἐν δὲ τῷ φεύγειν ὁ ἤδη ῥηθεὶς Οὐζᾶς παίει τὸν τὴν σημαίαν τοῦ Βαϊμούντου κατέχοντα διὰ τοῦ δόρατος καὶ τὴν σημαίαν τῶν χειρῶν αὐτοῦ ἀφαρπάσας μικρὸν περιδινεῖ καὶ κλίνει πρὸς τὸ πρηνές. Οἱ γοῦν Λατῖνοι τὴν σημαίαν ἐξ ὀρθίου σχήματος κατακλιθεῖσαν ἑωρακότες ἐν συγχύσει γεγόνاسιν καὶ ἐφ' ἐτέραν ἐτράποντο ἀτραπόν, δι' ἧς καὶ τὰ Τρίκαλα καταλαμβάνου σιν ἤδη προκατασχεθέντα παρά τινων τῶν μετὰ τοῦ Βαϊ μούντου πρὸς τὸ Λυκοστόμιον φευγόντων. Κάκεισε τέως αὐλίζονται εἴσω τούτων γεγονότες· ἐκεῖθεν δὲ καταλαμ

βάνουσι την Καστορίαν. 5.7.4 Ὁ δὲ βασιλεὺς ὑποστρέψας ἀπὸ Λαρίσσης καὶ τὴν Θεσσαλονίκην καταλαβὼν, ὁποῖος ἐκεῖνος περὶ τὰ τοιαῦτα, ταχὺ μάλα πρὸς τοὺς σὺν τῷ Βαϊμούντῳ κόμητας ἀποστείλας πολλὰς ὑποσχέσεις ἐπε ποίητο, εἰ τὸν Βαϊμούντον τοὺς μισθοὺς ἀπαιτήσουσιν, ὥσπερ αὐτοῖς καὶ ὑπέσχετο· τοῦ δὲ μὴ ἔχοντος ἀποδοῦναι παραπείσουσι τοῦτον κατελθεῖν εἰς θάλασσαν καὶ ἀναζητῆσαι ταῦτα ἀπὸ τοῦ ἰδίου πατρὸς Ῥομπέρτου καὶ αὐτὸν ἐκεῖνον διαπερᾶσαι τοὺς αὐτῶν μισθοὺς ἐξαίτησόμενον. Καὶ εἰ τοῦτο ἀνύσαιεν, πάντας τιμῆς καὶ μυρίων εὐεργεσιῶν ἐπαπολαῦσαι. Καὶ ὅσοι μὲν τούτων ἐπὶ μισθῷ δουλεῦσαι θελήσουσι, προσλαμβάνεσθαι τούτους καὶ ἀποχρῶντα τὸν μισθὸν ἀποδοῦναι κατὰ τὰ θελήματα αὐτῶν, τοὺς δ' αὖ εἰς τὰς οἰκίας αὐτῶν βουλομένους ἀπελθεῖν ἀκινδύνως διαβιβάσαι διὰ τῆς Οὐγγρίας. 5.7.5 Ὑπείξαντες οὖν τῷ τοῦ βασιλέως προστάγματι οἱ κόμητες τοὺς τῶν παραδραμόντων τεσσάρων ἐνιαυτῶν μισθοὺς ἀσυμπαθῶς ἀπῆτουν. Ὁ δὲ μὴ ἔχων ἀποδοῦναι ἀνεβάλλετο τέως. Ὡς δὲ ἐνέκειντο εὐλόγα αἰτοῦντες, μὴ ἔχων ὅ τι καὶ δράσειε τὸν μὲν Βρυέννιον αὐτοῦ που φυλάσσειν τὴν Καστορίαν κατέλιπε καὶ τὸν τοὺς Πολόβους φυλάσσοντα Πέτρον τοῦ Ἀλίφα· αὐτὸς δὲ τὸν Αὐλῶνα κατέλαβε. Τοῦτο δὲ μεμαθηκὼς ὁ βασιλεὺς νικητὴς εἰς τὴν βασιλίδαν τῶν πόλεων ἐπαναζεύγνυσι.

5.8.1 Καταλαβὼν δὲ ταύτην καὶ ἐν συγχύσει τὰ κατὰ τὴν ἐκκλησίαν εὐρὼν οὐδὲ πρὸς βραχύν τινα χρόνον ἀνέσεως ἔτυχεν. Ἄλλ' ὁποῖος ἐκεῖνος ἀποστολικὸς ὢν, ἐπεὶ κυμαινομένην τοῖς τοῦ Ἰταλοῦ δόγμασι τὴν ἐκκλησίαν εὗρε, καὶ κατὰ τοῦ Βρυεννίου ἐβουλεύετο (Κελτὸς δὲ οὗτος τὴν Καστορίαν κατασχών, ὡς εἴρηται), ἀλλ' οὐδ' οὕτως ἡμέλει τοῦ δόγματος. Ἐπὶ τούτοις γὰρ καὶ τὰ κατὰ τὸν Ἰταλὸν ἐβλάστησαν μέγας τὴν ἐκκλησίαν συνταράττοντα. Οὗτος δὲ ὁ Ἰταλός (δεῖ γὰρ τὰ κατ' αὐτὸν ἐξ ἀρχῆς αὐτῆς διηγήσασθαι) ὥρμητο μὲν ἐξ Ἰταλίας καὶ ἐν τῇ Σικελίᾳ ἐφ' ἱκανὸν διέτριψε· νῆσος δὲ αὕτη ἀγχοῦ τῆς Ἰταλίας διακειμένη. Οἱ γὰρ Σικελοὶ ἀποστάντες τῆς Ῥωμαίων ἀρχῆς καὶ εἰς πόλεμον κατ' αὐτῶν καὶ μάχας ἀπονενευκότες τοὺς Ἰταλοὺς εἰς συμμαχίαν προὔκαλέσαντο, μεθ' ὧν καὶ ὁ τοῦ Ἰταλοῦ πατὴρ ἦν ἔχων καὶ τὸν παῖδα μεθ' ἑαυτοῦ, καὶ μὴ στρατεύσιμον εἶχε τὴν ἡλικίαν, συνεφεπόμενον τούτῳ καὶ συμπαρασκαίροντα καὶ τὰ πολεμικὰ οἷα τὰ τῶν Ἰταλῶν, παιδεύόμενον. Τὰ μὲν οὖν πρῶτα τῆς ἡλικίας οὕτως εἶχε τῷ Ἰταλῷ καὶ ἡ πρώτη τοιαύτη τούτῳ καταβολὴ τῆς παιδείσεως. 5.8.2 Ἐπεὶ δὲ ὁ κλεινὸς ἐκεῖνος Γεώργιος ὁ Μανιάκης τοῦ Μονομάχου τὰ σκῆπτρα τῆς

Ῥωμαίων διέποντος τυραννήσας τὴν Σικελίαν κατέσχε, μόλις ἐκεῖθεν ὁ τοῦ Ἰταλοῦ πατὴρ καὶ τὸν παῖδα ἐπιφερόμενος πέφευγε. Καὶ εἰς Λογγιβαρδίαν φυγάδες ἄμφω κατῆχθησαν ἔτι ὑπὸ Ῥωμαίους τελοῦσαν. Ἐκεῖθεν δὲ οὗτος ὁ Ἰταλός, οὐκ οἶδ' ὅπως, τὴν Κωνσταντίνου κατέλαβε παῖ δειάς ἀπάσης καὶ τέχνης λογικῆς οὐκ ἐνδεῶς ἔχουσιν. Καὶ γὰρ ἀπὸ τῆς αὐτοκρατορίας Βασιλείου τοῦ πορφυρογεννῆ του καὶ μέχρις αὐτῆς τῆς τοῦ Μονομάχου βασιλείας ὁ λόγος, εἰ καὶ τοῖς πλείοσιν ἐρραθύμητο, ἀλλ' οὖν γε πάλιν οὐ καταδεδυκῶς ἀνέλαμψε καὶ ἀνέθορε καὶ διὰ σπουδῆς τοῖς φιλολόγοις ἐγένετο ἐπὶ τῶν χρόνων Ἀλεξίου τοῦ αὐτοκράτορος, τὰ πρὸ τούτου χλιδάντων τῶν πλειόνων καὶ παιζόντων ἀνθρώπων καὶ ὀρτυγίας καὶ ἄλλοις αἰσχίοσι παιγνίοις ἐνασχολουμένων διὰ τὴν χλιδήν, λόγον δὲ καὶ παιδεύειν ἅπασαν τεχνικὴν ἐν παρέργῳ τιθεμένων. 5.8.3 Οὕτως οὖν τοὺς ἐνταῦθα ἔχοντας ὁ Ἰταλὸς εὐρηκῶς καὶ ἀνδράσιν ὀμιλήσας σχολαστικοῖς καὶ ἀμειλίκοις καὶ τὸ ἥθος ἀγρίοις (ἦσαν γὰρ τότε καὶ τινες περὶ τὴν βασιλεύουσαν τοιοῦτοι) παιδείας τοίνυν ἐξ ἐκείνων λογικῆς μετασχὼν καὶ Μιχαὴλ ἐκείνῳ τῷ Ψελλῷ ἐν ὑστέρῳ προσωμίλησεν, ὃς οὐ πάνυ τι παρὰ διδασκάλοις σοφοῖς ἐφοίτησε, διὰ φύσεως δὲ δεξιότητα καὶ νοὸς ὀξύτητα, τυχὼν μέντοι καὶ Θεοῦ ἀρωγοῦ πρὸς τούτοις διὰ τὴν τῆς μητρὸς θερμότην τὴν ἱκεσίαν ἐπαγρυπνουμένης συχνῶς τῷ ἐν τῷ ναῷ τοῦ Κύρου τῆς θεοτόκου σεπτῷ εἰκονίσματι καὶ θερμοῖς τοῖς δάκρυσιν ὑπὲρ τοῦ παιδὸς ἐκκαλουμένης, εἰς ἄκρον σοφίας ἀπάσης ἐληλακῶς καὶ τὰ Ἑλλήνων καὶ Χαλδαίων ἀκριβωσάμενος γέγονε τοῖς τότε χρόνοις περιβόητος ἐν σοφίᾳ. Τούτῳ γοῦν ὁ Ἰταλὸς προσομιλήσας ἐν ἀπαιδεύτῳ ἦθι καὶ βαρβαρικῷ οὐκ ἡδύνατο φιλοσοφίας εἰς βάθος ἐλθεῖν διδασκάλων ὅλως μὴδ' ἐν τῷ μανθάνειν ἀνεχόμενος, θράσους ὦν μεστὸς καὶ ἀπονοίας βαρβαρικῆς πάντων τε καθυπερτερεῖν καὶ πρὸ τοῦ μαθεῖν οἰόμενος καὶ πρὸς αὐτὸν τὸν Ψελλὸν ἐκ πρώτης ἀφετηρίας ἀντετάξατο. Ἐμβαθύνας δὲ τῇ διαλεκτικῇ καθημερινοὺς θορύβους ἐν πανδήμοις συνελεύσεσιν ἐποιεῖτο σοφιστικὰς συνείρων ἐρεσχελίας καὶ πᾶν εἴ τι τοιοῦτον προτιθεῖς καὶ αὐθις ὑπέχων λόγον τοιουτότροπον. 5.8.4 Τοῦτον προσηταιρίσατο καὶ ὁ τὴν καὶ τα βασιλεύων Μιχαὴλ ὁ Δούκας καὶ οἱ τούτου ἀδελφοί· καὶ δευτέρου μὲν λόγου τοῦτον πρὸς τὸν Ψελλὸν ἐτίθεντο, ὅμως δὲ περιείχοντό τε αὐτοῦ καὶ ἐν λογικαῖς συνεχρῶντο ἀμίλλαις. Ἦσαν γὰρ φιλολογώτατοι οἱ Δοῦκαι καὶ οἱ τοῦ αὐτοκράτορος ἀδελφοί καὶ αὐτὸς δὴ ὁ βασιλεὺς Μιχαὴλ. Ὁ δὲ Ἰταλὸς θερμὸν αἰεὶ καὶ μανικὸν πρὸς τὸν Ψελλὸν ἔβλεπε, καὶ ἐκεῖνος ὡς ἀετὸς τῶν τοῦ Ἰταλοῦ ἐρεσχελιῶν ὑπερίπτατο. 5.8.5

Τί τὸ μετὰ ταῦτα; Ἐσφάδαζε τὰ τῶν Λατίνων τε καὶ Ἰταλῶν κατὰ Ῥωμαίων καὶ ἡ τῆς Λογγιβαρδίας ὅλης ὁμοῦ καὶ Ἰταλίας ἐμελετᾶτο κατάσχεσις. Καὶ ὁ βασιλεὺς ἐκεῖνος τὸν Ἰταλὸν ὡς οἰκεῖον δῆθεν καὶ ἄνδρα ἀγαθὸν καὶ τὰ τῶν Ἰταλῶν ἐπιστάμενον εἰς Ἐπίδαμνον ἀπέστειλε. Καὶ ἵνα συντέμω τὸν λόγον, ὡς κάκει ἐφωρᾶτο τὰ ἡμέτερα προδιδόνς καὶ ἀπεστέλλετο ὁ μέλλων αὐτὸν μετακινεῖν ἐκεῖθεν, τούτου αἰσθόμενος φυγὰς εἰς Ῥώμην ὄχρετο. Εἴθ' ὅποιος ἐκεῖνος μεταμεληθεὶς πρὸς τὸν βασιλέα παρακλήσει χρησάμενος κατὰ κέλευσιν ἐκείνου τὴν Κωνσταντίνου κατέλαβε τὴν μονὴν τὴν οὕτω καλοῦ μένην Πηγὴν ἐνδιαίτημα λαβὼν καὶ τὴν ἐκκλησίαν τῶν ἁγίων τεσσαράκοντα. Ἐνθα καὶ τοῦ Ψελλοῦ μεταχωρὴ σαντος Βυζαντόθεν μετὰ τὴν ἀπόκασιν αὐτὸς φιλοσοφίας ἀπάσης προέστη διδάσκαλος, ὑπατος τῶν φιλοσόφων χρηματίσας, καὶ τὰς τε Ἀριστοτελικὰς βίβλους καὶ τὰς Πλατωνικὰς ἐξηγεῖσθαι ἐσπούδαζε. 5.8.6 Καὶ ἦν μὲν τῷ δόξαι πολυμαθέστατος, δεινὸς δὲ μᾶλλον εἶπερ τις ἄλλος διερευνήσασθαι τῶν ἀνθρώπων τὴν δεινотάτην περιπατητικὴν καὶ ταύτης πλεον τὴν διαλεκτικὴν. Πρὸς δὲ τὰς ἄλλας τέχνας τῶν λόγων οὐ πάνυ τι εὐφυῶς εἶχεν, ἀλλὰ περὶ τε τὴν γραμματικὴν ἐχώλεε τέχνην καὶ τοῦ ῥητορικοῦ νέκταρος οὐκ ἐγεύσατο· οὐδ' ἐκεῖθεν ὁ λόγος τούτῳ ἐφήρ μοστο καὶ εἰς κάλλος ἀπέξεστο. Ἐνθεν τοι καὶ τοῦ χαρακτῆρος εἶχε στρυφνῶς καὶ τὸ πᾶν ἀνεμπεριβόλως. Καὶ συνενενεύκει ὁ λόγος αὐτῷ τὰς ὀφρῦς, καὶ διόλου ἀπέπνει ἰδριμύτητος. Διαλεκτικῶν δὲ ἐφόδων ἐμεμέστωτο τούτῳ τὸ ξύγγραμμα, καὶ ἡ γλῶττα τῶν ἐπιχειρημάτων ἐπεφόρητο τῷ διαλεγομένῳ ἐν ταῖς ὁμιλίαις μᾶλλον ἢ ταῖς γραφαῖς. Οὕτως εἶχεν ἰσχυρῶς πρὸς τὰς διαλέξεις καὶ τοσοῦτον ἄφυκτος ἦν ὡς τὸν ἀποκρινόμενον αὐτομάτως συνενεχθῆναι πρὸς τὴν σιγὴν καὶ εἰς ἀμηχανίαν ἐλθεῖν. Ἐκατέρωθεν γὰρ τῆς ἐρωτήσεως βόθρον ὠρυττε καὶ εἰς φρέαρ ἀποριῶν ἐνέβαλλε τὸν προσδιαλεγόμενον. Οὕτως ἐμπείρως εἶχε τῆς διαλεκτικῆς ὁ ἀνὴρ καὶ ταῖς ἐπαλλήλαις ἐπερωτήσεσι κατέπνιγε τοὺς διαλεγομένους συγγέων αὐτῶν καὶ συνταράττων τὸν νοῦν. Καὶ οὐκ ἦν τὸν ἅπαξ αὐτῷ συντυχόντα τοὺς λαβυρίνθους τούτου διελθεῖν. 5.8.7 Ἀμουσότατος δὲ ἄλλως ἦν καὶ θυμὸς αὐτοῦ κατεκράτει· καὶ ἦντινα προσεκτίσατο ἀρετὴν ἀπὸ τοῦ λόγου κατέλυε καὶ ἠφάμιζεν ὁ θυμὸς. Διελέγετο γὰρ καὶ ἔπεσι καὶ χερσὶν ὁ ἀνὴρ καὶ τὸν προσδιαλεγόμενον οὐκ ἠφίει πρὸς ἀπορίαν ὅλως ἐλθεῖν οὐδ' αὐταρκες ἦν αὐτῷ τὸ ἐπιρράψαι τοῦ ἀντικειμένου τὸ στόμα καὶ σιγὴν αὐτοῦ καταψηφιῆσθαι, ἀλλ' εὐθὺς ἡ χεὶρ κατὰ τε τοῦ πώγωνος καὶ τῶν τριχῶν προσεφύλλετο καὶ ὕβρις εὐθὺς ξυνεπόδιζεν ὕβριν· καὶ

ἀκάθεκτος ἦν ὁ ἄνθρωπος καὶ τὰς χεῖρας ὁμοῦ καὶ τὴν γλῶτταν. Τοῦτο δὲ μόνον ἀφιλόσοφον εἶχεν, ὅτι μετὰ τὴν πληγὴν κατελίμπανε τοῦτον ὁ θυμὸς καὶ τὸ δάκρυον κατελάμβανε καὶ εἰς λαμπρὸν μετάμελον ἤρχετο. 5.8.8 Εἰ δέ τῳ φίλον καὶ περὶ τῆς ὄψεως αὐτοῦ μαθεῖν, μεγάλη μὲν αὐτοῦ ἡ κεφαλὴ, τὸ μέτωπον προπετέστατον, <τὸ> πρόσωπον ἐμφανὲς καὶ ὁ μυκτὴρ ἐλευθερόν τε καὶ ἄνετον ἀπέπνει τὸν ἀέρα καὶ περιφερὴς ὁ πῶγων, τὰ στέρνα εὐρύς καὶ εὐπαγὴς τὰ μέλη τοῦ σώματος, τὴν δὲ τῆς ἡλικίας ἀναδρομὴν τῶν εὐμηκεστέρων ἦττων, τὴν δὲ φωνὴν τοιοῦτος οἷος ἂν ἀπὸ τῶν Λατίνων ἐληλυθὼς νεανίας εἰς τὴν ἡμεδαπὴν γῆν τὰ Ἑλλήνων μὲν ἐκμάθοι, οὐ πάνυ δὲ καθαριεῖται τι τὴν φωνήν, ἀλλ' ἔστιν οὗ καὶ κολοβωτέρας ἐκφέρει τὰς συλλαβάς. Ἀλλ' οὔτε τὸ τοῦ στόματος οὐκ εὐαγὲς οὔτε τὸ εἰς ἄκρον ἄφωνον ἐλάνθανε τοὺς πολλούς, τοῖς δὲ ῥητορικωτέροις ἀγροικίζον κατελαμβάνετο. Ἐνθεν τοι καὶ τὰ συγγράμματα τούτου συνέσφιγκτο μὲν ἀπανταχόθεν τοῖς διαλεκτικοῖς τόποις, ἀσυνταξίας δὲ κακίαν καὶ σολοικισμόν σποράδην διερριμμένον παντάπασιν οὐκ ἐξέφευγον.

5.9.1 Οὗτος τοίνυν προκαθήμενος φιλοσοφίας ἀπάσης καὶ συρρεούσης εἰς αὐτὸν τῆς νεότητος (καὶ γὰρ τά τε Πρό κλου καὶ Πλάτωνος καὶ τὰ φιλοσόφων ἀμφοῖν Πορφυρίου τε καὶ Ἰαμβλίου ἀνεκάλυπτε τούτοις δόγματα καὶ μάλιστα τὰς Ἀριστοτέλους τέχνας καὶ τὴν ὡς ὄργανον παρεχομένην χρεῖαν ὑφηγεῖτο τοῖς ἐθέλουσι πραγματεῖαν καὶ ταύτῃ μᾶλλον ἐνηβρύνετο καὶ ἐνησχόλητο) οὐ πάνυ τι τοὺς μανθάνοντας ὠφελῆσαι ἐνίσχυσε τὸν θυμὸν καὶ τὴν ἄλλην τοῦ ἥθους ἀκαταστασίαν κωλύμην ἔχων. 5.9.2 Καὶ ὅρα μοι τοὺς τούτου μαθητάς, τὸν Σολομῶντα Ἰωάννην καὶ τινας Ἰασίτας καὶ Σερβλίας καὶ ἄλλους τάχα περὶ τὴν μάθησιν ἐσπουδακότας· ὦν τοὺς πλείους θαμὰ φοιτῶντας πρὸς τὰ βασιλεια καὶ αὐτὴ ἐθεασάμην ὕστερον τεχνικὸν μηδὲν τι κατὰ ἀκρίβειαν εἰδότας, σχηματιζομένους δὲ τὸν διαλεκτικὸν κινήσεσιν ἀτάκτοις καὶ μορίων παραφόροις τισὶ μεταφοαῖς, ὑγιὲς δὲ οὐδὲν ἐπισταμένους, προβαλλομένους τὰς ιδέας, ἥδη δὲ καὶ τὰς μετεμψυχώσεις συνεσκιασμένως πως καὶ ἄλλα τινὰ ὁμοιότροπα καὶ παραπλησίως τούτοις ἀλλόκοτα. 5.9.3 Καὶ τίς γὰρ λόγου μετέχων οὐ παρῆν, τοῦ ἱεροῦ ζεύγους τοσοῦτον περὶ τὴν τῶν θεῶν λόγων ἐξερεύνησιν διὰ πάσης νυκτὸς καὶ ἡμέρας διαπονουμένων; Τοὺς ἐμούς φημι τοκέας καὶ βασιλεῖς. Ἀλλὰ τι μικρὸν παραδιηγῆσομαι· δίδωσι γάρ μοι τοῦτο νόμος ῥητορικός. Μέμνημαι τῆς μητρὸς καὶ βασιλίδος πολλάκις ἀρίστου προκειμένου βίβλον

ἐν χεροῖν φερούσης καὶ τοὺς λόγους διερευνωμένης τῶν δογματιστῶν ἁγίων πατέρων, μάλιστα δὲ τοῦ φιλοσόφου Μαξίμου καὶ μάρτυρος. Ἐσπουδάκει γὰρ οὐ τοσοῦτον περὶ τὰς φυσικὰς συζητήσεις ὅποσον περὶ τὰ δόγματα τὴν ὄντως σοφίαν καρποῦσθαι βουλομένη. Καί μοι πολλάκις θαυμάζειν ἐπήει καὶ θαυμάζουσα ἔφην ποτὲ πρὸς αὐτὴν «Πῶς αὐτόθεν πρὸς τοσοῦτον ὕψος ἀπέβλεψας; Ἐγώ γε τρέμω καὶ οὐδ' ἄκροισ ὥσιν ἀποτολμῶ τούτων ἐπαίειν. Τὸ γὰρ πάνυ θεωρητικόν τε καὶ νοερὸν τοῦ ἀνδρός, ὥς φασιν, ἵλιγγον παρέχεται τοῖς ἀναγινώσκουσιν.» Ἡ δὲ μειδιάσασα ἔφη, «Ἐπαινετὴν οἶδα τὴν δειλίαν ταύτην· καὶ οὐδ' αὐτὴ ἀτρέμας ταῖς βίβλοις ταύταις πρόσειμι. Ἀλλ' ὅμως ἀπο σπᾶσθαι τούτων οὐ δύναμαι. Σὺ δέ μοι μικρὸν ἀνάμεινον καὶ ταῖς ἄλλαις ἐγκύψασα βίβλοις πρότερον καὶ τῆς τούτων ἀπογεύσῃ ἡδύτητος.» Ἐτρώσέ μου τὴν καρδίαν ἡ τῶν ῥηθέντων μνήμη καὶ ὥστερ εἰς πέλαγος ἄλλων διηγημάτων ἐμπέτωκα. Ἀλλὰ με θεσμός ἱστορίας ἀπείργει· ἔνθεν τοι καὶ πρὸς τὰ κατὰ τὸν Ἰταλὸν ἀνατρεχέτω ὁ λόγος. 5.9.4 Ἐν τούτοις οὖν τοῖς ἄνωθεν ῥηθεῖσιν αὐτοῦ μαθηταῖς ἀκμάζων ὁ Ἰταλὸς πᾶσι καταφρονητικῶς προσεφέρετο τοὺς πολλοὺς τῶν ἀνοήτων πρὸς ἀνταρσίας ἀνακινῶν καὶ τυράν νους ἐκ τῶν οἰκείων μαθητῶν οὐκ ὀλίγους ἀποκαθιστάς. Καὶ εἶχον πολλοὺς προφέρειν, εἰ μὴ ὁ χρόνος με τὴν μνήμην ἀφείλετο. Ἀλλὰ ταῦτα μὴν ἦσαν πρὸ τοῦ ἀναχθῆναι τὸν ἐμὸν πατέρα εἰς τὴν τῆς βασιλείας περιωπὴν· ἐπεὶ δὲ τὰ ὠδὶ παιδείας εὗρεν ἀπάσης ἐνδεῶς ἔχοντα καὶ τέχνης λογικῆς, τοῦ λόγου πόρρω που ἀπελαθέντος, αὐτὸς εἶ που σπινθῆρές τινες ἦσαν τούτου ὑπὸ σποδιᾷ κρυπτόμενοι, ἀναχωννύειν ἠπείγετο. Καὶ τοὺς ὅσοι περὶ τὰ μαθήματα ἐπιρρεπῶς εἶχον (ἦσαν γάρ τινες καὶ οὗτοι βραχεῖς, καὶ οὗτοι μέχρι τῶν Ἀριστοτελικῶν ἐστηκότες προθύρων), τούτους πρὸς μάθησιν ὀτρύνων οὐκ ἐνεδίδου, προηγῆσθαι δὲ τὴν τῶν θείων βιβλίων μελέτην τῆς Ἑλληνικῆς παιδείας ἐπέτρεπε. 5.9.5 Τὸν δὲ Ἰταλὸν εὐρηκῶς θορύβων τὰ πάντα μεστὰ ποιούμενον καὶ πολλοὺς ἐξαπατῶντα τῷ σεβαστῷ κράtori Ἰσακίῳ τὴν τούτου δοκιμασίαν ἀνέθετο· ἀνὴρ δὲ οὗτος φιλολογώτατος καὶ μεγαλεπηβολώτατος. Καὶ ὅς οὕτως ἔχοντα τὸν ἄνδρα εὐρηκῶς δημοσίᾳ ἤλεγξε παρα στήσας εἰς μέσον εἶθ' οὕτως τῇ ἐκκλησίᾳ παρέπεμψε κατὰ κέλευσιν τὰδελοφῶ καὶ βασιλέως. Ἐπεὶ δὲ τὴν ἑαυτοῦ ἀπαιδευσίαν κρύπτειν οὐχ οἷός τε ἦν, κάκεῖσε ἐκφυλα τῆς ἐκκλησίας δόγματα ἐξηρεῦδατο καὶ εἰς μέσους τοὺς τῆς ἐκκλησίας λογάδας κωμωδῶν οὐκ ἐπαύετο καὶ ἄλλα τινὰ ποιῶν ἡθους ἀπαιδεύτου καὶ βαρβαρικοῦ, προέδρου ὄντος τῆς ἐκκλησίας τηνικαῦτα Εὐστρατίου τοῦ Γαριδᾶ· ἄς τοῦτον

παρακατέσχε περί τὰς οἰκοδομὰς τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, ὥς ἵνα τάχα πρὸς τὸ κρεῖττον μεταποιήσῃ. Ἀλλὰ μικροῦ θᾶπτον ἂν αὐτὸς τῆς ἐκείνου μετέσχε κακίας ἢ μετέδωκε κρεῖττονος γνώσεως, κατὰ τὸ φάμενον, καὶ ὁ Ἰταλὸς τὸν Γαριδᾶν ὅλον ἑαυτοῦ ἐποίησατο. 5.9.6 Τί τὸ ἐντεῦθεν; Ὁ δῆμος ἅπας τῆς Κωνσταντίνου πρὸς τὴν ἐκκλησίαν συγκεκίνητο τὸν Ἰταλὸν ἀναζητοῦντες. Καὶ τάχα ἂν ἀφ' ὕψους εἰς μέσον τῆς ἐκκλησίας ἔρριπτο, εἰ μὴ λαθὼν ἐκεῖνος εἰς τὸν ὄροφον τουτουῖ τοῦ θείου τεμένους ἀνελθὼν ἐν τινι φωλεῷ ἑαυτὸν συνεκάλυπεν. Ὡς δὲ τὰ παρ' ἐκείνου κακῶς δογματισθέντα πολλοῖς τῶν περὶ τὰ ἀνάκτορα ἐθρυλλεῖτο καὶ μεγιστᾶνες οὐκ ὀλίγοι διεφθάρησαν ὑπὸ τῶν φθοροποιῶν τούτων δογμάτων καὶ μεγάλως ἡ τοῦ βασιλέως ψυχὴ διὰ τοῦτο ἐδάκνετο, εἰς ἑνδεκά τινα κεφάλαια τὰ δογματισθέντα κακῶς παρὰ τοῦ Ἰταλοῦ συνεκεφαλαίωσαντο καὶ τῷ βασιλεῖ ἐξαπέστειλαν. Ὁ δὲ αὐτοκράτωρ αὐτὰ ταῦτα τὰ κεφάλαια τὸν Ἰταλὸν ἀναθεματίσαι ἐπ' ἄμβωνος ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ ἐκέλευσεν ἀνακεκαλυμμένη τῇ κεφαλῇ τοῦ πλήθους ἅπαντος ἀκροωμένου καὶ ἐπιλέγοντος αὐτοῖς τὸ ἀνάθεμα. 5.9.7 Ὡς οὖν ἐγένετο ταῦτα καὶ ὁ Ἰταλὸς ἀκάθεκτος ἦν καὶ πάλιν ἐν πολλοῖς τὰ τοιαῦτα ἔλεγεν ἀναφανδὸν καὶ παραινούμενος παρὰ τοῦ βασιλέως ἄτακτόν τι καὶ βαρβαρικὸν ἀπεπήδα, ἀνεθεματίσθη καὶ αὐτός, κἂν ἐς ὕστερον αὐθις ἐκείνου μεταμελὴ θέντος μετριώτερος καὶ ὁ τούτου γέγονεν ἀναθεματισμός. Καὶ τὰ μὲν δόγματα ἀπεντεῦθεν ἀναθεματίζεται, τὸ δὲ ἐκείνου ὄνομα πλαγίως πως καὶ ὑποκεκρυμμένως καὶ οὐδὲ τοῖς πολλοῖς γνωρίμως ὑπάγεται τῷ ἐκκλησιαστικῷ ἀναθέματι. Καὶ γὰρ οὗτος ἐν ὑστέροις καιροῖς μετεβέβλητο περὶ τὸ δόγμα καὶ ἐφ' οἷς ποτε πεπλάνητο, μεταμεμέλητο. Ἦρνεῖτο δὲ καὶ τὰς μετεμψυχώσεις καὶ τὸ ὑβρίζειν τὰς σεπτὰς εἰκόνας τῶν ἁγίων καὶ τὸν περὶ τῶν ἰδεῶν λόγον μεθερμηνεύειν πως πρὸς τὸ ὀρθόδοξον ἔσπευδε καὶ δηλὸς ἦν καὶ αὐτὸς καταγινώσκων ἑαυτοῦ ἐφ' οἷς πρῶην τοῦ εὐθέως μετετέτραπτο.

6.t.1 ΑΛΕΞΙΑΣ G'

6.1.1 Τοῦ μέντοι Βρυεννίου κατέχοντος τὴν Καστορίαν, καθάπερ ἄνωθεν εἴρηται, τοῦτον ἐκεῖθεν ἐξελάσαι καὶ τὴν Καστορίαν κατασχεῖν ὁ αὐτοκράτωρ σπουδάζων τὸ ὅπλιτικὸν αὐθις ἀνεκαλεῖτο καὶ ὅπλοις ἅπαντας καταφράζας πρὸς τειχομαχίαν καὶ τὰς κατὰ τοὺς ἐξώθεν πολέμους

συμπλοκάς τῆς πρὸς τὸ κάστρον φερούσης εἶχετο. Ἔστι δὲ ἡ θέσις τοῦ τόπου τοιαύτη. Λίμνη τίς ἐστίν ἡ τῆς Καστορίας, ἐν ἣ τράχηλος ἀπὸ τῆς χέρσου εἰσέρχεται καὶ περὶ τὸ ἄκρον εὐρύνεται εἰς πετρώδεις βουνούς ἀπο τελευτῶν. Περὶ δὲ τὸν τράχηλον καὶ πύργοι καὶ μεσο πύργια ὠκοδόμηνται κάστρου δίκην, ὅπερ καὶ Καστορία ὀνομάζεται. Ἐκεῖ καταλαβὼν ὁ βασιλεὺς τὸν Βρυέννιον δέον ἔκρινε τῶν πύργων καὶ τῶν μεσοπυργίων πρώτως δι' ἐλεπόλεων ἀποπειρᾶσθαι. Ἐπεὶ δὲ ἄλλως οὐκ ἐνῆν εἰ μὴ ὡς ἕκ τινος ὀρμητηρίου τοὺς στρατιώτας τοῖς τείχεσι προσπελάζειν, χάρακα μέντοι πρώτως ἐπήξατο, εἶτα πύργους ξυλίνους κατασκευάσας καὶ σιδήρω τὰ τούτων συνδήσας περισφίγματα ἐκ τούτων ὡς ἕκ τινος φρουρίου τοὺς κατὰ τῶν Κελτῶν συνίστατο πολέμους. 6.1.2 Τὰς γοῦν ἐλεπόλεις καὶ τὰ πετροβόλα μηχανήματα ἔξωθεν καταστήσας διὰ πάσης νυκτὸς καὶ ἡμέρας μαχόμενος καὶ κατασεΐσας τὸν τοῦ τείχους περίβολον, ἐπεὶ καρτερώτερον οἱ ἐντὸς ἀνθίσταντο (οὐκ ἐνεδίδουν οὐδὲ τοῦ τείχους καταρραγέντος), ὡς δὲ οὐκ ἐνῆν αὐτῷ ἔτι τῶν κατὰ σκοπὸν τυχεῖν, βουλὴν βουλευέται γενναίαν ἅμα καὶ συνετήν, ἵν' ἐξ ἐκατέρου ἕκ τε τῆς ἡπείρου καὶ τῆς λίμνης διὰ πλοίων εἰσαγαγὼν γενναίους τινὰς ἐν ταύτῳ τὸν πόλεμον ποιήσῃται. Πλοίων δὲ μὴ ἐνόντων ἐν ἀμάξαις ἐπιφορτίσας ἀκάτιά τινα μικρὰ διὰ τοῦ μολίσκου ἐν αὐτῇ εἰσήγαγεν. Ὅρων δὲ τοὺς μὲν ἀνιόντας τῶν Λατίνων ἐξ ἐνὸς μέρους ταχέως ἀνιόντας, τοὺς δ' ἐξ ἐτέρου κατιόντας πλείονα χρόνον τρίβοντας ἐν τῷ κατιέναι τὸν Παλαιολόγον Γεώργιον μετὰ ἀλκίμων ἀνδρῶν ἐν αὐτοῖς εἰσελάσας εἰς τοὺς περὶ τοὺς βουνούς πρόποδας προσορμίσαι προσέταξε παραγγείλας, ὁπνίκα τὸ δοθὲν αὐτῷ σημεῖον θεάσοιτο, τηνικαῦτα τὴν ἀκρολοφίαν καταλαβόντα ἐξ ὀπισθίων αὐτῶν καὶ διὰ τῆς ἀοικήτου καὶ ῥαδιωτέρας εἰσελθεῖν· καὶ ὁπνίκα τὸν αὐτοκράτορα θεάσεται ἀπὸ τῆς χέρσου τὸν μετὰ τῶν Λατίνων πόλεμον ἀναδεξάμενον, καὶ αὐτὸν σπεῦσαι ὡς δύναμις, ἵνα μὴ ὡσαύτως πρὸς ἑκάτερα μάχεσθαι δυνάμενοι, ἀλλ' ἐξ ἐνὸς μέρους τοῦ τόπου τῆς μάχης χαλάσαντος ἁλώσιμοι τηνικαῦτα ἐκ ταυτοῦ μέρους γένωνται. 6.1.3 Ὁ μὲν οὖν Παλαιολόγος Γεώργιος ταῖς ἀκταῖς τοῦ ἤδη ρηθέντος βουνοῦ προσορμίσας ὀπλισάμενος εἰσὶν κει σκοπὸν ἄνωθεν ἐπιστήσας τὸν τὸ δοθὲν αὐτῷ παρὰ τοῦ βασιλέως ἐπιτηροῦντα ἰδεῖν σύνθημα καὶ παρήγγειλεν ὡς, ὁπνίκα τοῦτο θεάσοιτο, αὐθις αὐτὸ τούτῳ ἐπισημῇ νασθαι. Αὐγαζούσης δὲ τῆς ἡμέρας ἤδη τὸ ἐνυάλιον ἀλλάζαντες οἱ τοῦ αὐτοκράτορος πόλεμον μετὰ τῶν Λατίνων ἀπὸ τῆς χέρσου συναίρειν ἠπεύγοντο. Ὁ δὲ σκοπὸς τὸ δοθὲν σημεῖον θεασάμενος δι' ἐτέρου σημείου

δηλοῖ τῷ Παλαιολόγῳ. Ὁ δ' εὐθὺς μετὰ τῶν σὺν αὐτῷ τὴν ἀκρολοφίαν θάπτον καταλαβὼν συνησπικῶς ἵστατο. 6.1.4 Τὴν γοῦν ἐκτὸς πολιορκίαν ὁ Βρυέννιος ὀρῶν καὶ τὸν Παλαιο λόγον κατ' αὐτῶν βρύχοντα οὐδ' οὕτως ἐνεδίδου, ἀλλὰ τοὺς κόμητας ἐκέλευε γενναιότερον ἀντικαθίστασθαι. Οἱ δὲ ἀναισχυντότερον αὐτῷ προσφερόμενοι ἔλεγον· «Ὁρᾷς ὡς κακὸν ἐπὶ κακῷ ἐστήρικται· ἔξοστιν οὖν ἐκάστῳ ἡμῶν τοῦ λοιποῦ τὴν ἑαυτοῦ σωτηρίαν πραγματεύσασθαι καὶ τοὺς μὲν τῷ βασιλεῖ προσελθεῖν, τοὺς δὲ ἐπὶ τὴν οἰκειάν πατρίδα ἐπαναζευῆσαι». Καὶ παραχρῆμα ἔργου ἀνάμενοι ἐξαιτοῦνται τὸν αὐτοκράτορα μίαν μὲν σημαίαν πρὸς τῷ τοῦ μεγαλομάρτυρος Γεωργίου τεμένει στήναι (ἔφθασε γὰρ ἐπ' ὀνόματι τούτου τοῦ μάρτυρος ἐκεῖσε ἀνοικοδομηθῆναι ὁ ναὸς οὗτοςί), τὴν δὲ ὡς πρὸς τὸν Αὐλῶνα, ἵν' «ὁπόσοι μὲν ἡμῶν τῇ σῇ βασιλείᾳ θητεῦσαι βούλονται, τῇ πρὸς τὸ τέμενος τοῦ μάρτυρος ἀπονενευκίᾳ προσέλθωσιν, ὁπόσοι δὲ πρὸς τὴν ἰδίαν πατρίδα ἐπαναζευῆσαι, τῇ πρὸς τὸν Αὐλῶνα ἀφορώσῃ προσχωρήσωσιν». Ταῦτ' εἰπόντες παραχρῆμα προσῆλθον τῷ βασιλεῖ. Ὁ δὲ Βρυέν νιος γενναῖος ὢν ἀνὴρ προσεληλυθέναι μὲν οὐδαμῶς ἠβούλετο, ἐπώμνυτο δὲ μηδέποτε κατ' αὐτοῦ ὄπλα κινήσαι, εἰ μόνον δοίῃ τοὺς τοῦτον μέχρι τῶν ὀρίων τῆς τῶν Ῥωμαίων βασιλείας ἀκινδύνως διασώσοντας καὶ οὕτω πρὸς τὴν ἰδίαν ἀπολῦσαι χώραν. Ὁ δὲ αὐτοκράτωρ μάλα ταχέως ἐπλήρου τὸ αἰτηθέν· αὐτὸς δὲ τῆς πρὸς τὸ Βυζάντιον εἵχετο νικητῆς ἐπιφανέστατος.

6.2.1 Μικρὸν δὲ ἐνταῦθα τὴν τοῦ λόγου διήγησιν διακό 6.2.1 ψασα, ὅπως καὶ τοὺς Παυλικιανοὺς κατηγωνίσαστο, διηγήσομαι. Οὐκ ἔφερε μὴδὲ τούτους τοὺς ἀποστάτας καταγωνίσασθαι πρὸ τοῦ τὰ βασιλεία καταλαβεῖν, ἀλλ' ὥσπερ ἀπὸ τινος νίκης ἐτέραν νίκην πρυτανευόμενος καὶ τὴν πληθὺν τῶν Μανιχαίων τὸν κύκλον συμπληροῦσαν τῶν ἑαυτοῦ κατορθωμάτων ἐποίει. Οὐδὲ γὰρ ἐνῆν τῷ λαμπρῷ τροπαίῳ τῶν ἐσπερίων πολεμίων οἶον σπῖλον ἐνεῖναι τοὺς ἐκ Παυλικιανῶν ὁρμωμένους ἐκείνους. Διὰ πολέμου δὲ καὶ μάχης οὐκ ἤθελεν, ἵνα μὴ ἐν συμβολῇ τοῦ πολέμου πολλοὶ ἐξ ἐκατέρων ἀναιρεθῇσονται, πάσαις τούτους γινώσκων ἐκθυμοτάτους ἄνδρας καὶ δριμύ κατὰ τῶν ἐχθρῶν πνέοντας. Ἔσπευδεν οὖν διὰ τοῦτο τοὺς πρωταιτίους μὲν τιμῶ ρήσασθαι, τοὺς δὲ γε λοιποὺς τῷ τοῦ στρατοπέδου συγκαταλέξαι σώματι. 6.2.2 Ἐνθεν τοι καὶ διὰ τρόπου τούτους μετῆι. Γινώσκων δὲ τὸ φιλοκίνδυνον τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων καὶ περὶ τοὺς πολέμους καὶ τὰς μάχας ἀκάθεκτον ἐδεδίει μὴ ἀπογόντες χεῖρόν τι μελετήσαιεν. Ἡρέμουν γὰρ τέως

τὴν σφῶν οἰκοῦντες πατρίδα καὶ οὐπω πρὸς ληλησίας ἄλλας καὶ προνομὰς ἐξετράποντο· μετεπέμπετο οὖν διὰ γραμμάτων τούτους ἐν τῷ πρὸς τὸ Βυζάντιον ἐπανέρχεσθαι συχναῖς ὑποσχέσεσιν. Οἱ δὲ τὴν κατὰ τῶν Κελτῶν νίκην αὐτοῦ μεμαθηκότες ἐδεδίεσαν εἰ τάχα καὶ τὰ γράμματα χρησταῖς αὐτοὺς ἐλπίσιν ὑπέσαινεν· ὅμως καὶ μὴ βουλόμενοι τῆς πρὸς αὐτὸν εἶχοντο.

6.2.3 Ἐκεῖνος δὲ τὴν Μοσυ νούπολιν καταλαβὼν αὐτοῦ που προσέμενεν ὑποκρινόμενος δι' ἄλλα τινὰ ἐγκαρτερεῖν, τὸ δέ γε ὅλον τὴν αὐτῶν ἀναμένων ἄφιζιν. Καταλαβόντων δὲ ἐσηματίζετο ἀναθεωρῆσαι τούτους βούλεσθαι καὶ ἐκάστου τὴν ὀνομασίαν ἐγγράψασθαι. Ἐνθεν τοι καὶ φοβερός προῦκάθητο καὶ οὐ φύρδην, ἀλλὰ κατὰ δεκάδας τοὺς λογάδας τῶν Μανιχαίων πορεύεσθαι ἐκέλευσε, τὴν τῶν κοινῶν θεῶν ἐς νέωτα ὑποσχόμενος καὶ οὕτως εἶσω τῶν πυλῶν ἀπογραφομένους εἰσέρχεσθαι. Ἡτοιμασμένοι δὲ ὄντες οἱ τούτους δεσμεῖν ὀφείλοντες τοὺς ἵππους καὶ τὰ ὅπλα ἀναλαμβάνόμενοι τούτους ἐν τοῖς ἀποτεταγμένοις φρουρίοις ἐνέκλειον. Οἱ δὲ γε ἐφεξῆς ἐρχόμενοι παντελῆ τῶν πραττομένων ἄγνοιαν ἔχοντες εἰσήεσαν ἀγνοοῦντες τὸ ἀποβησόμενον ἐκάστω.

6.2.4 Τοῦ τους μὲν οὖν οὕτω κατέσχε καὶ τὰς αὐτῶν περιουσίας δημεύσει καθυποβαλὼν διενείματο τοῖς συγκεκοπιακόσι τούτῳ ἐν ταῖς συμπεσούσαις μάχαις καὶ τοῖς κινδύνοις ἐκείνοις γενναίοις στρατιώταις. Ἀπελθὼν δὲ ὁ τὴν οἰκονομίαν ταύτην ἀναδεξάμενος καὶ τὰς αὐτῶν γυναῖκας τῶν οἰκῶν ἀπελάσας κατὰ τὴν ἀκρόπολιν ἐμφρούρους εἶχε. Τοὺς δὲ γε κατασχεθέντας τῶν Μανιχαίων συμπαθείας μετὰ μικρὸν ὁ αὐτοκράτωρ ἠξίωσεν· ὅποσοι δὲ καὶ τοῦ θεοῦ βαπτίσματος τυχεῖν προείλοντο, οὐδὲ τούτου ἂπε τύγχανον. Διὰ παντοίας δὲ περιελθὼν αὐτοὺς μεθόδου καὶ διαγνοὺς τοὺς αἰτίους τῆς τοιαύτης ἀπονοίας ἐν νήσοις περιορίσας καθεῖρξε· τοῖς δὲ γε λοιποῖς ἄδειαν δεδοκώς, ὅπῃ βουλητὸν αὐτοῖς ἀπιέναι, ἀπέλυσεν. Οἱ δὲ τὴν ἐνεγκαμένην τῶν ἄλλων προτιμησάμενοι αὐτίκα πρὸς αὐτὴν ἐπανέτρεχον ὡς ἐνὸν τὰ κατ' αὐτοὺς οἰκονομήσοντες.

6.3.1 Ἐκεῖνος δὲ πρὸς τὴν βασιλίδαν τῶν πόλεων ἐπάνευσεν. Οὐκ ἔλαθε δὲ τοῦτον τὰ κατ' αὐτοῦ ἐν τριόδοις τε καὶ γωνίαις ὑποψιθυριζόμενα, ἀλλ' ἀκούων ἐτιτρώσκετο τὴν ψυχὴν ὅτι μὴ τοσοῦτον εἰργασμένος πολλαπλασίῳ τὰ στόματα τῶν συκοφαντούντων εἶχεν ἑαυτῷ περιχαίροντα. Ἐκεῖνος γὰρ χρείας κατεπειγούσης καὶ κοσμικοῦ κλύδωνος ἐξ ἀπορίας τῶν βασιλικῶν ταμειῶν πρὸς τοῦτο ἀπέβλεψε καὶ ὡς δάνειον ἐλογίζετο, ἀλλ' οὐχ ὡς ἄρπαγμα ἢ τυραννικῆς χειρὸς ἐπιβουλήν, ὡς οἱ διαλοιδοροῦμενοι λέξειαν. Ἀλλὰ καὶ γνώμης οὕτως εἶχεν ὡς μετὰ τὸ κατορθῶσαι τοὺς ἐπικειμένους πολέμους ἀποδώσων ταῖς ἐκκλησίαις τὸν

ἀφηρημένον κόσμον αὐτῶν. 6.3.2 Καὶ οὐκ ἔφερεν ἐπαναζεύξας τῇ βασιλίδι πόλει ὑπόθεσιν γίνεσθαι τοῖς ἐθέλουσι διασύρειν τὰ ἐκείνου. Ἐνθεν τοι καὶ ἐκκλησίαν κηρύττει καὶ συνέδριον μέγιστον εἰς τὰ ἐν Βλαχέρναις ἀνάκτορα ἑαυτὸν ἐθέλων ὑπόδικον πρῶτον καταστήσασθαι καὶ οὕτω τὰ ὑπὲρ ἑαυτοῦ ἀπολογήσασθαι. Παρῆν δὲ ἤδη καὶ ἡ σύγκλητος ἅπασα καὶ τὸ στρατιωτικὸν καὶ ὅσον τοῦ ἱερατικοῦ καταλόγου παραδοκοῦντες τὸ τί ἂν βούλοιο ἡ τῶν ἀπάντων συνέλευσις. Τὸ δὲ ἦν ἄρα ἄλλο οὐδὲν ἢ ἡ τῶν κατὰ τοῦ βασιλεως θρυλλομένων ἀνάκρισις. Παρῆσαν οὖν τῆνικαῦτα οἱ τῶν ἱερῶν φροντιστηρίων κηδεμόνες καὶ τὰ βιβλία ἐς μέσον τῆνικαῦτα προϋτίθετο (βρέβια ταῦτα ἡ συνήθεια οἶδε καλεῖν), ἐν οἷς ἀναγεγράφαται τὰ ἐν ἐκάστῳ τεμένει κειμήλια. Καὶ τῷ μὲν φαινομένῳ κριτῆς ὁ βασιλεὺς ἐπὶ τοῦ βασιλικοῦ καθῆστο θρόνου, τῇ δ' ἀληθείᾳ αὐτὸς ἐξετασθισόμενος. Ἐξητάζετο τοίνυν τὰ πάλαι παρὰ πολλῶν ἀνατεθέντα τοῖς εὐαγέσιν οἴκοις καὶ παρὰ τούτων ἐς ὕστερον ἢ καὶ αὐτοῦ τοῦ αὐτοκράτορος ἀφαιρεθέντα. 6.3.3 Καὶ ἐπεὶ μηδὲν ἕτερον ἀφαιρεθὲν κατεφαίνετο, ἀλλ' ἢ μόνον ὁ τῇ σοφῇ τῆς βασιλίδος ἐκείνης Ζωῆς ἐκ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου ἐπικείμενος κόσμος καὶ ὀλίγα τινὰ ἄλλα σκευὴ μὴ τοσοῦτον εἰς ἱερὰν λειτουργίαν χρηματίζοντα, ἑαυτὸν εἰς τοῦμφανὲς ὁ αὐτοκράτωρ ὑπὸ δικὸν καθίστησι, κριτὴν δὲ τὸν βουλόμενον ὄντιναοῦν. Καὶ μετὰ μικρὸν μεταβαλὼν τῇ γλώττῃ· «Ἐγώ» φησι «τὴν βασιλείαν πανταχόθεν κυκλούμενην βαρβάροις εὐράμενος καὶ μηδὲν τι πρὸς τοὺς ἐπικειμένους ἐχθροὺς ἀξιώμαχον ἔχουσιν, ἵστε ὅποσοις κινδύνοις περιπέπτωκα, μικροῦ καὶ βαρβαρικοῦ ξίφους ἔργον γεγινώς. Καὶ γὰρ πολλαπλά σίους ἦσαν οἱ ἐκατέρωθεν ἡμᾶς τοξεύοντες. Τὰς γὰρ τῶν Περσῶν ἐπελεύσεις καὶ τὰς τῶν Σκυθῶν ἐκδρομὰς οὐκ ἀγνοεῖτε καὶ τῶν ἐκ Λογγιβαρδίας ὀξυνομένων δοράτων οὐκ ἐπιλέλησθε. Τὰ δὲ χρήματα συναπῆρε τοῖς ὅπλοις καὶ ὁ κύκλος τῆς ἡγεμονίας εἰς τὸ ἄμερὲς συνένευε κέντρον. Ὅπως δὲ τό τε ὀπλιτικὸν ἅπαν ἠϋξῆται γυμναζόμενον καὶ ἀπανταχόθεν συλλεγόμενον καὶ ξυγκροτούμενον οἴδατε· καὶ ταῦτα πάντα ὅτι πολλῶν ἐδεῖτο χρημάτων ἵστε πάντες, καὶ ὅτι τὰ ἀφαιρεθέντα εἰς δέον ἀνήλωτο κατὰ τὸν Περικλέα ἐκείνον καὶ ὑπὲρ τῆς ἡμῶν τιμῆς δεδραπάνηται. 6.3.4 Εἰ δὲ τοῖς μεμψιμοίροις ὥς τοῖς κανόσι προσκεκρουκότες κατεφάνημεν, θαυμαστὸν οὐδέν. Ἀκούομεν γὰρ ὅτι καὶ ὁ ἐν βασιλεῦσι προφήτης Δαβὶδ εἰς τὴν αὐτὴν ἀνάγκην ἐληλυθὼς τῶν ἱερῶν ἐγεύσατο ἄρτων μετὰ τῶν στρατευμάτων αὐτοῦ καὶ ταῦτα μὴ ἐνδεχομένου τῆς ἐξιδιαζομένης ἱερεῦσι τροφῆς ιδιώτην ἄψασθαι. Καὶ ἄλλως δὲ καταμαθεῖν ἔστι τοὺς ἱεροὺς κανόνας ἐν ἑτέροις ἐνδιδόντας τὰ

μεταπέμπεται. Καὶ ὅποσοι δὲ ἐκ συγγενείας ἦσαν αὐτῷ προσήκοντες, ἐς αὐτὸν συνεληλυθότες, καταλαμβάνουσι τὴν Βελιάτοβαν· πολίχνιον δὲ τοῦτο διακείμενον κατὰ τὴν ἀκρολοφίαν τοῦ κατὰ ταυ τὴν τὴν Βελιάτοβαν τέμπους. Ἄοικον δὲ τοῦτο ἐφευρη κότες ὥσπερ ἴδιόν τι λάχος λογισάμενοι ἐν αὐτῷ τὰς οἰκήσεις ἐποιοῦντο, εἴτα τὰς καθ' ἐκάστην ἐκεῖθεν ἐκδρο μὰς ποιούμενοι καὶ μέχρι τῆς σφετέρας φθάνοντες πόλεως Φιλίππου λείαν πολλὴν ἀναλαμβάνοντες ἐπανέστρεφον. 6.4.4 Ὁ δὲ Τραυλὸς τούτοις μὴ ἀρκούμενος σπονδὰς μετὰ τῶν τὸ Παρίστριον νεμομένων Σκυθῶν ἐποιεῖτο τοὺς περὶ τὴν Γλαβινίτζαν καὶ Δρίστραν ἡγεμόνας καὶ τὰ ταύταις παρακείμενα ὑποποιούμενος, μνηστευσάμενος ἅμα ἑαυτῷ καὶ τῶν λογάδων Σκυθῶν ἐνὸς θυγατέρα, σπεύδων ὅλη χειρὶ λυπῆσαι τὸν αὐτοκράτορα διὰ τῆς τῶν Σκυθῶν ἐπελεύσεως. Ταῦτα δὲ ὁ βασιλεὺς καθ' ἐκάστην μανθάνων τὸ μέλλον προμηθευσόμενος ἔσπευδεν ὑποποιεῖσθαι τοῦτον διὰ γραμμάτων καὶ ὑποσχέσεων ὑφορώμενος τὸ ἐξ αὐτοῦ τεχθῆσόμενον κακόν. Ἀλλὰ καὶ χρυσόβουλλον λόγον ἀπαθείας καὶ πάσης ἐλευθερίας ἐκθέμενος ἐκπέπομφε πρὸς αὐτόν. Ἀλλ' ὁ καρκίνος ὀρθὰ βαδίζειν οὐκ ἐμάνθανεν· ὁ αὐτὸς δὲ ἦν ὁ χθὲς καὶ πρότεριτα τοὺς τε Σκύθας ὑποποιούμενος καὶ πλείονας ἐκ τῶν σφετέρων μεταπεμπόμενος χωρῶν καὶ ληζόμενος τὰ παρακείμενα ἅπαντα.

6.5.1 Εἴτα ὁ μὲν αὐτοκράτωρ ὁδοῦ πάρεργον καὶ τὰ κατὰ τοὺς Μανιχαίους ποιησάμενος ὑποσπόνδους αὐτῆς εἶχεν. Ὁ δὲ γε Βαϊμοῦντος κατὰ τὸν Αὐλῶνα ἔτι χρονοτριβῶν ἦν· ἐπαναγέσθω γὰρ πρὸς αὐτὸν αὐτῆς ὁ λόγος. Καὶ τὰ κατὰ τὸν Βρυέννιον μεμαθηκὼς καὶ τοὺς ἄλλους κόμητας, ὧν οἱ μὲν θητεῦσαι τῷ αὐτοκράτορι προείλοντο, ἄλλοι δὲ ἄλλοσε διεσπάρησαν, τὴν ἐνεγκαμένην ἀναζητήσας διαπερᾶ εἰς Λογγιβαρδίαν· καὶ καταλαμβάνει τὸν ἴδιον πατέρα Ῥομπέρτον εἰς τὸ Σαλερηνόν, ὡς ὁ λόγος φθάσας ἐδήλωσε, καὶ πολλὰ κατὰ τοῦ βασιλέως εἰπὼν ἡρέθιζε κατ' αὐτοῦ. Ὁν θεασάμενος ὁ Ῥομπέρτος τὴν δεινὴν ἐκείνην ἀγγελίαν ἐπὶ τοῦ προσώπου φέροντα καὶ τὰς πολλὰς ἐκείνας ἃς ἐπ' αὐτῷ εἶχεν ἐλπίδας ὀστράκου δίκην εἰς τοῦναντίον μετα πεσοῦσας αὐὸς ἐφ' ἱκανὸν εἰστήκει ὥσπερ ὑπὸ κεραυνοῦ βληθείς. Περὶ πάντων δὲ πυθόμενος καὶ μαθὼν τὰ παρ' ἐλπίδας αὐτῷ συμπεσόντα ἀθυμία κατεσχέθη. Ἀγεννὲς μὲν οὖν οὐδ' οὕτω τι ἐλογίσαστο οὐδὲ τῆς ἑαυτοῦ ἀνδρείας καὶ τόλμης ἀνάξιον. Μᾶλλον μὲν οὖν καὶ πρὸς μάχας ἐπὶ πλεον ἡρέθιστο καὶ φροντίδες τοῦτον καὶ μέριμναι αὐτῆς τῶν προτέρων μείζους συνεῖχον. Ἦν γὰρ ὁ ἀνὴρ ἰσχυρὸς προστάτης οἰκείων βουλευμάτων τε καὶ

προλήψεων καὶ μηδαμῶς ἐθέλων ἀνεῖναι ἐφ' οἷς καθάπαξ διεβουλευσατο καὶ τὸ ὅλον εἰπεῖν ἀκατάπληκτος καὶ πάντα αὐτῷ ἀλώσιμα ἐκ μόνης προσβολῆς οἰόμενος γίνεσθαι. 6.5.2 Εὐθὺς οὖν τὸ φρονοῦν αὐτῷ τῆς ψυχῆς συναγαγὼν καὶ τῆς πολλῆς ἄθυ μίας ἑαυτὸν ἀνακτησάμενος ἀποστείλας ἀπανταχόθεν διεκηρύκευε τὴν εἰς τὸ Ἰλλυρικὸν αὖθις κατὰ τοῦ βασιλέως διαπεραίωσιν μετακαλούμενος ἅπαντας. Καὶ αὐτίκα παν ταχόθεν πλῆθος συνείλετο στρατιωτῶν, ἱππέων τε καὶ πεζῶν, πάντων ἐξωπλισμένων λαμπρῶς καὶ πρὸς μάχην ἀποβλεπόντων. Τὸ πλῆθος εἶπεν ἂν Ὅμηρος «ἠὺτ' ἔθνεα εἷσι μελίσσῶν ἀδινάων». Καὶ συνέρρεον ἔκ τε τῶν παρα κειμένων πόλεων καὶ ἐξ ἄλλοδαπῶν δὲ οὐχ ἥττον. Κάντεϋ θεν ὠπλίζετο καρτερῶς ἐφ' ᾧ τὴν τοῦ υἱοῦ ἀνακαλέσασθαι ἤτταν. Ἰκανὰ δὲ συλλεξάμενος στρατεύματα, εἶτα τοὺς αὐτοῦ μετακαλεσάμενος υἱεῖς, τὸν τε Ῥογέρην καὶ τὸν Γίδον καλούμενον (ὃν ὁ βασιλεὺς Ἀλέξιος θέλων τοῦ πατρὸς ἀποστήσαι ἀποστείλας λάθρα περὶ κήδους αὐτῷ ἐδήλωσεν ὑποσχόμενος καὶ τιμὴν διαφέρουσαν καὶ χρημάτων δόσιν δαψιλῇ· ὁ δὲ τούτων ἀκούσας συνέθετο, τὸν δὲ λόγον τέως εἶχεν ἀπόρρητον) τούτοις ἅπαν τὸ ἱππικὸν παραδοὺς ἀπέστειλε παραγγείλας σπουδάσαι κατασχεῖν τὸν Αὐλῶνα· οἱ δὲ διαπεράσαντες ἐξ ἐπιδρομῆς τοῦτον εἶλον· Καὶ μετρητοὺς τινὰς εἰς φυλακὴν αὐτοῦ καταλιπόντες μετὰ τῶν λοιπῶν καταλαβόντες τὸ Βοθρεντὸν ἐξ ἐφόδου καὶ τοῦτο κατέσχον. 6.5.3 Ὁ δέ γε Ῥομπέρτος, τὸ ναυτικὸν αὐτοῦ ἅπαν ἀναλαβόμενος καὶ τὴν ὥς πρὸς τὸ Βοθρεντὸν παραλίαν παραπλέων, κατέλαβε τὸ Βρεντήσιον ἐφ' ᾧ πρὸς τὸ Ἰλλυρικὸν διαπερᾶσαι. Τὸν δ' ἀπὸ τῆς Ὑδροῦντος πορθμὸν ἤττον διάστημα ἔχειν μεμαθηκῶς ἐκεῖθεν διεπέρασεν εἰς τὸν Αὐλῶνα. Καὶ οὕτω διὰ τῆς ἀναμεταξὺ τοῦ Αὐλῶνος καὶ τοῦ Βοθρεντοῦ παραλίας μετὰ τοῦ στόλου αὐτοῦ παντὸς διελθὼν ἠνώθη μετὰ τῶν υἱῶν αὐτοῦ. Ὡς δὲ ἡ Κορυφὴ προκατασχεθεῖσα παρ' αὐτοῦ αὖθις ἀπεστάτησε, τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ εἰς τὸ Βοθρεντὸν καταλιπὼν αὐτὸς μετὰ τοῦ ναυτικοῦ παντὸς ἀπέπλευσε πρὸς τὴν Κορυφὴν. 6.5.4 Ἀλλ' ὁ μὲν Ῥομπέρτος τοιαῦτα· ἅπερ μεμαθηκῶς ὁ αὐτοκράτωρ οὐδαμῶς ἀνεπεπτώκει, ἀλλὰ τοὺς Βενετικούς διὰ γραμμάτων παρώτρυνε παρασκευάσας αὖθις τὸν μετὰ τοῦ Ῥομπέρτου ἀναδήσασθαι πόλεμον στόλον ἱκανὸν ἐξοπλίσαντας καὶ τὰς δαπάνας πολλαπλασίους λήψεσθαι ὑποσχόμενος. Αὐτὸς δὲ διήρεις τε καὶ τρήρεις καὶ παντοῖον εἶδος ληστρικῶν νηῶν κατασκευάσας κατὰ τοῦ Ῥομπέρτου ἐξέπεμψεν ὀπλίτας εἰσαγαγὼν τῆς διὰ θαλάττης μάχης εἰδὴ μονας. 6.5.5 Τὴν δὲ κατ' αὐτοῦ τῶν στόλων ἔφοδον μεμαθηκῶς ὁ Ῥομπέρτος, τὴν μάχην προαρπάζων

ὁποῖος ἐκεῖνος, λύσας τὰ πρυμνήσια μετὰ τοῦ ναυτικοῦ αὐτοῦ παντὸς τὸν λιμένα Κασσόπης κατέλαβεν. Οἱ δέ γε Βενέτικοι καταλαβόντες εἰς τὸν λιμένα Πασάρων καὶ μικρὸν κεῖθι διατρίψαντες τὴν τοῦ Ῥομπέρτου ἔφοδον μεμαθη κότες θᾶπτον καὶ αὐτοὶ καταλαμβάνουσι τὸν λιμένα Κασσόπης. Καὶ συμβολῆς καρτερᾶς γενομένης καὶ τῆς μάχης ἀγχεμάχου ἡττᾶται ὁ Ῥομπέρτος. Ὅποῖος δ' ἐκεῖνος φιλοπόλεμος καὶ ἐκθύμως ἔχων πρὸς μάχας, οὐδὲ μετὰ τὴν ἥτταν ἐκείνην τὸ παράπαν ἐνεδίδου, ἀλλ' αὖθις πρὸς ἑτέραν ἡτοιμάζετο μάχην καὶ συμβολὴν πολέμου μείζονος. Ὅπερ οἱ ἡγεμόνες ἀμφοτέρων τῶν στόλων μεμαθηκότες καὶ τῆς προηγησαμένης νίκης θαρρήσαντες μετὰ τρίτην ἡμέραν προσβαλόντες αὐτῷ λαμπρὰν τὴν κατ' αὐτοῦ νίκην ἤραντο· εἴθ' οὕτως ἐπανερχονται πάλιν εἰς τὸν λιμένα Πασάρων. 6.5.6 Εἴτε δὲ ὅποια ἐν τοῖς τοιοῦτοις ὡς τὰ πολλὰ φιλεῖ γίνεσθαι ἐπαρθέντες ἐπὶ ταῖς προγεγενημέναις νίκαις, εἴτε τοὺς ἡττηθέντας ἀπελπίσαντες ἀνα πεπτώκασιν ὡς ἤδη τὸ πᾶν ἡνυκότες καὶ καταφρονητικῶς πρὸς τὸν Ῥομπέρτον διετίθεντο. Εἴτα διελόντες τὰ ταχύδρομα τῶν πλοίων ἀπέστειλαν εἰς Βενετίαν διηγησομένους τὰ ξυμπεσόντα καὶ ὅπως κατὰ κράτος τὸν Ῥομπέρτον ἡττησαν. Ὁ δὲ Ῥομπέρτος ταῦτα μεμαθηκὼς ἀπὸ τινος Βενετίκου, Κονταρίνου Πέτρου καλουμένου, ἄρτι προσπεφευγότος αὐτῷ ἐπὶ πλεονάζουσι καὶ οὐκέτ' ἀνεκτῶς εἶχε· λογισμοῖς δὲ κρείττοσιν ἀναρρώσας ἑαυτὸν αὖθις κατὰ τῶν Βενετικῶν ἵεται. Οἱ δὲ Βενετικοὶ τῷ ἀπροόπτῳ καταπλάγνυντες τῆς αὐτοῦ ἐλεύσεως εὐθὺς δεσμήσαντες τὰ μείζονα τούτων πλοῖα καλωδίους περὶ τὸν λιμένα τῆς Κορυφῶ καὶ συναπαρτίσαντες τὸν λεγόμενον πελαγολιμένα τὰ σμικρὰ τούτων ἐς μέσον ἤλασαν· σιδηροφορήσαντες δὲ ἅπαντες ἐκαραδόκουν τὴν τούτου ἔλευσιν. 6.5.7 Ὁ δὲ καταλαβὼν συμμίσγνυται τούτοις πρὸς πόλεμον. Ὁ δὲ πόλεμος δεινὸς ἦν καὶ τῶν πρώων ἰσχυρότερος ἐκθύμως μαχομένων ἢ πρότερον. Καρτερᾶς οὖν μάχης ἀναμεταξὺ γεγονυίας καὶ μηδενὸς τῶν μερῶν νῶτα δίδόντος, ἀλλὰ μᾶλλον κατὰ πρόσωπον ἐρχομένων, ἐπεὶ οἱ Βενετικοὶ τὰ προσόντα τούτοις φθάσαντες προκατηναλώκεσαν καὶ οὐδὲν ἄλλο πλὴν τῶν ὀπλιτῶν ταῖς ναυσὶ παρῆν, αὗται δὲ τῇ κουφότητι ἐπεπὶ λαζον οἶον τοῖς ὕδασι νηυσὶ ἀνεχόμεναι, ὡς μὴδ' ἄχρι δευτέρου ζωστήρος τοῦ ὕδατος φθάνοντες, πανσυδὶ ἐπὶ τὴν ἑτέραν πλευρὰν τὴν ὡς πρὸς τοὺς πολεμίους συρρεῦσαντες τὴν καῦτα ἐβυθίσθησαν· ἦσαν δὲ ὡσεὶ χιλιάδες τρισκαίδεκα. Αἱ δ' ἄλλαι τῶν νηῶν σὺν αὐτοῖς πλωτῆρσι κατεσχέθησαν. 6.5.8 Ὁ δὲ Ῥομπέρτος μετὰ τὴν λαμπρὰν ἐκείνην νίκην ἀπηνῶς διατεθεὶς πολλοῖς τῶν κατασχεθέντων

ώμοτάτως ἐχρήσατο τῶν μὲν τὰς ὄψεις πηρώσας, τοὺς δὲ ῥινοτομήσας, τινῶν δὲ καὶ χεῖρας ἢ πόδας ἢ καὶ ἀμφοτέρω ἀφελόμενος. Περὶ δὲ γε τῶν λοιπῶν, ἀποστείλας πρὸς τοὺς ὁμοχῶρους αὐτῶν, διεφήμισεν ἴν' ὁ βουλόμενος πρίασθαι τὸν ἴδιον τιμῆς ἀφόβως παραγίνοιτο. Ἄμα δὲ καὶ τὰ περὶ εἰρήνης αὐτοὺς ἠρώτα· οἱ δὲ μηνύουσι πρὸς αὐτόν· «Ἴσθι, δοῦξ Ῥομπέρτε, ὥς εἰ καὶ τὰς σφῶν ἡμῶν γυναῖκας καὶ τὰ τέκνα ἀποσφαττόμενα θεασαίμεθα, οὐκ ἂν τὰς πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Ἀλέξιον συνθήκας ἀπαρνησώμεθα οὔτε μὴν τοῦ ἐπαρήγειν αὐτῷ καὶ ὑπὲρ αὐτοῦ ἐκθύμως μάχεσθαι ὅλως ἐνδώσομεν». 6.5.9 Καιροῦ δ' ὀλίγου παρερρηκότες δρόμωνάς τε καὶ τριήρεις εὐτρεπίσαντες οἱ Βενέτικοι καὶ ἄλλα τινὰ τῶν μικρῶν καὶ ταχυδρόμων νηῶν μετὰ πλείονος δυνάμεως κατὰ τοῦ Ῥομπέρτου ἔρχονται. Καὶ δὴ κατα λαβόντες αὐτὸν περὶ τὸ Βοθρεντὸν αὐλιζόμενον τὸν μετ' αὐτοῦ συνάπτουσι πόλεμον καὶ κατὰ κράτος νικῶσι πολὺς μὲν ἀποκτείναντες, πλείονας δὲ καὶ βυθίσαντες· μικροῦ δὲ δεῖν καὶ αὐτὸν τὸν γνήσιον υἱὸν αὐτοῦ Γίδον καὶ τὴν ὁμευνέτιν κατέσχον. Καὶ νίκην κατ' αὐτοῦ λαμπρὰν ἀράμενοι δηλοῦσι πάντα τῷ βασιλεῖ. 6.5.10 Ὃς διὰ πολλῶν τούτους ἀμειψάμενος δωρεῶν καὶ τιμῆς καὶ αὐτὸν τὸν δοῦκα Βενετίας τῷ τῶν πρωτοσεβαστῶν ἀξιώματι μετὰ τῆς ρόγας ἐτίμησεν, ὑπέρτιμον δὲ καὶ τὸν πατριάρχην ἡξίωσε μετὰ τῆς ἀναλόγου ρόγας. Ἀλλὰ καὶ πάσαις ταῖς ἐν Βενετία ἐκκλησίαις χρυσίου ποσότητα ἱκανὴν ἐτησίως διανεῖμασθαι ἀπὸ τῶν βασιλικῶν ταμειῶν ἐκέλευσε. Τῇ μέντοι ἐπ' ὀνόματι τοῦ εὐαγγελιστοῦ ἀποστόλου Μάρκου ἐκκλησία ὑποφόρους ἅπαντας τοὺς ἐκ Μέλφης ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐργαστήρια κατέχοντας πεποίηκε, καὶ τὰ ἀπὸ τῆς παλαιᾶς Ἑβραϊκῆς σκάλας μέχρι τῆς καλουμένης Βίγλας διήκοντα ἐργαστήρια καὶ τὰς ἐντὸς τοῦ διαστήματος τούτου ἐμπεριεχομένας σκάλας ἐδωρήσατο, καὶ ἐτέρων πολλῶν ἀκινήτων δωρεᾶς ἐν τῇ βασιλευούσῃ καὶ τῇ πόλει Δυρραχίου καὶ ὅποι ποτ' ἂν ἐκεῖνοι ἡτήσαντο. Τὸ δὲ δὴ μείζον, τὴν ἐμπορίαν αὐτοῖς ἀξήμιον ἐποίησεν ἐν πάσαις ταῖς ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν Ῥωμαίων χώραις, ὥστε ἀνέτως ἐμπορεῦεσθαι καὶ κατὰ τὸ αὐτοῖς βουλευτὸν μήτε μὴν ὑπὲρ κομμερκίου ἢ ἐτέρας τινὸς εἰσπράξεως τῷ δημοσίῳ εἰσκομιζομένης παρέχειν ἄχρι καὶ ὀβολοῦ ενός, ἀλλ' ἐξω πάσης εἶναι Ῥωμαϊκῆς ἐξουσίας.

6.6.1 Ὁ δὲ γε Ῥομπέρτος (ἐπαναγέσθω γὰρ αὐθις ὁ λόγος ὅθεν ἐξέπεσε καὶ καθ' εἰρμὸν ἐχέσθω τῆς διηγήσεως) οὐδὲ μετὰ ταύτην τὴν ἥτταν αὐθις ἠρέμει. Ἀλλ' ἐπεὶ προφθάσας τινὰ τῶν πλοίων αὐτοῦ μετὰ τοῦ ἰδίου υἱοῦ

κατὰ τῆς Κεφαληνίας ἀπέστειλε σπεύδων τὴν ἐν αὐτῇ πόλιν κατασχεῖν, τὰ μὲν ἐνόντα αὐτῷ πλοῖα τῇ Βοντίτζη προσ ὥρμισε μετὰ τῆς παρεμβολῆς πάσης, αὐτὸς δὲ εἰς μονήρην γαλέαν εἰσελθὼν τὴν Κεφαληνίαν κατέλαβε. Καὶ πρὶν ἢ ταῖς λοιπαῖς δυνάμεσι καὶ τῷ υἱῷ αὐτοῦ ἐνωθῆναι, ἐγκαρ τερῶν ἔτι περὶ τὸν Ἀθέρα (ἀκρωτήριον τι τοῦτο τῆς Κεφαληνίας) λάβρω κατέχεται πυρετῷ. Μὴ φέρων δὲ τὴν τοῦ πυρετοῦ φλόγῳσιν ὕδωρ ψυχρὸν αἰτεῖ. Τῶν δὲ περὶ αὐτὸν ἀπανταχοῦ σκεδασθέντων εἰς τὴν τοῦ ὕδατος ζήτησιν, τῶν ἐγχωρίων τις πρὸς αὐτοὺς φησιν· «Ὁρᾶτε ταυτηνὴ τὴν νῆσον τὴν Ἰθάκην. Ἐν αὐτῇ πόλιν μεγάλην πρόην ὠκοδομηται Ἰερουσαλὴμ καλυμένη, κἂν τῷ χρόνῳ ἡρείπωται· ἐν αὐτῇ πηγὴ ἦν πότιμον ἐς αἰεὶ καὶ ψυχρὸν ὕδωρ ἀναδιδοῦσα.» 6.6.2 Τούτων ὁ Ῥομπέρτος ἀκούσας δέει πολλῷ τηνικαῦτα συνεσχέθη· συμβαλὼν οὖν τὸν Ἀθέρα καὶ τὴν πόλιν Ἰερουσαλὴμ τὸν ἐφιστάμενον αὐτῷ θάνατον τηνικαῦτα ἐπεγίνωσκε. Καὶ γὰρ πρὸ πολλοῦ τινες αὐτῷ ἐμαντεύοντο, ὅποια εἰδῶσιν οἱ κόλακες τοῖς μεγιστᾶσιν εἰσηγεῖσθαι, ὅτι «Μέχρι καὶ αὐτοῦ τοῦ Ἀθήρος ἅπαντα μέλλεις ὑποτάξαι· ἐκεῖθεν δὲ εἰς Ἰερουσαλὴμ ἀπερχόμενος τῷ χρεῶν λειτουργήσεις». Εἴτε δὲ ὁ πυρετὸς τοῦτον ἀνάλωσεν εἴτε πλευρῖτις ἦν ἡ νόσος, ἀκριβῶς λέγειν οὐκ ἔχω, τέως δι' ἑξ ἡμερῶν τελευτᾷ. 6.6.3 Καταλαμβάνει δὲ τοῦτον τὰ ἔσχατα πνέοντα ἡ γυνὴ αὐτοῦ Γαῖτα καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ κλαίοντα ἐπ' αὐτῷ. Ἀπαγγέλλεται γοῦν τὸ συμβᾶν τῷ υἱῷ αὐτοῦ, ὃνπερ ἔτι ζῶν διάδοχον τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ ἐποίει. Ὅς τοῦτο μαθὼν λύπη μὲν τηνικαῦτα ἀφο ρήτῳ συνείχετο, κρείττοσι δὲ λογισμοῖς ἑαυτὸν ἀνακτησάμενος καὶ συναγαγὼν τὸ φρονοῦν αὐτῷ τῆς ψυχῆς μετακαλεσάμενος ἅπαντας πρῶτον μὲν ἀπαγγέλλει τὸ συμβᾶν ἀπαράκλητα κλαίων ἐπὶ τῇ τοῦ πατρὸς τελευτῇ, ὀρκίζει δὲ ἅπαντας εἰς ἑαυτόν. Καὶ ἀναλαβόμενος τούτους εἰς Ἀπου λήϊαν διαπερᾷ. Ἐν τῷ διαπερᾷ δὲ μεγίστῳ κλύδωνι, κἂν ὥρα θεροῦς ἦν, περιπέπτωκεν ὥστε τὰ μὲν τῶν πλοίων βυθισθῆναι, τινὰ δὲ τῇ ψάμμῳ προσαράζαντα συνθραυσθῆναι. Τὸ δὲ τὸν νεκρὸν κομίζον πλοῖον ἡμίθραυστον γέγονε· μόγις δὲ τὸ τοῦτον συνέχον κιβώτιον οἱ ἄμφ' αὐτὸν ἀναλαβόμενοι εἰς τὸ Βενούσιον διεσώσαντο. Καὶ εἰς τὴν ἐπ' ὀνόματι τῆς ἁγίας Τριάδος πάλαι ἀνοικοδομηθεῖσαν μονήν, οὗ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ προετάφησαν, καὶ αὐτὸς ἐνσοριάζεται. Τελευτᾷ δὲ ὁ Ῥομπέρτος εἰκοστῷ πέμπτῳ χρόνῳ τῆς δουκικῆς αὐτοῦ ἀρχῆς τὸν ἅπαντα χρόνον βιώσας ἔτη ἐβδομήκοντα. 6.6.4 Μεμαθηκὼς δὲ ὁ βασιλεὺς τὸν τοῦ Ῥομπέρτου αἰφνίδιον θάνατον ἀνέσφαλε μὲν ἄχθος τοιοῦτον ἀπωμισάμενος· ἐπιτίθεται δὲ παραχρῆμα τοῖς τὸ Δυρράχιον ἔτι κατέχουσιν εἰς διχόνοϊαν τούτους διὰ γραμμάτων καὶ παντοίας μεθόδου εἰσάξαι σκεψάμενος κἄθ'

οὕτως ῥᾶστα τὴν πόλιν Δυρραχίου ἐλπίζων λήψεσθαι. Ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐν τῇ πόλει παρατυχόντας Βενετικούς παρασκευάζει διὰ γραμμάτων συμβουλευῶσαι τοῖς τε Ἀμαλ φηνοῖς καὶ Βενετικοῖς καὶ ὅσοι ἄποικοι εἰς Ἐπίδαμνον ἔτυχον, ὑπέϊξα τῷ αὐτοῦ θελήματι καὶ παραδοῦναι οἱ τὸ Δυρράχιον. Ἀλλὰ καὶ αὐτός, δι' ὑποσχέσεων καὶ δωρεῶν, οὐκ ἐνεδίδου ὅλως ὥστε τὴν πόλιν Δυρραχίου παραδοῦναι αὐτῷ. Καταπειθεῖς οὖν γεγονότες (τοιοῦτον γὰρ τὸ Λατί νων ἅπαν γένος ἐρασιχρήματόν τε καὶ ὀβολοῦ ἐνὸς πιπράσκειν εἰωθὸς καὶ αὐτὰ δὴ τὰ φίλτατα) μεγάλα ἐλπίσαντες καὶ συνωμοσίαν τηνικαῦτα ποιησάμενοι ἀναιροῦσι μὲν τὸν πρῶτος αὐτοὺς ἀναπαίσαντα τὸ κάστρον τῷ Ῥομπέρτῳ προδοῦναι καὶ τοὺς συνωμότας αὐτοῦ· ἐκεῖνοι δὲ προσελθόντες παραδιδόασιν τὸ κάστρον τῷ βασιλεῖ πάσης ἐλευθερίας ἐξ αὐτοῦ παραπολαύσαντες.

6.7.1 Τὴν δὲ τοῦ Ῥομπέρτου τελευταίαν μαθηματικὴν τὴν Σηθ καλούμενος μέγала ἐπ' ἀστρολογία αὐχῶν μετὰ τὴν εἰς τὸ Ἰλλυρικὸν αὐτοῦ διαπεραιώσιν προειρήκει διὰ χρησμοῦ, ὃν ἐν χάρτῃ ἐκθέμενος καὶ σφραγίσας τισὶ τῶν τοῦ βασιλέως οἰκειοτάτων ἐνεχείρισε παραγγείλας κατέχειν αὐτὸν μέχρι τινός. Εἴτα τοῦ Ῥομπέρτου τετελευτηκότος ἐξ ἐπιταγῆς αὐτοῦ λύουσι τὸν χάρτην. Εἶχε δὲ ὁ χρησμὸς οὕτως. «Μέγας ἐχθρὸς ἐξ ἐσπέρας πολλὰ κυκήσας ἄφνω πεσεῖται». Ἐθαύμασαν μὲν οὖν πάντες τὴν τοῦ ἀνδρὸς ἐπιστήμην· ἦν γὰρ ἐπὶ ταύτῃ τῇ σοφίᾳ εἰς ἄκρον ἐληλακώς. 6.7.2 Καὶ ἵνα τι βραχὺ παραδράμωμεν τοῦ λόγου τῆς ἰστορίας μικρὸν ἀποστάντες, οὕτως ἔχει τὰ κατὰ τοὺς χρησμούς. Νεώτερον μὲν τὸ ἐφεύρημα καὶ οὐκ οἶδε ταύτην τὴν ἐπιστήμην ὁ πάλαι χρόνος. Οὔτε γὰρ ἐπ' Εὐδόξου τοῦ ἀστρονομικωτάτου ἡ τῶν χρησμῶν μέθοδος ἦν οὔτε ὁ Πλάτων τὴν σύνεσιν ταύτην ἤδει, ἀλλ' οὐδὲ Μανέθων ὁ ἀποτελεσματικὸς περὶ ταύτης ἠκρίβωκεν. Ἀλλὰ λῆψις ἦν ἐκεῖ νοῖς ... ὠροσκοποῦ, ἐν οἷς προὔμαντεύοντο, καὶ πῆξις τῶν κέντρων καὶ τοῦ ὅλου διαθέματος ἐπιτήρησις καὶ ὅποσα ἄλλα ὁ τὴν μέθοδον ταύτην εὐρηκώς τοῖς ἐς ὕστερον παρέδωκεν, ἅπερ ξυνετὰ τοῖς περὶ τὰ τοιαῦτα ματαιάζουσιν. 6.7.3 Ἡμεῖς δὲ ἐκεῖθεν ποτε ὀλίγον τι τῆς ἐπιστήμης ταύτης ἠψάμεθα, οὐχ ἵνα τι τοιοῦτον διαπραξάμεθα (μὴ γένοιτο), ἀλλ' ἵνα τῆς ματαιολογίας ταύτης ἀκριβέστερον καταγνόντες καὶ τῶν περὶ αὐτὴν ἡσυχολημένων καταγινώσκοιμεν. Ταῦτα δὲ γράφω οὐκ ἐπιδείξω ἐνεκα, ἀλλ' ἵνα ἐνδείξαι μὴ ὅτι ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος τούτου πολλὰ τῶν ἐπιστημῶν εἰς ἐπίδοσιν ἐληλύθεισαν τιμῶντος τοὺς φιλοσόφους καὶ φιλοσοφίαν αὐτήν, εἰ καὶ πρὸς τὸ μάθημα τοῦτο τῆς ἀστρολογίας δυσχεραίνων πῶς κατεφαίνετο, οἶμαι,

διότι τοὺς πολλοὺς τῶν ἀκεραιότερων ἀφίστασθαι ἀνέπειθε τῶν ἄνωθεν ἐλπίδων καὶ κεχηνέαι τοῖς ἀστράσιν. Αὕτη αἰτία γέγονε πόλεμον ἔχειν τὸν αὐτοκράτορα πρὸς τὸ μάθημα τῆς ἀστρολογίας. 6.7.4 Οὐ μὴν διὰ τοῦτο αὐχμός τις ἦν ἀστρολόγων τὸ τηνικάδε, ἀλλὰ καὶ ὁ εἰρημένος Σῆθ κατ' ἐκεῖνο καιροῦ ἐξήνθει καὶ ὁ Αἰγύπτιος ἐκεῖνος Ἀλεξαν δρεὺς πολλὺς ἦν τὰ τῆς ἀστρολογίας ἐμφαίνων ὄργια. Ὅς καὶ παρὰ πολλῶν ἐρωτώμενος ἀκριβέστατα προεμαντεύετο ἐν ἐνίοις οὐδὲ ἀστρολάβου δεόμενος, ἀλλὰ διὰ τινος ψηφί φορίας τὰς προρρήσεις ἐπεποίητο. Ἦν δ' ἄρα καὶ τοῦτο μαγικὸν μὲν οὐδαμῶς, ἀλλὰ τέχνη τις Ἀλεξανδρέως λογαρική. Ὅρων δὲ ὁ αὐτοκράτωρ τὴν νεότητα συρρέουσιν ἐπ' αὐτὸν καὶ ὥσπερ τινὰ προφήτην τὸν ἄνδρα λογιζομένην δις καὶ αὐτὸς τοῦτον ἐπηρωτῆκει, καὶ τοσαυτάκις καὶ ὁ Ἀλεξαν δρεὺς εὐστοχῆκει τῆς ἐπερωτήσεως. Δειλιάσας δὲ ἵνα μὴ πολλῶν βλάβη γένηται καὶ πρὸς τὴν ματαιότητα τῆς ἀστρολογίας ἀποκλίνωσιν ἅπαντες, κατὰ τὴν Ῥαιδεστόν τούτῳ τὰς διατριβὰς ἀφώρισε τῆς πόλεως ἀπελάσας, πολλὴν τὴν περὶ αὐτὸν προμήθειαν ἐνδειξάμενος ὥστε δαψιλῶς αὐτῷ τὰ πρὸς χρῆσιν ἐκ τῶν βασιλικῶν ταμείων ἐπιχορηγεῖσθαι. 6.7.5 Ναὶ μὴν καὶ ὁ διαλεκτικώτατος Ἑλευθέριος, Αἰγύπτιος καὶ οὗτος ἀνὴρ, τὰ τῆς ἐπιστήμης ταύτης πρεσβεύων εἰς ἄκρον ἤλανεν εὐφυΐας μηδενὶ μηδαμῶς τῶν πρωτείων παραχωρῶν. Ἐν ὑστέροις δὲ καὶ ὁ καλούμενος Κατανάγκης Ἀθήνηθεν εἰς τὴν μεγαλόπολιν καταλαβὼν τὰ πρωτεῖα τῶν πρὸ αὐτοῦ φιλονεικῶν φέρειν, ἐπερωτηθεὶς παρὰ τινων περὶ τοῦ αὐτοκράτορος, πότε τεθνήξοιτο, καὶ τὸν θάνατον αὐτοῦ προκαταγγείλας, ὡς ᾤετο, ἐψεύσθη τοῦ στοχασμοῦ. Συνέβη δὲ τηνικαῦτα τὸν θῆρα λέοντα ἐν τοῖς βασιλείοις διαιτῶμενον ἐπὶ τέσσαρσιν ἡμέραις πυρέξαντα τὴν ψυχὴν ἐξερεύσασθαι· εἰς ὃ τοῖς πολλοῖς ἔδοξεν ἢ τοῦ Κατανάγκης πρόρρησις τελευτῆσαι. Καιροῦ δὲ παρερρηκότες ἱκανοὶ αὐθις τὸν τοῦ αὐτοκράτορος θάνατον προῦμαντεύσατο καὶ διεψεύσθη· ἐτεθνήκει δ' ὅμως ἡ βασιλὶς Ἄννα καὶ μήτηρ αὐτοῦ κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἣν ὁ Κατανάγκης προεἶπεν. Ὁ δὲ βασιλεὺς, ἐπεὶ περὶ αὐτοῦ πολλάκις προμαντευσάμενος τοσαυτάκις διήμαρτε, τῆς πόλεως τοῦτον μεταστῆσαι οὐκ ἠθέλεν αὐτέλεγκτον γενόμενον, ἅμα δὲ καὶ ἵνα μὴ δι' ἐμπάθειαν δόξη τοῦτον ἐκεῖθεν ἀπελαύνειν. 6.7.6 Ἀλλ' ἡμεῖς γε ἐντεῦθεν πάλιν ὅθεν ἐξεληλύθειμεν ἄνα στρέψωμεν, ἵνα μὴ δοκοίμεν μετεωρολόσχαι τινὲς καὶ τοῖς ἐξ ἀστρολογίας ὀνόμασι τὸ σῶμα τῆς ἱστορίας καταζοφούντες. Ὁ δέ γε Ῥομπέρτος, ὡς ὁ λόγος ἐκράτει καὶ τινες ἔλεγον, ἡγεμὼν ἐξαίρετος γέγονεν, ἀγχίνους, εὐπρεπὴς τὴν ὄψιν, ἀστεῖος ἐν λόγοις, ὁξὺς μὲν εἰπεῖν, φωνὴ δ'

αὐτοῦ μεγάλη, εὐπρόσιτος, εὐμεγέθης τὸ σῶμα, σύμμετρον τὴν κόμην ἔχων αἰετὶ κεφαλῇ, βαθυπώγων, σπεύδων αἰετὰ ἤθη τοῦ οἰκείου γένους τηρεῖν, τὸ τοῦ προσώπου ἄνθος καὶ τοῦ ὅλου σώματος μέχρι τέλους σφάζων καὶ τοῦ τοῖς ἐπιγαννύμενος, δι' ἅπερ ἄξιον τυραννίδος τὸ εἶδος αὐτοῦ ἐνομίζετο, πάντας τοὺς ὑπ' αὐτὸν τιμῆς ἀξίων καὶ πλείονος μᾶλλον τοὺς εὐνοϊκώτερον πρὸς αὐτὸν διατεθεμένους. Φειδωλότατος δὲ ἦν καὶ φιλοχρυσότατος, ἐμπορικώτατος καὶ φιλοκτεανώτατος καὶ ἐπὶ τούτοις φιλοδοξότατος· ὑφ' ὧν πάντων ἡττώμενος πολλὴν τὴν μέμψιν πάντων ἐπεσπάσατο. 6.7.7 Κακίζουσι δὲ τινες τὸν αὐτὸ κράτορα ὡς μικροψυχήσαντα καὶ τὸν μετ' αὐτοῦ πόλεμον τότε προαρπάσαντα. Εἰ μὴ γὰρ πρὸ τοῦ προσήκοντος καιροῦ τοῦτον ἀνεζήτησεν, ὥς φασιν, ἄλλως ἂν ῥαδίως κατίσχυσεν αὐτοῦ βαλλομένου ἀπανταχόθεν παρὰ τε τῶν καλουμένων Ἀρβανιτῶν παρὰ τε τῶν ἀπὸ Δαλματίας παρὰ τοῦ Βοδίνου πεμπομένων. Ἀλλὰ τοιαῦτα μὲν οἱ μωμοσκοποῦντες ἔξω βελῶν ιστάμενοι καὶ κατὰ τῶν ἀγωνιζομένων πικροὺς ὁίστους διὰ γλώττης πέμποντες. Τὸ γὰρ τοῦ Ῥομπερτου ἀνδρεῖον καὶ περὶ τὰ πολεμικὰ περιδέξιον καὶ τὸ τοῦ φρονήματος ἐδραῖον ἅπαντες ἴσασιν· καὶ γὰρ οὐ τῶν ῥαδίως, ἀλλὰ καὶ τῶν λίαν δυσκόλως καταγωνιζομένων ἦν ὁ ἀνὴρ ἐν ταῖς ἡτταῖς μᾶλλον θαρραλέωτερος φαινόμενος.

6.8.1 Ὁ δὲ βασιλεὺς μετὰ τῶν αὐτομολησάντων πρὸς αὐτὸν τοῦ κόμητος Βρυεννίου Λατίνων τροπαιοφόρος νικητὴς πρὸς τὴν βασιλεύουσαν ἐπαναζεύγνυσιν, ὡς ἄνωθεν εἴρηται, πρώτην ἄγοντος τοῦ Δεκεμβρίου μηνὸς ἐβδόμης ἐπινεμήσεως, τὴν βασιλίδα κατὰ τὸ ἀφωρισμένον πάλαι ταῖς τικτούσαις τῶν βασιλίδων οἴκημα ἐπὶ ταῖς ὁδοῖς εὐρηκῶς· πορφύραν τοῦτο οἱ ἀνέκαθεν ὀνομάζουσιν, ἐξ οὗ καὶ τὸ τῶν πορφυρογεννῆτων ὄνομα εἰς τὴν οἴκου μένην διέδραμε. Κατὰ δὲ τὸ περίορθρον (σάββατον δὲ ἦν) τίκεται τούτοις παιδίον θῆλυ ἐμφορές, ὡς ἔλεγον, κατὰ πάντα τῷ πατρί· ἐγὼ δὲ ἄρα ἦν τοῦτο. 6.8.2 Καὶ ὥς γε τὴν βασιλίδα καὶ μητέρα ἐν τισὶ καιροῖς διηγουμένην ἤκουον, ὅτι πρὸς τρίτης ἡμέρας τῆς τοῦ βασιλέως εἰς τὰ ἀνάκτορα εἰσελεύσεως (ἐπανήει γὰρ ἤδη ἀπὸ τῆς τοῦ Ῥομπερτου μάχης καὶ τῶν πολλῶν ἐκείνων πολέμων καὶ κόπων) ταῖς ὁδοῖς συνεχόμενη σταυροῦ τύπον τῇ γαστρὶ ἐνσημήνασα ἔφη· «Μεῖνον ἔτι, παιδίον, τὴν τοῦ πατρὸς ἄφιξιν». Πολλὰ δὲ αὐτήν, ὡς ἔλεγεν, ἡ πρωτοβεστιάρια καὶ μήτηρ αὐτῆς καταμεμψαμένη ἔφη μετ' ὀργῆς· «Εἰ δὲ μετὰ μῆνα ἐλεύσεται, οἶδας; Καὶ πῶς αὐτὴ τοσαύταις ὀδύναις ἐγκαρτερήσεις;» Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἡ ἐκείνης

μήτηρ· τὸ δέ γε τῆς βασιλίδος ἐπίταγμα πέρας εἰλήφει, ὅπερ κὰν τῇ γαστρὶ τὴν εἰς τὸ μέλλον πρὸς τοὺς γειναμένους εὖνοιαν ἀριδῆλως ὑπεσημαίνετο. Καὶ γὰρ μετὰ ταῦτα εἰς ἡλικίαν ἐπιδεδωκυῖα καὶ ἀπολαβοῦσα τὸ φρονοῦν καθαρῶς φιλομήτωρ κατὰ ταῦτὸν ἐγεγόνειν καὶ φιλοπάτωρ. Καὶ μάρτυρες τοιούτου τοῦ ἥθους εἰσὶ μοι πολλοὶ μὲν τῶν ἀνθρώπων, ἥδη δὲ καὶ πάντες ὅποσοι τὰμὰ γινώσκουσι, προσεπιμαρτυρούντων αὐτοῖς καὶ τῶν πολλῶν μου ὑπὲρ τῶν γονέων ἄθλων καὶ καμάτων καὶ τῶν κινδύνων ἐκείνων, εἰς οὓς ἐμαυτὴν διὰ τὸ πρὸς ἐκείνους φίλτρον ἐνέβαλον, ἀφειδήσασα μὲν καὶ τιμῆς καὶ χρημάτων καὶ αὐτῆς τῆς ζωῆς. Οὕτω γὰρ τὸ πρὸς αὐτούς με φίλτρον ἐξέκαεν ὥς καὶ αὐτὴν τὴν ψυχὴν δι' αὐτοὺς προσέσθαι πολλάκις. Ἀλλὰ μήπω περὶ τούτων. Ἀνατρεχέτω δ' αὖθις ὁ λόγος πρὸς τὰ ἐξ αὐτῆς μοι ξυμπεσόντα γενέσεως. 6.8.3 Πάντων γὰρ τῶν συνήθων ἐπὶ τοῖς νεογνοῖς τῶν βασιλέων παισὶ δαψιλέστερον τελεσθέντων, ὥς λέγεται, εὐφημιῶν δηλαδὴ καὶ δωρεῶν καὶ φιλοτιμῆς μάτων παρεχομένων τοῖς λογάσι τῆς συγκλήτου καὶ τοῦ στρατοῦ, πλεόν ἤπερ ποτὲ ἔχαιρον, ἐσκίρτων, ἐπαιάνιζον ἅπαντες καὶ μᾶλλον οἱ τῇ βασιλίδι καθ' αἷμα προσήκοντες οὐκ εἶχον ὑφ' ἡδονῆς ὅ τι καὶ γένοιτο. Μετρητῶν δὲ τινων παρελθουσῶν ἡμερῶν στέφους κάμῃ ἀξιοῦσιν οἱ γονεῖς καὶ βασιλικὸν διαδήματος. Ἐπεὶ δὲ Κωνσταντίνου τοῦ υἱοῦ τοῦ προβεβασιευκότος Μιχαὴλ τοῦ Δούκα, περὶ οὗ πολλάκις ὁ λόγος ἐμνήσθη, συμβασιλεύοντος ἔτι τῷ αὐτοκράτορι καὶ ἐμῷ πατρί, κὰν ταῖς δωρεαῖς δι' ἐρυθρῶν συνυπογράφοντος τούτῳ, κὰν ταῖς προπομπαῖς μετὰ τιάρας αὐτῷ συνεπομένον, κὰν ταῖς εὐφημίαις δευτέρου εὐφημουμένου καὶ γὰρ εὐφημεῖσθαι ἔμελλον, Κωνσταντῖνον καὶ Ἄνναν ἐν ταύτῳ ἐξεφώνουν ἐν τοῖς τῆς εὐφημίας καιροῖς οἱ τῆς εὐφημίας προεξάρχοντες. Καὶ τοῦτο δὴ μέχρι καιρῶν ἱκανῶν ἐτελεῖτο, ὥς γέ μοι τῶν συγγενῶν καὶ ἐμῶν γεννητόρων ἐν ὑστέροις πολλάκις διηγουμένων ἀκήκοα. Προμάντευμα δὲ ἴσως τοῦτο τῶν ἐμοὶ ξυμπεσόντων ἦν εἴτε εὐτυχημάτων εἴτε τοῦμπαλιν δυστυχημάτων. 6.8.4 Ἐπεὶ δὲ τοῖς βασιλεῦσι καὶ δευτέρον ἐτέχθη θῆλυ, ἀναφέρον μὲν κατὰ τὴν ὄψιν ἐς τοὺς προγόνους, ἐμφαίνον δ' ἅμα καὶ τὴν ἐς ὕστερον ἐπιλάμπουσαν αὐτῷ ἀρετὴν τε καὶ φρόνησιν, ἐπεπόθουν καὶ ἄρρεν τεκεῖν καὶ δι' εὐχῆς αὐτοῖς τοῦτ' ἦν. Ἐπινεμήσεως οὖν ἐνδεκάτης τρεχούσης τίκτεται τούτοις καὶ ἄρρεν· Εὐθὺς οὖν οἱ μὲν γονεῖς ἐγεγῆθσαν καὶ πένθους οὐκέτι ἵχνος αὐτοῖς ἐπιλέλειπτο τῆς σφῶν ἐπιθυμίας εἰς ἔργον προαχθείσης. Τὸ δὲ ὑπήκοον ἅπαν ἐσκίρτων τοὺς κρατοῦντας οὕτω χαίροντας ὁρῶν, συνέχαιρον ἀλλήλοις, ἐγεγῆθσαν. Καὶ ἦν ἰδεῖν τὰ βασιλεία χαρμονῆς ἀνάπλω καὶ

πένθους οὐδαμοῦ οὐδ' ἑτέρας οἰασθηποτοῦν ἐννοίας, τῶν μὲν ἐκ μέσης θαλάμης καρδίας χαιρόντων ὅποσοι εὖνοι, τῶν δὲ συσχηματιζομένων χαίρειν. Ἔστι μὲν γὰρ τὸ ὑπὲρ κοινὸν ὡς ἐπίπαν δύσνονον τοῖς κρατοῦσι, σχηματιζόμενον δὲ τὰ πολλὰ καὶ διὰ κολακείας ἐπισπώμενον τοὺς ὑπερέχοντας. Ὅμως δ' οὖν κοινὴν ἦν ἰδεῖν τότε τὴν χαρμονὴν συνηδομένων ἀπάντων. 6.8.5 Τὸ δὲ παιδίον μέλαν ἦν τὴν χροίαν, μέτωπον τούτῳ εὐρύ, παρειαὶ ὑπόξηροι, ρῖς οὔτε σιμὴ οὔτε κάμπτουσα πρὸς τὸ γρυπὸν, ἀλλὰ μέση πως ἀμφοῖν· ὀφθαλμοὶ μελάντεροι καὶ τὸ ὑποκαθήμενον ἦθος καὶ ὀξύ, ὅσον ἐκ βρεφυλλίου σώματος εἰκάσαι, ἐμφαίνοντες. Ἐθέλοντες τοιγαροῦν τουτὶ τὸ παιδίον εἰς τὴν αὐτοκράτορος περιωπὴν ἀναβιβάσαι καὶ κλῆρον οἷον αὐτῷ τὴν βασιλείαν Ῥωμαίων καταλιπεῖν, εἰς τὴν τοῦ Θεοῦ μεγάλην ἐκκλησίαν τοῦ θεοῦ βαπτίσματος καὶ τοῦ στέφους αὐτὸ ἀξιοῦσι. Τοιαῦτα τοῖνυν τὰ τοῖς πορφυρογεννήτοις ἡμῖν ἐξ αὐτῶν βαλβίδων τῆς ἡμῶν γενέσεως ξυμβάντα· τὰ δὲ γε ἐς ὅστε ρον συμπεσόντα κατὰ τὸν προσήκοντα ῥηθήσεται τόπον.

6.9.1 Ὁ μέντοι αὐτοκράτωρ Ἀλέξιος τῶν παραλίων τῆς Βιθυνίας καὶ αὐτῆς Βοσπόρου καὶ τῶν ἀνωτέρω χωρῶν τοὺς Τούρκους ἀπελάσας μετὰ τοῦ Σολυμᾶ εἰς εἰρηνικὰς ἐληλύθει σπονδάς, καθὼς ὁ λόγος ἀνωτέρω φθάσας ἐδὴ λωσε, καὶ οὕτως πρὸς τὸ Ἰλλυρικὸν τὰς ἡνίας στρέψας τὸν τε Ῥομπέρτον καὶ τὸν αὐτοῦ υἱὸν Βαῖμοῦντον πολλὰ μογήσας κατὰ κράτος ἤττησε καὶ μεγίστης συμφορᾶς τὰ κατὰ τὴν ἐσπέραν ἐρρύσατο. Κάκειθεν ἐπανελθὼν αὐθις τοὺς ὑπὸ τὸν Ἀπελχασήμ Τούρκους οὐ τὴν ἑὸ ἀπλῶς κατατρέχοντας εὔρεν, ἀλλὰ μέχρις αὐτῆς Προποντίδος καὶ τῶν παραλίων ταύτη χωρίων κατεληλυθότας. Ὅπως μὲν οὖν ὁ Ἀμὴρ Σολυμᾶς τῆς Νικαίας ἐξελθὼν τουτονὶ τὸν Ἀπελχασήμ φρουρὸν αὐτῆς καταλέλοιπεν, ὁ δὲ Πουζάνος παρὰ τοῦ Περσῶν σουλτάν πρὸς τὴν Ἀσίαν ἐξεπέμφθη καὶ παρὰ τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ σουλτάν Τουτούση ἡττηθεὶς ἀνηρέθη καὶ τὸν Τουτούσην μετὰ τὸν Πουζάνον ἡττῆσαι οἱ ἀνεψιαδεῖς αὐτοῦ ἀπέπνιξαν, ἀρκτέον ἤδη διηγῆσθαι. 6.9.2 Ἀνὴρ τις ἐξ Ἀρμενίας ὁρμώμενος Φιλάρετος τὴν ἐπωνυμίαν, περίβλεπτος ἐπ' ἀνδρεία καὶ φρονήσει, εἰς τὴν τοῦ δομestikάτου ἀξίαν παρὰ τοῦ προβεβασιλευκότος Ῥωμανοῦ τοῦ Διογένους ἀνενεχθεὶς καὶ τὰ συμβάντα τῷ Διογένει θεασάμενος καὶ τὴν τῶν ὁμμάτων αὐτοῦ στέρησιν βεβαιωθείς διαφερόντως τοῦτον ποθῶν οὐκ ἔφερεν, ἀλλ' ἀποστασίαν μελετήσας τὴν τῆς Ἀντιόχου ἐξουσίαν ἑαυτῷ περιποιήσατο. Καθ' ἐκάστην δὲ τῶν Τούρκων ληζομένων τὰ πέριξ, ἐπεὶ μὴ ἄνεσις τούτῳ ἐδίδοτο,

ἐσκέψατο προσελθεῖν τοῖς Τούρκοις καὶ περιτμηθῆναι, ὡς ἔθος αὐτοῖς. Ὁ δὲ υἱὸς αὐτοῦ ἐνέκειτο τοῦτον σφόδρα τῆς παραλόγου ἀνακόπτων ὁρμῆς, ἀλλ' οὐκ εἰσηκούσθη τὰ λόφονα συμβουλευόν. Περίλυπος τοίνυν γενόμενος δι' ἡμερῶν ὀκτὼ καταλαμβάνει τὴν Νίκαιαν καὶ προσελθὼν τῷ Ἀμῆρ Σολυμᾷ διεγείρει τοῦτον εἰς πολιορκίαν τῆς Ἀντιοχείας τὴν τοῦ σουλτανικίου τῆνικαυτα περιβεβλημένον ἀξίαν καὶ πρὸς τὸν πόλεμον τὸν κατὰ τοῦ πατρὸς παροξύνει. Πείθεται τούτοις ὁ Σολυμᾶς, ἐν δὲ τῷ πρὸς τὴν Ἀντιόχειαν μέλλειν ἀπέρχεσθαι τὸν μὲν Ἀπελχασὴμ κατέλιπε φύλακα τῆς Νικαίας ὑπερέχοντα πάντων τῶν ἡγεμόνων ἡγεμόνα τοῦτον κατονομάσας· ἐκεῖνος δὲ συνεφεπόμενον ἔχων καὶ τὸν τοῦ Φιλαρέτου υἱὸν διὰ δώδεκα νυκτῶν διὰ τὸ ἀνύποπτον (τὰς γὰρ ἡμέρας ἡρέμει) καταλαμβάνει τὴν Ἀντιόχειαν καὶ ἐξ ἐφόδου ταύτην κατέσχευεν. 6.9.3 Ἐν τούτοις δὲ καὶ ὁ Χαρατικῆς λαθραῖως συλᾷ τὴν Σινώπην χρυσίον ἱκανὸν καὶ χρήματα τῶν βασιλικῶν ταμιείων κεῖθι ἐναποκεείμενα μεμαθηκώς. Ὁ δὲ Τουτούσης τοῦ μεγάλου σουλτάν ἀδελφός, τῶν Ἱεροσολύμων καὶ τῆς Μεσοποταμίας πάσης καὶ τοῦ Χάλεπ καὶ μέχρις αὐτοῦ Βαγδᾶ ἐξουσιάζων καὶ τῆς Ἀντιοχείας ἀντιποιοῦμενος, ἐπεὶ τὸν Ἀμῆρ Σολυμᾶν ἀφηνιάζοντα ἔβλεπε καὶ τὴν Ἀντιοχείας ἀρχὴν ἐαυτῷ ἤδη περιποιοῦμενον, σὺν ὅλαις δυνάμεσιν ἐν μεταχιμῷ τοῦ Χάλεπ καὶ τῆς Ἀντιοχείας καταλαμβάνει. Συνηντηκότος δ' αὐτῷ Ἀμῆρ Σολυμᾷ πόλεμος εὐθὺς ἀναρρήγνυται μέγας, καὶ ἀγχεμάχου τῆς μάχης γεγонуίας νῶτα οἱ τοῦ Σολυμᾶ ὑποσχόντες προτροπάδην ἔφευγον. Πολλὰ δὲ τούτους θαρσύνων ὁ Σολυμᾶς, ἐπεὶ τῆς φυγῆς ἀποσχέσθαι οὐκ ἔπειθεν, ὑπὲρ κεφαλῆς τὸν κίνδυνον ἐφιστάμενον ὁρῶν παρεκκλίνας ἐν ἀκινδύνῳ τάχα ἐδόκει καθεστάναι καὶ κατὰ γῆς τὴν ἀσπίδα τεθεικώς ἐπ' αὐτῇ προσουδίσας ἐκάθητο. Ἀλλ' οὐ διέλαθε τοὺς ὁμοφύλους. Προσελη λυθότες γὰρ αὐτῷ τινες τῶν σατραπῶν ἔλεγον τὸν θεῖον αὐτοῦ Τουτούσῃν μεταπέμπεσθαι αὐτόν. Ὁ δ' ἀνένευεν ὑφορώμενος τὸν ἐξ αὐτοῦ κίνδυνον. Ἐγκειμένων δὲ τῶν σατραπῶν, ἐπεὶ οὐ πρὸς ἰσχύος αὐτῷ ἀντικαθίστασθαι ἦν οἷα μόνῳ ὄντι, τοῦ κουλεοῦ τὸ ξίφος σπασάμενος κατὰ τῶν ἰδίων ὥσε σπλάγγων διαμπερὲς τὸ ξίφος ἐλάσας καὶ κακὸς κακῶς ἀπώλετο. Παραχρῆμα γοῦν οἱ σωθέντες τῶν τοῦ Ἀμῆρ Σολυμᾶ δυνάμεων προσχωροῦσι τῷ Τουτούσῃ. 6.9.4 Ὁ δὲ μέγας σουλτάν ταῦτα μεμαθηκώς καὶ δεδιὼς τὸν Τουτούσῃν ἰσχυροποιούμενον ἤδη ἀπέστειλε πρὸς τὸν αὐτοκράτορα τὸν Σιαοὺς μηνύσας αὐτῷ περὶ κήδους καὶ ὑποσχόμενος, ἐὰν τοῦτο γένηται, ἀναστεῖλαι μὲν τοὺς Τούρκους τῶν τῆς παραλίας μερῶν καὶ παραδοῦναι

οί τὰ κάστρα καὶ ὁλοφύχως βοηθεῖν. Τοῦτον θεασάμενος ὁ βασιλεὺς καὶ τὰς τοῦ σουλτὰν γραφὰς ὑπαναγνοὺς περὶ μὲν τοῦ κήδους οὐδένα λόγον ἐπεποίητο, τὸν δὲ Σιαοὺς νουνεχῇ ἄνδρα θεασάμενος ἐπυνθάνετο, πόθεν τε ὥρμηται καὶ τίνες οἱ τούτου γονεῖς. Τοῦ δὲ μητρόθεν μὲν ἐξ Ἰβήρων εἶναι λέγοντος, τὸν δὲ τούτου πατέρα Τοῦρκον ἀνομολογοῦντος, πολλὴν ὁ αὐτοκράτωρ πραγματεῖαν ἐπεποίητο ὥστε τοῦ θείου βαπτίσματος τοῦτον τυχεῖν. Συνέθετο πρὸς τοῦτο ὁ Σιαοὺς καὶ πίστεις ἐδεδώκει τῷ αὐτοκράτορι ὥστε μὴ παλινოსτῆσαι τοῦ θείου φωτίσματος τυχόν. 6.9.5 Καὶ ἐπεὶ ἐντεταλμένον ἦν αὐτῷ δι' ἐγγράφου προστάξεως σουλτανικῆς, ἵν' εἴπερ ὁ βασιλεὺς πρὸς τὸ τελέσαι τὸ μετ' αὐτοῦ κῆδος προθυμηθεῖ, ἅπαντας τοὺς τὰς παραλίας πόλεις κατασχόντας σατράπας ἀπελάσῃ ἐκεῖθεν τὸ περὶ τούτων διαλαμβάνον σουλτανικὸν γράμμα ὑποδεικνὺς αὐτοῖς, ταύτῃ τῇ γραφῇ συγχρήσασθαι ὁ βασιλεὺς τῷ Σιαοὺς ὑπέθετο, καὶ ἐπὰν τούτους ἐκεῖθεν ἀπελάσειε τὰς σουλτανικὰς ὑποδεικνύων γραφὰς, αὐτῇς πρὸς τὴν βασιλεύουσιν ἐπαναστρέψαι. Ὁ δὲ μάλα προθύμως τὴν Σινώπην πρότερον καταλαβὼν καὶ τὰς σουλτανικὰς ἐπιστολὰς ὑποδείξας τῷ Χαρατικῇ ἐκεῖθεν αὐτὸν ἀπὴ λασε μὴδ' ἄχρις ἐνὸς ὀβολοῦ τῶν βασιλικῶν ὑποκρατῆσαντα χρημάτων. Γίνεται δέ τι τοιοῦτον. Ἐν τῷ τῆς Σινώπης ἐξέρχεσθαι αὐτὸν κατεάξας τὸ ἐπ' ὀνόματι τῆς ὑπεραμώμου δεσποίνης ἡμῶν θεοτόκου τέμενος δαίμονι καθάπερ τινὶ ἀλάστορι ἐκ θείας προνοίας παραδοθεὶς ἔκειτο ἀφρίζων· καὶ οὕτως ἐκεῖθεν δαιμονίων ἐξεληλύθει. 6.9.6 Τὴν μέντοι κυρίαν τῆς Σινώπης ὁ Σιαοὺς Κωνσταντῖνῳ τῷ Δαλασσηνῷ ἀνέθετο ἐπ' αὐτῷ παρὰ τοῦ βασιλέως ἀποσταλέντι κᾶθ' οὕτως τὰς ἄλλας πόλεις περιῶν καὶ τὰς σουλτανικὰς τοῖς σατράπαις ὑποδεικνύων γραφὰς ἐκεῖθεν ἐξήλανε παραδιδούς πρὸς τοὺς τοῦ αὐτοκράτορος σατράπας. Ταῦτα οὖν ὁ Σιαοὺς διαπραξάμενος ὑποστρέφει πρὸς αὐτὸν κἀντεῦθεν τοῦ θείου βαπτίσματος τετυχηκῶς καὶ πολλῶν δωρεῶν ἐπαπολαύσας δοῦς Ἀγχιάλου προχειρίζεται.

6.10.1 Τῆς σφαγῆς δὲ τοῦ Ἀμῆρ Σολυμᾶ κατὰ τὴν Ἀσίαν ἅπασαν διαδραμούσης, ὅποσοι τῶν σατραπῶν πόλεις καὶ πολίχνια ἔτυχον φυλάσσοντες, ἕκαστος ὅπερ ἔτυχε φυλάσσων κάστρον κατέσχε καὶ ιδιοποιήσατο. Καὶ γὰρ ὀπηνίκα πρὸς τὸν Ἀπελχασὴμ τὴν Νίκαιαν παρεδίδου φρουρεῖν ἐν τῷ πρὸς Ἀντιόχειαν αὐτὸν ἀπιέναι, διαφόροις σατράπαις τὰ τε κατὰ τὴν παραλίαν καὶ τὴν Καππαδοκίαν καὶ τὴν ἅπασαν Ἀσίαν, ὡς εἴρηται, ἀνέθετο ὥστε ἕκαστον τὸ ἴδιον λάχος φρουρεῖν τὴν αὐτοῦ ἐκεῖθεν

ἐπανελεύουσιν ἀπεκ δεχόμενον. Ὁ δὲ Ἀπελχασήμ ἀρχισατράπης τῷ τότε τῆς Νικαίας ὦν ταύτην κατασχών, ἐν ἧ καὶ τὸ σουλτανίκιον ἦν, καὶ τῷ ἰδίῳ ἀδελφῷ Πουλχάσῃ τῶν κατὰ τὴν Καππα δοκίαν παραχωρήσας ἐν ἀμεριμνία τέως ἦν τὴν τοῦ σουλτανικίου ἀξίαν περιζώσασθαι οἰόμενος καὶ ἥδη ἐν χερσὶ νομίζων κατέχειν. Δεινὸς γὰρ ὦν ὁ ἀνὴρ καὶ φιλο κίνδυνος ἀρκεῖσθαι τοῖς ἐνοῦσιν οὐκ ᾔθελεν, ἀλλὰ προνο μεῖς ἀποστέλλων τὴν Βιθυνῶν ἐλήζετο ἅπασαν καὶ μέχρις αὐτῆς Προποντίδος. 6.10.2 Τῇ γοῦν προτέρᾳ μεθόδῳ χρησά μενος ὁ αὐτοκράτωρ τοὺς μὲν προνομεῖς ἀνέστελλε, τὸν δὲ Ἀπελχασήμ πρὸς εἰρηνικὰς σπονδὰς συνήλαινε. Βυσσο δομεύοντα δὲ τοῦτον διαγινώσκων αἰε κατ' αὐτοῦ καὶ τὰς σπονδὰς ἀναβαλλόμενον δεῖν ἐλογίσατο κατ' αὐτοῦ ἀξίῳ μαχον ἐκπέμψαι στράτευμα. Τὸν Τατίκιον δέ, περὶ οὗ ἐν πολλοῖς ὁ λόγος ἐμέμνητο, μετὰ δυνάμεως ἀποχρώσης πέπομφε κατὰ τῆς Νικαίας ἐντειλάμενος αὐτῷ μετὰ νουνε χείας τοῖς ἐχθροῖς ἀντικαταστήναι, εἴ γε τέως ἔξωθέν τισιν ἐντύχοιεν. Ἀπελθόντος δὲ τοῦ Τατικίου καὶ ἀγχοῦ τῶν τειχῶν σχῆμα παρατάξεως διατυπώσαντος διὰ τὸ μηδένα τῶν Τούρκων τηνικαῦτα παρῆναι, ἀναπετάσαντες οἱ Τούρκοι εἰς διακοσίους ποσοῦμενοι ἀθρόως κατ' αὐτοῦ ἐξυπάσαντο. Οἱ δὲ Κελτοὶ (ἦσαν γὰρ ἱκανοὶ) τούτους θεασάμενοι κατὰ πρόσωπον σφοδρᾷ τῇ ρύμῃ δόρατα μακρὰ ἐναγκαλισάμενοι κατ' αὐτῶν ἵενται καὶ ἱκανοὺς τρώσαντες εἴσω τοῦ κάστρου τοὺς λοιποὺς συνήλασαν. 6.10.3 Ὁ δὲ γε Τατίκιος ἴστατο αὐθις ἐπὶ ταύτῃ σχήματος τῆς παρα τάξεως μέχρις ἡλίου δυσμῶν. Ἐπεὶ δὲ μηδεὶς ἔξω πυλῶν τῶν Τούρκων ἐωρᾶτο, ἀναποδίσας κατὰ τὴν Βασιλείαν τὸν χάρακα ἐπήξατο δύο πρὸς τοῖς δέκα σταδίους τῆς Νικαίας ἀπέχουσιν. Νυκτὸς δὲ τις προσεληλυθὼς αὐτῷ ἀγρότης τὸν Προσοῦχ διενίστατο μετὰ πεντήκοντα χιλιάδων ἐπὶ καταλαμβάνειν παρὰ τοῦ νεωστὶ γεγονότος σουλτὰν τοῦ Παργιαροῦχ ἀποσταλέντα. Ταῦτα ὁ Τατίκιος καὶ δι' ἐτέρων βεβαιωθείς, ἐπεὶ πρὸς τοσαῦτα πλήθη δυνάμεις τὰς ἀντι καθισταμένας οὐκ εἶχεν, ἀναλύων τὰ δόξαντα πρότερον ἀγαπητὸν ἐλογίζετο εἰ τὸ ὀπλιτικὸν ἅπαν σῶον διατη ρήσειε, καὶ μὴ πολλοστὸς πρὸς ὑπερπληθεῖς καὶ ἰσχυροτέρους μαχόμενος τὸ πᾶν ἀπολέσειεν. Ἐνθεν τοι καὶ τὴν βασιλεύουσιν κατὰ νοῦν εἶχε καὶ πρὸς ταύτην ἑώρα διὰ τῆς Νικομήδους βουλόμενος ἐπαναστρέψαι. 6.10.4 Ὁ δὲ Ἀπελχασήμ ἄνωθεν τοῦ τείχους θεασάμενος αὐτὸν πρὸς τὴν Κωνσταντίνου ἀπονενευκότα καὶ ἥδη καὶ πορευόμενον ἐξεληλυθὼς παρείπετο, ἴν' ἐπὶ ἐν ἐπικαίρῳ τόπῳ τοῦτον στρατοπεδεύσαντα θεάσοιτο, προσβαλεῖ. Κατὰ λαμβάνοντα δὲ τοῦτον τὴν Πρένετον ἐφθακῶς

ξυμμίγνυσί τε αὐτῷ καὶ ἐκθύμως τὴν μάχην ἀναρρήγνυσιν. Ὁ δὲ Τατίκιος θᾶπτον τὰς δυνάμεις εἰς πολέμου τύπον κατα στησάμενος τοῖς Κελτοῖς τὴν πρώτην κατὰ τῶν βαρβάρων ἵππασίαν καὶ τὴν τοῦ πολέμου συμβολὴν ἐπέτρεπεν. Οἱ δὲ δόρατα μακρὰ ἐναγκαλισάμενοι χαλάσαντες ὅλας ἡνίας ὡς πῦρ κατὰ τῶν βαρβάρων ἴενται καὶ διακόψαντες τὰς φάλαγγας τρέπουσι κατὰ κράτος. Κᾶθ' οὕτως διὰ τῆς Βιθυνῶν πρὸς τὴν βασιλεύουσαν ὁ Τατίκιος ἐπανέρχεται. 6.10.5 Ὁ μέντοι Ἀπελχασὴμ οὐδαμῶς ἡρεμεῖν ἤθελεν. Ἐπιθυμητικῶς γὰρ εἶχε τὰ σκήπτρα τῆς Ῥωμαίων ἀναδῆ σασθαι ἀρχῆς, εἰ δὲ μὴ τοῦτο, ἀλλὰ γε τῶν παρὰ θάλατταν πάντων καὶ αὐτῶν δὴ τῶν νήσων τὴν ἐξουσίαν ἐσχηκέαι. Τοιαῦτα γοῦν λογιζόμενος πρότερον μὲν ληστικὰς νῆας κατασκευάζειν διενοεῖτο τὴν Κίον καταλαβόν (πόλις δὲ αὕτη Βιθυνῶν παρὰ θάλατταν διακειμένη), καὶ προέβαιεν, ὡς ᾤετο, <τὰ> κατὰ σκοπὸν αὐτῷ ἀπαρτιζομένων τῶν νηῶν. Οὐδὲ τοῦτο τὸν αὐτοκράτορα διέλαθε. Καὶ παραχρῆμα τὰς παρατυχοῦσας διήρεις τε καὶ τριήρεις καὶ τὰ λοιπὰ τῶν ναυτικῶν ἐξοπλίσας Μανουὴλ τὸν Βουτουμίτην δοῦκα προβαλόμενος κατὰ τοῦ Ἀπελχασὴμ ἀπέστειλεν ἐπισκήψας σπεῦσαι τὰς ἡμιτελεῖς τοῦ Ἀπελχασὴμ νῆας ἐμπρῆσαι, ἐν ὁποῖα καταστάσει ταύτας εὐρήσει. Ἀλλὰ καὶ τὸν Τατίκιον μετὰ ἀποχρώσεως δυνάμεως ἡπειρόθεν κατ' αὐτοῦ ἐκπέμπει. 6.10.6 Ἀμφοτέρων οὖν τῆς πόλεως ἐξεληλυθότων, ἐπεὶ τὸν Βουτουμίτην ὁ Ἀπελχασὴμ διαπόντιον μετὰ σφοδρᾶς τῆς ρύμης ἤδη καταλαμβάνοντα ἐθεάσατο μεμα θήκοι δὲ καὶ περὶ τῶν ἐξ ἡπείρου ἐπικαταλαμβανόντων καὶ τὸν τόπον, ἐν ᾧ ἔτυχε, μὴ συμβαλλόμενον αὐτῷ λογί ζοιτο διὰ τὸ τραχὺ καὶ στενὸν καὶ τοῖς τοξόταις πάντη ἀκατάλληλον ὡς μὴ ἀποχρῶντα τούτοις πρὸς τὰς κατὰ τῶν Ῥωμαίων ἵππασίας, ἀπάρας ἐκεῖθεν εἰς ἐπὶκαιρον τόπον ἐβουλεύσατο τὰς δυνάμεις καταθεῖναι. Καταλαμ βάνει τοίνυν τόπον παρὰ μὲν τῶν Ἀλυκάς ὀνομαζόμενον, παρὰ δὲ τῶν Κυπαρίσσιον. 6.10.7 Ἐφθακῶς δὲ ὁ Βουτουμίτης διαπόντιος θᾶπτον ἢ λόγος τὰς τοῦ Ἀπελχασὴμ νῆας ἐνέπρησε. Τῇ δὲ μετ' αὐτὴν ἐξ ἡπείρου ἐληλυθὼς καὶ ὁ Τατίκιος ἐν ἐπικαίροις τὸ στράτευμα κατέθετο τόποις καὶ ἀπὸ πρωΐας μέχρις ἐσπέρας οὐκ ἐνεδίδου πῇ μὲν ἀκροβολιζόμενος, πῇ δὲ μάχας συνάπτων μετὰ τοῦ Ἀπελχασὴμ ἐπὶ ὅλαις πεντεκαίδεκα ἡμέραις. Τοῦ δὲ Ἀπελχασὴμ μὴδ' ὅλως ἐνδιδόντος, ἀλλ' ἰσχυρῶς ἀντι καθισταμένου ἐκκακήσαντες οἱ Λατῖνοι, κᾶν μὴ τὴν ἐκ τοῦ τόπου εἶχον βοήθειαν, ὥχλουν ὅμως τὸν Τατίκιον ἴν' οὔτοι καὶ μόνοι τὴν μετὰ τῶν Τούρκων ἀναδέξωνται μάχην. Ὁ δέ, κᾶν μὴ κατὰ γνώμην αὐτῷ τὸ πρᾶγμα ἐδόκει, ἀλλὰ καθ' ἐκάστην ὥρῃν δυνάμεις Τουρκικὰς προσχω

ρούσας τῷ Ἀπελχασήμ ὑπεῖξε τῇ βουλῇ τῶν Λατίνων. Καὶ περὶ ἀνατολὰς ἡλίου τὰς φάλαγγας καταστήσας τὸν μετὰ τοῦ Ἀπελχασήμ συνῆψε πόλεμον. Πολλοὶ μὲν οὖν τῶν Τούρκων τηνικαῦτα κτείνονται, πλείστοι δὲ καὶ ἀλίσκονται, οἱ δὲ πλείους τὰ νῶτα διδόασι μηδὲ τῶν οἰκείων σκευῶν φροντίδα ποιησάμενοι. Καὶ αὐτὸς ὁ Ἀπελχασήμ κατευθὺ Νικαίας ἐλάσας μόγις διασώζεται. Λείαν οὖν πολλὴν ἐντεῦθεν ἀναλαβόμενοι οἱ ὑπὸ τὸν Τατίκιον πρὸς τὴν οἰκείαν παλινοστοῦσι παρεμβολήν. 6.10.8 Ταῦτα μεμαθηκῶς ὁ αὐτοκράτωρ, ὅποιος ἐκεῖνος δεινὸς θηρᾶσαι ψυχὴν ἀνθρώπου καὶ λιθίνην μαλᾶσαι φύσιν, γραφὴν τηνικαῦτα ἐκτίθεται πρὸς τὸν Ἀπελχασήμ συμβουλευὼν ἀποσχέσθαι μὲν τῶν τοιούτων κενῶν ἐπιχειρημάτων καὶ μὴ εἰς ἀέρα παίειν, ἀλλὰ προσεληλυθέναι τε αὐτῷ καὶ πολλῶν καμάτων ἑαυτὸν ἀπαλλάξαι δωρημάτων τε δαυιλῶν ἐπαπολαῦσαι καὶ τιμῆς. Ὁ δὲ Ἀπελχασήμ, ἐπεὶ τὸν Προσοῦχ ἐμάνθανε πολιορκοῦντα τὰ κατεχόμενα παρὰ τινων σατραπῶν κάστρα, ἤδη δὲ καὶ τῇ Νικαίᾳ προσπελάζειν ἐφ' ᾧ πολιορκῆσαι ταύτην, τὴν ἀνάγκην φιλοτιμίαν, ὃ φασι, ποιησάμενος, ἅμα δὲ καὶ τῆς τοῦ βασιλέως γνώμης καταστοχασάμενος καὶ τεθαρρηκῶς τὴν μετ' αὐτοῦ εἰρήνην ἀσπάζεται. Τῶν δὲ ἀναμεταξὺ εἰρηνικῶν σπονδῶν τελεσθεῖσων μελετήσας καὶ ἕτερόν τι συνοῖσον ὁ αὐτοκράτωρ, ἐπεὶ οὐκ ἐνῆν ἄλλως ἀνυσθῆναι τὸ σκοπούμενον, μετὰ καλεῖται τοῦτον εἰς τὴν βασιλεύουσαν ἐφ' ᾧ καὶ χρήματα λαβεῖν καὶ τρυφῆς ἅλιν ἐπαπολαῦσαι καὶ οὕτως οἰκαδε ἐπαναστρέψαι. 6.10.9 Πείθεται ὁ Ἀπελχασήμ, καὶ εἰσελθὼν εἰς τὴν βασιλεύουσαν παντοίας ἀξιούται φιλοφροσύνης. Ὡς δὲ τὴν Νικομήδους (πόλις δὲ αὕτη μητρόπολις Βιθυνίας) κατεῖχον οἱ τῆς Νικαίας ἐξάρχοντες Τούρκοι, ἐκεῖθεν ὁ βασιλεὺς ἐξελάσαι τούτους βουλόμενος ἕτερον παρὰ θάλατταν οἰκοδομῆσαι πολίχνιον δεῖν ἔκρινεν, ἐν ᾧ τὰ τῆς ἀγάπης ἠδραστο. Τοιγαροῦν ἐν φορταγωγοῖς ναυσὶν ἅπαντα τὰ πρὸς κτίσιν χρειώδη σὺν αὐτοῖς οἰκοδόμοις ἐμβαλὼν ἐξαπέστειλε τὴν τούτου οἰκοδομὴν Εὐσταθίῳ τῷ τοῦ στόλου δρουγγαρίῳ ἀναθέμενος καὶ τὸ ἀπόρρητον ἐκκαλύψας, ἐπισκῆψας, εἴ τινες τῶν Τούρκων διέρχοντο, παντοίως φιλοφρονεῖσθαι καὶ ἐς κόρον διδόντος ἐπαπολαύειν τῶν χρειωδῶν προτιθέναι τὸ μετ' εἰδήσεως τοῦ Ἀπελχασήμ τοῦτο οἰκοδομεῖν, εἴτα ἅπαν πλοῖον ἀπεῖρξαι τῶν τῆς Βιθυνίας παραλίων μερῶν, ὥς μὴ δῆλον αὐτῷ γενέσθαι τὸ γινόμενον. 6.10.10 Τῷ δὲ Ἀπελχασήμ καθ' ἐκάστην χρήματα διδούς οὐκ ἐνεδίδου εἰς βαλανεῖά τε προτρεπόμενος καὶ ἱππηλασίας καὶ κυνηγέσια, πρὸς δὲ καὶ τὰς κατὰ τὰς λεωφόρους ἱσταμένας στήλας ἀναθεωρεῖν· ἀλλὰ καὶ ἱππικὸν

ἀγῶνα δι' αὐτὸν ἐνστήσασθαι τοῖς διφρηλάταις ἐκέλευσε κατὰ τὸ πάλαι τῷ μεγάλῳ Κωνσταντίνῳ οἰκοδομηθὲν θέατρον καὶ καθ' ἐκάστην ἐν τούτῳ παραγίνεσθαι καὶ τὰς τῶν ἵππων δοκιμασίας ὁρᾶν ἡρέθιζεν, ἵν' ἐντεῦθεν τριβομένου τοῦ καιροῦ ἐκεχειρία τοῖς οἰκοδόμοις δίδωται. Ὡς δὲ τὸ πολίχνιον ἤδη τετέλεσται καὶ πέρας τὸ σκοπούμενον ἔσχηκε, πλείοσι δωρεαῖς τοῦτον ἀμειψάμενος τῷ σεβαστοῦ τε ἀξιώματι τιμήσας καὶ ἐπὶ πλέον τὰς συνθήκας ἐμπεδώσας διὰ τιμῆς αὐτὸν ἐξέπεμψε διαπόντιον. 6.10.11 Ἀγγελεύσεως δὲ αὐτῷ τῆς τοῦ κάστρου οἰκοδομῆς, κἄν καὶ ἐπὶ τῇ τούτου ἀνεγέρσει κατετέτρωτο τὴν ψυχὴν, ἀλλ' οὖν τὸν ἀγνοοῦντα ὑποκριθεὶς τὸ παράπαν ἐσίγησε. Τοιοῦτόν τι καὶ περὶ Ἀλκιβιάδους ἱστόρηται. Οὕτω γὰρ κάκεῖνος Λακεδαιμονίους ἐξῆ πατήκει μὴ συγχωροῦντας ἀνοικοδομηθῆναι Ἀθήνας καθαιρεθείσας ὑπὸ Περσῶν. Παραγγείλας γὰρ ἀνοικοδομεῖν Ἀθηναίους ἐκεῖνος ἀπώχετο πρεσβεύσων εἰς Λακεδαίμονα. Εἴτα τῆς πρεσβείας τὸν χρόνον τρίβοντος καὶ διδόντος τὸ ἐνδόσιμον τοῖς οἰκοδομοῦσι μετὰ τὴν ἐξαπάτην ὅλην ἤκουσαν Λακεδαιμόνιοι τὴν οἰκοδομὴν Ἀθηνῶν. Καὶ μέμνηται τῆς καλῆς ἀπάτης ταυτησί καὶ ὁ Παιανιεὺς ἐνιαχοῦ τῶν λόγων αὐτοῦ. Τοιοῦτον ἄρα καὶ τοῦμοῦ πατὴρ τὸ ἐπινόημα ἦν, μᾶλλον δὲ καὶ Ἀλκιβιάδους στρατηγικώτερον. Ἱπποδρομίαις γὰρ καὶ τρυφαῖς ἄλλαις τὸν βάρβαρον τοῦτον ὑποσαίνων καὶ εἰς ἡμέραν ἐξ ἡμέρας παραπεμπόμενος ἔφθασεν ἀπαρτίσας τὸ φρούριον καὶ τῆνικαῦτα τοῦ σύμπαντος τελεσθέντος ἔργου τὸν ἄνδρα τῆς βασιλίδος ἀπέλυσε πόλεως.

6.11.1 Ὁ δὲ Προσοῦχ δεινὸς μετὰ δυνάμεως, ὥς ἠλπίζετο, καταλαβὼν ἐπολιόρκει τὴν Νίκαιαν, καθὼς ὁ τῷ Τατικίῳ νυκτὸς προσεληλυθὼς τότε ἔλεγε, καὶ ἐπὶ τρισὶ μῆσι πολιορκῶν ταύτην οὐκ ἐνεδίδου. Ἐν στενῷ δὲ κομίδῃ τὰ κατ' αὐτοὺς οἱ ἐντὸς καὶ αὐτὸς δὴ ὁ Ἀπελχασὴμ ἐωρακό τε καὶ μὴ ἐπὶ πλέον ἀντέχειν πρὸς τὸν Προσοῦχ δυνάμενοι διαπεμψάμενοι πρὸς τὸν βασιλέα ἠτοῦντο τῆς ἐξ αὐτοῦ βοηθείας τυχεῖν κρεῖττον λέγοντες ἡγεῖσθαι δούλους αὐτοῦ ὀνομάζεσθαι ἢ τῷ Προσοῦχ δοῦναι χεῖρας. Ὁ δὲ παραχρῆμα τοὺς τῶν παρατυχόντων ἐκκρίτους διελὼν σημαίας τε καὶ σκῆπτρα ἀργυρόηλα ἐπιδούς εἰς ἀρωγὴν τούτους ἐκπέμπει. 6.11.2 Οὐ γὰρ ἄντικρυς βοηθῶν τῷ Ἀπελχασὴμ στρατιὰν ἔπεμπε, ἀλλὰ τὰ τῆς βοηθείας ἐντεῦθεν κατὰ τὸν νοῦν τοῦ αὐτοκράτορος εἰς κατάλυσιν τοῦ Ἀπελχασὴμ περίστατο. Δύο γὰρ πρὸς ἀλλήλους μαχομένων ἐχθρῶν τῆς τῶν Ῥωμαίων ἡγεμονίας ἔδει τῷ ἀσθενεστέρῳ συνθέσθαι, οὐχ ἵν' ἐπικρατέστερος γένηται,

ἀλλ' ἵνα τὸν μὲν ἀποκρούσῃται, ἀφ' οὗ δὲ τὴν πόλιν ἐξέλῃται καὶ τὴν τέως μὴ οὖσαν ὑπὸ τὸν κύκλον αὐτοῦ ἰδίαν ποιήσῃται, καὶ κατὰ μικρὸν ἐκ ταύτης ἐτέραν καὶ μάλα ἄλλην ἐλόμενος τὴν τῶν Ῥωμαίων ἀρχὴν πλατυτέραν ποιήσῃται εἰς στενὸν κομιδῇ καταστᾶσαν καὶ μᾶλλον, ἐξ οὗ τοῦ τῶν Τούρκων δόρυ ἐπικρατέστερον γέγονεν. 6.11.3 Ἦν μὲν γὰρ ὅτε οἱ ὅροι τῆς τῶν Ῥωμαίων ἡγεμονίας αἱ ἀμφοτέραι στήλαι ἦσαν ἀνατολὴν καὶ δύσιν περιορίζουσαι, ἐξ ἐσπέρας μὲν αἱ τοῦ Ἡρακλέους ὀνομαζόμεναι, ἐξ ἑω δὲ αἱ ἀγχοῦ που ἰστάμεναι τοῦ Ἰνδικοῦ πέρατος αἱ τοῦ Διονύσου. Κατὰ γὰρ πλάτος οὐκ ἔστιν εἰπεῖν ὅσον ἦν τῆς τῶν Ῥωμαίων βασιλείας τὸ κράτος Αἴγυπτος καὶ Μερὸν καὶ Τρωγλοδυτικὴ πᾶσα καὶ τὰ ἐγγύθεν τῆς διακεκαυμένης καὶ τὰ ἐξ ἐτέρου μέρους ἡ περιθρύλλητος Θούλη καὶ ὅσα ἔθνη βόσκει τὸ κλίμα τὸ Βόρειον, οἷς κατὰ κορυφὴν ὁ Βόρειος ἴσταται πόλος. Ἀλλ' ἐπ' ἐκείνῳ γε τοῦ καιροῦ ἐκ μὲν ἀνατολῆς ὁ γείτων Βόσπορος ὄριον τῶν Ῥωμαϊκῶν σκήπτρων, ἐκ δὲ τῆς ἐσπέρας ἡ Ἀδριανοῦ καθίστατο πόλις. Ἀλλ' ὅ γε βασιλεὺς Ἀλέξιος ἀμφοτέραις ὥσπερ παίων χερσὶ τοὺς ἐκατέρωθεν ἐπιτιθεμένους βαρβάρους καὶ καθάπερ ἀπὸ κέντρου τῆς Βυζαντιδος περιορχούμενος ἠρῦνεν τὸν κύκλον τῆς βασιλείας καὶ ἐκ μὲν ἐσπέρας τὸν Ἀδριανὸς πόντον ἔθετο ὄριον, ἐκ δὲ τῆς ἀνατολῆς Εὐφράτην καὶ Τίγρητα. Καὶ ἂν εἰς τὴν προτέραν εὐδαιμονίαν τὴν βασιλείαν ἀνενεώσατο, εἰ μὴ γε οἱ ἐπάλληλοι ἀγῶνες καὶ οἱ πυκνοὶ πόνοι καὶ κίνδυνοι (ἦν γὰρ καὶ ἀμφοτέρω ἀυτοκράτωρ μεγαλοκίνδυνός τε καὶ πυκνοκίνδυνος) τοῦτον ἀπέστησαν τοῦ ὁρμήματος. 6.11.4 Ἀλλ' ὅπερ ἐξ ἀρχῆς ἔλεγον, ὅτι στρατιὰν ἀποστέλλων τῷ τῆς Νικαίας τυράννῳ Ἀπελχασήμῳ γνώμης εἶχεν οὐχ ἵν' ἐκείνον ἐξέλῃται τοῦ κινδύνου, ἀλλ' ὅπως ἂν ἐαντῷ τὴν νίκην περιποιήσῃται· οὐ μὴν ἡ τύχη τούτῳ συνέπνευσεν. Ἔσχε γὰρ οὕτως τὰ κατ' αὐτούς. Οἱ γὰρ ἀποσταλέντες τὸ τοῦ κυρίου Γεωργίου ὀνομαζόμενον κατέλαβον πολίχνιον· οἱ δὲ Τοῦρκοι παραχρῆμα τὰς πύλας αὐτοῖς ἀνεπέτασαν. Οἱ δὲ ἄνωθεν τῆς ἀνατολικῆς πόρτης περὶ τὰ κρήδεμνα τοῦ τείχους ἀνελθόντες τὰς σημαίας καὶ τὰ σκήπτρα ἰλα δὸν κατέστησαν ἀλαλάζοντες ἅμα καὶ τὸ ἐνυάλιον συνεχῶς ἐνηχοῦντες. Ὑφ' ὧν οἱ μὲν ἔξωθεν ἐκδεδιματωθέντες διὰ νυκτὸς ἐκείθεν ὄρχοντο αὐτὸν ἐληλυθέναι τὸν αὐτοκράτορα νομίσαντες· αἱ δὲ Ῥωμαϊκαὶ δυνάμεις αὐτῆς πρὸς τὴν βασιλεύουσαν ὑπέστρεψαν. Οὐ γὰρ ἦσαν ἀξιόμαχον πλῆθος πρὸς ἔφοδον Περσικὴν ἐλπίζομένην ἐκ τοῦ βάθους τῆς Τουρκικῆς ἐξουσίας αὐτῆς ἐλεύσεσθαι.

6.12.1 Τὴν δὲ τοῦ Σιαοῦς ὑποστροφὴν ὁ σουλτὰν ἀπεκ δεχόμενος, ἐπεὶ ἑώρα τοῦτον ἐμβραδύνοντα, μεμαθήκοι δὲ καὶ τὰ κατ' αὐτόν, ὥς τὸν Χαρατικὴν μετὰ τρόπου τῆς Σινώπης ἀπήλασεν, ὥς τετυγχίκει τοῦ θείου βαπτίσματος καὶ κατὰ τὴν ἐσπέραν παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος ἀπεστάλη τὴν δουκικὴν ἐξουσίαν Ἀγχιάλου περιζωσάμενος, ἡνιάτο καὶ ἡσχαλλε. Δεῖν οὖν ἐλογίσατο τὸν Πουζάνον αὐθις μετὰ δυνάμεων κατὰ τοῦ Ἀπελχασήμ ἀποστεῖλαι, ἅμα δὲ καὶ πρὸς τὸν αὐτοκράτορα γραφὴν περὶ τοῦ αὐτοῦ κήδους διαλαμβάνουσαν αὐτῷ ἐγχειρίσαι. Εἶχε δὲ τὰ γράμματα οὕτως· «Ἡκηκόειν, ὦ βασιλεῦ, τὰ κατὰ σέ καὶ ὅπως τὴν τῆς βασιλείας ἀναδησάμενος ἀρχὴν ἐκ προοιμίου πολλοῖς ἀγῶσιν ἐμπέπτωκας καὶ ὥς ἄρτι τὰ κατὰ τοὺς Λατίνους κατευνάσαντος οἱ Σκύθαι κατὰ σοῦ ἐτοιμάζονται καὶ αὐτὸς ὁ Ἀμὴρ Ἀπελχασήμ τὰς μετὰ σοῦ τοῦ Σολυμᾶ σπονδὰς καταλύσας μέχρι αὐτῆς Δαμάλεως τὴν Ἀσίαν λήζεται. Εἰ γοῦν βούλει καὶ τὸν Ἀπελχασήμ τῶν αὐτόθι μερῶν ἀπελαθῆναι καὶ τὴν Ἀσίαν καὶ αὐτὴν δὴ τὴν Ἀντιόχειαν ὑπὸ τὴν σὴν γενέσθαι χεῖρα, ἀπόστειλόν μοι τὴν σὴν θυγατέρα εἰς νύμφην ἐμὴν τῷ πρωτοτόκῳ τῶν ἐμῶν υἱῶν. Καὶ τοῦ λοιποῦ οὐδὲν σοι σκῶλον ἔσεται, ἀλλὰ πάντα ραδίως ἐξέσται σοι ἀνύειν ἐμοῦ σοι ἐπαρήγοντος οὐ κατὰ τὴν ἔω μόνον, ἀλλὰ καὶ μέχρι Ἰλλυρικοῦ καὶ τῆς ἐσπέρας ἀπάσης· διὰ δυνάμεων ἀποστελλομένων σοι παρ' ἡμῶν καὶ ὁ ἀντικαθιστάμενός σοι τοῦ λοιποῦ οὐκ ἔσεται.» 6.12.2 Ἀλλὰ ταῦτα μὲν τὰ κατὰ τὸν τῶν Περσῶν σουλτάν· ὁ δὲ Πουζᾶ νος μέχρι Νικαίας καταλαβὼν καὶ ἀπόπειραν ταύτης οὐχ ἄπαξ, ἀλλὰ καὶ πολλάκις ποιησάμενος καὶ διαμαρτῶν τοῦ σκοποῦ τοῦ Ἀπελχασήμ γενναίως ἀνταγωνιζομένου, ἐξαιτησάμενος καὶ ἀπὸ τοῦ βασιλέως βοήθειαν καὶ λαβόντος, πρὸς τὴν τῶν λοιπῶν πόλεων τε καὶ πολιχνίων κατάσχεσιν ὥρμησεν ἐκεῖθεν ὑποχωρήσας τὴν σκηνὴν κατὰ τὴν Λάμπην πηγάζοντος ποταμοῦ οὗτος περὶ Λοπάδιον. Μετὰ δὲ τὴν τούτου ὑποχώρησιν ἑνδεκατέσσαρσιν ἡμίονοις χρυσίον ἐπισάξας ὁ Ἀπελχασήμ ὅποσον φέρειν ἡδύνατο ἀπέρχετο πρὸς τὸν Περσῶν σουλτάν δῶρον αὐτῷ κομίζων ἐφ' ᾧ μὴ παραλυθῆναι τῆς ἀρχῆς. Καταλαμβάνει δὲ τοῦτον περὶ τὸ Σπαχᾶ αὐλιζόμενον. 6.12.3 Ὡς δὲ οὐδὲ θεάσασθαι τοῦτον ὁ σουλτάν ἤξιον, μεσίταις ἐχρήτο. Ὁ δὲ ὀχλούμενος ὑπ' αὐτῶν ἔφη· «Ἐπεὶ καθάπαξ τὴν ἐξουσίαν τῷ Ἀμὴρ Πουζάνῳ ἀνεθέμην, οὐκέτι ταύτην ἐξ αὐτοῦ ἀφαιρήσεσθαι βούλομαι. Ἐπιδότω τοίνυν τὰ χρήματα ἀπελθὼν πρὸς αὐτόν καὶ πᾶν ὃ βούλεται εἰπάτω. Καὶ τὸ δόξαν αὐτῷ καὶ ἐμὸν ἔσεται θέλημα.» Ἐφ' ἱκανὸν οὖν ἐγκαρτερήσας ἐκεῖσε καὶ πολλὰ μογήσας καὶ μηδὲν ἡνυκῶς

ἀπάρας ἐκεῖθεν ὡς πρὸς τὸν Πουζάνον ἀπερχόμενος συναντᾷ τοῖς ἐξ ἐκείνου κατ' αὐτοῦ ἀποσταλεῖσι διακοσίοις ἐκκρίτοις σατράπαις· οὐδὲ γὰρ ἡ ἐκείνου τῆς Νικαίας ἐξέλευσις τοῦτον διέλαθεν. Οἱ καὶ κατασχόντες αὐτὸν καὶ βρόχον ἐκ νευρᾶς ἐπικλώσαντες τῷ τραχήλῳ τούτου περιβαλόντες ἀπέπνιξαν· τὸ δὲ ὅλον οὐ τοῦ Πουζάνου ἦν κατ' ἐμὸν λόγον, ἀλλὰ τοῦ σουλτάν ἐκείνου τοιαῦτ' οἰκονομῆσαι κατὰ τοῦ Ἀπελχασήμ δηλώσαντος. 6.12.4 Ἀλλὰ ταῦτα μὲν τὰ κατὰ τὸν Ἀπελχασήμ· ὁ δὲ βασιλεὺς τὰς τοῦ σουλτάν ὑπαναγνούς γραφὰς οὐδ' εἰς νοῦν τὸ δηλούμενον βαλεῖν ἤθελε. Καὶ πῶς γάρ; Τὸ γὰρ βασιλικὸν θυγάτριον, ὅπερ τὸ γράμμα ἐζήτει κατεγγυηθῆναι τῷ πρωτοτόκῳ υἱῷ τοῦ βαρβάρου, ἦν ἄρα δυστυχές, ὡς ἔοικεν, εἰ ἀνεληλύθει εἰς Περσίδα βασιλείας μετεσχηκὸς ἀπάσης κακοδαίμονεστέρας πενίας. Ἀλλ' οὔτε ὁ Θεὸς τοῦτο ἐπέτρεπεν οὔτε ὁ βασιλεὺς εἶχε γνώμης οὕτω ταῦτα προβῆναι, οὐδ' ἂν εἰς στενὸν κατηντήκει αὐτῷ τὰ πράγματα. Εὐθὺς γὰρ καὶ κατὰ πρώτην ἀκοὴν τοῦ γράμματος τῆς τοῦ βαρβάρου κατεγέλασεν ὁρὲς ξεῶς ὑποφθεγζάμενος ὅτι «Ὁ δαίμων τοῦτο εἰς νοῦν αὐτοῦ ἀνεβίβασε». Περὶ μὲν τοῦ κήδους οὕτως ἔσχεν ὁ αὐτοκράτωρ· ἐλπίσι δὲ κεναῖς τὸν τοῦ σουλτάν λογισμὸν ἀπαιωρεῖν δεῖν λογισάμενος μεταπεμψάμενος τὸν Κουρτίκιον μεθ' ἐτέρων τριῶν ἀποστέλλει τούτους πρέσβεις καὶ γράμματα, δι' ὧν τὴν εἰρήνην ἐνέφαιναν ἀσπάζεσθαι καὶ πρὸς τὰ μηνυθέντα κατανεύειν, ἀπαιτῶν ἅμα καὶ αὐτὸς ἄλλα τινὰ χρόνου παράτασιν εἰσάγοντα. Οὕτω οἱ ἐκ τοῦ Βυζαντίου πεμφθέντες πρέσβεις τὸν Χορὸν σὺν κατέλαβον, καὶ τὴν τοῦ σουλτάν μεμαθηκότες ἀναίρεσιν ὑπέστρεψαν. 6.12.5 Καὶ γὰρ ὁ αὐτάδελφος αὐτοῦ Τουτούσης μετὰ τὸ ἀνελεῖν τὸν Ἀμὴρ Σολυμᾶν καὶ τὸν ἴδιον γαμβρὸν ἐξ Ἀραβίας κατ' αὐτοῦ στρατεύσαντα τυφῶ θείς καὶ τὸν σουλτάν μεμαθηκὼς εἰς εἰρηνικὰς σπονδὰς μετὰ τοῦ αὐτοκράτορος ἤδη ἐπείγεσθαι πρὸς τὸν τᾶδελοφὸν φόνον ἀπέβλεψε. Δυοκαίδεκα τοίνυν Χασίους τῇ Περσίδι διαλέκτῳ καλουμένους φόνιον πνέοντας μετακαλεσάμενος ὡς πρέσβεις τάχα πρὸς τὸν σουλτάν ἐξέπεμψε καὶ τὸν τρόπον αὐτοῖς ὑποθέμενος ἅμα τῆς τᾶδελοφὸς σφαγῆς, «Ἄπιτε» φάμενος «καὶ πρῶτα μὲν διακηρυκεύσατε ὡς ἀπόρρητά τινα μέλλειν τῷ σουλτάν ἀπαγγεῖλαι, ἐπὶ δὲ παραχωρηθῆτε τῆς εἰσόδου, ὡς τάχα πρὸς οὓς αὐτῷ ὠμιληκὲναι βούλεσθαι, πλησιάσαντες παραχρῆμα τὸν ἐμὸν διαμελίσατε ἀδελφόν». 6.12.6 Οἱ δὲ πρέσβεις ἢ μᾶλλον φονεῖς καθάπερ εἰς δεῖπνον ἢ εὐωχίαν πεμπόμενοι προθυμότατα πρὸς τὴν τοῦ σουλτάν σφαγὴν ἀπήεσαν. Μεθύοντα τοίνυν τοῦτον καταλαβόντες, ἐπεὶ πᾶσα ἔκεχει ρία τούτοις ἐδίδοδο τῶν ἐμπεπιστευμένων

τὴν τοῦ σουλ τὰν φυλακὴν πόρρωθεν ἐστηκότων, αὐτοὶ πλησιάσαντες τὰ ξίφη τῆς μάλης σπασάμενοι διαμελίζουσι παραχρῆμα τὸν ἄθλιον. Τοιοῦτον γὰρ τὸ τῶν Χασίων ἐστὶν αἵμασι χαῖρον καὶ τρυφὴν αὐτὸ τοῦτο λογιζόμενοι, εἰ μόνον διὰ σπλάγχνων ἀνθρωπίνων τὸ ξίφος ἐλάσειαν. Τοῦ λοιποῦ δέ, κἄν τινες αὐτοὺς ἴσως ἐπ' αὐτῷ τούτῳ ἐπιθέμενοι καταχορ δεύσειαν, καθάπερ τι κῦδος τὸν τοιοῦτον λογίζονται θάνατον ὥσπερ τινὰ πάτριον κλῆρον τὰ φονικὰ ταῦτα ἔργα ἄλλος πρὸς ἄλλον διαδεχόμενός τε καὶ παραπέμπωντες. Ἐκείνων μὲν οὖν πρὸς τὸν Τουτούσην ὑπέστρεψεν οὐδεὶς ἀντίλυτρον οἶον τὰς ἰδίας ὑποσχόντων σφαγὰς. 6.12.7 Ὁ μὲντοι Πουζάνος ταῦτα μεμαθηκῶς σὺν ὅλαις δυνάμεσι πρὸς τὸν Χοροσὰν ἐπανεστρεψεν. Ἐπὰν δὲ τῷ Χοροσὰν προσπελάσειε, δέχεται τοῦτον ὁ τοῦ ἀναιρεθέντος ἀδελφὸς Τουτούσης. Καὶ εὐθὺς ἀγχεμάχου τῆς μάχης γενομένης, ἐπεὶ καρτερῶς ἄμφω τὰ στρατεύματα ἐμάχοντο καὶ θάτερον θατέρῳ τῆς νίκης οὐδαμῶς παρεχώρει, πίπτει καὶ ὁ Πουζάνος καιρίαν πληγὴν γενναίως ἀγωνιζόμενος καὶ ὅλας συνταράσσων τὰς φάλαγγας. Ἐκαστος δὲ τῶν αὐτοῦ φυγῇ τὴν σωτηρίαν ἐπραγματεύσατο ἄλλος ἄλλοσε σκεδασθέντες. Ὁ δὲ Τουτούσης νικητὴς πρὸς τὸν Χοροσὰν ἐπανεστρεφεν ὡς ἤδη τὴν τοῦ σουλτανικίου ἀξίαν περιζωσάμενος καὶ ταῦτα τὸν κίνδυνον ὑπὲρ κεφαλῆς ἔχων. Καὶ γὰρ συνηντηκῶς αὐτῷ ὁ τοῦ ἀναιρεθέντος Ταπάρη σουλτὰν υἱός, ὁ Παργιαρούχ, ὡς τε λέων ἐχάρη μεγάλῳ ἐπὶ σώματι κύρσας κατὰ τὴν ποίησιν καὶ συμβαλὼν ὅλην χειρὶ καὶ γνώμῃ εἰς πολλὰ τὰς τοῦ Τουτούση δυνάμεις διέσπασε καὶ τρέψας ἀνὰ κράτος ἐδίωκεν. Ἀναιρεῖται δὲ καὶ αὐτὸς ὁ τὰ Ναυὰ του φυσῶν Τουτούσης. 6.12.8 Τοῦ δὲ Ἀπελχασήμ μετὰ χρημάτων τότε πρὸς τὸν τοῦ Χοροσὰν σουλτὰν ἐξεληλυθότος, ὡς ὁ λόγος φθάσας ἰστόρησεν, ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Πουλχάσης τὴν Νίκαιαν καταλαβὼν κατέσχευεν. Αἰσθόμενος δὲ τούτου ὁ αὐτοκράτωρ δαυιλεῖς τὰς δωρεὰς ὑπισχνεῖτο, εἰ ταύτης αὐτῷ παρακεχωρηκῶς ἐκεῖθεν ἐκσταίῃ. Ὁ δὲ Πουλχάσης ἤθελε μὲν, ἀλλ' ἀνεβάλλετο αὐτὸς ἀποβλέπων πρὸς τὸν Ἀπελχασήμ καὶ λόγους ἐκ λόγων πρὸς τὸν αὐτοκράτορα διεπέμπετο ἀπαιωρῶν οἶον αὐτόν, τῇ δ' ἀληθείᾳ τὴν τοῦ ἀδελφοῦ ἀπεκδεχόμενος ἐπανελεύσιν. Ἐν τῷ μεταξύ δὲ γίνεται τι τοιοῦτον. Ὁ παρὰ τῶν Χασίων ἀναιρεθεὶς τοῦ Χοροσὰν σουλτὰν ἔφθασε κατασχεῖν τοὺς τοῦ μεγάλου Σολυμᾶ δύο υἱεῖς. Οὗτοι δὲ μετὰ τὴν ἐκείνου σφαγὴν ἀποδράσαντες τοῦ Χοροσὰν ὀξέως τὴν Νίκαιαν κατέλαβον. Τούτους οἱ ἐντὸς Νικαίας θεασάμενοι δημοκρατοῦντες οἷον περιχαρῶς ἐδέξαντο, καὶ ὁ Πουλχάσης καθὰ περ τινὰ πατρῶον κλῆρον τὴν Νίκαιαν προθύμως αὐτοῖς

παραδίδωσι. Προχειρίζεται δὲ σουλτάν ὁ πρωτογενῆς τῶν δύο, Κλιτζιασθλάν τὴν κλήσιν. Ἐκεῖνος δὲ τὰς γυναῖκας καὶ τὰ τέκνα τῶν τηνικαῦτα ἐν Νικαίᾳ παρόντων μετα πεμψάμενος ἐν αὐτῇ καθίδρυσεν ἀποκαταστήσας τὴν πόλιν ταύτην σουλτάνων, ὥς ἂν τις εἴποι, κατοικητήριον. Οὕτω δὲ τὰ κατὰ τὴν Νίκαιαν οἰκονομήσας τὸν μὲν Πουλχάσσην τῆς ἀρχῆς μεθίστησι, τῷ δὲ ἀρχισατράπῃ Μουχοῦμετ τὴν ἡγεμονίαν τῶν ἐν Νικαίᾳ ὄντων σατραπῶν ἀναθέμενος καὶ αὐτοῦ που καταλιπὼν κατὰ τῆς Μελιτηνῆς ἔξεισιν.

6.13.1 Ἀλλὰ τοιαῦτα μὲν τὰ περὶ τῶν σουλτάνων· ὁ δὲ Ἑλχάνης ἀρχισατράπῃς μετὰ τῶν ὑπ' αὐτὸν καταλαβὼν τὴν Ἀπολλωνιάδα καὶ Κύζικον (πόλεις δὲ αὗται καὶ ἄμφω παράλιοι) τὰ παρὰ θάλατταν ἐλήζετο ἅπαντα. Τοῦτο μεμαθηκὼς ὁ αὐτοκράτωρ ἀπὸ τῶν παρατυχόντων ἀκατίων (οὐδέπω γὰρ στόλος ἡττρήπιστο) ἱκανὰ παρασκευασάμενος καὶ ἐλεπόλεις ἐν αὐτοῖς μετὰ στρατιωτῶν γενναίων εἰσα γαγὼν τὸν Εὐφορβηνὸν Ἀλέξανδρον, ἄνδρα τῶν ἐπιφανῶν μὲν κατὰ γένος καὶ κατὰ ἀνδρείαν περίφημον, τὴν ἡγεμονίαν τούτων αὐτῷ ἀναθέμενος κατὰ τοῦ Ἑλχάνη ἐξέπεμψε. Καταλαβὼν δὲ τὴν Ἀπολλωνιάδα παραχρῆμα ἐπολιόρκει. Δι' ἐξ δὲ ἡμερῶν μὴδ' ἐν νυξὶ τῆς τειχομαχίας ὅλως ἀφιστάμενος κατέσχε τὸν ἔξωθεν τοῦ κάστρου κύκλον, ὃνπερ ἐξώπολον ἢ συνήθεια νῦν καλεῖν εἴωθεν. Ὁ δὲ Ἑλχάνης καρτερῶς ἀντεποιεῖτο τῆς ἀκροπόλεως δυνάμεις ἐλπίζων ἔξωθεν. 6.13.2 Καὶ δὴ στρατιὰν βαρβαρικὴν ἀξίῳ μαχὼν ἐπικαταλαμβάνουσαν εἰς ἀρωγὴν τοῦ Ἑλχάνη ὥς ἐθεάσατο ὁ Ἀλέξανδρος, τοὺς δ' ὑπ' αὐτὸν μὴδὲ τὸ πολλοστὸν τῆς ἐπικαταλαμβανούσης δυνάμεως σφάζοντας, βέλτιον ἔγνω, κἂν μὴ νικῶη, ἀλλὰ γε τοὺς ὑπ' αὐτὸν ἀσινεῖς διατηρῆσαι. Ἐν στενῷ δὲ κοιμηθεὶς τὰ κατ' αὐτὸν ἐληλακότα συνορῶν καὶ ὅτι σωτηρίας τρόπος οὐχ ὑπολέλειπται, ὥς πρὸς τὴν θάλασσαν ἀπονενεύκει καὶ διὰ τοῦ ποταμοῦ εἰσελθὼν ἐν ταῖς ἰδίαις ναυσὶ πρὸς αὐτὴν διεπλώζετο. Στοχασάμενος δὲ ὁ Ἑλχάνης τὸν τοῦ Ἀλεξάνδρου σκοπὸν προκαταλαβὼν τὸ τῆς λίμνης κατέσχε στόμιον καὶ τὴν ἐν τῷ ποταμῷ γέφυραν, ἐν ᾗ καὶ τέμενος πάλαι παρὰ τῆς ἀγίας ὠκοδόμητο Ἑλένης ἐπ' ὀνόματι τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου, ἐξ ὧν τὴν ἐπωνυμίαν ἢ γέφυρα μέχρι καὶ νῦν ἐκτήσατο. Τῷ γοῦν ἤδη ρηθέντι στομίῳ καὶ αὐτῇ δὴ τῇ γεφύρᾳ ἄνδρας πολεμικωτάτους ἐπιστήσας ἐφ' ἑκάτερα παρήγγειλε τὴν τῶν πλοίων δίοδον ἐνεδρεῦειν. Ὡς δὲ ἅπαντες ἐν τοῖς ἤδη ρηθεῖσιν ἀγραριοῖς εἰσελθόντες διὰ τοῦ στομίου τῆς λίμνης ταῖς πάγαις τοῦ Ἑλχάνη ἐμπεπτόκασι, θεασάμενοι τὸ καταλαβὼν αὐτοὺς δεινὸν καὶ μὴ ἔχοντες

ὅ τι καὶ δράσαιεν τῇ χέρσῳ τὰς νῆας ἐφορ μίσαντες κάκειθεν ἀλλόμενοι περὶ τὴν ἡπειρον ἐξεληλύθσαν. Καταλαβόντων δὲ αὐτοὺς τῶν Τούρκων μέγας ἀναρρήγνυται πόλεμος. Καὶ πολλοὶ μὲν τῶν λογάδων ἀλίσκονται, πολλοὶ δὲ καὶ ταῖς δίναις τοῦ ποταμοῦ ἐμπεπ τωκότες παρεσύρησαν. 6.13.3 Ταῦτα μεμαθηκὼς ὁ βασιλεὺς καὶ μὴ φέρων τὴν ἦτταν ἀξιόμαχον δύναμιν μετὰ τοῦ Ὡπου διὰ τῆς ἡπείρου κατ' αὐτῶν ἐξέπεμψεν. Ὅς καὶ τὴν Κύζικον καταλαβὼν ἐξ ἐπιδρομῆς ταύτην κατέσχε· διελὼν δὲ καὶ τῶν ιδίων ταγματῶν ἄνδρας τειχεσιπλήτας καὶ φιλοκινδύνους ὥσει τριακοσίους κατὰ τοῦ Ποιμανηνοῦ ἐξαπέστειλεν. Οἱ καὶ ἐξ ἐφόδου τοῦτο κατέσχον καὶ τοὺς μὲν τῶν ἐντὸς αὐτοῦ που κτείνουσι, τοὺς δὲ καὶ ζωγρίαν πρὸς τὸν Ὡπον πεπόμφασιν. Ὁ δὲ θάπτον τούτους πρὸς τὸν βασιλέα ἐκπέπομφεν· αὐτὸς δὲ ἐκείθεν ἀπάρας τὴν Ἀπολλωνιάδα καταλαμβάνει, καὶ πολιορκῶν ταύτην οὐκ ἐνεδίδου. 6.13.4 Ὁ δὲ Ἐλχάνης ἀποχρῶσαν ἀπάρτι πρὸς αὐτὸν μὴ ἔχων δύναμιν τὴν μὲν πόλιν ἐθελοντὴς παρα δίδωσιν, αὐτὸς δὲ μετὰ τῶν καθ' αἷμα προσηκόντων αὐτο μολεῖ πρὸς τὸν βασιλέα καὶ μυρίων μὲν ἐπαπολαύει δωρεῶν, τυγχάνει δὲ καὶ τοῦ μεγίστου, τοῦ ἁγίου φημὶ βαπτίσματος. Ὅπόσοι δὲ συνέψεσθαι τῷ Ὡπῳ οὐκ ἤθελον, ὅ τε Σκαλιάριος καὶ ὁ ἐν ὑστέροις ὑπερπερίλαμπρος τιμηθεὶς ... (ἀρχισατράπαι δὲ καὶ οὗτοι τῶν ἐπιφανῶν) μεμαθηκότες τὰς εἰς τὸν Ἐλχάνην φιλοφροσύνας καὶ δαψιλεῖς δωρεὰς τοῦ αὐτοκράτορος προσεληλυθότες καὶ αὐτοὶ τῶν ἱμερομένων ἐπιτυγχάνουσιν. Ἦν γὰρ ὁ βασιλεὺς οὗτος ἄντικρυς ἱερατικώτατος καὶ τὴν ἀρετὴν καὶ τὸν λόγον, ὥς εἰπεῖν, εὐσεβείας ἀπάσης ἀρχιερεὺς. Διδασκαλικώτατος τε γὰρ ἦν τοῦ ἡμετέρου δόγματος καὶ ἀποστολικὸς τὴν προαίρεσιν καὶ τὸν λόγον καὶ εἴσω τῆς ἡμετέρας πίστεως ποιῆσαι βουλόμενος οὐ μόνον τοὺς νομάδας τουτουσὶ Σκύθας, ἀλλὰ καὶ τὴν Περσίδα πᾶσαν καὶ ὁπόσοι τὴν Αἴγυπτον καὶ τὴν Λιβύην νέμονται βάρβαροι καὶ ταῖς τοῦ Μωάμεθ τελεταῖς ὀργιάζουσιν.

6.14.1 Ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἄλλας βουλομένη δὲ δεινὸν τέραν καὶ μείζονα τῆς προλαβούσης κατὰ τῆς τῶν Ῥωμαίων ἀρχῆς ἔφοδον διηγῆσασθαι εἰς ἀρχὴν αὐθις καθιστῶ τὸν λόγον· ἄλλα γὰρ ἐπ' ἄλλοις διεκυμάνθησαν. Γένος τι Σκυθικὸν παρὰ τῶν Σαυροματῶν καθ' ἐκάστην σκυλευόμενοι ἀπάραντες τῶν οἴκοι κατήλθον πρὸς τὸν Δάνουβιν. Ὡς δὲ πρὸς ἀνάγκης ἦν αὐτοῖς μετὰ τῶν κατὰ τὸν Δάνουβιν οἰκούντων σπείσασθαι, τούτου συνδόξαντος πᾶσιν εἰς ὁμιλίαν ἦλθον μετὰ τῶν ἐκκρίτων, τοῦ τε Τατοῦ τοῦ καὶ Χαλῆ ὀνομαζομένου καὶ τοῦ Σεσθλάβου καὶ τοῦ Σατζᾶ (χρη

γὰρ καὶ τῆς ἐπωνυμίας μεμνήσθαι τῶν κατ' αὐτοὺς ἀρίστων ἀνδρῶν, εἰ καὶ τὸ σῶμα τῆς ἱστορίας τούτοις καταμαίνεται), τοῦ μὲν τὴν Δρίστραν κατέχοντος, τῶν δὲ τὴν Βιτζίναν καὶ τᾶλλα. Σπεισάμενοι γοῦν μετ' αὐτῶν ἀδεῶς τοῦ λοιποῦ διαπερῶντες τὸν Δάνουβιν ἐλὴ ζοντο τὴν παρακειμένην χώραν, ὥς καὶ πολίχνιά τινα κατασχεῖν. Κάντεϋθεν ἐκεχειρίαν τινα σχόντες ἀροτριῶντες ἔσπερον κέγχρους τε καὶ πυρούς. 6.14.2 Ὁ δὲ Τραυλὸς ἐκεῖνος Μανιχαῖος μετὰ τῶν συνεφεπομένων αὐτῷ καὶ οἱ τὸ κατὰ τὴν ἀκρολοφίαν τῆς Βελιατόβης πολίχνιον κατασχόντες ὁμόφρονες, περὶ ὧν ὁ λόγος φθάσας πλά τυτερον ἐδίδαξε, τὰ κατὰ τοὺς Σκύθας μεμαθηκότες ὁ πάλαι ὧδινον εἰς φῶς ἐξήγαγον καὶ κατασχόντες τὰς τραχείας ὁδοὺς καὶ στενωποὺς μετεκαλοῦντο τοὺς Σκύθας, κάντεϋθεν τὴν ἅπασαν Ῥωμαίων ἐλίζοντο χώραν. Γένος γὰρ οἱ Μανιχαῖοι φύσει μαχιμώτατον καὶ αἵμασιν ἀνθρώπων λαφύσσειν καθαπερεὶ κύνες αἰεὶ ἰμειρόμενον. 6.14.3 Ταῦτα ὁ βασιλεὺς Ἀλέξιος μεμαθηκῶς παρακελεύεται τῷ δομεστίκῳ τῆς ἐσπέρας Πακουριανῷ γινώσκων αὐτὸν ἱκανώτατον οἰκονομῆσαι στράτευμα καὶ κατὰ φάλαγγα στήναι καὶ παράταξιν διαμηχανήσασθαι ποικιλώτατα σὺν αὐτῷ τῷ Βρανᾷ (ἀνὴρ δὲ καὶ οὗτος μαχιμώματος) τὰς δυνάμεις ἀναλαβόμενον κατ' αὐτῶν ἀπελθεῖν. Καταλαβὼν δὲ τοὺς Σκύθας διελθόντας τοὺς στενωποὺς καὶ τῆς Βελιατόβης ἔνθεν τὸν χάρακα πηξαμένους, πλῆθος ἀναρίθμητον τούτους θεασάμενος, πρὸς τὸν μετ' αὐτῶν εὐθὺς ἀπενάρκησε πόλεμον βέλτιον νομίζων τὰς ἰδίας τὸ παρὸν ἀμαχητὶ διασῶσαι δυνάμεις ἢ τὸν μετὰ τῶν Σκυθῶν ἀναδησάμενον πόλεμον καὶ ἡττηθέντα πολλοὺς ἀπολωλέκεναι. Ἀλλὰ τῷ Βρανᾷ φιλοκινδυνότητῳ τε καὶ θρασεῖ ὄντι ταῦτ' οὐκ ἤρεσκεν. Ὁ δὲ γε δομέστικος, ἵνα μὴ δειλιάς ὑποψία τις κατ' αὐτοῦ ἀναβαλλομένου τὸν πόλεμον δοθῇ, ἐνεδίδου ταῖς ὀρμαῖς τοῦ Βρανᾷ καὶ θωρήξασθαι τε ἅπασιν κελεύσας καὶ πολέμου σχῆμα διατυπώσας κατὰ τῶν Σκυθῶν ἐχώρησε τὸ μεσαίτατον αὐτὸς διέπων τῆς φάλαγγος. Ἐπεὶ δὲ οὐδὲ τὸ πολλοστόν τοῦ πλήθους τῶν ἀντιτεταγμένων τὸ Ῥωμαϊκὸν ἔσφριζε στράτευμα, ἐκ μόνης ὀψεως περιδεεῖς ἐγεγόνεισαν ἅπαντες. Προσβαλόντες δ' ὅμως τοῖς Σκύθαις ἀναιροῦνται μὲν πολλοὶ ἐν τῷ μάχεσθαι, πίπτει δὲ καιρίαν πληγεὶς ὁ Βρανᾷς. Ὁ δὲ γε δομέστικος ἐκθύμως μαχόμενος καὶ σφοδρὰς τὰς κατὰ τῶν ἐναντίων ἱππασίας ποιούμενος φηγῶ προσκεκρουκῶς ἀφήρηται παραχρήμα τὴν ψυχὴν. Τὸ δὲ ἐπίλοιπον τοῦ στρατοῦ ἄλλος ἄλλαχού διεσπάρησαν. 6.14.4 Ταῦτ' οὖν μεμαθηκῶς ὁ αὐτοκράτωρ ἐπένθει μὲν τοὺς πεπτωκότας ἅπαντας ἰδία καὶ καθ' ἕκαστον καὶ ὁμοῦ· ἐπὶ δὲ τῷ τοῦ δομεστικού θανάτῳ μάλα

στενάζων κρουνούς ήφiei δακρύων. Ἐφίλει γὰρ ἐξόχως τὸν ἄνδρα καὶ πρὸ τῆς ἀναρρήσεως. Οὐ μέντοι διὰ ταῦτα ἀναπέπτωκεν, ἀλλὰ μεταπεμψάμενος τὸν Τατίκιον μετὰ χρημάτων ἱκανῶν ἐκπέμπει πρὸς Ἀδριανούπολιν, ἐφ' ᾧ τοῖς μὲν στρατιώταις τοὺς ἐπετεῖους διδόναι μισθοὺς, συλλέγειν δὲ καὶ ἀπανταχόθεν δυνάμεις, ἵνα στράτευμα ἀξιόμαχον αὐτῆς συστήσῃται. Τὸν δὲ Οὐμπερ τόπουλον εἰς Κύζικον φρουρὰν ἀξιόμαχον καταλιπόντα μετὰ μόνων τῶν Κελτῶν εἰς τὸν Τατίκιον γοργῶς ἐφθα κέναι παρεκελεύσατο. Οὗτος δὲ τοὺς Λατίνους καὶ τὸν Οὐμπερτόπουλον θεασάμενος καὶ τεθαρρηκώς, ἐπεὶ καὶ ἱκανὸν προεφθάκει συλλέξασθαι στράτευμα, κατευθὺ Σκυθῶν ἐχώρει παραχρῆμα. 6.14.5 Καταλαβὼν δὲ τὰ περὶ τὴν Φιλιππούπολιν παρὰ τῇ χεῖλει τοῦ κατὰ τὸν Βλίσνον ρέοντος ποταμοῦ χάρακα πῆγνυται. Ἐπὰν δὲ τοὺς Σκύθας ἐκ προνομῆς ἐπανερχομένους ἐθεάσατο λείαν πολλὴν καὶ δορυαλώτους συνεπαγομένους, μήπω σχεδὸν τὰς σκευὰς εἴσω τοῦ χάρακος καταθέμενος ἱκανοὺς ἀποτεμόμενος κατ' αὐτῶν ἐκπέμπει. Αὐτός τε ὀπλισάμενος καὶ πάντας θωρήξασθαι κελεύσας τὰς φάλαγγας καταστησάμενος τοῖς προπεμφθεῖσι παρείπετο στρατιώταις. Θεασάμενος δὲ τοὺς Σκύθας μετὰ τῶν λαφύρων καὶ τῶν δορυαλώτων τῷ ἐπιλοίπῳ στρατεύματι τῶν Σκυθῶν ἐνωθέντας κατὰ τὸν Εὐρου ὄχθον, διχῇ τὸ στράτευμα διελὼν καὶ τὸ ἐνυάλιον ἐκατέρωθεν ἠχῆσαι κελεύσας σὺν ἀλαλαγμῷ καὶ βοῇ πολλῇ προσβάλλει τοῖς βαρβάροις. Καὶ καρτερὰς τῆς μάχης γενομένης πίπτουσι τῶν Σκυθῶν οἱ πλείονες, πολλοὶ δὲ καὶ διασπαρέντες ἐσώθησαν. Ὁ δὲ τὴν λείαν πᾶσαν ἀνα λαβόμενος νικητὴς τὴν Φιλιππούπολιν καταλαμβάνει. 6.14.6 Κεῖθι δὲ τὸ ὀπλιτικὸν ἅπαν καταθέμενος, ἐσκόπει ὅθεν χρή καὶ ὅπως τοῖς βαρβάροις αὐτῆς προσβαλεῖν. Ἀπειρο πληθεῖς δὲ τὰς αὐτῶν γινώσκων δυνάμεις σκοποὺς ἅπαν ταχόσε ἐξέπεμψεν, ἵν' ἐκεῖθεν ἔχοι τὰ κατὰ τοὺς Σκύθας συχνάκις μανθάνειν. Ἐπαναδεδραμικότες δὲ οἱ σκοποὶ πλῆθος βαρβάρων ἔλεγον πολὺ περὶ τὴν Βελιάτοβαν ἐνδία τρίβειν καὶ τὰ περίξ λήζεσθαι. Καὶ ὁ Τατίκιος προσδόκιμον τὴν τῶν Σκυθῶν ἔλευσιν ἔχων καὶ πρὸς τοσοῦτους μὴ ἀποχρώσας ἔχων δυνάμεις τὸ παράπαν ἀλύων τοῖς λογισμοῖς ἐν ἀμυχανίᾳ καθειστῆκει. Ἄλλ' ὅμως καὶ τὸ σιδήριον ἔθῃγε καὶ πρὸς μάχας ἐθάρρυνε τὸ στράτευμα. Καταλαβὼν δὲ τις τὴν τῶν βαρβάρων κατ' αὐτοῦ ἔλευσιν διε μῆνυε καὶ φθάνειν ἤδη ἰσχυρίζετο. 6.14.7 Ὁ δὲ εὐθὺς ἐν τοῖς ὅπλοις ἦν καὶ ἅπαν τὸ στράτευμα ἐξοπλίσας τὸν Εὐρον παραχρῆμα διαπεράσας τὰς φάλαγγας ἰλαδὸν καταστήσας εἰστήκει πολέμου σχῆμα διατυπώσας· αὐτὸς δὲ τὸ

μέσον εἶχε παρατάξεως. Καὶ οἱ βάρβαροι Σκυθικῶς παραταξάμενοι καὶ τὰς αὐτῶν δυνάμεις πρὸς μάχην καταστησάμενοι ἐφύκεσαν μὲν πόλεμον ἀναζητεῖν καὶ τοὺς ἀντιπάλους ἐρεθίζειν οἷον πρὸς μάχην. Ἐδεδίεσαν δὲ ὅμως καὶ ἄμφω τὰ στρατεύματα καὶ τὴν συμπλοκὴν ἀνεβάλλοντο, τὸ μὲν Ῥωμαϊκὸν τὸ ὑπερπληθὲς τῶν Σκυθῶν ὑποπτήσσον, τὸ δὲ Σκυθικὸν τεθωρακισμένους ἅπαντας ὁρῶν τάς τε σημαίας καὶ τὸ λαμπρὸν τῶν ἀμφίων καὶ τὴν ἐκεῖθεν ἀποπαλλομένην αἶγλην πρὸς τὴν ἀστρώαν βολὴν ἀντιστὶλ βουσαν. Μόνοι δὲ ἀπάντων οἱ τολμηταὶ Λατῖνοι καὶ θρασεῖς τὴν μάχην προαρπάζειν ἤθελον θήγοντες ὀδόντας ὁμοῦ καὶ σιδήρια. Ἀνέστελλε δ' αὐτοὺς ὁ Τατίκιος· ἀνὴρ γὰρ οὗτος εὐσταθὴς καὶ τοῦ μέλλοντος ῥᾶστα καταστοχάσασθαι δυνατός. Ἰσταμένων οὖν ἀμφοτέρων τῶν στρατευμάτων καὶ οἷον ἐτέρου τὴν ἐξ ἐτέρου κίνησιν ἀπεκδεχομένου καὶ μηδ' οὐτινοσοῦν τῶν στρατιωτῶν κατὰ τὸ μεσαίχιμον ἐξ οὐδετέρου τῶν στρατευμάτων ἰππάσασθαι κατατολμώντος, ἐπεὶ ἐν δυσμαῖς ἤδη ὁ ἥλιος ἦν, ἕκαστος τῶν στρατηγῶν ἐπὶ τὴν ἰδίαν παρεμβολὴν ἐπάνεισι. Τούτου ἐπὶ δυσὶν ἡμέραις γεγονότος καὶ πρὸς μάχην εὐτρεπιζομένων τῶν δημαγωγῶν καὶ πολέμου σχῆμα καθ' ἐκάστην διατυπούντων, ἐπεὶ μηδεὶς τὴν πρὸς ἕτερον ἀπεθάρρρησε μάχην, κατὰ τὸ τῆς τρίτης περιόρθρον ἀναχωροῦσιν οἱ Σκύθαι. Αἰσθόμενος δὲ ὁ Τατίκιος τούτου παραχρῆμα κατόπιν αὐτῶν ἤλαυνεν· ἀλλὰ πεζὸς φασὶ παρὰ Λύδιον ἄρμα. Προφθάσαντες γὰρ οἱ Σκύθαι διήλθον τὴν Σιδηρᾶν· τέμπη δ' οὕτως εἰσὶ κατονομαζόμενα· κάκεισε δὲ τούτους μὴ καταλαβὼν ἀναλαβόμενος τὰς ὅλας δυνάμεις πρὸς Ἀδριανούπολιν ἐπαναζεύγνυσι. Καὶ τοὺς μὲν Κελτοὺς αὐτοῦ που καταλιπὼν, τῶν δὲ στρατιωτῶν οἴκοι πορευθῆναι ἕκαστον κελεύσας μετὰ τινος μερίδος τῆς στρατιᾶς αὐτὸς ἐπαναζεύγνυσι πρὸς τὴν βασιλεύουσαν.

7.t.1 ΑΛΕΞΙΑΣ Ζ'

7.1.1 Ἔαρος δὲ ἐπιφανέντος διελθὼν ὁ Τζεργού τὰ ὑπὲρ κείμενα τοῦ Δανούβεως τέμπη (ἡγεμῶν δὲ οὗτος ὑπερέχων τοῦ Σκυθικοῦ στρατεύματος) σύμμικτον ἐπαγόμενος στράτευμα ὥσει χιλιάδας ὀγδοήκοντα ἕκ τε Σαυροματῶν καὶ Σκυθῶν καὶ ἀπὸ τοῦ Δακικοῦ στρατεύματος οὐκ ὀλίγους, ὃν ὁ οὕτω καλούμενος Σολομὼν δημαγωγὸς ἦν, τὰς κατὰ τὴν Χαριούπολιν παρακειμένας πόλεις ἐλήζετο. Καὶ εἰς αὐτὴν δὲ φθάσας

τὴν Χαριούπολιν καὶ λείαν πολλὴν ἀναλαβόμενος κατέλαβε τόπον τινὰ Σκοτεινὸν καλούμενον. Μεμαθηκὼς τοῦτο ὁ Μαυροκατακαλὼν Νικόλαος καὶ ὁ Βεμπετζιώτης τὴν ἐπωνυμίαν ἀπὸ τῆς ἐνεγκαμένης λαχὼν μετὰ τῶν ὑπ' αὐτοὺς δυνάμεων καταλαμβάνουσι τὸ Πάμ φυλον. Ὁρῶντες δὲ τοὺς περὶ τὰς κωμοπόλεις τῶν παρα κειμένων χωρῶν πρὸς τὰς πόλεις καὶ τὰ φρούρια συνελαι νομένους διὰ πτοίαν πολλὴν ἀπάραντες τοῦ οὕτως καλουμένου Παμφύλου τόπου καταλαμβάνουσι τὸ τοῦ Κούλη πολίχνιον τὸ ἅπαν συνεπαγόμενοι στράτευμα. Ὅπισθεν δὲ τούτων ἐρχόμενοι καὶ τὸν οὕτως καλούμενον κοπὸν τοῦ ῥωμαϊκοῦ στρατεύματος (λέξις δὲ αὕτη συνήθης τοῖς στρατιώταις) εὐρόντες οἱ Σκύθαι παρείποντο ἰχνηλατοῦντες οἷον τὸ ῥωμαϊκὸν στράτευμα. 7.1.2 Αὐγαζούσης δὲ ἤδη τῆς ἡμέρας τὰς ἰδίας ὁ Τζελοῦ καθιστὰ δυνάμεις καὶ τὸν κατὰ τοῦ Μαυροκατακαλὼν ἐβουλεύετο πόλεμον. Ἐκεῖνος δὲ κατὰ τὸν ὑπερκείμενον τῆς πεδιάδος αὐχένα ἀνῆλθε μετὰ τινων λογάδων κατασκοπήσων τὰς βαρβαρικὰς δυνάμεις. Ὁρῶν δὲ τὸ πλῆθος τῶν Σκυθῶν ἐσφάδαξε μὲν τὴν συμπλοκὴν τοῦ πολέμου, ἀνεβάλλετο δὲ τὴν ῥωμαϊκὴν στρατιὰν κατανοῶν μηδὲ τὸ πολλοστὸν σῶζουσαν τῆς τῶν βαρβάρων δυνάμεως. Ἐπανελθὼν δὲ μετὰ τῶν λογάδων τοῦ ὀπλιτικοῦ παντὸς καὶ αὐτοῦ τοῦ Ἰωαννάκη διεσκοπεῖτο, εἰ χρὴ προσβαλεῖν τοῖς Σκύθαις. Τῶν δὲ πρὸς τοῦτο ἐποτρυνόντων, ἐπεὶ καὶ αὐτὸς πρὸς τοῦτο μᾶλλον κατάρροπος ἦν, τριχῇ διελὼν τὰς δυνάμεις καὶ τὸ ἐνύαλιον ἡγήσας κελεύσας ξυμμίγνυται τοῖς βαρβάροις. Πολλοὶ μὲν οὖν τῆνικαῦτα τρωθέντες πίπτουσι, κτείνονται δὲ οὐχ ἥττους· καὶ αὐτὸς ὁ Τζελοῦ γενναίως μαχόμενος καὶ ὅλας συνταράσσων φάλαγγας καιρίαν πληγὴν ἀφίρηται τὴν ψυχὴν. Οἱ πλείους δὲ ἐν τῷ φεύγειν πίπτοντες εἰς τὸν ἀναμεταξὺ τοῦ καλουμένου Σκοτεινοῦ καὶ τοῦ Κούλη ῥύακα ἀπεπνίγοντο ὑπ' ἀλλήλων συμπατούμενοι. Λαμπρὰν τοίνυν τὴν κατὰ τῶν Σκυθῶν νίκην ἀράμενοι οἱ τοῦ βασιλέως εἰσῆλθον εἰς τὴν μεγαλόπολιν. Δωρεὰς δὲ καὶ τιμὰς ἀπὸ τοῦ βασιλέως δεξάμενοι κατὰ τὸ ἀνάλογον ὑέστρεψαν μετὰ τοῦ τῆνικαῦτα προχειρισθέντος μεγάλου δομεστίκου τῆς δύσεως Ἀδριανοῦ Κομνηνοῦ καὶ αὐταδέλφου τοῦ αὐτοκράτορος.

7.2.1 Οὕτως δὲ τῶν κατὰ Μακεδονίαν καὶ Φιλιππούπολιν μερῶν ἀπελαθέντες περὶ τὸν Ἰστρον αὐθις ἐπαναστρέψαντες ἠγλίζοντο καὶ ὥσπερ ἰδίαν τὴν ἡμεδαπὴν ἀνέτως πάντῃ παροικοῦντες ἐλήζοντο. Ταῦτα ὁ βασιλεὺς ἀκούων οὐκ ἠνείχετο τῶν ῥωμαϊκῶν ὀρίων εἶσω τοὺς Σκύθας παροικεῖν,

ἅμα δὲ καὶ δεδιώς, μὴ διὰ τῶν στενωπῶν διελθόντες αὖθις χεῖρονα τῶν προτέρων ἀπεργάσωνται. Ἐνθεν τοι καὶ παρεσκευασμένος καὶ καλῶς ἐξοπλίσας τὸ στράτευμα καταλαμβάνει τὴν Ἀδριανούπολιν καὶ ἐκεῖθεν πρὸς τὸν Λαρδέαν ἅπεισιν ἐν μεταχιμῇ τῆς Διαμπόλεως καὶ Γολόης διακείμενον. Κάκεῖσε προχειρισάμενος ἡγεμόνα Γεώργιον τὸν Εὐφορβηρὸν κατὰ τῆς Δρίστρας διαπόντιον ἐξέπεμψεν. 7.2.2 Ὁ δὲ αὐτοκράτωρ ἐπὶ τεσσαράκοντα ἡμέραις αὐτοῦ που ἐγκαρτερῶν τὰς ἀπανταχόθεν δυνάμεις μετεπέμπετο. Ἰκανὸν δὲ συνειλοχῶς στράτευμα, ἐβουλεύετο εἰ χρὴ τὰς κλεισούρας διεληλυθότα τὴν μετὰ τῶν Σκυθῶν ἀναδέξασθαι μάχην, «Οὐ χρὴ» λέγων «ἐκχειρίαν ὅλως τοῖς Σκύθαις δίδοσθαι,» εἰκότως τοῦτο περὶ τουτωνὶ τῶν βαρβάρων σκοπήσας. Οὐδὲ γὰρ ἀπὸ τινος καιροῦ τῶν τετάρων καταρξάμεναι αἱ τῶν Σκυθῶν προνομίαι εἰς τὸν ἐφεξῆς κατέληγον, θέρους τυχὸν εἰς τὸν καιρὸν τῆς ὁπώρας ἢ καὶ χειμῶνος ἐν φθινοπώρῳ παυσάμεναι. Οὐδὲ κύκλος εἰς ἐνιαύσιος τουτὶ τὸ κακὸν περιέγραψεν, ἀλλ' ἐφ' ἱκανοῖς ἔτεσι τὰ Ῥωμαίων ἐκυμαίνετο, κἂν ἐκ πολλῶν ὀλίγων τινῶν αὐτοὶ ἐπεμνήσθημεν. Οὐδὲ διπλοῖς ἐμερίσθησαν λογισμοῖς· κἂν ὁ αὐτοκράτωρ πολλάκις διὰ παντοίων τούτους ἐφέλκετο, ἀλλ' οὐδέ τις λαθὼν πρὸς τὸν βασιλέα ἀπηυτομόλησεν, ἔτι ἀμετάθετον τέως τὴν γνώμην ἔχοντες. 7.2.3 Ὁ μὲν οὖν Νικηφόρος ὁ Βρυέννιος καὶ ὁ Μαυροκατακαλὼν Γρηγόριος, ὃν τιμῆς τεσσαράκοντα χιλιάδων ὁ βασιλεὺς παρὰ τῶν Σκυθῶν ἐαλωκότα ἐπρίατο, οὐδαμῶς τὸν μετὰ τῶν Σκυθῶν κατὰ τὸ Παρίστριον συνεχώρουν πόλεμον· ὁ δέ γε Παλαιολόγος Γεώργιος καὶ Νικόλαος ὁ Μαυροκατακαλὼν καὶ ὅποσοι ἄλλοι νέοι καὶ ἀκμάζοντες τῷ τοῦ βασιλέως προσκείμενοι θελήματι ἐπέτρεπον τὰ τέμνη τοῦ Αἵμου διελθεῖν καὶ κατὰ τὸ Παρίστριον τὴν μετὰ τῶν Σκυθῶν ἀναδέξασθαι μάχην. Σὺν οἷς καὶ οἱ δύο υἱεῖς Διογένους τοῦ αὐτοκράτορος, Νικηφόρος τε καὶ Λέων, οἱ μετὰ τὸ ἀνενεχθῆναι αὐτὸν εἰς τὴν τῆς βασιλείας περιωπὴν ἐν τῇ πορφύρᾳ ἐξ αὐτοῦ ἐτέχθησαν κἀντεῦθεν πορφυρογένητοι προσηγορεύθησαν. 7.2.4 Ἡ δὲ πορφύρα οἰκημὰ τί ἐστὶ κατὰ τὰ ἀνάκτορα ἐξ αὐτῆς τῆς βάσεως μέχρι τῆς τοῦ ὀρόφου κινήσεως διὰ τετραγώνου συμπληρούμενον σχήματος, ἐκεῖθεν δὲ εἰς πυραμίδα ἀποτελεσθῶν, ἀφορῶν μὲν ὡς πρὸς θάλατταν πρὸς τὸν λιμένα, οὐπὲρ οἱ πέτριναι βόες καὶ οἱ λέοντες, διὰ μαρμάρων δὲ τό τε ἔδαφος κατέστρωτο καὶ οἱ τοῖχοι περιεστέλλοντο, οὐ τῶν τυχόντων οὐδὲ τῶν ἄλλων ὅποσοι εὐποριστότεροι τῶν τιμωτέρων λίθων εἰσίν, ἀλλ' ἐξ ὧν ἀπὸ Ῥώμης οἱ ἀνέκαθεν βασιλεῖς ἐπεσύροντο. Ἔστι δὲ οὗτος ὁ λίθος τὸ ὅλον εἰπεῖν

πορφυρούς δι' ὅλου καὶ οἶον στίγματά τινα ψαμμοειδῇ λευκὰ αὐτῷ περιτρέχουσιν. Ἐκ τουτωνὶ τῶν λίθων, οἶμαι, πορφύραν τὸ οἶκημα οἱ ἀνέκαθεν ὠνόμασαν. 7.2.5 Ἄλλ' ὅπερ ἔλεγον, ὡς οὖν ἡ σάλπιγξ μέγα ἠχήσασα ἅπαντας τὴν πρὸς τὸν Αἴμον ὁδὸν οἶονεῖ κατὰ τῶν Σκυθῶν προὔτρεπετο, ὁ Βρυέννιος πολλὰ κωλύων τὸν αὐτοκράτορα τοῦ ἐγγχειρήματος, ὡς οὐκ ἔπειθεν, ἐπιφωνηματικῶς φησιν· «Ἴσθι, ὦ βασιλεῦ, εἰ τὸν Αἴμον διέλθῃτε, τοὺς δρομικωτέρους τῶν ἵππων δοκιμάσεις.» Ἐρωτήσαντος δέ τινος, τί ὁ λόγος οὗτοσί βούλεται, «Ἐν τῷ φεύγειν» φησὶν «ἅπαντας». Οὗτος γὰρ ὁ ἀνὴρ, εἰ καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς δι' ἀποστασίαν ἐξεκέκοπτο, ἀλλὰ τό γε εἰς στρατηγικωτάτην βουλὴν καὶ παράταξιν δεινὸ τατος τῶν πολλῶν καὶ ποικιλώτατος ἐγνωρίζετο. Ὅπως δὲ τῶν ὁμμάτων ὁ προμνημονευθεὶς Βρυέννιος ἀπεστέρητο δι' ἀποστασίαν ἢ ἐπανάστασιν κατὰ τοῦ αὐτοκράτορος Βοτανειάτου καὶ ὅτι παρὰ τοῦ Κομνηνοῦ Ἀλεξίου τότε μεγάλου δομεστίκου τυγχάνοντος τῶν δυτικῶν τε καὶ ἀνατολικῶν στρατευμάτων κατασχεθεὶς τῷ Βορίλῳ παρεδόθη τὰς ὄψεις ἀβλαβεῖς ἔχων, τοὺς ἐθέλοντας λεπτομερέστερον μαθεῖν παραπέμπομεν εἰς τὸν μέγιστον Καίσαρα. 7.2.6 Ὁ γὰρ Καῖσαρ οὗτος τοῦ μὲν Ἀλεξίου ἤδη τὰ Ῥωμαίωνδιέποντος σκῆπτρα γαμβρὸς ἐγεγόνει, τοῦ δὲ Βρυεννίου ἐκείνου ἀπόγονος. Ἄλλ' ἐνταυθοῖ γενομένη συγχέομαι τὴν ψυχὴν καὶ πάθους ἐμπύλαμαι. Σοφὸς μὲν γὰρ τὴν γνώμην ἦν οὗτος ὁ ἀνὴρ καὶ τὸν λόγον σοφώτατος. Πάντα γὰρ καὶ ῥώμη καὶ τάχος καὶ κάλλος σώματος καὶ ἀπλῶς ἐς ταῦτο συνελθόντα ὅσα ψυχῆς καὶ σώματος ἀγαθὰ, τὸν ἄνδρα ἐκείνον ἐκόσμησεν. Ἐνα γὰρ αὐτὸν ἐν τοῖς ἅπασιν ἐξοχώτατον καὶ ἡ φύσις ἀνεβλάστησε καὶ ὁ Θεὸς ἐδημιούργησε. Καὶ οἶον τὸν Ἀχιλλέα ὕμνησεν Ὅμηρος ἐν τοῖς Ἀχαιοῖς, τοιοῦτον ἂν τις εἴπῃ τὸν ἐμὸν Καίσαρα ἐν τοῖς ὑπὸ τὸν ἥλιον ἅπασιν ἀναπεφηνότα. Οὗτος τοίνυν ὁ Καῖσαρ καὶ τὰ στρατιωτικὰ γεγονὼς ἄριστος οὐκ ἀμελετήτως ἔσχε πρὸς λόγους, ἀλλὰ πᾶσαν βίβλον ἀναπτυσάμενος καὶ εἰς πᾶσαν ἐπιστήμην ἐγκεκυφὼς πολλὴν σοφίαν ἐκεῖθεν ἠρύσατο, ὅση τε ἡμετέρα καὶ ὅση ποτὲ ἡμετέρα. Ὑστερον δὲ καὶ πρὸς συγγραφὰς ἐξέδωκεν ἑαυτὸν καὶ διὰ καὶ σύγγραμμα ἐξ ἐπιταγῆς τῆς ἐμῆς δεσπότηδος καὶ μητρός, τῆς βασιλίδος φημὶ Εἰρήνης, ἐσχεδίασεν ἄξιον λόγου καὶ ἀναγνώσεως ἱστορίαν συντεταχῶς τῶν πρὸ τοῦ ἀναδήσασθαι τὰς τῆς βασιλείας ἡνίας πράξεων τοῦμοῦ πατρός. Ἐν ἧ τὰ κατὰ τὸν Βρυέννιον ἀκριβέστερον ἐπεξέρχεται καὶ ὁμοῦ τὰς τε τοῦ προγόνου συμφορὰς ὡς ἀληθῶς ἀφηγήσατο καὶ τὰς τοῦ πενθεροῦ ἀριστείας συνέγραψε καὶ οὐκ ἂν

ἐψεύσατο καὶ περὶ ἀμφοῖν ὥς τοῦ μὲν ἀγχιστεύς, τῷ δὲ καθ' αἷμα προσήκων. Καὶ μεμνήμεθα τούτων κὰν τοῖς προ τέροις λόγοις τῆσδε τῆς ἱστορίας. 7.2.7 Ἐπεὶ δὲ τὸν Εὐφορβηνὸν Γεώργιον μεθ' ἱκανῆς στρατιᾶς καὶ στόλου διὰ τοῦ Ἴστρου ἐρχόμενον κατ' αὐτῶν οἱ Σκύθαι ἐθεάσαντο (ὁ δὲ ποταμὸς οὗτος ρεῖ μὲν ἄνωθεν ἀπὸ τῶν δυτικῶν ὁρῶν, ἐκδίδεται δὲ διὰ τῶν καταρρακτῶν καὶ μετὰ ταῦτα διὰ πέντε τινῶν στομάτων εἰς τὸν Πόντον τὸν Εὐξείνιον, μέγας τε καὶ πολὺς διὰ πολλῆς πεδιάδος ἐρχόμενος καὶ ναυσίπορος ὢν, ὥς καὶ τῶν πλοίων τὰ μέγιστα τε καὶ φορητότατα τούτῳ τῷ ποταμῷ ἐπινίχθεσθαι· οὐ μίαν δὲ προσηγορίαν λαμβάνει, ἀλλὰ τὰ ἀνωτέρω μὲν καὶ πρὸς τὰς πηγὰς Δάνουβις τούτῳ τὸ ὄνομα, τὰ κάτω δὲ καὶ πρὸς τὰς ἐκβολὰς Ἴστρος ἐπονομάζεται), ἐπειδὴ τοίνυν διὰ τούτου τοῦ ποταμοῦ τὸν Εὐφορβηνὸν Γεώργιον ἢ τῶν Σκυθῶν μερὶς ἐθεάσατο, ἐξ ἡπείρου δὲ καὶ τὸν αὐτοκράτορα μετὰ στρατεύματος πλείστου αὐτοὺς ἤδη καταλαμβάνοντα μεμαθὴ κέσαν, ὥς ἀμήχανον τὴν μεθ' ἑκατέρων μάχην εὐρίσκοντες τρόπον ἐπεζήτουν δι' οὗ γένοιτο ἂν αὐτοῖς τὸ ὅζυ τοῦ κινδύνου διεκφυγεῖν. Πέμπουσι τοίνυν πρέσβεις ἑκατὸν πρὸς τοῖς πενήκοντα Σκύθας ἐπερωτῶντας τάχα τὰ περὶ εἰρήνης, ἅμα δὲ καὶ ἀπειλὴν τινα μεταξὺ τῶν λόγων παρενείροντας, ἔστιν οὗ καὶ ὑπισχνουμένους, εἰ ταῖς τούτων αἰτήσεσι κατανεῦσαι θελήσειε, μεθ' ἱππέων χιλιάδων τριάκοντα συμμαχεῖν τῷ αὐτοκράτορι, ὅπηνίκα βούλοιο. 7.2.8 Ὁ δὲ αὐτοκράτωρ τὴν ἀπάτην διαγνοὺς τῶν Σκυθῶν καὶ ὅτι τὸν ὑπόγυον κίνδυνον φεύγοντες τοιαῦτα διαπρεσβεύονται, καὶ εἰ ἀδείας ὅλως τύχοιεν, τὸν ὑποκρυπτόμενον τῆς αὐτῶν κακίας σπινθήρα εἰς πυρσὸν ἀνάψουσι μέγαν, τὴν πρεσβείαν οὐκ ἐδέχετο. Τούτων δὲ τῶν λόγων συνειρομένων Νικόλαός τις τῶν ὑπογραμματοευόντων τῷ αὐτοκράτορι προσελθὼν πρὸς τὸ οὗς καὶ ὑποψιθυρίσας φησί· «Κατὰ ταυτηνὴν τὴν ὥραν, βασιλεῦ, ἔκλειψιν τοῦ ἡλιακοῦ φωτὸς προσδόκει γενήσεσθαι». Τοῦ δὲ διαπιστοῦντος ἐκεῖνος ἐπώμνυτο μὴ διαψεύσασθαι. Ὅποιος δὲ ὁ αὐτοκράτωρ γοργὸς περὶ τὰς ἐνθυμήσεις, ἐπιστραφεὶς φησι τοῖς Σκύθαις· «Θεῶ τὴν κρίσιν ἀνατίθημι· καὶ εἰ μὲν τι σημεῖον ἐξ οὐρα νοῦ κατὰ ταυτηνὴν τὴν ὥραν ἔκδηλον γένηται, εἴσεσθε πάντως ὥς ἐγὼ μὲν ὑποπτον οὖσαν τὴν ὑμῶν πρεσβείαν εὐλόγως οὐ δέχομαι, ὅτι οὐκ ἐπ' ἀληθείας οἱ φαλαγγάρχαι ὑμῶν τὰ περὶ εἰρήνης διαπρεσβεύονται· εἰ δ' οὐ, διαμαρτῶν αὐτὸς τοῦ στοχασμοῦ ἐλεγχθήσομαι». Δύο οὕτω παρήλθον ὥραι καὶ τὸ ἡλιακὸν φῶς ἐπιλέλοιπεν, ὥς ἀφεγγὴ τὸν ὅλον δίσκον γενέσθαι ὑποδραμούσης αὐτὸν τῆς σελήνης. 7.2.9 Καὶ οἱ μὲν Σκύθαι τῆνικαῦτα ἔκθαμβοι γεγονάσιν, ὁ δὲ γε αὐτοκράτωρ παραδίδωσιν

αὐτοὺς Λέοντι τῷ Νικερίτῃ (ἐκτομίας δὲ οὗτος καὶ τοῖς στρατιωτικοῖς νηπιόθεν ἐνδιατρίψας καὶ ἀναφανεὶς δοκιμώτατος) ἐπὶ σκῆψας μεθ' ἱκανῶν διασῶσαι τούτους μέχρι τῆς βασιλίδος τῶν πόλεων. Ὁ δὲ μάλα προθύμως τῆς πρὸς τὴν Κωνσταντίνου ἤψατο. Οἱ δὲ βάρβαροι διὰ παντὸς τῆς ἑαυτῶν φροντίζοντες ἐλευθερίας, ἐπὰν τὴν μικρὰν Νίκαιαν ἔφθασαν, νυκτὸς ἀναιροῦσι τοὺς φύλακας ἀμελῶς περὶ τὴν αὐτῶν διατεθέντας φυλακὴν καὶ διὰ τινων σκολιωτέρων ἀτραπῶν ἐπαναστρέφουσι πρὸς τοὺς πέμψαντας. Ὁ δὲ Νικερίτης μετὰ τριῶν μόγις σωθεὶς καταλαμβάνει τὸν αὐτοκράτορα εἰς Γολόην.

7.3.1 Ταῦτα μεμαθηκὼς ὁ βασιλεὺς καὶ πτοηθεὶς μὴ οἱ πρέσβεις τὸ ἅπαν Σκυθικὸν στράτευμα κατ' αὐτοῦ ἐρεθίσαντες ἐπεισπέσωσιν αὐτῷ, οὐκ ὀνείρου δεηθεὶς πρὸς μάχην αὐτὸν ἐποτρύνοντος καθάπερ ποτὲ τὸν Ἀτρέως Ἀγαμέμνονα, ἀλλ' ἀναζέσας πρὸς μάχην τὴν Σιδηρᾶν μετὰ τῶν ταγμάτων διελθὼν τὸν χάρακα περὶ Βιτζίναν ἐπήξατο· ποταμὸς δὲ οὗτος ἀπὸ τῶν παρακειμένων ὁρῶν ρέων. Πολλοὶ δὲ τηνικαῦτα χορταγωγίας χάριν τοῦ χάρακος πορρωτέρω γενόμενοι ἀνηρέθησαν, πολλοὶ δὲ καὶ κατεσχέθησαν. Ὁ δὲ αὐτοκράτωρ κατὰ τὸ περίορθρον ταχὺ καταλαμβάνει τὴν Πλίσκοβαν κάκειθεν εἰς ἀκρολοφίαν τινὰ τοῦ Συμεῶνος καλουμένην ἄνειςιν, ἣ καὶ Βουλευτήριον τῶν Σκυθῶν ἐγχωρίως ὀνομάζετο. Τὰ αὐτὰ δὲ πάλιν τοῖς τῶν χρεωδῶν συγκομιδῆς χάριν τῆς παρεμβολῆς μακρὰν γενομένοις συνέβαινε.

7.3.2 Τῇ δὲ μετ' αὐτὴν παρὰ τινὰ ποταμὸν ἔρχεται ἀγχοῦ τῆς Δρίστρας ρέοντα καὶ ὥσει σταδίους εἴκοσι πρὸς τοῖς τέσσαρσιν ἀπέχοντα κάκεισε τὰς σκευὰς καταθέμενος τὸν χάρακα πῆγνυται. Ἐπεισπεσόντες δὲ ἀθρόον οἱ Σκύθαι τῇ τοῦ βασιλέως σκηνῇ ἐξ ἐτέρου ἀνέλκον μὲν τῶν ψιλῶν τοῦ στρατοῦ ἱκανοὺς, κατέσχον δὲ καὶ τινὰς τῶν ἐκθυμότερον ἀγωνισαμένων Μανιχαίων. Καὶ θόρυβος ἐπὶ τούτοις τοῦ στρατεύματος ἦρτο πολὺς καὶ σύγχυσις, ὥς καὶ τὴν βασιλικὴν καταπεσεῖν σκηνὴν ἐξ αἰτίας τῶν ἀτάκτως θεόντων ἵππων, ὅπερ τοῖς μὴ εὖνως πρὸς τὸν αὐτοκράτορα διακειμένοις κακὸς οἰωνὸς ἔδοξεν. Ἀλλ' ὁ μὲν βασιλεὺς τοὺς ἐπεισε σόντας βαρβάρους διὰ τινος στρατιᾶς ἐξελάσας πόρρω πού τῆς σκηνῆς, ὅπως μὴ θορυβοῖεν, εὐθὺς ἐποχηθεὶς ἐκεῖθεν καὶ καταστείλας τὸν θόρυβον σὺν αὐταῖς δυνάμεσι μετ' εὐταξίας τὴν πορείαν ποιησάμενος καταλαμβάνει τὴν Δρίστραν (πόλις δὲ αὕτη τῶν περὶ τὸν Ἰστρον διακειμένων περιφανής) πολιορκήσων αὐτήν δι' ἐλεπόλεων. Καὶ δῆτα ἔργου ἀψάμενος καὶ πανταχόθεν αὐτὴν πολιορκῶν

καὶ καταρράξας μίαν τῶν ταύτης πλευρῶν εἰσῆει μετὰ παντὸς τοῦ στρατεύματος. 7.3.3 Αἱ δὲ δύο ἀκροπόλεις τῆς ῥηθείσης πόλεως ἔτι παρὰ τῶν συγγενῶν κατεῖχοντο τοῦ καλουμένου Τατοῦ ἐκείνου προφθάσαντος ἀπελθεῖν ἐφ' ᾧ ἐπενδύσασθαι Κομάνους καὶ ἐπαναστρέψαι εἰς ἀρωγὴν τῶν Σκυθῶν. Ὅς ἐν τῷ ἐκεῖθεν ὑποχωρεῖν συντασσόμενος τοῖς ἰδίους ἔφη ὥς: «Ἐγὼ μὲν ἀκριβῶς οἶδα τὸν βασιλέα τουτὶ τὸ κάστρον πολιορκῆσαι μέλλοντα. Ἐπὰν οὖν αὐτοὶ τοῦτον θεάσησθε τὴν πεδιάδα ταύτην καταλαβόντα, σπεύσατε ὑμεῖς προκαταλαβεῖν εἰς τὸν ὑπερκείμενον ἀνχένα ἐπικαιρότατον ὄντα τῶν ἄλλων κάκεισε τὸν χάρακα πῆξασθαι, ὥς μὴ ἐκεχειρίαν ἔχειν τὸν αὐτοκράτορα πολιορκεῖν τὸ φρούριον, ἀλλὰ καὶ ὀπισθεν ὁμῶς ἔχειν τὸν νοῦν τὴν ἐξ ὑμῶν ὑφορώμενον βλάβην. Ὑμεῖς δὲ πανήμεροι καὶ παννύχιοι κατ' αὐτοῦ πέμποντες ἅμοι βαδὸν στρατιώτας μὴ ἐνδιδόατε». Ὁ δὲ αὐτοκράτωρ στοχασάμενος τοῦ δέοντος καταλιπὼν τὴν τῶν ἀκροπόλεων πολιορκίαν κάκειθεν ἐξελθὼν περὶ τινα ρύακα ἀγχοῦ τοῦ Ἰστρου διακείμενον τὸν χάρακα ἐπῆξατο βουλευόμενος εἰ χρή προσβαλεῖν τοῖς Σκύθαις. 7.3.4 Ὁ μὲν οὖν Παλαιο 7.3.4 λόγος καὶ ὁ Μαυροκατακαλὼν Γρηγόριος τὸν μετὰ τῶν Πατζινάκων ἀνεβάλλοντο πόλεμον, ὀπλισαμένους δὲ συνεβούλευον τὴν μεγάλην Περισθλάβαν καταλαβεῖν. «Οἱ γὰρ Σκύθαι οὕτω πορευομένους ἡμᾶς καθωπλισμένους μετ' εὐκοσμίας θεώμενοι οὐδαμῶς τὸν καθ' ἡμῶν ἀποθαρρήσουσι πόλεμον» ἔλεγον. «Εἰ δὲ καὶ οἱ ἱππεῖς ἄτερ τῶν ἀμαξῶν τοῦ πολέμου κατατολμήσειαν, εὖ ἴσθι, ἡττηθήσονται καὶ ἡμεῖς τοῦ λοιποῦ ὀχύρωμα ἐρυμνότατον τὴν μεγάλην ἔξομεν Περισθλάβαν.» Πόλις δὲ αὕτη περιφανὴς περὶ τὸν Ἰστρον διακεκμένη, ποτὲ μὲν οὐ τοῦνομα τοῦτο ἔχουσα τὸ βαρβαρικόν, ἀλλ' ἐλληνίζουσα περὶ τὴν προσηγορίαν, μεγάλη πόλις καὶ οὔσα καὶ λεγομένη. Ἀφ' οὗ δὲ Μόκρος ὁ τῶν Βουλγάρων βασιλεὺς καὶ οἱ ἐξ ἐκείνου γενόμενοι καὶ προσέτι γε Σαμουήλ ὁ τελευταῖος τῆς Βουλγαρικῆς δυναστείας, καθάπερ ὁ Σεδεκίας τῶν Ἰουδαίων, τῆς ἐσπέρας κατέδραμον, σύνθετον ἐκτίσατο τὴν προσηγορίαν ἀπὸ τε τῆς ἑλληνικῆς σημασίας μεγάλη ἐπονομαζομένη καὶ τὴν ἀπὸ τῶν Σθλαβογενῶν ἐπισυρομένη λέξιν, μεγάλη Περι σθλάβαν πανταχόθεν τούτοις φημιζομένη. 7.3.5 «Ταύτην τοίνυν κρησφύγετον ἔχοντες» οἱ ἀμφὶ τὸν Μαυροκατα καλὼν ἔλεγον «καὶ ὁσημέραι δι' ἀκροβολισμῶν τοῖς Σκύθαις προσβάλλοντες οὐ παυσόμεθα ζημιοῦντες αὐτοὺς μηδ' ὅλως τούτους τῆς οἰκείας παρεμβολῆς χορταγωγίας χάριν ἢ τῆς τῶν χρειδῶν συγκομιδῆς συγχωροῦντες ἐξεληλυθέναι». Τούτων οὖν τῶν

λόγων τριβομένων ἀπο βάντες οἱ τοῦ Διογένους υἱοὶ τῶν σφετέρων ἵππων, οἷα νέοι καὶ τῆς τῶν μόθων κακότητος ἄγευστοι, ὃ τε Νικη φόρος καὶ ὁ Λέων, τοὺς χαλινοὺς ἀφελόμενοι πλήξαντές τε αὐτοὺς κατὰ τῶν κέγχρων ἐξήλασαν ἐπειπόντες «Μὴ δέδιθι, βασιλεῦ· αὐτοὶ γὰρ τοὺς ἀκινάκεις σπασάμενοι διαμελίσομεν αὐτούς.» 7.3.6 Ὁ δὲ βασιλεὺς φιλοκινδυνότατος ὢν καὶ προαρπάζειν πεφυκὼς τὰς μάχας οὐδ' εἰς νοῦν ὅλως τῶν ἀπειργόντων αὐτὸν τοὺς λόγους ἐβάλετο, ἀλλὰ τὴν βασιλικὴν σκηνὴν καὶ τὰς σκευὰς ἀπάσας ἀνα θέμενος τῷ Κουτζομίτη Γεωργίῳ πρὸς τὸ Βέτρινον ἐξέπεμψε, τὸ δὲ στράτευμα ἐπέταξε μὴ λύχνον μηδὲ πῦρ ἀνάψαι τὸ παράπαν κατὰ τὴν ἐσπέραν ἐκείνην, ἀλλὰ τοὺς ἵππους κατέχοντας ἐγρηγορέναι μέχρις ἡλίου ἀνατολῆς. Αὐτὸς δὲ κατὰ τὸ περίορθρον ἔξιεισι τῆς παρεμβολῆς καὶ τὰς δυνάμεις διελὼν καὶ τὰς φάλαγγας εἰς πολέμου καταστησάμενος σχῆμα παραθέων ἐθεᾶτο τὸ στράτευμα. Εἶτα τὴν μέσσην τῆς παρατάξεως χώραν εἶχεν αὐτὸς συμπληρουμένην ἀπὸ τε τῶν ἐξ αἵματος καὶ ἀγχιστείας προσηκόντων αὐτῷ συγγενῶν καὶ τὰδελφοῦ Ἀδριανοῦ τῶν Λατίνων τῷ τότε ἡγεμονεύοντος καὶ ἐτέρων γενναίων ἀνδρῶν. Τοῦ δέ γε ἀριστεροῦ κέρως κατήρχε Νικηφόρος Καῖσαρ ὁ Μελισσηνὸς ὁ ἐπ' ἀδελφῇ γαμβρὸς αὐτοῦ. Κατὰ δὲ τὸ δεξιὸν ἡγεμόνες ἴσταντο ὃ τε Καστα μονίτης καὶ ὁ Τατίκιος· τῶν δὲ ἐθνικῶν ὃ τε Οὐζᾶς καὶ ὁ Καρατζᾶς οἱ Σαυρομάται. Ἐξ δὲ τὸν ἀριθμὸν διελόμενος τὴν αὐτοῦ φυλακὴν ἐπέτρεψε πρὸς αὐτόν τε ὁρᾶν παραγείλας καὶ μηδενὶ τὸ παράπαν προσεσηκέναι ἐτέρῳ, τοὺς τε δύο υἱοὺς φημι Ῥωμανοῦ τοῦ Διογένους καὶ Νικόλαον τὸν Μαυροκατακαλὼν πολλὴν ἐκ μακροῦ πείραν τῶν πολέμων ἐσχηκότα καὶ τὸν Ἰωαννάκην καὶ τὸν ἄρχοντα Βαραγ γίας Ναμπίτην καὶ Γουλὴν τινα καλούμενον πατρῶον θεράποντα. 7.3.7 Ἀλλὰ καὶ οἱ Σκύθαι σχῆμα πολέμου δια τυπώσαντες ἐκ φυσικῆς ἐπιστήμης πολεμεῖν εἰδότες καὶ κατὰ φάλαγγα ἴστασθαι καὶ λόχους καθίσαντες καὶ τὰς τάξεις τοῖς τακτικοῖς δεσμήσαντες σφίγμασι καὶ κατα πυργώσαντες οἷονεὶ ταῖς ἄρμαμάξαις τὸ στράτευμα ἱλαδὸν κατὰ τοῦ αὐτοκράτορος ἤσαν καὶ ἡκροβολίζοντο πόρρωθεν. Ὁ δὲ αὐτοκράτωρ συναρμόσας ταῖς ἵλαις τὸ στρατόπεδον τῶν ὀπλιτῶν οὐδενὶ προπηδᾶν ἐνετέλλετο οὐδὲ τὸν συνασπισμὸν λύειν, μέχρις ἂν ἀγγέμαχοι τοῖς Σκύθαις γένωνται· εἴτ' ἐπειδὴν τὸ μεσαίχιμον ἀποχρῶν πρὸς χαλινὸν ἓνα ἀμφοτέρων τῶν στρατευμάτων κατ' ἀλλήλων ἰεμένων θεάσοιντο, ὁμοσε κατὰ τῶν ἐναντίων χωρῆσαι. 7.3.8 Οὕτω τοίνυν τοῦ αὐτοκράτορος ἐτοιμαζομένου πόρρωθεν ἀνεφάνησαν οἱ Σκύθαι σὺν αὐταῖς ἄρμαμάξαις καὶ γυναιξὶ καὶ

παισιν ἐρχόμενοι. Συρραγέντος δὲ τοῦ πολέμου ἀπὸ πρωΐας μέχρι δειλῆς ἐσπέρας ἀνδροκτασία γέγονε πολλὴ ἐξ ἑκατέρων τῶν μερῶν πιπτόντων συχῶν. Ὀπηνίκα καὶ Λέων ὁ τοῦ Διογένους υἱὸς σφοδρότερον κατὰ τῶν Σκυθῶν ἐξιππασάμενος καὶ πλεόν τοῦ δέοντος πρὸς τὰς ἀμάξας παρασυρεῖς καιρίαν πληγὴς πέπτωκεν. Ἀδριανὸς δὲ ὁ τοῦ κρατοῦντος ἀδελφός, ὁ καὶ τὴν τῶν Λατίνων ἡγεμονίαν ἐμπεπιστευμένος τότε, τὴν τῶν Σκυθῶν ὁρμὴν ἀνυποκρίτως θεασάμενος ὅλους ῥυτῆρας ἐνδούς καὶ μέχρι τῶν ἀμαξῶν ἑαυτὸν ἐμβαλὼν ἔπειτα γενναίως ἀγωνισάμενος μετὰ ἑπτὰ καὶ μόνων ἐπανεστρεψε τῶν ἄλλων ἀπάντων παρὰ τῶν Σκυθῶν ἀποσφαγόντων, τῶν δὲ κατα σχεθέντων. Τῆς δὲ μάχης ἐπὶ τρυτάνης ἱσταμένης ἔτι ἐκθύμως ἄμφω τῶν στρατευμάτων μαχομένων, ἐπεὶ λοχαγοὶ τινες τῶν Σκυθῶν μετὰ τριάκοντα πρὸς ταῖς ἑξ χιλιάδων πόρρωθεν ἐρχόμενοι ἀνεφάνησαν, οὐκέτι στέγειν πρὸς τοσοῦτους οἱ Ῥωμαῖοι ἔχοντες τὰ νῶτα τηνικαῦτα διδόασιν. 7.3.9 Ὁ μέντοι βασιλεὺς προβέβλητο τῆς οἰκείας δυνάμεως καὶ ξιφηφόρος εἰστήκει, τῇ ἑτέρᾳ δὲ τῶν χειρῶν τῆς τοῦ Λόγου μητρὸς τὸ ὠμόφορον σημαίαν κατέχων ἴστατο μεθ' ἱππέων γενναίων ἀνδρῶν εἴκοσι καταλειφθεῖς, Νικηφόρου φημι τοῦ υἱοῦ τοῦ Διογένους καὶ Μιχαῆλ τοῦ πρωτοστράτορος τοῦ Δούκα καὶ ἀδελφοῦ τῆς Αὐγούστης, συμπαρόντων καὶ πατρῶων θεραπόντων. Εἰσπηδήσαντες δὲ τινες πεζοὶ Σκύθαι τρεῖς οἱ μὲν αἰροῦσιν αὐτὸν ἑκατέρωθεν τοῦ χαλινοῦ, ὁ δ' ἀπὸ τῆς κνήμης τῆς δεξιᾶς. Ὁ δὲ τοῦ ἐνὸς τὴν χεῖρα εὐθὺς ἀποτέμνει, ἕτερον δὲ τὸν ἀκινάκην ἀνατείνας καὶ ἐμβριμηςάμενος ὀπισθόρμητον ἐποίῃ ἡσεν· τὸν δὲ τῆς κνήμης τοῦτον κατέχοντα πλήττει κατὰ τῆς κόρυθος. Τὴν δὲ φορὰν τοῦ ξίφους ἐλαφροτέραν ἐπὶνεγκεν, οὐδ' ὅλην χειρὶ τὴν πληγὴν ἐποίει πτοούμενος μὴ δουεῖν θάτερον αὐτῷ συμβαίῃ τῆς σφοδροτέρας φορᾶς τῶν ξιφῶν ὥς ἐπίπαν διολισθαινούσης καὶ ἢ τὸν ἑαυτοῦ πόδα πλήξῃ ἢ τὸν ἵππον ἐν ᾧ ἐπωχεῖτο καὶ οὕτως ἀλώσιμος τοῖς ἐχθροῖς γένηται. Διὰ τοῦτο καὶ δευτέραν αὐτῷ γοργῶς ἐπάγει πληγὴν μετὰ νουνεχείας τὰς τῆς χειρὸς κινήσεις ποιούμενος. Ἐν πάσαις γὰρ ταῖς πράξεσι καὶ τοῖς λόγοις καὶ τοῖς κινήμασι τὸν λόγον εἶχεν ἐπίστα τοῦντα, οὐθ' ὑπὸ θυμοῦ ἐκφερόμενος οὐτ' ἐπιθυμίαις ὑποσυρόμενος. Τῆς κόρυθος δὲ προαναδραμούσης τῇ προτέρᾳ πληγῇ τῇ τοῦ Σκύθου κεφαλῇ ψιλῇ τὸ ξίφος προσέπαισεν· ὁ δ' εὐθὺς ἄφρονος κατὰ γῆς ἔκειτο. 7.3.10 Τὴν οὖν ἄμετρον φυγὴν τῶν ταγμάτων θεασάμενος ὁ πρωτοστράτωρ (αἱ φάλαγγες γὰρ ἤδη διεσπάρσθησαν φευγόντων ἀκρατῶς), «Ἴνα τί», φησι, «βασιλεῦ, τοῦ λοιποῦ ἐνταῦθα ἐγκαρτερεῖν πειρᾶ; Ἴνα τί τὴν ζωὴν προδίδως

ἀφειδήσας παντάπασι τῆς ἑαυτοῦ σωτηρίας»; Ὁ δὲ βέλτιον γεν ναίως μαχομένους ἀποθανεῖν ἔφη ἢ ἀγεννές τι πεποη κότας σωθῆναι. Ὁ δὲ πρωτοστράτωρ· «Εἰ μὲν τῶν κοινῶν εἷς τις ὢν ταῦτ' ἔλεγε, ἐπαίνου ἦς ἄξιος· εἰ δὲ ὁ σὸς θάνατος κοσμικὸν ἐπάγει τὸν κίνδυνον, ἵνα τί μὴ τὸ βέλτιον αἰρῇ; Εἰ γὰρ σωθείης, καὶ αὖθις πολεμήσων νικῇ σεις». Τὸν οὖν κίνδυνον ὑπὲρ κεφαλῆς ἤδη ιστάμενον ὁρῶν ὁ αὐτοκράτωρ ἀναισχύντως τῶν Σκυθῶν αὐτῷ προσ βαλόντων καὶ τὰς σφζούσας ἀπεγνωκὼς ἐλπίδας, «Καίρὸς ἦδη τῆς ἑαυτῶν σὺν Θεῷ πεφροντικέναι σωτηρίας», εἶπε «πλὴν ἄλλ' οὐ τὴν αὐτὴν τοῖς φεύγουσι πορεύεσθαι δεῖ, ὅπως μὴ οἱ τοὺς ἡμετέρους διώκοντες ἐν τῷ ἐπ' ἀνέρχῃ συναντῶσιν ἡμῖν, ἀλλὰ χρή», ὑποδείξας τῇ χειρὶ τοὺς κατὰ τὸ ἄκρον τῆς παρατάξεως ισταμένους Σκύθας, «κατ' αὐτῶν ἐξιπάσασθαι ὡς σήμερον γεννηθέντας καὶ τεθνηξομένους. Καὶ οὕτως ὀπισθεν Θεοῦ ἐπαρήγοντος τῆς τῶν Σκυθῶν γεγονότες παρατάξεως ἐφ' ἑτέραν ἄτρα πον βαδιούμεθα». Ταῦτ' εἰπὼν καὶ τοὺς ἄλλους ἐποτρύνας πρῶτος αὐτὸς ὡς πῦρ κατὰ τῶν Σκυθῶν ἵεται καὶ τὸν συναντήσαντα παίει· ὁ δ' εὐθὺς ἐξεκυλίσθη τῆς ἔδρας. Καὶ οὕτω τοῦ Σκυθικοῦ συνασπισμοῦ διασχιθέντος μετὰ τῶν ἀμφ' αὐτὸν τὴν ὀπισθεν τῶν Σκυθῶν κατέλαβε χώραν. 7.3.11 Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὁ βασιλεὺς· τὸν δὲ πρωτοστράτορα ὀλισθήσαντος αὐτῷ τοῦ ἵππου κατενεχθῆναι συμβέβηκεν· εἷς δὲ τις τῶν αὐτοῦ θεραπόντων παραχρῆμα τὸν ἴδιον αὐτῷ δίδωσιν ἵππον. Ἐφθακὼς δὲ τὸν αὐτοκράτορα οὐκέτι αὐτοῦ χωρίζεται οὐδὲ βῆμα ποδὸς ἐξόχως τοῦτον ποθῶν. Συγχύσεως δὲ πολλῆς οὔσης τῶν μὲν φευγόντων, τῶν δὲ διωκόντων φθάνουσιν αὖθις ἕτεροι Σκύθαι τὸν βασιλέα. Καὶ ὃς παραχρῆμα ἐπιστραφεὶς πλήττει τὸν διώκοντα, οὐκ αὐτὸν δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἄλλους, ὡς οἱ τότε συμπα ρόντες διενίσταντο, ἀνεῖλεν. Εἷς δὲ τις Σκύθης Νικηφό ρον τὸν Διογένην ἐξ ὀπισθίων φθάσας πλήττειν ἔμελλεν, ὃν ὁ αὐτοκράτωρ θεασάμενος πρὸς τὸν Διογένην ἐφώνει «Ὅρα καὶ ὀπισθεν, Νικηφόρε». Ὁ δὲ γοργῶς ἐπιστραφεὶς πλήττει αὐτὸν κατὰ τῆς ὀψεως. Καὶ ὡς τοῦ βασιλέως ἐν ὑστέροις χρόνοις διηγουμένου ἡκηκόεμεν, οὐδέποτε τάχος τοιοῦτον ἢ περιδεξιότητα ἀνδρὸς ἐθεάσατο. Καὶ ὡς, «Εἰ μή» φησιν «ἐγὼ τὴν σημαίαν κατεῖχον κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν, ὑπὲρ τὰς ἰδίας τρίχας πλήξας ἂν Σκύθας ἀνείλον» οὐ περιαιτολογῶν. Τίς γὰρ τοσοῦτον εἰς ἔσχατον ταπεινότητος ἤλασεν; Ἀλλὰ γὰρ ὁ λόγος καὶ τῶν πραγμάτων ἢ φύσις αὐτὸν ἠνάγκαζε καὶ τὰ κατ' αὐτὸν πρὸς ἡμᾶς κυκλόθεν τοὺς οἰκείους αὐτῷ ἐνίοτε ἐκλαλεῖν καὶ ταῦτα παρ' ἡμῶν πολλὰ βιαζόμενον· πρὸς δὲ τοὺς ἔξωθεν οὐδεὶς τῶν

ἀπάντων ἤκουσεν ὑπέροκμόν τι τὸν αὐτοκρά τορα διηγούμενον. 7.3.12 Ἀνέμου δὲ σφοδροῦ πνεύσαντος καὶ τῶν Πατζίνακων προσβαλλόντων οὐκέτι εὐτόνως εἶχε τὴν σημαίαν κατέχειν. Ἐπεὶ δέ τις Σκύθης μεταχειρὶ σάσμενος δόρυ μακρὸν δι' ἀμφοτέρων τῶν χειρῶν ἔπληξεν αὐτὸν κατὰ τοῦ γλουτοῦ, διέτρησε μὲν τὸν χρῶτα οὐδαμῶς, ὁδύνην δὲ ἐνεποίησεν ἀνήκεστον, ἣτις καὶ ἐπὶ πολλοῖς διέμεινεν αὐτῷ ἔτεσι. Διὰ τοῦτο ἐπὶ τοσοῦτον βιασθεὶς τὴν σημαίαν περιστεύλας ἔν τινι τῶν χαμαιδρύων κατατίθησιν, ὥς μηκέτι ὁρᾶσθαι παρὰ του· αὐτὸς δὲ διὰ τῆς νυκτὸς διεσώθη εἰς Γολόην. Καὶ μεθ' ἡμέρας καταλαβὼν τὴν Βερόην διεκαρτέρει πρίασθαι τοὺς δορυαλώτους ἐθέλων.

7.4.1 Ὁ δὲ Παλαιολόγος ἐν τῷ φεύγειν τῶν ταγμάτων ἡττηθέντων κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην κατενεχθεὶς τοῦ ἵππου ἀπώλεσε τοῦτον. Ἐν ἀμηχανία δὲ ὦν καὶ τὸν κίνδυνον ἰστάμενον ὑπὲρ κεφαλῆς ὁρῶν περιαθρήσας εἴ που γένοιτό οἱ τοῦτον θεάσασθαι, ὁρᾷ τὸν τῆς Χαλκηδόνης πρόεδρον Λέοντα, περὶ οὗ ἄνωθεν ἐμνήσθημεν, τὴν ἱέρα τικὴν στολὴν ἡμφιεσμένον ἵππον ἐπιδιδόντα αὐτῷ, ἐν ᾧ ἐπιβάς εἶχετο τῆς φυγῆς· τὸν δὲ ἱεροπρεπῆ ἐκείνον ἄνδρα οὐκέτι θεάεται. Ἦν δ' ἄρα οὗτος παρρησιαστικὸς τὴν ψυχὴν καὶ ἀληθὴ χαρακτῆρα ἐμφαίνων ἀρχιερέως, φρονὴ ματος μέντοι ἀπλουστέρου καὶ τὸν ζῆλον ἔστιν οὗ οὐ κατ' ἐπίγνωσιν ἐνδεικνύμενος καὶ οὐδὲ τῶν ἱερῶν κανόνων ἀκριβῆ γνῶσιν εἶχε. Διὸ καὶ ἅπερ ἄνωθεν εἴρηται συνεπεπτώκει αὐτῷ λυπηρὰ καὶ τοῦ θρόνου ἐξέπεσεν. Ἐξείχετο δὲ τοῦ ἀνδρὸς ὁ Παλαιολόγος αἰεὶ καὶ διαφερόντως ἐτίμα διὰ τὸ περιὸν αὐτῷ τῆς ἀρετῆς. Εἵτε οὖν διὰ τὴν θερμοτάτην πίστιν τὴν εἰς τὸν ἄνδρα τοῦτον ὁ Παλαιολόγος θείας ἔτυχεν ἐπιφανείας, εἴτ' ἄλλο τι ἦν τῆς προνοίας ἀπόρρητον κατὰ τουτονὶ τὸν ἀρχιερέα τὸ φαινόμενον, οὐκ ἔχω λέγειν. 7.4.2 Διωκόμενος δὲ ὑπὸ τῶν Πατζίνακων εἰς ἐλώδη τόπον καὶ συνηρεφῇ εἰσελθὼν περιτυγχάνει στρατιώταις τὸν ἀριθμὸν ἑκατὸν πρὸς τοῖς πεντήκοντα. Περικυκλούντων δὲ αὐτοὺς τῶν Σκυθῶν, ὥς ἐν ἀμηχανία τὰ κατ' αὐτοὺς ἑώρων πρὸς τοσοῦτους ἀντέχειν μὴ ἐξισχύοντες, τῆς τοῦ Παλαιολόγου ἐξήρτηντο γνώμης πάλαι τούτου τὸ γενναῖον καὶ ἀκατάσειστον τῆς γνώμης γινώσκοντες. Αὐτὸς δὲ κατὰ τῶν Σκυθῶν ὁρμῆσαι συνεβούλευε τῆς κατ' αὐτοὺς παντάπασιν ἀφειδήσαντας σωτηρίας κἀντεῦθεν οἶμαι ταύτην ὠνήσασθαι. «Χρὴ δὲ δι' ὄρκων ταυτηνὶ τὴν βουλὴν ἐμπεδῶσαι, ὥς τηνικαῦτα μιᾶς γνώμης ἀπάντων γεγονότων τῆς κατὰ τῶν Σκυθῶν ὁρμῆς μηδένα ἀπολειφθῆναι τὴν σωτηρίαν

καὶ τὸν κίνδυνον ἴδιον ἐκάστου λογισα μένου.» Ὁ μὲν οὖν Παλαιολόγος σφοδρὰν τὴν ἵππασίαν ποιησάμενος παίει τὸν αὐτῷ πρῶτως ὑπαντιάσαντα· ὁ δ' εὐθὺς σκοτοδινιάσας κατὰ γῆς ἔκειτο. Τῶν δὲ λοιπῶν μετὰ διψυχίας τὴν ἵππασίαν ποιησαμένων οἱ μὲν πεπτώκασιν, οἱ δὲ αὖθις ὡς εἰς φωλεὸν τῷ συνηρεφεῖ ἄλσει παλινοστήσαντες ἑαυτοὺς ἔσωσαν κρυπτόμενοι. 7.4.3 Ἐν δὲ τῷ τὸν Παλαιολόγον ἀκρολοφίαν τινὰ καταλαμβάνειν ὑπὸ τῶν Πατζινάκων αὖθις διωκόμενον συνέβη τὸν ἵππον πληγέντα καταπεσεῖν, αὐτὸν δὲ τῆνικαῦτα εἰς τὸ παρακείμενον ὄρος εἰσδύναι. Ἀναζητῶν δὲ τὴν σφῶζουσαν ὁδόν, ἐπεὶ ῥαδίως μὴ ἐξῆν αὐτῷ ταύτην εὕρηκεναι, ἐπὶ ἔνδεκα ἡμέραις πλα νώμενος περιτυγχάνει γυναικί τινος στρατιώτου χήρᾳ καὶ ἐπιξενίζεται παρ' αὐτῆς ἡμέραις τισί· σωθέντες δὲ τοῦ κινδύνου οἱ ταύτης υἱεῖς τὴν σφῶζουσαν τούτῳ ὁδὸν ὑπο δεικνύουσιν. 7.4.4 Ἀλλὰ τοιαῦτα μὲν τὰ τῷ Παλαιολόγῳ συμπεσόντα· οἱ δὲ γε τῶν Σκυθῶν λογάδες οὓς κατεῖχον δορυαλῶτους ἀποκτεῖναι ἐβουλεύοντο, τὸ δὲ πλῆθος τοῦ κοινοῦ τὸ παράπαν τοῦτο οὐ συνεχῶρει βουλόμενοι ἀπεμ πολῆσαι τούτους τιμῆς. Ταύτης γοῦν τῆς βουλῆς κυρῶ θέσις δίδεται γνῶσις τῷ βασιλεῖ διὰ γραμμάτων τοῦ Μελισσηνοῦ, ὃς πολλὰ πρὸς τοῦτο, κἂν δορυάλωτος ᾦν, τοὺς Σκύθας ἠρέθιζεν. Ὁ δὲ βασιλεὺς εἰς Βερόην ἔτι ἐνδιατρίβων τῆς βασιλίδος τῶν πόλεων χρήματα ἱκανὰ μετακομίσας ἐπρίατο τοὺς δορυαλῶτους.

7.5.1 Καταλαμβάνει δὲ τῆνικαῦτα καὶ ὁ Τατοῦ τὸν Ἰστρον μεθ' ὧν ὑπεποιήσατο Κομάνων, οἱ τὴν τοσαύτην λείαν καὶ τὸ πλῆθος τῶν δορυαλῶτων θεασάμενοι τοῖς ἡγεμόσι τῶν Σκυθῶν ἔφασαν ὡς «Ἡμεῖς μὲν τὰ οἴκοι καταλιπόντες εἰς ὑμετέραν ἤλθομεν βοήθειαν τὴν τοσαύτην ὁδὸν διηγνυ κότες ἐφ' ᾧ καὶ τοῦ κινδύνου καὶ τῆς νίκης συγκοινωνοὶ γενήσεσθαι. Τὸ γοῦν ἡμέτερον ἅπαν συνεισενγκόντας οὐ χρή κενοὺς αὖθις ἀποπεμφθῆναι. Οὐ γὰρ ἐκ προαιρέσεως τοῦ πολέμου κατόπιν καιροῦ ἔφθημεν ἐληλυθότες οὐδὲ αὐτοὶ τούτου αἰτιοὶ ἐσμεν, ἀλλ' ὁ προαρπάσας τὸν πόλεμον βασιλεὺς. Ἡ γοῦν κοινῇ μεθ' ἡμῶν τὴν λείαν πᾶσαν δια μερίσασθε ἢ ἀντὶ συμμάχων πολεμίους ἡμᾶς ἔξετε.» Πρὸς τοῦτο ἀνένευσαν οἱ Σκύθαι· τῶν δὲ Κομάνων τοῦτο μὴ φερόντων σφοδρὸς ἀνὰ μέσον αὐτῶν ἀναρρήγνυται πόλεμος καὶ κατὰ κράτος οἱ Σκύθαι ἡττηθέντες εἰς τὴν καλουμένην Ὀζολίμνην μόλις ἐσώθησαν· στενούμενοι δὲ παρὰ τῶν Κομάνων ἐφ' ἱκανὸν ἐκέῖσε διέτριβον τὴν μετάβασιν μὴ ἀποθαρρύντες. 7.5.2 Ἡ δὲ νῦν παρ' ἡμῖν Ὀζολίμνη κατονομαζομένη μεγίστη μὲν ἐστὶ καὶ τὴν διάμετρόν τε καὶ περίμετρον καὶ

τῶν ὅπου δήποτε φημιζομένων παρὰ τοῖς γεωγράφοις λιμνῶν μηδεμιᾶς εἰς μεγέθους λόγον ἔλλει πουςα. Κεῖται δὲ τῶν Ἑκατὸν Βουνῶν ὑπερθεν καὶ εἰς αὐτὴν μέγιστοι τε καὶ κάλλιστοι συρρέουσι ποταμοί· καὶ κατὰ νότου πολλάς τε καὶ μεγάλας καὶ φορηγούς ἐστιν ἀνέχουσα νῆας, ὥς εἶναι κἀντεῦθεν δῆλον τὸ βάθος τῆς λίμνης ὅπόσον τί ἐστιν. Ὀζολίμνη δὲ κατωνόμασται, οὐχ ὅτι κακοῦ τινος καὶ βαρυόδμου ἀναδίδωσιν ἀποφοράν, ἀλλ' ὅτι Οὐννικῆς ποτε στρατιᾶς ἐπιφοιτησάσης τῇ λίμνῃ (τούτους δὲ τοὺς Οὐννους Οὕζους ἀπεκάλεσεν ἡ ἰδιῶτις γλῶσσα) καὶ περὶ τοὺς ὄχθους τῆς λίμνης αὐλισαμένης Οὕζολίμνην τὴν τοιαύτην προσηγορεύκασι λίμνην μετὰ προσ θήκης οἶμαι καὶ τοῦ υ φωνήεντος. Καὶ ἀπὸ μὲν τῶν παλαιῶν συγγραμμάτων οὐχ εὑρηταί πω συνελαθὲν ἐνταῦθα Οὐννι κὸν στράτευμα, ἐπὶ δὲ τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξίου τότε πάντες ἀπανταχόθεν ἐκέισε συνερρωγότες τῷ τόπῳ δεδώ κασι τοῦνομα. 7.5.3 Τὰ μὲν οὖν περὶ τῆς λίμνης ὧδέ πη ἔχέτω, [ὥσπερ] παρ' ἡμῶν νῦν πρώτως ἱστορούμενα, ἵν' ἐνδειξαίμεθα ὅτι τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξίου ταῖς πολλαῖς καὶ πανταχοῦ στρατηγίαις νῦν μὲν ἀφ' ἑαυτοῦ, νῦν δὲ ἀπὸ τῶν ἐπισυρρυνέντων ἐχθρῶν πολλὰς ἐλάμβανον οἱ τόποι προσηγορίας τοιοῦτον δέ τι καὶ ἐπὶ Ἀλεξάνδρου τοῦ τῶν Μακεδόνων βασιλέως καταμανθάνω. Καὶ γὰρ ὅπου μὲν Ἀλεξάνδρεια ἡ κατ' Αἴγυπτον, ὅπου δὲ Ἀλεξάνδρεια ἡ κατ' Ἰνδοῦς ἀπ' ἐκείνου ὠνόμασται· ἴσμεν δὲ καὶ ἀπὸ Λυσιμάχου ἐνὸς τῶν ἀμφ' αὐτὸν στρατιωτῶν Λυσιμαχίαν κατονομάζεσθαι. Οὐκ ἂν οὖν θαυμασαίμην εἰ καὶ ὁ βασιλεὺς Ἀλέξιος ζῆλον ἀλεξάνδρειον ἀναλαβὼν ὅπου μὲν ἐξ ἐθνῶν ἢ συρραγέντων ἢ προσκεκλημένων παρ' αὐτοῦ περι ἦψε τοῖς τόποις ὀνομάτων καινότητος ἢ ἀφ' ὧν αὐτὸς κατεπράξατο τῆς ἑαυτοῦ προσηγορίας τοῖς τόποις μετέδωκε. Τοσαῦτα μὲν περὶ τῆς ἄνωθεν εἰρημένης Ὀζολίμνης ἐπερρίφθω ἱστορικώτερον. Οἱ δὲ Κόμανοι, ἐπεὶ σπάνιν τῶν χρειωδῶν εἶχον, παλινδρομοῦσιν εἰς τὰ ἴδια ἐφ' ᾧ τὰ χρειώδη συγκομισάμενοι αὐθις κατὰ τῶν Σκυθῶν ἐπανα στρέψαι. Συνάγεται ἐν τῷ μεταξὺ ὁ βασιλεὺς κείμενος εἰς Βερόην, ἐξοπλίζει τοὺς αἰχμαλώτους καὶ τὸ λοιπὸν ἅπαν ὀπλιτικόν. Τότε καὶ ὁ Φλάντρας κόμης ἐξ Ἱεροσολύμων ἐπανερχόμενος ἐκέισε καταλαμβάνει τὸν αὐτοκράτορα καὶ τὸν συνήθη τοῖς Λατίνοις ἀποδίδωσιν ὄρκον ὑποσχόμενος ἅμα τῷ τὰ οἶκοι καταλαβεῖν συμμάχους ἀποστεῖλαι οἱ ἵππεῖς πεντακοσίους. Φιλοτιμησάμενος τοῖνυν τὸν τοιοῦτον ὁ βασιλεὺς πρὸς τὰ σφέτερα χαίροντα προέπεμψεν. Ἀπάρας οὖν ἐκείθεν ὁ αὐτοκράτωρ μεθ' ὧν αὐθις συνελέξατο δυνάμεων καταλαμβάνει τὴν Ἀδριανούπολιν. 7.6.2 Οἱ δὲ Σκύθαι διεληλυθότες τὰ μεταξὺ τέμνη μέσον Γολόης καὶ Διαμπόλεως κατὰ τὴν

λεγομένην Μαρκέλλαν τὸν χάρακα ἐπήξαντο. Ὁ δέ γε αὐτοκράτωρ τὰ κατὰ τοὺς Κομάνους μεμαθηκώς, ἐπεὶ προσδόκιμοι ἐπαναστρέψαι ἦσαν, ἐδεδίει τὴν ἐκείνων ἔλευσιν ὑφορώμενος. Μεταπεμψάμενος τοίνυν τὸν Συνέσιον καὶ τοῖς πρὸς τοὺς Σκύθας χρυσοβούλλοις λόγοις ἐφοδιάσας ἐκπέμπει παραγγείλας ὡς εἰ μὲν πεισθεῖεν σπείσασθαι καὶ δοῖεν ὁμήρους, ἀναχαιτίσαι αὐτοὺς τῆς ἐπὶ τὸ πρόσω φορᾶς καὶ παρασκευάσαι μένειν ἐν ᾧ προκατέλαβον τόπῳ καὶ οὕτω χορηγεῖν αὐτοῖς δαψιλῇ τὰ χρειώδη. Ἐσκόπει γὰρ τούτοις κατὰ τῶν Κομάνων χρήσασθαι, εἰ τὸν Ἰστρον αὖθις καταλαβόντες πρὸς τὰ πρόσω χωρεῖν ἐπιχειρήσαιεν. Εἰ δέ γε οἱ Σκύθαι μὴ πείθονται, αὐτοῦ που καταλιπεῖν αὐτοὺς καὶ ὑποστρέψαι. 7.6.3 Κατέλαβε τούτους ὁ ῥήθεις Συνέσιος καὶ τὰ εἰκότα προσομιλήσας ἔπεισεν ὑποσπόνδους γενέσθαι τῷ βασιλεῖ. Κάκεῖσε προσκαρτερῶν πάντας αὐτοὺς θεραπείας ἡξίου πᾶσαν περιαιρῶν σκανδάλου πρόφασιν. Ἐπαναστρέψαντες δὲ αὖθις οἱ Κόμανοι παρεσκευασμένοι πρὸς τὸν κατὰ τῶν Σκυθῶν πόλεμον καὶ μὴ ἐντυχόντες αὐτοῖς, ἀλλὰ μεμαθηκότες τὴν τούτων διὰ τῶν κλεισουργῶν ἔλευσιν καὶ ὅτι τὴν Μαρκέλλαν καταλαβόντες εἰς εἰρηνικὰς ἦλθον μετὰ τοῦ βασιλέως σπονδὰς, ἐξαιτοῦνται διελθεῖν τὰς κλεισούρας καὶ προσβαλεῖν τοῖς Σκύθαις. Ὁ δὲ πρὸς τοῦτο ἀνένευσε προεφθακώς σπείσασθαι μετὰ τῶν Σκυθῶν εἰπὼν ὡς «Οὐ χρεῖα τὸ παρὸν βοηθείας ἡμῖν· λαβόντες ἱκανὰ ἐπαναστρέψατε.» Καὶ φιλοφρονησάμενος τοὺς πρέσβεις δῶρα τε ἱκανὰ ἐπιδούς μετ' εἰρήνης ἀπέστειλε. Τοῦτο θάρσος τοῖς Σκύθαις ἐνέβαλε καὶ παρασπονδήσαντες τῆς προτέρας ἀπανθρωπίας εἶχοντο ληζόμενοι τὰς παρακειμένας πόλεις καὶ χώρας. Ἀστατεῖ γὰρ ὡς ἐπίπαν ἅπαν τὸ βάρβαρον καὶ σπονδὰς φυλάττειν οὐ πέφυκε. 7.6.4 Τοῦτο θεασάμενος ὁ Συνέσιος ἐπανερχεται πρὸς τὸν βασιλέα αὐτεπάγγελτος μηνυτῆς γεγονώς τῆς τῶν Σκυθῶν ἀγνωμοσύνης καὶ παραβάσεως. Τὴν Φιλιππούπολιν δὲ τούτων καταλαβόντων τοῦτο μεμαθηκώς ὁ βασιλεὺς ἐν ἀμηχανίᾳ καθίστατο ἀποχρώσας πρὸς τὸσαῦτα πλήθη μὴ ἔχων δυνάμεις ὥστε ὅλως τὴν μετ' αὐτῶν μάχην ἀναδέξασθαι. Ὅποιος δὲ ἐκεῖνος ἐν ἀμηχανίᾳ πόρους εὐρίσκων καὶ μὴδ' ὅπως οὖν καταπίπτειν ἐν περιστάσεσιν εἰθώς, δεῖν ἔγνω δι' ἀκροβολισμῶν καὶ λόχων τὴν τούτων μελετῆσαι καθαιρεσιν. Καὶ οὕτως στοχαζόμενος τῶν τόπων καὶ τῶν πόλεων ἔνθα καταλαμβάνειν ἐκεῖνοι προῖας ἔμελλον, αὐτὸς ἐσπέρας τὴν τούτων προκατελάμβανεν ἔλευσιν· εἰ δὲ ἐσπέρας τούτους μεμαθῇ κοινὸν τινὰ καταλαμβάνειν, ἐκεῖνος τὸν τοιοῦτον προῖας προκατελάμβανε. Καὶ ὡς δύναμις δι' ἀκροβολισμῶν καὶ λόχων πόρρωθεν πρὸς αὐτοὺς ἀπεμάχετο, ὡς μὴ ἐγκρατεῖς αὐτοὺς γίνεσθαι

τῶν φρουρίων. Καταλαμβάνουσι τοίνυν ἄμφω οἷ τε Σκύθαι καὶ ὁ αὐτοκράτωρ τὰ Κύψελλα. 7.6.5 Ἐπεὶ δὲ τὸ ἐλπιζόμενον μισθοφορικὸν οὕτω κατέλαβε, γινώσκων ὁ αὐτοκράτωρ τὸ ὀξυκίνητον τῶν Σκυθῶν καὶ ὁρῶν αὐτοὺς ἤδη καὶ αὐτὴν τὴν βασιλίδα καταλαμβάνοντας τῶν πόλεων ζὺν τάχει πολλῶ ἐν ἀμηχανία ἦν. Καὶ μὴ ἀποχρώσας δυνάμεις πρὸς τοσαῦτα πλήθη ἔχων τὸ μὴ χεῖρον, ὃ φασι, βέλτιον λογισάμενος πρὸς εἰρηνικὰς αὐθις ἀπέιδε σπονδὰς. Ἐρωτᾷ γοῦν πρέσβεις ἀποστείλλας πρὸς αὐτοὺς τὰ περὶ εἰρήνης· οἱ δ' αὐθις τῷ τοῦ βασιλέως ὑπεὶ ξαν θελήματι. Προέφθασε δὲ πρὸ τῶν εἰρηνικῶν σπονδῶν αὐτόμολος παραγενέσθαι ὁ Νεάντζης. 7.6.6 Πέμπεται τοί νυν ὁ Μιγιδηνὸς ὥστε πανηγύρεις ἐξάγειν ἐκ τῶν παρα κειμένων χωρῶν· οὗ ὁ υἱὸς εἰς τὸν γεγονότα πόλεμον ὕστερον κατὰ τὸν ... τόπον ὀξέως κατὰ τῶν Πατζινάκων ὁρμήσας καὶ παρασυρεὶς παρὰ γυναικὸς Σκυθίδος ἐάλω διὰ σιδηρᾶς ἄρπης εἴσω τῶν ἀμαξῶν ἐλκυσθεὶς. Οὗ τὴν κεφαλὴν ἀποτμηθεῖσαν ἐπρίατο ὁ βασιλεὺς ἐξ αἰτήσεως τοῦ πατρὸς αὐτοῦ· ὑπὸ δὲ τῆς ἀφορήτου θλίψεως ἐπὶ τρισὶ νυχθημέροις διὰ χερμάδος λίθου τύπτων τὸ στέρνον ὁ πατὴρ τελευτᾷ. Οὐκ ἐπὶ πολὺ δὲ τὰ τῆς εἰρήνης τῶν Σκυθῶν διήρκει, ἀλλ' αὐθις πρὸς τὸν ἴδιον ἔμετον ὥς κύνες ἐστράφησαν. Ἀπάραντες οὖν ἀπὸ τῶν Κυψέλλων καταλαμβάνουσι τὸν Ταυρόκομον κάκεϊ παραχειμάσαντες ἐλὴ ζοντο τὰς παρακειμένας κωμοπόλεις.

7.7.1 Ἔαρος δὲ ἤδη ἀναφανέντος ἐκεῖθεν εἰς Χαριούπολιν ἔρχονται. Ὁ δὲ βασιλεὺς εἰς τὸ Βουλγαρόφυγον δια τριβῶν οὐκέτι ἐν ἀναβολαῖς ἦν, ἀλλὰ μέρος τοῦ στρατοῦ ἀποτεμόμενος ἱκανὸν λογάδας ἅπαντας καὶ αὐτοὺς δὴ τοὺς ἀρχοντοπούλους καλουμένους νέους, ἀρτιφυεῖς πάντας τὸ γένειον, τὴν ὁρμὴν ἀνυποστάτους, προσέταξεν ἐξ ὀπισθίων τοῖς κατὰ τὸ ἄκρον τῶν ἀμαξῶν ἵσταμένοις προσβαλεῖν. Τὸ δὲ τῶν ἀρχοντοπούλων τάγμα παρὰ Ἀλεξίου πρώτως ἐφεύρητο. Ἀστρατίαν γὰρ ἐχούσης τῆς τῶν Ῥωμαίων ἀρχῆς διὰ ῥαθυμίαν τῶν ἀνέκαθεν αὐτοκρατόρων συλλεξάμενος ἀπανταχόθεν τοὺς τῶν ἀποπεπτωκότων στρατιωτῶν υἱεῖς ἐγύμνασέ τε πρὸς ὄπλα καὶ πόλεμον καὶ ἀρχοντοπούλους ὠνόμασεν ὥσανεὶ ἐξ ἀρχόντων υἱοὺς γεγονότας, ἵνα διὰ τοῦ ὀνόματος εἰς τὴν τῶν γονέων εὐγὲ νειάν τε καὶ ἀνδρείαν ἀναφερόμενοι καὶ οὗτοι θούριδος ἀλκῆς μνήσαιντό τε καὶ ἀνδρεύτεροι γένοιντο τοῦ καιροῦ τούτοις τόλμαν καὶ ῥώμην ὑπαγορεύοντος. Τοιοῦτον δὴ τὸ τῶν ἀρχοντοπούλων τάγμα, ὥς ἐν ὀλίγῳ εἰπεῖν, εἰς δύο χιλιάδας συμποσούμενον, ὥσπερ ποτὲ καὶ τοῖς Λάκωσιν ἐφεύρητο ὁ ἱερὸς λεγόμενος λόχος. 7.7.2 Οὗτοι

τοίνυν οἱ νεόλεκτοι ἀρχοντόπουλοι ἐσταλμένοι πολεμικῶς ἦσαν. Οἱ δὲ κάτωθεν τοῦ αὐχένος προλοχίζοντες Σκύθαι τὰς τούτων ἐφόδους ἐπετήρουν· καὶ θεασάμενοι τούτους κατὰ τῶν ἀμαξῶν ἐφωρηκότητας ἀσχέτῳ ῥύμῃ κατ' αὐτῶν ἵενται. Καὶ ἀγγεμάχου τῆς συμπλοκῆς καταστάσης πίπτουσι τῶν ἀρχοντοπούλων ὥσει τριακόσιοι ἐκθύμως μαχόμενοι. Περὶ ὧν ἐπὶ πολὺν χρόνον βύθιον ἔστενεν ὁ βασιλεὺς δάκρυα θερμὰ ἐκχέων καὶ ὀνομαστὶ ἕκαστον καθαπερὶ ἀπόδημον ἀνακαλούμενος. 7.7.3 Ἡτήσαντες οὖν οἱ Πατζινάκοι τοὺς ἀντιτεταγμένους διὰ τῆς Χαριουπόλεως διελθόντες ἀπὸ νεύκασι πρὸς τὸν Ἄπρων ἅπαντα ληζόμενοι. Τῇ γοῦν προτέρᾳ μεθόδῳ χρησάμενος αὐθις ὁ βασιλεὺς προκατὰ λαμβάνει τούτους καὶ εἴσεισιν εἰς τὸν Ἄπρων· οὐ γὰρ προσ ἦσαν αὐτῷ ἀποχρῶσαι δυνάμεις, καθάπερ πολλάκις εἴρηται, πρὸς μάχην τοῖς ἀντικαθισταμένοις. Τοιγαροῦν γινώσκων αὐτοὺς κατὰ τὰς αὐγὰς ἡλίου εἰς προνομὴν ἐξερχομένους μετακαλεσάμενος τὸν Τατίκιον, οὗ ὁ λόγος ἐν πολλοῖς ἐμέμνητο, ἐνετείλατο συμπαραλαβεῖν μεθ' ἑαυτοῦ τοὺς τε καλουμένους ἡνδρειωμένους τῶν ἀγούρων καὶ τῶν περὶ τὴν θεραπείαν αὐτοῦ οἰκειωτέρων τοὺς λογάδας καὶ τοὺς Λατίνους ἅπαντας, καὶ κατὰ τὸ περίορθρον τὰς Σκυθικὰς ἐκδρομὰς διυπνισθέντας τηρεῖν ὥσθ' ὀπηνίκα τοὺς Σκύθας εἰς προνομὴν ἐξιόντας τῆς ἰδίας πόρρω γενέσθαι παρεμβολῆς στοχάσονται, κατ' αὐτῶν τηνικαῦτα ὅλους ῥυτῆρας ἐνδοῦναι. Ὁ δὲ κατὰ τὸ ἐντεταλμένον πεποιηκῶς κτείνει μὲν τριακοσίους, ἱκανοὺς δὲ καὶ ζῶ γρίαν ἄγει. 7.7.4 Τί τὸ ἐντεῦθεν; Καταλαμβάνουσιν οἱ παρὰ τοῦ Φλάντρα ἀποσταλέντες ἵππεῖς ἕκκριτοι ὥσει πεντακόσιοι χάρισμα κομίζοντες τούτῳ ἵππους ἐκκρίτους τὸν ἀριθμὸν ἑκατὸν πρὸς τοῖς πεντήκοντα· ἀλλὰ καὶ ὅσους τῆς προκειμένης αὐτοῖς χρειᾶς εἶχον ἐπέκεινα ἀποδεδώκασιν τούτῳ τιμῆς. Ὁ δὲ βασιλεὺς ἀξίως δεξιωσάμενος τούτους ἱκανὰς ἀπεδίδου τὰς χάριτας. Ἀγγελίας δὲ ἐκ τῆς ἐφᾶς καταλαβούσης ὅσον ἤδη ὀπλίζεσθαι τὸν τὴν Νίκαιαν φρουροῦντα, ὃν ἡ συνήθεια μὲν τῶν Περσῶν σατράπην ἀποκαλεῖ, οἱ δὲ νῦν τὰ Περσῶν φρονοῦντες Τοῦρκοι ἀμὴ ρὰν ὀνομάζουσι, τὸν Ἀπελχασίμ, κατὰ τῆς Νικομήδους, ἀποστέλλει τούτους πρὸς φυλακὴν τῆς χώρας.

7.8.1 Τότε δὴ καὶ ὁ Τζαχᾶς τὴν τοῦ βασιλέως περὶ τὴν δύσιν πολυσχιδῇ ὄχλησιν καὶ τοὺς τῶν Πατζινάκων μετ' αὐτοῦ συχνοὺς πολέμους βεβαιωθείς εὐκαιρίαν εὐρὼν δέον ἐλογίσαστο στόλον κτήσασθαι. Συμρναίῳ δέ τι ἐν τῷ χῶν τὴν κτίσιν αὐτῷ τῶν ληστρικῶν ἀνέθετο πλοίων ὥς περὶ τὰ τοιαῦτα ἐμπειρίαν πολλὴν ἔχοντι. Αὐτοῦ που δὲ πολλὰς κατασκευάσας ναῦς, πρὸς δὲ

καὶ τεσσαράκοντα ἀγρία σκεπαστὰ καὶ ἐν αὐτοῖς ἄνδρας εἰσαγαγὼν ἐμπεῖρους λύσας τὰ πρυμνήσια προσώρμισε ταῖς Κλυζομεναῖς καὶ ἐξ ἐφόδου ταύτας κατέσχευεν. Ἐκεῖθεν δὲ εἰς Φώκαιαν ἀπελθὼν εἴλε καὶ ταύτην ἐξ ἐπιδρομῆς. Κάκειθεν ἀποστείλας πρὸς τὸν τὴν διοίκησιν Μιτυλήνης ἐμπεπιστευμένον κουράτωρα τὸν Ἀλωπὸν πάνδεινα ἠπειλήσατο, εἰ μὴ θάπτον ἐκεῖθεν ἀπέλθοι, κήδεσθαι τε αὐτοῦ λέγων καὶ διὰ τοῦτο προμηνύειν τὰ μέλλοντα τούτῳ ἔσεσθαι δεινά, εἰ μὴ ἐκεῖθεν ἐκσταίῃ. Ὁ δὲ ὑπὸ τῶν τοῦ Τζαχᾶ ἀπειλῶν ἐκδὲ ματωθεὶς νυκτὸς εἰς ναῦν εἰσελθὼν τὴν βασιλεύουσαν ἀνεζήτησε. Τοῦτο δὲ μεμαθηκὼς ὁ Τζαχᾶς οὐκέτ' ἐν ἀναβολαῖς ἦν, ἀλλὰ παραχρῆμα ἀπελθὼν ἐξ ἐφόδου τὴν Μιτυλήνην κατέσχευεν. 7.8.2 Ἐπεὶ δ' ἡ Μήθυμνα περὶ τὸ ἄκρον ταυτησί τῆς νήσου διακειμένη οὐ προσελήλυθει τῷ Τζαχᾶ, ὁ βασιλεὺς περὶ τούτου πυθόμενος παραχρῆμα διὰ πλοίων ἀποστείλας ἀποχρῶσαν δύναμιν κατωχυρώσατο ταύτην. Ὁ μέντοι Τζαχᾶς οὐδένα λόγον τῆς Μηθύμνης ἐποίησατο, ἀλλ' εὐθὺς τῆς Χίου τὸν ἀπόπλουν ποιησάμενος ἐξ ἐφόδου κατέσχευε καὶ ταύτην. Ὅπερ ὁ αὐτοκράτωρ μεμαθηκὼς πέμπει κατ' αὐτοῦ στόλον ἀποχρῶντα μετὰ στρατιωτῶν ἱκανῶν ἡγεμόνα τούτων καταστησάμενος Νικήταν τὸν Κασταμονίτην. Ὁ δὲ ἀπελθὼν καὶ τὸν μετὰ τοῦ Τζαχᾶ συνάρας πόλεμον ἡττᾶται παραχρῆμα, καὶ πολλὰς τῶν συνεπαγομένων αὐτῷ νηῶν ὁ Τζαχᾶς ἀφείλετο. 7.8.3 Τοῦ συμβάντος δὲ τῷ Κασταμονίτῃ ὁ βασιλεὺς ἐν εἰδήσει γενόμενος ἕτερον ἐξοπλίζει στόλον ἐπιστήσας δοῦκα τούτου Κωνσταντῖνον τὸν Δαλασσηνόν, ἄνδρα μαχιμώτατον καὶ μητρόθεν τούτῳ προσήκοντα. Ὅς κατὰ τὴν ἰσχύοντα τῆς Χίου γενόμενος παραχρῆμα τῆς τοῦ κάστρου πολιορκίας εἶχετο ἐκθύμως μαχόμενος καὶ σπεύδων τὴν πόλιν ἐλεῖν πρὸς τοὺς τὸν Τζαχᾶ ἀπὸ τῆς Σμύρνης καταλαβεῖν. Διὰ πολλῶν οὖν ἐλεπόλεων καὶ πετροβόλων ὀργάνων πληῖζας τὰ τεῖχη καθαιρεῖ τὸ μεταξὺ τεῖχος τῶν δυεῖν πύργων. Οἱ δὲ ἐντὸς Τοῦρκοι θεασάμενοι τὸ γεγονός καὶ ἐγνωκότες, ὥς ἀνυπόστατοι ταῖς ὁρμαῖς οἱ Ῥωμαῖοί εἰσιν, εἰς ἔλεον τὸν τῶν ἀπάντων ἐπεκαλοῦντο Κύριον ῥωμαΐζοντες. Οἱ δ' ἅμφοι τὸν Δαλασσηνόν καὶ τὸν Ὡπον ἀκάθεκτοι ἦσαν σπεύδοντες εἰς τὸ κάστρον εἰσελθεῖν, καὶ παρ' αὐτῶν διεκωλύοντο δεδιότων μὴ πως τὴν προαποτεθεῖσαν παρὰ τοῦ Τζαχᾶ λείαν ἅπασαν καὶ τὰ χρήματα εἰσελθόντες ἀναλάβωνται, καὶ λεγόντων ὡς «Τῆς εὐφημίας τοῦ αὐτοκράτορος λαμπρᾶς ἤδη παρὰ τῶν Τούρκων γινομένης ἀκούετε καὶ ὡς ὑπόσπονδοι ἡμῶν γεγονάσιν· οὐ χρὴ τοίνυν εἰσελθόντας ἀπηνῶς τούτους κατασφάττειν.» Ἐπεὶ δὲ τὸ πᾶν τῆς ἡμέρας ἤδη παρωχέει καὶ νύξ παρῆν, οἱ Τοῦρκοι ἕτερον τεῖχος ἀντὶ τοῦ ἐρειπωθέντος

ἀνοικοδομήσαντες ἀπηώρησαν τούτου ἕξωθεν στιβάδας καὶ βύρσας καὶ πᾶν τὸ παρατυχὸν πέπλον, ὡς ἂν ἡ σφοδρότης τῶν πεμπομένων λίθων ἐντεῦθεν ὑποχαλῶσα ποσῶς ἐνδίδωσι. 7.8.4 Καὶ ὁ μὲν Τζαχᾶς τὸν προσόντα στόλον αὐτοῦ ἐξοπλίσας καὶ διὰ τῆς ἡπείρου ὥσει ὀκτῶ χιλιάδας στρατεύσας Τούρκους τὴν πρὸς Χίον φέρουσιν ἐβάδιζεν· ὁ δέ γε στόλος αὐτῷ ἐπηκολούθει παραθέων τὴν ἥονα. Ὁ δὲ Δαλασσηνὸς τοῦτο μεμαθηκῶς λῦσαι τὰ πρυμνήσια τοὺς ναυάρχας τοῦ στόλου παρεκελεύσατο ἀποχρῶντας εἰσαγαγὼν ἐν αὐτῷ στρατιῶτας καὶ ἡγεμόνα τὸν Ὠπον, βουλόμενος, εἴ που τούτῳ συναντήσῃ διαπλωζομένῳ κατ' αὐτοῦ, συμμῖξαι πρὸς πόλεμον. Ὁ δὲ Τζαχᾶς τὴν ἡπειρον καταλιπὼν κατευθὺ Χίου τὸν ἀπόπλουν ἐποιεῖτο. Καὶ συναντήσας αὐτῷ περὶ μέσας νύκτας ὁ Ὠπος, ὡς εἶδε καινὴν τινα τὴν ναυλοχίαν ποιούμενον (καὶ γὰρ ἄλυσιν κατασκευάσας παμμεγέθη ἅπαντα τὰ αὐτοῦ ἐδέσμησε πλοῖα, ὡς μήτε τοὺς τρεπομένους ἀποδιδράσκειν δύνασθαι μήτ' αὖ πάλιν τοὺς προεκτρέχειν ἐθέλοντας τῆς ναυτικῆς συντάξεως διακόπτεσθαι), ἐκδειματωθεὶς καὶ μηδὲ προσπελάσαι τούτῳ θαρρήσας ὅλως στρέψας τοὺς οἶακας τὴν Χίον αὐθις ἀνεζήτει. 7.8.5 Ὁ δέ γε Τζαχᾶς σὺν ἐπιστήμῃ ἀκολουθῶν αὐτῷ οὐκ ἐνεδίδου τῆς εἰρεσίας. Ἐπὰν δὲ τῇ Χίῳ προσπελάζειν ἔμελλον, ὁ μὲν Ὠπος τῷ λιμένι πρῶτος τὰς ναῦς προσώρμισε τῆς Χίου (προεφθάκει γὰρ τοῦτον κατασχεῖν ὁ Δαλασσηνός), ὁ δὲ Τζαχᾶς παραπλεύσας τουτονὶ τὸν ἤδη ρηθέντα τῆς Χίου ὄρμον τῷ τεῖχει τοῦ κάστρου τὰς ἰδίας προσεπέλασε ναῦς. Τετράς δὲ τῆς ἑβδομάδος ἦν. Τῇ δὲ μετ' αὐτὴν ἐξελάσας τῶν νηῶν ἅπαντας ἠρίθμει τε καὶ ἀπεγράφετο. Ὁ δέ γε Δαλασσηνός, πολίχνιον τι ἀγχοῦ τοῦ λιμένος εὐρηκώς, ἠφάνισε μὲν τὸν χάρακα ὃν προφθάσας διώρυξε, κεῖθι δὲ κατελθὼν καὶ ἄλλην διώρυχα ποιήσας εἰς ἀποχρῶντα τάφρον αὐτοῦ που τὸ ὀπλιτικὸν κατέθετο. Τῇ δὲ μετ' αὐτὴν ἄμφω τὰ στρατεύματα ἔξοπλισάμενα κατ' ἀλλήλων παρεσκευάζοντο. Ἀλλὰ τὸ μὲν Ῥωμαϊκὸν ἀτρεμοῦν ἵστατο τοῦ Δαλασσηνοῦ κελεύσαντος μηδένα τὸν συνασπισμὸν λύειν. Ὁ δέ γε Τζαχᾶς τὸ πλεῖστον τῆς βαρβαρικῆς παρατάξεως κατὰ τῶν Ῥωμαίων ἰέναι παρέθηξεν, ὀλιγοστοὺς δὲ καὶ ἱππαζομένους συνὲ πεσθαι τούτοις. Τοῦτο οἱ Λατῖνοι θεασάμενοι δόρατα μακρὰ ἐναγκαλισάμενοι κατὰ τῶν βαρβάρων ἐξιπᾶσαντο. Οἱ δὲ οὐ κατὰ τῶν Κελτῶν, ἀλλὰ κατὰ τῶν ἵππων τὰς βολὰς πέμποντες καὶ διὰ τῶν δοράτων δέ τινας πλήξαντες πλείστους ἀνέϊλον καὶ εἴσω τοῦ χάρακος τετραμμένους οὕτω συνήλασαν. Οἱ δ' ἐκεῖθεν ἐνέπιπτον εἰς τὰς ναῦς ἀλογίστῳ φορᾷ. 7.8.6 Τοὺς δὲ Κελτοὺς προτροπάδην φεύγοντας οἱ Ῥωμαῖοι θεασάμενοι καὶ ἐκδειματωθέντες μικρὸν τι ἀναποδίσαντες παρὰ τὸ τεῖχος τοῦ ρηθέντος

ἔστησαν πολυχνίου. Κᾶθ' οὕτως οἱ βάρβαροι εἰς τὴν ἥονα κατεληλυθότες τινὰς τῶν νηῶν ἀφείλοντο. Τοῦτο οἱ ναυτικοὶ θεασάμενοι λύσαντες τὰ πρυμνήσια ἀπέρραξαν τῆς χέρσου καὶ τὰς ἀγκύρας χαλάσαντες ἴσαντο караδοκοῦντες τὸ μέλλον. Ὁ μέντοι Δαλασσηνὸς παραπεπλευ κέναι τὰς περὶ τὸ δυτικώτερον μέρος ἀκτὰς τῆς νήσου καὶ τὴν Βολισσὸν καταλαβεῖν παρεκελεύσατο καὶ τὴν αὐτοῦ ἀπεκδέχεσθαι ἔλευσιν· ἡ δὲ Βολισσὸς πολίχinion κατὰ τὸ ἀκρωτήριον ταυτησὶ τῆς νήσου διακεῖμενον. Σκύθαι δὲ τινες προσεληλυθότες τῷ Τζαχᾶ τὴν τοῦ Δαλασσηνοῦ βουλὴν προκατήγγειλαν. Ὁ δὲ ἔνθεν μὲν τληνικαῦτα πεντή κοντα σκοποὺς ἐπαφῆκε θᾶπτον αὐτῷ διαμηνύσασθαι, ὀπηνίκα τὸ ναυτικὸν τοῦ Δαλασσηνοῦ τὰ πρυμνήσια λύειν ἐπείγεται, ἐκεῖθεν δὲ τὸν Δαλασσηνὸν μετεπέμπετο, ὡς τάχα τὰ περὶ εἰρήνης βουλόμενος ἐπερωτῆσαι, ἀπεγνωκῶς οἶμαι παντάπασιν πρὸς τὸ τοῦ Δαλασσηνοῦ γενναῖον καὶ φιλοκίνδυνον ἀφορῶν. Ὁ δὲ ἐς νέωτα κατὰ τὸ ἄκρον τῆς παρεμβολῆς ἐξεληλυθέναι τῷ Τζαχᾶ ἐπηγγείλατο καὶ ἀκοῦσαί τε καὶ εἰπεῖν, ὅποσα ἄμφω τούτοις συνδόξειεν. 7.8.7 Οὐδ' ὁ βάρβαρος πρὸς τοῦτο ἀνένευσεν, ἀλλὰ πρωΐας ἄμφω τῷ στρατηγῷ κατὰ ταῦτὸν ἐληλυθέτην. Καὶ τῆς ὁμιλίας ὁ Τζαχᾶς κατήρχεν ὀνομαστὶ τοῦτον καλέσας· «Ἴσθι ἐμὲ εἶναι τὸ μειράκιον ἐκεῖνο ὅπερ πάλοι τὴν Ἀσίαν κατατρέχον καὶ ἐκθύμως μαχόμενον ἐξ ἀπειρίας ἀπατηθὲν ἐάλων παρὰ τοῦ Καβαλικά ἐκείνου Ἀλεξάνδρου. Κάντεῦθεν ζωγρία παρ' αὐτοῦ τῷ αὐτοκράτορι Νικηφόρῳ τῷ Βοτανειάτῃ προσενεχθὲν παραχρήμα τῇ τῶν πρωτο νωβελλισίμων ἀξία τετίμημαι καὶ δωρεῶν μεγάλων ἀξίῳ θεῖς ὑπεσχόμεν δουλειάν αὐτῷ. Ἐξ οὗτου δὲ τὰς τῆς βασιλείας ἡνίας ὁ Κομνηνὸς Ἀλέξιος περιζώσατο, ἐκκέκοπται ἅπαντα. Κἀγὼ μὲν οὖν ἤδη τὸ τῆς ἔχθρας αἴτιον ἀπαγγέλλων ἦκω. Μαθέτω δὲ ταῦτα καὶ ὁ αὐτὸ κράτωρ καὶ εἴπερ βουληθῇ τὴν ἀναφυεῖσαν ἔχθραν δια λυθῆναι, ὅποσα λαβεῖν ὀφείλων ἐστέρημαι ἀνελλιπῶς ἀποδοθῆτω μοι ἅπαντα. Εἰ δέ σοι δοκεῖ καὶ τὰ τέκνα ἡμῶν συναφθῆναι, προβεβλήσθω μέσον ἡμῶν ἔγγραφος ἡ περὶ τούτου συμφωνία, ὡς ἔθος τοῖς Ῥωμαίοις καὶ ἡμῖν τοῖς βαρβάροις ἐστί. Κᾶθ' οὕτω τῶν ἀπάντων τῶν ἤδη ῤηθέντων πέρας ἐσχηκόντων ἀπάσας τὰς νήσους, αἷς αὐτὸς καταδραμὼν τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐξουσίας ἀφειλόμην, διὰ σοῦ ἀντιτρέσω πρὸς τὸν αὐτοκράτορα καὶ τὰς μετ' αὐτοῦ σπονδὰς ἀποπληρώσας πρὸς τὴν ἐμὴν ἐπαναστρέψω πατρίδα.» 7.8.8 Ταῦτα δὲ ὁ Δαλασσηνὸς σκῆψιν λογισάμενος ὡς ἅτε τὸ τῶν Τούρκων ἦθος δολερὸν πάλοι γινώσκων ἀνεβάλλετο τέως τὴν τῶν αἰτουμένων ἐκπλήρωσιν παραγυμνῶσας ἅμα καὶ ἦν ἔσχε περὶ αὐτοῦ ὑπόληψιν καὶ φάμενος ὡς «Οὔτε σύ, ὡς ἔφησθα, τὰς νήσους πρὸς ἐμέ

παραδώσεις, οὔτε ἐγὼ βουλῆς ἄτερ τοῦ αὐτοκράτορος πρὸς ἅπερ αὐτὸς ἐκεῖθεν ἐξ ἐκείνου καὶ ἐμοῦ ἐπιζητεῖς κατα θέσθαι δύναμαι. Ἄλλ’ ἐπεὶ δοῦξ μέγας ὁ Ἰωάννης καὶ γυναικάδελφος τοῦ αὐτοκράτορος ὅσον ἤδη μετὰ παντὸς καταλαμβάνει τοῦ στόλου ἐξ ἡπείρου τε καὶ θαλάττης δυνάμεις πολλὰς συνεπαγόμενος, ἐκεῖνος ἀκουσάτω τῶν παρὰ σοῦ λεγομένων. Καὶ οὕτως, εὖ ἴσθι, αἱ μετὰ τοῦ αὐτοκράτορος σπονδαὶ αὐτοῦ τὴν εἰρήνην μεσάζοντος πέρας λάβοιεν.» 7.8.9 Καὶ γὰρ τουτονὶ τὸν Δούκαν Ἰωάννην εἰς Ἐπίδαμνον ὁ αὐτοκράτωρ μετὰ στρατιᾶς ἀξιωμαχοῦ ἐξέπεμψεν ἅμα μὲν καὶ περὶ τὴν τοῦ Δυρραχίου φρουρὰν ἐπιμελῶς διαπονεῖσθαι, ἅμα δὲ καὶ τὴν μετὰ τῶν Δαλματῶν ἀναδήσασθαι μάχην. Ὁ γὰρ οὕτω καλούμενος Βοδίνος μαχιμώτατος ὢν καὶ ραδιουργίας πλήρης οὐ μέχρι τῶν ἰδίων ὁρίων ἐστάναι ἠβούλετο, ἀλλ’ ὁσημέραι τὰς ἔγγιστα Δαλματίας κωμπούλεις κατατρέχων τοῖς ἰδίοις προσετίθει ὁρίοις. Ὁ δὲ Δούκας Ἰωάννης ἐνῆντα τοὺς πρὸς τῷ ἐνὶ δέκα εἰς τὸ Δυρράχιον ἐνδιατρίψας πολλὰ μὲν τῶν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν Βολκάνου ἀφηρεῖτο φρούρια, πολλοὺς δὲ καὶ ζωγρίαν Δαλμάτας πρὸς τὸν αὐτοκράτορα ἐξαπέστειλε καὶ τέλος καρτερὰν μετὰ τοῦ Βοδίνου μάχην συναρράξας καὶ αὐτὸν κατέσχευεν. Ἄνδρα δὲ τὸν Δούκαν τοῦτον Ἰωάννην μαχιμώτατον ὁ αὐτοκράτωρ ἐκ πολλῶν ἐγνωκὼς καὶ περὶ τὰ πολεμικὰ ἐπιτήδειον καὶ μὴδ’ ὅπως οὖν τὰ παρ’ αὐτοῦ ἐντεταλμένα ἀθετεῖν ἐθέλοντα, ἐπεὶ τοιοῦτο τοῦ ἀνδρὸς κατὰ τοῦ Τζαχᾶ ἐδέετο, μεταπεμπάμενος αὐτὸν ἐκεῖθεν ὁ αὐτοκράτωρ μετὰ πολλῶν δυνάμεων ἐξ ἡπείρου καὶ θαλάττης κατὰ τοῦ Τζαχᾶ ἐξέπεμψε δοῦκα τοῦ στόλου μέγιστον κατονομάσας. Ὅπως δὲ μετ’ αὐτοῦ μάχας συνῆψε καὶ ἐν ὅσοις κινδύνοις ἑαυτὸν ἐπιρρίψας νικητὴς ἀνεφάνη, ὁ λόγος ἐν ὑστέροις δηλώσειε. 7.8.10 Τοῦτον προσδόκιμον ὁ Δαλασσηνὸς ἔχων ἐν τῇ πρὸς τὸν Τζαχᾶν ὁμιλίᾳ τὸ πᾶν εἰς τὸν ἐρχόμενον Δούκαν ἐφαίνετο ἀνατιθέμενος. Ὁ δὲ Τζαχᾶς τὸ ὁμηρικὸν ἐκεῖνο ἔπος ἐδόκει λέγειν «Νῦν ἤδη τελέθει, ἀγαθὸν καὶ νυκτὶ πῦρ θάλλει.» Αὐγαζούσης δὲ τῆς ἡμέρας πολλὰ τῶν χρειωδῶν κομίσει ὑπέσχετο. Ἄπαντα δὲ δόλος ἦν καὶ ἀπάτη, καὶ ὁ Δαλασσηνὸς οὐ πόρρω σκοποῦ ἔβαλλε. Κατὰ γὰρ τὸ περίορθρον λαθὼν ὁ Τζαχᾶς καὶ περὶ τὴν ἡὺν τῆς Χίου κατεληλυθὼς οὐρίου τυχὼν πνεύματος τὴν Σμύρνην κατέλαβεν ἐφ’ ᾧ πλείονας συναγροχέει δυνάμεις καὶ αὐθις ἐπαναστρέψας ἐν Χίῳ καταλαβεῖν. Ἄλλ’ οὐδ’ ὁ Δαλασσηνὸς δεῦτερος πρὸς τὰς τοῦ Τζαχᾶ μηχανὰς ἐφαίνετο. Εἰσελθὼν γὰρ ἐν τοῖς παρατυχοῦσι πλοίοις μετὰ τῶν ὑπ’ αὐτὸν τὴν Βολισσὸν κατέλαβε· καὶ τὰς τε ναῦς περιποιησάμενος καὶ ἐλεπόλεις ἐτέρας παρασκευασάμενος τούς τε στρατιῶτας διαναπαύσας καὶ πλείονας τούτων

συμπαλαβὼν αὐθις ὅθεν ἐξῆι ἐπ' ἀνέστρεψε. Καὶ καρτερὸν μετὰ τῶν βαρβάρων συνήρασε πόλεμον καὶ καθελὼν τὰ τεῖχη ἔχει ρώσατο τὴν πόλιν τοῦ Τζαχᾶ τὴν Σμύρνην ἔτι περινοστοῦντος. Κάκειθεν λειοκύμονα τὴν θάλασσαν εὐρηκῶς εὐθυπλοήσας μετὰ τοῦ στόλου παντὸς κατέλαβε τὴν Μιτυλήνην.

7.9.1 Οὕτω δὲ ὁ αὐτοκράτωρ τὰ κατὰ τὸν Τζαχᾶν διαθέμενος, ἐπεὶ τοὺς Σκύθας αὐθις τὸ Ῥούσιον καταλαμβάνειν μεμαθήκει καὶ κατὰ τὸ Πολυβοτὸν τὸν χάρακα πῆξασθαι, ἐξεληλυθὼς ὡς εἶχε τῆς Κωνσταντίνου τὸ Ῥούσιον κατέλαβε. Συνείπετο δὲ τούτῳ καὶ ὁ αὐτόμολος Νεάντζης δεινὴν τινὰ καὶ βύθιον μελέτην κατ' αὐτοῦ τεκταινόμενος· συμπάρῃν δὲ καὶ ὁ Καντζὸς καὶ ὁ Κατράνης ἄνδρες πολέμων μεμνημένοι καὶ ζέοντα πρὸς τὸν αὐτοκράτορα πόθον ἔχοντες. Ἀπόμοιραν δὲ ἱκανὴν τῶν Σκυθῶν πόρρω θεασάμενος τὴν μετ' αὐτῶν ἐναποδύεται μάχην. Πολλοὶ μὲν οὖν τῶν Ῥωμαίων ἐν τῷ μάχεσθαι πίπτουσι, τινὲς δὲ καὶ ζωγρηθέντες παρὰ τῶν Σκυθῶν κτείνονται, ἱκανοὶ δὲ καὶ μέχρις αὐτοῦ Ῥουσίου κομίζονται. 7.9.2 Ἀλλὰ ταῦτα μὲν τὰ κατὰ τοὺς προνομῆς τῶν Σκυθῶν· ὁ δὲ βασιλεὺς τῶν καλουμένων Μανιακατῶν Λατίνων καταλαβόντων θαρσήσας ἐβουλεύετο τῇ μετ' αὐτὴν τὸν μετὰ τῶν Σκυθῶν κατασυστάδην ἀναδέξασθαι πόλεμον. Ἐπεὶ δ' οὐ πολὺ τὸ μεταίχμιον ἀμφοῖν τοῖν στρατευμάτων ἔτυχεν ὄν, τὴν ἐνύαλιον οὐκ ἀπεθάρρηνεν ἡχῆσαι σάλπιγγα θέλων προαρπάσαι τὴν μάχην. Μεταπεμψάμενος οὖν τὸν περὶ τὴν τῶν βασιλικῶν ἱεράκων θεραπείαν διαπονούμενον Κωνσταντῖνον προστάτην τύμπανον ἐσπέρας ἀναλαβόμενον τύπτειν δι' ὅλης νυκτὸς περινοστοῦντα τὸ στράτευμα καὶ διακηρυκεῖν ἑτοὶ μάχεσθαι, ὅτι περ ἀνγαζούσης τῆς αὔριον ἀπερισαλίγκτως τὸν μετὰ τῶν Σκυθῶν ὁ αὐτοκράτωρ βούλεται συνάψαι πόλεμον. Οἱ δὲ Σκύθαι τοῦ Πολυβοτοῦ ἀπάραντες προκαταλαμβάνουσι τόπον καλούμενον Ἄδην κάκειθι τὸν χάρακα πῆγνυνται. Οὕτω μὲν οὖν ὁ αὐτοκράτωρ ἐξ ἐσπέρας αὐτῆς παρεσκευάζετο· ἀνγαζούσης δὲ ἡμέρας διελὼν τὸ στράτευμα καὶ εἰς φάλαγγας καταστήσας ἔεται κατ' αὐτῶν. 7.9.3 Οὕτω δὲ τῆς συμβολῆς τοῦ πολέμου γενομένης, ἀλλ' ἐκάς του τῶν ταγμάτων ἔτι καθισταμένου ὁ Νεάντζης κατὰ τινὰ παρακειμένην ἀκρολοφίαν ἀνελθὼν ἐφ' ᾧ κατασκοπῆσαι μὲν τὰς Σκυθικὰς παρατάξεις, ὡς ἔλεγεν, ἀγγελίαν δὲ τῷ αὐτοκράτορι τῆς αὐτῶν καταστάσεως συγκομίσαι, ἅπαν τοῦναντίον ἐποίει. Καὶ τῇ ἰδίᾳ διαλέκτῳ τοῖς Σκύθαις τηνικαῦτα συνεβούλευε τὰς ἀμάξας μὲν

στοιχηδὸν κατα στήσαι, αὐτοὺς δὲ μὴ δεδιέναι τὸν αὐτοκράτορα τετραμμένον τε ὄντα ἤδη ἐκ τῆς προτεραίας ἡττης καὶ πρὸς φυγὴν ἔτοιμον σπάνιν τῶν στρατευμάτων καὶ τῶν συμμάχων ἔχοντα. Ταῦτ' εἰπὼν κάτεισι πρὸς τὸν αὐτοκράτορα. Μιζοβάρβαρος δὲ τις εἰδήμων τῆς Σκυθικῆς διαλέκτου συνεῖς τὰ πρὸς τοὺς Σκύθας παρὰ τοῦ Νεάντζη λεχθέντα ἀπαγγέλλει πάντα τῷ βασιλεῖ. Ἐν αἰσθήσει δὲ τούτου γενόμενος ὁ Νεάντζης ἀνεζήτει τὸν ἔλεγχον· ἀναισχύντως δ' ὁ μιζοβάρβαρος ἐς μέσον ἐλθὼν ἤλεγχεν. Ἐκεῖνος δὲ ἀθρόον τὸ ξίφος σπασάμενος ἀπέκοψε τὰνθρώπου τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ τε τοῦ βασιλέως ὀρώντος καὶ ἐκατέρωθεν τῶν φαλάγγων ἵσταμένων. 7.9.4 Καὶ οἶμαι τὴν ὑποψίαν τῆς συκοφαντίας ὁ Νεάντζης ἐκκλίνων ἐκ τῆς σφαγῆς τοῦ συκοφαντοῦντος ὑποπτον μᾶλλον ἑαυτὸν καθιστᾷ. Τί γὰρ μὴ τὸν ἔλεγχον περιέμενεν; Ἄλλ', ὡς ἔοικε, γλῶτταν ἐθέλων προαναριεῖν ἐξορχουμένην τὰς κατ' αὐτὸν δολιότητος τολμᾷ τι καὶ παραβολώτερον πρᾶγμα ποιήσας βαρβαρικῆς μὲν ψυχῆς ἄξιον, ὑποπτον δὲ τοσοῦτον ὅσον καὶ τόλμης ἐφίκετο. Οὐ μὴν ὁ βασιλεὺς εὐθὺς ἐπεπορεύσατο τὸν βάρβαρον οὐδὲ ἐπεξῆλθε δέον ὄν, ἀλλὰ τὴν μὲν καρδίαν παλ' ὀκνην εἰς θυμὸν καὶ ὀργὴν ἐπέσχευεν αὐτίκα, ἵνα μὴ προσοβήσῃ τὴν θήραν καὶ ταραξῇ τὰς φάλαγγας. Ἐταμειύετο δὲ καὶ ὑπάρυττε τὴν ὀργὴν τῷ Νεάντζῃ τούτου προδοσίαν τοῦ ἀνδρὸς καὶ τὴν ἀποστασίαν καὶ ἀπὸ τῶν προειργασμένων καὶ ἐξ ἄλλων προμαντευόμενος. Ἐπὶ ξυροῦ γὰρ ἀκμῆς εἰστίκει τὰ τοῦ πολέμου, καὶ διὰ τοῦτο περιυλακτοῦντα τὸν θυμὸν ὁ βασιλεὺς τέως ἐπέιχεν, ἀπορῶν τὸν θνητὰ ὅτι καὶ δράσειεν. 7.9.5 Ὁ μὲντοι Νεάντζης μετὰ μικρὸν προσελθὼν καὶ τοῦ σφετέρου ἀποβάς ἵππου ἄλλον ἡτεῖτο τὸν βασιλέα. Καὶ δίδωσιν αὐτῷ παραχρῆμα ἵππον τῶν ἐκκρίτων μετὰ τῆς βασιλικῆς ἐφεστρίδος. Εἰς ὃν ἀναβάς, ἐπεὶ τὰ τάγματα κατ' ἀλλήλων διὰ τοῦ μεσαιχμίου ἤδη ἦσαν, σχῆμα κατὰ τῶν Σκυθῶν ἱππασίας ποιησάμενος τὴν ἀκωκὴν τοῦ δόρατος ὀπισθεν στρέψας πρὸς τοὺς ὁμογενεῖς φοιτᾷ πολλὰ κατὰ τῆς βασιλικῆς παρατάξεως αὐτοῖς παραινῶν. 7.9.6 Οἱ δὲ ταῖς ὑποθημοσύναις αὐτοῦ χρώμενοι καρτερόν τὸν μετὰ τοῦ αὐτοκράτορος συνὰ ψαντες πόλεμον τρέπουσι κατὰ κράτος. Ὁ δὲ βασιλεὺς διασπασθείσας τὰς φάλαγγας ὀρῶν καὶ φεύγοντας ἅπαντας ἐν ἀμηχανίᾳ γενόμενος παρακινδυνεύειν ἀλόγως οὐκ ἤθελεν. Ἐνθεν τοὶ καὶ τὰς ἡνίας στρέψας μέχρι τοῦ ρέοντος ποταμοῦ ἐγγὺς τοῦ Ρουσίου καταλαμβάνει. Κάκειθεν τὸν χαλινὸν ἀνασειράσας μετὰ τινων λογάδων ὡς ἐνὸν πρὸς τοὺς διώκοντας ἀπεμάχετο ἱππασίας κατ' αὐτῶν ποιούμενος, πολλοὺς δὲ καὶ κτείνων, ἔστιν οὗ καὶ αὐτὸς πληττόμενος. Ἐπειδὴ δὲ ἐξ

έτέρου μέρους καὶ Γεώργιος ὁ Πύρρος καλούμενος φεύγων τὸν ποταμὸν κατελάμβανεν, ἐμβριμησάμενος τοῦτον ὁ αὐτοκράτωρ μετεκαλέσατο πρὸς ἑαυτόν. Ὡς δὲ τὸ ἰταμὸν τῶν Σκυθῶν ἐώρα καὶ ὅτι ὅσαι ὥραι πληθύνουσι καὶ ἄλλων ἐρχομένων εἰς τὴν αὐτῶν ἀρωγὴν, τὸν μὲν Γεώργιον αὐτοῦ που καταλέλοιπε μετὰ τῶν λοιπῶν παραγγείλας μετὰ φειδοῦς ἀντικαθίστασθαι τοῖς Σκύθαις, μέχρις ἂν αὐτὸς ἐπανέλθοι. Γοργῶς δὲ τοῦ ἵππου τὸ ψάλιον περιστρέψας τὴν περαίαν τοῦ ποταμοῦ καταλαβὼν εἴσεισιν εἰς τὸ Ῥούσιον, καὶ ὅσους τῶν φευγόντων στρατιωτῶν κείθι κατέλαβε, καὶ τοὺς αὐτόχθονας ἅπαντας Ῥουσιώτας ὅποσοι στρατεύσιμον τὴν ἡλικίαν εἶχον, ἀλλὰ καὶ αὐτοὺς δὴ τοὺς ἀγρότας μετὰ τῶν ιδίων ἀμαξῶν παρεκελεύσατο θάπτον ἐξεληλυθότας παρὰ τῷ χεῖλει τοῦ ποταμοῦ καταστήναι. Τούτου δὲ θάπτον ἢ λόγος γεγονότος καὶ κατὰ στοίχους τινὰς καταστήσας αὐτοὺς αὖθις πρὸς τὸν Γεώργιον διαπεράσας ἀναδεδραμήκει, καίτοι ὑπὸ τεταρταίου ῥίγους πιεζόμενος, ὥς καὶ τοὺς ὁδόντας ὑπὸ τῆς φρίκης προσαράσσειν. 7.9.7 Ἐπισυναχθὲν δὲ καὶ τὸ ἅπαν Σκυθικὸν στράτευμα ὡς τὴν διττὴν ἐθεάσαντο παράταξιν καὶ τὸν αὐτοκράτορα οὕτως ἀγωνιζόμενον, τὸ φιλοκίνδυνον αὐτοῦ ἐπεγνωκότες καὶ ὅτι ὁ αὐτὸς κἀν ταῖς νίκαις κἀν ταῖς ἡτταῖς ἐστί, τὴν ἀνύποιστον τούτου ἐπεγνωκότες ὁρμὴν ἐστήκεσαν μὴ ἀποθαρροῦντες τὴν μετ' αὐτοῦ συμπλοκήν. Ὁ δὲ αὐτοκράτωρ τὸ μὲν τι ὑπὸ τοῦ ῥίγους συνεχόμενος, τὸ δὲ πλείστον ὅτι οὐπω οἱ σκεδασθέντες ἅπαντες ἔφθασαν συνεληλυθῆναι, ἵστατο καὶ αὐτὸς παραθέων καὶ μετρίως ἱππαζόμενος καὶ κατ' αὐτῶν θάρσος ἐνδεικνύμενος. Συνέβαινεν οὖν ἅμφω τὰ στρατεύματα ἀτρεμοῦντα μέχρις ἐσπέρας ἐστάναι. Ἐπεὶ δ' ἡ νύξ ἤδη προΐει, ἀμαχητὶ πρὸς τὰς ιδίας ἐπανεστρεψαν παρεμβολάς. Ἐδεδίεσαν γὰρ καὶ ἀποθαρρεῖν οὐκ εἶχον τὸν πόλεμον. Οἱ δὲ γε κατὰ τὴν πρώτην μάχην ἄλλοσε ἄλλαχῇ σκεδασθέντες κατὰ μικρὸν αὖθις πρὸς τὸ Ῥούσιον ἐπανήρχοντο· οἱ πλείους δὲ τοῦ των καὶ μάχης παντελῶς ἄγευστοι. Ὁ δὲ γε Μοναστράς καὶ Οὐζᾶς καὶ ὁ Συνέσιος, ἄνδρες ἀρηίφιλοι καὶ μαχιμώτατοι, διὰ τοῦ Ἀσπρου καλουμένου τῷ τότε διελθόντες χωρίου ἀπόμαχοι καὶ αὐτοὶ τὸ Ῥούσιον καταλαμβάνουσιν.

7.10.1 Ὁ δὲ αὐτοκράτωρ ὑπὸ τοῦ συνεχόντος αὐτὸν, ὥς ἔφην, ῥίγους βιαζόμενος κατεκλίθη μικρὸν ἑαυτὸν ἀνακτησόμενος. Ἀλλ' ὅμως οὐδ' οὕτως ἡρέμει σκεπτόμενος τί ἂν χρὴ τὴν αὔριον ποιῆσαι. Προσελθὼν δ' ὁ Τατράνης (Σκύθης δὲ οὗτος ὁ ἀνὴρ πολλάκις αὐτομολήσας πρὸς τὸν

αὐτοκράτορα καὶ παλινδρομήσας αὖθις οἶκαδε καὶ τοσαυτάκις παρ' αὐτοῦ συμπαθείας ἀξιώθεις καὶ πολλὸν τὸν πόθον εἰς αὐτὸν διὰ τὴν τοσαύτην ἀνεξικακίαν ἐσχηκώς τὰ ὑπὲρ αὐτοῦ τοῦ λοιποῦ ὅλη ψυχῇ καὶ φρονῶν καὶ πραγ ματευόμενος) ἔφη· «Ἐλπίς ἐστὶ μοι, βασιλεῦ, κατὰ τὴν αὖριον τοὺς Σκύθας κυκλῶσαι ἡμᾶς καὶ οὕτω τὸν μεθ' ἡμῶν ἀναζητῆσαι πόλεμον. Χρὴ τοίνυν προλαβόντας ἔξω τῶν τειχῶν ἀνγαζούσης ἡμέρας παρατάξασθαι.» Ἐπαι νέσας δὲ τοῦτον ὁ βασιλεὺς καὶ ἀποδεξάμενος τῆς βουλῆς συνέθετο ἡλίου ἀνίσχοντος πέρας ταύτην λαβεῖν. Ὁ δὲ ταῦτ' εἰπὼν ἀπελθὼν τοιαῦτα πρὸς τοὺς ἡγεμόνας ἀπεστο μάτισε τῶν Σκυθῶν· «Μὴ ἐπαίρεσθε διὰ τὰς προγεγενη μένας ἦττας τοῦ αὐτοκράτορος, μηδὲ ὀλιγοστοὺς ὀρῶντες ἡμᾶς τὴν μεθ' ἡμῶν ἐπ' ἀγαθαῖς ἐλπίσι θαρρεῖτε μάχην. Ἄμαχος τὴν ἰσχύν ἐστιν ὁ κρατῶν καὶ πολὺ μισθοφορικὸν ὅσον ἤδη ἐλπίζεται καταλαβεῖν. Καὶ εἰ μὴ τὴν μετ' αὐτοῦ εἰρήνην ἀσπάσεσθε, τὰ σώματα ὑμῶν οἰωνοὶ ἔδονται.» 7.10.2 Τοιαῦτα μὲν τὰ τοῦ Τατράνη πρὸς τοὺς Σκύθας. Ὁ δέ γε αὐτοκράτωρ μελετήσας τοὺς κατὰ πεδιάδα νεμομένους ἵππους αὐτῶν ἀναλαβέσθαι (ἦσαν γὰρ παμπληθεῖς) ληξο μένων ὁσημέραι τε καὶ νύκτες τὴν ἡμεδαπὴν χώραν μετα πεμψάμενος τόν τε Οὐζᾶν καὶ τὸν Μοναστρᾶν ἐπέσκηψε μεθ' ἱππέων ἐκκρίτων ἐξ ὀπισθίων τῶν Σκυθῶν διελθόντας κατὰ τὸ περίορθρον τὰς πεδιάδας καταλαβεῖν καὶ τοὺς ἵππους ἅπαντας καὶ τᾶλλα κτήνη σὺν αὐτοῖς νομεῦσιν ἀναλαβέσθαι καὶ μὴ δεδιέναι παρεκελεύετο. «Ἡμῶν γάρ, φησι, κατὰ πρόσωπον αὐτοῖς μαχομένων ὑμεῖς ῥαδίως τὸ κελευσθὲν ἐκπληρώσετε.» Οὐδαμῶς δὲ τοῦ σκοποῦ διημάρ τηκεν· ὁ γὰρ λόγος ἔργον εὐθὺς ἐγεγόνει. 7.10.3 Αὐτὸς δὲ τὴν κατ' αὐτοῦ τῶν Σκυθῶν ἐπέλευσιν προσδόκιμον ἔχων οὐκ ἐδίδου ὕπνον τοῖς ὀφθαλμοῖς, οὐδ' ἐπινυστάζων ὅλως ἦν, ἀλλὰ μεταπεμπόμενος δι' ὅλης νυκτὸς τοὺς στρατιώ τας καὶ μᾶλλον τοὺς τῆς τοξείας εἰδήμονας πολλὰ περὶ τῶν Σκυθῶν ὁμίλει ἐπαλείφων οἶον αὐτοὺς καὶ τὰ συνοί σοντα πρὸς τὴν ἐλπιζομένην ἐς νέωτα μάχην ξυμβουλεύων, ὅπως δεῖ τόξον τείνειν καὶ βέλη πέμπειν, ἐστὶν οὐ καὶ τοὺς ἵππους ἀνασειράζειν καὶ αὖθις ἐνδιδόναι τὸν χαλινὸν καὶ ἀποβαίνειν τῶν ἵπων, εἰ καὶ τοῦτο χρὴ. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν τὰ τῆς νυκτὸς ἔργα· μικρὸν δὲ ὑπνώσας, ἐπεὶ τῆς ἡμέρας ἤδη ἐπιφωσκούσης οἱ λογάδες ἅπαντες τῶν Σκυθῶν διαπεραιωθέντες τὸν ποταμὸν τὸν πόλεμον ἀναζητεῖν ἐφύκεσαν καὶ ἤδη πέρας ὁ τοῦ αὐτοκράτορος ἐλάμβανε στο χασμός (δαινὸς γὰρ ἦν προϊδέσθαι τὸ μέλλον ἐμπειρίαν πολλὴν τῇ πυκνότητι τῶν ὁσημέραι κατ' αὐτοῦ ἐπανιστα μένων πολέμων λαβών), ἐπιβὰς παραχρῆμα τοῦ ἵπου τὴν ἐνυάλιον

ήχησαι προσέταττε σάλπιγγα καὶ τὰς φάλαγγας καταστησάμενος αὐτὸς ἐπὶ τοῦ μετώπου εἰστήκει. Ὅρῳν δὲ τοὺς Σκύθας ἰταμώτερον ἢ πρότερον ἐπικαταλαμβάνον τας παραχρῆμα τοὺς τῆς τοξείας εἰδήμονας ἀποβῆναι τῶν ἵππων καὶ βάδην κατ' αὐτῶν ἰέναι ἐπέσκηψε καὶ συνεχῇ τὰ τόξα τείνειν· τὸ δέ γε λοιπὸν τῆς παρατάξεως κατόπιν τούτων ἴετο καὶ αὐτὸς ὁ αὐτοκράτωρ τὸ μέσον διέπων τοῦ στρατεύματος. 7.10.4 Οἱ δὲ τοῖς Σκύθαις μετὰ τόλμης προσέβαλον. Καρτερᾶς δὲ τῆς μάχης γεγонуίας τὸ μὲν τῇ πυκνότητι τῶν βελῶν, τὸ δὲ καὶ τὸν τοῦ ῥωμαϊκοῦ συντάγματος συνασπισμὸν ὁρῶντες καὶ αὐτὸν δὴ τὸν αὐτοκράτορα ἐκθύμως μαχόμενον ἐκδειματωθέντες παλιμπόρευτοι γεγόνεσαν τὸν ποταμὸν εἰς τοῦπίσω σπεύδοντες διαπερᾶν πρὸς τὰς σφῶν ἄρμαμάξας τὴν φυγὴν ποιοῦμενοι. Ἐδίδωκον γὰρ ὅλους ῥυτῆρας ἀφέντες οἱ τῆς ῥωμαϊκῆς φάλαγγος, οἱ μὲν τοῖς δόρασι κατὰ τὰ μετάφρενα παίοντες, οἱ δὲ τοῖς βέλεσι τούτους βάλλοντες. Πολλοὶ μὲν οὖν πρὸ τοῦ παρὰ τὸ χεῖλος ἐφθακέναι τοῦ ποταμοῦ ἀναιρεθέντες πίπτουσι, πολλοὶ δὲ καὶ ἀνὰ κράτος φεύγοντες ταῖς δίναις ἐμπίπτοντες τοῦ ποταμοῦ παρασυρόμενοι ἐναπεπνίγοντο. Ἐκθυμότερον δὲ ἀπάντων κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην οἱ περὶ τὸν αὐτοκράτορα διαπονούμενοι θεράποντες ἠγωνίσαντο· ἦσαν γὰρ ἀκμῆτες ἅπαντες. Ὁ δὲ γε αὐτοκράτωρ ἔκδηλος ἀριστεὺς καὶ κατὰ ταυτηνὴν τὴν ἡμέραν ἀναδειχθεὶς νικητὴς πρὸς τὴν ἰδίαν παρεμβολὴν ἐπανέστρεψεν.

7.11.1 Ἐπὶ τρισὶ γοῦν ἡμέραις αὐτοῦ που διαναπαυσάμενος ἐκεῖθεν ἀπάρας καταλαμβάνει τὴν Τζουρουλόν. Σκοπήσας δὲ ὡς χρὴ μὴ ταχέως ἐκεῖθεν μεταστῆναι, τάφρον ἀπο χρῶσαν πρὸς τὸ ἀνατολικώτερον μέρος τοῦ πολιχνίου ταῖς προσοῦσαις αὐτῷ δυνάμεσι διορύξας τὴν τε βασιλικὴν σκηνὴν καὶ τὰς σκευὰς ἀπάσας εἴσω τούτου κατέθετο. Οἱ δὲ Σκύθαι ἐπίοντες καὶ οὗτοι κατὰ τῆς Τζουρουλοῦ, ἐπειδὴ προκαταλαβεῖν τὸν αὐτοκράτορα ταύτην ἠκηκόεισαν, δια βεβηκότες τὸν ἀνὰ τὴν πεδιάδα ῥέοντα ποταμὸν ἀγχοῦ που τοῦ πολιχνίου τούτου (Ξηρόγυψον τοῦτον ἐγχωρίως κατονομάζουσι) τὸν χάρακα ἐπῆξαντο μεταξὺ ὄντες τοῦ τε ποταμοῦ καὶ τοῦ πολιχνίου. Καὶ οἱ μὲν ἦσαν ἔξωθεν τὴν πόλιν ταύτην κυκλώσαντες· ὁ δὲ βασιλεὺς ἔνδον ἐναπεῖ ληπτο καθάπερ πολιορκούμενος. Ἀλλ' ἐπεὶ νῦν κατέλαβεν, ἄλλοι μὲν ῥα θεοὶ τε καὶ ἀνέρες ἱπποκορυσταί, τοῦτο δὴ τὸ τῆς Καλλιόπης Ὀμήρου, εὗδον· τὸν δὲ αὐτοκράτορα Ἀλέξιον οὐκ ἔχε νήδυμος ὕπνος, ἀλλὰ διηγρύπνει τε καὶ ἀνείλιττε λογισμοὺς ὅπως

τὸ θράσος τῶν βαρβάρων τέχνη καταγωνίσηται. 7.11.2 Ἰδὼν τοίνυν ὡς τὸ πολίχνιον τοῦτο ἢ Τζουρουλὸς ἐπὶ λόφου ἀνεστηκότος τετείχιστο, τὸ δὲ βάρ βαρον ἅπαν κάτω που περὶ τὴν πεδιάδα ηὔλισατο, ἐπεὶ μὴ ἀποχρῶσαν πρὸς τοσαῦτα πλήθη δύναμιν εἶχεν ὥστε τὴν μετ' αὐτῶν ἀποθαρρῆσαι κατασυστάδην μάχην, ἐπινοεῖται τι καὶ μάλα εὐμήχανον. Ἀναλαβόμενος τὰς τῶν οἰκητόρων ἀμάξας καὶ ταύτας ἀφελὼν ἀπὸ τῶν ἐπικραββάτων τοὺς τε τροχοὺς καὶ τοὺς ἄξονας ἄνω κατέσχε κᾶθ' οὕτως ἔξω τοῦ τείχους ἐπὶ τῶν κρηδένων ἐφεξῆς ἀπαιωρεῖ διὰ τινων καλωδίων ἐναποδεσμουμένων ταῖς ἐπάλξεσι τῶν τειχῶν. Καὶ ἅμα τε τοῦτο ἐνενόησε καὶ εἰργάσατο. Καὶ μιᾷς ὥρας ἐναπεκρέμαντο κύκλῳ οἱ τροχοὶ μετὰ τῶν ἄξόνων ὥσπερ τινὲς ἐφεξῆς κύκλοι κείμενοι καὶ ἀλλήλοις ἐγγίζοντες καὶ τοῖς ἄξοσιν αὐτῶν ξυνδεσμούμενοι. 7.11.3 Πρωῖθεν δὲ ἀνα στάς καὶ αὐτός τε ὀπλισάμενος καὶ τοὺς ἄλλους ὀπλίσας ἐξάγει τοῦ τείχους ἀντιμετώπους στήσας τοὺς στρατιώτας τοῖς βαρβάροις. Συνέβαινε δέ, ἐφ' ἃ μέρη τὰ κύκλα τῶν τροχῶν ἀπηώρηντο, ἐπ' ἐκεῖνα καὶ τοὺς ἡμετέρους στρατιώτας ἵστασθαι καὶ ἀντικρὺ κεῖσθαι κατὰ μίαν γραμμὴν τὸ ἀντίθετον. Καὶ τὸ ἐντεῦθεν αὐτὸς μέσον τῆς ἀμφ' αὐτὸν παρατάξεως ἐστηκὼς συνεβούλευεν, ἐπὰν ἢ σάλπιγξ τὸ ἐνυάλιον ἐμβοήσειεν, ἀποβάντας τῶν ἵππων τοὺς στρατιώτας σχολῇ καὶ βάδην κατὰ τῶν ἐναντίων χωρεῖν τόξοις τὰ πολλὰ χρωμένους καὶ ἀκροβολισμοῖς καὶ τὴν φάλαγγα τῶν Σκυθῶν εἰς ἑαυτοὺς προκαλεῖσθαι. Ἐπὰν δὲ τούτους παρασυρέντας καὶ ἐπ' αὐτοὺς ἐγκεκραγότας τοὺς ἵππους θεάσαιτο, προτροπάδην ὀπισθορμήτους γενομένους ὀλίγον διαιρεθῆναι τηνικαῦτα διχῇ εἰς δεξιὸν τε καὶ εὐώνυμον μέρος, καὶ χώραν δοῦναι τοῖς ἐναντίοις ἐς τοσοῦτον ἕως ἂν τοῦ τείχους πλησίον γένοιντο. Τούτου δὲ γεγονότος παρήγ γελο τοῖς ἄνωθεν ἐστηκόσιν ἀπὸ τοῦ τείχους, ὅπνῃκα τὴν σχίζαν τῶν φαλάγγων θεάσαιτο, ξίφεσι τὰ καλῶδια διακόπτειν καὶ ἀφεῖναι τοὺς τροχοὺς μετὰ τῶν ἄξόνων ἄνωθεν κάτω κατακρημνίζεσθαι. 7.11.4 Ἐγένετο ταῦτα κατὰ τὸ τοῦ βασιλέως παράγγελμα. Καὶ ἄθροοι μὲν ἐπαρράξαν τες ἦσαν οἱ Σκύθαι σὺν ἀλαλαγμῷ βαρβαρικῷ ἱππῶται κατὰ τῆς ἡμεδαπῆς παρατάξεως πεζῇ καὶ βάδην ἱεμένων πάντων κατ' αὐτῶν, μόνου δὲ τοῦ αὐτοκράτορος ἐπόχου συγκατιόντος αὐτοῖς. Οἱ δὲ κατὰ τὴν τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξίου τέχνην ὀλίγον γόνυ γουνὸς ἀμείψαντες καὶ οἶον ἀναπο δίσαντες διεσχίσθησαν ἀπ' ἀλλήλων, ὡς οὐκ ἂν τις ἤλπισεν, ὥσπερ θύραν τοῖς βαρβάροις πλατυτάτην εἰς τὴν εἴσοδον ἀνοίξαντες. Καὶ ἅμα οἱ μὲν Σκύθαι εἴσω τοῦ στομίου τῶν ἐκατέρωθεν φαλάγγων ἐγεγόνεισαν, οἱ

δὲ τροχοὶ μετὰ τινος ροίζου καὶ καταφορᾶς ἐνεχθέντες ὑπὲρ πῆχυν ἀπὸ τοῦ τείχους ἕκαστος ἐφαλλόμενοι ἄτε τῶν κυρτοτήτων ἐκάστου τροχοῦ ἀποκρουσθεῖσιν ἐκ τοῦ τείχους καὶ οἷον ἀποσφεν δονηθεῖσιν εἰς μέσους τοὺς τῶν βαρβάρων ἱππότητας ἐξεκὺ λίσθησαν ῥύμην λαβόντες σφοδρότεραν. Τὸ μὲν καὶ ἀπὸ τῆς ἀθρόας καταφορᾶς τῷ φυσικῷ πειθόμενοι βάρει, τὸ δὲ καὶ ῥοπήν λαβόντες ἀκάθεκτον ἀπὸ τοῦ κατάντους τοῦ τόπου σφοδρῶς τε τοῖς βαρβάροις ἐνέπιπτον καὶ πανταχόθεν αὐτοὺς περιέθλιβον τὰ σκέλη τῶν ἵππων ὥσπερ θερίζοντες καὶ ἀμφότερα ἐκατέρωθεν ἀπὸ τε τῶν ἐμπροσθίων καὶ ὀπισθίων μερῶν διατεμόμενοι ὀκλάσαι τοὺς ἵππους, ἐφ' ἃ μέρη τὴν πληγὴν ἐδέξαντο, κατηνάγκασαν καὶ τοὺς ἵππους συγκαταβαλεῖν. Ὡν ἐπαλλήλων καὶ συχνῶν πιπτόντων, ἐξ ἐκατέρου δὲ καὶ τῶν στρατιωτῶν κατ' αὐτῶν ἱεμένων καὶ δεινῆς τῆς μάχης τοῖς Σκύθαις πανταχόθεν ἐφισταμένης οἱ μὲν τοῖς πεμπομένοις ἀνηροῦντο βέλεσιν, οἱ δὲ διὰ τῶν δοράτων ἐπλήττοντο, τῶν δὲ λοιπῶν οἱ πλείους ὑπὸ τῶν τροχῶν σφοδρῶς καταφερομένων συνωθούμενοι πρὸς τὸ ῥεῦμα τοῦ ποταμοῦ ἀπεπνίγησαν. 7.11.5 Τῇ δὲ μετ' αὐτήν, ἐπεὶ πάλιν τοὺς καταλειφθέντας Σκύθας πρὸς πόλεμον ὁρμῶντας ἑώρα, τοὺς ὑπ' αὐτὸν ἅπαντας τεθαρρηκότας κατανοήσας ὀλίσισθαι παρεκελεύσατο. Σιδηροφορήσας δὲ καὶ αὐτὸς καὶ πολέμου σχῆμα διατυπώσας πρὸς τὸ πρηνὲς κάτεισιν. Εἴτα δὴ τὰς φάλαγγας ἐπιστρέψας κατὰ πρόσωπον τοῖς Σκύθαις ἵστατο ἐφ' ᾧ τὸν μετ' αὐτῶν ὡς ἐνὸν συνάψαι πόλεμον. Αὐτὸς μὲν οὖν τὴν μέσσην τῶν ταγμάτων εἶχε χώραν· μάχης δὲ καρτερᾶς γενομένης τὴν νικῶσαν τῆνικαῦτα παρ' ἐλπίδας αἱ ῥωμαῖ καὶ εἶχον φάλαγγες καὶ ἐδίωκον τούτους ἀκρατῶς. Ἐπεὶ δ' ἱκανὸν διάστημα τούτους ἑώρα διώκοντας ὁ αὐτοκράτωρ, δεδιὼς μὴ λοχῶντές τινες αἰφνιδίως ἐπείσπεσόντες τοῖς Ῥωμαίοις παλίντροπον τὴν τῶν Σκυθῶν φυγὴν ἀπεργάσονται καὶ προστεθέντες τούτοις καὶ οἱ φεύγοντες μέγα τὸ δεινὸν τῇ ῥωμαϊκῇ στρατιᾷ ἐπάξωσιν, ἱππασίας πυκνὰς ποιοῦμενος ἀνασειράζειν τοὺς χαλινοὺς καὶ τοὺς ἵππους ἀναψύχειν τοῖς στρατιώταις ἐκέλευεν. 7.11.6 Οὕτω γοῦν κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἄμφω διαστήτην τὰ στρατεύματα. Οἱ μὲν γὰρ φυγάδες, ὁ δὲ λαμπρὸς νικητὴς χαίρων πρὸς τὴν ἰδίαν παρεμβολὴν ἐπάνεισιν. Οἱ δὲ Σκύθαι κατὰ κράτος ἡττηθέντες μεταξὺ τοῦ Βουλγαροφύγου καὶ τῆς μικρᾶς Νικαίας τὰς σκηναὺς ἐπήγνυντο. Χειμῶνος δὲ ἤδη ἐπικαταλαβόντος δεῖν ἔγνω ὁ αὐτοκράτωρ εἰς τὴν βασιλεύουσαν ἐπανελθεῖν ἐφ' ᾧ ἑαυτὸν τε καὶ τὸ πλεόν τοῦ στρατοπέδου τῶν πολλῶν ἀγώνων ἐπανακτήσασθαι. Διελόμενος οὖν τὰς δυνάμεις καὶ εἰς ἀντίπαλον μοῖραν ἀποκρίνας ὅποσοι εὐψυχότεροι

τοῦ παντὸς ἦσαν στρατεύματος, ἡγεμόνας τούτων τὸν τε Ἰωαννάκην καὶ τὸν Μαυροκατα καλὼν Νικόλαον προῦβάλετο, περὶ ὧν πολλάκις φθάσας ὁ λόγος ἐδήλωσεν, ἐντειλάμενος αὐτοῖς ἐν ἐκάστῳ μὲν τῶν πολιχνίων ἀποχρῶντας εἰσαγαγεῖν στρατιώτας εἰς τὴν αὐτῶν φρουράν, πεζοὺς δὲ ἐξ ἀπάσης τῆς χώρας μετὰ ἀμαξῶν καὶ τῶν ταύτας ἐλκόντων βοῶν ἐξελάσαι. Βουλὸ μενος γὰρ ἔαρος ἐφισταμένου τῆς κατὰ τῶν Σκυθῶν καρτερώτερον ἀνθέξεσθαι μάχης προεμελέτα τε καὶ ἠντρέπιζε τὰ συνοίσοντα. Οὕτω γοῦν ἅπαντα διαθέμενος ἐπ' ἀνέρχεται πρὸς τὸ Βυζάντιον.

8.t.1 ΑΛΕΞΙΑΣ Η΄

8.1.1 Μεμαθηκὼς ὁ αὐτοκράτωρ ὡς ἀπόμοιράν τινα οἱ τῶν Σκυθῶν ἡγεμόνες ἀπολεξάμενοι κατὰ τῶν Χοιροβάκχων ἐξέπεμψαν καὶ προσδόκιμος ἢ τούτων ἄφιξις ἦν, ὁποῖος ἐκεῖνος θερμουργὸς περὶ τὰς ἐγχειρήσεις κὰν τοῖς αἰφνιδίοις αἰεὶ ὡς προπαρασκευασμένος δεικνύμενος, μήπω ἐβδόμην ἡμέραν ἑαυτὸν ἐν τοῖς βασιλείοις διαναπαυσάμενος μηδὲ βαλανείου τυχὼν μηδὲ τὸν ἐκ τοῦ πολέμου κονιὸν τὸν ἀποτιναζάμενος παραχρῆμα τοὺς ἐπὶ τῆς φρουρᾶς τῆς πόλεως τεταγμένους καὶ ὅποσοι νεόλεκτοι ἀναλαμβάνεται ὥσει πεντακοσίου τὸν ἀριθμὸν καὶ ὀπλίσας δι' ὅλης νυκτὸς κατὰ τὸ περίορθρον ἔξεισι. Τηνικαῦτα δὲ δήλην καθίστησι τὴν αὐτοῦ πρὸς τοὺς Σκύθας ἐξέλευσιν τοῖς τε ἐξ αἵματος καὶ ἀγχιστείας προσήκουσιν αὐτῷ συγγενέσι καὶ τοῖς ἄλλοις ὅποσοι τῆς μείζονος τύχης ἦσαν καὶ τῷ στρατιωτικῷ συντάγματι συγκατελεγμένοι (παρασκευὴ δὲ ἦν ἢ τῆς ἀπόκρεω) ταυτὶ διὰ τῶν ἀποστολῶν παρακελευσάμενος ὡς ἄρα γοῦν· «Ἐγὼ μὲν ἄπειμι τὴν τῶν Σκυθῶν κατὰ τῶν Χοιροβάκχων ὁξεῖαν μεμαθηκὼς κίνησιν, ὑμεῖς δὲ ἀλλὰ κατὰ τὴν ἐβδομάδα τῆς τυροφάγου στρατεύσατε πρὸς ἡμᾶς. Τὰς γὰρ μεταξὺ τῆς τε παρασκευῆς τῆς ἀπόκρεω καὶ τῆς τυροφάγου δευτέρας ἡμέρας ὑμῖν ἐφήμι εἰς μικράν τινα ῥαστώνην, ὡς μὴ βαρὺς τις καὶ ἀδιάκριτος δόξαιμι.» 8.1.2 Ἐκεῖνος μὲν οὖν παραχρῆμα κατευθὺ Χοιροβάκχων ἤλαυνε καὶ εἰσελθὼν κλείει τὰς πύλας· τὰς δὲ κλεῖς αὐτὸς ἀναλαμβάνεται. Εἴτα τοὺς εὐνοὺς ἅπαντας τῶν θεραπόντων περὶ τὰ κρήδεμνα καθίστησι τοῦ τείχους παραγγείλας μὴ ἀναπεπτωκέναι, ἀλλ' ἐπαγρυπνοῦντας περιθρεῖν τὰ τεῖχη μή πού τις ἀνελθὼν καὶ προκύψας ὁμιλήσειε τοῖς Σκύθαις. 8.1.3 Ἀνίσχοντος δὲ τοῦ ἡλίου καὶ οἱ ἐλπίζόμενοι τῶν Σκυθῶν καταλαβόντες κατὰ τὸν συγκεκολλημένον τῷ τείχει τῶν Χοιροβάκχων αὐχένα ἔστησαν. Ἐξ

ὧν τηνικαῦτα ἀποκριθέντες ὥσει ἕξ χιλιάδες εἰς προνομήν διεσκεδάσθησαν ἐφθακότες μέχρις αὐτοῦ Δεκά του ὥσει δέκα σταδίους τῶν τειχῶν ἀπέχοντος τῆς βασι λίδος τῶν πόλεων· ἐξ οὗ οἶμαι καὶ τὴν ἐπωνυμίαν ἐκτῆ σατο. Οἱ δὲ λοιποὶ αὐτοῦ που διαμεμενήκεσαν. Ὁ δὲ βασιλεὺς ἀνελθὼν διὰ τοῦ τείχους εἰς τὰς ἐπάλξεις περιεσκόπει τὰς πεδιάδας καὶ τοὺς βουνούς, εἴ που καὶ ἑτέρα δύναμις τούτοις ἔπεισιν ἢ εἴ που λόχους καθίσαντες. μελετῶσι τὸν τούτοις ἴσως· προσβαλεῖν ἐπιχειρήσοντα κατασχεῖν. Ὡς δ' οὐδέν τι τοιοῦτον ἐθεάσατο, περὶ δευτέραν τῆς ἡμέρας ὥραν ὁρᾷ τούτους οὐ πρὸς μάχην ἡτρεπισμένους, ἀλλὰ πρὸς τροφήν καὶ ἀνάπausιν ἀποκλινάσας. Πληθος δὲ πολὺ τούτους ὁρῶν καὶ τοῦ μετ' αὐτῶν κατα συστάδην μὴ κατατολμῶν πολέμου ἐν δεινῷ ἐποιεῖτο εἰ, τὴν ἅπασαν λησάμενοι χώραν, καὶ αὐτοῖς τοῖς τείχεσι τῆς βασιλευούσης τῶν πόλεων προσπελάσαιεν, καὶ ταῦτα αὐτοῦ ἐκεῖθεν ἐξεληλυθότος ἐφ' ᾧ τούτους ἀποσοβῆσαι τῆς χώρας. 8.1.4 Μετακαλεσάμενος οὖν τηνικαῦτα τοὺς ὑπ' αὐτὸν στρατιώτας καὶ τὴν γνώμην αὐτῶν δοκιμάσαι βουλόμενος ἔφη· «Οὐ χρή ἀποδελιᾶν πρὸς τὸ πλῆθος τῶν Σκυθῶν ἀφορῶντας, ἀλλ' εἰς Θεὸν ἠλπικότας τὸν μετ' αὐτῶν συνάψαι πόλεμον, καὶ εἰ μόνον ὁμογνωμονήσασιν, πέποιθα ὥς ἡττήσομεν αὐτοὺς κατὰ κράτος.» Τῶν δὲ ἀπαναινομένων πάντη καὶ πρὸς τὸν λόγον ἀναβαλλομένων ἐκεῖνος εἰς φόβον ἐμβάλλον πλείονα τοὺς αὐτοῦ καὶ ἀνεγείρων εἰς κίνδυνόν φησιν· «Ἐὰν οἱ εἰς προνομήν ἀπελθόντες ἐπανεέλθοιεν αὐθις καὶ μετὰ τῶν παρόντων ἐνωθεῖεν, προὔπτος ὁ κίνδυνος. Ἡ γὰρ καὶ τὸ κάστρον παρ' αὐτῶν κατασχεθήσεται καὶ ἡμεῖς παρανάλωμα φόνου γενησόμεθα ἢ παρ' οὐδέν ἡμᾶς λογισάμενοι ἴσως τοῖς τείχεσι τῆς πόλεως προσπελάσαντες οὐκ ἐγχωρήσουσιν ἡμῖν εἰς τὴν βασιλίδαν πόλιν εἰσελθεῖν αὐτοῦ που περὶ τὰς πύλας αὐτῆς αὐλισάμενοι. Λοιπὸν κινδυνεῦσαι ἡμᾶς χρή καὶ μὴ ἀνάνδρως ἀποθανεῖν. Ἐγὼ μὲν οὖν ἤδη ἔξειμι καὶ ὅποσοι βούλεσθε, προεκδραμόντος ἐμοῦ καὶ ἐς μέσον τῶν Σκυθῶν εἰσπηδῆσαντος συνέψεσθε, ὅποσοι δὲ τοῦτο οὐ δύνασθε ἢ οὐ βούλεσθε, μηδὲ τῶν πυλῶν ἐκτὸς γένοισθε.» 8.1.5 Παραχρῆμα γοῦν διὰ τῆς ἀπονενευκυίας ὥς πρὸς τὴν λίμνην πύλης ὀπλισάμενος ἔξεισι. Καὶ παραδραμὼν τὰ τεῖχη καὶ μικρὸν παρεγκλίνας ἐξ ὀπισθίων τοῦ ἀνέχοντος ἄνισιν. Οὐδὲ γὰρ συνέψεσθαι τούτῳ διέγνω τοὺς μετ' αὐτοῦ τὸν κατασυστάδην μετὰ τῶν Σκυθῶν πόλεμον. Καὶ πρῶτος αὐτὸς δόρυ σπασάμενος ἐς μέσους Σκύθας ἐαντὸν ὤθησε παίσας τὸν πρῶτος αὐτῷ ὑπαντιάσαντα. Ἀλλ' οὐδ' οἱ σὺν αὐτῷ στρατιῶται τῆς μάχης ἀπελείφθησαν κὰν τεῦθεν τοὺς μὲν πλείους ἐκτεῖναν, τοὺς δὲ καὶ ζωγρίαν ἤγον. Εἴτα ὅποια ἐκεῖνος μηχανᾶσθαι εἰώθει, τὰς τῶν Σκυθῶν ἐσθῆτας τοὺς

στρατιώτας ἀμφιέννυσι καὶ τῶν Σκυθικῶν ἵππων ἐπιβῆναι κελεύει, τοὺς δὲ ἵππους τῶν στρατιωτῶν καὶ τὰς τούτων σημαίας καὶ τὰς ἀποτμηθεῖσας τῶν Σκυθῶν κεφαλὰς παραδούς τισι τῶν εὐνου στέρων παραλαβόντας προσέταξεν εἶσω τοῦ κάστρου γενέσθαι ἀπεκδεχομένους αὐτόν. Ταῦτα τοίνυν οὕτως οἰκονομήσας ἐκεῖνος μετὰ τῶν σκυθικῶν σημαιῶν καὶ τῶν τὰ σκυθικὰ ἄμφια περιβεβλημένων στρατιωτῶν κάτεισιν ὡς πρὸς τὸν ἀγχοῦ Χοιροβάκχων ῥέοντα ποταμόν, ὅπου καὶ τοὺς ἀπὸ τῆς προνομῆς ὑποστρέφοντας Σκύθας ἐνόμιζε διελθεῖν. Οἱ δὲ προνομεῖς ἐκεῖνοι θεασάμενοι τοῦ τους ἰσταμένους ἐκεῖσε καὶ νομίσαντες Σκύθας καὶ αὐτοὺς εἶναι ἀφυλάκτως τούτοις προσπίπτοντες οἱ μὲν ἀνηροῦντο, ἄλλοι δὲ καὶ κατεῖχοντο.

8.2.1 Ἐσπέρας δὲ καταλαβούσης (σάββατον δὲ ἦν) ἐπανέρχεται μετὰ τῶν δορυαλώτων. Καρτερήσας δὲ καὶ τὴν ἐπιοῦσαν ἀνυπακούσης ἤδη τῆς δευτέρας ἐξῆλθε τοῦ κάστρου. Καὶ διελὼν τοὺς ὑπ' αὐτὸν ἔμπροσθεν μὲν εἰσὴ γαγε τοὺς τὰς τῶν Σκυθῶν σημαίας κατέχοντας, ὅπισθεν δὲ τοὺς δορυαλώτους τῶν Σκυθῶν, παρὰ χωριτῶν ἕκαστον τούτων κατεχομένους· τὰς δὲ ἀποτμηθεῖσας κεφαλὰς δόρασι περιπίρας παρ' ἐτέρων αὐθις ἐν τούτοις ἀπαιωρουμένας παρεκελεύσατο οὕτως τὴν ὁδοιορίαν ποιεῖσθαι. Τούτων δὲ ὅπισθεν ἐκ διαστήματος μετρίου ἀπέχων μετὰ τῶν ὑπ' αὐτὸν καὶ τῶν συνήθων τοῖς Ῥωμαίοις σημαιῶν ἐπόμενος ἦν. 8.2.2 Ἀνυπακούσης δὲ τῆς ἀπόκρεω κυριακῆς ὁ Παλαιο λόγος θερμουργὸς ὢν περὶ τὰς πολεμικὰς πράξεις πρὸ τῶν ἄλλων ἐξεληλύθει τοῦ Βυζαντίου. Τὸ δὲ ὀξύρροπον τῶν Σκυθῶν ἐπιστάμενος οὐκ ἀπεριμερίμνως τὴν ὁδοιορίαν ἐποιεῖτο, ἀλλ' ἀποδιελὼν τῶν συνεφεπομένων αὐτῷ θερά πόντων ὀλίγους παρεκελεύσατο αὐτοῦ προεκτρέχειν διὰ στήμα καὶ τὰς πεδιάδας καὶ τὰ ἄλση καὶ τὰς ὁδοὺς περὶ θρεῖν, ἵν' εἴ ποὺ τινες τῶν Σκυθῶν ἀναφενεῖεν, ταχὺ ὑποστρέψαντες ἀπαγγείλωσιν αὐτῷ. Οὕτω γοῦν πορευόμενοι, ἐπεὶ κατὰ τὴν πεδιάδα τὴν οὕτω καλουμένην Διμυλίαν τοὺς τὰ σκυθικὰ περιβεβλημένους ἄμφια καὶ σκυθικὰς σημαίας ἐθεάσαντο, εἰς τοῦπίσω ἀναστρέψαντες τοὺς Σκύθας ἤδη καταλαμβάνειν ἔφασαν. Ὁ δὲ παραχρῆμα ἐν τοῖς ὅπλοις ἦν. Κατὰ πόδας δὲ καὶ ἕτερος ἐλθὼν διενίστατο λέγων ὡς ὅπισθεν τῶν τάχα Σκυθῶν ἐξ ἱκανοῦ διαστήματος Ῥωμαῖκαὶ ἀνεφάνησαν σημαῖαι καὶ στρατῶται κατόπιν θεόντες. 8.2.3 Οἱ μὲν οὖν ταῦτα ἀπαγγέλλοντες τὸ μὲν τι καὶ ἐστοχάζοντο τῆς ἀληθείας, τὸ δὲ καὶ παρεστοχάζοντο. Τὸ μὲν γὰρ κατόπιν ἐλαῦνον στρατεύμα ὡς ἀληθῶς καὶ Ῥωμαϊκὸν ἦν καὶ τοῖς σχήμασι καὶ τοῖς πράγμασι καὶ ὁ

βασιλεὺς αὐτῶν ἡγεμόνευε, τὸ δὲ προπορευόμενον καὶ σκυθικῶς ἐσταλμένον τῆς ῥωμαϊκῆς μὲν ἦσαν ἅπαντες στρατιᾶς, σκυθικὰς δὲ στολὰς ἡμφιέν νυντο, τοῦτο μὲν καὶ οὕτως ἐσχηκότες ὥσπερ ἦσαν ἀμφια σάμενοι ταύτας κατὰ τὸ τοῦ αὐτοκράτορος παράγγελμα, ὁπότεν ὡς φαινόμενοι Σκύθαι τοὺς ὄντως Σκύθας ἐξηπατήκασιν, ὡς φθάσας ὁ λόγος ἐδήλωσε, τοῦτο δὲ καὶ ἀπεχρήσατο τηνικαῦτα ὁ βασιλεὺς τῇ σκευῇ τῶν Σκυθῶν πρὸς τὴν τῶν ἡμεδαπῶν ἐξαπάτην τε καὶ φενάκην, ἵνα οἱ προεντυγχάνοντες αὐτοῖς ὀρρωδοῖεν ὥσπερ Σκύθαις τοῖς στρατιώταις ἡμῶν ἐμπίπτοντες καὶ ἅμα παρέχοι στρατηγικόν τε καὶ ἥπιον γέλωτα φόβῳ ζυμμεμιγμένον· πρὶν ἢ γὰρ φοβηθῆναι σαφῶς, ἐθάρρουν τὸν βασιλέα κατόπιν θεώμενοι. Οὕτως ἀφόβως ὁ αὐτοκράτωρ τοὺς ὑπαντῶντας ἐμορμολύττετο. 8.2.4 Ἀλλὰ πρὸς μὲν τοὺς ἄλλους ὁ φόβος ἦν ἐκ τῶν φαινομένων, ὁ δὲ γε Παλαιο λόγος πολυπειρία τοὺς ἅπαντας ὑπερβάλλων καὶ εἰδῶς, ὁποῖός ἐστιν Ἀλέξιος περὶ τὰς μηχανὰς ποριμώτατος, ἐγνώρισεν αὐτίκα ὅτι Ἀλεξίου τοῦτο μηχανήμα, καὶ ἑαυ τόν τε θαρρεῖν ἀνέπειθε καὶ τοὺς ἄλλους ἐκέλευεν. Ἦδη δὲ καὶ τὸ πλῆθος ἅπαν τὸ κατόπιν συνέρρωγεν ἐκ τῶν συγγενῶν καὶ τῶν καθ' αἷμα προσηκόντων ζυγκείμενον. Ἐσπευδον γάρ, ὡς ὦντο, φθάσαι τὸν αὐτοκράτορα κατὰ τὰ πρὸς τοῦτον συγκείμενα. Φθάσαι γὰρ τοῦτον συνέθεντο μετὰ τὴν ἀπόκρεω, καθάπερ εἴρηται πρότερον, ἐν τῇ τυροφάγῳ. Οὐ μὴν ἔφθισαν ἐκεῖνοι ἐξεληλυθότες τῆς πόλεως καὶ ὁ βασιλεὺς τροπαιοῦχος ἐπάνεισι. Καὶ κατὰ τοῦτο συμμίζαντες αὐτῷ, οὐκ ἂν ἐπέισθησαν ὅτι ὁ βασιλεὺς αὐτός ἐστι τροπαιοφορῶν οὕτω τὴν νίκην ὀξέως ἔξερ γασάμενος, εἰ μὴ τὰς κεφαλὰς τῶν Σκυθῶν ἐμπεπηγμένας ἐώρων ἐπ' ἄκρων δοράτων καὶ τοὺς ἐπιλοίπους, οὓς τὸ ξίφος οὐπω ἐξέτεμε, δεσμώτας ἡγμένους καὶ ἐξηγκωνι σμένους καὶ ἄλλον ἐπ' ἄλλῳ ἀγόμενον καὶ συρόμενον. 8.2.5 Τὸ γὰρ τάχος τῆς στρατηγίας τὸ θαῦμα ἐποίει· πλὴν τοσοῦτον μανθάνω περὶ Γεωργίου τοῦ Παλαιολόγου (οἱ γὰρ συμπαρόντες ἡμῖν διηγοῦντο), ὡς ἐσχετλίαζέ τε καὶ τοῦ καθυστερῆσαι τοῦ πολέμου ἑαυτὸν ἐμέμφετο καὶ ὅτι μὴ συμπαρῆν τῷ αὐτοκράτορι κλέος τοσοῦτον ἀραμένῳ ἐπὶ τῇ ἀπροσδοκίῳ νίκῃ τῶν βαρβάρων τούτων. Συμμετα σχεῖν γὰρ κάκεῖνος εὐκλείας τοσαύτης καὶ πάνυ ἐβούλετο. Περὶ δὲ τοῦ αὐτοκράτορος ἐκεῖνο ἂν τις εἴποι τὸ ἄσμα τοῦ Δευτερονομίου τότε καὶ τελούμενον καὶ ὀρώμενον· «Πᾶς διώζεται εἰς χιλίους καὶ δύο μετακινήσουσι μυριάδας»; Μονονουχὶ γὰρ κατ' ἐκεῖνο καιροῦ ὁ βασιλεὺς Ἀλέξιος πρὸς τοσοῦτον βαρβάρων πλῆθος ἑαυτὸν ἀντι καταστήσας τὸ βάρος ὅλον τοῦ πολέμου μέχρι καὶ τῆς νίκης αὐτῆς καλῶς διωκονομήσατο. Εἰ γὰρ τις τοὺς συνόντας λογίσαιτο ὁπόσοι τε ἦσαν καὶ ποδαποῖ, κᾶθ' οὕτως

ἀντιπαραβάλει τὰ τοῦ αὐτοκράτορος μηχανήματα καὶ τὸ τούτου πολύτροπον μετὰ τῆς ρώμης καὶ τῆς τόλμης πρὸς τὸ βαρβαρικὸν ἅπαν πλῆθος καὶ τὴν ἰσχύν, μόνον ἂν ἐφεύροι τοῦτον τὰ τῆς νίκης καταπραξάμενον.

8.3.1 Οὕτω μὲν οὖν τῆνικαῦτα Θεὸς τὴν παράδοξον ταύτην τῷ κρατοῦντι δέδωκε νίκην. Εἰσερχόμενον δὲ αὐτὸν ὀρῶντες οἱ Βυζάντιοι ἔχαιρον ἐκπληττόμενοι τὸ τάχος, τὴν τόλμαν, τὴν περιδεξιότητα τοῦ ἐπιχειρήματος καὶ τὸ ἐξ ὑπογούου τρόπαιον, ἐπαιάνιζον, ἐσκίρτων, Θεὸν ἀνύμνουν σωτῆρα καὶ εὐεργέτην τοιοῦτον αὐτοῖς δεδωκότα. Ὁ δὲ Μελισσηνὸς Νικηφόρος δακνόμενος ἐπὶ τούτοις καὶ μὴ φέρων, ὅποια τὰ ἀνθρώπινα, ἔφη· «Ἡ νίκη αὕτη χαρὰ μὲν ἀκερδής, λύπη δὲ ἀζήμιος». Οἱ μέντοι Σκύθαι ἀπειροπληθεῖς ὄντες ἀπανταχοῦ τῆς ἐσπέρας διασπαρέντες ἐλήζοντο ἅπαντα καὶ οὐδὲν τὸ παράπαν τῶν συμπεσόντων αὐτοῖς τὴν ἐκείνων ἀκάθεκτον ἀνέκοπτε τόλμαν. Ἐνιαχοῦ δὲ τῆς ἐσπέρας καὶ πολίχνια τινα κατεῖχον μηδὲ τῶν ἀγχοῦ τῆς βασιλίδος τῶν πόλεων κωμοπόλεων φειδόμενοι, παραγενόμενοι καὶ μέχρις αὐτοῦ τοῦ οὕτω καλουμένου Βαθέος ρύακος, ἐν ᾧ καὶ τὸ ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἐν μάρτυσι μεγίστου Θεοδώρου τέμενος ἱδρυταί. Πολλοὶ μὲν γὰρ καὶ ἐφοίτων ἐντεύξεως τοῦ ἀγίου χάριν καθ' ἐκάστην· ὀπηνίκα δ' ἡ κυριακὴ παρῆν, πάνδημον οἱ εὐσεβεῖς ἐποιοῦντο τὴν πρὸς τὸ ἱερὸν τοῦτο τέμενος ἔλευσιν παννύχιοι καὶ πανημέριοι κύκλω τε καὶ κατὰ τὸν πρόδομον καὶ ὀπισθόδομον τοῦ νεῶ προσμένοντες. Ἀλλὰ τοσοῦτον ὑπερίσχυσεν ἡ τῶν Σκυθῶν ἀκάθεκτος ὀρμὴ ὥς μηδὲ τὰς πύλας ὑπανοῖξαι τοῦ Βυζαντίου τολμᾶν τοὺς εἰς τὸν μάρτυρα φοιτᾶν βουλομένους διὰ τὰς ἀθρόας ἐφόδους τῶν Σκυθῶν. 8.3.2 Ἀλλὰ ταῦτα μὲν τὰ ἐξ ἡπείρου τῆς ἐσπέρας προσπεσόντα τῷ αὐτοκράτορι δεινὰ· οὐ μέντοι γε οὐδὲ τὰ κατὰ θάλατταν ἀνέτως εἶχεν, ἀλλὰ καὶ λίαν ἐπικινδύνως τοῦ Τζαχᾶ αὐθις στόλον κτησάμενον καὶ τὰ παρὰ θάλατταν ἅπαντα κατατρέχοντος. Ἐπὶ τούτοις οὖν ὁ βασιλεὺς ἠνιάτο καὶ ἡσχαλλεν ἀπανταχόθεν βαλλόμενος ταῖς φροντίσιν. Ἐπεὶ δ' ἀνηγγέλῃ τούτῳ ὥς ἤδη καὶ πλείονα στόλον ἐκ τῶν παραλίων κτησάμενος ὁ Τζαχᾶς καὶ τὰς ἐπιλοιπούς, ὧν προφθάσας κατέσχε νήσων, πορθήσας καὶ κατὰ τῶν ἐσπερίων χωρῶν διανοεῖσθαι ἐπικεχείρηκε καὶ πρὸς τοὺς Σκύθας διαπεμπόμενος συνεβούλευε τὴν Χερρόνησον καταλαβεῖν· οὐ μὴν οὐδὲ τὸ ἐκ τῆς ἐφ᾽ ἡμέρας προσεληλυθὸς τῷ αὐτοκράτορι μισθοφορικόν, τῶν Τούρκων φημί, συνεχώρει τὰς πρὸς αὐτὸν σπονδὰς ἀρραγεῖς τηρεῖν ὑποσχέσεσι χρησταῖς ὑποσαίνων, εἰ τὸν αὐτοκράτορα καταλιπόντες αὐτῷ

προσχωρήσαιεν, ὀπηνίκα τὰς κριθὰς καταλάβοι. 8.3.3 Ταῦτα γνοὺς ὁ βασιλεὺς, ἐπεὶ τὰ τε κατὰ θάλατταν τὰ τε κατὰ τὴν ἡπειρον λίαν κακῶς αὐτῷ διετίθετο καὶ ὁ χειμὼν σφοδρὸς ἐπικείμενος τὰς ἐξόδους παντάπασιν ἐκλείεν, ὥστε μὴδ' ἀποζυγοῦσθαι τὰς τῶν οἰκημάτων θύρας διὰ τὸ τῆς χιόνος ἐπιβριθές (συνέβη γὰρ τότε πολλὴν ἐπιφορηθῆναι καὶ ὅσην οὐδεὶς πω πρότε ρον ἔγνωκεν), ὡς ἐνὸν διὰ γραμμάτων ἀπανταχόθεν ἔσπευδε μισθοφορικὸν μετακαλέσασθαι. 8.3.4 Τοῦ ἡλίου δὲ τὴν ἑαρι νῆν τροπὴν ἀπάρτι καταλαμβάνοντος, ἐπεὶ καὶ ὁ ἐκ τῶν νεφῶν ἀπειλούμενος πόλεμος ὄχρετο καὶ ἡ θάλαττα τοῦ θυμοῦ μετεβέβλητο, δεῖν ἐλογίσατο ἐκατέρωθεν τῶν ἐναντίων ἐπικειμένων τὰ κατὰ θάλατταν μᾶλλον καταλαβεῖν, ἢ ὁμοῦ καὶ τοῖς ναυσιπόροις ἐχθροῖς ῥαδίως ἔχοι ἀντικά θίστασθαι καὶ πρὸς τοὺς ἐξ ἡπείρου εὐχερῶς μάχεσθαι. Παραχρῆμα τοίνυν τὸν καίσαρα Νικηφόρον τὸν Μελισσηνὸν ἀποστείλας μετεκαλεῖτο θάπτον ἢ λόγος τὴν Αἴνον καταλαβεῖν. Ἐφθασε γὰρ διὰ γραμμάτων δηλώσας συλλέξασθαι ὀπόσους ἂν δυνηθεῖ οὐκ ἀπὸ τῶν ἤδη ἐστρατευμένων (ἐκείνους γὰρ φθάσας εἰς τὰς πόλεις ἀπανταχῇ τῆς ἐσπέρας διέσπειρεν ἐφ' ᾧ φρουρεῖν τὰ κυριώτερα τῶν πολυχνίων), ἀλλὰ κατὰ μέρος νεολέκτους καταλέγων, ὅποσοι τε ἐκ Βουλγάρων καὶ ὀπόσοι τὸν νομάδα βίον εἵλοντο (Βλάχους τούτους ἡ κοινὴ καλεῖν οἶδε διάλεκτος) καὶ τοὺς ἄλλοθεν ἐξ ἀπασῶν τῶν χωρῶν ἐρχομένους ἱππέας τε καὶ πεζοὺς. 8.3.5 Αὐτὸς δὲ τοὺς τοῦ Φλάντρα πεντακοσίους Κελτοὺς ἐκ Νικομηδείας μεταπεμψάμενος μετὰ τῶν συγγενῶν αὐτοῦ ἐξεληλυθὼς τῆς Βυζαντίδος θάπτον τὴν Αἴνον καταλαμβάνει. Καὶ τῆνικαῦτα ἐν ἀμφιρύτῳ εἰσελθὼν καὶ παραδραμὼν τὴν τοῦ ὅλου ποταμοῦ θέσιν καὶ τὴν ὅλην αὐτοῦ κοίτην κατασκευάμενος ἐκατέρωθεν καὶ διαγνοὺς, ὅποι τὸ στρατιωτικὸν καταθεῖναι βέλτιον, ὑπέστρεψε. Καὶ διὰ τῆς νυκτὸς τοὺς λογάδας συναγαγὼν τοῦ στρατεύματος τὰ κατὰ τὸν ποταμὸν καὶ τὰ τούτου παρ' ἐκάτερα διηγείτο καὶ ὡς «Χρὴ τὴν αὖριον διαπεράσαντας καὶ ὑμᾶς τὴν ὅλην περιθρῆσαι πεδιάδα. Καὶ ἴσως οὐκ ἀδόκιμος ὢν αὐτὸς ὑμῖν ὑποδείξω τόπον φανεῖται, οὗ χρὴ τὰς σκηνὰς πῆξα σθαι.» Τούτου δὲ πᾶσι συνδόξαντος ἀνγαζούσης ἡμέρας πρῶτος αὐτὸς τὴν περαιάν κατέλαβε κᾶθ' οὕτως ἅπαν αὐτῷ συνέιπετο τὸ στρατιωτικόν. Καὶ μετὰ τῶν λογάδων αὐτὸς κατασκοπήσας τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ καὶ τὴν ὑπερκειμένην πεδιάδα καὶ τὸν ἀρέσκοντα τόπον αὐτῷ ὑποδείξας αὐτοῖς (ἀγχοῦ δὲ ἦν πολυχνίου τινὸς τοῦ οὕτωσι Χοιρηνοὺς ἐγχωρίως ἐπονομαζομένου ἐξ ἐνὸς μὲν μέρους ἔχων τὸν ποταμὸν, ἐξ ἐτέρου δὲ βαλτώδης ὢν), ἐπεὶ ἴκα νὸν ὀχύρωμα καὶ πᾶσιν

ομοῦ τοῖς στρατιώταις ἐφαίνετο, θάπτον τάφρον διορύζας ἅπαν ἐκεῖ τὸ στράτευμα κατατίθησιν. Αὐτὸς δὲ αὖθις μεθ' ἱκανῶν πελταστῶν πρὸς τὴν Αἶνον ἐπάνεισιν ἐφ' ᾧ τὰς τῶν Σκυθῶν ὁρμὰς ἐς ἡμᾶς ἐκεῖθεν ἐρχομένων ἀναστέλλειν.

8.4.1 Πυθόμενοι δὲ οἱ κατὰ τὴν γενομένην εἰς Χοιρινούς ταφρεῖαν ἀμυθήτων Σκυθικῶν στρατευμάτων ἔλευσιν δηλοῦσι περὶ τούτων τῷ αὐτοκράτορι περὶ τὴν Αἶνον ἔτι ἐνδιατρίβοντι. Ὁ δὲ παραχρῆμα ἐν ἀμφιρύκῳ πλοίῳ εἰσελθὼν καὶ παραπλεύσας τὸν ποταμὸν διὰ τοῦ στομίου διελθὼν ἠνώθη μετὰ παντὸς τοῦ στρατεύματος. Τὰς δὲ ἰδίας ὁρῶν δυνάμεις μὴδὲ τὸ πολλοστημόριον τοῦ Σκυθικοῦ σωζούσας στρατεύματος ἐν ἀμηχανίᾳ καὶ φόβῳ ἦν μὴ ἔχων τὸν ἐπαρήγοντα κατὰ ἄνθρωπον. Οὐκ ἀνέπιπτε δὲ ὅμως οὐδὲ ἐμαλακίζετο, ἀλλὰ πολλοὺς τοὺς παρ' ἐαυτῷ κυμαίνοντες εἶχε λογισμούς. 8.4.2 Μετὰ γοῦν τετάρτην ἡμέραν ἐκ τοῦ ἐτέρου μέρους πόρρωθεν ὁρᾷ Κομανικὸν στράτευμα ὥσει τεσσαράκοντα χιλιάδας ἐπικαταλαμβάνον ἤδη. Σκεπτάμενος δὲ μὴ καὶ αὐτοὶ τοῖς Σκύθαις προστεθέντες δεινὸν τὸν κατ' αὐτοῦ ποιήσονται πόλεμον (καὶ οὐδὲν ἄλλο ἐντεῦθεν τὸ ἐλπιζόμενον ἢ πανωλεθρία) δεῖν ἐλογίσατο ὑποποιήσασθαι αὐτούς· καὶ γὰρ προέφθη τούτους μετακαλέσασθαι. Τοῦ δὲ Κομανικοῦ στρατεύματος πολλοὶ μὲν καὶ ἄλλοι ἡγεμόνες κατέστησαν, προαγοὶ δὲ πάντων ὁ Τογορτάκ, ὁ Μανιάκ καὶ ἕτεροι ἄνδρες μαχιμώτατοι. Τὴν δὲ πληθὺν τῶν ἐπικαταλαμβανόντων ἤδη Κομάνων ὁρῶν ἐδεδίει τὸ εὐάγωγον πάλαι γινώσκων τῆς αὐτῶν γνώμης, μὴ οἱ σύμμαχοι ἐχθροὶ καὶ πολέμοι γεγονότες μεγίστην βλάβην αὐτῷ προξενήσειαν. 8.4.3 Ἀσφαλέστερον δὲ λογισάμενος ἐκεῖθεν ἀπάραντα μετὰ τοῦ ὀπλιτικοῦ παντὸς διαπερᾶσαι αὖθις τὸν ποταμὸν δεῖν ἐλογίσατο πρότερον τοὺς ἡγεμόνας τῶν Κομάνων μετακαλέσασθαι. Οἱ δὲ παραχρῆμα προσέρχονται τῷ βασιλεῖ καὶ αὐτὸς ὁ Μανιάκ κἂν ὀψιαιότερον τῶν ἄλλων, πρότερον ἀναβαλλόμενος. Δαψιλῇ τοίνυν τράπεζαν αὐτοῖς παρατεθῆναι τοῖς ὀψοποιοῖς ἐπέταξε. Καλῶς οὖν εὐωχηθέντας μετὰ ταῦτα φιλοφρονησάμενος αὐτοὺς καὶ παντοίων δωρεῶν ἀξιώσας ὅρκον καὶ ὁμήρους ἐξ αὐτῶν ἡτεῖτο ὑποπτεύων τὸ τῆς αὐτῶν γνώμης εὐεξαπάτητον. Οἱ δ' ἐτοίμως τὸ προσταχθὲν ἐπλήρουν τὰς πίστεις παρασχόμενοι, αἰτησάμενοι παραχωρηθῆναι τὸν μετὰ τῶν Πατζινάκων πόλεμον συνάψασθαι ἐπὶ τρισὶν ἡμέραις· καὶ εἰ τὴν νίκην αὐτοῖς δοίη Θεός, διχῇ τὴν ἐπιλαχούσαν αὐτοῖς ἅπασαν λείαν διελόντας θάτερον μέρος ἀφορίσαι τῷ βασιλεῖ ὑπισχνούντο. Ὁ δὲ οὐκ ἐπὶ τρισὶ μόναις ἡμέραις,

ἀλλ' ἐπὶ ὅλαις δέκα μετελεύσεσθαι τοὺς Σκύθας κατὰ τὸ αὐτοῖς βουλευτὸν ἄδειαν ἐδεδώκει καὶ τὴν ἐκεῖθεν ἅπασαν ἀφαίρει θησομένην λείαν, εἴ γε τῶς τὴν νίκην αὐτοῖς παρέσχε Θεός, ἀποχαρισάμενος. 8.4.4 Ἦσαν μὲν οὖν ἐπὶ ταύτῃ τῶς μένοντα τὰ σκυθικὰ καὶ κομανικὰ στρατεύματα τῶν Κομάνων δι' ἀκροβολισμῶν πειρωμένων τῆς σκυθικῆς στρατῆς. Τριῶν δὲ ἡμερῶν οὐπω διελθουσῶν μεταπεμψάμενος ὁ βασιλεὺς τὸν Ἀντίοχον (ἀνὴρ δὲ οὗτος τῶν εὐγενῶν καὶ δραστηριότητι γνώμης τῶν πολλῶν διαφέρων) ἐπισκῆπτει αὐτῷ γέφυραν κατασκευάσαι. Θάπτον δὲ διὰ πλοίων ἐπὶ ζευχθέντων μακροτάτοις ξύλοις κατασκευασθείσης γεφύρας μεταπεμψάμενος τὸν τε πρωτοστράτορα Μιχαὴλ τὸν Δοῦ καν καὶ γυναικάδελφον αὐτοῦ καὶ τὸν ἴδιον ἀδελφὸν Ἀδρια νὸν καὶ μέγαν δομέστικον παρεκελεύσατο παρὰ τῷ χεῖλει τοῦ ποταμοῦ ἐστάναι καὶ μὴ συγχωρεῖν συμμίγδην διαπερᾶν πεζοὺς τε καὶ ἱππότες, ἀλλὰ τοὺς πεζοὺς τῶν ἱππέων πρότερον διακρινομένους καὶ τὰς ἀμάξας μετὰ τῶν σκευῶν καὶ τὰς φορταγωγοὺς ἡμίονους. Διαπερασάντων οὖν τῶν πεζῶν δεδιὼς τὰς Σκυθῶν καὶ Κομάνων δυνάμεις καὶ τὰς λαθραίας τούτων ὑποπτέων ἐφόδους θάπτον ἢ λόγος τάφρον πεποιηκῶς ἐντὸς τούτου εἰσῆγαγεν ἅπαντας, εἴτα καὶ τοὺς ἱππότες παρεκελεύσατο διαπερᾶν. Καὶ αὐτὸς δὲ παρὰ τῷ χεῖλει τοῦ ποταμοῦ ἰστάμενος τοὺς διαπερῶντας ἑώρα. 8.4.5 Ὁ δὲ Μελισσηνὸς καθ' ἣν φθάσας ἐδέξατο γρὰ φῆν τοῦ αὐτοκράτορος πεποιηκῶς καὶ συλλεξάμενος δυνάμεις ἅπανταχόθεν, ἀπὸ δὲ τῶν ἐγγὺς καὶ πεζοὺς ἐξελάσας ἐπισάζαντας ἐν ἀμάξαις ὑπὸ βοῶν ἔλκομέναις τὰς ἰδίας σκευὰς καὶ τὰ πρὸς χρειαίαν ἅπαντα σπουδαίως πρὸς τὸν αὐτοκράτορα ἐξέπεμψεν. Οἱ δὲ φθάσαντες ἤδη ἐκ διαστήματος, καθ' ὅσον ὀφθαλμὸς ἐξικνεῖται περιθρεῖν τὸ ὁρῶμενον, ἀποσπὰς τῶν Σκυθῶν ἐδόκουν τοῖς πλείστοις κατὰ τοῦ αὐτοκράτορος ἰέναι. Ἦδη δὲ καὶ τις τεθαρρηκῶς καὶ τῷ δακτύλῳ ὑποδεικνὺς τῷ αὐτοκράτορι Σκύθας διενίστατο εἶναι. Ὁ δ' ἀληθὲς τὸ ῥηθὲν οἰηθεὶς καὶ πρὸς τοσοῦτους μὴ ἐξισχύων ἐν ἀμηχανίᾳ καθειστήκει. Μεταπεμψάμενος οὖν τὸν Ῥοδομηρὸν τηνικαῦτα (ἀνὴρ δὲ οὗτος ἐκ Βουλγάρων ὁρμώμενος εὐγενὴς καὶ μητρόθεν συγγενὴς τῆς Αὐγούστης καὶ μητρὸς ἡμετέρας) τοῦτον ἀποστείλας ἐπέσκηψε κατασκοπῆσαι τοὺς ἐρχομένους. Ὁ δὲ ταχὺ τὸ κελευσθὲν διηनुκῶς ὑποστρέψας τοὺς ἐκ τοῦ Μελισσηνοῦ πεμφθέντας εἶναι ἔλεγεν. Ὁ δὲ γε αὐτοκράτωρ περιχαρὴς γεγονῶς καὶ μικρὸν ἐγκαρτερήσας φθασάντων διαπερᾶν αὐτοῖς καὶ παραχρῆμα τὴν γενομένην ταφρείαν ἐπὶ πλέον ἐπαυξήσας ἤνωσε τούτους μετὰ τοῦ λοιποῦ στρατεύματος. 8.4.6 Οἱ δὲ Κόμανοι παραχρῆμα τὴν τάφρον καταλαμβάνουσιν ὅθεν ὁ βασιλεὺς μετὰ

τοῦ ὀπλιτικοῦ παντὸς ἀπάρας διεπέρασεν, αὐτοῦ που κατασκηνώσαντες. Τῇ γοῦν μετ' αὐτὴν ἐκεῖθεν ἀπάρας ὁ αὐτοκράτωρ καταλαμβάνειν ἔμελλε τὸν κάτωθεν τοῦ ποταμοῦ πόρον τοῦ Φιλοκάλου ἐγχωρίως καλούμενον· ἱκανοῖς δὲ τῶν Σκυθῶν ἐντυχὼν καὶ τηνικαῦτα προσβαλὼν αὐτοῖς καρτερόν συνήψε πόλεμον. Κτείνονται μὲν οὖν ἐν τῷ μάχεσθαι ἕξ ἑκατέρων πολλοί· ὅμως δὲ τὴν νικῶσαν εἶχεν ὁ βασιλεὺς ἡττήσας τοὺς Σκύθας κατὰ κράτος. Οὕτω γοῦν τῆς μάχης διαλυθείσης καὶ τῶν στρατευμάτων διακριθέντων πρὸς τὰς οἰκείας παρεμβολὰς αὐτοῦ που τὸ ῥωμαϊκὸν προσέμεινε στράτευμα δι' ὅλης τῆς τότε νυκτός. Αὐγαζούσης δὲ τῆς ἡμέρας ἐκεῖθεν ἀπάραντες καταλαμβάνουσι τόπον τινὰ καλούμενον τοῦ Λεβούνη· βου νὸς δὲ τῆς πεδιάδος ὑπερκείμενος. Ἄνεισι μὲν οὖν ἐκεῖσε ὁ αὐτοκράτωρ. Ἐπεὶ δὲ μὴ τὸ πᾶν τοῦ στρατεύματος ὁ ὑπερκείμενος ἐχώρει τόπος, περὶ τοὺς πρόποδας αὐτοῦ διώρυχα ποιήσας καὶ τάφρον ἀποχρῶσαν τῷ παντὶ στρατεύματι ἐκεῖ τούτους κατατίθησι. Πρόσεισι δὲ τηνικαῦτα τῷ αὐτοκράτορι αὐθις αὐτόμολος ὁ Νεάντζης καὶ σὺν αὐτῷ ὀλίγοι Σκύθαι. Ὅν θεασάμενος ὁ βασιλεὺς καὶ τῆς προτέρας αὐτοῦ ἀγνωμοσύνης ἀναμνήσας καὶ ἄλλα τινὰ προσθέμενος, ἔμφρουρον αὐτὸν μετὰ τῶν ἄλλων καὶ σιδηρὸ δέτον εἶχεν.

8.5.1 Οὕτω μὲν οὖν ὁ βασιλεὺς· οἱ δὲ γε Σκύθαι κατὰ τὸν ῥύακα τοῦ καλουμένου Μαυροποτάμου κείμενοι ὑπεποιοῦντο λαθραίως τοὺς Κομάνους συμμάχους προσκαλούμενοι. Ἄλλ' οὐδὲ πρὸς τὸν βασιλέα πέμποντες ἡρέμουν τὰ περὶ εἰρήνης ἐρωτῶντες. Ὁ δὲ τοῦ δολεροῦ τῆς γνώμης αὐτῶν στοχαζόμενος προσηκούσας καὶ τὰς ἀποκρίσεις αὐτοῖς ἐπεποίητο ἀπαιωρεῖν ἐθέλων τοὺς αὐτῶν λογισμούς, εἴ που καὶ τὸ ἐκ τῆς Ῥώμης προσδοκώμενον μισθοφορικὸν καταλάβοι. Οἱ δὲ Κόμανοι ἀμφιβόλους ἔχοντες τὰς τῶν Πατζινάκων ὑποσχέσεις οὐ πάνυ τι αὐτοῖς προσετίθεντο, ἀλλ' ἐσπέρας μηνύουσι τῷ βασιλεῖ· «Μέχρι πόσου τὴν μάχην ἀναβαλῶμεθα; Ἴσθι τοίνυν ὥς ἐπὶ πλέον οὐκ ἐγκατερήσομεν ἀλλ' ἡλίου ἀνατέλλοντος λύκου ἢ ἀρνειοῦ κρέας ἐδόμεθα». Ταῦτα ὁ βασιλεὺς ἀκούσας καὶ τὸ ὅξυ τῆς τῶν Κομάνων γνώμης διαγνοὺς οὐκέτι ἐν ἀναβολαῖς τοῦ μάχεσθαι ἦν, ἀλλὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην κρίσιν τοῦ πολέμου δημοτελεῖ θέμενος ἐκείνοις μὲν κατὰ τὴν ἐπιούσαν τὸν μετὰ τῶν Σκυθῶν ὑπέσχετο πόλεμον, αὐτὸς δὲ παραχρῆμα μετακαλεσάμενος τοὺς ἡγεμόνας καὶ πεντηκοντάρχας καὶ λοιποὺς προσέταξε διὰ παντὸς τοῦ φοσσάτου διακηρυκεῦσαι τὸν ἐς τὴν αὔριον ταμειυθέντα πόλεμον. 8.5.2 Ἀλλὰ κἂν τοιαῦτα ἐσκέπτετο, ἐδεδίει ὅμως τὰ

ἄπειρα πλήθη τῶν Πατζινάκων καὶ Κομάνων ὑποπτεύων τὴν ἀμφοτέρων σύμβασιν. Ταῦτα γοῦν διασκοπούμενου τοῦ βασιλέως κατέλαβον πρὸς αὐτὸν τῶν ὀρεινοτέρων μερῶν ἄνδρες τολμηταὶ καὶ ἀρειμάνιοι αὐτόμολοι πρὸς συνασπισμὸν αὐτοῦ εἰς χιλιάδας ποσοῦ μενοι πέντε. 8.5.3 Ἐπεὶ δ' ἀναβολὴν ἔτι τὰ τῆς μάχης οὐκ εἶχε, Θεὸν ἀρωγὸν ἐπεκαλεῖτο. Δύνοντος δὲ τοῦ ἡλίου πρῶτος αὐτὸς κατήρχε τῆς πρὸς Θεὸν παρακλήσεως λαμπρὰν τε δαδουχίαν ποιούμενος καὶ προσήκοντας ὕμνους ᾄδων αὐτῷ. Οὐ μὴν οὐδὲ τὸ ἅπαν φοσσάτον ἡρεμεῖν συν ἐχώρει, ἀλλὰ τὰ αὐτὰ ἐκάστω μὲν τῶν συνετωτέρων πρᾶτ' τειν συνεβούλευε, τοῖς δὲ ἀγροικοτέροις ἐπέσκηπτε. Τηνὶ καὶ τα γοῦν τὸν μὲν ἥλιον ἦν ὁρᾶν τοῦ ὀρίζοντος δύνοντα, τὸν δὲ αἶρα πεφωτισμένον οὐχ ἐνὸς ὥσπερ ἡλίου λάμποντος, ἀλλὰ καὶ πολλῶν ἄλλων ἀστέρων λαμπρὰν τὴν φαῦσιν παρεχομένων. Ἄπαντες γὰρ τοῖς ἰδίους δόρασι πῆξαντες λαμπάδας καὶ κηρούς, ὥς ἕκαστος δυνάμει εἶχεν, ἀνῆψαν. Αἱ δέ γε παρὰ τοῦ στρατεύματος ἀναπεμπόμεναι φωναὶ μέχρις οἴμαι τῶν οὐρανίων ἀντύγων ἔφθανον, μᾶλλον δ' εἰ χρηὶ τάληθες εἰπεῖν, εἰς αὐτὸν τὸν δεσπότην Θεὸν ἀνεφέροντο. Ἐκ τούτου δ' οἴμαι τεκμαίρεσθαι χρηὶ τὴν τοῦ βασιλέως εὐσέβειαν, ὥς ἄρα τὰς πρὸς ἐχθροὺς προσβολὰς οὐκ ἐδόκει ποιεῖν ἄνευ τῆς ἐκεῖθεν ἐπαγωγῆς. Οὐ γὰρ ἐν ἀνδράσι καὶ ἵπποις καὶ στρατηγικαῖς μηχαναῖς καὶ οὗτος ἐθάρρει, ἀλλὰ τὸ πᾶν τῇ ἄνω ῥοπῇ ἐδίδου. 8.5.4 Καὶ ταῦτα μὲν μέχρι μέσης ἐτελεῖτο νυκτός· μικρὸν δὲ τοῦ λοιποῦ τὸ σῶμα διαναπαύσας ἀνέθορε τοῦ ὕπνου καὶ τοὺς ψιλούς τῶν στρατιωτῶν ὥπλιζε καρτερῶς. Ἔστιν οὐ καὶ τινὰς ἄμφια καὶ περικεφαλαίας ἐκ σηρικῶν πέπλων ὁμοχρόων κατασκευάσας περιέβαλεν, ἐπεὶ μὴ ἀπέχρη τούτῳ πρὸς πάντας ὁ σίδηρος. Ἡμέρας δὲ ἀπαρτὶ διαγελώσης καρτερῶς ὀπλισάμενος τῆς φάραγγος ἐξείσι τὸ ἐνύαλιον ἠχῆσαι κελεύσας. 8.5.5 Καὶ κάτωθεν τοῦ καλουμένου Λεβουνίου (τόπος δὲ οὗτος) τὸ στράτευμα διελὼν τὰς φάλαγγας ἱλαδὸν ἴστησιν. Αὐτὸς δὲ ὁ αὐτοκράτωρ προμετώπιος ἴστατο δριμύν μένος πνέων. Τοῦ μέντοι δεξιοῦ καὶ εὐωνύμου κέρως ὁ Παλαιολόγος Γεώργιος καὶ Κωνσταντῖνος ὁ Δαλασσηνὸς κατήρχον. Ἐξ ὑπερδὲ ξίων δὲ τῶν Κομάνων ὁ Μοναστράς ὀπλισάμενος μετὰ τῶν ὑπ' αὐτὸν ἴστατο. Ἦδη γὰρ κάκεινοι τὰς ῥωμαϊκὰς φάλαγγας καθιστῶντα τὸν αὐτοκράτορα ὀρῶντες τὰς σφῶν ὥπλιζον δυνάμεις καὶ κατὰ τὸ δοκοῦν πολέμου διετύπουν σχῆμα. Ἐξ εὐωνύμου δὲ τούτων ὁ Οὐζᾶς καλούμενος, τὸ δέ γε πρὸς δύσιν ὀρῶν ὁ Οὐμπερτόπουλος μετὰ τῶν Κελτῶν. Οὕτω γοῦν ὁ αὐτοκράτωρ ταῖς φάλαγγι πυργώσας οἶον τὸ στράτευμα καὶ ταῖς ἴλαις περισφίγξας τὴν ἐνύαλιον αὐθις

ἐκέλευσεν ἡχῆσαι σάλπιγγα. Οἱ δὲ Ῥωμαῖοι δεδιότες τὸ ἀπειροπληθὲς τῶν Σκυθῶν καὶ τὰς ἀμυθήτους ἀρμαμάξας τειχῶν ὥσπερ παρεχομένας αὐτοῖς χρεῖαν τὸν ὅλων Κύριον εἰς ἔλεον μιᾷ φωνῇ ἐπικαλεσάμενοι ὅλας ἡνίας χαλάσαντες τὴν μετὰ τῶν Σκυθῶν μάχην ἐέσπευ δὸν τοῦ αὐτοκράτορος ἀπάντων προπάροιθεν θέοντος. 8.5.6 Μηνοειδοῦς δὲ τῆς παρατάξεως γεγυμνίας, ἐν ταύτῳ καὶ ὥσπερ ἐξ ἐνὸς συνθήματος παντὸς τοῦ στρατοῦ καὶ αὐτῶν δὴ τῶν Κομάνων τὴν κατ' αὐτῶν ποιησαμένων ὁρμήν, στοχασάμενος τοῦ μέλλοντος Σκύθης τις τῶν ἐκκρίτων ἤγε μὲν τῆνικαῦτα καθεστὼς προηρπάκει τὴν σωτηρίαν καὶ ὀλίγους συμπααραλαβὼν πρόσεισι τοῖς Κομάνοις ὡς ὁμογλώτ τοις. Κἂν γὰρ κατὰ τῶν Σκυθῶν ἐκθύμως καὶ οὗτοι ἐμὰ χοντο, ἀλλὰ θαρρήσας μᾶλλον ἢ τοῖς Ῥωμαίοις αὐτοῖς προσεληλύθει ἐφ' ᾧ μεσίταις τούτοις πρὸς τὸν αὐτοκρά τωρα χρήσασθαι. Τοῦτο ὁ αὐτοκράτωρ θεασάμενος καὶ πτοηθεὶς μὴ τούτοις καὶ ἕτεροι τῶν Σκυθῶν προσχωρήσαντες ἀναπαύσασθαι τοὺς Κομάνους τὰ ὑπὲρ αὐτῶν φρονήσαντας κατὰ τῆς Ῥωμαϊκῆς φάλαγγος στρέψαι μετὰ τῆς γνώμης καὶ τὰς ἡνίας, παραχρήμα, ὅποῖος ἐκεῖνος δραστήριος ἐν ὀξείᾳ ῥοπῇ τοῦ συνοίσοντος καταστοχάσασθαι, τῷ τὴν βασιλικὴν σημαίαν κατέχοντι ἐπέταξε ταύτην ἐν χερσὶν φέροντι μετὰ τῆς τῶν Κομάνων στήναι παρεμβολῆς. 8.5.7 Τῆς Σκυθικῆς δὲ ὁμαιχμίας διασπασθείσης ἤδη καὶ προσχωρησάντων ἀλλήλοιν τοῖν στρατοπέδοιν ἀνδροκτασίαν ἦν θεάσασθαι τῆνικαῦτα, ὅποιαν οὐδεὶς πω ἐθέασατο. Τῶν δὲ Σκυθῶν δεινῶς ἀποσφαττομένων ὡς ἐγκαταλειφθέντων ἤδη ὑπὸ τῆς θείας δυνάμεως κεκοπιακότες οἱ σφάττοντες τῇ σφοδρᾷ καὶ πυκνῇ κινήσει τῶν ξιφῶν λειποθυμοῦντες ἀνεκόπτοντο τῆς ὁρμῆς. Ὁ δὲ αὐτοκράτωρ ἐν μέσοις τοῖς πολεμίοις ἐξιππάζόμενος ὅλας συνετάραττε φάλαγγας πλῆττων μὲν τοὺς ἀντικαθισταμένους, καταπτήσων δὲ καὶ τοὺς πόρρω τοῖς ἐμβοήμασιν. 8.5.8 Ἐπεὶ δὲ τὸν ἥλιον ὑπὲρ κεφαλῆς τὰς ἀκτῖνας βάλλοντα ἑώρα μεσημβρίας ἀπαρτὶ οὕσης, προμηθεύεται τι τοιοῦτον. Μεταπεμψάμενός τινας ἀποστέλλει ἐφ' ᾧ ἀγρότας ἀσκούς πλήσαντας ὕδατος καὶ ταῖς ἰδίαις ἐπισάξαντας ἡμιόνους ἐξέλασαντας ἀγαγεῖν. Τούτους δὲ ἤδη θεασάμενοι καὶ οἱ μὴ προσκληθέντες τῶν πλησιοχώρων τὸ αὐτὸ τοῦτ' ἐποίουν τοὺς τῆς δεινῆς τῶν Σκυθῶν χειρὸς αὐτοὺς ἀπαλλάττοντας ὁ μὲν δι' ἀμφορέως, ὁ δὲ δι' ἀσκοῦ, ὁ δὲ δι' ὁποίου τύχοιεν ἄγγους ἀναψύχοντες ὕδατι. Οἱ δὲ μικρὸν τοῦ ὕδατος σπώμενοι αὐθις τῆς μάχης ἀντείχοντο. Καὶ ἦν ἰδεῖν θέαμα καινόν, ἔθνος ὅλον, οὐ μυριάθρωπον, ἀλλ' ἀριθμὸν ἅπαντα ὑπερβαῖνον, σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις ἄρδην κατὰ ταυτηνὴν τὴν ἡμέραν ἀπο

λωλός. Ἦν δὲ μηνὸς Ἀπριλλίου εἰκοστὴ πρὸς τῇ ἐννάτῃ ἡμέρᾳ, τρίτῃ δὲ τῆς ἐβδομάδος. Ἐνθεν τοι καὶ παρῳδιὸν τι οἱ Βυζάντιοι ἐπῆδον φάσκοντες· «Διὰ μίαν ἡμέραν οἱ Σκύθαι τὸν Μάϊον οὐκ εἶδον». 8.5.9 Ἐπεὶ δὲ ὁ ἥλιος πρὸς δυσμαῖς ἦδη ἦν καὶ ἅπαντες μὲν ξιφῶν ἔργον γεγόνασιν, καὶ τὰ τέκνα φημί καὶ αἱ μητέρες, πολλοὶ δὲ καὶ ζωγρία ἐλήφθησαν, τὸ ἀνακλητικὸν ὁ αὐτοκράτωρ κελεύσας ἠχῆσαι πρὸς τὴν ἰδίαν ἐπάνεισι παρεμβολήν. Καὶ ἦν τῷ κατα νοοῦντι θαῦμα ιδέσθαι πῶς οἱ πάλοι κατὰ τῶν Σκυθῶν ἐξερχόμενοι καλῶδια τοῦ Βυζαντίου ἐξωνούμενοι καὶ ἰμάντας, δι' ὧν δεσμώτας ἄγειεν τοὺς τῶν Σκυθῶν ἐάλω κότας, τούναντίον πεπόνθασιν αὐτοὶ τε παρὰ τῶν Σκυθῶν ἐαλωκότες καὶ δεσμῶται γενόμενοι. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν τότε, ὀπηνίκα κατὰ τὴν Δρίστραν ὁ μετὰ τῶν Σκυθῶν γέγονε πόλεμος· καὶ γὰρ τὸ φρύαγμα τότε τῶν Ῥωμαίων καθεῖλε Θεός. Ἐν ὑστέροις δέ, καθ' ὃν ὠφηγοῦμαι καιρόν, ὀπηνίκα περιδεεῖς τούτους ἔγνω καὶ τὰς σφζούσας ἀπολωλεκότας ἐλπίδας πρὸς τοσαῦτα πλήθη μὴ ἐξισχύοντας, τὴν νίκην παραδόξως ἐχαρίσατο τούτοις, ὥς καὶ δεσμεῖν καὶ σφάττειν καὶ ζωγρίαν ἄγειν τοὺς Σκύθας, οὐ τοῦτο δὲ μόνον (τάχα γάρ τι τοιοῦτον κὰν τοῖς μερικοῖς τῶν πολέμων πολάκις εἶωθε γίνεσθαι), ἀλλὰ καὶ ὅλον ἔθνος μυριάνδρον κατὰ μίαν καὶ μόνην ἀφανίσει ἡμέραν.

8.6.1 Τῶν ταγμάτων δὲ τοῦ τε κομανικοῦ καὶ ῥωμαϊκοῦ ἀπ' ἀλλήλων διακριθέντων καὶ τοῦ αὐτοκράτορος περὶ λύχνων ἀφὰς πρὸς δεῖπνον ἀπιδόντος δυσχεραίνων εἰστίκει ὁ καλούμενος Συνέσιος· «Τί τὸ γινόμενον καὶ τίς αὕτη ἡ οἰκονομία;» λέγων πρὸς τὸν αὐτοκράτορα. «Ἐκαστος τῶν στρατιωτῶν ἀνὰ τριάκοντα καὶ πλεῖω δεσμώτας ἔχει Σκύθας. Ἡ τῶν Κομάνων πληθὺς ἐγγὺς ἡμῶν ἐστίν. Εἰ γοῦν ὑπνώσαιεν οἱ στρατιῶται, καθά γε καὶ δεῖ, τοσοῦτον κεκοπιακότες καὶ οἱ Σκύθαι ἄλλος ἄλλον λύσαντες καὶ τοὺς ἀκινάκεις σπασάμενοι ἀναιρήσουσιν αὐτούς, τί τὸ λοιπὸν ἔσται; Ἀλλὰ κέλευσον ἀναιρεθῆναι θάπτον τοὺς πλείονας.» Ὁ δὲ βασιλεὺς ὀρμητὴς πρὸς αὐτὸν ἐνιδὼν ἔφη· «Κὰν Σκύθαι, ἀλλὰ πάντως ἄνθρωποι, κὰν ἐχθροί, ἀλλ' ἐλέους ἄξιοι· αὐτὸς δ' οὐκ οἶδα τί φρονήσας ταῦτα ληρεῖς». Τὸν δ' ἐνιστάμενον μετ' ὀργῆς ἀπεπέμψατο. 8.6.2 Προσέταξε δὲ τῆνικαῦτα διαλαλίαν εἰς ἅπαν τὸ στράτευμα γενέσθαι, ἅπαντα τὰ τῶν Σκυθῶν ἀναλαβομένους ὅπλα εἰς ἓνα τόπον καταθέσθαι, τοὺς δὲ δεσμώτας παραφυλάττειν. Ταῦτα κελεύσας ἐν ἀμεριμνίᾳ τὸ λοιπὸν τῆς νυκτὸς ἦν. Περὶ μέσσην δὲ φυλακὴν τῆς νυκτὸς εἶτ' ἐκ θείας ὁμφῆς εἶτε καὶ ὅπως οὐκ οἶδα, ὅμως δ' οὖν ὡς ἐξ ἐνὸς συνθήματος

μικροῦ πάντας οἱ στρατιῶται ἀπέκτειναν. Τοῦτο ὁ βασιλεὺς αὖγα ζούσης ἡμέρας ἀκηκοὺς ὑποπτον εὐθὺς τὸν Συνέσιον εἶχε. Μετακαλεῖται τοῖνυν παραχρῆμα τοῦτον, καὶ αἰτιώμενος σφοδρῶς ἠπειλεῖτο λέγων· «Τοῦτο τὸ ἔργον σόν». Τοῦ δὲ ἐπομνυμένου μὴ εἰδέναι ἐπέταξε δεσμηθέντα τοῦτον κατασχεθῆναι· «Γνώτω», λέγων, «ὅποιον καὶ, μόνον ὁ δεσμὸς κακόν ἐστιν, ὡς μηκέτι κατὰ ἀνθρώπων τοιαύτας ἀποφάσεις ποιεῖσθαι». Τάχα δὲ ἂν καὶ ἐκόλασε τοῦτον, εἰ μὴ προσελθόντες οἱ καθ' αἷμα καὶ ἐξ ἀγχιστείας προσήκοντες τῷ αὐτοκράτορι μεγιστᾶνες κοινὴν τὴν ὑπὲρ τοῦ Συνεσίου ἱκετηρίαν ἐποιοῦντο.

8.6.3 Τῶν δὲ Κομάνων οἱ πλείους πτοηθέντες, μὴ τι δεινὸν καὶ κατ' αὐτῶν ὁ αὐτοκράτωρ νυκτὸς μελετήσσειε, τὴν λείαν πᾶσαν ἀναλαβόμενοι νυκτὸς ὥχοντο τὴν πρὸς τὸν Δάνουβιν φέρουσαν ὁδεύοντες. Αὐτὸς δὲ αὐγαζούσης ἡμέρας φεύγων τὴν τῶν νεκρῶν σωμάτων δυσωδίαν ἀπάρας ἐκεῖθεν ἔρχεται ἐπὶ τινα τόπον Καλὰ Δένδρα καλούμενον σταδίους δέκα πρὸς τοῖς ὀκτὼ ἀπέχοντα τῶν Χοιρινῶν. Ἀπερχόμενον δὲ ἐκεῖσε κατέλαβεν ὁ Μελισσηνός. Οὐ γὰρ ἔφθασε παραγενέσθαι ἐν τῷ καιρῷ τῆς μάχης ἀσχολούμενος τὴν πληθὺν ἐκείνην τῶν νεολέκτων ἀποστεῖλαι πρὸς τὸν αὐτοκράτορα. Ἀλλήλους τοῖνυν ἀσπασάμενοι καὶ συγχαρέντες, ὡς εἰκός, τὸ λοιπὸν τῆς ὁδοιπορίας περὶ τῶν συμπεσόντων ἐπὶ τῇ τῶν Σκυθῶν ἥττη ὠμίλουν. 8.6.4 Μεμαθηκὼς δὲ ὁ αὐτοκράτωρ, ὀπηνίκα τὰ Καλὰ Δένδρα κατέλαβε, τὸν δρασμὸν τῶν Κομάνων, ὅποσα τούτοις ἀνῆκε πρὸς λόγον τῶν συμφωνηθέντων αὐτοῖς, ἐπισάξας ἐν ἡμίονοις ἀπέστειλε πρὸς αὐτοὺς ἐντειλόμενος σπεῦσαι καταλαβεῖν αὐτοὺς καὶ πέραθεν εἰ δυνηθεῖεν Δανούβεως καὶ δοῦναι τὰ ἀποσταλέντα. Βαρὺ γὰρ ἦν αὐτῷ διὰ παντὸς μὴ μόνον ψεύσασθαι, ἀλλὰ καὶ τὸ δόξαι ψεῦσασθαι ὁμιλίαν ἱκανὴν πρὸς ἅπαντας περὶ ψεύδους ποιου μένῳ. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν περὶ τῶν πεφευγόντων· τοὺς δὲ γε λοιποὺς ἐφεπομένους αὐτῷ εἰστία τὸ λοιπὸν τῆς ἡμέρας δαμιλῶς. Δέον δὲ ἐλογίσασθαι μὴ τηνικαῦτα τοὺς ἀνήκοντας δοῦναι μισθοῦς, ἀλλὰ μεθεῖναι τοὺς εἰς ὕπνον τραπέντας καταπέψαι τὸν οἶνον καὶ οὕτω τὸ φρονοῦν τῆς ψυχῆς σὺλ λεξαμένους ἐν ἐπιγνώσει γενέσθαι τοῦ πραττομένου. Τῇ μετ' αὐτὴν οὖν μετακαλεσάμενος ἅπαντας οὐ τὰ προῦ πεσχημένα δίδωσι μόνον, ἀλλὰ καὶ πολλῷ πλείονα. Σκεψάμενος δέ, ἐπεὶ ἀπολύειν τούτους οἴκαδε ἐβούλετο, μὴ ἐν τῷ ἀπιέναι εἰς προνομὴν σκεδασθέντες οὐ μικρὰν ταῖς κατὰ τὴν ὁδὸν παρακειμέναις κωμοπόλεσι τὴν βλάβην ἐπάξωσιν, ὁμήρους

ἐξ αὐτῶν λαμβάνει. Αἰτησαμένων δὲ καὶ αὐτῶν τὰ κατὰ τὴν ὁδὸν αὐτοῖς ἀσφαλίσασθαι δίδωσιν αὐτοῖς τὸν Ἰωαννάκην (ἀνὴρ δὲ οὗτος ἀνδρεία καὶ φρονήσει διαφέρων) τὴν τῶν ἀπάντων οἰκονομίαν ἀναθέμενος καὶ τὴν μέχρι αὐτοῦ τοῦ Ζυγοῦ τῶν Κομάνων εὐθέτησιν. 8.6.5 Τοιαῦτα μὲν οὖν τὰ τοῦ αὐτοκράτορος θεία πάντως προ νοῖα. Πάντα γοῦν κατὰ τὸ πλήρες τελέσας τροπαιοφόρος αὐτὸς νικητὴς πρὸς τὸ Βυζάντιον ἐπανέρχεται Μαΐου παριππεύοντος μηνός. Ἀλλὰ τὰ μὲν τῶν Σκυθῶν ὧδέ πη πέρας ἔχέτω, κἂν ἐκ πολλῶν ὀλίγα μοι εἴρηται ἄκρῳ δακ τύλῳ. τοῦ Ἀδριαντικοῦ ἀψαμένη πελάγους. Τὰς γὰρ λαμ πρὰς τοῦ αὐτοκράτορος νίκας, τὰς μερικὰς τῶν πολεμίων ἤττας, τὰς καθ' ἓνα τούτου ἀνδραγαθίας, τὰ ἐν τῷ μεταξὺ συμπίπτοντα τοῖς τότε καιροῖς καὶ ὅπως πρὸς ἅπαντα ἐποικίλλετό τε καὶ διὰ παντοίας μεθόδου διέλυε τὰ συμ πίπτοντα δεινά, οὐδ' ἂν Δημοσθένης ἄλλος ἢ καὶ ὁ ἅπας τῶν ῥητόρων χορός, οὐδ' ἂν ἡ Ἀκαδημία πᾶσα καὶ ἡ Στοὰ εἰς ταῦτόν συνεληλυθέτην καὶ προὔργου παντὸς τὰς Ἀλε ξίου πράξεις ἐποίησαντο, τούτων ἐφικέσθαι ἐξίσχυσαν.

8.7.1 Οὐ πολλαὶ διήλθον ἡμέραι τῆς τοῦ βασιλέως εἰς τὰ ἀνάκτορα εἰσελεύσεως, καὶ ὁ Ἀριέβης Ἀρμένιος καὶ ὁ Κελτὸς Οὐμπερτόπουλος (λογάδες οὗτοι ἄνδρες τῶν ἐπιφανῶν ἀρειμάνιοι) κατὰ τοῦ αὐτοκράτορος μελετήσαντες ἐφωρὰ θησαν πλῆθος οὐκ ἀγεννὲς πρὸς ταυτηνὴν τὴν βουλὴν ἐπισυ ρόμενοι. Καὶ οἱ ἔλεγχοι παρήσαν καὶ ἡ ἀλήθεια ἐπαρρησιά ζετο. Κατάκριτοι δὲ ἤδη καταστάντες οἱ ἐπίβουλοι δήμευσιν τηνικαῦτα καὶ ὑπερορίαν κατεκρίθησαν τῶν ἐκ τῶν νόμων ποινῶν τοῦ αὐτοκράτορος σχολὴν παντελῇ καταψηφισα μένου. 8.7.2 Λογοποιουμένην δὲ Κομάνων ἔφοδον μανθάνων ὁ αὐτοκράτωρ, ἐκεῖθεν δὲ καὶ τὸν Βοδῖνον καὶ αὐτοὺς Δαλ μάτας παρασπονδήσαί τε καὶ κατὰ τῆς ἡμεδαπῆς χωρῆσαι βουλομένους, ἐμερίζετο τοῖς λογισμοῖς πρὸς ὁπότερον ἂν ἀπονεύσειε τῶν ἐχθρῶν. Δέον οὖν αὐτῷ ἐδόκει κατὰ τῶν Δαλματῶν πρώτως ἐξοπλίσασθαι καὶ προκαταλαβεῖν τὰ ἀναμεταξὺ τῆς ἡμεδαπῆς καὶ αὐτῶν διακεείμενα τέμπη καὶ ὥς ἐνὸν ἀσφαλίσασθαι. Συναγαγὼν τοίνυν ἅπαντας καὶ ἀνακοινωσάμενος τὸ σκοπούμενον, ἐπεὶ συνοῖσον ἅπασι τοῦτ' ἐδόκει, ἔξεισι τῆς μεγαλοπόλεως τὰ κατὰ τὴν ἐσπέ ραν προμηθευσόμενος. 8.7.3 Καὶ ταχὺ τὴν Φιλιππούπολιν καταλαβὼν καὶ γράμματα δεξάμενος τοῦ τηνικαῦτα ἀρχιε πισκόπου Βουλγαρίας χρηματίζοντος περὶ τοῦ δουκὸς Δυρραχίου Ἰωάννου τοῦ υἱοῦ τοῦ σεβαστοκράτορος διαβεβαιούμενα ἀποστασίαν ἐκείνον ὠδίνειν, ἀθυμῶν διὰ

πάσης νυκτός και ημέρας ἦν πῇ μὲν διὰ τὸν ἐκείνου πατέρα ἀνα βαλλόμενος τὴν τῆς ὑποθέσεως ἐξέτασιν, πῇ δὲ καὶ δεδιὼς μὴ ἅπερ ἡ φήμη λέγει οὐ ψεύσεται. Καὶ ἐπεὶ μειράκιον ἦν ὁ Ἰωάννης, ὡς ἐτίπαν τὰς τῶν τοιούτων ὁρμὰς ἀκαθέκ τους γινώσκων, ἐδεδίει μὴ τι νεωτερίσειε καὶ λύπης ἀφο ρήτου ἀμφοῖν τῷ τε πατρὶ καὶ θεῷ πρόξενος γένοιτο. Δεῖν οὖν ἐλογίσατο διὰ πάσης μεθόδου σπεῦσαι τὴν ἐκείνου σφῆλαι βουλήν. Ἐκῆδετο γὰρ τούτου ὁπόσον ἂν τις εἴποι. 8.7.4 Μεταπεμψάμενος οὖν τὸν τότε μέγαν ἐταιρειάρχην Ἀργυρὸν τὸν Καρατζάν, Σκύθην μὲν ὄντα, φρονιμώτατον δὲ καὶ ἀρετῆς καὶ ἀληθείας ἐπιμελούμενον, διττὰς ἐπιδί δωσιν αὐτῷ γραφάς, τὴν μὲν πρὸς τὸν Ἰωάννην τοιαῦτα διαλαμβάνουσιν· «Ἡ μὲν βασιλεία μου βαρβαρικὴν διὰ τῶν κλειτουργῶν ἔλυσιν κατ' αὐτῆς μεμαθηκυῖα ἐξεληλύθει τῆς Κωνσταντίνου ἐφ' ᾧ τὰ μεσαίχμια τῆς Ῥωμαίων ἀρχῆς ἀσφαλίσασθαι. Δέον οὖν ἐστὶ καὶ αὐτόν σε παραγενέσθαι τὰ κατὰ τὴν ὑπὸ σε ἀρχὴν ἀναδιδάξοντα (δέδια γὰρ καὶ τὸν Βολκάνον μὴ καὶ αὐτὸς ἐναντία καθ' ἡμῶν φρονήσας μελετήσῃ), πρὸς δὲ καὶ τὰ κατὰ τὴν Δαλματίαν ἀναγγελεῖν πρὸς ἡμᾶς καὶ περὶ αὐτοῦ τοῦ Βολκάνου εἰ ταῖς εἰρῇ νικαῖς ἐμμένει σπονδαῖς (καὶ γὰρ οὐκ ἀγαθαί μοι περὶ αὐτοῦ ἀγγελίαι καθ' ἐκάστην κομίζονται), ἵνα σαφέστερόν τι μεμαθηκότες καὶ πρὸς τὰς αὐτοῦ ἐπὶ πλέον παρασκευασώ μεθα μηχανὰς καὶ σοὶ τὸ δέον ὑποθέμενοι αὐθις πρὸς τὸ Ἰλλυρικὸν ἐκπέμψωμεν, ὅπως ἐξ ἐκατέρου τοῖς ἐχθροῖς μαχόμενοι τὴν νικῶσαν Θεοῦ ἐπαρήγοντος σχοίημεν.» 8.7.5 Ταῦτα μὲν ἢ πρὸς τὸν Ἰωάννην γραφὴ διελάμβανεν· ἡ δὲ γε πρὸς τοὺς λογάδας τῶν ἐποίκων Δυρραχίου τοιαυτὴ ὑπὲρ γόρευεν· «Ἐπεὶ καθ' ἡμῶν μελετᾷ τὸν Βολκάνον αὐθις μεμαθηκότες τῆς Βυζαντίδος ἐξεληλύθειμεν κατασφαλισόμενοι τε τὰ ἐν μεσαιχμίῳ τῆς τε ἡμεδαπῆς καὶ τῶν Δαλ ματῶν διακείμενα τέμπτῃ, ἅμα δὲ καὶ τὰ κατ' αὐτόν καὶ τοὺς Δαλμάτας ἀκριβώσασθαι, διὰ τοι ταῦτα δέον κρίναντες μετακαλέσασθαι τὸν ὑμέτερον δοῦκα καὶ ποθούμενον ἀνεψιὸν τοῦ κράτους ἡμῶν τουτονὶ τὸν τὴν ἡμετέραν ἐγχειρίζοντα ὑμῖν γραφὴν ἐξαπεστείλαμεν δοῦκα τοῦτον προχειρισάμενοι. Δέξασθε αὐτόν καὶ ὑμεῖς καὶ εἰς πᾶν τὸ παρ' αὐτοῦ προσταττόμενον ὑπέικετε.» Ταύτας οὖν τὰς γραφὰς ἐγχειρίσας τῷ Καρατζῷ ἐνετείλατο ἀπελθόντα πρῶτα μὲν ἐγχειρίσαι τῷ Ἰωάννῃ τὴν πρὸς αὐτόν γραφὴν καὶ εἰ μὲν αὐθαρέτως ἔπεται, ἐκείνον μὲν ἐκεῖθεν μετ' εἰρήνης προπέμψαι, αὐτὸν δὲ τὴν φρουρὰν τῆς χώρας ἀναδέξασθαι, μέχρις ἂν ἐκεῖνος αὐθις ἐπανέλθοι· εἰ δὲ ἀντιτείνει καὶ μὴ πείθεται, μεταπέμψασθαι τοὺς ὑπερέχοντας τῶν Δυρρα χιτῶν καὶ τὴν ἐτέραν ὑπαναγῶναι γραφὴν ἐφ' ᾧ συνάρασθαι αὐτῷ ἐπὶ τὸν Ἰωάννην κατασχεῖν.

Ταῦτα ἐνωτισθεὶς Ἰσαάκιος ὁ σεβαστοκράτωρ ἐν Κωνσταντινουπόλει διατρίβων σπουδαίως ἐξήκει καὶ ἐπὶ δυσὶ νυχθημέροις καταλαμβάνει τὴν Φιλιππούπολιν. Ὑπνώττοντος δὲ τοῦ βασιλέως εἴσω τῆς βασιλικῆς σκηνῆς ἀποφρητὶ εἰσελθὼν εἰς τὴν ἐτέραν κλίνην τοῦ ἀδελφοῦ καὶ βασιλέως κατακλιθεὶς καὶ αὐτὸς ὑπνωττε τοὺς κατευνὰ ζοντας τὸν αὐτοκράτορα διὰ τῆς χειρὸς ἡσυχάζειν ἐπιτά ξας. Ὡς γοῦν ὁ βασιλεὺς τοῦ ὕπνου ἀνέθορε καὶ τὸν ἀδελφὸν παρ' ἐλπίδας ἐθεάσατο, ἡσυχάζων τέως ἦν καὶ τοὺς παρατυχόντας αὐτὸ τοῦτο ποιεῖν καὶ αὐτὸς ἐκέλευεν. Ἐπεὶ δὲ καὶ ὁ σεβαστοκράτωρ ἔξυπνος γενόμενος τὸν ἀδελφὸν καὶ βασιλέα γρηγοροῦντα ἐθεάσατο κάκεινος ἐν δὼν αὐτόν, προσελθόντες ἀμφοτέρω ἀλλήλους κατησπά ζοντο. Εἶτα ὁ μὲν βασιλεὺς ἐπυνθάνετο, τί ποτε ἄρα καὶ βούλοιο καὶ τίς ἡ αἰτία τῆς αὐτοῦ ἐλεύσεως. Ἐκεῖνος δέ, «Σοῦ ἔνεκα» ἔφη. Καὶ ὅς· «Μάτην ἑαυτὸν συντείνας τοσοῦτον κεκοπίακας». 8.8.2 Ὁ δὲ σεβαστοκράτωρ τέως οὐκ ἀντεφθέγξατο, ἀλλ' ὀνειρώττων ἦν τὰ ἀπὸ τοῦ Δυρραχίου μετὰ τοῦ προπεμφθέντος παρ' αὐτοῦ κομισθησόμενα μηνύματα. Καὶ γὰρ ἅμα τῷ ἐνωτισθῆναι τὰ θρυλλούμενα περὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ δισύλλαβον ἐγχαράξας πρὸς αὐτὸν γράμμα παρεκελεύσατο θᾶπτον πρὸς τὸν αὐτοκράτορα φοιτῆσαι, ὥς καὶ αὐτὸν ἐπ' αὐτῷ τούτῳ τοῦ Βυζαντίου ἐξεληλυθότα πρὸς Φιλιππούπολιν ἐπείγεσθαι ἐφ' ᾧ τὰ κατ' αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτοκράτορα εἰσηγηθέντα κατασεῖσαι τὰ εἰκότα πρὸς τὸν ἀδελφὸν καὶ βασιλέα ὁμιλήσαντα, ἅμα δὲ καὶ τὴν αὐτοῦ πρὸς αὐτὸν ἐγκαρτερῆσαι ἄφιξιν. Ὑποχωρήσας δὲ ἀπὸ τοῦ βασιλέως εἰς τὴν ἀποτεταγμένην αὐτῷ σκηνὴν ἄπεισιν. Παραχρῆμα δὲ καὶ ὁ πρὸς τὸν Ἰωάννην ἀποσταλὲς γραμματοκομιστὴς δρομαῖος εἴσεισιν ἐκεῖθεν ἐπανελθὼν τὴν τοῦ Ἰωάννου ἀπαγγέλλον ἔλυσιν. 8.8.3 Τῆς ὑποψίας οὖν τὴν καῦτα ὁ σεβαστοκράτωρ ἀπαλλαγείς καὶ κρείττοσιν ἀναρρώσας ἑαυτὸν λογισμοῖς θυμοῦ πλησθεὶς κατὰ τῶν πρώτως εἰσηγισμένων τὰ κατὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ τεταραγμένος πρὸς τὸν βασιλέα εἰσῆει. Ὁ δὲ βασιλεὺς τοῦτον θεασάμενος ἐγνώκει μὲν παρευθὺ τὴν αἰτίαν, ἥρῳτα δ' ὅμως ὅπως ἔχοι. Ὁ δέ, «Κακῶς» ἔφη «ἐξ αἰτίας σῆς». Οὐδὲ γὰρ ὅλως τὸν θυμὸν περιυλακτοῦντα χαλιναγωγεῖν ἠπίστατο, παρεφέρετο δὲ καὶ ὑπὸ ψιλοῦ, εἰ ἔτυχε, ῥήματος. Ἐπὶ τούτοις δὲ καὶ ἄλλο τι προσέθετο λέγων· «Οὐ τοσοῦτον κατὰ τῆς σῆς λελύπημαι βασιλείας, ὅσον κατὰ τουτουί» τὸν Ἀδριανὸν τῷ δακτύλῳ ὑποδείξας «καταψευδομένου». Πρὸς ταῦτα ὁ πρᾶνς ἐκεῖνος καὶ ἡδὺς βασιλεὺς οὐδ' ὅτι οὐδὲν ἐφθέγξατο. Ἐγίνωσκε γὰρ ὅπως ζέοντα τὸν θυμὸν τὰδελφοῦ καταπαύσει. Συγκαθεσθέντες οὖν ἄμφω μετὰ τοῦ Μελισσηνοῦ Νικηφόρου τοῦ καίσαρος καὶ τινων τῶν ἐξ

αἵματος καὶ ἀγχιστείας προσηκόντων αὐτοῖς μόνοι πρὸς ἀλλήλους ὡμί λουν περὶ τῶν κατὰ τοῦ Ἰωάννου ῥηθέντων. Ὡς δὲ τὸν Μελισσηνὸν καὶ τὸν ἴδιον ἀδελφὸν Ἀδριανὸν κατατρέχοντας ἐσχηματισμένως τοῦ ἰδίου υἱοῦ ἑώρα, αὐτὶς τὸν θυμὸν παφλάζοντα μὴ δυνηθεὶς κατασχεῖν δριμύ πρὸς τὸν Ἀδριανὸν ἀτενίσας φιλῶσαι τὸν αὐτοῦ πώγονα ἠπειλήσατο καὶ διδάξαι μὴ προφανῶς ψευδόμενον τοιούτων συγγενῶν ἀποστερηῖσαι τὸν βασιλέα ἐπιχειρεῖν. 8.8.4 Ἐν τούτοις ὁ Ἰωάννης κατέλαβε καὶ παραχρήμα εἴσω τῆς βασιλικῆς σκηνῆς εἰσάγεται καὶ πάντων τῶν κατ' αὐτοῦ λαληθέντων ἀκούει. Οὐ μέντοι γε εἰς ἐξέτασιν ὅλως ἄγεται, ἀλλ' ὁ κατάκριτος ἐλεύθερος ἴσταται τοῦ βασιλέως πρὸς αὐτὸν εἰπόντος· «Πρὸς τὸν σὸν πατέρα καὶ ἀδελφὸν ἐμὸν ἀφορῶν οὐδ' ἀκοῦσαι τῶν κατὰ σοῦ λαληθέντων ἀνέχομαι. Ἔσο τοίνυν ἀμερίμῳς διάγων ὡς τὸ πρότερον.» Ταῦτα μὲν οὖν ἅπαντα ἐντὸς τῆς βασιλικῆς ἐρρήθη σκηνῆς μόνων τῶν συγγενῶν, ὁθνεῖου δὲ οὐδενὸς παρόντος. Οὕτω γοῦν τῶν λαληθέντων ἢ καὶ μελετηθέντων ἴσως κατευνασθέντων τὸν ἴδιον ἀδελφόν, τὸν σεβαστοκράτορά φημι Ἰσαάκιον, μετα καλεσάμενος σὺν αὐτῷ τῷ Ἰωάννῃ καὶ υἱῷ αὐτοῦ πολλὰ πρότερον ὁμιλήσας ἔφη πρὸς τὸν σεβαστοκράτορα· «Σὺ μὲν χαίρων ἅπιθι πρὸς τὴν βασιλεύουσαν τὰ καθ' ἡμᾶς τῇ μητρὶ ἀνακοινωσόμενος. Ἐγὼ δὲ τουτονί», τὸν Ἰωάννην φησὶν ὑποδείξας, «αὐτὶς, ὡς ὀρθῶς, ἐκπέμπω πρὸς τὸ Δυρράχιον ἐφ' ᾧ τὰ τῆς ἰδίας ἀρχῆς ἐπιμελῶς ἐνεργεῖν.» Οὕτως οὖν ἀπ' ἀλλήλων διακριθέντες ὁ μὲν τῆς πρὸς τὸ Βυζάντιον τῇ μετ' αὐτὴν εἴχετο, ὁ δὲ πρὸς τὸ Δυρράχιον στέλλεται. Οὐ μέχρι δὲ τούτου τὰ κατὰ τὸν αὐτοκράτορα ἔστη. Ἀλλ' ἐπεὶ Θεόδωρος ὁ Γαβρᾶς ἐνδημήσας ἦν ἐν τῇ βασιλεὺ ούσῃ, γινώσκων τὸ τούτου ὁμβριμοεργὸν καὶ περὶ τὰς πρᾶ ξεις ὀξύ, βουλόμενος τοῦτον ἀπελάσαι τῆς πόλεως, δοῦκα Τραπεζοῦντος προὔβάλλετο πάλαι αὐτήν ἀπὸ τῶν Τούρ κων ἀφελόμενον. Ὡρμητο μὲν γὰρ οὗτος ἐκ Χαλδαίας καὶ τῶν ἀνωτέρω μερῶν, στρατιώτης δὲ περιφανὴς γενόμενος ἐπὶ τε φρονήσει καὶ ἀνδρείᾳ ὑπερέχων ἀπάντων, μικροῦ καὶ μηδέποτε ἔργου ἀψάμενος καὶ ἀτυχήσας, ἀλλὰ πάντων ἀεὶ τῶν πολέμιων κρατῶν. Καὶ αὐτὴν δὴ τὴν Τραπεζοῦντα ἐλὼν καὶ ὡς ἴδιον λάχος ἐαυτῷ ἀποκληρωσάμενος ἄμαχος ἦν. Τούτου τὸν υἱὸν Γρηγόριον ὁ σεβαστοκράτωρ Ἰσαάκιος ὁ Κομνηνὸς εἰς μίαν τῶν θυγατέρων αὐτοῦ εἴσω κίσατο. Ἀνήβων δὲ ἅμφω τῶν παιδῶν ὄντων γαμήλια μόνα σύμφωνα ἀναμεταξὺ προέβησαν. Εἶτα τὸν υἱὸν αὐτοῦ Γρηγόριον εἰς χεῖρας τοῦ σεβαστοκράτορος παραθέμενος, ἴν', ὅπνῃκα νομίμου ἄψωνται οἱ παῖδες ἡλικίας, καὶ ἡ μνηστεία τελεσθῇ, αὐτὸς συνταξάμενος τῷ βασιλεῖ εἰς τὴν ἰδίαν ἐπανήει χώραν. Τῆς δὲ

όμευνέτιδος αὐτοῦ μετ' οὐ πολὺ τὸ κοινὸν ἀποδεδωκυίας χρέος, ἄλλην αὖθις ἐξ Ἀλα νῶν ἡγάγετο εὐγενεστάτην. Ἐτυχε δὲ τὴν τε τοῦ σεβαστο κράτορος ὁμευνέτιν καὶ ἦν ὁ Γαβρᾶς ἔλαβε δυεῖν ἀδελφοῖν θυγατέρας εἶναι. Τούτου δῆλου γεγονότος, ἐπεὶ ἀπὸ τε τῶν νόμων ἀπὸ τε τῶν κανόνων ἢ τῶν παίδων ἐκωλύετο συνά φεια, διεσπάσθη τὸ τοιοῦτον συνάλλαγμα. Γινώσκων δὲ ὁ βασιλεὺς ὅποῖος ὁ Γαβρᾶς στρατιώτης ἐστὶ καὶ ὅποσα πράγματα συνταράττειν δύναται, οὐκ ἤθελε τὸν υἱὸν αὐτοῦ Γρηγόριον διασπασθέντος τοῦ τοιούτου συναλλάγματος παλινδρομηῆσαι πρὸς αὐτόν, ἀλλὰ κατέχειν τοῦτον εἰς τὴν βασιλεύουσαν δυεῖν ἔνεκα, ἵν' ἅμα μὲν ὡς ὁμηρον αὐτὸν παρακατέχοι, ἅμα δὲ καὶ τὴν τοῦ Γαβρᾶ εὐνοίαν ἐπισπά σαιτο, κάντευθεν, ἐὰν πονηρόν τι βούληται, ἀπόσχηται τοῦ τοιούτου. Μιᾶ γοῦν τῶν ἐμῶν ἀδελφῶν τὸν Γρηγόριον συνάσαι ἐβούλετο. Διὰ τοι ταῦτα ὑπερετίθετο τὴν τοῦ παιδὸς ἀποστολήν.

8.9.3 Καταλαβὼν δὲ αὖθις ὁ Γαβρᾶς τὴν βασιλῖδα τῶν πόλεων καὶ μηδὲν τῶν παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος μελετωμένων συνεῖς ἐσκόπει τὸν ἴδιον υἱὸν λεληθότως ἀναλαβέσθαι. Εἶχε δὲ τέως τὸ βεβουλευμένον ἀνέκφορον, κἄν ὁ αὐτοκράτωρ παρηνίσσετό τι καὶ παρενέβαινε αὐτῷ περὶ τοῦ σκοπούμενου. Ὁ δὲ εἴτε μὴ γνοὺς εἴτε καὶ ἀκη διάσας διὰ τὴν πρὸ μικροῦ γεγονυῖαν τοῦ τοιούτου κήδους διάζευξιν, οὐκ οἶδ' ὅπως, ἡτεῖτο τὸν υἱὸν δοθῆναι οἱ ἐπ' αὐτῷ ναστρέφοντι. Ὁ δὲ αὐτοκράτωρ ἀνένευε πρὸς τοῦτο.

8.9.4 Σχηματιζόμενος δὲ ὁ Γαβρᾶς ἐκόντι τοῦτον καταλιμπάνειν καὶ τῇ τοῦ αὐτοκράτορος τὰ κατὰ τὸ παιδίον ἀναθέσθαι γνώμη, ἐπεὶ συνταξάμενος αὐτῷ τοῦ Βυζαντίου ἀπάρτι ἐξίνεαι ἔμελλεν, ὑπεδέχθη παρὰ τοῦ σεβαστοκράτορος διὰ τὸ παρακολουθῆσαν κήδος καὶ ἦν πρὸς αὐτόν ἐκ ταυτησὶ τῆς αἰτίας ἔσχε συνήθειαν, ἔνθα τὸ τοῦ μεγαλομάρτυρος Φωκᾶ τέμενος ἵδρυται προάστειόν τι τοῦτο περὶ τὴν Προποντίδα διακείμενον περικαλλές. Δαψιλῶς οὖν αὐτοῦ που εὐωχηθέντες ὁ μὲν σεβαστοκράτωρ πρὸς τὸ Βυζάντιον ἐπανήει, ὁ δὲ τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἡτεῖτο παραχωρηθῆναι οἱ καὶ τῇ μετ' αὐτὴν συνεῖναι αὐτῷ. Ὁ δ' εὐθὺς κατένευεν. Ὁ δὲ πολλάκις ῥηθεὶς Γαβρᾶς, ἐπεὶ τῇ μετ' αὐτὴν χωρίζεσθαι ἤδη τοῦ παιδὸς ἔμελλε, τοὺς παιδαγωγοὺς ἡξίου συνέψεν θὰ οἱ μέχρι Σωσθενίου· κεῖθι γὰρ ἔμελλε κατασκηνοῦν. Οἱ δὲ κατανεύσαντες συναπήεσαν μετ' αὐτοῦ. Κᾶθ' οὕτως καὶ ν τῷ μέλλειν αὖθις ἐκεῖθεν ἀπαίρειν τὸ αὐτὸ τοὺς παιδαγωγοὺς ἡτεῖτο συνέψεσθαι τούτῳ τὸν υἱὸν καὶ μέχρι τοῦ Φάρου. Οἱ δὲ ἀνένευον. Ὁ δὲ σπλάγχνα τε πατρικὰ προεβάλλετο καὶ ἀποδημίαν μακρὰν καὶ ἄλλα τινὰ συνείρων τούτοις κατέκλασε τὰς τῶν παιδαγωγῶν καρδίας, καὶ πεισθέντες τοῖς αὐτοῦ λόγοις συνέιποντο αὐτῷ. Τὸν Φάρον τοίνυν καταλαβὼν εἰς φῶς

τὴν σκῆψιν προήγαγε καὶ ἀναλα βόμενος τὸ παιδίον καὶ ἐμβαλὼν εἰς ὀλκάδα τῷ τοῦ Πόντου ῥοθίῳ ἑαυτὸν τε καὶ τὸν υἱὸν ἐπαφῆκε. 8.9.5 Μεμαθηκῶς δὲ τοῦτο ὁ αὐτοκράτωρ θάττον ἢ λόγος δρομάδας νῆας κατ' αὐτοῦ ἐξέπεμψεν ἐντελάμενος τοῖς ἀπερχομένοις τῷ μὲν Γαβρᾶ τὰς πρὸς αὐτὸν ἐγχειρίσαι γραφάς, τὸ δὲ παιδίον σπεῦσαι μετὰ τῆς ἐκείνου γνώμης ἀναλαβέσθαι, εἰ μὴ ἄρα ἐχθρὸν τὸν αὐτοκράτορα βούλοιτο ἐσχηκέναι. Καταλαμ βάνουσι τοῖνυν αὐτὸν οἱ ἀπελθόντες ἔνθεν τῆς Αἰγίνου πόλεως κατὰ τὴν πόλιν τὴν οὕτωσιν ἐγχωρίως Κάραμβιν καλουμένην. Καὶ δὴ τὰς βασιλικὰς ἐγχειρίσαντες γραφάς, δι' ὧν ὁ αὐτοκράτωρ ἐνέφαινε μᾶ τῶν ἐμῶν ἀδελφῶν τὸ παιδίον βούλεσθαι συναρμόσαι, καὶ πολλὰ ἄττα πρὸς αὐτὸν ὠμιληκότες πείθουσιν ἐκπέμψαι τὸν υἱόν. 8.9.6 Ὅνπερ θεασάμενος ὁ αὐτοκράτωρ καὶ διὰ τῶν συνηθῶν ἐγγράφων μόνων τάχα τὸ συνάλλαγμα ἐμπεδώσας παιδαγωγῷ παραδὲ δωκεν ἐνὶ τῶν τῆς βασιλίδος θεραπόντων, Μιχαὴλ τῷ ἐκτομῖα. Κᾶθ' οὕτως περὶ τὰ ἀνάκτορα ἐνδιατρίβοντα πολλῆς ἐπιμελείας ἡξίου τά τε ἦθη διορθούμενος καὶ πᾶσαν παιδείαν στρατιωτικὴν ἐκδιδάσκων. Ὅποια δὲ τὰ τῶν νέων, μὴ βουλόμενος ὅλως ὑποτάσσεσθαι τινὶ ἡνῖατο ὥς μὴ προσηκούσης δῆθεν ἀξιούμενος τιμῆς. Δυσαρεστῶν δὲ ἅμα καὶ πρὸς τὸν παιδαγωγὸν ἐσκέπτετο πρὸς τὸν ἴδιον φοιτῆσαι πατέρα, δέον μᾶλλον εὐχαριστεῖν ἐπιμελείας τοσαύτης ἀξιούμενον. Οὐ μέχρι δὲ τούτου περίστατο τούτῳ τὸ βούλευμα, ἀλλὰ καὶ ἔργου ἦπτετο. Προσελθὼν οὖν ἀνακοινοῦνται τισὶ τὸ ἀπόρρητον. Ἦσαν δὲ ὁ τε Γεώρ γιος τοῦ Δεκανοῦ, Εὐστάθιος ὁ Καμύτζης καὶ Μιχαὴλ ὁ οἰνοχόος, ὃν καὶ πιγκέρνην συνηθῶς οἱ τῆς βασιλικῆς αὐλῆς ὀνομάζουσιν. Ἄνδρες δὲ οὗτοι μαχιμώτατοί τε καὶ τῶν λίαν προσφικωμένων τῷ βασιλεῖ. Τούτων ὁ Μιχαὴλ προσελθὼν ἀπαγγέλλει πάντα πρὸς τὸν αὐτοκράτορα. Ὁ δὲ οὐ πάνυ πιστεύειν ἔχων ἀνένευε πρὸς τὰ ῥηθέντα. Ἐπὶ κειμένου δὲ τοῦ Γαβρᾶ καὶ τὸν δρασμὸν ἐπείγοντος οἱ εὐνούστερον πρὸς τὸν αὐτοκράτορα διακείμενοι ἔφασαν· «Εἰ μὴ δι' ὄρκου ἡμῖν τὸ βεβουλευμένον πιστώσειας, οὐ συνεψόμεθά σοι». Τοῦ δὲ κατανέυσαντος τὸν ἅγιον ἥλον, δι' οὗ τὴν τοῦ ἐμοῦ σωτῆρος πλευρὰν οἱ ἄνομοι ἐνυξαν, ὑπεδείκνυν οὗ ἔκειτο βουλευσάμενοι ἀναλαβέσθαι καὶ ἐξαγαγεῖν, ὥστε εἰς τὸν δι' αὐτοῦ τρωθέντα ἐπομόσασθαι. 8.9.7 Πείθεται τούτοις ὁ Γαβρᾶς καὶ εἰσελθὼν ἀναλαμβάνει τὸν λαθραίως τὸν ἅγιον ἥλον. Εἰς δὲ τις τῶν προκαταγγει λάντων τῷ αὐτοκράτορι τὴν βουλὴν δρομαῖος εἰσελθὼν ἔφη ὡς «Ἴδε καὶ ὁ Γαβρᾶς καὶ ὁ ἥλος ἐγκόλπιος αὐτῷ». Καὶ παραχρῆμα ἐπισκήψαντος τοῦ αὐτοκράτορος καὶ ὁ Γαβρᾶς εἰσήγετο καὶ ὁ ἥλος εὐθὺς τοῦ κόλπου ἐξήγετο. Ἐρωτηθεὶς δὲ ἀπήγγειλε πάντα ἐκ ψιλῆς

ἐπερωτήσεως τούς τε συνίστορας ὁμολογήσας καὶ τὰ βεβουλευμένα ἅπαντα. Αὐτοῦ μὲν οὖν καταψηφισάμενος παραδίδωσι πρὸς τὸν δοῦκα Φιλίππου πόλεως Γεώργιον τὸν Μεσοποταμίτην, ὥστε ἔμφρουρον τοῦτον τηρεῖν δεσμώτην ἐν τῇ ἀκροπόλει. Γεώργιον δὲ τὸν τοῦ Δεκανοῦ μετὰ γραμμάτων πρὸς Λέοντα τὸν Νικερίτην δοῦκα τῷ τότε τοῦ Παραδουνάβου τυγχάνοντα πέπομφεν, ὡς δῆθεν καὶ αὐτὸν σὺν ἐκείνῳ τὰ περὶ τὸν Δάνουβιν φυλάττειν, τὸ δὲ πᾶν, ἵνα μᾶλλον ἐκεῖνος παρὰ τοῦ Νικερίτου ἐπιτηροῖτο. Ἐμφρούρους δὲ καὶ αὐτὸν Εὐστάθιον τὸν τοῦ Καμύτζη καὶ τοὺς λοιποὺς περιορίσας εἶχεν.

9.1.1 ΑΛΕΞΙΑΣ Θ'

9.1.1 Οὕτω μὲν οὖν τὰ κατὰ τὸν Ἰωάννην καὶ Γρηγόριον τὸν Γαβρᾶν αὐτοκράτωρ οἰκονομήσας ἀπάρας τῆς Φιλίππου πόλεως τὰ ἀναμεταξὺ Δαλματίας καὶ τῆς ἡμεδαπῆς τέμνη καταλαμβάνει. Καὶ τὸν ὅλον αὐχένα διαδραμὼν τοῦ οὐτωσί πως ἐγγχωρίως καλουμένου Ζυγοῦ, οὐκ ἐποχούμενος (οὐ γὰρ ἐδίδου τοῦτο ἐς αἰὶ ὁ τόπος ὀχθώδης τε καὶ χαρά δρώδης ὢν καὶ συνηρεφὴς καὶ μικροῦ ἄβατος), ἀλλὰ πεζῇ ἅπαντα διερχόμενος καὶ οἰκείοις περιαιθρῶν ὀφθαλμοῖς, μὴ διαλάθῃ τι ἀφύλακτον δι' οὗ ῥαδία τοῖς πολεμίοις πολλάκις ἡ δίοδος γένηται, καὶ οὐ μὲν διώρυγας ἐπιτρέπων γενέσθαι, οὐ δὲ καὶ ξυλίνους κατασκευασθῆναι πύργους καὶ πολίχνια, ἔνθα ὁ τόπος παρῆιχε, γενέσθαι διὰ πλίνθων ἢ λίθων ἐπέταττε, τὰ ἀπ' ἀλλήλων διαστήματα καὶ τὰ μεγέθη αὐτὸς διαμετρῶν. Ἔστι δ' οὗ καὶ οὐρανομήκη δένδρα ῥιζοτομηθέντα κατατεθῆναι εἰς τὸ ἔδαφος διετάξατο. Καὶ οὕτω τὰς τῶν πολεμίων διόδους ἀποταφρεύσας ἐπάνεισιν εἰς τὴν μεγαλόπολιν. 9.1.2 Ἀλλ' ὁ μὲν λόγος ῥαδίαν ἴσως τὴν τοιαύτην οἰκονομίαν τοῖς ἀκροαταῖς παρίστησιν· ὅποσον δὲ τὸν ἰδρῶτα ὁ αὐτοκράτωρ τῷ τότε ὑπέστη, μαρτυροῦσι πολλοὶ τῶν τότε παρόντων καὶ εἰς ἔτι καὶ νῦν περιόντων. Ἀλλ' οὐ πολὺς παρελθούθει καιρὸς καὶ τὰ κατὰ τὸν Τζα χᾶν ἀκριβέστερον αὐτῷ ἐπηγγέλλετο, ὡς οὐδὲν τῶν συμβάντων αὐτῷ κατὰ τὴν θάλατταν καὶ τὴν ἡπειρον τῆς πρότερον γνώμης ἀπέστησεν, ἀλλὰ τοῖς προσήκουσι βασιλεῦσι χρᾶται παρασήμοις βασιλέα ἑαυτὸν ὀνομάζων καὶ τὴν Σμύρνην οἰκῶν καθαπερεὶ βασιλεία τινα στόλον εὐτρεπίζει ἐφ' ᾧ τὰς τε νήσους αὐθις δηλώσασθαι καὶ μέχρι αὐτοῦ φθάσαι Βυζαντίου καὶ εἰς αὐτὴν δὲ εἰ δυνατόν τὴν τῆς βασιλείας ἀνενεχθῆναι περιωπὴν. 9.1.3 Ταῦτα ὁ αὐτοκράτωρ βεβαιούμενος ὅσημέραι δεῖν ἔγνω μὴ

ἀναπίπτειν μηδὲ μαλακίζεσθαι πρὸς τὰ θρυλλούμενα, ἀλλὰ παρασκευάζεσθαι διὰ τοῦ ἔτι λείποντος ἔαρινου καιροῦ καὶ τοῦ μετ' αὐτὸν χειμῶνος, κατὰ τὸ ἐπιὸν ἔαρ καρτερῶς πρὸς αὐτὸν ἀντικαταστήναι καὶ σπεῦσαι διὰ πάσης μηχανῆς μὴ μόνον φρουδὰ τὰ ἐκείνου ἀναδειξάαι ἅπαντα, τὰς βουλὰς, τὰς ἐλπίδας, τὰς ἐγγχειρήσεις, ἀλλὰ καὶ αὐτῆς ἀπελάσαι τῆς Σμύρνης καὶ ὅσα ἄλλα προφθάσας κατέσχε τῆς ἐκείνου χειρὸς ῥύσασθαι. Τοῦ χειμῶνος δὲ ἤδη παρωχηκότος, ἐπεὶ προσμειδίων ἤδη τὸ ἔαρ παρῆν, μεταπεμψάμενος ἀπὸ τῆς Ἐπιδάμνου τὸν γυναικάδελφον αὐτοῦ Ἰωάννην τὸν Δούκαν μέγαν δοῦκα τοῦ στόλου προεχειρίσατο. Καὶ ἡπειρώτας δὲ στρατὸν ἐπίλεκτον ἐπιδούς παρεκελεύσατο αὐτὸν μὲν διὰ τῆς ἡπείρου τὴν πρὸς τὸν Τζαχᾶν πορείαν ποιεῖσθαι, τῷ δὲ γε Κωνσταντίνῳ τῷ Δαλασσηνῷ τὴν τοῦ στόλου ἡγεμονίαν ἐγγχειρίσαι ἐντειλάμενον αὐτῷ τὴν ἥονα παραθέειν, ἵν' ἅμα τὴν Μιτυλήνην καταλαβόντες ἐξ ἀμφοῖν θαλάττης τε καὶ ἡπείρου τὸν μετὰ τοῦ Τζαχᾶ συνάψωσι πόλεμον. 9.1.4 Καταλαβὼν τοίνυν τὴν Μιτυλήνην ὁ Δούκας παραχρῆμα ξυλίνους κατεσκεύασε πύργους καὶ ὥσπερ ἐξ ὀρμητηρίου τινὸς ἐκεῖθεν ἀφορμῶν καρτερώτερον τοῖς βαρβάροις ἀντι καθίσταται. Ὁ δὲ Τζαχᾶς τὴν τῆς Μιτυλήνης φρουρὰν τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ Γαλαβάτζῃ προαναθέμενος, ἐπεὶ μὴ ἐξαρκούντα τοῦτον πρὸς μάχας τοιοῦτου ἀνδρὸς ἐγίνωσκε, θάττον φθάσας καὶ πολέμου σχῆμα διατυπώσας ξυμμίγνυται τῷ Δούκᾳ. Καρτερᾶς δὲ τῆς μάχης γενομένης ἡ νύξ ταύτην διέλυσε. Κᾶκτοτε ὁ Δούκας διὰ τριττῆς σεληνιακῆς περιφορᾶς οὐκ ἐνεδίδου καθ' ἐκάστην ἡμέραν προσβάλλων τε τοῖς τείχεσι Μιτυλήνης καὶ μετὰ τοῦ Τζαχᾶ λαμπροὺς πολέμους συναίρων ἐξ ἡλίου ἀνατολῆς μέχρι δυσμῶν. 9.1.5 Καὶ οὐδὲν πλέον ἦν τῷ Δούκᾳ τοῦ τοσούτου καμάτου· ὅπερ μανθάνων ὁ αὐτοκράτωρ ἠνιάτο καὶ ἥσχαλλεν. Ἐπε ρωτήσας δέ ποτε τὸν ἐκεῖθεν ἐλθόντα στρατιώτην καὶ διαγνοῦς ὡς οὐδὲν ἄλλο τῷ Δούκᾳ ἢ μάχαι τε καὶ πόλεμοι, καὶ περὶ τοῦ καιροῦ ἤρετο, καθ' ὁποίαν ὥραν αἱ μετὰ τοῦ Τζαχᾶ μάχαι συνίστανται. Τοῦ δὲ περὶ αὐτὰς τὰς τοῦ ἡλίου αὐγὰς εἰρηκότος ὁ βασιλεὺς αὐθις· «Καὶ τίνες τῶν μαχομένων πρὸς ἀνατολὰς ἀποβλέπουσι;» Καὶ ὁ στρατιώτης· «Τὸ ἡμέτερον» ἔφη «στράτευμα». Ξυνεὶς οὖν τηνικαῦτα τὴν αἰτίαν, ὁποῖος ἐκεῖνος ἐν ἀσκέπτῳ χρόνῳ τὸ δέον εὐρίσκων, γράμμα πρὸς τὸν Δούκαν σχεδιάζει ξυμβουλευδὸν ἀποσπῆναι τῆς κατὰ τὰς αὐγὰς τοῦ ἡλίου μετὰ τοῦ Τζαχᾶ μάχης καὶ μὴ ἓνα πρὸς δύο μάχεσθαι, τὰς ἡλιακὰς ἀκτῖνας δηλαδὴ καὶ αὐτὸν τὸν Τζαχᾶν· ἐπὶ δὲ ὁ ἥλιος τὸν μεσημβρινὸν κύκλον διελθὼν πρὸς δυσμὰς ἀποκλίνει, τηνικαῦτα προσβάλλειν τοῖς

ἐναντίοις. Ἐγχει ρίσας οὖν τὸ γράμμα τῷ στρατιώτῃ καὶ πολλάκις περὶ τοῦ του παραγγείλας τέλος ἀποφαντικῶς ἔφη· «Ἐὰν κλίνοντος τοῦ ἡλίου τοῖς ἐναντίοις προσβαλεῖτε, νικηταὶ παραχρῆμα ἔσεσθε». 9.1.6 Ταῦτα τοῦ Δούκα διὰ τοῦ στρατιώτου μεμαθηκότος καὶ μηδέποτε τοῦ αὐτοκράτορος μηδὲ τὴν ἐπὶ τῷ τυχόντι παραβλεψαμένου ξυμβουλὴν τῇ μετ' αὐτὴν κατὰ τὸ σύνθηρες οἱ βάρβαροι ὀπλισάμενοι, ἐπεὶ τῶν ἀντιμάχων οὐδεὶς ἐφαίνετο (ἡρέμουν γὰρ αἱ ῥωμαϊκαὶ φάλαγγες κατὰ τὰς τοῦ αὐτοκράτορος ὑποθήκας), τὴν μάχην ἀπηλπικότες κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην αὐτοῦ που μεμενήκασιν τὰ ὅπλα ἀποθέμενοι. Ἀλλ' ὁ Δούκας οὐκ ἡρέμει· ἐς μεσουράνημα γὰρ τοῦ ἡλίου ἤδη ἐφθακότος αὐτός τε καὶ τὸ στρατιωτικὸν ἅπαν ἐπὶ τοῖς ὅπλοις ἦν. Καὶ κλίνοντος ἤδη τοῦ ἡλίου πολέμου τάξιν διατυπώσας σὺν ἀλαλαγμῷ καὶ βοῇ πολλῇ αἰφνιδὸν κατὰ τῶν βαρβάρων ἵεται. Οὐ μέντοι οὐδ' ὁ Τζαχᾶς ἀνέτοιμος ἐφάνη, ἀλλ' εὐθὺς καρτερῶς ὀπλισάμενος ξυμμίγνυσιν ταῖς ῥωμαϊκαῖς φάλαγγι. Πνεύσαντος δὲ τηνικαῦτα καὶ ἀνέμου σφοδροῦ καὶ ἀγχεμάχου τῆς μάχης γεγонуίας ὁ κονίσσαλος ἐς οὐρανὸν αὐτὸν ἦρτο. Καὶ τὸ μὲν τι κατὰ πρόσωπον τὸν ἥλιον λάμποντα ἔχοντες, τὸ δὲ τι καὶ τοῦ ἀνέμου τὰς ὄψεις διὰ τῆς κόνεως τρόπον τινὰ κατασβολοῦντος τῶν τε Ῥωμαίων καρτερώτερον εἶπερ ποτὲ προσβαλόντων ἡττήθησαν τὰ νῶτα δεδωκότες. 9.1.7 Καὶ οὕτω μὴ φέρον ὁ Τζαχᾶς τὴν ἐπὶ πλεονπολιορκίαν καὶ πρὸς τὴν ἀδιάστατον μάχην μὴ ἐξαρκῶν τὰ περὶ εἰρήνης ἐπερωτᾷ τοῦτο καὶ μόνον ἐξαιτούμενος, ἐκχωρηθῆναί οἱ ἀβλαβῆ τὸν πρὸς τὴν Σμύρνην ἀπόπλουν. Πειθεται τούτῳ ὁ Δούκας καὶ λαβὼν ὁμήρους δύο τῶν ἐκκρίτων σατραπῶν, ἐπεὶ κάκεῖνος αὐθις ἄλλους ἡτεῖτο τὸν Δούκαν ἐφ' ᾧ τὸν μὲν μηδένα τῶν Μιτυληναίων ἀδικῆσαι ἐξερχόμενον ἢ συνεπαγαγέσθαι ἀποπλέοντα πρὸς Σμύρνην, τὸν δὲ διατηρῆσαι αὐτὸν ἀβλαβῆ τὸν ὥς πρὸς Σμύρνην ἀπὸ πλουν ποιούμενον, δέδωκε τούτῳ τὸν τε Εὐφορβηνὸν Ἀλέξανδρον καὶ Μανουὴλ τὸν Βουτουμίτην· ἄνδρες οὗτοι φιλοπόλεμοι τε καὶ γενναῖοι. Εἴτα πίστει ἐξ ἀλλήλων λαβόντες ὁ μὲν ἀμεριμνίαν ἤδη εἶχε τοῦ μὴ ἐν τῷ ἐξέρχεσθαι τὸν Τζαχᾶν βλάβην τινὰ τοῖς Μιτυληναίοις ἐπαγαγεῖν, ὁ δὲ ἐν τῷ διαπερᾶν μὴ παρὰ τοῦ ῥωμαϊκοῦ στόλου κάκῳ σιν ἐσχκεῖναι. 9.1.8 Ἀλλ' ὁ καρκίνος ὀρθῶς βαδίζειν οὐκ ἐμάνθανεν, οὐδ' ὁ Τζαχᾶς τῆς πρότερον ἀφίστατο πονηρίας. Πάντας γὰρ τοὺς Μιτυληναίους ἀπεπειράτο σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις ἑαυτῷ συνεπαγαγέσθαι. Ἐν ὅσῳ δὲ ταῦτα ἐγίνετο, ὁ Δαλασσηνὸς Κωνσταντῖνος θαλασσοκράτωρ τηνικαῦτα ὦν καὶ μήπω ἐφθακῶς κατὰ τὰ ἐντεταλμένα παρὰ τοῦ Δούκα εἰς ἀκρωτήριόν τι τὰς ναῦς

προσορ μίσας, ἐπεὶ ταῦτα μεμαθήκοι, ἐλθὼν ἡξίου τὸν Δούκαν παραχωρηθῆναι οἱ μετὰ τοῦ Τζαχᾶ συνάψαι πόλεμον. Ὁ δὲ τὸν προγεγονότα εὐλαβούμενος ὄρκον ἀνεβάλλετο τέως. Ὁ δὲ Δαλασσηνὸς ἐνέκειτο λέγων ὡς «Σὺ μὲν ὁμώμοκας, ἐγὼ δ' οὐ παρῆν. Καὶ σὺ μὲν τήρει ἄς δέδωκας πίστεις ἄρραγεῖς, ἐγὼ δ' ὁ μήτε παρὼν μήτ' ὁμωμοκῶς μήτε τι τῶν συνδοξάντων ἀμφοῖν γινώσκων ἐπαποδύσομαι πρὸς τὸν κατὰ τοῦ Τζαχᾶ πόλεμον». Ἐπεὶ δ' ὁ Τζαχᾶς τὰ πρυμνία λύσας ὡς εἶχε κατευθὺ Σμύρνης τὸν ἀπόπλουν ἐποιεῖτο, καταλαμβάνει τοῦτον ὁ Δαλασσηνὸς θάπτον ἢ λόγος καὶ παραχρῆμα προσβαλὼν ἐδίωκεν. Ἀλλὰ καὶ ὁ Δούκας τὸ ἐπίλοιπον τοῦ ναυτικοῦ τοῦ Τζαχᾶ λῦον τὰ πρυμνία ἐφθακῶς κατέσχε μὲν τὰς ναῦς καὶ τῆς βαρβαρικῆς χειρὸς τοὺς δορυαλώτους ἅπαντας καὶ τοὺς ἐν αὐτοῖς δεσμώτας αἰχμαλώτους ἐρρύσατο. Ὁ δὲ Δαλασσηνὸς πολλὰ τῶν τοῦ Τζαχᾶ ληστρικῶν πλοίων κατασχὼν τοὺς ἐνόντας σὺν αὐτοῖς ἐρέταις ἀναιρεῖσθαι παρεκελεύετο. 9.1.9 Τάχα δ' ἂν καὶ ὁ Τζαχᾶς αὐτὸς ἐαλώκει, εἰ μὴ πανοῦργος ὢν καὶ τὸ μέλλον ὑφορώμενος εἰς ἐν τῶν κουφοτέρων ἄκατίων μεταβὰς διὰ τὸ ἀνύποπτον διεσώθη λαθόν. Στοχαζόμενος γὰρ τοῦ συμπεσόντος αὐτῷ ἐκ τῆς ἡπείρου Τούρκους παρεσκευάζει εἰς τι ἀκρωτήριον ἐστάναι καὶ ὄρᾶν, μέχρις ἂν ἡ τὴν Σμύρνην ἀκινδύνως αὐτὸς καταλάβῃ ἢ πολεμήσις περιτυχὼν πρὸς αὐτοὺς τὴν ναῦν ἐξορμίσῃ καθάπερ εἰς τι κρησφύγετον. Καὶ δὴ τοῦ σκοποῦ οὐκ ἡστόχευε, ἀλλ' ἐκεῖ τὴν ναῦν προσορμίσας μετὰ τῶν ἀπεκδεχομένων αὐτὸν Τούρκων ἐνωθεὶς ὡς πρὸς Σμύρνην ὄχρετο, καὶ δὴ καὶ ταύτην κατέλαβεν. Ὁ δὲ Δαλασσηνὸς νικητὴς ὑποστρέψας ἐνοῦται τῷ μεγάλῳ δουκί. Καὶ ὁ Δούκας τὰ κατὰ τὴν Μιτυλήνην ἀσφαλίσάμενος, ἐπεὶ καὶ ὁ Δαλασσηνὸς ἐκεῖθεν ὑπέστρεψε, τοῦ ῥωμαϊκοῦ στόλου πολὺ μέρος ἀφελόμενος κατὰ τῶν παρὰ τοῦ Τζαχᾶ κατεχομένων (καὶ γὰρ ἱκανὰς ἐφθασε νήσους χειρώσασθαι) ἐξαπέστειλε. Καὶ ἐξ ἐπιδρομῆς τὴν τε Σάμον καὶ τινὰς ἄλλας νήσους κατασχὼν ἐπανέρχεται πρὸς τὴν βασιλεύουσαν.

9.2.1 Οὐ πολλαὶ παρήλθον ἡμέραι, καὶ μεμαθηκῶς ὁ αὐτοκράτωρ τὴν τοῦ Καρύκη ἀποστασίαν καὶ ὅτι τὴν Κρήτην κατέσχευε, ἐκεῖθεν δὲ ὁ Ῥαψομάτης τὴν Κύπρον, μετὰ στόλου μεγάλου κατ' αὐτῶν τὸν Δούκαν Ἰωάννην ἐξέπεμψε. Καταλαβόντα δὲ τὸν Δούκαν τὴν Κάρπαθον οἱ Κρήτες μεμαθηκότες, ἐπεὶ οὐ πόρρω ταύτην εἶναι ἐγίνωσκον, ἐπιθέμενοι τῷ Καρύκη δεινὸν τὸν φόνον κατ' αὐτοῦ ἀπειργάσαντο καὶ οὕτω τὴν Κρήτην τῷ μεγάλῳ δουκί παραδεδώκασι. Κατασφαλίσάμενος δὲ τὰ περὶ αὐτὴν ὁ Δούκας καὶ

ἀποχρῶσαν δύναμιν εἰς τὴν αὐτῆς φρουρὰν καταλιπὼν ἐπὶ τὴν Κύπρον τὸν κατάπλουον ποιεῖται. Καὶ ἅμα τῷ ταύτῃ προσοκεῖται ἐξ ἐφόδου τὴν Κυρήνην κατέσχευεν. Ὁ δὲ Ῥαψομάτης τοῦτο μεμαθηκὼς καρτερῶς ὀπλίζεται κατ' αὐτοῦ. Ἀπὸ Λευκουσίας τοιγαροῦν ἀπάρας καὶ τὰς ἀκρολοφίας τῆς Κυρήνης καταλαβὼν ἐκεῖ που τὸν χάρακα ἐπῆξατο ἀναβαλλόμενος τέως τὸν πόλεμον ὡς ἀπειροπόλεμος καὶ στρατηγικῶν τεχνασμάτων ἀδαής· χρεὼν γὰρ τούτοις ἀνε τοίμοις ἐπεισπεσεῖν. Ὁ δὲ ἀνεβάλλετο τέως τὴν μάχην οὐχ ὅπως εἰς συμβολὴν πολέμου παρασκευασθισόμενος ὡς διήθεν ἀνετοίμως ἔχων (παρεσκευάστο γὰρ εἷ μάλα καί, εἴπερ ἐβούλετο, συνεκρότησεν ἂν αὐτίκα τὸν πόλεμον), ἀλλ' ὡς ἂν μηδὲ συμπλακῆναι βουλόμενος ὥσπερ ἐν παι διαῖς μεираκίων τὰ τοῦ πολέμου ἐπικεχειρήκει μαλακῶς τε πρὸς αὐτοὺς διαπρεσβευόμενος καὶ μειλίχοις λόγοις ἐφέλ κεσθαι τούτους ὥσπερ οἰκονομούμενος. 9.2.2 Καὶ οἶμαι ἢ δι' ἀπειρίαν πολέμων ταῦτ' ἐποίει· ἦν γάρ, ὡς ἔγωγε περὶ τούτου ἤκουον, χθὲς καὶ πρόφην ἡμμένοσ ξίφους καὶ δόρα τοσ καὶ μηδ' ἐπιβῆναι ἐφ' ἵππον εἰδῶς, ἀλλ' εἰ καὶ τύχοι ἐπιβεβηκὼς κᾶθ' οὕτως ἐξιπᾶσασθαι βούλοιο, ταραχὴν εἶχε καὶ σάλον· οὕτως εἶχε περὶ τὴν στρατιωτικὴν ἐμπειρίαν ἀπείρως ὁ Ῥαψομάτης. Ἦ τοίνυν διὰ ταῦτα ἢ καταπλαγεὶς τὴν ψυχὴν τῷ αἰφνιδίῳ τῆς ἐφόδου τῶν βασιλικῶν στρατευμάτων τὰς φρένας περιπεπλάνητο. Ἐνθεν τοι καὶ τὸν πόλεμον μετὰ τινος δυσελπιστίας ἐπιχειρήσαντι οὐκ εἰς καλὸν αὐτῷ ἀπηντήκει τὰ πράγματα. Ὁ γὰρ Βουτουμίτης ὑποποιησάμενός τινας τῶν ἐκείνῳ συναραμένων αὐτομολήσαντας τῷ ἰδίῳ συγκατέλεξε στρατεύματι. Τῇ δὲ μετ' αὐτὴν τὰς φάλαγγας στήσας ὁ Ῥαψομάτης τὸν μετὰ τοῦ Δούκα ἐζήτει πόλεμον διὰ τοῦ πρανοῦς τῆς ἀκρολοφίας βραδεῖ ποδὶ στείχων. Ὡς δὲ τὸ μεσαίχιμον ἀμφοῖν τοῖν στρατοπέδοι ἀπεστενοῦτο ἤδη, ἀπόμοιρά τις τῶν τοῦ Ῥαψομάτου εἰς ἑκατὸν ποσομένη τὸν ἀριθμὸν διακριθεῖσα ὡς τάχα κατὰ τοῦ Δούκα τὰς ἡνίας ὅλας ἐνδόντες, τὰς ἀκωκὰς τῶν δοράτων ὀπισθεν στρέψαντες προσχωροῦσιν αὐτῷ. 9.2.3 Τοῦτο θεασάμενος ὁ Ῥαψομάτης τὰ νῶτα παραχρῆμα δίδωσιν ὅλας ἡνίας εἰς φυγὴν χαλάσας ὡς πρὸς τὴν Νεμεσὸν ἀπονενευκῶς, εἴ που γένοιτό οἱ ταύτην κατα λαβόντι πλοίῳ ἐντυχεῖν, δι' οὗ τῇ Συρίᾳ προσορμίσας τὴν σωτηρίαν ἑαυτῷ περιποιήσαιο. Μανουὴλ δὲ ὁ Βουτουμίτης ἐξ ὀπισθίων αὐτοῦ διώκων ἤλαυνεν. Ὁ δὲ ὑπ' αὐτοῦ κατεπειγόμενος καὶ τῆς ἐλπίδος διημαρτηκὼς τῷ ἐπὶ θάτερα προσεχώρησεν ὅρει εἰς τὸν ἐπ' ὀνόματι τοῦ Τιμίου Σταυροῦ ἀνεγερθέντα πάλαι νεῶν προσπεφευγῶς. Ὁ δὲ Βουτουμίτης (οὗτος γὰρ τὴν αὐτοῦ

διωκὴν παρὰ τοῦ Δούκα ἐπετέτραπτο) τοῦτον αὐτοῦ που καταλαβὼν λόγον ἀπαθείας αὐτῷ δίδωσι καὶ συμπαραλαβὼν ἄγει πρὸς τὸν μέγαν δοῦκα. Κάντεῦθεν πάντες τὴν Λευκουσίαν καταλαμ βάνουσι κάκειθεν τὴν ὅλην νῆσον ὑπὸ τὴν ἰδίαν χεῖρα ποιησάμενοι ἡσφάλισαντο κατὰ τὸ ἐγχωροῦν τῷ αὐτοκράτορι τὰ συμπεσόντα ἅπαντα διὰ γραμμάτων δηλώσαντες. 9.2.4 Ὁ δὲ βασιλεὺς ἀποδεξάμενος αὐτῶν τὸν ἀγῶνα δεῖν ἔγνω τὰ κατὰ τὴν Κύπρον ἀσφαλίσασθαι. Κριτὴν μὲν οὖν τήνικαῦτα καὶ ἐξισωτὴν τὸν Καλλιπάριον προῦβάλλετο· ἀνὴρ δὲ οὗτος οὐ τῶν ἐπισήμων, μαρτυρίαν δὲ πολλὴν δικαιοπραγίας τε καὶ ἀφιλοχρηματίας καὶ ταπεινοφροσύνης συνεπαγόμενος. Ἐπεὶ δὲ καὶ τινος ἡ νῆσος ἐδεῖτο τοῦ ταύτην φρουρήσοντος, τὸν Φιλοκάλην Εὐμάθιον τὴν ταύτης ἀναθέμενος φρουρὰν στρατοπεδάρχην προεχειρίσατο ναῦς πολεμικὰς δεδωκὼς αὐτῷ καὶ ἱππότας ἐφ' ᾧ τὰ κατὰ τὴν Κύπρον διὰ τε θαλάττης καὶ ἡπείρου ἀσφαλίζεσθαι. Ὁ μέντοι Βουτουμίτης ἀναλαβόμενος τὸν Ῥαψομάτην καὶ τοὺς συναποστατήσαντας αὐτῷ ἀθανάτους ἐπάνεισι πρὸς τὸν Δούκαν, καὶ οὕτως εἵσεισι πρὸς τὴν βασιλεύουσαν.

9.3.1 Τοιαῦτα μὲν οὖν τὰ κατὰ τὰς νήσους, τὴν Κύπρον φημί καὶ Κρήτην. Ὁ δέ γε Τζαχᾶς ἀνὴρ ὢν φιλοπόλεμος δραστηριότητι γνώμης οὐκ ἤθελεν ἡρεμεῖν, ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺ τὴν Σμύρνην ἐπελθὼν κατέλαβε. Καὶ αὖθις ληστρικὰς ἐπιμελῶς κατεσκεύαζε ναῦς, δρόμωνάς τε καὶ διήρεις καὶ τριήρεις καὶ ἄλλα τινὰ τῶν κουφοτέρων νηῶν, τοῦ αὐτοῦ σκοποῦ ἐχόμενος. Ταῦτα μεμαθηκὼς ὁ αὐτοκράτωρ οὐκ ἀνέπιπτεν αὖθις οὐδ' ἀνεβάλλετο, ἀλλ' ἐκ θαλάττης καὶ ἡπείρου ἔσπευδε τοῦτον καταγωνίσασθαι. Τὸν μὲν οὖν Κωνσταντῖνον τὸν Δαλασσηνὸν θαλασσοκράτορα προχειρισάμενος τήνικαῦτα μετὰ τοῦ ναυτικοῦ παντὸς ἐξέπεμψε κατὰ τοῦ Τζαχᾶ. 9.3.2 Τὸν δέ γε σουλτάνον συνοῖσον ἐδόκει διὰ γραμμάτων ἐρεθίσαι κατ' αὐτοῦ· εἶχε δ' οὕτω τὰ γράμματα· «Οἶδας, μεγαλοδοξότατε σουλτάν Κλιτζιασθλάν, ὅτι τὸ σουλτανικὸν ἀξίωμά σοι πατρόθεν προσήκει. Ὁ δὲ σὸς γαμβρὸς ὁ Τζαχᾶς κἂν κατὰ τῆς βασιλείας Ῥωμαίων τῷ φαινομένῳ ὀπλίζεται βασιλέα ἑαυτὸν ἀποκαλῶν, ἀλλὰ τοῦτο πρόδηλος σκῆψις ἐστίν. Οὐ γὰρ λέληθεν αὐτὸν πολὺ πειρίαν ἔχοντα καὶ ἀκριβῶς γινώσκοντα ὥς οὐ προσήκει τούτῳ ἡ βασιλεία Ῥωμαίων καὶ ἀδύνατον τοιαύτης ἀρχῆς ἐπιδράξασθαι. Τὸ δὲ πᾶν σκαιώρημα κατὰ σοῦ ἐξαρτύεται. Οὐ χρή τοιγαροῦν ἀνέχεσθαι αὐτοῦ οὔτε μὴν ἀναπεπτω κέναι, ἀλλ' ἐργηγορέναι μᾶλλον, ἵνα μὴ τῆς ἀρχῆς παραλυθῇς. Ἐγὼ μὲν οὖν τοῦτον τῶν ὑπὸ τὴν βασιλείαν Ῥωμαίων ὀρίων ἀπελάσω Θεοῦ ἀρήγοντος»

κηδόμενος δὲ σοῦ, παρεγγυῶμαι ὡς ἂν καὶ αὐτὸς τῆς ἰδίας φροντίσης ἀρχῆς καὶ ἐξουσίας καὶ πῇ μὲν μετ' εἰρήνης, πῇ δέ, εἰ μὴ ταύτην ἀσπάζοιτο, μετὰ ξίφους σπεύσης αὐτὸν καθυποτάξαι.» 9.3.3 Τούτων οὕτω παρὰ τοῦ βασιλέως οἰκονομηθέντων καταλαμβάνει τὴν Ἄβυδον ὁ Τζαχᾶς μετὰ τῶν ὑπ' αὐτὸν δυνάμεων ἐξ ἠπείρου καὶ ἐπολιόρκει ταύτην δι' ἐλεπόλεων καὶ παντοίων πετροβόλων ὀργάνων. Οὐδὲ γὰρ παρήσαν τούτῳ ἔτι ληστρικαὶ νῆες μήπω ἀπαρτισθεῖσαι. Ὁ δὲ γε Δαλασσηνὸς εἶχετο μὲν μετὰ τῶν ὑπ' αὐτὸν δυνάμεων τῆς πρὸς Ἄβυδον φερούσης, φιλοκινδυνότατος καὶ εὐνυχότατος ὢν ὁ ἀνὴρ. Ὁ δὲ σουλτὰν Κλιτζιασθλὰν δεξάμενος τὰ παρὰ τοῦ βασιλέως διαμνησθέντα ἔργου εὐθὺς εἶχετο τῆς πρὸς τὸν Τζαχᾶν φερούσης ἀνάμενος σὺν παντὶ τῷ στρατεύματι. Τοιοῦτον γὰρ τὸ βάρβαρον ἅπαν ἔτοιμον πρὸς σφαγὰς καὶ πολέμους. 9.3.4 Ἐγγιστα δὲ τούτου γενομένου, ἐπεὶ ἐξ ἠπείρου καὶ θαλάττης τοὺς πολεμίους ἑώρα ἐπιόντας, πλοῖον δὲ οὐδα μού μήπω τῶν παρ' αὐτοῦ ἐτοιμαζομένων νηῶν ἀπαρτισθεῖσων μήτε δυνάμεις ἀποχρώσας ἔχων πρὸς τε τὸ Ῥωμαῖ κὼν καὶ τὸ τοῦ κηδεστοῦ αὐτοῦ σουλτὰν Κλιτζιασθλὰν στρατεύμα, ἐν ἀμνηχανίᾳ καθειστήκει. Πτοούμενος δὲ καὶ τοὺς ἐποίκους καὶ στρατιώτας Ἀβύδου δεῖν ἐλογίσατο προσεληλυθῆναι τῷ σουλτὰν ἀγνοῶν τὴν τοῦ αὐτοκράτορος κατ' αὐτοῦ κατασκευασθεῖσαν τυρεία. Ὁ δὲ σουλτὰν τοῦ τον θεασάμενος ἱλαρὸν εὐθὺς ἐδείκνυ βλέμμα καὶ ἀσπασίως ἐδέχετο. Τράπεζαν τοίνυν ὡς ἔθος ἐτοιμάσας καὶ συνδεῖ πνῶν μετ' αὐτοῦ ζωρότερον πίνειν τὸν Τζαχᾶν κατηνάγκα ζεν. Ὅπηνίκα δὲ τοῦτον ἐμφορηθέντα οἴνου διέγνω, σπασάμενος ξίφος κατὰ τῶν λαγόνων ὥσεν αὐτοῦ. Καὶ αὐτὸς μὲν αὐτοῦ που νεκρὸς ἔκειτο· ὁ δὲ γε σουλτὰν τὰ περὶ εἰρήνης τοῦ λοιποῦ πρὸς τὸν αὐτοκράτορα διαπρεσβεύεται, καὶ δὴ τοῦ σκοποῦ οὐ διήμαρτε. Δέχεται γὰρ αὐτοῦ τὴν αἵτησιν ὁ αὐτοκράτωρ, καὶ τῶν εἰρηνικῶν σπονδῶν ὡς ἔθος τελεσθεισῶν ἐν καταστάσει τὰ παρὰ θάλασσαν ἦσαν ὅρια.

9.4.1 Μήπω δὲ τοσούτων φροντίδων ὁ αὐτοκράτωρ ἀπαλὰ λαγεῖς μηδὲ τῶν ἀπὸ τούτου κακώσεων καθαριεύσας (εἰ γὰρ καὶ αὐτὸς μὴ παρῆν ἔν τισιν, ἀλλὰ γε ταῖς οἰκονομίαις καὶ ταῖς φροντίσι καὶ συμπαρήν καὶ συνέπραττεν) εἰς ἔτερον ἀγῶνα αὐθις ἠπειγέτο. Ὁ γὰρ Βολκάνος (ἀνὴρ δὲ οὗτος τὸ πᾶν τῆς ἀρχῆς τῶν Δαλματῶν φέρων, δεινὸς μὲν εἰπεῖν, δεινὸς δὲ καταπράξασθαι) μετὰ διττὴν ἡλίου περιφορὰν τῆς τῶν Σκυθῶν καταλύσεως τῶν ἰδίων ὄρων ἐξεληλυθὼς θῶς τὰς παρακειμένας ἐλήζετο πόλεις καὶ χώρας καὶ αὐτὸ δὴ τὸ Λιπένιον κατασχὼν πῦρ ἐμβαλὼν ἐνέπρησε. 9.4.2 Ταῦτα ὁ βασιλεὺς

μεμαθηκὼς οὐκέτ' ἀνεκτὼς εἶχεν, ἀλλ' ἀποχρῶσας δυνάμεις συναγροχὼς κατὰ τῶν Σέρβων κατευθὺ τοῦ Λιπενίου ἤλυνε (τοῦτο δὲ πολίχνιον τι μικρὸν περὶ τοὺς πρόποδας τοῦ Ζυγοῦ τοῦ διαιροῦντος τὴν Δαλματίαν ἀπὸ τῆς ἡμεδαπῆς χώρας) ἐφ' ᾧ τῷ Βολκάνῳ εἰ τύχοι ἀντικά ταστῆναι καὶ πόλεμον συνάψαι καρτερόν καί, εἰ τὴν νίκην δοίῃ αὐτῷ Θεός, τό τε Λιπένιον καὶ τὰ λοιπὰ ἅπαντα ἀνεγεῖραι καὶ εἰς τὸ πρότερον ἀποκαταστήσαι σχῆμα. 9.4.3 Ὁ δὲ Βολκάνος τὴν τοῦ αὐτοκράτορος μεμαθηκὼς ἔλευσιν ἀπάρας ἐκεῖθεν καταλαμβάνει τὸ Σφεντζάνιον· πολίχνιον δὲ τοῦτο ἄνωθεν τοῦ ἥδη ῥηθέντος Ζυγοῦ διακείμενον ἐν μεσαιχμίῳ τῶν τε ῥωμαϊκῶν ὁρίων καὶ τῆς Δαλματίας. Ὅπηνίκα δὲ τὰ Σκόπια ὁ αὐτοκράτωρ κατελήφει, ἀποστεύλας ὁ Βολκάνος διετίθετο τὰ περὶ εἰρήνης καὶ ἑαυτὸν ἅμα τῆς αἰτίας τῶν κακῶς γεγονότων ἀπολύων καὶ τὸ αἴτιον ὅλον τοῖς σατράπαις τῶν Ῥωμαίων ἀνατιθεὶς λέγων ὡς «Ἐκεῖνοι μὴ τοῖς οἰκείοις ὅροις ἐμμένειν βουλόμενοι διαφοροὺς ἐκδρομὰς ποιούμενοι οὐ μικρὰν τὴν βλάβην τῇ Σερβίᾳ προσῆξαν. Ἐγὼ δὲ οὐκέτι τοιοῦτον τοῦ λοιποῦ διαπράξομαι, ἀλλ' ἐπαναστρέψας καὶ ὁμήρους ἀποστελῶ τῶν ἐμῶν συγγενῶν τῇ σῇ βασιλείᾳ καὶ τῶν οἰκείων ὄρων οὐχ ὑπερβήσομαι.» Πρὸς ταῦτα ὁ βασιλεὺς κατένευσε, καὶ καταλείψας ἐκεῖσε τοὺς μέλλοντας τὰς ἐριπωθείσας πόλεις ἀνεγεῖραι καὶ ὁμήρους ἀναλαβέσθαι πρὸς τὴν βασιλεύουσαν ἐπανεζευξεν. 9.4.4 Ὁ δὲ Βολκάνος τοὺς ὁμήρους ἀπαιτοῦ μενος οὐκ ἐδίδου τούτους, ἀλλ' ἡμέραν ἐξ ἡμέρας ὑπερετίθετο, ἐνιαυτοῦ τε μήπω παρωχηκότος ὅλου αὐθις εἰς προ νομὴν τῶν ῥωμαϊκῶν χωρῶν ἐξεληλύθει. Καὶ διαφοροὺς γραφὰς τοῦ αὐτοκράτορος δεξάμενος ἀναμιμνήσκοντος αὐτὸν τῶν συνθηκῶν καὶ ὑποσχέσεων, ἃς φθάσας πρὸς αὐτὸν ἐποιήσατο, οὐδ' οὕτως τὰ ὑπεσχημένα τελέσαι ἠθέλε. Μεταπεμπάμενος οὖν ὁ βασιλεὺς Ἰωάννην τὸν υἱὸν τοῦ σεβαστοκράτορος καὶ αὐταδέλφου αὐτοῦ κατ' αὐτοῦ ἐξέπεμψε μετὰ ἀποχρώσης δυνάμεως. Ὁ δὲ οἷα ἀπειροπόλεμος καὶ σφαδάζων ὡς νέος πρὸς μάχας ἀπελθὼν καὶ τὸν τοῦ Λιπενίου ποταμὸν διαβάς περὶ τοὺς πρόποδας τοῦ Ζυγοῦ κατευθὺ τοῦ Σφεντζανίου τὸν χάρακα ἐπήξατο. Οὐκ ἔλαθε τοῦτο τὸν Βολκάνον, καὶ πάλιν περὶ εἰρήνης καὶ πρὸς αὐτὸν ἡρώτα ὑπισχνούμενος καὶ τοὺς ὑπεσχημένους ὁμήρους δοῦναι καὶ τὴν καθαρὰν εἰρήνην τοῦ λοιποῦ μετὰ τῶν Ῥωμαίων τηρῆσαι. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐν μόναις ψυλαῖς ὑποσχέσεσιν· αὐτὸς δὲ ἐξωπλίζετο ἀγνώστως αὐτῷ προσβαλεῖν. 9.4.5 Καὶ τῆς πρὸς τὸν Ἰωάννην φερούσης τοῦ Βολκάνου ἀψαμένου μοναχὸς τις προκαταλαβὼν τὸ μελετώμενον ἀπαγγέλλει τῷ Ἰωάννῃ καὶ καταλαμβάνειν τὸν ἐχθρὸν ἥδη

δισχυρίζετο. Ὁ δὲ μετὰ θυμοῦ τοῦτον ἀπεπέμψατο ψεύστην καὶ ἀπατεῶνα ἀποκαλῶν· ἀλλὰ τὸ ἔργον τὸν λόγον προέφθασε πιστώσασθαι. Νυκτὸς γὰρ ἐπεισπεσὼν αὐτῷ πολλοὺς μὲν τῶν στρατιωτῶν ἐντὸς τῶν σκηνῶν ἀνεῖλε, πολλοὶ δὲ καὶ ἀνὰ κράτος φεύγοντες ταῖς δίναις τοῦ κάτω ρέοντος ποταμοῦ παρασυρέντες ἀπεπνίγησαν. Ὅποσοι δὲ σταθροτέρως γνώμης ἦσαν, τὴν τοῦ Ἰωάννου ἀναζητήσαντες σκηνὴν ἐκθύμως μαχόμενοι ταύτην ἐπὶ ταῦτοῦ μόγις διετήρησαν. Οὕτω γοῦν τὸ μὲν πλεῖστον τοῦ Ῥωμαϊκοῦ στρατεύματος ᾤχετο· ὁ δὲ Βολκά νος τοὺς ἰδίους ἀναλεξάμενος καὶ ἀνελθὼν ἄνωθεν τοῦ Ζυγοῦ κατὰ τὸ Σφεντζάνιον ἔστη. 9.4.6 Οἱ δ' ἄμφι τὸν Ἰωάννην τούτους θεασάμενοι ὀλίγοι ὄντες μετὰ τοσοῦτων μάχεσθαι μὴ δυνάμενοι ἐβουλεύσαντο εἰς τοῦπίσω διαπερᾶσαι τὸν ποταμόν. Τούτου δὲ γεγονότος καταλαμβάνουσι τὸ Λιπένιον ὥσπερ δώδεκα σταδίους τούτου ἀπέχον. Ἐπὶ πλεόν δ' ἀντέχειν τοὺς πλείστους ἀπολωλεκῶς μὴ δυνάμενος τὴν ὥς πρὸς τὴν βασιλεύουσαν ἀνεζήτησε. Κᾶθ' οὕτως τεθαρρηκῶς ὁ Βολκάνος ὥς μή τινα τοῦ ἀντικαθισταμένου περιλειφθέντος ἐλήζετο τὰς παρακειμένας πόλεις καὶ χώρας. Καὶ τῶν Σκοπίων τὴν ἑξὼ χώραν τελείως ἠρεῖπωσε, τὸ δέ τι καὶ κατέκαυσεν. Οὐ μέχρι δὲ τούτου, ἀλλὰ καὶ τὸν Πόλοβον καταλαβὼν καὶ ἄχρι Βρα νέας φθάσας καὶ δηώσας ἅπαντα πολλὴν τε λείαν ἐκεῖθεν ἀφελόμενος εἰς τὴν οἰκίαν ὑπέστρεψε χώραν.

9.5.1 Ταῦτα ὁ βασιλεὺς μεμαθηκῶς οὐκέτ' ἀνεκτῶς εἶχεν, ἀλλ' εὐθὺς αὐθις ἐξωπλίσατο μὴ πάνυ τι μὴδὲ τοῦ αὐλῆ τοῦ Τιμοθέου πρὸς τοῦτο δεόμενος καθάπερ Ἀλέξανδρος περιμείνας τὸν ὄρθιον νόμον. Αὐτός τε οὖν ὁ αὐτοκράτωρ περιθέμενος ὅπλα καὶ τοὺς ἄλλους ὀπλίσας τοὺς τότε παρατυχόντας τῆς κατευθὺν Δαλματίας φερούσης εἶχετο σπεύδων τὰ μὲν φθάσαντα ἐρειπωθῆναι τῶν κάστρων ἀνεγεῖραι αὐθις καὶ εἰς τὸ πρότερον ἀποκαταστήσαι σχῆμα καὶ ἀντὶ ποῖνα τῶν παρ' αὐτοῦ πεπραγμένων ἐκ περιουσίας κατ' αὐτοῦ διαπράξασθαι. Ἀπάρως οὖν τῆς μεγαλοπόλεως καὶ τὸ Δαφνούτιον καταλαβὼν (πόλις δὲ τοῦτο παλαιὰ τῆς Κωνσταντίνου σταδίου ἀπέχουσα τεσσαράκοντα) καὶ τοὺς μήπω ἐφθακότας τῶν συγγενῶν ἐκδεχόμενος αὐτοῦ που ἐγκαρτερεῖ. 9.5.2 Τῇ γοῦν μετ' αὐτὴν καταλαμβάνει ὁ Διο γένης Νικηφόρος πλήρης θυμοῦ καὶ φρονήματος· τῷ συνήθει δὲ χρώμενος προσωπεῖα τὴν ἁλωπεκτὴν περιεβέβλητο καὶ τὴν ὄψιν χαριεστέραν διατιθεὶς τῷ βασιλεῖ προσφέρεσθαι ἐλευθέρως ἐσχηματίζετο. Τὴν μέντοι σκηνὴν οὐ τῷ συνήθει ἀποστήματι τοῦ βασιλικοῦ κοιτῶνος ἐπῆξατο, ἀλλ' ἀγχοῦ τῆς πρὸς τὸν βασιλέα εἰσαγωγῆς

άνοδου. Μανουήλ δὲ ὁ Φιλοκάλης τοῦτο θεασάμενος καὶ ὡς ὑπὸ κεραυνοῦ βληθείς, ἐπεὶ οὐδὲ τὰ παρ' αὐτοῦ μελετώμενα τοῦτον διε λάνθανεν, αὐὸς παραχρήμα εἰστήκει. Μόλις δὲ συναγαγὼν τὸ φρονοῦν τῆς ψυχῆς πρόσσειν εὐθὺς τῷ βασιλεῖ καὶ φησιν· «Οὐχ ἀπλοῦν τὸ γινόμενόν μοι δοκεῖ, ἀλλὰ δέος μοι ἔπεισι μὴ τι νυκτὸς κατὰ τῆς σῆς νεωτερισθῇ βασιλείας. Ῥήμασι γοῦν τισι πρὸς αὐτὸν χρησάμενος ἐκεῖθεν μετα βῆναι τοῦτον παρασκευάσω.» Ὁ δέ, ὅποιος ἐκεῖνος ἀκα τάσειστον ὡς ἐπίπαν ἔχων τὸ φρόνημα, οὐδαμοῦ παρεχόμενος τοῦ ἔργου τῷ Φιλοκάλῃ. Πολλὰ δὲ τούτου βιαζομένου, «Ἔα», φησίν, «οὐ χρὴ πρόφασιν τοῦτον ἐξ ἡμῶν ἐσχη κέναι. Ἔστω τῆς καθ' ἡμῶν μελέτης αὐτὸς ὁ αἴτιος πρὸς τε Θεὸν καὶ ἀνθρώπους.» Ἀχθόμενος δὲ ὁ Φιλοκάλης καὶ τύπτων τὰς χεῖρας μεματαιωμένον τε τὸν βασιλέα ἀποκα λῶν μεθίστατο. 9.5.3 Οὐ πολὺ τὸ ἐν μέσῳ, καὶ τοῦ βασι λέως σὺν αὐτῇ τῇ βασιλίδι ἀπεριμερίμνως ὑπνώττοντος περὶ μέσῃν φυλακὴν τῆς νυκτὸς ἄνεισιν ὁ Διογένης ξίφος ὑπὸ τὴν μάλῃν φέρων καὶ ἐπιβεβηκὼς τῶν οὐδῶν ἔστη. Κοιμωμένῳ γὰρ τούτῳ τῷ βασιλεῖ οὔτε θύραι ἐπέζυγούντο οὔτ' ἐκτὸς ἐπηγγύπνει φρουρά. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν τὰ περὶ τὸν βασιλέα· τὸν δέ γε Νικηφόρον θεία τις τῷ τότε δύνα μιν ἀπεῖρξε τοῦ ἐγχειρήματος. Τὴν παιδίσκην γὰρ θεασά μενον τὴν τὸν ἀέρα ἀναρριπίζουσαν καὶ πόρρῳ ποι τοὺς κώνωπας ἀπωθουμένην τοῦ τῶν βασιλέων χρωτὸς παρα χρήμα ὑπὸ τε τρόμος ἔλαβε γυῖα ὄχρος τέ μιν εἴλε παρειάς, κατὰ τὸν ποιητὴν φάναι, ἐς νέωτα τὸν φόνον ἀναρτῇ σαντα. 9.5.4 Καὶ οὗτος μὲν τὴν ἀπροφάσιστον τοῦ αὐτο κράτορος σφαγὴν ἐμελέτα διὰ παντός, ἐκεῖνον δὲ οὐδὲν τῶν μελετηθέντων κατ' αὐτοῦ διελάνθανε. Ταχὺ γὰρ ἡ παι δίσκη τούτῳ προσελθοῦσα τὸ δρᾶμα ἀπήγγειλε. Τοιγαροῦν ἐκεῖθεν τῇ μετ' αὐτὴν ἀπάρας τῆς προκειμένης ὁδοῦ εἶχετο τὸν ἀγνοοῦντα μὲν ὑποκρινόμενος, οἰκονομῶν δὲ καὶ τὰ κατ' αὐτὸν τοσοῦτον ὡς ἅμα μὲν καὶ φυλάττεσθαι, ἅμα δὲ καὶ μηδ' ἦντιναοῦν εὐλογον λαβὴν διδόναι τῷ Νικηφόρῳ. Ἐν τοῖς μέρεσιν οὖν γενόμενος τῶν Σερρῶν, ἐπεὶ ὁ Πορ φυρογέννητος Κωνσταντῖνος ὁ Δοῦκας συνεπόμενος τῷ αὐτοκράτορι ἡτεῖτο εἰς τὸν ἴδιον ἀγρὸν καταλῦσαι ἐπιτερπῆ ὄντα καὶ ὕδασι ψυχροῖς καὶ ποτίμοις κατάρρυτον καὶ ἀπο χρῶντα οἰκήματα ἔχοντα πρὸς τὴν βασιλέως ὑποδοχὴν (Πεντήγοστις τούτῳ τὸ ὄνομα), ὁ βασιλεὺς ὑπείξας τῷ τούτου θελήματι αὐτοῦ που κατέλυσεν. Ἀλλ' οὐδὲ τῇ μετ' αὐτὴν βουλομένῳ ἐξελεῖν ὁ Πορφυρογέννητος συνεχώρει· ἡξίου δὲ μᾶλλον ἐγκαρτερῆσαι καὶ ἔτι ἐφ' ᾧ ἀνακτήσασθαι τε ἑαυτὸν τῆς ὁδοιπορίας καὶ τὸ σῶμα τοῦ κονιορτοῦ καθᾶραι λουσάμενον. Εὐτρέπιστο γὰρ αὐτῷ ἤδη καὶ τὰ πρὸς εὐωχίαν δαψιλῇ·

ὁ δὲ καὶ αὖθις τῷ τοῦ Πορφυρογεν νήτου ὑπέϊξε θελήματι. 9.5.5 Ὡς δὲ λουσάμενον καὶ τοῦ βαλανείου ἐξεληλυθότα τοῦτον μεμαθήκοι Νικηφόρος ὁ Διογένης πάλαι τυραννιῶν, ἐπιτηρῶν δὲ εἴ που καὶ αὐτὸ χειρ' ὑποκινήσει τούτου γενέσθαι, περιζωσάμενος τὸν ἀκινάκην εἰσῆει ὡς δῆθεν ἐκ θήρας ἐπανιών κατὰ τὸ σύνθηρες. Τοῦ τον οὖν ὁ Τατίκιος θεασάμενος καὶ πάλαι γινώσκων τὸ παρ' αὐτοῦ μελετώμενον ἀπώσατο ἐπειπὼν· «Ἴνα τί ἄσυν τάκτως οὕτως καὶ ξιφῆρης εἰσέρχῃ; Καιρὸς βαλανείου καὶ οὐχὶ ὁδοιπορίας οὐδὲ θήρας ἢ μάχης ἐστίν». Ὁ δὲ τοῦ σκοποῦ διημαρτηκῶς ὑπεχώρησεν. Ὑπολαβὼν δὲ ὡς ἦδη ἐπέγνωσται (δαινὸς γὰρ ἔλεγχος ἢ συνείδησις) δρασμῷ τὴν ἑαυτοῦ σωτηρίαν πραγματεύεσθαι ἐβουλεύετο καὶ εἰς τοὺς ἐν Χριστουπόλει ἀγροὺς τῆς βασιλίδος Μαρίας ἢ εἰς τὸν Πέρνικον ἢ τὸν Πετριτζὸν προσχωρήσαι κάκειθεν αὖθις πρὸς τὰ συμπίπτοντα τὰ κατ' αὐτὸν εὖ διαθέσθαι. Προεφθάκει γὰρ ἡ βασιλὶς Μαρία τοῦτον προσλαβέσθαι ἀδελφὸν ὄντα μητρόθεν τοῦ προβεβασιλευκότος ἀνδρὸς αὐτῆς Μιχαὴλ τοῦ Δούκα, κἄν τὰ ἐς πατέρας διήλλαττον. 9.5.6 Καὶ ὁ μὲν βασιλεὺς τριταῖος ἐκεῖθεν ἔξιει· τὸν δὲ Κωνσταντῖνον αὐτοῦ που καταλελοίπει ῥαστώνης χάριν δεδιὼς τὸ ἀπαλὸν καὶ ἀσύνητες τοῦ νεανίου τότε πρώτως τῆς ἐνεγκαμένης πρὸς ἐκστρατεῖαν ἐξεληλυθότος. Ἦν γὰρ μονογενὴς τῇ μητρί. Καὶ ὁ αὐτοκράτωρ σφόδρα τοῦ νεα νίσκου κηδόμενος πάσης ἀνέσεως συνεχώρει ἐπαπολαύειν αὐτὸν σὺν τῇ βασιλίδι μητρί, ἅμα δὲ καὶ ὡς ἴδιον ἀπαρτὶ τέκνον ἐξόχως φιλῶν τοῦτον.

9.6.1 Ἄλλ' ἵνα μὴ συγκεχυμένος ὁ λόγος προῆι, τὰ κατὰ τὸν Διογένην Νικηφόρον ἐξ ἀρχῆς αὐτῆς ἱστορεῖται. Ὅπως μὲν οὖν ὁ τούτου πατὴρ Ῥωμανὸς εἰς τὴν βασιλείον ἀνήχθη περιωπὴν καὶ ὁποῖον τέλος ἔσχε τὰ κατ' αὐτὸν, διαφόροις τῶν ἱστοριογράφων ἐμέλησε, κάκειθεν ἐξέσται τὰ περὶ τούτου ἀναλέγεσθαι τοῖς βουλομένοις. Ἐπὶ παισὶ δὲ ὅμως τετελευτήκει τῷ τε Λέοντι καὶ τῷ Νικηφόρῳ. Ὁ δὲ αὐτοκράτωρ Ἀλέξιος ἐκ προοιμίων τῆς αὐτοῦ ἀναρ' ῥήσεως παραλαβὼν τούτους ιδιώτας ἐκ βασιλέων (καὶ γὰρ ἅμα τῷ τῆς βασιλείας ἐπιβῆναι ὁ Μιχαὴλ καὶ αὐτάδελφος αὐτῶν αὐτοὺς μὲν τῶν ἐρυθρῶν ἀπογυμνοὶ πεδίων καὶ τὰ στέφη τούτων ἀφαιρεῖται καὶ ὑπερορίαν ζὺν τῇ μητρί αὐτῶν τῇ βασιλίσσῃ Εὐδοκίᾳ εἰς τὴν μονὴν τοῦ Κυπερούδη καταψηφίζεται) παντοίας θεραπείας ἡξίου τὸ μὲν τι δι' ὃ πεπόνθασιν οἰκτεῖρων αὐτούς, τὸ δὲ τι καὶ τοὺς νέους ὁρῶν κατὰ τὸ σώματος ὥραν καὶ ῥώμην διαφέροντας τῶν πολλῶν, χνοάζοντας μὲν καὶ ἀρτιφρεῖς τὸ γένειον, ὑψηλοὺς καὶ ἰσομέτρους ὥσπερ ὑπὸ κανόνα τὸ μέγεθος καὶ αὐτὸ

τὸ νεοτήσιον ἤδη ἐκφύοντας ἄνθος ἐξ αὐτῆς τε ὄψεως τὸ θυμοειδὲς αὐτῶν καὶ γενναῖον τοῖς μὴ διὰ πάθος τυφλώτ' τουσιν ἀριδῆλως ἐμφαίνοντας καὶ σκύμνους οἶον λέοντος. 9.6.2 Καὶ ἄλλως δέ, ὁποῖος ἐκεῖνος μὴ ἐπιπολαίως ὀρῶν μήτε πρὸς τὴν ἀλήθειαν μύων μηδὲ πάθεσιν ἀλίσκόμενος ἐπιψόγοις, ἀλλὰ ταλαντεύων τὸ ὄν ἐν ἰσορρόπῳ στάθμῃ τῆς συνειδήσεως καὶ τὸ ὕψος ἐξ οὐπὲρ ἐκπεπτώκεσαν λογιζόμενος ἐνηγκαλίζετο ἴσα καὶ τέκνοις ἰδίοις. Τί μὲν οὐ λέγων, τί δὲ οὐ πράττων ἀγαθὸν ἐς αὐτούς, τί δὲ οὐ προμηθεύμενος; Κἂν ὁ φθόνος βάλλων αὐτούς τοῖς τοξεύμασιν οὐκ ἀνίει. Ἐκ πολλῶν γὰρ κατ' αὐτῶν ἐρεθιζόμενος ὁ αὐτοκράτωρ αὐτὸς μᾶλλον πάσης αὐτοῦς ἐπικουρίας ἡξίου ἱλαρὸν ἐνατενίζων αἰεὶ καὶ ἐνωραϊζόμενος οἶον ἐπ' αὐτοῖς ξυμβουλευὼν τε διὰ παντὸς τὰ συνοίσοντα. 9.6.3 Ἄλλος μὲν γὰρ ἴσως καὶ ὑπόπτους ἂν ἐλογίσατο τούτους καὶ ἐκποδὼν διὰ παντοίας μεθόδου ἐξ αὐτῆς ἀρχῆς ποιῆσαι ἐσπούδασεν ἄν. Οὗτος δὲ ὁ αὐτοκράτωρ τὰς τῶν πολλῶν κατὰ τῶν νέων εἰσηγήσεις παρ' οὐδὲν ἐτίθετο ἐξόχως τούτους φιλῶν, τὴν μέντοι μητέρα τούτων Εὐδοκίαν καὶ δωρεῶν ἀξίων καὶ τιμῆς τῆς προσηκούσης βασιλίσσαις μὴ ἀποστερῶν. Καὶ αὐτῷ δὴ τῷ Νικηφόρῳ τὴν τῆς νήσου Κρήτης ἀρχὴν ἀνέθετο εἰς ἐνδιαίτημα ἴδιον. 9.6.4 Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὁ βασιλεύς· τούτων δὲ ὁ μὲν Λέων φρονήματος ὢν ἀγαθοῦ καὶ γνώμης ἐλευθέρας, ὀρῶν δὲ καὶ τὴν βασιλέως εἰς αὐτοὺς εὐμένειαν ἔστεργε τὴν λαχοῦσαν ἐπαναπαυόμενος οἶον ἐπὶ τοῖς παροῦσι κατὰ τὸν εἰπόντα· «Σπάρταν ἔλαχες, ταύταν κόσμει». Ὁ δὲ γε Νικηφόρος δύσσοργος καὶ βαρὺ μηνὶς ὢν βυσοδομεῖων κατὰ τοῦ αὐτοκράτορος καὶ τυραννῆσιν μελετῶν οὐκ ἐπαύετο· ὑποβρύχιον δὲ ὅμως εἶχε τὴν βουλὴν. Ἦδη δὲ καὶ τοῦ ἔργου ἀπαρξάμενος γνησιώτερόν τισι προσωμίλει. Οὐκ ἐλάνθανε τοῦτο τοὺς πλείστους· δι' ὧν καὶ εἰς τὰς ἀκοὰς ἔφθανε τοῦ βασιλέως. Ὁ δὲ βασιλεὺς καινόν τι ποιῶν μεταπεμπόμενος τούτους ἐν καιροῖς ἀρμοδίους οὐκ ἐνέφαινε μὲν τὸ ἀκουσθέν, εὐφυῶς δὲ παρὴν νει καὶ τὰ εἰκότα συνεβούλευε. Καὶ ὅσῳ μᾶλλον τῆς ἐπὶ βουλῆς ἐν γνώσει ἐγίνετο, τοσοῦτ' μᾶλλον ἐλευθεριώτερον πρὸς αὐτοὺς διετίθετο οὕτω βουλόμενος τούτους κερδανεῖν. Ἄλλ' ὁ Αἰθίοψ οὐκ ἐλευκαίνεται. Ἐμενε γὰρ ὁ αὐτὸς καὶ μετεδίδου τῆς λύμης ὁπόσοις ἂν προσεπέλασε, τοὺς μὲν δι' ὄρκων, τοὺς δὲ δι' ὑποσχέσεων σφετεριζόμενος. 9.6.5 Τοῦ μὲν οὖν κοινοῦ τοῦ στρατοῦ οὐ τοσοῦτον ἔμελε τῷ Νικηφόρῳ· ἤδη γὰρ ἅπαντες πρὸς αὐτὸν ἀπονενεύκασιν· ἀλλ' ὅλος πρὸς τοὺς μεγιστᾶνας ἀπονενευκῶς τῶν τε ἡγεμόνων καὶ τῶν τῇ συγκλήτῳ κατειλεγμένων προκρίτων ἀνδρῶν πολλὴν φροντίδα ποιούμενος ὑπεποιεῖτο αὐτούς. Ἦν

γὰρ τὴν φρένα μὲν ὀξύτερος ἀμφιστόμου ξίφους, στάσιμος δὲ οὐδαμῶς, εἰ μὴ ὅσον πρὸς τὸ τυραννῆσαι τὸ ἀμετάθετον ἐνεδείκνυτο, μελιχρὸς ἐν λόγοις, ἐν συνανα στροφαῖς ἡδύς, ταπεινοφροσύνην μὲν ὡς ἀλωπεκὴν ποτε περιβαλλόμενος, ἔστιν οὐ καὶ τὸ θυμοειδὲς καθάπερ λέων ἐμφαίνων ποτέ, ῥωμαλέος καὶ πρὸς Γίγαντας ἐγκανχῶ μενος ἀμιλλᾶσθαι, σιτόχρους τὴν ὄσιν, εὐρύς τὰ στέρνα, ὑπερωμίας τῶν τότε καιροῦ ὄντων ἀνδρῶν. Εἰ δὲ σφαιρὶ ζοντα τοῦτον εἶδε τις, εἰ δὲ ἵππαζόμενον, εἰ δὲ οἷστον πέμποντα ἢ δόρυ κραδαίνοντα καὶ ἵππασίας ποιούμενον, θαῦμα ἐδόκει καινὸν θεᾶσθαι ἐκεχῆναι τε καὶ μόνον οὐ πεπηγὼς ἦν. Διὰ τοῦτο καὶ μᾶλλον τὴν τῶν πολλῶν ἐπεσπᾶτο εὖνοιαν. Τοσοῦτον δὲ τὸ σπουδαζόμενον αὐτῷ προήει, ὡς καὶ αὐτὸν τὸν ἐπ' ἀδελφῇ τοῦ αὐτοκράτορος γαμβρὸν Μιχαὴλ τὸν Ταρωνίτην τῷ τοῦ πανυπερσεβάστου τιμώμενον ἀξιώματι ὑποποιήσασθαι.

9.7.1 Ἄλλ' ἐπανακτέον τὸν λόγον αὐθις ὅθεν ἀπερρῦη καὶ καθ' εἰρμὸν ἐκτέον τῆς διηγήσεως. Ὁ μὲν οὖν αὐτοκράτωρ τοῖς λογισμοῖς ἀνατρέχων, ἐξ οὐπὲρ τὴν καθ' ἑαυτοῦ τοῦ Διογένους μελετὴν ἐπέγνωνκε, καὶ ὅπως ἐξ αὐτῆς ἀρχῆς τῆς αὐτοῦ ἀναρρήσεως ἀμφοῖν ἐχρήσατο τοῖν ἀδελφοῖν ὀπόσης τε φιλοφροσύνης καὶ κηδεμονίας ἐπὶ τοσοῦτοις ἔτεσιν αὐτοὺς ἡξίου, κἂν οὐδὲν τούτων τὴν τοῦ Νικηφόρου γνώμην ἐπὶ τὸ βέλτιον μετελλοίωσεν, εἰς ἀμχανίαν ἐνέπιπτε. Ταῦτ' οὖν ὁ βασιλεὺς ἀναλογιζόμενος πάντα καὶ ὅπως μετὰ τὸ σφαλῆναι αὐθις εἰσῆει, ὅπως ἀπόσθη παρὰ τοῦ Τατικίου, καὶ γνοὺς ὡς τὸ φονουργὸν σιδήριον θήγων κατ' αὐτοῦ αἵμασιν ἀναιτίους σπεύδει χρᾶναι τὰς χεῖρας καὶ ὁ τέως ἐφεδρεύων καὶ νυκτὸς ἐπιτηρῶν τὸν φόνον τελέσαι ἀπαρακαλύπτως τοῦτον ἤδη ἐπισπεύδει, πολλοῖς ἐκυμαίνετο λογισμοῖς. Ἦθελε μὲν οὖν οὐδαμῶς τὸν Διογένην μετελεύσεσθαι δι' ὃν πρὸς αὐτὸν ἐγκάρδιον ἐκέκτητο πόθον ἐξόχως τὸν ἄνδρα φιλῶν· ἀπαξαπλῶς δὲ ἅπαντα συνελὼν ὅπη τε προβήσεται τὸ δεινὸν ἐννοῶν, ἐπεὶ τὸν περὶ ψυχῆς κίνδυνον αὐτῷ ἐφιστάμενον ἔγνω, πλήττεται τὴν καρδίαν.

9.7.2 Καὶ εἰς ἐν τὸ πᾶν συναγαγὼν δεῖν ἔκρινεν κατασχεῖν τὸν Νικηφόρον. Ἐκεῖνος δὲ τὸν μελετῶμενον ἐπισπεύδων δρασμὸν καὶ βουλόμενος νυκτὸς τῆς πρὸς Χριστοῦπολιν φερούσης ἄψασθαι ἐσπέρας ἀποστείλας εἰς τὸν Πορφυρογέννητον Κωνσταντῖνον τὸν δοθέντα αὐτῷ παρὰ τοῦ βασιλέως ταχυδρόμον ἵππον ἡτέϊτο ἀποχαρίσασθαι οἱ. Ὁ δὲ ἀνένευε λέγων μὴ δύνασθαι δῶρον τοιοῦτον αὐτῇμερον τοῦ βασιλέως ἀποποιήσασθαι.

9.7.3 Ἐπεὶ δὲ πρωΐας ὁ βασιλεὺς τῆς προκειμένης ὁδοῦ ἤψατο, συνείπετο τούτῳ

καὶ ὁ Διογένης τοῦ διασκεδάζοντος βουλὰς καὶ λογισμοὺς ἀθετοῦντος λαῶν Θεοῦ τοῦτον σφήλαντος γνωσι μαχοῦντα μὲν τὸν δρασμόν, ὑπερτιθέμενον δὲ ὥραν ἐξ ὥρας, ὅποια τὰ τοῦ Θεοῦ κρίματα. Κατασκηνώσας οὖν ἀγχοῦ τῶν Σερρῶν, ὅπου καὶ ὁ βασιλεὺς, αὐτὸς μὲν τῶν συνήθων εἶχετο λογισμῶν ὡς πεφωραμένος ἤδη καὶ δεδιὼς τὸ μέλλον. Ὁ δὲ βασιλεὺς μετακαλεῖται τηνικαῦτα τὸν ἴδιον ἀδελφὸν Ἀδριανὸν καὶ μέγαν δομέστικον κατ' αὐτὴν τὴν ἐσπέραν, ἐν ἧ καὶ ἡ τοῦ μεγαλομάρτυρος Θεοδώρου ἐτελεῖτο μνήμη. Καὶ κοινοῦται αὐτῇς τούτῳ τὰ τοῦ Διογένους μηδὲ πρότερον ἀγνοοῦντι ὡς ξιφῆρης εἰσῆι, ὡς ἀπόσθη τῆς θύρας, ὡς τὸ πάλοι βεβουλευμένον εἰ δυνατὸν ἴσταται σπεύδων τελέσαι. Τηνικαῦτα οὖν ἐπισκῆπτει τῷ δομεστικῷ ὁ βασιλεὺς τὸν Διογένην εἰς τὴν ἰδίαν μετακαλέσασθαι σκηνὴν καὶ διὰ μελιχίων λόγων καὶ παντοίων ὑποσχέσεων πείσαι ἀνακαλύψαι ἅπαντα τὰ βεβουλευμένα ἀπάθειαν αὐτῷ ὑπισχνουμένῳ καὶ ἀμνηστίαν τοῦ λοιποῦ τῶν κακῶν, εἰ μὴδ' ὅτιοι ἀποκρύψειεν, ἀλλὰ καὶ τοὺς συνίστορας ἐξείποι ἅπαντας. 9.7.4 Ὁ δὲ ἀθυμίας πλήρης γενόμενος ὁμῶς ἐπλήρου τὸ κελευσθέν. Ποτὲ μὲν οὖν ἀπειλῶν, ὅτε δὲ ὑπισχνούμενος, ὅτε δὲ καὶ συμβουλευὼν οὐκ ἔπειθε τὸν Διογένην ὅλως οὐδ' ὅτιοι τῶν βεβουλευμένων ἀνακαλύψαι. Τί τὸ ἐπὶ τούτοις; Ἦχθετο μὲν ὁ μέγας δομέστικος καὶ ἡνιάτο, οὗ κακῶν φέρεται ὁ Διογένης στο χαζόμενος. Ἔσχε γὰρ τοῦτον προφθάσας ὁ Διογένης γὰμ βρὸν ἐπὶ τῇ ὑστάτῃ τῶν ἐτεροθαλῶν αὐτοῦ ἀδελφῶν. Ἐνθεν τοι καὶ μετὰ δακρύων ἐκλιπαρῶν αὐτὸν οὐκ ἀνίει· ἔπειθε δὲ οὐδαμῶς, κἂν αὐτὸς ἐνέκειτο ἀναμνηνέσκων ἅμα καὶ τῶν ὀπισθεν. 9.7.5 Σφαιρίζοντι γάρ ποτε τῷ αὐτοκράτορι κατὰ τὸ ἐν τῷ μεγάλῳ παλατίῳ ἱππηλάσιον ἀνὴρ τις βάρβαρος ἐξ Ἀρμενίων καὶ Τούρκων φὺς ξίφος ἔσωθεν τῶν ἀμφίων φέρων, ἐπὰν τὸν αὐτοκράτορα τῶν συσφαιριζόντων ἀνασειράσαντα τὸν χαλινὸν ἀπολειφθέντα ἐθεάσατο ἐφ' ᾧ πνευστιῶντα τὸν ἵππον ἀναψῆσαι, πρόσεισι μὲν τῷ αὐτοκράτορι γονυπετῶν ἅμα καὶ αἰτεῖσθαι ὑποκρινόμενος. Ὁ δὲ ἀνασειράζει τὸν ἵππον εὐθὺς καὶ ἐπιστροφείς ἐπὺν θάνετο τί ἂν τὸ αἰτούμενον εἴη. Ὁ δὲ φονεὺς μᾶλλον ἢ προσαιτίης ὦν τὴν χεῖρα ὑποβαλὼν καὶ τοῦ ξίφους ἀψάμενος εἴλκε τοῦ κουλεοῦ. Τὸ δ' οὐ συνέϊπετο τῇ χειρί. Ἄπαξ οὖν καὶ δις τοῦ μὲν ξίφους ἀποπειρώμενος, τοῖς δὲ χεῖλεσι ψευδεῖς αἰτήσεις συνείρων ἀπογνοὺς καὶ προσουδίσας ἑαυτὸν τῇ γῇ ἔκειτο συγγνώμην ἐξαιτούμενος. Ὁ δὲ πρὸς αὐτὸν στρέψας τὸν χαλινὸν ἡρώτα ὅτου χάριν συγγνώμην αἰτεῖ, καὶ ὅς τὸ ξίφος σὺν αὐτῷ κουλεῷ ἐδείκνυ. Στερνοτυπῶν δ' ἅμα καὶ ἐκθαμβούμενος καὶ βοῶν ἔλεγε· «Νῦν σε δοῦλον τοῦ Θεοῦ γνήσιον ἔγνωκα,

νῦν τὸν μέγαν Θεὸν σκέποντά σε ἐν ὀφθαλμοῖς τεθέαμαι. Ἐπὶ τῇ σφαγῇ γὰρ τῇ σῇ τουτὶ τὸ ξίφος κατασκευάσας καὶ λαβὼν οἶκοθεν ἐνταῦθα πάρειμι ἐφ' ᾧ κατὰ τῶν σῶν ὠθήσαι σπλάγχνων. Ἄπαξ δὲ καὶ δις καὶ τρίς τοῦτο σπασάμενος οὐδα μῶς ὑπεῖκον ἔσχον τῇ βίᾳ τῆς ἐμῆς χειρός.» 9.7.6 Ὁ μὲν γὰρ βασιλεὺς καθαπερὶ μηδὲν τι τοιοῦτον ἀκηκοὺς ἐπὶ ταύτῳ σχήματος θαρσαλέως εἰστήκει· συνέδραμον δὲ πρὸς αὐτὸν παραχρῆμα ἅπαντες, οἱ μὲν ἀκροασόμενοι τῶν λεγομένων, οἱ δὲ ἐκθαμβούμενοι ἐπὶ τούτοις. Οἱ δὲ εὐνοῦστε ρον πρὸς τὸν αὐτοκράτορα διακείμενοι καὶ διασπαράττειν αὐτὸν ἐπεχείρουν, κἂν αὐτὸς νεύματί τε καὶ χειρὶ καὶ συχνοῖς ἐμβριμήμασιν ἀπεῖργε τῆς ἐγχειρήσεως. Τί τὸ ἐπὶ τούτοις; Παντελοῦς ἀφέσεως ὁ φονεὺς ἐκεῖνος παραχρῆμα τυγχάνει στρατιώτης, οὐκ ἀφέσεως δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ μεγίστων δωρεῶν· ἐπὶ τούτοις καὶ ἐλευθερίας παραπολαύει. Πολλοὶ μὲν οὖν τούτων καὶ ὀχλοῦντες ἐνέκειντο τῆς βασιλευούσης ἀπελαθῆναι τὸν φονέα ἐκεῖνον· ὁ δ' οὐκ ἐπέθετο λέγων· «Ἐὰν μὴ Κύριος φυλάξῃ πόλιν, εἰς μάτην ἠγρύπνησαν οἱ φυλάσσοντες. Λοιπὸν Θεῷ ἐπεύχεσθαι δεῖ τὴν ἡμετέραν ἐκεῖθεν ἐξαιτουμένους διαμονὴν καὶ φρουρὰν.» 9.7.7 Ὑπεπιθύριζον οὖν τινες μετὰ τῆς τοῦ Διογένοους γνώμης τῷ τοῦ αὐτοκράτορος φόνῳ ἐπιχειρηκέναι τὸν ἄνδρα ἐκεῖνον, κἂν ὁ βασιλεὺς οὐδ' ὅλως ὑπεῖχε τούτοις λόγοις τὰ ὅσα, ἀλλὰ μᾶλλον ἐβαρυμηνία κατ' αὐτῶν, τοσοῦτον αὐτοῦ ἀνεχόμενος ὥς μέχρις αὐτοῦ λαιμοῦ τῆς ἀκωκῆς τοῦ ξίφους φθανούσης τὸν ἀγνοοῦντα ὑποκρίνεσθαι. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν οὕτω· τούτων οὖν ἀναμνήσας αὐτὸν ὁ μέγας δομέστικος καὶ μηδαμῶς πείθων προσελθὼν ἀπαγγέλλει τῷ βασιλεῖ τὴν τοῦ Διογένοους ἔνστασιν καὶ ὅτι ἔξαρνος παντάπασιν ὁ Διογένης ἐστὶ, καίτοι πολλὰ παρακληθεὶς παρ' αὐτοῦ, ὥς ἔλεγε.

9.8.1 Μεταπέμπεται τοίνυν τὸν Μουζάκην καὶ ἐπὶ σκῆπτει ἔνοπλον μεθ' ἐτέρων παραγενόμενον ἀναλαβέσθαι τοῦτον τῆς τοῦ μεγάλου δομεστικού σκηπῆς καὶ εἰς τὴν ἰδίαν ἀπαγαγεῖν κάκεισε μετὰ ἀσφαλείας τηρεῖν δεσμῶν ἄτερ καὶ ἐτέρας κακώσεως. Ὁ δ' εὐθὺς τὸ κελευσθὲν ἐπλήρου, καὶ παραλαβὼν τοῦτον εἰς τὴν ἰδίαν ἀπάγει σκῆπὸν καὶ νήν. Ἐπεὶ δὲ δι' ὅλης νυκτὸς παρακαλῶν αὐτὸν καὶ ξυμβουλεύων οὐ μόνον οὐκ ἔπειθεν, ἀλλὰ καὶ ἀναισχύντως αὐτῷ προσφερόμενον ἐώρα, θυμὸς πλησθεὶς καὶ ὁ μὴ προστάκτο ἐπιχειρεῖν ἠπείγετο. Δοκιμάσας οὖν ἐτάσαι αὐτόν, ἥδη δὲ καὶ ἐτάζων, ἐπεὶ οὐδὲ πρὸς τὴν πρώτην προσβολὴν ὁ Διογένης ἀντιστὰς ἅπαντα ἀνομολογῆσαι διεβεβαίωτο, τῶν μὲν δεσμῶν λύει παραχρῆμα, καὶ γραφεὺς τῆνικαῦτα

προκαλείται γραφίδα κατέχων. Γρηγόριος δὲ ἦν ὁ Καματηρὸς νεωστὶ προσληφθεὶς καὶ ὑπογραμματεύων τῷ αὐτοκράτορι. Καὶ ὁ Διογένης ἅπαντα ἀπαγγέλλων οὐδὲ τὸν φόνον παρεσιώπα. 9.8.2 Ἀναλαβόμενος δὲ πρωΐας ὁ Μου ζάκης τὰς τε ἐγγράφους αὐτοῦ ὁμολογίας καὶ ἃ ἀναζητήσας εὔρε παρά τινων πρὸς αὐτὸν πεμπομένας γραφάς, δι' ὧν ἐφαίνετο καὶ ἡ βασιλὶς Μαρία τὴν μὲν ἀποστασίαν τοῦ Διογένους εἰδέναι, τὸν δὲ φόνον μηδαμῶς συγχωρεῖν, ἀλλὰ καὶ μετ' ἐπιμελείας ἀπείργειν αὐτὸν οὐκ ἀπὸ τοῦ φόνου μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐξ αὐτῆς ψιλῆς ἐννοίας, κομίζει τῷ βασι λεῖ. Ὁ δὲ ταῦτας ὑπαναγνούς καὶ πλείους τῶν ὑποπτεο μένων ἐγγεγραμμένους εὐρηκῶς καὶ τούτους ἐκκρίτους ἅπαντας ἐν ἀμηχανίᾳ ἦν. Οὐδὲ γὰρ ἔμελλε τῷ Διογένει τοσοῦτον τῆς κοινότητος· εἶχε γὰρ αὐτοὺς πάλαι ὅλη ψυχῇ κεχηνότας πρὸς αὐτὸν καὶ ἀπονενευκότας· ἀλλὰ πᾶν τὸ τὰ πρῶτα φέρον τοῦ στρατιωτικοῦ τε καὶ πολιτικοῦ συντάγματος ἔσπευδεν ὑποποιήσασθαι. Ὁ μὲν οὖν αὐτο κράτωρ τὰ τῆς βασιλίδος Μαρίας ἀνέκφορα μένειν ἡβοῦ λετο· καὶ μέντοι καὶ διετήρησε τὸν ἀγνοοῦντα ὑποκριθεὶς δι' ἣν πρὸς αὐτὴν εἶχε πίστιν καὶ ὁμολογίαν καὶ πρὸ τοῦ τὰ τῆς βασιλείας ἀναδέξασθαι σκῆπτρα. Διεδίδото δὲ παν ταχοῦ τὴν τοῦ Διογένους βουλὴν παρὰ τοῦ Πορφυρογεν νήτου Κωνσταντίνου τοῦ βασιλέως καὶ υἱοῦ αὐτῆς διαμη νυθῆναι τῷ βασιλεῖ, κἂν ἄλλως εἶχε τὸ πρᾶγμα. Ἐξ αὐτῶν δὲ τῶν ἐξυπηρετουμένων τῷ Διογένει τὰ τῆς βουλῆς ἡρέμα διεπορθμεύετο. 9.8.3 Ἐπεὶ δ' ὁ Διογένης πεφώρατο καὶ δέσμιος ἦδη καὶ ὑπερόριος καθίστατο, καὶ οἱ τῆς αὐτοῦ βουλῆς ἔκκριτοι οἱ μὴ φθάσαντες ἀλῶναι ὑπόπτους ἑαυτοὺς ἦδη γεγεννημένους διαγνόντες περίφοβοί τε ἐφαίνοντο καὶ σκεπτόμενοι ὅ τι καὶ δράσαιεν, τούτους οἱ ἀμφὶ τὸν βασι λέα οὕτω κυμαιομένους κατανοοῦντες ἐν ἀμηχανίᾳ ἐστά ναι ἐδόκουν ἐν στενῷ κομιδῇ τὰ κατ' αὐτὸν ὁρῶντες ὡς εἰς ῥητούς τινας περιγραφείσης ἦδη τῆς τοῦ αὐτοκράτορος ἀρωγῆς τὸν κίνδυνον ὑπὲρ κεφαλῆς ἐφιστάμενον ἦδη ἔχοντος. 9.8.4 Ὁ δὲ βασιλεὺς τοῖς λογισμοῖς ἀναλύων ἐς τὰ ἐξ ἀρχῆς καὶ ποσάκις κατ' αὐτοῦ ὁ Διογένης ὀρμήσας καὶ σφαλὲς ἐκ θείας δυνάμεως, αὐτὸς αὐτόχειρ τούτου φονεὺς ἦδη ἐφίστατο, πολλοῖς ἐκυμαίνετο λογισμοῖς. Καὶ πολλὰς νοημάτων λαμβάνων μεταβολὰς καὶ τροπὰς παρ' ἑαυτῷ, ἐπεὶ ἅπαν τοῦ τε πολιτικοῦ καὶ στρατιωτικοῦ συν τάγματος διεφθορὸς ταῖς τοῦ Διογένους θωπεῖαις ἐπέγνω, ἀποχρῶσαν μὴ ἔχων δύναμιν ὥστε φρουρὰν πρὸς τοσοῦ τοὺς ἐπιστῆσαι, μήτε μὴν ἀκρωτηριάσαι λαὸν παμπληθῆ ἐθέλων τὸν μὲν Διογένην καὶ Κεκαυμένον τὸν Κατακαλὼν τοὺς πρωταιτίους ἐς Καισαρόπολιν ἐξέπεμψεν ἐφ' ᾧ

ἐμφρούρους καὶ δεσμώτας εἶναι μόνον, μηδὲν ἄλλο δεινὸν τέως κατ' αὐτῶν βουλευσάμενος, κἄν πάντες ἀκρωτηριάσαι τούτους αὐτῷ ξυμβούλευον (ἡγάπα γὰρ τὸν Διογένην δια φερόντως καὶ τῆς προτέρας ἔτι περὶ αὐτὸν εἶχετο κηδε μονίας), ὑπερόριον δὲ καὶ τὸν ἐπ' ἀδελφῇ γαμβρὸν αὐτοῦ Μιχαῖλ τὸν Ταρωνίτην καὶ τὸν ... καὶ τὰς περιουσίας αὐτῶν ἀφελόμενος. Τὰ δέ γε κατὰ τοὺς λοιποὺς ἀσφαλὲς ἐλογίσατο μηδὲ εἰς ἐξέτασιν ἀγαγεῖν ὅλως, ἀλλὰ διὰ συμπαθείας τούτους μᾶλλον καταμαλθάσαι. Κατὰ μὲν οὖν τὴν ἐσπέραν ἕκαστος τῶν ὑπερορίων τὴν λαχοῦσαν αὐτῷ κατελάμβανε, καὶ ὁ Διογένης τὴν Καισαρόπολιν. Τῶν δ' ἄλλων οὐδεὶς τῆς οἰκείας μεθίστατο καταστάσεως, ἀλλ' ἐπὶ ταῦ τοῦ ἅπαντες μεμενέκσαν.

9.9.1 Ἐν τούτοις δὲ τοῖς δεινοῖς ὄντων τῇ μετ' αὐτὴν βουλομένου τοῦ αὐτοκράτορος μετακαλέσασθαι πάντας καὶ τὸ δοκοῦν αὐτῷ διαπράξασθαι, ὅποσοι εἰς τὸν αὐτοκράτορα πόθον ἐγκάρδιον ἔτρεφον τῶν τε ἐξ αἵματος καὶ ἀγχιστείας αὐτῷ προσηκόντων καὶ ὅποσοι πατρῷοι θεράποντες τότε παρῆσαν. Ὀμβριμοεργοὶ καὶ ταχεῖς μὲν συνιδεῖν τὸ μέλλον, ἀγχίνοι δὲ τὸ συνοῖσον ἐν ἀσκέπτῳ καταπράξασθαι χρόνῳ, δεδιότες μὴ πως τῇ μετ' αὐτὴν τοῦ πλήθους συρρεύσαντος ἐφορμήσαντές τινες διαμελίσωσιν αὐτὸν ἐπὶ τοῦ θρόνου πολλάκις ξίφη ὑπὸ τὰ ἄμφια φέροντες ὥσπερ ποτὲ ἐκεῖνος ὁ σφαιρίζοντι τούτῳ ἐν σχήματι προσαίτου προσελθὼν (τὸ δὲ οὐκ ἄλλην εἶχε τὴν θεραπείαν ἢ τὸ τὰς πρὸς τὸν Διο γένην ἀπάντων περιελεῖν ἐλπίδας, τὴν τῶν τούτου ὁμμάτων ὡς ἐν παραβύστῳ διαφημισάντων ἐκτύφλωσιν) μεταπεμψά μενοί τινας διαπέμπονται τοὺς τοῦτο πρὸς πάντας διακηρυκεύοντας ἐν ἀπορρήτοις, κἄν μηδ' εἰς νοῦν οὐπῶ τοῦτο τοῦ αὐτοκράτορος ὅλως ἀνήει. Ὁ δὲ λόγος οὗτος κἄν ψιλὸς τότε ἦν, εἰς ἔργον ὅμως προὔβηκε, καθὼς ὁ λόγος κατὰ τέρῳ διατρανώσειεν. 9.9.2 Ἐπὶ δὲ ὁ ἥλιος τοῦ ὀρίζοντος ὑπερκύψας λαμπρὸς ἀνέθορεν, ὅποσοι τῶν περὶ τὸν αὐτὸ κράτορα μὴ τῆς τοῦ Διογένους λύμης μετελιχᾶσι καὶ αὐτοὶ δὲ οἱ πάλαι τῶν βασιλικῶν σωμάτων τεταγμένοι φύλακες, πρῶτοι πρὸς τὴν βασιλικὴν ἐχώρουν σκηνὴν οἱ μὲν ξίφη περιεζωσμένοι, οἱ δὲ δόρατα φέροντες, οἱ δὲ τὰς βαρυσιδήρους ῥομφαίας ἐπὶ τῶν ὤμων ἔχοντες, ἐκ διαστήματός τινος τοῦ βασιλικοῦ θρόνου εἰς μηνοειδὲς σχῆμα ἐαυτοὺς ἱλαδὸν καταστήσαντες καὶ οἷον ἐναγκαλισάμενοι τὸν αὐτοκράτορα, θυμῷ στρατηγούμενοι πάντες καὶ θήγοντες κἄν μὴ τὰ ξίφη, ἀλλὰ τὰς καρδίας. Ὅσον δὲ συγγενὲς ἐξ αἵματός τε καὶ ἀγχιστείας τούτῳ προσήκον, ἀγχοῦ τοῦ βασιλικοῦ θρόνου ἐφ' ἑκάτερα ἴσαντο. Δεξιόθεν δὲ καὶ ἐξ εὐωνύμων ἕτεροι

καθίσταντο ὑπασπισταί. Ὁ δὲ βασιλεὺς ἐπὶ θώκου φοβερὸς προῦκάθητο, οὐ βασιλικῶς ἐσταλμένος μᾶλλον ἢ στρατιωτικῶς οὐδὲ πολὺ μετέωρος, ὅποια τὰ ἐκείνου μὴ ἐπηρμένα. Χρυσὸς δὲ ὅμως τὸν θρόνον ὑπῆλει φεν ὑπερανεστήκει τε τὴν κεφαλὴν. Συνέσταλτο δὲ τούτου τὸ ἐπισκύνιον, τὴν δὲ παρεῖαν ἐπιπλέον τότε ὁ ἀγὼν κατε φοίνισσε, τὰ δὲ ὄμματα πεπηγότα ἐπὶ συννοίας καὶ πλήρη ἐνθυμημάτων ὑπεμφαίνοντα τὴν ψυχὴν. 9.9.3 Συνέθεον δὲ ἅπαντες ὁμοῦ πεφοβημένοι καὶ τὰς ψυχὰς μικροῦ ἐς ἀέρα ἐξερεύξασθαι ὑπὸ φόβου ἐκβιαζόμενοι, τῶν μὲν ὀξύτερον βέλους ὑπὸ τῆς σφῶν συνειδήσεως κεντουμένων, τῶν δὲ τὴν κενὴν ὑποψίαν δεδιότων. Φωνὴ δέ τις παρ' οὐδενὸς ἐξηκούετο, ἀλλ' ἀτενὲς πρὸς τὸν ἐφεστηκότα τῇ πύλῃ τῆς σκηνῆς ἀπονεύοντες ἐπτοημένοι ἐστήκεσαν. Ἄνθρωπος δὲ οὗτος καὶ εἰπεῖν συνετὸς καὶ καταπράξασθαι δυνατός· Τατίκιος τούτῳ τὸ ὄνομα. Τούτῳ ὁ βασιλεὺς ἐνατενίσας δοῦναι τοῖς ἔξωθεν τὴν εἰσόδον διὰ τοῦ βλέμματος ἐνέφηεν. Ὁ δὲ παραχρῆμα τῆς εἰσόδου τούτοις παραχωρεῖ. Οἱ δὲ καίπερ δεδιότες, ἀλλ' ὅμως εἰσήεσαν τετραμμένοι τε τὰς ὄψεις καὶ βραδεῖ ποδὶ στείχοντες. Κατὰ στοίχους δὲ τὴν στάσιν λαχόντες ἐκαπαδόκουν τὸ μέλλον ἕκαστος δεδιὼς ὡς τὸν περὶ ψυχῆς λοίσθιον δρόμον δραμούμενος. 9.9.4 Ἀλλ' οὐδὲ αὐτὸς ὁ αὐτοκράτωρ ἐθάρρει παντάπασι (κατ' ἄνθρωπον λέγω, εἰ μὴ ὅσον εἰς Θεὸν ἀναφέρων τὸ πᾶν) δεδιὼς τὸ σύμ μικτον τῶν παρεστώτων, μὴ ἄλλο τι ὀξὺ καὶ δεινὸν κατ' αὐτοῦ μελετήσαιεν. Στερροτέροις δὲ λογισμοῖς ἐαυτὸν ἐδράσας καὶ ἅπαξ τοῖς ἀγῶσιν ἐγκαταστὰς τῆς πρὸς αὐτοὺς δημηγορίας ἤρχετο (οἱ δὲ καὶ αὐτῶν ἰχθύων ἀφω νότεροι ἐστήκεσαν καθαπερὶ τὰς γλώττας ἐκκεκομμένοι)· «Οἶδατε» λέγων «ὡς οὐδὲν δεινὸν παρ' ἐμοῦ ὁ Διογένης ἐπεπόνθει ποτέ. Οὔτε γὰρ τὴν ἀρχὴν ταυτησί τῆς βασιλείας ἐκ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἀφειλόμην ἐγώ, ἀλλ' ἕτερος, οὔτε τι δεινὸν ἢ λυπηρὸν τὸ παράπαν εἰς αὐτὸν πέπραχα. Καὶ τῆς βασιλείας εἰς ἐμὲ Θεοῦ πάντως νεύσει μεταβίβασθείσης οὐ μόνον αὐτὸν καὶ τὸν αὐτοῦ ἀδελφὸν Λέοντα ἐπὶ ταῦτο διεφύλαξα, ἀλλ' ὡς οἰκείους παῖδας καὶ ἐπόθησα καὶ ἐχρησάμην. Τὸν δὲ Νικηφόρον καὶ πολλὰκις κατ' ἐμοῦ βουλευόμενον φωράσας τοσαυτάκις συμπαθείας ἤξιωσα. Καὶ μὴδὲ πάλιν διορθουμένου ἡνειχόμενον ἐπικρύπτων τὰ πολλὰ τῶν αὐτοῦ μηνιμάτων κατανοῶν τὴν τῶν ἀπάντων πρὸς αὐτοὺς δυσμένειαν, κἂν μὴδὲν τῶν παρ' ἐμοῦ εἰς αὐτὸν γενομένων ἀγαθῶν τὸ δολερὸν τῆς αὐτοῦ γνώμης ἡλλοίωσεν. Ἀλλ' αὐτὸς ἀντὶ πάντων θάνατόν μοι ἐπεψηφίσατο.» 9.9.5 Ἐπεβόησαν δ' ἐπὶ τούτοις ἅπαντες, ὡς οὐ βούλονται ἂν ἕτερον προεσθηκότα ἐν βασιλείᾳ ἰδεῖν σχήματι, οὐ τοῦτο οἱ πλείους βουλόμενοι, ἀλλ' ἦσαν θῶπες αὐτῶν οἱ λόγοι τὸν ὑπόγυον διαδρᾶναι

κίνδυνον ἐντεῦθεν μηχανωμένων. Ὁ δὲ βασιλεὺς προαρπάσας τὸν καιρὸν συμπαθείας κοινῆς τοὺς πλείονας ἡξίου ὡς τῶν αἰτίων τῆς βουλῆς ὑπερορίαν πρότερον κατακριθέντων. Ἐπὶ τούτοις θροῦς ἦρτο πολὺς, οἷον οὐδεὶς πω τῶν τότε παρόντων εἰς ἔτι καὶ νῦν τῶν ὧτων ὡς λέγουσιν ἐντὸς εἰσεδέξατο, τῶν μὲν ἐπαινούντων τὸν βασιλέα καὶ θαυμαζόντων τῆς ἀνεξί κακίας καὶ πραότητος, τῶν δὲ τοὺς ὑπερορίους διασυρόντων καὶ θανάτου ἀξίους εἶναι διενισταμένων, ὅποια τὰ τῶν ἀνθρώπων. Ὅν γὰρ τὴν σήμερον μακαρισμῶν ἀξιοῦσι προπέμπουσί τε καὶ διὰ τιμῆς ἄγουσιν, ἐπὶ περιτραπέντα τούτῳ τοῦ βίου τὸν κύβον θεάσονται, πᾶν τοῦναντίον εἰς αὐτὸν ἐνδεικνύμενοι οὐκ αἰσχύνονται. 9.9.6 Ὁ δὲ βασιλεὺς νεύματι τούτους κατασιγάσας αὐτῆς ἔφη· «Οὐ χρὴ θορυβεῖσθαι οὐδὲ συγχεῖν τὴν προκειμένην ὑπόθεσιν. Ἐγώ γε γάρ, καθὼς ἔφην, ἅπαντας συμπαθείας ἀξιώσας πάλιν ὅποιος τὸ πρότερον πρὸς ὑμᾶς ἔσομαι.» Ἐν ᾧ δὲ τούτους συμπαθείας ὁ βασιλεὺς ἡξίου, ἄτερ τῆς αὐτοῦ γνώμης ἀποστειλαντες οἱ τὴν βουλὴν ἐκείνην βουλευσάμενοι τῶν ὁμμάτων τὸν Διογένην ἐστέρησαν. Ταῦτά τούτῳ. καὶ κατὰ τοῦ Κεκαυμένου Κατακαλῶν ὡς τῆς αὐτῆς βουλῆς κεκοινωνηκότος τῷ Διογένει κατεψηφίσαντο. Ἡμέρα δὲ ἦν ἐν ἣ ἡ τῶν κορυφαίων ἀποστόλων μνήμη ἐτελεῖτο. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἔκτοτε καὶ μέχρι σήμερον λογοποιεῖται. Εἰ δὲ καὶ ὁ βασιλεὺς περὶ τούτου παρ' αὐτῶν εἰσηγηθεὶς ἐνδέδωκεν ἢ καὶ τὸ πᾶν τῆς ἐκείνου γνώμης ἦν, Θεὸς ἂν εἰδείη· ἔγωγε τέως οὐ πάντι γινώσκειν ἔχω βεβαίως.

9.10.1 Τοιαῦτα μὲν οἶον τὰ ἐκ τοῦ Διογένηος συμπεσόντα τῷ αὐτοκράτορι, παραδόξως τῆς ἀμάχου τοῦ Ὑψίστου χειρὸς ῥυσαμένης τοῦτον ἐξ ὑπογίου κινδύνου· αὐτὸς δὲ πρὸς οὐδὲν τῶν συμπιπτόντων ἐμαλακίζετο, ἀλλὰ καὶ ὡς κατευθὺν Δαλματίας ἤλανε. Μεμαθηκῶς δὲ ὁ Βολκάνος τὴν εἰς τὸ Λιπένιον τοῦ αὐτοκράτορος ἔλευσιν καὶ ἐπικαταλαβόντα τοῦτον θεασάμενος καὶ πρὸς τὰς ῥωμαϊκὰς παρατάξεις καὶ τὸν συνασπισμὸν ἐκείνον καὶ τὴν στρατηγικὴν πανοπλίαν μὴδ' ἀντωπῆσαι δυνάμενος ἀποστείλας παραχρῆμα τὰ περὶ εἰρήνης ἡρώτα ὑπισχνούμενος ἅμα καὶ αὐτοὺς τοὺς προὔποσχεθέντας ὁμήρους ἀποστεῖλαι καὶ μηδὲν τι δεινὸν τοῦ λοιποῦ διαπράξασθαι. Δέχεται τοίνυν τὸν βάρβαρον ἀσμένως ὁ αὐτοκράτωρ ἀκηδιῶν οἷον καὶ ἀποστρεφόμενος τὴν ἐμφύλιον μάχην· κἂν γὰρ Δαλμάται ἦσαν, ἀλλ' ὅμως Χριστιανοί. Ἐκεῖνος δ' εὐθὺς τεθαρρηκῶς προσεληλύθει συνεπαγόμενος τοὺς τε συγγενεῖς καὶ ἐκκρίτους τῶν ζουπάνων καὶ προθύμως ὁμήρους τοὺς αὐτοῦ ἀνεψιαδεῖς τῷ αὐτοκράτορι

παραδέδωκε, τόν τε Οὔρεσιν καλούμενον καὶ Στέφανον τὸν Βολκάνον καὶ ἑτέρους τὸν εἴκοσιν ἀριθμὸν ἀποπληροῦντας. Οὐ γὰρ ἐνὸν ἦν αὐτῷ ἄλλως πῶς τοῦ λοιποῦ διατεθῆσθαι. Ὁ δὲ αὐτοκράτωρ ὅποσα διὰ μάχης καὶ σιδήρου ἀνύεσθαι πέφυκεν εἰρηνικῶς διαλύσας, πρὸς τὴν βασιλεύουσαν ἐπανεστρεψε. 9.10.2 Τοῦ μέντοι Διογένους ἐκήδετο πάνυ, καὶ δακρύων ὥρῃτο καὶ βύθιον στένων δι' αὐτὸν ἐξηκούετο πολλήν τε τὴν περὶ αὐτὸν φιλοφροσύνην ἐπεδείκνυτο καὶ ἀνακτᾶσθαι τοῦτον ἔσπευδε κὰν τοῖς πλείοσι τῶν ἐξ αὐτοῦ ἀφαιρεθέντων αὐθις τοῦτον ἀποκατέστησεν. Αὐτὸς δὲ κατακόχμιος ὑπὸ τῆς λύπης ὧν καὶ τὴν ἐν τῇ μεγαλοπόλει διατριβὴν ἀποστρεφόμενος τοῖς ἰδίους ἀγροῖς ἐμφιλοχωρῶν ἦν ταῖς τῶν παλαιῶν προσανέχων διόλου βίβλοις ἄλλων ὑπαναγινωσκόντων αὐτῷ. Στερούμενος γὰρ φωτὸς ἑτέρων ἐχρᾶτο πρὸς τὴν ἀνάγνωσιν ὄμμασιν. Ἀνὴρ δὲ οὗτος τοσοῦτος τὴν φύσιν ὥς καὶ μὴ ὀρῶν τὰ τοῖς ὀρῶσι δυστέκμαρτα ῥαδίως καταλαμβάνειν. Πᾶσαν μὲν δὴ ἔκτοτε παιδεῖαν διελθὼν καὶ αὐτὴν δὴ τὴν περικλυτὸν γεωμετρίαν, τὸ καινότατον, φιλοσόφῳ τινὶ ἐντυχὼν διὰ στερεῶν τούτῳ τὰ σχήματα παρέχειν ἐπέταττεν. Ὁ δὲ τῇ τῶν χειρῶν ψηλαφήσει ἀπάντων τῶν τῆς γεωμετρίας θεωρημάτων τε καὶ σχημάτων ἔσχε κατὰ ληψιν καθάπερ ἐκεῖνος ὁ Δίδυμος, ὃς δι' ὀξύτητα νοῦ καὶ ἄνευ ὁμμάτων μουσικῆς καὶ γεωμετρίας εἰς ἄκρον ἐλήλυθεν, εἰ καὶ μετὰ τὴν γνῶσιν τούτων εἰς αἵρεσιν ἄτοπον συνηλάθη τὸν νοῦν ἐκτυφλωθεὶς ὑπὸ κενοδοξίας καθάπερ ὑπὸ πάθους τὰ ὄμματα. Θαυμάζει μὲν οὖν ἅπας ταῦτα ἀκούων· ἐγὼ δὲ καὶ τεθέσμαι τὸν ἄνδρα καὶ τεθαύμακα καὶ περὶ τοιούτων λαλοῦντος ἀκήκοα. Μὴδ' αὐτὴ δὲ τῶν τοιούτων παντάπασιν ἀμελέτητος οὖσα ἐπεγίνωσκον τοῦτον ἀκριβῆ τῶν θεωρημάτων γνῶσιν ἔχοντα. 9.10.3 Εἰ δὲ καὶ περὶ λόγους ἡσχόλητο, τῆς παλαιᾶς ὅμως κατὰ τοῦ αὐτοῦ κράτορος οὐκ ἀφίστατο μήνιδος, ἀλλὰ τὸν τῆς τυραννίδος λογισμὸν ὑποτυφόμενον εἶχε διόλου. Καὶ μέντοι καὶ τισιν αὐθις τοῦ ἀπορρήτου τούτου κεκοινώνηκε λογισμοῦ, ἀφ' ὧν εἰς τις τὰ βεβουλευμένα προσελθὼν προσαγγέλλει τῷ αὐτοκράτορι. Μεταπεμψάμενος δὲ τὸν Διογένην ἐπυνθάνετο περὶ ὧν τε βεβούλευται καὶ περὶ τῶν τῆς βουλῆς αὐτῷ κεκοινωνηκότων. Καὶ ὃς ἅπαντα θᾶπτον ἀνομολογήσας παραχρῆμα συμπαθείας ἡξίωτο.

10.t.1 ΑΛΕΞΙΑΣ Ι΄.

10.1.1 Ἐπεὶ δὲ τὴν ἐκκλησίαν ὥσπερ τι ῥεῦμα κακίας ὁ Νεῖλος ἐκεῖνος ἐπικλύζων πολὺν τὸν σάλον ταῖς τῶν ἀπάν των ἐνεποίει ψυχαῖς μετ' οὐ πολὺ τῆς τῶν τοῦ Ἰταλοῦ δογμάτων καθαιρέσεως ἀναφανείς, καὶ πολλοὺς ταῖς δίναις τῆς αὐτοῦ κακοδοξίας ἐβύθισεν. Ἀνὴρ δὲ οὗτος δεξιὸς μὲν τὴν ἀρετὴν ὑποκρίνασθαι οὐκ οἶδα μὲν ὅθεν, τέως δ' οὖν τῇ μεγαλοπόλει ἐφοίτησε καὶ ἐγγωνιάζων Θεῷ μόνῳ δῆθεν καὶ ἑαυτῷ προσανείχε διὰ παντὸς ταῖς ἱεραῖς βίβλοις ἐνασχολούμενος. Ἀμύητος δὲ πάσης ἑλληνικῆς παιδείας ὢν καὶ μηδὲ καθηγητὴν τινα ἐσχηκῶς ἀρχῆθεν τὸν ὑφαπλοῦντα τούτῳ τὸ τῆς θείας γραφῆς βάθος ἐνεκε κύφει μὲν τοῖς τῶν ἀγίων συγγράμμασιν, ἄγευστος δὲ πάσης λογικῆς παιδείας ὢν ἐπεπλάνητο περὶ τὸν νοῦν τῶν γραφῶν. 10.1.2 Οὐκ ἀγεννῆ δέ τινα χορὸν ὑποσυρόμενος ἐν μεγάλαις οἰκίαις εἰσέδου διδάσκαλος αὐτοχειροτόνητος, τὸ μὲν τι διὰ τὴν ἐπιφαινομένην αὐτῷ ἀρετὴν καὶ τὸ κατεσκληκὸς ἐκεῖνο ἦθος, τὸ δὲ καὶ διὰ τὴν ὑποκεκρυμμένως ἐμφαινομένην αὐτῷ τάχα γῶσιν· ἔνθεν τοι καὶ τὴν καθ' ὑπόστασιν ἔνωσιν τοῦ καθ' ἡμᾶς ἀγνοήσας μυστηρίου καὶ μήθ' ὅ τι ἐστὶν ἔνωσις ἀπλῶς συνιέναι δυνάμενος μήθ' ὅ τι ἐστὶν ὅλως ὑπόστασις εἰδὼς οὔτε διακεκριμένως ὑπόστα σιν ἢ ἔνωσιν νοεῖν δυνάμενος μήτ' αὐθις ἠνωμένως καθ' ὑπόστασιν ἔνωσιν μήθ' ὅπως ἐθεώθη τὸ πρόσλημμα παρὰ τῶν ἀγίων διδασκόμενος, πόρρω τοῦ ὄντος ἐξενεχθεὶς φύσει τοῦτο θεωθῆναι ἐδόξαζεν ἀπατάμενος. 10.1.3 Οὐδὲ τοῦτο διέλαθε τὸν αὐτοκράτορα· ἀλλ' ὥς ἦσθετο τὰ περὶ τούτου ὀξύρροπον ἐπινοεῖ τὴν βοήθειαν καὶ τὸν ἄνδρα μετακαλεσάμενος πολλὰ τοῦ θράσους καὶ τῆς ἀμαθίας ἐμέμφετο καὶ πολλὰ τοῦτον ἐλέγξας τὴν τε καθ' ὑπόστασιν ἔνωσιν τοῦ θεανθρώπου λόγου τρανῶς ἐδίδασκε καὶ τὸν τῆς ἀντιδόσεως τρόπον παρίστα καὶ ὅπως ἐθεώθη τὸ πρόσλημμα μετὰ τῆς ἄνωθεν ἐδίδασκε χάριτος. Ὁ δὲ τῆς ἰδίας ψευδο δοξίας ἀπριζ εἶχετο καὶ πρὸς πᾶσαν κάκωσιν, στρέβλας τε καὶ δεσμὰ καὶ ξεσμούς σαρκὸς ἐτοιμότητος ἦν ἢ ἀποστῆ ναι τοῦ μὴ θεωθῆναι φύσει διδάσκειν τὸ πρόσλημμα. 10.1.4 Εἶχε δὲ τότε καὶ πολλοὺς τῶν Ἀρμενίων ἢ μεγαλόπολις, οἷς τῆς ἀσεβείας ὑπέκκαυμα ὁ Νεῖλος ἐκεῖνος ἐγίνετο· ἐντεῦθεν διαλέξεις τε συχναὶ πρὸς τὸν Τιρκράνην ἐκείνον καὶ τὸν Ἀρσάκη, οὓς ἐπὶ πλέον τὰ τοῦ Νεῖλου δόγματα πρὸς ἀσεβειαν ἠρέθιζε. Τί τὸ ἐντεῦθεν; Τὴν ἀσεβειαν πολλῶν ἐπιμεμομένην ψυχὰς ὁρῶν ὁ αὐτοκράτωρ καὶ ἀλλήλοις τὰ τοῦ Νεῖλου καὶ τῶν Ἀρμενίων ἐπιπλεκόμενα καὶ ἀπανταχῇ

τὸ φύσει θεωθῆναι τὸ πρόσλημμα λαμπρᾷ φωνῇ κηρυττόμενον ἀθετουμένας τε τὰς τῶν ἁγίων πατέρων περὶ τοῦτου γραφὰς καὶ τὴν καθ' ὑπόστασιν ἔνωσιν ἄγνωου μένην σχεδόν, στήσαι τὴν σφοδρὰν τοῦ κακοῦ ῥύμην βου ληθεῖς τοὺς τῆς ἐκκλησίας λογάδας συναγαγὼν σύνοδον περὶ τοῦτου γενέσθαι κοινῇ συνεσκέψατο. 10.1.5 Καὶ παρὴν τηνικαῦτα ἅπαν τὸ τῶν ἀρχιερέων πλήρωμα καὶ αὐτὸς ὁ πατριάρχης Νικόλαος. Καὶ ὁ Νεῖλος εἰς τὸ μέσον μετὰ τῶν Ἀρμενίων ἴστατο, καὶ τὰ τοῦτου ἀνεκαλύπτοντο δόγματα, καὶ ὅς λαμπρᾷ τῇ φωνῇ ταῦτα ἐδίδασκε καὶ ἰσχυρῶς αὐτῶν διὰ πλειόνων ἀντείχετο. Τί τὸ ἐντεῦθεν; Ἡ σύνοδος, ἵνα πολλῶν ἀπαλλάξῃ ψυχὰς τῆς διεφθαρμένης αὐτοῦ διδαχῆς, αἰωνίῳ τούτου καθυπέβαλεν ἀναθέματι καὶ τὴν καθ' ὑπόστασιν ἔνωσιν κατὰ τὰς τῶν ἁγίων παραδόσεις ἐμφανέστερον ἀνεκήρυξε. 10.1.6 Μετὰ τοῦτον ἢ μᾶλλον εἰπεῖν σὺν τούτῳ καὶ ὁ Βλαχερνίτης δεδημοσίευτο ἀσεβῆ καὶ ἔκφυλα τῆς ἐκκλησίας φρονῶν, κἂν ἱερωμένος ᾦν. Ἐνθουσιασταῖς γὰρ ὁμιλήσας καὶ τῆς τούτων λύμης μετασχὼν πολλοὺς τε ἐξαπατῶν καὶ μεγάλας τῶν ἐν τῇ μεγαλοπόλει οἰκίας ὑπορύττων καὶ παραδιδούς τὰ τῆς ἀσεβείας δόγματα, ἐπεὶ πολλὰ πολλάκις μεταπεμπόμενος καὶ διδασκόμενος παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος οὐδ' ὅλως τῆς οἰκείας κακοδοξίας ἀφίστατο, τῇ ἐκκλησίᾳ καὶ τοῦτον ὁ αὐτοκράτωρ παρέπεμψεν. Οἱ δὲ ἐπὶ πλέον τοῦτον ἐξετάσαντες, ὡς ἀμετάθετον καὶ αὐτοὶ ἐγνώκεσαν, αὐτόν τε αἰωνίῳ ἀναθέματι καὶ τὰ τοῦτου δόγματα καθυπέβαλον.

10.2.1 Οὕτω μὲν οὖν ὥσπερ τις ἀγαθὸς κυβερνήτης ὁ αὐτοκράτωρ τὰς ἁλλεπαλλήλους τῶν κυμάτων ἐπιδρομὰς ὥσπερ διανηξάμενος καὶ πολλὴν ἀποκλυσάμενος ἄλμην τῆς οἴκου μένης καὶ τὰ κατὰ τὴν ἐκκλησίαν εὖ διαθέμενος ἐπ' ἄλλα τινὰ πάλιν πελάγη πολέμων καὶ θορύβων ἐπάγεται. Αἶε γὰρ ἕτερον ἐφ' ἐτέρῳ προσίστατο καὶ θάλασσά φασιν ἐπὶ θαλάσση καὶ ποταμὸς κακῶν ἐπὶ ποταμῷ, ὡς μὴδ' ἀναπνεῖν ἔαν τὸ τοῦ λόγου τὸν βασιλέα μὴδ' ἐπιμῦσαι τὰ βλέφαρα. Κἂν ἡμεῖς σταγόνα μικράν, εἶπεν ἂν τις εἰκότως, ἐκ τοῦ Ἀδριαντικοῦ πελάγους ἀνιμῆσάμεθα ὀλίγα τῶν κατ' ἐκεῖ νου καιροῦ πεπραγμένων τῷ βασιλεῖ περιγράψαντες μᾶλλον ἢ γράψαντες, ἀλλ' ἐκεῖνος ἀντέσχε πρὸς ἅπαντα κύματά τε καὶ κλύδωνας, ἕως τὴν τῆς βασιλείας οὐριοδρομοῦσαν ναῦν εἰς λιμένας ἀκλύστους ὁρμίσειε. Καὶ τίς ἂν ἢ Δημοσθένους ἡχώ ἢ ῥοῖζος Πολέμωνος ἢ Ὀμηρικαὶ πᾶσαι Μοῦσαι τὰ ἐκείνῳ κατωρθωμένα πρὸς ἀξίαν ὑμνήσειαν; Ἐγὼ δ' ἂν φαίην, οὐδ' ἂν αὐτὸς Πλάτων οὐδ' ἂν ξύμπασα στοὰ καὶ ἀκαδημία εἰς ταῦτο ξυνεληλυθῶιαι

προσῆκον τῆς ἐκείνου ψυχῆς ἐφιλοσόφησαν. Μήπω γὰρ παυσαμένων τῶν χειμῶνων ἐκείνων καὶ τῶν πολυπλόκων πολέμων μηδὲ τοῦ κλύδωνος ἀφυβρίσαντος ἕτερος χειμῶν οὐδενὸς τῶν εἰρη μένων ἐλάττων αὐτῷ ἐπεγείρεται. 10.2.2 Καὶ γὰρ ἄνθρωπός τις οὐ τῶν ἐπιφανῶν, ἀλλὰ τῆς κάτω τύχης ἐκ τοῦ χάρακος ὁρμώμενος τὸν τοῦ Διογένους υἱὸν ἑαυτὸν εἶναι ἔλεγε, κἂν ἐκεῖνος φθάσας ἀνηρέθη, ὅπηνίκα τὸν μετὰ τῶν Τούρκων κατὰ τὴν Ἀντιόχειαν πόλεμον ὁ Κομνηνὸς Ἰσαάκιος καὶ αὐτάδελφος τοῦ αὐτοκράτορος συνεκρότησεν· ὅπως δὲ τῷ λεπτομερέστερον ἐθέλοντι μαθεῖναι ἐξέσται ἀπὸ τῶν τοῦ κλεινοῦ Καίσαρος συγγραμμάτων διεντυχεῖν. Παρὰ πολλῶν μὲν οὖν ἐπιστοιμίζομενος ὁ τοιοῦτος ἐπαύετο οὐδα μῶς. Καὶ γὰρ ἦλθε μὲν οὗτος ἐξ ἀνατολῆς πένης τε καὶ σισυροφορῶν, πανουργότατος δὲ ὢν καὶ τὸ ἦθος πολύτροπος περιενόσκει τὴν πόλιν κατ' οἴκους τε καὶ ῥυμοτομίας περὶ ἑαυτοῦ ὑψηλὰ τινα διαγγέλλων καὶ ὥς εἴη τοῦ προβεβασιλευκότος Διογένους υἱὸς Λέων ἐκεῖνος, ὃς κατὰ τὴν Ἀντιόχειαν ὑπὸ βέλους, ὥς εἴρηται, πληγείς ἐτετελευτήκει. Ἀναβιώσκων τοίνυν τὸν τεθνηκότα οὗτος ὁ ἀλαζὼν τοῦνομά τε ἐκείνου ἑαυτῷ περιτίθει καὶ φανερώς ἐβασίλεια καὶ τοὺς κουφοτέρους ὑπήγετο. Καὶ ἦν ἄρα καὶ τοῦτο τὸ δεινὸν ἐπιθήκη τῶν τοῦ βασιλέως συμφορῶν, ὥσπερ τι δρᾶμα ἐπιτραγωδούσης αὐτῷ τῆς Τύχης τοῦτον τὸν κακοδαίμονα. Καὶ ὥσπερ, οἶμαι, οἱ τρυφῶντες μετὰ τὸν κόρον ἐπιτραγηματίζονται τῶν μελιπτήκτων τινὰ προσφερόμενοι, οὕτω δῆτα καὶ ἡ τῶν Ῥωμαίων Τύχη πολλοῖς ἐπορχησάμενη κακοῖς καὶ διακορῆς γεγонуῖα τοῖς τοιοῦτοις ψευδοβασιλεῦσι τὸν βασιλέα προσέπαιζεν. 10.2.3 Ὁ μὲντοι αὐτοκράτωρ κατεφρόνει τῶν λεγομένων παντάπασιν. Ἐπεὶ δ' ὁ χαρακηνὸς κἂν ταῖς ἀγναιῖς κἂν ταῖς ἀμφοδοῖς ἐν παντὶ καιρῷ τοιαῦτα ληρῶν οὐκ ἐπαύετο, ἦλθε ταῦτα εἰς ἀκοὰς τῆς Ἀλεξίου τοῦ κρατοῦντος ἀδελφῆς Θεοδώρας καὶ ὁμῶς νοῦ τοῦ ἀναιρεθέντος ἐκείνου υἱοῦ τοῦ Διογένους. Ἡ δὲ τοὺς λήρους ἐκείνους μὴ φέρουσα ἤχθετο. Ἐπὶ τῇ σφαγῇ γὰρ τάνδρὸς τὸν μονήρη βίον ἠλλάξατο τὸν ἀσκητικὸν ἀκριβέστατα μετεληλυθυῖα βίον καὶ Θεῷ μόνῳ προσανέχουσα. Ὁ δὲ αὐτοκράτωρ, ἐπεὶ μετὰ δευτέραν καὶ τρίτην παραίνεισιν ὁ λήρος ἐκεῖνος οὐχ ἡσύχαζεν, ἐς Χερσῶνα τοῦτον ἀποστείλας ἔμφρουρον εἶναι παρεκελεύσατο. Ἐκεῖσε δὲ παραγενόμενος, νυκτὸς ἀνερχόμενος διὰ τοῦ τείχους καὶ προκύπτων, τοῖς συνήθως φοιτῶσι Κομάνοις ἐμπορίας χάριν καὶ τοῦ τὰ πρὸς χρεῖαν ἐκεῖθεν κομίζεσθαι ἅπαξ καὶ δις ὁμιλήσας καὶ πίστει δούς καὶ λαβὼν διὰ καλωδίων νυκτὸς ἑαυτὸν δεσμήσας ἐχαλάσθη τοῦ

τείχους. 10.2.4 Συμ παραλαβόντες δὲ τοῦτον οἱ Κόμανοι πρὸς τὴν ἰδίαν ἀπὴ ἐσαν χώραν. Συναυλιζόμενος δὲ τούτοις ἐφ' ἱκανόν, ἐς τοσοῦτον συνήλασεν ὥς καὶ βασιλέα αὐτὸν κατονομάζειν ἤδη. Οἱ δὲ αἵμασιν ἀνθρώπων λαφύξαι ἱμειρόμενοι καὶ κρεῶν ἀνθρωπείων ἐμφορηθῆναι καὶ λείαν πολλὴν ἐκ τῆς ἡμεδαπῆς ἐπισυνάξει, Πάτροκλον εὐρηκότες τοῦτον πρό φασιν κατὰ τῆς Ῥωμαίων πανστρατιᾶ χωρῆσαι ἐβουλεύοντο ὥς δῆθεν τῷ πατρώῳ τοῦτον ἐγκαθιδρῦσαι θρόνον. Καὶ ἀπαιρουμένην εἶχον τέως ταυτηνὶ τὴν βουλήν· οὐκ ἔλαθε ταῦτα τὸν αὐτοκράτορα. Ἐνθεν τοι καὶ τὰς δυνάμεις ὥς δυνατόν ἐξώπλιζε τε καὶ πρὸς τὴν τῶν βαρβάρων μάχην ἡτοιμάζετο. Τὰ γὰρ τέμπη, ἅπερ κλεισούρας ἢ ἰδιῶτις οἶδε γλῶττα καλεῖν, ὥς ἔφαμεν, φθάσας ἤδη κατω χυρώσατο. Καιροῦ δὲ παρεληλυθότος ἐπεὶ τὸ Παρίστριον τοὺς Κομάνους μετὰ τοῦ ψευδονύμου καταλαβεῖν μεμα θήκοι, τοὺς τὰ πρῶτα τοῦ στρατιωτικοῦ συντάγματος φέροντας καὶ αὐτοὺς δὴ τοὺς καθ' αἷμα καὶ ἐξ ἀγχιστείας αὐτῷ προσήκοντας συναγαγόν, εἰ χρή κατ' αὐτῶν ἐξέναι ἐβουλεύετο. Πάντες δὲ πρὸς τοῦτο αὐτὸν ἀπεῖργον. 10.2.5 Τοῖνυν αὐτὸς ἑαυτῷ πιστεύειν οὐκ εἶχεν οὔτε μὴν τοῖς οἰκείοις ἤθελε λογισμοῖς χρῆσασθαι, ἀλλὰ τὸ πᾶν τῷ Θεῷ ἀναθέμενος ἐξ ἐκείνου τὴν κρίσιν ἡτεῖτο. Τοιγαροῦν ἅπαντας μετακαλεσάμενος τοῦ ἱερατικοῦ καὶ στρατιωτικοῦ καταλόγου εἰς τὴν τοῦ Θεοῦ μεγάλην ἐκκλησίαν ἐσπέρας φοιτᾷ καὶ αὐτοῦ δὴ τοῦ πατριάρχου Νικολάου παρόντος. Ἐφθασε γὰρ εἰς τὸν πατριαρχικὸν ἀναβεβηκέναι θρόνον ἐπινεμήσεως παριπτευούσης ἐβδόμης ἔτους #22 φ β' μετὰ τὴν Εὐστρατίου τοῦ Γαριδᾶ παραίτησιν. Ἐν δυσὶ δὲ πυκτίοις τὴν ἐπερώτησιν περὶ τοῦ εἰ δεῖ ἐξεληλυθότα τοῖς Κομάνοις ἐπιθέσθαι ἢ μή, ἐνσημηνάμενος τῷ κορυφαίῳ πάντων παρεκελεύσατο καταθέσθαι εἰς τὴν ἱερὰν τράπεζαν. Παννύχου δὲ τῆς ὑμνωδίας τελουμένης κατὰ τὸ περιορθρον εἴσεισιν ὁ τεθεικὼς καὶ ἀναλαμβάνεται τὸν χάρ την καὶ ἐξαγαγὼν καὶ λύσας ἐνώπιον πάντων ὑπανεγίνωσκε. Τὸ ἐνδόσιμον οὖν ἐκεῖθεν ὥσπερ ἐκ θείας ὁμφῆς ὁ αὐτοκράτωρ λαβὼν ὅλος ἐγεγόνει τῆς ἐκστρατείας καὶ διὰ γραφῶν ἀπανταχόθεν ἀνεκαλεῖτο τὸ στράτευμα. 10.2.6 Καλῶς τοῖνυν παρασκευασάμενος τῆς κατὰ τῶν Κομάνων ὁδοῦ εἶχετο. Ἄπαν οὖν τὸ στράτευμα μετακαλεσάμενος καὶ καταλαβὼν τὴν Ἀγχίαλον τὸν μὲν ἴδιον γαμβρὸν Καίσαρα Νικηφόρον τὸν Μελισσηνὸν καὶ τὸν Παλαιολόγον Γεώργιον καὶ τὸν ἀδελφιδοῦν αὐτοῦ Ἰωάννην τὸν Ταρωνίτην μεταπεμψάμενος, εἰς Βερόην ἐκπέμπει ἐφ' ᾧ ἐπαγρυπνεῖν καὶ ἀσφάλειαν αὐτῆς τε καὶ τῶν παρακειμένων αὐτῇ ποιεῖσθαι. Τοὺς δὲ γε λοιποὺς τῶν ἐκκρίτων

διελών τὰ στρατεύματα καὶ ἡγεμόνας τούτων αὐτοὺς καταστήσας τὸν Δαβατηνόν, τὸν Εὐφορβηνόν Γεώργιον καὶ Κωνσταντῖνον τὸν Οὐμπερ τόπουλον εἰς φυλακὴν τῶν περὶ τὸν Ζυγὸν διακειμένων κλεισουργῶν ἐκπέπομφεν. Ἐκεῖθεν δὲ τὴν Χορταρέαν κατα λαβὼν (κλείσουρα δὲ τοῦ Ζυγοῦ οὕτωςί πως ὀνομαζομένη) τὸν ὅλον περιῆει Ζυγὸν κατασκευπτόμενος, εἰ πάντα τὰ πρώην παρ' αὐτοῦ ἐντεταλμένα οἱ τὴν τούτων οἰκονομίαν ἀναδεξάμενοι τετελέκασι καὶ εἴ τι ἡμιτελὲς ἦ ἐνδέον ἐστί, καὶ τοῦτο ἐπανορθώσασθαι, ὥς μὴ ῥαδίως διὰ τούτων ἐξεῖναι τοῖς Κομάνοις διελθεῖν. Πάντα γοῦν οἰκονομήσας κᾶθ' οὕτως ἐκεῖθεν ὑποστρέψας περὶ τὴν Ἰερὰν καλουμένην Λίμνην τὸν χάρακα ἐπήξατο τῆς Ἀγχιάλου ἀγχοῦ διακειμένην. Νυκτὸς δὲ καταλαβόντος Πουδύλου τινὸς ἐκκρίτου τῶν Βλάχων καὶ τὴν τῶν Κομάνων διὰ τοῦ Δανούβεως δια περαίωσιν ἀπαγγείλαντος, δέον ἔκρινεν ἀνυαζούσης τῆς ἡμέρας μετακαλεσάμενος τοὺς ἐκκρίτους τῶν συγγενῶν τε καὶ ἡγεμόνων βουλευσάσθαι ὅ τι δεῖ ποιεῖν. Ἐπεὶ δὲ εἰς τὴν Ἀγχιάλον πάντες παραγενέσθαι δεῖν ἔλεγον, παρα χρήμα τὸν μὲν Καντακουζηνὸν καὶ τὸν Τατίκιον εἰς τὰ καλούμενα Θερμὰ ἐξαπέστειλε μετὰ καὶ τινῶν ἐθνικῶν, τοῦ τε Σκαλιαρίου τοῦ Ἐλχάν καὶ ἐτέρων τῶν ἐκκρίτων, ἐφ' ᾧ τὴν φυλακὴν τῶν ἐκεῖσε ποιεῖσθαι μερῶν. Αὐτὸς δὲ ἀπέρχεται εἰς Ἀγχιάλον. 10.2.7 Ἐπεὶ δὲ πρὸς Ἀδριανού πολιν τὸ ὄρημα τῶν Κομάνων μεμαθήκοι, μεταπεμψάμενος τοὺς ἐκκρίτους τῶν Ἀδριανουπολιτῶν ἅπαντας, ὧν ὑπερέχοντες ὁ τε Κατακαλὼν ὁ Ταρχανειώτης λεγόμενος καὶ Νικηφόρος ὁ υἱὸς τοῦ πάλαι τυραννήσαντος Βρυεννίου, καὶ αὐτὸς τυραννήσας καὶ τῶν ὀφθαλμῶν στερηθεὶς, τούτοις πολλὴν τὴν τοῦ κάστρου φυλακὴν ἐνετείλατο ποιεῖσθαι καὶ τῶν Κομάνων καταλαβόντων μὴ μετὰ μικροψυχίας τὸν μετ' αὐτῶν συναίρειν πόλεμον, ἀλλὰ μετὰ σκοποῦ καὶ ἐκ δια στήματος τὰς κατ' ἐκείνων βολὰς ποιεῖσθαι, τὰ δὲ πλεῖστα κεκλεισμένας τὰς πύλας ἔχειν, πολλὰς ὑποσχόμενος εὐερ γεσίας εἰ τὰ προστεταγμένα τηρήσαιεν. Ταῦτα μὲν οὖν πρὸς τὸν Βρυέννιον καὶ τοὺς ἄλλους ὁ αὐτοκράτωρ παρεγ γησάμενος οἶον μετὰ χρηστῶν τῶν ἐλπίδων πρὸς Ἀδρια νούπολιν ἐκπέπομφε. Τῷ δὲ γε Κατακαλὼν τῷ Εὐφορβηνῷ Κωνσταντίνῳ διὰ γραμμάτων προσέταξεν ἀναλαβέσθαι τὸν καλούμενον Μοναστρᾶν (μυζοβάρβαρος δὲ οὗτος ἀνὴρ πολὺν τὴν περὶ τὰ στρατιωτικὰ ἐμπειρίαν κεκτημένος) καὶ Μιχαὴλ τὸν Ἀνεμᾶν μετὰ τῶν ὑπ' αὐτοὺς τεταγμένων στρατιωτῶν, καὶ ἐπὶ τοὺς Κομάνους τὰς κλεισούρας διελθόντας μάθοιεν, παρέσπεσθαι ὀπισθεν αὐτῶν καὶ ἀξυμφα νῶς αὐτῶν ἀποπειρᾶσθαι.

10.3.1 Τῶν γοῦν Κομάνων παρὰ τῶν Βλάχων τὰς διὰ τῶν κλεισουργῶν ἀτραποὺς μεμαθηκότων καὶ οὕτω τὸν Ζυγὸν ῥαδίως διεληλυθότων ἅμα τῷ τῇ Γολόῃ προσπελάσαι εὐθὺς οἱ ἔποικοι ταύτης δεσμήσαντες τὸν τὴν φυλακὴν τοῦ κάστρου πεπιστευμένον παραδεδώκασι τοῖς Κομάνοις, αὐτοὶ δὲ εὐφημήσαντες ἄσμενοι τούτους ὑπεδέξαντο. Ὁ δὲ Κατακαλὼν Κωνσταντῖνος ἐναύλους τὰς τοῦ βασιλέως ὑποθημοσύνας ἔχων Κομάνοις ἐντυχὼν εἰς προνομὴν ἔξερ χομένοις καὶ προσβαλὼν θαρσαλέως ζωγρίαν εὐθὺς ἐκ τοῦ των ἄγει εἰς ἑκατὸν ποσομένους. Τοῦτον ὁ βασιλεὺς ὑποδεξάμενος εὐθὺς τῷ τοῦ νωβελλισίμου τιμᾷ ἀξιώματι. Κατασχόντας δὲ τὴν Γολόην τοὺς Κομάνους θεασάμενοι οἱ τῶν παρακειμένων πόλεων ἔποικοι, Δαμπόλεως τε καὶ τῶν λοιπῶν, προσεληλυθότες αὐτοὺς ἄσμενοι ὑπεδέχοντο καὶ παρεδίδουν τὰς πόλεις ἐπευφήμουν τε τὸν ψευδώνυμον Διογένην. Ὅς μετὰ τὸ πάντων ἐγκρατὴς γενέσθαι ἀναλαβόμενος ἅπαν τὸ Κομανικὸν στράτευμα καταλαμβάνει τὴν Ἀγχίαλον ἀποπειρᾶσθαι τάχα βουλόμενος τῶν ταύτης τειχῶν. Ὁ δὲ βασιλεὺς ἐντὸς ὧν καὶ πολλὴν ἐμπειρίαν περὶ τὰ στρατιωτικὰ ἐκ νηπίου κεκτημένος, ἐπεὶ τὴν τοῦ τόπου θέσιν διέγνω τοὺς μὲν Κομάνους ἀπείργουσιν τῆς ὁρμῆς, ὀχύρωμα δὲ τοῦ τείχους οὖσαν, διελὼν τὰς δυνάμεις καὶ τὰς πύλας ἀναπετάσας τοῦ κάστρου ἔξωθεν τούτους συνησπικότας ἱλαδὸν κατέστησε, περὶ δὲ τὸ ἄκρον τῆς Κομανικῆς παρατάξεως ... ἐγκεκραγότες μέρους τῆς ῥωμαϊκῆς φάλαγγος ... ἐτρέψαντο μέχρις αὐτῆς θαλάττης διώζαντες. Τοῦτο ὁ αὐτοκράτωρ θεασάμενος καὶ πρὸς τοσαῦτα πλήθη μὴ ἐξαρκούσας ἔχων δυνάμεις μήτε ἀντι καταστῆναι δυνάμενος ἐκέλευσε τοῦ λοιποῦ συνησπικότας ἅπαντας ἵστασθαι καὶ μηδὲνα προθέειν τῆς παρατάξεως. Οἱ δὲ Κόμανοι παραταξάμενοι ἵσταντο καὶ αὐτοὶ προμε τόπιοι τῆς ῥωμαϊκῆς φάλαγγος, μὴ προσβάλλοντες δὲ ὁμῶς μηδὲ αὐτοί. Τοῦτο δὲ ἐτελεῖτο ἐπὶ τρισὶν ἡμέραις ἐκ πρωΐας μέχρις ἑσπέρας, τῆς τε τοῦ τόπου θέσεως ἀπειρ γούσης τούτους ἐθέλοντας μάχεσθαι καὶ τοῦ μηδὲνα τῆς ῥωμαϊκῆς φάλαγγος προεκτρέχειν κατ' αὐτῶν. 10.3.3 Τὸ δὲ κάστρον ἢ Ἀγχίαλος τοιαύτης ἔτυχε θέσεως. Δεξιόθεν μὲν τὴν Ποντηρὰν εἶχε θάλασσαν, ἐξ εὐωνύμου δὲ τραχὺν τινα τόπον καὶ δύσβατον καὶ ὑπάμπελον καὶ τοῖς ἱππόταις εὐδοκὸν τὸν δρόμον μὴ παρέχοντα. Τί τὸ ἐπὶ τούτοις; Τὴν τοῦ βασιλέως θεασάμενοι καρτερίαν οἱ βάρβαροι καὶ τὰ βεβουλευμένα ἀπηλπικότες ἐφ' ἐτέραν ἀτραπὸν τὴν πρὸς Ἀδριανούπολιν ἐτράποντο, ἐξαπατῶντος αὐτοὺς τοῦ ψευδωνύμου καὶ λέγοντος ὡς «Ὀπηνίκα με τὴν Ἀδριανούπολιν καταλαβόντα ὁ Βρυέννιος Νικηφόρος ἀκούσει, ἀνοίξας

τὰς πύλας μετὰ περιχαρείας ὑποδέξεται χρήματά τε παρέξει καὶ παντοίας φιλοφροσύνης ἀξιώσει. Κἂν γὰρ μὴ ἐκ φύσεως, ἀλλὰ γε ἐκ προαιρέσεως τὴν πρὸς τὸν ἐμὸν πατέρα ἀδελφικὴν ἔσχε διάθεσιν. Ἐπὶ δὲ τὸ κάστρον ἡμῖν παραδοθῇ, οὕτω τῆς ἐπὶ τὰ ἔμπροσθεν καὶ πρὸς τὴν βασιλεύουσαν φερούσης ἀψόμεθα.» Θεῖον δὲ τὸν Βρυένιον ὠνόμαζε παράκουσμά τι ἔχων ἀληθοῦς ὑποθέσεως. Καὶ γὰρ ὁ πάλαι βεβασιλευκὸς Ῥωμανὸς ὁ Διογένης ἄνδρα τουτονὶ τὸν Βρυέννιον γινώσκων φρονήσει τε ὑπερέχοντα ἀπάντων τῶν τότε εὐθῇ τε τὴν γνώμην καὶ ἐπαληθεύοντα ὡς ἐτίπαν ἐν λόγοις καὶ πράξει τοῦτον ἀκριβῶς ἐπιστά μενος ἀδελφὸν εἰσποιήσασθαι ἠβουλήθη· καὶ δὴ καὶ τὸ ἔργον τετέλεστο ἀμφοῖν τούτου συνδόξαντος. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἀληθῆ καὶ παρὰ πάντων οὕτω γινώσκεται, ὁ δὲ γε ψευδώνυμος τοσοῦτον ἀπηναισχύντησεν, ὡς καὶ θεῖον ἐπ' ἀληθείας τοῦτον κατονομάζειν. 10.3.4 Οὕτω μὲν οὖν τὰ τοῦ ψευδωνύμου τεχνάσματα· οἱ δὲ Κόμανοι ὡς βάρβαροι τὸ κοῦφον καὶ εὐμετάβλητον ὡς φυσικόν τι παρακολούθημα κεκτημένοι πείθονται τοῖς αὐτοῦ λόγοις καὶ καταλαβόντες τὴν Ἀδριανούπολιν ἔξωθεν τῆς πόλεως ταύτης ἠϋλίσαντο. Ἐπὶ δὲ τεσσαράκοντα καὶ ὀκτὼ ἡμέραις καθ' ἑκάστην πολέμων συγκροτούμενων (καὶ γὰρ οἱ νεώτεροι καὶ πρὸς πόλεμον σφαδάζοντες καθ' ἡμέραν ἐξερχόμενοι πολέμους συχνούς μετὰ τῶν βαρβάρων συνεκρότουν) Νικηφόρος ὁ Βρυέννιος, ἐπεὶ κάτωθεν παρὰ τοῦ ψευδωνύμου ἐζητεῖτο, πυργόθεν προκύψας, ὅσα γε ἀπὸ τῆς φωνῆς τοῦ ἀνδρὸς τεκμαιρόμενος ἔλεγε μῆτε υἱὸν αὐτὸν ἐπιγινώσκειν Ῥωμανοῦ τοῦ Διογένους, τοῦ ἐκ προαιρέσεως ἀδελφοῦ αὐτοῦ χρηματίσαντος, ὡς εἴρηται, ὅποια φιλεῖ πολλάκις γίνεσθαι, καὶ ὅτι ὁ ἐπ' ἀληθεία υἱὸς αὐτοῦ εἰς Ἀντιόχειαν ἀνηρέθη. Ταῦτα εἰπὼν μετ' αἰσχύνης τὸν ὑποκριτὴν ἀπεπέμψατο. 10.3.5 Ἐπεὶ δὲ οἱ ἐντὸς παρεκτεινομένου τοῦ καιροῦ ἔστε νοῦντο ἤδη, διὰ γραφῆς ἠτήσαντο βοήθειαν παρὰ τοῦ αὐτοῦ κράτορος. Ὁ δὲ παρευθὺ παρακελεύεται Κωνσταντίνῳ τῷ Εὐφορβηγῷ ἀποχρῶσαν ἀποδιελέσθαι δύναμιν τῶν ὑπ' αὐτὸν κομήτων καὶ διὰ νυκτὸς μετ' αὐτῶν εἰς Ἀδριανούπολιν διὰ τοῦ μέρους τῶν Καλαθᾶδων εἰσελθεῖν. Καὶ ὁ Κατακαλὼν παραχρῆμα τῆς πρὸς τὴν Ὁρεστιάδα φερούσης εἶχετο μετ' ἀγαθῶν τῶν ἐλπίδων λήσεσθαι τοὺς Κομάνους οἰόμενος. Ἀλλὰ διημάρτανε τοῦ σκοποῦ. Αἰσθόμενοι γὰρ τούτου πολλαπλάσιοι τηνικαῦτα ἐξίππασάμενοι καὶ προσβαλόντες ἀπώσαντό τε εἰς τοῦπίσω καὶ ὀξέως ἐδίωκον. Ὅπη νῖκα καὶ ὁ τούτου υἱὸς Νικηφόρος καὶ ἐμὸς ἐν ὑστέροις χρηματίσας γαμβρὸς ἐπὶ τῇ μετ' ἐμὲ ἀδελφῇ τῇ πορφυρογεννήτῳ Μαρίας δόρυ μακρὸν

ἐναγκαλισάμενος καὶ συναντήσας ἐξ ὑποστροφῆς τὸν διώκοντα αὐτὸν Σκύθην πλήττει κατὰ τὸ στέρνον, ὃ δ' εὐθὺς νεκρὸς ἔκειτο. Οἶδε γὰρ ἐπ' ἀληθείᾳ δόρυ κραδαίνειν καὶ ἀσπίδι περιφράττεσθαι· καὶ ἵππαζόμενον ἄν τις αὐτὸν ἐθεάσατο, οὐ Ῥωμαῖον εἶκασεν εἶναι, ἀλλὰ Νορμανόθεν ἦκειν. Θαῦμα γὰρ ἦν ὁ νεανίσκος ἐκεῖνος ἐξιππαζόμενος καὶ ὄντως φιλοτίμημα φύσεως· τὴν πρὸς Θεὸν εὐσέβειαν πολὺς, τὰ πρὸς ἀνθρώπους ἡδὺς καὶ μειλίχιος. 10.3.6 Οὐπὼ τεσσαράκοντα πρὸς ταῖς ὀκτὼ διηλθον ἡμέραι, καὶ παρακελευσαμένου Νικηφόρου τοῦ Βρυεννίου (ἐν ἐκείνῳ γὰρ ἡ πᾶσα ἐξουσία τῆς Ἀδριανουπόλεως ἦν) τὰς πύλας ἀθρόον ἀναπετάσαντες ἐξῆλθον κατὰ τῶν Κομάνων γενναῖοι στρατιῶται. Καὶ πολέμου καρτεροῦ συρραγέντος πίπτουσι μὲν ἱκανοὶ τῶν Ῥωμαίων γενναίως ἀγωνιζόμενοι καὶ τῆς ἑαυτῶν ζωῆς ἀφειδήσαντες, πλείους δὲ κτείνουσιν. Ὀπηνίκα καὶ Μαρριανὸς ὁ Μαυροκατακαλὼν τοῦ Τογορτὰκ καταστοχασάμενος (ἡγεμὼν δὲ οὗτος ὑπὲρ χῶν τῆς τῶν Κομάνων στρατιᾶς), δόρυ μακρὸν ἐναγκαλισάμενος ὅλας τε τῷ ἵπῳ δοὺς τὰς ἡνίας εὐθὺς κατ' αὐτοῦ ἤλαυνε καὶ μικροῦ ἂν τοῦτον ἀνεῖλεν, εἰ μὴ προφθάσαντες οἱ περὶ αὐτὸν τυχόντες Κόμανοι τοῦτον ἐξείλοντο, μικροῦ καὶ τὸν Μαρριανὸν ἀποκτείναντες. Οὗτος δὲ ὁ Μαρριανός, κἄν νέος τὴν ἡλικίαν ἦν καὶ ἐς μείρακας ἄρτι παραγγέλλων, ἀλλὰ πολλάκις τῶν τῆς Ὀρεστιάδος πυλῶν ἐξερχόμενος μετὰ τῶν Κομάνων ἐμάχετο καὶ τοσαυτάκις πλήττων ἢ καὶ κτείνων νικητὴς ἀνθυπέστρεφεν. Ἦν γὰρ ὡς ἀληθῶς μαχητὴς γενναιοτάτος, καθάπερ τινὰ κληρὸν πατρῶον τὴν ἀνδρείαν κληρωσάμενος ἐκ γενναιοτάτων ἀνδρῶν γενναῖο τέρος παῖς γεννηθεῖς. Ἐξ ὑπογύου δὲ τοῦ θανάτου ῥυσθεῖς, ἀναζέσας τῷ θυμῷ κατὰ τοῦ Ψευδοδιογένους ἐχώρησε πέραθεν παρὰ τῷ χεῖλει τοῦ ποταμοῦ καὶ αὐτοῦ ἵσταμένου, ὅπου ὁ Μαρριανὸς μετὰ τῶν βαρβάρων ἐμάχετο· καὶ θεασάμενος ἐρυθροφοροῦντα καὶ βασιλικῶς ἐσταλμένον καὶ τοὺς περὶ αὐτὸν σκεδασθέντας, ἀνατείνας τὴν καυτὰ τὴν μάλιστα ἐπαίε τοῦτον κατὰ κεφαλῆς ἀφειδῶς ψευδώνυμον ἀποκαλὼν βασιλέα.

10.4.1 Ὁ δὲ βασιλεὺς τὴν περὶ τὴν Ἀδριανούπολιν καρτερίαν τῶν Κομάνων μακρὰν καὶ τοὺς συχνοὺς ἐκεῖσε πολέμους δέον ἔκρινε καὶ αὐτὸς ἐξ Ἀγχιάλου κεῖθι παραγενέσθαι. Μεταπεμψάμενος οὖν τοὺς ἐκκρίτους τῶν ἡγεμόνων καὶ προέχοντας τοῦ λαοῦ ἐβουλεύετο τί ἂν ποιήσειεν. Εἰσελθὼν δὲ τις ἀνὴρ Ἀλακασεὺς ὀνομαζόμενος ἔφη· «Ὁ ἐμὸς πατὴρ συνήθης πάλαι τῷ τοῦ ψευδωνύμου πατρὶ ἔτυχεν ὢν. Ἐγὼγε τοίνυν ἀπελθὼν καὶ εἰς ἐν τῶν πολυχνίων

εἰσαγαγὼν αὐτὸν κατασχίσω.» Ἐζητεῖτο οὖν τηνικαῦτα ὁ τρόπος τῆς τοῦ τοιοῦτου ἔργου μεταχειρίσεως. Ὁ δὲ τὸν ἐπὶ Κύρου Ζώπυρον μιμησάμενος τὸν ἐκείνου τρόπον ὑπέθετο πρὸς τὸν αὐτοκράτορα· αἰκίσασθαι γὰρ ἑαυτὸν ἐπηγγείλατο καὶ τὸν πάγονα καὶ τὰς τρίχας ἀποκερεῖν καὶ εἰς ἐκείνον φοιτήσαι ὡς δῆθεν ταῦτα παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος πεπονθώς. 10.4.2 Ταῦτ' οὐκ εἶπε μὲν, οὐκ εἰργάσατο δέ, οὐδ' ἐπηγγείλατο μὲν, εἰς ἔργον δὲ τὴν ἐπαγγελίαν οὐκ ἤγαγεν, ἀλλ' ἅμα τε ὁ βασιλεὺς ἐπὶ τὴν συμβουλὴν καὶ ὁ Ἀλακασεὺς ἐν χρῶ τε κουρίας ἐγένετο καὶ τὰς σάρκας κατήκιστο καὶ πρὸς τὸν ἐπίπλαστον Διογένην ἐκείνον ἐφοίτησε. Καὶ τά τε ἄλλα καὶ τὴν παλαιὰν ὑπέμνησε φιλίαν καὶ ὡς «Πολλὰ δεινὰ παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος πεπονθώς Ἀλεξίου ἤκω πρὸς σὲ θαρρήσας» ἔλεγεν «ἐπὶ τῇ πάλαι τοῦμοῦ πατρὸς πρὸς τὴν σὴν βασιλείαν γνησιό τητι ἐφ' ᾧ συνάρασθαι σοι πρὸς τὸ προκείμενον». Ἐχρήτο γὰρ καὶ τοιοῦτοις ὀνόμασι κολακευτικοῖς, ἵνα πλέον αὐτὸν ἐφελκύσεται. Καὶ ἵνα πλατύτερον τὰ κατ' αὐτὸν διηγῶμαι, λαβὼν τὸ ἐνδόξιμον παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξίου καὶ γραφὰς ὡσαύτως παραδηλούσας πρὸς τὸν τὴν φυλακὴν πολυχνίου τινὸς Πούτζης ὠνομασμένου πεπιστευμένον ὡς «Πᾶν ὅπερ ἂν ὁ παρὼν σοι ὑπόθῃται, ποιήσον ἀδιστάκτως ὑπακούσας αὐτοῦ» (ἐκεῖσε γὰρ ὁ βασιλεὺς καλῶς ἐστοχάσατο τοὺς Κομάνους καταλαβεῖν ἀπὸ Ἀδριανουπόλεως ἀπάραντας), τούτων οὕτως οἰκονομηθέντων προσηκόμενος ὁ Ἀλακασεὺς, καθάπερ εἵπομεν, τὴν ἐν χρῶ κουρείαν πρόσσεισι τῷ ψευδωνύμῳ λέγων· «Διὰ σὲ πολλὰ δεινὰ πέπονθα, διὰ σὲ ὑβρίστην καὶ σιδηρόδετος γέγονα, διὰ σὲ καθεῖρχθην ἐπὶ πολλαῖς ἡμέραις, ἐξ ὅτου τῶν ῥωμαϊκῶν ὀρίων ἐπέβης, αὐτὸς ὑποπτος διὰ τὴν τοῦ ἐμοῦ πατρὸς πρὸς σὲ φιλίαν δόξας τῷ αὐτοκράτορι. Λαθὼν οὖν αὐτὸς σοὶ τῷ ἐμῷ δεσπότῃ προσπέφευγα ἐμαυτὸν τε τῶν δεσμῶν ἐλευθερώσας καὶ σοὶ τὰ συνοίσοντα ὑποθέμενος.» 10.4.3 Ὁ δὲ καλῶς τοῦτον ἀποδεξάμενος ἐπυνθάνετο ὅ τι δεῖ ποιεῖν ἐφ' ᾧ τὰ κατὰ σκοπὸν πληρῶσαι. Καὶ ὅς· «Ὅρᾳς τουτὶ τὸ πολίχνιον καὶ τὴν εὐρείαν ταύτην πεδιάδα ἀποχρῶσαν πρὸς νομάς τῶν ἵππων ἐφ' ἡμέραις ἐφ' ὅσαις βούλει διαναπαῦσαι σαυτὸν τε καὶ τὸ σὸν στράτευμα; Χρὴ οὖν μὴ περαιτέρω τέως ἡμᾶς προβαίνειν, ἀλλ' ἐνταῦθα προσκαρτερῆσαι μικρὸν ἐφ' ᾧ καὶ σὲ ἀνακτήσασθαι τὸ πολίχνιον τοῦτο κατασχόντα καὶ τοὺς Κομάνους ἐξελθόντας τὰ πρὸς χρεῖαν κομίσασθαι καὶ οὕτω τῆς πρὸς τὴν βασιλῆα λείουσαν ἄψασθαι. Καὶ εἰ ἀρεστὸν δοκεῖ σοι, τὸν τοῦ πολυχνίου φύλακα πάλαι ὅλον ἐμὸν ὄντα θεάσομαι τε καὶ ἀμαχητὶ παρασκευάσω παραδοῦναί σοι τοῦτο.» 10.4.4 Ἦρε σκεν ὁ σκοπὸς οὕτωσὶ τῷ Διογένει. Διὰ τῆς νυκτὸς δὲ τὴν βασιλικὴν δεσμῆσας γραφὴν ὁ

Ἀλακασεὺς πέμπει διὰ βέλους ἐντὸς τοῦ κάστρου· ἦν ὑπαναγνοὺς ὁ τοῦτο φυλάσων παρεσκευάσθη πρὸς τὸ δοῦναι τὸ εἰρημένον πολίχνιον. Πρωΐας δὲ ὁ μὲν Ἀλακασεὺς πρῶτος ταῖς πύλαις προσπελάσας ὁμιλεῖν ὑπεκρίνατο τῷ φύλακι, πρότερον σημεῖον δούς τῷ Διογένει, ἵν' ὀπηνίκα τοῦτο θεάσοιτο, εὐθὺς τοῦ κάστρου χωρήσειεν. Ἐφ' ἱκανὸν δὲ προσποιουμένου τὴν μετὰ τοῦ φύλακος ὁμιλίαν καὶ ὅπερ φθάσας δεδῶκει τῷ ψευδωνύμῳ ποιήσαντος σημεῖον, καθὼς ὁ Διογένης τοῦτ' ἐθεάσατο, τινὰς ἀναλαβόμενος στρατιώτας οὐ πάνυ πολλοὺς θαρσαλέως εἰσεῖσι. Περιχαρῶς δὲ τῶν ἐντὸς ὑποδεξαμένων αὐτὸν καὶ τοῦ φρουροῦντος τὴν Ποῦτζαν ἐπὶ τὸ βαλανεῖον αὐτὸν προκαλουμένου συνωθούμενός τε ἐπὶ τοῦτο καὶ παρὰ τοῦ Ἀλακασέως πείθεται τούτοις εὐθύς. Εἵτα δαψιλῇ τράπεζαν αὐτῷ τε καὶ τοῖς μετ' αὐτοῦ Κομάνοις παρέθεντο. Οἱ δὲ πάντες ὁμοῦ ἱκανῶς εὐωχηθέντες πλησθέντες τε οἴνου, ὃν ἐξ ἐμπεπλησμένων ἀσκῶν ἀπερρόφησαν, ἔκειντο ῥέγχοντες. Περιελθόντες δὲ εὐθύς αὐτὸς τε ὁ Ἀλακασεὺς καὶ ὁ φύλαξ μετὰ τινων ἐτέρων τοὺς τε ἵππους ἀφελόμενοι καὶ τὰ ὅπλα αὐτὸν μὲν αὐτοῦ που καταλιμπάνουσι ῥέγχοντα, τοὺς δ' ὑπ' αὐτὸν ἀναιρήσαντες ἐν διώρυξί τισιν εὐθέως ἀπέρριψαν ὥσπερ εἰς τινὰς τάφους αὐτοφυεῖς. 10.4.5 Ὁ δὲ Κατακαλὼν παρεπόμενος τῷ Κομᾶ νικῶ στρατεύματι κατὰ τὰς τοῦ βασιλέως ὑποθημοσύνας, ἐπεὶ ἐκείνον μὲν ἐντὸς εἰσελθόντα τοῦ κάστρου ἐθεάσατο, τοὺς δὲ γε Κομάνους εἰς προνομὴν διασκεδασθέντας, ἀπελθὼν τὸν χάρακα ἐπήξατο ἀγχοῦ που τῆς πόλεως ἦν φθάσαντες ὠνομάσαμεν. Ὁ δὲ Ἀλακασεὺς τῶν Κομάνων ἀπανταχοῦ διασπαρέντων οὐκ ἐθάρρησε δηλῶσαι περὶ τοῦ τοῦ τῷ αὐτοκράτορι, ἀλλὰ ἀναλαβόμενος τοῦτον τὴν κατευθὺ Τζουρουλοῦ ἤλαυνεν ὡς πρὸς τὴν βασιλεύουσαν ἀπερχόμενος. Μεμαθηκυῖα δὲ τοῦτο ἢ τοῦ βασιλέως μήτηρ καὶ δέσποινα περὶ τὰ βασίλεια ἐνδιατρίβουσα εὐθύς τὸν δρουγγάριον τοῦ στόλου Κυμνειανὸν τὸν ἐκτομίαν Εὐστάθιον διὰ τάχους ἀπέστειλεν ἐφ' ᾧ τὸν τοιοῦτον παραλαβεῖν καὶ εἰσαγαγεῖν εἰς τὴν μεγαλόπολιν. Ὁ δὲ ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ τοῦ Τούρκον τινα Καμύρην ὀνομαζόμενον εἰς τὴν τούτου ἐκτύφλωσιν τῷ τοιοῦτῳ ἐχρήσατο. 10.4.6 Ὁ δὲ αὐτοκράτωρ ἔτι εἰς Ἀγχίαλον ἐγκαρτερῶν, μεμαθηκὼς τὸν ἐπὶ τῇ προνομῇ τῶν παρακειμένων χωρῶν σκεδασμὸν τῶν Κομάνων, ἀπάρας ἐκεῖθεν καταλαμβάνει τὴν μικρὰν Νίκαιαν. Ὡς δὲ μεμαθήκοι ὅτι ὁ Κιτζίς, ἡγεμὼν δὲ οὗτος εἷς τῶν τοῦ Κομανικοῦ στρατεύματος, ἀναλαβόμενος Κομάνους ποσοῦ μένους εἰς δώδεκα χιλιάδας καὶ εἰς προνομὴν τούτους διασπείρας λείαν τε πολλὴν συναγαγὼν τὸν αὐχένα τοῦ Ταυροκόμου κατεῖληφε, τὰς ὑπ' αὐτὸν ἀναλαβόμενος δυνάμεις κατελθὼν

παρὰ τῇ χεΐλει εἰστήκει τοῦ ποταμοῦ τοῦ κατὰ τὴν πεδιάδα τὴν κάτωθεν τοῦ τοιοῦτου αὐχένος δια κειμένην ῥέοντος. Τόπος δὲ οὗτος πλήρης χαμαιδρῶν καὶ ἀρτιφυῶν δένδρων. Ἐκεῖσε γοῦν τὰς δυνάμεις καταστη σάμενος ἀπόμοιραν Τούρκων ἱκανὴν ἀποτεμόμενος τῆς τοξείας ἐκκρίτους εἰδήμονας κατὰ τῶν Κομάνων ἐπαφ ἴησιν, ὥστε τὸν μετ' αὐτῶν συναραμένους πόλεμον καὶ ἱππασίας τινὰς ποιησαμένους ἐπισπάσασθαι τούτους πρὸς τὸ πρανές. Οἱ δὲ Κόμανοι προσβαλόντες τούτοις ἐδίωκον ἀκρατῶς μέχρι τῆς ῥωμαϊκῆς φάλαγγος· εἶτα μικρὸν τοὺς ἵππους ἀνασειράσαντες καὶ κατὰ τῆς ῥωμαϊκῆς ἔξορ μῆσαι φάλαγγος ἡτοιμάζοντο καθιστῶντες τὰς παρατάξεις. 10.4.7 Ἐπεὶ δὲ Κόμανόν τινα ἀγέρωχον ἱππότην τῆς φάλαγγος προπηδήσαντα ὁ αὐτοκράτωρ ἐθεάσατο καὶ τὰς παρατάξεις παραθέοντα καὶ μονονοῦ τὸν μετ' αὐτοῦ μαχεσόμενον ἀναζητεῖν εὐκότα, οὐκ ἔφερεν οὔτε τὸ δεξιὸν καρτερεῖν οὔτε τὸ εὐώνυμον κέρας, ἀλλ' αὐτὸς πρὸ πάντων ὅλας τὰς ἡνίας χαλάσας τὸν ἀναζητοῦντα τὸν πόλεμον βάρβαρον πρῶτως παίει διὰ τοῦ δόρατος καὶ ἀμφὶ στήθεσι διαμπερὲς ἐλάσας τὸ ξίφος τοῦ ἵππου κατέβαλε κατὰ ταυτηνὴν τὴν ἡμέραν στρατιώτην μᾶλλον ἢ στρατηγὸν ἑαυτὸν ἀποδείξας. Μέγα τοίνυν ταῖς ῥωμαϊκαῖς παραυτίκα θάρσος ἐμβάλων παρατάξεσιν, οὐχ ἥσσονα δὲ τοῖς Σκύθαις φόβον, ὥς πύργος τούτοις προσβαλὼν διεΐλε τὸ στράτευμα. Οὕτω γοῦν τῆς ὁμαιχμίας τῶν βαρβάρων διασπασθείσης διασπαρέντες ἀπανταχῇ ἔφευγον ἀκρατῶς. Κόμανοι μὲν οὖν τηνικαῦτα πίπτουσιν ὥσει χιλιάδες ἐπτά, ἄγονται δὲ καὶ ζωγρία τρισχίλιοι. 10.4.8 Τὴν μέντοι λείαν ἅπασαν ἀφελόμενοι οἱ τοῦ ῥωμαϊκοῦ στρατεύματος οὐ συνεχωρῇ θησαν παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος κατὰ τὸ εἰωθὸς ταύτην ἐπιμοιράσασθαι, καθὸ ἐξ ὑπογούου τῶν παρακειμένων χωρῶν ἐσκυλεύθη, ἀλλὰ δοθῆναι τοῖς ἐποίκοις. Τοῦ γοῦν βασιλικοῦ προστάγματος πτηνοῦ δίκην εἰς ἅπασαν τὴν περίχωρον διαδεδραμηκότος ἕκαστος τῶν σκυλευθέντων παραγενόμενος ἐπιγινώσκων τὸ ἴδιον ἀνελαμβάνετο. Στερνοτυποῦντες οὖν καὶ χεῖρας ἱκετίδας εἰς οὐρανὸν αἶροντες τῷ αὐτοκράτορι τὰ λῶνα ἐπηύχοντο. Καὶ ἦν ἀκούειν φωνὴν σύμμικτον ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν μέχρις αὐτῆς σεληνιακῆς σφαίρας φθάνουσιν. 10.4.9 Ἀλλὰ ταῦτα μὲν οὕτω· ὁ δὲ γε αὐτοκράτωρ χαίρων τὰς δυνάμεις ἀνακτησάμενος εἰς τὴν εἰρημένην μικρὰν Νίκαιαν αὐθις ἐπαναζεύγνυσιν. Ἐκεῖσε γοῦν ἐπὶ δυσὶν ἡμέραις ἐγκαρτερήσας τριταῖος ἐκεῖθεν ἐξελθὼν καταλαμβάνει τὴν Ἀδριανούπολιν περὶ τὴν οἰκίαν τοῦ Σιλβέστρου ἱκανὰς ἐνδιατρίψας ἡμέρας. Τῶν γοῦν Κομάνων οἱ λογάδες ἅπαντες ἀποκριθέντες τοῦ λοιποῦ στρατεύματος βουλευθέντες τοῦτον ἀπατήσαι προσέρχονται τούτῳ ὥς αὐτόμολοι σπείσασθαι

τάχα μετ' αὐτοῦ προσποιούμενοι, ἵνα τριβομένου τοῦ μετ' εἰρήνης καιροῦ προχωροίη τὸ Κομανικὸν στράτευμα τοῖς ἔμπροσθεν. Ἐπὶ τρισὶν οὖν ἡμέραις ἐγκαρτερήσαντες μετὰ τὴν τρίτην ἡμέραν νυκτὸς τῆς πρὸς τὰ οἴκοι φερούσης ἦψαντο. 10.4.10 Αἰσθόμενος δὲ τῆς τῶν Κομάνων ἀπάτης ὁ αὐτοκράτωρ ὑποπτέρους ἀποστείλας δηλοῖ τοῦτο τοῖς πεπιστευμένοις τὴν φυλακὴν τῶν τοῦ Ζυγοῦ ἀτραπῶν ἐφ' ᾧ μὴ ἀναπίπτειν, ἀλλ' ἐργηγορέναι διὰ παντός, εἴπου τούτους κατὰ σχοιεν. Αὐτὸς δὲ τὸ ὅλον στράτευμα τῶν Κομάνων μεμαθηκῶς ἐπὶ τὰ πρόσω τὴν πορείαν ποιοῦμενον εὐθὺς ἀναλαβόμενος τοὺς παρατυχόντας τῶν στρατιωτῶν καταλαμβάνει τόπον τινὰ Σκουτάριον καλούμενον σταδίου τῆς Ἀδριανουπόλεως ἀπέχοντα ὀκτωκαίδεκα, τὴν δὲ μετ' αὐτὴν εἰς Ἀγαθονίκην. Ἐπεὶ δὲ μεμαθήκοι τὸ Κομανικὸν φοσσάτον ἔτι κατὰ τὸν Ἀβριλεῶ διακείμενον (τόπος δὲ οὗτος οὐ πορρωτέρω τῶν εἰρημένων πόλεων κείμενος), ἐνταῦθα γενόμενος καὶ τὰ ἄπειρα ἅπερ ἀνῆψαν πυρὰ πόρρωθεν ἐξιδὼν καὶ κατασπεσάμενος ἀποστείλας μετεπέμψατο Νικόλαον τὸν Μαυροκατακαλὼν καὶ ἑτέρους τῶν ἐκκρίτων ἡγεμόνων τοῦ ὀπλιτικοῦ καὶ τί χρὴ ποιεῖν διεσκοπεῖτο. Δέον οὖν τῆνικαῦτα ἐκρίθη μεταπέμψασθαι τοὺς τῶν ἐθνὶ κῶν ἀρχηγούς, τὸν τε Οὐζᾶν (ἐκ Σαυροματῶν δὲ οὗτος) καὶ Καρατζᾶν τὸν Σκύθην καὶ τὸν μιζοβάρβαρον Μονα στρᾶν, καὶ παρασκευάσασθαι ἵνα ἀπελθόντες παρασκευάσωσιν ἐφ' ἐκάστη σκηνῇ πεντεκαίδεκα καὶ πλείους ἀνάψαι πυρσούς, ὥστε τοὺς Κομάνους τοὺς τοσοῦτους πυρσούς θεασαμένους ἀπειροπληθὲς τὸ ῥωμαϊκὸν νομίσει στρατεύμα κάντευθεν ἐκδειματωθέντες τοῦ λοιποῦ μὴ θαρσαλέως τούτοις προσβαλεῖν. Τοῦτο δὲ γεγονὸς ταῖς τῶν Κομάνων ψυχαῖς φόβον μέγαν ἐνήσιν. Ὁ δὲ γε αὐτοκράτωρ πρωΐας ὀπλισάμενος καὶ τὰς ὑπ' αὐτὸν δυνάμεις ἀναλαβόμενος ἵεται κατ' αὐτῶν πολέμου δὲ ἐξ ἐκατέρων συρραγέντος οἱ Κόμανοι τὰ νῶτα διδόασιν. Ὁ δὲ βασιλεὺς διελὼν τὸ στράτευμα τοὺς μὲν ψιλοὺς ἔμπροσθεν διώκειν ἐκπέμπομεν, αὐτὸς δὲ φευγόντων ἀκρατῶς ἐλαύνων ἐδίωκε. Τούτους δὲ περὶ τὴν Σιδηρᾶν Κλείσουραν καταλαβὼν πολλοὺς μὲν ἀναιρεῖ, πλείστους δὲ καὶ ζωγρίαν ἄγει. 10.4.11 Οἱ δὲ γε προπεμφθέντες τῶν Κομάνων τὴν λείαν πᾶσαν ἀναλαβόμενοι ὑπεχώρησαν. Ὁ δὲ βασιλεὺς περὶ τὴν ἀκρολοφίαν τῆς Σιδηρᾶς Κλεισούρας παννύχιος διατελέσας χειμῶνος ὄντος σφοδροῦ, αὐγαζούσης ἤδη ἡμέρας τὴν Γολόην κατεΐληφεν. Ἐκεῖσε δὲ ἡμερονύχθιον ἐν διακαρτερήσας ἐφ' ᾧ τιμῆσαι πάντας τοὺς ἀνδρικῶς ἀγωνισαμένους καὶ δωρεῶν μεγίστων ἀξιώσαι καὶ τὸ βουλευθὲν εἰς ἔργον ἀγαγὼν καὶ μετ' εὐφροσύνης πάντας ἐκπέμψας οἵκαδε ἐν δυσὶ νυχθημέροις κατεΐληφε τὰ βασίλεια.

10.5.1 Καὶ μικρὸν ἑαυτὸν ἀνακτησάμενος τῶν πολλῶν μόχθων, ἐπεὶ τοὺς Τούρκους τὰ ἐντὸς Βιθυνίας κατατρέχοντας εὗρε καὶ ληζομένους ἅπαντα, τῶν δυτικῶν πραγμάτων ἐκ θατέρου μέρους πρὸς ἑαυτὰ ἐπισπωμένων τὸν αὐτοκράτορα, πλέον ἐν τούτοις ἢ ἐν ἐκείνοις κάμνων (πρὸς γὰρ τὸ κατεπεῖγον μᾶλλον ὁ πόνος ἦν) ἐπίνοιαν ἐπινοεῖται μάλα μεγαλουργὸν καὶ ἀξίαν τῆς ἐκείνου ψυχῆς καὶ πρὸς ἀσφάλειαν Βιθυνίας ἀποταφρεύει τὰς ἐκείνων καταδρομὰς διὰ τοιαύτης κατασκευῆς· ἄξιον δὲ καὶ τὴν κατασκευὴν ἐκείνην διηγῆσασθαι. 10.5.2 Ὁ γὰρ Σάγγαρις ποταμὸς καὶ ἡ παραλία ἡ μέχρι τοῦ χωρίου Χηλῆς ἰθυτενῶς καταφερομένη καὶ ἡ πρὸς βορρᾶν ἀνακάμπουσα πολλὴν ἔνδον περὶ κλείουσι χώραν. Ταύτην τοίνυν τὴν χώραν πονηροὶ γείτονες γεγονότες ἡμῖν ἀνέκαθεν οἱ τοῦ Ἰσμαῆλ κατὰ πολλὴν ἐρημίαν τῶν κωλυνόντων διὰ τε Μαρυανδηνῶν καὶ τῶν πέραν Σαγγάρεως ῥαδίως κατελῆζοντο καὶ μᾶλλον τὴν Νικομήδους ἐπέθλιβον τὸν ποταμὸν διαπεραιούμενοι. Τὴν τοιαύτην τοίνυν ὁρμὴν ἀνακόπτων τῶν βαρβάρων ὁ βασιλεὺς καὶ τὴν τῆς χώρας καταδρομὴν καὶ μάλιστα τὴν Νικομήδους ἀσφαλιζόμενος κατωτέρω τῆς Βαάνης λίμνης μακρὸν ταπὸν ὄρυγμα κατιδὼν καὶ παρακολουθήσας αὐτῷ μέχρι πέρατος κατενόει ἀπὸ τε τῆς θέσεως καὶ τοῦ σχήματος, ὥς ἄρα ὁ τόπος οὐκ ἐκ ταυτομάτου διαβεβόθρωται οὐδὲ συσσεσηράγγωται φυσικῶς, ἀλλὰ χειρὸς τινος ὑπῆρχε μηχανήμα. Πολυπραγμονήσας οὖν τὸ τοῦ τόπου μανθάνει παρὰ τινων, ὥς ἄρα τῆς τοιαύτης διώρυχος Ἀναστάσιος ὁ Δίκουρος ἐπεστάτησε. Τί μὲν βουλόμενος, οὐκ εἶχον λέγειν· ἐφαίνετο δ' οὖν τῷ βασιλεῖ Ἀλέξιῳ, ὥς δὴ ὁ αὐτὸ κράτωρ ἐκεῖνος ἐβούλετο ἀπὸ τῆς λίμνης ὕδωρ μετοχετεύειν ἐς ταυτηνὴν τὴν χειροποίητον χαράδραν. Πρὸς τοιαύτην τοίνυν ἐνθύμησιν ἀναχθεὶς ὁ αὐτοκράτωρ Ἀλέξιος τὴν τε τάφρον εἰς βάθος ἱκανώτατον διορύσσειν ἐκέλευε. 10.5.3 Δεδοικῶς δὲ μή ποτε καὶ πορεύσιμα γένοιτο τὰ τῶν ποταμῶν κατὰ τὰς συναφὰς τῶν ῥευμάτων, ἀνιστὰ φρούριον ἐρυμνότατον, πανταχόθεν τὸ ἀσφαλὲς καὶ τὸ ἀνεπιχείρητον ἔχον ἀπὸ τε τοῦ ποταμοῦ καὶ τῆς εἰς ὕψος καὶ πάχος τειχοποιίας· ὅθεν καὶ τὴν σιδηρᾶν ἀπηνέγκато κλῆσιν. Καὶ ἔστι νῦν τὸ σιδηροῦν τουτὶ πυργίον πόλις πρὸ πόλεως καὶ τείχους προτείχισμα. Αὐτὸς δὲ ὁ αὐτοκράτωρ ἐφίστατο τῇ τοῦ πολυχνίου οἰκοδομῇ ἀπὸ πρωΐας μέχρις ἐσπέρας, καίτοι πολλῆς τῆς ἀλέας οὔσης τὸν θερινὸν τροπικὸν τοῦ ἡλίου διαπορευομένου, καὶ καύσωνος ἠνείχετο καὶ κονίας. Καὶ πολλὴν τὴν δαπάνην κατεβάλλετο ὥς ἐντεῦθεν ἐρυμνότατον γεγονέναι τὸ τεῖχος καὶ ἀπρόσμαχον, τοὺς σύροντας ἕκαστον τῶν λίθων, εἰ ἔτυχεν εἶναι πεντήκοντα ἢ ἑκατὸν

ἄνδρας, δαψιλῶς ἐπιφιλοτιμούμενος. Ἐντεῦθεν δὲ οὐ τῶν τυχόντων, ἀλλὰ καὶ στρατιώτης ἅπας καὶ ὑπηρετῆς αὐτόχ θων τε καὶ ἐξ ἀλλοδαπῆς ὁρμώμενος πρὸς τὴν τῶν τοιοῦ των λίθων ὀλκὴν ἐκεκίνητο δαψιλεῖς ὀρῶντες τοὺς μισθοὺς καὶ αὐτὸν τὸν αὐτοκράτορα καθάπερ ἀθλοθέτην τινὰ ἐφιστά μενον. Τέχνη γὰρ ἦν καὶ τοῦτο ἵνα πολλῶν συρρεόντων ῥᾶον ἢ ὀλκὴ τῶν παμμεγέθων ἐκείνων λίθων γίνοιτο. Οὕτως ἦν ἐκεῖνος καὶ ἐπινοῆσαι βαθύτατος καὶ καταπρᾶξαι μεγα λουργότατος. 10.5.4 Τὰ μὲν οὖν κατὰ τὸν αὐτοκράτορα μέχρι τῆς ... ἐπινεμήσεως τοῦ ... ἔτους κατὰ τὸν εἰρημένον τρόπον προβέβηκεν· οὐπὼ δὲ μικρὸν ἑαυτὸν ἀναπαύσας λογοποιου μένην ἠκηκῶκει ἀπείρων Φραγγικῶν στρατευμάτων ἐπέλευ σιν. Ἐδεδίει μὲν οὖν τὴν τούτων ἔφοδον γνωρίσας αὐτῶν τὸ ἀκατάσχετον τῆς ὁρμῆς, τὸ τῆς γνώμης ἄστατον καὶ εὐάγων καὶ τᾶλλα ὅποσα ἢ τῶν Κελτῶν φύσις ὡς ἴδια ἢ παρακολουθήματά τινα ἔχει διὰ παντὸς καὶ ὅπως ἐπὶ χρή μασι κεχηνότες αἰεὶ διὰ τὴν τυχοῦσαν αἰτίαν τὰς σφῶν συνθήκας εὐκόλως ἀνατρέποντες φαίνονται. Εἶχε γὰρ αἰεὶ τοῦτο ᾠδόμενον καὶ πάνυ ἐπαληθεῦον. Καὶ οὐκ ἀνατεπ τώκει, ἀλλὰ παντοίως παρεσκευάζετο, ὥστε καιροῦ καλοῦντος ἔτοιμον πρὸς τὰς μάχας εἶναι. Καὶ γὰρ καὶ πλέω καὶ φοβερώτερα τῶν φημιζομένων λόγων ἦσαν τὰ πράγματα. Πᾶσα γὰρ ἢ ἐσπέρα καὶ ὅποσον γένος βαρβάρων τὴν πέραθεν Ἀδρίου μέχρις Ἡρακλείων στηλῶν κατῴκει γῆν, ἅπαν ἀθρόον μεταναστεύσαν ἐπὶ τὴν Ἀσίαν διὰ τῆς ἐξῆς Εὐρώπης ἐβάδιζε πανοικὶ τὴν πορείαν ποιοῦμενον. Ἔσχε δὲ τὰ κατὰ τὴν τοιαύτην συγκίνησιν τὴν αἰτίαν ἐνθένδε ποθέν. 10.5.5 Κελτός τις Πέτρος τοῦνομα, τὴν ἐπωνυμίαν Κουκούπετρος, εἰς προσκύνησιν τοῦ ἁγίου τάφου ἀπελθὼν καὶ πολλὰ δεινὰ πεπονθὼς παρὰ τῶν τὴν Ἀσίαν πᾶσαν ληζομένων Τούρκων τε καὶ Σαρακηνῶν μόγις ἐπανῆλθεν εἰς τὰ ἴδια. Καὶ διαμαρτῶν τοῦ σκοποῦ οὐκ ἔφερεν, ἀλλ' αὐθις ἠβούλετο τῆς αὐτῆς ἄψασθαι ὁδοῦ. Συνιδὼν δὲ ὡς οὐ χρή μόνον αὐθις τῆς πρὸς τὸν ἅγιον τάφον ὁδοιπορίας ἄψασθαι, ἵνα μὴ χεῖρόν τι γένηταί οἱ, βουλὴν βουλευέται συνετήν. Ἡ δὲ ἦν διακηρυκεῦσαι εἰς ἀπάσας τὰς τῶν Λατίνων χώρας ὡς «Ὁμφὶ θεία παρακε λεύεται με πᾶσι τοῖς ἐν Φραγγίᾳ κόμησι κηρῶσαι, ἅπαντας τῶν ἰδίων ἀπᾶραι καὶ εἰς προσκύνησιν τοῦ ἁγίου τάφου ἀπελθεῖν καὶ σπεῦσαι ὅλη χειρὶ καὶ γνώμῃ τῆς τῶν Ἀγαρηνῶν τὰ Ἱεροσόλυμα λυτρώσασθαι χειρός». 10.5.6 Καὶ μέντοι καὶ κατῴρθακεν. Ὡσπερ γὰρ τινα θεῖαν ὁμφὴν ἐνθέμενος εἰς τὰς ἀπάντων ψυχὰς τοὺς ὀπουδήποτε Κελτοὺς ἄλλον ἀλλαχόθεν σὺν ὅπλοις καὶ ἵπποις καὶ τῇ λοιπῇ τοῦ πολέμου παρασκευῇ συναθροίζεσθαι παρεσκεύαζε. Κάκεῖνοι μὲν οὕτως εἶχον προθυμίας τε καὶ ὁρμῆς καὶ πᾶσα λεωφόρος τούτους

εἶχε· συνεπήει δὲ τοῖς στρατιώταις ἐκείνοις Κελ τοῖς καὶ ψιλὸν ὑπὲρ τὴν ἄμμον καὶ τὰ ἄστρα πλῆθος φοί νικας φέρον καὶ σταυροὺς ἐπ' ὤμων, γύναιά τε καὶ τέκνα τῶν σφῶν ἐξεληλυθότα χωρῶν. Καὶ ἦν ὁρᾶν αὐτοὺς καθά περ τινὰς ποταμοὺς ἀπανταχόθεν συρρέοντας καὶ διὰ τῶν Δακῶν ὡς ἐπίπαν [πρὸς τὰς] πρὸς ἡμᾶς ἐπερχομένους πανστρατιᾷ. 10.5.7 Προηγῆσατο δὲ τῆς τῶν τοσοῦτων λαῶν ἐλεύσεως ἀκρις τῶν μὲν πυρῶν ἀπεχομένη, τοὺς δὲ ἀμπελῶνας δεινῶς κατεσθίουσα. Ἦν δ' ἄρα τοῦτο τὸ σύμβολον, ὡς οἱ τότε συμβολομάντεις ἀπεμαντεύοντο, ὡς ἡ ἔφοδος τοῦ τοσοῦτου Κελτικοῦ στρατεύματος τῶν μὲν Χριστιανικῶν πραγμάτων ἀπόσχηται, δεινῶς δ' ἐπιβρίσειε κατὰ τῶν βαρβάρων Ἰσμαηλιτῶν μέθη καὶ οἶνω καὶ τῷ Διονύσῳ δεδουλευκότων. Τοῦτο γὰρ τὸ γένος Διονύσῳ τε ὑπέικει καὶ Ἔρωτι καὶ πρὸς παντοίας μίξεις καταφορώ τατον καὶ μὴ συμπεριτεμνόμενον τῇ σαρκὶ καὶ τὰ πάθη, καὶ ἔστιν οὐδὲν ἄλλο ἢ δοῦλον καὶ τριδουλον τῶν τῆς Ἀφροδίτης κακῶν. Ἐνθεν τοι καὶ τὴν Ἀστάρτην αὐτοῖκαὶ τὴν Ἀσταρῶθ προσκυνοῦσι καὶ σέβονται καὶ τοῦ ἄστρου τὸν τύπον περὶ πλείονος τίθενται καὶ τὴν χρυσὴν παρ' ἐκείνοις Χοβάρ. Ὁ μέντοι σῖτος εἰς τὸν χριστιανισμόν τοῖς συμβολικοῖς τούτοις ἐξελαμβάνετο διὰ τὸ νηφάλιον τε καὶ τροφιμώτατον. Οὕτω μὲν οὖν οἱ μάντεις τὰς ἀμπέλους καὶ τὸν πυρὸν ἐξεδέξαντο. 10.5.8 Ἀλλὰ τὰ μὲν περὶ τῶν μάντεων οὕτως ἐχέτω· τὰ δὲ κατὰ τὴν ἔφοδον τῶν βαρβάρων οὕτω παρηκολουθήκει καὶ καινόν τι κατανοεῖν τοῖς γε νοῦν ἔχουσιν ἐνῆν. Τῆς γὰρ τῶν τοσοῦτων ἐλεύσεως οὐχ ὁμοῦ οὐδὲ κατὰ ταῦτόν γινομένης (καὶ πῶς γὰρ τοσαῦτα πλήθη ἐκ διαφόρων τόπων ἐξορμήσαντα ὁμαδὸν τὸν τῆς Λογγιβαρδίας πορθμὸν διανήξασθαι ἐνῆν;) οἱ μὲν πρῶτοι, οἱ δὲ δεῦτεροι, οἱ δὲ τούτων ὀπισθεν καὶ καθεξῆς οἱ ἅπαντες τὸν ἀπόπλουν οὕτω ποιούμενοι διὰ τῆς ἡπείρου διήρχοντο. Προηγεῖτο δὲ ἐκάστου στρατεύματος τούτων ἀκρις ἀμύθητος, ὡς ἔφαμεν. Ἄπαντες γοῦν ἅπαξ καὶ δις τοῦτο θεασάμενοι προδρόμους ταύτας τῶν Φραγγικῶν ταγμάτων ἐγνώρισαν. 10.5.9 Ὡς δὲ σποράδην τινὲς τὸν τῆς Λογγιβαρδίας διεπέρων ἤδη πορθμὸν, ὁ αὐτοκράτωρ μετακαλεσάμενός τιςα τῶν ῥωμαϊκῶν δυνάμεων ἀρχηγούς ἐκπέμπει τοὺς πρὸς τὰ μέρη Δυρραχίου καὶ Αὐλῶνος ἐντειλάμενος δέχεσθαι μὲν προσηγῶς τοὺς διαπερῶντας πανηγύρεις τε δαψυλεῖς ἐξ ἀπασῶν τῶν χωρῶν κατὰ τὴν ὁδὸν ἐξάγειν, εἴτα ἐνεδρεῦειν παρακολουθοῦντας διόλου καὶ ἐπὶ ἐκδρομὰς τιςα τούτους θεάσονται ποιούμενους εἰς προνομήν τῶν παρακειμένων χωρῶν ἐκτρέχοντας, ἀναστέλλειν διὰ μετρίων ἀκροβολισμῶν. Συμπαρήσαν δὲ τούτοις καὶ τινες τῆς λατινικῆς διαλέκτου εἰδήμονες, ἵνα τὰς

ἀναφυομένας μεταξύ μάχας καταστέλλωσιν. 10.5.10 Ἄλλ' ὅπως σαφέστερον ἀφηγησάμην τὸ πρᾶγμα καὶ κατὰ μέρος, ταύτης τῆς φήμης διαδραματίζουσας ἀπανταχοῦ πρῶτος ὁ Γοντοφρὲ τὴν ἰδίαν ἀπεμπολήσας χώραν τῆς προκειμένης ὁδοῦ εἶχετο. Ἀνὴρ δὲ οὗτος πολυχρήματος καὶ ἐπὶ γενναιότητι καὶ ἀνδρείᾳ καὶ γένους περιφανείᾳ μεγάλως αὐχῶν· ἕκαστος γὰρ τῶν Κελτῶν ἔσπευδε προτρέχειν τῶν ἄλλων. Καὶ γέγονε συγκίνησις οἷαν οὐδέπω τις μέμνηται ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν, τῶν μὲν ἀπλουστέρων ὡς τὸν τοῦ Κυρίου προσκυνῆσαι τάφον καὶ τὰ κατὰ τοὺς ἱεροὺς ἱστορῆσαι τόπους ἐπιειγομένων ἐπ' ἀληθείᾳ, τῶν δὲ γε πονηροτέρων καὶ μᾶλλον ὅποιοις ὁ Βαϊμοῦντος καὶ οἱ τούτου ὁμόφρονες ἄλλον ἐνδομυχοῦντα λογισμὸν ἔχοντων, εἴ που ἐν τῷ διέρχεσθαι δυνηθεῖεν καὶ αὐτὴν τὴν βασιλεύουσαν κατασχεῖν καθάπερ πόρισμά τι ταύτην εὐρήκοτες. Ἐτάρασσε δὲ τὰς τῶν πλειόνων καὶ γενναιοτέρων ψυχὰς ὁ Βαϊμοῦντος ὡς παλαιὰν μῆνιν κατὰ τοῦ αὐτοκράτορος τρέφων. Ὁ μὲν οὖν Πέτρος μετὰ τὸ ταῦτα διακηρυκεῖσαι πάντων προηγησάμενος τὸν τῆς Λογγιβαρδίας διεπέρασε πορθμὸν μετὰ πεζῶν μὲν χιλιάδων ὀγδοήκοντα, ἵππεων δὲ χιλιάδων ἀνδρῶν ἑκατὸν καὶ διὰ τῶν μερῶν τῆς Οὐγγρίας τὴν βασιλεύουσαν κατέλαβεν. Ἔστι μὲν γὰρ τὸ τῶν Κελτῶν γένος, ὡς εἰκάσαι τινά, καὶ ἄλλως λίαν θερμότατον καὶ ὀξύ, ἐπὶ δὲ καὶ ἀφορμῆς δράζοιτο, ἀκάθεκτον.

10.6.1 Τοῦ δὲ βασιλέως ἅπερ ὁ Πέτρος προεπεπόνθει παρὰ τῶν Τούρκων γινώσκοντος καὶ συμβουλευόντος αὐτῷ καὶ τὴν τῶν λοιπῶν κομήτων καρτερεῖν εἰς τὸ πλῆθος τῶν συνεπομένων αὐτῷ καὶ διαπεράσας ἐπῆξατο τὸν χάρακα εἰς τι πολίχνιον Ἐλενούπολιν ὀνομαζόμενον. Ἐπεὶ δὲ καὶ Νορμάνοι τούτῳ συνείποντο εἰς δέκα χιλιάδας ποσοῦμενοι, ἀποκριθέντες τοῦ λοιποῦ στρατεύματος τὰ κατὰ τὴν Νίκαιαν ἐλήζοντο πᾶσιν ὡμοτάτως χρησάμενοι. Τῶν τε γὰρ βρεφῶν τὰ μὲν ἐμέλι ζον, τὰ δὲ ξύλοις περιπεύροντες ὥπιζον ἐν πυρί, πρὸς δὲ τοὺς τῷ χρόνῳ προήκοντας· πᾶν εἶδος ποινῆς ἐπεδείκνυντο. 10.6.2 Οἱ δὲ ἐντὸς τῶν γινομένων ἐν αἰσθήσει γεγενησάντες τὰς πύλας κατ' αὐτῶν ἐξήεσαν. Καρτεροῦ δὲ τῆς συρραγίας πολέμου παλίνορσοι εἰσὼ τοῦ κάστρου γεγόνασιν ἐκθύμως τῶν Νορμάνων ἀγῶνισαμένων. Καὶ ὡς τὴν λείαν ἅπασαν ἀναλαβόμενοι κατέλαβον αὐτὴν τὴν Ἐλενούπολιν. Λόγου δὲ ἀναμεταξὺ αὐτῶν τε καὶ τῶν μὴ σὺν αὐτοῖς ἀπελθόντων κινήσαντες, ὅποια φιλεῖ ἐν τοῖς τοιοῦτοις γίνεσθαι, τοῦ φθόνου τὸν θυμὸν ἀναφλέγοντος τῶν ἀπολειφθέντων κἀντεῦθεν ἀψιμαχίας ἀμφοῖν γενομένης οἱ τολμηταί

Νορμάνοι ἀποκριθέντες αὐθις τὴν Ξερίγορδον καταλαβόντες ἐξ ἐφόδου κατέσχον. 10.6.3 Μαθὼν δὲ τὸ γεγονὸς ὁ σουλτὰν κατ' αὐτῶν μετὰ ἀποχρώσης δυνάμεως ἐκπέμπει τὸν Ἑλχάνην. Ὁ δὲ καταλαβὼν αἰρεῖ μὲν τὴν Ξερίγορδον, τῶν δέ γε Νορμάνων τοὺς μὲν ξιφῶν παρανάλωμα ἐποίησατο, τοὺς δὲ καὶ ζωγρίαν ἤγε μελετήσας ἅμα καὶ κατὰ τῶν συναπολειφθέντων τῷ Κουκουπέτρῳ. Καὶ λόχους μὲν ἐν ἐπικαίροις καταστήσας τόποις, ὡς ἂν <ἐν> τῷ κατὰ τῆς Νικαίας ἀπιέναι τούτοις ἀπροόπτως ἐμπίπτοντες ἀναιρῶνται, γινώσκων δὲ καὶ τὸ τῶν Κελτῶν ἐρασιχρήματον δύο τινὰς δραστηρίους τὴν γνώμην μεταπεμψάμενος ἐνετείλατο ἀπελθεῖν πρὸς τὸ στράτευμα τοῦ Κουκουπέτρου διακηρυκούντας ὡς οἱ Νορ μάνοι, κατασχόντες τὴν Νίκαιαν, δασμὸν τῶν ἐνόντων ἐν αὐτῇ ποιοῦνται. 10.6.4 Αὕτη ἡ φήμη τοὺς μετὰ τοῦ Πέτρου συνόντας καταλαβοῦσα δεινῶς συνετάραξε. Δασμὸν γὰρ καὶ χρήματα ἀκηκοότες παραχρήμα τῆς πρὸς τὴν Νίκαιαν φερούσης ὁδοῦ ἀσυντάκτως ἦψαντο ἐπιλαθόμενοι μονοноῦ καὶ στρατιωτικῆς ἐμπειρίας καὶ τῆς τοῖς πρὸς μάχην ἀπιοῦσιν ... εὐταξίας. Ἔστι μὲν γὰρ καὶ ἄλλως τὸ τῶν Λατίων γένος φιλοχρηματώτατον, ὥσπερ ἄνωθεν εἴρηται, ἐπὰν δὲ καὶ πρὸς καταδρομὴν χώρας ἀπονεύσειε, καὶ λόγῳ μὴ χρώμενον ἀχαλιναγώγητον. Μὴ κατὰ στοίχους δὲ μήτε ἱλαδὸν πορευόμενοι τοῖς περὶ τὸν Δράκοντα λοχῶσι Τούρκοις περιπίπτοντες οἰκτρῶς ἀνηροῦντο. Καὶ τοσοῦτον πληθὸς Κελτῶν τε καὶ Νορμάνων ἔργον μαχαίρας Ἰσμαηλιτικῆς ἐγεγόνει ὥστε, τὰ ἐκασταχοῦ κείμενα λείψανα τῶν ἀποσφαγέντων ἀνδρῶν συγκομίσαντες, μέγιστον οὐ λόφον φημί οὐδὲ βουνὸν οὐδὲ σκοπιὰν ἐποίησαντο, ἀλλ' οἶον ὄρος ὑψηλὸν καὶ βάθος καὶ πλάτος ἀξιολογώτατον ἀπολαμβάνον· τοσοῦτος ἔκειτο ὁ τῶν ὀστῶν κολωνός. Καὶ τινες ὕστερον τῶν ἐκ τοῦ αὐτοῦ γένους τῶν ἀποσφαγέντων βαρβάρων ἐν σχήματι πόλεως οἰκοδομήσαντες τεῖχος μεσέμβολά τινα καθάπερ κάχληκας τὰ ὀστᾶ τῶν ἀπολωλότων ἐνέθεντο τρόπον τινὰ τάφον αὐτοῖς τὴν πόλιν ποιοῦμενοι. Ἦτις καὶ εἰς τὴν τήμερον ἴσταται τετειχισμένη ὁμοῦ τε λίθοις καὶ ὀστοῖς ἀναμιξέχουσα τὸν περίβολον. 10.6.5 Πάντων οὖν ξιφῶν παρανάλωμα γεγονότων μόνος ὁ Πέτρος μετ' ὀλίγων τινῶν εἰς Ἑλενούπολιν αὐθις ὑποστρέψας εἰσῆι. Οἱ δὲ Τοῦρκοι αὐθις τοῦτον ἐνήδρευον ἐλεῖν ἐθέλοντες. Ὁ δὲ αὐτοκράτωρ, ἅπαντα ἀκηκοὼς καὶ τὴν τοσαύτην ἀνδροκτασίαν βεβαιωθείς, ἐν δεινῷ ἐποιεῖτο εἰ καὶ ὁ Πέτρος ἀλφῇ. Παραχρήμα τοίνυν μεταπεμψάμενος τὸν Κατακαλὼν Κωνσταντῖνον τὸν Εὐφορβηνόν, οὗ ὁ λόγος ἐν πολλοῖς ἤδη ἐμνήσθη, ἀποχρώσας δυνάμεις ἐν ναυσὶ πολεμικαῖς ἐμβαλὼν διαπόντιον εἰς ἀρωγὴν

αὐτοῦ πέπομφε. Θεασάμενοι δὲ τοῦτον οἱ Τοῦρκοι καταλαβόντα φυγαδεῖα ἐχρήσαντο. Ὁ δὲ μηδὲ μικρὸν ἀναμείνας ἀναλαβόμενος τὸν Πέτρον μετὰ τῶν σὺν αὐτῷ, ῥητοὶ γὰρ ἦσαν, διασφύζει πρὸς τὸν βασιλέα. 10.6.6 Τοῦ δὲ βασιλέως ἀναμινήσκοντος αὐτὸν τῆς ἀρχῆθεν ἀβουλίας αὐτοῦ καὶ ὅπως ταῖς αὐτοῦ ὑποθημοσύναις μὴ πειθόμενος τοσοῦτοις ἐνεπεπτώκει δεινοῖς, ὅποια Λατῖνος ὑψαύχην οὐχὶ ἑαυτὸν αἴτιον τοῦ τοσοῦτου κακοῦ ἔλεγεν, ἀλλ' ἐκείνους τοὺς μὴ αὐτῷ πειθομένους, ἀλλὰ τοῖς ἰδίους θελήμασι χρωμένους, ληστὰς ἀποκαλῶν τούτους καὶ ἄρπα γας καὶ μηδὲ παρὰ τοῦ Σωτῆρος εἰς προσκύνησιν τοῦ ἁγίου τάφου διὰ ταῦτα δεκτούς. 10.6.7 Οἱ μὲν οὖν τῶν Λατίνων, ὅποῖος ὁ Βαῖμοῦντος καὶ οἱ τούτου ὁμόφρονες, ἔρωτα τῆς τῶν Ῥωμαίων ἀρχῆς ἐκ μακροῦ ἔχοντες καὶ ταύτην ἑαυτοῖς περιποιήσασθαι βουλόμενοι, πρόφασιν τὴν τοῦ Πέτρου διακηρύκευσιν εὐρηκότες, ὡς εἴρηται, τὴν τοιαύτην συγκίνησιν ἐποιήσαντο ἀπατήσαντες τοὺς ἀκεραιότερους καὶ σχηματιζόμενοι κατὰ τῶν Τοῦρκων ἀτέρχεσθαι εἰς ἐκδίκησιν τοῦ ἁγίου τάφου τὰς ἰδίας ἐπίπρασκον χώρας.

10.7.1 Οὗβος δέ τις ὁ τοῦ ῥηγὸς Φραγγίας ἀδελφὸς φυσῶν τὰ Ναυάτου ἐπ' εὐγενείᾳ καὶ πλούτῳ καὶ δυνάμει τῆς ἐνεγκαμένης μέλλων ἐξελεῖν τάχα ὡς πρὸς τὸν ἅγιον τάφον ἀποστείλας ἀπονοίας ῥήματα ἐμήνυσε πρὸς τὸν αὐτοκράτορα προμηθεύμενος λαμπρὰν τὴν ὑπαντὴν αὐτῷ γενέσθαι· «Ἴσθι» λέγων «ὦ βασιλεῦ, ὡς ἐγὼ ὁ βασιλεὺς τῶν βασιλέων καὶ ὁ μείζων τῶν ὑπ' οὐρανόν. Καὶ καταλαμβά νοντά με ἤδη ἐνδέχεται ὑπαντῆσαί τε καὶ δέξασθαι μεγαλοπρεπῶς καὶ ἀξίως τῆς ἐμῆς εὐγενείας». 10.7.2 Ταῦτα ὁ βασιλεὺς ἀκούσας, ἐπεὶ δοῦξ μὲν ἔτυχε Δυρραχίου Ἰωάννης ὁ υἱὸς Ἰσαακίου τοῦ σεβαστοκράτορος, περὶ οὗ ἄνωθεν εἴρηται, τοῦ δὲ στόλου Νικόλαος ὁ Μαυροκατακαλὼν περὶ τὸν λιμένα τοῦ Δυρραχίου ἐκ διαστημάτων ἐνορμίσας τὰς ναῦς κάκειθεν αὐθις τὰς ἐκδρομὰς ποιούμενος καὶ τὰ πελάγη περισκοπῶν, ὡς μὴ λάθοιεν αὐτὸν ληστρικαὶ νῆες παραπλεύσασαι, ὁ αὐτοκράτωρ εὐθὺς γράμματα πρὸς ἄμφοτέρους ἐκπέμπει ἐντειλάμενος τὸν μὲν δοῦκα Δυρραχίου διὰ τῆς ἡπείρου καὶ τῆς παραλίας ἐφεδρεῖν τὴν τούτου ἔλευσιν καὶ παραυτίκα τῷ αὐτοκράτορι ταχεῖαν τῆς τούτου ἐλεύσεως δοῦναι γνῶσιν, αὐτὸν δὲ τὸν Οὗβον ὑποδέξασθαι μεγαλοπρεπῶς, τὸν δὲ δοῦκα τοῦ στόλου παρακελεύεσθαι μηδαμῶς ἀναπεπτωκέναι μηδὲ καταρραθυμεῖν, ἀλλ' ἐγρηγορεῖν διὰ παντός. 10.7.3 Κατὰ τὴν παραλίαν δὲ τῆς Λογγιβαρδίας ὁ Οὗβος διασωθεὶς πρέσβεις τῆνικαῦτα ἐκπέμπει πρὸς τὸν δοῦκα Δυρραχίου

εἴκοσι πρὸς τοῖς τέσσαρσι τὸν ἀριθμόν, θώραξι χρυσεῖς σὺν αὐταῖς κνημῖσι περιπεφραγ μένους, μετὰ τοῦ κόμητος Τζεραπεντηρίου καὶ Ἡλία τοῦ ἐκ Θεσσαλονίκης ἀποδράσαντος ἀπὸ τοῦ αὐτοκράτορος. Οἱ δὲ πρὸς τὸν δοῦκα τοιαῦτα ἔλεγον· «Γνωστὸν ἔστω σοι, δούξ, ὅτι ὁ κύριος ἡμῶν Οὐβος ὅσον ἤδη καταλαμβάνει ἀναλαβόμενος ἀπὸ Ῥώμης τὴν χρυσὴν τοῦ ἀγίου Πέτρου σημαίαν. Ἀρχηγὸν δὲ τοῦτον ἐπίστασο τοῦ Φραγγικοῦ στρατεύματος ἅπαντος. Ἦτοιμάσθητι γοῦν πρὸς τὴν τοῦ του καὶ τῶν ὑπ' αὐτὸν δυνάμεων δοχὴν ἀξίαν τῆς αὐτοῦ ἐξουσίας καὶ τὴν πρὸς αὐτὸν ὑπαντὴν ποιησόμενος.» 10.7.4 Τούτων τοιαῦτα πρὸς τὸν δοῦκα λεγόντων ὁ Οὐβος διὰ τῆς Ῥώμης εἰς Λογγιβαρδίαν, ὡς εἴρηται, κατελθὼν καὶ διὰ τῆς Βάρεως ὡς πρὸς τὸ Ἰλλυρικὸν τὸν ἀπόπλουιν ποιού μενος κλύδωνι μεγίστῳ περιπεσὼν ἀπώλεσε τὰ πλείω τῶν αὐτοῦ πλοίων σὺν αὐτοῖς ἐρέταις καὶ ἐπιβάταις, ἐνὸς μόνου σκάφους, ἐν ᾧ αὐτὸς ἔτυχε, κατὰ τὴν μεσαίχμιον παραλίαν τοῦ τε Δυρραχίου καὶ τόπου τινὸς καλουμένου Πάλους ἀποπτυσθέντος οἷον παρὰ τῶν κυμάτων καὶ αὐτοῦ ἡμιθραύστου. Παραδόξως δὲ τούτῳ σωθέντι περιτυχόντες δύο τινὲς τῶν περισκοπούντων τὴν τούτου ἔλευσιν μετεκα λούντο αὐτὸν λέγοντες ὡς «Ὁ δούξ ἀπεκδέχεταιί σου τὴν ἀφίξιν ἐπιποθῶν σε θεάσασθαι». Ὁ δ' εὐθὺς ἵππον ἐζήτει. Ἄτερος δὲ τούτων ἀποβὰς τοῦ ἵππου τοῦτον αὐτῷ μάλα προθύμως δίδωσιν. 10.7.5 Οὕτω γοῦν τοῦτον ὁ δούξ σωθέντα θεασάμενος καὶ προσηγορίας ἀξιώσας, ὅπη τε καὶ ὄθεν ἐπερωτήσας καὶ ὅπως αὐτῷ διαπλωζομένῳ τὰ δεινὰ ξυμ βέβηκε μαθὼν καὶ ἐπανακτησάμενος χρησταῖς ὑποσχέσεσι τράπεζαν αὐτῷ δαψιλῇ τοῦ λοιποῦ παρατίθησιν. Μετὰ δὲ τὴν εὐωχίαν ἄνετον μέν, οὐκ ἐλεύθερον δὲ παντελῶς εἶχε. Ταχὺ δὲ τῷ αὐτοκράτορι τὰ κατ' αὐτὸν δηλώσας ἐκαρτέρει τὸ ποιητέον ἐκεῖθεν δέξασθαι. Ἄπαντα δὲ μεμαθηκὼς ὁ αὐτοκράτωρ ὀξέως τὸν Βουτουμίτην πέμπει πρὸς τὴν Ἐπί δαμνον, ἣν πολλάκις Δυρράχιον κατωνομάσαμεν, ἐφ' ᾧ τὸν Οὐβον ἀναλαβέσθαι καὶ μὴ τὴν εὐθεῖαν βαδίσαι, ἀλλὰ παρεκκλῖναι καὶ διὰ τῆς Φιλιππουπόλεως αὐτὸν ἀγαγεῖν εἰς τὴν μεγαλόπολιν. Ἐδεδίει γὰρ τὰ ὀπισθεν ἐρχόμενα Κελτικὰ πλήθη καὶ στρατεύματα. Δεξάμενος δὲ τοῦτον ὁ βασιλεὺς ἐντίμως καὶ παντοίας φιλοφροσύνης ἀξιώσας χρήματά τε ἱκανὰ ἐπιδούς πείθει παραχρῆμα ἄνθρωπον αὐτοῦ γενέσθαι τὸν τοῖς Λατίνοις συνήθη ὄρκον ἐπομοσά μενον.

10.8.1 Ἀλλὰ ταῦτα μὲν τὰ κατὰ τὸν Οὐβον ἐκ προοιμίων· ὁ δὲ γε Βαῖμοῦντος, οὗ ἄνωθεν ὁ λόγος πολλάκις ἐμνήσθη, πεντεκαίδεκα ἡμερῶν οὐπω διελθουσῶν διεπέρασεν εἰς τὴν ἀκτὴν τοῦ Καβαλίωνος μετὰ κομήτων

διαφόρων καὶ στρατεύματος ἀριθμὸν ὑπερβαίνοντος ἅπαντα. Τόπος δὲ οὗτος ἐγγὺς τῆς Βοοῦσης· ὀνόματα δὲ ταῦτα τῶν ἐν τοῖς μέρεσιν ἐκείνοις τόπων. Καὶ μεμφέσθω μηδεὶς ἡμῖν τοιούτοις χρωμένοις ὀνόμασι βαρβαρικοῖς καὶ ἄφ' ὧν ἔστι τὸ ὕψος τῆς ἱστορίας καταμιαίνεσθαι· οὐδὲ γὰρ οὐδ' Ὅμηρος ἀπηξίωσε Βοιωτοὺς ὀνομάζειν καὶ τινὰς βαρβαρώδεις νήσους διὰ τὴν τῆς ἱστορίας ἀκρίβειαν. 10.8.2 Κατὰ πόδας δὲ τούτου καὶ ὁ κόμης Πρεβέντζας ταῖς ἀκταῖς τοῦ πορθμοῦ Λογγιβαρδίας προσπελάσας, ἐπεὶ διαπερᾶν καὶ αὐτὸς ἐβούλετο, μυριοφύρον ναῦν ληστρικὴν μισθωσάμενος τριάρμενον ἐξακισχιλίων χρυσίνων στατήρων, ἐν ᾗ ἐρέται μὲν διακόσιοι, ἐφόλκια δὲ τὰ συνεφεπόμενα ταύτῃ τρία. Τὸν ἀπόπλουν οὐ πρὸς τὰ μέρη τοῦ Αὐλῶνος ἐπεποίητο καθὼς τὰ λοιπὰ τῶν Λατίνων στρατεύματα, ἀλλὰ τὸν ῥωμαϊκὸν ὑφορώμενος στόλον λύσας τὰ πρυμνήσια μικρὸν παρεκκλίνας κατευθὺ Χιμάρας τὸν ἀπόπλουν ἐποιεῖτο οὐρίου τυχὼν πνεύματος. 10.8.3 Φεύγων δὲ τὸν καπνὸν εἰς πῦρ ἐπεπτώκει. Καὶ γὰρ οὐχὶ τοῖς σποράδιον ἐνεδρεῦν οὐκ ἐστὶν τῆς Λογγιβαρδίας πορθμὸν ναυτικοῖς περιέτυχεν, ἀλλ' αὐτῷ τῷ δουκὶ τοῦ ὅλου ῥωμαϊκοῦ στόλου Νικολάῳ τῷ Μαυροκατακαλῶν. Ὅς πόρρω περὶ τῆς ληστρικῆς ἐκείνης νηὸς μεμαθηκώς, τὰς τοῦ ὅλου στόλου διήρεις καὶ τριήρεις καὶ τινὰς δρομάδας ἀναλαβόμενος ναῦς ἀπελθὼν ἵστατο εἰς Καβαλίωνα ἀντικρὺ τοῦ Ἄσωνος, ἐξ οὗπερ ἐξεληλύθει τὸν μέγαν ἐκεῖσε στόλον καταλιπὼν. Καὶ ἀπὸς τεῖλε τὸν καλούμενον δεῦτερον κόμητα μετὰ τοῦ ἰδίου κατέργου ἐξκουσσάτου παρὰ τοῖς ναυτικοῖς καλουμένου ἐπισκήψας αὐτῷ, ἵν' ὀπνίκα τὰ πρυμνήσια τῆς ἡδὴ ρηθείσης νηὸς οἱ ἐρέται λύσαντες εἰς κύμα θαλάσσης ἐμβάλωσι, πυρσὸν ἀνάψῃ. Ὁ δὲ ἀπελθὼν παραχρῆμα τὸ κελεὺς θέν ἐποίει. 10.8.4 Ὁ δὲ δοῦξ Νικόλαος τοῦτο θεασάμενος τὰς μὲν τῶν νηῶν τοῖς ἰστίοις παραχρῆμα ἐπτέρου, τὰς δὲ καὶ οἷον πολυπόδας ταῖς κώπαις ἀπεργασάμενος κατὰ τοῦ διαπερῶντος χωρεῖ κόμητος. Οὕτω δὲ τρεῖς σταδίους ἀπὸ τῆς χέρσου διαπλωσάμενον καταλαμβάνει τοῦτον πρὸς τὴν περαίαν Ἐπιδάμνου σπεύδοντα, ἐνόπλους μὲν στρατιώτας ἔχοντα χιλίους πρὸς τοῖς πεντακοσίοις, ἵππους δὲ τῶν ἐκκρίτων ὀγδοήκοντα. Ὦν θεασάμενος ὁ πηδαλιούχος τῆς νεῶς φησι πρὸς τὸν κόμητα Πρεβέντζας· «Ἐκ Συρίας ὁ ἡδὴ καταλαμβάνων ἡμᾶς στόλος ἐστὶ καὶ κίνδυνος μαχαίρας καὶ ξιφῶν παρανάλωμα γενέσθαι.» Παραχρῆμα γοῦν ὁ κόμης θωρήξασθαι τε ἐκέλευεν ἅπαντας καὶ καρτερῶς μάχεσθαι. 10.8.5 Κἂν δὲ μέσος χειμῶν ἦν, ὁπότε ἡ μνήμη τοῦ ἐν ἱεράρχαις μεγίστου Νικολάου τελεῖται, ἀλλ' ὅμως νηνεμία ἔτυχε παντελῆς καὶ ἡ νύξ πανσέληνος

φαίνουσα τότε μᾶλλον ἢ ἐν ἔαρι. Πεπαυμένων δὲ παντάπασι τῶν ἀνέμων οὐκέτι ἢ ληστρικὴ ναὺς κινεῖσθαι πρὸς ἰσχύος εἶχε καὶ συνέβαινε ταύτην ἀτρεμεῖν ἐν τοῖς ὕδασι. Ἄλλ' ἐνταυθοῖ τοῦ λόγου γενομένη βουλοίμην ἂν τὴν γλῶτταν ἐπαφεῖναι τοῖς τοῦ Μαρριανοῦ κατορθώμασιν. Ὅς παρα χρῆμα <παρὰ> τοῦ δουκὸς τοῦ στόλου καὶ ἰδίου πατρὸς τὰ κουφότερα τῶν πλοίων αἰτήσας κατευθὺ τῆς νεῶς ἐκείνης ἵεται καὶ τῇ πρῶρα συνεισπεσὼν ταύτης ἀπεπειρᾶτο. Συνέρρεον δὲ παραχρῆμα ἐκεῖσε οἱ ἔνοπλοι καρτερῶς τοῦ τον ἐξωπλισμένον πρὸς μάχην θεασάμενοι. Ὁ δὲ Μαρριανὸς τοῖς Λατίνοις τῇ ἐκείνων ἀποχρώμενος διαλέκτῳ παρε κελεύετο μὴ δεδιέναι μηδὲ μάχεσθαι πρὸς ὁμοπίστους. Βάλλει δὲ τις τοῦτον τῶν Λατίνων διὰ τῆς τζάγγρας κατὰ τῆς κόρυθος. 10.8.6 Ἡ δὲ τζάγγρα τόξον μὲν ἐστὶ βαρβαρικὸν καὶ Ἑλληνισι παντελῶς ἀγνοούμενον. Τείνεται δὲ οὐχὶ τῆς μὲν δεξιᾶς ἐλκούσης τὴν νευράν, τῆς δὲ λαίᾳς ἀνθελκούσης τὸ τόξον, ἀλλὰ δεῖ τὸν διατείνοντα τὸ ὄργανον τουτὶ τὸ πολεμικὸν καὶ ἐκηβολώτατον, ὥς ἂν τις εἴποι, ὕπτιον κείμενον ἐκάτερον μὲν τῶν ποδῶν ἐνερεῖσαι τοῖς ἡμικυκλίοις τοῦ τόξου, ἀμφοτέραις δὲ ταῖς χερσὶ τὴν νευρὰν μάλα γενναίως ἀνθελκύσαι. Ἦς κατὰ τὸ μέσον σωλὴν ἐστὶ κυλινδρικὸν ἡμίτομον ἐξημμένον αὐτῆς τῆς νευρᾶς καὶ ὥσπερ τι βέλος ἀξιόλογον μέγεθος ἀπολαμβάνον διήκει ἀπ' αὐτῆς τῆς νευρᾶς ἐς τὸ τοῦ τόξου μεσαίτατον· ἀφ' οὗ βέλη παντοδαπὰ διεκπίπτουσιν. Ἐν τούτῳ τοίνυν τὰ βέλη τιθέμενα βραχύτατα μὲν τῷ μήκει, παχύτατα δὲ καὶ πρόσθεν ἀξιόμαχον βάρος σιδήρου λαμβάνοντα. Καὶ τῇ ἀφέσει τῆς νευρᾶς μετὰ σφοδρότητος καὶ ρύμης ἀπάσης ἀφιεῖσης τὰ βέλεμνα οὗ ἂν τύχῃ ἐπεισπεσόντα οὐκ εἰς τοῦμπαλιν ἀποπίπτει, ἀλλὰ καὶ ἀσπίδα διέτρησε καὶ θώρακα βαρυσὶ δηρὸν διατεμόντα ἐκεῖθεν διὰ θατέρου μέρους ἐξεπετάσθη. Οὕτως ἐστὶ σφοδρὰ καὶ ἀκατάσχετος ἡ ἄφesis τῶν τοιοῦτων βελῶν. Ἦδη τοῦτο τὸ βέλος καὶ ἀνδριάντα διεπερόνησε χαλκοῦν καὶ τείχει ἐμπεπτωκὸς μεγίστης πόλεως ἢ ἐπὶ τάνδον προῦκυψε τοῦ βέλους ἢ ἀκμῆ ἢ ἐνδεδυκὸς κατὰ τὸ μέσον τοῦ τείχους ἀφανὲς γέγονε. Τὸ μὲν οὖν τῆς τζάγγρας πρᾶγμα τοιοῦτόν ἐστιν ὡς ὄντως δαιμόνιον· ὁ δὲ περὶ ρασθεῖς τῆς ἐκ τούτου πληγῆς ἀθλιώτατος ἀναισθήτως ἀποθνήσκων καὶ μηδὲ τῆς πληγῆς, ὁπόση τις ἐστίν, αἰσθάνομενος. 10.8.7 Τὸ μὲν οὖν ἀπὸ τῆς τζάγγρας βέλος ἐμπεσὼν τῷ ἄκρῳ τῆς κόρυθος διήλασεν αὐτὴν ἀποπτὰν οὐδ' ἄχρι τριχὸς τοῦ Μαρριανοῦ ἐφαψάμενον· πρόνοια γὰρ ἀπειρξεν. Ὁ δὲ γοργῶς ἄλλον κατὰ τοῦ κόμητος ἐπαφεῖς οἷστον πλήττει τοῦτον κατὰ τοῦ βραχίονος· ὅς τὴν ἀσπίδα διατρήσας τὸν τε φοριδωτὸν διεληλυθὼς θώρακα καὶ αὐτῆς

ἤψατο τῆς πλευρᾶς. Ἱερεὺς δέ τις Λατῖνος τρισκαίδεκα τος τυγχάνων τῶν σὺν αὐτῷ μαχομένων τοῦτο θεασάμενος πρυμνόθεν ιστάμενος πολλὰς βολίδας κατὰ τοῦ Μαριανοῦ ἐξέπεμψεν. Ἄλλ' οὐδ' ὁ Μαριανὸς ἐνεδίδου αὐτός τε ἐκθύ μως μαχόμενος καὶ τοῖς ὑπ' αὐτὸν τοῦτο παρακελευόμενος, ὡς τρισσάκις τοὺς μετὰ τοῦ Λατίνου ἱερέως ὑπαλλαχθῆναι τιτρωσκομένους τε καὶ κοπιῶντας. Καὶ αὐτὸς δὲ ὁ ἱερεὺς, κἄν πολλὰς τὰς πληγὰς δεδεγμένος ἦν καὶ τῷ ἰδίῳ αἵματι περιρρεόμενος, ἀλλ' ὅμως ἄτρεστος ἦν. 10.8.8 Οὐ γὰρ κατὰ τὰ αὐτὰ ἡμῖν τε καὶ τοῖς Λατίνοις περὶ τῶν ἱερωμένων δέδοκται· ἀλλ' ἡμεῖς μὲν ἐντετάλμεθα παρά τε τῶν κανόνων καὶ νόμων καὶ τοῦ εὐαγγελικοῦ δόγματος· «Μὴ θίξης, μὴ γρύξης, μὴ ἄψη· ἱερωμένος γὰρ εἶ». Ὁ δέ τοι βάρβαρος Λατῖνος ἅμα τε τὰ θεῖα μεταχειριεῖται καὶ τὴν ἀσπίδα ἐπὶ τοῦ λαιοῦ θέμενος καὶ τὸ δόρυ τῇ δεξιᾷ ἐναγκαλισάμενος ὁμοῦ τε μεταδίδωσι τοῦ θεοῦ σώματός τε καὶ αἷμα τος καὶ φόνιον ὄρᾳ καὶ αἱμάτων ἀνὴρ κατὰ τὸν Δαυιτικὸν ψαλμὸν γίνεται. Οὕτως ἐστὶ τὸ βάρβαρον τοῦτο γένος οὐχ ἥττον ἱερατικὸν ἢ φιλοπόλεμον. Οὗτος τοίνυν ὁ ρέκτης μᾶλλον ἢ ἱερεὺς ὁμοῦ τε καὶ τὴν ἱερατικὴν στολὴν ἐνεδι δύσκετο καὶ τὴν κόπην μετεχειρίζετο καὶ πρὸς ναυτικὸν πόλεμον καὶ μάχην ἀφώρα κατὰ ταῦτόν καὶ θαλάττῃ καὶ ἀνδράσι μαχόμενος. Τὰ γὰρ ἡμέτερα, καθάπερ ἔφθην εἰρηκυῖα, τῆς ... Ἀαρὼν καὶ Μωσέως καὶ τοῦ καθ' ἡμᾶς πρώτου ἀρχιερέως ἐξήρτηται. 10.8.9 Ἀλλὰ τῆς μάχης ἐξ ἐσπέρας αὐτῆς μέχρι μέσης τῆς ἐπιφανούσης ἡμέρας καρτερᾶς γεγονυίας ὑπέικουσι κἄν μὴ ἐβούλοντο οἱ Λατῖνοι τῷ Μαριανῷ λόγον ἀπαθείας ἐξ αὐτοῦ αἰτησάμενοι καὶ τυχόντες. Ὁ δέ γε μαχιμώτατος ἱερεὺς ἐκεῖνος οὐδὲ τῶν εἰρηνικῶν σπονδῶν τελουμένων τῆς μάχης ἐπέπαυτο, ἀλλὰ τὸν γωρυτὸν βελῶν ἐκκενώσας χερμάδα ἀναλαβόμενος λίθον πέμπει κατὰ τοῦ Μαριανοῦ, τοῦ δὲ τὴν κεφαλὴν διὰ τῆς ἀσπίδος περιφράττοντος πλήξας τὴν ἀσπίδα διεῖλε τετραχῇ καὶ τὴν κόρυθα κατέθραυσεν. Ὁ δὲ Μαριανὸς τῇ τοῦ λίθου βολῇ συγχυθεὶς ἀπολωλεκῶς τὸ φρονοῦν τῆς ψυχῆς ἄναυδος παραχρῆμα ἐφ' ἱκανὸν ἔκειτο, ὥσπερ ὁ Ἐκτωρ ἐκεῖ νος ὑπὸ τῆς τοῦ λίθου βολῆς τοῦ Αἴαντος μικροῦ δεῖν ἐνυχορράγει. Μόλις δ' ἀνενεγκὼν καὶ ἑαυτὸν συναγαγὼν τρισσάκις τὸν παίσαντα ἔπληξε βέλεμνα κατ' αὐτοῦ ἐπα φεῖς. Ὁ δὲ πολέμαρχος ἐκεῖνος μᾶλλον ἢ ἱερεὺς μηδέποτε μάχης κορεννύμενος, ἐπεὶ καὶ τοὺς λίθους ἅπαντας ἀπε πέμψατο τῶν χειρῶν καὶ ἀπλῶς ἦν καὶ λίθων κενὸς καὶ βελῶν, οὐκ ἔχων ὅ τι καὶ δράσειεν οὐδὲ δι' ὧν ἀμυνεῖται τὸν ἀντίπαλον, ἐσφάδαζε μὲν ἐνταῦθα καὶ ἐξεφλέγετο καὶ ἐμεμήνει καθάπερ θηρίον εἰς ἑαυτὸν συστρεφόμενος. Τοῖς

γοῦν παρατυχοῦσιν αὐτίκα καὶ ἀποχρώμενος ἦν. Σάκκον οὖν μάξης μεστὸν ἐφευράμενος ἐκείθεν ἀπὸ τοῦ σάκκου καθάπερ χερμάδας τὰς μάξας ἐβαλλεν, ὥσπερ ἱερατεύων καὶ τελετὴν τινα ποιούμενος καὶ ἱεροτελεστίαν τὸν πόλεμον. Μᾶζαν γοῦν τινα μίαν ἀναλαβόμενος καὶ ὅλη χειρὶ πιθήσας ἐπαφίησι ταύτην κατὰ τῆς τοῦ Μαριανοῦ ὄψεως καὶ πλήττει τοῦτον κατὰ τῆς παρειᾶς. 10.8.10 Ταῦτα μὲν οὖν τὰ κατὰ τὸν ἱερέα ἐκείνον καὶ τὴν ναῦν καὶ τοὺς ἐπιβάτας· ὁ δὲ κόμης Πρεβέντζας πιστεύσας ἑαυτὸν σὺν αὐτῇ τῇ νηὶ καὶ τοῖς ὑπ' αὐτὸν προθύμως τῷ Μαριανῷ εἶπετο τοῦ λοιποῦ. Ἐπεὶ δὲ κατὰ τὴν χέρσον γενόμενοι ἀπέβαινον τῆς νηός, πολλὰ καὶ πολλάκις ὁ ἱερεὺς ἐκείνος ἐζήτει τὸν Μαριανὸν τὴν κλῆσιν μὲν αὐτοῦ μὴ γινώσκων, ἀπὸ δὲ τοῦ χρώματος τῶν ἀμφίων τοῦτον ἀνακαλούμενος. Προσελθὼν δὲ τούτῳ περιχυθεὶς κατησπάζετο ἐγκαυχώ μενος ἅμα ὡς «Εἴ μοι κατὰ τὴν χέρσον ἐντετυχήκατε, πολλοὶ ἂν ταῖς ἐμαῖς χερσὶν ἀνηρέθητε». Ἐκβαλὼν δ' ἐπὶ δίδωσι τούτῳ ἀργυροῦν θηρίκλειον τιμῆς στατήρων ἑκατὸν πρὸς τοῖς τριάκοντα. Ταῦτα δὲ ὁμιλῶν καὶ διδοὺς ἐξεπεπνεύκει.

10.9.1 Ἀλλὰ καὶ ὁ κόμης Γοντοφρὲ τῷ τότε καιροῦ διαπεράσας μεθ' ἐτέρων κομήτων καὶ στρατεύματος ἱππέων μὲν χιλιάδων δέκα, πεζῶν δὲ χιλιάδων ἑβδομήκοντα, καὶ καταλαβὼν τὴν μεγαλόπολιν περὶ τὰ μέρη τῆς Προποντίδος κατατίθησιν αὐτοῦ τὸ στράτευμα, διῆκον ἀπὸ τῆς ἔγγιστα τοῦ Κοσμιδίου διακειμένης γεφύρας μέχρι καὶ αὐτοῦ τοῦ ἁγίου Φωκά. Παρακελευομένου δὲ αὐτῷ τοῦ βασιλέως τὸν τῆς Προποντίδος διαπερᾶσαι πορθμὸν ἡμέραν ἐξ ἡμέρας ὑπερτιθέμενος καὶ αἰτίαν αἰτία συνείρων ἀνεβάλλετο. Τὸ δὲ πᾶν, τὴν τοῦ Βαϊμούντου καὶ τῶν λοιπῶν κομήτων ἀνέμενεν ἄφιζιν. Καὶ γὰρ ὁ μὲν Πέτρος ἐξ αὐτῆς ἀρχῆς εἰς προσκύνησιν τοῦ ἁγίου τάφου τὴν τοσαύτην ὁδοιπορίαν ἀνεδέξατο, οἱ δὲ γε λοιποὶ κόμητες καὶ τούτων μᾶλλον ὁ Βαϊμούντος παλαιὰν μῆνιν κατὰ τοῦ αὐτοκράτορος τρέφοντες καὶ εὐκαιρίαν ζητοῦντες ἀντίποινα τούτῳ παρασχεῖν τῆς λαμπρᾶς ἐκείνης νίκης, ἣν ἤρατο κατ' αὐτοῦ, ὅποτε κατὰ τὴν Λάρισσαν τὸν μετ' αὐτοῦ συνῆψε πόλεμον, ὁμογνωμονήσαντες καὶ αὐτὴν τὴν μεγαλόπολιν κατασχεῖν ὀνειρώττοντες εἰς τὴν αὐτὴν ἐληλύθεισαν γνώμην (καὶ τοῦ τοῦ πολλάκις ἐμνημονεύσαμεν ἄνωθεν), τῷ μὲν φαινομένῳ τὴν πρὸς τὰ Ἱεροσόλυμα ὁδοιπορίαν ποιούμενοι, τῇ δ' ἄλλῃ θεῖα τὸν αὐτοκράτορα τῆς ἀρχῆς παραλῦσαι καὶ τὴν μεγαλόπολιν κατασχεῖν ἐθέλοντες. 10.9.2 Ἀλλ' ὁ βασιλεὺς τὸ πανοῦργον αὐτῶν πάλαι γινώσκων τὰς τῶν ἐθνικῶν

δυνά μεις σὺν αὐτοῖς ἡγεμόσι διὰ γραφῶν παρεκελεύσατο ἀπὸ τοῦ Ἀθύρα μέχρις αὐτοῦ Φιλέα ἰλαδὸν καταστῆναι (τόπος δὲ παράλιος οὗτος τοῦ Πόντου) καὶ ἐφεδρεύειν, εἴ πού τις τοῦ Γοντοφρὲ πρὸς τὸν Βαῖμοῦντον καὶ τοὺς ὀπισθεν ἔρχο μένους κόμητας ἀποστέλλοιτο ἢ ἐξ ἐκείνων αὐθις πρὸς αὐτόν, <καὶ> ἀπείργειν αὐτῶν τὴν δίοδον. 10.9.3 Ἐν τῷ μεταξύ δὲ γίνεται τι τοιοῦτον. Μεταπεμψαμένου γὰρ τοῦ βασιλέως τινὰς τῶν μετὰ τοῦ Γοντοφρὲ κομήτων ἐφ' ᾧ τούτοις συμ βουλευσασθαι ὑποθέσθαι αὐτῷ πληρῶσαι τὸν ὄρκον, τρι βομένου τε τοῦ καιροῦ διὰ τὸ φύσει λάλον τε καὶ μακρηγο ρώτατον τῶν Λατίνων ψευδῆς διέδραμεν εἰς αὐτοὺς φήμη κατασχεθῆναι τοὺς κόμητας παρὰ τοῦ βασιλέως. Εὐθὺς οὖν πυκιναὶ κατὰ τῆς Βυζαντίδος κεκίνηντο φάλαγγες καὶ παραχρῆμα τὰ κατὰ τὴν Ἀργυρᾶν καλουμένην Λίμνην δια κείμενα παλάτια παντελῶς ἐξηρίπωσαν, ἅμα δὲ καὶ τῶν τειχῶν τῆς Βυζαντίδος ἀπειριῶντο κἂν μὴ δι' ἐλεπόλεων, οὐ γὰρ παρήσαν, ἀλλὰ τῷ ἑαυτῶν πλήθει θαρροῦντες τοσοῦτον κατηναιδεύσαντο ὥς καὶ πῦρ τολμήσαι ἐπαφεῖ ναι κατὰ τῆς κάτωθεν τῶν ἀνακτόρων πύλης, ἀγχού τοῦ ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἐν ιεράρχαις μεγίστου Νικολάου πάλαι παρὰ τοῦ τῶν βασιλέων ἀνοικοδομηθέντος τεμένους. 10.9.4 Οὐ μόνον δὲ ὁπόσοι τοῦ συρφετώδους ὄχλου τῶν Βυζαντίων καὶ ἀνάλκιδες πάντη καὶ ἀπειροπόλεμοι τὰς τῶν Λατίνων φάλαγγας θεασάμενοι ἔστενον ὤμωζον ἐστερνοτύπουν μὴ ἔχοντες ὑπὸ φόβου ὅ τι καὶ δράσαιεν, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον ὁπόσοι εὖνοι περὶ τὸν αὐτοκράτορα, τὴν πέμπτην ἐκείνην φανταζόμενοι καθ' ἣν ἡ τῆς πόλεως γέγονεν ἄλωσις, καὶ δεδιότες διὰ τοῦτο τὴν ἐνισταμένην ἡμέραν, μὴ τις ἔκτισις τῶν τότε γεγεννημένων συμβαίῃ. Πάντες δὲ ὅσοι στρατιωτικῆς εἰδήμονες ἦσαν ἀσυντάκτως πρὸς τὰ βασίλεια συνέρρεον. Ὁ δὲ βασιλεὺς ὥπλισατο μὲν οὐδαμῶς οὐδὲ φολιδωτὸν περιεβάλετο θώρακα οὐδὲ σάκος οὐδ' ἔγχος ἐνηγκαλίσσατο οὐδὲ ξίφος περιεζώσατο, ἀλλ' ἐδραίως ἐπὶ τοῦ βασιλικοῦ ἐσταλμένος καθῆστο θρόνου καὶ μεθ' ἱλαροῦ βλέμματος πάντας θαρρύνων καὶ θάρσος ἐνιεις ταῖς σφῶν ψυχαῖς καὶ τοῖς συγγενέσι δὲ καὶ ἡγεμόσι τοῦ στρατοῦ περὶ τῶν μελλόντων συμβουλευόμενος. 10.9.5 Τὰ μὲν οὖν πρῶτα οὐδ' ὄντιναοῦν κατὰ τῶν Λατίνων τοῦ τείχους ἐξενεγκεῖν προτεθύμητο, τὸ μὲν διὰ τὴν ἐνισταμένην ἐκείνην σεβασμίαν τῶν ἡμερῶν (πέμπτην γὰρ ἦν τῆς μεγίστης καὶ ἀγίας τῶν ἐβδομάδων, ἐν ᾗ ὁ Σωτὴρ τὸν ἐπονειδιστὸν ὑπὲρ ἀπᾶν τῶν ὑπέστη θάνατον), τὸ δὲ καὶ τὸν ἐμφύλιον παρεκκλίνων φόνον. Πολλάκις οὖν μεταπεμψάμενος συνεβούλευε τοῦ τοιούτου ἀπέχεσθαι ἔργου· «Αἰδέσθητε» λέγων τὸν ὑπὲρ πάντων ἡμῶν τὴν

σήμερον σφαγέντα Θεὸν μηδὲ σταυρὸν καὶ ἥλους καὶ λόγχην τὰ κακούργοις προσήκοντα τῆς ἡμῶν ἔνεκα παραιτησάμενον σωτηρίας. Εἰ δὲ μάχης ὑμῖν ἔφεσίς ἐστι, μετὰ τὴν ἀναστάσιμον τοῦ Σωτῆρος ἡμέραν καὶ ἡμεῖς ἔτοιμοι παρεσόμεθα.» 10.9.6 Οἱ δὲ οὐ μόνον οὐχ ὑπέεικοντο, ἀλλὰ καὶ κατεπύκνουν μᾶλλον τὰς φάλαγγας συχνὰς τὰς βολὰς πέμποντες, ὥς καὶ τινα τῶν ἀγγχοῦ τοῦ βασιλικοῦ θρόνου ἱσταμένων κατὰ τὸ στέρνον πληῖζαι. Ὅπερ οἱ πλείονες τῶν ἐφ' ἐκάτερα παρισταμένων τοῦ βασιλέως θεασάμενοι ἀνεχώρουν· ὁ δὲ ἀτρέμας ἐκάθητο ἀνακτώμενος τοὺς τοὺς καὶ πρῶως πως νεμεσῶν· ὁ καὶ θάμβος πᾶσι παρεῖχεν. Ἐπεὶ δ' ἀναισχύντως τοὺς Λατίνους τοῖς τείχεσι πελάζοντας ἑώρα καὶ τὸ συμφέρον βουλευομένῳ μὴ ὑπέεικοντας, τὰ μὲν πρῶτα μεταπεμψάμενος τὸν γαμβρὸν αὐτοῦ Νικηφόρον τὸν ἐμὸν Καίσαρα παρεκελεύσατο ἄνδρας πολεμικῶ τάτους ἀναλαβόμενον καὶ τοξείας εἰδήμονας τοῦ τείχους ἄνωθεν καταστήσαι παρεγγυησάμενος συχνοὺς μὲν οἴστοις κατὰ τῶν Λατίνων πέμπειν, μὴ κατὰ σκοποῦ δέ, ἀλλὰ διαμαρτάνειν τὰ πλείω, ὥς μόνον ἐκφοβεῖν τῇ πυκνότητι τῶν βελῶν, ἀναιρεῖν δὲ μηδαμῶς. Ἐδεδίει γάρ, ὥς ἄνωθεν εἴρηται, τὸ τῆς ἡμέρας σεβάσιμον καὶ τὸν ἐμφύλιον φόνον οὐκ ἠθελεν. 10.9.7 Ἐτέρους δὲ τῶν ἐκκρίτων [ἡγεμόνων] 10.9.7 τοὺς πλείους μὲν τόξα φέροντας, τοὺς δὲ ἔγχεα μακρὰ ἐναγκαλισαμένους τὴν κατὰ τὸν ἅγιον Ῥωμανὸν πύλην ἀναπετάσαντας σφοδρὰν ἐνδείξασθαι κατ' αὐτῶν τὴν ὁρμὴν ἐκέλευε τοιαύτην καταστήσασκεν τὴν παράταξιν, ... ἕκα στον τῶν τὰ δόρατα φερόντων ἐξ ἐκατέρου μέρους ὑπὸ δύο φυλάττεσθαι πελταστῶν. Οὕτω δὲ ἑαυτοὺς καταστήσαντας αὐτοὺς μὲν βραδεῖ ποδὶ στείχειν, ὀλίγους δὲ τινας τῆς τοξείας εἰδήμονας κατὰ τῶν Κελτῶν προεκπέμπειν πόρρωθεν μὲν τοὺς οἴστοις

βάλλοντας καὶ ἐφ' ἐκάτερα πυκνὰ περιστρεφομένους, ἐπὰν δὲ τὸ μεσαίχμιον ἀποστενωθὲν θεάσονται, τῆνικαὐτα τοῖς συνεφεπομένοις αὐτοῖς τοξόταις παρακελευσάμενους πυκνοὺς ἐκπέμψαι τοὺς οἴστοις κατὰ τῶν ἵππων, οὐ τῶν ἐποχοιμένων, ὅλας ἡνίας κατὰ τῶν Λατίνων λῦσαι, τὸ μὲν ἵνα τῶν ἵππων πληττομένων ἀποπαύηται τὸ πολὺ τῆς ὁρμῆς τῶν Κελτῶν καὶ μὴ ῥαδίως κατὰ τῶν Ῥωμαίων ἱπάζωνται, τὸ δέ τι, ὃ καὶ μᾶλλον, ἵνα μὴ χριστιανοὶ κτείνωνται. Ἐκθύμως τοίνυν τὸ βασιλὶκὸν ἀπεπλήρουν πρόσταγμα καὶ τὰς πύλας ἀναπετάσαντες καὶ ποτὲ μὲν τοὺς ῥυτῆρας κατ' αὐτῶν ἐνδιδόντες, ποτὲ δὲ τοὺς ἵππους ἀνασειράζοντες κτείνουσι μὲν πολλοὺς, ὀλίγοι δ' ἐξ αὐτῶν κατὰ ταυτηνὴν τὴν ἡμέραν ἐτρώθησαν. 10.9.8

Οὗτοι μὲν οὖν ἐρρέσθων· ὁ δ' ἐμὸς δεσπότης ὁ Καῖσαρ ἀναλαβόμενος, ὡς εἴρηται, τοὺς τῆς τοξείας εἰδήμονας ἐπὶ τῶν πύργων ἵστατο τοῖς βαρβάροις ἐπιτοξαζόμενος. Καὶ πάντες μὲν εἶχον τόξα καὶ εὖστοχα καὶ εὐθύβολα· νεανίαί γὰρ ἦσαν σύμπαντες οὐχ ἥττους τοῦ ὁμηρικοῦ Τεύκρου εἰς τοξικὴν ἐμπειρίαν. Τὸ δὲ τόξον τοῦ Καίσαρος Ἀπόλλωνος ἦν ἄρα τόξον αὐτόχροημα· οὐδὲ γὰρ κατ' ἐκείνους τοὺς ὁμηρικοὺς Ἑλλήνας νευρὴν μὲν μαζᾷ, τόξῳ δὲ σίδηρον ἦγέ τε καὶ ἐφήρμοττε κυνηγετῶν ἀρετὴν ἐνδεικνύμενος κατ' ἐκείνους, ἀλλ' ὥσπερ τις Ἡρακλῆς ἐξ ἀθανάτων τόξων θανασίμους ἀπέπεμπεν ὁἷστους καὶ οὐπὲρ ἂν στοχάσαιτο κατευστοχῶν ἦν, εἰ μόνον θελήσειε. Καὶ γὰρ καὶ ἐν ἄλλοις καιροῖς, ὅπηνίκα καιρὸς ἀγῶνος καὶ μάχης παρῆν, ὄντινα καὶ σκοπὸν ἔθετο, εὐθὺς οὐκ ἄστοχον ἔβαλλε, καὶ ᾧ ἂν μέρει ἐπετοξάσατο, κατ' ἐκείνου τοῦ μέρους εὐθὺς ἐτίτρωσκεν αἰεί. Οὕτως ἰσχυρὸν ἔτεινε τόξον ἐκεῖνος καὶ βέλος ἠφίει ὀξύτατον, κὰν τῇ τοξείᾳ δὲ καὶ ὑπὲρ τὸν Τεύκρον αὐτὸν καὶ τοὺς Αἴαντας φαινόμενος. Ἀλλὰ καίπερ τοιοῦτος ὢν δεδιὼς τὸ τῆς αὐτῆς ἡμέρας αἰδέσιμον καὶ τὴν τοῦ αὐτοκράτορος παραγγελίαν ἐγκάρδιον ἔχων ἔτεινε μὲν τόξον ἰταμῶς τούτους καὶ ἀλόγως τοῖς τείχεσι πελάζοντας ὀρῶν καὶ ἀσπίσι καὶ κυνέῃ εἰς τοὺς περιφράττοντας καὶ τὸ βέλος ἐτίθετο τῇ νευρᾷ, ἀλλ' ὅμως ἄστοχα θέλων ἔβαλλεν, ὅπου μὲν εἴσω πέμπων, ὅπου δὲ καὶ ὑπερπέμπων. 10.9.9 Κὰν δὲ διὰ τὴν ἐνεστῶσαν ἡμέραν ὑπεστέλλετο εὐστόχως κατὰ τῶν Λατίνων βαλεῖν, ἀλλ' ἐπεὶ Λατίνος τις ἰταμὸς καὶ ἀναίσχυντος οὐ μόνον κατὰ τῶν ἄνωθεν ἰσταμένων πυκνοὺς ἐξέπεμπεν ὁἷστους, ἀλλὰ καὶ τῇ ἰδίᾳ διαλέκτῳ πολλὰ φωνῶν ὑβρίζειν ἐδόκει, τίνει μὲν κατ' αὐτοῦ ὁ Καῖσαρ τὸ τόξον· τοῦ δ' οὐχ ἄλιον βέλος ἔκθορε χειρός, ἀλλὰ διέτρησε μὲν τὸν θυρεόν, τὸν δὲ φορὶ δωτὸν θώρακα σὺν αὐτῷ διελὼν τῷ βραχίονι τῇ πλευρᾷ τὸ βέλος περιέπειρεν. Ὁ δ' εὐθὺς ἄφρονος ἔκειτο χαμᾶζε κατὰ τὸν ποιητὴν, φωνὴ δ' οὐρανὸν ἦκε τῶν μὲν ἐπαγαλ λομένων τῷ Καίσαρι, τῶν δὲ ἐπὶ τῷ πεπτωκότι ἀπολοφύρομένων. Καρτερῶς οὖν αὐθις τῶν τε ἱππέων ἐκεῖθεν μαχομένων τῶν τε ἐν τοῖς τείχεσιν ἰσταμένων βαρὺς καὶ δεινὸς ἐξ ἀμφοτέρων ἀνερριπίζετο πόλεμος. Ἐπιβαλὼν δ' αὐθις ὁ αὐτοκράτωρ τὰς ἰδίας δυνάμεις εἰς φυγὴν τὰς τῶν Λατίνων προὔτρεψατο φάλαγγας. 10.9.10 Τῇ δὲ μετ' αὐτὴν ἀπελθὼν ὁ Οὐβος συνεβούλευε τῷ Γοντοφρῇ τῷ τοῦ βασιλέως ὑπεῖξα θελήματι, εἰ μὴ καὶ δευτέραν βούλοιο τῆς τούτου περὶ τὰ πολεμικὰ ἐμπειρίας πείραν λαβεῖν, καὶ ὁμομοκένοι καθαρὰν πίστιν φυλάττειν αὐτῷ. Ὁ δὲ πολλὰ τοῦτον κατεμέμετο λέγων· «Σὺ ὡς βασιλεὺς τῆς ἰδίας ἐξεληλυθὼς χώρας μετὰ τοσούτου πλούτου καὶ

στρατεύματος νῦν ἐξ ὕψους τοσούτου εἰς δούλου τάξιν ἑαυτὸν συνήλασας· εἶτα ὥς μέγα τι κατωρθώκως κάμοι τοιαῦτα συμβουλευὼν ἤκεις;» Ὁ δέ· «Ἐχρῆν ἡμᾶς» ἔφη «ἐν ταῖς ἰδίαις προσμένειν χώραις καὶ τῶν ἀλλοτρίων ἀπέχεσθαι· ἐπεὶ δὲ μέχρις ὧδε κατήλθομεν τῆς τοῦ βασιλέως κηδεμονίας δεόμενοι, εἰ μὴ τοῖς αὐτοῦ πειθόμεθα λόγοις, οὐκ ἀγαθὰ ἡμῖν συμ βήσεται». Ὡς δὲ κενὸν τὸν Οὐβὸν ἐκεῖθεν ἐξέπεμψε, πληροφορηθεὶς ὁ βασιλεὺς καὶ τοὺς ὀπισθεν ἐρχομένους ἐγγίζειν ἤδη κόμητας, ἀποστείλας τῶν ἡγεμόνων ἐκκρίτους τινὰς μετὰ τῶν ὑπ’ αὐτοὺς δυνάμεων ἐπέσκηψεν αὐθις συμβουλευσάσθαι αὐτῷ καὶ καταναγκάσαι διαπερᾶσαι. Τούτους οἱ Λατῖνοι θεασάμενοι καὶ μὴδὲ μικρὸν ἀναμεί ναντες μήτε μὴν τὸ τί ἂν βούλοιντο ἐπερωτήσαντες πρὸς πολέμους καὶ μάχας ἐχώρουν. Πολέμου δὲ ἀναμεταξὺ συρ ραγέντος ἰσχυροῦ πίπτουσιν ἐξ ἑκατέρου μέρους ἱκανοί, τιτρώσκονται δὲ οἱ τοῦ αὐτοκράτορος, ὅποσοι ἀναισ χυντότερον αὐτῷ προσέβαλον. Ἐκθυμότερον δὲ τούτων μαχομένων τὰ νῶτα οἱ Λατῖνοι ὑπεῖχον. 10.9.11 Καὶ οὕτως ὁ Γοντοφρὲ μετ’ οὐ πολὺ τῷ τοῦ βασιλέως ἐστοίχει θελή ματι. Προσελθὼν οὖν τῷ βασιλεῖ ἐπωμόσατο ὄνπερ ἀπὴρ τεῖτο ὄρκον, ὥστε ὅποσας πόλεις καὶ χώρας ἢ φρούρια φθάσει κατασχεῖν ὑπὸ τὴν βασιλείαν Ῥωμαίων τὸ πρῶτον τελοῦντα, πρὸς τὸν ἐπ’ αὐτῷ τούτῳ παρὰ τοῦ βασιλέως ἀποστελλόμενον ἀρχηγὸν παραδιδόναι. Ταῦτ’ οὖν ἐπομοσά μενος χρήματά τε ἱκανὰ λαβὼν ὁμέστιός τε καὶ ὁμοτράπε ζος αὐτῷ γεγονώς καὶ δαψιλῶς εὐωχηθεὶς διαπεράσας κατὰ τὸν Πελεκάνον ηἰλίσσατο. Ὁ δὲ βασιλεὺς τηνικαῦτα ἐπέσκηψε δαψιλεῖς πανηγύρεις ἐξάγειν αὐτοῖς.

10.10.1 Κατόπιν δὲ τούτου ἐφθακῶς καὶ ὁ Ῥαοὺλ καλούμενος κόμης μετὰ πεντεκαίδεκα χιλιάδων ἱππέων τε καὶ πεζῶν καὶ κατὰ τὴν Προποντίδα περὶ τὴν καλουμένην μονὴν τοῦ Πατριάρχου σκηνώσας μετὰ τῶν ὑπ’ αὐτὸν κομήτων τοὺς λοιποὺς μέχρις αὐτοῦ Σωσθενίου κατέθετο. Ὡς δὲ καὶ αὐτὸς τὰ αὐτὰ τῷ Γοντοφρὲ φρονῶν ἀνεβάλλετο τέως τὴν τῶν ὀπισθεν ἐρχομένων ἀπεκδεχόμενος ἔλευσιν, ὁ βασιλεὺς στοχαζόμενος τοῦ μέλλοντος ἐδεδίει τὴν τοῦ των ἄφιξιν καὶ αὐτῶν ὅλη χειρὶ καὶ γνώμῃ τὴν διαπε ραίωσιν ἐπέσπευδεν. Ἀποστείλας τοίνυν τὸν Ὡπον μετεκαλεῖτο (εὐγενὴς δὲ οὗτος φρονήσει καὶ τῇ περὶ τὰ στρατιωτικὰ ἐμπειρία μὴδενὸς ἀποδένει) καὶ ἐπειδὴ παρῆν, μεθ’ ἐτέρων γενναίων ἀνδρῶν διὰ τῆς ἡλείρου πρὸς αὐτὸν ἐξέπεμψε παρακελευσάμενος καταναγκάσαι τούτου τὴν διαπεραιώσιν. Ἐπεὶ δὲ τοῦτον ἑώρα τῷ βασιλικῷ μηδαμῶς ὑπέικοντα προστάγματι, ἀλλ’ ἀναισχυντοῦντα

καὶ πολλὰ κατὰ τοῦ βασιλέως φρουαττόμενον, ὀπλισάμενος παρετά ξατο μορμολυττόμενος τάχα τὸν βάρβαρον καὶ διὰ τοῦτο οἰόμενος πείσειν αὐτὸν πρὸς τὴν περαίαν διαπλώσασθαι. Ὁ δὲ θᾶπτον ἢ λόγος μετὰ τῶν συνόντων αὐτῷ Κελτῶν παραταξάμενος ὡς λέων ἐχάρη μεγάλῳ ἐπὶ σώματι κύρσας καὶ τηνικαῦτα μετὰ τοῦ Ὡπου μέγαν συνίστησι πόλεμον. 10.10.2 Καταλαβὼν δὲ καὶ ὁ Πηγάσιος διαπόντιος ἐφ' ᾧ τοῦ τοὺς διαπερᾶν καὶ θεασάμενος τὴν κατὰ τὴν ἡπειρον μάχην καὶ τοὺς Κελτοὺς ἰταμώτερον τῷ ῥωμαϊκῷ στρατεύματι προσβάλλοντας τῶν νηῶν ἐξεληλυθὼς ἐξ ὀπισθίων προσβάλλει καὶ αὐτὸς τοῖς Κελτοῖς. Ἀναιροῦνται τοίνυν τηνικαῦτα πολλοί· πλεῖστοι δὲ καὶ τιτρώσκονται. Καὶ οὕτως οἱ σωθέντες ἀνακαλοῦνται τὴν διαπεραίωσιν. Ὁ δὲ βασιλεύς, μηχανικώτατος ὢν ἀνὴρ, σκεψάμενος μὴ τῷ Γοντοφρῇ ἐνωθέντες καὶ τὰ συμβάντα τούτοις ἀφηγησάμενοι τοῦτον κατ' αὐτοῦ ἐρεθίσωσι, τὴν αἴτησιν τούτων ἀσμένως δεξάμενος ἐν πλοίοις τούτους ἐνήσι καὶ διαποντίους πρὸς τὸν τοῦ Σωτήρος τάφον ἐκπέμπει, τοῦτο καὶ αὐτῶν ἐξαιτησαμένων. Ἀποστέλλει δὲ καὶ πρὸς τοὺς ἐλπιζομένους κόμητας καὶ φιλοφροσύνης μηνύει ῥήματα χρηστὰς αὐτοῖς ἐλπίδας διδούς. Οἱ καὶ καταλαβόντες πᾶν τὸ προσταττόμενον προθύμως ἐπλήρουν. 10.10.3 Τοιαῦτα μὲν οὖν καὶ τὰ τοῦ κόμητος Ῥαούλ· ἀναριθμήτου δὲ καὶ ἐτέρου πλήθους ὀπισθεν ἐρχομένου συμμίγην ἐξ ἀπασῶν μικροῦ τῶν Κελτικῶν χωρῶν συνειλεγμένου μετὰ τῶν ἀγόντων αὐτοὺς ἡγεμόνων, ῥηγῶν τε καὶ δουκῶν καὶ κομήτων καὶ αὐτῶν ἐπὶ σκόπων, ἀποστέλλων ὁ αὐτοκράτωρ φιλοφρόνως αὐτοὺς ὑπεδέχετο καὶ ἐπιεικείας ἐξέπεμπε λόγους, ὁποῖος ἐκεῖνος δεινὸς τὸ μέλλον προμηθεύσασθαι καὶ προαρπάσαι τὸ συμφέρον. Ἐπισκίπτει δὲ καὶ τὰ ζωαρκῇ τούτοις ἐρχομένοις ἐπιχορηγεῖν τοῖς ἐπ' αὐτῷ τούτῳ τεταγμένοις, ὡς μὴ λαβὴν αὐτοὺς τὸ παράπαν ἐσχηκέναι μηδ' ἐξ οἷας οὖν αἰτίας. Οἱ δὲ πρὸς τὴν μεγαλόπολιν ἠπείγοντο. Τάχα δὲ εἶπέ τις οὐρανοῦ ἀστέρας εἶναι τούτους ἢ ψάμμον παρὰ τῷ χεῖλει τῆς θαλάττης ἐκκεχυμένην. Ἦσαν γὰρ ὅσα φύλλα καὶ ἄνθηα γίνεται ὥρη καθ' Ὁμηρον τῇ Κωνσταντίνου πελάζειν ἤδη κατεπειγόμενοι. 10.10.4 Τὰς δὲ τῶν ἡγεμόνων κλήσεις καὶ προθυμουμένη περ ἐξειπεῖν οὐ βούλομαι. Ναρκᾷ γάρ μοι ὁ λόγος τὸ μὲν τι βαρβαρικὰς φωνὰς ἀπαγγέλλειν ἀδυνατούσῃ διὰ τὸ ἀναρθρον, τὸ δέ τι καὶ πρὸς τὸ πλῆθος ἐκείνων ἀποβλεπούσῃ. Καὶ ἵνα τί τοσούτου πλήθους κλήσεις ἀπαριθμεῖσθαι πειρώμεθα, οὐς καὶ οἱ τότε παρόντες ἀκηδίας ἐπληροῦντο ὀρώντες; Ὡς οὖν τὴν μεγαλόπολιν ἤδη κατέλαβον, κατατίθενται τὰ τούτων στρατεύματα ἐπισκίψει τοῦ αὐτοκράτορος ἀγχοῦ τῆς μονῆς Κοσμιδίου καὶ

μέχρις αὐτοῦ διήκοντα Ἱεροῦ. 10.10.5 Οὐκ ἐννέα δὲ κήρυκες, καθάπερ ποτὲ τὸ Ἑλληνικόν, τούτους βοόωντες ἐρήτυον, ἀλλ' ἱκανοὶ καὶ γενναῖοι ὀπλίται οἱ τούτοις ἔφε πόμενοι τοῖς τοῦ αὐτοκράτορος κελεύσμασιν ὑπέειπεν ἀνέπειθον. Τούτους δὲ ὁ βασιλεὺς βουλόμενος ὑπὸ τὸν τοῦ Γοντοφρέ συνελάσσαι ὄρκον διηρημένως προσεκαλεῖτο ἰδίᾳ προσομιλῶν, ἅττα καὶ βούλοιο, καὶ τοῖς εὐγνωμονεστέροις χρώμενος μεσασταῖς τῶν ἀπειθεστέρων. Ἐπεὶ δ' οὐκ ἐπεὶ θοντο τὴν τοῦ Βαϊμούντου караδοκοῦντες ἔλευσιν, ἀλλὰ ποικίλους τρόπους εὐρίσκοντες ἐξαίτησεων ἄλλα τινὰ προσαπαιτοῦντες ἦσαν, ὁ βασιλεὺς τὸ παρ' αὐτῶν προτι θέμενον ῥᾶστα διαλύων καὶ παντοίως τούτους μετελθὼν συνήλασεν εἰς τὸν τοῦ Γοντοφρέ ὄρκον μεταπεμψάμενος καὶ αὐτὸν ἀπὸ τοῦ Πελεκάνου ἐπὶ τῷ παρεῖναι τοῦ ὄρκου τελουμένου διαπόντιον. 10.10.6 Πάντων οὖν συνεληλυθότων καὶ αὐτοῦ δὴ τοῦ Γοντοφρέ, ἐπεὶ καὶ ὁ ὄρκος ἤδη τετέλεστο ὑπὸ πάντων τῶν κομήτων, τολμήσας τις εὐγενὴς εἰς τὸν σκίμποδα τοῦ βασιλέως ἐκάθισεν. Ὁ δὲ βασιλεὺς ἠνείχετο τούτου μηδὲν τι φθεγξάμενος, πάλαι τὴν ἀγέρωχον τῶν Λατίνων φύσιν εἰδώς. Προσελθὼν δὲ ὁ κόμης Βαλδουῖνος καὶ ἀψάμενος αὐτοῦ τῆς χειρὸς ἠγειρεν ἐκεῖθεν καὶ πολλὰ καταμεμψάμενος ἔφη· «Οὐκ ἐξῆν σοι τοιοῦτον ἐνταῦθα ποιῆσαι δουλείαν τῷ βασιλεῖ καὶ ταῦτα ὑποσχο μένῳ. Οὐδὲ γὰρ ἔθιμον τοῖς βασιλεῦσι Ῥωμαίων συνέδρους ἔχειν τοὺς ὑπ' αὐτοῦς· δούλους δὲ ὁμότας τῆς αὐτοῦ βασιλείας γεγονότας χρῆ καὶ τὰ ἔθνη τῆς χώρας τηρεῖν». Ὁ δὲ πρὸς μὲν τὸν Βαλδουῖνον ἐφθέγγετο οὐδέν, δριμύτερον δὲ ἐνατενίσας τῷ βασιλεῖ πρὸς ἑαυτὸν τῇ οἰκείᾳ διαλέκτῳ λόγους τινὰς ἀπεφθέγγετο λέγων· «Ἴδε, ποῖος χωρίτης κάθηται μόνος παρισταμένων αὐτῷ τοιούτων ἡγεμόνων». 10.10.7 Οὐδ' ἡ κίνησις τῶν χειλέων τοῦ Λατίνου τὸν βασιλέα διέλαθε· καλέσας δ' ἓνα τῶν τὴν λατινικὴν διάλεκτον μεθερμηνευόντων ἡρώτα περὶ τῶν λεχθέντων. Ἀκούσας δὲ τὰ παρ' αὐτοῦ ῥηθέντα οὐδὲν μὲν τέως πρὸς τὸν Λατῖνον εἰρήκει, ἐτήρει δ' ὅμως τὸν λόγον παρ' ἑαυτῷ. Συντασσομένων δὲ τῷ βασιλεῖ πάντων μετεκαλεῖτο τὸν ὑψηλόφρονα Λατῖνον ἐκεῖνον καὶ ἀναιδῆ καὶ ἐπυνθάνετο τίς τέ ἐστι καὶ ὅθεν ὥρμηται καὶ ἐκ ποίου γένους. Ὁ δὲ· «Φράγγος μὲν εἰμι καθαρός» ἔφη «τῶν εὐγενῶν· ἐν δὲ ἐπίσταμαι, ὅτι ἐν τριόδῳ τῆς χώρας ὅθεν αὐτὸς ὥρμηται, τέμενός ἐστι πάλαι οἰκοδομηθέν, ἐν ᾧ πᾶς ὁ προθυμούμενος μόνος πρὸς μόνον μάχην ἀναδήσασθαι εἰς μονομάχου τάξιν ἑαυτὸν καταστήσας προσερχόμενος βοήθειαν μὲν τὴν τοῦ θεοῦ ἐκεῖθεν αἰτεῖται, βραδύνει δὲ τὸν κατ' αὐτοῦ τολμήσαντα ἀπεκδεχόμενος. Καθ' ἣν τρίοδον ἐχρόνισα καὶ αὐτὸς σχολάζων

καὶ ζητῶν τὸν μετ' ἐμοῦ μαχεσόμενον· ὁ δὲ τοῦτο τολμήσων οὐδαμοῦ.» Ταῦτα ὁ βασιλεὺς ἀκηκοὺς ἔφη· «Εἰ πόλεμον τότε ζητῶν οὐχ εὗρες, πάρεστί σοι καιρὸς ὁ πολὺν σε πολέμων ἐμπλήσων· παρεγγυῶμαι δέ σοι, μήτε πρὸς οὐραγίαν μήτε πρὸς λοχαγίαν ἵστασθαι φάλαγγος, ἀλλὰ τὸ μέσον ἔχειν τῶν ἡμιλοχιτῶν· ἐπιστήμην γὰρ τῆς μεθόδου τῶν πολέμων τῶν Τούρκων ἐκ μακροῦ ἔσχηκα». Οὐκ αὐτῷ δὲ μόνῳ ταῦτα συνεβούλευεν, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις πᾶσιν ὅποσα τούτοις συναντήσιν ἔμελλεν ἀπερχομένοις κατὰ τὴν ὁδὸν προλέγων παρηγγυᾶτο μὴ ἀκρατῶς διώκειν, ὅπη νίκα τὴν νίκην αὐτοῖς κατὰ τῶν βαρβάρων δοίη Θεός, ἵνα μὴ τοῖς ἐνεδρεύουσι λοχαγοῖς περιπίπτοντες ἀναιρῶνται.

10.11.1 Ἀλλὰ ταῦτα μὲν τὰ κατὰ τὸν Γοντοφρὲ καὶ Ῥαοῦλ καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς συνεπομένους αὐτοῖς· ὁ δὲ γε Βαῖ μούντος μετὰ τῶν ἄλλων κομήτων καταλαβὼν τὸν Ἄπρων καὶ μήτ' ἐξ εὐγενῶν φύντα ἑαυτὸν ἐπιγινώσκων μήτε δυνά μεις πολλὰς συνεπαγόμενος δι' ἣν εἶχε σπάνιν τῶν χρημάτων, τὴν τοῦ αὐτοκράτορος βουλόμενος ἐπισπᾶσθαι εὖνοιαν, ἅμα δὲ καὶ συγκαλύψαι τὰ κατ' αὐτὸν ἐθέλων, μετὰ δέκα καὶ μόνων Κελτῶν προεξελθὼν τῶν ἄλλων κομῆ των ἔσπευσε καταλαβεῖν τὴν βασιλεύουσαν. Ὁ δὲ βασιλεὺς τὰς αὐτοῦ μηχανὰς γινώσκων καὶ τὸ ὕπουλον καὶ ἐνεδρευτικὸν αὐτοῦ ἦθος ἐκ μακροῦ ἐπιστάμενος ἔσπευσε πρὸ τοῦ καὶ τοὺς ἄλλους καταλαβεῖν κόμητας ὁμιλήσαι τε καὶ ἀκοῦσαι τῶν παρ' αὐτοῦ λεγομένων καὶ πείσαι πρὸ τῆς ἐκείνων ἀφίξεως διαπερᾶσαι, ἵνα μὴ ἐνωθεῖς μετ' αὐτῶν καταλαμβανόντων ἤδη καὶ τὰς ἐκείνων διαστρέψειε γνώμας. Εἰσελθόντι δὲ ἱλαρὸν εὐθὺς ἐνατενίσας τὰ κατὰ τὴν ὁδοὶ πορίαν ἐπυνθάνετο καὶ ὅπου τοὺς κόμητας κατέλιπε. 10.11.2 Τοῦ δὲ ἅπαντα διασαφίσαντος αὐτῷ, ὡς εἶχε γνώμης, ἀστεῖζόμενος ὁ βασιλεὺς καὶ τῶν κατὰ τὸ Δυρράχιον καὶ τὴν Λάρισσαν τετολμημένων παρ' αὐτοῦ ἀναμινήσκει τηνικαῦτα καὶ τῆς ἐχθρας ἐκείνης. Ὁ δὲ πρὸς αὐτὸν ἔλε γεν ὡς «Ἐγώ γε κἂν ἐχθρὸς κἂν πολέμιος τότε ἦν, ἀλλὰ νῦν αὐτόμολος ἦκω φίλος τῆς σῆς βασιλείας». Ὁ δὲ αὐτοκράτωρ διὰ πολλῶν μετελθὼν αὐτὸν καὶ ἀκροθιγῶς πῶς ἀποπειράσας τὸν αὐτοῦ λογισμὸν, ἐπεὶ διέγνω κατανεύσοντα τοῦτον ὅρκια πιστὰ δοῦναι πρὸς αὐτὸν ἔφη· «Τὰ νῦν μὲν κεκοπιακότα σε ἀπὸ τῆς ὁδοιπορίας χρή ἀπελθόντα διὰ νῆα παύσασθαι, ἐς νέωτα δὲ περὶ ὧν βουλόμεθα ὁμιλήσομεν». 10.11.3 Ἀπελθόντι οὖν εἰς τὸ Κοσμίδιον, οὐπὲρ τὰ τῆς οἰκίας αὐτῷ προηυτρέπιστο, τράπεζα τούτῳ παρατίθεται δαψιλῆς παντοίων ὄψων καὶ

έδεσμάτων μεστή. Εἶτα καὶ ὦμὰ κρέα χερσαίων τε καὶ πτηνῶν ζώων προσενεγκόντες οἱ ὄψο ποιοὶ ἔφασαν· «Ἡμῖν μὲν τὰ ὄψα, ὥς ὀρᾷς, ἠϋτρέπιστα κατὰ τὸ σύνηθες· εἰ δὲ μὴ ἄρεστά σοι ταῦτα, ἰδοὺ καὶ ὦμὰ καὶ κατασκευασθήτωσαν καθά γε βούλει». Οὕτω γὰρ παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος κατασκευάσαι τε καὶ εἰπεῖν ἐντεταλ μένον αὐτοῖς ἦν. Καὶ γὰρ ὅποῖος ἐκεῖνος δεινὸς ἦθους καταστοχάσασθαι ἀνδρὸς, δεινὸς εἰς καρδίαν βάψαι καὶ λογισμοὺς θηρᾶσαι ἀνθρώπου, τὸ τοῦ ἀνδρὸς ἐπιστάμενος δύσνουν καὶ κακότηδες ἐστοχάσατο τοῦ ὄντος. Ἴν' οὖν μὴ ὑποψίαν τινὰ κατ' αὐτοῦ σχοίη, καὶ τὰ ὦμὰ κρέα ἐν ταῦτῳ προσενεχθῆναι αὐτῷ προσέταξε διαλύων τάχα τὴν ὑποψίαν. Οὐκ ἦστόχει δὲ τοῦ σκοποῦ. 10.11.4 Ὁ γὰρ δεινὸς Βαῖ μοῦντος τῶν μὲν ὄψων οὐ μόνον ἀπογεύσασθαι ὅλως, ἀλλ' οὐδ' ἄκροις δακτύλοις προσπαῦσαι ἠνέσχετο, ἀλλ' ἀπώσατό τ' εὐθὺς καὶ μηδενί τι τῆς ὑποδραμούσης αὐτῷ ὑπονοίας ἐμφήνας τοῖς παρεστῶσι πάντα διένειμε, τῷ μὲν φαινο μένῳ φιλοφρονεῖσθαι τούτους ὑποκρινόμενος, τῇ δ' ἄλη θείᾳ, εἴ τις καλῶς σκοποίη, θανάτου κρατῆρα κεράσας αὐτοῖς. Οὐδὲ τὸν δόλον ἐπέκρυπτε, τοσοῦτον καταφρονη τικῶς περὶ τοὺς ὑπ' αὐτὸν διέκειτο. Τὰ μέντοι ὦμὰ κρέατα κατὰ τὸ ἔθος τῆς ἐνεγκαμένης τοῖς ἰδίους ὀψοποιοῖς κατασκευάσαι ἐπέταττε. Τῇ μετ' αὐτὴν δὲ τοὺς τὰ ὄψα ἐκεῖνα ἐδηδοκότας ἐπυνθάνετο ὅπως αὐτοὺς διέθεντο. Τῶν δὲ «Καὶ λίαν καλῶς» εἰρηκότων καὶ ὥς μηδὲ τῆς τυχούσης αἰσθῆσθαι βλάβης, ἀποκαλύψας αὐτοῖς τὸ ἀπόρρητον ἔφη ὥς «Ἔγωγε, μεμνημένος τῶν μετ' αὐτοῦ πολέμων καὶ τῆς μάχης ἐκείνης, ἐδεδίειν μὴ τὸν ἐμὸν ἴσως ἐξαρτύσῃ θάνα τον, θανάσιμόν τι φάρμακον τοῖς ὄψοις ἐπεμβαλὼν». Τοιαῦτα μὲν τὰ τοῦ Βαῖμούντου· ἐγὼ δ' οὔποτε πονηρὸν ἐθεασάμην μὴ τοῦ ὀρθῶς τι ποιεῖν πόρρῳ που ἐν πᾶσι λόγοις καὶ πρακτέοις θέοντα· ὀπηνίκα γάρ τις τῆς μεσὸ τητος ἐκσταίη, πρὸς ὁπότερον ἂν τῶν ἄκρων νεύσειε, πόρ ρωθεν τῆς ἀρετῆς ἔστηκε. 10.11.5 Μεταπεμπάμενος οὖν τὸν Βαῖμούντον ὁ βασιλεὺς τὸν συνήθη τοῖς Λατίνοις καὶ ἐξ αὐτοῦ ἐζήτει ὄρκον. Ὁ δὲ τὰ ἑαυτοῦ ἐπιστάμενος καὶ ὅτι οὔτε ἐκ προγόνων περιφανῶν ἐγγεγόνει οὔτε χρημάτων εὐπορίαν εἶχε καὶ διὰ τοῦτο οὐδὲ δυνάμεις πολλὰς, ἀλλὰ μετρίους πάννυ τοὺς συνεπομένους αὐτῷ Κελτούς, καὶ ἄλλως δὲ φύσει ἐπίορκος ὢν, μάλα προθύμως τῷ τοῦ αὐτοκράτορος ὑπεῖξε θελήματι. Κᾷθ' οὕτως ὁ βασιλεὺς περὶ τὰ βασίλεια οἰκίσκον τινὰ ἀφορίσας εἰς τοῦδαφος κατέστρωσε παντοῖον εἶδος χρημάτων, ... καὶ ἀμφίων χαράγματός τε χρυσίου καὶ ἀργύρου καὶ τῆς κατωτέρω ὕλης τοσοῦτον πλη ρώσας τὸ οἶκημα, ὥς μηδὲ βαδίζειν δύνασθαί τινα τῷ πλήθει

τούτων συμποδιζόμενον. Τῷ δὲ μέλλοντι ὑποδεῖξαι ταῦτα τῷ Βαϊμόυντῳ ἐπέταττεν ἀθρόον τὰς πύλας ἀναπε τάσαι. Ὁ δὲ ἐπὶ τῇ τούτων θέᾳ ἐκπλαγείς φησιν· «Εἰ τοσαῦτά μοι προσῇν χρήματα, πολλῶν ἂν χωρῶν κύριος πάλοι ἐγγόνειν αὐτός». Καὶ ὅς· «Ταῦτά σοι τὴν σήμερον ἀποχαρίζεται ἅπαντα ὁ βασιλεύς». 10.11.6 Ὁ δὲ περιχαρῶς ταῦτα δεξάμενος καὶ εὐχαριστήσας ἀπῆι ἀναπαυθησόμενος οὗ κατέλυσεν. Ἀποκομισθέντων δὲ τούτων αὐτῷ, μεταβαλὼν ὁ πρὶν τεθναμακῶς ἔφη· «Οὐδέποτε τοιαύτην ἀτιμίαν ἔσεσθαι μοι ἀπὸ τοῦ βασιλέως ἤλπισα· λαβόντες οὖν ταῦτα ἀπαγάγετε τῷ πέμψαντι». Ὁ δὲ βασιλεὺς τὸ φύσει παλίμβουλون τῶν Λατίνων γινώσκων τὸν δημῶδη λόγον ἀντέφησε· «Κακὸν πρᾶγμα πρὸς τὸν ἴδιον ἐπανερ χέσθω αὐθέντην». Τοῦτο ὁ Βαϊμόυντος ἀκούσας καὶ τοὺς ἀποκομίσαντας ἐπιμελῶς ἀναζητοῦντας αὐθις αὐτὰ ὀρῶν μεταβαλὼν ὁ πρὶν ἀποπεμπόμενος ταῦτα καὶ ἀχθόμενος ἐπὶ τούτοις ἰλαρὸν βλέμμα τοῖς ἀποκομισταῖς ἐδείκνυ καθάπερ τις πολύπους μετασχηματιζόμενος ἐν βραχεῖ. Φύσει μὲν γὰρ ἦν ὁ ἀνὴρ πονηρὸς καὶ ὀξὺς πρὸς τὰ συμπίπτοντα, πονηρία καὶ ἀνδρεία τοσοῦτον ὑπερέχων ἀπὸν τῶν τότε διερχομένων Λατίνων, ὅποσον δυνάμεσσι τε καὶ χρήμασιν ἡττητο· ἀλλὰ καὶ ὥς πάντων ἐκράτει κακεν τρεχείας περιουσία, τὸ δὲ παλίμβουλون ὡς φυσικόν τι τῶν Λατίνων παρακολούθημα παρείπετο καὶ αὐτῷ. Τὰ γοῦν χρήματα ὁ ἀπωθούμενος περιχαρῶς τηνικαῦτα ἐλάμβανε. 10.11.7 Δύσνους γὰρ ὦν τὴν γνώμην, ἐπεὶ μηδὲ χώραν ὅλως κεκτημένος τῆς ἐνεγκαμένης ἐξῆι τῷ μὲν φαινομένῳ χάριν τῆς τοῦ ἀγίου τάφου προσκυνήσεως, τῇ δ' ἀληθείᾳ ἀρχὴν ἑαυτῷ περιποιήσασθαι προμηθεύόμενος καὶ μᾶλλον, εἰ γένοιτό οἱ, καὶ αὐτῆς τῆς βασιλείας Ῥωμαίων ἐπιδρά ξασθαι χρωμένῳ ταῖς τοῦ πατρὸς ὑποθημοσύναις· καὶ πάντα κάλων τὸ τοῦ λόγου κινοῦντι, πολλῶν ἐδεῖτο χρημάτων. Ὁ δὲ αὐτοκράτωρ τὸ δύσνουν καὶ κακότηδες αὐτοῦ ἐπιστάμενος ἔσπευδε τὰ συναιρόμενα πρὸς τοὺς ὑποτυφομένους αὐτῷ λογισμοὺς εὐφυῶς περαιοῖν. Διὸ καὶ τὸ δομεστικάτον αἰτούμενος τῆς ἀνατολῆς οὐκ ἔτυχε τῆς αἰτήσεως πρὸς Κρήτα κρητίζων. Δεδιώς γὰρ ὁ βασιλεὺς, μὴ ἐξουσίας δραξάμενος καὶ δι' αὐτῆς δουλαγωγήσας τοὺς κόμητας ἅπαντας ραδίως περιάγοι τοῦ λοιποῦ, ὅπη βουλη τὸν αὐτῷ ἐστί, μὴ θέλων τε τὸν Βαϊμόυντον ὑπονοῆσαι ὅλως ὅτι ἤδη πεφώρεται, ἐλπίσιν χρησταῖς αὐτὸν ὑποσαίνων ἔφη· «Τούτου μὲν καιρὸς οὐπω πάρεστι, διὰ δὲ τῆς σῆς ἐνεργείας καὶ πίστεως μετ' οὐ πολὺ καὶ τοῦτο γενήσεται». 10.11.8 Ὁμιλήσας τοίνυν αὐτοῖς καὶ παντοίαις δωρεαῖς καὶ τιμαῖς φιλοφρονησάμενος τῇ μετ' αὐτὴν αὐτὸς ἐπὶ τοῦ βασιλικοῦ καθήστο θρόνου·

μεταπεμψάμενος δὲ αὐτόν τε τὸν Βαῖμοῦντον καὶ τοὺς κόμητας ἅπαντας περὶ τῶν κατὰ τὴν ὁδὸν αὐτοῖς συμβησομένων ὠμίλει βουλευόμενος τὰ συμφέροντα, ἀναδιδάσκων ἅμα καὶ αἷς εἰώθασιν οἱ Τοῦρκοι χρῆσθαι μεθοδεῖαις ἐν ταῖς μάχαις καὶ ὑποτιθέμενος ὅπως τε παρατάττεσθαι χρή καὶ λόχους καθιστᾶν καὶ μὴ ἐπὶ πολὺ διώκειν, ὁπηνίκα τούτοις οἱ Τοῦρκοι τὰ νῶτα διδόασιν. Καὶ οὕτως διὰ τε χρημάτων διὰ τε λόγων καταμαλάξας αὐτῶν τὸ ἄγριον καὶ τὰ συνοίσοντα ὑποθέμενος τὴν διαπεραιώσιν προὔτρεψατο. 10.11.9 Τὸν δέ γε Ἰσαγγέλην ἡγάπα διαφερόντως διὰ τε τὸ περιὸν αὐτῷ τοῦ φρονήματος καὶ τῆς ὑπολήψεως τὸ ἀνόθευτον καὶ τὸ τοῦ βίου καθαρὸν, γινώσκων ἅμα καὶ ὁπόσον αὐτῷ τῆς ἀληθείας μέλει μηδὲν ταύτης μηδέποτε προτιμωμένῳ· τοσοῦτον γὰρ ἁπάντων τῶν Λατίνων ἐν πᾶσι διέφερεν ὅσον ἀστέρων ἥλιος. Διὰ τοι τοῦτο παρακατέσχεν αὐτὸν τέως μεθ' ἑαυτοῦ. Ἀπάντων οὖν συνταξαμένων τῷ αὐτοκράτορι καὶ διὰ τοῦ τῆς Προποντίδος πορθμοῦ τὸ Δαμάλιον καταλαβόντων ἀναθεις τῆς ἐξ αὐτῶν ὀχλήσεως συχνάκις τὸν Ἰσαγγέλην μετεπέμπετο, ἀναδιδάσκων ἅμα καθαρώτερον τὰ κατὰ τὴν ὁδὸν συμβῆσθαι μέλλοντα τοῖς Λατίνοις, παρεγύμνου δὲ καὶ ἦν περὶ τῆς τῶν Φράγγων γνώμης εἶχεν ὑπόληψιν. Ταῦτα πολλάκις ἀποστοματίσας τῷ Ἰσαγγέλει καὶ τὰς τῆς ψυχῆς οἶον ὑπανοίξας αὐτῷ πύλας καὶ πάντα διατρανώσας ἐπέσκηψεν αἰεὶ πρὸς τὴν τοῦ Βαῖμοῦντου ἐγρηγορέναι κακίαν, ἵνα βουλόμενον παρασπονδῆσαι ἀπείργῃ τοῦτον τοῦ ἐγγχειρήματος καὶ διὰ πάσης μεθόδου διαλύῃ τὰς ἐκείνου μηχανάς. Ὁ δὲ πρὸς τὸν αὐτοκράτορά φησιν· «Ἐκ προγόνων καθάπερ τινὰ κληρὸν τὴν ἐπιπορκίαν καὶ τὸν δόλον ὁ Βαῖμοῦντος κεκτημένος, θαῦμα μέγιστον εἰ τὰ ὁμωμοσμένα διατηρήσειεν· ἐγὼγε δ' ὅμως ὥς ἐνὸν σπεύσω τὸ προσταχθὲν αἰεὶ ἀποπληροῦν». Καὶ συνταξάμενος τῷ αὐτοκράτορι ἄπεισιν ἐνωθησόμενος τῷ παντὶ στρατεύματι τῶν Κελτῶν. 10.11.10 Ὁ μέντοι αὐτοκράτωρ ἤθελε μὲν μετὰ τῶν Κελτῶν κατὰ τῶν βαρβάρων ἀπιέναι, ἐδεδίει δὲ τὸ αὐτῶν ἀναρὶθῆναι μὴτον πλῆθος. Δεῖν οὖν ἐλογίσατο τὸν Πελεκάνον καταλαβεῖν, ἵν' ἐγγύθεν Νικαίας ἐνδιατρίβων μανθάνοι μὲν τὰ τοῖς Κελτοῖς συμβαίνοντα, ἅμα δὲ καὶ τὰς τῶν Τούρκων ἔξωθεν ἐφόδους καὶ τὴν τῶν ἐντὸς Νικαίας κατάστασιν. Ἐν δεινῷ γὰρ ἐποιεῖτο εἰ μὴ τι στρατηγικὸν ἐν τῷ μεταξὺ καὶ αὐτὸς κατορθώσοι, καὶ διεσκοπεῖτο, ἵνα εἰ ἐπιτήδεια τὰ πράγματα εὐρήσει, αὐτὸς τὴν Νίκαιαν ἀνέλῃ καὶ μὴ παρὰ τῶν Κελτῶν αὐτὴν σχοίῃ κατὰ τὰ παρ' ἐκείνων ὁμωμοσμένα. Εἶχε δὲ τὴν βουλὴν ταύτην ὑποβρύχιον καὶ πᾶν ὅπερ ἂν ὠκονόμει καὶ τὴν αἰτίαν δι' ἣν γίνεται αὐτὸς καὶ μόνος ἡπίστατο

μόνῳ τῷ Βουτουμίτη τοῦτο ἐμπεπιστευ κὼς καὶ τοῦτον ἀποστείλας ἐφ' ᾧ ὑποποιεῖσθαι τοὺς ἐντὸς Νικαίας βαρβάρους διὰ παντοίων ὑποσχέσεων καὶ ἀπαθείας τελείας, ἐν μέρει δὲ καὶ ἀπειλούμενος τόσα καὶ τόσα πείσονται καὶ παρανάλωμα ξίφους γενέσθαι, εἰ παρὰ τῶν Κελτῶν ἄλῃεν, καὶ πάλαι τὸν Βουτουμίτην γινώσκων εὐνούστατον καὶ περὶ τὰ τοιαῦτα δραστήριον. Ταῦτα μὲν οὖν ἐξ ἀρχῆς τοῦτον παρηκολουθήκει τὸν τρόπον.

11.t.1 ΑΛΕΞΙΑΣ ΙΑ'

11.1.1 Ὁ δέ γε Βαϊμοῦντος καὶ πάντες οἱ κόμητες ἐνωθέντες, οὗ διαπλώσασθαι πρὸς τὴν Κιβωτὸν ἔμελλον, μετὰ τοῦ Γοντοφρέ τὴν τοῦ Ἰσαγγέλη προσέμενον ἄφιζιν. Πληθος δὲ ὄντες ἀναριθμητον, ἐπεὶ οὐκ ἠδύναντο αὐτοῦ που προσμένειν διὰ τὴν σπάνιν τῶν βοσκημάτων, εἰ καὶ τὴν τοῦ βασιλέως μετὰ τοῦ Ἰσαγγέλη ἀνέμενον ἄφιζιν, ἵνα κεῖθι συνταξάμενοι αὐτῷ τῆς πρὸς Νίκαιαν φερούσης ἄγωνται, διχῇ διαιρεθέντες οἱ μὲν διὰ τῆς Βιθυνῶν καὶ τῆς Νικο μηδείας πρὸς Νίκαιαν ἤλαυνον, οἱ δὲ τὸν τῆς Κιβωτοῦ διανηξάμενοι πορθμὸν ἐς ταὐτὸν συνεληλύθεσαν. Καὶ οὕτως τῇ Νικαίᾳ προσπελάσαντες τοὺς πύργους καὶ τὰς μεταξὺ κορτίνας σφίσιν αὐτοῖς διενείμαντο, κατὰ τάξεις τινὰς τὴν τειχομαχίαν ποιεῖν βουλευσάμενοι, ἵν' ἐντεῦθεν ἕτερος πρὸς ἕτερον ἐρίζοντες καρτερωτέραν τὴν πολιορκίαν ποιοῖντο· τὸ δὲ λάχος τοῦ Ἰσαγγέλη κενὸν ἔασαντες, τὴν ἐκείνου προσέμενον ἄφιζιν. Ἐν ταῦτῳ δὲ καὶ ὁ αὐτοκράτωρ τὸν Πελεκάνον κατέλαβε κατὰ νοῦν ἔχων τὴν Νίκαιαν, ὥς ὁ λόγος φθάσας ἐδήλωσεν. 11.1.2 Οἱ δὲ ἐντὸς Νικαίας βάρβαροι τὸν σουλτάνον πολλάκις εἰς τὴν σφῶν αὐτῶν ἀρωγὴν μετεπέμποντο. Ἐκεῖνου δ' ἔτι βραδύνοντος καὶ τῆς πολιορκίας ἐξ ἀνατολῆς ἡλίου μέχρι καὶ δύσεως αὐτῆς ἐν πολλαῖς ἡδη γινομένης ἡμέραις, ἐπεὶ ἐν στενῷ κομιδῇ τὰ κατ' αὐτοὺς ἐώρων, γνωσιμαχήσαντες βέλτιον προσεληλυθέναι τῷ βασιλεῖ ἢ παρὰ τῶν Κελτῶν ἄλῶναι ἐγνώκεσαν. Μετακαλοῦνται τοίνυν ἐπ' αὐτῷ τὸν Βουτουμίτην, τόσα καὶ τόσα ἀγαθὰ παρὰ τοῦ βασιλέως πείσεσθαι διὰ γραμμάτων συχῶν πολλάκις αὐτοῖς ἐπαγγελλούμενον, εἰ τὴν Νίκαιαν αὐτῷ παραδοῖεν. Ὁ δὲ τὰς τοῦ βασιλέως φιλοφροσύνας καθαρώτερον ἀπαγγείλας καὶ τὰς ἐγγράφους ὑποσχέσεις ὑποδείξας, εἰ τὸ κάστρον αὐτῷ παραδοῖεν, ἀσμένως δέχεται παρὰ τῶν Τούρκων ἀπειρηκότων ἡδη πρὸς τοσαῦτα πλήθῃ ἀντικαθίστασθαι καὶ βέλτιον λογιζομένων τῷ βασιλεῖ τὴν πόλιν αὐθαιρέτως

παραδοῦναι καὶ χρημάτων καὶ τιμῆς μετασχεῖν ἢ ξίφους παρανάλωμα γενέσθαι. 11.1.3 Οὕτω τρίτην ἡμέραν ὁ Βουτουμίτης ἐντὸς εἶχε καὶ ὁ Ἰσαγγέλης καταλαβὼν ἀποπειρᾶσθαι τοῦ τείχους δι' ὧν ἡτοίμαζεν ἐλεπόλεων ἔσπευδεν. Ἐν τῷ μεταξὺ δὲ φήμη τις αὐτοὺς καταλαμβάνει τὴν τοῦ σουλτάνου ἔλευσιν μηνύουσα. Τοῦτο οἱ Τοῦρκοι μεμαθηκότες καὶ τεθαρρηκότες τὸν Βουτουμίτην παραχρῆμα ἐξέωσαν. Ὁ δὲ σουλτάνος μέρος τοῦ στρατοῦ ἀποδιελόμενος ἀπέστειλε σκευομένους τὴν τοῦ Ἰσαγγέλη ἔφοδον παραγγεῖλας ὥς, εἴ τισι τῶν Κελτῶν ἐντύχοιεν, μὴ ἀναβαλέσθαι τὴν μετ' αὐτῶν μάχην. Θεασάμενοι δὲ πόρρωθεν τούτους οἱ τοῦ Ἰσαγγέλη ξυμμίγνυνται. Ἀλλὰ καὶ οἱ λοιποὶ κόμητες καὶ αὐτὸς ὁ Βαῖ μούντος, τὴν τουτωνὶ τῶν βαρβάρων ἐνωτισθέντες ἔφοδον, ἐξ ἐκάστης κομητοῦρας ἀνὰ διακοσίους διελόμενοι καὶ εἰς πολὺ πλῆθος ξυμποσώσαντες παραχρῆμα εἰς ἀρωγὴν τῶν τοῦ Ἰσαγγέλη πέμπουσιν· ἐφθακότες δὲ μέχρις ἐσπέρας τοὺς βαρβάρους ἐδίωκον. 11.1.4 Ὁ δὲ σουλτάνος οὐδαμῶς ἐπὶ τούτοις ἀναπεπτώκει, ἀλλ' αὐγαζούσης ἡμέρας ὀπλί ζεταὶ καὶ πανσυδὶ τὴν ἔξω τειχῶν Νικαίας πεδιάδα κατεῖ λήφει. Καὶ οἱ Κελτοί, αἰσθόμενοι τῆς τούτου παρουσίας, καρτερῶς ὀπλισάμενοι καθαπερεὶ λέοντες κατ' αὐτῶν ἵενται. Καὶ συρρήγνυνται τηνικαῦτα πόλεμος βαρὺς καὶ δεινός. Ἐν ἴσῃ δὲ μοίρᾳ τῆς μάχης ἀμφοτέροις ἱσταμένης τοῖς μέρεσι δι' ὅλης ἡμέρας, ἐπεὶ ὁ ἥλιος ἐπὶ κνέφας ἦλθε, τρέπονται οἱ Τοῦρκοι τῆς νυκτὸς αὐτοῖς διαιτησάσης τὴν μάχην. Πίπτουσι μὲν οὖν ἐξ ἐκατέρων πολλοί, κτείνονται δὲ οὐχ ἥττονες, τιτρώσκονται δὲ οἱ πλείους. 11.1.5 Καὶ λαμπρὰν τὴν νίκην ἀράμενοι οἱ Κελτοί, πολλῶν δὲ καὶ κεφαλὰς τοῖς δόρασι περιτείραντες ἐπανέρχονται καθὰ περὶ σημαίας ταύτας φέροντες, ἦν' οὕτω πόρρωθεν τὸ γεγονός διαγνόντες οἱ βάρβαροι καὶ τὴν ἐκ πρώτης βαλβίδος ἦτταν δειλιάσαντες τῆς συντόνου μάχης ἀποστήσονται. Τοιαῦτα μὲν οὖν οἱ Λατῖνοι πεπράχασί τε καὶ διελογίσαντο· ὁ δὲ σουλτάνος, τὰ ἄπειρα τούτων θεασάμενος πλήθη καὶ τὴν ἀκάθεκτον τόλμαν ἐξ αὐτῆς προσβολῆς ἐγνωκώς, τοῖς ἐντὸς Νικαίας Τούρκοις τὸ ἐνδόσιμον δίδωσι· «Πράσσετε τοῦ λοιποῦ, λέγων, πᾶν ὅπερ βέλτιον κρίνετε». Ἦδει γὰρ πρὸ καιροῦ τῷ βασιλεῖ μᾶλλον προαιρουμένους παραδοῦναι τὴν πόλιν ἢ παρὰ τῶν Κελτῶν ἄλῶναι. 11.1.6 Ὁ δέ γε Ἰσαγγέλης, τοῦ προκειμένου ἐχόμενος ἔργου, μόσυνα κυκλοτερῆ τεκτινάμενος καὶ ἐξ ἐκάτερου μέρους βύρσας αὐτὸν περιστείλας, κατὰ δὲ τὸ μέσον λύγους διαπλέξας καὶ πάντοθεν κατοχυρώσας τῇ πλευρᾷ προσεπέλασε τοῦ καλουμένου Γονάτου πύργου. Ὅς τὴν ἐπωνυμίαν ἐκληρώσατο πάλαι, ὀπηνίκα Μανουὴλ ἐκεῖνος, ὁ τοῦ προβεβασιλευκότος Ἰσαακίου τοῦ Κομνηνοῦ

πατήρ καὶ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Ἰωάννου τοῦ πρὸς πατρός ἐμοῦ πάππου, στρατηγὸς αὐτοκράτωρ τῆς ἐφ' ἧς ἀπάσης παρὰ τοῦ τότε βασιλεύοντος Βασιλείου προὔβηλτο ἐφ' ᾧ τὴν μετὰ τοῦ Σκληροῦ ἔχθραν διαλῦσαι ἢ χειρὶ πρὸς τοῦτον ἀντικαταστάς ἢ γνώμῃ εἰς εἰρηνικὰς σπονδὰς τοῦτον συνελάσας. Ἐπεὶ δ' ὁ Σκληρὸς μαχιμώτατος ὢν καὶ αἵμασι χαίρων ἀεὶ τὴν μάχην τῆς εἰρήνης μᾶλλον ἡσπάσατο, πολέμων μεγάλων καθ' ἐκάστην συρρηγνυμένων, ὥς τοῦ Σκληροῦ μὴ μόνον τὴν εἰρήνην μὴ θέλοντος, ἀλλὰ καὶ δι' ἐλεπόλεων γενναίως ἀγωνιζομένου τὴν Νίκαιαν ἐλεῖν καὶ καταρράξαντος τὰ τείχη, τοῦ πλείονος μέρους τοῦ πύργου ποδοκοπηθέντος κάτωθεν συνέβη σάξαι τὸν πύργον, ὥς ἐπὶ γόνυ δοκεῖν ἐπικλιθῆναι κακ' αὐτοῦ τῆς τοιαύτης μετεἰλη χένοι προσηγορίας. 11.1.7 Οὕτω μὲν οὖν τὰ κατὰ τὸν Γονά την παρηκολουθήκει· ὁ δὲ Ἰσαγγέλης τὸν ἤδη ῥηθέντα μόσυνα ἐμπείρως πάνυ κατασκευάσας, ὃν οἱ πλείονα ἐμπειρίαν τῶν μηχανικῶν κεκτημένοι χελώνην κατονο μάζουσιν, ἐντὸς τούτου ἄνδρας ὀπλοφόρους τειχεσιπλήτας εἰσῆξε καὶ ἐτέρους τοὺς τὸν πύργον κάτωθεν κατασεῖειν διὰ σιδήρων εἰδότας ἐφ' ᾧ τοὺς μὲν πρὸς τοὺς ἄνωθεν τοῦ τείχους μάχεσθαι, τοὺς δὲ ἐκεχειρίαν ἔχειν ἐντεῦθεν τὸν πύργον διορῦττειν. Οἱ καὶ κορμούς ξύλων εἰσῆγον ἀντὶ τῶν ἐξαγομένων λίθων· μέχρι δὲ τῆς ἐντὸς ἐπιφανείας ἐφθα κότες, ὥς καὶ αὐγὴν τινα ἐκεῖθεν εἰσιοῦσαν θεάσασθαι, πῦρ ἐμβαλόντες ἐνέπρησαν τοὺς κορμούς. Τούτων δὲ ἐκτεφρωθέντων συνέβη τὸν Γονάτην ἐπὶ πλέον κλιθῆναι, ὥς μὴ ἀπολωλέναι τὴν κλῆσιν. Ἐμβόλοις δὲ καὶ οἰκήμασι τὸ ἐπίλοιπον περιζώσαντες τῶν τειχῶν καὶ τὸν ἐκτὸς τούτων διακειμένον τάφρον ὥς ἐν ῥιπῇ πληρώσαντες κόνεως, ὥς εἰς μίαν ἐπιφάνειαν συναφθῆναι ταῖς ἐφ' ἐκάτερα παρακειμέναις πεδιάσιν, ὥς ἐνὸν τῆς πολιορκίας εἶχοντο.

11.2.1 Ὁ δὲ βασιλεὺς, πολλὰ πολλάκις ἀκριβολογησάμενος καὶ διαγνοὺς ἀμήχανον εἶναι τὴν Νίκαιαν παρὰ τῶν Λατίνων ἄλῶναι, κἂν πάντα ὑπερέβαλλον ἀριθμόν, ἐν μέρει μὲν παντοῖα εἶδη ἐλεπόλεων κατασκευάσας καὶ τὰ πλείω τούτων οὐ κατὰ τοὺς τῶν μηχανικῶν τρόπους, ἀλλὰ καθ' ἐτέρους τινὰς λόγους αὐτῷ δοκοῦντας, ὃ καὶ θαῦμα πᾶσι παρῆιχε, τοῖς κόμησιν ἐκπέπομφεν· ἐκεῖνος δὲ μετὰ τῶν παρατυχόντων διαπεράσας, ὥς ἤδη φθάσας ὁ λόγος ἐδήλωσε, κατὰ τὸν Πελεκάνον διέτριβεν ἀγχοῦ τῶν Μεσαμπέλων, οὗ καὶ τέμενος ἐπ' ὀνόματι τοῦ μεγαλομάρτυρος Γεωργίου πάλαι ᾠκοδόμηται. 11.2.2 Ἦθελε μὲν οὖν οὕτως ὁ αὐτοκράτωρ μετὰ τῶν Λατίνων κατὰ τῶν ἀθέων συναπελθεῖν Τούρκων· ταλαντεύων δὲ τὴν

ὑπόθεσιν καὶ τὸ ἀπειροπληθὲς τοῦ φραγγικοῦ φοσσάτου ὡς πρὸς τὸ ῥωμαϊκὸν στράτευμα κατανοῶν ἀνυπέρβλητον καὶ τὴν παλίμβουλون τῶν Λατίνων γνώμην ἐκ μακροῦ ἐπιστάμενος ἀπέστη τοῦ ἐγχειρήματος. Οὐ διὰ τοῦτο δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ ἀβέβαιον ἐκείνων καὶ ἄπιστον προειδὼς Εὐρίπου δίκην μεταφερομένων ἐς τάναν τία πολλάκις τὰς τε γυναῖκας καὶ τὰ τέκνα ἐτοίμως ἐχόντων ὀβολοῦ ἐνὸς ἀπεμπολεῖν διὰ φιλοχρήματον γνώμην, τούτοις μὲν οὖν τοῖς λογισμοῖς ἑαυτὸν τῷ τότε ἀπεῖρξεν ὁ αὐτοκράτωρ τοῦ ἐγχειρήματος. Δεῖν δὲ ἔγνω μὴ συμπαρεῖναι μὲν τοῖς Κελτοῖς, τοσαύτην δὲ αὐτοῖς διδόναι ῥοπὴν ὁπόσῃ ἂν καὶ παρών. 11.2.3 Τὸ γοῦν ἐρυμνὸν τατον τῶν τῆς Νικαίας τειχῶν γινώσκων ἀδύνατον τὴν ταύτης κατάσχεσιν παρὰ τῶν Λατίνων ἡπίστατο· μανθάνων δὲ ὅτι ῥαδίως διὰ τῆς παρακειμένης λίμνης δυνάμεις ἱκανὰς καὶ τὰ ζωαρκῇ πάντα ὁ σουλτάνος εἰς Νίκαιαν εἰσάγει, τὴν τῆς λίμνης ἐμελέτα κατάσχεσιν. Κατασκευάσας τοίνυν ἀκάτια ὅποια τὸ ὕδωρ ἐκεῖνο ἀνέχειν ἠδύνατο, διὰ τοῦ μέρους τῆς Κίου ταῦτα ἐν ἀμάξαις ἐπισάξας εἰς τὴν λίμνην εἰσήλασε, στρατιώτας ἐμβαλὼν ἐν αὐτοῖς ὀπλοφόρους, ἡγεμόνα τούτων Μανουῆλ τὸν Βουτουμίτην καταστησάμενος καὶ σημαίας τούτοις πλείους τῆς χρείας ἐπιδούς, ὡς ἐντεῦθεν πολλαπλασίους δοκεῖν, πρὸς δὲ καὶ βύκινά τε καὶ τύμπανα. 11.2.4 Ἄλλ’ οὕτω μὲν τὰ κατὰ τὴν λίμνην ὥκονόμηται τῷ αὐτοκράτορι· ἀπὸ δέ γε τῆς ἡπείρου μεταπεμψάμενος τὸν Τατίκιον καὶ τὸν καλούμενον Τζίταν μετὰ πελταστῶν γενναίων εἰς δισχιλίους ποσομένων, κατὰ τῆς Νικαίας ἀπέστειλεν ἐπισκήψας ἅμα τῷ τῶν νεῶν ἀπο βῆναι τὸ τοῦ κυροῦ Γεωργίου καστέλλιον καταλαβόντας ἐν ἡμιόνοις μὲν ἐπισάξαι ὅπερ ἐπεφέροντο πλῆθος τῶν οἰστῶν, πόρρω δὲ τῶν τειχῶν τῆς Νικαίας τῶν ἵππων ἀποβάνας καὶ βάδην πορευομένους κατευθὺ τοῦ πύργου τοῦ καλουμένου Γονάτου τὸν χάρακα πῆξασθαι, εἴτα ἐξ ἐνὸς συνθήματος συνησπικότητας προσβαλεῖν τοῖς τείχεσιν. Ἐφθακὼς οὖν ὁ Τατίκιος μετὰ τοῦ ὑπ’ αὐτὸν στρατεύματος, δίδωσιν εἰδήσιν τοῖς Κελτοῖς κατὰ τὴν τοῦ βασιλέως ὑποθήκην. Καὶ τηνικαῦτα ἐσιδηροφόρησαν ἅπαντες καὶ σὺν ἀλαλαγμῷ καὶ βοῇ πολλῇ προσέβαλον τοῖς τείχεσι. 11.2.5 Τῶν μὲν τοῦ Τατικίου συχνοὺς τηνικαῦτα πεμπόντων οἰστούς, τῶν δὲ Κελτῶν ὅπου μὲν διατιτραινόντων τὰ τεῖχη, ὅπου δὲ διὰ πετροβόλων ὀργάνων καταπυκνούντων τὰς τῶν λίθων βολάς, ἀπὸ δέ γε τῆς λίμνης διὰ τε τῶν βασιλικῶν σημαιῶν καὶ βυκίνων ἐκδειματούμενοι παρὰ τοῦ Βουτουμίτου ἐν ταῦτῳ καὶ περὶ τῶν βασιλικῶν ὑποσχέσεων πρὸς αὐτοὺς διαπεμπομένου, ἐς τοσοῦτον συνηλάθησαν οἱ βάρβαροι ὡς μηδὲ

τῶν κρηδέμων Νικαίας προκῦψαι θαρρεῖν. Ἄμα δὲ καὶ τὴν τοῦ σουλτάνου ἀπεγνωκότες ἔλευσιν, βέλτιον ἐλογίσαντο τῷ αὐτοκράτορι παραδοῦναι τὴν πόλιν καὶ εἰς ὁμίλιαν περὶ τούτου μετὰ τοῦ Βουτουμίτου ἐλθεῖν. Ὁ δὲ τὰ εἰκότα προσομιλήσας αὐτοῖς ὑποδείκνυσιν τὸν χρυσόβουλλον λόγον ὅνπερ ὁ βασιλεὺς αὐτῷ προενεχείρισεν. Ἀκροασάμενοι τοίνυν τοῦ χρυσοβούλλου δι' οὗ ὑπισχνεῖτο ὁ βασιλεὺς οὐ μόνον ἀπάθειαν, ἀλλὰ καὶ δαψιλῇ δόσιν χρημάτων τε καὶ ἀξιομάτων τῇ τε ἀδελφῇ καὶ τῇ γυναικὶ τοῦ σουλτάνου, ἣτις θυγάτριον ἦν, ὡς ἐλέγετο, τοῦ Τζαχᾶ, καὶ πᾶσιν ἀπλῶς τοῖς ἐν Νικαίᾳ βαρβάροις, καὶ ταῖς ὑποσχέσεσι τοῦ αὐτοκράτορος τεθαρρηκότες ἐνεδίδουν τὴν εἰσέλευσιν τῷ Βουτουμίτῃ. Ὁ δὲ παραχρῆμα διὰ γραμμάτων ἐδήλου τῷ Τατικίῳ ὡς «τὴν ἄγραν ἐν χερσὶν ἤδη ἔχομεν· καὶ χρή πρὸς τειχομαχίαν ἐτοιμάσασθαι, ταὐτὸ δὲ τοῦτο καὶ τοῖς Κελτοῖς παρασκευάσαι καὶ μηδὲν πλέον αὐτοῖς τεθαρρηκέναι ἢ τὴν κυκλοτερῆ τειχομαχίαν καὶ ὡς χρή περιζῶσαι τὰ τεῖχη καὶ τῆς πολιορκίας ἀνίσχοντος ἡλίου ἀποπειρᾶσθαι»

11.2.6 Τὸ δὲ ἄρα μηχανή τις ἦν ἵνα δόξῃ τοῖς Κελτοῖς πολέμῳ ταυτηνὶ τὴν πόλιν ἁλῶναι παρὰ τοῦ Βουτουμίτου καὶ λάθῃ τὸ μελετηθὲν παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος δρᾶμα τῆς προδοσίας. Ἀπόρρητα γὰρ τοῖς Κελτοῖς ὁ βασιλεὺς ἤθελεν εἶναι τὰ παρὰ τοῦ Βουτουμίτου οἰκονομούμενα. Τῇ δὲ μετ' αὐτὴν τὸ ἐνυάλιον ἀλαλάζαντες ἐξ ἐκατέρου μέρους τῆς πόλεως, ἐκεῖθεν μὲν διὰ τῆς ἡπείρου ἐκθυμότερον οἱ Κελτοὶ τῆς πολιορκίας εἵχοντο, ἔνθεν δ' ὁ Βουτουμίτης, εἰς τὰς ἐπάλξεις ἀνεληλυθὼς καὶ τὰ σκῆπτρα καὶ τὰς σημαίας περὶ τὰ τεῖχη καταστήσας, μετὰ βυκίνων καὶ σαλπίγγων ἀνευφήμει τὸν αὐτοκράτορα. Καὶ οὕτως τὸ ῥωμαϊκὸν ἅπαν στράτευμα εἴσω Νικαίας εἰσεληλύθει.

11.2.7 Ὁ δὲ Βουτουμίτης, τὰ πλήθη τῶν Κελτῶν γινώσκων καὶ διὰ τὸ τῆς γνώμης αὐτῶν ἀβέβαιον καὶ τὸ τῆς ὁρμῆς ἀκάθεκτον ὑπόπτους ἔχων αὐτοὺς μὴ εἰσελθόντες αὐτοὶ τὸ κάστρον κατάσχουσιν, ὁρῶν δὲ καὶ τοὺς ἐντὸς σατράπας ἱκανοὺς ὄντας πρὸς ἣν αὐτὸς εἶχε δύναμιν, εἰ μόνον θελήσαιεν, καὶ δεσμεῖν καὶ σφάττειν δυνατῶς ἔχοντας, τὰς κλεῖς εὐθὺς ἀναλαμβάνεται τῆς πύλης. Μία γὰρ τέως ἦν ἡ εἰσάγουσα καὶ ἐξάγουσα, τῶν ἄλλων προκεκλεισμένων διὰ τὸν φόβον τῶν παρακειμένων Κελτῶν. Τὰς κλεῖς τοίνυν ταυτησί τῆς πύλης αὐτὸς ἔχων δεῖν ἐλογίσατο τοὺς σατράπας διὰ μεθοδείας ἐλαττῶσαι, ἵν' ἔχῃ τούτους ραδίως καταγωνίζεσθαι, ὡς μὴ τι δεινὸν κατ' αὐτοῦ μελετήσαιεν. Μεταπεμπόμενος τοίνυν αὐτοὺς συνεβούλευε πρὸς τὸν αὐτοκράτορα ἀπέρχεσθαι, εἰ βούλοιντο πολλὰ τε χρήματα ἐκεῖθεν λαβεῖν καὶ τιμῆς ἀξιωθῆναι μεγίστης καὶ ἐτησίους

τυπωθῆναι φιλοτιμίας. Πείθει τοὺς Τούρκους, καὶ νυκτὸς διανοίγων ἀπέστελλε τούτους διὰ τῆς παρακει μένης λίμνης ὀλίγους καὶ συχνάκις πρὸς τε τὸν Ῥοδο μὴρὸν καὶ τὸν μιζοβάρβαρον Μοναστρᾶν, ἀμφὶ τὸ πολίχνιον ἐνδιατρίβοντας τὸ οὕτως πῶς τοῦ κυροῦ Γεωργίου ὄνο μαζόμενον, ἐπισκίψας αὐτοῖς ὥς, ὀπηνίκα τῶν νεῶν ἀπο βαῖεν, παραχρῆμα ἐκπέμπεσθαι τούτους πρὸς τὸν αὐτο κράτορα καὶ μηδὲ πρὸς βραχύν τινα χρόνον παρακατέχειν αὐτούς, ἵνα μὴ μετὰ τῶν ὀπισθεν πεμπομένων Τούρκων ἐνωθέντες σκαιόν τι κατ' αὐτῶν μελετήσαιεν. 11.2.8 Τὸ δὲ ἄρα προφητεία ἦν ἄντικρυς καὶ τῆς πολλῆς τοῦ ἀνδρὸς ἐκείνου ἐμπειρίας στοχασμὸς ἀναντίρρητος. Καὶ γὰρ ἔστ' ἂν ταχὺ πρὸς τὸν αὐτοκράτορα τοὺς καταλαμβάνοντας ἐξέπεμπον, ἐν ἀσφαλείᾳ τε ἦσαν καὶ οὐδεὶς αὐτοῖς κίνδυνος ἐφειστήκει· ἐπὰν δὲ ἀναπεπτώκεσαν, ὁ παρὰ τῶν βαρβάρων, οὓς ἄρα παρακατέσχον, κατ' αὐτῶν ἐξηρτύετο κίνδυνος. Καὶ γὰρ πλεονάσαντες ἐβουλεύοντο δυοῖν θάτερον, ἢ νυκτὸς ἐπιθέμενοι τούτοις ἀποκτεῖναι ἢ δεσμώτας τῷ σουλτάνῳ προσενεγκεῖν. Συνδόξαντος δὲ πᾶσι τούτου βελτίονος, νυκτὸς αὐτοῖς ἐπιθέμενοι δεσμώτας κατὰ τὰ προβεβουλευμένα περιάγοντες ἐκείθεν ἐξήεσαν. Εἴτα δὴ τὴν ἄκρο λοφίαν τοῦ Ἀζαλᾶ κατειληφότες (τόπος δὲ οὗτος σταδίους τῶν τειχῶν Νικαίας ἀπέχων), κεῖθι γοῦν, ὥς λόγος, παραγενόμενοι τῶν ἵππων ἀποβάντες τούτους ἀνέψυχον. 11.2.9 Ἐπεὶ δ' ὁ μὲν Μοναστρᾶς μιζοβάρβαρος ἦν καὶ τῆς 11.2.9 τουρκικῆς εἰδήμων διαλέκτου, καὶ αὐτὸς ὁ Ῥοδομηρὸς, πάλοι πρὸς τῶν Τούρκων κατασχεθεὶς καὶ χρόνον συχνὸν μετ' αὐτῶν ἐνδιατρίψας, οὐδ' αὐτὸς ἀδαῆς τῆς τοιαύτης ἦν διαλέκτου, πιθανοὺς πρὸς αὐτοὺς συχνῶς ἀνεκίνουν λόγους· «Ἴνα τί, λέγοντες, ἡμῖν μὲν θανάτου ποτήριον κινῶντε οὐδὲ μικράν τινα τὴν ὄνησιν ἑαυτοῖς ἐντεῦθεν πραγματευόμενοι; Ὑμεῖς δέ, τῶν ἄλλων πάντων μεγάλων δωρημάτων παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος ἀπολαυσάντων καὶ ἐτησίῳ χρημάτων λῆψιν τυπωθέντων, ἑαυτοὺς τοσούτων ἀποστερεῖτε. Μὴ τοίνυν οὕτω περὶ ἑαυτῶν φρονεῖτε καὶ ἐξὸν ἀκινδύνως σῶζεσθαι καὶ πλούτῳ κομῶντας εἰς τὰ σφέτερα ἐπαναστρέφειν καὶ χωρῶν ἐγκρατεῖς ἴσως γενέσθαι εἰς προὔπτον ἑαυτοὺς ἐπιρρίπτετε κίνδυνον. Ἴσως γὰρ καὶ τοῖς λοχῶσιν αὐτοῦ που Ῥωμαίοις ἐντυχόντες», ρύακας ταῖν χεροῖν ἐπιδείξαντες καὶ ἐλώδεις τόπους, «ἀναιρεθήσεσθε καὶ ἐπὶ κενοῖς τὴν σφῶν ἀπολέσετε ζωὴν. Καὶ γὰρ ἐνεδρεῦουσιν ὑμᾶς μάλα γε πλεῖστοι οὐ Κελτοὶ καὶ βάρβαροι μόνον, ἀλλὰ καὶ Ῥωμαίων πλῆθος οὐ μετρητόν. Εἰ γοῦν ἡμῖν πείθεσθε, στρέψαντες τὰς ἡνίας ὁμοῦ φοιτήσωμεν πρὸς τὸν αὐτοκράτορα. Καὶ Θεὸν

ὕμῖν ἐπομνύ μεθα μυρίων ἀπολαῦσαι τῶν ἐξ αὐτοῦ δωρημάτων· κᾶπειτα, ὅπῃ βουλῇ τὸν ὑμῖν, ἀπελεύσεσθε ἀνέτως ὡς ἐλεύθεροι» 11.2.10 Πείθονται τοῖς τούτων λόγοις οἱ Τοῦρκοι καὶ πίστεις πρὸς ἀλλήλους δόντες ἅμα καὶ λαβόντες τῆς πρὸς τὸν αὐτοκράτορα φερούσης εἶχοντο. Καταλαβόντων δὲ τὸν Πελεκάνον, ὡς τούτους ὁ αὐτοκράτωρ ἐθεάσατο, μεθ' ἱλαροῦ πᾶσιν ἐνατενίσας βλέμματος, καίτοι πολλὰ τὸν Ῥοδομηρὸν καὶ τὸν Μοναστράν παρ' ἐαυτῷ νεμεσῶν, τὸ μὲν παρὸν ἀναπαυθησομένους τούτους ἐξαπέστειλε, κατὰ δὲ τὴν ἐπιούσαν, ὅποσοι μὲν τῶν Τούρκων αὐτῷ θητεῦσαι προτεθύμηντο, μυρίων τῶν εὐεργεσιῶν ἀπήλυσαν· οἱ δὲ τὰ σφέτερα ἀναζητοῦντες καὶ αὐτοὶ οὐκ ὀλίγων δωρημάτων τετυχηκότες παρεχωρήθησαν τῇ σφῶν γνώμῃ ξυγγρήσασθαι. Εἴθ' ὕστερον πολλὰ τῆς ἀβουλίας τὸν Ῥοδομηρὸν καὶ τὸν Μοναστράν κατεμέμεφετο· μηδ' ἀντωπῆσαι δὲ τοῦ τοῦς ὑπ' αἰσχύνης ἰσχύοντας ὁρῶν, μεταβαλὼν ὁ βασιλεὺς ἀνακτᾶσθαι δι' ἐτέρων λόγων ἔσπευδεν. Ἀλλὰ τοιαῦτα μὲν τὰ κατὰ τὸν Ῥοδομηρὸν καὶ τὸν Μοναστράν· τοῦ δὲ Βου τουμίτου τῆνικαῦτα δουκὸς Νικαίας παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος προχειρισθέντος, ἠτήσαντο τοῦτον οἱ Κελτοὶ εἰς ελθεῖν καὶ τὰ ἐν αὐτῇ ἱερὰ τεμένη θεᾶσθαι καὶ προσκυνεῖν. Ὁ δὲ τὴν αὐτῶν γνώμην σαφῶς ἐπιστάμενος, καθὰ δήπου καὶ εἴρηται, οὐ πᾶσιν ὁμαδὸν τὴν εἰσέλευσιν συνεχώρει, ἀλλὰ κατὰ δεκάδας ὑπανοίγων τὰς πύλας παρεχώρει τοῖς Κελτοῖς τῆς εἰσόδου.

11.3.1 Ὁ δὲ αὐτοκράτωρ ἔτι περὶ τὸν Πελεκάνον ἐνδιατρίβων καὶ θέλων ὅποσοι μὴ ἔφθασαν τῶν κομήτων ὁμωμοκέ ναι καὶ αὐτοὺς ὄρκια πρὸς αὐτὸν δοῦναι, ἐνετείλατο διὰ γραμμάτων τῷ Βουτουμίτῃ συμβουλευσάσιν ἅπασιν κοινῶς τοῖς κόμησι μὴ πρὸ τοῦ συντάξασθαι τῷ βασιλεῖ τῆς πρὸς Ἀντιόχειαν φερούσης ἄψεσθαι· οὕτω γὰρ ἂν γένοιτο τοῦ τοῖς καὶ πλειόνων αὐθις δωρεῶν τυχεῖν. Ἀπάντων δὲ πρῶτος ὁ Βαῖμουντος, χρήματα καὶ δωρεὰς ἀκούσας, τοῖς τοῦ Βουτουμίτου λόγοις παραντίκα πεισθεὶς ἅπασιν συνεβούλευε πρὸς τὸν βασιλέα ἐπανελεύσεσθαι, ὅποιος ἐκεῖνος περὶ τὰς λήψεις ἀκάθεκτον ἔχων τὸν ἔρωτα. Καταλαβόντας δὲ τοῦ τοῦς τὸν Πελεκάνον ὁ αὐτοκράτωρ μεγαλοπρεπῶς δέχεται πολλῆς κηδεμονίας ἀξιώσας· εἶτα συναγαγὼν αὐτοὺς ἔφη· «Τὸν ὄρκον ἐπίστασθε, ὃν πρὸς ἡμᾶς ἅπαντες ἐποιήσατε, καὶ εἰ μὴ παραβάται ἀπεντεῦθεν ἔστε, ὅπουσους ἴστε μὴ ὁμωμοκότας συμβουλευσασθε τὸν αὐτὸν ὄρκον ἐπιτελέσαι». Οἱ δὲ παραχρῆμα μετεπέμποντο τοὺς μὴ ὁμωμοκότας· καὶ δὴ συνεληλύθεσαν ἅπαντες καὶ ἐπλήρουν τὸν ὄρκον.

11.3.2 Ὁ δὲ τοῦ Βαϊμούντου ἀνεψιάδης Ταγγρῆς, ἐλευθέρας ὦν γνώμης, ἐνίστατο μόνῳ τῷ Βαϊμούντῳ πίστιν χρεωστεῖν καὶ ταύτην φυλάξει μέχρι αὐτοῦ θανάτου βούλεσθαι. Ὀχλούμενος δὲ ὑπὸ τῶν παρεστώτων καὶ αὐτῶν δὴ τῶν τοῦ βασιλέως συγγενῶν, ἀκκιζόμενος οἶον, ἐνατενίσας πρὸς τὴν σκηνὴν ἐν ἣ ὁ βασιλεὺς προῦκάθητο (ἦν γὰρ κατὰ μέγεθος ὁποῖαν οὕτω τότε οὐδεὶς ἐθεάσατο)· «Ἐὰν ταύτην, ἔφη, πλήρη χρημάτων μοι δώσεις καὶ ἄλλα ὅποσα τοῖς ἅπασιν δέδωκας κόμησι, τελέσω τὸν ὄρκον ἀγῶ» Ὁ δὲ Παλαιολόγος, δι' ὃν εἶχεν ὑπὲρ τοῦ αὐτοκράτορος ζῆλον, μὴ ἐνεγκὼν τὸν τοῦ Ταγγρῆ λόγον ἐσχηματισμένον ὄντα ἐξουθενήσας αὐτὸν ἀπεπέμψατο. Ὁ δὲ ἰταμώτατος ὦν ὥρμησε κατ' αὐτοῦ· τοῦτο ἰδὼν ὁ βασιλεὺς ἐξαναστὰς τοῦ θρόνου μέσος ἔστη. Καὶ ὁ Βαϊμούντος δὲ κατέσχε τοῦτον τῆς ὁρμῆς φάμενος ὡς «οὐ πρέπον ἐστὶ τοῖς τοῦ βασιλέως ἀναισχύντως προσφέρεσθαι συγγενέσιν». Εἴτα αἰσχυνθεὶς οὕτω πρὸς τὸν Παλαιολόγον παροινήσας ὁ Ταγγρῆς, τὸ δὲ τι καὶ ταῖς τοῦ Βαϊμούντου καὶ τῶν ἄλλων πεισθεὶς παραινέσει, δίδωσι καὶ αὐτὸς ὄρκια. 11.3.3 Καὶ δὴ συνταξαμένων ἀπάντων τῷ βασιλεῖ, παραδίδωσιν αὐτοῖς τὸν Τατίκιον μετὰ τῶν ὑπ' αὐτὸν δυνάμεων μέγαν τινικαῦτα πριμικήριον χρηματίζοντα, πῇ μὲν συνεπαρήγοντα τούτοις ἐν πᾶσι καὶ προκινδυνεύοντα, πῇ δὲ καὶ τῶν παρ' αὐτῶν ἀλίσκομένων πόλεων, εἴ γε καὶ τοῦτο δοίη Θεός, ἐπιδρατ τόμενον. Διαπεράσαντες οὖν αὐθις οἱ Κελτοὶ τῇ μετ' αὐτὴν τῆς πρὸς Ἀντιόχειαν εἶχοντο ἅπαντες. Εἴτα στοχασάμενος ὁ βασιλεὺς ὡς οὐ πάντες ἐξ ἀνάγκης συναπῆλθον τοῖς κόμησι, δηλοῖ τῷ Βουτουμίτῃ ἴν' ὅποσοι τῶν Κελτῶν τῆς ἰδίας στρατιᾶς ἀπελείφθησαν, εἰς φρουρὰν τῆς Νικαίας μισθώσεται. 11.3.4 Ὁ δὲ γε Τατίκιος μετὰ τοῦ ὑπ' αὐτὸν στρατοῦ καὶ οἱ κόμητες ἅπαντες καὶ τὰ ὑπ' αὐτοὺς ἀναρίθμητα κελτικά πλήθη, ἐν δυσὶν ἡμέραις τὰς Λεύκας καταλαβόντες, τῷ μὲν Βαϊμούντῳ τὸν ἔμπροσθεν ἀπεμερίσαντο τόπον τοῦτο αὐτοῦ ἐξαιτησαμένου· ἐκεῖνοι δ' ὀπισθεν αὐτοῦ παραταξάμενοι βραδεὶ ποδὶ ἔστειχον. Ὁξυτέραν δὲ τὴν κίνησιν ποιούμενον ἐπεὶ περὶ τὰς τοῦ Δορυλαίου πεδιάδας Τοῦρκοι τοῦτον ἐθεάσαντο, οἰθθέντες τῷ παντὶ στρατεύματι τῶν Κελτῶν ἐντετυχηκέναι καὶ καταπεφρονη κότες αὐτοῦ παραχρῆμα τὸν μετ' αὐτοῦ συνῆψαν πόλεμον. Ὁ δὲ γε τετυφωμένος ἐκεῖνος Λατῖνος, ὁ ἐπὶ τοῦ βασιλικοῦ σκίμποδος καθεσθῆναι τολμήσας, τῆς τοῦ αὐτοκράτορος ἐπιλαθόμενος συμβουλῆς, τὸ ἄκρον εἶχε τῆς τοῦ Βαϊμούντου παρατάξεως καὶ μικροψυχήσας τῶν λοιπῶν προεξέδραμε. Κτείνονται μὲν οὖν τινικαῦτα τεσσαράκοντα τῶν μετ' αὐτοῦ· ἐκεῖνος δὲ καιρίως πληγείς, νῶτα τοῖς

ἐχθροῖς ὑποσχόν, εἰς τὸ μέσον τῆς ρατάξεως ἤλατο ἔργῳ τὸν αὐτοκράτορα, ὁποῖος ζῦμβουλός ἐστι, διακηρυκεύων, κἂν μὴ λόγοις ἠβούλετο. 11.3.5 Ὁ δὲ Βαῖμοῦντος τοὺς Τούρκους ἐκθύμως μαχομένους ὁρῶν, ἀποστείλας τὰς κελτικὰς μετεπέμπετο δυνάμεις. Φθάνουσι δὲ τάχος· κἀντεῦθεν συνίσταται πόλεμος βαρὺς καὶ δεινός. Καὶ τὴν νικᾶσαν εἶχε τὸ ῥωμαϊκὸν καὶ κελτικὸν στράτευμα. Πορευομένων δ' ἐκεῖθεν ἰλαδὸν τῶν ταγμάτων, συνέλαχον τούτοις κατὰ τὴν Ἑβραϊκὴν ὃ τε Τανισμὰν ὁ σουλτὰν καὶ ὁ Ἀσάν, ὃς μόνος ἦρχε χιλιάδων ἀνδρῶν ὀπλιτῶν ὀγδοήκοντα. Μάχης οὖν καρτερὰς γενομένης, ἐκ πολλῶν χειρῶν καὶ δυνάμεων καὶ μηδὲ θατέρου μέρους τὰ νῶτα θατέρῳ διδόντος, ἐπεὶ θαρρλεῶς τερὸν οἱ Τοῦρκοι τοῖς ἐναντίοις ἐμάχοντο, τοῦτο θεασάμενος ὁ Βαῖμοῦντος τοῦ δεξιοῦ κέρως ἐξάρχων, τοῦ λοιποῦ στρατεύματος διαιρεθεὶς κατ' αὐτοῦ τοῦ Κλιτζιασθλὰν σουλτὰν ἰταμῶς ἐξώρμησε, λέων ὥς ἀλκὶ πεποιθὼς κατὰ τὸν ποιητὴν. Τοῦτο τοὺς Τούρκους ἐκδεματῶσαν τὰ νῶτα τοῖς Κελτοῖς δοῦναι ἐποίησεν. 11.3.6 Οἱ δὲ οὐκ ἐπὶ πολὺ τούτους ἐδίωκον, τῶν τοῦ αὐτοκράτορος μεμνημένοι παραγελμάτων, ἀλλὰ τὴν ταφρείαν τῶν Τούρκων καταλαβόντες κάκεϊσε μικρὸν ἑαυτοὺς διαναπαύσαντες, τοὺς Τούρκους κατὰ τὴν Αὐγουστόπολιν αὐθις καταλαμβάνουσι καὶ προσβαλόντες τρέπουσι κατὰ κράτος. Κἀντεῦθεν πίπτει τὸ βάρβαρον, οἱ δὲ γε σωθέντες ἄλλοσε ἀλλαγῇ διεσπάρησαν τὰς τε γυναῖκας καὶ τοὺς παῖδας καταλιπόντες, ὥς τοῦ λοιποῦ μηδ' ἀντωπῆσαι τοῖς Λατίνοις ἰσχύοντες, ἀλλὰ φυγῇ τὴν οἰκείαν πραγματευόμενοι σωτηρίαν.

11.4.1 Τί τὸ ἐντεῦθεν; Καταλαμβάνουσιν οἱ Λατίνοι μετὰ τῆς ῥωμαϊκῆς στρατιᾶς τὴν Ἀντιόχειαν διὰ τοῦ καλουμένου Ὁξέος Δρόμου, τῶν ἐφ' ἐκάτερα μηδένα λόγον ποιούμενοι· ἀγχοῦ δὲ τῶν τειχῶν τάφρον ποιήσαντες, τὰς σκευὰς ἐναπέθεντο καὶ ἐπολιόρκουν ταυτηνὴ τὴν πόλιν σεληνιακαῖς τρισὶ περιόδοις. Οἱ δὲ Τοῦρκοι, πτοηθέντες περὶ τῆς καταλαβούσης αὐτοὺς ἀνάγκης, τῷ τοῦ Χοροσὰν σουλτάνῳ μηνύουσιν ἀποχρώσας δυνάμεις ἀποστεῖλαι πρὸς βοήθειαν ἐξαιτούμενοι ἐφ' ᾧ τοῖς τε Ἀντιοχεῦσιν ἐπαρήξειν καὶ τοὺς ἐξωθεν πολιορκοῦντας Λατίνους ἀποδιῶξαι. 11.4.2 Ἐτυχὲ δέ τις ἄνωθεν τοῦ πύργου Ἀρμένιος τηρῶν τὸ κληρωθὲν τῷ Βαῖμοῦντῳ μέρος τοῦ τείχους. Τοῦτον ἄνωθεν πολλάκις προκύπτοντα ὁ Βαῖμοῦντος ἐκμειλισσόμενος καὶ ὑποσχέσσει πολλὰς ὑποσαίνων ἀνέπεισε προδοῦναι οἱ τὴν πόλιν. Ὁ δὲ Ἀρμένιος πρὸς αὐτὸν· «Ὅπηνίκα ἀνβούλει καὶ σημείον τι ἐξωθεν αὐτὸς ὑποδείξῃς μοι, παραχρῆμά σοι τουτοῖ παραδώσω τὸ πυργίον·

μόνον ἔτοιμος ἔσο, σύ τε καὶ ὁ ὑπὸ χειρὰ σοι ἅπας λαός, ἡτρεπισμένας ἔχων ἅμα καὶ κλίμακας. Οὐ σὲ δὲ μόνον ἔτοιμον εἶναι χρή, ἀλλὰ καὶ ἅπαν τὸ στράτευμα θωρήξασθαι, ἵν' εὐθὺς ἀνελθόντας ὑμᾶς οἱ Τοῦρκοι θεασάμενοι καὶ τὸ ἐνυάλιον ἀλαλάζοντας ἐκδειματωθέντες εἰς φυγὴν ἀπονεύσειαν.»

11.4.3 Εἶχε μὲν οὖν ὁ Βαϊμοῦντος τὸ σκοπούμενον τέως ἀνέκφορον. Τούτων δὲ οὕτω διασκοπούμενων κατέλαβέ τις λέγων, λίαν πολὺ πλῆθος Ἀγαρηνῶν καταλαμβάνειν ὅσον ἤδη τοῦ Χοροσάν κατ' αὐτῶν ἡγεμόνα συνεπαγόμενον τὸν καλούμενον Κουρ παγάν. Ὅπερ μεμαθηκὼς ὁ Βαϊμοῦντος καὶ μὴ θέλων τὴν Ἀντιόχειαν παραδοῦναι πρὸς τὸν Τατίκιον κατὰ τοὺς προ γεγονότας πρὸς τὸν βασιλέα ὅρκους, ἀλλ' ἐαυτῷ μνηστευόμενος ταύτην, βουλὴν βουλεύεται πονηρὰν δι' ἧς αὐτὸν ἄκοντα μεταναστεῦσαι παρασκευάσειε. Προσελθὼν τοίνυν αὐτῷ φησιν· «Ἀπόρρητόν τι ἀποκαλύψαι σοι βούλομαι, κηδόμενός σου τῆς σωτηρίας. Λόγος τις τοῖς ὡσὶ τῶν κομήτων ἐνηχηθεὶς συνετάραξεν αὐτῶν τὰς ψυχάς, ὅτι τοὺς ἀπὸ τοῦ Χοροσάν ἐρχομένους ὁ βασιλεὺς τὸν σουλτὰ νον ἔπεισε καθ' ἡμῶν ἐκπέμψαι. Τοῦτο δὲ πιστὸν οἱ κόμητες ἡγησάμενοι κατὰ τῆς σῆς μελετῶσι ζωῆς. Κἀγὼ μὲν τοῦμὸν ἤδη πεπλήρωκα καὶ τὸν ἐπερχόμενόν σοι προεῖρηκα κίνδυνον· τοῦ λοιποῦ σὸν ἐστίν, ὑπὲρ τῆς ἐαυτοῦ καὶ τῶν ὑπὸ σὲ ταγμάτων φροντίσαι σωτηρίας.» Ὁ δὲ Τατίκιος, ὁρῶν μὲν καὶ τὸν λιμὸν πολὺν (καὶ γὰρ ἡ κεφαλὴ τοῦ βοὸς ἐπὶ τρισὶ χρυσίνοις στατήρσιν ἀπεμπολεῖτο), ἀπαγορεύων δὲ καὶ τὴν τῆς Ἀντιοχείας ἄλωσιν, ἥδη ἐκεῖθεν ἀπάρας, εἰς τὸν ἐν τῷ λιμένι Σουδι ἰστάμενον ῥωμαϊκὸν στόλον εἰσελθὼν τὴν Κύπρον κατέλαβε.

11.4.4 Τούτου δὲ ὑποχωρὴσαντος, τὸν λόγον τοῦ Ἀρμενίου ὑποβρύχιον ἔτι ἔχων ὁ Βαϊμοῦντος καὶ χρησταῖς ἐλπίσι τρεφόμενος περιποιούμενος νὸς τε ἐαυτῷ τὴν τῆς Ἀντιοχείας ἐξουσίαν, πρὸς τοὺς κόμητας ἔφη· «Ὁρᾶτε ὅποσον ἤδη χρόνον ἐνταῦθα προσταλαιπωρήσαντες οὐ μόνον οὐδὲν χρηστὸν μέχρι καὶ νῦν κατωρθώσαμεν, ἀλλὰ καὶ λιμοῦ ὅσον ἤδη γενώμεθα παρανάλωμα, εἰ μὴ τι βέλτιον περὶ τῆς σφῶν σωτηρίας σκεψόμεθα». Τῶν δὲ τί ἂν εἴη τοῦτο πυνθανομένων αὐτὸς ἔφη· «Οὐ πάσας τὰς νίκας διὰ σιδήρου Θεὸς τοῖς δημαγωγοῖς δίδωσιν, οὐδὲ διὰ μάχης αἰεὶ τὰ τοιαῦτα κατορθοῦνται, ἀλλ' ἅπερ ὁ μόθος οὐ δέδωκε, ταῦτα πολλάκις ὁ λόγος ἐχαρίσατο, καὶ ἡ μετὰ φιλίας καὶ ὑποποιήσεως περίοδος μείζονα τρόπον πᾶν ἔστησεν. Οὐ χρὴ τοιγαροῦν μάτην τὸν καιρὸν τρίβειν, σπεῦσαι δὲ μᾶλλον πρὸ τοῦ τὸν Κουρπαγὰν καταλαβεῖν νουνεχές τι καὶ ἀνδρικὸν διαπράξασθαι τῆς ἡμῶν ἕνεκα σωτηρίας· καὶ σπουδαίως ἕκαστος ἡμῶν τὸν τὸ ἴδιον λάχος τηροῦντα βάρβαρον ὑποποιεῖσθω. Καὶ εἰ βούλεσθε,

κείσθω καὶ ἄθλον τῷ πρώτῳ τοῦτο τὸ ἔργον κατωρθωκότη ἢ τῆς πόλεως ταυτησί φυλακή, μέχρις ἂν ὁ μέλλων ταύτην ἐξ ἡμῶν ἀναλαβέσθαι ἀπὸ τοῦ αὐτοκράτορος ἐλεύσεται. Ἴσως μὲν οὖν οὐδ' οὕτω κατωρθωκέναι τι χρηστὸν δυνησόμεθα.» 11.4.5 Ταῦτα ὁ δεινὸς Βαϊμόντος, φίλαρχος ὢν οὐχ ὑπὲρ τῶν Λατίνων καὶ τοῦ κοινοῦ τοσοῦτον ὅσον ὑπὲρ τῆς ἑαυτοῦ τιμῆς, καὶ σκοπήσας καὶ εἰπὼν καὶ ἀπατήσας οὐ διήμαρτε τοῦ σκοποῦ, ὥς ὁ λόγος κατιῶν παραστήσει. Πρὸς τοῦτο τοίνυν ἅπαντες οἱ κόμητες κατανεύσαντες ἔργου ἤψαντο. Καὶ ἀντακούσας ἡμέρας ὁ μὲν Βαϊμόντος αὐτίκα πρὸς τὸν πύργον ἀπῆει· ὁ δὲ γε Ἀρμένιος κατὰ τὰς συνθήκας τὰς πύλας ὑπανοίγνυσιν. Ὁ δὲ ἄλλεται τε εὐθὺς μετὰ τῶν συνεφεπομένων αὐτῷ ἄνωθεν ἄττον ἢ λόγος, καὶ περὶ τὰ κρήδεμνα τοῦ πύργου ὥρᾱτο τοῖς ἐντὸς τε καὶ ἐκτὸς ἰστάμενος καὶ τὴν ἐνυάλιον ἤχεϊν ἐγκελεύων σάλπιγγα. Καὶ ἦν ἰδεῖν τηνικαῦτα καινόν τι γινόμενον, τοὺς μὲν Τούρκους ἐκδειματωθέντας εὐθὺς διὰ τῆς ἀπέναντι πύλης φεύγοντας καὶ μόνους ἐξ αὐτῶν ἐναπολειφθέντας ὀλίγους καὶ γεν ναίους ἄνδρας διὰ τὴν τοῦ κουλᾶ φρουράν· τοὺς δὲ Κελ τοὺς ἔξωθεν κατὰ πόδας τοῦ Βαϊμόντου διὰ κλιμάκων ἀνελθόντας καὶ παραχρήμα κατασχόντας τὴν Ἀντιόχου πόλιν. Καὶ ὁ μὲν Ταγγρῆς εὐθὺς Κελτοὺς ἱκανοὺς ἀναλα βόμενος ὀπισθεν τῶν φευγόντων ἐδίωκε· καὶ πολλοὶ μὲν κτείνονται, πολλοὶ δὲ τιτρώσκονται. 11.4.6 Ὁ δὲ Κουρπαγὰν μετὰ ἀναριθμήτων χιλιάδων καταλαβὼν εἰς ἀρωγὴν τῆς Ἀντιόχου πόλεως, προκατασχεθεῖσαν ταύτην εὐρηκῶς, χάρακά τε ἐπήξατο καὶ τάφρον πεποιηκῶς καὶ τὰς σκευὰς ἐν αὐτῇ καταθέμενος ἐβουλεύετο πολιορκεῖν τὴν πόλιν. Ἀλλ' οὐπω ἔργου ἀψάμενον ἐπικαταλαμβάνουσιν αὐτὸν ἐξελθόντες οἱ Κελτοί· καὶ τηνικαῦτα μέγας ἀναμεταξὺ ἀναρρήγνυται πόλεμος. Εἶχον δὲ τὴν νικῶσαν οἱ Τούρκοι· καὶ οἱ Λατῖνοι εἴσω τῶν πυλῶν συνεκλείοντο, τὸν μόθον ἐκατέρωθεν ἔχοντες ἀπὸ τε τῶν τὸ κουλᾶ φρουρούντων (ἔτι γὰρ τοῦτο κατεῖχον οἱ βάρβαροι) ἀπὸ τε τῶν ἔξωθεν παρακαθημένων Τούρκων. Δεινὸς δὲ ἀνὴρ ὢν ὁ Βαϊμόντος καὶ τὴν τῆς Ἀντιοχείας ἀρχὴν σφετερίσασθαι θέλων ἐν σχήματι συμβουλῆς αὐθις· «Οὐ χρή, φησι πρὸς τοὺς κόμητας, τοὺς αὐτοὺς καθ' ἑκάτερον μέρος ἐν ταῦτῳ μετὰ τε τῶν ἐντὸς καὶ ἐκτὸς μάχεσθαι, ἀλλὰ διχῇ διαιρεθέντας ἐν ἀνίσοις τμήμασι πρὸς λόγον τῶν ἐκατέρωθεν πρὸς ἡμᾶς μαχομένων ἐχθρῶν, οὕτω τὴν πρὸς αὐτοὺς ἀναδέχεσθαι μάχην. Ἐμοὶ μὲν οὖν ἐξέσται μετὰ τῶν τὴν ἀκρόπολιν τηρούντων μάχεσθαι, εἰ καὶ ὑμῖν τοῦτο συνδόξει· τοῖς δὲ γε λοιποῖς μετὰ τῶν ἔξωθεν μελήσει καρτερῶς συμπλέκεσθαι.» 11.4.7 Συντίθενται ἅπαντες τῇ τοῦ Βαϊμόντου γνώμῃ. Ὁ δ' εὐθὺς ἔργου

ἦψατο καὶ παραχρῆμα τειχίον ἀντίθετον ἐγκάρσιον ἀποδιαροῦν τῆς ὅλης Ἀντιοχείας τὴν ἀκρόπολιν ἐδείματο, ἔρυμα καρτερώτατον πολέμου ἀπο χρῶντος. Κᾶθ' οὕτως ἀνύστακτος φύλαξ τοῦ τοιοῦτου τείχους καθίστατο διὰ παντὸς ἀπομαχόμενος, ὁπνίκα καιρὸς ἐδίδου, πρὸς τοὺς ἐντὸς γενναιότατα. Οἱ δ' ἄλλοι κόμητες πολλὴν τοῦ λάχους αὐτῶν ἐπεποίηντο τὴν φροντίδα, φρουροῦντες μὲν τὴν πόλιν διὰ παντός, κατασκοποῦντες δὲ τὰς ἐπάλξεις καὶ τὰ κρήδεμνα τῶν τειχῶν, μή πως οἱ βάρβαροι ἔξωθεν νυκτὸς διὰ κλιμάκων ἀνελθόντες τὴν πόλιν κατὰσχωσι, μὴ λάθοι τις τῶν ἐντὸς ἄνωθεν τοῦ τείχους γενέσθαι κᾶθ' οὕτως ὁμιλήσας τοῖς βαρβάροις προδοσίας περὶ προδῶ τὴν πόλιν.

11.5.1 Ἀλλὰ ταῦτα μὲν τὰ κατὰ τὴν Ἀντιόχειαν [ἔτι]· ὁ δέ γε αὐτοκράτωρ πολλὴν μὲν εἶχε τὴν προθυμίαν αὐτὸς εἰς ἀρωγὴν τῶν Κελτῶν παραγενέσθαι, ἀπεῖργε δ' αὐτὸν καίπερ σφαδάζοντα ἢ τῶν κατὰ θάλατταν διακειμένων πόλεων τε καὶ χωρῶν λεηλασία καὶ παντελὴς ἐρείπωσις. Ὁ μὲν γὰρ Τζαχᾶς τὴν Σμύρνην ὥσπερ ἰδίον τι λάχος κατεῖχεν, ὁ δέ γε Ταγγριπερμῆς καλούμενος πόλιν τινὰ Ἐφεσίων ἀγχοῦ τῆς θαλάττης διακειμένην, ἐν ἧ πάλαι τέμενος ἐπ' ὀνόματι Ἰωάννου ἀποστόλου τοῦ θεολόγου ἱδρυτο. Καὶ ἄλλος ἄλλα φρούρια τῶν σατραπῶν κατέχοντες ὡς ἀργυρωνήτοις τοῖς Χριστιανοῖς ἐκέκρηντο ἅπαντα ληζόμενοι· ἄλλα καὶ αὐτὰς δὴ τὰς νήσους Χίον τε καὶ Ῥόδον καὶ τὰς ἐπιλοίπους πάσας κατέσχον ληστρικὰς ἐκέθειν κατασκευάσαντες ναῦς. Διὰ τοι ταῦτα δεῖν ἐλογίσατο πρότερον τῶν κατὰ θάλατταν καὶ τὸν Τζαχᾶν πρόνοιαν ποιήσασθαι, καὶ δυνάμεις διὰ ξηρᾶς ἀρκούσας καὶ στόλον ἱκανὸν καταλιπεῖν, εἴτα δι' αὐτῶν τὰς τῶν βαρβάρων ἀναχαιτίζειν ὁρμὰς καὶ ἀντι καθίστασθαι αὐτοῖς, κᾶθ' οὕτως μετὰ τοῦ λοιποῦ στρατεύματος τῆς πρὸς Ἀντιόχειαν φερούσης ἄψασθαι μετὰ τῶν ἀναμεταξὺ βαρβάρων ὡς ἐνὸν μαχόμενος. 11.5.2 Μεταπεμψάμενος τοίνυν Ἰωάννην τὸν Δούκαν καὶ γυναικάδελφον αὐτοῦ, παραδίδωσι δυνάμεις ἐκ διαφόρων συνευλεγμένας χωρῶν καὶ στόλον ἀποχρῶντα πρὸς τὴν τῶν παραλίων πόλεων πολιορκίαν, καὶ αὐτὴν δὲ τὴν τοῦ Τζαχᾶ θυγατέρα κατασχεθεῖσαν μετὰ τῶν ἄλλων ὅποσοι ἐντὸς τῆς Νικαίας τότε ἔτυχον, ἐπισκήσας διακηρυκεῖν μὲν πανταχοῦ τὴν τῆς Νικαίας ἄλωσιν, εἰ δὲ μὴ πιστεύοιτο, αὐτὴν τὴν τοῦ Τζαχᾶ θυγατέρα ὑποδεικνύναι τοῖς σατράπαις τῶν Τούρκων καὶ τοῖς τὰ παρὰ θάλατταν νεμομένοις βαρβάροις, ὡς ἂν οἱ τὰς ἤδη ῥηθείσας πόλεις κατέχοντες, ὀρῶντες ταύτην καὶ βεβαιούμενοι τὴν

τῆς Νικαίας ἄλωσιν, ἀπογνόντες ἀμαχητὶ παραδοῖεν τὰς πόλεις. Ἐφοδιάσας οὖν ἱκανῶς διὰ παντοίων τὸν Ἰωάννην ἐκπέμπει. Ὅποσα δὲ κατὰ τοῦ Τζαχᾶ τρόπαια οὗτος ἐστήσατο καὶ ὅπως τοῦτον ἐκεῖθεν ἀπήλασε, προῖων ὁ λόγος δηλώσειεν. 11.5.3 Ὁ μὲν οὖν δοῦξ καὶ θεῖος οὐμὸς πρὸς μητρὸς τῷ βασιλεῖ συνταξάμενος, τῆς μεγαλοπόλεως ἔξεισι καί, διαπεράσας τὴν Ἀβυδον, μεταπεψάμενος τὸν καλούμενον Κάσπακα, τὴν τε τοῦ στόλου ἐξουσίαν καὶ τὴν τοῦ πλοῦς ἅπασαν οἰκονομίαν αὐτῷ ἀνέθετο ὑποσχόμενος ὥς, εἰ καλῶς ἀγωνίσοιτο, ὀπνίκα τὴν Σμύρνην συμβαίῃ ἁλῶναι, ἦγε μόνα τοῦτον αὐτῆς τε τῆς Σμύρνης καὶ τῶν ὁμορούντων πάντων αὐτῇ καταστήσαι. Ἐκπέμπει τοίνυν αὐτὸν δια πόντιον θαλασσοκράτορα τοῦ στόλου, ὡς εἴρηται· ἐκεῖνον δὲ ταγματάρχην εἶχεν ἡ ἡπειρος. Ἄμα τοίνυν τὸν τε Κάσπακα διὰ τοῦ στόλου καὶ τὸν Δούκαν Ἰωάννην διὰ τῆς ἡπείρου οἱ ἐντὸς τῇ Σμύρνῃ ἄμφω προσπελάσαντας θεὰ σάμενοι, καὶ τὸν μὲν Δούκαν ἀγγχοῦ τῶν τειχῶν ἐκ δια στήματός τινος τὸν χάρακα πηξάμενον, τὸν δὲ γε Κάσπακα τῷ λιμένι προσοκείλанта, ἐπεὶ καὶ ἡ τῆς Νικαίας ἄλωσις ἤδη ἐγνώσθη αὐτοῖς, οὐδ' ὅλως ἀντικαταστήναι τούτοις ἠθέλησαν, ἀλλ' εἰς λόγους καὶ σπονδὰς εἰρηνικὰς ἐλθεῖν ἡρετίσαντο ὑποσχόμενοι, εἴπερ ὁμωμοκέναι αὐτοῖς ὁ Δούκας Ἰωάννης θελήσει ὥστε παραχωρῆσαι ἀπαθεῖς κακῶν πρὸς τὰ οἶκοι τούτους ἐπαναξεῦξαι, ἀναιμωτὶ καὶ μάχης ἄτερ τὴν Σμύρνην αὐτῷ παραδοῦναι. Συντίθεται τοίνυν ὁ Δούκας τῆνικαὶ τῇ τοῦ Τζαχᾶ γνώμῃ τὰ κατὰ σκοπὸν ἅπαντα πληρῶσαι ὑποσχόμενος. Μετ' εἰρήνης οὖν ἐκεῖθεν αὐτοὺς ἀπελάσας, τῷ Κάσπακι τὴν πᾶσαν ἐξουσίαν τῆς Σμύρνης ἀνέθετο. Γίνεται δέ τι κατὰ συντυχίαν τοιοῦτον. 11.5.4 Τοῦ Κάσπακος ἀπὸ τοῦ Δούκα Ἰωάννου ὑποστρέφοντος, προσῆλθεν αὐτῷ Συμυρναῖός τις διεγκαλῶν ἀφαιρεθῆναι παρά του Σαρακηνοῦ χρυσίνους πεντακοσίους στατήρας. Ὁ δὲ ἀχθῆναι τούτους κριθησομένους ἐπέταξεν· ὡς δ' ὁ Σύρος εἴλκετο, νομίσας ὡς ἐπὶ τῷ ἀναιρεθῆναι ἄγεται, καὶ ἀπογνοὺς τῆς ἑαυτοῦ σωτηρίας, σπασάμενος μάχαιραν, κατὰ τῶν σπλάγχων τοῦ Κάσπακος ὠθεῖ· ἐπιστραφεὶς δὲ πλήττει καὶ τὸν τούτου ὁμαίμονα περὶ τὸν μηρόν. Συγχύσεως δ' ἐπὶ τούτῳ γενομένης πολλῆς, ὁ μὲν Σαρακηνὸς ἀποδιδράσκει, οἱ δὲ τοῦ στόλου ἅπαντες σὺν αὐτοῖς ἐρέταις εἰς τὴν πόλιν ἀτάκτως εἰσήεσαν καὶ πάντας ἀνηλεῶς ἀπέκτανον. Καὶ ἦν ἰδεῖν θέαμα ἐλεεινὸν ὥσει δέκα χιλιάδας ἀποκτανθέντας ἐν ὀξείᾳ καιροῦ ροπῇ. Ὁ δὲ Δούκας Ἰωάννης, περιαλγῆσας ἐπὶ τῇ τοῦ Κάσπακος ἀναιρέσει, ἐφ' ἱκανὸν ὅλος αὐθις τῆς τοῦ κάστρου φροντίδος ἐγεγόνει. Ἐξελθὼν τοίνυν καὶ περιαθρήσας τὰ τεῖχη τὰς τε τῶν

ἐποίκων γνώμας παρὰ τῶν εἰδότην ἀκριβωσάμενος, ἐπεὶ χρεῖα γενναίου ἦν ἀνδρός, τὸν Ὑαλέαν, φέρι στον τῶν ἄλλων εἰδώς, δοῦκα τῆς Σμύρνης κατέστησεν· ἀνὴρ δὲ οὗτος ἀρειμάνιος. 11.5.5 Καταλιπὼν δὲ καὶ τὸ ναυτικὸν ἅπαν εἰς φυλακὴν τῆς Σμύρνης, αὐτὸς τὰς δυνάμεις ἀναλαβόμενος πρὸς τὴν Ἐφεσίων ἤλαυνε παρὰ τοῦ Ταγγριπερμῆ καὶ τοῦ Μaráκη τῶν σατραπῶν κατεχομένην. Τοῦτον θεασάμενοι οἱ βάρβαροι κατ' αὐτῶν ἰέμενον, ὀπλισάμενοι καὶ σχῆμα πολέμου περὶ τὴν ἔξω τοῦ κάστρου πεδιάδα διατυπώσαντες τὰς φάλαγγας ἔστησαν. Ὁ δὲ δοῦξ μὴδὲ μικρόν τι μελλήσας σὺν εὐταξίᾳ στρατιωτικῇ κατ' αὐτῶν ἐξώρμησε. Τῆς γοῦν συμβολῆς τοῦ πολέμου γεγонуίας τὸ πλεῖον τῆς ἡμέρας παρωχέει· μαχομένων δ' ἀμφοτέρων τῶν μερῶν καὶ τῆς μάχης οὔσης ἀμφιρρεποῦς οἱ Τούρκοι τὰ νῶτα ὑποσχόντες τρέπονται κατὰ κράτος. Κτείνονται δὲ τῆνικαῦτα πολλοί, ἀλίσκονται δὲ οὐ τῶν τυχαίων μόνον, ἀλλὰ καὶ αὐτῶν τῶν σατραπῶν οἱ πλείους, ὡς συμποσοῦσθαι τοὺς ἐαλωκότας εἰς χιλιάδας δύο. Περὶ ὧν μεμαθηκὼς ὁ βασιλεὺς διασπαρῆναι τούτους εἰς τὰς νήσους προσέταξεν. Οἱ δὲ καταλειφθέντες τῶν Τούρκων, διὰ τοῦ ποταμοῦ Μαιάνδρου πρὸς τὸ Πολυβοτὸν ἀπερχόμενοι, καταφρονητικῶς διετέθησαν τὸν Δούκαν τέλεον ἀπελπίσαντες. Τὸ δὲ οὐχ οὕτως εἶχεν, ἀλλὰ τὸν Πετζέαν δοῦκα ταυτησὶ τῆς πόλεως καταλιπὼν, αὐτὸς τὸ ὀπλιτικὸν ἅπαν ἀναλαβόμενος παραυτίκα ὀπισθεν οὐ φύρδην, ἀλλ' εὐτάκτως καὶ ὡς ἐχρῆν ἐμπειρότατον στρατηγὸν κατὰ τῶν ἐναντίων ἰέναι, ἤλαυνε κατὰ τὰς ὑποθημοσύνας τοῦ αὐτοκράτορος. 11.5.6 Οἱ μέντοι Τούρκοι, καθά γε εἴρηται, διὰ τε Μαιάνδρου καὶ τῶν παρακειμένων αὐτῷ πόλεων ὁδεύσαντες, καταλαμβάνουσι τὸ Πολυβοτόν. Ὁ δὲ δοῦξ οὐ κατὰ πόδας τούτους ἐδίωκεν, ἀλλὰ τὴν συντομωτέραν ὁδεύσας τὰς τε Σάρδεις καὶ τὴν Φιλαδέλφειαν ἐξ ἐπιδρομῆς κατέσχε, τὴν τούτων φρουρὰν Μιχαὴλ τῷ Κεκαυμένῳ πιστεύσας. Καταλαβὼν δὲ τὴν Λαοδίκειαν, καὶ πάντων παραυτίκα προσεληλυθότων αὐτῷ, αὐτοῖς μὲν ὡς αὐτοῖς μόλοις χρῆσάμενος καὶ τεθαρρηκὼς ἀνετῶς τὰ σφέτερα κατοικεῖν εἶασε μὴδὲ ἡγεμόνα ἐπιστήσας. Ἐκεῖθεν δὲ διὰ τοῦ Χώματος διελθὼν τὴν Λάμπην κατέλαβε καὶ ταύτη καὶ τὸν Καμύτζην Εὐστάθιον στρατηγὸν ἐπέστησεν. Ἐφθακὼς δὲ εἰς τὸ Πολυβοτόν καταλαμβάνει Τούρκων πλῆθος πολὺ, καὶ ἐπεισεσὼν αὐτοῖς ἄρτι τὰς σκευὰς κατατιθεμένοις ξυμβάλων παραυτίκα νικᾷ κατὰ κράτος, καὶ κτείνει μὲν πολλούς, ἀναλαμβάνει δὲ λεῖαν πολλὴν καὶ τοῦ πλήθους ἀνάλογον.

11.6.1 Τούτου γοῦν μήπω ἐπανεληλυθότος, ἀλλ' ἀγωνίζο μένου κατὰ τῶν Τούρκων, ὁ βασιλεὺς ἐτοιμασθεὶς εἰς ἄρω γῆν τῶν περὶ τὴν Ἀντιόχειαν φθάσαι Κελτῶν, ἐπεὶ τὸ Φιλομήλιον κατέλαβε σὺν ὅλαις δυνάμεσι πολλοὺς ἐν τῷ μεταξύ κτείνας βαρβάρους, πολλὰς δὲ καὶ πόλεις δηρώσας μενος ὑπ' αὐτῶν πρὶν κατεχομένας, φθάνει τηνικαῦτα τοῦτον ἐξ Ἀντιοχείας Γελιέλμος ὁ Γραντεμανῆ καὶ Στέφανος κόμης Φραγγίας καὶ Πέτρος ὁ τοῦ Ἀλίφα, χαλασθέντες καλωδίους διὰ τῶν κρηδέμων Ἀντιοχείας καὶ διὰ τῆς Ταρσοῦ ἀφικόμενοι διαβεβαιοῦντο εἰς στενὸν κομιδῇ συνελαθῆναι τοὺς Κελτούς, καὶ ἐπομνύμενοι τὴν αὐτῶν παντελῆ πτώσιν. 11.6.2 Ὁ δὲ βασιλεὺς διὰ τοῦτο καὶ μᾶλλον εἰς βοήθειαν αὐτῶν ἐσκόπει ταχῦναι, κὰν ἅπαντες αὐτὸν τῆς τοιαύτης ὁρμῆς ἀνέκοπτον. Ἐπεὶ δὲ βαρβάρων κατ' αὐτοῦ ἔφοδος ἀμυθήτων ἀπανταχῇ διεκηρυκεύετο ἐπικαταλαμβάνειν αὐτὸν ἤδη (καὶ γὰρ ὁ τοῦ Χοροσὰν σουλτάν, τὴν τοῦ αὐτοκράτορος ὑπὲρ τῶν Κελτῶν μεμαθη κὼς ἀπέλευσιν τὸν ἴδιον υἱὸν Ἰσμαῆλ τὴν κλησὶν ἀπείρους δυνάμεις ἀπὸ τε τοῦ Χοροσὰν ἀπὸ τε τῶν πορρωτέρων μερῶν συναγαγὼν καὶ καρτερῶς ἐξοπλίσας ἅπαντας κατ' αὐτοῦ ἐξέπεμψεν, ἐντειλάμενος τάχος τὸν αὐτοκράτορα ἐφθακέναι πρὸ τοῦ τὴν Ἀντιόχειαν καταλαβεῖν), τὴν μὲν δὴ ὁρμὴν τοῦ αὐτοκράτορος, ἣν εἶχεν ὑπὲρ τῆς τῶν Κελτῶν σωτηρίας, διαχρήσασθαι τε σπεύδων τοὺς κατ' αὐτῶν λυτῶντας Τούρκους καὶ αὐτὸν δὴ τὸν τούτων ἡγεμόνα Κουρπαγάν, ἐπέσχε τὰ διαμνηθέντα ὑπὸ τε τῶν ἐληλυθότων Φράγγων ὑπὸ τε τῶν τὴν τοῦ Ἰσμαῆλ κατ' αὐτοῦ μηνυσάντων ἔλευσιν. Λογισμὸν δὲ τὸν εἰκότα περὶ τοῦ μέλλοντος λαμβάνων, ὥς ἀμήχανον εἶη πρᾶγμα σῶσαι πόλιν ἄρτι μὲν ὑπὸ τῶν Κελτῶν ἀλοῦσαν, ἀστατοῦσαν δ' ἔτι καὶ τῶν ἔξωθεν ὑπὸ τῶν Ἀγαρηνῶν αὐτίκα πολιορκουμένην, τῶν Κελτῶν τὰς σφζούσας ἀπεγνωκότων ἐλπίδας καὶ βουλευομένων τοῦ μὲν τείχους ἐρήμου παραχωρῆσαι τοῖς πολεμίοις, ἑαυτοὺς δὲ μόνους περισῶσαι διὰ φυγῆς. 11.6.3 Ἔστι μὲν γὰρ τὸ τῶν Κελτῶν γένος μετὰ τῶν ἄλλων αὐτόνομόν τε καὶ ἀξύμβουλόν, στρατηγικῇ δὲ εὐταξίᾳ καὶ ἐπιστήμῃ μηδέποτε χρώμενον, ἀλλ' ἐπειδὰν μάχη καὶ πόλεμος παρασταίῃ, περιωλακτοῦντος αὐτοῖς τοῦ θυμοῦ ἀκάθεκτοί τέ εἰσιν οὐ τὸ στρατιωτικὸν μόνον, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ ἡγεμόνες, ὥς ἐς μέσας φάλαγγας τῶν πολεμίων εἰσπίπτοντες ἀφόρητοι, εἰ ὅλως τὸ ἀντικαθιστάμενον ὑπο χαλάσειεν· εἰ δὲ στρατιωτικαῖς ἐμπειρίαις λόχους οἱ πολέμιοι πολλακίς καταστήσαιεν καὶ τεχνικῶς αὐτοὺς μετελεύσονται, εἰς τούναντίον πᾶν τὸ θράσος αὐτοῖς περίσταται. Τὸ γὰρ ὅλον εἰπεῖν, εἰς πρώτους ῥυτῆρας ἀνύποιστοί εἰσιν οἱ Κελτοί, τὸ δὲ γε μετὰ ταῦτα καὶ λίαν εὐχείρωτοι διὰ τε τὸ τῶν ὅπλων βάρος

καὶ τὸ τῆς γνώμης θυμοειδὲς καὶ ἀλόγιστον. 11.6.4 Διὰ ταῦτα μήτε ἀποχρώσας πρὸς τοσαῦτα πλήθη δυνάμεις ἔχων μήτε τὰς τῶν Κελτῶν γνώμας μεταβαλεῖν μήτε ξυμβουλῇ τούτους βελτίονι εἰς τὸ ξυμφέρον μετενεγκεῖν δυνάμενος, δέον ἐλογίζετο μὴ προσωτέρω χωρεῖν, ἵνα μὴ εἰς τὴν τῆς Ἀντιοχείας ἀρωγὴν ἐπειγόμενος καὶ τὴν Κωνσταντίνου προσαπολέσειε. Πτοηθεὶς δὲ μὴ ἐπικαταλαμβάνοντων αὐτὸν ἤδη Τουρκικῶν ἀμυθῆτων λαῶν οἱ ἔποικοι τῶν μερῶν Φιλομηλίου παρανάλωμα βαρβαρικῆς γένωνται μαχαίρας, εἰς νοῦν βάλλεται διακὴ ρυκεῦσαι μὲν ἀπανταχῇ τὴν τῶν Ἀγαρηνῶν ἔφοδον· καὶ παραυτίκα διεκηρυκεῖτο καὶ ὅτι ἕκαστος ἢ ἐκάστη προεξελθέτω τῆς τούτων ἐλεύσεως, τὰ σώματα αὐτὰ καὶ τὰ χρήματα ὅποσα φέρειν δύνανται διασώζοντες. 11.6.5 Εἵλοντο μὲν οὖν εὐθύς ἅπαντες συνέψεσθαι τῷ βασιλεῖ, οὐκ ἄνδρες μόνον, ἀλλὰ καὶ αὐταὶ γυναῖκες Οὕτω μὲν οὖν τὰ τῶν αἰχμαλώτων ὠκονόμητο τῷ βασιλεῖ. Μέρους δὲ τοῦ στρατιωτικοῦ ἀποτεμώμενος καὶ τοῦτο εἰς πολλὰ διελών, ἐν πολλοῖς μέρεσι κατὰ τῶν Ἀγαρηνῶν ἐξαπέστελλεν, εἴ ποῦ προεκδρομάς τινας ποιουμένους τοὺς Τούρκους εὗροιεν, συμμίγνυσθαι τε αὐτοῖς καὶ καρτερῶς μαχομένους ἀναστέλλειν τὴν κατὰ τοῦ αὐτοκράτορος ἔφοδον. Αὐτὸς δὲ μετὰ παντὸς τοῦ λαοῦ τῶν τε ἐάλωκόντων βαρβάρων καὶ τῶν προσκεχωρηκότων Χριστιανῶν ἐπαναζεύγνυσι πρὸς τὴν βασιλεύουσαν. 11.6.6 Ὁ δὲ γε ἀρχισατράπης Ἰσμαήλ, μεμαθηκὼς περὶ τοῦ αὐτοκράτορος ὅτι τῆς Κωνσταντίνου ἐξεληλυθὼς πολλὴν μὲν ἀνδροκτασίαν πεποίηκώς, πολλὰς δὲ καὶ κωμοπόλεις ἐν τῷ διέρχεσθαι παντελῶς ἐρειπώσας, πολλὴν τε λείαν καὶ δορυαλώτους ἀναλαβόμενος ἐπαναζεύγνυσι πρὸς τὴν βασιλεύουσαν μηδὲν ἔργον αὐτῷ καταλειπὼς, ὥς τῆς ἄγρας ἀπέγνω, ἐν ἀμηχανοῖς καθίστατο, καὶ ἐφ' ἐτέραν τραπόμενος τὸ Παίπερτ πολιορκῆσαι ἐπέγνω, ὅπερ πρὸ μικροῦ κατασχὼν εἶχεν ὁ περὶ κλυτὸς ἐκεῖνος Γαβρᾶς Θεόδωρος, καὶ καταλαβὼν τὸν ἀγχοῦ τούτου ρέοντα ποταμὸν ἅπαν ἐκεῖ τὸ στρατιωτικὸν κατέθετο. Τοῦτο μεμαθηκὼς ὁ Γαβρᾶς διεσκοπεῖτο νυκτὸς ἐπείσπεσεῖν αὐτῷ. Ἄλλ' ὅποιον μὲν πέρας τὰ κατὰ τὸν Γαβρᾶν ἔσχηκε καὶ ὅθεν οὗτος ὥρμητο καὶ ὅποιος ἦν, ταμειυσάσθω ὁ λόγος ἐς τὸν προσήκοντα τόπον· τὰ νῦν δ' ἐχέσθω τοῦ προκειμένου. 11.6.7 Οἱ δὲ γε Λατῖνοι, ὑπὸ τε λιμοῦ καὶ συνεχοῦς πολιορκίας δεινῶς πιεζόμενοι, προσεληλυθότες τῷ εἰς Ἐλενούπολιν τότε ἡττηθέντι Πέτρῳ τῷ ἐπισκόπῳ αὐτῶν, ὥς ὁ λόγος φθάσας ἐδήλωσεν, ἡτοῦντο βουλὴν ἐξ αὐτοῦ. Ὁ δὲ πρὸς αὐτούς· «Ἄγνους, φησι, τηρῆσαι ἑαυτοὺς ὑποσχόμενοι, μέχρις ἂν τὴν Ἱερουσαλὴμ καταλάβητε, παρέβητε, οἶμαι, τὴν ὑπόσχεσιν. Διὰ τοῦτο νῦν ὑμῖν οὐκ ἐπαρήγει ὡς τὸ πρότερον ὁ Θεός. Δεῖ οὖν ἐπιστραφῆναι πρὸς τὸν

Κύριον καὶ τὰς σφῶν ἀποκλαύσασθαι ἁμαρτίας ἐν σάκκῳ καὶ σποδῷ, καὶ δάκρυσι θερμοῖς τὴν μετάνοιαν ἐνδειξαμένους καὶ παννύχοις δεήσεσι. Τότε δὴ σχολάσω καὶ αὐτὸς ὑπὲρ ὑμῶν τὸ Θεῖον ἐξυλεύμενος.» Πείθονται ταῖς τοῦ ἀρχιερέως παραινέσεσι. Καὶ μεθ' ἡμέρας τινὰς ἐκ θείας ὁμοφῆς κινηθεῖς ὁ ἀρχιερεὺς μεταπεμψάμενος τοὺς μεγιστᾶνας τῶν κομητῶν παρηγγυᾶτο δεξιόθεν διορύξαι τοῦ θυσιαστηρίου κάκεισε τὸν ἅγιον εὐρηκέναι ἦλον. Τὸ ἐπὶ ταχθὲν οὖν πεποικότες, ἐπεὶ μὴ εὕρισκον, ἐπανα στρέψαντες μετὰ ἀθυμίας τὴν τοῦ ζητουμένου διαμαρτίαν ἀπήγγελλον. Ὁ δὲ ἐκτενέστερον τὴν δέησιν ποιησάμενος ἐπιμελέστερον τὴν τοῦ ζητουμένου ἀναψηλάφησιν ποιήσασθαι ἐπέταττεν. Οἱ δὲ καὶ αὐθις ἐπλήρουν τὸ κελευσθὲν καί, τὸν ζητούμενον εὐρηκότες, δρομαίως τῷ Πέτρῳ προσέφερον χαρὰ καὶ φρίκη συνεχόμενοι. 11.6.8 Κάκτοτε ὡς ἀγνωτέρῳ τῶν ἄλλων τῷ Ἰσαγγέλῃ ἐν ταῖς μάχαις τὸν σεπτὸν καὶ θεῖον ἐνεχειρίζον ἦλον. Τῇ γοῦν μετ' αὐτὴν ἐξ ἀνυπόπτου πύλης κατὰ τῶν Τούρκων ἐξώρμησαν. Τότε δὴ ὁ καλούμενος Φλάντρας ἡτήσατο τοὺς λοιποὺς μίαν ταύτην αἴτησιν παραχωρηθῆναί οἱ, μετὰ τριῶν μόνων κατὰ τῶν Τούρκων τῶν ἄλλων πρῶτον αὐτὸν ἐξιπάσασθαι. Δέδοται δὴ τούτῳ τὸ αἰτηθέν· καὶ ὀπηνίκα αἱ φύλαγγες ἐκατέρωθεν ἰλαδὸν ἔστησαν καὶ ἡ τοῦ πολέμου σύναψις ἠυτέρπιστο, αὐτὸς τοῦ ἵππου ἀποβάς καὶ προσ ουδίσας ἑαυτὸν τρισάκις τῷ Θεῷ ἐπηύξατο ἐκείθεν τὴν βοήθειαν ἐξαιτούμενος. Βοησάντων δὲ πάντων· «Ὁ Θεὸς μεθ' ἡμῶν», ὅλους ρυτῆρας κατ' αὐτοῦ τοῦ Κουρπαγᾶ ἐνέδωκεν ἐπὶ τινος λόφου ἵσταμένου. Εὐθὺς οὖν τοὺς κατὰ πρόσωπον αὐτῶν ὑπαντίασαντας τοῖς δόρασι βαλόντες κατὰ γῆς ἔρριψαν. Ἐντεῦθεν οὖν ἐκδειματωθέντες οἱ Τοῦρκοι πρὸ τοῦ συρραγῆναι τὸν πόλεμον εἰς φυγὴν ἐτράπησαν, θείας πάντως δυνάμεως ἐπαρηγόησης τοῖς Χριστιανοῖς· κὰν τῷ φεύγειν παραπορήσαντες οἱ πλεῖστοι τῶν βαρβάρων ταῖς δίνειαι τῶν ποταμίων συσχεθέντες ρευμάτων ἀπεπνίγησαν, ὡς ἀντὶ γεφύρας χρηματίσαι τὰ σώματα τῶν ἀποπνιγέντων τοῖς ὀπισθεν ἐρχομένοις. 11.6.9 Ἐφ' ἱκανὸν οὖν καὶ τοὺς φεύγοντας διώξαντες πρὸς τὴν Τουρκικὴν ταφρεῖαν ὑπέστρεψαν, κάκεισε τὰς βαρβαρικὰς σκευὰς εὐρηκότες καὶ ἦν συνεπεφέροντο λείαν ἅπασαν, ἀναλαβέσθαι μὲν ἤθελον παραχρῆμα, πολλὴν δὲ οὖσαν διὰ τριακονθημέρου μόγις ταύτην εἰσαγαγεῖν εἰς τὴν Ἀντιόχου πόλιν ἐξίσχυσαν. Ἐπ' ὀλίγον οὖν αὐτοῦ που ἐγκατερέησαντες ἐφ' ᾧ τῆς τοῦ πολέμου κακοπαθείας ἑαυτοὺς διαναπαῦσαι, ἅμα δὲ καὶ τῆς Ἀντιόχου φροντίδα ποιούμενοι ἀνεζήτουν τὸν ταύτην φρουρήσοντα. Ἦν δὲ ὁ Βαϊμούντος, καθὰ γε πρὸ τοῦ τὴν πόλιν ἀλῶναι φθάσας ἡτήσατο. Παρακεχωρηκότες δὲ αὐτῷ

τῆς ἀπάσης ἐξουσίας τῆς Ἀντιόχου αὐτοὶ τῆς πρὸς τὰ Ἱεροσόλυμα φερούσης ἦσαντο. Ἐν δὲ τῷ διέρχεσθαι πολλὰ μὲν τῶν παραλίῳν κάστρων κατέσχον· ὅποσα δὲ ἐρυμνότατα ὄντα πλείονος ἐδεῖτο τῆς πολιορκίας παραδραμόντες τῷ τέως αὐτά, πρὸς τὴν Ἱερουσαλήμ ἔσπευδον. Περιζώσαντες δὲ τὰ τεῖχη καὶ πυκναῖς προσβολαῖς πολιορκοῦντες, αὐτὴν διὰ μιᾶς σεληνιακῆς περιόδου κατέσχον πολλοὺς τῶν ἐντὸς Σαρα κηνῶν καὶ Ἑβραίων ἀνηρηκότες. Πάντων δὲ ὑποταγέντων αὐτοῖς, ἐπεὶ ὁ ἀντιβαίνων οὐδεὶς, τὴν ἐξουσίαν ἅπασαν τῷ Γοντοφρὲ ἀναθέμενοι ῥῆγα τοῦτον ὠνόμασαν.

11.7.1 Διαμηνυθείσης δὲ τῆς τῶν Κελτῶν ἐφόδου τῷ ἐξουσιαστῇ Βαβυλῶνος Ἀμεριμνῇ, καὶ ὅπως παρ' αὐτῶν ἦ τε Ἱερουσαλήμ ἐάλω καὶ αὐτὴ ἡ Ἀντιόχου καὶ ἄλλαι πολλαὶ πόλεις αἱ ταύτῃ παρακείμεναι παρὰ τῶν Κελτῶν κατεσχέθησαν, τηνικαῦτα πολὺ πλῆθος συναγροχῶς ἔκ τε Ἀρμενίων καὶ Ἀράβων Σαρακηνῶν τε καὶ Ἀγαρηνῶν κατ' αὐτῶν ἐξαπέστειλε. Τούτου διαμηνυθέντος παρὰ τοῦ Γοντοφρὲ τοῖς Κελτοῖς, τηνικαῦτα ὠπλίσαντο κατ' αὐτῶν καὶ κατελθόντες εἰς τὸ Ἰάφα τὴν ἐκείνων περιέμενον ἔφοδον· εἶτα ἐκεῖθεν κατέλαβον τὸ Ῥάμελ, ἐν ᾧ καὶ ὁ μεγαλόμαρτυρ Γεώργιος μεμαρτύρηκε, καὶ ἐνωθέντες τῷ κατ' αὐτῶν ἐρχομένῳ στρατεύματι τοῦ Ἀμεριμνῆ συνῆψαν πόλεμον μετ' αὐτῶν. Καὶ τὴν νικῶσαν εἶχον εὐθύς οἱ Κελτοί. 11.7.2 Τῇ δὲ μετ' αὐτὴν καταλαβόντος ἐξ ὀπισθίων τοῦ προμετωπίου τῆς φάλαγγος ἡττήθησαν οἱ Λατίνοι μέχρι τοῦ Ῥάμελ περισωθέντες. Μόνος δὲ ὁ Βαλδουῖνος κόμης ἀπὴν φυγαδεῖα χρησάμενος οὐχ ὥς ἄνανδρος, ἀλλ' ὥς τι κρεῖττον προμηθευσόμενος περὶ τε τῆς ἑαυτοῦ σωτηρίας καὶ τοῦ κατὰ τῶν Βαβυλωνίων στρατεύματος. Καταλαβόντες δὲ οἱ Βαβυλώνιοι καὶ κυκλοτερῆ τὴν πολιορκίαν τοῦ Ῥάμελ ποιοῦμενοι θάπτον τοῦτο κατέσχον. Πολλοὶ δὲ τῶν Λατίνων τηνικαῦτα κτείνονται, πλείους δὲ καὶ ζωγρία πρὸς Βαβυλῶνα ἐστάλησαν. Ἐκεῖθεν δὲ ὑποστρέφον τὸ ὀπλιτικὸν ἅπαν τῶν Βαβυλωνίων πρὸς τὴν πολιορκίαν τοῦ Ἰάφα ἡπεύγετο· τοιοῦτον γὰρ τὸ βάρβαρον αἰεὶ. Ὁ δὲ γε ἀνωτέρω ῥηθεὶς Βαλδουῖνος, τὰς παρὰ τῶν Φράγγων ἐαλωκυίας κωμοπόλεις ἀπάσας περιῶν οὐκ ὀλίγους τε συναγροχῶς ἵππεῖς καὶ πεζοὺς, ἀξιόμαχον στράτευμα συνεστήσατο κἀντεῦθεν τοῖς Βαβυλωνίοις ἐπελθὼν ἤττησε κατὰ κράτος. 11.7.3 Ὁ δὲ βασιλεὺς τὴν κατὰ τὸ Ῥάμελ τῶν Λατίνων ἦτταν μεμαθηκώς, περιαλγῆσας ἐπὶ τῇ τῶν κομήτων αἰχμαλωσίᾳ, ἅτε γινώσκων αὐτοὺς κατὰ τε ὥραν καὶ ῥώμην σώματος καὶ περιφάνειαν γένους τῶν πάλοι ὕμνουμένων,

οὐκ ἔφερεν ἐπὶ πλεόν τούτους δορυαλώτους ἐπὶ ξένης εἶναι. Ἐνθεν τοι μεταπεμψάμενός τινα Βαρδαλῆν καλούμενον χρήματά τε ἱκανὰ ἐπιδούς πρὸς τὴν ἐκείνων ἀνάρρυσιν πρὸς Βαβυλῶνα ἐκπέπομφεν, ἐγχειρίσας αὐτῷ καὶ τὰ πρὸς τὸν Ἄμε ριμνῆν γράμματα περὶ τῶν κομήτων διαλαμβάνοντα. Ὁ δέ, τὰς τοῦ αὐτοκράτορος ἀνελίζας γραφάς, ἄτερ τιμῆς τοὺς κόμητας ἀπεδίδου μετὰ περιχαρείας πλὴν τοῦ Γοντοφρέ. Ἐκείνον γὰρ προφθάσας πρὸς τὸν αὐτάδελφον αὐτοῦ Βαλ δουῖνον τιμῆς ἀπέδοτο. Καταλαβόντας δὲ τὴν μεγαλόπολιν τοὺς κόμητας ὁ βασιλεὺς ἐντίμως ἐδέξατο χρήματά τε ἱκανὰ ἐπιδούς καὶ ἐφ' ἱκανὸν τούτους διαναπαύσας χαίροντας ἐξαπέστειλεν οἴκαδε. Ὁ δὲ Γοντοφρέ ρῆξ' Ἱεροσολύμων αὐθις ἀποκαταστάς τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Βαλδουῖνον εἰς Ἑδεσαν ἐκπέπομφε. 11.7.4 Τότε δὴ καὶ ὁ αὐτοκράτωρ τῷ Ἰσαγγέλῃ ἐπέσκηψε τὴν μὲν Λαοδίκειαν Ἀνδρονίκῳ τῷ Τζιντζιλούκῃ ἀναθέσθαι, τὸ δέ γε Μαρακέως καὶ τὸ Βαλα νέως τοῖς ὑπὸ τὸν Εὐμάθιον δοῦκα Κύπρου τῷ τότε ὑπάρχοντα, ἐκείνον δὲ προσωτέρω βαδίσαι καὶ περὶ τῆς τῶν λοιπῶν κάστρων κατασχέσεως ὡς ἐνὸν διαγωνιῆσθαι· ὅπερ δὴ καὶ πεποίηκε τοῖς γράμμασι τοῦ βασιλέως πεισθεῖς. Μετὰ γοῦν τὸ παραδοῦναι τὰ κάστρα τοῖς ἀνωτέρω δηλῶ θεῖσιν ἀπῆλθεν εἰς Ἀντάραδον καὶ ταύτην ἀμαχητὶ ἐχειρῶσατο. Τοῦτο ἐνωτισθεῖς ὁ Ἀταπάκας τῆς Δαμασκοῦ δυνάμεις συναθροίσας ἱκανὰς κατ' αὐτοῦ ἐστρατεύσατο. Ἐπεὶ δὲ ὁ Ἰσαγγέλης ἀποχρῶσας δυνάμεις πρὸς τοσοῦτον πλῆθος οὐκ εἶχε, βουλὴν ἐβουλεύσατο οὐ τοσοῦτον ἀνδρείαν ὅποσον συνετήν. Θαρρήσας γὰρ τοῖς ἐντοπίοις ἔφη ὡς· «Ἐγὼ μὲν τοῦ κάστρου παμμεγέθους ὄντος ἐν τινὶ τόπῳ κρυβήσομαι· ὑμεῖς δέ, ὅπηνίκα ὁ Ἀταπάκας καταλάβῃ, τὸ μὲν ἀληθὲς μὴ ὁμολογήσητε, πτοηθέντα δέ με φυγάδα γενέσθαι διαβεβαιώσατε». 11.7.5 Καταλαβὼν οὖν ὁ Ἀταπάκας καὶ ἐρωτήσας περὶ τοῦ Ἰσαγγέλη, ἐπεὶ ἀποδεδρακέναι τοῦτον ἐπὶ στευσε, κεκμηκῶς ἀπὸ τῆς ὁδοιπορίας ἀγχοῦ τῶν τειχῶν τὴν σκηνὴν ἐπήξατο. Τῶν δὲ ἐντοπίων πᾶσαν φιλοφροσύνην εἰς αὐτὸν ἐνδεικνυμένων, τεθαρρηκότες οἱ Τοῦρκοι καὶ μηδὲν ἐναντίον ὑποτοπάσαντες τοὺς ἰδίους ἵππους πρὸς τὸ πεδίον ἔλυσαν. Ὁ δὲ Ἰσαγγέλης μέσης ἡμέρας τοῦ ἡλίου κατὰ κορυφὴν τὰς ἀκτῖνας βάλλοντος καρτερῶς ὀπλισάμενος μετὰ τῶν ὑπ' αὐτόν (εἰς τετρακοσίους δὲ περίσταντο) αἵφνης τὰς πύλας ἀνοίξας διὰ μέσης τῆς αὐτῶν παρεμβολῆς ὤρμησεν. Ὅποσοι μὲν οὖν ἐκθύμως εἰώθασιν μάχεσθαι, τῆς ἑαυτῶν ζωῆς ἀφειδήσαντες τὸν μετ' αὐτῶν ιστάμενοι ἀνεδέξαντο πόλεμον· οἱ δὲ λοιποὶ φυγαδεύειν τὴν ἑαυτῶν ἀπεπειρῶντο πραγματεῦσασθαι σωτηρίαν. Ἀλλὰ τὸ τῆς πεδιάδος εὐρὸν καὶ τὸ μὴ τι ἔλος παρακεῖσθαι ἢ

βουνὸν ἢ φάραγγα ταῖς τῶν Λατίνων χερσὶν ἅπαντας παραδέδωκεν. Ἐνθεν τοι καὶ παρανάλωμα ξιφῶν πάντες γεγόνασιν· ὀλίγοι δὲ καὶ κατεσχέθησαν. Οὕτω γοῦν τῶν Τούρκων κατα στρατηγήσας κατὰ τῆς Τριπόλεως χωρεῖ. 11.7.6 Ἄνεισι γοῦν κατευθὺν καὶ προκαταλαμβάνει τὴν ἀκρολοφίαν τοῦ ἀντικρὺ Τριπόλεως διακειμένου βουνοῦ, μέρους ὄντος τοῦ Λιβάνου, ἐφ' ᾧ καὶ ὡς ὀχύρωμα τοῦτον ἔχειν καὶ τὸ ἐκ τοῦ Λιβάνου καταρρέον ὕδωρ εἰς Τρίπολιν διὰ τοῦ πρανοῦς τοῦ τοιοῦτου βουνοῦ ἐπισχεῖν. Τηνικαῦτα δὲ πρὸς τὸν βασιλέα τὰ συμβάντα δηλώσας ἡτεῖτο ἐρυμνότατόν τι ὀχύρωμα γενέσθαι πρὸ τοῦ καταλαβεῖν ἀπὸ τοῦ Χοροσὰν δυνάμεις πλείονας καὶ καταγωνίσασθαι αὐτούς. Ὁ δὲ βασιλεὺς τῷ δουκὶ Κύπρου τὴν τοῦ τοιοῦτου πολυχνίου κτίσιν ἀνέθετο, ἐπισκήψας ἵνα διὰ τοῦ στόλου πάντα τὰ συνοίσοντα ταχέως ἐξαποστέλλῃ καὶ τοὺς τὸ τοιοῦτον πολίχνιον οἰκοδομήσῃν τας ἐφ' ὃν ἂν ὁ Ἰσαγγέλης ὑποδείξειε τόπον. Γέγονε τοῦτο τῷ τέως. 11.7.7 Καὶ ὁ μὲν Ἰσαγγέλης ἔξωθεν τῆς Τριπόλεως στρατοπεδευσάμενος πάντα κάλων κινῶν περὶ τὴν ταύτης ἄλωσιν οὐκ ἐνεδίδου. Ὁ δὲ γε Βαϊμοῦντος τὴν τοῦ Τζιν τζιλούκη εἰσέλευσιν εἰς Λαοδίκειαν μεμαθηκώς τὴν ἔχθραν, ἣν πάλαι κατὰ τοῦ αὐτοκράτορος ἐγκυμονήσας εἶχεν, εἰς τοῦμφανὲς ἐξαγαγὼν μετὰ δυνάμεως ἀποχρώσης τὸν ἀνεψιὸν αὐτοῦ Ταγγρὲ κατὰ τῆς Λαοδικείας ἐκπέμπει ταύτην πολιορκήσοντα. Τῆς δὲ περὶ τούτου φήμης μέχρι καὶ ἐς τὰς τοῦ Ἰσαγγέλη διαδραμούσης ἀκοάς, εὐθὺς μηδὲ μικρόν τι μελλήσας οὗτος καταλαμβάνει τὴν Λαοδίκειαν καὶ λόγους συνείρει πρὸς τὸν Ταγγρὲ διὰ παντοίων λόγων συμβουλευὼν αὐτῷ τῆς τοῦ κάστρου πολιορκίας ἀποσχέσθαι. Ὡς δὲ πολλὰ μετ' αὐτοῦ κοινολογούμενος καταπειθῇ τοῦτον οὐχ εὕρισκεν, ἀλλ' ἀντικρὺς ἄδειν ἐδόκει παρὰ κωφῶ, ἐκεῖθεν παλινοστήσας καταλαμβάνει αὐθις τὴν Τρίπολιν. Ἐκεῖνος δὲ οὐδοπωσοῦν τῆς πολιορκίας ἀφίστατο. Ἰδὼν οὖν ὁ Τζιντζιλούκης τὴν ὁρμὴν τοῦ Ταγγρὲ καὶ ὡς ἐν στενῷ τὰ κατ' αὐτὸν συνελαύνεται, βοήθειαν ἐκεῖθεν ἡτεῖτο. Βραδυ νόντων δὲ τῶν ἐν τῇ Κύπρῳ, εἰς ἀμυχανίαν ἔλθων τὸ μὲν ἀπὸ τῆς πολιορκίας, τὸ δὲ καὶ ὑπὸ τοῦ λιμοῦ πιεζόμενος, προδοῦναι τὸ κάστρον ἡρετίσατο.

11.8.1 Τούτων οὕτω τελουμένων, ἐπεὶ τετελευτηκότος τοῦ Γοντοφρὲ ἕτερον ἔδει πάλιν ρῆγα γενέσθαι τὸν ἐκείνου ἀναπληροῦντα τόπον, εὐθὺς οἱ ἐν Ἱεροσολύμοις Λατῖνοι μετεκαλοῦντο τὸν Ἰσαγγέλην ἀπὸ Τριπόλεως ρῆγα τῶν Ἱεροσολύμων ποιῆσαι ἐθέλοντες. Ὁ δὲ ἀνεβάλλετο τέως τὴν ἐκεῖσε ἀπέλευσιν. Εἰσελθόντος οὖν εἰς τὴν μεγάλῳπολιν, ἐπεὶ

ἀναβαλλόμενον αὐτὸν οἱ ἐν Ἱεροσολύμοις ἐγνώ κεσαν, μεταπεμψάμενοι τὸν Βαλδουῖνον περὶ τὴν Ἔδεσαν τότε ἐνδιατρίβοντα ῥῆγα Ἱεροσολύμων κατέστησαν. Ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς τὸν Ἰσαγγέλην ἀσμένως ἀποδεξάμενος, ἐπεὶ τὸν Βαλδουῖνον μεμαθήκοι τὴν ἐν Ἱεροσολύμοις ἀρχὴν ἀναδέξασθαι, παρακατεῖχε μεθ' ἑαυτοῦ, ὀπηνίκα καὶ τὸ τῶν Νορμάνων φοσσάτον κατέλαβεν ἡγεμόνας ἔχον ἀδελφοὺς δύο Φλάντρας καλουμένους. 11.8.2 Οἷς πολλὰ πολλάκις ὁ βασιλεὺς συμβουλευόμενος τὴν αὐτὴν τοῖς προλαβοῦσι φοσσάτοις ὁδεῦσαι καὶ διὰ τῶν παραλίων τὰ Ἱεροσόλυμα καταλαβεῖν καὶ οὕτως τῷ λοιπῷ στρατεύματι τῶν Λατίνων ἐνωθῆναι, πειθομένους τούτους οὐχ εὗρισκεν ἄτε τοῖς Φράγγοις ἐνωθῆναι μὴ βουλομένους, ἀλλ' ἐτέραν ὁδεῦσαι ὁδὸν διὰ τοῦ ἀνατολικοῦ καὶ κατευθὺ χωρῆσαι τοῦ Χοροσάν οἰομένους κατασχεῖν τὸ τοιοῦτον. Ὁ δὲ βασιλεὺς, πάντῃ ἀσύμφορον τοῦτο γινώσκων καὶ τὴν ἀπώλειαν μὴ θέλων τοῦ τοσούτου λαοῦ (πεντήκοντα γὰρ ἦσαν χιλιάδες ἱππέων ἀνδρῶν καὶ ἑκατὸν πεζῶν), ἐπεὶ μὴ πειθομένους τούτους ἐώρα, τὸν δεύτερον, ὃ φασι, πλοῦν ἐρχόμενος, μεταπεμψάμενος τὸν Ἰσαγγέλην καὶ τὸν Τζίταν συνεκπέμπει τούτοις ἐφ' ᾧ συμβουλευεῖν τε τὰ συνοίσοντα καὶ τῶν παραλόγων ὁρμῶν ὡς ἐνὸν ἀνασειράζειν αὐτούς. Διαπεραιωθέντες οὖν τὸν τῆς Κιβωτοῦ πορθμὸν καὶ πρὸς τὸν Ἀρμενιακὸν ἐπειγόμενοι τὴν Ἀγκυραν καταλαβόντες ἐξ ἐφόδου ταύτην κατέσχον. Καὶ οὕτω τὸν Ἄλυν διαβάντες πολίχνιον τι κατ' ἔλαβον· ἐπεὶ δὲ τοῦτο Ῥωμαῖοι κατεῖχον, θαρρήσαντες καὶ τὰς ἱερὰς ἐπενδυθέντες οἱ ἱερεῖς στολὰς εὐαγγελίον τε καὶ σταυροὺς κομιζόμενοι ὡς Χριστιανοῖς τούτοις προσήεσαν. Οἱ δὲ ἀπανθρώπως καὶ ἀπηνῶς οὐ τοὺς ἱερεῖς μόνον, ἀλλὰ καὶ τοὺς λοιποὺς τῶν Χριστιανῶν ἀναιροῦσι καὶ ἀφροντίς τως τοῦ λοιποῦ ὡς πρὸς Ἀμάσειαν ἀπονεύσαντες τὴν ὁδοὶ πορίαν ἐποιοῦντο. 11.8.3 Οἱ δὲ Τοῦρκοι, ἐμπειροπόλεμοι ὄντες, προκαταλαβόντες τὰς κώμας πάσας καὶ τὰ χορτάσματα πάντα ἐνέπρησαν, ἐφθακότες δὲ τούτους ὀξέως προσέβαλον. Δευτέρα δὲ ἦν καθ' ἣν ὑπερίσχυσαν τούτων οἱ Τοῦρκοι. Καὶ τηνικαῦτα αὐτοῦ που κατασκηνώσαντες χάρακά τε πηξάμενοι τὰς σκευὰς ἐναπέθετο. Τῇ δὲ μετ' αὐτὴν αὐθις ἄμφω ἐμάχοντο τὰ στρατεύματα. Οἱ δὲ Τοῦρκοι κυκλοτερῶς κατασκηνώσαντες οὐ χορταγωγίας χώραν τούτοις ἐδίδουν οὔτε μὴν τὰ ὑποζύγια καὶ τοὺς ἵππους ἐς ποτὸν ἐξάγειν συνεχώρουν. Τὴν ἑαυτῶν οὖν πανωλεθρίαν ἐπ' ὀφθαλμῶν ἤδη ὀρῶντες οἱ Κελτοὶ τῆς ἑαυτῶν ζωῆς ἀφειδήσαντες τῇ μετ' αὐτήν, τετράς δὲ ἦν, καρτερῶς ὀπλισάμενοι τὸν μετὰ τῶν βαρβάρων ἀνεδέξαντο πόλεμον. Οἱ δὲ Τοῦρκοι, εἰς χεῖρας τούτους

ἔχοντες, οὐκέτι μετὰ τῶν δοράτων οὐδὲ διὰ τόξων πρὸς αὐτοὺς ἀπεμάχοντο, ἀλλὰ τὰ ξίφη σπασάμενοι καὶ τῶν κουλεῶν ἐξελκύσαντες ἀγχέμαχον τὴν μάχην ἐποιοῦντο καὶ παρευθὺ τρέπουσι τοὺς Νορμάνους. Οἱ δὲ καταλαβόντες τὸν ἴδιον χάρακα σύμβουλον ἀνεζήτησαν. 11.8.4 Ὁ δ' ἄριστος αὐτοκράτωρ ὁ τὰ λῶνα τούτοις ὑποτιθέμενος καὶ μὴ εἰσακουσθεὶς οὐ παρῆν. Λοιπὸν ἐπὶ τὴν τοῦ Ἰσαγγέλη καὶ τοῦ Τζίτα γνώμην καταφεύγουσιν, ἅμα δὲ καί, εἰ χώρα τις τῶν ὑπὸ τὸν αὐτοκράτορα πλησίον παράκειται, ἐπυνθάνοντο ἀναζητοῦν τε αὐτήν. Καὶ δὴ τὰς τε σκευὰς καὶ τὰς σκηνὰς καὶ τὸ πεζὸν ἅπαν αὐτοῦ που καταλιπόντες τοῖς ἰδίους ἵπποις ἐποχηθέντες ὥς εἶχον τάχους πρὸς τὰ παρὰ θάλασσαν τοῦ Ἀρμενιακοῦ καὶ τῆς Παυράης ἔθεον. Ἐπεισπεσόντες δ' ἀθρόον οἱ Τοῦρκοι τούτων τῷ χάρακι πάντα ἀφείλοντο. Εἵτα κατόπιν τούτων διώξαντες τὸ πεζὸν ἅπαν ἐφθακότες ἀνεῖλον· τινὰς δὲ καὶ κατασχόντες πρὸς τὸν Χοροσὰν δεῖγμα ἀπήγαγον. 11.8.5 Ἀλλὰ ταῦτα μὲν τὰ τῶν Τούρκων κατὰ τῶν Νορμάνων ἀνδραγαθήματα· ὁ δὲ γε Ἰσαγγέλης καὶ ὁ Τζίτας μετὰ τῶν καταλειφθέντων ὀλίγων ἱππέων τὴν βασιλεύουσιν καταλαμβάνουσι. Δεξάμενος δὲ τούτους ὁ αὐτοκράτωρ καὶ χρήματα δοὺς ἱκανὰ καὶ διαναπαύσας ἤρετο ὅπου τοῦ λοιποῦ αἰρετὸν αὐτοῖς ἀπίνειν. Οἱ δὲ τὰ Ἱεροσόλυμα ἐπεζήτησαν. Φιλοτιμησάμενος οὖν αὐτοὺς δαψιλῶς διαποντίους ἐκπέμπει τῇ αὐτῶν γνώμῃ τὸ πᾶν ἀναθέμενος. Ὁ δὲ γε Ἰσαγγέλης μεγαλοπόλως ἐξελθὼν τὴν πρὸς τὸ οἰκεῖον στράτευμα ἀνεζήτηί ἀπέλευσιν· καὶ δὴ καταλαμβάνει αὐθις τὴν Τρίπολιν χειρώσασθαι ταύτην γλιχόμενος. Μετὰ δὲ ταῦτα νόσῳ θανασίμῳ περιπεσὼν καὶ πνέων τὰ ἔσχατα, μεταπεμψάμενος τὸν αὐτοῦ ἀνεψιὸν Γελιέλμον ὥσπερ τινὰ κλῆρον ἅπαντα τὰ ὑπ' αὐτοῦ κατα σχεθέντα κάστρα τούτῳ ἀπεχαρίσατο, ἡγεμόνα καὶ ἀρχηγὸν τῶν αὐτοῦ ταγμάτων καταστήσας. Τούτου τοίνυν τὴν τελευτὴν μεμαθηκώς, ὁ αὐτοκράτωρ εὐθὺς πρὸς τὸν δοῦκα Κύπρου διὰ γραμμάτων ἐδήλωσεν, ἵνα Νικήταν τὸν Χαλὶν τζην μετὰ χρημάτων ἱκανῶν πρὸς τὸν Γελιέλμον ἐκπέμψῃ ἐφ' ᾧ ὑποποιήσασθαι τε αὐτὸν καὶ παρασκευάσαι ὁμοῖον κέναι πρὸς τὸν αὐτοκράτορα πίστιν βεβαίαν φυλάξαι εἰς αὐτὸν καὶ ὁποῖαν ὁ ἀποβεβιωκὼς θεῖος αὐτοῦ Ἰσαγγέλης μέχρι τέλους ἐτήρησεν.

11.9.1 Εἵτα μεμαθηκὼς ὁ αὐτοκράτωρ καὶ τὴν τῆς Λαο δικεῖας παρὰ τοῦ Ταγγρὲ κατάσχεσιν πρὸς τὸν Βαῖμοῦντον γράμματα ἐκτίθεται οὕτως περιέχοντα· «Τὰ ὄρκια οἶδας καὶ τὰς ἐπαγγελίας ἃς οὐκ αὐτὸς μόνος, ἀλλὰ καὶ ἅπαντες πρὸς τὴν βασιλείαν Ῥωμαίων ἐποίησαντο. Νῦν δὲ αὐτὸς

πρῶτος παρασπονδήσας τὴν Ἀντιόχειαν κατέσχευε καὶ ἀλλάττα φρούρια ὑποποιησάμενος καὶ αὐτὴν δὴ τὴν Λαο δίκειαν. Ἀπόστηθι τοίνυν τῆς πόλεως Ἀντιοχείας καὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων, δίκαιόν τι πρᾶγμα ποιῶν, καὶ μὴ θέλε πολέμους ἄλλους καὶ μάχας κατὰ σαυτοῦ ἐρεθίζειν.» Ὁ δὲ γε Βαϊμοῦντος τὰς βασιλικὰς ὑπαναγνοὺς γραφάς, ἐπειδὴ μὴ τῷ συνήθει ψεύδει χρήσασθαι οἷός τε ἦν τῶν πραγμάτων ἀριδιήλως τὴν ἀλήθειαν ἐλεγχόντων, πρὸς τὰ γραφέντα τῷ φαινομένῳ κατένευσεν, αἰτίαν μέντοι τῶν κακῶς παρ' αὐτοῦ πραχθέντων εἶναι τὸν αὐτοκράτορα ἔλεγε, γράψας ὥς· «Οὐκ ἐγὼ τούτων αἴτιος, ἀλλὰ σύ. Ὑποσχόμενος γὰρ κατόπιν ἡμῶν μετὰ δυνάμεως ἔρχεσθαι πολλῆς, οὐκ ἠθέλησας τὴν ὑπόσχεσιν ἔργοις πιστώσασθαι. Ἡμεῖς δὲ τὴν Ἀντιόχειαν καταλαβόντες καὶ ἐπὶ τρισὶ μῆσι πολλὰ μογήσαντες πρὸς πολεμίους ἀπεμαχόμεθα καὶ λιμόν, οἷον οὐδεὶς πῶς τῶν ἀνθρώπων τεθέεται, ὥς τοὺς πλείστους ἡμῶν καὶ ἀπ' αὐτῶν τῶν ὑπὸ τοῦ νόμου ἀπηγορευμένων κρεῶν βεβρωκέναι. Ἐφ' ἱκανὸν δὲ ἐγκαρτεροῦν τῶν ἡμῶν καὶ αὐτὸς ὁ δοθεὶς ἡμῖν εἰς ἀρωγὴν πιστότατος οἰκέτης τοῦ σοῦ κράτους Τατίκιος οὕτω κινδυνεύοντας καταλιπὼν ἡμᾶς ὥχето. Εἵλομεν δὲ τὴν πόλιν παραδόξως καὶ αὐτὰς τὰς ἀπὸ τοῦ Χοροσάν εἰς ἀρωγὴν τῶν Ἀντιοχέων καταλαβούσας δυνάμεις κατετροπωσάμεθα. Καὶ πῶς δίκαιόν ἐστιν, ἅπερ οἰκείους ἰδρῶσι καὶ πόνοις ἐκτησάμεθα, ῥαδίως οὕτως ἀποποιήσασθαι;» 11.9.2 Ὑποστρεψάντων δ' ἐκεῖθεν τῶν πρέσβων, ὥς τὰς τοῦ Βαϊμούντου ὑπ' ἀνέγνω γραφάς, διαγνοὺς αὐτὸν ἐκεῖνον αὐθις εἶναι τὸν Βαϊμοῦντον μηδὲ πωσοῦν ἐπὶ τὸ βέλτιον μεταβληθέντα, δεῖν ἔγνω τῶν ὀρίων τῆς βασιλείας Ῥωμαίων ἀντέχεσθαι καὶ τὴν ἀκάθεκτον αὐτοῦ ὁρμὴν ὥς ἐνὸν ἀνακόπτειν. Δυνάμεις τοίνυν πολλὰς μετὰ τοῦ Βουτουμίτου κατὰ τῆς Κιλικίας ἐξέπεμψε καὶ τὸ ἐλλογιμώτατον τοῦ στρατιωτικοῦ καταλόγου, ἄνδρας μαχιμωτάτους καὶ Ἄρεως ὑπασπιστὰς ἅπαντας καὶ αὐτὸν δὴ τὸν Βάρδαν καὶ τὸν ἀρχινοχὸν Μιχαήλ, ἀκμάζοντας καὶ ἀρτιφυεῖς τὸ γένειον. Οὓς νηπιόθεν προσλαβόμενος ὁ αὐτοκράτωρ καὶ τὰ στρατιωτικὰ ἐκπαιδεύσας ὥς εὐνουστέρους τῶν ἄλλων τῷ Βουτουμίτῃ παραδίδωσι μεθ' ἐτέρων χιλίων ἀνδρῶν γενναίων Κελτῶν καὶ Ῥωμαίων ἐφ' ᾧ συμπαρομαρτεῖν τε αὐτῷ καὶ ὑπέικειν ἐν ἅπασιν, ἅμα δὲ καὶ τὸ τυχόν τῶν καθ' ὥραν ξυμπιπτόντων δι' ἀπορρήτων γραμμάτων δηλοῦν αὐτῷ. Ἔσπευδε δὲ τὴν ἅπασαν χώραν τῆς Κιλικίας κατασχεῖν, ἵν' ἐντεῦθεν ῥᾶον τὰ κατὰ τὴν Ἀντιόχειαν ἐξαρτῇ. 11.9.3 Ἀπάρας οὖν ὁ Βουτουμίτης σὺν ὅλαις δυνάμεσι καὶ περὶ τὴν Ἀττάλου ἐφθακῶς, ἐπεὶ τὸν Βάρδαν καὶ τὸν ἀρχινοχὸν

Μιχαήλ μὴ ὑπέικοντας ἑώρα τῷ τούτου θελήματι, ἵνα μὴ καὶ τὸ ὀπλιτικὸν συμ βαίῃ στασιάζειν κακ τούτου κενόσπουδος ἢ σπουδῇ τῷ Βουτουμίτῃ γένηται καὶ ἄπρακτος τῆς Κιλικίας ἀπο πεμφθείη, παραχρῆμα τὰ περὶ τούτων δηλοῖ τῷ αὐτοκράτορι τὴν μετ' αὐτῶν συνδιατριβὴν παραιτούμενος. Ὁ δέ, τὰς ἐκ τῶν τοιούτων εἰωθυίας γίνεσθαι βλάβας γινώσκων, γοργῶς ἐφ' ἐτέραν ὑπόθεσιν τούτους τε καὶ ὁπόσους ὑπὸ πτους εἶχε διὰ γραμμάτων προὐτρέπετο, ἵνα τὴν Κύπρον τάχιον καταλαβόντες τῷ Εὐφορβηνῶ Κωνσταντίνῳ, τὴν δουκικὴν ἀρχὴν τῆς νήσου Κύπρου ἀναδεξα μένῳ, συνόντες ἐν πάσιν ὑπέικωσιν. Οἱ δὲ ἀσμένως τὰ γράμματα δεξάμενοι θᾶπτον πρὸς τὴν Κύπρον διαπλῶζον ται· μικρὸν οὖν χρόνον μετὰ τοῦ δουκὸς Κύπρου ἐνδιατρίψαντες τῇ συνήθει ἀναισχυντία καὶ πρὸς αὐτὸν ἐκέχρητο. Ἐνθεν τοι καὶ λοξὸν αὐτοὺς ὑπεβλέπετο. Οἱ δὲ νεανίαι, τῆς τοῦ βασιλέως περὶ αὐτοὺς κηδεμονίας μεμνημένοι, διὰ τῶν πρὸς τὸν βασιλέα γραμμάτων τοῦ δουκὸς πολλὰ κατέ τρεχον τὴν Κωνσταντίνου ἀνακαλούμενοι. Ἀναπτύξας δὲ τὰς αὐτῶν γραφὰς ὁ αὐτοκράτωρ, ἐπεὶ καὶ τινες τῶν τῆς μείζονος τύχης, ὅσους ὑπόπτους ὁ αὐτοκράτωρ εἶχε, σὺν αὐτοῖς εἰς Κύπρον ἀπέστειλε, πτοηθεὶς μὴ καὶ αὐτοὶ ἐκ λύπης ἴσως συναπαχθῶσιν ἐκείνοις, εὐθὺς τῷ Καντακουζηνῶ ἐπέσκηπεν ἀναλαβέσθαι τούτους μεθ' ἑαυτοῦ. Ὃς φθάσας εἰς Κυρήνειαν καὶ μετακαλεσάμενος τούτους μεθ' ἑαυτοῦ ἀνε λάβετο. 11.9.4 Ἀλλὰ ταῦτα μὲν τὰ περὶ τούτων, τοῦ Βάρδα φημί καὶ τοῦ ἀρχαιονοχοῦ Μιχαήλ· ὁ δὲ γε Βουτουμίτης μετὰ τοῦ Μοναστρά καὶ τῶν σὺν αὐτῷ καταλειφθέντων λογάδων ἡγεμόνων τὴν Κιλικίαν ἐφθακῶς, ὥς τοὺς Ἄρμε νίους εὔρε σπεισμένους μετὰ τοῦ Ταγγρέ, παραδραμὼν τούτους καὶ τὸ Μαράσιν καταλαβὼν κατέσχευ αὐτό, ἅμα δὲ καὶ τὰς παρακειμένας ἀπάσας κωμοπόλεις καὶ τὰ πολίχνια. Καὶ ἀποχρώσας δυνάμεις εἰς φρουρὰν τῆς χώρας ἀπάσης καὶ ἡγεμόνα τὸν μιζοβάρβαρον καταλιπὼν Μονα στράν, περὶ οὗ ἐν πολλοῖς ὁ λόγος ἐμέμνητο, πρὸς τὴν βασιλεύουσαν ἐπανέστρεψεν.

11.10.1 Ἐπεὶ δὲ ἐξερχόμενοι οἱ Φράγγοι πρὸς τὰ Ἱεροσόλυμα πρὸς κατάσχεσιν τῶν πόλεων Συρίας ὑπέσχοντο τῷ ἐπισ κόπῳ Πίσσης ἱκανά, εἰ τούτοις συνάρηται πρὸς τὸν προ κείμενον αὐτοῖς σκοπόν, ὁ δὲ καταπειθὴς τοῖς λόγοις τοῦ των γεγινῶς καὶ ἐτέρους δύο τῶν παρὰ θάλατταν οἰκούντων ἐς αὐτὸ τοῦτο ἐρεθίσας οὐκ ἀνεβάλλετο, ἀλλ' ἐξοπλίσας διήρεις τε καὶ τρήρεις καὶ δρόμωνα καὶ ἕτερα τῶν ταχυ δρόμων πλοίων εἰς ἐνακόσια περιστάμενα ἔξεισιν ὥς πρὸς αὐτοὺς ἀπερχόμενος. Ἰκανὰ δὲ τούτων ἀποτεμόμενος εἰς

προνομήν τῆς Κορυφοῦς, τῆς Λευκάδος, τῆς Κεφαληνίας καὶ τῆς Ζακύνθου ἀπέστειλε. 11.10.2 Ταῦτα μανθάνων ὁ βασιλεὺς ἐξ ἀπασῶν τῶν ὑπὸ τὴν τῶν Ῥωμαίων ἀρχὴν χωρῶν προσέταξε γενέσθαι πλοῖα. Καὶ εἰς αὐτὴν δὲ τὴν βασιλεύουσαν ἱκανὰ κατασκευάζων, ἐκ διαλειμμάτων εἰς μονῆρες εἰσερχόμενος ἐπέσκηπτε τοῖς κατασκευάζουσιν ὅπως χρῆ ταῦτα ποιεῖν. Γινώσκων δὲ τοὺς Πισσαίους τοῦ περὶ τὴν θάλατταν πολέμου ἐπιστήμονας καὶ δειδῶς τὴν μετ' αὐτῶν μάχην, ἐν ἐκάστη πρώρᾳ τῶν πλοίων διὰ χαλκῶν καὶ σιδήρων λεόντων καὶ ἀλλοίων χερσαίων ζώων κεφαλὰς μετὰ στομάτων ἀνεφγμένων κατασκευάσας, χρυσῷ τε περιστείλας αὐτὰ ὡς ἐκ μόνης θεᾶς φοβερὸν φαίνεσθαι, τὸ διὰ τῶν στρεπτῶν κατὰ τῶν πολέμων μέλλον ἀφίεσθαι πῦρ διὰ τῶν στομάτων αὐτῶν παρεσκεύασε διέναι, ὥστε δοκεῖν τοὺς λέοντας καὶ τᾶλλα τῶν τοιούτων ζώων τοῦτο ἐξερεῦγεσθαι. Οὕτω γοῦν ταῦτα κατασκευάσας, μετακαλεσάμενος τὸν Τατίκιον ἐξ Ἀντιοχείας νεωστὶ παραγενόμενον, αὐτῷ μὲν τὰ τοιαῦτα πλοῖα παραδεδοκῶς περιφανεστάτην κεφαλὴν ὠνόμασε· τῷ δὲ γε Λαντούλφῳ τὸν ἅπαντα στόλον ἀναθέμενος, μέγαν δοῦκα προῦβάλετο ὡς τῆς ναυμαχίας εἰδήμονα ἄριστον. 11.10.3 Ἐξελθόντες οὖν τῆς μεγαλοπόλεως μηνὸς παριπεύοντος Ἀπριλλίου μετὰ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ στόλου τὴν Σάμον κατέλαβον καὶ τὰ πλοῖα τῇ χέρσῳ προσορμίσαντες ἐξῆλθον πρὸς τὴν ἡπειρον ἐπὶ τῷ διὰ τῆς ἀσφάλου ἐπὶ πλέον ἀσφαλισμένους κατοχυρῶσαι αὐτά. Μεμαθηκότες δὲ τὴν τοῦ πισσαϊκοῦ στόλου διέλευσιν τὰ πρυμνήσια λύσαντες καὶ αὐτοὶ ὀπισθεν αὐτῶν ἔθεον ὡς πρὸς τὴν Κῶ. Πρώας δὲ τῶν Πισσαίων ἐκεῖσε καταλαβόντων ἐσπέρας οὗτοι ταύτην κατέλαβον. Μὴ ἐντετυχηκότες δὲ τοῖς Πισσαίοις ἀπῆλθον εἰς τὴν Κνίδον περὶ τὴν ἡπειρον τῆς ἀνατολῆς διακειμένην. Κεῖθι δὲ παραγενόμενοι, ὡς τῆς ἄγρας ἡστόχουν, ὀλίγους τινὰς ἐφευρηκότες τῶν Πισσαίων αὐτοῦ που καταλειφθέντας ἐπυνθάνοντο ὅπου ὁ πισσαϊκὸς ἐξώρμησε στόλος· οἱ δὲ πρὸς τὴν Ῥόδον ἔφασαν. Καὶ παραχρῆμα λύσαντες τὰ πρυμνήσια θάττον τούτους κατέλαβον μετὰ τῶν Πατάρων καὶ Ῥόδου. Τούτους δ' οἱ Πισσαῖοι θεασάμενοι μόθου παραντίκα σχῆμα διατυπώσαντες πρὸς μάχην οὐ τὰ ξίφη μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰς καρδίας ἔθηγον. Ἐπικαταλαβόντος δὲ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ στόλου κόμης τις πελοποννήσιος Περιχύτης καλούμενος ναυλοχεῖν ἄριστα ἐπιστάμενος, ὡς τούτους ἐθεάσατο, ταῖς κόπαις τὸ ἴδιον πετρώσας μονῆρες ὡς εἶχε κατ' αὐτῶν ἵεται. Καὶ διὰ μέσου τούτων ὡς πῦρ διελθὼν εἰς τὸν Ῥωμαϊκὸν αὐθις ἐπανέστρεφε στόλον. 11.10.4 Ὁ μέντοι Ῥωμαϊκὸς στόλος οὐκ εὐτάκτως τῆς μετὰ τῶν Πισσαίων μάχης ἀπεπειράτο, ἀλλ' ὀξέως καὶ

ἀσυντάκτως τούτοις προσέβαλε. Καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Λαντοῦλφος, πρῶτος προσπελάσας ταῖς πισσαϊκαῖς ναυσίν, ἄστοχα τὸ πῦρ ἔβαλε καὶ οὐδέν τι πλεον εἰργάσατο τοῦ πυρὸς σκεδασθέντος. Ὁ δὲ λεγόμενος Ἐλεήμων κόμης, ἀναισχύντως μεγίστῳ πλοίῳ κατὰ πρύμναν προσβαλὼν, τοῖς πηδαλίοις τούτου περι πεσῶν καὶ μὴ εὐχερῶς ἔχων ἐκεῖθεν διαπλῶσασθαι, κατεσχέθη ἂν εἰ μὴ γοργῶς πρὸς τὴν σκευὴν ἀπεῖδε καὶ πῦρ κατ' αὐτῶν ἀφείδους οὐκ ἄστοχα ἔβαλεν. Εἴτα τὴν ναῦν ἐπὶ θάτερα γοργῶς μεταφέρων καὶ ἐτέρας παραχρῆμα τρεῖς μεγίστας ἐπυρπόλει τῶν βαρβάρων ναῦς. Ἐπεὶ δ' ἅμα καὶ συστροφή ἀνέμου τὴν θάλατταν ἀθρόον ἐπεισπεσοῦσα διετάραττε τὰς τε ναῦς συνέτριβε καὶ μονονοῦ βυθίζειν ἡγεῖται (ἐρρόχθαι γὰρ τὸ κύμα, ἐτετρίγεσαν αἱ κεραφαὶ τὰ θ' ἰστία διερρήγγυντο), ἐκδειματωθέντες οἱ βάρβαροι τὸ μὲν διὰ τὸ πεμπόμενον πῦρ (οὐδὲ γὰρ ἐθάδες ἦσαν τοιούτων σκευῶν ἢ πυρὸς ἄνω μὲν φύσει τὴν φορὰν ἔχοντος, πεμνομένου δ' ἐφ' ἃ βούλεται ὁ πέμπων κατὰ τε τὸ πρανὲς πολλὰκις καὶ ἐφ' ἑκάτερα), τὸ δὲ ὑπὸ τοῦ θαλαττίου κλύδωνος συγχυθέντες τὸν νοῦν φυγαδεῖας ἤψαντο.

11.10.5 Οὕτω μὲν οὖν τὰ τῶν βαρβάρων· ὁ δὲ τοι ῥωμαϊκὸς στόλος νησιδίῳ τινὶ προσώκειλεν οὕτωςί πως καλουμένῳ Σεύτλῳ. Αὐγαζούσης δὲ τῆς ἡμέρας ἐκεῖθεν ἀπάραντες τῇ Ῥόδῳ προσώρμισαν. Τῶν πλοίων οὖν ἀποβάντες καὶ ἐξαγαγόντες ὅσους ἔφθασαν κατασχεῖν καὶ αὐτὸν δὴ τὸν τοῦ Βαϊμούντου ἀδελφιδοῦν, ἐξεδειμάτουν αὐτοὺς ὡς μέλλοντες τιμῆς πάντας ἀπεμπολεῖν ἢ κατασφάττειν. Ὡς δὲ ἀκαταπλήκτους πρὸς τοῦτο ἐώρων αὐτοὺς καὶ τὴν ἀπεμπόλησιν ἐν οὐδενὶ τιθεμένους, εὐθύς ξίφους παρανάλωμα πεποιήκασιν.

11.10.6 Οἱ δὲ γε περιλειφθέντες τοῦ πισσαϊκοῦ στόλου πρὸς τὰς παρατυχοῦσας νήσους καὶ τὴν Κύπρον λήζεσθαι ἀπέβλεψαν· ἔνθα τυχὼν ὁ Φιλοκάλης Εὐμάθιος κατ' αὐτῶν ἵεται. Οἱ δὲ περὶ τὰς ναῦς δειλῖα συσχεθέντες μηδὲ τοῦ ἐξιόντος προνομῆς χάριν ἀπὸ τῶν πλοίων αὐτῶν λαοῦ πεφροντικότες, ἀλλὰ τοὺς πλείονας περὶ τὴν νῆσον ἐάσαντες, ἀσυντάκτως οὕτω λύσαντες τὰ πρυμνήσια πρὸς τὴν Λαοδίκειαν ἀπέπλεον τὸν Βαϊμούντον ἐπὶ νοῦν ἔχοντες. Καὶ δὴ καὶ καταλαβόντες προσεληλύθεσάν τε αὐτῷ καὶ τὴν μετ' αὐτοῦ ἀγάπην ἀσπάζεσθαι ἔλεγον· ὁ δὲ, ὅποιος ἐκεῖνος, ἀσμένως αὐτοὺς ὑποδέχεται. Ἐπεὶ δ' οἱ περὶ τὴν ἡῶνα καταλειφθέντες λαφυραγωγίας ἔνεκα ὑποστρέψαντες τὸν ἴδιον στόλον οὐχ ἐώρων, ἔρριπτον ἀφειδῶς ἑαυτοὺς εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ἀπεπνίγοντο.

11.10.7 Οἱ δὲ τοῦ ῥωμαϊκοῦ στόλου θαλασσοκράτορες καὶ αὐτὸς δὴ ὁ Λαντοῦλφος καταλαβόντες τὴν Κύπρον συνεληλυθότες περὶ εἰρήνης ἐπερωτᾶν ἐβουλεύοντο.

Πάντων οὖν ὁμογνωμονησάντων πρὸς τοῦτο, στέλλεται ὁ Βουτουμίτης πρὸς τὸν Βαῖμοῦντον. Τοῦτον οὖν θεασάμενος καὶ παρακατασχὼν ἐπὶ ὄλαις πέντε καὶ δέκα ἡμέραις, ἐπεὶ τὴν Λαοδίκειαν καὶ λιμὸς κατεῖλή φει καὶ ὁ Βαῖμοῦντος αὐθις Βαῖμοῦντος ἦν καὶ οὐκ ἡλλοίωτο οὔτε μὴν εἰρηνεύειν ἐμεμαθήκει, μεταπεμψάμενος αὐτόν φησιν· «Οὐ διὰ φιλίαν ἢ εἰρήνην αὐτὸς ἐνταυθοὶ παραγέγονας, ἀλλ' ἐφ' ᾧ τὰς ἐμὰς ἐμπρῆσαι ναῦς. Ἄπιθι τοίνυν· ἀρκεῖ γάρ σοι αὐτὸ τοῦτο τὸ ἀνακρωτηρίαστον τῶν ἐνταῦθα ἀπολυθῆναι.»

11.10.8 Ἀπάρας οὖν ἐκεῖθεν καταλαμβάνει τοὺς αὐτὸν ἀποστείλαντας περὶ τὸν λιμένα τῆς Κύπρου. Καὶ τὴν Βαῖμοῦντου πονηρὰν γνώμην ἐπὶ πλέον ἐκ τῶν ἐκεῖθεν μηνυμάτων διαγνόντες καὶ ὡς ἀδύνατον σπείσασθαι μετὰ τοῦ αὐτοκράτορος, ἐκεῖθεν ἀπάραντες, ὅλοις ἰστίοις τὴν πρὸς τὴν μεγάλοπολιν ὑγρὰν ὑπέπλεον κέλευθον. Κατὰ δὲ τὴν Συκὴν τρικυμίας μεγάλης καὶ κλύδωνος διεγερθέντος σφοδροῦ τὰ πλοῖα τῇ χέρσῳ προσραγέντα ἡμίθραυστα πάντα γεγόνασι πλὴν τῶν νηῶν ὧν ἐξῆρχεν ὁ Τατίκιος.

11.10.9 Ἀλλὰ τὰ μὲν κατὰ τὸν πισσαϊκὸν στόλον ὧδέ πη προκεχωρήκει· ὁ δὲ Βαῖμοῦντος φύσει πονηρότατος ὧν ἐδεδίδε, μὴ τὸ Κούρικον ὁ βασιλεὺς προκατάσχη καὶ στόλον ῥωμαϊκὸν τῷ λιμένι προσορμίσας φυλάττει μὲν τὴν Κύπρον, ἀπείργει δὲ καὶ τοὺς ἀπὸ Λογγιβαρδίας διὰ τῆς παραλίας τῆς ἀνατολῆς μέλλοντας ἰέναι πρὸς αὐτὸν συμμάχους. Ταῦτα οὖν λογιζόμενος αὐτὸς τοῦτο ἀνοικοδομήσαι καὶ τὸν λιμένα κατασχεῖν ἐβουλεύετο. Πόλις γὰρ πρότερον οὔσα ἐρυμνοτάτη τὸ Κούρικον ἐν ὑστέροις ἔφθασεν ἐριπωθῆναι χρόνοις. Ὁ δὲ γε αὐτοκράτωρ, ταῦτα προμηθευσάμενος καὶ τὰς ἐπινοίας αὐτοῦ προκαταλαβὼν, πέμπει τὸν ἐκτομίαν Εὐστάθιον, ἀπὸ τῆς τοῦ κανικλείου ἀξίας μέγαν δρουγγάριον τοῦ στόλου προχειρισάμενος, ἐπισκήψας αὐτῷ σπεῦσαι καταλαβεῖν τὸ Κούρικον καὶ διὰ τάχους ἀνοικοδομήσαι τε αὐτὸ καὶ τὸ κάστρον Σελεύκειαν στάδια ἕξ τούτου ἀφισταμένην καὶ δύναμιν ἀποχρῶσαν καταλιπεῖν ἐν αὐτοῖς δοῦκα δὲ προχειρίσασθαι Στρατήγιον τὸν Στραβόν, ἄνδρα μικρὸν μὲν τῷ σώματι, ταῖς δὲ πολὲς μικαῖς ἐμπειρίαις πολὺν τε καὶ μέγιστον, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν λιμένα στόλον ἱκανὸν προσορμίσαι καὶ παραγγεῖλαι ἐγρηγορῆναι καὶ ἐνεδρεῦναι τοὺς ἀπὸ Λογγιβαρδίας εἰς ἀρωγὴν τοῦ Βαῖμοῦντου ἐρχομένους, ἐπαρήγειν δὲ καὶ τῇ Κύπρῳ.

11.10.10 Ἐξελθὼν οὖν ὁ ῥηθεὶς δρουγγάριος τοῦ στόλου καὶ προκαταλαβὼν τὰ τοῦ Βαῖμοῦντου διανοήματα ἀνεγείρει μὲν αὐτὸ καὶ εἰς τὴν προτέραν ἀποκαθιστᾷ κατάστασιν. Παραχρῆμα δὲ καὶ τὴν Σελεύκειαν ἀνοικοδομήσας καὶ κατοχυρώσας διὰ τάφρων γυρόθεν δυνάμεις τε ἱκανὰς ἐν ἀμφοτέροις καταλιπὼν μετὰ τοῦ δουκὸς Στρατηγίου

κατ'ελθὼν εἰς τὸν λιμένα καὶ στόλον ἀποχρῶντα ἐν αὐτῷ κατα λιπὼν κατὰ τὰς τοῦ αὐτοκράτορος εἰσηγήσεις ἐπαναζεύ γνυσι πρὸς τὴν μεγαλόπολιν, καὶ μεγάλως παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος ἐπαινεθεὶς δαψιλῶς πεφιλοτίμηται.

11.11.1 Ἀλλὰ ταῦτα μὲν τὰ κατὰ τὸ Κούρικον· μετὰ δὲ παραδρομὴν ἐνιαυτοῦ, ἀναμαθὼν ὁ βασιλεὺς ὅτι καὶ γενοῦ σιος στόλος εἰς συμμαχίαν τῶν Φράγγων ἐξελθεῖν ἐτοιμὰ ζεταί, στοχασάμενος ὅτι οὐ μικρᾶς βλάβης παραίτιοι καὶ αὐτοὶ τῇ τῶν Ῥωμαίων ἀρχῇ ἔσονται, τὸν μὲν Καντακου ζηνὸν διὰ τῆς ἡπείρου μετὰ ἀποχρώσεως δυνάμεως, τὸν δὲ Λαντοῦλφον γοργῶς ἐξοπλίσας μετὰ στόλου διὰ θαλάσσης ἀπέστειλε παρακελευσάμενος αὐτῷ τὸ τάχος καταλαβεῖν τὰ κατωτικὰ ἐφ' ᾧ τὸν μετὰ τῶν Γενουσίων ἐκεῖσε διερχο μένων ἀναδέξασθαι πόλεμον. Τούτων οὖν ἀπελθόντων ἔνθα καὶ προσετάχθησαν, χειμῶν βαρὺς ἐπιέγονε καὶ ἀφόρητος, ὅφ' οὗ καὶ πολλὰς τῶν νηῶν συνέβη διαθραυσθῆναι. Ὅσπερ πάλιν πρὸς τὴν χέρσον ἐξελεύσαντες ἐπιμελῶς τὴν διὰ τῆς ὑγρᾶς πίσεως ἐπίχρισιν ταύταις ἐπέφερον. Τηνικαῦτα δὲ καὶ ὁ Καντακουζηνός, τὸν τῶν Γενουσίων στόλον περὶ τὰ κατωτικὰ διαπλέοντα ἐγγύς που εἶναι μεμαθηκώς, ὑποτίθεται τῷ Λαντούλφῳ ὀκτωκαίδεκα ναῦς ἀναλαβέσθαι (τοσαύτας γὰρ μόνας συνέβη τῷ τότε ἀποπλέειν τῶν ἄλλων ἐξελकुσθεισῶν τῆς θαλάσσης) καὶ ἀπελθόντα κατὰ τὸ ἀκρωτήριον τοῦ Μαλέου προσοκεῖται αὐτὰς κατὰ τὰς τοῦ αὐτοκράτορος ὑποθήκας, καὶ διερχομένων τῶν Γενουσίων, εἰ μὲν τὸν μετ' αὐτῶν ἀποθαρροίη πόλεμον, εὐθὺς τὴν μετ' αὐτῶν ἀναδέξασθαι μάχην, εἰ δ' οὐ, τὴν σωτηρίαν ἑαυτῷ καὶ ταῖς ὑπ' αὐτὸν νηυσὶ σὺν αὐτοῖς πλωτήρσιν εἰς Κορὼ νην προσοκεῖλαντι περιποιήσασθαι. Ὁ δ' ἀπελθὼν καὶ τὸν πολὺν στόλον τῶν Γενουσίων θεασάμενος καὶ ἀπαγορεύσας τὴν μετ' αὐτῶν μάχην θᾶπτον τὴν Κορώνην κατέλαβεν. 11.11.3 Ὁ δὲ Καντακουζηνός, τὸν ὅλον Ῥωμαϊκὸν στόλον ὡς ἔδει περιποιησάμενος καὶ τοὺς συνόντας αὐτῷ ἐκεῖσε συναγαγόν, ὡς εἶχε τάχους κατόπιν τῶν Γενουσίων ἐδίωκε. Μὴ ἐφθακῶς δέ, τὴν Λαοδίκειαν κατέλαβε, σπεύδων πρὸς τοὺς μετὰ τοῦ Βαϊμούντου πολέμους ὅλη γνῶμη καὶ χειρὶ ἀποδύεσθαι. Καὶ μέντοι καὶ ἔργου ἀνάμενος, τὸν λιμένα κατέλαβε καὶ διὰ πάσης νυκτὸς καὶ ἡμέρας τῆς τειχομα χίας οὐκ ἀφίστατο. 11.11.4 Ὡς δ' ἄπρακτος τοῦ λοιποῦ ἔμενε μυριάκις μὲν προσβαλόν, τοσαυτάκις δ' ἀποτυχόν καὶ πῇ μὲν ὑποποιοῦμενος τοὺς Κελτοὺς οὐκ ἔπειθε, πῇ δὲ μαχόμενος ἀπετύγχανε, τειχίον τι διὰ ξηρῶν λίθων κυκλοτερὲς δειμάμενος ἀναμεταξὺ τῆς ψάμμου καὶ τῶν τειχῶν Λαοδι

κείας ἐν τρισὶ νυχθημέροις, κᾶκτοτε ὡς ἔρεισμα τοῦτο κτησάμενος, ἕτερον πολίχνιον δι' ἐγγορήγου ὕλης ἐντὸς τούτου θᾶττον ἀνήγειρεν, ἵν' ἐντεῦθεν ὡς ἐξ ὀρμητηρίου τινὸς γενναιότερον τῆς τειχομαχίας ἀντέχοιτο. Ἀλλὰ καὶ πύργους δύο διὰ τοῦ στομίου τοῦ λιμένος ἐφ' ἑκάτερα οἰκοδομήσας, ἄλυσιν σιδηρᾶν διαμπερὲς τούτων εἰσελάσας, δι' αὐτοῦ ἀπετάφρευε τὰς ἴσως ἐλπιζομένας εἰς βοήθειαν τῶν Κελτῶν ἐκ θαλάττης ναῦς. Ἐν ταῦτῳ δὲ καὶ πολλὰ τῶν περὶ θάλατταν πολιχνίων κατέσχε, τό τε Ἀργυρόκαστρον καλούμενον, τὸ Μαρχάπιν, τὰ Γάβαλα καὶ ἀλλάττα μέχρις αὐτῶν συνόρων Τριπόλεως ἐφθακῶς, ἅπερ πρότερον μὲν φόρους τοῖς Σαρακηνοῖς ἐδίδου, ἐν ὑστέροις δὲ παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος πολλοῖς ἰδρῶσι καὶ πόνοις τῇ Ῥωμαίων ἐπανεσώθησαν. 11.11.5 Ὁ μέντοι βασιλεὺς δέον λογισάμενος καὶ ἀπὸ τοῦ μέρους τῆς ξηρᾶς πολιορκεῖσθαι τὴν Λαοδικείαν, γινώσκων ἐκ μακροῦ τὸν δεινὸν Βαϊμοῦντον καὶ τὰς αὐτοῦ μηχανάς, ὁποῖος ἐκεῖνος δεξιὸς ἦθος ἀνθρώπου ἐν βραχεὶ καταμαθεῖν, καὶ τῆς αὐτοῦ δολερᾶς καὶ ἀποστατικῆς γνώμης κατάληψιν ἀκριβῆ ἔχων, τὸν Μοναστρᾶν μετακαλεσάμενος μετὰ ἀποχρώσεως δυνάμεως διὰ τῆς ἡπείρου ἀπέστειλεν, ὥστε ἐν ταῦτῳ τὸν μὲν Καντακουζηνὸν ἐκ θαλάττης, αὐτὸν δὲ ἐκ τοῦ μέρους τῆς ἡπείρου πολιορκεῖν τὴν Λαοδικείαν. Ἀλλ' ὁ Καντακουζηνὸς πρὸ τοῦ τὸν Μοναστρᾶν ἐφθακέναι τὸν λιμένα καὶ τὸ κάστρον αὐτὸ κατέσχε· τὴν μέντοι ἀκρόπολιν, ὅπερ κουλᾶ νῦν ἢ συνήθεια καλεῖν εἴωθεν, ἔτι Κελτοὶ κατεῖχον περὶ πεντακόσιοι καὶ ἰπτεῖς ἑκατόν. 11.11.6 Τούτων οὖν τῶν πολιχνίων τὴν κατάσχεσιν ὁ Βαϊμοῦντος ἀκηκῶς, μεμαθηκῶς δὲ καὶ ἀπὸ τοῦ φυλάσσοντος κόμητος τῆς Λαοδικείας ἀκρόπολιν, ὅτι ἐπιδεῆς ἐστὶ χορτασμάτων, μετὰ τῶν ὑπ' αὐτὸν δυνάμεων πασῶν <ταῖς> τοῦ τε ἀνεψιοῦ αὐτοῦ Ταγγρέ καὶ τοῦ Ἰσαγγέλη ἐνωθεὶς καὶ βρώσιμα παντοῖα ἐπισάξας ἐν ἡμίονοις καὶ τὴν Λαοδικείαν καταλαβὼν τὰ μὲν χορτάσματα θᾶττον εἰσήγαγεν εἰς τὸ κουλᾶ, μετὰ δέ γε τοῦ Καντακουζηνοῦ εἰς ὁμιλίαν ἐλθὼν τοιαῦτα πρὸς αὐτὸν ἔφη· «Τίνα σκοπὸν ἔχων πρὸς οἰκοδομὰς καὶ κτίσεις ἀπέβλεψας;» Ὁ δέ· «Οἶδας ὅτι δουλείαν ὁμολογήσαντες τῷ αὐτοκράτορι καὶ τὰς παρ' ὑμῶν αἰρουμένας πόλεις ἐνωμότως παραδοῦναι κατέθεσθε. Εἴτα αὐτὸς καταψευσάμενος τῶν ὀρκίων, ἀθετήσας δὲ καὶ τὰς εἰρηνικὰς σπονδὰς καὶ ταυτηνὴν τὴν πόλιν ἐλὼν καὶ παραδοὺς ἡμῖν, μεταγνοὺς αὐτῆς κατέσχε, ὥστε μᾶτην αὐτὸς ἐνταυθοῖ παρεγενόμην ἐπὶ τῇ τὰς παρ' ὑμῶν αἰρουμένας πόλεις ἀναλαμβάνεσθαι.» Ὁ δὲ Βαϊμοῦντος· «Διὰ χρημάτων ἢ διὰ σιδήρου ταύτας ἐλπίζων ἐξ ἡμῶν λαμβάνειν ἤκεις;» Ὁ δέ· «Τὰ χρήματα οἱ συνεφερόμενοι ἡμῖν ἔλαβον ἐπὶ

τῷ ἐκθύμῳ ἀγωνίζεσθαι». Ὁ δὲ Βαῖμοῦντος θυμοῦ πλησθεὶς ἔφη· «Ἄτερ χρημάτων ἴσθι ὥς οὐδὲ φρούριον κατασχεῖν δυνηθῇς». Καὶ τηνικαῦτα τὰς ὑπ' αὐτὸν φάλαγγας παρέθηκε μέχρις αὐτῶν πυλῶν τῆς πόλεως ἐξίππασσθαι. 11.11.7 Οἱ δὲ τοῦ Καντακουζηνοῦ τὰ τεῖχη τηροῦν τὴν δίκην νιφάδος τοὺς οἰστοὺς κατὰ τῶν τοῖς τείχεσι προσπελαζόντων Φράγγων ἐπαφιέντες μικρὸν τι τούτους ἀπώσαντο. Καὶ παραχρῆμα ὁ Βαῖμοῦντος συναγαγὼν ἅπαντας εἰσῆλθεν ἐντὸς τῆς ἀκροπόλεως. Ὑποπτεύσας δὲ τὸν φυλάσσοντα κόμητα μετὰ τῶν ὑπ' αὐτὸν Κελτῶν, ἔτερον εἰς φυλακὴν τῆς πόλεως ἐπέστησεν ἐκείνους ἐκείθεν ἀπελάσας. Ἄμα δὲ καὶ τοὺς ἀγγχοὺ τῶν τειχῶν ὄντας ἀμπελῶνας ἠρίπωσεν, ὥστε μὴ ἐμποδὼν τοῖς ἱππὰς ζεσθαι μέλλουσι καθεστάναι Λατίνοις. Ταῦτα μὲν οὕτω καταστήσας ἐκείθεν ἐξελθὼν τὴν Ἀντιόχου κατέλαβεν· ὁ δὲ γε Καντακουζηνὸς οὐκ ἡμέλει παντοίως πολιορκῶν τε καὶ διὰ μυρίων μηχανῶν τε καὶ ἐπιχειρημάτων καὶ ἐλεπόλεων, συνταράσσων τοὺς ἐντὸς τῆς ἀκροπόλεως Λατίνους. Ἀλλὰ καὶ ὁ Μοναστράς, διὰ τῆς ἡπείρου ἐρχόμενος μετὰ τοῦ ἱππικοῦ φοσσάτου, παραλαμβάνει τὴν τε Λογγινιάδα, τὴν Ταρσόν, τὴν Ἄδαναν καὶ τὴν Μάμισταν καὶ αὐτὴν δὴ τὴν Κιλικίαν ἅπασαν.

11.12.1 Πρὸς δὲ τὰς τοῦ αὐτοκράτορος ἀπειλὰς ὁ Βαῖμοῦντος ὀρρωδῆσας καὶ μὴ ἔχων ὃ τι καὶ χρήσαιτο πρὸς ἄμυναν (οὔτε γὰρ κατ' ἡπείρου εἶχε στράτευμα οὔτε κατὰ θάλατταν στόλον· ἐκατέρωθεν γὰρ αὐτῷ ὁ κίνδυνος ἐπεκρέματο) μηχανᾶται τι τοιοῦτον σφόδρα μὲν ἀγεννές, σφόδρα δὲ πανουργότατον. Πρῶτον γὰρ τὴν Ἀντιόχου πόλιν καταλείψας τῷ τοῦ Μαρκέση Ταγγρὲ καὶ τούτου ἀδελφιδῷ, αὐτὸς ἀπανταχόθεν φήμας πέμπει περὶ ἑαυτοῦ, ὥς ἄρα ὁ Βαῖμοῦντος ἀποτεθῇ, καὶ ζῶν ἔτι ὥς περὶ κατοικομένην αὐτοῦ τὴν οἰκουμένην διέθετο. 11.12.2 Καὶ ἡ φήμη διέτρεχεν ἀπανταχῇ πτερῶν ταχύτερα καὶ τὸν Βαῖμοῦντον νεκρὸν ἐκήρυττε. Καὶ διῆτα ὥς ἑώρα τὰ τῆς φήμης ἀποχρῶντως ἔχειν, λάρναξ τὸ ἐντεῦθεν ξυλίνη καὶ ναὺς διήρης, ἐν ᾗ κατατιθεμένη ἡ λάρναξ, καὶ ὁ ἔμπους οὗτος νεκρὸς ἀπὸ τοῦ Σουδεῖ, ὅπερ ἐστὶ τῆς Ἀντιοχείας ἐπὶ νεῖον, ἐπὶ τὴν Ῥώμην ἀπέπλει. Καὶ διαπόντιος ὥς νεκρὸς ἐκομίζετο, τὰ μὲν ἔξωθεν νεκρὸς καὶ τῇ σορῷ καὶ τοῖς τῶν ἄμφ' αὐτὸν σχήμασιν (καὶ γὰρ ἐκασταχοὺ γινόμενοι ἀπέτιλλον τε τὰς τρίχας οἱ βάρβαροι καὶ σαφῶς ἀνωλόλυζον), τὰ δ' ἔνδον ἐκεῖνος ἐκτάδην κείμενος μέχρι τούτων νεκρὸς ἦν, τὰ δ' ἄλλα εἰσέπνει τε τὸν ἀέρα καὶ ἀπέπνει διὰ τινων κρυφίων ὁπῶν. Ταῦτα μὲν ἐν τοῖς

παραλίους· ἐπειδὴν δὲ κατὰ πελάγους τὸ σκάφος γένοιτο, τροφῆς τε αὐτῶ μετεδίδοσαν καὶ ἐπεμελοῦντο· καὶ μετὰ τοῦτο πάλιν οἱ αὐτοὶ θρῆνοι καὶ τὰ αὐτὰ μαγγανεύματα. 11.12.3 Ἵνα δὲ καὶ δοκοίῃ ὁ νεκρὸς ἔωλος εἶναι καὶ ὀδωδῶς, ἀλεκτρυόνα ἀποπνίξαντες ἢ ἀπο σφάζαντες ἐνέθηκαν τῷ νεκρῷ. Καὶ εὐθὺς ἐκεῖνος εἰς τετάρτην ἢ καὶ πέμπτην ἡμέραν βαρυοδμότατος ἦν τοῖς ὄσφρησιν ἔχουσιν. Καὶ ἐδόκει μὲν τοῦ χρωτὸς εἶναι τοῦ Βαϊμούντου τὸ βαρὺ τῆς ἀναπνοῆς τοῖς ἔξωθεν ἡπατι μένοις· πλεόν δ' ἐκεῖνος ὁ Βαϊμούντος τοῦ ἐπιπλάστου κακοῦ συναπέλαυνεν, ὥστε ἔγωγε θανμάζω πῶς τοσαύτην ὑπήνεγκε τῆς ρίνος πολιορκίαν ζῶν ἔτι μετὰ νεκροῦ συμφερόμενος σώματος. Ἄλλ' ἐντεῦθεν μεμάθηκα ὡς ἄρα πᾶν τὸ βάρβαρον γένος δυσανάκλητον ἐφ' ὅπερ ἂν ἐφορμήσειε, καὶ οὐδὲν αὐτῷ φορτικώτατον ὃ μὴ ἐνέγκοι καθάπαξ ἐμβαλὼν ἑαυτὸ πρὸς αὐθαιρέτους κακώσεις. Καὶ γὰρ οὗτος μηδέπω ἀποθανών, ἀλλὰ σχήματι μόνῳ ἀποθανὼν οὐκ ἀπώκνησε ζῆν μετὰ ἀποθανόντων σωμάτων. Τέχνη μὲν οὖν τοῦ βαρβάρου αὕτη πρώτη καὶ μόνη κατὰ τὴν καθ' ἡμᾶς οἰκουμένην πέφηνεν εἰς καταστροφὴν ἀποβλέπουσα τῆς Ῥωμαίων ἡγεμονίας. Οὐδὲ πρὸ ταύτης βάρβαρος ἢ Ἑλλήν τοιαῦτα κατὰ πολέμιων ἐμηχανήσατο οὐτ' ἂν, οἶμαι, μετὰ ταῦτα ὁ καθ' ἡμᾶς θεάσαιτο βίος. 11.12.4 Ἐπεὶ δὲ τὴν Κορυφὴν καταλάβοι, ὥσπερ εἰς ἀκρώρειάν τινα γενόμενος καὶ κορυφὴν καὶ κρησφύγετον τὴν Κορυφὴν ταυτηνὴν καὶ ἐν τῷ ἀκινδύνῳ τυγχάνων, ἀνήγερτό τε ἀπὸ τῶν ἐν δόξῃ νεκρῶν, καὶ τὴν νεκροφόρον ἐκεῖσε λάρνακα καταλεῖψας, ἡλίου τε ἐνεφορεῖτο πλείονος καὶ τοῦ ἀέρος ἀνέπνει καθαρωτέρου καὶ περιενόστει τὴν πόλιν τὴν Κορυφὴν ὃν ἑωρακότες ἐν ξένη καὶ βαρβαρικῇ στολῇ ἀνεπυνθάνοντο τό τε γένος καὶ τὴν τύχην καὶ τίς τε εἴη καὶ πόθεν ἦκει καὶ εἰς οὓς παραγίνεται. 11.12.5 Ὁ δὲ τῶν μὲν ἄλλων ὑπερεώρα πάντων, ἀνεζήτηι δὲ τὸν δοῦκα τῆς πόλεως. Ἦν δὲ ἄρα οὗτος Ἀλέξιός τις θέματος Ἀρμενιακοῦ γενόμενος· Ὀνθεασάμενος, μετὰ σοβαροῦ τοῦ βλέμματός τε καὶ σχήματος καὶ σοβαρᾷ τῇ φωνῇ χρώμενος καὶ ὅλως βαρβαρικῇ, ἀπαγ γεῖλαι προσέταπτεν Ἀλεξίῳ τῷ αὐτοκράτορι ὅτι «Σοὶ ἐγὼ Βαϊμούντος ἐκεῖνος ὁ τοῦ Ῥομπέρτου, ὃν ὁ ἀνέκαθεν χρόνος καὶ σὲ καὶ τὴν ὑπὸ σὲ βασιλείαν ἐδίδαξεν, ὁπόσος τίς εἰμι τὴν ἀνδρείαν καὶ τὴν ἔνστασιν. Ἐφ' ὅπερ ἂν καὶ τὴν ῥοπὴν λάβοιμι, ὡς οὐκ ἂν ἀνασχοίμην, ἴστω Θεός, τῶν πρὸς ἐμὲ γεγενημένων κακῶν. Ἐξ οὗτο γὰρ διὰ τῆς Ῥωμαίων τὴν Ἀντιόχου κατέλαβον καὶ Συρίαν ὅλην ἡνδραποδιασάμην τῷ ἐμῷ δόρατι, πολλῆς παρὰ σοῦ καὶ τῆς σῆς στρατιᾶς πικρίας ἐνεφορήθην, ἐλπίσιν ἐξ ἐλπίδων παραπεμπόμενος, καὶ εἰς μυρίας

συμφορὰς καὶ πολέμους βαρ βαρικοὺς ἐμβαλλόμενος. 11.12.6 Ἀλλὰ νῦν γε ἴσθι με, κἄν ἀπέθανον, πάλιν ἐξ ὑπαρχῆς ἀναβειβωκότα καὶ τὰς σὰς διαδεδρακότα χεῖρας. Πάντα γὰρ ὀφθαλμὸν καὶ πᾶσαν χεῖρα καὶ γνώμην διαλαθὼν ἐν σχήματι ἀποτεθνηκότος, νῦν καὶ ζῶν καὶ κινούμενος καὶ τὸν ἀέρα πνέων ἐκ τῆσδε τῆς Κορυφοῦς διαπέμπω πάννυ μεμισσημένας ἀγγελίας τῇ σῇ βασιλείᾳ, ὥς καὶ ἀναμαθὼν οὐκ ἂν περιχαρῶς ἀποδέξαιο, ὥς τῷ μὲν Ταγγρὲ καὶ ἐμῷ ἀνεψιῷ τὴν Ἀντιόχου πόλιν παρακατεθέμην, πρὸς τοὺς σοὺς στρατηγοὺς ἀντίμαχον ἀξιόμαχον καταλείψας αὐτόν, αὐτὸς δὲ πρὸς τὴν ἰδίαν ἄπειμι χώραν, σοὶ μὲν νεκρὸς φημιζόμενος καὶ τοῖς σοῖς, ἐμοὶ δὲ καὶ τοῖς ἐμαυτοῦ καὶ ζῶν καὶ κατὰ σοῦ δεινὰ βουλεύομενος. Ἐφ' ᾧ γὰρ τὴν ὑπὸ σέ Ῥωμανίαν κλονήσῃ, καὶ ζῶν ἀποτέθνηκα καὶ ἀποθανὼν ἔζησα. Εἰ γὰρ τὴν ἀντιπέραν ἡπειρον καταλάβοιμι καὶ Λογγιβάρδους καὶ πάντας Λατίνους καὶ Γερμανοὺς καὶ τοὺς καθ' ἡμᾶς Φράγγους ὀψαίμην, ἄνδρας Ἄρεως μνήμονας, πολλῶν φόνων καὶ πολλῶν αἱμάτων τὰς σὰς ἐμπλήσω πόλεις καὶ χώρας, ἕως ἂν ἐπ' αὐτοῦ τοῦ Βυζαντίου τὸ δόρυ πηξάιμην.» Εἰς τοσοῦτον ἄρα ὁ βάρβαρος ἀλαζονείας ἐπήρτο.

12.t.1 ΑΛΕΞΙΑΣ ΙΒ΄

12.1.1 Τὰ μὲν οὖν τῆς πρώτης τοῦ Βαϊμούντου διαπεραιῶ σεως ἔργα, καὶ ὅποσα πραγματευσάμενος κατὰ τοῦ αὐτοῦ κράτορος φαίνεται τὰ σκῆπτρα τῶν Ῥωμαίων ἑαυτῷ μνηστευόμενος, καὶ ὅπως τὴν ἐκεῖθεν ὑποχώρησιν μετὰ ῥαδιοιουργίας προμηθευσάμενος καὶ δὴ καὶ τυχὼν τοῦ σκοποῦ, καὶ τοιαύτην τὴν ναυλοχίαν καταπερεῖ νεκρὸς φερόμενος ποιησάμενος τὴν Κορυφὴν κατέλαβεν, ὧδέ περὶ γεγράφθω. Ἐχέσθω δ' αὖθις ὁ λόγος τῶν μετ' ἐκεῖνα τούτου πράξεων. Καταλαβὼν δὲ ὁ νεκρὸς ὁδωδὼς τὴν Κορυφὴν, καθά γε καὶ εἴρηται, καὶ ἀπειλησάμενος διὰ τοῦ ἐκεῖσε δουκὸς τῷ αὐτοκράτορι, ὅποσα ὁ λόγος φθάσας ἐδήλωσε, πρὸς τὴν Λογγιβαρδίαν τὸν ἀπόπλουν ποιησάμενος ἔργου ἤπτετο, σκεπτόμενος αὖθις τὸ Ἰλλυρικὸν καταλαβεῖν καὶ συμμάχους διὰ τοῦτο σπεύδων συναγροχένοι πλείους τῶν πρὸ τοῦ. Καὶ περὶ κήδους τῷ ῥηγὶ Φραγγίας ὁμιλήσας, τὴν μὲν τῶν θυγατέρων αὐτοῦ εἰς ἰδίαν αὐτῷ γυναῖκα ἐξέδοτο, τὴν δέ γε ἐτέραν διαπόντιον πρὸς τὴν Ἀντιόχου πόλιν ἐξέπεμψεν ἐφ' ᾧ συναφθῆναι τῷ ἀνεψιῷ αὐτοῦ Ταγγρῇ. Εἴτα δυνάμεις ἀπανταχόθεν μυριοπληθεῖς συλλεξάμενος ἐκ πάσης τε χώρας καὶ πόλεως

τοὺς κόμητας μεταπεμψά μενος μετὰ τῶν ὑπ' αὐτοὺς στρατευμάτων τὴν πρὸς τὸ Ἰλλυρικὸν διαπεραιώσιν ἐπετάχυνεν. 12.1.2 Ὁ γοῦν βασις λεύς, τὰ διὰ τοῦ Ἀλεξίου πρὸς αὐτὸν διαμηνυθέντα ἀκηκοώς, εὐθὺς κατὰ πάσας τὰς χώρας, Πίσσαν τε καὶ Γένουαν καὶ Βενετίαν γράμματα ἐπέστελλε, προπαρασκευάζων αὐτοὺς μὴ συναπαχθέντας τοῖς ἀπατηλοῖς τοῦ Βαϊ μούντου λόγοις ἐκείνῳ συνεφέψεσθαι. Καὶ γὰρ περιὼν ἀπάσας τὰς πόλεις καὶ χώρας πολλὴν τὴν κατὰ τοῦ αὐτοῦ κράτορος καταδρομὴν ἐπεποίητο, παγάνον ὀνομάζων αὐτὸν καὶ τῶν Χριστιανῶν πολέμιον. 12.1.3 Ἐπεὶ δὲ καὶ ὁ Βαβυλῶνιος τριακοσίους φθάσας κατέσχε τότε κόμητας, ὅποτε τὰ ἄπειρα πλήθη τῶν Κελτῶν διὰ τῆς ἐσπέρας διαπεραιωσά μενα τὴν Ἀσίαν τὴν τε Ἀντιόχου πόλιν καὶ τὴν Τύρον καὶ τὰς παρακειμένας ἀπάσας πόλεις καὶ χώρας ἐμάς τιζον, καὶ δεσμώτας ἐμφρούρους εἶχεν, ἡ δὲ φρουρὰ δεινὴ τῶν πάλοι γεγεννημένων. Καὶ <τὰ> περὶ τῆς τούτων ἀλώσεως καὶ τὰ ἐντεῦθεν συμπεσόντα τούτοις δεινὰ μεμαθηκῶς ὁ αὐτοκράτωρ ἐδάκνετο τὴν ψυχὴν καὶ ὅλος τῆς ἐκείνων ἀναρρύσεως ἐγεγόνει. Καὶ μεταπεμψάμενος Νικήταν τὸν Πανουκωμίτην μετὰ χρημάτων πρὸς τὸν Βαβυλώνιον ἐξαπέστειλε, γραφὰς πρὸς αὐτὸν ἐγγχειρίσας δι' ὧν τοὺς δορυαλῶτους ἐκείνους ἡτεῖτο κόμητας, πολλὰς ὑποσχόμενος αὐτῷ τὰς χάριτας, εἰ τούτους λύσας τῶν δεσμῶν ἀπολύσει. Ὁ δὲ Βαβυλώνιος τὸν Πανουκωμίτην θεασάμενος καὶ ἀκούσας, ἅττα δὴ παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος πρὸς αὐτὸν διεμνηύθη, ἀνελίξας δὲ καὶ τὰς γραφὰς λύει μὲν παραχρῆμα τοὺς κόμητας τῶν δεσμῶν, ἐξάγει δὲ τῆς φρουρᾶς· οὐ μέντοι γε παντελοῦς ἐλευθερίας αὐτοὺς ἀξιοῖ, ἀλλὰ τῷ Πανουκωμίτῃ παραδίδωσι πρὸς τὸν αὐτοκράτορα τούτους ἐξαποστεύλας μὴδ' ὅτιοῦν τῶν ἀποσταλέντων χρημάτων ἀναλαβόμενος· εἴτε δὲ ὥς μὴ ἀποχρῶντα πρὸς τοσοῦτων λύτρον, εἴτε καὶ δωροληψίας ἐκφεύγων ὑπόνοιαν καὶ ὥς μὴ φαίνοιτο τιμῆς τούτους ἀποδόμενος, ἀλλὰ καθαρὰν τὴν χάριν ἀπονέμων τῷ βασιλεῖ καὶ ἀκίβδηλον, εἴτε καὶ πλειόνων ἐφιέμενος, Θεὸς ἂν εἰδείῃ.

12.1.4 Τούτους ὁ βασιλεὺς καταλαβόντας θεασάμενος ὑπερηγάσθη μὲν τὴν τοῦ βαρβάρου γνώμην καὶ τεθαύμακεν, ἐπιπόνως δὲ τούτους περὶ τῶν συμβεβηκότων αὐτοῖς ἐπερωτήσας καὶ μεμαθηκῶς ὅπως, ἐπὶ τοσοῦτον χρόνον καὶ τοσοῦταν κύκλων περιόδους ἔμφρουροι ὄντες, οὐδὲ ἅπαξ ἥλιον ἐθεάσαντο οὐδὲ τῶν δεσμῶν ἐλύθησαν, ἀλλὰ καὶ τροφῶν παντοίων ἄγευστοι τὸ παράπαν ἐπὶ τοσοῦτον διαμεμενήκεσαν μόνου ἄρτου καὶ

ὔδατος μεταλαμβάνοντες, οἰκτείρας τοῦ πάθους καὶ θερμὸν καταστάζας δάκρυον, πολλῆς παραχρήμα ἡξίου φιλοφροσύνης χρήματά τε ἐπιδοὺς καὶ ἄμφια παντοῖα παρασχὼν ἐς βαλανεῖά τε προτρεπόμενος καὶ παντοίως τῆς τοσαύτης κακότητος ἀνακτήσασθαι τούτους μηχανώμενος. Οἱ δὲ ἔχαιρον ἐφ' οἷς παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος εὖ πεπόνθασιν, οἱ πρὶν ἐχθροὶ καὶ πολέμιοι, οἱ παραβάται τῶν πρὸς αὐτὸν ὀρκίων καὶ ὑποσχέσεων, τὴν τοσαύτην ἐς αὐτοὺς κατανοοῦντες ἀνεξικακίαν. 12.1.5 Ὁ δὲ μεθ' ἡμέρας μεταπεμψάμενος τούτους ἔφη· «Ἄδειαν ὑμῖν τοῦ λοιποῦ δίδωμι, ἵνα ὅποσον βούλεσθε κατὰ ταύτην τὴν πόλιν ἐγκαρτερήσητε μεθ' ἡμῶν. Ὅτηνίκα δέ τις τῶν οἰκείων ἐπιμνησθεὶς ἔθε λήσοι ἀναχωρεῖν, ἀκωλύτως καὶ τῆς πρὸς τὰ οἴκοι φεροῦσης ἄψαιτο συνταξάμενος ἡμῖν καὶ οὕτως διὰ χρημάτων καὶ παντοίας ἄλλης οἰκονομίας ἐφοδιασθεὶς καλῶς διενετηθεῖ. Καὶ ἀπλῶς καὶ παρεῖναι καὶ ἀπεῖναι ἄδειαν ἔχειν ὑμᾶς βούλομαι καὶ τὸ βουλευτὸν ὡς ἐλευθέρους κατὰ τὴν οἰκείαν γνώμην πράττειν.» Ἦσαν μὲν οὖν τέως οἱ κόμητες μετὰ τοῦ αὐτοκράτορος παντοίας, ὡς εἴρηται, θεραπείας ἀξιούμενοι καὶ δυσσαποσπάστως αὐτοῦ ἔχοντες. Ἐπεὶ δὲ τὴν Λογγιβαρδίαν ὁ Βαῖμοῦντος καταλαβὼν, ὡς ὁ λόγος φθάσας ἐδήλωσε, πλείω τῶν προτέρων στρατευμάτων σπεύδων συναγαγεῖν, πολλὰ τοῦ αὐτοκράτορος κατέτρεχε κατὰ πᾶσαν πόλιν καὶ χώραν περιῶν καὶ παγάνον αὐτὸν λαμπρᾷ τῇ φωνῇ ἀνακηρύττων καὶ τοῖς παγάνοις ὅλη γνώμη ἐπαρήγοντα, τοῦτο ὁ αὐτοκράτωρ μεμαθηκώς τοὺς ῥηθέντας κόμητας, τὸ μὲν τι καὶ αὐτῶν προθυμουμένων ἤδη πρὸς τὰς σφῶν ἀπιέναι χώρας, τὸ δέ τι καὶ πρὸς ἔλεγχον τῶν κατ' αὐτοῦ παρὰ τοῦ Βαῖμοῦντος διακηρυκευομένων, δαψιλεῖς τὰς δωρεὰς ἐπιχορηγῆσας αὐτοῖς οἴκαδε ἐξαπέστειλεν. 12.1.6 Αὐτὸς δὲ πρὸς τὴν Θετταλοῦ πόλιν σπουδαίως ἐξῆει, ἅμα μὲν καὶ τοὺς νεήλδους τὰ στρατιωτικὰ παιδεύειν, ἅμα δὲ καὶ τὸν Βαῖμοῦντον ἐκ τῆς περὶ αὐτοῦ φήμης ἀπείργεσθαι τῆς ἀπὸ Λογγιβαρδίας πρὸς τὴν ἡμεδαπὴν διαπεραιώσεως. Ἀπελθόντες τοίνυν οἱ κόμητες ἐκεῖνοι ἔλεγχοι τοῦ Βαῖμοῦντος γεγονάσιν ἀψευδέστατοι, ἀπατεῶνα ἀποκαλοῦντες αὐτὸν καὶ μηδ' ἐπὶ τῷ τυχόντι ἐπαληθεύοντα, κατὰ πρόσωπον αὐτὸν πολλάκις ἐλέγχοντες καὶ κατὰ πᾶσαν πόλιν καὶ χώραν ἀποκηρύττοντες, μάρτυρας αὐτοπίστους ἑαυτοὺς παριστῶντες.

12.2.1 Ἐπεὶ δ' ἡ τοῦ Βαῖμοῦντος διαπεραιώσις ἀπανταχῇ διεδίδото καὶ πολλῶν ἐδεῖτο ὁ αὐτοκράτωρ δυνάμεων καὶ ἀναλόγου στρατεύματος ἀντικαθισταμένου πρὸς τὰ κελτικά πλήθη, οὐκ ἔμελλεν οὐδ' ἀνεδύετο,

ἀλλὰ τοὺς περὶ τὴν Κοίλῃν Συρίαν μετεπέμπετο, τὸν Καντακουζηνόν φημι καὶ τὸν Μοναστράν· ὁ μὲν γὰρ τὴν Λαοδίκειαν ἐφρούρει, ὁ δὲ τὴν Ταρσόν. Τούτους οὖν ἐκεῖθεν μεταπεμπόμενος οὐκ ἐρήμους τὰς ὑπ' αὐτῶν φρουρουμένας χώρας καὶ πόλεις κατέλιπεν· ἐς μὲν γὰρ τὴν Λαοδίκειαν τὸν Πετζέαν μεθ' ἐτέρων ἐκπέμπει δυνάμεων, ἐς δὲ γε Ταρσὸν καὶ ἀπάσας τὰς ὑπὸ τὸν Μοναστράν πόλεις καὶ χώρας τὸν Ἀσπιέτην. Ἀνὴρ δὲ οὗτος εὐγενὴς ἐξ Ἀρμενίων ὀρμώμενος καὶ τῶν ἐπ' ἀνδρεία διαβεβοημένων, ὥς ἡ φήμη τὸ τῆνικαῦτα ἐκήρυττε, κἂν ὁ τότε καιρὸς οὐ πάνυ τοιοῦτον ὄντα ἐξήλεγξεν ὅσον γε τὰ εἰς στρατηγικὴν δύναμιν. 12.2.2 Ὁ μὲν γὰρ τῆς Ἀντιόχου ἐπιτροπεύων Ταγγρέ, ὃν ὁ λόγος φθάσας καταλέλοιπεν ἐν Συρίᾳ, φήμας τε ὑπεπέμπετο πυκνάς, ὥς ἄρα ταχὺ καταλάβοι τὴν Κιλικίαν ἐφ' ᾧ πολιορκήσῃ αὐτήν καὶ τῶν τοῦ βασιλέως ἀφελέσθαι χειρῶν, ἅτε ἰδίαν οὔσαν καὶ τῷ δόρατι τούτου τῶν Τούρκων ἀφαιρεθεῖσαν. Καὶ οὐ μόνον φήμας τοιαύτας πανταχόσε κατέπεμπεν, ἀλλὰ καὶ διὰ γραμμάτων ἠπειλεῖ τὰ χεῖρω τούτων, ἃ καὶ τῷ Ἀσπιέτῃ καθ' ἡμέραν ἐκάστην ἐνεχειρίζετο. Καὶ οὐκ ἠπείλει μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀπειλῶν πρόδρομά τινα καὶ ἐποίει καὶ καθυ πισχνεῖτο ποιεῖν, δυνάμεις τε συναγροχῶς ἀπανταχόθεν ἐξ Ἀρμενίων τε καὶ Κελτῶν καὶ τούτους καθ' ἐκάστην ἡμέραν γυμνάζων καὶ πρὸς παρατάξεις καὶ μάχας ἐξομαλίζων τὸ στράτευμα. Καὶ ἔστιν οὗ καὶ εἰς προνομάς ἀποστέλλων καὶ τὸν καπνὸν πρὸ τοῦ πυρὸς παρεμφαίνων, τὰ τε πολιορκητικὰ ὄργανα κατασκευαζόμενος καὶ παντοιοτρόπως πρὸς τὴν πολιορκίαν ἑαυτὸν ἀνιστῶν. 12.2.3 Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐκεῖνος· ὁ δὲ Ἀρμένιος Ἀσπιέτης, ὥσπερ μηδενὸς αὐτῷ ἐπικειμένου μηδὲ φοβοῦντος μηδὲ τοσοῦτον ἐπικρεμαν νύντος κίνδυνον, ἐκάθητο ῥαθυμῶν βαρυτάτους πότους νύκτωρ ἑαυτῷ συνιστῶν. Καίτοι ἀνδρικότατός τε ἦν καὶ Ἄρεως ὑπασπιστὴς γενναιοτάτος· ἐπὰν δὲ Κιλικία προσ ὤκειλε, πόρρω δεσποτικῆς χειρὸς γεγονῶς καὶ ἐναυθεντήσας τοῖς πράγμασι τρυφαῖς ἑαυτὸν ἐκδεδῶκει παντοίαις. Οὕτως ὁ Ἀρμένιος ἐκεῖνος ἐκθηλυνόμενος καὶ διαρρέων διηνεκῶς, ἐπειδὴ καταλάβοι ὁ τῆς πολιορκίας καιρὸς, ἀναπετωκῶς ὤφθη πρὸς στρατιώτην φερεπονώτατον τὸν Ταγγρέ. Καὶ οὔτε πρὸς τὰς βροντὰς ἐκείνου τῶν ἀπειλῶν κατεκροτήθη τὴν ἀκοὴν οὔτε κεραυνοφόρου τούτου ἐληλυθότος διὰ τῶν κατὰ Κιλικίαν πορθήσεων πρὸς τὰς ἀστραπὰς ἐνητένιζεν. 12.2.4 Ὁ μὲν γὰρ Ταγγρὲ ἀθρόον ἐξ Ἀντιοχείας στρατεύσας στρατὸν μυρίανδρον καί, διχῇ τούτους διελόμενος, τοὺς μὲν διὰ τῆς ἠπείρου πέμπει ταῖς Μόψου πόλεσι, τοὺς δὲ ναυσὶ τριήρεσιν ἐμβαλὼν διὰ τῆς θαλάττης ἄγει τῷ ποταμῷ Σάρωνι. Πρὶν δὲ

ἄνωθεν οὗτος ἀπὸ τῶν τοῦ Ταύρου ὁρῶν καὶ διὰ μέσου παραρρέων τῶν δυεῖν πόλεων Μόψου, τῆς τε καταλελυμένης καὶ τῆς ἱσταμένης, ἐς τὸ συριακὸν ἐκδίδωσι πέλαγος. Ἀφ' οὗ αἱ νῆες ἀναπλεύσασαι τοῦ Ταγγρὲ καὶ τῷ στόματι πελάσασαι τούτου τοῦ ποταμοῦ πρὸς τὰς γεφύρας ἀνήχθησαν, αἱ τὰς ἀμφοτέρας πόλεις ξυνάπτουσι. Περιερ ρεῖτο τοῖνον ἢ πόλις ἐκατέρωθεν τῷ στρατεύματι βαλλομένη. Ἐνθεν τοι καὶ ῥαδίως εἶχον διανασμαχεῖν πρὸς τὴν πόλιν οὗτοι, καὶ πεζομαχεῖν ἐκ θατέρου οἱ ἀπὸ τῆς γῆς αὐτὴν ἐπιθλίβοντες. 12.2.5 Ὁ δέ, ὥσπερ μηδεμιάς καινοτομίας ὑποούσης μηδὲ τοσούτου σμήνους στρατιωτῶν περιβομ βούντος κύκλῳ τὴν πόλιν, ὀλίγα τούτων ἐφρόντιζεν οὐκ οἶδ' ὅ τι παθὼν καὶ ἀναξίως τότε τῆς αὐτοῦ γενναιότητος διατεθείς. Τοῦτο εὐμνησιτότατον τὸν ἄνδρα τῷ βασιλικῷ στρατεύματι πεποίηκε. Τί οὖν ἔδει παθεῖν τὰς κίλικας πόλεις ὑπὸ τηλικούτου καταστρατηγουμένας ἀνδρός; Τὰ τε γὰρ ἄλλα ὁ Ταγγρὲ ῥωμαλεώτατος τῶν κατ' αὐτὸν ἐγγόνει καὶ εἰς στρατηγικὴν ἐμπειρίαν τῶν σφόδρα θαυμαζομένων, πολιορκῆσαι δὲ πόλεις ἀφυκτότατος στρατηγός. 12.2.6 Καὶ θαυμάσειέ τις ἐνταυθοῖ γεγονώς, πῶς τὸν αὐτοκράτορα διέλαθε τὸ τοῦ Ἀσπιέτου ἀπειροπόλεμον. Ἐγὼ δ' ἂν ὑπεραπολογησαίμην τοῦμοῦ πατρός, ὅτι τὸ τοῦ γένους ἐπίσημον τὸν αὐτοκράτορα πέπεικεν, ὡς ἦ τε τοῦ γένους λαμπρότης καὶ τὸ τοῦ ὀνόματος περιβόητον πολλὰ συνεισενεγκεῖν ἔχοι τῇ τοῦ Ἀσπιέτου ἀρχῇ. Ἦν γὰρ τῶν Ἀρσακιδῶν τὰ πρῶταφέρων ἐκεῖνος καὶ ἐκ βασιλικοῦ καταγόμενος αἵματος. Ἐνθεν τοι καὶ στρατοπεδάρχην αὐτὸν ἡξιώκει πάσης ἀνα τολῆς καὶ εἰς ὑπερφηάνους βαθμίδας ἀνήνεγκεν ἄλλως τε καὶ πείραν τῆς ἀνδρείας ἐκεῖνου λαβών. 12.2.7 Καὶ γὰρ ὁπό ταν τῷ Ῥομπέρτῳ συνεκρότησε πόλεμον ὁ αὐτοκράτωρ καὶ ἐμὸς γενέτης, καθάπερ ἐμνημόνευσα, κατὰ τὴν τοῦ πολέμου ἐκεῖνου σύρραξιν Κελτός τις ὑπερωμίας ἰθύνας τὸ δόρυ καὶ μυωπίσας τὸν ἵππον καθάπερ τις σκηπτὸς ἐμπίπτει τῷ Ἀσπιέτῃ. Ὁ δὲ τοῦ ξίφους ἐπιδραξάμενος δέχεται τὴν τοῦ Κελτοῦ βιαίαν φορὰν καὶ τιτρώσκεται μὲν καιριωτάτην πληγὴν, τοῦ δόρατος τὸν πνεύμονα μὲν παραμείψαντος, ἐκέθην δὲ διὰ τῆς ῥάχεως διενεχθέντος. Ὁ δὲ μήπω συγχυθεὶς τῇ πληγῇ μηδὲ τῆς ἔδρας ἐκκυλισθεὶς, ἀλλ' ἐδράσας ἑαυτὸν ἰσχυρότερον παίει τὸν βάρβαρον κατὰ τῆς κόρυθος καὶ δίχα διαιρεῖ καὶ τὴν κεφαλὴν καὶ τὴν κόρυθα. Καὶ πίπτουσι καὶ ἄμφω τῶν ἵππων, ὁ μὲν νεκρὸς ὁ Κελτός, ὁ δ' Ἀσπιέτης ἐτι ἐμπνέων. Ὅν οἱ ἄμφ' αὐτὸν ἀνελόμενοι γεγονότα παντάπασιν ἔξαιμον καὶ καλῶς ἐπιμεληθέντες πρὸς τὸν αὐτοκράτορα ἤνεγκαν, δεικνύντες καὶ <τὸ> δόρυ καὶ τὴν πληγὴν καὶ τὸν θάνατον τοῦ Κελτοῦ διηγούμενοι. Ταύτης τῆς

οὐκ οἶδ' ὅπως ἀνδρείας καὶ τόλμης τὸ τηνι καῦτα τῷ Ἀσπιέτῃ μεμνημένος ὁ αὐτοκράτωρ καὶ τούτοις ἐπισυνάψας τὸ γένος καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ γένους εὐκλειαν ... ἀξιόμαχον στρατηγὸν ἀποστέλλει κατὰ τὴν Κιλικίαν πρὸς τὸν Ταγγρὲ στρατοπεδάρχῃν τετιμηκώς, καθάπερ φθάσασα γέγραφα.

12.3.1 Ἀλλὰ ταῦτα μὲν περὶ τούτων· πρὸς δέ γε τοὺς κατὰ τὴν ἐσπέραν ἐνδιατρίβοντας ἡγεμόνας ἐτέρας ἐκπέμπει γραφὰς κατευθὺ Σθλανίτζης τὴν πορείαν ἐντειλάμενος ποιεῖσθαι. Τί δέ; Τοὺς μὲν προμάχους μετεκαλεῖτο, αὐτὸς δὲ ἀναπεπτώκει ῥαστώνης ἀπολαύων καὶ βαλανείους χρώμενος, ὅποια εἰώθασιν οἱ τὸν βοσκηματῶδῃ βίον προελόμε νοι βασιλεῖς; Οὐμενοῦν, ἀλλ' οὐδὲ περὶ τὰ ἀνάκτορα ὅλως ἐνδιατρίβειν ἔτι ἡνέσχετο. Ἐξεληλυθὼς δὲ τοῦ Βυζαντίου, ὡς ἄνωθεν εἴρηται, κατὰ τὸ μέσον τῶν ἐσπερίων ἐληλύθει χωρὼν τὴν Θετταλοῦ πόλιν καταλαβὼν εἰς μῆνα Σεπτέμ βριον ἐπινεμήσεως τεσσαρεσκαίδεκάτης εἰκοστοῦ ἔτους ὄντος, ἐξ οὗ τὰς τῆς βασιλείας ἡνίας περιεζώσατο. 12.3.2 Καὶ τὴν Αὐγουσταν δὲ παρεβιάσατο συνεξεληλυθῆναι μετ' αὐτοῦ. Ὁ γὰρ τρόπος ἐκείνης τοιοῦτός τις ἦν· οὐ πάνυ τι δημοσιεύεσθαι ἤθελεν, ἀλλὰ τὰ πολλὰ μὲν οἰκουροῦσα ἦν καὶ τὰ ἐκείνης ἔργα ἐποίει, λέγω δὲ βίβλων τε ἀνελίζεις τῶν μακαρίων ἀνδρῶν καὶ τὸ πρὸς ἑαυτὴν ἐπιστρέφειν καὶ εὐποιίας καὶ χάριτας εἰς ἀνθρώπους, μάλιστα δὲ εἰς ἐκεῖνους οὓς οἶδεν ἀπὸ τε τοῦ σχήματος ἀπὸ τε τοῦ βίου θεραπεύειν Θεὸν καὶ προσευχῇ προσανέχειν καὶ καταλλήλοις ὤδαῖς. Ἐπειδὰν δὲ μέλλοι δημοσιεύειν ἑαυτὴν κατὰ τινα χρεῖαν ἀναγκαιοτάτην ὡς βασιλίδα, αἰδοῦς τε ὑπερίμ πλατο καὶ ἐρύθημα εὐθὺς ἐξηνθήκει ταῖς παρειαῖς. 12.3.3 Καὶ ἡ μὲν φιλόσοφος Θεανὼ τοῦ πῆχεως αὐτῆς γυμνωθέντος, ἐπειδὴ τις παίζων εἰρήκει πρὸς ταύτην· «Καλὸς ὁ πῆχυς». —»Ἀλλ' οὐ δημόσιος», εἶπεν ἐκείνη. Ἡ δὲ βασιλὶς καὶ μήτηρ ἐμή, τὸ τῆς σεμνότητος ἄγαλμα, τὸ τῆς ἀγιότητος καταγώγιον, μὴ ὅτι γε πῆχυν ἢ βλέμμα δημοσιεύειν ἡγάπα, ἀλλ' οὐδὲ φωνὴν ἐκείνης ἤθελεν εἰς ἀσυνήθεις παραπέμπεσθαι ἀκοάς· τοσοῦτον ἦν ἐκείνη χρῆμα θαυμάσιον εἰς αἰδῶ. Ἐπεὶ δὲ ἀνάγκη οὐδὲ θεοί, φησι, μάχονται, ἀναγκάζεται πρὸς τὰς συχνὰς τοῦ αὐτοκράτορος ἐκστρατεύσεις αὐτῷ παρακολουθεῖν. 12.3.4 Κατεῖχε μὲν γὰρ αὐτὴν ἡ σύμφυτος αἰδὼς ἔνδον τῶν βασιλείων, τὸ δὲ πρὸς τὸν αὐτοκράτορα φίλτρον καὶ ἡ διάπυρος πρὸς ἐκείνον ἀγάπη ἐξῆγεν αὐτὴν καὶ μὴ βουλομένην τῶν ἀνακτόρων διὰ ταυτασί τὰς αἰτίας. Πρῶτον μὲν ὅτι τὸ συμπεσὸν αὐτῷ νόσημα τῶν ποδῶν ἐπιμελείας ἐδεῖτο πλείστης. Καὶ γὰρ ἀλγηδόνας εἶχε δριμείας ὁ αὐτοκράτωρ ἐκ τῆς

ποδαλγικῆς διαθέσεως καὶ οὐδεμίαν ἐπαφὴν οὕτω προσίετο ὥς τῆς ἐμῆς δεσποίνης καὶ μητρός. Ἐμμελῶς τε γὰρ αὐτῷ προσε φέρετο καὶ ψαύουσα δεξιῶς τὰς ὀδύνas τῶν ποδῶν ὑπεκούε φίζε πως. Ὁ γάρ τοι βασιλεὺς ἐκεῖνος (καὶ μοὶ μηδεὶς τῆς περιαιτολογίας ἐπιμεμφέσθω· τὰ γὰρ οἰκεῖα θαυμάζω· μηδ' ὥς καταψευδομένην τοῦ αὐτοκράτορος ὑφοράσθω· τὰ γὰρ ἀληθῆ λέγω) πάντα τὰ ἑαυτοῦ καὶ τὰ κατ' αὐτὸν κατόπιν ἐποιεῖτο τῆς σωτηρίας τῶν πόλεων. Οὐδὲν γὰρ ἐχώριζεν αὐτὸν τῆς τῶν Χριστιανῶν ἀγάπης, οὐκ ἀλγυδόνες, οὐχ ἡδοναί, οὐ πολέμων κακώσεις, οὐκ ἄλλο οὐδέν, οὐ μικρὸν οὐ μέγα, οὐχ ἡλίου φλογώσεις, οὐ χειμῶνων δριμύτητες, οὐ προσβολαὶ βαρβάρων παντοδαπαί. Ἀλλ' ἀκλινῶς εἶχε πρὸς ἅπαντα ταῦτα καὶ ὠκλαῖε μὲν πρὸς τὴν φύρσιν τῶν νοσημάτων, ἀντανέθορε δὲ πρὸς τὴν βοήθειαν τῶν πραγμάτων. 12.3.5 Δεύτερον δὲ καὶ μέγιστον αἴτιον τοῦ τὴν βασιλῖδα συνοπαδὸν εἶναι τῷ αὐτοκράτορι, ὅτι τοὶ πολλῶν ἐπιβούλων ἀναφυομένων ἀπανταχόθεν πολλῆς ἐδεῖτο τῆς ἐπιβλέψεως καὶ ὥς ὄντως πολυομμαίου δυνάμεως. Καὶ γὰρ καὶ νῦν αὐτῷ ἐπίβουλος ἦν καὶ τὸ μεσαίτατον τῆς ἡμέρας, καὶ ἡ ἐσπέρα προσανέφυε τι κακόν, καὶ ἡ πρῶα ἐτέκταине χεῖριστα· μάρτυς τούτων Θεός. Ἄρ' οὖν οὐκ ἔδει τὸν βασιλέα ὑπὸ τοσοούτων κακῶν ἐπιβουλευόμενον ὑπὸ μυρίων ὀμμάτων φρουρεῖσθαι, τῶν μὲν ἐπιτοξαζόντων αὐτῷ, τῶν δὲ τὸ ξίφος παραθηγόντων, τῶν δ' ἀφιέντων, ὁπότεν οὐκ ἐνῆν τι δρᾶσαι, λοῖδορον γλῶτταν καὶ τὸ κακῶς εἰπεῖν; 12.3.6 Τίνα τοίνυν ἔδει παρῆναι τῷ βασιλεῖ σύμμαχον παρὰ τὴν σύμφυτον σύμβουλον; Τίς μᾶλλον ἐκείνης πλέον ἐπεσκέπτετο μὲν τὸν αὐτοκράτορα, ὑπεβλέπετο δὲ τοὺς ἐπιβουλεύοντας; Τίς ὀξεῖα μὲν τὸ συμφέρον ἐκείνῳ ἰδεῖν, ὀξυτέρα δὲ τὸ παρὰ τῶν ἐχθρῶν σκευωρούμενον κατιδεῖν; Διὰ ταῦτα καὶ πάντα ἐν πᾶσιν ἦν ἡ ἐμὴ μήτηρ τῷ δεσπότῃ μου καὶ πατρί, καὶ νύκτωρ ἄγρυπνον ὄμμα καὶ ἡμέρας περιφανέστατος φυλακτήρ καὶ τραπέζης καιροῖς ἀντίδοτος ἀγαθὴ καὶ τῆς ἀπὸ τροφῶν ἀδικίας φυγαδευτήριον φάρμακον. Ταῦτα τοί νυν τὰ αἴτια τὴν σύμφυτον αἰδῶ τῆς γυναικὸς ἐκείνης παρηγκωνίζετο, καὶ ἐθάρρει τοὺς ἄρρενας ὀφθαλμούς. Καί τοι οὐδὲ τότε τῆς συνήθους εὐκοσμίας ἐπελανθάνετο, ἀλλὰ καὶ βλέμματι καὶ σιγῇ καὶ τῇ περὶ αὐτὴν θεραπεία τοῖς πλείοσι μὲν ἀγνωστοτέρα ἐτύγγανε. Καὶ τοῦτο μόνον, ὅτι βασιλὶς παρέπεται τῷ στρατεύματι, ὁ φερόμενος ταῖν ἡμιόνοις οἰκίσκος ἐδείκνυ καὶ τὸ ἄνωθεν βασιλικὸν καταπέτασμα, τὰ δ' ἄλλα ἐπηλυγάζετο τὸ θεῖον ἐκείνης σῶμα. 12.3.7 Μόνον ὅτι πρόνοιά τις ἀρίστη τὰ κατὰ τὴν νόσον τοῦ βασιλέως διεξάγοι καὶ φρουρὰ βασιλέως ἀκοίμητος παρὰ πᾶσι διεγινώσκετο καὶ

ὄμμα ἐγρηγορὸς καὶ μὴ ἐπινυστάζον τοῖς πράγμασι. Καὶ ἡμεῖς δέ, ὅσοι περὶ τὸν αὐτοκράτορα εἶνοι, περὶ τὴν ἐκείνου φρουρὰν διεπονούμεθα τε καὶ συνηρόμεθα τῇ δεσποίνῃ καὶ μητρὶ ἕκαστος ὡς εἶχεν ὅλη ψυχῇ καὶ γνώμῃ μὴδ' ἐπινυστάζοντες ὅλως. Ταῦτα πρὸς τοὺς φιλο σκώμμονας καὶ τὰς φιλολοιδόρους γλώττας γεγράφатаι. Τόν τε γὰρ ἀναίτιον ὑπ' αἰτίασιν ἄγουσι (καὶ τοῦτον οἶδε τὸν ἀνθρώπινον τρόπον καὶ ἡ Ὀμήρου Μοῦσα) καὶ τὰ καλῶς πεπραγμένα διαφαιλίζουν καὶ ὑπὸ μέμψιν ποιοῦσι τὸ ἄμεμπτον.

12.3.8 Καίτοι ἐκείνη κατὰ τὴν ἐκστρατείαν τὴν κατ' ἐκεῖνο καιροῦ γεγονυῖαν (κατὰ γὰρ τοῦ Βαϊμούντου τὴν ὁρμὴν ὁ βασιλεὺς ἐπεποίητο) τὸ μὲν τι ἄκουσα, τὸ δ' ἐκουσίως συνείπετο. Οὐ γὰρ συνεισβαλεῖν ἔδει τὴν βασιλῖδα τῷ βαρβαρικῷ στρατεύματι. Πῶς γὰρ ἄν; Τομύριδος ταῦτα καὶ Σπαρέθρας τῆς Μασσαγέτιδος, ἀλλ' οὐχὶ τῆς ἐμῆς Εἰρήνης. Ἄλλοσε γὰρ ἐτρέπετο τὸ ταύτης ἀνδρεῖον καὶ ἄλλως ἐξώπλιστο, ἀλλ' οὐ τῇ τῆς Ἀθηνᾶς δόρατι οὐδὲ τῇ κυνέῃ τοῦ Ἄιδος· ἀλλ' ἀσπίς μὲν ἐκείνη καὶ θυρεὸς καὶ ξίφος ἐς τὸ πρὸς τὰς συμφορὰς καλῶς ἀντιπαρατάσσεσθαι καὶ τὰς τοῦ βίου ἐπαναστάσεις, ἃς οἶδεν ἡ βασιλεία τοῖς βασιλεῦσιν ἐπικειμένας, ἡ περὶ τὰ πράγματα δραστηριότης καὶ τὸ κατὰ τῶν παθῶν ἐπιπληκτικώτατον καὶ ἡ ἀνυπόκριτος πίστις, ὡς Σολομῶντι δοκεῖ. Οὕτως ἡ ἐμὴ μήτηρ καὶ πρὸς τοιοῦτους πολέμους ἐσκεύαστο, τὰ δ' ἄλλα εἰρηνικωτάτῃ ἦν κατὰ τοῦνομα.

12.3.9 Ἀλλ' ἐπειδὴ τὰ μὲν τῆς συμπλοκῆς τῶν βαρβάρων ἔμελλε, πρὸς δὲ παρασκευὴν τῶν τῆς συμπλοκῆς ὁ βασιλεὺς ἀφεώρα καὶ τὰ μὲν ἀσφαλίσασθαι τῶν φρουρίων σκοπὸν εἶχε, τὰ δὲ κατοχυρῶσαι καὶ ὅλως εὐδοᾶ πάντα τὰ κατὰ τοῦ Βαϊμούντου καταστήσασθαι ἔσπευδε. Συνεξυπήγετο καὶ τὴν βασιλῖδα τὸ μὲν τι καὶ ἑαυτοῦ ἔνεκα καὶ δι' ἃς αἰτίας εἰρήκειμεν, τὸ δὲ τι καὶ ἐν τῷ ἀκινδύνῳ τῶν πραγμάτων ἔτι καθεστηκότων καὶ μήπω καὶ τοῦ πολέμου ἐπιδεδημηκότος. Ἀναλαβομένη τοίνυν ὁπόσον διὰ χρυσοῦ καὶ ἄλλης ποιότητος προσῆν αὐτῇ χάραγμα καὶ ἑτέρα τινὰ τῶν χρημάτων ἔξεισι τῆς πόλεως. Καὶ τοῦ λοιποῦ ἐν τῷ διέναι τὰς ὁδοὺς πᾶσι τοῖς ἐπαίταις καὶ τοῖς σισυροφόροις καὶ γυμνοῖς δαψιλῇ τὴν χεῖρα παρεῖχε· καὶ οὐδεὶς ὁ αἰτησάμενος καὶ κενὸς ἀπελθὼν. Ἐπὶ δὲ τὴν ἀποτεταγμένην σκηνὴν κατεilhφει, οὐ πρὸς ῥαστώνην εὐθὺς ἀπέκλινεν εἴσω ταύτης γεγονυῖα, ἀλλ' ἀναπεταννῦσα ταύτην ἄνετον τοῖς αἰτοῦσι παρεῖχε τὴν εἴσοδον. Τοῖς τοιοῦτοις γὰρ καὶ μάλα εὐπρόσιτος ἦν καὶ παρεῖχεν ἑαυτὴν ὁρᾶσθαί τε καὶ ἀκούεσθαι. Οὐ χρημάτων δὲ μετεδίδου τοῖς πένησι μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰ λῶφονα συνεβούλευε. Καὶ ὁπόσους μὲν εὐρώστους τὰ σώματα κατενόει, ῥαθύμως δὲ περὶ τὸν βίον ἔχοντας, πρὸς

ἔργα καὶ πράξεις προϋτρέπετο, ἵν' ἐντεῦθεν τὰ πρὸς χρεῖαν κομίζοντο, καὶ μὴ δι' ἀμέλειαν ἀναπεπτωκότας θύραν ἐκ θύρας ἐπαιτοῦντας περινοστεῖν. 12.3.10 Καιρὸς δὲ οὐδεὶς τῆς τοιαύτης ἐργασίας ἀπεῖργε τὴν βασιλίδα. Ὁ μὲν οὖν Δαυὶδ μετὰ κλαυθμοῦ τὸ πόμα κινῶν φαίνεται· ἡ δέ γε βασιλὶς αὕτη καὶ τροφὴν καὶ ποτὸν ἐλέω συγκεραννῦσα καθ' ἐκάστην ἐδείκνυτο. Καὶ πολλὰ ἂν εἶχον εἰπεῖν περὶ ταύτης τῆς βασιλίδος, εἰ μὴ τὸ θυγάτριον εἶναι ψεύδους παρῆχεν ὑπόνοιαν καὶ ὅτι μητρὶ χαριζόμεθα. Πρὸς δὲ τοὺς ταῦτα ὑπονοοῦντας παρέξομαι τοῖς λόγοις συνεπιμαρτυροῦντα τὰ πράγματα.

12.4.1 Τὸν δέ γε αὐτοκράτορα τὴν Θεσσαλονίκην καταλα βόντα μεμαθηκότες οἱ ἐκ τῶν ἐσπερίων λήξεων, καθάπερ τὰ βαρέα τῶν σωμάτων ἐπὶ κέντρα φέρεται, οὕτω δὴ καὶ ἅπαντες πρὸς αὐτὸν ἐφοίτων. Ἀκρις μὲν οὖν οὐ προηγῆσατο τῶν Κελτῶν καθαπερὶ τῶν πρότερον διελθόντων· ἐν οὐρανῷ δὲ κομήτης ἐφάνη μέγας καὶ τῶν πάλαι φανέντων ὁ μέγιστος, ὃν οἱ μὲν δοκίδα, οἱ δ' ἀκοντίαν ἔφασαν εἶναι. Ἔδει γὰρ τῶν μελλόντων καινισθῆναι ξενοπρεπῶν πραγμάτων τῶν προοιμιά τινα προκαταγγελτικὰ τούτων μηνυθῆναι ἄνωθεν. Καὶ γὰρ ἦν τοῦτον θεᾶσθαι ἐπὶ τεσσαράκοντα νυχθημέροις ὅλοις παμφαίνοντα· ἐφαίνετο δὲ ἀπὸ τῶν δυτικῶν μερῶν ἐξίῶν καὶ πρὸς ἀνατολὰς ἡλίου διήκων. Ὅν οἱ θεώμενοι ἅπαντες ἐκδειματούμενοι ἐζήτουν, τίνων ὁ ἀστήρ ἄγγελός ἐστιν. 12.4.2 Ὁ δὲ αὐτοκράτωρ μὴδὲ πάνυ τοῖς τοιούτοις προσέχων, ἀλλὰ φυσικῆς τινος ἐξηρητῆσθαι τὰ τοιαῦτα αἰτίας δοξάζων, ὅμως ἡρώτα τοὺς περὶ τὰ τοιαῦτα δεινούς. Μεταπεμψάμενος δὲ καὶ τὸν τῆς ἐπαρ' χίας τοῦ Βυζαντίου τὴν ἀξίαν πρόην εἰληφότα Βασίλειον (ἄνθρωπος δὲ οὗτος πολλὴν τὴν περὶ τὸν αὐτοκράτορα εὐνοίαν ἐνδεικνύμενος) περὶ τοῦ φανέντος ἀστέρος ἐπυνθάνετο. Ὁ δὲ ἐς νέωτα φυλάξιν ἐπηγγείλατο τὴν ἀπόκρισιν καὶ ἀπελθὼν οὐ κατέλυε (τέμενος δὲ τοῦτο ἐπ' ὀνόματι τοῦ εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου πάλαι ἀνοικοδομηθέν), ἐπεὶ πρὸς δυσμὰς ὁ ἥλιος ἦν, περιεσκόπει τὸν ἀστέρα. Διαπορουμένῳ δὲ καὶ καμόντι τοῖς λογισμοῖς ὑπνώσαι συμβεβήκει καὶ τηνικαῦτα τὸν ἅγιον θεάσασθαι ἱερατικῶς ἐσταλμένον. Ὁ δὲ περιχαρὴς γεγονὼς οὐκέτ' ὄναρ ἐδόκει, ἀλλ' ὕπαρ ὀρᾶν. Ἐνθεν τοι καὶ γνωρίσας τὸν ἅγιον, ἔμβορος γενόμενος, μεθ' ὑποστολῆς ἠεῖτο τίνων ἀγγελτικὸς ὁ ἀστήρ ἐστὶ γνωρίσαι οἱ. Ὁ δὲ Κελτῶν κίνησιν προσημαίνειν τοῦτον ἔφη· «Τὸ δὲ σβέννυσθαι τὴν τούτων αὐτοῦ που κατάλυσιν δηλοῖ.» 12.4.3 Ἀλλὰ περὶ μὲν τοῦ φανέντος ἀστέρος τοιαῦτα· ὁ δὲ βασιλεὺς τὴν Θεσσαλονίκην καταλαβὼν, ὥς ὁ λόγος φθάσας

ἐδήλωσεν, ἡτοιμάζετο πρὸς τὴν τοῦ Βαϊμούντου διαπεραίωσιν ἐκπαιδεύων μὲν τοὺς νεολέκτους τόξον τε τείνειν καὶ βέλη κατὰ σκοποῦ πέμπειν καὶ περιφράττεσθαι θυρεῶ, ἀλλὰ καὶ ξενικὰς ἐξ ἄλλοδαπῶν διὰ γραμμάτων παρασκευάζων δυνάμεις, ἵν', ὀπηνίκα καιρὸς καλοίῃ, θάπτον παραγένωνται. Πολλὴν δὲ καὶ τοῦ Ἰλνυρικοῦ ἐπεποίητο πρόνοιαν τὴν τε πόλιν τὸ Δυρράχιον ἀσφαλισάμενος καὶ ἡγεμόνα ταύτης τὸν δεύτερον υἱὸν Ἰσαακίου τοῦ σεβαστοκράτορος Ἀλέξιον καταστησάμενος. Ἄμα δὲ καὶ τῶν Κυκλάδων νήσων καὶ τῶν παρὰ θάλασσαν τῆς Ἀσίας πόλεων καὶ αὐτῆς τῆς Εὐρώπης στόλον παρεκελεύσατο ἀπαρτίσαι· πολλῶν δὲ παρεμποδιζόντων τὴν τοῦ στόλου κτίσιν διὰ τὸ μήπω τὴν τοῦ Βαϊμούντου κατεπεῖγειν διαπεραίωσιν, ὁ δ' ὅμως οὐκ ἐπέιθετο λέγων δεῖν εἶναι τὸν στρατηγὸν ἀνύστακτον φύλακα καὶ μὴ πρὸς τὰ ἐν ποσὶ μόνον παρασκευάζεσθαι, ἀλλὰ καὶ τὰ πόρρω ὄραν μῆτε μὴν φειδοῖ χρημάτων καιροῦ καλοῦντος ἀνέτοιμον φαίνεσθαι, καὶ μᾶλλον ὀπηνίκα ἔφοδον ἐχθοῦ αἰσθηταί. 12.4.4 Ταῦτα τοίνυν δεξιώτατα διαθέμενος, ἐκεῖθεν μεταναστὰς καταλαμβάνει τὴν Στρούμπιτζαν, κάκειθεν αὖθις ἄχρι τοῦ Σλοπίμου. Μεμαθηκὼς δὲ καὶ τὴν Ἰωάννου τοῦ υἱοῦ τοῦ σεβαστοκράτορος ἦτταν κατὰ τῶν Δαλματῶν προαποσταλέντος δυνάμεις ἀποχρώσας ἐκπέμπει εἰς ἀρωγὴν. Ὁ μὲν οὖν Βολκάνος εὐθὺς πονηρότατος ὢν ἐρωτᾷ πρὸς τὸν βασιλέα τὰ περὶ εἰρήνης καὶ τοὺς ζητηθέντας ὁμήρους ἐκπέμπει. Ἐκεῖνος δὲ ἐγκατερήσας ἐπὶ ἐνιαυτὸν ἓνα καὶ μῆνας δύο, ὥς τὸν Βαϊμούντον ἔτι <ἐν> τοῖς τῆς Λογγιβαρδίας μέρεσι διατρίβοντα ἐπεπληροφόρητο, τοῦ χειμῶνος ἐπικαταλαμβάνοντος ἤδη, τοὺς στρατιώτας πρὸς τὰς σφῶν οἰκίας ἐξέπεμψεν, αὐτὸς δὲ τὴν Θεσσαλονίκην καταλαμβάνει. Ἐν δὲ τῇ τὴν πρὸς Θεσσαλονίκην ἀνύειν ἐτέχθη ὁ πρωτότοκος τῶν υἱῶν τοῦ πορφυρογεννήτου καὶ βασιλέως Ἰωάννου κατὰ τὴν Βαλα βίσταν συνεπαγόμενος ἐν τῇ τίκτεσθαι καὶ ἕτερον θῆλυ. Ἐκεῖσε γοῦν τὴν μνήμην τοῦ μεγαλομάρτυρος Δημητρίου ἐκτελέσας εἰσέρχεται εἰς τὴν μεγαλόπολιν. 12.4.5 Γέγονε δὲ καὶ τι τοιοῦτον. Περὶ τὰ μέσα τοῦ Κωνσταντινίου φόρου, χαλκοῦς τις ἀνδριάς ἴστατο καὶ πρὸς ἀνατολὰς ἀπέστραπτο ἐπὶ πορφυροῦ κίονος περιόπτου, σκῆπτρον μὲν κατέχων τῇ δεξιᾷ, τῇ δὲ λαίᾳ σφαῖραν ἀπὸ χαλκοῦ κατασκευασθεῖσαν. Ἐλέγετο δ' οὖν εἶναι οὗτος Ἀπόλλωνος ἀνδριάς· Ἀνθήλιον δέ, οἶμαι, οἱ τῆς Κωνσταντίνου οἰκήτορες αὐτὸν προσηγόρευον. Ὅν ὁ μέγας ἐν βασιλεῦσι Κωνσταντῖνος ἐκεῖνος καὶ τῆς πόλεως καὶ πατὴρ καὶ δεσπότης εἰς τὸ ἑαυτοῦ μετέθηκεν ὄνομα, Κωνσταντίνου αὐτοκράτορος ἀνδριάντα αὐτὸν προσειπών. Ἐπεκράτησε δὲ ἡ ἀρχῆθεν τεθεῖσα προσηγορία

τῷ ἀνδριάντι καὶ ἦτοι Ἀνήλιος ἢ Ἀνθήλιος ὑπὸ πάντων ἐλέγετο. Τοῦτον τὸν ἀνδριάντα ἐξ αἰφνιδίου πνεύσαντες ἄνεμοι πλατύτατοι λίβες ἐκεῖθ' ἐν τε ὥσαν καὶ εἰς γῆν ἔρριψαν, περὶ τὸν ταῦρον τοῦ ἡλίου τότε ὁδεύοντος. Ὅπερ οὐκ ἀγαθὸς οἰωνὸς τοῖς πλείοσιν ἔδοξε καὶ μᾶλλον, ὅπόσοι μὴ καλῶς πρὸς τὸν αὐτοκράτορα εἶχον· ὑπεψιθύριζον γὰρ τὸν τοῦ βασιλέως θάνατον τὸ συμβάν προμηνύειν. Ὁ δέ· «Ζωῆς καὶ θανάτου ἓνα κύριον ἐπὶ σταμαι, ἔλεγε, πτώσεις δὲ εἰδώλων θάνατον ἐπάγειν οὐδ' ὅλως πιστεύειν ἔχω. Ὅπνῖκα γὰρ Φειδίας τις, φέρε εἰπεῖν, ἢ τις τῶν λιθοξόων λίθον ἀποξέσας εἰδῶλον ἀπεργάσοιτο, ἀναστήσει μὲν καὶ νεκρούς, παράξει δὲ καὶ ἔμψυχα; Καὶ εἰ ταῦτα, τῷ τῶν ἀπάντων Δημιουργῷ τί καταλειφθῆ σεται; «Ἀποκτενῶ γὰρ καὶ ζῆν ἐγὼ ποιήσω», φησί. Καὶ οὐχὶ τοῦδε ἢ τοῦδε εἰδώλου πᾶσις ἢ ἀνέγερσις.» Καὶ γὰρ τὰ πάντα τῇ μεγίστῃ τοῦ Θεοῦ ἀνετίθει Προνοία.

12.5.1 Κυκεὼν δὲ κατὰ τοῦ αὐτοκράτορος ἄλλος αὖθις κακῶν ἐξεγήγερτο, ὃς οὐχ ὑπὸ τῶν τυχόντων ἐξηρτύετο ἤδη. Ἄνδρες γὰρ τινες, ἐπ' ἀνδρεία καὶ γένους εὐκλεία μεγάλα αὐχοῦντες, κατὰ τοῦ βασιλικοῦ ἐμελέτησαν σώματος φόνιον πνέοντες. Καὶ θαυμάζω, ἐνταῦθα τῆς ἱστορίας γεγонуῖα, πόθεν τοσοῦτον πλῆθος κακῶν τὸν βασιλέα περιεστοίχισεν· οὐδὲν γάρ, οὐδὲν ἦν οὐδ' ὀποθεοῦν, ὃ μὴ κατ' αὐτοῦ ἐκεκίνητο. Τὰ τε γὰρ ἔνδον ἀποστασίας ἦσαν μεστὰ καὶ τὰ ἔξωθεν ἐπαναστάσεως ἔγεμε. Καὶ μήπω πρὸς τὰ ἔνδον τοῦ αὐτοκράτορος ἀντικαταστάντος τάκτος πάντα περιεφλέγμαине, βαρβάρους ἅμα καὶ τοὺς ἔνδον τυράννους τῆς Τύχης αὐτῆς ὥσπερ τινὰς Γίγαντας αὐτοφυεῖς ἀναβλαστανούσης, καίτοι τοῦ βασιλέως ἅπαντα πρὸς τὸ ἡμερώτερον καὶ φιλανθρωπότερον ἐπιτροπεύοντος καὶ διοικονομουμένου τὰ πράγματα, καὶ οὐκ ἔστιν ὄντινα μὴ τοῖς ἀγαθοῖς κατακλύζοντος. 12.5.2 Τοὺς μὲν γὰρ καὶ ἀξίωμα τῶν τιμαῖς κατεκῦδαινε καὶ δωρεαῖς μεγάλαις καταπλουτίζων ἀεὶ οὐκ ἀνήκε· τοὺς δὲ ὀπουδήποτε βαρβάρους, ἀφορμὰς μὴ διδοὺς πολέμων μηδ' ἀνάγκην ἐπάγων αὐτός, ἀνασοβοῦντας ὅμως ἀνέστελλεν, ὥς ἔστι κακῶν στρατηγῶν, τῶν πραγμάτων ἡσυχάζόντων, αὐτοὺς ἐξεπίτηδες ἀνερεθίζειν τοὺς περὶ εἰς πόλεμον. Εἰρήνη μὲν γὰρ τέλος ἐστὶ πολέμου παντός, τὸ δ' ἀνθελέσθαι ἀεὶ αὐτόθεν τὸ ἕνεκά του καὶ τοῦ ἀγαθοῦ τέλους ἀεὶ ἀμελεῖν, τοῦτο ἀνοήτων ἐστὶ στρατηγῶν καὶ δημαγωγῶν καὶ ὀλεθρον πραγματουμένων τῆς πόλεως. Ἀλλ' ὁ βασιλεὺς Ἀλέξιος τούναντίον ἅπαν ἐποίει καὶ τοῦ εἰρηνεύειν ἐκτόπως ἐπεμελεῖτο καὶ παροῦσαν ἀεὶ πανταχόθεν συνεῖχε καὶ ἀπούσης ἐπηγρύπνει πολλάκις, ὅπως ἐπανεέλθοι. Καὶ ἦν ὁ αὐτὸς κατὰ φύσιν μὲν εἰρηνικός,

ἀναγκαζόντων δὲ τῶν πραγμάτων πολεμικώτατος. Καὶ ἔγωγ' ἂν φαίην θαρροῦν τως περὶ τοῦ ἀνδρὸς ἐκείνου, ὥς ἄρα τοῦ βασιλικοῦ χαρακτήρος, πολλοῦ χρόνου καταλειπότης τὰ τῶν Ῥωμαίων βασιλεία, ἐπ' αὐτοῦ καὶ μόνου ἐπανελλυθέναι τρόπον τινὰ τότε πρώτως τῇ Ῥωμαίων ἡγεμονίᾳ ἐπιξενου μένου. 12.5.3 Ἄλλ' ὅπερ ἔλεγον τοῦ λόγου ἀρχομένη, ὅτι θαυμάζειν ἔχω τὴν τοσαύτην τῶν πραγμάτων τῶν πολεμικῶν ἐπίχυσιν· τὰ τε γὰρ ἔξω καὶ τᾶνδον πάντα ἦν ἰδεῖν κυμαινόμενα πανταχόθεν. Ἄλλ' ὃ γε βασιλεὺς Ἀλέξιος καὶ τὰ ἀφανῆ τῶν ἐχθρῶν καὶ κρύφια καὶ προησθάνετό τε καὶ παντοδαποῖς μηχανήμασι πόρρω τὰς βλάβας ἀπήλυνε, καὶ πρὸς τοὺς ἔνδοθεν τυράννους καὶ πρὸς τοὺς ἔξωθεν βαρβάρους ἀνταγωνιζόμενος αἰεὶ προφθάνων ὀξύτητι νοῦ τὰς τῶν ἐπιβουλευόντων ἐπιβουλὰς καὶ ἀνακόπτων τὰς τούτων ὁρμὰς. Καὶ ἔγωγε στοχάζομαι ἀπὸ τῶν πραγμάτων αὐτῶν τὴν Τύχην τῆς βασιλείας, ὅτι πανταχόθεν συνέρρυσσε τὰ δεινὰ καὶ ἐτετάρακτο αὐτό τε τὸ σῶμα τῆς πολιτείας καὶ πᾶν ἀλλότριον ἐμεμῖνει κατὰ τῆς βασιλείας Ῥωμαίων, ὥς εἴ τις οὕτως ἔχοι κακῶς, ὥστε καὶ ὑπὸ τῶν ἀλλοδαπῶν πολεμεῖσθαι καὶ ὑπὸ τῶν οἰκείων κατατρυχεῖσθαι τὰς σάρκας διαμασσώμενον, τοῦτον δὲ ἀνεγείραι τὴν Πρόνοιαν, ἵνα πρὸς τὰ πανταχόθεν κακὰ ἀντιμηχανῶτο, ὥσπερ δὴ καὶ τὸ τηνικαῦτα συνιδεῖν ἔδει. Ὅ τε γὰρ Βαῖ μούντος ὁ βάρβαρος ὁ πολλάκις ἡμῖν εἰρημένος ἐξηρτύετο κατὰ τῶν σκήπτρων Ῥωμαίων βαρύντατον στράτευμα ἐπαγόμενος καὶ τὸ τυραννικὸν τοῦτο πλῆθος ἐτέρωθεν ἀντεπιγίγνετο, καθάπερ ἄνωθεν τοῦ λόγου πεπροοιμίασται. 12.5.4 Τέσσαρες μὲν ἦσαν οἱ ζύμπαντες οἱ τῆς βουλῆς καταρχόμενοι, Ἀνεμάδες τὴν ἐπωνυμίαν, τὰς κλήσεις ὁ μὲν Μιχαήλ, ὁ δὲ Λέων, ὁ ἕτερος ..., ὁ ἄλλος ... προσηγορεύετο. Ἀδελφοὶ δ' ἦσαν καὶ τὰ σώματα πρότερον καὶ τότε τὴν γνώμην· εἰς ταῦτο γὰρ ἅπαντες συνεφρόνησαν, ἀποκτείνειν τε τὸν αὐτοκράτορα καὶ τῶν βασιλικῶν ἐπιλήψεσθαι σκήπτρων. Συνυπήγοντο δὲ αὐτοῖς καὶ ἕτεροι τῶν εὐγενῶν, οἳ τε Ἀντίοχοι γένους ὄντες περιφανοῦς καὶ οἱ Ἐξαζηνοὶ καλούμενοι, ὃ τε Δούκας καὶ ὁ Ὑαλέας, ἄνδρες ἐκθυμότατοι τῶν πώποτε γεγεννημένων πρὸς μάχας, πρὸς δὲ καὶ Νικήτας ὁ Κασταμονίτης καὶ Κουρτίκιος τις καὶ ὁ Βασιλάκιος Γεώργιος. Οὗτοι μὲν οὖν ἦσαν τοῦ στρατιωτικοῦ καταλόγου πρωτεύοντες, τῆς δὲ γε συγκλήτου ὁ Σολομῶν Ἰωάννης. Ὅν διαπλοῦτου περιουσίαν καὶ γένουςλαμπρότητα βασιλεὺς κρίσειν ὁ Μιχαήλ ὁ καὶ κορυφαῖος τῆς τετρακτύος τῶν Ἀνεμάδων σχηματιζόμενος ἐπηγγέλετο. Ὁ δὲ Σολομῶν οὗτος τῆς συγκλήτου λογάδος τὰ πρῶτα φέρων οὐ μόνον τῶν ἄλλων, ἀλλὰ καὶ τῶν συνεξηπατημένων αὐτῷ βραχύτατος μὲν ἦν τὴν ἡλικίαν, κουφώτατος δὲ τὴν γνώμην. Ἀριστοτελικῶν τε

καὶ Πλατωνικῶν μαθημάτων ὥστε εἰς ἄκρον ἐληλυθέναι· οὐ μὴν εὖ ἦκε τῆς φιλοσόφου εἰδήσεως, ἀλλ' ὅμως ἐτετύφωτο διὰ περιουσίαν κουφότητος. 12.5.5 Λοιπὸν πρὸς τὴν βασιλείαν ὅλοις ἰστίοις ἀπένευε καθάπερ ὑπὸ τούτων τῶν Ἀνεμάδων ἐμπνεόμενος. Ἀλλ' ἦσαν ἄρα τὰ πάντα πλάνοι. Οὐ γὰρ εἶχον ἐν νῷ τοῦτον οἱ ἀμφὶ τὸν Μιχαῖλ ἐς τὸν βασιλικὸν θρόνον ἀναγαγεῖν, πολλοῦ γε καὶ δεῖ, ἀλλὰ τῇ κουφότητι τοῦ ἀνδρὸς καὶ τῷ πλούτῳ πρὸς τὴν ἰδίαν ἐπιχείρησιν ἀπεχρῶντο. Ἀεὶ τι ἐκεῖθεν τοῦ χρυσοῦ ρεύματος ἐπὶ σπῶντες καὶ ταῖς ἐλπίσι τῆς βασιλείας ποιοῦντες ὑπὸ τυφὸν ὅλον ἑαυτοῖς τιθασσὸν ἐποιήσαντο γνώμης τοιαύτης ἔχοντες, ὥς εἰ εὖδοι πράττειν καὶ ἡ Τύχη αὐτοῖς εὐνοῦ στερόν πως ἐνατενίσσει, τὸν μὲν παραγκωνίσαιτο ἀφέντες ψαίρειν ἐπὶ πελάγους, αὐτοὶ δὲ τῶν σκῆπτρων ἀνθέξοιντο μικρὰν τινα δόξαν καὶ εὐετηρίαν αὐτῷ ἀπονείμαντες. Οἱ μέντοι γε πρὸς ἐκεῖνον λόγοι τῆς ἐπιβουλῆς οὐ φόνον τοῦ αὐτοκράτορος ἐπιγγέλλοντο οὐδὲ ξιφουλκίας ἐμέμνηντο, οὐ μάχης οὐδὲ πολέμων, ἵνα μὴ καταπτοῖσαιεν τὸν ἄνδρα, πάλαι τοῦτον εἰδότες πρὸς ἅπαν εἶδος πολέμου δειλότατον. Τοῦτον τοίνυν τὸν Σολομῶντα ὥσπερ δὴ κορυφαϊότατον. τῶν ἄλλων ἐνηγκαλίσαντο. Συνυπήχθησαν δὲ τῇ τούτων βουλῇ καὶ ὁ Σκληρὸς καὶ ὁ τὴν ἐπαρχίαν τῆς Κωνσταντίνου τῷ τότε διηνικῶς Ξηρὸς. 12.5.6 Ὁ μέντοι Σολομῶν κουφοτέρως ὢν γνώμης, καθάπερ ἄνωθεν εἴρηται, καὶ μηδὲν τῶν παρὰ τοῦ Ἐξαζήνου καὶ τοῦ Ὑαλέα καὶ αὐτῶν δὴ τῶν Ἀνεμάδων μελετωμένων συνείς, ἐν χερσὶν ἦδη τὴν βασιλείαν Ῥωμαίων κατέχειν οἰόμενος, προσωμίλει τισὶ καὶ ὑπεποιεῖτο ὑποσχέσεσι δωρεῶν καὶ ἀξιομάτων τούτους ὑπαγόμενος. Φοιτήσας δὲ ποτε πρὸς αὐτὸν ὁ τοῦ δράματος κορυφαῖος Μιχαῖλ ὁ Ἀνεμᾶς καὶ θεασάμενος ὁμιλοῦντά τινι ἐπυνθάνετο, τί ἂν εἴη τὸ λεγόμενον. Ὁ δὲ Σολομῶν μετὰ τῆς συνήθους ἀπλότητος φησιν ὡς «Ἀξίωμα αἰτῇ σας ἡμᾶς καὶ λαβὼν τὴν ὑπόσχεσιν συνέθετο κοινωνὸς ἡμῖν τῆς βουλῆς τῶν πάντων ἔσεσθαι». Ὁ δὲ μωρίαν τούτου κατανηφισάμενος καὶ περίφοβος γεγονώς, ὡς μηδ' ὅλως ἐχεμυθεῖν πεφυκότα διαγνούς, οὐκέθ' ὡς τὸ πρότερον πρὸς αὐτὸν ἐφοῖτα.

12.6.1 Οἱ μὲν οὖν στρατιῶται, τοὺς Ἀνεμάδας φημί καὶ Ἀντιόχους καὶ τοὺς τούτων συνωμότας, κατὰ τοῦ βασιλεῖος τὴν σκαιωρίαν ἐποιοῦντο σώματος, ἴν', ὀπηνίκα καιροῦ εὐθέτου τύχοιεν, παρευθὺ τὸν μελετώμενον κατὰ τοῦ αὐτοκράτορος φόνον εἰς ἔργον προάξωσιν. Ὡς δὲ παρὰ τῆς Προνοίας ἄδεια οὐδεμία τούτοις ἐδίδοδο καὶ ὁ καιρὸς παρερρῦετο, πτοηθέντες μὴ κατάφωροι γένωνται, ὃν ἐπέξῃ τουν καιρὸν ἔδοξαν εὐρηκεῖναι. Ἐπεὶ γὰρ ὁ αὐτοκράτωρ μετὰ τὸ διυπνισθῆναι κατὰ δέϊλιν ἑώραν τὴν ἐκ τῶν πολλῶν φροντίδων

ἐγγινομένην ἄλλην καταγλυκαίνειν ἐθέλων ἐνίστε συμπαίστορας εἶχε τῶν συγγενέων τινὰς παῖζων τὸ ζατρίκιον (παιδιά δὲ τοῦτο ἐκ τῆς τῶν Ἀσσυρίων τρυφῆς ἐξευ ρημένον καὶ εἰς ἡμᾶς ἐκεῖθεν ἐληλυθός), οἱ τὴν τυραννικὴν ἐξοπλίσαντες χεῖρα διὰ τοῦ βασιλικοῦ κοιτωνίσκου ἐμελλον ὥς εἰς τὸν βασιλέα χωρῆσαι τὸν φόνον ὠδίνοντες. 12.6.2 Ὁ δὲ τοι βασιλικὸς κοιτωνίσκος οὗτος, οὐπὲρ οἱ βασιλεῖς ἔτυχον εὐναζόμενοι, κατὰ τὴν εὐώνυμον κεῖται πλευρὰν τοῦ ἐπ' ὀνόματι τῆς Θεομήτορος ἀνεγνηγμένου τεμένους κατὰ τὰ ἀνάκτορα, καὶ οἱ πολλοὶ τὸ τοῦ μεγαλομάρτυρος Δημητρίου ὄνομα ταύτῃ ἐπέγραφον. Κατὰ δὲ τὴν δεξιὰν αἶθριον ἔδαφος ἦν ὑπὸ μαρμάρων κατεστρωμένον, καὶ ἡ πρὸς τοῦτο ἐξάγουσα πύλη τοῦ τεμένους ἄνετος πᾶσι τοῖς ἐθέλουσιν ἦν. Ἐκεῖθεν οὖν ἐσκέψαντο εἰσελθεῖν εἰς τὸν τεμένους καὶ τὰς τὸν βασιλικὸν κοιτωνίσκον ἀποκλείουσας κατεᾶσαι πύλας καὶ οὕτως εἰσελθόντες ἀνελεῖν διὰ ξίφους τὸν αὐτοκράτορα. 12.6.3 Ἀλλὰ ταῦτα μὲν οἱ μαιφόνοι ἐκεῖ νοὶ ἄνδρες κατὰ τοῦ μηδὲν ἡδικοκτός διεσκοποῦντο· ἔσφηλε δὲ τὴν τούτων βουλὴν ὁ Θεός. Δηλωθέντος δὲ τοῦ δράματος διὰ τινος τῶ αὐτοκράτορι παραχρῆμα μετεπέμποντο ἅπαντες. Πρῶτον μὲν οὖν Ἰωάννην τὸν Σολομῶντα καὶ Γεώργιον τὸν Βασιλάκιον εἰς τὰ ἀνάκτορα εἰσαχθῆναι ὁ βασιλεὺς ἐπέτρεψεν ἐγγυτέρω γενομένους τοῦ οἰκίσκου, ἐν ᾧπερ αὐτὸς ἐτύγγανεν ὦν μετὰ τῆς περὶ αὐτὸν συγγενείας, ἵνα διὰ τινων ἐξερωτώῃ αὐτούς, ἀπλουστέρου φρονήματος τούτους πάσαι γνώσκων κακ τούτου ραδίως τὰ βεβουλευμένα μεμαθηκέναι οἰόμενος. Ὡς δὲ πολλάκις ἐρω τώμενοι ἔξανροι ἦσαν, ἔξαισιν ὁ σεβαστοκράτωρ Ἰσαάκιος καὶ πρὸς τὸν Σολομῶντα ἀπονεύσας ἔφη· «Οἷσθα πάντως, Σολομῶν, τὴν τοῦ ἐμοῦ ἀδελφοῦ καὶ βασιλέως ἀγαθότητα. Εἰ μὲν τὰ βεβουλευμένα πάντα ἀπαγγεῖλης, συμπαθείας παραχρῆμα ἀξιώθῃς, εἰ δ' οὐκ, ἀνηκέστοις βασάνοις παραδοθήσῃ». Ὁ δὲ ἐνατενίσας καὶ τοὺς περικυκλοῦντας τὸν σεβαστοκράτορα βαρβάρους θεασάμενος ἐπὶ τῶν ὤμων τὰ ἐτερόστομα ξίφη κραδαίνοντας, ἔντρομος γεγονώς, παρα χρῆμα ἅπαντα ἀπαγγέλλει τοὺς τε συνίστορας ὁμολογήσας, μηδὲν δὲ περὶ τοῦ φόνου εἰδέναι δισχυρίζόμενος. Εἴτα παραδοθέντες τοῖς τὴν φυλακὴν τούτων ἐμπεπιστευμένοις τῶν ἀνακτόρων καὶ διαιρεθέντες ἔμφρουροι γεγονάσι. 12.6.4 Τοὺς δὲ γε λοιποὺς αὖθις ἡρώτων περὶ τοῦ δράματος. Ὁμολογήσαντες δὲ ἅπαντα καὶ μηδὲ τὸν φόνον ἐπικρύψαντες, ἐπεὶ οἱ στρατιῶται τοῦτον μεμελετηκέναι ἐγνώσθησαν καὶ μᾶλλον ὁ Ἀνεμᾶς Μιχαήλ, ὁ καὶ τῆς βουλῆς κορυφαῖος, ὁ καὶ κατὰ τοῦ αὐτοκράτορος φόνιον πνέων, ἅπαντας περιορίσας καὶ τὰς σφῶν ἐδήμεισε περιουσίας. Ὁ μέντοι οἶκος τοῦ Σολομῶντος περιφανὴς ὦν ἐδόθη πρὸς τὴν Αὔγουσταν·

ἐκεῖνη δέ, ὅποια περὶ τὰ τοιαῦτα, οἶκτον λαβοῦσα τῆς τοῦ Σολομῶντος ὁμευνέτιδος, ἀπεχαρίσατο τοῦτον αὐτῇ μηδὲ τὸ τυχὸν ἐκεῖθεν ἀφελομένη. 12.6.5 Τὸν μέντοι Σολομῶντα ἔμφρουρον εἶχεν ἡ Σαφζόπολις· τὸν δὲ Ἀνεμῖαν καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ ὥς πρωταιτίους καὶ τὴν ἐν χρῶ κυρὰν τῆς κεφαλῆς καὶ τοῦ πώγωνος ψιλῶσας διὰ μέσης πομπεῦσαι τῆς ἀγορᾶς παρεκελεύσατο, εἴτα ἐξορυχθῆναι τοὺς ὀφθαλμούς. Παραλαβόντες οὖν τούτους οἱ σκηνικοὶ καὶ σάκκους περιβαλόντες, τὰς δὲ κεφαλὰς ἐντοσθίοις βοῶν καὶ προβάτων ταινίας δίκην κοσμήσαντες, ἐν βουσὶν ἀναγα γόντες καὶ ἐγκαθίσαντες οὐ περιβάδην, ἀλλὰ κατὰ θατέραν πλευρὰν τούτους διὰ τῆς βασιλικῆς ἦγον αὐλίδος. Ῥαβδοῦχοι ἔμπροσθεν τούτων ἐφαλλόμενοι καὶ ἁσμάτιόν τι γελοῖον καὶ κατάλληλον τῇ πομπῇ προσάδοντες ἀνεβῶν, λέξει μὲν ιδιώτιδι διηρημοσμένον, νοῦν δὲ ἔχον τοιοῦτον. Ἐβούλετο γάρ τὸ ἄσμα πάνδημον πᾶσι παρακελεύεσθαι ... τε καὶ ἰδεῖν τοὺς τετυραννευκότας τούτους κερασφόρους ἄνδρας, οἵτι νες τὰ ξίφη κατὰ τοῦ αὐτοκράτορος ἔθιξαν. 12.6.6 Ἄπασα μὲν οὖν ἡλικία εἰς τὴν τοιαύτην θέαν συνέτρεχεν, ὥς καὶ ἡμᾶς, τὰς τοῦ βασιλέως θυγατέρας, ἐξελθούσας λαθραίαν τὴν θέαν ποιεῖσθαι. Ὡς δὲ τὸν Μιχαὴλ ὥς πρὸς τὰ ἀνά κτορα ἐθεάσαντο ἐνατενίζοντα καὶ χεῖρας ἰκέτιδας ἐς οὐρανὸν αἶροντα, αἰτούμενον ἐν σχήματι χεῖρας ἐξ ὧμων ἀφαιρεθῆναι καὶ πόδας ἐκ γλουτῶν αὐτῶν καὶ κεφαλὴν αὐτὴν ἀποτμηθῆναι, ἅπασα φύσις πρὸς δάκρυον καὶ οἶμω γὰς κεκίνηται, καὶ μᾶλλον ἡμεῖς, αἱ τοῦ βασιλέως θυγατέρες. Ἐγὼ δὲ, βουλομένη τὸν ἄνδρα τοῦ τοιοῦτου ῥύσασθαι κακοῦ, τὴν βασιλίδαν καὶ μητέρα ἅπαξ καὶ δις προὔκαλούμην ἐς θέαν τῶν πομπευομένων. Ἐκδηρόμεθα γὰρ τῶν ἀνδρῶν τοῦ αὐτοκράτορος χάριν, εἰρήσεται γὰρ ἀληθές, μὴ τοιοῦ τῶν ἀποστεροῖτο στρατιωτῶν καὶ μᾶλλον τοῦ Μιχαήλ, ὅσῳ καὶ βαρυτέρα ἢ κατ' αὐτοῦ ψήφος ἐξενήνεκτο. 12.6.7 Ὅρῳσα ὁπόσον αὐτὸν ἐξεταπείνου ἡ ξυμφορά, ὅπερ οὖν ἔλεγον, ἐξεβιαζόμεν τὴν μητέρα τὴν ἐμαυτῆς, εἴ πως τοῦ κινδύνου ῥυσθεῖεν οἱ ἄνδρες ἤδη τούτοις ἐγγύθεν ἐφεστηκότος. Σχολαιότεραν γὰρ τὴν πορείαν οἱ σκηνικοὶ ἐποιοῦντο, χώραν πραγματευόμενοι συμπαθείας τοῖς μαιφόνους. Ὡς δ' ἐκεῖνη ἀπάγκνει τὴν ἔλευσιν (καθῆστο γὰρ μετὰ τοῦ αὐτοκράτορος, οὗ τὰς πρὸς Θεὸν ἐντεύξεις κοινῇ ἐποιοῦντο ἐνώπιον τῆς Θεομήτορος), κατελθοῦσα καὶ ἔξω τῶν πυλῶν περίφοβος ἐστηκυῖα, ἐπεὶ μὴ ἀπεθάρρουν τὴν εἰσοδὸν, νεύμασι τὴν βασιλίσσαν προὔκαλούμην. Καὶ δὴ πεισθεῖσα εἰς τὴν θέαν ἀνέρχεται, καὶ θεασαμένη τὸν Μιχαὴλ ὄκτειρέ τε καὶ δάκρυον ἐπαφεῖσα τούτῳ θερμὸν ἐπανατρέχει πρὸς τὸν αὐτοκράτορα, ἅπαξ καὶ δις καὶ πολλάκις ἐξαιτουμένη χαρίσασθαι τῷ Μιχαήλ τοὺς ὀφθαλμούς. 12.6.8 Καὶ παραχρῆμα

πέμπεται ὁ τοὺς δημίους ἀπείρξων· καὶ δὴ σπεύσας προφθάνει τούτους ἔνδοθεν τῶν λεγομένων χειρῶν, ἃς ὁ διαβὰς οὐκέτι ρύεται τοῦ δεινοῦ. Οἱ γὰρ τὰς χαλκᾶς ταυ τασὶ χεῖρας βασιλεῖς πήξαντες ἐπὶ τινος ὑψηλοτάτης περιωπῆς καὶ μετεώρου λιθίνης ἀψῖδος τοῦτο κρατῆσαι ἐβούλοντο ὥς, εἰ μὲν τις ἐντὸς τούτων γένοιτο, ὃν ὁ νόμος θανάτῳ κατέκρινε, καὶ μεταξὺ τῆς ὁδοῦ φθάσοι τὰ τῆς αὐτοκρατορόθεν φιλανθρωπίας, ἐλεύθερος ἔσται τῆς συμφορᾶς, ὥς τῶν χειρῶν τοῦτο σημαινουσῶν, ὅτι ὁ βασιλεὺς τούτους πάλιν ἐνηγκαλίσατο καὶ ὅλαις κατέσχε χερσὶ καὶ μήπω τῶν τῆς φιλανθρωπίας χειρῶν ἀπολέλυκεν. Εἰ δ' ὑπερβαῖεν ἐκείνας, σύμβολόν ἐστι τοῦτο ὥς δῆθεν καὶ τὸ βασιλεῖον κράτος τούτους ἀπώσατο. 12.6.9 Τῆς Τύχης οὖν ἐστὶ <τὰ> τῶν ὑπὸ τὴν τιμωρίαν ἀνθρώπων, ἣν ἐγὼ θεῖαν ψῆφον εἶναι λογίζομαι, καὶ δεῖ καλεῖν ἐκείνην εἰς ἀρωγὴν. Ἡ γὰρ τὰ τῆς συμπαθείας ἐντὸς ἔφθακε τῶν χειρῶν καὶ ἐξήρηντο τῶν κινδύνων οἱ δυστυχοῦντες, ἢ τὰς χεῖρας παρωδευκότες καὶ πόρρῳ σωτηρίας εἰσίν. Ἐγὼ δὲ τὸ πᾶν εἰς τὴν τοῦ Θεοῦ ἀνατίθημι Πρόνοιαν, ἣ καὶ τότε τὸν ἄνδρα τῆς ἐξορύξεως τῶν ὀμμάτων τοῦτον ἐξείλετο. Θεὸς γὰρ ἡμᾶς, ὥς ἔοικε, τὸ τηνικαῦτα ἐκίνησεν εἰς τὴν τούτου συμπάθειαν. Ὁ γὰρ τοι τῆς σωτηρίας ἄγγελος σπεύσας ἔνθεν τῆς ἀψῖδος, ἐν ἧ αἱ χαλκαὶ χεῖρες ἦσαν ἐμπεπηγμέναι, τὸ τῆς συμπαθείας γραμματίον ἐπιδοὺς τοῖς τὸν Μιχαὴλ ἄγουσιν ἐκείθεν τοῦτον λαβὼν ὑπέστρεφε. Καὶ καταλαβὼν τὸν ἀγχοῦ τῶν ἀνακτόρων ὠκοδομημένον πύργον κεῖθι τοῦτον καθεῖρξε· τοῦτο γὰρ ποιῆσαι κεκέλευστο.

12.7.1 Οὐπὼ δ' οὗτος τῆς εἰρκτῆς ἡλευθεροῦτο καὶ τὸν Γρηγόριον αὐθις ἢ τοῦ Ἀνεμᾶ εἶχεν εἰρκτή. Πύργος δ' ἦν εἷς τις τῶν ἀγχοῦ τῶν ἐν Βλαχέρναις ἀνακτόρων διακειμένων τειχῶν τῆς πόλεως, ὁ τοῦ Ἀνεμᾶ καλούμενος, ὥσπερ τι λάχος τὴν ἐπωνυμίαν ταυτηνὴ κληρωσάμενος διὰ τὸ πρῶτος τὸν Ἀνεμᾶν σιδηρόδετον δέξασθαι ἐπὶ πολὺν ἐν αὐτῷ χρονοτριβήσαντα χρόνον. Καὶ γὰρ ἐπινεμήσεως παριππευούσης δωδεκάτης δοῦξ προβληθεὶς Τραπεζοῦντος ὁ ἤδη ρηθεὶς Γρηγόριος ἀποστασίαν πάλαι ὠδίνων ἐν τῷ πρὸς Τραπεζοῦντα ἀπέρχεσθαι εἰς φῶς ἐξήγαγε τὸ ἀπόρρητον. Ἐπανιόντι γὰρ πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν τῷ Δαβατηνῷ τῆς δουκικῆς ἀρχῆς εἰς τὸν Ταρωνίτην μετατεθείσης συναντήσας, δεσμώτην εὐθὺς αὐτὸν καὶ ἔμφρουρον εἰς Τήβενναν εἶχεν, οὐ τὸν Δαβατηνὸν δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐπιφανῶν Τραπεζουντίων ἱκανοὺς καὶ αὐτὸν δὴ τὸν τοῦ Βακχηνοῦ ἀδελφιδοῦν. Ἐπεὶ δὲ τῶν δεσμῶν καὶ τῆς εἰρκτῆς οὐκ ἔλυντο, ὁμοφρονήσαντες ἅπαντες τοὺς μὲν φρουροῦντας αὐτοὺς τοῦ ἀποστάτου

αϊκίαις καθυποβαλόντες ἔξω τῶν τειχῶν ἔξαγαγόντες πόρρω που ἀπήλασαν, αὐτοὶ δὲ τὴν Τήβενναν σφετερισάμενοι κατεῖχον. 12.7.2 Ὁ δ' αὐτο κράτωρ πολλάκις διὰ γραφῶν ποτὲ μὲν μετεπέμπετο αὐτόν, ποτὲ δὲ καὶ ξυμβούλευε τῆς κακίστης ἀποστῆναι πράξεως, εἰ βούλοιο συμπαθείας τυχεῖν καὶ εἰς τὴν προτέραν ἀνα χθῆναι κατάστασιν, ἐνίστε δὲ καὶ ἡπεῖλει, εἰ μὴ πείθοιτο. Ὁ δὲ τοσοῦτον ἀπείχε τοῦ ὑπακούειν τοῦ αὐτοκράτορος τὰ λῶνα συμβουλευόντος, ὥς καὶ γραφὴν πολύστιχον πρὸς αὐτὸν ἐκπεπομφέναι καθαπτομένην οὐ μόνον τῶν τῆς συγκλήτου καὶ τοῦ στρατοῦ λογάδων, ἀλλὰ καὶ αὐτῶν δὴ τῶν συγγενῶν καὶ γαμβρῶν τοῦ αὐτοκράτορος. Ἐκ ταυτησὶ δὲ τῆς γραφῆς διαγνοὺς αὐτὸν ὁ αὐτοκράτωρ καθ' ἐκάστην ἐπὶ τὸ χεῖρον προβαίνοντα καὶ εἰς παντελῇ ἀπόνοϊαν ἤδη συνελαινόμενον καὶ ἀπογνοὺς αὐτοῦ παντάπασι τῆς τεσσα ρεσκαϊδεκάτης ἐπινεμήσεως ἐφισταμένης Ἰωάννην τὸν ἴδιον ἀδελφιδοῦν τῆς πρωτοτόκου αὐταδέλφης, ἑξάδελφον δὲ πατρόθεν τοῦ ἀποστάτου πέμπει κατ' αὐτοῦ κατὰ πρῶτον μὲν λόγον μᾶλλον συμβουλευόμενον τὰ σωτήρια, οἷοι μὲν νος πεισθῆναι τούτῳ διὰ τὴν ἐκ τῆς συγγενείας γνησιότητα καὶ τὴν ἐκ ταύτου αἵματος ἀμφοῖν κοινωνίαν· εἰ δὲ μὴ βούλοιο, ἀνδρικῶς ἀντικαταστῆναι διὰ τε ξηρᾶς καὶ θαλάσσης πολλὰς συνεπαγόμενον δυνάμεις. 12.7.3 Μαθὼν δὲ τὴν τούτου ἔλευσιν ὁ Ταρωνίτης Γρηγόριος ἐξελθὼν ὥς πρὸς Κολώνειαν ἀπῆι (πολίχνιον δὲ τοῦτο ἐρυμνότατον καὶ ἀνάλωτον) ἐφ' ᾧ μετακαλέσασθαι τὸν Τανισμάνην εἰς ἀρωγὴν. Τοῦτο ἐν τῷ ἀπιέναι μεμαθηκὼς ὁ Ἰωάννης, τοὺς Κελτοὺς τοῦ ἰδίου στρατεύματος ἀποδιελόμενος καὶ λογὰδας Ῥωμαίους κατ' αὐτοῦ ἐξέπεμψεν, οἳ καὶ προκαταλαβόντες καρτερὰν τὴν μετ' αὐτοῦ ἀνεδήσαντο μάχην. Δύο δὲ γενναῖοι ἐντυχόντες αὐτῷ κατέσχον διὰ τῶν δοράτων καταβαλόντες τοῦ ἵππου. Κᾷθ' οὕτως ἀναλαβόμενος αὐτὸν ὁ Ἰωάννης ζωγρίαν ἄγει τῷ αὐτοκράτορι ἐπομοσάμενος μηδὲ θεάσασθαι αὐτὸν τὸ παράπαν, μήτε ὁμιλίας ἀξιῶσαι κατὰ τὴν ὁδόν, πολλὰ δὲ ὅμως ὑπὲρ αὐτοῦ παρεκάλει τὸν αὐτοκράτορα, ἐκείνου ὑποκρινομένου τῶν ὁμμάτων αὐτὸν βούλεσθαι ἀποστερηῆσαι. 12.7.4 Μόγις οὖν ὁ αὐτοκράτωρ τὴν ὑπόκρισιν παρεγύμνωσε κατανεύσας δῆθεν ταῖς αὐτοῦ παρακλήσεσι, πολλὰ παρεγγυησάμενος μὴ ἔκφορον τὸν λόγον ποιήσασθαι. Μετὰ δὲ τρίτην ἡμέραν, τὴν ἐν χρῶν κουρείαν κειράμενον τὴν κεφαλὴν τε καὶ τὸν πώγωνα διὰ μέσης περιαχθῆναι τῆς ἀγορᾶς ἐκέλευσε, κᾷθ' οὕτως εἰς τὸν ἤδη ῥηθέντα πύργον τοῦ Ἀνεμᾶ εἰσαχθῆναι. Ἐπεὶ δὲ καὶ ἔμφρουρος ὢν ἀσύνετος ἦν ἀπονοίας ῥήματα πρὸς τοὺς δεσμοφύλακας ὁσημέραι ἀποφοιβάζων, πολλῆς παρὰ τοῦ

αὐτοκράτορος ἐπιμελείας διὰ μακρῶν ἡξιοῦτο χειρῶν, ὥστε μεταβαλεῖν καὶ μετανοίας ἐνδείξασθαι τρόπον. Ὁ δὲ ὁ αὐτὸς καὶ αὐθις ἦν, μετεκαλεῖτο δὲ συχνῶς τὸν ἐμὸν καὶ σαρα πάλαι πρὸς ἡμᾶς φιλίως ἔχων. Καὶ παρεχώρει τούτῳ τηνικαῦτα καὶ ὁ αὐτοκράτωρ ἐφ' ᾧ καὶ τῆς πολλῆς αὐτὸν ἀνακτᾶσθαι ἀθυμίας καὶ συμβουλεύειν τὰ λώονα. Ὁ δὲ βραδὺς πρὸς τὴν ἐπὶ τὸ κρεῖττον μεταβολὴν ἐφαίνετο· ἔνθεν τοι καὶ ἐπὶ πλείονα καιρὸν ἔμφρουρος ἦν. Εἴτα συμπαθείας ἀξιώθεις τοσαύτης φιλοφροσύνης ἀπήλαυε καὶ δωρεῶν καὶ τιμῆς ὀπόσης οὐδὲ πρὸ τοῦ, ὁποῖος ὁ ἐμὸς βασιλεὺς περὶ τὰ τοιαῦτα.

12.8.1 Οὕτω μὲν οὖν τὰ κατὰ τοὺς ἐπιβούλους καὶ τὸν ἀποστάτην Γρηγόριον οἰκονομήσας οὐδὲ τὰ κατὰ τὸν Βαϊμοῦντον ἐλάθετο, ἀλλὰ μεταπεψάμενος τὸν Κοντοστέφανον Ἰσαάκιον μέγαν δοῦκα τοῦ στόλου προϋβάλετο καὶ πρὸς τὸ Δυρράχιον ἐξέπεμψεν ἐπαπειλησάμενος τὴν τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ ἐκκοπὴν, εἰ μὴ φθάσας προκαταλάβοι τὴν πρὸς τὸ Ἰλλυρικὸν τοῦ Βαϊμοῦντου διαπεραΐωσιν. Πέμπει δὲ καὶ συνεχῇ γράμματα πρὸς τὸν δοῦκα Δυρραχίου Ἀλέξιον, τὸν ἀδελφιδοῦν αὐτοῦ, ἐπαλείφων τοῦτον καὶ παρασκευάζων ἐγρηγορέναι διὰ παντὸς καὶ τοὺς κατὰ τὴν θάλασσαν ἐπὶ σκοποῦντας αὐτὸ τοῦτο ποιεῖν παρακελεύεσθαι, ὥς μὴ λάθοι ὁ Βαϊμοῦντος διαπεράσας, ἀλλ' εὐθὺς δηλωθῆναι οἱ διὰ γραμμάτων. 12.8.2 Ταῦτα μὲν οὖν ὁ αὐτοκράτωρ· ὁ δὲ Κοντοστέφανος ἐντεταλμένον ἔχων μηδὲν ἄλλο ἢ τὸν ἀναμεταξὺ Λογγιβαρδίας ἐπιμελῶς τηρεῖν πορθμὸν καὶ τοὺς πρὸς τὸ Δυρράχιον προπομποὺς τοῦ Βαϊμοῦντου καὶ πᾶσαν τὴν αὐτοῦ παρασκευὴν ἐκεῖθεν ἐνθάδε κομισομένους ἀπείργειν καὶ μηδὲ τὸ τυχὸν κομίζεσθαι οἱ ἐκ Λογγιβαρδίας παράπαν συγχωρεῖν, ἀπελθὼν ἡγνόησε τὸν ἐπιτήδειον τόπον τῶν ἐκεῖθεν πρὸς τὸ Ἰλλυρικὸν διαπλωζομένων. Οὐ τοῦτο δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ παραβλεψάμενος τὰ προστεταγμένα εἰς Ὑδροῦντα διαπερᾶ, ὅπερ πόλις ἐστὶ κατὰ τὴν παραλίαν τῆς Λογγιβαρδίας διακειμένη. Ταύτην τὴν πόλιν γυνὴ τις ἐφρούρει, μήτηρ, ὥς ἐλέγετο, τοῦ Ταγγρέ, εἴτε ἀδελφὴ τοῦ ἐν πολλοῖς ἤδη ρηθέντος Βαϊμοῦντου εἴτε καὶ μή, συνιδεῖν οὐκ ἔχω· οὐ γὰρ οἶδα σαφῶς εἰ πατρώθεν ἢ μητρῶθεν τὴν πρὸς τὸν Βαϊμοῦντον ὁ Ταγγρὲ συγγένειαν ἐκέκτητο. 12.8.3 Ἐκεῖσε παραγενόμενος καὶ προσορμίσας τὰς νῆας ἀπεπειράτο τῶν [τοῦ Βρεντησίου] τειχῶν καὶ εἰς χεῖρας εἶχεν ἤδη. Ὡς δὲ τοῦτο ἡ ἐντὸς οὖσα γυνὴ φρενήρης οὖσα καὶ σταθιρὰ τὴν γνώμην ἐθεάσατο, ὀπηνίκα τὰς ναῦς κεῖθι προσώρμισεν, εἰς ἓνα τῶν υἱῶν αὐτῆς ἀποστεύλασα σπουδαίως τοῦτον μετεκαλεῖτο. Τοῦ δὲ

ναυτικοῦ παντὸς θαρ σήσαντος ἤδη, ὡς ἐν χερσὶ τὴν πόλιν ἔχοντος, καὶ τὴν τοῦ βασιλέως εὐφημίαν ποιουμένων ἀπάντων, καὶ αὕτη ἐν ἀμηχανία καταστᾶσα ταὐτὸ τοῦτο παρεκελεύετο ποιεῖν καὶ τοὺς ἐντός. Ἄμα δὲ καὶ πρὸς τὸν Κοντοστέφανον πρέσβεις ἀποστείλασα, δουλείαν ὠμολόγει τῷ αὐτοκράτορι καὶ εἰρηνικὰς μετ' αὐτοῦ σπονδὰς ὑπισχνεῖτο ποιήσασθαι πρὸς αὐτόν τε ἐξελεύσεσθαι τὰ κατὰ σκοπὸν ἀνακοινωσο μένη, ὡς πάντα δι' αὐτοῦ δηλωθεῖ τῷ αὐτοκράτορι. Τοιαῦτα δὲ ἐμηχανᾶτο ἀπαιωροῦσα τὸν τοῦ Κοντοστεφάνου νομολογισμὸν, εἴ που ἐν τῷ μεταξύ καταλάβοι ὁ ταύτης υἱὸς καὶ τηνικαῦτα τὴν σκηνὴν, καθάπερ τοὺς τραγικούς φασι, ῥίψασα μάχης ἀνθέξοιτο. 12.8.4 Συμμιγοῦς οὖν τῆς εὐφημίας ἀπὸ τε τῶν ἐντός ἀπὸ τε τῶν ἐκτός γινομένης καὶ πάντα τὰ περίξ κατελιηφύας, ἐπεὶ τοιούτοις λόγοις καὶ ἐπαγγελίαις ψευδέσι τὸν τοῦ Κοντοστεφάνου ἀπώρει νομισμὸν ἢ στρατιωτικὴν ἐκείνη γυνὴ ὡς εἴρηται, καταλαμβάνει καὶ ὁ προσδοκώμενος μεθ' ὧν συνυπήγετο κομὴ τῶν καὶ ὁμοσε κατὰ τοῦ Κοντοστεφάνου χωρήσας ἡττᾶ κατὰ κράτος. Οἱ μὲν οὖν τοῦ ναυτικοῦ ἅπαντες ὡς ἄπειροι τῆς διὰ ξηρᾶς μάχης τῇ θαλάσῃ ἑαυτοὺς προσέρριψαν· τῶν δὲ γε Σκυθῶν προεκδραμόντων (παρήσαν γὰρ ἱκανοὶ μετὰ τοῦ ῥωμαϊκοῦ στρατεύματος) ἐν τῷ καιρῷ τῆς μάχης εἰς προνομὴν, ὡς ἔθος τοῖς τοιούτοις βαρβάροις, συμβέβηκεν ἄλδωναι τούτων ἐξ τὸν ἀριθμὸν, οὓς καὶ ἀποστα λέντας θεασάμενος ὁ Βαϊμούντος καθάπερ τι μέγιστον πόρισμα τούτους λαβὼν εὐθὺς πρὸς Ῥώμην ἀπήει. 12.8.5 Καὶ καταλαβὼν τὸν ἀποστολικὸν θρόνον καὶ τῷ πάπᾳ διαλεχθεὶς καὶ πρὸς ὀργὴν ὅλον κινήσας κατὰ τῶν Ῥωμαίων καὶ τὴν ἀνέκαθεν τῶν βαρβάρων τούτων μῆνιν κατὰ τοῦ ἡμεδαποῦ γένους ἀνερεθίσας, ἵνα μᾶλλον τοὺς ἀμφὶ τὸν πάπαν Ἰταλοὺς ἐκμήνειεν, ὁ Βαϊμούντος καὶ τοὺς ἐάλω κότας τῶν Σκυθῶν παρεστήσατο ὥσπερ ἐξ αὐτῶν τῶν πραγμάτων ἐνδεικνύμενος ὡς ἄρα ὁ αὐτοκράτωρ Ἀλέξιος, δυσμενῶς ἔχων τὰ πρὸς Χριστιανούς, βαρβάρους τινὰς ἀπίστους καὶ ἄλλοκότους ἵπποτοξότας ἐρίστησι κατὰ τῶν Χριστιανῶν ὅπλον κινούντας καὶ τόξον ἐντείνοντας. Καὶ ἐφ' ἐκάστου λόγου τοιούτου ὑπεδείκνυε τοὺς Σκύθας ἐκεῖ νους τῷ πάπᾳ σκυθικῶς ἐσταλμένους καὶ κατὰ τὸ εἰωθὸς πρὸς τὸ βαρβαρικώτερον ἀποβλέποντας, καὶ τούτους κατὰ τὸ ἔθος τῶν Λατίνων παγάνους ἄνω καὶ κάτω προσηγόρευε, καταμωκώμενος καὶ τοῦνομα καὶ τὸ σχῆμα. Πανούργως δέ, ὡς ἔοικε, τὸ πρᾶγμα μετεχειρίζετο τοῦ κατὰ Χριστιανῶν πολέμου, ἵνα δὴ καὶ ἀρχιερατικὴν γνώμην συμπίσειεν ὡς εὐλόγως ἄρα κατὰ τῆς τῶν Ῥωμαίων ἔχθρας κεκίνητο, ἐν ταῦτῳ μνηστευόμενος καὶ πολλῶν ἀνδρῶν αὐτόματον

συλ λογήν ἀγροικότερων καὶ ἀνοήτων. Τίς γὰρ ἂν οὐχὶ τῶν ἀγχοῦ καὶ πόρρω βαρβάρων αὐτόμολος ἦκεν εἰς τὸν καθ' ἡμῶν πόλεμον, ἀρχιερατικῆς γνώμης ἐπιτρεπούσης καὶ τοῦ φαινομένου εὐλόγου πᾶσαν ἵππον καὶ ἄνδρα καὶ χεῖρα στρατιωτικὴν ἐξοπλίζοντας; Τοῖς τούτου λόγοις οὖν συνελαθεῖς ὁ πάπας καὶ ὁμογνωμονήσας αὐτῷ τὴν πρὸς τὸ Ἰλλυρικὸν ἐπέτρεψε διαπεραίωσιν. 12.8.6 Ἐπανιτέον δ' αὖθις τὸν λόγον πρὸς τὸ προκείμενον. Ἐκθυμότερον μὲν οὖν οἱ ἡπειρῶται στρατιῶται τῆς μάχης ἀντείχοντο· τοὺς δέ γε λοιποὺς τὸ τῆς θαλάττης ῥόθιον ὑπεδέξατο. Κάντεϋ θεν λαμπρὰν οἱ Κελτοὶ εἶχον εἰς χεῖρας νίκη· οἱ δέ γε γενναιότεροι τῶν στρατιωτῶν καὶ μᾶλλον οἱ τῆς μεζονος τύχης, ὧν φέριστοι [μᾶλλον] ἐκεῖνος Νικηφόρος Ἐξαζὴ νὸς ὁ Ὑαλέας καὶ ὁ τούτου ἐξάδελφος Κωνσταντῖνος Ἐξαζήνους ὁ καλούμενος Δούκας καὶ ὁ ἀνδρικόωτος Ἀλέξανδρος ὁ Εὐφορβήνους καὶ ἕτεροι τῆς αὐτῆς ἀξίας καὶ τύχης, μνησάμενοι θούριδος ἀλκῆς ἐπιστραφέντες καὶ τοὺς ἀκινάκεις σπασάμενοι, ὅλη χεὶρὶ καὶ γνώμῃ πρὸς τοὺς ἡττήσαντες αὐτοὺς λαμπρὰν τὴν κατ' αὐτῶν νίκη· ἤρασαντο. 12.8.7 Ἀνακωχὴν οὖν ὁ Κοντοστέφανος ἐντεῦθεν λαβὼν τῆς κελτικῆς ἐπελεύσεως λύσας ἐκεῖθεν τὰ πρυμνήσια μετὰ τοῦ ναυτικοῦ παντὸς τὸν Αὐλῶνα καταλαμβάνει. Ἐπεὶ δέ, ὁπότε πρῶτως τὸ Δυρράχιον καταλαβὼν τὰς ὑφ' ἐαυτὸν πολεμικὰς ναῦς ἐξ αὐτοῦ Δυρραχίου μέχρι τοῦ Αὐλῶνος καὶ αὐτῆς τῆς καλουμένης Χιμάρας διέσπειρεν, ἀπέχοντος μὲν τοῦ Δυρραχίου τοῦ Αὐλῶνος σταδίους ἑκατόν, τῆς δὲ Χιμάρας τοῦ Αὐλῶνος αὖθις ἀπεχούσης σταδίους ἐξή κοντα, τὴν τοῦ Βαῖμούντου ἐπειγομένην ἤδη ἐμάνθανε διαπεραίωσιν, στοχασάμενος ἐνδεχόμενον εἶναι μᾶλλον εἰς τὸν Αὐλῶνα διαπερᾶσαι αὐτὸν διὰ τὸ ἥττονα εἶναι τὸν πρὸς τὸν Αὐλῶνα πλοῦν τοῦ πρὸς τὸ Δυρράχιον, καὶ διὰ τοῦτο δεῖν πλείονα τὴν φυλακὴν τοῦ Αὐλῶνος ποιήσασθαι, ἀπελθὼν μετὰ τῶν ἐτέρων δουκῶν ἐτήρει ἐπιμελῶς τὸν ἀναμεταξὺ πορθμὸν τοῦ Αὐλῶνος καὶ κατὰ τὴν ἀκρολοφίαν τοῦ καλουμένου Ἰάσονος βουνοῦ σκοποὺς ἐπιστήσας ἐφ' ᾧ τὴν θάλασσαν περιαθρεῖν καὶ τὰς ναῦς ἐπισκοπεῖν. 12.8.8 Κελτὸς δέ τις ἐκεῖθεν ἄρτι διαπεραιωθεὶς ἐβεβαίοντο τούτοις τὴν τοῦ Βαῖμούντου ἐπὶ ξυροῦ εἶναι διαπεραίωσιν. Τοῦτο οἱ Κοντοστέφανοι μεμαθηκότες καὶ ἀποδειλιῶντες πρὸς τὴν μετὰ τοῦ Βαῖμούντου ναυμαχίαν (καὶ γὰρ καὶ φήμῃ μόνῃ τούτους κατέπληττε) νοσεῖν ἐσκήσαντο καὶ διὰ τοῦτο δεῖσθαι βαλανείων. Καὶ ὁ Λαντοῦλφος καὶ τοῦ ναυτικοῦ παντὸς ἐξηγούμενος, ἐμπειρίαν πολλὴν τῆς ναυλοχίας καὶ τοῦ κατὰ θάλασσαν πολέμου ἐκ πολλοῦ κεκτημένος, πολλὰ τούτοις παρηγγυᾶτο ἐγρηγορέναι διὰ παντὸς καὶ τὴν τοῦ Βαῖμούντου

καραδοκεῖν ἔφοδον. Οἱ δὲ Κοντοστέφανοι, ἐν τῷ πρὸς Χιμάραν ἀπιέναι βαλανείου χάριν, τὸν καλοῦ μενον δεύτερον τὸν δρουγγάριον τοῦ στόλου μετὰ τοῦ Ἐξκουσσάτου μονήρους κατ' αὐτὴν τὴν Γλῶσσαν σκοπέα κατέλιπον οὐ πόρρω που τοῦ Αὐλῶνος διακειμένην. Ὁ δέ γε Λαντοῦλφος κατὰ τὸν Αὐλῶνα προσέμενε μετὰ τινων συμμέτρων νηῶν.

12.9.1 Τούτων οὕτω διατεθέντων οἱ μὲν ἀπῆσαν ἢ λου σόμενοι ἢ κατὰ σχῆμα λουσόμενοι· ὁ δὲ Βαῖμουντος δώδεκα μὲν ληστρικὰς νῆας τάξας ἄμφ' αὐτὸν διήρεις ἀπάσας οὐσας καὶ εἰρεσίαν πολλὴν κεκτημένας, ὥς καὶ ἡχητικὸν τι καὶ κατάκροτον ἐπικτυποῦσαν ταῖς. τῶν κωπῶν συνεχέσιν ἐπεμβολαῖς, κύκλῳ δὲ τοιοῦτου στόλου συντάξας στρογγύλας νῆας ἐξ ἑκατέρου μέρους καθάπερ περίβολον ἐντὸς τὸν πολεμικὸν συνέκλειε στόλον. Καὶ εἶπες ἂν ἰδὼν καὶ πόρρωθεν ἀπὸ σκοπιᾶς θεασάμενος πόλιν εἶναι δια πόντιον τὴν πλεούσαν ναυστολίαν. Συνεπέβαλε γάρ τι καὶ τὰ τῆς τύχης αὐτῷ. Καὶ γὰρ ἡ γε θάλασσα ἀκύμαντος ἦν, εἰ μὴ ὅσον κατὰ τὸν νότον ἐπέφρισεν αὔρας λιγείας ἐπιπνεούσης καὶ ὅσον ἐξογκούσης τὰ τῶν ὀλκάδων ἰστία. Ἐποίει γὰρ ἐκεῖνας μὲν οὐριοδρομεῖν, τὰς δ' ἔρессομένας τῶν νηῶν ταῖς πλεούσαις εὐθυδρομεῖν καὶ κρότον ἐξάκουστον καὶ ἐν μέσῳ πελάγους τοῦ Ἀδριαντικοῦ ἑκατέραις ταῖς ἡπείροις ἡχεῖν. Οὕτως ἦν θέαμα θάμβους ἄξιον ὁ βαρβαρικὸς οὗτος στόλος τοῦ Βαῖμουντου, ὃν εἰ καὶ οἱ περὶ τοὺς Κοντοστεφάνους ὠρρώδησαν, οὐκ ἂν μεμψαίμην οὐτ' ἂν δειλιάς τοὺς ἄνδρας γραψαίμην. Καὶ γὰρ ἂν τοῦτον καὶ τὸν οὕτως ἔχοντα στόλον καὶ ὁ Ἀργονατικὸς ἐκεῖνος ἐδεδοίκει στόλος, μὴ ὅτι γε Κοντοστέφανοι καὶ Λαντοῦλφοι καὶ τοιοῦτοί τινες. 12.9.2 Ὁ γάρ τοι Λαντοῦλφος τὸν Βαῖμουντον θεασάμενος οὕτω φρικτῶς διαπλωζόμενον μετὰ μυριοφόρων ὀλκάδων, ὥς ὁ λόγος φθάσας ἐδήλωσεν ἀκρι βέστερον, ἐπεὶ οὐχ οἷός τε πρὸς τοσούτους μάχεσθαι ἦν, μικρὸν τοῦ Αὐλῶνος παρεκκλίνας ἄδειαν τῷ Βαῖμουντῳ δίδωσι. Δεξιᾷ δὲ τύχῃ χρησάμενος, ἐκ Βάρεως ἐπὶ τὸν Αὐλῶνα περαιωσάμενος ἅπαν τὸ διαπόντιον αὐτοῦ στράτευμα εἰς τὴν περαίαν ἀποβησάμενος, πρῶτα μὲν ἐλήσατο τὴν παραλίαν ἅπασαν, ἀμύθητον στράτευμα ἐπαγόμενος φραγγικόν τε καὶ κελτικὸν καὶ ὅσοι ἀπὸ τῆς Θούλης νήσου στρατεύονται Ῥωμαίοις τότε δὴ αὐτῷ προσχωρήσαντες διὰ τὴν τοῦ καιροῦ δυναστείαν καὶ δὴ καὶ πλείους τοῦ γερμανικοῦ γένους καὶ ἀπὸ τῶν Κελτιβήρων. Τούτους γὰρ ἅπαντας συλλεξάμενος <ἐπὶ> πάσης τῆς ἐντὸς Ἀδρίου ὑφήπλωσε γῆς καὶ τὰ ἐφεξῆς ἅπαντα λησάμενος

τῇ Ἐπιδάμῳ προσέβαλεν, ἣν Δυρράχιον ὀνομάζομεν, ταύτην τὴν πόλιν σκοπὸν ἔχων ἐλεῖν ᾗθ' οὕτως τὴν ἐπὶ τάδε μέχρι τῆς Κωνσταντίνου λήσασθαι. 12.9.3 Δεινὸς δὲ ὢν εἶπερ ἄλλος τις εἰς πολιορκίαν ὁ Βαῖμοῦντος καὶ τὸν Πολιορκητὴν ἐκείνον Δημήτριον ὑπερβαλλόμενος τὴν Ἐπίδαμνον πᾶσαν ἐν νῷ βαλλόμενος πάσας ὠδῖνας μηχανικὰς κατὰ τῆς πόλεως ταύτης ἐκίνησε. Πρῶτα μὲν κύκλῳ περὶ βαλόμενος τὸ ἑαυτοῦ στράτευμα καὶ τὰ ἐγγὺς καὶ πορρῶ τέρῳ τῆς πόλεως Δυρραχίου πολιορκῶν, καὶ ποτὲ μὲν ὑπαντιαζόντων αὐτῷ στρατευμάτων ῥωμαϊκῶν, ποτὲ δὲ καὶ ἐρημίας οὔσης τῶν ἀποκωλύοντων αὐτόν. Καὶ πολέμων πολλῶν καὶ κλόνων ἐγγινομένων καὶ φόνων, καθάπερ ἄνωθεν εἴρηται, πρὸς τὴν πολιορκίαν αὐτὴν τῆς πόλεως Δυρραχίου ἀπέβλεψεν. 12.9.4 Ἀλλὰ πρὶν ἥκειν εἰς αὐτὴν ἐκείνην τὴν ἐπὶ τῷ Δυρραχίῳ μάχην τοῦ τυράννου Βαῖμούντου, ἀναγκαῖόν ἐστιν εἰπεῖν ὅπως ἔχει θέσεως ἡ πόλις. Κεῖται μὲν ἐπ' αὐταῖς ἡῶσι τοῦ Ἀδριαντικοῦ πελάγους· ἐν τῷ μέσῳ δὲ ὑφ' ἡπλωται πέλαγος πολλὴ καὶ μακρὴ καὶ κατὰ πλάτος μὲν παρατεῖνον εἰς τὴν περαίαν τῶν Ἰταλῶν, κατὰ μῆκος δὲ ἀνιὼν καὶ ἐπικάμπτον πρὸς ἀνατολὰς τε καὶ πρὸς βορρᾶν πρὸς τοὺς Οὐέτονας βαρβάρους, ὧν καταντι κρὺν κεῖται τῶν Ἀπουλίων ἡ χώρα. Καὶ καθόλου μὲν ὁ Ἀδρίας ὧδε περατοῦται· τὸ μέντοι Δυρράχιον ἢ Ἐπίδαμνος, ἀρχαία πόλις καὶ ἑλληνίς, κατωτέρῳ μὲν κεῖται τοῦ Ἐλισσοῦ καὶ πρὸς τὰ εὐώνυμα μέρη τούτου, ἀνωτέρῳ δὲ ὁ Ἐλισσὸς καὶ δεξιώτερος. 12.9.5 Οὗτος δὲ ὁ Ἐλισσὸς, εἴτε ἀπὸ τίνος ποταμοῦ Ἐλισσοῦ ὀνομαζομένου συμμιγνυ μένου τῷ Δρυμόνι μεγίστῳ ποταμῷ, εἴτε οὕτως ἀπλῶς τὸ πολίχνιον ὠνόμαστο, οὐκ ἔχω σαφῶς εἰπεῖν. Ὁ δὲ Ἐλισσὸς μετέωρόν ἐστι πολίχνιον καὶ πάντῃ δυσάλωτον, κάτω καὶ περὶ τὰς πεδιάδας ὁρῶν τὸ Δυρράχιον, ὡς λέγουσι, τοιοῦτον δὲ ἀσφαλές, ὥστε καὶ ἡπειρόθεν καὶ ἐκ θαλάττης πολὺν λὴν ἄρωγὴν ποιεῖν Δυρραχίῳ. Ὡς πολίχνιόν, τῷ Ἐλισσῷ, καὶ ἀποχρησάμενος ὁ αὐτοκράτωρ Ἀλέξιος εἰς βοήθειαν τῆς πόλεως Ἐπιδάμνου, ἀπὸ τε τοῦ ποταμοῦ Δρυμόνος ναυσιπόρου τυγχάνοντος καὶ ἀπὸ τῆς ἡπείρου τὴν πόλιν Δυρραχίου κατησφάλισατο, τὰ χρειώδη ἐκ γῆς καὶ θαλάττης εἰσάγων, ὅσα τε εἰς τροφήν τῶν αὐτόθι στρατιωτῶν τε καὶ οἰκητόρων, καὶ ὅσα πρὸς ὅπλα καὶ μάχας ἦν ἐπιτήδεια. 12.9.6 Ὁ δὲ Δρυμὼν οὗτος ὁ ποταμός, ἵνα τι καὶ περὶ τοῦ ρεύματος τούτου προσιστορήσαιμι, ρεῖ μὲν ἄνωθεν ἀπὸ τῆς Λυχνίτιδος λίμνης, ἣν ἡ νῦν γλῶττα ἐκβαρβαρώσασα Ἀχρίδα προσηγόρευσε, ἀπὸ [δὲ] Μόκρου διὰ τινων τάφρων ἑκατόν, ὡς γεφύρας ἐπονομάζομεν. Καὶ γὰρ ἀπορ ρέουσιν ὥσπερ ἀπὸ τινων ἀρχῶν διαφόρων τῆς λίμνης διηρημένοι

ποταμοὶ καὶ εἰς ἑκατὸν ἦκοντες οὐ λήγουσι, καθ' οὕτως τῷ ποταμῷ τῷ κατὰ τὴν Δεύρην ἐνούμενοι, ἐξ οὗ καὶ Δρυμὼν ἐπονομάζεται, καὶ συνεχεῖς αὐτῷ γινόμενοι πλατύνουσί τε αὐτὸν καὶ μέγιστον ἐξεργάζονται. Ὅς τοὺς ἐσχάτους τῶν Δαλματῶν παραμείβων καὶ πρὸς βορρᾶν ἀνιὼν ἔπειτα ἐπικάμπει πρὸς νότον καί, περὶ τὰς ρίζας τοῦ Ἑλισσοῦ γινόμενος, εἰς τὸν Ἀδριαντικὸν ἐκδίδωσι κόλπον. 12.9.7 Ταῦτα μὲν περὶ τε τῆς θέσεως Δυρραχίου καὶ Ἑλισσοῦ καὶ τῆς ἀσφαλείας ἑκατέρων τῶν τόπων γεγράφθω· ὁ δὲ βασιλεὺς, ἔτι εἰς τὴν βασιλεύουσαν ἐνδιατρίβων, μεμαθηκὼς διὰ γραφῶν τοῦ δουκὸς Δυρραχίου τὴν τοῦ Βαϊμούντου διαπεραίωσιν ἐπετάχυνε τὴν ἐξέλευσιν. Ἀνύστακτος γὰρ ὢν ὁ δοῦξ Δυρραχίου, μὴ διδοὺς τὸ παράπαν ὕπνον τοῖς ὀφθαλμοῖς, ὀπηνίκα διέγνω διαπλωσάμενον τὸν Βαϊμούντον παρὰ τὴν τοῦ Ἰλλυρικοῦ πεδιάδα καὶ τῆς νηὸς ἀποβε βηκότα καὶ αὐτόθι που πηξάμενον χάρακα, Σκύθην μετα πεμψάμενος ὑπόπτερον, <τοῦτο> δὴ τὸ τοῦ λόγου, πρὸς τὸν αὐτοκράτορα τὴν τούτου διαπεραίωσιν ἐδήλου. Ὅς ἐπα νιόντα τὸν αὐτοκράτορα τοῦ κυνηγεσίου καταλαβὼν, δρο μαῖος εἰσελθὼν καὶ προσουδίσας τὴν κεφαλὴν, τὴν τοῦ Βαϊμούντου διαπεραίωσιν τρανῶς ἐβόα. Ἀπαντες μὲν οὖν οἱ τότε παρόντες ἐπάγησαν, οὐπὲρ ἕκαστος ἔτυχε, καὶ πρὸς μόνην τὴν τοῦ Βαϊμούντου κλῆσιν ἀποναρκήσαντες. Ὁ δὲ αὐτοκράτωρ, πλήρης θυμοῦ καὶ φρονήματος ὢν, λύων τὸν ἱμάντα τοῦ ὑποδήματος· «Πρὸς ἄριστον, ἔφη, τὸ παρὸν τραπώμεθα· τὰ δέ γε κατὰ τὸν Βαϊμούντον αὐθις κατασκευσόμεθα».

13.t.1 ΑΛΕΞΙΑΣ ΙΓ'

13.1.1 Ἐξεπλάγημεν οὖν ἅπας τότε τὸ τῆς ψυχῆς τοῦ αὐτοκράτορος ἀνάστημα. Ὁ δέ, κἂν καταφρονητικῶς πρὸς τὴν ἀγγελίαν ἐκείνην διὰ τοὺς τηνικαῦτα παρόντας τῷ φαινομένῳ ἐδόκει διατεθεῖς, ἀλλ' ἐντὸς πολλὰ περὶ τούτου ἐκυμαίνετο τὸν λογισμόν. Καὶ δὴ δεῖν ἐλογίσαστο αὐθις τοῦ Βυζαντίου ἐξεληλυθέναι· μὴδὲ τὰ κατ' οἶκον αὐτοῦ καλῶς πρὸς αὐτὸν ἔχοντα πάλιν διαγνούς, ὅμως τὰ κατὰ τὰ ἀνά κτορα καὶ τὴν βασιλίδαν τῶν πόλεων εὖ διαθέμενος, καὶ φύλακας ἐπιστήσας τὸν τε μέγαν δρουγγάριον τοῦ στόλου καὶ ἐκτομίαν Εὐστάθιον τὸν Κυμνιεϊανὸν καὶ Νικηφόρον τὸν τοῦ Δεκανοῦ καλούμενον, οὕτως ἐκεῖνος ἔξεισι τοῦ Βυζαντίου μετ' ὀλίγων καὶ τῶν καθ' αἷμα τούτῳ προσηκόντων πρῶτην ἄγοντος μηνὸς Νοεμβρίου

ἐπινεμήσεως πρώτης, κατὰ τὸ ἕξω Γεράνιον τὴν ἐρυθροβαφῇ καὶ βασιλικὴν καταλαβὼν σκηνήν. 13.1.2 Ἐδεδίει δὲ ὅτι ἐξερχομένων τὸ σύνηθες θαῦμα ἢ Θεομήτωρ ἐν Βλαχέρναις οὐκ ἐπεδείξατο. Διὰ τοῦτο ἐπὶ τέσσαρσιν αὐτοῦ που ἐμβραδύναις ἡμέραις, ἡλίου δύνοντος σὺν αὐτῇ δεσποίνῃ παλίντροπον τὴν πορείαν ποιησάμενος, εἴσεισιν εἰς τὸ ἱερὸν τῆς Θεομήτορος τέμενος μετ' ὀλίγων λεληθότως, καὶ τὴν συνήθη τελέσας ὑμνωδίαν καὶ ἐκτενεστέρας τὰς δεήσεις ποιησάμενος, τῆνικαῦτα τελεσθέντος τοῦ συνήθους θαύματος, οὕτως μετὰ χρηστῶν ἔξισιν ἐκείθεν τῶν ἐλπίδων. 13.1.3 Τῇ δὲ μετ' αὐτὴν τῆς πρὸς Θεσσαλονικὴν ἤψατο· καταλαβὼν δὲ τοὺς Χοιρο βάκχους ἔπαρχον Ἰωάννην τὸν Ταρωνίτην προὔβαλετο. Ἀνὴρ δὲ οὗτος τῶν εὐγενῶν, νηπιόθεν πρὸς αὐτοῦ προσληφθεὶς καὶ ὑπογραμματεύσας αὐτῷ ἐπὶ πολὺ, φρονήματος μὲν ὢν δραστικωτάτου καὶ νόμων ῥωμαϊκῶν ἐπιστήμων καὶ τὰ βασιλέως προστάγματα μεγαλληγορῶν, ὀπηνίκα προστάττοιο βασιλικῆς μεγαλοφροσύνης ἐπάξια, ἔλευθέραν ἔχων τὴν γλῶτταν καὶ οὐκ ἐπὶ φόβῳ ἀναισχυντίας στομούμενος, ἀλλ' ὅποιον ὁ Σταγειρίτης τὸν διαλεκτικὸν εἶναι παρακελεύεται. 13.1.4 Ἐκείθεν δὲ ὑποχωρῶν συνεχῆ τὰ γράμματα πρὸς τε τὸν δοῦκα τοῦ στόλου Ἰσαάκιον καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ, τὸν Δούκαν φημί Ἐξαζητὸν καὶ τὸν Ὑαλέαν, ἐγγηγορέναι τούτους διὰ παντὸς καὶ ἀπείργειν τοὺς ἀπὸ Λογγιβαρδίας πρὸς τὸν Βαϊμοῦντον διαπλωζομένους ἐξέπεμπεν. Ἐπὰν δὲ τὸν Μέστον κατειλήφει, ἢ μὲν Αὐγουστα πρὸς τὰ βασιλεια ἐπαναστρέψαι ἠβούλετο, ὁ δὲ αὐτοκράτωρ προσωτέρω ταύτην βαδίζειν παρεβιάζετο. Καὶ δὴ περάσαντες ἅμφω τὸν Εὐρον καλούμενον ποταμὸν κατὰ τὸν Ψύλλον τὰς σκηνὰς ἐπήξαντο. 13.1.5 Ὁ δὲ ἄλλον φόνον πεφευγὼς ἑτέρῳ μικροῦ περιπέτωκεν ἄν, εἰ μὴ τις θεία χεὶρ τοὺς μαιφόνους ἐκείνους ἀπείρξε τοῦ δράματος. Ἀνὴρ γάρ τις ἐς Ἀρωνίους ἐκείνους ἀπὸ μέρους ἀνέλκων τὸ γένος, κἄν ἐκ νόθων κατήγετο, πρὸς φόνον τὸ στασιάζον τοῦ αὐτοκράτορος μέρος παρέθηκε· κεκοινώνηκε δὲ τοῦ ἀπορρήτου καὶ πρὸς τὸν ἴδιον ἀδελφὸν Θεόδωρον. Εἰ δὲ καὶ ἕτεροι τῶν στασιαζόντων συνίστορες τοῦ τοιούτου δράματος ἦσαν, λέγειν οὐ βούλομαι· ὅμως δὲ Σκύθην ἀργυρώνητον τὴν κλῆσιν Δημήτριον αὐτουργὸν τοῦ φόνου παρεσκευάσαντο (καὶ αὐτὸς δὴ ὁ τούτου δεσπότης Ἀαρών) πέρας τοῦ σκοποῦ μένου τὴν τῆς βασιλίδος ὑποχώρησιν θέμενοι, ὥς ἐντεῦθεν εὐκαιρίας ὁ Σκύθης δραξάμενος κατὰ τῶν τοῦ βασιλέως λαγόνων ὥθησεν τὸ ξίφος ἢ ἐν στενῷ περιτυχὼν ἢ καὶ ὑπνώττοντι λαθόν. 13.1.6 Καὶ ὁ Δημήτριος φόνιον πνέων τὸ σιδήριον ἔθηκε καὶ τὴν μαιφόνον δεξιὰν ἠντρέπιστο. Ἀλλὰ τι καινὸν κἀνταῦθα ἢ Δίκη

δραματουργεῖ. Καὶ γὰρ ἐπεὶ οὐ ταχὺ τοῦ βασιλέως ἡ βασιλὶς ἐχωρίζετο, ἀλλὰ συνείπετό οἱ ἡμέραν ἐξ ἡμέρας τοῦ αὐτοκράτορος αὐτὴν ὑποσύροντος, οἱ μισοφρόνοι ἐκεῖνοι τὸν ἀνύστακτον τοῦ αὐτοκράτορος φύλακα, τὴν βασιλίδαν φημί, ἔτι ἐμβραδύνουσιν ὀρώντες, ἐκκακήσαντες φάμουσά τινα γράφοντες κατὰ τὴν τοῦ βασιλέως ἔρριπτον σκηνὴν (οἱ δὲ ταῦτα ρίπτοντες ἔκδηλοι τέως οὐκ ἦσαν· δηλοῖ δὲ ἡ λέξις τὰ φάμουσα λοιδορήματά τινα ἔγγραφα) τῷ αὐτοκράτορι τὴν πρόσω πορείαν συμβουλεύοντα, τῇ δὲ γε Αὐγούστη τὴν πρὸς τὸ Βυζάντιον. Ἄπερ καὶ ὁ νόμος τιμωρίαις βαρυτάταις κολάζει, αὐτὰ μὲν ἀνα λίσκων πυρί, τοὺς δὲ ταῦτα τολμῶντας ποιναῖς καθυποβάλλων παλαμναιοτάταις. Ἀστοχοῦντες γὰρ τοῦ σκοποῦ εἰς τὴν τῶν φαμούσων φλυαρίαν κατέπιπτον. 13.1.7 Μετὰ γὰρ τὸ ἀριστῆσαι τὸν αὐτοκράτορα τῶν πολλῶν ὑποχωρησάντων, μόνου δὲ τῷ τότε τυχόντος τοῦ τε Ῥωμανοῦ τοῦ ἐκ Μανι χαίον καὶ Βασιλείου ἐκτομίου τοῦ Ψύλλου καὶ Θεοδώρου τοῦ ἀδελφοῦ Ἀαρών, εὐρέθη αὐθις φάμουσον ὑπερριμμένον τῇ τοῦ βασιλέως κλίνῃ πολλὴν τὴν κατὰ τῆς βασιλίδος περιέχον καταδρομὴν, ὅτου χάριν συνέπεται τῷ βασιλεῖ καὶ μὴ τάχιον πρὸς τὴν βασιλεύουσιν ἐπαναστρέφοι. Τοῦτο γὰρ ἦν αὐτοῖς τὸ σκοπούμενον, ἄδειαν πᾶσαν ἐσχηκέναι. Ὁ δὲ αὐτοκράτωρ γνοὺς τὸν ῥίψαντα καὶ θυμοῦ πλησθεὶς ἔφη· «Τοῦτο ἐγὼ ἡ σύ», πρὸς τὴν βασιλίδαν ἀπονεύσας, «ἢ τις τῶν παρόντων ἔρριψε». Κάτωθεν δὲ οὕτως ἐπεγέγραπτο· «Ταῦτα ὁ μοναχὸς ἐγὼ γράφω· ὃν σύ, βασιλεῦ, τὸ παρὸν οὐ γινώσκεις, ὅψει δέ με ἐν ὀνείροις». 13.1.8 Κωνσταντῖνος δὲ τις ἐκτομίας ἐπὶ τραπέζης πατρῶος τοῦ βασιλέως θεράπων, τῇ δὲ βασιλίδι τῆνικαῦτα ὑπηρετῶν, περὶ τρίτην φυλακὴν τῆς νυκτὸς ἔξω τῆς σκηνῆς ἰστάμενος καὶ τὴν συνήθη τελῶν ὑμνωδίαν, ἀκούει τινὸς βοῶντος· «Εἰ ἐγὼ οὐ προσελθὼν ἀπαγγέλω τὰ παρ' ὑμῶν βεβουλευμένα ἅπαντα καὶ αὐτὰ δὴ τὰ παρ' ὑμῶν ριπτόμενα φάμουσα φαυλίσω, μηδεὶς με μετ' ἀνθρώπων λογιζέσθω». Ὁ δ' εὐθὺς τὸν ἴδιον οἰκέτην ἐπέταξε τὸν φωνοῦντα ἄνθρωπον ἀναζητῆσαι. Καὶ ὡς ἀπελθὼν καὶ τὸν τοῦ Ἀαρών οἰκέτην γνωρίσας Στρατήγιον αὐτὸν συμπααραλαβὼν ἄγει πρὸς τὸν ἐπὶ τῆς τραπέζης. Καὶ παραχρῆμα προσελθὼν ἀπαγγέλλει ὅσα περ σύνοιδεν. Οὗτος δὲ συμπααραλαβὼν αὐτὸν ἀπῆλθε πρὸς τὸν αὐτοκράτορα. 13.1.9 Ὑπνωττον δὲ τῆνικαῦτα οἱ βασιλεῖς. Ἐντυχὼν δὲ Βασιλείῳ τῷ ἐκτομῖα κατηνάγκαζεν ἀπαγγέλλαι τὰ περὶ τοῦ Στρατηγίου τοῦ ἀνθρώπου τοῦ Ἀαρών ῥηθέντα. Ὁ δ' εὐθὺς εἰσελθὼν καὶ αὐτὸν εἰσάγει τὸν Στρατήγιον. Ὅς ἐπειδὴ καθάπαξ εἰς ἐρωτήσεις ἐλὼν λυθεν, ἅπαν τὸ δρᾶμα τῶν φλυάρων φαμούσων, τὸν τοῦ φόνου δραματουργὸν καὶ αὐτὸν ἐκεῖνον

τὸν εἰς σφαγὴν τοῦ βασιλέως παρεσκευασμένον σαφῶς ἀνεκάλυπεν. «Ὁ γὰρ ἐμός, φησί, δεσπότης Ἀρῶν μεθ' ἐτέρων, οὓς οὐδὲ ἡ σὴ βασιλεία παντάπασιν ἠγνόησε, κατὰ τῆς σῆς, βασιλεῦ, ζωῆς μελετήσαντες καθήκάν σοι φονέα Δημήτριον, τὸν ἐμαυτοῦ σύνδουλον, ἄνδρα Σκύθην μὲν τὸ γένος, φονικῶ τατον δὲ τὴν γνώμην, τοὺς βραχίονας καρτερόν, πρὸς πᾶν ὁτιοῦν τολμηρότατον καὶ τὴν ψυχὴν θηριώδη καὶ ὠμότατον. Τούτῳ ξίφος ἐγχειρίσαντες ἄμφηκες παρήγγειλαν παραγ γελίαν ταύτην ἀπάνθρωπον, ὡς ὁμόσε προσελθόντα μετὰ θράσους ἀκατασχέτου ἐμβάψαι τοῖς βασιλικοῖς σπλάγχνοις τὸ ξίφος.» 13.1.10 Ὁ δὲ βασιλεὺς (καὶ γὰρ οὐκ ἦν εὐκολος τοῖς τοιοῦτοις πιστεύειν)· «Μὴ διὰ τινά, φησιν, ἀπέχθειαν πρὸς τοὺς σοὺς δεσπότης καὶ πρὸς τὸν σεαυτοῦ ὁμόδουλον τὴν κατηγορίαν ταύτην συμπλέκης, ἀλλὰ τάληθ' ἅπαντα καὶ ὅσα σύνοιδας ἐξορχοῦ. Εἰ δὲ καὶ ἀλόιγος ψευδόμενος, οὐκ εἰς καλὸν τὰ τῆς κατηγορίας σοι ἀπαντήσεται.» Ἐκεῖνος δὲ ἐνιστάμενος ἀληθῆ λέγειν παραδίδοται πρὸς τὸν ἐκτο μίαν Βασίλειον ἵνα τέως τοὺς φλυάρους χάρτας ἐπιδοίῃ πρὸς αὐτόν. Ὁ δὲ παραλαβὼν τοῦτον καὶ ἀπελθὼν εἰσάγει εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ Ἀρῶν, πάντων κοιμωμένων, καὶ ἀνα λαβόμενος ἐκείθεν πήραν τινὰ στρατιωτικὴν μεστήν τοι οὕτων γραμμάτων δίδωσι τῷ Βασιλείῳ. Αὐγαζούσης δὲ ἤδη τῆς ἡμέρας, θεασάμενος τὰ τοιαῦτα γράμματα ὁ βασιλεὺς καὶ διαγνοὺς τὸν κατ' αὐτοῦ μελετώμενον φόνον, τὴν μὲν μητέρα τοῦ Ἀρῶν προσέταξε τοῖς τὰ τῶν κοινῶν διοικοῦσιν ἐν τῇ πόλει περιορισθῆναι εἰς Χοιροβάκχους, τὸν δὲ Ἀρῶν ..., τὸν δὲ Θεόδωρον τὸν αὐτάδελφον αὐτοῦ εἰς Ἀγχιάλον. Ταῦτα τὸν βασιλέα τῆς πρόσω φερούσης ἐπὶ πέντε ἡμέραις ἀπεῖρξεν.

13.2.1 Ἐν δὲ τῷ πρὸς Θεσσαλονίκην ἀπέρχεσθαι, ἐπεὶ ἀπανταχόθεν συνηλαύνετο ἐς ταῦτόν τὰ τάγματα, δεῖν ἐλογίσαστο σύνταξιν ποιῆσαι εἰς πολέμου σχῆμα διατετυπω μένην. Καὶ αὐτίκα κατὰ λόχους αἱ φάλαγγες ἴσταντο καὶ οἱ λοχαγοὶ προῦβέβληντο καὶ τῶν οὐραγῶν ἡ τάξις ἐφείπετο καὶ οἱ τὸ μέσον τῆς φάλαγγος ἀναπληροῦντες εἰσὶντες κέσαν ἅπαντες τοῖς ὅπλοις μαρμαίροντες (καὶ ἦν φοβερόν θέαμα ἐκεῖνο τὸ σύνταγμα) καὶ καθάπερ τι τεῖχος πόλεως ἀλλήλοις συνηρμοσμένοι. Εἵπες ἂν χαλκοῦς ἀνδριάντας ὁρᾶν καὶ αὐτοχύτους τινὰς στρατιώτας ἐπὶ τοῦ πεδίου σύμπαντας ἀτρεμεῖν, μόνων τῶν δοράτων κραδαινομένων καὶ ὥσπερ ἐπιθυμούντων χρωτὸς ἄψασθαι. Ταύτην τὴν σύνταξιν ὁ βασιλεὺς ποιησάμενος καὶ κινήσας αὐτήν, καὶ ὑποτυπώσάμενος πῶς μὲν ἐπὶ δόρυ, πῶς δὲ ἐπ' ἀσπίδα κινοῖντο, τὴν νήλυν

στρατιάν ἐκ τῆς συντάξεως πάσης ἀπολεξάμενος καὶ οὓς μᾶλλον αὐτὸς ἀνεθρέψατο καὶ τὰ στρατιωτικὰ ἐξεπαίδευσεν, ἀρχηγούς στρατευμάτων κατέστρεψεν. Ἦσαν δ' οὗτοι ξύμπαντες τριακόσιοι, πάντες νέοι καὶ εὐμήκεις, σφριγῶντες τὸ σῶμα καὶ ἕκαστος τούτων ἀρτίχρους τὸ γένειον, πάντες δὲ καὶ τόξον ἐντεῖναι δεξιῷ τατοὶ καὶ ἀφεῖναι δόρυ στερρότατοι. Ἐκ διαφόρου μὲν γένους ἦσαν συνηθροισμένοι, ἐξ ἀπάσης δὲ τῆς ῥωμαϊκῆς στρατιάς στρατιά τις ἦσαν ἕκκριτος ὑπὸ στρατηγῷ τῷ βασιλεῖ ταττόμενοι· τῷ αὐτῷ γὰρ καὶ βασιλεῖ καὶ στρατηγῷ καὶ διδασκάλῳ ἐχρῶντο. Τούτων οὖν ἀπολεξάμενος αὐτὸς τοὺς δεξιωτέρους καὶ ξυνταγματάρχας χειροτονήσας ἐπὶ τὰ τέμνη πέμπει, δι' ὧν ἔμελλε τὸ βαρβαρικὸν στράτευμα διελθεῖν. Ἐκεῖνος δὲ ἐν Θεσσαλονίκη τὴν παραχειμασίαν ἐποιεῖτο. 13.2.2 Ἐπεὶ δέ, καθάπερ ἔφημεν, ὁ τύραννος Βαῖ μούντος μετὰ βαρυτάτου στόλου διεπεραιώσατο ἐκεῖθεν ἐνθάδε πρὸς τὰ ἡμέτερα, καὶ τὸ φραγκικὸν ἅπαν στράτευμα κατὰ τῶν ἡμετέρων πεδιάδων ἐξέχεε, συνταξάμενος ἐκεῖθεν ἔρχεται κατὰ τῆς Ἐπιδάμνου, εἰ μὲν δύναιτο, καὶ αὐτοβοεὶ αἰρήσων αὐτήν, εἰ δ' οὐ, ἀλλὰ τειχομάχοις μηχανὰς καὶ πετροβόλοις ὀργάνοις τὴν ὅλην πόλιν παραστησόμενος. Ὁ μὲν οὖν σκοπὸς αὐτῷ οὗτος· ἠγλίσατο δὲ ἀντικρὺ τῆς πύλης τῆς κατὰ τὰς ἀνατολὰς ἀνεωγνίας, ἣς ὑπερθεὶς ἰππότης ἐστὶ χαλκοῦς, καὶ κατασκοπήσας τοῦ πολιορκεῖν ἤρξατο. Χειμῶνα μὲν οὖν ὅλον ἐπινοούμενος καὶ πανταχόθεν ἐπιβλέπων, οὐπερ ἀλώσιμόν ἐστι τὸ Δυρράχιον, ἕαρος δὲ διαγελῶντος, ἐπειδήπερ καθάπαξ παρὰ τὴν διαπεράσας πυρὶ παραδέδωκε τὰς τε φορταγωγούς αὐτοῦ νῆας καὶ τὰς ἰπαγωγούς καὶ ὥς οὕτως εἰπεῖν στρατιώτιδας, τοῦτο μὲν καὶ στρατηγικόν τι μηχανώμενος ἵνα μὴ ὀρῶεν πρὸς θάλατταν τὸ στράτευμα τούτου, τοῦτο δ' ὅτι καὶ καταναγκάζοντος αὐτὸν τοῦ ῥωμαϊκοῦ στόλου, ὅλος πρὸς πολιορκίαν ἀπέβλεψε. 13.2.3 Κύκλῳ περιχεάμενος τὸ βαρβαρικὸν στράτευμα τὰ πρῶτα καὶ ἐν ἀκροβολισμοῖς ὧν (ἐπετοξάζοντο δὲ τούτοις καὶ οἱ ἀπὸ τοῦ ῥωμαϊκοῦ στρατεύματος ποτὲ μὲν καὶ πυργόθεν ἀπὸ τοῦ Δυρραχίου, ποτὲ δὲ καὶ πόρρωθεν), ἀποστέλλων τινὰς ἀποσπάδας τοῦ φραγκικοῦ στρατεύματος, ἐπολέμει τε καὶ ἐπολεμεῖτο. Τὴν τε γὰρ Πέτρουλαν ἐχειρώσατο καὶ τὸ λεγόμενον Μύλου πόλισμα ὑπερκείμενον ποταμοῦ Διαβόλεως, καὶ ἄλλα τὰ τοιαῦτα πέριξ τῆς πόλεως Δυρραχίου τυγχάνοντα πάντα πολέμου νόμῳ κατεκληρώσατο. Ταῦτα μὲν οὖν ἐποίει πολεμικῇ δεξιᾷ· ἡρχιτεκτόνει δὲ ἐν τοσούτῳ καιρῷ τὰ πολεμικὰ μηχανήματα, χελώνας κατασκευάζων πυργοφόρους καὶ κριοφόρους καὶ τινὰς ὀρυκτρίδας καὶ ἄλλας χωστρίδας, ὅλον χειμῶνα καὶ θέρος ἐργαζόμενος καὶ καταπλήττων καὶ ἀπειλῇ καὶ τοῖς πράγμασι καταπλήγας ὄντας ἀνθρώπους.

13.2.4 Ἀλλ' οὕτῃ γε καὶ ῥωμαϊκὴν ἀνδρείαν ἡδύνατο καταπαλαίειν· δυστυχῶς δὲ αὐτῷ ἀπηντήκει καὶ τὰ πρὸς ἀποτροπὴν. Ὅσα μὲν γὰρ προϋφηρπάκει ἀπὸ τῶν πέριξ τοῦ Δυρραχίου, τούτῳ ἀνήλωτο, τὰ δ' ἄφ' ὧν ἥλπιε κομισθῆναι οἱ, προκατασχόντες τὰ τέμνη καὶ τὰς ἐξόδους καὶ αὐτὴν δὴ τὴν θάλατταν οἱ τοῦ ῥωμαϊκοῦ στρατεύματος ἀπεκώλυον. Κάντευθεν λιμὸς ἀθρόως ἐπιφοιτήσας τοὺς τε ἵππους καὶ τοὺς ἀνθρώπους ὁμοῦ διέφθειρε, μὴ ἐχόντων μήτε τῶν ἵππων χιλὴν μήτε τῶν ἀνθρώπων τροφήν. Προσεπετέθη δὲ τῷ βαρβαρικῷ τούτῳ στρατεύματι καὶ κοιλιακὴ τις διάθεσις τὸ μὲν δοκεῖν ἀπὸ τινος ἀπροσφόρου σιτήσεως, φημὶ δὴ τῆς κέγχρου· τὸ δ' ἄληθές μῆνιμα Θεοῦ κατὰ τοσοῦτου ἀναριθμήτου στρατεύματος καὶ ἀνυποίστου κατασκήψαν ἐπαλλήλους θανάτους εἰργάσατο.

13.3.1 Ἀλλὰ τοῦτο μὲν τὸ δυστύχημα κοῦφον ἐδόκει πρὸς ἄνδρα τυραννικὸν ἔχοντα φρόνημα καὶ ἀπολεῖν ἀπειλοῦντα ἅπασαν γῆν· ὅμως μέντοι καὶ δυστυχῶν διεμνηχανᾶτο καὶ καθάπερ θηρίον τιτρωσκόμενον πρὸς ἑαυτὸν συνεστρέφετο καί, ὥσπερ ἔφημεν, πρὸς τὰς πολιορκίας ὄλφ βλέμματι ἀπετείνετο. Καὶ τὰ πρῶτα μὲν κριοφόρον χελώνην ἐξεργασάμενος, ἀπεριήγητόν τι θαῦμα, προσῆγε πρὸς τὸ ἀνατολικώτερον μέρος τῆς πόλεως· καὶ αὐτῇ τῇ ὄψει φοβερὸν θέαμα. Κατεσκεύαστο γὰρ ὧδε. Μικρὰν τινα χελώνην ποιησάμενοι καὶ ἐν παραλληλογράμμῳ σχήματι ταύτην κατασκευάσαντες καὶ τροχοὺς ὑποθέντες καὶ πανταχόθεν, ἄνωθεν τε καὶ ἐκατέρωθεν, τὰς πλευρὰς διαστεγάσαντες βύρσαις βοείαις καὶ συνερραφότες πανταχόθεν, καὶ τοῦτο δὴ τὸ παρ' Ὀμήρου λεγόμενον, ἐπταβόειον τὸν ὄροφον καὶ τοὺς τοίχους τοῦ μηχανήματος ποιησάμενοι καθ' οὕτως ἔνδον τοὺς κριοὺς ἀπηώρησαν. 13.3.2 Ἐπεὶ δὲ οὕτως εἶχεν αὐτῷ τὸ μηχανήμα, τοῦτο καὶ προσήγγισε τῷ τείχει, μυριάνδρου πλήθους ἔνδοθεν μετὰ τινων κοντῶν προωθούντων αὐτὸ καὶ ἐγγύθεν ποιουμένων τῶν τοῦ Δυρραχίου τειχῶν. Ἐπειδὴ ἀποχρώντως εἶχεν αὐτοῖς ἡ ἐγγύτης καὶ συμμετρώς τὰ πρὸς ἀπόστασιν, ὑφεῖλον μὲν τὰς τροχιάς, περιπήγμασι δὲ πανταχόθεν ἀσφαλισάμενοι τὸ μηχανήμα, ἵνα μὴ ταῖς ὠθήσεσι τὸ στέγος διασαλεύοιτο· ἐνταῦθά τινες ἄνδρες ῥωμαλεώτατοι ἐκατέρωθεν τοῦ κριοῦ σφοδρῶς ὠθοῦντες ἐπὶ τὸ τεῖχος εἶχοντο τῆς ὁμοταγοῦς τοιαύτης κινήσεως. Καὶ οἱ μὲν καθάπαξ ὤθησαν σφοδρῶς τὸν κρίον, ὁ δὲ καθάπαξ παρενεχθεὶς ἐσπάραττε τε τὸ τεῖχος καὶ ἐκεῖθεν ἀποκρουόμενος καὶ παλιμπόρευτον τὴν φορὰν ποιούμενος ἀντεσπαράττετο. Καὶ τοῦτο πολλάκις ἐποίει τέως

πολλάκις περιφερόμενος ἐκατέρωθεν καὶ διατιτραίνων τὸ τεῖχος οὐκ ἔλγηε. 13.3.3 Κριὸν δὲ εἰκότως οἱ ἀρχαῖοι μηχανικοὶ καὶ περὶ τὰ Γάδεια τοῦτο ἐφευρηκότες, προσωνομάκασιν ἐκ μεταφορᾶς τῶν καθ' ἡμᾶς κριῶν, οἱ κατ' ἀλλήλων ἀντεπερχόμενοι διαγυμνάζονται. Ἀλλ' οἱ ἔνδον καταγελῶντες τῆς τραγικῆς ταυτησὶ τειχομαχίας τῶν βαρ βάρων τούτων καὶ κριοφόρων ἀνδρῶν καὶ ὅτι εἰς οὐδὲν αὐτοῖς περατοῦται τὰ τῆς πολιορκίας, ἀναπετάσαντες τὰς πύλας ἐκέλευον εἰσιέναι, καταγελῶντες τῶν ἀπὸ τοῦ κριοῦ προσκρουμάτων ἐγγινομένων. «Οὐ γὰρ ἄν, ἔφασαν, ἐργάσαιτο κριὸς τοιοῦτον χάσμα ἐκ τῆς κατ' αὐτὸν τειχομαχίας, οἷον ἡ πύλη παρέχεται.» Τοῦτο μὲν οὖν αὐτίκα τῇ τῶν ἔνδοθεν ἀνδρείᾳ καὶ τῷ θαρραλέῳ τοῦ στρατηγοῦντος Ἀλεξίου, καὶ ἀδελφίδου τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξίου, εἰς κενὸν ἀποδέδεικται, ἐρραθυμηκότων καὶ αὐτῶν τῶν πολεμίων ὅσον γε πρὸς τοῦτο καὶ ἀπειπαμένων τὴν πολιορκίαν. Τὸ γὰρ ἀνδρεῖον τῶν ἔνδοθεν καὶ τὸ ἀνεῷξι τὰς πύλας τοῖς βαρβάροις καὶ θαρρεῖν κατ' αὐτῶν εἰς δειλίαν ἐνέβαλε καὶ τοῦ μηχανήματος ἀπαγόρευσιν. Οὕτω μὲν οὖν ἤργει τὰ περὶ τῆς κριοφόρου χελώνης· οὐδὲν δὲ ἦττον καὶ τὸ πῦρ ἄνωθεν ἐπιρριφέν κατὰ τοῦ μηχανήματος ἀργοῦντος ἤδη καὶ ἀκινήτου μένοντος διὰ τὰς προειρημένας αἰτίας εἰς τέφραν μετήμειπεν. 13.3.4 Ἀπὸ τοίνυν τούτων τὸ φραγγὶ κὸν ἀπειπάμενον πλῆθος πρὸς ἄλλο μηχανήμα φοβερώτερον μετελήλυθεν ἐπὶ τὰ βορειότερα μεταστρέψαν ἀντικρὺ τῆς δουκιτικῆς καθέδρας, ὅπερ πραιτώριον προσωνομάστο. Ἦν δὲ τὰ τῆς θέσεως τοῦ τόπου τοιάδε. Εἰς λόφον ὁ τόπος ἀνίστατο, λέγω δὲ οὐ πετρώδη τὸν λόφον, ἀλλὰ γεώδη· ἐφ' οὗπερ λόφου τὸ τεῖχος τῆς πόλεως ἵδρυτο. Τούτου καταντικρὺ, καθάπερ ἔφημεν, εὐστοχώτατα ὀρύττειν οἱ περὶ τὸν Βαῖμοῦντον ἀπῆρξαντο. Ἄλλο τοῦτο κακὸν ταῖς πόλεσι μεμηχανημένον παρὰ τοῖς πολιορκηταῖς καὶ ἄλλο πολιορκητικὸν ὄργανον κατὰ τῆς πόλεως τούτοις πανουργούμενον. Ὀρύττοντες γὰρ ἐπῆσαν ὑπὸ γῆν καθάπερ τινὲς ἀσπάλakes τὸν ὑπόγειον χοῦν διατιτραίνοντες, καὶ ποῦ μὲν χελώναις ἀκροστέγοις περιφρουροῦντες τὰ ἄνω μέρη διὰ τὰς ἄνωθεν βαλλομένας βολὰς πετρῶν τε καὶ τόξων, ποῦ δὲ καὶ τὸ μετέωρον τῆς γῆς στύλοις τισὶν ὑπερείδοντες ὑπώρυττον ἐξ εὐθείας φερόμενοι, πλατύτατόν τε καὶ εὐμη κέστατον τάφρον ποιοῦμενοι καὶ δι' ἀμαξῶν αἰεὶ ἐκφερόμενοι τὸν ἀπὸ τοῦ ὀρύγματος χοῦν. Ἐπεὶ δὲ εἶχον ἀρκούντως τῆς διατρήσεως, ἔχαιρον ὥσπερ τι μέγα κατειργασμένοι. 13.3.5 Ἀλλ' οὐκ ἡμέλησαν οἱ ἐντός, ἀλλὰ κατὰ διάστημα τὴν γῆν ἀνορύξαντες καὶ τάφρον ἀξιόλογον ποιησάμενοι κατὰ τὸ διατεῖνον τῆς τάφρου ἐκάθηντο

προσέχοντες, ὅπου δῆτα τὸ πολιορκοῦν μέρος τὴν ἐκεῖθεν ἐνθάδε διάτρησιν μέλλει ποιήσασθαι. Καὶ εὐθὺς κατὰ τινὰ τόπον ἐφευρηκότες αὐτοὺς κρούοντάς τε καὶ ἀνασκάπτον τας καὶ τὰς ρίζας τοῦ τείχους ὀρύττοντας, ἦσθοντό τε αὐτοὺς καὶ μᾶλλον τὴν ἀπ' ἐκείνων ὀπὴν ἀνερρωγότες καταντικρὺ καὶ θεασάμενοι τὸ πλῆθος ἀπὸ τῆς ἐντὸς γινομένης τρυμαλιᾶς, πυρὶ τὰ τούτων πρόσωπα κατηθάλωσαν. 13.3.6 Τοῦτο δὲ τὸ πῦρ ἀπὸ τοιούτων μηχανημάτων αὐτοῖς διεσκεύαστο. Ἀπὸ τῆς πεύκης καὶ ἄλλων τινῶν τοιούτων δένδρων ἀειθαλῶν συνάγεται δάκρυον εὐκαστον. Τοῦτο μετὰ θείου τριβόμενον ἐμβάλλεται τε εἰς αὐλίσκους καλὰ μων καὶ ἐμφυσᾶται παρὰ τοῦ παίζοντος λάβρῳ καὶ συνεχεῖ πνεύματι, καὶ οὕτως ὁμιλεῖ τῷ πρὸς ἄκραν πυρὶ καὶ ἐξάπ τεταὶ καὶ ὥσπερ πρηστήρ ἐμπίπτει ταῖς ἀντιπρόσωπον ὄψεσι. Τούτῳ τῷ πυρὶ κεκρημένοι οἱ τάνδον τοῦ Δυρραχίου κατέχοντες, ἐπεὶ ἀντιπρόσωποι ἦσαν τοῖς πολεμίοις, τὰς τε γενειάδας αὐτῶν κατέφλεξαν καὶ τὰ πρόσωπα. Καὶ ἦν ἰδεῖν τούτους καθάπερ σμῆνος μελισσῶν ὑπὸ καπνοῦ διωκόμενον ἐξαγομένους ἀτάκτως, ὅθεν εὐτάκτως εἰσήσαν. 13.3.7 Ἐπεὶ δὲ καὶ τοῦτο αὐτοῖς εἰς μάτην ἔπε πόνητο καὶ ἡ βαρβαρική φροντίς αὕτη εἰς οὐδὲν δέον ἀπετελεύτησε, τρίτον αὐτοῖς ἐπινοεῖται μηχανήματα πύργος ξύλινος, ὅπερ, ὥς ἡ φήμη φησί, πολιορκητικὸν ὄργανον οὐ μετὰ τὴν ἀστοχίαν τῶν προεσκευασμένων ὀργάνων κατῆρκετο γίνεσθαι, ἀλλὰ πρὸ τούτων εἰς ἐνιαυτὸν ὅλον. Τοῦτο μὲν ἔργον εἶχε, τὰ δὲ προειρημένα ὄργανα ἀπέρεργον. 13.3.8 Ἀλλὰ δεῖ με πρότερον ὀλίγα περὶ τοῦ σχήματος τῆς πόλεως Δυρραχίου ἀφηγήσασθαι. Τὸ μὲν τεῖχος ταύτης ὑποχαλᾶται τοῖς πύργοις· οἱ δὲ πύργοι κυκλόθεν ταύτης ἐξυπανίστανται ὅσον εἰς ἑνδεκα πόδας ὑψοῦμενοι, διὰ κοιλίου τινὸς τὴν ἀνοδὸν ἔχοντες ἐπάλξεσιν τε ἡσφαλισμένοι. Οὕτως ἔχει σχήματός τε καὶ ἀσφαλείας ἡ πόλις. Τὸ δὲ πᾶχος τοῦ τείχους εἰς ἀξιόλογον πλάτος ἐκτέταται, καὶ τοσοῦτον ὥστε ἱππότας ἄνδρας καὶ πλείους τῶν τεσσάρων τοὺς ὤμους συμμίζαντας διυπᾶσθαι ἀσφαλῶς. Οὕτω μὲν οὖν ἐκπεφράσθω μοι τὰ περὶ τοῦ τείχους ὥς ἐν παραδρομῇ τινὰ σαφηνεῖαν τῶν μελλόντων ρηθῆναι προαφηγησαμένη. 13.3.9 Τὰ δὲ τῆς πυργοποιίας τοῦ μηχανήματος τούτου, ὅπερ καθάπερ χελώνης πύργον ἐμηχανήσαντο οἱ περὶ τὸν Βαῖμοῦντον βάρβαροι, καὶ ἀφηγήσασθαι χαλεπὸν καὶ ἰδεῖν φοβερόν, ὥς οἱ ἐωρακότες ἔλεγον, μὴ ὅτι γε οἷς προσεπέλασε φρικωδέστατον θέαμα. Εἶχε δὲ τοιῶσδε. Πύργος ξύλινος κατεσκευάστω ἐκ τετραγώνου βάσεως εἰς ἀξιόλογον μήκος ἡρμένος, καὶ τοσοῦτον ὥστε τῶν τῆς πόλεως πύργων ὑπερανέχειν εἰς πέντε πού καὶ

ἐξ πήχεις τὸ ὕψος. Ἔδει γὰρ οὕτως κατεσκευάσθαι τὸν μόνον τοῦτον, ἵνα διὰ τινων ὑποβαθρῶν μετεώρων πρὸς τὸ χθαμαλότερον καταχαλωμένων τὸ τεῖχος τῆς πόλεως ἐκεῖθεν εὐκόλως καταδραμεῖται. Οὕτω γὰρ ἂν τὸ σφοδρὸν τῆς ρύμης οὐκ ἂν ὑπενέγκοιεν οἱ ἐγγώριοι αἰεὶ πρὸς τὸ κατόπιν ὠθοῦμενοι. Ὀπτικήν δὲ ἄρα τὴν ἐπιστήμην ἐπλούτουν, ὥς ἔοικεν, οἱ τὸ Δυρράχιον πολιορκοῦντες βάρβαροι. Οὐ γὰρ ἄνευ τοιαύτης δυνάμεως τὰ ὕψη τῶν τειχῶν κατελάμβανον· εἰ δὲ μὴ ὀπτικῆς, ἀλλὰ γε τῆς ἀπὸ τῶν διοπτρῶν καταλήψεως. 13.3.10 Ὁ γοῦν πύργος ἐκεῖνος φοβερὸς μὲν ἰδεῖν, φοβερὸς τερος δὲ κινούμενος κατεφαίνετο. Τροχοὶ γὰρ πολλοὶ τὴν βάσιν αὐτῷ μετεώριζον· ἀναμοχλευόμενος δὲ ὑπὸ τῶν ἔνδον στρατιωτῶν τοῖς μοχλοῖς θάμβος ἐποίει μὴ φαῖνομένης τῆς ἀρχῆς τῆς κινήσεως, ἀλλ' ὥσπερ τις γίγας ὑπερνεφῆς ἀφ' ἑαυτοῦ ἐδόκει κινούμενος. Ἐστέγαστο δὲ ἀπανταχόθεν ἐκ βάσεως ἄχρι κορυφῆς καὶ εἰς στέγας πολὺ λὰς διήρητο καὶ θυρίσι κύκλῳ παντοδαπαῖς ἠνέφκτο, ἀφ' ὧν ἐξέπιπτε βέλη συχνά. Πρὸς δὲ τὸ ἀνωτάτω μέρος ἄνδρες ἦσαν ἐξωπλισμένοι θυμοειδεῖς καὶ ἐπὶ τῶν χειρῶν τὰ ξίφη φέροντες καὶ πρὸς ἄμυναν διηυτρεπισμένοι. 13.3.11 Ἐπεὶ δὲ τῷ τείχει προσήγγισε τὸ φορικτὸν τουτὶ θέαμα, οὐκ ἀμελῶς ἔσχον οἱ ἀμφὶ τὸν Ἀλέξιον καὶ στρατηγὸν τῆς πόλεως Δυρραχίου, ἀλλ' ἅμα τε τοῦτο τὸ μηχανήμα ἔξωθεν τῷ Βαϊμούντῳ κατεσκευάζετο ὥσπερ τις ἐλέπολις ἄφυκτος, καὶ ἄλλο τι ἔνδοθεν τοῦ τείχους αὐτοῖς ἀντεμηνανῶτο. Ἐωρακότες γὰρ εἰς ὅσον ὕψος ὁ αὐτοκίνητος οὗτος πύργος ἐκτέταται καὶ ὅπου τοῦτον ἐστήριζαν ὑφελόμενοι τοὺς τροχοὺς, τέτταρα ξύλα μακρότατα καταντικρὺ τοῦ μόνονος πῆξαντες ὥσπερ ἀπὸ τετραγώνου βάσεως εἰς πηγματος σχῆμα διανιστάμενα, καθ' οὕτως βάσεις τινὰς διειληφότες μεταξὺ τῶν ἀντιτεταγμένων ξύλων, εἰς πῆχυν ἓνα τὸν ἔξωθεν ξύλινον πύργον ἐποίησαν ἀνατρέχειν. Ἀστεγὲς δὲ ἦν ἀπανταχόθεν ὅλον τοῦτο τὸ διάστημα· οὐ γὰρ ἔδεῖτο προφυλακῆς, εἰ μὴ μόνον κατὰ τὴν κορυφὴν ἐξωρόφωτο. 13.3.12 Ἐνταῦθα δὲ ἀναγαγόντες οἱ ἀμφὶ τὸν Ἀλέξιον στρατιῶται τὸ ἔνυγρον πῦρ περὶ τὰ ἀκρόστεγα τοῦ ἀνεπιφράκτου ξυλοπύργου ἔμελλον ἔξα κοντίζειν πρὸς τὸν ἀντίθετον μόνον. Ἀλλ' ἐδόκει καὶ ἡ βουλή καὶ τὸ πρᾶγμα οὐ πρὸς πανωλεθρίαν τοῦ μηχανήματος· ἀκροθιγῶς γὰρ ἔμελλε τὸ πῦρ τὸ ἐντεῦθεν ἐκεῖσε πεμπόμενον τοῦ μόνονος ἅπτεσθαι. Ἀλλὰ τί μηχανῶνται; Πληροῦσι τὸν μεταξὺ τόπον τοῦ τε ξύλινου καὶ τοῦ τῆς πόλεως πύργου εὐκαταπρήστου παντοίας ὕλης καὶ ἐλαίου πολλοῦ κατὰ ποταμοὺς κενουμένου· τούτοις ἐπενήνεκτο πῦρ, δαλοὶ καὶ φλόγες, ὃ κατὰ μικρὸν ὑποτυφόμενον καθ' οὕτως

βραχείας ἀναπνοῆς ἐπιδραζόμενον, ἔπειτα εἰς περιφανῆ φλόγα διαρθέν, συνεπιλαμβανομένων καὶ τῶν ἀπὸ τοῦ πυρὸς τοῦ ὑγροῦ πρηστήρων, ἅπαν ἀνῆψε τὸ φρικτὸν ἐκεῖνο καὶ πολυυλότατον μηχανήμα ἐμποιοῦν ἦχον καὶ φοβερὰν θέαν ταῖς ὄψεσιν. Αἴσθησις δὲ τοῦ πολλοῦ πυρὸς ἦν κυκλόθεν μέχρι καὶ σταδίων τρισκαίδεκα. Θόρυβος δὲ καὶ ταραχὴ τοῖς ἔνδον βαρβάροις πολλή καὶ ἀμήχανος, τῶν μὲν ἐναπειλημμένων τῷ πυρὶ καὶ ἀποτεφρουμένων, τῶν δὲ ἀπὸ μετεώρου ριπτούντων ἑαυτοὺς πρὸς τὴν γῆν· βοή δὲ πολλή καὶ ἀμήχανος ταραχὴ ἀντηχούντων καὶ τῶν ἐκτός.

13.4.1 Τοσαῦτα μὲν οὖν περὶ τοῦ ὑπερνεφοῦς μόσυνος καὶ τῆς παρὰ τῶν βαρβάρων τειχομαχίας· ἄλλ’ ἐπὶ τὸν βασιλέα καὶ αὐθις τὸν λόγον ἐπανακτέον. Ἔαρος τοίνυν ἐφισταμέ νου ἡ μὲν Αὔγουστα ἐκ τῆς Θεσσαλονίκης ὡς πρὸς τὴν βασιλεύουσαν ἐπανέστρεφεν, ὁ δὲ αὐτοκράτωρ τῆς πρόσω πορείας εἶχετο καὶ τὴν Διάβολιν διὰ τῆς Πελαγονίας κατα λαμβάνει ἔνθεν περὶ τοὺς πρόποδας τῶν ἤδη ῥηθέντων δυσβάτων ἀτραπῶν οὖσαν. Καὶ καινὴν τινα στρατηγίαν κατὰ τῶν βαρβάρων μεμελετηκῶς δεῖν ἐλογίσατο τοῦ μὲν δημοσίου πολέμου σχολὴν παντελῶς καταψηφίσασθαι καὶ ἀγγέμαχον διὰ ταῦτα τὴν μάχην οὐκ ἤθελεν, ἀλλὰ τὰ δύσβατα τέμπη καὶ τὰς ἀδιεξοδεύτους ὁδοὺς μεταίχμιον ἀμφοῖν τοῖν στρατοπέδοις καταλιπών, τοὺς εὖνους ἅπαντας κατὰ τὰς ἀκρολοφίας μετὰ ἀποχρώσεως δυνάμεως καταστή σας, τὴν καινὴν ἐκείνην στρατηγίαν ἐμηχανήσατο, ὡς μήτε τοὺς ἔνθεν πρὸς τὸν Βαϊμοῦντον ῥᾶστα προσχωρεῖν δύνασθαι, μήτ’ ἐκεῖθεν πρὸς τούτους αὐθις γράμματα φοι τᾶν ἢ προσηγορίας διαπέμπεσθαι, ὑφ’ ὧν ὡς τὰ πολλὰ τὰ τῆς ἀγάπης ἐδράζεσθαι εἶωθε. Σπάνις γὰρ προσηγορίας κατὰ τὸν Σταγειρίτην πολλὰς φιλίας διέλυσε. 13.4.2 Γινώσκων δὲ τὸν Βαϊμοῦντον ἄνδρα πονηρίας καὶ δραστηριό τητος ἀνάπλεων, ἤθελε μὲν καὶ τὴν κατὰ πρόσωπον πρὸς αὐτὸν μάχην ἀναδέξασθαι, καθά γε καὶ εἴρηται, ἀλλὰ καὶ δι’ ἐτέρου παντὸς τρόπου καὶ μηχανῆς κατ’ αὐτοῦ μελετῶν οὐδαμῶς ἐνεδίδου. Διὰ δὲ τὰς ἤδη ῥηθείσας αἰτίας, καίτοι πολλὰ σφαδάζων πρὸς τοῦτο, φιλοκίνδυνός τε καὶ πυκνοκίνδυνος πάλοι ὧν οὐτοσί ὁ αὐτοκράτωρ καὶ ἐμὸς πατήρ, ἐπεὶ τὸν λόγον εἶχεν ἐν πᾶσι κρατοῦντα, δι’ ἐτέρας μεθ’ οὗ καταγωνίσασθαι τοῦτον ἔσπευδε. 13.4.3 Δεῖ γάρ, οἶμαι, τὸν στρατηγὸν οὐκ αἰεὶ διὰ ξιφουλκίας τὴν νίκην ἑαυτῷ σπεύδειν περιποιεῖσθαι, ἀλλὰ καὶ πρὸς πανουργίαν ἔστιν οὗ εὐτρεπίζεσθαι, ἐπὶ ὁ καιρὸς καὶ τὰ συμπίπτοντα τοῦτο διδόασι, τὴν νίκην ἑαυτῷ πάντοσε περιποιούμενον. Καὶ τοῦτο γὰρ στρατηγῶν ἰδιαίτατον,

ὅσα περ ἴσμεν, μὴ μετὰ ξιφῶν καὶ μάχης μόνον, ἀλλὰ καὶ πρὸς σπονδὰς τρεπομένων· καὶ ἄλλως ἔστιν οὗ ῥαδιουργοῦντα τὸν ἐχθρὸν καταγωνίζεσθαι, ὁπηνίκα καὶ τοιούτου καιρὸς παρῇ. Ὅποιον καὶ τότε ὁ αὐτοκράτωρ φαίνεται σκευωρήσας. Θέλων γὰρ διχόνοιαν ἐμβαλεῖν μεταξύ τῶν τε κομήτων καὶ τοῦ Βαῖ μούντου, καὶ κατασεῖσαι οἷον τὸν πρὸς ἀλλήλους συνασπισ μὸν ἢ διαρρῆξαι, τοιοῦτόν τι δραματουργεῖ. 13.4.4 Μεταπεμψάμενος οὖν τὸν ἐκ Νεαπόλεως Μαρῖνον τὸν σεβαστόν (τῶν Μαῖιστρομιλίων οὗτος ὑπῆρχε τὸ γένος· κἂν μὴ πάνυ τὸν πρὸς αὐτὸν ὄρκον ἀνόθευτον τότε ἐτήρει, ἀπατηλοῖς ἐξαπατηθεὶς λόγοις καὶ ὑποσχέσεσιν, ἀλλ' ὅσῳ γε τὰ πρὸς τὸν Βαῖ μούντον ἀποκαλύψει αὐτῷ τὸ ἀπόρρητον τεθάρρηκεν), ἅμα δὲ καὶ τὸν Ῥογέρην (τῶν ἐπιφανῶν δὲ οὗτος Φράγγων) καὶ τὸν Πέτρον Ἀλίφαν, ἄνδρα κατὰ πόλεμον περιβόητον καὶ τὴν ὥς πρὸς τὸν αὐτοκράτορα πίστιν ἀκράδαντον δι' ὅλου τηρήσαντα. Τούτους μετακαλεσάμενος, βουλὴν ἐξήτει ὅπως τὰ κατὰ τὸν Βαῖ μούντον εὖ διαθέμενος καταγωνιεῖται αὐτόν, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν εὐνουστέρων τῷ Βαῖ μούντῳ καὶ ὁπόσους ἐκεῖνος ἰσοψύχους ἔχει διηρώτα. Καὶ περὶ τούτων μαθὼν ἐξ αὐτῶν, δεῖν ἔλεγεν ὑποποιήσασθαι τούτους διὰ παντοίας μηχανῆς· «Καὶ εἰ τοῦτο γένοιτο, δι' ἐκείνων καὶ τὸ κοινὸν τοῦ κελτικοῦ στρατεύματος διαρραγήσεται εἰς διψυχίαν ἐμπεσόν.» Ἀνακοινοῦται τοῦτο τοῖς ἤδη ῥηθεῖσι, καὶ ἐξ ἐκάστου τούτων ἓνα αἰτεῖται τῶν εὐνοουστέρων θεραπόντων καὶ ἐχεμυθεῖν ἐπισταμένων. Οἱ δὲ ἐτόιμως τοὺς κρεῖττους τῶν ὑπηκόων αὐτῷ ἔφησαν δοῦναι. 13.4.5 Καὶ ἐπειδὴ παρήσαν οἱ ἄνθρωποι, δραματουργεῖ τι τοιοῦτον. Γράμματα συνθέμενος ὥσπερ ἀμοιβαῖα πρὸς τινὰς τῶν ἀμφὶ τὸν Βαῖ μούντον οἰκειοτάτους, ὡς δὴθεν ἐκείνων γεγραφότων πρὸς τοῦτον καὶ οἰκειότητά τινα μνηστευομένων καὶ τὰ ἀπόρρητα τῆς τοῦ τυράννου γνώμης ἐξαγορευόντων, πέμπει πρὸς αὐτοὺς ὥσπερ εὐχαριστηρίους λόγους συντάξας καὶ ἀποδεξάμενος τάχα τὴν τῶν ἀνδρῶν εὐνοίαν. Ἦσαν δὲ οὗτοι ὁ τε Γίδος, ὁ τοῦ Βαῖ μούντου ἀντάδελφος, καὶ τις τῶν ἐνδοξοτάτων ἀνδρῶν, Κοπρισίανος καλούμενος, καὶ πρὸς τούτοις ὁ Ῥικάρδος, καὶ τέταρτος ὁ Πριγκιπάτος, ἀνὴρ γενναῖος καὶ τὰ πρῶτα φέρων ἐν τῇ στρατιᾷ τοῦ Βαῖ μούντου, καὶ ἕτεροι πλείους τούτων. Πρὸς οὓς τὰ ἐπίπλαστα γράμματα ἐξεπέμπετο. Ἐκεῖθεν μὲν γὰρ οὐδὲν ἐδέδεκτο τοιοῦτον ὁ βασιλεὺς, οὔτε παρὰ Ῥικάρδου οὔτε παρ' ἄλλου τινὸς τοιούτου, εὐνοίαν καὶ πίστιν ὑπαγορεῖον γραμματίων· αὐτὸς δὲ ἀφ' ἑαυτοῦ τὰ τοιαῦτα τῶν γραμμάτων ἐπλάττετο. 13.4.6 Εἶχε δὲ νοῦν τοιοῦτον τὸ δραματούργημα, ὡς εἶπερ εἰς ἀκοὰς εἰσέλθοι Βαῖ μούντου ἢ τῶν ἀνδρῶν

τοιούτων προδοσία καὶ ὥς ἐκεῖνοι ἐκεῖθεν ἀπο κοπέντες τῇ γνώμῃ τῷ μέρει τῷ βασιλικῷ προσεχώρησαν, αὐτὸς μὲν εὐθὺς ταραχθήσεται καὶ πρὸς τὴν βαρβαρικὴν φύσιν ἐπανελεύσεται, κακώσας δὲ τοὺς ἄνδρας ἀπορραγῆναι τούτου καταναγκάσειε, καί, ὅπερ εἰς νοῦν οὐκ ἦλθεν αὐτοῖς, ἐκ τῆς κατασκευῆς Ἀλεξίου ποιήσειαν πρὸς αὐτὸν στασιάσαντες. Ἦιδει γάρ, οἶμαι, ὁ στρατηγὸς ὥς τὸ ἀντί παλον ἅπαν φῦλον ξυγκροτούμενον μὲν καὶ ἀλληλουχούμενον ἔρρωται, στασιάζον δὲ καὶ εἰς πολλὰ μεριζόμενον ἄδρα νέστερον γίνεται καὶ οὕτω τοῖς πολέμοις ἐυχείρωτον. Ὅπερ καὶ βαθέως ἐπραγματεύετο καὶ τὸν δόλον ὑποβρύχιον εἶχε τὰ γράμματα. 13.4.7 Μεταχειρίζεται δὲ τὸ πρᾶγμα οὕτως ὡς ὁ Ἀλέξιος. Πέμπει μὲν γὰρ τὰ πεπλασμένα γράμματα πρὸς ἐκείνους παραγγείλας ἐπιδοῦναι ἐκάστῳ ἕκαστον. Εἶχε δὲ τὰ πεμπόμενα βιβλία ἐκεῖνα οὐ μόνον εὐχαριστίαν, ἀλλὰ καὶ δόσεις κατεπηγγέλλετο καὶ βασιλικὰς δωρεὰς καὶ ὑποσχέσεις ὑπερφυεῖς· ἐφείλκε δὲ τούτους καὶ εἰς τὸ μετέπειτα εἶναι τε εὖνους καὶ φαίνεσθαι, καὶ μηδὲν ἀποκρύπτειν τῶν ἀπορρήτων. Κατόπιν δὲ τῶν πιστοτάτων αὐτῷ ἄνθρωπον ἀποστέλλει ἀνεπιφωράτως τούτοις παρέπεσθαι, καὶ ἐπειδὴν πλησιάσαντας ἴδοι, παρελάσαντα προφθῆναι τούτων τὴν ἔφοδον καὶ καταλαβόντα τὸν Βαῖμοῦν τὸν τόν τε αὐτόμολον ὑποκριθῆναι καὶ εἰπεῖν, ὥς αὐτῷ προσχωρήσειε μισήσας τὴν μετὰ τοῦ βασιλέως διατριβήν, φιλίαν δὲ πρὸς τὸν τύραννον προσποιούμενον καὶ ὥς δὴ τινα εὖνοιαν, κατεπειν ἀριδύλως τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων ἐφ' οὓς τὰ γράμματα, ὥς ἄρα ὁ δεῖνα καὶ ὁ δεῖνα, ὀνομαστὶ τούτους καταριθμήσας, ἐξομοσάμενοι τὴν πρὸς ἐκείνον πίστιν, βασιλεῖ φίλοι καὶ εὖνοι γεγόνاسι καὶ τὰ ἐκείνου φρονοῦσι, καὶ ὁρᾶν δεῖ μὴ τι κατ' αὐτοῦ δεινὸν μελετῆσειαν ἐξ ὑπογίου καὶ πάλαι προεσκεμμένον. 13.4.8 Ἀλλὰ δεῖ καὶ τοῦτο πεπραγματεῦσθαι, ἵνα μὴ τι δεινὸν τοῖς γραμματοκομισταῖς τούτοις ὁ Βαῖμοῦντος ἐργάσῃται. Ἐμέλησε γὰρ καὶ τοῦτο τῷ βασιλεῖ, ὅπως τοὺς μὲν καθέτους τούτους ἄνδρας ἀβλαβεῖς διατηρήσειε, τὰ δὲ κατὰ τὸν Βαῖμοῦντον πράγματα συνταράξειε. Καὶ οὐκ εἶπε μὲν ταῦτα καὶ συμβεβούλευκεν, οὐ γέγονε δέ, ἀλλὰ προσελθὼν καὶ δι' ὄρκου λαβὼν τὸ ἀφρόντιστον τῶν γραμματοκομιστῶν ὁ εἰρημένος ἀνὴρ ἀπαγγέλλει πάντα κατὰ τὰς ὑποθημοσύνας τοῦ αὐτοκράτορος. Ἐρωτηθεὶς δὲ ὅπῃ τούτους στοχάζεται ἐφθακέναι, τὴν Πέτρουλαν αὐτοὺς ἔλεγε διελθεῖν. 13.4.9 Καὶ ἀποστείλας κατέσχε τοὺς γραμματοκομιστάς, καὶ τὰ γράμματα ἀναπτύξας, ἰλίγγου τε πλήρης γεγονώς, μικροῦ κατέπιπτε πιστὰ λογισάμενος εἶναι. Ἐκείνους μὲν οὖν παραφυλάττεσθαι ὠκονόμησεν, αὐτὸς δὲ ἀπρόιτος

ταῖς σκηναῖς ἐν ἑξ ἡμέραις ἦν, γνωσιμαχῶν τὸ τί ἂν χρή ποιῆσαι, πολ. λούς παρ' ἑαυτῷ ἀνελίστων λογισμούς, εἰ χρή παραστήναι τοὺς κονοσταύλους καὶ πρὸς τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Γίδον ἐξειπεῖν τὴν κατ' αὐτοῦ δοθεῖσαν πρόληψιν, καὶ εἰ μετὰ τὸν ἔλεγχον παραστήναι χρή ἢ ἄτερ ἔλέγχου, πρὸς τούτοις δὲ καὶ τὸ τίνας ἀντ' αὐτῶν κονοσταύλους ποιήσειε. Γεν. ναίους δὲ ὄντας τοὺς τοιούτους κἀντεῦθεν πολλὴν τὴν βλάβην ἐσομένην παρασταλέντων ὑπονοῶν, κατὰ τὸ ἐγγὼ ροῦν τὰ κατ' αὐτοὺς οἰκονομήσας, οἶμαι δὲ καὶ τὸν κρυπ. τόμενον νοῦν τῶν γραμμάτων ὑποτοπάσας, μετεληλυθὼς εὐφυῶς τούτους καὶ θαρσῆσας ἐπὶ ταύτῳ μεμενηκέναι τούτους ξυνεχώρησεν.

13.5.1 Ὁ δὲ αὐτοκράτωρ, ἐπεὶ προφθάσας ἀξιόμαχον δύναμιν ἐν πάσαις ταῖς κλεισούραις κατέθετο μετ' ἐκκρίτων ἡγεμόνων, πᾶσάν γε ἀτραπὸν διὰ τῶν καλουμένων ξυλο κλασιῶν αὖθις τοῖς Κελτοῖς ἀπετάφρευσεν. Εἶχε μὲν γὰρ εὐθὺς ὁ Αὐλῶν, ἡ Ἰερικῶ καὶ τὰ Κάνινα ἀνύστακτον φύλακα Μιχαὴλ τὸν Κεκαυμένον, ἡ δὲ Πέτρουλα Ἀλέξανδρον τὸν Καβάσιλαν μετὰ συμμίκτων πεζῶν στρατιωτῶν, ἄνδρα ἐκθυμότατον καὶ πολλοὺς τῶν κατὰ τὴν Ἀσίαν Τούρκων κατατροπώσαντων· τὴν Δεύρην δὲ Λέων ὁ Νικερίτης μετὰ ἀποχρώσης ἐφρούρει δυνάμεως· τῷ δὲ γε Εὐσταθίῳ τῷ Καμύτζῃ τὰς περὶ τὸ Ἄρβανον ἀνατεθεῖκει κλεισούρας. 13.5.2 Ὁ δὲ γε Βαϊμούντος ἐκ πρώτης, ὅ φασιν, ἀφετηρίας κατὰ τοῦ Καβασίλα τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Γίδον καὶ κόμητά τινα Σαρακηνὸν καλούμενον καὶ τὸν Κοντοπαγάνον ἐξέπεμ. Ἐπεὶ δὲ τινα τῶν ὁμορουντῶν τῷ Ἀρβάνῳ πολίχνια προέφθασαν τῷ Βαϊμούντῳ προσχωρήσαι, οἱ τούτων ἔποι κοι, τὰς τοῦ Ἀρβάνου ἀτραποὺς ἀκριβῶς ἐπιστάμενοι, προσελθόντες πᾶσαν, ὡς εἶχε, τῆς Δεύρης τὴν θέσιν ἐξὴ γήσαντο καὶ τὰς λανθανούσας ἀτραποὺς ὑπέδειξαν. Τηνὶ καὶ τῷ ὁ Γίδος διχῇ διελὼν τὸ στράτευμα αὐτὸς μὲν τὴν κατὰ πρόσωπον μετὰ τοῦ Καμύτζῃ μάχην ἀνεδέξατο, τὸν δὲ γε Κοντοπαγάνον καὶ τὸν Σαρακηνὸν καλούμενον κόμητα παρὰ τῶν Δευριωτῶν ὀδηγουμένους ἐξ ὀπισθίων τῷ Καμύ τζῃ ἐπείσπεσεῖν ἐπέταξε. Τούτου γοῦν συνδόξαντος ἀμφοῖν, ἐπεὶ ὁ μὲν Γίδος κατὰ πρόσωπον ἐμάχετο, οἱ δὲ γε λοιποὶ κόμητες, τῇ παρεμβολῇ τοῦ Καμύτζῃ ἐπείσπε σόντες ἀπὸ τῶν μεταφρένων, δεινὸν τὸν φόνον κατ' αὐτοῦ ἀπειργάσαντο, ὡς οὐκ ἐνῆν αὐτῷ πρὸς πάντας μάχεσθαι, τραπέντας τοὺς ὑφ' ἑαυτὸν θεασάμενος συνείπετο τούτοις καὶ αὐτός. Καὶ πίπτουσι μὲν τῆνικαῦτα τῶν Ῥωμαίων πολ. λοί, καὶ αὐτὸς ὁ Καρᾶς νηπιόθεν τοῖς γνησίοις παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος προσληφθεὶς καὶ καταλεγείς, καὶ ὁ Σκαλιάριος Τούρκος τῶν ὀνομαστῶν πάλαι κατὰ τὴν

ἔω ἡγεμόνων γεγωνός, αὐτομολήσας τῷ βασιλεῖ καὶ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος τετυχηκώς. 13.5.3 Ἀλλὰ ταῦτα μὲν τὰ κατὰ τὸν Καμυτζήν· ὁ δὲ γε Ἀλυάτης μετὰ καὶ ἑτέρων λογάδων τὴν Γλαβινίτζαν φυλάττων πρὸς τὴν πεδιάδα κατήλθεν· εἴτε πρὸς πόλεμον εἴτε καὶ κατασκοπήσων τινὰ τόπου θέσιν, Θεὸς ἂν εἰδεῖν. Τυχαίως δ' οὖν συναντῶσι τούτῳ παραχρῆμα κατάφρακτοι Κελτοί, ἄνδρες γενναῖοι καὶ τηνικαῦτα διχῇ διαιρεθέντες οἱ μὲν (πεντήκοντα δὲ τὸν ἀριθμὸν ἦσαν) κατὰ πρόσωπον αὐτοῦ σφοδρᾷ τῇ ῥύμῃ ἵενται ὅλους χαλάσαντες χαλινούς, οἱ δὲ γε λοιποὶ ἐξ ὀπισθίων ἀγορητὶ τούτῳ παρείποντο· ἦν γὰρ ἐλώδης ὁ τόπος. Ὁ δὲ Ἀλυάτης, τῆς τῶν ὀπισθεν μὴ αἰσθόμενος ἐλεύσεως, ἀλλὰ κατὰ τῶν ἔμπροσθεν ὅλη γνώμῃ ἀγωνιζόμενος καὶ χειρὶ, λέληθεν ἑαυτὸν εἰς κίνδυνον συνελάσας. Ἐπεισπεσόντες γὰρ τούτῳ οἱ ἐξ ὀπισθίων ἐρχόμενοι καρτερῶς κατ' αὐτοῦ ἐμάχοντο. Συναντήσας δὲ τούτῳ κόμης τις Κοντοπαγάνος καλούμενος βάλλει τοῦτον διὰ τοῦ δόρατος· καὶ παραχρῆμα ἄπνους κατὰ γῆς ἔκειτο. Πίπτουσι δὲ καὶ τῶν σὺν αὐτῷ οὐκ ὀλίγοι. 13.5.4 Ταῦτα μεμαθηκώς ὁ αὐτοκράτωρ τὸν Καντακουζηνὸν μετεπέμψατο, ἄνδρα τοῦτον γινώσκων περὶ τὰς στρατιωτικὰς ἐγχειρήσεις ἱκανώτατον. Ἐφθασε γάρ, ὥς ἔφην, καταλαβεῖν τὸν αὐτοκράτορα εἰς τόπον μετακληθεὶς ἀπὸ Λαοδιχείας. Ἐπεὶ δ' ἀναβολὴν τὰ κατὰ τὸν Βαϊμουῦντον οὐκ εἶχεν, ἀξιόμαχον στρατὸν μετ' αὐτοῦ συνεκπέμπει καὶ τῆς παρεμβολῆς ἔξεισι προεκπέμπων οἶον καὶ πρὸς μάχας ὀτρύνων αὐτόν. Ἐφθακώς δὲ τὴν κλεισούραν τὴν ἐγχωρίως οὕτω καλουμένην Πέτραν καὶ αὐτοῦ που ἐγκατερῆσας, πολλοὺς τε λογισμοῖς καὶ στρατηγικοῖς ἐπιχειρήμασιν ἐφοδιάσας αὐτόν καὶ τὰ λώφονα ὑποθέμενος πρὸς Γλαβινίτζαν χρησταῖς ἐλπίσι θαρσύνας ἐκπέμπει, ἐκεῖνος δὲ πρὸς Διάβολιν ἐπανεστρεψεν. Ὁ δὲ Καντακουζηνὸς προσπελάσας ἐν τῷ ἀπέρχεσθαι πολυχνίῳ τινί, τῷ τοῦ Μύλου καλουμένῳ, παραχρῆμα παντοίας κατασκευάσας ἐλεπόλεις ἐπολιόρκει τὸ πολίχνιον. Καὶ οἱ Ῥωμαῖοι ἀναισχύντως τοῖς τείχεσι προσεπέλαζον καὶ οἱ μὲν πῦρ ἐνιέντες τὰς πύλας ἐνεπίμπρων, οἱ δὲ καὶ διὰ τοῦ τείχους εἰς τὰς ἐπάλξεις θάπτον ἀνήεσαν. 13.5.5 Αἰσθόμενοι δ' οἱ πέραθεν τοῦ ποταμοῦ, τοῦ οὕτως καλουμένου Βούση, αὐλιζόμενοι Κελτοὶ ὥς πρὸς τὸ τοῦ Μύλου καστέλλιον ἔθεον. Οὓς θεασάμενοι οἱ τοῦ Καντακουζηνοῦ σκοποὶ (βάρβαροι δὲ ἦσαν, ὥς ὁ λόγος φθάσας ἐδήλωσεν) ἐπανατρέχουσιν ἀσυντάκτως πρὸς αὐτόν καὶ οὐ μυστηριωδῶς περὶ τῶν φανέντων κατήγγελλον, ἀλλὰ πόρρω που φωνοῦντες τὴν τούτων ἔφοδον ἔλεγον. Ἀκούσαντες δὲ οἱ στρατιῶται τὴν τῶν Κελτῶν ἔφοδον, κἂν τῶν τειχῶν ὑπερέβησαν, κἂν τὰς πύλας ἐνέπρησαν, κἂν ἐν χερσὶ τοῦτο κατέχοντες ἦσαν ἤδη, ἀλλ' ἐκδειματωθέντες ἕκαστος πρὸς τὸν

ἴδιον ἀπέτρεχεν ἵππον· ἔμφοβοι δὲ ὄντες καὶ συγχυθέντες τὸν νοῦν θάτερος θατέρου ἵππου ἐπέβαινε. 13.5.6 Πολλὰ γοῦν ὁ Καντακουζηνὸς ἀγωνισάμενος καὶ πολλὰς ἵππασίας κατὰ τῶν ἐκδευματοθέντων ποιήσας· «Ἄνδρες ἔστε, φωνῶν κατὰ τὸν ποιητὴν, μνήσθητε θούριδος ἀλκῆς», ὡς οὐκ ἔπειθεν, εὐφυῶς τούτους τῆς πτοίας ἀνήνεγκε φάμενος ὡς· «Οὐ χρὴ τὰς ἐλεπόλεις καταλιπεῖν τοῖς ἐχθροῖς καθ' ἡμῶν ὄργανα, ἀλλὰ πῦρ εἰς αὐτὰς ἐμβαλεῖν καὶ οὕτως εὐσυντάκτως ὑποχωρεῖν». Παραχρῆμα γοῦν μάλα προθύμως ἐπλήρουν οἱ στρατιῶται τὸ προσταττόμενον, καὶ οὐ τὰς ἐλεπόλεις μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰ κατὰ τὸν ποταμὸν Βούσπην ἰστάμενα πλοῖα ἐνέπρησαν, ὡς μὴ ῥαδίως οἱ Κελτοὶ διαπερᾶν ἔνθεν ἔχοιεν. Αὐτὸς δὲ ἀναποδίσας μικρὸν καὶ πεδιάδι τινὶ ἐντυχὼν, δεξιόθεν μὲν τὸν καλούμενον Χαρζάνην ποταμὸν ἐχούσῃ, ἐξ εὐωνύμου δὲ ἐλώδη τινὰ τόπον καὶ βαλτώδη, καὶ συγχρησάμενος τούτοις ὡς ὅχῳ ρώμασιν αὐτοῦ που τὸν χάρακα ἐπήξατο. Οἱ δὲ ῥηθέντες Κελτοὶ παρὰ τῷ χεῖλει τοῦ ποταμοῦ γενόμενοι, τῶν πλοίων ἤδη προεμπρησθέντων, ἀστοχήσαντες τῶν ἐλπίδων κεχρηγμένοι νότες ὑπέστρεφον. 13.5.7 Ὁ δὲ τοῦ Βαϊμόντου ἀδελφὸς Γίδος, τὰ ξυμβάντα πυθόμενος παρ' αὐτῶν, ἄλλην ἐτράπετο καὶ στρατιώτας γενναίους τῶν ὑπ' αὐτὸν διελόμενος πρὸς Ἱερικῶ καὶ τὰ Κάνινα ἐξέπεμψε. Καταλαβόντες οὖν τὰ ὑπὸ τοῦ Κεκαυμένου Μιχαὴλ τηρούμενα τέμπη (ἐκεῖνον γὰρ φύλακα τούτων ἐπέστησεν ὁ αὐτοκράτωρ) καὶ συμμάχῳ τῷ τόπῳ χρησάμενοι καὶ θαρρήσαντες τρέπουσι ξυμβαλόντες κατὰ κράτος. Ἄνῃρ γὰρ Κελτός, ἐπὶ <ἐν> στενωπῷ τοῖς ἐχθροῖς ἐντύχοι, ἀκάθεκτος γίνεται, ὥσπερ ἐν πεδιάσι λίαν εὐάλωτος.

13.6.1 Θαρρήσαντες οὖν ὡς πρὸς τὸν Καντακουζηνὸν αὐθις ἐπανατρέχουσιν. Ἐπεὶ δὲ τὸν τόπον, οὐπὲρ ἔφθασεν ὁ Καντακουζηνός, ὡς εἶπομεν, τὸν χάρακα πῆξασθαι, μὴ προσβοηθοῦντα τούτοις ἐγνώκεσαν, δειλιάσαντες ἀνεβάλοντο τὴν μάχην. Ὁ δέ, αὐτῶν αἰσθόμενος τῆς ἐφόδου, δι' ὃ λῆς νυκτὸς ξυμπάσῃ στρατιᾷ τὴν τοῦ ποταμοῦ περσῖαν κατέλαβεν. Ἡλίου δὲ τοῦ ὀρίζοντος μήπω ὑπερκύψαντος, αὐτὸς τε θωρακισάμενος καὶ ἅπαν ὀπλίσας τὸ στράτευμα, τὴν μέσσην τῆς παρατάξεως εἶχε χώραν προμετώπιος, οἱ δὲ Τοῦρκοι ἐξ εὐωνύμου· ὁ δὲ γε Ἀλανὸς Ῥωσμίκης τὸ δεξιὸν διεῖπε κέρας μετὰ τῶν ὑπ' αὐτὸν ὁμοχθόνων. Τοὺς δὲ Σκύθας προεξέπεμψε κατὰ τῶν Κελτῶν, ἐντειλάμενος δι' ἀκροβολισμοῦ ἐπισπᾶσθαι τούτους καὶ βάλλειν μὲν συχρῶς, ὑπεκφεύγειν δὲ αὐθις καὶ παλιμπορεύτους γίνεσθαι. Καὶ οἱ μὲν προθύμως ἀπήεσαν, ἦνυσαν δὲ οὐδαμῶς, ἐπεὶ περ οἱ Κελτοὶ συνησπικότες οὐδ'

ὅλως τὴν παράταξιν ἔλυνον, ἀλλὰ βραδεῖ ποδὶ συντεταγμένως λίαν ἦσαν. Ὡς δὲ κατὰ τὰ προσήκοντα μέτρα τῆς μάχης ἄμφω τὰ στρατεύματα ἐληλύθεσαν, οἱ μὲν Σκύθαι οὐκέτι βάλλειν οἴστοις ἠδύναντο σφοδρᾷ τῇ ρύμῃ τῶν Κελτῶν κατ' αὐτῶν ἐξίππα σαμένων, ἀλλ' ἐδίδουν εὐθὺς τοῖς Κελτοῖς τὰ μετάφρενα. Τούτοις ἐπαμύνειν οἱ Τοῦρκοι προθυμηθέντες προσέβαλον· καὶ οὐδὲ τούτων λόγον ὅλως ποιησάμενοι οἱ Κελτοὶ ἐκθυ μότερον ἐμάχοντο. 13.6.2 Ὁ δὲ Καντακουζηνὸς ἠττωμένους ἀπάρτι τούτους ὀρῶν, τὸν ἐξουσιοκράτορα Ῥωσμίκην τὸ δεξιὸν ἐπέχοντα κέρας μετὰ τῶν ὑπ' αὐτόν (Ἀλανοὶ δὲ ἦσαν ἄνδρες μαχιμώτατοι) τὴν μετὰ τῶν Κελτῶν μάχην ἐπέτρεπεν. Ἀλλὰ καὶ οὗτος προσβαλὼν ὀπισθόπους ἐφαί νετο, καίπερ ὡς λέων δεινῶς κατ' αὐτῶν βρυχώμενος. Ὡς δὲ καὶ τοῦτον ἠττῶμενον ὁ Καντακουζηνὸς ἐθεάσατο, ἐπὶ ρώσας ἑαυτὸν ὥσπερ ἐξ ὀρμητηρίου τινός, κατὰ μέτωπον τῆς τῶν Κελτῶν παρατάξεως ἵεται, καὶ εἰς μέρη πολλὰ διαλύσας τὸ στράτευμα, τρέπει τοὺς Κελτοὺς κατὰ κράτος διώξας ἄχρι πολυχνίου τοῦ καλουμένου Μύλου, πολλοὺς μὲν τῆς δευτέρας τύχης καὶ τῶν μειζόνων ἀνελών, τινὰς δὲ καὶ τῶν ἐπιφανῶν κομήτων ζωγρήσας, τὸν τε Οὐῖβον ἀδελφὸν Ῥιτζάρδον καλούμενον καὶ τὸν Κοντοπαγάνον, νικητὴς ὑπέστρεψεν. Ἀκριβεστέραν τοίνυν τὴν νίκην τῷ βασιλεῖ παραστήσαι βουλόμενος, πολλῶν Κελτῶν κεφαλὰς τοῖς δόρασι περιτείρας καὶ τοὺς μείζονας τῶν κατασχεθέντων, Οὐῖβον καὶ τὸν Κοντοπαγάνον καλούμενον, παρα χρῆμα ἐξέπεμψεν. 13.6.3 Ἐνταῦθα δὲ γενομένη καὶ πρὸς λύχνων ἀφὰς τὸν κάλαμον ἐπισύρουσα, μικρὸν πρὸς τὴν γραφὴν ἐπινυστάζουσα ἐπαισθάνομαι τοῦ λόγου ἀπορ ρέοντος. Ὅπου γὰρ βαρβαρικῶν ὀνομάτων ἐξ ἀνάγκης ἀπαιτεῖται χρῆσις καὶ ἀλλεπαλλήλων ὑποθέσεων διήγησις, τὸ σῶμα τῆς ἱστορίας καὶ τὸ συνεχές τῆς γραφῆς κατ' ἄρθρα ἔοικε διακόπτεσθαι· καὶ οὐ νέμεσις τοῖς γε εὖνως ἐντυγχάνουσι τῇ γραφῇ. 13.6.4 Ὡς δὲ ὁ μαχιμώτατος Βαῖ μούντος ἐν στενῷ κοιμῇ τὰ κατ' αὐτὸν ἑώρα, ἔκ τε θαλάσσης ἔκ τ' ἠπείρου βαλλόμενος, ὡς καὶ τῶν χρειωδῶν αὐτῷ ἐπιλειπόντων ἤδη πάντοθεν ἐξαπορούμενος, ἱκανὸν ἀποδιελὼν στράτευμα πρὸς τὰς κατὰ τὸν Αὐλῶνα καὶ τὴν Ἰεριχὼ καὶ τὰ Κάνινα διακειμένας πόλεις πέπομφεν ἀπὰ σας λήσασθαι. Ἀλλ' οὐδ' ὁ Καντακουζηνὸς ἡμέλει, οὔτε νήδυμος ὕπνος ἔσχε τὸν ἄνδρα κατὰ τὸν ποιητὴν, ἀλλὰ γοργῶς τὸν Βεροίτην μετὰ ἀξιωμαχοῦ στρατιᾶς ἀντίπαλον τοῖς Κελτοῖς ἐξέπεμψεν. Ἦττᾱ μὲν οὖν αὐτοὺς καταλαβὼν παραντίκα καὶ οἷόν τι πόρισμα τὰς τοῦ Βαῖμούντου ναῦς ἐν τῷ ἐπανέρχεσθαι πυρπολήσας διεληλύθει. 13.6.5 Ὡς ἦσθητο δὲ ὁ τυραννικώτατος Βαῖμούντος τῆς τῶν πεμφθέντων ἥττης, ὥσπερ

μηδένα τοῦ στρατεύματος ἀπολωλεκῶς κατέπιπτεν οὐδαμῶς· μᾶλλον μὲν οὖν καὶ θαρραλεώτερος ἐφαίνετο, καὶ ἀποδιελόμενος αὐθις πεζοὺς καὶ ἵππεις πρὸς μάχας ἐκθυμοτάτους, εἰς χιλιάδας ἕξ ποσομένους, κατὰ τοῦ Καντακουζηνοῦ ἐξαπέστειλεν, οἰόμενος αὐτοβοεῖ αἰρήσειν σὺν τῷ ῥωμαϊκῷ στρατεύματι καὶ αὐτὸν τὸν Καντακουζηνόν. Ἄλλ' ἐκεῖνος σκοποὺς αἰετὸς τοὺς ἐφεδρεύοντας τὰ κελτικά πλήθη ἔχων, μεμαθηκῶς τὴν αὐτῶν ἐπέλευσιν, νυκτὸς τὴν στρατιωτικὴν ὥπλιζετο πανοπλίαν καὶ ὥπλιζε τοὺς στρατιώτας σφαδάζων ἐπεισπεσεῖν αὐτοὺς κατὰ τὸ περίορθρον. Ὡς δ' οἱ Κελτοὶ κεκοπιακότες παρὰ τῷ χεῖλει Βούση τοῦ ποταμοῦ ῥαστώνης μικρᾶς ἔνεκα κατεκλίθησαν, αὐτοῦ που καταλαμβάνει τούτους μειδιώσης ἀπάρτι τῆς ἡμέρας καί, παραχρῆμα ἐπιθέμενος πολλοὺς μὲν ζωγρίαν ἄγει, πλείονας δὲ κτείνει. Οἱ δέ γε λοιποὶ ταῖς δίναις τοῦ ποταμοῦ παρασυρέντες, ἀπεπνίγησαν καὶ φεύγοντες λύκον περιέτυχον λέοντι. 13.6.6 Τοὺς μὲν οὖν κόμητας ἅπαντας πρὸς τὸν αὐτοκράτορα ἐξέπεμψε κᾶθ' οὕτως ἀνέρχεται πρὸς τὸν Τίμορον· τόπος δὲ οὗτος ἐλώδης καὶ δύσβατος. Κεῖθι γοῦν ἐβδόμην ἡμέραν ἐγκαρ τερήσας, μετρητοὺς σκοποὺς ἐν διαφόροις ἐξέπεμπε τόποις περιαθρεῖν τὰ περὶ τὸν Βαῖμοῦντον καὶ γλῶτταν αὐτῷ ἐκεῖθεν κομίσει, ὥς τὰ κατὰ τὸν Βαῖμοῦντον πυθό μενον ἀκριβέστερον ἐγνωκέναι. Ἐντυγχάνουσι δὲ τυχαίως οἱ πεμφθέντες Κελτοῖς ἑκατὸν σχεδίας εὐτρεπίζουσι, δι' ὧν τὸν ποταμὸν διανηξάμενοι τὸ πρὸς τὴν περαίαν διακεῖ μενον πολίχνιον αἰρήσειν ἠβούλοντο. Τούτοις ἀθρόον ἐπεισπεσόντες ζωγροῦσι μικροῦ ἅπαντας, καὶ αὐτὸν τὸν τοῦ Βαῖμοῦντου ἐξάδελφον εἰς δέκατον πόδα ἀνέλκοντα τὸ μέγεθος, εὐρὺν δὲ καθάπερ τινὰ ἄλλον Ἡρακλῆν. Καὶ ἦν ἰδεῖν καινόν τι, τὸν μέγαν ἐκεῖνον γίγαντα καὶ τῷ ὄντι πελώριον ὑπὸ πυγμαίου κατασχεθέντα Σκυθιδίου. Παρε κελεύσατο δὲ ὁ Καντακουζηνός, τοὺς κατασχεθέντας ἀποστέλλων, τὸν πυγμαῖον Σκύθην δέσμιον τὸν πελώριον ἐκεῖνον εἰσάξει τῷ αὐτοκράτορι ἀστείζόμενος τάχα πρὸς τὸν αὐτοκράτορα. Ὡς δὲ φθάσαντας τούτους ὁ βασιλεὺς μεμαθήκει, ἐπὶ τοῦ βασιλικοῦ προκαθίσας θρόνου ἐκέλευσεν εἰσάγεσθαι τοὺς δεσμώτας· εἴσεις δὲ καὶ ὁ Σκύθης μὴδ' ἄχρι γλουτοῦ φθάνων τοῦ γιγανταίου ἐκεῖνου Κελτοῦ δέσμιον τοῦτον ἐπαγόμενος. Εὐθὺς οὖν γέλως πάντων ὄρτο πολὺς. Καὶ τοὺς μὲν λοιποὺς κόμητας φρουρὰ διεδέξατο

13.7.1 Οὐπὼ μικρὸν ἐπιμεδιάσαντος τοῦ αὐτοκράτορος ἐπὶ τῷ τοῦ Καντακουζηνοῦ κατορθώματι, ἑτέρα τις ἀπόφημος κατέλαβεν ἀγγελία, φόνον ἀμύθητον τῶν μετὰ τοῦ Καμύτζη καὶ τοῦ Καβασίλα ῥωμαϊκῶν ταγμάτων

μηνύουσα. Κατέπιπτε μὲν οὖν οὐδαμῶς ὁ αὐτοκράτωρ, καίτοι σφόδρα δηχθεὶς τὴν καρδίαν καὶ ἀνιώμενος ἐπίστε νάζων τε τοῖς πεσοῦσιν, ἔστιν οὗ καὶ δακρύων τὰ καθ' ἕκαστον. Ἀλλὰ Κωνσταντῖνον τὸν Γαβρᾶν, ἄνδρα ἀρηΐ φιλον καὶ πῦρ κατὰ τῶν ἐναντίων πνέοντα, μεταπεμψά μενος εἰς τὴν οὕτω καλουμένην Πέτρουλαν ἀπέστειλε κατασκευσόμενον, ὅθεν οἱ Κελτοὶ εἰς τὰ τέμνη ἐμπεσόντες τὸν τοσοῦτον φόνον εἰργάσαντο, καὶ ἀποταφρεῦσαι τοῦ λοιποῦ τούτοις τὴν δίοδον. Δυσχεραίνοντος δὲ τοῦ Γαβρᾶ καὶ πρὸς τὴν ἐπιχείρησιν οἶον ἀποκναίοντος (οἰηματίας γὰρ ὁ ἀνὴρ καὶ μεγάλους ἐγχειρεῖν ἐφίεμενος πράγμασι) Μαριανὸν τὸν Μαυροκτακάλων παραχρήμα, τὸν ἐπ' ἀδελφῇ γαμβρὸν τοῦμοῦ καίσαρος, ἄνδρα ἀρειμάνιον καὶ διὰ πολλῶν ἀνδραγαθημάτων τοῦτο παραστησάμενον φιλού μενόν τε λίαν παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος μετὰ χιλίων γενναῖο τάτων ἀνδρῶν ἐκπέμπει. Οἷς καὶ πολλοὺς τῶν τοῖς πορφυρογεννήτοις καὶ τῷ μῶ καίσαρι ἐξυπηρετουμένων σφαδάζοντας πρὸς μάχην συγκαταλέξας ἐξέπεμψεν. Ἐδε δίδει μέντοι πρὸς τοῦτο καὶ οὗτος, ἀλλ' ὅμως σκοπήσων εἰς τὴν ἰδίαν ἀπήει σκηνήν. 13.7.2

Περὶ μέσας δὲ φυλακὰς τῆς νυκτὸς γράμματα τοῦ Λαντούλφου κατέλαβε ξυνόντος τῷ τότε μετὰ Ἰσαακίου τοῦ Κοντοστεφάνου θαλασσοκράτορος τυγχάνοντος, κατατρέχοντα αὐτῶν τε τῶν Κοντοστεφάνων τοῦ τε Ἰσαακίου καὶ τοῦ ἀνταδέλφου αὐτοῦ Στεφάνου καὶ τοῦ Εὐφορβηνοῦ ὡς καταρραθυμούντων τοῦ πορθμοῦ Λογ γιβαρδίας καὶ ἐξερχομένων ἐνίστε περὶ τὴν ἡπειρον χάριν ῥαστώνης, προσκειμένου τοῖς γράμμασιν ὅτι· «Κἂν σύ, βασιλεῦ, τὰς προνομὰς καὶ ἐκδρομὰς τῶν Κελτῶν ὅλη χειρὶ καὶ γνώμῃ κωλύων ἦσθα, ἀλλὰ τούτων ἀναπεπτωκότων καὶ ἐπινυσταζόντων ἔτι περὶ τὴν φυλακὴν τοῦ πορθμοῦ Λογ γιβαρδίας, σχολὴν ἐξ ἀνάγκης οἱ πρὸς τὸν Βαῖμουῦντον διαπλωζόμενοι καὶ τὰ πρὸς χρεῖαν κομίζοντες ἔχουσιν. Οἱ γὰρ ἀπὸ Λογγιβαρδίας πρὸ μικροῦ πρὸς τὸν Βαῖμουῦντον τὸν ἀπόπλουν ποιησάμενοι, τὸν ἐπιπνέοντα τούτοις εὐθε τον ἐπιτηρήσαντες ἄνεμον (καὶ γὰρ νότοι μὲν εὐρεῖς εὐθετοὶ τοῖς ἀπὸ Λογγιβαρδίας πρὸς τὸ Ἰλλυρικὸν δια πλέουσίν εἰσιν, οἱ δὲ γε βορεῖς ἀνάπαλιν), περώσαντες τὰς ναῦς τοῖς λαίφεσι τὸν πρὸς τὸ Ἰλλυρικὸν ἀπόπλουν τότε ἐθάρρησαν. Σφοδρῶς δὲ ὁ νότος ἐπιπνέων προσορμί σαι μὲν εἰς τὸ Δυρράχιον οὐδαμῶς παρεχώρει, παρα πλεῦσαι δὲ τὴν ἡὸνα Δυρραχίου καὶ τὸν Αὐλῶνα καταλαβεῖν ἠνάγκασε. Κεῖθι δὲ τὰς μυριοφόρους ὀλκάδας προσορμί σαντες δυνάμεις τε πολλὰς ἐξ ἱππέων καὶ πεζῶν συνεπα γόμενοι καὶ τὰ ζωαρκῇ ἅπαντα τῷ Βαῖμούντῳ προσαγῇ χάσι. Κάντεῦθεν πανηγύρεις πολλὰς συνεστήσαντο,

ὥς ἀφθονώτερον ἐκεῖθεν οἱ Κελτοὶ τὰ πρὸς διοίκησιν ἔμπο ρεύονται». 13.7.3 Ὁ δὲ βασιλεὺς θυμοῦ πλησθεὶς τὸν Ἰσαάκιον πολλὰ κατεμέμψατο καὶ ἀπειλησάμενος, εἰ μὴ διορθώσοιτο, ἀνυστάκτως ἐγρηγορέναι ἀνέπεισεν. Ἐπεὶ δὲ μὴ τὰ κατὰ γνώμην τῷ Κοντοστεφάνῳ ἐπεραίνετο (καὶ γὰρ ἅπαξ καὶ δις ἐπιχειρήσας τοὺς ἐκεῖθεν πρὸς τὸ Ἰλλυρικὸν διαπερῶντας ἀπειρῆσαι ἡμάρτανε τοῦ σκοποῦ· μέσον γὰρ τοῦ πορθμοῦ καταλαμβάνων, ἐπεὶ τοὺς Κελτοὺς ἐξ οὐρίας πλέοντας ἑώρα τὰ θ' ἰστία ἀναπετάσαντας καὶ σφοδρὸν τὸν ἀπόπλουν ποιουμένους, οὐχ οἷός τε ἦν πρὸς τοὺς Κελτοὺς ἅμα καὶ τοὺς ἀνέμους ἀπομάχεσθαι κατὰ πρόωρον τοῦ πνεύματος ἵσταμένου. Οὐδὲ γὰρ τὸν Ἡρακλέα πρὸς δύο φασί· τῇ βίᾳ τοῖνον τοῦ πνεύματος παλίνορσος ἐγὶ νετο), ἐπὶ τούτοις ὁ αὐτοκράτωρ διεπρίετο. 13.7.4 Διαγνοὺς δὲ ὅτι οὐχ ὅπῃ προσήκει τὸν ῥωμαϊκὸν στόλον ὁ Κοντο στέφανος προσώρμισε, καὶ διὰ τοῦτο αὐτὸν οἱ νότοι ἀπείργουσιν εὐθετον τοῖς Κελτοῖς μᾶλλον τὸν πλοῦν παρε χόμενοι, διαγράψας τὴν τῆς Λογγιβαρδίας ἡύονα καὶ τοῦ Ἰλλυρικοῦ καὶ τοὺς παρ' ἑκάτερα διακειμένους λιμένας, ἀπέστειλε τῷ Κοντοστεφάνῳ ὑποδείξας ἐν γράμμασι καὶ ὅπῃ δεῖ προσορμίσαι τὰς ναῦς καὶ ὅθεν οὐρίου τύχει τοῦ πνεύματος κατὰ τῶν διαπλωζομένων Κελτῶν ἐξορμῶν. Ἀνέρωσέ τε αὐθις τὸν Κοντοστέφανον καὶ ἔργου ἄψασθαι ἀνέπεισεν. Ἀνακτησάμενος οὖν ἑαυτὸν ὁ Ἰσαάκιος καὶ καταλαβὼν οὐπὲρ ὁ αὐτοκράτωρ αὐτῷ παρεκελεύσατο τὰς ναῦς προσώκειε. Καὶ καιρὸν ἐπιτηρήσας, ὁπνίκα οἱ ἀπὸ Λογγιβαρδίας μετὰ πολλῆς παρασκευῆς πρὸς τὸ Ἰλλυρικὸν τὸν ἀπόπλουν ἐποιοῦντο, ἀνέμου δεξιῷ τηνικαῦτα ἐπὶ πνέοντος, δέχεται τούτους τοῦ πορθμοῦ μέσον, καὶ τινα μὲν τῶν ληστρικῶν πλοίων πυρίκαυστα πεποίηκε, πλείω δὲ καὶ αὐτανδρα τῷ βυθῷ παρέπεμψεν. 13.7.5 Οὕτω ταῦτα μεμαθη κὼς ὁ βασιλεὺς, ἀλλὰ πρὸς τὰ παρὰ τοῦ Λαντούλφου γρα φέντα καὶ αὐτοῦ δουκὸς Δυρραχίου ἐγκείμενον ἔχων τὸν νοῦν, ἑτέρου λογισμοῦ γεγωνῶς, παραχρῆμα τὸν ἥδη ῥηθέντα Μαρριανὸν τὸν Μαυροκατακαλὼν μεταπεμψάμενος ἐκεῖθεν δοῦκα τοῦ στόλου προχειρίζεται, τὰ δὲ τῆς Πετρούλας ἑτέρῳ ἀνατίθησιν. Οὗτος οὖν ἀπελθὼν καὶ κατὰ τινα συντυχίαν εὐθὺς ἐντυχὼν ταῖς ἀπὸ Λογγι βαρδίας πρὸς τὸν Βαῖμοῦντον διαπλωζομέναις ληστρικαῖς καὶ φορτηγοῖς ναυσὶ κατέσχευ ἀπάσας πλήρεις παντοίων ἐδωδίων. Καὶ τοῦ λοιποῦ ἄγρυπνος φύλαξ τοῦ ἀναμεταξὺ Λογγιβαρδίας καὶ Ἰλλυρικοῦ πορθμοῦ τυγχάνων οὐ συνεχῶρει τὸ παράπαν τοῖς Κελτοῖς τὸν πρὸς τὸ Δυρράχιον ἀπόπλουν.

13.8.1 Ὁ δέ γε αὐτοκράτωρ, περὶ τοὺς πρόποδας τῶν κλεισουργῶν καὶ κατὰ τὴν Διάβολιν αὐλιζόμενος, ἀπῆγγχε μὲν τοὺς προσχωρήσαι τῷ Βαϊμούντῳ ὠδίνοντας, ὥσει νιφετοὺς δὲ πρὸς τοὺς τὰς κλεισούρας τηροῦντας ἐξέπεμ πεν, ἐκάστῳ ὑποτιθέμενος ὁπόσους εἰς τὴν πεδιάδα Δυρραχίου ἐξαποστέλλειν κατὰ τοῦ Βαϊμούντου καὶ ὁποῖον τὸ τοῦ πολέμου σχῆμα διατυποῦν τοὺς κατερχομένους χρὴ ἐν τῷ μάχεσθαι, τὰ πλεϊστά τε προτρέχειν τοῖς ἵπποις καὶ αὖθις ἀνθυπονοστεῖν καὶ οὕτω πάλιν καὶ πάλιν ποιοῦντας διὰ τῆς τοξείας μάχεσθαι, τοὺς δὲ τὰ δόρατα φέροντας ὅπισθεν αὐτῶν βραδεῖ ποδὶ στείχειν, ἵν' εἴ που γένηται τοῖς τοξόταις πλεόν τοῦ δέοντος πρὸς τὰ ὀπισθεν παρασυρῆναι, δέχωνται τούτους, ἅμα δὲ καὶ τὸν εἰς χεῖρας τοῦ των ἴσως ἐλθόντα Κελτὸν πλήττειεν. Ἐπεχορήγει δὲ δαψιλῇ τούτοις τὰ βέλη παρακελευόμενος μὴ φείδεσθαι τούτων ὅλως, ἀλλὰ κατὰ τῶν ἵππων μᾶλλον ἢ τῶν Κελτῶν ἐπιτοξάζεσθαι, τοῦτο μὲν εἰδὼς ὅτι ὅσον ἐπὶ τοῖς θώραξι καὶ τοῖς σιδηροῖς χιτῶσι δύστροτοι ἦσαν ἢ καὶ παντάπασιν ἄτρωτοι. Βάλλειν οὖν εἰς μάτην καὶ πάντη ἀνόητον ᾤετο. 13.8.2 Ὅπλον γὰρ κελτικὸν χιτῶν ἐστὶ σιδηροῦς κρίκος ἐπὶ κρίκῳ περιπεπλεγμένος καὶ τὸ σιδήριον ἀγαθοῦ σιδήρου, ὥστε καὶ βέλος ἀπώσασθαι ἱκανὸν καὶ τὸν χρωτὰ φυλάξει τοῦ στρατιώτου. Προσθήκη δὲ τῆς φυλακῆς καὶ ἀσπίς οὐ περιφερής, ἀλλὰ θυρεὸς ἀπὸ πλατυτάτου ἀρξάμενος καὶ εἰς ὀξὺ καταλήγων, καὶ τάνδον ἡρέμα ὑποκοιλαινόμενος, λείος δὲ καὶ στίλβων κατὰ τὴν ἐξωθεν ἐπιφάνειαν καὶ ἐπ' ὀμφαλῷ χαλκοχύτῳ μαρμαίρων. Βέλος τοίνυν, κᾶν σκυθικὸν εἴη, κᾶν περσικόν, κᾶν ἀπὸ βραχιόνων ἀπορριφεῖ γιγαντικῶν, ἐκεῖθεν ἀποκρουσθὲν παλινδρομήσειε πρὸς τὸν πέμπαντα. 13.8.3 Διὰ ταῦτα τοίνυν ἔμπειρος ὢν οἶμαι ὁ βασιλεὺς τῶν κελτικῶν ὅπλων καὶ τῶν ἡμετέρων τοξευμάτων, ἀφεμένους τῶν ἀνδρῶν τοῖς ἵπποις μᾶλλον ἐπιθέσθαι παρεκελεύετο καὶ καταπτεροῦν αὐτοὺς τοῖς τοξεύμασι παρῆνει, ἅμα δὲ καὶ ἵνα τῶν ἵππων ἀποβεβηκότες εὐχείρωτοι γένοιτο. Κελτὸς γὰρ ἀνὴρ ἔποχος μὲν ἀκατάσχετος καὶ κᾶν τεῖχος διατετρήνιε Βαβυλώνιον, ἀποβεβηκὼς δὲ τοῦ ἵπου ἄθυρμα τοῖς ἐθέλουσι γίνεται. 13.8.4 Γινώσκων γὰρ τὸ διάστροφον τῶν συνεφεπομένων αὐτῷ οὐκ ἤθελε τὰς κλεισούρας ὑπερβῆναι, καίτοι πολλὰ σφαδάζων δημοσίαν τὴν τοῦ Βαϊμούντου μάχην αὐτὸς ἀναδέξασθαι, καθά γε καὶ πάλαι πολλάκις ἡμῖν δεδιήγητο. Ἦν γὰρ πρὸς τὰς μάχας παντὸς ξίφους τομώτερος, ἄτρεστος τὴν γνώμην καὶ παντάπασιν ἀκατάπληκτος· ἀλλὰ τὰ συμπεσόντα οἱ ἀπεῖργε τοῦ ἐγχειρήματος δεινῶς αὐτοῦ τὴν ψυχὴν ἐκπνέοντα. 13.8.5 Στενοχωρούμενος οὖν

ὁ Βαῖμοῦντος ἀπό τε ἡπείρου καὶ θαλάσσης (καὶ γὰρ ὁ μὲν αὐτοκράτωρ οἷον θεατὴς τῶν κατὰ τὴν πεδιάδα τοῦ Ἰλλυρικοῦ πραττομένων καθήστο, καὶ ὅλη ψυχὴ καὶ γνώμη καὶ συμπαρῆν τοῖς μαχομένοις καὶ τῶν αὐτῶν ἐκείνοις ἰδρώτων καὶ πόνων μετεῖχεν, εἰ μὴ που καὶ πλείω τις φαίη, ἐρεθίζων πρὸς μάχας καὶ πολέμους τοὺς κατὰ τὰς ἀκρολοφίας τῶν κλεισουργῶν κατατεθέντας ἡγεμόνας καὶ ὑποτιθέμενος, ὅπως χρή προσβάλλειν τοῖς Κελτοῖς· ὁ δέ γε Μαρριανός, τοῦ ἀναμεταξὺ Λογγιβαρδίας καὶ Ἰλλυρικοῦ πορθμοῦ τὰς κελεύθους ἐπιτηρῶν, ἀπεῖργε παντάπασιν τοὺς ἐκείθεν πρὸς τὸ Ἰλλυρικὸν διαπερῶντας, οὐ τριάρμενον οὐδὲ μυριοφόρον ὁλόκαδα οὐδὲ μυοπάρωνα δίκωπον τὸ παράπαν ξυγχωρῶν πρὸς τὸν Βαῖμοῦντον διαπερᾶν) καὶ αὐτῶν γοῦν τῶν διὰ θαλάττης κομιζομένων τροφίμων ἐκλιπόντων αὐτῷ καὶ τῶν διὰ ξηρᾶς ἐπιτιθεμένων, σὺν ἐμπειρίᾳ πολλῇ τὸν πόλεμον ἑώρα προβαίνοντα (ὀπηνίκα γὰρ τοῦ χάρακος χορ ταγωγίας χάριν ἐξήει τις ἢ καὶ τινων συγκομιδῶν ἄλλων ἢ καὶ τοὺς ἵππους εἰς ποτὸν ἐξήλαυνον, ἐπετίθεντο τούτοις οἱ Ῥωμαῖοι καὶ τοὺς πλείονας ἀνήρουν, ὥς κατὰ μικρὸν τὸ αὐτοῦ δαπανᾶσθαι στράτευμα) ἀποστείλας πρὸς τὸν δοῦκα Δυρραχίου Ἀλέξιον τὰ περὶ εἰρήνης ἐπερωτᾷ. 13.8.6 Ἐπεὶ δὲ καὶ εἷς τις εὐγενὴς τῶν τοῦ Βαῖμούντου κομήτων, Γελιέλμος ὁ Κλαρέλης, ἑώρα τὸ ἅπαν στράτευμα τῶν Κελ τῶν ὑπὸ τε λιμοῦ καὶ νόσου (δεινὴ γὰρ τις τούτοις ἐπέσκη ψεν ἄνωθεν) διαφθειρόμενον, τὴν ἑαυτοῦ σωτηρίαν πραγματευόμενος μεθ' ἵππων πεντήκοντα αὐτομολεῖ πρὸς τὸν αὐτὸ κράτορα. Ὁ δὲ βασιλεὺς τὸν τοιοῦτον ἀποδεξάμενος πυθόμενός τε τὰ κατὰ τὸν Βαῖμοῦντον, καὶ τὴν τε ὑπὸ λιμοῦ τοῦ στρατεύματος πτῶσιν βεβαιωθείς καὶ ὥς ἐν στενῷ κομιδῇ τὰ κατ' αὐτοὺς ἐληλάκει, αὐτὸν μὲν τῷ τοῦ νωβελισίμου τὴν καὶ τα τιμᾶ ἀξιώματι πολλαῖς δωρεαῖς καὶ χάρισιν ἀμεινᾷ μενος. Μεμαθηκὼς δὲ διὰ τῶν τοῦ Ἀλεξίου γραμμάτων ὅτι ὁ Βαῖμοῦντος τὰ περὶ εἰρήνης πρὸς αὐτὸν διαπρεσβεύεται, κατανοῶν δὲ καὶ τοὺς ἄμφ' αὐτὸν αἰεὶ τι κακὸν κατ' αὐτοῦ διανοομένους καὶ ὅσαι ὥραι ἐπανισταμένους ὀρῶν καὶ βαλὼν λόμενος μᾶλλον ὑπὸ τῶν ἐγκολπίων ἢ τῶν ὀθνείων ἐχθρῶν, ἐπεὶ ἐδόκει αὐτῷ μὴ ἐπὶ πλέον πρὸς ἑκατέρους ἀμφοτέραις χερσὶ μάχεσθαι, τὴν ἀνάγκην φιλοτιμίαν ποιησάμενος, ὥς πού τις ἔφη, βέλτιον ἔγνωκεν εἶναι τὴν μετὰ τῶν Κελτῶν εἰρήνην ἀσπάσασθαι καὶ μὴ τὰς τοῦ Βαῖμούντου ἀπώσασθαι αἰτήσεις, ἐπτοεῖτο δὲ ἐπὶ τὰ προσωτέρω χωρῆσαι δι' ἣν ἄνωθεν ὁ λόγος ἐνέφηνεν αἰτίαν.

13.8.7 Διὰ ταῦτα αὐτὸς μὲν αὐτοῦ που προσέμενεν ἀντικαθιστάμενος πρὸς ἄμφω τὰ μέρη, τῷ δὲ δουκὶ Δυρραχίου τοιαῦτα πρὸς τὸν Βαῖ μοῦντον εἶπεῖν διὰ γραμμάτων ἐπέσκηψεν· «Οἶσθα πάντως ὅσakis ἡπάτημαι πιστεύων τοῖς σοῖς ὅρκοις καὶ ῥήμασιν. Καὶ εἰ μὴ ὁ τοῦ εὐαγγελίου θεῖος νόμος Χριστιανοῖς ἅπαντα συγχωρεῖν ἀλλήλοις παρεκελεύετο, οὐκ ἂν πρὸς τοὺς σοὺς λόγους τὰ ὅτα ἀνέφξα. Βέλτιον δὲ ὅμως ἀπατᾶσθαι ἢ προσκεκρουκέναι Θεῷ καὶ θεῖους παραβαίνειν νόμους. Διὰ τοι τοῦτο οὐκ ἀποπέμπομαί σου τὴν αἴτησιν. Εἰ μὲν οὖν ἐν ἀληθείᾳ τὴν εἰρήνην καὶ αὐτὸς βούλει, μυσαχθεὶς τὸ ἄτοπον οὐτὲρ ἐπεχείρησας ἔργου καὶ ἀτέλεστον, καὶ οὐκέτι αἵμασι Χριστιανῶν ἐκχεομένοις χαίρειν ἐθέλεις οὐθ' ὑπὲρ τῆς σφῶν πατρίδος οὐθ' ὑπὲρ τῶν Χριστιανῶν, ἀλλὰ σοῦ γε καὶ μόνου χάριν θελήματος, ἐπεὶ βραχὺ τὸ ἀναμεταξὺ ἡμῶν διάστημά ἐστιν, αὐτὸς παραγενοῦ μεθ' ὅσων ἂν βούλῃ. Καὶ εἴτε τὰ σφῶν ἡμῶν θελήματα ἐς ταὐτὸν συμβαῖεν ὥς ἡ σύμβασις ἔξει τῶν πραγμάτων, εἴτε καὶ μὴ, καὶ οὕτως, ὥς εἴρηται, ἀβλαβὴς πρὸς τὴν ἰδίαν ἐπαναστρέψεις παρεμβολήν.»

13.9.1 Ταῦτ' ἀκούσας ὁ Βαῖμοῦντος ὁμήρους τῶν ἐπιφα νῶν ἡτήσατο δοθῆναί οἱ, ἐφ' ᾧ τούτους παρὰ τῶν αὐτοῦ κομήτων ἐλευθέρους ἐν τῇ ἰδίᾳ κατέχεσθαι παρεμβολῇ, μέχρις ἂν αὐτὸς ἐπαναστρέψῃ· ἄλλως γὰρ μὴ ἀποθαρρεῖν τὴν πρὸς τὸν αὐτοκράτορα ἔλευσιν. Μεταπεμπνόμενος τοίνυν ὁ βασιλεὺς τὸν Νεαπολίτην Μαρῖνον καὶ τὸν ἐπ' ἀνδρεία περίκλυτον Φράγγον Ῥογέρην, ἄνδρας φρενήρεις καὶ τῶν λατινικῶν ἐθῶν ἐν πείρᾳ καθεστηκότας πολλῇ, καὶ Κωνσταντῖνον τὸν Εὐφορβηνόν (γενναῖος δὲ οὗτος καὶ χεῖρα καὶ γνώμην καὶ μηδέποτε κατὰ τι τῶν αὐτῷ παρὰ τοῦ βασιλέως ἐπιτεταγμένων διημαρτηκώς) καὶ Ἀδράλεστον τινα τῆς κελτικῆς γλώττης εἰδήμονα, τούτους, ὥς εἴρηται, πρὸς τὸν Βαῖμοῦντον ἀπέστειλεν ἐπισκῆψας παντοίως αὐτὸν μετελθεῖν καὶ πείσαι αὐτόμολον ἀφικέσθαι πρὸς τὸν αὐτοκράτορα, ἐφ' ᾧ ἀπαγγεῖλαι ἅπερ ἂν βούλοιο καὶ ζητοῖ ἔξ αὐτοῦ· κἂν μὲν ἀρεστὰ δόξῃ τῷ αὐτοκράτορι, ἐξ ἀνάγκης αὐτῶν ἐπιτεύξεσθαι, εἰ δὲ μὴ, ἀβλαβῇ αὔθις εἰς τὴν οἰκείαν παλινოსτῆσαι παρεμβολήν. 13.9.2 Καὶ ταῦτα μὲν πρὸς ἐκεῖνους ὁμιλήσας ὁ βασιλεὺς ἐκεῖθεν ἀπέλυσεν· οἱ δὲ τὴν πρὸς τὸν Βαῖμοῦντον φέρουσαν ὥδεον. Ὃς τὴν τούτων πυθόμενος ἔλευσιν καὶ δεδιὼς μὴ τὴν τοῦ στρατεύματος αὐτοῦ πτῶσιν κατανοήσαντες τῷ βασιλεῖ τὰ περὶ τούτων ἀπαγγεῖλαιεν, ἔποχος πόρρω τῆς παρεμβολῆς αὐτοῖς ὑπὴν τησεν. Οἱ δὲ τὰ τοῦ αὐτοκράτορος πρὸς αὐτὸν ἀπεστομάτισαν ὥς· «Οὐκ ἐπιλέλησται πάντως ὁ

βασιλεύς, φησι, τῶν ὑποσχέσεων καὶ τῶν ὄρκων, ὧν ἐποίησω οὐ σὺ μόνος, ἀλλὰ καὶ πάντες οἱ τότε διεληλυθότες κόμητες. Καὶ ὁρᾷ πάντως ὡς οὐκ εἰς καλὸν τὰ τῆς παραβάσεως τῶν ὄρκων ἐκείνων ἀπέβη σοι». Τούτων ὁ Βαϊμοῦντος ἀκούσας· «Ἄλως, ἔφη, τῶν τοιούτων λόγων. Εἰ δέ τι ἕτερον παρὰ τοῦ βασιλέως διεμνήνθη μοι, τοῦτο μαθεῖν ἐθέλω.» 13.9.3 Καὶ οἱ πρέσβεις πρὸς αὐτόν· «Ὁ βασιλεὺς τὴν σὴν τε καὶ τοῦ ὑπὸ σέ στρατεύματος σωτηρίαν βουλόμενος ταῦτά σοι δι' ἡμῶν ἀποφθέγγεται. Οἶσθα πάντως ὅτι, πολλὰ μογήσας, οὔτε τὴν πόλιν Δυρραχίου κατασχεῖν οἷός τε γέγονας οὔτε σαντῶ καὶ τοῖς ὑπὸ σέ ἀγαθὸν τι προσεμήνοχας. Εἰ γοῦν μὴ παντελὴ ἀπώλειαν ἑαυτοῦ τε καὶ τοῦ ὑπὸ σέ λαοῦ βούλει πραγματούσασθαι, ἴθι πρὸς τὴν βασιλείαν μου ἀδεῶς, ἀποκαλύψων ἅπαν τὸ σοὶ βουλευτὸν καὶ ἀκουσόμενος αὐτῆς τὰ ἡμῖν δοκοῦντα. Καὶ εἰ μὲν ἐς ταῦτόν αἱ ἀμφοτέρων γινῶμαι ξυνδράμοιεν, Θεῶ χάρις· εἰ δ' οὐ, ἀσινῇ σε αὐτῆς πρὸς τὴν οἰκείαν ἐκπέμψω παρεμβολήν. Ἀλλὰ καὶ ὅσοι τῶν ὑπὸ σέ πρὸς τὴν τοῦ ἁγίου τάφου προσκύνησιν ἀπιέναι βουλήσονται, διασωθήσονται παρ' ἐμοῦ· ὅσοι δὲ τὴν πρὸς τὴν χώραν αὐτῶν ἀναχώρησιν ἔλονται, δαψιλῶν τῶν ἐξ ἐμοῦ δωρεῶν ἀπολαύσαντες πρὸς τὰ οἴκοι ἀπολυθήσονται.» 13.9.4 Καὶ ὃς πρὸς αὐτούς· «Νῦν ἔγνω ὄντως παρὰ τοῦ βασιλέως σταλῆναι ἄνδρας ἱκανοὺς εἰπεῖν τε λόγον καὶ δέξασθαι. Αἰτῶ γοῦν ἀφ' ὑμῶν πληροφορίαν λαβεῖν εἰς τὸ παντελὲς μὴ ἀτίμως ὑποδεχθῆναι παρὰ τοῦ αυτοκράτορος, ἀλλὰ πρὸ ἐξ σταδίων τοὺς γνησιωτάτους τῶν καθ' αἷμα προσφκειωμένων αὐτῶ τὴν ἐμὴν ποιήσασθαι προϋπάντησιν, περὶ δὲ τὴν βασιλικὴν σκηνὴν πελάσαντα, ἅμα τῷ τὰς πύλας εἰσιέναι, καὶ αὐτόν τῆς βασιλικῆς ἐξαναστάντα περιωπῆς ἐντίμως με ὑποδέξασθαι καὶ μηδ' ἡντιναοῦν ἀναφορὰν τῶν προγεγονυῶν συμφωνιῶν γεγονέναι μοι ἢ ὅλως εἰς κρίσιν ἀγαγέσθαι με, ἀλλ' ἐλεύθερον ἄδειαν σχόντα κατὰ τὸ ἐμοὶ βουλευτὸν εἰπεῖν ὅποσα καὶ βούλομαι. Πρὸς δὲ τούτοις καὶ τὸν βασιλέα τῆς ἐμῆς κρατῆσαι χειρὸς καὶ πρὸς τῇ κεφαλῇ τῆς κλίνης αὐτοῦ παραστῆσαί με, καὶ μετὰ δύο χλαμύδων τὴν εἴσοδον ποιησάμενον μηδ' ὅλως εἰς προσκύνησιν κάμψαι γόνυ ἢ τράχηλον τῷ αυτοκράτορι.» 13.9.5 Τούτων ἀκούσαντες οἱ ἀνωτέρω δηλωθέντες πρέσβεις τὸ μὲν ἐξαναστῆναι τοῦ βασιλικοῦ θρόνου αὐτόν οὐ προσεδέξαντο, ἀλλὰ καὶ ὡς περιττὴν τὴν αἴτησιν ἀπεπέμψαντο· οὐ μόνον δὲ τοῦτο ἀπεδοκίμασαν, ἀλλὰ καὶ τὸ μὴ κλίνειν γόνυ μήτε τράχηλον εἰς προσκύνησιν τῷ βασιλεῖ. Πρὸς δὲ τότινας τῶν πορρωτέρω συγγενῶν αὐτοῦ μεταβῆναι διάστημα ἱκανὸν καὶ οὕτως τοῦτον προσδέξασθαι πρὸς τὸν βασιλέα εἰσελευσόμενον χάριν οἰκονομίας καὶ θεραπείας τῆς πρὸς αὐτόν,

καὶ πρὸς τὸ σὺν δυσὶ χλαμύσιν εἰσελθεῖν, ἀλλὰ δὴ καὶ τὸ τῆς χειρὸς τούτου τὸν βασιλέα ἐφάπασθαι καὶ στήσαι πρὸς τῷ ἄνωθεν μέρει τοῦ βασιλικοῦ σκίμποδος οὐκ ἀπεπέμψαντο. 13.9.6 Μετὰ τὸ ταῦτα ῥηθῆναι διέστησαν οἱ πρέσβεις ἀπελθόντες ἔνθα ἡτοίμαστο ἢ τούτων ἀνάπαισις, φυλαττόμενοι ὑπὸ σερ γεντίων ἑκατόν, ἵνα μὴ νυκτὸς ἐξεληλυθότες τὰ περὶ τὸ στράτευμα κατασκοπήσαιν καὶ οὕτω καταφρονητικώτερον πρὸς αὐτὸν διατεθῆσονται. Τῇ δὲ μετ' αὐτήν, μεθ' ἱππέων τριακοσίων καὶ τῶν κομήτων πάντων, κατέλαβεν οὗ τοῖς δηλωθεῖσιν ἀνδράσι τῇ προτεραίᾳ ὠμίλησε, καὶ οὕτως τοὺς ἐκκρίτους ἐξ τὸν ἀριθμὸν συμπααραλαβὼν ἄπεισι πρὸς τοὺς πρέσβεις, τοὺς ὑπολοίπους αὐτοῦ που καταλιπὼν ἀπεκδέχεσθαι αὐτὸν ἐκεῖθεν ἐπανελθόντα. 13.9.7 Περὶ γοῦν τῶν προλεχθέντων αὐθις διασκεπτομένων, ἐπεὶ ὁ Βαῖμοῦντος ἐνίστατο, κόμης τις τῶν λίαν ὑψηλῶν, Οὐβος τὴν κλῆσιν, πρὸς τὸν Βαῖμοῦντον ἔφη ὥς· «Οὐδεὶς ἀφ' ἡμῶν τῶν μελὸντων μετὰ τοῦ βασιλέως συνάψαι τὸν πόλεμον οὐπω ἐπληξέ τινα διὰ δόρατος. Ἔα τοίνυν τὰ πολλὰ τὴν εἰρήνην τῆς μάχης ἀλλάξασθαι χρή.» Λόγων οὖν πολλῶν ἐξ ἑκατέρων κινήντων, βαρέως ὁ Βαῖμοῦντος εἶχεν ὑβριοπαθῶν εἰ μὴ πάντα γένοιτο ὅποσα φθάσας ἐπεζήτει τοὺς πρέσβεις. 13.9.8 Τῶν δ' ἐπὶ τισὶ συγκατατιθεμένων, ἐφ' ὧν δὲ ἀνανευόντων, πείθεται ὁ Βαῖμοῦντος καὶ τὴν ἀνάγκην, ὃ φασι, φιλοτιμίαν ποιησάμενος ὄρκον ἐξ αὐτῶν ἐζήτει, ὥστε ἐντίμως ὑποδεχθῆναι καὶ εἰ μὴ τοῖς θελήμασιν αὐτοῦ ὁ αὐτοκράτωρ κατανεύσειεν, ἀσινῆς πρὸς τὴν ἰδίαν ἐκτεμφοθῆναι παρεμβολήν. Τῶν οὖν ἀγίων εὐαγγελίων προτεθέντων, ὁμήρους ἐζήτει παραδοθῆναι τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ Γίδῳ καὶ φυλάττεσθαι παρ' αὐτοῦ μέχρις οὗ αὐτὸς ὑποστρέψῃ. Οἱ δὲ πρέσβεις πρὸς τοῦτο κατανεύσαντες ὄρκους αὐθις ὑπὲρ τῆς τῶν ὁμήρων ἀσφαλείας καὶ αὐτοῖς ἀντεπεζήτουν. Κατανευκῶς δὲ πρὸς τοῦτο ὁ Βαῖμοῦντος καὶ ὄρκους δοὺς καὶ λαβὼν τοὺς μὲν ὁμήρους, τὸν τε σεβαστὸν Μαρῖνον καὶ τὸν καλούμενον Ἀδράλεστον καὶ τὸν Φράγγον Ῥογέρην, παραδίδωσι τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ Γίδῳ, ἵν' ὀπηνίκα ἢ μετὰ τοῦ βασιλέως εἰρηνικὰς σπονδὰς ποιήσειεν ἢ εἰ μὴ τοῦτο, ἀβλαβεῖς ἐκεῖθεν κατὰ τοὺς ὄρκους αὐτοὺς πρὸς τὸν αὐτὸ κράτορα ἐξαποστείλῃ.

13.10.1 Μέλλων τοίνυν τῆς πρὸς τὸν βασιλέα μετὰ τοῦ Εὐφορβηνοῦ Κωνσταντίνου τοῦ Κατακαλῶν φερούσης ἄψα σθαι, ἐπεὶ δυσωδία πολλὴ διὰ τὸ περὶ τὸν αὐτὸν τόπον καὶ ρὸν ἱκανὸν τὸ ὑπ' αὐτὸν στράτευμα χρονοτριβῆσαι γέγονε, βουλόμενος μεταθεῖναι τὸ στράτευμα μηδὲ τοῦτ' ἄνευ τῆς αὐτῶν βουλῆς ἐθέλειν γενέσθαι ἔλεγε. Τοιοῦτον γὰρ τὸ Κελτῶν

γένος ἀνώμαλον καὶ ἐφ' ἑκάτερα ἐν ὀξείᾳ καιροῦ ῥοπῇ μεταφερόμενον. Καὶ ἔστιν ἰδεῖν τὸν αὐτὸν καὶ ἓνα ποτὲ μὲν αὐχοῦντα τὴν γῆν κλονήσιν ἅπασαν, ποτὲ δὲ ὑποπεπτωκότα καὶ μέχρι κονίας αὐτῆς καταγόμενον, καὶ μᾶλλον ὀπηνίκα στερροτέροις ἐντόχοι φρονήμασιν. Οἱ δὲ πλείω τῶν δύο καὶ δέκα σταδίων οὐ συνεχώρουν μετα τεθῆναι τὸ στράτευμα καί· «Εἰ τοῦτο βούλει, πρὸς τὸν Βαῖμοῦντον ἔλεγον, συνελυσόμεθα καὶ ἡμεῖς ὀψόμενοι τὸν τόπον». Κατανεύσαντος δὲ καὶ πρὸς τοῦτο τοῦ Βαῖ μούντου, παραχρῆμα διὰ γραμμάτων τοῖς τὰς κλεισούρας φυλάσσουσιν ἐδήλωσαν ὥστε μὴ ἐκδρομὰς ποιουμένους καταβλάπτειν αὐτούς. 13.10.2 Ὁ δὲ Εὐφορβηνὸς Κωνσταντῖνος ὁ Κατακαλὼν ἡτεῖτο αὐθις τὸν Βαῖμοῦντον, παραχῶ ρηθῆναι τὴν εἰς τὸ Δυρράχιον ἀπέλευσιν. Κατανεύσαντος δὲ τοῦ Βαῖμούντου, γοργῶς τὸ Δυρράχιον ὁ Κατακαλὼν καταλαμβάνει καί, τὸν φυλάσσοντα τὴν πόλιν Ἀλέξιον τὸν υἱὸν Ἰσαακίου τοῦ σεβαστοκράτορος ἀναζητήσας, ἀπήγγειλε τὰ παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος διαμνηυθέντα πρὸς αὐτόν τε καὶ τοὺς συγκατελθόντας μετ' αὐτοῦ λογάδας τῶν στρατιωτῶν. Καὶ γὰρ οὐκ ἠδύναντο τοῦ τείχους προκύπτειν διὰ τὴν γεγενημένην ἄνωθεν περὶ τὰ κρήδεμνα τοῦ Δυρραχίου μηχανὴν τοῦ αὐτοκράτορος. Σανίδες γάρ τινες περὶ τὰς ἐπάλξεις τοῦ κάστρου εὐμηχάνως ἐτέθησαν ἐπὶ τούτῳ αὐτῷ κατασκευασθεῖσαι ἀνήλωτοι, ὥστε τοὺς ἴσως ἀπὸ τῶν Λατίνων διὰ κλιμάκων ἀναρριχᾶσθαι πειρῶ μένους, ἐπὰν τῶν ἐπάλξεων ἐπιβαῖεν, μὴ ἐστηριγμένους ἴστασθαι, ἀλλὰ σὺν αὐταῖς σανίσι διολισθαίνειν τηνικαῦτα καὶ πίπτειν ἐντός, καθά γε καὶ εἴρηται. Τούτοις οὖν ὅμι λήσας ὁ Εὐφορβηνὸς καὶ τὰ τοῦ βασιλέως μηνύματα ἀπαγγέλλας καὶ θάρσους ἐμπλήσας αὐτοὺς ἐρωτήσας τε τὰ περὶ τοῦ κάστρου καὶ διαγνοὺς τὰ κατ' αὐτοὺς ἀρίστης τετυχη κέναι οἰκονομίας, ὡς τῶν πρὸς χρεῖαν αὐτάρκως ἔχοντας καὶ παρ' οὐδὲν τὰς τοῦ Βαῖμούντου λογιζομένους μηχανάς, καταλαμβάνει τὸν Βαῖμοῦντον τὴν ταφρεῖαν, ἔνθα προεῖπε, ποιησάμενον καὶ ἐνωθεὶς αὐτῷ τῆς πρὸς τὸν βασιλέα φερούσης εἶχετο. Οἱ δ' ἐπίλοιποι τῶν πρέσβων κατὰ τὰ προὔπεσχημένα μετὰ τῶν Γίδου κατελείφθησαν. 13.10.3 Μα νουήλ δὲ τὸν Μοδηνόν, πιστότατόν τε καὶ εὐνοῦστατον τῶν αὐτοῦ θεραπόντων ὑπάρχοντα, προαποστέλλει πρὸς τὸν βασιλέα τὴν πρὸς αὐτόν τοῦ Βαῖμούντου ἀπαγγέλλοντα ἔλευσιν. Ἐπεὶ δὲ ἀγχοῦ τῆς βασιλικῆς ἐγεγόνει σκηνῆς, παρεσκευάστο καὶ τὰ τῆς αὐτοῦ ὑπαντῆς, καθὼς οἱ πρέσβεις τούτῳ συνέθεντο. Εἰσελθόντος δὲ τούτου, ἐκτείνας τὴν χεῖρα ὁ βασιλεὺς καὶ τῆς ἐκείνου ἀπάμενος χειρὸς καὶ τὴν συνήθη τοῖς βασιλεῦσι προσαγόρευσιν ποιησάμενος, ἐγγὺς τοῦ βασιλικοῦ παρεστήσατο

θρόνου. 13.10.4 Ἦν δὲ τοιοῦτος ὁ ἀνὴρ οἶος, ὡς ἐν βραχεῖ μὲν εἰπεῖν, οὐδείς κατ' ἐκείνον ὥφθη ἐν τῇ τῶν Ῥωμαίων γῇ οὔτε βάρβαρος οὔτε Ἑλλήν· θάμβος γὰρ ἦν ὀφθαλμῶν ὁρώμενος καὶ φημι ζόμενος ἔκπληξις. Κατὰ μέρος δὲ ὑπογράψαι τὸ τοῦ βαρβάρου εἶδος, τοιόσδε μακρὸς ἦν τὴν ἀναδρομὴν τοῦ σώματος ὥστε εἰς πῆχυν ἓνα μικροῦ τοὺς μακροτάτους ὑπερελαύνειν, τὴν γαστέρα συνεσταλμένος καὶ τὰς λαγὸ νας, καὶ τοὺς ὦμους καὶ τὰ στέρνα πλατὺς καὶ τοὺς βρα χίονας καρτερός, καὶ τὴν ὄλην ἔξιν τοῦ σώματος οὔτε περιεπτισμένος οὔτε περιβριθόμενος ταῖς σαρκίν, ἀλλ' ὡς ἄριστα κεκραμένος καὶ οἶον εἰπεῖν κατὰ τὸν Πολυκλείτειον κανόνα ἐνηρμοσμένος· τὰς χεῖρας ἀδρός καὶ τῶν ποδῶν τὰς βάσεις στερρὸς καὶ τὸν αὐχένα καὶ τὰ μετάφρενα εὐπαγής. Ὑποκεκυφὼς δὲ μετρίως τῷ ἀκριβῶς αὐτὸν περιεργαζομένῳ ἐφαίνετο, οὐ τῶν νωτιαίων σπονδύλων τι πεπονθότων τῆς ράχews, ἀλλ' οὕτω μετρίως ἐκ γενετῆς, ὡς ἔοικε, τὴν διάπλασιν ἔσχηκε. Τὸ χρῶμα κατὰ τὸ ἄλλο μὲν σῶμα λευκώτατος, τὸ δὲ πρόσωπον μετὰ τοῦ λευκοῦ ἐπυρσοῦτο. Καὶ ἡ κόμη ὑπόξανθος, ἀλλ' οὐ μὲν οὖν μέχρι τῶν μεταφρένων αἰωρουμένη κατὰ τοὺς ἄλλους βαρβάρους· οὐ γὰρ ἐτριχομάνει ὁ ἀνὴρ, ἀλλὰ κουρίας ἦν μέχρι τῶν ὠτων. Τὸ δὲ γένειον εἴτε πυρσὸν εἴτε ἄλλο τι χρῶμα εἶχεν, οὐκ ἔχω λέγειν· ὁ ξυρὸς γὰρ ἐπεξῆλθεν αὐτὸ καὶ τιτάνου παντὸς ἀκριβέστερον· ἐδόκει δ' οὖν εἶναι καὶ τοῦτο πυρσόν. Τὸ βλέμμα γλαυκὸν καὶ ἅμα θυμὸν καὶ ἐμβρίθειαν ὑποση μαῖνον. Καὶ ἡ ρίς αὐτῷ καὶ ὁ μυκτῆρ ἐλεύθερον ἔπνει τὸν ἀέρα· συνηγόρει δὲ τῷ μυκτῆρι διὰ τῶν στέρνων καὶ διὰ τοῦ μυκτῆρος τὴν τῶν στέρνων εὐρύτητα. Ἡ γὰρ φύσις διεξόδους ἐδεδώκει διὰ τῶν ῥινῶν τοῦ ἀπὸ τῆς καρδίας παφλάζοντος πνεύματος. 13.10.5 Ἦδὺ δέ τι καὶ ἐνεφαίνετο τῷ ἀνδρὶ τούτῳ, ἀλλὰ τοῖς ἀπανταχόθεν φοβεροῖς ὑπεθραύετο. Ὅλος γὰρ δι' ὅλου τοῦ σώματος ἀμείλικτος ἦν καὶ θηριώδης ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ τοῦ μεγέθους ἀπὸ τε βλέμματος, δοκεῖ μοι, καὶ ὁ γέλως αὐτοῦ τοῖς ἄλλοις ἐμβρίμημα ἦν. Οὕτως εἶχε ψυχῆς τε καὶ σώματος ὡς καὶ τὸν θυμὸν ἐν τούτῳ κορύσσεσθαι καὶ τὸν ἔρωτα, καὶ ἀμφοτέρους ὁρᾶν πρὸς πόλεμον. Τὸ δὲ φρόνημα αὐτῷ παντοδαπὸν καὶ πανοῦργον καὶ πρὸς ἅπασαν λαβὴν διαδιδράσκον. Αἱ γὰρ ὁμιλίας τούτῳ ἀκριβεῖς καὶ τὰς ἀποκρίσεις ἐδίδου παντα χόθεν ἀπεριδράκτους. Καὶ τοιοῦτος ὢν καὶ τοσοῦτος μόνῳ τῷ αὐτοκράτορι ἀλώσιμος ἦν καὶ τύχη καὶ λόγοις καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς ἀπὸ τῆς φύσεως πλεονεκτήμασιν.

13.11.1 Ἀναμνήσας οὖν ὁ αὐτοκράτωρ αὐτὸν τῶν προτέρων ἐπιτροχάδην καὶ συνεσκιασμένως πως αὐτῷ παραστήσας ἑτέραν λόγου περίοδον

ἐποιήσατο. Ὁ δέ, τὴν ἰδίαν συνείδη σιν ἔχων ἐλέγχουσιν, ἐπιτηδεύει τὰς πρὸς τοὺς λόγους αὐτοῦ ἐξέφυγεν ἀνθυποφορὰς τοῦτο μόνον φάμενος ὡς· «Οὐχὶ περὶ τῶν τοιούτων ἀνακρίνεσθαι ἐλήλυθα· εἶχον γὰρ ἂν καὶ αὐτὸς πολλὰ λέγειν. Τοῦ Θεοῦ δὲ ἐνταυθοῖ με συνελάσαντος πάντα τοῦ λοιποῦ τῷ σῶ ἀνατίθηναι κράτει». Ὁ δὲ βασιλεὺς πρὸς αὐτόν· «Τὰ μὲν παρεληλυθότα ἐατέον τὸ νῦν, σὺ δέ, εἰ βούλει σπείσασθαι μεθ' ἡμῶν, πρῶτον μὲν ἓνα τῶν ὑπὸ τὸ ἐμὸν κράτος χρή σε γενέσθαι, εἴτα δηλῶσαι περὶ αὐτοῦ τε τούτου τῷ σῶ ἀνεπιῶ Ταγγρὲ ἐπισκῆψαι τε αὐτῷ, τοῖς ἐξ ἐμοῦ ἀποσταλείσι παραδοῦναι τὴν Ἀντιόχειαν κατὰ τὰς γεγυῖας ἐξ ἀρχῆς συμφωνίας ἡμῶν, εἴτα καὶ τὰλλα πάντα ὅσα τότε συμπεφώνηται ἡμῖν τηρῆσαι σε νῦν τε καὶ μετέπειτα».

13.11.2 Ταῦτα τοῦ βασι λένος καὶ ἄλλα πλείω πρὸς αὐτόν εἰπόντος τε καὶ ἀκούσαντος, ἐπεὶ ὁ αὐτὸς ἐκεῖνος ἦν Βαῖμουῖντος καὶ οὐκ ἡλλοίωτο, ἔφη· «Ἀδυνάτως ἔχω τοιαύτην ὑπόσχεσιν ποιήσασθαι»· καὶ δι' ἄλλα τινὰ παρὰ τοῦ βασιλέως ἀπαιτούμενα ἠτέτο τὴν πρὸς τὸ ἴδιον στράτευμα ἐπανάξενον κατὰ τὴν γενομένην συμφωνίαν παρὰ τῶν πρέσβων. Ὁ δὲ βασιλεὺς φησι πρὸς αὐτόν ὅτι· «Κρείττονα ἐμοῦ οὐκ ἔχω τὸν μετὰ ἀσφαλείας σε διασώσοντα». Καὶ ἅμα τῷ λόγῳ, τοῖς ἡγεμόσι παρησίᾳ ἐπέταττε τοῦ στρατεύματος ἐτοιμάσαι τοὺς ἵππους αὐτῶν ἐφ' ᾧ τῆς πρὸς τὸ Δυρράχιον φερούσης ἄψασθαι. Τοῦτο ὁ Βαῖμουῖντος ἀκούσας, ἐξελθὼν ἐπὶ τῷ πρὸς τὴν ἀποτεταγμένην αὐτῷ ἀπέναι σκηνήν, τὸν ἐμὸν καίσαρα Νικηφόρον τὸν Βρυέννιον, τῷ τοῦ πανυπερσε βάστου τότε τετιμημένον ἀξιώματι, ἐζήτην θεάσασθαι. Ὁ δὲ ἐξελθὼν καὶ πᾶσαν πειθὴ λόγων κινήσας, ὁποῖος ἐκεῖνος ἐν δημηγορίαις καὶ διαλέξεσιν ἀπαράμιλλος, πείθει τὸν Βαῖ μουῖντον τοῖς πλείστοις συνθέσθαι τῶν παρὰ τοῦ βασιλέως ῥηθέντων. Κρατήσας οὖν αὐτόν τῆς χειρὸς εἰσάγει πρὸς τὸν βασιλέα. Τῇ δὲ μετ' αὐτήν, ἐνωμότως καὶ μετὰ τῆς οἰκείας προαιρέσεως κατὰ τὸ δοκοῦν αὐτῷ, τὴν συμφωνίαν ἐπλήρωσεν. Εἶχε δὲ τὰ συμπεφωνημένα οὕτως.

13.12.1 «Ἡ μὲν προτέρα συμφωνία, ἥτις δὴ καὶ κατ' ἐκεῖνο καιροῦ γέγονε πρὸς τὸ θεοστεφὲς κράτος σου, ὅποταν μετὰ τῆς πολυπληθοῦς ἐκεῖνης στρατιᾶς τῶν Φράγγων εἰς τὴν βασιλίδαν πόλιν ἐπιδεδήμηκα, διαβαίνων ἀπὸ τῆς Εὐρώπης εἰς τὴν Ἀσίαν ἐπὶ τῇ τῶν Ἱεροσολύμων ἐλευθερίᾳ, ἐπειδὴ κατὰ τινὰς περιπετείας πραγμάτων ἠθέτηται, ἐκείνη μὲν σχολασάτω καὶ μὴ ἔχτω τὸ ἐνεργὸν ὡς τὸ ἄκυρον ἀποφερομένη διὰ τὴν τῶν πραγμάτων περίστασιν. Καὶ ἐξ ἐκείνης οὐ χρή κατ' ἐμοῦ δίκαιόν τι ἔχειν τὴν βασιλείαν σου κἂν τεῦθεν

ισχυρίζεσθαι περὶ τῶν ἐν ἐκείνῃ συμπεφωνημένων τε καὶ ἀναγεγραμμένων. Πόλεμον γὰρ ἀραμένον μου κατὰ τοῦ σοῦ θεοπροβλήτου κράτους καὶ παραλύσαντος τὰ συμπεφωνημένα, συμπαραλέλνται τούτοις καὶ τὰ ἀπὸ τοῦ σοῦ κράτους κατ' ἐμοῦ αἰτιάματα. Νῦν δὲ αὖ ὥσπερ ἐκ μεταμελείας ἐρχόμενος καὶ ὥσπερ ἀλιεὺς πληγεὶς καὶ ἀπενεγκάμενος νοῦν καὶ μονονοῦχί τῷ δόρατι τῷ σῷ νουνεχέστερος γεγονῶς καὶ τῆς κατ' ἐκεῖνο καιροῦ ἥττης καὶ τῶν πολέμων ἀναμνησθεὶς εἰς ἐτέραν συμφωνίαν μετὰ τοῦ κράτους σου τρωπῶμαι ταυτηνί, ὥστε λίξιον γενέσθαι τοῦ σκήπτρου σου ἄνθρωπον καί, ἵνα σαφέστερον εἴποιμι καὶ φανερώτερον, οἰκέτην καὶ ὑποχείριον, ἐπειδὴ καὶ σὺ ὑπὸ τὴν σὴν δεξιὰν ἔλκειν ἐμὲ βεβούλησαι καὶ ἄνθρωπόν σου ἐθέλεις ποιῆσαι λίξιον. 13.12.2 Ἔσομαι τοίνυν ἀπὸ τοῦ νῦν κατὰ τὴν δευτέραν ταυτηνὶ συμφωνίαν, ἣν καὶ φυλάττειν ἐς αἰὶ βούλομαι, καὶ ἐπόμενυμι Θεόν τε καὶ πάντας τοὺς ἁγίους αὐτοῦ, ἐπεὶ καὶ ἐπὶ μάρτυσι τούτοις τὰ συμπεφωνημένα [καὶ] γράφεται τε καὶ λέγεται, ἄνθρωπος πιστὸς τῆς σῆς βασιλείας καὶ τοῦ περιποθήτου σου υἱοῦ καὶ βασιλέως κυρίου Ἰωάννου τοῦ πορφυρογεννήτου. Καὶ ὀπλίσομαι τὴν δεξιὰν κατὰ παντὸς ἀνθισταμένου τῷ κράτει σου, εἴτε τοῦ χριστιανικοῦ γένους ἐστὶν ὁ χεῖρας ἀνταράμενος εἴτε καὶ ἀλλότριός ἐστι τῆς ἡμετέρας αὐλῆς, οὓς παγάνους ἡμεῖς ὀνομάζομεν ὥστε, ὅπερ καὶ τῷ προμνημονευθέντι συμφώνῳ περιείχετο καὶ ἀμφοῖν τοῖν μεροῖν συνήρесе, τῇ τε βασιλείᾳ ὑμῶν καὶ ἐμοί, τῶν ἄλλων ἀνηρημένων τοῦτο μόνον ἐκείθεν ἔλκω καὶ ἰσχυρίζομαι καὶ ἀπρίξ ἔχομαι τὸ δοῦλον τῆς βασιλείας καὶ ἀμφοτέρων εἶναι καὶ λίξιον ἄνθρωπον, ὥσπερ καταλυθὲν ἀνανεούμενος. Καὶ οὐδ' ἂν εἴ τι γένοιτο, εἰς ἀθέτησιν τούτου ἐλεύσομαι· οὐδέ τις αἰτία ἔσται ἢ τρόπος, φανερός τε καὶ ἀφανής, καθ' ὃν ἐγὼ παραβάτης τῶν συνθηκῶν καὶ τῶν νῦν συμπεφωνημένων φανήσομαι. 13.12.3 Ἀλλ' ἐπειδὴ λαμβάνω τὰ νῦν τὴν ῥητῶς ἐνταυθοὶ δηλωθησομένην χώραν ἐν τοῖς μέρεσι τῆς ἀνατολῆς διὰ χρυσοβούλλου λόγου τῆς βασιλείας σου, ἐν ᾧ καὶ τὸ κράτος τὸ σὸν ὑποσημαίνεται δι' ἐρυθροβαφοῦς ὑπογραφῆς, ὃς δὴ χρυσόβουλλος λόγος καὶ ἀμοιβαῖος γεγονῶς ἐπεδόθη μοι, δέχομαι μὲν τὰς δοθείσας χώρας ὡς ἀπὸ τῆς βασιλείας ὑμῶν δεδορημένας καὶ τὸ ἐνδύναμον ἔχων τῆς δωρεᾶς ἐκ τῆς χρυσοβούλλου γραφῆς, ἀντίδοσιν τῶν τοσούτων χωρῶν καὶ πόλεων δίδωμι τὴν πίστιν τὴν ἐμαυτοῦ πρὸς τὴν ὑμῶν βασιλείαν, σοῦ τε, τοῦ μεγάλου αὐτοκράτορος κυρίου Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ, καὶ τοῦ τριποθήτου υἱοῦ σου τοῦ βασιλέως κυρίου Ἰωάννου τοῦ πορφυρογεννήτου, ἣν ἀμετακίνητον καὶ ἀσάλευτον καθέξειν ὑπισχνοῦμαι καθάπερ ἄγκυραν ἀσφαλῆ. 13.12.4 Καὶ ἵνα

ἐπαναλάβω τὸν λόγον σαφέστερον καὶ τὴν ιδιότητα φυλάξαιμι τῶν ἐγγράφως συμφωνούντων, ἰδοὺ ἐγὼ Βαῖ μούντος υἱὸς Ῥομπέρτου Γισκάρδου συμφωνῶ μετὰ τοῦ κράτους ὑμῶν, καὶ τὴν συμφωνίαν ἀρραγῇ τίθημι φυλάττειν πρὸς τὴν βασιλείαν ὑμῶν, τοῦτ' ἔστι σέ τε, τὸν αὐτοκράτορα Ῥωμαίων κύριον Ἀλέξιον, καὶ τὸν βασιλέα καὶ υἱόν σου τὸν πορφυρογέννητον, καὶ τὸ λίκιον ἄνθρωπον ἀνόθευτόν τε καὶ ἀπαραποίητον, ἕως ἂν ἐμπνέω καὶ μετὰ τῶν ζώντων συναριθμῶμαι. Καὶ ἐξοπλισαίμην τὴν χεῖρα κατὰ τῶν ἐντεῦθεν ἀναφανησομένων ἐχθρῶν ὑμῶν καὶ τῆς βασιλείας τῆς ὑμετέρας τῶν αἰσεβάστων σεβαστῶν βασιλέων τῆς τῶν Ῥωμαίων ἡγεμονίας. 13.12.5 Καὶ ἔνθα ἂν καὶ προσταχθῇν ὑφ' ὑμῶν, μετὰ πάσης τῆς περὶ ἐμέ στρατιᾶς ἀπροφασίς τως ἐκδουλεύσω κατὰ τὴν παρισταμένην χρεῖαν. Καὶ εἴ τινες ἂν καὶ εἶεν δυσμενῶς ἔχοντες πρὸς τὸ ὑμέτερον κράτος, εἰ μή που τοῖς ἀθανάτοις ἀγγέλοις ἰσάζονται' ἂν καὶ εἰσι τοῖς ἡμετέροις δόρασιν ἄτρωτοι ἢ ἀδαμάντινά τινα περίκεινται σώματα, κατὰ τούτων πάντων ὑπεραγωνισαίμην τῆς βασιλείας ὑμῶν. Καὶ εἰ μὲν ὑγιῶς ἔχω τοῦ σώματος καὶ ἐλευθεριάζω πολέμου τινὸς βαρβαρικοῦ τε καὶ τουρκικοῦ, αὐτὸς ἐγὼ τῷ ἐμῷ σώματι ἀγωνιοῦμαι τὸν ὑπὲρ ὑμῶν πόλεμον μετὰ τοῦ ξυνεπομένου στρατεύματος. Εἰ δὲ ἢ νόσῳ βαρεῖα πεδοῦμαι, οἷα πολλὰ τὰ ἀνθρώπινα, ἢ πόλεμος ἐπὶ κείμενος πρὸς ἑαυτὸν ἔλκει με, τότε δὴ τότε ὑπισχνοῦμαι διὰ τῶν περὶ ἐμέ γενναίων ἀνθρώπων μου τὴν δυνατὴν ἐξα ποστέλλειν βοήθειαν ὡς ἐπανασωζόντων ἐκείνων τὸ ἐμὸν ἔλλειμμα. Ἡ γὰρ ὀρθὴ πίστις, ἣν σήμερον πρὸς τὴν βασιλείαν ὑμῶν δίδωμι, τοῦτο ἔστι τὸ ἡ δι' ἐμαντοῦ ἡ δι' ἐτέρων, καθάπερ εἴρηται, ἀνακρωτηρίαστα διατηρεῖν τὰ τῆς συμφωνίας. 13.12.6 Ὁρθὴν τε πίστιν φυλάττειν διόμνυμι καὶ καθόλου καὶ κατὰ μέρος ὑπὲρ τοῦ ὑμετέρου κράτους καὶ τῆς ὑμετέρας ζωῆς, ταυτησί λέγω τῆς κάτω τε καὶ γῆνις. Ὑπὲρ γὰρ τῆς τοιαύτης ὑμῶν ζωῆς σιδηροῦς τις ἀνδριάς καὶ σφυρήλατος γενοίμην τοῖς ὅπλοις. Ἀλλὰ μέχρι καὶ τῆς τιμῆς τῆς ὑμετέρας καὶ μέχρι τῶν βασιλικῶν ὑμῶν μελῶν ἐκτείνω τὸν ὄρκον, εἴ τις αὐτοῖς ἐπιβουλεύεται κάκωσις παρά τινων ἀλιτηρίων ἐχθρῶν, οὓς δυνατόν ἐστιν ἐμὲ κατα λύειν καὶ ἀπείργειν τοῦ κακοῦ ἐγχειρήματος. Ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ πάσης χώρας τῆς ὑμετέρας καὶ πόλεως μικρᾶς τε καὶ μείζονος καὶ νήσων αὐτῶν καὶ ἀπαξαπλῶς, ὅποση τίς ἐστὶ γῆ τε καὶ θάλασσα ὑπὸ τὰ ὑμέτερα σκῆπτρα ἐξ αὐτοῦ δήπουθεν τοῦ Ἀδριαντικοῦ πελάγους καὶ ἄχρι πάσης ἀνατολῆς καὶ κατὰ μῆκος τῆς μεγάλης Ἀσίας, ἔνθα τὰ τῶν Ῥωμαίων ὀρίσματα ἦν. 13.12.7 Ἐτι συμφωνῶ, καὶ ἔσται τῶν συμπεφωνημένων μάρτυς καὶ ἐπῆκοος ὁ Θεός, μηδεμίαν μηδέποτε χώραν

τεταγμένην ὑπὸ τὰ ὑμέτερα σκῆπτρα εἴτε νῦν εἴτε πρότερον μήτε πόλιν ἢ νῆσον κρατεῖν τε καὶ ἔχειν, καὶ ἀπλῶς, ὅποσα ἡ βασιλεία Κωνσταντινουπόλεως περιεῖ χεν ἢ νῦν κατέχει κατὰ τε τὴν ἀνατολὴν καὶ δύσιν, ἐκτὸς τῶν ρητῶς δεδορημένων μοι παρὰ τοῦ θεοπροβλήτου κράτους ὑμῶν, ἃ καὶ κατ' ὄνομα δηλωθήσεται ἐν τῷ παρόντι ἐγγράφῳ. 13.12.8 Ἀλλ' ὅποσιν ἂν δυνηθεῖν χειρώσασθαι χώραν τελοῦσάν ποτε ὑπὸ τὴν βασιλείαν αὐτὴν ἀπωσάμενος τοὺς τὴν χώραν ἐκείνην κατέχοντας, εἰς τὴν γνώμην τὴν ὑμετέραν ἀναρτᾶν ὀφείλω τὴν περὶ αὐτῆς οἰκονομίαν. Καὶ εἰ μὲν ἐμὲ βούλεσθε ἐπιτροπεύειν τῆς κυριευθείσης χώρας ὡς ἄνθρωπον ὑμέτερον λίζιον καὶ δοῦλον πιστόν, ἔσται τοῦτο· εἰ δ' οὐκ, ἀλλὰ παραδοῖν ἂν, ὃ ἂν ἀνδρὶ ἡ βασιλεία ὑμῶν βουλευθεῖν, μὴ ἀμφιβάλλων κατὰ τι τὸ σύνολον. Χώραν δὲ οὐ δέξομαι ἀφ' ἐτέρου τινὸς προδιδομένην ἐμοὶ ἢ πόλιν τινὰ ἢ πολίχνιον, ἅπερ ποτὲ ὑπὸ τῆς βασιλείας ἐξουσίαν ἐτύγχανον, ὡς ἐμοὶ διαφέροντα· ἀλλὰ καὶ τὰ πολιορκία κρατούμενα καὶ τὰ ἄνευ πολιορκίας, ὑμέτερα δ' ἦσαν καὶ πάλιν ὑμέτερα ἔσονται μηδ' ὀπωστιοῦν δικαιολογούμενου μοι περὶ τούτων. 13.12.9 Ἀλλ' οὐδὲ ὄρκον δέξομαι παρὰ τινος Χριστιανοῦ ἢ δώσω πρὸς ἕτερον ἢ συμφωνίαν ἡντιναοῦν πρὸς βλάβην ὑμετέραν ὀρῶσαν ἢ πρὸς ζημίαν καὶ ὑμῶν καὶ τῆς βασιλείας τῆς ὑμετέρας. Ἀλλ' οὐδὲ ἄνθρωπος ἐτέρου γενήσομαι ἢ ἐτέρας ἀρχῆς μείζονος ἢ ἐλάσσονος ἄνευ τοῦ κράτους τοῦ ὑμετέρου· ἀλλὰ μία κυριότης ἐμοί, ἣ ὑπισχνοῦμαι δουλεύειν, ἡ βασιλεία σου τε καὶ τοῦ τριποθήτου υἱοῦ σου. 13.12.10 Τοὺς δὲ προσερχομένους μοι ἀνθρώπους τῆς βασιλείας σου ὡς κατεξαναστάντας τοῦ κράτους τοῦ σου καὶ ἐμοὶ ἐκδουλεύειν ἐθέλοντας καὶ μισήσω καὶ ἀποπέμψομαι, μᾶλλον δὲ κατ' αὐτῶν ἐξοπλίσομαι. Τοὺς δὲ ἄλλους βαρβάρους ἐθέλοντας δὲ ὅμως ὑπὸ τὸ ἐμὸν δόρυ γίνεσθαι, δεξαίμην μὲν, ἀλλ' οὐκ ἰδίῳ προσώπῳ· ὀρκίῳ δὲ τούτους ἔνεκα σου τε καὶ τοῦ περιποθήτου υἱοῦ σου, καὶ τὰς ἐξ αὐτῶν χώρας παραλήψομαι δικαίῳ τῆς βασιλείας τῆς ὑμετέρας, καὶ ἐντεῦθεν τὸ ὑπὲρ αὐτῶν προσταττόμενον ἀπροφασίστως ποιεῖν ἐπαγγέλλομαι. 13.12.11 Ταῦτα μὲν περὶ τῶν πόλεων καὶ τῶν χωρῶν ὅσαι ὑπὸ τὸ σκῆπτρον τῆς Ῥωμαίων Τύχης ἐτύγχανον οὔσαι· περὶ δὲ τῶν μηδέπω δεδουλευκότων τῇ Ῥωμανίᾳ, ταῦτα ἐνόρκως κατεπαγγέλλομαι ὡς ἵνα τὰς τε προσερχομένας μοι χώρας ἄνευ πολέμου ἢ καὶ μετὰ πολέμου καὶ μάχης καὶ ταύτας ἀπάσας ὡς ἀπὸ τῆς ὑμετέρας βασιλείας λογίζωμαι, εἴτε τουρκικαὶ εἰσιν, εἴτε ἀρμενικαὶ καί, ὡς ἂν τις εἴποι τῶν τὴν ἡμετέραν ἐπισταμένων φωνήν, παγανικαὶ ἢ χριστιανικαί, τοὺς τε ἀπὸ τῶν ἐθνῶν προσιόντας μοι καὶ δουλεύειν ἐμοὶ βουλομένους, οὕτως ἵνα τούτους παραδέχωμαι ὡς εἶναι καὶ

αὐτοὺς μέλλοντας ἀνθρώπους τῆς βασιλείας ὑμῶν. Καὶ διαβαῖνοι καὶ πρὸς τούτους ἢ ἐμὴ συμφωνία πρὸς τὸ κράτος τῆς βασιλείας καὶ οἱ κατεμπεδωθέντες ὄρκοι. Καὶ τούτων αὐτῶν οὓς μὲν ἂν ἐθέλοιτε ὑμεῖς οἱ ἀεισέβαστοι βασιλεῖς ὑπ' ἐμὲ τάττεσθαι, τάττοιנט' ἂν, οὓς δὲ πέμπειν πρὸς τὸ ὑμέτερον κράτος βούλεσθε, βουλο μένων κάκεινων ἀποστελῶ, μὴ βουλομένων δέ, ἀλλ' ἀπαινομένων τὴν πρὸς ὑμᾶς δουλείαν, οὐδὲ ἐγὼ παραδέξομαι. 13.12.12 Πρὸς μέντοι τὸν Ταγγρὲ καὶ ἀνεψιόν μου ἀκήρυκτον ἔξω πόλεμον, εἰ μὴ ἐθελήσει καθυφεῖναι τι τῆς πρὸς τὴν βασιλείαν ὑμῶν δυσμενείας μηδὲ ἀπολύει τῆς χειρὸς αὐτοῦ τὰς πόλεις τῆς ὑμετέρας βασιλείας. Ἐπὰν δὲ καὶ θέλοντος αὐτοῦ ἢ καὶ μὴ θέλοντος ἀναρρυσθῶσιν αἱ πόλεις, αὐτὸς μὲν ἵνα δεσπόζῃ τῇ ἀντιλήψει τοῦ κράτους ὑμῶν τὰ διὰ χρυσοβούλλου λόγου δεδωρημένα μοι, ἃ καὶ ῥητῶς ἐξαριθμηθήσεται. Αἱ δὲ πόλεις ἐκεῖναι μετὰ τῆς ἐν Συρία Λαοδικείας, καὶ ὅσαι εἰσὶν ἐκτὸς τῶν δεδωρημένων ἐμοί, τῷ σκήπτρῳ ὑμῶν προσαρμόζονται. Ἀλλ' οὐδὲ τοὺς τῆς βασιλείας ὑμῶν φυγάδας προσδέξομαί ποτε, ἀλλὰ παλιμπορεύτους ποιήσω καὶ ὑποτροπιάζω πρὸς τὴν βασιλείαν ὑμῶν ἀναγκάσω. 13.12.13 Ἐτι καθυπισχνοῦμαι καὶ ταυτὶ πρὸς τοῖς ἄνωθεν εἰρημένοις βεβαιότερας τὰς συμφωνίας ποιούμενος. Συμφωνῶ γάρ, ἵνα ἐγγυητὰς ἀποδοίην ἐπὶ ταύταις ταῖς συμφωνίαις, ὥστε ἀπαραβάτους καὶ ἀπαραθραύστους μένειν ἐς τὸ διηνεκές, τοὺς μέλλοντας ἀνθρώπους μου ἐμῷ δικαίῳ κατέχειν τὴν δεδομένην μοι χώραν παρὰ τῆς βασιλείας σου καὶ τὰς πόλεις καὶ τὰ πολίχνια, ἃ καὶ πρὸς ὄνομα ἐκτεθήσεται. Παρασκευάσω γὰρ καὶ τούτους ὁμόσαι τὰ φρικωδέστατα, ὥς ἂν καὶ οὗτοι φυλάττωσι πίστιν ὀρθὴν πρὸς τὸ ὑμέτερον κράτος καὶ ὁπόσῃν ὁ τῶν Ῥωμαίων κοσμεῖ θεσμός καὶ πάντα τὰ ἐν τῇ παρουσίᾳ συμφωνία ἐγγεγραμμένα στέργωσιν ἀκριβέστατα. Καὶ ὀρκιῶ τούτους εἰς τὰς ἐπουρανίους δυνάμεις καὶ τὴν ἄστεκτον ὀργὴν τοῦ Θεοῦ, ὥς εἴ ποτε βουλευσαίμην κατὰ τῆς βασιλείας ὑμῶν, ὃ μὴ γένοιτο, μὴ ὃ σῶτερ, μὴ ὃ δίκη Θεοῦ, πάντα τρόπον ἐκεῖνοι σπουδάζωσι πρῶτον μὲν διὰ τεσσαρακονθήμερου τινὸς διαστήματος ἐπαναγαγεῖν με εἰς τὴν πίστιν τῆς βασιλείας ὑμῶν καθάπαξ τραχηλιάσαντα. Τοῦτο δ' ἂν γένοιτο, εἰ καὶ γενέσθαι παραχωρηθεῖ, μανίας ἄντικρυς καὶ λύττης καταλαβούσης ἐμὲ ἢ ὅταν δηλονότι τὰς φρένας ἐλαύνωμαι. Εἰ δ' ἀνοήτως ἔχω καὶ ἀστεμφῶς πρὸς τὰς παραινέσεις ἐκείνων καὶ λάβρως ἐπαιγίζει τὰ τῆς λύττης τὴν ψυχὴν τὴν ἐμήν, ἀλλὰ τότε γε ἐξομόσονται μὲν ἐμὲ καὶ πάντα τρόπον ἀποπροσποιήσονται, μεταθῶνται δὲ πρὸς τὸ ὑμέτερον κράτος καὶ χεῖρα καὶ γνώμην, καὶ τὰς χώρας, ἃς ἐμῷ δικαίῳ κατέχουσιν, ἀποσπάσοντες τῆς ἐμῆς ἐξουσίας ὑμῖν καὶ τῷ

μέρει τῷ ὑμετέρῳ παραδοῖεν. 13.12.14 Ταῦτα δὲ ἐνὼ μότως ποιεῖν καταναγκασθήσονται καὶ τὴν αὐτὴν φυλὰ ξοῦσι πίστιν καὶ δουλείαν καὶ εὖνοιαν πρὸς ὑμᾶς, ἣν κἀγὼ συμπεφώνηκα, καὶ ὑπὲρ τῆς ὑμετέρας ζωῆς καὶ τῆς ἐπὶ γείου τιμῆς ἀροῦνται τὰ ὅπλα, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ τῶν ὑμετέρων βασιλικῶν μερῶν καὶ μελῶν, ὥς μὴ τι πάθοιεν παρά τινος ἐχθροῦ, πολεμῆσειόντες οὐκ ἀνήσουσιν, εἴ γε τέως εἰς αἴσθησιν ἔλθοιεν τῶν ἐπιβούλων καὶ σφαλερῶν. Ταῦτα ἐπόμενι καὶ διαμαρτύρομαι καὶ Θεὸν καὶ ἀνθρώπους καὶ τοὺς ὑπερτάτους ἀγγέλους, ὥς ἄρα καταναγκάσω φρικά λέοις ὄρκοις αὐτοὺς κατελιγρῶς ποιεῖν τε καὶ πράττειν εἰς δύναμιν. Ὡς δὲ καὶ ὑπὲρ τῶν κάστρων τῶν ὑμετέρων καὶ τῶν πόλεων καὶ χωρῶν καὶ ἀπλῶς τῶν ὅλων μερῶν τῶν ὑπὸ τὴν βασιλείαν ὑμῶν, ὅσα ἢ δύσις ἔχει, ὅσα ἢ ἀνατολὴ περιέχει, ἐνὸρκως τὰ αὐτὰ συμφωνήσουσιν ἃ κἀγὼ πρὸς ὑμᾶς συμπεφώνηκα. Καὶ ταῦτα ποιήσουσι καὶ ζῶντος ἐμοῦ καὶ ἀποτεθνηκότος· καὶ ἔξει καὶ τούτους τὸ κράτος ὑμῶν ἀνθρώπους ὑποχειρίους καὶ χρήσει τούτοις ὅσα καὶ ὑπῆρέ ταις πιστοῖς. 13.12.15 Καὶ ὅσοι μὲν ἐνταυθοῖ τυγχάνουσι συνεπιδημοῦντες ἐμοί, αὐτίκα καὶ τὰς ἐνὸρκους πίστεις καὶ τὰς συμφωνίας δώσουσι πρὸς ὑμᾶς τοὺς σεβαστοὺς, τόντε κύριον Ἀλέξιον καὶ αὐτοκράτορα τῶν Ῥωμαίων καὶ τὸν πορφυρογέννητον βασιλέα καὶ σὸν υἱόν· ὅσοι δὲ ἀπῶσι τῶν ἐμῶν ἱππέων καὶ ὀπλιτῶν, οὓς καβαλλαρίους συνήθως καλοῦμεν, ἀποστειλάσης ἄνθρωπον τῆς βασιλείας σου κατὰ τὴν Ἀντιόχειαν πόλιν, ἐκεῖ τοὺς αὐτοὺς ὄρκους ἀποτελέσουσι κἀκεῖνοι, ὀρκιῶντος μὲν αὐτοὺς τοῦ ἀνθρώπου τῆς βασιλείας σου, ἐμοῦ δέ, ἐπόμενι τοῦτο, παρασκευάσοντος ὁμόσαι τοὺς ἄνδρας καὶ συμφωνῆσαι τὰ αὐτά τε καὶ ἅπα ῥάλλακτα. Προσέτι συμφωνῶ καὶ ἐπόμενι ὥς ἄρα καθ' ὃν μὲν ἂν βούληται ἡ βασιλεία ὑμῶν τῶν κατεχόντων πόλεις καὶ χώρας, αἶ ποτε ὑπέκειντο τῇ βασιλείᾳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἀντάρασθαι χεῖρας καὶ συγκροτήσιν πόλεμον, τοῦτο ποιήσω κἀγὼ καὶ ὀλοποιήσομαι κατ' αὐτῶν. Καθ' ὃν δὲ οὐκ ἔστι σοι θυμῆρες στρατὸν κινῆσαι, οὐδὲ αὐτοὶ κατ' ἐκείνων στρατεύσασιν. Διὰ πάντων γὰρ βουλόμεθα θεραπεύειν τὸ ὑμέτερον κράτος καὶ πᾶσαν πρᾶξιν καὶ πᾶσαν βούλησιν τῆς σῆς βουλήσεως ἐξαρτᾶν. 13.12.16 Τῶν τε Σαρακηνῶν καὶ τῶν ἐκ τοῦ Ἰσμαῆλ ὅποσοι συρρέουσιν εἰς τὴν βασιλείαν σου ἡτομοληκότες καὶ τὰς πόλεις αὐτῶν παραδιδόντες, οὔτε ἀποκωλύσω οὔτε διὰ σπουδῆς θείην ὑποποιήσασθαι ἐμαυτῷ, εἰ μὴ που ἄρα διὰ τοῦ ἐμοῦ δόρατος καταναγκασθὲν τὸ μέρος ἐκεῖνο καὶ πανταχόθεν στενοχωρηθὲν πρὸς τὸ κράτος τὸ σὸν ἀπέβλεψε κίνδυνον ὑφορώμενον καὶ τὴν σωτηρίαν ἐαυτῷ ἐκ τοῦ προσέρχεσθαι σοὶ πραγματευόμενον. Ἀλλὰ τοὺς

τοιούτους τε πάντας καὶ ὅσοι τὸ φραγγικὸν πεφοβημένοι ξίφος καὶ τὸν ἐπηρτημένον θάνατον ἀποκλίναντες τοὺς σεβαστοὺς βασι λέας ἐπικαλοῦνται ὑμᾶς οὐ διὰ τοῦτο ἀνθέξεσθε τῶν ἡμετέρων δορυαλῶτων, ἀλλὰ δηλονότι τῶν ἄνευ πόνων καὶ κόπων ἡμετέρων καὶ ἐθελουσίως εἰς τὴν ὑμετέραν δούλωσιν ἐρχομένων. 13.12.17 Πρὸς ταῖς ἄλλοις καὶ ταυτὶ συμφωνῶ, ὅτι τοι ὅσοι ἂν ἐθέλωσι διαπερᾶσαι μετ' ἐμοῦ τὸν Ἀδρίαν ἀπὸ Λογγιβαρδίας ἄνδρες στρατιῶται, ὁμοῦνται καὶ αὐτοὶ καὶ συμφωνήσουσι τῇ δουλείᾳ τῆς βασιλείας σου, ὀρκίζοντος δηλονότι τούτους ξύμπαντας ἀνθρώπου τινὸς τοῦ ὑμετέρου κράτους, ὃν ἂν αὐτοὶ ἐπὶ τούτῳ αὐτῷ ἀποστείλῃτε κατὰ τὸ πέραν Ἀδρίου. Εἰ δ' ἀποπηδῶσι τὸν ὄρκον, μὴ ἄλλως εἶσαι διαπερᾶν ὥς τὰ αὐτὰ φρονεῖν ἡμῖν ἀπαναινομένους. 13.12.18 Δεῖ δὲ καὶ τὰς διὰ χρυσοβούλλου λόγου δωρηθείσας μοι παρὰ τοῦ θεοπροβλήτου κράτους ὑμῶν χώρας καὶ πόλεις ἐκθεῖναι ἐν τῷ παρόντι συγγράμματι· ἢ κατὰ τὴν Κοίλην Συρίαν Ἀντιόχου πόλιν μετὰ τῆς περιοχῆς αὐτῆς καὶ τῆς διακρατήσεως σὺν αὐτῷ Σουετίῳ, ὃ παρὰ τὴν θάλασσαν ἡδρασται· τὸ Δουξ μετὰ τῆς διακρατήσεως αὐτοῦ πάσης σὺν τῷ τοῦ Καυκά τό τε τοῦ Λουλοῦ λεγόμενον καὶ <τὸ> τοῦ Θαυμαστοῦ Ὅρους καὶ τὰ Φέρσια μετὰ τῆς ὑπ' αὐτὰ πάσης χώρας· ὁ Ἅγιος Ἡλίας ἢ στρατηγὶς μετὰ τῶν ὑπ' αὐτὴν πολυχνίων· ἢ στρατηγὶς τὸ Βορξέ καὶ τὰ ὑπὸ ταύτην πολίχνια· ἢ περὶ τὴν στρατηγίδα τὸ Σέξερ ἅπαντα χώρα, ἣντινα Λάρισσαν Ἑλληνες ὀνομάζουσιν· ὥς δὲ καὶ τὸ Ἀρτάχ καὶ τὸ Τελούχ αἱ στρατηγίδες μετὰ τῆς ἐκάστης περιοχῆς· σὺν τούτοις ἢ Γερμανίκεα καὶ τὰ ὑπὸ ταύτην πολίχνια· τὸ Μαῦρον Ὅρος καὶ πάντα τὰ ὑπ' ἐκεῖνο τατ τόμενα κάστρα καὶ ἡ ὑποκειμένη τούτῳ σύμπασα πεδιάς ἄνευ δηλονότι τῆς τῶν Ῥουπενίων διακρατήσεως Λέοντός τε καὶ Θεοδώρου τῶν Ἀρμενίων γεγονότων ἀνθρώπων τοῦ κράτους ὑμῶν. 13.12.19 Μετὰ τῶν ἀναγεγραμμένων τὸ στρατηγάτον Παγρᾶς, τὸ στρατηγάτον Παλατζᾶ, τὸ θέμα τοῦ Ζοῦμε καὶ τὰ ὑπὸ ταῦτα πάντα κάστρα τε καὶ πολίχνια καὶ ἡ ἐκάστῳ προσήκουσα χώρα. Ταῦτα γὰρ πάντα κάκεῖ περιέχεται ἐν τῷ χρυσοβούλλῳ λόγῳ τῆς βασιλείας ὑμῶν ὥς δεδωρημένα μοι παρὰ τοῦ θεοῦ κράτους μέχρι πέρατος τῆς ἐμῆς βιοτῆς, ὥς ὀφειλόντων μετὰ τὴν ἐνθένδε μου μετὰ στασιν εἰς τὴν βασιλείαν ἐπανακάμπτειν τῆς νέας Ῥώμης καὶ βασιλίδος τῶν πόλεων Κωνσταντινουπόλεως, ἐφ' ᾗ φυλάττειν πίστιν ἀκραιφνεστάτην <καὶ> εὐνοίαν καθαρὰν δι' ὑμῶν τῶν αἰσεβάστων σεβαστῶν βασιλέων εἰς τὴν βασιλείαν αὐτῆς καὶ τοῦ θρόνου ταύτης καὶ τῆς βασιλικῆς ράβδου δοῦλον εἶναι καὶ λίζιον ὑποχείριον. 13.12.20 Συμφωνῶ δὲ καὶ ὁμνυμι τὸν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ Ἀντιοχείας πρεσβευόμενον Θεὸν ὥς οὐκ ἐκ

τοῦ ἡμετέρου γένους πατριάρχης ἔσται Ἀντιοχείας, ἀλλ' ὃν ἂν προβαλεῖται ἡ βασιλεία ὑμῶν ἐκ τῶν θρεμμάτων τυγχάνοντα τῆς κατὰ τὴν Κωνσταντινούπολιν μεγάλης ἐκκλησίας. Ὁ τοιοῦτος γὰρ καὶ τοῦ θρόνου τοῦ κατὰ τὴν Ἀντιόχειαν ἐπιβαίῃ καὶ πάντα πράξει ἀρχιερατικῶς ἔν τε χειροτονίας καὶ ταῖς λοιπαῖς ἐκκλησιαστικαῖς ὑποθέσεσι κατὰ τὰ τοῦ θρόνου τοῦδε προνόμια. 13.12.21 Ἦσαν δὲ ἄρα καὶ αἱ ἀπὸ τῆς δουκικῆς ἀρχῆς τῆς κατὰ τὴν πόλιν Ἀντιοχείας ἀποτμηθεῖσαι μερίδες [καὶ] παρὰ τῆς βασιλείας ὑμῶν ὡς ἐθελόντων ταύτας προσοικεῖσθαι καθ' ὁλόκληρον. Αὗται· τό τε θέμα τὸ Ποδανδὸν καὶ πρὸς τούτοις τὸ στρατηγάτον τῆς Ταρσοῦ πόλεως καὶ ἡ Ἄδανα πόλις καὶ αἱ τοῦ Μόψου ἐστίαι καὶ ἡ Ἀνάβαρζα καί, συνελόντα φάναι, ἡ χώρα πάσα τῆς Κυλικίας, ὅσῃν ὁ Κύνδος καὶ ὁ Ἑρμων περιορίζουσιν· ὥς δὲ καὶ ἡ στρατηγὶς Λαοδίκεια τῆς Συρίας καὶ αὐτὸ δῆπουθεν τὸ στρατηγάτον Γαβάλων, ὃ καὶ Ζέβελ ὑποβαρβαρίζοντες λέγομεν, τά τε στρατηγὰ Βαλανέως καὶ Μαρακέως καὶ ἡ Ἀντάρδος μετὰ τῆς Ἀνταρτοῦς· στρατηγίδες γὰρ καὶ ἀμφοτέρα. Ταῦτά εἰσιν ἅπερ ἀποκόψασα ἡ βασιλεία ὑμῶν τῆς ὅλης δουκικῆς ἀρχῆς Ἀντιοχείας τῷ κύκλῳ τοῦ κράτους προσένειμεν ἐκεῖθεν ἀφελομένη. 13.12.22 Καὶ στέργω καὶ τοῖς τε δεδομένοις καὶ τοῖς ἀφηρημένοις ὡσαύτως. Καὶ ἀνθέξομαι μὲν τῶν δικαίων καὶ προνομίων ὧν παρέλαβον ἀφ' ὑμῶν, οὐκ ἀντιποιησαίμην δὲ ὧν οὐ παρέλαβον. Οὐδ' ἂν ὑπερβαίην τοὺς ὅρους, ἀλλ' ἐμμενῶ τοῖς δεδορμένοις κρατῶν αὐτὰ καὶ καρπούμενος, μέχρις ἂν τῷ βίῳ περιῶ, καθὰ προδεδήλωται. Μετὰ δὲ τὴν ἐμὴν τελευτὴν, ὡς καὶ τοῦτο προέγραπται, ἀναδραμοῦνται πρὸς τὰς οἰκείας ἀρχὰς καὶ ὅθεν εἰς ἐμὴν ἐξουσίαν ἐδόθησαν. Ἐπισκήψω γὰρ τοῖς ἐμοῖς ἐπιτρόποις καὶ ἀνθρώποις κατὰ τὴν τελευταίαν μου βούλησιν ἀποδώσειν τὰς χώρας ἀπάσας τὰς εἰρημένας τῷ σκήπτρῳ τῆς τῶν Ῥωμαίων ἀρχῆς μηδὲν περὶ τὴν ἀπόδοσιν περιεργαζομένοις ἢ εἰς ἀμφισβήτησιν τινα διαπίπτουσι. 13.12.23 Καὶ ὁμνυμι καὶ τοῦτο καὶ τὴν συμ 13.12.23 φωνίαν ταύτην κατεμπεδῶ ὡς ἀνυπερθέτως τε καὶ ἀναμφιβόλως τὸ προσταττόμενον πράξουσι. Πλὴν καὶ τοῦτο προσκεῖσθω ταῖς συμφωνίαις ὡς ἐπειδὴ ὑπὲρ τῶν ἀφηρημένων παρὰ τοῦ κράτους ὑμῶν ἐκ τῆς Ἀντιοχικῆς ἀρχῆς καὶ τοῦ δουκάτου τῆς πόλεως ἐγὼ τε κατελιπάρησα τὸν ὑμέτερον θρόνον ποιήσασθαι ἀντιστήκωσιν καὶ οἱ περεγρῖνοι προσκατελιπάρησαν τὴν ὑμέτεραν βασιλείαν, καὶ κατένευσε τὸ κράτος ὑμῶν ἀντιστηκῶσαί μοι θέματα καὶ χώρας τινὰς καὶ πόλεις κατὰ τὴν ἀνατολὴν διακειμένας. 13.12.24 Δεῖ καὶ τούτων ἐνταυθοὶ μνημονεῦσαι κατ' ὄνομα, ἵνα μήτε ἡ βασιλεία ὑμῶν ἀμφιβάλλοι κατὰ τι καὶ ἐγὼ ἔχω περὶ ὧν ἂν ἐπιζητοῖν. Ἦσαν δὲ ταῦτα· τό τε θέμα τῆς Κασιώτιδος

πάσης χώρας, ἥς μητρόπολις ἐστὶν ἡ Βέρροια, ὃ κατὰ τὴν τῶν βαρβάρων φωνὴν Χάλεπ λέγεται, τὸ θέμα τῆς Λαπάρας καὶ τὰ ὑπὸ ταύτην πάντα πολίχνια, τοῦτ' ἐστὶ τὰ Πλαστά, τὸ τοῦ Χωνίου κάστρον, τὰ Ῥωμαίνα, τὸ κάστρον Ἀραμισός, τὸ τοῦ Ἀμηρᾶ πολίχνιον, τὸ κάστρον τοῦ Σαρβάνου, τὸ τοῦ Τελχαμψῶν φρούριον σὺν οἷς καὶ τὰ τρία Τίλια, τό τε Σθλαβοτίλιν καὶ τᾶλλα δύο, τὸ φρούριον τὸ Σγένιν, τὸ κάστρον τὸ Καλτζιέριν' καὶ δὴ καὶ ταυτὶ τὰ πολίχνια, τό τε Κομμερμιοέρι καὶ τὸ Καθισμάτιν λεγόμενον καὶ τὸ Σαρσάπιν καὶ τὸ Μέκραν τὸ πολισμάτιον. Ταῦτα μὲν τὰ ἐπὶ τάδε Συρίας κείμενα· τὰ δὲ ἀπὸ τῆς μέσης τῶν ποταμῶν θέματα, τὰ ἀγγχοῦ που κείμενα τῆς πόλεως Ἑδέσης, τό τε θέμα τῶν Λιμνίων καὶ τὸ θέμα τοῦ Ἀετοῦ μετὰ πάσης τῆς ἐκάστου τούτων περιοχῆς. 13.12.25 Μηδὲ ταῦτα ἀμνημόνευτα κείσθω τὰ περὶ τῆς Ἑδέσης μηδὲ τὰ παρὰ τοῦ θεοφρουρή του κράτους ὑμῶν τετυπωμένα μοι ἐτήσια τάλαντα, λέγω δὴ τὰς διακοσίας λίτρας τῆς Μιχαηλάτου χαραγῆς. Προσδεδωρήται γάρ μοι διὰ τοῦ εὐσεβοῦς χρυσοβούλλου λόγου τῆς βασιλείας ὑμῶν καὶ τὸ δουκάτον ... ἐξ ὁλοκλήρου μετὰ τῶν ὑπ' αὐτὸ ἀπάντων φρουρίων τε καὶ χωρῶν οὐκ εἰς ἐμὸν πρόσωπον μόνον περισταμένης τῆς δουκικῆς ταύτης ἀρχῆς· ἀλλὰ γὰρ ἐφεῖται μοι παραπέμπειν αὐτὴν διὰ τοῦ εὐσεβοῦς χρυσοβούλλου λόγου εἰς ὃν ἂν αὐτὸς ἐθέλοιμι, μέλλοντος δηλονότι κάκείνου ὑποκύπτειν τοῖς τῆς βασιλείας ὑμῶν προστάγμασι καὶ θελήμασι καθαπερεὶ ἀνθρώπου λιζίου τυγχάνοντος τοῦ αὐτοῦ κράτους καὶ τῆς αὐτῆς βασιλείας καὶ τὰ αὐτὰ βουλομένου καὶ συμφωνοῦντος, ἅπερ καὶ γὰρ, πρὸς ὑμᾶς.

13.12.26 Ἀλλὰ καὶ τὸ ἀπὸ τοῦδε, ἐπειδὴ καθάπαξ ἐγε νόμην ὑμέτερος ἄνθρωπος καὶ τοῦ κύκλου τοῦ κράτους ὑμῶν, ὀφείλω λαμβάνειν κατ' ἐτησίαν δόσιν ἀπὸ τῶν βασιλικῶν θησαυρῶν τάλαντα διακόσια τοῦ προβεβασιλευκότος κυρίου Μιχαὴλ ποιότητά τε καὶ χαραγὴν ἀποφέροντα διὰ τινος ἀποστολέως ἡμετέρου Συριάθεν πεμπομένου μετὰ καὶ γραμμάτων ἐμῶν πρὸς ὑμᾶς εἰς τὴν βασιλίδαν πόλιν, ἐφ' ᾧ ταῦτα λαβεῖν εἰς ἡμέτερον πρόσωπον. 13.12.27 Καὶ ὑμεῖς μὲν, οἱ ἀεισέβαστοι βασιλεῖς καὶ σεβαστοὶ γε καὶ αὐγουστοὶ τῆς τῶν Ῥωμαίων ἡγεμονίας, στέρξετε δήπουθεν τὰ ἐν τῷ χρυσοβούλλῳ λόγῳ τῆς εὐσεβοῦς ὑμῶν βασιλείας ἐγγεγραμμένα καὶ τὰ ὑπεσχημένα διατηρήσετε. Ἐγὼ δὲ διὰ τοῦδε τοῦ ὄρκου τὰ παρ' ἐμοῦ πρὸς ὑμᾶς συμπεφωνημένα κατεμπεδῶ. Ὅμνυμι γὰρ εἰς τὰ πάθη τοῦ ἀπαθοῦς καὶ σωτήρος Χριστοῦ καὶ εἰς τὸν ἀήττητον ἐκείνου σταυρόν, ὃν ὑπὲρ τῆς τῶν ἀπάντων σωτηρίας ὑπέμεινε, καὶ εἰς τὰ προκείμενα παναγέστατα εὐαγγέλια,

ἃ τὴν οἰκουμένην ἅπασαν ἐσαγή νευσε· ταῦτα γὰρ κρατῶν ἐπόμνυμι καὶ τὸν πολῦτιμον σταυρὸν τοῦ Χριστοῦ συμπαλαμβάνων τῷ νῷ καὶ τὸν ἀκάνθινον στέφανον καὶ τοὺς ἥλους καὶ τὴν λόγχην ἐκείνην τὴν διατρήσασαν τὴν δεσποτικὴν καὶ ζωσποῖον πλευρὰν πρὸς σέ, τὸν κράτιστον καὶ ἅγιον ἡμῶν βασιλέα κύριον Ἀλέξιον τὸν Κομνηνὸν καὶ τὸν συμβασιλεύοντά σοι τριτόθητον κύριον Ἰωάννην τὸν πορφυρογέννητον, ὡς πάντα τὰ συμπεφωνημένα καὶ εἰρημένα ἀπὸ τοῦ στόματός μου φυλάζω καὶ ἀπαράβατα διατηρήσω μέχρι παντός, καὶ τὰ ὑπὲρ τοῦ κράτους ὑμῶν καὶ νῦν φρονῶ καὶ εἰσέτι φρονήσω, μὴδ' ἄχρι ψιλῆς ἐπινοίας κακότηθες ἢ δολερὸν πρὸς ὑμᾶς ἐνδειξόμενος, ἀλλ' ἐμμενῶ τοῖς ὑπ' ἐμοῦ συμπεφωνημένοις καὶ καθ' οἷονδή τινα τρόπον οὔτε ψευδορκήσω πρὸς ὑμᾶς οὔτε εἰς ἀθέτησιν τῶν ὑπεσχημένων χωρήσω οὔτε πρὸς ἄσπονδόν τι ἐπινοήσομαι οὔτε αὐτὸς ἐγὼ οὔτε οἱ σὺν ἐμοὶ πάντες καὶ ὅποσοι τῆς ἐμῆς ἐξουσίας εἰσὶ καὶ τὸν χορὸν τῶν ἐμῶν στρατιωτῶν ἀπαρτίζουσιν. Ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ τῶν σῶν ἐχθρῶν θωρακισόμεθα καὶ ἀροῦμεν ὅπλα καὶ δόρατα καὶ τοῖς σοῖς φίλοις ἐμβαλοῦμεν τὰς δεξιὰς. Καὶ πάντα τὰ πρὸς ὠφέλειαν καὶ τιμὴν τῆς τῶν Ῥωμαίων ἀρχῆς καὶ ἐπινοήσω καὶ καταπράξομαι. Οὕτως ὀναίμην τῆς τοῦ Θεοῦ βοηθείας, οὕτω τοῦ σταυροῦ καὶ τῶν θείων εὐαγγελίων. 13.12.28 Ταῦτα ἐγράφη τε καὶ οἱ ὅρκοι συνετελέσθησαν παρὸς σία τῶν ὑπογεγραμμένων μαρτύρων κατὰ μῆνα Σεπτέμβριον δευτέρας ἐπινεμήσεως ἔτους ἤδη διαρρυσκομένου #22 χιζ'. Οἱ μέντοι παρουσιάσαντες μάρτυρες καὶ ὑπογεγραφοί, ὧν ἐναντίον ταῦτα τετέλεστο, εἰσὶν οὗτοι· οἱ θεοφιλέστατοι ἐπίσκοποι, ὃ τε Ἀμάλφης Μαῦρος καὶ ὁ τοῦ Τερεντοῦ Ῥενάρδος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ κληρικοί· ὁ εὐλαβέστατος καθὴν γούμενος τῆς ἐν Λογγιβαρδία σεβασμίας μονῆς τοῦ ἁγίου Ἀνδρέου, τῆς ἐν τῇ νήσῳ τοῦ Βρεντησίου, καὶ τινες αὐτῶν δύο μοναχοί· οἱ ἄρχοντες τῶν περεγρίνων, ὧν τὰ μὲν σίγνα αὐτοὶ διεχάραξαν οἰκειοχείρως, τὰ δὲ τούτων ὀνόματα διὰ χειρὸς τοῦ θεοφιλεστάτου ἐπισκόπου Ἀμάλφης τοῖς σίγνοις προσπαρεγράφησαν, ὃς καὶ πρέσβυς παρὰ τοῦ πάπα πρὸς τὸν αὐτοκράτορα ἐληλύθει. Οἱ ἀπὸ τῆς βασιλείου αὐλῆς· ὁ σεβαστὸς Μαρῖνος, Ῥογέρης ὁ τοῦ Τακουπέрту, Πέτρος Ἀλίφας, Γελιελμος ὁ Γανζῆ, Ῥιτζάρδος ὁ Πριντζίτας, Ἰοσφρὲ Μαλή, Οὐμπέρτος ὁ υἱὸς τοῦ Γραούλ, Παῦλος ὁ Ῥωμαῖος, οἱ ἐκ τῶν Λακῶν ἤκοντες ἀποκρισιάριοι παρὰ τοῦ κράλη καὶ συμπενθέρου τῆς βασιλείας, Ζουπάνος ὁ Περῆς καὶ Σίμων, καὶ οἱ ἀποκρισιάριοι Ῥισκάρδου Σινισκάρδου, Βασίλειος νωβελλίσμιος ὁ εὐνοῦχος καὶ Κωνσταντῖνος νοτάριος.» Τὸν μὲν οὖν ἔγγραφον ὅρκον

τοῦτον ὁ αὐτοκράτωρ παρὰ τοῦ Βαϊμούντου ἔλαβεν, ἀντιδέδωκε δὲ πρὸς αὐτὸν τὸν εἰρημένον ἄνωθεν χρυσόβουλλον λόγον ἐνσεσημασμένον διὰ κινναβάρεως, ὡς ἔθος, διὰ βασιλικῆς δεξιᾶς.

14.t.1 ΑΛΕΞΙΑΣ ΙΔ΄

14.1.1 Τῶν οὖν δεδογμένων τῷ αὐτοκράτορι πέρας ἐσχη κότων, τὴν ἐκτεθεῖσαν ἀνωτέρω ἔγγραφον συμφωνίαν ἐνὸρ κως ὁ Βαϊμούντος βεβαιωσάμενος τῶν ἱερῶν εὐαγγελίων προτεθέντων καὶ τῆς λόγχης δι' ἧς τὴν τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν πλευρὰν οἱ ἄνομοι ἐξεκέντησαν, τὴν πρὸς τὴν ἐνεγκαμένην ἐπάνοδον ἡτεῖτο ἀναθέμενος πάντας τοὺς ὑπ' αὐτὸν τῇ ἐξουσίᾳ καὶ γνώμῃ τοῦ αὐτοκράτορος, ἀξιῶν ἅμα ἐντὸς τῆς τῶν Ῥωμαίων ἐπικρατείας παραχειμάσαι τούτους τῶν χρειωδῶν δασιλῶς ἐπιχορηγουμένων αὐτοῖς, ἐπὰν δὲ ὁ χειμῶν παρέλθοι καὶ τῶν πολλῶν κόπων ἑαυτοὺς ἀνακτῇ σαιντο, ὅπου βουλητὸν αὐτοῖς, συγχωρηθῆναι ἀπελεύσασθαι. Ταῦτ' αἰτησάμενος καὶ τὸν αὐτοκράτορα συγκατατιθέμενον ταῖς τούτου αἰτήσεσιν εἶχεν εὐθύς. Τιμηθεὶς οὖν τῇ καὶ τῶν σεβαστῶν ἀξιώματι καὶ χρήματα λαβὼν ἱκανὰ πρὸς τὸ οἰκεῖον ἐπ' ἀνέτρεχε στράτευμα. Συναπῆει δὲ τούτῳ καὶ Κωνσταντῖνος ὁ Εὐφορβηνὸς ὁ τὴν προσηγορίαν Κατακαλῶν, ὡς μὴ τι κατὰ τὴν ὁδὸν δεινὸν παρά τινων στρατιωτῶν τῶν ἡμετέρων ταγμάτων αὐτῷ συμβαίῃ, ἀλλὰ μᾶλλον πρόνοιαν τοῦ στρατοπέδου αὐτοῦ ποιήσαιτο ἐν τε προσήκοντι τόπῳ καὶ ἀκινδύνῳ στρατοπεδεύοντος καὶ ἐνδεχομένης τὰς αἰτήσεις παρέχει αὐτοῖς. Καταλαβὼν οὖν τὴν ἰδίαν παρεμβολὴν καὶ παραδοὺς τὸ στράτευμα τοῖς ἐπ' αὐτῷ τούτῳ ἀπεσταλμένοις παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος, εἰς μονῆρας εἰσελθὼν τὴν Λογγιβαρδίαν κατέλαθεν. Οὐ πλείω δὲ τῶν ἑξ μηνῶν ἐπιβιούς τὸ κοινὸν ἀπεδεδώκει χρέος. 14.1.2 Ὁ δὲ αὐτοκράτωρ τῆς τῶν Κελτῶν ἔτι φροντίδος εἶχετο· καὶ τὰ κατ' αὐτοὺς εὖ διαθέμενος τῆς πρὸς τὸ Βυζάντιον φερούσης ἤψατο. Ἐπανελθὼν δὲ οὐ πρὸς ἀνέσεις καὶ ἀναπαύλας ἀνέκλινεν ὅλως, ἀλλὰ λογιζόμενος αὐθις ὅπως τὰ κατὰ τὴν παραλίαν τῆς Σμύρνης καὶ μέχρις αὐτῆς Ἀτταλείας οἱ βάρβαροι τελείως ἡρίπωσαν, ἐν δεινῷ ἐποιεῖτο εἰ μὴ καὶ τὰς πόλεις αὐθις ἐς τὴν προτέραν ἐπαναγάγοι κατάστασιν καὶ τὸν πρῶτον ἀποδοίῃ κόσμον καὶ τοὺς ἀπανταχῇ σκεδασθέντας ἐποίκους αὐταῖς ἐπανασώσοιτο. Οὐ μὴν ἄλλ' οὐδὲ περὶ τῆς τοῦ Ἀττάλου ἀμεριμνίας εἶχεν, ἀλλὰ πολλὴν ἐποιεῖτο τὴν περὶ αὐτῆς φροντίδα. 14.1.3 Ὁ Φιλοκάλης οὖν

Εὐμάθιος (ἀνὴρ δὲ οὗτος ἐπηβολώτατος καὶ τῶν ἐπιφανῶν οὐ γένει μόνον, ἀλλὰ καὶ φρονήσει τῶν πολλῶν διαφέρων, ἐλευθέριος καὶ γνώμην καὶ χεῖρα, πιστὸς μὲν πρὸς Θεὸν καὶ τοὺς φίλους, πρὸς δὲ τοὺς δεσπότας εὖνους εἶπερ τις ἄλλος, τῆς μέντοι στρατιωτικῆς παιδείας πάμπαν ἀμύητος· οὕτε γὰρ τόξον καὶ νευρὰν ἐπὶ μαζὸν ἔλκειν ἥδει οὐτε θυρεῶ σκέπεσθαι· τᾶλλα δὲ δεινότατος, λόχους τε ἐφιστᾶν καὶ διὰ παντοίων μηχανμάτων τοὺς πολεμίους ἡττᾶν) οὗτος προσελθὼν τῷ αὐτοκράτορι τὴν τῆς Ἀτταλείας φρουρὰν ἐπιμελῶς ἡτεῖτο. Γινώσκων οὖν τὸ ποικίλον τῶν αὐτοῦ νοημάτων τε καὶ ἐγχειρήσεων ὁ αὐτοκράτωρ καὶ τὴν συμπαρομαρτοῦσαν αὐτῷ εὐτυχίαν, ἥτις ποτὲ ἐστὶ τε καὶ λέγεται, οὐδὲ γὰρ οἰαδῆτινι ἐπιβαλὼν ποτε πράξει διημάρτηκε τοῦ σκοποῦ, πείθεται διὰ ταῦτα καὶ δυνάμεις ἀποχρώσας αὐτῷ δίδωσι, πολλὰ ὑποθέμενος καὶ ἐντειλάμενος ἐν πᾶσι νουνεχεῖς τὰς ἐπιχειρήσεις ποιεῖσθαι. 14.1.4 Ὁ δὲ καταλαβὼν τὴν Ἄβυδον αὐτίκα τὸν ἀναμεταξὺ διαπλωσόμενος πορθμὸν καταλαμ βάνει τὸ Ἀτραμύτιον. Πόλις δὲ πρόφην μὲν ἦν πολυανθρωποτάτη· ὀπηνίκα δὲ ὁ Τζαχᾶς τὰ κατὰ τὴν Σμύρνην ἐλήζετο, καὶ αὐτὴν παντελῶς ἐριπώσας ἠφάνισε. Τὸν γοῦν παντελῆ ἀφανισμόν τῆς τοιαύτης θεασάμενος πόλεως, ὥς δοκεῖν μηδὲ ἄνθρωπον κατοικῆσαί ποτε ἐν αὐτῇ, παραχρῆμα ἀνωκοδόμησέ τε καὶ εἰς τὸ πρότερον ἀποκατέστησε σχῆμα, τοὺς τε ἐποίκους ἀπανταχόθεν ἀνεκαλέσατο ὅποσοι τέως τῶν αὐτοχθόνων ἐσώζοντο, καὶ ἐξ ἄλλοδαπῶν πολλοὺς μεταπεμψάμενος ἐνέκισέ τε καὶ τὸν πρότερον ἀποδεδώκει κόσμον. Πυθόμενος δὲ περὶ τῶν Τούρκων καὶ μεμαθηκῶς κατὰ τὴν Λάμπην τούτους τῷ τότε ἐνδιατρίβειν, ἀπόμοιραν τῶν ὑπ' αὐτὸν δυνάμεων ἀποδιελόμενος, ἐξέπεμψε κατ' αὐτῶν. Οἱ καὶ καταλαβόντες αὐτοὺς καὶ πόλεμον καρτερὸν μετ' αὐτῶν συνάψαντες τὴν νικῶσαν εἶχον παραντίκα· ἀπηνῶς δὲ τοῖς Τούρκοις τοσοῦτον ἐχρήσαντο ὥς καὶ τὰ νεογνὰ τούτων εἰς λέβητας ἐμβαλεῖν καχλάζοντας. Πολλοὺς δὲ καὶ ἔκτειναν καὶ ζογρίαν ἄγοντες πρὸς τὸν Εὐμάθιον χαίροντες ἐπανήσαν. Οἱ δὲ γε καταλειφθέντες Τούρκοι μελανδυτήσαντες καὶ τὰς σφῶν συμφορὰς ἐξ αὐτῶν ἀμφίων παριστάναι τοῖς ὁμοφύλοις βουλόμενοι, ἅπασαν τὴν ὑπὸ τῶν Τούρκων κατεχομένην διήεσαν χώραν γοερὸν ἀνοιμώζοντες καὶ τὰ σφισιν αὐτοῖς ξυμπεσόντα δεινὰ διηγοῦμενοι, καὶ τῶν ἀμφίων ἅπαντας εἰς οἶκτον παρακινοῦντες καὶ πρὸς ἄμυναν ἐρεθίζοντες. 14.1.5 Ὁ δὲ Εὐμάθιος τὴν Φιλαδέλφειαν καταλαβὼν ἔχαιρεν ἐπὶ τῇ εὐτυχίᾳ τοῦ ἐγχειρήματος. Ἀρχισατράπης δὲ τις Ἀσάν τὴν κλῆσιν, ὁ τὴν Καππαδοκίαν κατέχων, τοῖς αὐτόχθοσι καθαπερὶ ἀργυρωνήτοις χρώμενος, μεμαθηκῶς τὰ τοῖς ἤδη ῥηθεῖσι Τούρκοις ξυμπεσόντα, τὰς οἰκείας δυνάμεις

ἀναλαβόμενος καὶ ἐτέρωθεν πολλοὺς μεταπεμψάμενος ὥς ἐς εἴκοσι πρὸς ταῖς τέσσαρσι χιλιάδας παραστήναι τὸ ὑπ' αὐτὸν στράτευμα, κατ' αὐτοῦ ἔξεισι. Δεινὸς δὲ ὢν ἀνὴρ ὁ Εὐμάθιος, ὥς εἴρηται, οὐκ ἀμελῶς τὴν Φιλαδέλφειαν ᾧκει οὐδ' ἀνα πεπτῶκει εἰς τὴν ταύτης τειχῶν γεγονῶς, ἀλλὰ σκοποῦς τε ἀπανταχῇ ἔπεμπε καί, ἵνα μὴ ἀμελοῖεν, αὐτοῖς προσέπεμπε ἄλλους καὶ πρὸς ἐγρήγορσιν ἀνηρέθιζεν ὥστε παννύχους ἐγρηγορέναι καὶ τὰς ἀμφοδους καὶ τὰς πεδιάδας περιαθρεῖν. 14.1.6 Τούτων οὖν τις πόρρωθεν τὸ τουρκικὸν θεασάμενος στράτευμα δρομαῖος αὐτῷ προσελθὼν ἀπαγγέλλει. Ὁ δὲ φρενήρης ὢν καὶ ὀξὺς τὸ δέον συνιδεῖν καὶ ἐν ἀσκέπτῳ χρόνῳ πέρας τοῖς λογισμοῖς διδόναι, ἐπεὶ μὴ ἀποχρώσας πρὸς τοσαύτας ἔχειν ἐγνώκει δυνάμεις, παραχρῆμα ἀπάσας τὰς πύλας ταυτησὶ τῆς πόλεως ἀσφαλισθῆναι ἐκέλευε, καὶ μηδένα τὸ παράπαν ἐς τὸ τεῖχος συγχωρεῖσθαι ἀνιέναι μήτε μὴν κραυγάζειν ὅλως μήτε αὐλοὺς ἢ κιθάρας ἡχεῖν· καὶ ἀπλῶς ἐν τοιούτῳ σχήματι τὴν πόλιν κατεστήσατο ὥς πάντῃ ἀοίκητον δοκεῖν τοῖς διερχομένοις. Ὁ δὲ Ἀσὼν καταλαβὼν τὴν Φιλαδέλφειαν τῷ οἰκείῳ περιζώσας τὰ τεῖχη στρατεύματι ἐπὶ τρισὶ παρέμεινε ἡμέραις. Ὡς δὲ οὐδεὶς ἄνωθεν προκύπτων ἐφαίνετο, αἱ δὲ πύλαι τῶν ἐντὸς εἶχον ἀσφάλειαν, ἐλεπόλεις δὲ οὐ παρήσαν αὐτῷ οὐδὲ πετροβόλα ὄργανα, νομίσας ὀλίγον εἶναι τὸ τοῦ Εὐμαθίου στράτευμα καὶ διὰ τοῦτο μὴδὲ ἀποθαρρεῖν τὴν ἐξέλευσιν, πολλὴν ἀσθένειαν καταψηφισάμενος τῶν ἐντὸς ἄλλην ἀτραπὸν ἐτράπετο καταπεφρονηκῶς αὐτοῦ παντάπασι. Δέκα γοῦν χιλιάδας τοῦ ἰδίου στρατεύματος διελὼν κατὰ τοῦ Κελβιανοῦ ἐξαπέστειλεν, ἐτέρας δὲ ... ὥς πρὸς Σμύρνην καὶ τὸ Νύμφαιον, τὰς δὲ γε ἐπιλοίπους πρὸς τὰ Χλιαρὰ καὶ τὴν Πέργαμον· ἅπαντας δὲ εἰς προνομᾶς ἀποστείλας συνείπετο καὶ αὐτὸς τοῖς πρὸς τὴν Σμύρνην ἀπερχομένοις. 14.1.7 Ὁ μέντοι Φιλοκάλης, διαγνοὺς τὸ τοῦ Ἀσὼν ἐπιχείρημα, ἀπάσας τὰς ὑπ' αὐτὸν δυνάμεις κατὰ τῶν Τούρκων ἀπέστειλεν. Οἱ καὶ διώκοντες τοὺς πρὸς τὸ Κελβιανὸν ἀπελθόντας ἀπεριμερίμνως καταλαμβάνουσι καὶ ἐπεισπεσόντες τούτοις αὐγαζούσης ἡμέρας ἀφειδῶς κατέσφαττον· τοὺς δὲ παρ' αὐτῶν κατεχομένους δορυαλώτους ἐρρύσαντο ἅπαντας. Καῖτετα τοὺς πρὸς τὴν Σμύρνην καὶ τὸ Νύμφαιον ἀπερχομένους Τούρκους ἐδίωξαν· διεκδραμόντες δὲ καὶ τινες ἀπὸ τοῦ ἔμπροσθεν μέρους καὶ ἐξ ἐκατέρων κεράτων τὸν κατ' αὐτῶν συγκροτήσαντες πόλεμον κατὰ κράτος ἐνίκησαν. Καὶ πολλοὺς μὲν κτείνουσι, πολλοὺς δὲ καὶ ζωγρίαν ἄγουσιν· οἱ δὲ γε καταλειφθέντες ὀλίγοι πάνυ φεύγοντες ταῖς δίναις τοῦ Μαιάνδρου ἐμπεσόντες εὐθὺς ἀπεπνίγησαν. Ποταμὸς δὲ οὗτος περὶ Φρυγίαν, σκολιώτα τὸς ποταμῶν ἀπάντων καὶ καμπὰς

συνεχῆς ποιούμενος. Θαρρήσαντες δὲ καὶ τῇ δευτέρᾳ νίκῃ τοὺς ἐπιλοίπους ἐδίωκον. Ἄλλ' οὐδὲν αὐτοῖς ἐγένετο πλέον τῶν Τούρκων φθασάντων πορρωτέρω γενέσθαι τούτων. Εἴθ' οὕτως ἐπανῆλθον πρὸς Φιλαδέλφειαν. Ὁ δέ γε Εὐμάθιος, τοῦ τους θεασάμενος καὶ μεμαθηκὼς ὡς ἐκθύμως ἡγωνίσαντο σπεύδοντες μηδένα τῶν χειρῶν αὐτῶν ἐκφυγεῖν, δαψιλῶς αὐτοὺς φιλοτιμησάμενος μεγάλας καὶ ἐς τὸ ἔμπροσθεν ὑπισχνεῖτο τὰς χάριτας.

14.2.1 Μετὰ δὲ τὴν τοῦ Βαϊμούντου τελευταίαν, ἐπειδὴ ὁ Ταγγρὲ τῆς Ἀντιοχείας περιεδράξατο καὶ ὡς διαφέρουσιν αὐτῷ ἐλογίζετο παντάπασι τὸν αὐτοκράτορα ταύτης ἄλλο τριῶν, ὁ βασιλεὺς ἐνταῦθα κατανοῶν καὶ τοὺς ἐπὶ τῇ πόλει παρασπονδουμένους ὄρκους τῶν βαρβάρων τουτανὶ Φράγγων καὶ ὅτι αὐτὸς πολλὰ μὲν ἀνηλώκει χρήματα, πολλὰ δὲ πεπόνθει δεινὰ τὰ τε μυριοπληθῆ ἐκεῖνα στρατεύματα ἐκ τῆς ἐσπέρας εἰς τὴν Ἀσίαν διαβιβάζων, καίτοι δυστρα χηλοτάτοις αὐτοῖς ἐντυγχάνων αἰεὶ καὶ καταπίκροις ἀνδράσι, πολλὰ δὲ ῥωμαϊκὰ στρατεύματα τούτοις συνεκπέμπων κατὰ τῶν Τούρκων, δεῖν ἔνεκα, τοῦτο μὲν ἵνα μὴ τουρκικῆς μαχαίρας παρανάλωμα γένοιτο (ἐκῆδετο γὰρ αὐτῶν ὡς Χριστιανῶν), τοῦτο δ' ὅπως καὶ ὑφ' ἡμῶν συγκροτούμενοι τὰς <μὲν> πόλεις τῶν Ἰσμηλιτῶν ὀλοθρεύοιεν, τὰς δὲ καὶ ὑποσπόνδους τοῖς βασιλεῦσι Ῥωμαίων διδοῖεν καὶ τούτου τὰ σχοινίσματα τῶν Ῥωμαίων πλατύνονται, ἀπήντησε δὲ οὐδὲν ὄφελος ἀπὸ τῶν τοσούτων καμάτων καὶ πόνων καὶ δωρεῶν τῇ Ῥωμαίων ἡγεμονίᾳ, ἀλλὰ τῆς τε Ἀντιόχου πόλεως ἀπριζ εἶχοντο τῶν τε ἄλλων πολισμάτων ἡμῖν οὐ μετεδίδοσαν, φέρειν οὐκ εἶχεν οὐδ' ὅλως ἡνείχετο μὴ οὐχὶ ἀντιδρᾶσαι τὰ χεῖρω καὶ τῆς τοιαύτης ἀπανθρωπίας αὐτοὺς ἀμύνασθαι. 14.2.2 Τὸ γὰρ ἐκεῖνου μὲν εἶναι τὰς ἀμυθήτους ἐκείνας δωρεὰς καὶ τοῦ χρυσοῦ τοὺς θημῶνας καὶ τὴν ἀνυπέρβλητον ὑπὲρ αὐτῶν φροντίδα καὶ τῶν παρ' αὐτοῦ συνεργῶν αὐτοῖς πεμφθέντων στρατευμάτων τὰ πλήθη, τὴν δὲ βασιλείαν Ῥωμαίων μηδὲν ἐντεῦθεν ἀπόνασθαι, τοὺς δὲ Φράγγους λογίζεσθαι τὸ ἐκνίκημα ἴδιον τὰς πρὸς αὐτὸν συνθήκας καὶ τοὺς ὄρκους ἀθετήσαντας καὶ παρ' οὐδὲν λογισαμένους, διεσπάραττεν αὐτοῦ τὴν ψυχὴν καὶ οὐκ εἶχεν ὅπως ἐνέγκοι τὴν ὕβριν. 14.2.3 Ἐνθεν τοι καὶ διαπρεσβεύεται πρὸς τὸν Ἀντιοχείας ἄρχοντα Ταγγρέ, διεγκαλῶν αὐτῷ τὴν ἀδικίαν καὶ τὴν τῶν ὄρκων παράβασιν καὶ ὡς οὐκ ἂν ἀνάσχοιτο μέχρι τέλους καταφρονούμενος, ἀλλὰ μετελεύσεται τοῦτον καὶ τῆς εἰς Ῥωμαίους ἀχαριστίας. Δεινὸν γὰρ ἂν εἴη καὶ πέρα δεινῶν, εἰ χρήματα μὲν ἀνηλώκει καὶ πλείω παντὸς ἀριθμοῦ, δυνάμεις δὲ συνεξαπέστειλε τὰς περιφανεστέρας τῶν ῥωμαϊκῶν συνταγμάτων ἔνεκα

Συρίας άπάσης και τής Άντιοχείας αὐτῆς, σπεύδων ὅλη χειρὶ καὶ γνώμῃ τὰ ὅρια πλατύνει τῆς Ῥωμαίων ἀρχῆς, ὁ δὲ Ταγγρὲ κατατροφὴ τῶν ἐκείνου καὶ χρημάτων καὶ πόνων. 14.2.4 Ταῦτα διαπρεσ βευσαμένου τοῦ αὐτοκράτορος, ὁ ἐμμανὴς ἐκεῖνος καὶ θεοπλήξ βάρβαρος, οὐδ' ἄκροις ὥσιν ἀνασχόμενος τῆς τε ἀληθείας τῶν λόγων καὶ τῆς παρρησίας τῶν πρέσβων, εὐθὺς τὰ τοῦ γένους ἐποίει καὶ ὑπ' ἀλαζονείας ὀγκούμενος ὑπεράνω τῶν ἄστρον θήσειν τὸν θρόνον ἡλαζονεύετο καὶ τοῦ δόρατος τῇ ἀκμῇ διατετραίνειν ἠπεῖλει τὰ τεῖχη τὰ Βαβυλώνια ἔλεγέ τε διαρρήδην καὶ ἐξετραγῶδει τὴν δύναμιν, ὡς ἀπτόητός ἐστι καὶ ἀκατάσχετος τὴν ὁρμήν, καὶ οὐ δ' ἂν, εἴ τι γένοιτο, μεθήσειν τὴν Ἀντιόχειαν δισχυρίζετο, κἂν ἐμπύρους φέροιεν χεῖρας οἱ μέλλοντες πρὸς αὐτὸν ἀντιμάχεσθαι· καὶ ἑαυτὸν μὲν εἶναι τὸν Νίνον τὸν μέγαν τὸν Ἀσσύριον καὶ ὥσπερ τινὰ γίγαντα μέγαν καὶ ἀνυπόστατον καὶ ἄχθος ἀρούρης ἐστῶτα τῇ γῇ, τοὺς δὲ Ῥωμαίους ζύμιν παντας μύρμηκας ἐλογίζετο καὶ τῶν ζῴων τὰ ἀσθενέστατα. 14.2.5 Ἐκεῖθεν δὲ τῶν πρέσβων ἐπανελθόντων καὶ τὴν τοῦ Κελτοῦ ἀπόνοιαν διηγησαμένων, πλήρης ὁ βασιλεὺς ἐγεγὼ νειθυμοῦ καὶ οὐκέτι καθεκτὸς ἦν, ἀλλ' ἤθελε παραχρῆμα τὴν Ἀντιόχου ἀναζητεῖν. Συναγαγὼν οὖν τοὺς ἐλλογίμους τάτους τοῦ στρατιωτικοῦ καταλόγου καὶ ἅπαντας τοὺς τῆς συγκλήτου βουλῆς βουλὴν ἐξ ἀπάντων ἠτεῖτο. Ἄπαντες δὲ τῆνικαῦτα ἀνένευον πρὸς τὴν κατὰ τοῦ Ταγγρὲ τοῦ αὐτοκράτορος ἀπέλευσιν, δέον λέγοντες πρότερον τοὺς ἄλλους ὑποποιήσασθαι κόμητας τοὺς κατὰ τὰς παρακειμένας τῇ Ἀντιόχου πόλει ἐξουσιάζοντας καὶ αὐτὸν δὴ τὸν ῥῆγα Ἱεροσολύμων Βαλδουῖνον καὶ τὰς τούτων γνώμας πειρᾶσαι, εἰ συνεπαρῆξαι ἀπελθόντι αὐτῷ βούλοιντο κατὰ τῆς Ἀντιόχου, καὶ εἰ μὲν γνοίη τούτους κατὰ τοῦ Ταγγρὲ ἔχοντας, τότε ἀποθαρρῆσαι τὴν κατ' αὐτοῦ ἔλευσιν, εἰ δὲ μή, ἄλλως μετελθεῖν τὰ κατὰ τὴν Ἀντιόχου. 14.2.6 Ὁ δὲ αὐτοκράτωρ τὴν βουλὴν ταύτην ἐπαινέσας, αὐτίκα μεταπεμπάμενος Μανουὴλ τὸν Βουτουμίτην καὶ τινὰ ἕτερον τῆς λατινικῆς εἰδήμονα διαλέκτου, πρὸς τοὺς κόμητας καὶ τὸν ῥῆγα Ἱεροσολύμων ἐξέπεμψε πολλὰ τούτοις ὑποθέμενος, περὶ ὧν αὐτοῖς τε χρὴ ὁμιλεῖν καὶ αὐτῷ δὴ τῷ ῥηγὶ Ἱεροσολύμων Βαλδουίνῳ. Ἐπεὶ δὲ καὶ χρεῖα χρημάτων ἀποστολῆς πρὸς αὐτοὺς ἀπαραίτητος ἦν διὰ τὸ τῶν Λατίνων ἐρα σιχρήματον, προστάγματα πρὸς τὸν τῆνικαῦτα δοῦκα Κύπρου Εὐμάθιον τὸν Φιλοκάλην ἐνεχείρισε τῷ Βουτουμίτῃ διαλαμβάνοντα, ὅπως καὶ πλοῖα δοίη τούτοις ὀπόσων ἐν χρεῖα γένοιτο· ἅμα δὲ παρεκελεύετο τούτῳ καὶ χρήματα πολλὰ καὶ παντοδαπὰ καὶ ἀπὸ πάσης ιδέας καὶ εἰκονίσματος παντοδαπῶν ποιότητων εἰς τὰς πρὸς τοὺς κόμητας δόσεις. Ἐπέσκηψε δὲ τοῖς

ἤδη ῥηθεῖσι καὶ μᾶλλον Μα νουήλ τῷ Βουτουμίτη, ὥς ἂν τὰ μὲν χρήματα ἀναλαβόμενοι ἀπὸ τοῦ Φιλοκάλου εἰς Τρίπολιν προσορμίσωσι τὰς ἰδίας ναῦς καὶ θεασάμενοι Πελεκτράνον κόμητα τὸν υἱὸν τοῦ Ἰσαγγέλη, περὶ οὗ ἐν πολλοῖς ὁ λόγος ἐμνήσθη, ἀναμνήσωσι τῆς τοῦ πατρὸς αὐτοῦ πίστεως ἣν πρὸς τὸν αὐτοκράτορα ἐτήρησεν, ἅμα δὲ καὶ τὰς βασιλικὰς ἐγχειρίσωσιν αὐτῷ γραφὰς καὶ ἐξείποιεν πρὸς αὐτὸν ὥς· «Οὐ χρή σε δεῦτερον τοῦ ἰδίου πατρὸς ὀφθῆναι, ἀλλ’ ὁμοίαν καὶ αὐτὸν τὴν πρὸς ἡμᾶς διατηρῆσαι πίστιν. Ἐμὲ δὲ ἴσθι κατα λαμβάνειν ἤδη τὴν Ἀντιόχειαν ἑαυτὸν ἐκδικήσοντα εἰς τὸν μῆτε εἰς Θεὸν μῆτε εἰς ἐμὲ τοὺς φορικτοὺς ἐκείνους τηρῆσαντα ὄρκους. Σὺ δὲ πρὸς τῷ μηδαμῶς αὐτῷ ἐπαρῆξαι σπεῦσον καὶ τοὺς κόμητας πρὸς τὴν ἡμετέραν πίστιν ἐφελκύσασθαι, ὥς μὴ διὰ οἰουδήτινος τρόπου ἀντιλήψεσθαι τοῦ Ταγγρέ.» 14.2.7 Καταλαμβάνουσι τοιγαροῦν τὴν Κύπρον καὶ ἀναλαβόμενοι ἐκεῖθεν τὰ χρήματα καὶ ὅσας ἤθελον νῆας εὐθὺ Τριπόλεως πλέουσι. Προσορμίσαντες δὲ εἰς τὸν αὐτῆς λιμένα τὰς ναῦς καὶ τῶν νηῶν ἀποβεβηκότες, ἐντυγχάνουσι τῷ Πελεκτράνῳ καὶ ἀπεστομάτισαν ὅσα πρὸς τοῦ βασιλέως παρηγγέλθησαν. Ὡς δὲ τοῦτον ἐπὶ ρεπῇ τε καὶ ἔτοιμον πρὸς πᾶν θέλημα τοῦ αὐτοκράτορος ἑώρων καὶ θάνατον ὑπὲρ αὐτοῦ προθύμως ἐλέσθαι, εἰ καὶ τούτου δεήσει, ἐπαγγελλούμενον ναὶ μὴν καὶ εἰς προσκύνησιν αὐτοῦ ἐληλυθῆναι, ἐπειδὴ ἐν τοῖς μέρεσι τῆς Ἀντιόχου ἀφίκεται, μετὰ τῆς αὐτοῦ γνώμης ἅπερ ἐπέφεροντο χρήματα εἰς τὴν ἐπισκοπὴν Τριπόλεως ἐναπέθεντο κατὰ τὰς τοῦ αὐτοκράτορος ὑποθήκας. Ἐδεδίει γὰρ μὴ ἐπέφερομένους αὐτοὺς τὰ χρήματα οἱ κόμητες διαγνόντες αὐτὰ μὲν ἀναλάβωνται, τοὺς δὲ κενοὺς ἀποπέμψαιεν, τοῖς δὲ χρήμασιν ὑπὲρ ἑαυτῶν καὶ τοῦ Ταγγρέ χρήσαιτο. Δέον οὖν ἐλογίσαστο κενοὺς ἀπελθόντας πρότερον τὴν αὐτῶν ἐκπειρᾶσαι γνώμην ἀπαγγείλαντας ἅμα καὶ ὅσα παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος ἐμηνύθη αὐτοῖς, καὶ τὴν τῶν χρημάτων δόσιν ὑποσχέσθαι καὶ ὄρκον ἐξ αὐτῶν ἀπαιτῆσαι, εἴ ποὺ τέως τοῖς τοῦ αὐτοκράτορος θελήμασιν ὑπέιξαι βούλοιντο, καὶ οὕτως τὰ χρήματα αὐτοῦς ἐγχειρίσαι. Οἱ μὲν οὖν ἀμφὶ τὸν Βουτουμίτην ταῦτα εἰς τὴν ἐπισκοπὴν Τριπόλεως ἐναπέθεντο, καθὰ γε καὶ εἴρηται.

14.2.8 Ὁ δὲ Βαλδουῖνος, μεμαθηκὼς περὶ τῆς τουτωνὶ τῶν πρέσβεων εἰς Τρίπολιν ἀφίξεως, τηνικαῦτα Σιμοῦντον τὸν ἴδιον ἐξάδελφον ἐφέσει χρημάτων προαρπάζων τὴν τούτων ἔλευσιν πέπομφε μετὰ καλούμενος αὐτούς. Οἱ δὲ τὰ χρήματα αὐτοῦ που καταλιπόντες μετὰ τῆς τοῦ Πελεκτράνου γνώμης εἶποντο τῷ ἀποσταλέντι ἐξ Ἱεροσολύμων Σιμοῦντῳ καὶ καταλαμβά

νουσι τὸν Βαλδουῖνον πολιορκοῦντα τὴν Τύρον. Ὁ δὲ ἄσμενος αὐτοὺς ὑποδεξάμενος καὶ παντοίας φιλοφροσύνης ἀξιώσας, ἐπεὶ κατὰ τὴν ἀπόκρεω τοῦτον κατέλαβον, κατεῖ χεν αὐτοὺς δι' ὅλης τῆς τεσσαρακοστῆς πολιορκῶν τὴν Τύρον, ὡς εἴρηται. Ἐπεφρούρητο δὲ ἡ πόλις καὶ ἄλλοις μὲν ἀρραγέσι τείχεσι καὶ δὴ καὶ τρισὶ προτειχίσμασι κύκλῳ ταύτην περιλαμβάνουσιν· ὁ μὲν γὰρ ἐξώτατος κύκλος περιεῖχε τὸν δεῦτερον, οὗτος δὲ τὸν ἐνδοτάτῳ καὶ τρίτον. Καὶ ἦσαν καθάπερ τινὲς κύκλοι ἀλλήλους περιλαμβάνοντες καὶ περιζωννύντες τὴν πόλιν. 14.2.9 Ἄλλ' ὁ γε Βαλδουῖνος ἔγνω πρότερον τὰ προτειχίσματα ταῦτα καταβαλεῖν, εἴθ' οὕτω τὴν πόλιν ἐλεῖν· οἷα γὰρ τινα θωράκια τῆς Τύρου προβεβλημένα τὴν πολιορκίαν ἀπεῖργον. Ὁ δὲ διὰ τινων μηχανημάτων πορθητικῶν τὴν τε πρώτην καὶ δευτέραν ζώνην καθεῖλε καὶ τῆς τρίτης ἀπεπειράτο. Καὶ δὴ τὰς ἐπάλξεις αὐτῆς καθελὼν ἐς τὸ ἐφεξῆς ἐρραθύμηνεν. Εἴλε γὰρ ἂν καὶ ταύτην, εἴπερ ἐπέσπευσεν. Ἀλλὰ διὰ τινων κλιμάκων οἰόμενος μετὰ ταῦτα ἐπιβῆναι τῆς πόλεως καὶ ὡς ἤδη ταύτην ἔχων εἰς χεῖρας πρὸς τὴν πολιορκίαν ἀνέ πεσεν. Ὅπερ τοῖς Σαρακηνοῖς σωτηρίαν προὔξενησε· καὶ ὁ μὲν τῆς νίκης τυγχάνων ἐγγύθεν ἐξεκρούσθη παρὰ πολὺ, αὐτοὶ δὲ ἐντὸς ἀρκύων τυγχάνοντες τῶν βρόχων ἀφῆλ λοντο. Ὁ γὰρ μεταξὺ τῆς ἀμελείας τοῦ Βαλδουῖνου χρόνος αὐτοῖς εἰς ἐπιμέλειαν γέγονεν ἀναπνεύσασι. 14.2.10 Πα νουργεύονται δέ τι καὶ τοιοῦτον. Τῷ μὲν δοκεῖν πρὸς εἰρηνικὰς σπονδὰς ἀφορῶσι καὶ διαπέμπονται πρὸς αὐτὸν τὴν εἰρήνην, ταῖς δὲ ἀληθείαις, ἐν ᾧ τὰ τῆς εἰρήνης ἐπραγματεύοντο, εἰς ἄμυναν ἡυτρεπίζοντο ἐκεῖνον μὲν μετέωρον ταῖς ἐλπίσι ποιοῦντες, αὐτοὶ δὲ μηχανὰς τινὰς συρράπτοντες κατ' αὐτοῦ. Ἐωρακότες γὰρ ἀσχολίαν πολλὴν τοῦ πολέμου καὶ ἀναπεπτωκότας τοὺς ἔξωθεν στρατιώτας, ἐν νυκτὶ μιᾷ πολλοὺς ἀμφορεῖς ὀστρακίνους ἐμπλήσαντες ὑγρᾷ πίττης ρίπτουσι κατὰ τῶν ἐφισταμένων τῇ πόλει μηχανημάτων. Ὡν ἐξ ἀνάγκης καταθραυσθέντων περιε κέχυτο τὸ τοιοῦτον ὑγρὸν τοῖς ξύλοις. Οἷς ἐπερρίπτουν δάδας ἡμμένας, εἴτ' αὐθις ἐτέρους ἀμφορεῖς φέροντας ἔνδον πολλὴν τὴν νάφθαν, ἥ ἐπιδραξαμένη τοῦ πυρὸς εὐθύς τε εἰς ἀέριον μετέβαλε φλόγα καὶ τὰς μηχανὰς αὐτῶν ἀπε τέφρωσεν. Ἄμα τε γὰρ ἡμέρα διέλαμπε καὶ τὸ πῦρ συνεξέ λαμπεν ἀπὸ τῶν ξυλίνων χελωνῶν εἰς αἰθέρα πυργούμενον. 14.2.11 Καὶ οἱ μὲν περὶ τὸν Βαλδουῖνον τὰ τῆς ῥαθυμίας εἶχον ἐπίχειρα οἷς ἡμέλουν μεταμελόμενοι· ὁ γὰρ καπνὸς αὐτοὺς καὶ τὸ πῦρ τὸ γεγονὸς ἀνεδίδασκεν. Ἐάλωσαν δὲ καὶ τινες τῶν περὶ τὰς χελώνας ὄντων, ἐξ στρατιῶται τὸν ἀριθμόν, οὓς ὁ Τύριος ἐκεῖνος θεασάμενος ἀρχηγὸς καὶ τὰς κεφαλὰς

ἀποκόψας διὰ πετροβόλων ὀργάνων τῷ στρατεύματι τοῦ Βαλδουίνου ἀπεσφενδόνησε. Ταῦτα θεασάμενοι τὸ στράτευμα πᾶν καὶ τὸ πῦρ καὶ τὰς κεφαλὰς, μετ' ἐκπλήξεως ἔφευγον τοῖς ἵπποις ἐποχηθέντες ὥσπερ ὑπὸ τῶν κεφαλῶν ἐκείνων ἐκδειματούμενοι, καίτοι τοῦ Βαλδουίνου πανταχόθεν ἐξιππαζομένου καὶ ἀνακαλουμένου τοὺς φεύγοντας καὶ παντοίως παραθαρρύνοντος. Ἀλλὰ γὰρ ἦδε παρὰ κωφοῖς· ἐκεῖνοι γὰρ καθάπαξ ἐκδεδωκότες ἑαυτοὺς εἰς φυγὴν ἀκατασχέτως εἶχοντο τοῦ δρόμου καὶ πτηνοῦ παντὸς ἐφαίνοντο ταχινώτεροι. Καὶ τέλος τοῦ δρόμου τούτοις τὸ φρουρίον Ἄκε ἐγχωρίως καλούμενον· ἐκεῖνο γὰρ ἐγεγόνει τοῖς δειλοῖς δρομεῦσιν ἐκείνοις κρησφύγετον. Ἀπ' εἰπάμενος δ' οὖν καὶ ὁ Βαλδουῖνος καὶ τοῖς ὅλοις ἐξαπορήσας καὶ ἅκων τοῖς φεύγουσιν εἶπετο καὶ πρὸς τὴν εἰρημένην πόλιν καὶ οὗτος ἀπεδραπέτευσεν. 14.2.12 Ὁ δέ γε Βουτουμίτης εἰσελθὼν εἰς τὰς Κυπρίους τριήρεις (δυοκαίδεκα δὲ ἦσαν αἱ πᾶσαι) καὶ παραπλέων τὰς ἀκτὰς τῆς πρὸς τὸ Ἄκε φερούσης, κεῖθι τὸν Βαλδουῖνον καταλαμβάνει καὶ ἅπαντα τῆνικαῦτα ἀπήγγειλεν, ὅποσα ὁ αὐτοκράτωρ πρὸς αὐτὸν ἀπαγγεῖλαι παρεκελεύσατο· προσεπιβαλὼν δὲ τοῖς λόγοις καὶ τὸν βασιλέα μέχρι Σελευκείας ἐφθακέναι ἔλεγε. Τὸ δὲ ἄρα ἀληθὲς μὲν οὐκ ἦν, ἀλλὰ τις οἰκονομία ἦν· οὕτω καταπλήξῃ τὸν βάρβαρον καὶ ταχὺ ἀπολύσει ἐκεῖθεν αὐτόν. Ἀλλὰ τὸ δρᾶμα τὸν Βαλδουῖνον οὐκ ἔλαθε, καὶ πολλὰ τοῦτον ὡς ψευδόμενον κατεμέμψατο. Προέφθη γὰρ παρὰ τοῦ κατὰ τὸν αὐτοκράτορα μεμαθηκέναι ὡς εἰς τὸν μακρὸν ἐξεληλύθει αἰγιαλόν, ὡς τὰς ληζομένας παρὰ τὴν θάλασσαν κατέσχε ληστρικὰς ναῦς, ὡς νοσήσας ἐκεῖθεν ὑπεχώρησε, καθά γε δὴ σαφέστερον ὁ λόγος κατωτέρω δηλώσει. Ταῦτα τῷ Βουτουμίτῃ ὁ Βαλδουῖνος ἀντειρηκῶς καὶ ὡς ψευδόμενον ὑπὸ μέμψιν ἀγαγὼν ἔφη· «Μετ' ἐμοῦ χρὴ μέχρι τοῦ ἁγίου τάφου ἐληλυθέναι κακεῖθεν τὰ ἡμῖν συνδὸ ξαντα μετὰ πρέσβεων ἐμῶν δηλωθήσεται τῷ αὐτοκράτορι». 14.2.13 Ἄμα γοῦν τῷ τὴν ἁγίαν πόλιν καταλαβεῖν ἐπεζήτει ἐξ αὐτῶν τὰ παρὰ τοῦ βασιλέως ἀποσταλέντα οἱ χρήματα. Ὁ δὲ Βουτουμίτης· «Εἴπερ βοηθήσιν κατὰ τοῦ Ταγγρέ τῷ αὐτοκράτορι αὐτοὶ ἐπαγγέλλεσθε, τὸν ὄρκον ὃν ἐν τῷ διέρχεσθαι πρὸς αὐτὸν ἐποιήσατε φυλάττοντες, καὶ τὰ πρὸς ὑμᾶς ἀποσταλέντα τῆνικαῦτα λήψετε χρήματα». Ὁ δὲ τὰ μὲν χρήματα λαβεῖν ἤθελε, βοηθεῖν δὲ μὴ τῷ βασιλεῖ προθυμούμενος, ἀλλὰ τῷ Ταγγρέ, μὴ λαμβάνων τὰ χρήματα ἡνιάτο. Τοιοῦτον γὰρ τὸ βάρβαρον ἅπαν ἦθος· πρὸς μὲν τὰς δωρεὰς κέχνηε καὶ τὰ χρήματα, πράττειν δὲ ὑπὲρ ὧν τὰ χρήματα δίδονται ἥκιστα βούλεται. Γραφὰς οὖν ψιλὰς ἐγχειρίσας αὐτῷ

ἀπέλυσεν. Ἐντετυχηκότες δὲ οἱ πρέσβεις καὶ τῷ κόμητι Ἰατζουλίνῳ, κατὰ τὴν ἀναστάσιμον τοῦ Σωτῆρος ἡμέραν εἰς προσκύνησιν τοῦ ἁγίου τάφου ἔλη λυθότι, καὶ αὐτῷ τὰ εἰκότα ὁμιλήσαντες, ἐπεὶ σύμφωνα τῷ Βαλδουίνῳ καὶ αὐτὸν λέγοντα ἐώρων, ἄπρακτοι ἐκεῖθεν ὑποχωρήσαντες. 14.2.14 Καὶ μὴ ἐν τοῖς ζῶσι τῷ Πελεκτράνῳ ἐντυχόντες, ἐπεζήτησαν τὰ κατατεθέντα παρ' αὐτῶν εἰς τὴν ἐπισκοπὴν χρήματα. Ὁ δὲ υἱὸς ἐκείνου καὶ ὁ Τριπὸ λεως ἐπίσκοπος ἀνεβάλλοντο τέως τὴν τῶν χρημάτων παροχὴν. Οἱ δὲ μετὰ ἀπειλῆς αὐτοῖς ἔλεγον· «Εἰ μὴ τὰ χρήματα ἡμῖν ἀποδοίητε, οὐκ ἐστὲ ἀληθεῖς δοῦλοι τοῦ βασιλέως οὔτε τὴν εἰς αὐτὸν πίστιν φαίνεσθε ἔχοντες καθὼς ὁ τε Πελεκτράνος καὶ ὁ τούτου πατὴρ Ἰσαγγέλης. Λοιπὸν οὐδὲ τὴν ἀπὸ Κύπρου δαψιλῇ τῶν χρειωδῶν ἀρδεῖαν τοῦ λοιποῦ ἔξετε, οὔτε μὴν ἐπαρήγοντα ὑμῖν τὸν δοῦκα Κύπρου, κάντευθεν λιμοῦ παρανάλωμα γενήσεσθε». Ὡς δὲ πάντα κάλων κινούντες πῇ μὲν διὰ μειλιχίων λόγων, πῇ δὲ δι' ἀπειλῶν πειρώμενοι τὰ χρήματα ἀναλαβέσθαι οὐκ ἔπειθον, δεῖν ἐλογίσαντο τὸν υἱὸν τοῦ Πελεκτράνου εἰς σώαν πίστιν ὀρκίσαι τοῦ αὐτοκράτορος καὶ οὕτω τὴν πρὸς τὸν πατέρα αὐτοῦ ἀποσταλεῖσαν μὲνην ἐπιδοῦναι αὐτῷ δωρεὰν ἀπὸ τε χαράγματος χρυσοῦ καὶ ἀργύρου καὶ πέπλων παντοίων. Ὁ δὲ λαβὼν ταῦτα εἰς σώαν πίστιν ὁμωμόκει τοῦ αὐτοκράτορος. Τὰ δέ γε λοιπὰ χρήματα ἀποκομίσαντες πρὸς τὸν Εὐμάθιον δι' αὐτῶν ἐξωνήσαντο ἵππους τῶν εὐγενῶν ἀπὸ τε Δαμάσκου καὶ Ἐδέσης καὶ αὐτῆς Ἀραβίας. Ἐκεῖθεν δὲ τό τε Συριακὸν πέλαγος καὶ τὸν Παμφύλιον παραμείψαντες κόλπον, τὸν πλοῦν τε παρητήσαντο καὶ τὴν ἡπειρον ἀσφαλεστέραν τῆς θαλάττης ἡγησάμενοι πρὸς τὴν Χερρόνησον ἀφορῶσι τὸν αὐτοκράτορα ἔχουσιν καί, τὸν Ἑλλήσποντον διαβεβηκότες, τὸν βασιλέα καταλαμβά νουσιν. 14.3.1 Ἐπεὶ γὰρ ἄλλεπάλληλοι τούτῳ αἱ φροντίδες νιφε τοῦ δίκην ἐπῆρχοντο, ἀπὸ μὲν τῆς θαλάσσης διὰ στόλου εὐτρεπιζομένων τῶν ἡγεμόνων Πίσσης τε καὶ Γενούας καὶ Λογγιβαρδίας τὰ παρὰ θάλατταν ἅπαντα δηώσασθαι, κακὴ τῆς ἡπείρου αὐτῆς ἐξ ἐφ' ἧς τοῦ Ἀμὴρ Σαῖσαν καταλαμβά νοντος ἤδη κατὰ τῆς Φιλαδελφείας καὶ τῶν παραλίων μερῶν, δεῖν καὶ αὐτὸς ἐξεληλυθέναι τῆς βασιλευούσης ἔγνω κάκειθεν παραγενέσθαι, οὐ δυνατόν καὶ κατ' ἄμφω τὰ μέρη μάχεσθαι. Καταλαμβάνει τοίνυν τὴν Χερρόνησον, εἴτα ἀπανταχόθεν ἀνακαλεσάμενος τὰς δυνάμεις ἀπὸ τε ξηρᾶς καὶ θαλάττης καὶ ἀποδιελὼν ἱκανὸν στράτευμα διὰ τοῦ Σκαμάνδρου μέχρις Ἀτραμυτίου καὶ αὐτοῦ δὴ τοῦ Θρακησίου κατατίθησιν. Εἶχε μὲν τῆνικαῦτα στρατηγὸν ἢ Φιλαδέλφεια Κωνσταντῖνον τὸν Γαβρᾶν καὶ λαὸν ἀποχρῶντα πρὸς τὴν ταύτης φρουράν,

τὸν δὲ μισοβάρβαρον Μονα στρᾶν, οὐ̐περ ἐν πολλοῖς ὁ λόγος ἐμέμνητο, ἡ Πέργαμος καὶ τὰ Χλιαρὰ καὶ τούτοις παρακείμενα πολίχνια, καὶ αἱ παρὰ θάλατταν ἕτεραι πόλεις ἄλλους τόλμη καὶ πείρα στρατηγικῇ διαφέροντας. Πολλὴν δὲ τὴν πρὸς αὐτοὺς παραγγελίαν ὁ αὐτοκράτωρ ἐποίησατο ἐγρηγορέναι διὰ παντὸς καὶ σκοποὺς ἀπανταχόθεν ἐκπέμπειν τοὺς τὰς τῶν βαρβάρων ἐπιτηροῦντας διεκδρομὰς καὶ ἀπαγγέλλοντας αὐτοῖς καθ' ὥραν. Οὕτω μὲν οὖν τὰ κατὰ τὴν Ἀσίαν ἀσφαλισάμενος πρὸς τοὺς θαλαττίους ἀπείδε πολέμους, τοῖς ναυτικοῖς ἐντειλάμενος, τοὺς μὲν τοῖς λιμέσι Μαδύτου καὶ Κοίλων προσορμίσαι καὶ τὸν ἀναμεταξὺ πορθμὸν ἀνυστάκτως φυλάττειν ἐκδρομὰς τινὰς ποιουμένους διὰ δρομάδων κούφων νηῶν καὶ τὰς τῆς θαλάττης κελεύθους ἀνυστάκτως ἐπιτηρεῖν τὸν φραγγικὸν ἀπεκδεχομένους στόλον, τοὺς δὲ τὰς νήσους παραπλέοντας φρουρεῖν μηδὲ τὰ κατὰ τὴν Πελοπόννησον παριδόντας, ἀλλὰ καὶ ταύτης ἀποχρῶσαν ποιεῖσθαι φυλακὴν. Ἐπεὶ δὲ βραδύνειν ἐν ἐκείνοις τοῖς μέρεσιν ἐβούλετο, ἐν ἐπικαίρῳ τόπῳ σχεδιάσας οἰκήματά τινα αὐτοῦ που τὴν παραχειμασίαν ἐποιεῖτο. 14.3.3 Ὡς δὲ ὁ ἀπὸ Λογγιβαρδίας εὐτρεπισθεὶς στόλος καὶ τῶν λοιπῶν μερῶν λύσας τὰ πρυμνήσια τὸν ἀπόπλουν ἐπεποίητο, ἀποδιελόμενος ὁ τούτων ἀρχηγὸς πέντε διήρεις ἀπέστειλεν, ἐφ' ᾧ κατασχεῖν τινὰς καὶ τὰ περὶ τοῦ βασιλέως καταμαθεῖν. Ὡς δὲ τὴν Ἄβυδον κατέλαβον ἤδη, μίαν τούτων πρὸς τὸν πέμπσαντα συνέβη ἐπανιέναι τῶν λοιπῶν κατασχεθεισῶν σὺν αὐτοῖς ἐρέταις. Δι' ἧς οἱ ἀρχηγοὶ τῶν ἤδη ῥηθέντων στόλων τὰ κατὰ τὸν αὐτοκράτορα μεμαθηκότες καὶ ὅτι τὰ τε κατὰ τὴν θάλασσαν καὶ τὴν ἡπειρον ἀκριβῶς ἐξασφαλισάμενος, κατὰ τὴν Χερρόνησον τὴν παραχειμασίαν ποιεῖται ἐφ' ᾧ πάντα παραθαρρύνειν, ἐπεὶ πρὸς τὰ τοῦ αὐτοκράτορος μηχανήματα οὐχ οἷοι τε ἦσαν ἀπομάχεσθαι, τοὺς οἵακας μεταχειρισάμενοι ἄλλην ἐτράποντο. 14.3.4 Εἷς δέ τις Κελτὸς τῶν ἀμφὶ τοὺς τοιοῦτους ἀρχηγούς, τὴν ἰδίαν ἀφελόμενος νῆα μονήρη ὠκυτά τὴν οὔσαν, πρὸς τὸν Βαλδουῖνον ἀπῆει καὶ τὴν Τύρον πολιορκοῦντα τοῦτον εὐρὼν ἅπαντα, καθὼς ὁ λόγος φθάσας ἐδήλωσε, τὰ κατὰ τὸν αὐτοκράτορα διηγῆσατο, μετὰ γνώμης οἶμαι τῶν ἀρχηγῶν ἐκείνων ἀπελθόν, καὶ ὅπως τὰς κατασκόπους δρομάδας ναῦς ὁ ῥωμαϊκὸς φθάσας κατέσχε στόλος, καθά γε καὶ εἴρηται. Ἀλλὰ δὴ καὶ τοῦτο ἀνευθυριάστως ἀνωμολόγει ὅτιπερ οἱ ἡγεμόνες τοῦ κελτικοῦ στόλου, οὕτω παρασκευασάμενον τὸν αὐτοκράτορα κατ' αὐτῶν ἐγνωκότες, ὑπέστρεψαν βέλτιον εἶναι νομίσαντες ἀπράκτους ὑποστρέψαι ἢ μετὰ τοῦ ῥωμαϊκοῦ στόλου μαχομένους ἡττηθῆναι. Ὁ μὲν

οὖν Κελτὸς ἐκεῖνος ταῦτα πρὸς τὸν Βαλδουῖνον ἐξεῖπεν ὑπότρομος ὢν καὶ τὸν ῥωμαϊκὸν ἔτι δεδιὼς στόλον. 14.3.5 Ταῦτα μὲν οὖν τὰ κατὰ τὴν θάλατταν συμπεσόντα τοῖς Κελτοῖς· ἀλλ' οὐδὲ <τὰ> κατὰ τὴν ἡπειρον ζάλης ἄνευ παρήσαν οὐδὲ φροντίδων ἄτερ καθεστήκασι τῷ αὐτοκράτορι. Μιχαὴλ γάρ τις ἐξ Ἀμά στριδος τὴν Ἀκρουνὸν φρουρῶν, ἀποστασίαν μελετήσας, κατέσχευ αὐτὴν καὶ τὰ παρακείμενα ταύτῃ δεινῶς ἐλήζετο. Τοῦτο μεμαθηκὼς ὁ αὐτοκράτωρ μετὰ ἀποχρώσεως δυνά μεως κατ' αὐτοῦ τὸν τοῦ Δεκανοῦ ἐξέπεμψε Γεώργιον. Ὅς καὶ πολιορκήσας ἐπὶ τρισὶ μῆσι ταυτηνὶ μὲν τὴν πόλιν κατέσχε, τὸν δὲ ἀποστάτην ἐκεῖνον πρὸς τὸν αὐτοκράτορα ταχέως ἐξέπεμψεν. Ὁ δὲ αὐτοκράτωρ τὴν μὲν τοῦ κάστρου φρουρὰν ἐτέρῳ ἀνέθετο, αὐτῷ δὲ τὰς ὀφρῦς ἐπιτοξεύσας, πολλὰ ἀπειλήσας καὶ θάνατον αὐτοῦ τῷ φαινομένῳ καταψηφισάμενος, εἰς φόβον μέγαν ἐνήκε τὸν ἄνθρωπον, ταχὺ δὲ τὸ δέος ἔλυσε τοῦ στρατιώτου. Οὕτω γὰρ ὁ ἥλιος τοῦ ὀρί ζοντος κατέδου, καὶ ὁ δεσμώτης ἐλεύθερος ἴστατο καὶ ὁ θανάτου καταψηφισθεὶς μυρίων ἐτετυγχίκει δωρεῶν. 14.3.6 Τοιοῦτος ὁ ἐμὸς πατήρ βασιλεὺς ἐν πᾶσιν ἐφαίνετο, κἂν πολλῆς ἐς ὕστερον τῆς ἐξ ἀπάντων ἀγνωμοσύνης ἀπήλαυσε, καθάπερ ποτὲ καὶ ὁ πάντων εὐεργέτης ὁ Κύριος μάννα βρέχων ἐν ἐρήμῳ, σιτίζων ἐν ὄρεσι καὶ ἐν θαλάττῃ ἀβρόχους διαβιβάζων καὶ ὕστερον ἀθετούμενος καὶ ὑβρίζόμενος καὶ τυπτόμενος καὶ τέλος σταυρὸν παρὰ τῶν ἀνόμων κατακρινόμενος. Ἀλλ' ἐνταῦθα γενομένης προεκηπιδῆ μου τοῦ λόγου τὸ δάκρυον, καὶ σφύζω περὶ τούτων ἐρεῖν καὶ ποιήσασθαι τῶν ἀγνωμόνων κατάλογον, ἀλλὰ τὴν γλῶτταν ἐπέχω καὶ τὴν καρδίαν σφαδάζουσιν καὶ τοῦτο δὴ πρὸς ἐμαυτὴν ἐπιλέγω συνεχῶς τὸ τοῦ ποιητοῦ· «Τέτλαθι δὴ κραδίη· καὶ κύντερον ἄλλο ποτ' ἔτλης». 14.3.7 Ἀλλὰ τοιαῦτα μὲν τὰ κατὰ τὸν ἀγνώμονα στρατιώτην ἐκεῖνον· τῶν δὲ γε ἀπὸ τοῦ Χοροσᾶν παρὰ τοῦ Σαῖσάν σουλτάνου πεμφθέντων οἱ μὲν διὰ τῶν μερῶν τοῦ Σινάου κατήρχοντο, οἱ δὲ διὰ τῆς ἰδίως καλουμένης Ἀσίας ἦσαν. Ὅπερ μεμαθηκὼς ὁ Γαβρᾶς Κωνσταντῖνος τηνικαῦτα τὴν Φιλαδέλφειαν φρουρῶν, ἀναλαβόμενος τὰς ὑπ' αὐτὸν δυνάμεις καὶ καταλαβὼν τούτους εἰς τὸ Κελβιανόν, αὐτὸς πρῶτος ἀπάντων κατ' αὐτῶν λύσας τὸν χαλινὸν καὶ τοῖς ἄλλοις αὐτὸ τοῦτο παρακελευσάμενος ἡττᾶ τοὺς βαρβάρους. Ὁ δὲ τούτους ἐκπέμψας σουλτάνος τὴν ἡτταν τῶν τοσούτων μεμαθηκὼς, ἀποστείλας πρὸς τὸν αὐτοκράτορα τὰ περὶ εἰρήνης διαπρεσβεύεται, ὁμολογῶν ἅμα ἐκ πολλοῦ τὴν ἀναμεταξὺ τῶν Μουσουλμάνων καὶ Ῥωμαίων εἰρήνην ἐπιποθεῖν θεῶσασθαι. Ἐκ μακροῦ γὰρ τὰς τοῦ αὐτοκράτορος κατὰ πάντων ἀριστείας

μανθάνων καὶ ἀπόπειραν αὐτοῦ οἶον ποιησάμενος, κακ τοῦ κρασπέδου τὸ ὕφασμα καὶ ἐξ ὀνύχων τὸν λέοντα ἐπεγνωκώς, καὶ μὴ βουλόμενος πρὸς εἰρηνικὰς ἀπενενεύκει σπονδάς. 14.3.8 Τῶν ἐκ Περσίδος τοίνυν κατα λαβόντων πρέσβων, ὁ βασιλεὺς φοβερὸς προῦκάθητο, καὶ οἱ ἐπὶ τῆς τάξεως τοὺς στρατιώτας ἐκ πάσης γλώττης συνειλεγμένους καὶ τοὺς πελεκυφόρους βαρβάρους ἐν τάξει καταστησάμενοι, τοὺς πρέσβεις ἐπὶ τοῦ βασιλικοῦ παρεστήσαντο βήματος. Ὁ δὲ περὶ τοῦ σουλτάνου τούτους τὰ εἰκότα ἐπερωτήσας καὶ ἀκούσας τὰ δι' αὐτῶν μηνύματα ὡμολόγει μὲν τὴν μετὰ πάντων εἰρήνην ἀσπάζεσθαι τε καὶ θέλειν, πυθόμενος δὲ περὶ τῶν τῷ σουλτάνῳ δοκούντων, ἐπεὶ μὴ πάντα τὰ παρ' αὐτῶν αἰτούμενα συνοίσοντα τῇ τῶν Ῥωμαίων ἀρχῇ διέγνω, πολλὴν τοῖς αὐτοῦ λόγοις πειθῶ περιστείλας, εὐστοχώτατά τε πρὸς αὐτοὺς ἀπολο γησάμενος, διὰ πολλῶν ῥημάτων πείθει τοῖς αὐτοῦ συγκα τανεύσαι θελήμασιν. Εἵτα πρὸς τὴν παρασκευασθεῖσαν αὐτοῖς σκηνὴν ἀπέλυσεν ἐντειλάμενος σκοπῆσαι τὰ ρηθέντα, καὶ εἰ μὲν ὅλη ψυχῇ πρὸς ταῦτα κατανεύσαιεν, ἐς νέωτα τὴν μεταξὺ συμφωνίαν πέρας λαβεῖν. Ἐπεὶ δὲ προθύμως τὰ παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος ἐφαίνοντο δεχόμενοι, τῇ μετ' αὐτὴν πέρας ἢ συμφωνία λαμβάνει. 14.3.9 Οὐ πρὸς ἑαυτὸν δὲ ἀπένευε μόνον, ἀλλὰ πρὸς αὐτὴν τὴν βασιλείαν Ῥω μαίων. Κηδόμενος γὰρ τῶν κοσμικῶν μᾶλλον ἢ τῶν ἑαυτοῦ πᾶν τὸ οἰκονομούμενον πρὸς τὰ σκῆπτρα Ῥωμαίων ἀπο νεύειν καὶ ἀναφέρεσθαι παντοίως διωκνόμεναι, ἵνα καὶ μετ' αὐτὸν καὶ ἐς τὸν ἐφεξῆς χρόνον τὰ συμπεφωνημένα διήκη, κἂν ἀπετύγχανε τοῦ σκοποῦ. Τὰ γὰρ μετ' αὐτὸν ἄλλως ἔσχε καὶ εἰς σύγχυσιν ἀφόρα τὰ πράγματα. Κατε στόρεστο μὲν γὰρ τῷ τέως τὰ ἐνοχλοῦντα καὶ εἰς εἰρήνην ἀπέιδε βαθεῖαν καὶ ἀπὸ μέχρι πέρατος αἰῶνος εἰρήνην ἡγομεν. Ἀλλὰ γὰρ συγκατέδου τῷ βασιλεῖ πάντα τὰ λώονα, καὶ κενόσπουδος αὐτῷ ἢ σπουδῇ μετὰ τὴν αὐτοῦ παρέ λευσιν γέγονεν ἀβελτηρία τῶν διαδεξαμένων τὰ σκῆπτρα.

14.4.1 Οἱ δὲ τοῦ φραγγικοῦ στόλου ἡγεμόνες διὰ τῶν περισωθέντων ἀπὸ τῶν πέντε δρομάδων νηῶν τὰ περὶ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ στόλου, ὡς εἴρηται, βεβαιωθέντες, καὶ ὅτι ὁ βασιλεὺς τὸν στόλον εὐτρεπίσας τὴν αὐτῶν ἔφοδον περὶ τὴν Χερρόνησον περιμένων ἐνδιατρίβει, τοῦ προτέρου σκοποῦ ἀπέστησαν μὴδ' ὅλως τοῖς μέρεσι τῆς Ῥωμανίας πλησιάσαι θελήσαντες. Παραχειμάσας οὖν ὁ βασιλεὺς εἰς Καλλιούπολιν μετὰ τῆς βασιλίδος (συνείπετο γὰρ αὐτῷ διὰ τὴν τῶν ποδῶν ὁδύνην, ὡς πολλάκις ἱστορήται)

καὶ τὸν καιρὸν καθ' ὃν ὁ τῶν Λατίνων εἴωθεν ἀποπλεῖν στόλος παραφυλαξάμενος εἰς τὴν βασιλεύουσαν ὑπέστρεψεν. Οὐ πολὺς παρίππευκε χρόνος καὶ Τούρκων ἔφοδος καταγγέλλεται ἐξ ἀπασῶν τῶν τῆς ἀνατολῆς χωρῶν καὶ αὐτοῦ τοῦ Χορασάν ὡς εἰς πεντήκοντα χιλιάδας συμποσομένων. Οὐδὲ γὰρ πρὸς βραχὺ ῥαστώνης μετεῖλή χει τὸν ἅπαντα τῆς αὐτοκρατορίας αὐτοῦ χρόνον ἄλλων καὶ ἄλλων ἐπιφυομένων πολέμιων διηνεκῶς. Μετακαλεῖται τοίνυν ἀπανταχόθεν τὸ ὀπλιτικὸν ἅπαν, καὶ τοῦ καιροῦ στοχασάμενος, καθ' ὃν σὺνηθες τοῖς βαρβάροις τὰς κατὰ τῶν Χριστιανῶν ἐκδρομὰς ποιεῖσθαι, τὸν ἀναμεταξὺ Βυζαντίου καὶ Δαμάλεως διαπερᾶ πορθμόν. 14.4.2 Καὶ οὐδὲ ἡ ἐπελθοῦσα τούτῳ τῶν ποδῶν περιωδυνία ἀπεῖρξε τοῦ ἔργου. Ἦτις οὕτε τινὶ τῶν προγόνων ξυμβέβηκε ποτε, ἵνα τις ἐκ σπερματικῶν λόγων καὶ ἐς αὐτὸν κατιοῦσαν νομίζοι τὴν νόσον, οὔτε ἐκ διαίτης ἀβρᾶς, ὅποια τοῖς διαρρέουσι τὸν βίον καὶ φιληδόνοις συμβαίνειν εἴωθεν. Ἀλλ' ὅπως αὐτῇ ἡ διάθεσις τῶν ποδῶν ἐπηρέαζεν ἐγὼ διηγῆσομαι. Ἐσφαίριζε ποτε γυμναζόμενος συσφαιρίζοντα καὶ τὸν Τατίκιον ἔχων, περὶ οὗ πολλάκις διείλεγμαι. Ὅς καὶ ὑπὸ τοῦ ἵππου παρασυρεῖς ἐμπίπτει τῷ βασιλεῖ· κἀντεῦθεν ἀλγήσας τὴν κεφαλίδα τοῦ γόνυος καὶ αὐτὸν ὅλον τὸν πόδα διὰ τὸ ἀκροβαρὲς τῆς καταφορᾶς, οὐκ ἐνεδείξατο μὲν ἀλγήσαι φερεπονώτατος ὢν, ὅμως μέντοι μικρᾶς τιнос τυχὼν ἐπιμελείας καὶ κατ' ὀλίγον ἐς τὸ ἀνώδυνον ἐλθὼν τῶν συνηθῶν διατριβῶν εἶχετο. Αὕτη μὲν πρώτη αἰτία τῆς τῶν ποδῶν ἀλγηδόνος τοῦ βασιλέως· αἱ γὰρ ὀδύναι τῶν τόπων εἰς ἑαυτὰς τὰ ρεύματα ἐφειλκύσαντο. 14.4.3 Δευτέρα δὲ καὶ ἐναργεστέρα καὶ τῆς ὅλης ὀδύνης μήτηρ τοιαύτη τις ἦν. Τίς οὐκ οἶδε τὰ ἄπειρα τῶν Κελτῶν ἐκεῖνα πλήθη τῶν τὴν βασιλίδι πόλιν κατειληφότων, ὅποτε τῆς ἑαυτῶν ἀπανταχόθεν ἀπαναστάντες πρὸς ἡμᾶς ὥρμησαν; Τότε γὰρ οὗτος εἰς πέλαγος ἀχανὲς φροντίδων ἐμπεπτωκώς, ἐκ πολλοῦ συνιδὼν αὐτοὺς τὴν Ῥωμαίων βασιλείαν ὄνει ρώττοντας, ὑπὲρ τὴν ἄμμον δὲ καὶ τὰ ἄστρα τὴν αὐτῶν πληθὺν ὀρῶν, τὰς δὲ Ῥωμαϊκὰς ἀπάσας δυνάμεις οὐδὲ πρὸς πολλοστημόριον τούτων ἐξισουμένας, εἰ καὶ εἰς ἓν συναφθεῖεν, πολλῷ γε μᾶλλον διεσπαρμένων τῶν πλείονων ὄντων καὶ τῶν μὲν τὰ περὶ τὴν Σερβίαν τέμπη καὶ Δαλματίαν ἐπιτηρούντων, τῶν δὲ τὰ περὶ τὸν Ἰστρον ὡς τὰς τῶν Κομάνων καὶ Δακῶν ἐφόδους φυλαττομένων, πολλῶν δὲ καὶ τὴν τοῦ Δυρραχίου φρουρὰν ἐμπιστευομένων ὡς μὴ ὑπὸ τῶν Κελτῶν καὶ αὖθις ἀλφῇ, ταῦτα συνορῶν ὁ αὐτοκράτωρ ὅλος γίνεται τῶν Κελτῶν τᾶλλα πάντα ἐν δευτέρῳ θέμενος. 14.4.4 Καὶ τὸ μὲν πέριξ ὑποκινούμενον βαρβαρικὸν

καὶ μήπω ἐς φῶς ἐκρῆξαν τὴν ἔχθραν ἀξιώμασιν ἀνεῖργε καὶ δωρεαῖς, τῶν δὲ Κελτῶν τὴν ἔφεσιν παντοίαις μεθοδεῖαις ἀναστέλλων καὶ τῶν οἴκοι τὴν στάσιν οὐχ ἦττον, ὅτι μὴ καὶ μᾶλλον ὑφορώμενος παντοίως φυλάτ τεσθαι ἔσπευδεν ἐντέχνως τούτων ἀπειργῶν τὰ βουλευόμενα. Ἀλλὰ τίς τῶν ἐπεισπεσόντων αὐτῷ κακῶν τὸν κυκεῶνα ἀπαγγεῖλαι δυνήσεται; Παντοῖος οὖν πρὸς πάντας γινόμενος καὶ συμμετασχηματιζόμενος ὥς ἐνὸν τοῖς πράγμασι, πρὸς τὸ κατεπείγον ἐνίστατο καθάπερ τις δόκιμος ἰατρῶν τῷ τῆς τέχνης κανόνι χρώμενος. 14.4.5 Ἐπὶ τοῦ βασιλικοῦ τοῖνον ἅμα ἡμέρα καὶ εὐθύς ἡλίου τὸν ἀνατολικὸν ἀναθορόντος ὀρίζοντα καθῆστο θρόνου, κελεύων τοὺς Κελτοὺς ἅπαντας ἀκωλύτως εἰσιέναι καθ' ἡμέραν ἐκάστην, ἅμα μὲν τὰς ἑαυτῶν αἰτήσεις ἀπαγγέλλειν τούτους ἐθέλων, ἅμα δὲ καὶ τοῖς αὐτοῦ θελήμασιν ὑπάγεσθαι διὰ παντοίων λόγων αὐτοὺς μηχανώμενος. Οἱ δὲ Κελτοὶ κόμητες φύσει μὲν τὸ ἀναίσχυντον καὶ ἰταμὸν ἔχοντες, φύσει δὲ τὸ ἐρασιγρήματον καὶ πρὸς πᾶν τὸ αὐτοῖς βουλευτὸν ἀκρατὲς καὶ πολυρρήμον ὑπὲρ πᾶν γένος ἀνθρώπων κεκτημένοι, οὐ σὺν εὐταξίᾳ τὴν πρὸς τὸν αὐτοκράτορα εἰσοδὸν ἐποιοῦντο, ἀλλ' ὁπόσους ἂν ἕκαστος τῶν κομήτων ἐβούλετο συμπαραλαμβάνων εἰσῆι· καὶ τούτου ἐχομένως ἕτερος, ἐφεξῆς δ' ἐκεῖνου ἄλλος. Εἰσερχόμενοι δὲ οὐ πρὸς ὕδωρ, καθάπερ ποτὲ τοῖς ῥήτορσιν ἐφεῖτο, τὴν ὁμιλίαν ἐποιοῦντο, ἀλλ' ὁπόσον ἕκαστος καὶ ὁ τυχὼν ἠβούλετο προσομιλεῖν τῷ αὐτοκράτορι χρόνον, τοσούτου καὶ ἐτύγγανεν. Οἱ δὲ τοιοῦτοι ὄντες τὸν τρόπον καὶ τὴν γλῶτταν ἀσύμμετροι καὶ μήτε τὸν αὐτοκράτορα αἰδούμενοι μήτε τὸν καιρὸν παραρρέοντα εὐλαβούμενοι μήτε τὴν τῶν ὁρώντων νέμεσιν ὑφορώμενοι, οὐ τοῖς ὀπισθεν ἐρχομένοις ἕκαστος τόπον ὁμιλίας παρεῖχεν, ἀλλ' ἀνέτως τὰς ὁμιλίας καὶ τὰς αἰτήσεις ἐποιοῦντο. Τὸ ἅλalon δὲ τούτων καὶ θηρευτικὸν καὶ σμικρολόγον τῶν λέξεων ἅπαντες μὲν ἴσασιν ὁπόσοις ἡθῶν ἀνθρώπων μέλει καταστοχάζεσθαι· τοὺς δὲ τότε παρόντας ἀκριβέστερον ἢ πεῖρα δεδίδαχε. 14.4.6 Καὶ γὰρ ἐπ' ἑσπέρα καταλάβοι, ἄσιτος δι' ὅλης διαμεμενηκῶς ἡμέρας, ἐξανίστατο τοῦ θρόνου πρὸς τὸν βασιλικὸν κοινὸν τανίσκον ἀπονέουσαν· ἀλλ' οὐδ' οὕτως τῆς τῶν Κελτῶν ἡλευθεροῦτο ὀχλήσεως. Ἄλλου γὰρ ἄλλον προφθάνοντος οὐ τῶν ἀπολειφθέντων μόνον τῆς ἡμερινῆς ὁμιλίας, ἀλλὰ κάκεινων αὐθις ἐπανιόντων καὶ ἄλλας καὶ ἄλλας αἰτίας λόγων προβαλλομένων, ἐκεῖνος ἴστατο ἀκλινῆς τῆς τοσαύτης γλωσσαλγίας ἀνεχόμενος περιστοιχούμενος ὑπὸ τῶν Κελτῶν. Καὶ ἦν ἰδεῖν καὶ πρὸς τὰς ἀπάντων ὑποφορὰς ἐτοιμῶς τὸν αὐτὸν καὶ ἓνα τὰς ἀνθυποφορὰς ποιούμενον. Πέρας δὲ τῆς ἀκαίρου τούτων

γλωσσαλγίας οὐκ ἦν. Ὅπηνικα δέ τις ἀνακόψαι τῶν μεσαζόντων τούτους ἐπεχείρει, παρὰ τοῦ βασιλέως ἀνεκόπτετο. Τὸ γὰρ τῶν Φράγγων φύσει ὀργίλον γινώσκων ἐδεδίει μὴ ἐκ μικρᾶς προφάσεως μέγας πυρσὸς σκανδάλου ἀναφθῇ κακὸν τούτου μεγάλη ἐσεῖται βλάβη τῇ Ῥωμαίων ἀρχῇ. 14.4.7 Καὶ ἦν ὡς ἀληθῶς παραδοξότατον τὸ φαινόμενον. Ὡσπερ γὰρ σφυρήλατος ἀνδριάς ἢ ἀπὸ τινος χαλκοῦ τυχὸν ἢ ψυχρηλάτου σιδήρου κατεσκευασμένος, οὕτω παννύχιος ἴστατο ἐξ ἐσπέρας πολλάκις μὲν μέχρι μέσης νυκτός, πολλάκις δὲ καὶ τρίτης ἀλεκτοροφωνίας, ἔστι δ' ὅτε σχεδὸν καὶ περὶ τὰς σαφεστάτας ἡλίου αὐγάς. Πάντες δὲ κεκμηκότες πολλάκις μεθιστάμενοι ἀνέπαυον ἑαυτοὺς καὶ αὐθις εἰσῆεσαν δυσχεραίνοντες. Κάντευθεν οὐδεὶς ἠδύνατο τῶν συνόντων αὐτῷ πρὸς τὴν τοσαύτην ἀμετακλινῇ στάσιν, ἀλλὰ μετώκλαζον ἅπαντες ἄλλοτε ἄλλος· καὶ ὁ μὲν ἐφηδράζετο, ὁ δ' ἐπλαγίαζε τὴν κεφαλὴν ἐρεϊσάμενος, ὁ δ' εἰς τοῖχον ὑπῆρειδεν ἑαυτόν. Μόνος πρὸς τὸν τοσοῦτον πόνον ἄμει λίκτως εἶχεν ὁ βασιλεὺς. Καὶ τίς γὰρ τῆς ἐκείνου φερε πονίας λόγος ἐφίκοιτο; Μυριάνδρου γὰρ οὔσης τῆς διαλέξεως πολλὰ μὲν ἕκαστος ἐλάλει καὶ ἀμετροεπῶς ἐκολῶα καθ' Ὅμηρον· ἄλλος μεταστὰς παρεδίδου ἐτέρῳ τὴν λαλιὰν κάκεϊνος εἰς ἄλλον μετέπεμπε· εἴτ' αὐθις οὗτος εἰς ἕτερον. Καὶ ἦν μὲν ἐν διαλείμμασι τούτοις ἡ στάσις, ὁ δὲ τὴν στάσιν εἶχεν ἀπέραντον μέχρι πρώτης ἢ καὶ δευτέρας ἀλεκτοροφωνίας. Μικρὸν δὲ διαναπαύομενος ἡλίου πάλιν ἀνίσχοντος ἐπὶ τοῦ θρόνου καθῆστο, καὶ πάλιν ἕτεροι πόνοι καὶ ἀγῶνες διπλοῖ τοὺς νυκτερινούς ἐκείνους διαδεχόμενοι. 14.4.8 Ἐκ ταύτης τοιγαροῦν τῆς αἰτίας ἡ ὀδύνη τῶν ποδῶν ἐνσκήπτει τοῦ αὐτοκράτορος. Ἐκτοτε δὲ μέχρι τέλους ἐκ διαστημάτων τινῶν χρονικῶν ἐπῆει τὸ ρεῦμα ὀδύνην ἐπάγον σφροδράν. Ὁ δὲ τοσοῦτον ἐγκαρτερῶν ἦν ὡς μηδέποτε γογγυστικὸν εἰπεῖν ῥῆμα, ἀλλὰ τὸ· «Ἀξίως πάσχω· εὐλόγως μοι ταῦτα γίνεται διὰ τὴν τῶν ἐμῶν ἀμαρτιῶν πληθύν». Εἰ καὶ πού δὲ τῶν χειλέων αὐτοῦ ῥῆμα μικροψυχίας ἐκδεδραμῆκει, εὐθὺς τῷ τοῦ σταυροῦ σημείῳ κατὰ τοῦ παλαμναίου ἐχρήτο δαίμονος· «Φεῦγε, λέγων, ἐξ ἐμοῦ, πονηρέ· οὐαὶ σοὶ καὶ τοῖς κατὰ τῶν Χριστιανῶν μηχανήμασιν». 14.4.9 Ἀλλὰ τὰ μὲν τῆς τῶν ποδῶν ἀλγηδόνης ἱκανῶς ἡμῖν εἰρήσθω τὰ νῦν· εἰ δέ τις τῇ νόσῳ ταύτῃ συνήρατο κακὸν τοῦ κερασθέντος τούτῳ μεστοῦ πικρίας κρατῆρος, καθὼς ἐν ὀλίγοις ἐνσημα νούμεθα, ἴνα μὴ λέγω τὸ πᾶν, καὶ τὰς ἀλγηδόνας συνηύξανε, κἄν ἡ βασιλις μέλιτι τὸν κρατῆρα περιχρίουσα τὰ πολλὰ διολισθαίνειν τῶν κακῶν προσεμηχανᾶτο φύλαξ ἀνύστακτος τοῦ αὐτοκράτορος οὔσα, προσερρίφθω καὶ οὗτος τῷ

λόγω καὶ ἔστω τρίτη τις αἰτία τῆς νόσου τοῦ βασιλέως οὐ προ καταρκτηκὴ μόνον, ἀλλὰ καὶ συνεκτικωτάτη κατὰ τοὺς παῖδας τῶν ἱατρῶν. Οὐ γὰρ καθάπαξ προσκεκρουκῶς ἐκεῖνος ἀπῆν, ἀλλὰ συμπαρῆν καὶ συμπαρωμάρτει ὡς ἐν τοῖς ἀγγείοις οἱ πονηρότατοι τῶν χυμῶν· μᾶλλον δέ, εἴ τις εἰς τὴν ἐκείνου φύσιν ἀπεῖδεν, οὐ μόνον αἰτία νοσήμα τος ἦν, ἀλλὰ καὶ ἀντικρυς νόσημα καὶ βαρύτατον σύμπτωμα. Ἀλλ' ἐπέχειν τὸν λόγον ἀνάγκη τὴν γλῶτταν ἐνδα κόντας καὶ μὴ παρεκθέειν τῆς λεωφόρου, κἂν ὅτι μάλιστα προθυμότατος ἦ κατὰ τῶν κακουργοτάτων ἐφάλλεσθαι. Εἰς καιρὸν γὰρ τὸν προσήκοντα τὰ περὶ τούτου τεταμιεύσθω μοι.

14.5.1 Ὁ δὲ λόγος ἐχέσθω τῶν Κελτῶν διηγήσεως. Αὐλίζειται μὲν οὖν ὁ αὐτοκράτωρ κατὰ τὴν πέραθεν Δάμαλιν· ἐκεῖσε γὰρ τοῦτον ὁ λόγος περαιωσάμενον καταλέλοιπε. Καὶ συνέρρεον αὐτίκα ἅπαντες νιφετοῦ δίκην διαπερῶντες πρὸς αὐτὸν αὐτοῦ που προσμένοντα, τὸ μὲν τὴν ἀπάντων ἔλευσιν ἀπεκδεχόμενον, τὸ δὲ καὶ τὴν σφοδρὰν ἐκείνην ὁδύνην ραΐσαι ἐλπίζοντα. Πλησιφαῖ δὲ τὴν σελήνην ἤδη θεασάμενος, ἐπεὶ συμπαρῆν καὶ ἡ Αὐγουστα τῆς τῶν ποδῶν ὁδύνης ἐπιμελουμένη καὶ κουφίζουσα τούτου τὰς ἀλγηδόνας διὰ παντοίας ἐπιμελείας, ὡς· «Εἴ ποτε, εἶπεν ὁ βασιλεὺς, ἐς προνομὴν οἱ Τοῦρκοι ὀρμησαὶ ἐβούλοντο, ὁ καιρὸς ἤδη ἐπιτήδειος πάρεστι, καὶ ἄχθομαι τὸν προσήκοντα καιρὸν ἀπολωλεκῶς». Ἐσπέρας μὲν ἔφη τοῦτο, κατὰ δὲ τὸ περίορθρον εἰσελθὼν ὁ περὶ τὸν κοιτῶνα τῶν βασιλέων ἐνα σχολούμενος ἐκτομίας τὴν τῶν Τούρκων ἐς Νίκαιαν κατὴν γελειν ἔφοδον καὶ τοῦ τηνικαῦτα ταύτην φρουροῦντος Εὐσταθίου τοῦ Καμύτζη γραφὴν ὑπεδείκνυ τὰ κατ' αὐτοὺς διαλαμβάνουσιν. 14.5.2 Ὁ γοῦν αὐτοκράτωρ μηδὲ μικρὸν ἀνα μείνας μηδὲ μελλήσας ὅλως, ἀλλ' οἷον τῆς συνεχούσης αὐτὸν ὁδύνης ἐπιλαθόμενος δι' ἄρμαμάξης τῆς πρὸς Νίκαιαν φερούσης ἦψατο τῇ δεξιᾷ χειρὶ λύγον κατέχων. Οἱ δὲ στρατιῶται τηνικαῦτα τὰ δόρατα τούτων ἀναλαβόμενοι κατ' ἵλας στοιχηδὸν ἐφ' ἐκάτερα ἔεντο. Καὶ οἱ μὲν παρέθεον τούτῳ, οἱ δὲ προέπεμπον, οἱ δὲ συνείποντο συγχαίροντες μὲν αὐτῷ κατὰ τῶν βαρβάρων ἐξορμήσαντι, ἀνιώμενοι δὲ διὰ τὴν ἀπείργουσαν αὐτὸν ἱππάζεσθαι ὁδὸν νην. Ὁ δὲ πρὸς θάρσος ὥτρυνεν ἅπαντας νεύμασί τε καὶ λόγοις ἡδὺν προσμειδιῶν αὐτοῖς καὶ προσφθεγγόμενος. Δι' ἡμερῶν δὲ τριῶν κατέλαβε τόπον τινὰ Αἰγιαλοῦς καλούμενον, ἐξ οὗ πρὸς τὴν Κιβωτὸν διαπλώσασθαι ἔμελλεν. Ἐπει γόμενον δὲ τοῦτον τὴν διαπεραιώσιν ὁρῶσα ἡ Αὐγουστα συνταξαμένη τούτῳ πρὸς τὴν βασιλεύουσιν ἐπορεύετο. 14.5.3

Τοῦ δὲ αὐτοκράτορος τὴν Κιβωτὸν καταλαβόντος προσ ἔρχεται τις αὐτῷ λέγων ἐκκρίτους σατράπας τεσσαράκοντα χιλιάδων διαιρεθῆναι καὶ τοὺς μὲν ἐς προνομὴν τῆς Νικαίας καὶ τῶν παρακειμένων αὐτῇ χωρῶν κατελθεῖν, τὸν δὲ Μονόλυκον καὶ τὸν ... τὰ παρὰ τὴν θάλασσαν δηώσασθαι. Οἵτινες τὰ τε παρακείμενα τῇ περὶ τὴν Νίκαιαν λίμνη καὶ τὴν Προῦσαν δηώσαντες, ὥς δὲ καὶ τὴν Ἀπολλωνιάδα, αὐτοῦ που περὶ ταύτην ἠϋλίσαντο κάκεισε τὴν λείαν πᾶσαν ἀφελόμενοι ὁμοῦ πρὸς τὰ πρόσω ἐχώρησαν τό τε Λοπάδιον καὶ πάντα τὰ ξυμπαρκαείμενα λησάμενοι, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν, φησι, τὴν Κύζικον καταλαβόντες ἐξ ἐφόδου ἀπὸ τοῦ μέρους τῆς θαλάσσης κατέσχον, τοῦ ταύτην φρουροῦντος μηδοπωσοῦν ἀντισχόντος, ἀλλ' ἄγεννῶς ἐκεῖθεν ὑποχωρῇ σαντος. Εἶτα τόν τε Κοντογμὴν καὶ τὸν Ἀμῆρ Μουχοῦμετ τῶν ἐκκρίτων ἀρχισατράπας διὰ τῶν Λεντιανῶν πρὸς τὸ Ποιμανηνὸν ἀπιέναι, ἐφελκομένους λείαν πολλὴν καὶ ἄνδρας πλείστους δορυθηράτους καὶ γύναια καὶ παῖδας, ὅσους ἀφῆκεν ὁ σίδηρος. Τὸν δέ γε Μονόλυκον ποταμόν τινα διαπεράσαντα Βαρηνὸν ἐγχωρίως καλούμενον, ῥέοντα μὲν ἀπὸ τινος ὄρους Ἰβίδος καλουμένου, ἀφ' οὗ πολλοὶ καὶ ἄλλοι ἀπορρυίσκονται ποταμοί, Σκάμανδρός τε καὶ Ἀγγε λοκωμίτης καὶ Ἐμπηλος, πρὸς τε τὸ Πάριον ἀπονενευκέ ναι καὶ τὴν ἐφ' Ἑλλησπόντου Ἄβυδον, καὶ δι' Ἀτραμυττίου τε καὶ τῶν Χλιαρῶν διεληλυθότα μετὰ πάσης αἰχμαλωσίας ἀναιμιάκτως καὶ ἄνευ μάχης τινός. 14.5.4 Πρὸς ταύτην τὴν ἀγγελίαν ὁ αὐτοκράτωρ τὸν Καμύτζην δοῦκα τηνικαῦτα Νικαίας χρηματίζοντα διὰ γραμμάτων παρεκε λεύσατο παρέπεσθαί τε τοῖς βαρβάροις μετὰ πεντακοσίων στρατιωτῶν καὶ τὰ κατ' αὐτοὺς διὰ γραμμάτων δηλοῦν, φεῖδεσθαι δὲ τῆς μετ' αὐτῶν συμπλοκῆς. Ὁ δὲ ἐξελθὼν τῆς Νικαίας καταλαμβάνει τόν τε Κοντογμὴν καὶ τὸν Ἀμῆρ Μουχοῦμετ καὶ τοὺς λοιποὺς εἰς τὰ καλούμενα Ἀόρατα, καὶ ὥσπερ τῆς τοῦ αὐτοκράτορος παραγγελίας ἐπιλαθόμενος παραχρῆμα τούτοις προσβάλλει. Οἱ δὲ τὸν αὐτοκράτορα προσδόκιμον ἔχοντες καὶ τοῦτον εἶναι τὸν ἐπεισπεσόντα νομίσαντες πτοηθέντες τὰ νῶτα διδόασιν. Σκύθην δὲ τινα τηνικαῦτα κατασχόντες καὶ παρὰ τούτου πυθόμενοι, ἐπεὶ τὸν Καμύτζην ἐγνώκεσαν εἶναι, τὰς ἀκρολοφίας διήεσαν καὶ θαρρύνοντες ἑαυτοὺς διὰ τε τυμπάνων καὶ ἀλαλαγμῶν ἀνε καλοῦντο τοὺς ἀπανταχῇ σκεδασθέντας τῶν ὁμοφύλων. Οἱ δὲ ἀνακλητικὸν τουτὶ τὸ σύνθημα γινώσκοντες πάντες συνέρρεον. Ἐπανελθόντες οὖν κατὰ τὴν πεδιάδα τὴν δια κειμένην ἐγγὺς κάτωθεν τῶν καλουμένων Ἀοράτων αὐθις ἠθροίσθησαν. 14.5.5 Ὁ δέ γε Καμύτζης τὴν λείαν πᾶσαν ἀφελόμενος ἐξ

αὐτῶν οὐκ ἤθελε μέχρι τοῦ Ποιμανηνοῦ καταλαβεῖν, ὥς εὔ τὰ κατ' αὐτὸν ἐν τούτῳ διαθέσθαι (πολί χιον δὲ τοῦτο ἐρυμνότατον), ἀλλὰ περὶ τὰ Ἀόρατα ἐμβρα δύνων ἔλαθε καθ' ἑαυτοῦ βουλευσάμενος. Οἱ βάρβαροι γὰρ ἐν τῷ ἀκινδύνῳ γεγονότες οὐκ ἐπελάθοντο τοῦ Καμύτζη, ἀλλ' ἐνήδρευον τοῦτον διὰ παντός. Καὶ μεμαθηκότες ἔτι αὐτὸν εἰς τὰ Ἀόρατα ἐνδιατρίβοντα καὶ τὰ περὶ τὴν λείαν ἅπασαν καὶ τοὺς δορυαλώτους διατιθέμενον, παραχρῆμα τὰς ὑπ' αὐτοὺς δυνάμεις κατ' ἴλας καταστησάμενοι περὶ δείλην ἐφάν εἰσπίπτουσιν αὐτῷ. Τὸ μὲν οὖν πλεῖον τοῦ στρατεύματος τοῦ Καμύτζη τοσαύτην πληθὺν βαρβάρων ἐπείσπεσοῦσαν αὐτοῖς ἐωρακότες φυγῇ τὴν ἑαυτῶν πραγ ματεύεσθαι ἐδόκουν σωτηρίαν· αὐτὸς δὲ μετὰ τῶν Σκυθῶν καὶ τῶν Κελτῶν καὶ ὅποσοι τῶν Ῥωμαίων εὐψυχότεροι ἦσαν ἐκθύμως ἐμάχετο. Καὶ τῆνικαῦτα οἱ τούτων πλείους πίπτουσιν. 14.5.6 Ὁ δέ γε Καμύτζης μετ' ὀλίγων καταλεῖ 14.5.6 φθεῖς ἔτι ἀντείχετο τῆς μάχης. Καιρίαν δὲ ὁ ἵππος ἐν ᾧ ἐπωχεῖτο πληγεὶς κατὰ γῆς ἔρριπτο. Ὁ δέ γε τούτου ἀδελφιδοῦς Καταρόδων οὕτω καλούμενος ἀποβὰς τοῦ ἰδίου ἵππου τοῦτον αὐτῷ δίδωσι. Βαρὺς δὲ ὢν ὁ ἀνὴρ καὶ μέγας ῥαδίως τοῦ ἵππου ἐπιβῆναι οὐκ εἶχεν· ἔνθεν τοι καὶ μικρὸν ἀναποδίσας ἐπὶ τινι δρῦν ἑαυτὸν προσερείσας καὶ τὸν ἀκὶ νάκην σπασάμενος τὰς τε σφζούσας ἀπολωλεκῶς ἐλπίδας, ὅποσοι τούτῳ τῶν βαρβάρων συμπλακῆναι κατετόλμων, κατὰ γε κόρυθος καὶ ὤμων καὶ αὐτῶν δὴ τῶν χειρῶν παίων οὐκ ἐνεδίδου. Ἐπὶ πολὺ γοῦν τοῦτον ἀντέχοντα ὀρῶντες οἱ βάρβαροι καὶ πολλοὺς κτείνοντα, πολλοὺς δὲ καὶ τιτρώ σκοντα, ὑπεραγάμενοι τὴν τοῦ ἀνδρὸς τόλμαν καὶ τὸ σταθὴ ρὸν αὐτοῦ θαυμάσαντες, τὴν σωτηρίαν αὐτοῦ διὰ ταῦτα πραγματεύεσθαι ἐβουλήθησαν. Ὁ δὲ ἀρχισατράπης Μου χοῦμετ τὴν κλῆσιν τοῦτον καὶ πάλαι γινώσκων καὶ τῆν καῦτα ἀναγνωρίσας ἀνακόπτει μὲν τῆς ὁρμῆς τοὺς αὐτῷ συμπλεκομένους, ἀποβὰς δὲ τοῦ ἵππου μεθ' ὧν ἔτυχε προ σελθὼν ἔφη· «Μὴ πρόκρινε τῆς σῆς σωτηρίας τὸν θάνατον· ἀλλὰ δίδου μοι χεῖρα καὶ σφῶζου». Ὁ δὲ ὑπὸ τοσοῦτων περιστοιχούμενον ἑαυτὸν ὀρῶν καὶ μὴ πρὸς τοσοῦτους ἀντέχειν ἔτι δυνάμενον δίδωσι χεῖρας τῷ Μουχοῦμετ. Καὶ ὃς ἐφ' ἵππον τοῦτον ἐπιβιβάσας τοὺς αὐτοῦ πόδας δεσμεῖ, ὥς μὴ ῥαδίως ἀποδρᾶσαι δύνασθαι. 14.5.7 Ἀλλὰ ταῦτα μὲν τὰ τῷ Εὐσταθίῳ συμπεσόντα· ὁ δέ γε αὐτοκράτωρ, στοχα σάμενος τῆς ἀτραποῦ δι' ἧς διέναι ἔμελλον, ἄλλην τραπὸ μένος διὰ τε τῆς Νικαίας διελθὼν καὶ τῶν Μαλαγίνων καὶ τῶν οὕτω καλουμένων Βασιλικῶν (ταῦτα δὲ τέμνη εἰσὶ καὶ δύσβατοι ἀτραποὶ περὶ τὰς ἀκρολοφίας τοῦ Ὀλύμπου δια κείμενα) κατέρχεται εἰς τὰ Ἀληθινὰ κάκεισε καταλαμβάνει

τὴν Ἀκροκόν, ἐπειγόμενος προκαταλαβεῖν ἀπὸ τῶν ἔμπρο σθεν τοὺς Τούρκους καὶ οὕτω καρτερῶς μετ' αὐτῶν συνά ψαι τὸν πόλεμον. Οἱ δὲ μὴδὲ μνείαν ὅλως ῥωμαϊκοῦ στρατεύματος εἰς νοῦν λαβόντες, τὸν κατὰ τὴν τέμπειαν διακείμενον καλαμῶνα καταλαβόντες, ἐκεῖ που περιχυθέντες ἐξέκειντο. Ἐπεὶ δὲ ἀπηγγέλη τῷ αὐτοκράτορι ἀπερχομένῳ κατ' αὐτῶν τὴν πεδιάδα τῆς τεμπείας τοὺς βαρβάρους καταλαβεῖν, ἀπὸ διαστήματος ἱκανοῦ τὸ στράτευμα εἰς πολέμου τύπον καταστήσας καὶ παραταξάμενος, ἔμπροσθεν μὲν Κωνσταντῖνον τὸν Γαβρᾶν καὶ τὸν Μοναστράν ἔταξεν, ἐφ' ἑκάτερα δὲ ἰλαδὸν καταστήσας τὸ στράτευμα, τὴν οὐρα γίαν τῷ Τζιπουρέλῃ καὶ τῷ Ἀμπελᾷ πολλὴν τὴν τοῦ πολέμου πείραν ἐκ μακροῦ ἐσχηκόσι δέδωκε. Τὸ δὲ μέσον τῆς παρατάξεως αὐτὸς διέπων ὅλας συνετάττε φάλαγγας, καὶ οὕτως ὥσπερ κεραυνὸς τοῖς Τούρκοις ἐμπεσὼν καρτερόν τὸν μετ' αὐτῶν συνῆψε πόλεμον. 14.5.8 Πολλοὶ μὲν οὖν τηνικαῦτα κτείνονται τῶν βαρβάρων ἀγχεμάχου τῆς μάχης γεγονυίας, πολλοὶ δὲ καὶ δορυθήρατοι ἄγονται. Οἱ δὲ τῷ καλαμῶνι προσπεφευγότες τέως ἐσφύζοντο· ὁ δὲ αὐτοκρά τωρ λαμπρὰν τὴν κατ' αὐτῶν νίκην ἀράμενος, πρὸς τὸν καλαμῶνα ἐπιστραφεῖς, ἔσπευδε κάκειθεν τούτους ἀπελάσαι. Οἱ δὲ στρατιῶται διὰ τὸ βαλτῶδες καὶ πυκνὸν τοῦ καλαμῶνος μὴ δυνάμενοι εἰσιέναι ἐν ἀμηχανία ἦσαν. Καὶ ὃς περιζώσας τὸν καλαμῶνα διὰ τῶν στρατιωτῶν πῦρ ἐκ μέρους τοῦ καλαμῶνος ἀφεῖναι ἐπέταξε· τούτου δὲ γενο μένου ἡ φλόξ εἰς ὕψος ἦρτο μέγα. Οἱ δὲ ἐντὸς φεύγοντες τὸ πῦρ εἰς τὰς τῶν στρατιωτῶν ἐνέπιπτον χεῖρας· καὶ τούτων οἱ μὲν παρανάλωμα ξίφους ἐγίνοντο, οἱ δὲ πρὸς τὸν αὐτοκράτορα ἤγοντο.

14.6.1 Ἀλλὰ ταῦτα μὲν τὰ κατὰ τοὺς ἀπὸ τοῦ Καρμέ κατελθόντας βαρβάρους· ὁ δὲ Ἀμὴρ Μουχοῦμετ, μεμαθηκὼς τὴν συμφορὰν τὴν περὶ τοὺς ἀπὸ τοῦ Καρμέ Μουσουλμά νους, κατόπιν εὐθὺς ἐλαύνει τοῦ βασιλέως ἐνωθεῖς μετὰ τῶν κατὰ τὴν Ἀσίαν οἰκούντων Τουρκομάνων καὶ τῶν λοι πῶν, ὥστε ξυνέβαινε τὸν αὐτὸν διώκειν τε καὶ διώκεσθαι. Οἱ μὲν γὰρ ἀμφὶ τὸν Μουχοῦμετ βάρβαροι τὸν αὐτοκράτορα ἰχνηλατοῦντες ἐδίωκον· ὁ δὲ τοὺς ἀπὸ τοῦ Καρμέ μεταπο ρευόμενος ἦν, ὥστε μέσον ἀμφοῖν ἐναπείληπτο. Ἀλλὰ τοὺς μὲν ἔφθασε νενικηκώς, οἱ δὲ διώκοντες ἔξω κακῶν εἰσὶτή κεισαν ἔτι. Ἐπεὶ δ' ἀθρόον τῇ οὐραγία τοῦ αὐτοκράτορος προσέπεσεν ὁ Μουχοῦμετ, πρῶτως περιτυγχάνει τῷ Ἀμπελᾷ. Ὁ δὲ ἐν αἰσθήσει τοῦ αὐτοκράτορος ὦν καὶ διὰ τοῦτο ἐπὶ πλέον θαρσήςας καὶ ἄλλως θρασὺς ὢν ὁ ἀνὴρ, μὴδὲ πρὸς μικρὸν περιμείνας τοὺς μετ' αὐτὸν ὥστε σὺν εὐταξία τὴν μετὰ τῶν

Τούρκων προσβολὴν δέξασθαι, κατὰ τοῦ Μουχοῦμετ ἵεται. Παρείπετο δὲ καὶ ὁ Τζιπουρέλης. 14.6.2 Περί παλαιοχώριον δέ τι γενομένω μήπω τῶν ὑπ' αὐ τοὺς στρατιωτῶν ἐφθακότων καταλαμβάνει τούτους ὁ Μουχοῦμετ σταθιρότατος ὢν. Τὸν ἵππον δὲ τοῦ Ἀμπελᾶ, οὐ τὸν ἱππότην, διὰ βέλους πλήξας κατὰ γῆς ἔρριπεν. Ὁ θεασάμενοι οἱ Τοῦρκοι πεζῶ περιτυχόντες κτείνουσιν. Ἀλλὰ καὶ τὸν Τζιπουρέλην ἀναισχύντως κατ' αὐτῶν ἰέμε νον ὀρῶντες τὸν ἵππον ἐν ᾧ ἐπωχεῖτο, περώσαντες οἷον τοῖς βέλεσιν, ἔξεδρον αὐτὸν ἐποίησαν καὶ διὰ μαχαίρας παραχρῆμα ἀνέϊλον. Οἱ δὲ τὴν οὐραγίαν τηροῦντες στρατιῶται, ὥστε τοὺς κεκοπιακότας τῶν τὰς σκευὰς τηρούντων στρατιωτῶν καὶ τοὺς ἵππους φρουρεῖν καὶ τοὺς κατ' αὐτῶν ἰεμένους ἀπελαύνειν ὡς δύναμις, καταλαβόντας θεασάμενοι τοὺς Τούρκους κατ' αὐτῶν ἵενται καὶ τρέπουσιν αὐτοὺς κατὰ κράτος. 14.6.3 Ἐπεὶ δὲ ὁ Καμύτζης μετὰ τῶν Τούρκων τηνικαῦτα δέσμιος παρῆν, τὴν γενομένην σύγχυσιν ἐν τῇ συμβολῇ τῆς μάχης θεασάμενος καὶ τοὺς μὲν φεύγοντας, τοὺς δὲ διώκοντας ὀρῶν, σταθιρὸς ὢν δρασμὸν μελετήσας τῆς ὁδοῦ εἶχετο. Περιτυχὼν δὲ αὐτῷ κατάφρακτός τις Κελτὸς ἵππον δίδωσι· καὶ καταλαμβάνει τὸν αὐτοκράτορα περὶ τὴν πεδιάδα τῆς τεμπείας αὐλιζόμενον μετὰ Φίλα δελφείας καὶ Ἀκροκοῦ διακειμένην, οὐχ ἐνί, ἀλλὰ πολλοῖς ἀποχρῶσαν στρατεύμασι. Ὁ δὲ τὸν Καμύτζην θεασάμενος μεγάλως αὐτὸν ἀποδεξάμενος καὶ σῶστρα τῷ ῥυσαμένῳ τοῦτον Θεῶ θύσας πρὸς τὴν βασιλεύουσαν ἐκπέμπει· «Εἰπέ, λέγων, ὅσα τε πέπονθας καὶ ὅποσα ἐώρακας καὶ τὴν ἡμῶν σὺν Θεῶ τοῖς ἡμετέροις κατάγγειλον ζωήν». 14.6.4 Μεμαθηκὼς δὲ τὴν σφαγὴν τοῦ Ἀμπελᾶ καὶ τοῦ Τζιπου ρέλη καὶ λίαν ἐπὶ τῇ τούτων σφαγῇ περιαλήγας ὁ αὐτοκράτωρ τὴν ψυχὴν ἔφη· «Δύο δόντες ἓνα ἐλάβομεν». Ἔθος γὰρ αὐτῷ, ὀπηνίκα νικήσειέ τινα πόλεμον, ἀνερευνᾶν εἴ τις ἐάλω τῶν στρατιωτῶν, εἴ τις ἔργον ἐγεγόνει πολεμίας χειρὸς· καὶ κἂν ὅλας ἐτρέψατο φάλαγγας καὶ νίκην τὴν κατ' αὐ τῶν ἤρατο, ξυμβέβηκε δ' ἓνα που τυχὸν καὶ τῶν ἐσχάτων στρατιωτῶν ἀπολέσθαι, τὸ τῆς νίκης εἰς οὐδὲν ἐλογίζετο πρᾶγμα καὶ Καδμεῖαν ὡς ἀληθῶς νίκην τὴν νίκην ἐκείνην ἡγεῖτο καὶ ἀντὶ κέρδους ζημίαν. Αὐτὸς δὲ ἡγεμόνας τινὰς μετὰ τῶν ὑπ' αὐτὸν στρατιωτῶν ἐς φυλακὴν καταστήσας τῆς χώρας, Γεώργιον τὸν Λεβούνην καὶ ἐτέρους, πρὸς τὴν βασιλεύουσαν νικητὴς ἐπανήει. 14.6.5 Ὁ μὲν οὖν Καμύτζης καταλαβὼν τὸ Δαμάλιν καὶ ἐν ἀμφιρύκῳ εἰσελθὼν περὶ μέσσην φυλακὴν τῆς νυκτός, ἐπεὶ τὴν βασιλίδαν εἰς τὰ ὑπὲρ κείμενα τῶν ἀνακτόρων ἐγίνωσκεν οὔσαν, κεῖθι καταλαβὼν πατάσσει τὴν περὶ τὸν αἰγιαλὸν πύλην. Τῶν δὲ ἐρομένων

τίς ἂν εἶη, τὴν ἰδίαν οὐκ ἤθελεν ἀποκαλύπτειν κλησιν, ἀλλὰ τὰς πύλας ἡτεῖτο ἀποζυγωθῆναι οἱ. Μόγισ οὖν τοῦ νομα ἀνακαλύψας παραχωρεῖται τῆς εἰσόδου. 14.6.6 Ἡ δὲ Αὐγουστα περιχαρὴς γεγυῖα ἐδέξατο τοῦτον ἔξω τῆς τοῦ κοιτῶνος θύρας (Ἀριστήριον τοῦτο πάλαι ὠνόμαζον), θεασαμένη δὲ τοῦτον τουρκικῶς ἐσταλμένον καὶ θατέρων τῶν ποδῶν χωλεύοντα διὰ τὸ πληγῆναι ἐν τῷ καιρῷ τῆς μάχης, περὶ τοῦ αὐτοκράτορος πρώτως ἐρομένη καθεσθῆναι ἐπέταξεν. Εἴτα περὶ πάντων πυθομένη καὶ τὴν καινὴν ἐκείνην ἐξ ἀπροσδοκῆτου νίκην μεμαθηκυῖα τοῦ αὐτοκράτορος καὶ τὸν δορυάλωτον ἐλεύθερον ὁρῶσα, οὐκ εἶχεν ὑφ' ἡδονῆς ὅ τι καὶ γένοιτο. Ἐπέτρεψε δὲ τοῦτον διαναπαύσασθαι μέχρις ἡμέρας κάπεια ἐξελθόντα τὰ συμ βεβηκότα διακηρυκεῖν ἅπασιν. Καὶ ὁ μὲν πρωΐθεν ἐξανασ τὰς καὶ ἐπιβάς ἵππου τινὸς μετὰ τῶν ἐσθημάτων ἐκείνων, μεθ' ὧν ἀφίκτο τῆς αἰχμαλωσίας παραδόξως ἐλευθερωθεὶς, ἐπὶ τὸν Κωνσταντίνιον φόρον ἐλήλυθε. Καὶ πᾶσα ἡ πόλις εὐθὺς ἐπ' αὐτῷ ἐκεκίνητο, ὁμοῦ μὲν καὶ τὰ κατ' αὐτὸν μαθεῖν ἐπείγομένη, ὁμοῦ δὲ καὶ τὰ κατὰ τὸν αὐτοκράτορα πλεόν ποθοῦσα. Αὐτὸς δὲ περιστοιχισάντων αὐτῷ ἱππέων πολλῶν καὶ πεζῶν τὰ τε κατὰ τὸν πόλεμον λαμπρῷ τῷ στόματι διηγῆσατο καὶ ὅσα τότε ξυνέκυρσε κατὰ τοῦ Ῥωμαῖ κοῦ στρατεύματος καὶ δὴ καὶ ὁπόσα ὁ βασιλεὺς κατὰ τῶν βαρβάρων ἐμηχανήσατο καὶ ὅπως ἤρατο νίκην λαμπρὰν πολλαπλασίαν τὴν ἐκδίκησιν ποιησάμενος· καὶ τέλος ἐπέθηκε τὴν παράδοξον ἐαυτοῦ ἀπὸ τῶν βαρβάρων φυγὴν. Οἷς ἐπευφήμησεν ὅλον τὸ πλῆθος καὶ μέχρις αἰθέρος ὁ κρότος τῆς εὐφημίας ἀνεληλύθει.

14.7.1 Ταῦτα μὲν οὕτως ἐτετέλεστο καὶ ἡ Κωνσταντίνου ἐνεπέπληστο τῶν τοῦ βασιλέως κατορθωμάτων. Καὶ γὰρ ὡς ἀληθῶς ὅσον μὲν ἀπὸ τῆς τύχης δυσχερεῖσι πράγμασιν ὥμι λήκει καὶ ἀντίξως ἔχουσι πρὸς τε αὐτὸν καὶ τὰ τῶν Ῥωμαίων πράγματα καὶ ὅλως δυστυχημάτων πλήθει περιερρεῖτο, ἀλλ' ἡ γε ἀρετὴ τούτου καὶ τὸ ἐργηγορὸς καὶ δρασ τήριον ἀντέβαινε τε καὶ φιλονείκως εἶχε πρὸς ἅπαν δυστύχημα. Οὐδενὶ γὰρ τῶν ἀνέκαθεν βασιλέων καὶ εἰς τὴν τήμερον ὄντων πραγμάτων ἐπιπλοκὴ καὶ μοχθηρία παντοδαπῶν ἀνθρώπων, καὶ οἶκοι καὶ θύραθεν, προσεπέλασεν, ὡς ἐπὶ τούτου τοῦ αὐτοκράτορος εὖρομεν. Εἴτε γὰρ ἔδει πονηρῶς διατεθῆναι τὰ τῶν Ῥωμαίων Θεοῦ παραχωροῦντος (οὐδὲ γὰρ ἂν ἀπὸ τῆς ἀστρώας περιφορᾶς ἐξαπτοίμην ποτὲ τὰ ἡμέτερα) εἴτε ἀπὸ τῆς τῶν προβεβασιλευκότων ἀβουλίας εἰς τόδε καταστάσεως τὰ τῆς Ῥωμαϊκῆς δυναστείας ἔστη, ὅχλος πολὺς πραγμάτων

καὶ πολυκύμαντος τάραχος ἐπὶ τῶν καιρῶν τῆς βασιλείας τοῦμοῦ πατρὸς συνελήλυθεν. 14.7.2 Ἄμα γὰρ κατὰ ταῦτόν καὶ Σκύθης ἀπὸ βορρᾶ καὶ ἀπὸ τῆς ἐσπέρας Κελτὸς καὶ ἐξ ἀνατολῶν Ἰσμαῆλ ἐτετάρακτο, χωρὶς τῶν ἀπὸ θαλάσσης κινδύνων, ἄνευ τῶν θαλασσοκρατούντων βαρβάρων, ἄνευ τῶν πειρατικῶν ἀναρίθμων νηῶν ἃς ἡ τῶν Σαρακηνῶν ἐτεκτόνευσε μῆνις, ἃς ἡ τῶν Οὐετόνων συνεπλέξατο πλεονεξία καὶ κατὰ τῆς ῥωμαϊκῆς βασιλείας δύσνοια. Καὶ γὰρ ἐποφθαλμιῶσι πάντες αὐτῇ. Φύσει γὰρ οὕσα δεσπότης τῶν ἄλλων ἐθνῶν ἡ βασιλεία Ῥωμαίων ἐχθροδῶς διακείμενον ἔχει τὸ δοῦλον, καὶ ἐπειδὰν ἐπιδράξαιτο καιροῦ, φέρεται ἄλλος ἄλλοθεν ἐκ γῆς καὶ θαλάττης ἕκαστος. Ἀλλὰ τὰ μὲν πρότερον καὶ τὰ τῆς πρό ἡμῶν βασιλείας ἐλαφρότατα ἦν καὶ κουφότερα· ἐπὶ δὲ τοῦμοῦ πατρός, ἅμα τε ἐπιβεβήκει τοῦ βασιλικοῦ ἄρματος, καὶ εὐθὺς ἐπισυνέρρευσεν ἀπανταχόθεν ἅπαντα τὰ δεινά· καὶ ὁ Κελτὸς ἐκεκίνητο καὶ ἐδείκνυ τοῦ δόρατος τὴν ἀκμὴν καὶ ὁ Ἰσμαῆλ τόξον ἐνέτεινε καὶ τὸ Νομαδικὸν ἅπαν ἔθνος καὶ Σκυθικὸν ὅλον ἀμάξαις παμμιυρίαις ἐπέβρισεν. 14.7.3 Ἀλλ' ἴσως τις ἐνταῦθα τοῦ λόγου γενόμενος καὶ ἐντυγχάνων τῷ συγγράμματι δεδεκασμένην εἴποι τῇ φύσει τὴν γλῶτταν. Ἐγὼ δὲ οὐ μὰ τοὺς τοῦ βασιλέως ὑπὲρ τῆς τῶν Ῥωμαίων εὐδαιμονίας κινδύνους, οὐ μὰ τὰ τοῦ πατρὸς ἀθλήματα καὶ τὰς συμφοράς, ἃς ὑπὲρ τῶν Χριστιανῶν ἐπεπόνθει, οὐκ ἔγωγε χαριζομένη τῷ μῶι πατρὶ τὰ τοιαῦτα καὶ λέγω καὶ γράφω. Ἡ γὰρ καὶ ὅπη τὸν πατέρα σφαλλόμενον ἴδοιμι, ἄντικρυς καὶ παραβαίνω τὸν νόμον τὸν φυσικὸν καὶ τῆς ἀληθείας ἐξέχομαι, φίλον μὲν καὶ τοῦτον ἡγουμένη, φιλέραν δὲ τὴν ἀλήθειαν ἔχουσα. Ἀμφοῖν γὰρ ὄντοιν φίλοι, ὥς πού τις ἔφη φιλόσοφος, κράτιστον προτιμᾶν τὴν ἀλήθειαν. Ἀλλὰ τοῖς πράγμασιν αὐτοῖς ἐπακολουθοῦσα, καὶ μήτε προστιθεμένη παρ' ἐμαυτῇ μήτε ὑφαιρουσα τὰ ξυμπεσόντα, καὶ λέγω καὶ γράφω. 14.7.4 Καὶ ἐγγύθεν ὁ ἔλεγχος. Οὐ γὰρ εἰς μυριοστὸν ἔτος ἀνάγω τὸ σύγγραμμα, ἀλλ' εἰσὶν οἵτινες εἰς τὴν τήμερον περιόντες καὶ τὸν πατέρα τὸν ἐμὸν ἐγνωκότες καὶ τὰ κατ' αὐτὸν ἀφηγούμενοι, ἀφ' ὧν καὶ οὐκ ὀλίγα τῆς ἱστορίας ἐνταυθοὶ συνηράνιστο, ἄλλων ἄλλο τι διηγουμένων καὶ μεμνημένων ὧν ἕκαστος ἔτυχε καὶ πάντων ὁμοφωνούντων. Τὰ μὲν γὰρ πλείω καὶ ἡμεῖς συνῆμεν τῷ πατρὶ καὶ τῇ μητρὶ συνειπόμεθα. Οὐ γὰρ ἦν τὸ ἡμέτερον τοιοῦτον οἶον οἰκουρικὸν καὶ ὑπὸ σκιᾶν καὶ τρυφῇ στρεφόμενον. Ἀλλ' ἐμὲ γὰρ ἐξ αὐτῶν σπαργάνων, ὁμνυμι τὸν ἐμαυτῆς Θεὸν καὶ τὴν ἐκείνου μητέρα, πόνοι καὶ θλίψεις παρέλαβον καὶ συμφοραὶ συνεχεῖς, αἱ μὲν ἐξώθεν, αἱ δὲ οἰκοθεν. Τὰ μὲν γὰρ τοῦ σώματος ὁποδαπῶς εἶχον, οὐκ ἂν εἴποιμι,

λεγέτωσαν δὲ ταῦτα οἱ περὶ τὴν γυναικωνῖτιν καὶ καταλεγέτωσαν. Τὰ δὲ ἔξωθεν καὶ ὅσα μοι συνεπεπτώκει οὐπὼ τὸν ὄγδοον ὑπερελάσασθαι χρόνον, καὶ ὅσους ἐχθροὺς ἢ τῶν ἀνθρώπων μοι κακία παρεβλάστησε, τῆς Ἰσοκράτους Σειρήνος δέεται, τῆς Πινδαρικής μεγαλοφονίας, τοῦ Πολέμωνος ροίζου, τῆς Ὀμηρικής Καλλιόπης, τῆς Σαπφικής λύρας ἢ τινος ἄλλης παρὰ ταύτας δυνάμεως. Οὐδὲν γάρ ἐστι τῶν δεινῶν οὐ μικρόν, οὐ μείζον, οὐκ ἐγγύθεν, οὐ πορρωτέρω, ὃ μὴ εὐθύς ἐπέβρισε καθ' ἡμῶν. Καὶ δῆτα καὶ ὑπερέσχε σαφῶς τὸ κλυδώνιον, καὶ ἔκτοτε καὶ μέχρι τοῦ νῦν καὶ μέχρι οὗ τὸ σύγγραμμα τουτὶ γράφω ἢ τῶν συμφορῶν ἐμπορεύεται μοι θάλαττα καὶ ἄλλα ἐπ' ἄλλοις καταλαμβάνει τὰ κύματα. Ἀλλὰ γὰρ ἔλαθον εἰς τὰς ἐμᾶντης συμφορὰς παρασυραμένη· νῦν οὖν ἐπὶ νοῦν ἔλθοῦσα ἐπανανήξομαι καθάπερ ἀνάρρουν ποιησαμένη καὶ πρὸς τὰς πρώτας λαβὰς ἐπανέλθοιμι. 14.7.5 Τὰ μὲν οὖν, ὡς εἶπον, παρ' ἐμᾶντης ἔχω, τὰ δὲ καὶ ἀπὸ τῶν ζυστρατευσαμένων τῷ αὐτοκράτορι ποικίλως περὶ τούτων μανθάνουσα καὶ διὰ τινων πορθμένων εἰς ἡμᾶς διαβιβαζόντων τὰ τοῖς πολέμοις συμβεβηκότα, μάλιστα δὲ καὶ αὐτοπροσώπως περὶ τούτων διηγουμένων πολλάκις ἤκουον τοῦ τε αὐτοκράτορος καὶ Γεωργίου τοῦ Παλαιολόγου. Ἐγὼ δὲ καὶ τὰ πολλὰ τούτων συνελεξάμην, καὶ κράτιστα ἐπὶ τοῦ μετὰ τὸν ἐμὸν πατέρα τρίτου τὰ τῆς βασιλείας σκῆπτρα διέποντος, ὅτε καὶ πᾶσα κολακεία καὶ ψεῦδος τῷ πάπῳ αὐτῷ συναπέρρευσε, πάντων τὸν ἐφιστάμενον μὲν θρόνον κολακευόντων, πρὸς δὲ τὸν ἀπερρυηκότα μηδὲν τι μὲν θωπείας ἐνδεικνυμένων, γυμνὰ δὲ τὰ πράγματα διηγουμένων καὶ αὐτὰ λεγόντων ὥσπερ ἐσχέκασιν. 14.7.6 Ἐγὼ μὲν γὰρ τὰς ἐμᾶντης συμφορὰς ἀποδυρομένη, κατὰ τόδε καὶ ροῦ τρεῖς βασιλεῖς θρηνοῦσα, τὸν πατέρα καὶ αὐτοκράτορα, καὶ τὴν ἐμὴν δεσπότην καὶ μητέρα καὶ βασιλῖδα, καὶ τὸν ἐμὸν, οἴμοι, σύζυγον καίσαρα ἐγγωνιάζω τὰ πολλὰ καὶ βιβλίοις καὶ Θεῷ προσανάκειμαι. Καὶ οὐδὲ τοῖς ἀφανεστέροις ἐξέσται τῶν ἀνθρώπων παρ' ἡμᾶς φοιτᾶν, μὴ ὅτι γε δι' ὧν μανθάνειν εἶχομεν, ἅπερ παρ' ἄλλων διακηκοότες ἐτύγχανον, καὶ τοῖς τοῦ πατρὸς οικειοτάτοις. Εἰς τρία κοστὸν γὰρ τοῦτο ἔτος, μὰ τὰς τῶν μακαριωτάτων αὐτοκρατόρων ψυχάς, οὐκ ἔθεασάμην, οὐκ εἶδον, οὐχ ὠμίληκιν ἀνθρώπῳ πατρίῳ, τοῦτο μὲν τῶν πολλῶν ἀπερρυηκότων, τοῦτο δὲ τῶν πολλῶν ἀπειργομένων τῷ φόβῳ διὰ τὴν τῶν πραγμάτων παλίνροϊαν. Καὶ τούτοις γὰρ ἡμᾶς κατεδίκασαν οἱ κρατοῦντες τοῖς ἀτοπήμασι μηδὲ θεατοὺς εἶναι ἀλλ' ἐστυγημένους τοῖς πλείοσιν. 14.7.7 Ἄ δὲ συνειλόχει τῆς ἱστορίας, ἴστω Θεός, ἴστω ἢ ὑπερκόσμιος μήτηρ αὐτοῦ καὶ ἐμὴ δεσπότης, ἀπὸ τινων συνελεξάμην

ξυγγραμμάτων ἀχρείων καὶ ἀσπούδων παντάπασι καὶ γερόντων ἀνθρώπων
 στρατευσά μένων κατ' ἐκεῖνο καιροῦ, καθ' ὃν οὐμὸς πατὴρ τῶν σκῆπτρων
 Ῥωμαίων ἐπέλιπτο, χρησαμένων δὲ συμφοραῖς καὶ μετα σχηματισθέντων
 ἀπὸ τῆς κοσμικῆς τύρβης εἰς τὴν τῶν μοναχῶν γαληνιαίαν κατάστασιν. Τὰ
 γὰρ εἰς χεῖρας ἡμᾶς ἐμπεσόντα συγγράμματα ἀπλᾶ μὲν ἦσαν τὴν φράσιν καὶ
 ἀπερίεργα καὶ τῆς ἀληθείας ἐχόμενα καὶ οὐδέν τι κομψὸν ἐπιδεδειγμένα
 οὐδὲ ῥητορικὸν ὄγκον ἐπισυρόμενα. Τὰ δὲ παρὰ τῶν γεραιτέρων
 ἐκδιηγούμενα τῆς αὐτῆς ἦσαν καὶ λέξεως καὶ διανοίας τῶν συγγραμμάτων
 ἐχόμενα· καὶ ἐτεκμηράμην ἐξ αὐτῶν τὴν τῆς ἱστορίας ἀλήθειαν, συμβάλ-
 λουσα καὶ παρεξετάζουσα τὰ παρ' ἑμαυτῆς ἱστορούμενα πρὸς τὰ παρ'
 ἐκείνων λεγόμενα καὶ τὰ παρ' ἐκείνων πρὸς τὰ παρ' ἑμαυτῆς, ἅπερ αὐτὴ ἐξ
 αὐτοῦ τε τοῦμοῦ πατρὸς καὶ τῶν πρὸς πατρός καὶ μητρός ἐμοὶ θεῶν
 ἠκηκόειν πολὺ λάκις. Ἀφ' ὧν ἀπάντων τὸ τῆς ἀληθείας ἅπαν σῶμα συν-
 ἐξυφαίνεται. 14.7.8 Ἄλλ' ὅπερ ἄνωθεν εἶπον περὶ τῆς τοῦ Καμύτζη τῶν
 βαρβάρων ἀποφυγῆς καὶ τῆς παρ' ἐκείνου πρὸς τοὺς πολίτας δημηγορίας, ὁ
 λόγος ἐχέσθω. Ὁ μὲν γὰρ διηγῆσατο τὰ συμπεπτωκότα, καθάπερ εἵπομεν,
 καὶ ὅσα ὁ βασιλεὺς κατὰ τῶν Ἰσμαηλιτῶν ἐτεχνάσατο· οἱ δὲ τῆς
 Κωνσταντίνου οἰκήτορες, μία φωνὴ καὶ χεῖλος ἐν γεγονότες, ἀνευφήμουν,
 ὕμνουν τὸν αὐτοκράτορα, ἐξεθεαῖζον, ἐμακάρι ζον τῆς στρατηγίας, οὐκ
 εἶχον ὅπως τὴν ἐπ' αὐτῷ ἡδονὴν κατασχεῖν. Ἀλλὰ τὸν μὲν Καμύτζην σὺν
 εὐθυμίᾳ παραπέμψαντες οἴκαδε, μεθ' ἡμέρας τινὰς δέχονται καὶ τὸν αὐτο-
 κράτορα νικητὴν τροπαιοῦχον, ἀνίκητον στρατηγόν, αἷτ' τητον βασιλέα,
 σεβαστὸν αὐτοκράτορα. Καὶ οἱ μὲν οὕτως· ὁ δὲ εἰσεληλυθὼς τὰ βασιλεία
 καὶ σῶστρα θύσας Θεῷ καὶ τῇ Θεομήτορι τῶν συνήθων εἶχετο τρόπων.
 14.7.9 Τοὺς γὰρ ἔξωθεν πολέμους καταστησάμενος καὶ τὰς τῶν τυράννων
 στάσεις ἀποκρουσάμενος εἰς δικαστήρια καὶ νόμους ἀπέβλεπεν. Ἦν γὰρ
 παρ' ἐκάτερον καιρὸν καὶ εἰρήνης καὶ μάχης ἄριστος οἰκονόμος. Ἐκρινε
 γὰρ ὀρφανὸν καὶ ἔδι καίου χήραν καὶ κατὰ πάσης ἀδικίας δριμύτατον
 ἔβλεπεν, ὀλίγα τὸ σῶμα διαναπαύων ἐν κυνηγεσίῳ τε καὶ ἀνέσεσι. Καὶ γὰρ
 μετὰ τῶν ἄλλων ἐφιλοσόφει καὶ τοῦτο, χαλιναγωγεῖν τὸ σῶμα καὶ
 εὐαγωγότερον ἑαυτῷ καθιστάν. Ἐξεδίδου μὲν γὰρ αὐτὸ τοῖς πόνοις ὥς ἐπὶ
 τὸ πλεῖστον, πάλιν δὲ ἐπανεκαλεῖτο τῶν πόνων· καὶ ἡ ἀνεσις τούτῳ δευτέρος
 πόνος, βιβλίων ἀνάγνωσις καὶ ἐξέτασις καὶ ἡ τοῦ· «Ἐρευνάτε τὰς γραφάς»
 παραγγέλματος ἐπιμέλεια. Τὰ δ' αὖ κυνηγέσια καὶ ἡ ἀπὸ τοῦ σφαιρίζειν
 παιδιὰ δευτέρου λόγου καὶ τρίτου προσῆν τῷ μὲν πατρί, ἔως ἔτι νεώτερος ἦν

καὶ οὐπω τὸ θηρίον, ἡ τῶν ποδῶν διάθεσις, αὐτῷ ἐπισυνεπλάκη καθάπερ ὄφεις τις σκολιὸς καί, αὐτὸ δὴ τοῦτο τὸ τῆς κατάρας, δάκνων αὐτοῦ τὴν πτέρναν. Ἐξ ὅτου δὲ τὰ τοῦ νοσήματος ὑπῆρξατο καὶ εἰς ἀκμὴν ἦκε, τότε δὴ καὶ γυμνασίαις ἑαυτὸν ἐπεδίδου καὶ τοῖς ἱππάσμασι καὶ ταῖς ἄλλαις παιδιαῖς, παράγγελμα τοῦτο λαβὼν ἐξ ἱατρικῆς ἐπιστήμης, ἵνα ταῖς συνεχέσιν ἱππασίαις διαφοροῖτό τι τῆς καταρρεούσης ὑλῆς καὶ τοῦ ἐπιβρίθοντος βάρους κουφίζοιτο. Τοῦτο γὰρ τὸ πάθος ὁ ἐμὸς πατήρ, καθάπερ εἰρήκειν ἄνωθεν, οὐκ ἐξ ἐτέρας αἰτίας ἐξώθεν, ἀλλ' ἀπὸ τῶν πόνων καὶ τῶν καμάτων ὑπὲρ τῆς Ῥωμαίων δόξης ἐσπάσατο.

14.8.1 Οὐπω ἐνιαυτὸς εἷς παρεληλύθει καί, λογοποιοῦ μένην ἀκηκοὺς αὐθις περὶ τῶν Κομάνων διὰ τοῦ Ἰστρου διαπεραιώσιν, ὀγδόης ἡδὴ ἐπινεμήσεως ἐφισταμένης ἀρχομένου φθινοπώρου κατὰ μῆνα Νοέμβριον ἔξεισι τῆς βασιλίδος τῶν πόλεων καὶ τὰς δυνάμεις ἀπάσας μεταπεμψάμενος κατατίθησι τούτους εἰς τε Φιλιππούπολιν καὶ εἰς τὸν λεγόμενον Πετριτζὸν καὶ Τριάδιτσαν καὶ εἰς τὸ θέμα τοῦ Νίσου μέχρι καὶ τῆς Παρίστρας Βουρανιτζόβης, ἐπὶ σκήψας πολλήν τε περὶ τοὺς ἵππους αὐτῶν ἐνδείκνυσθαι ἐπιμέλειαν ὥστε πίνοντας γεγονότας ἐν καιρῷ μάχης δύνασθαι φέρειν τοὺς ἐπιβάτας, αὐτὸς δὲ κατὰ τὴν Φιλιππούπολιν ἐνδιατρίβει. Πόλις δὲ αὕτη περὶ τὴν τῆς Θράκης μεσόγειαν. Εὗρος τῇ πόλει παραρρεῖ πρὸς βορρᾶν ἄνεμον πνέοντα· ῥεῖ μὲν γὰρ οὗτος ἀπὸ τῶν περάτων αὐτῶν τῆς Ῥοδόπης καὶ πολλὰς ποιούμενος ἑλικας καὶ καμπὰς παραμείβει τε τὴν Ἀδριανοῦ· πολλῶν καὶ ἄλλων ἐς ταῦτο ποταμῶν συνεμβεβληκότων καὶ περὶ τὴν Αἶνον πόλιν ἐκδίδωσιν εἰς τὴν θάλασσαν. 14.8.2 Φίλιππον δὲ ὅταν εἴπω, οὐ τὸν Μακεδόνα λέγω, τὸν τοῦ Ἀμύντου, νεωτέρα γὰρ ἡ πόλις τοῦ Φιλίππου τούτου, ἀλλὰ τὸν Ῥωμαῖον Φίλιππον, ὃς ὑπερωμίας γέγονεν ἀνὴρ καὶ τὴν ἰσχὺν καὶ τὸ σῶμα ἀνυπόστατος. Πολίχινιον δὲ ἦν τὰ πρῶτα καὶ πρὸ Φιλίππου Κρηνίδες ὀνομαζόμενον, παρ' ἐνίων δὲ Τριμοῦς. Ἀλλ' ὃ τε μέγιστος ἐκεῖνος Φίλιππος εἰς μέγεθος τὴν πόλιν ἐξάρας καὶ περικυκλώσας ταύτην τείχεσι περιβόητον τῶν ἐν Θράκῃ πεποίηκε πόλεων, ἱππικά τε καταστησάμενος ἐν αὐτῇ μέγιστα καὶ ἀλλάττα κατασκευάσματα θαύματος ἄξια, ὧν ἵχνη κατέλαβον καὶ αὕτη μετὰ τοῦ αὐτοκράτορος ἐπιδεδημηκυῖα τὴν πόλιν κατὰ χρεῖαν τινά. 14.8.3 Ἡ δὲ πόλις τρίλοφος ἐστὶν ἐκάστου λόφου περιζωννυμένου τείχει μεγάλῳ καὶ ὑψηλῷ· ὅπου δὲ πρὸς πεδιάδας ὑποκύπτει καὶ ὁμαλότητος, τάφρος αὐτὴν περιθέει παρ' Εὐρῷ κειμένη. Καὶ ἦν, ὥς ἔοικε, ποτὲ πόλις ἡ πόλις

αὕτη μεγάλη τε καὶ καλή. Ἀφ' οὗ δὲ Ταῦροι καὶ Σκύθαι τὴν πόλιν ἐν τοῖς ἀνέκαθεν χρόνοις ἠνδραποδίσαντο, εἰς τόδε τοῦ σχήματος ἡ πόλις κατέστη ἐν ᾧ ἡμεῖς κατελιφότες αὐτὴν ἐπὶ τῶν τοῦ ἐμοῦ πατρὸς σκήπτρων τὴν πόλιν μεγαλόπολιν ὡς ὄντως ἐτεκμηράμεθα. Ἐδυστύχει δὲ μετὰ τῶν ἄλλων καὶ ἀσεβῶν ἐπιδημία πολλῶν. Ἀρμένιοί τε γὰρ διενείμαντο τὴν πόλιν ταύτην καὶ οἱ λεγόμενοι Βογόμιλοι, περὶ ὧν ὕστερον καὶ αὐτῶν καὶ τῆς τούτων αἰρέσεως ἐροῦμεν κατὰ καιρόν, καὶ δὴ καὶ οἱ δυσθεώτατοι Παυλικιανοί, τῆς Μανι χαϊκῆς ἀποσπάδαί τυγχάνοντες, ἐκ Παύλου καὶ Ἰωάννου, ὡς καὶ τοῦνομα λέγει, γεγεννημένοι, οἱ τῆς ἀσεβείας τοῦ Μάνεντος ἐπισπασάμενοι ἄκρατον τοῖς ἀπ' ἐκείνων μετὰ δεδώκασιν. 14.8.4 Ἡβουλόμην οὖν τὸ δόγμα τῶν Μανιχαίων ἐπιδραμεῖν καὶ συνεσπειραμένως ἀναπτύξαι προσετισπου δάσαι τε τὴν ἀνατροπὴν τῶν ἀθεωτάτων δογμάτων τούτων. Ἄλλ' ἅμα μὲν εἰδυῖα ὅτι πᾶσιν ἐστὶ καταγέλαστος ἡ τῶν Μανιχαίων αἵρεσις, ἅμα δὲ καὶ πρὸς τὴν ἱστορίαν ἐπισπεύδουσα παρήμι τοὺς κατὰ τούτων ἐλέγχους. Καὶ ἄλλως δὲ οὐ τοὺς τῆς ἡμετέρας αὐλῆς μόνον, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν οἶδα τὸν καθ' ἡμῶν λελυττηκότα Πορφύριον ἐν πλείοσι κεφαλαιοῖς εἰς ἀτοπίαν πολλὴν συνωθήσαντα τὸ τῶν Μανιχαίων φλύαρον δόγμα, ἐπιστημονικώτατα περὶ τῶν δύο ἀρχῶν ἐπισκεψάμενον, εἰ καὶ ἡ μοναρχία τούτου εἰς τὴν Πλατωνικὴν ἐνάδα ἢ καὶ τὸ ἐν τοὺς ἀναγινώσκοντας ἀναγκάζει συνάγειν. Ἡμεῖς γὰρ μοναρχίαν τιμῶμεν, οὐχ ἡ ἐν πρόσωπον περιγράφει. Οὐδὲ τὸ ἐν τῷ Πλάτωνος προσηκὰ μεθὰ τοῦτο ἡ ἐλλήσιν ἄρρητον καὶ παρὰ Χαλδαίους ἀπόρρητον· ἐξαρτῶσι γὰρ αὐτοῦ πολλὰς καὶ ἄλλας ἀρχὰς ἐγκοσμίως τε καὶ ὑπερκοσμίως. 14.8.5 Ἀλλὰ τούτους δὴ τοὺς ἀπὸ Μάνεντος καὶ Παύλου καὶ Ἰωάννου, τῶν τῆς Καλλινίκης, ἀγριωτέρους ὄντας τὰς γνώμας καὶ ὤμους καὶ μέχρις αἵματος διακινδυνεύοντας ὁ ἐν βασιλεῦσιν ἐκεῖνος θαυμάσιος Ἰωάννης ὁ Τζιμισκῆς πολέμῳ νικήσας, ἐξανδραποδισάμενος ἐκ τῆς Ἀσίας, ἐκεῖθεν ἀπὸ τῶν Χαλύβων καὶ τῶν Ἀρμενιῶν τόπων εἰς τὴν Θράκην μετήνευκε. Καὶ τὰ περὶ τὴν Φιλιππούπολιν αὐλίξεσθαι κατηνάγκασεν, ἅμα μὲν τῶν ἐρυμνοτάτων πόλεων καὶ φρουρίων, ἃ κατεῖχον τυραννιδῶντες, ἀπαγαγόν, ἅμα δὲ καὶ φύλακας ἐπιστήσας ἀσφαλεστάτους τῶν σκυθικῶν ἐκείνων διεκδρομῶν, ἃς ὑπο σύγχως ὑπὸ βαρβάρων τὰπὶ Θράκης ἐπεπόνθει χωρία· ὑπερβαίνοντες γὰρ τὰ τέμνη τοῦ Αἰμοῦ τὰς ὑπὸ τοῦτον πεδιάδας κατέτρεχον. 14.8.6 Ὁ δ' Αἴμιος οὗτος ὅρος ἐστὶ μακρότατον κατὰ γραμμὴν παράλληλον τῇ Ῥοδόπῃ κείμενον. Ἀρχεται μὲν ἀπὸ τοῦ Εὐξείνου Πόντου τὸ ὅρος καὶ μικρὸν παραμείβων τοὺς καταρράκτας μέχρις

αὐτῶν Ἰλλυρικῶν διήκει· οἶμαι δ' ὅτι καὶ διακοπτόμενον τῷ Ἀδριαντικῷ πελάγει, πάλιν εἰς ἀντιπέραν ἡπειρον ἀναλαμβάνει καὶ μέχρις αὐτῶν Ἑρκυνίων δρυμῶν ἀποτελευτᾷ. Ἐκατέρωθεν δὲ τῶν καταρρύτων αὐτοῦ πολλὰ καὶ πλουσιώτατα ἔθνη νέμεται, Δακῶν μὲν ὄντων βορειοτέρων καὶ τῶν Θρακῶν, νοτιωτέρων δὲ Θρακῶν τε αὐτῶν καὶ Μακεδόνων. Τοῦτον τὸν Αἴμον δια περῶντες οἱ νομάδες Σκύθαι κατὰ τοὺς ἀνέκαθεν χρόνους, πρὶν ἢ τοῦ Ἀλεξίου τὸ δόρυ καὶ οἱ πολλοὶ ἀγῶνες εἰς πανω λεθρίαν κατήνεγκαν, πανστρατιᾷ τὴν Ῥωμαίων ἡγεμονίαν ἐκάκουν καὶ μάλιστα τὰς ἐγγυτέρους πόλεις, ὧν προῦκά θητο ἡ πάλαι πολυθρύλλητος Φιλιπούπολις. 14.8.7 Ὁ δὲ Τζμισκῆς Ἰωάννης τοὺς ἐκ τῆς Μανιχαϊκῆς αἰρέσεως ἀντιμάχους ἡμῖν ποιησάμενος συμμάχους κατὰ γε τὰ ὅπλα ἀξιωμαχοὺς δυνάμεις τοῖς νομάσι τούτοις Σκύθαις ἀντέσ τησε· καὶ τὸ ἐντεῦθεν ἀπὸ τῶν πλειόνων καταδρομῶν ἂν ἐπνευσε τὰ τῶν πόλεων. Οἱ μέντοι Μανιχαῖοι φύσει ὄντες ἐλεύθεροι καὶ ἀνυπότακτοι τὸ εἰωθὸς ἐποιοῦν καὶ εἰς τὴν φύσιν ἀνέκαμπτον. Πᾶσα γὰρ ἡ Φιλιπούπολις πλὴν ὀλίγων ὄντες Μανιχαῖοι τῶν τε αὐτόθι Χριστιανῶν ἐτυράνουν καὶ τὰ τούτων διήρπαζον, μικρὰ φροντίζοντες ἢ οὐδὲν τῶν ἀποστελλομένων παρὰ βασιλέως. Ἡῤξανον τοίνυν καὶ τὰ κύκλω Φιλιππουπόλεως πάντα ἦσαν αἰρετικοί. Συνεισέβαλε δὲ καὶ τούτοις ἕτερος ποταμὸς ὁ τῶν Ἀρμενίων ἀλμυρὸς καὶ ἄλλος ἀπὸ τῶν θολερωτάτων πηγῶν Ἰακώβου. Καὶ ἦν, ὡς οὕτω γε φάναι, κακῶν ἀπάντων μισγάγκεια· καὶ τὰ μὲν δόγματα διεφώνουν, συνεφώνουν δὲ ταῖς ἀποστασίαις οἱ ἄλλοι τοῖς Μανιχαῖοις. 14.8.8 Ἄλλ' ὃ γε πατήρ ἐμὸς καὶ αὐτοκράτωρ, καὶ πρὸς τούτους τὴν στρατιωτικὴν αὐτοῦ πολυπειρίαν ἀντιτάξας, τοὺς μὲν ἀμαχί συνειλήφει, τοὺς δὲ καὶ μετὰ μάχης ἠνδραποδίσατο. Οἷον δ' αὖ τόδ' ἔρεξε καὶ ἔτλη καρτερὸς ἀνὴρ πρᾶγμα ὄντως καὶ ἀποστολικῶτα τον. Τί γὰρ ἂν τις τοῦτον οὐκ ἐπαινέσειε; Πότερον ὅτι περὶ τὰς στρατηγίας ἀμελῶς εἶχε; Καὶ μὴν ἀνατολὴν καὶ δύσιν ἐπλήρωσε τῶν στρατηγημάτων. Ἄλλ' ὅτι τοὺς λόγους παρὰ φαῦλον ἐτίθει; Καὶ μὴν, ὡς οὐδεὶς ἄλλος, περὶ τὴν θεῖαν γραφὴν ἐσπουδάκει, ὡς καὶ τὴν γλῶτταν διαθήξαι πρὸς τὰς τῶν αἰρετικῶν συμπλοκάς. Καὶ μόνος οὗτος ὅπλα καὶ λόγους ἀνέμιξε, καὶ τοῖς μὲν ὅπλοις τοὺς βαρβάρους ἐνίκα, τοῖς δὲ λόγοις ἐχειροῦτο τοὺς ἀντιθέους, ὥσπερ δὴ τότε καὶ κατὰ Μανιχαίων ἐξώπλιστο ἀποστολικὴν ἀντὶ στρατηγικῆς ἀναδεξάμενος ἀγωνίαν. Καὶ ἔγωγε τοῦτον τρισκαιδέκατον ἂν ἀπόστολον ὀνομάσαιμι. Καίτοι τινὲς Κωνσταντίνῳ τῷ μεγάλῳ τοῦτο τὸ κλέος προσάπτουσιν, ἐμοὶ δὲ δοκεῖ ἢ σὺν τῷ Κωνσταντίνῳ τῷ αὐτοκράτορι τετά

χθαι τοῦτον, ἢ εἴ τις φιλονεικίῃ, ἔστω μετὰ γε Κωνσταντῖνον ἀπόστολος ἅμα καὶ βασιλεὺς ὁ Ἀλέξιος. 14.8.9 Ὡς γὰρ ἔφθηνεν ἄνωθεν εἰρηκότες, κατὰ τὴν Φιλίππου γενόμενος διὰ τὰς εἰρημένας αἰτίας, τῶν Κομάνων μήπω κατα λαβόντων, ὁδοῦ πάρεργον μεῖζον τοῦ ἔργου ἐποιεῖτο, τοὺς Μανιχαίους τῆς ἀλμυρᾶς μετάγων θρησκείας καὶ τοῦ γλυκέος ἐμφορῶν δόγματος. Ἀπὸ πρωΐας οὖν μέχρι δεΐλης [ἑώας] ἢ καὶ ἐσπέρας, ἔστιν οὗ καὶ δευτέρας ἢ καὶ τρίτης φυλακῆς τῆς νυκτός, μεταπεμπόμενος τούτους τὴν ὀρθότομον ἐδίδασκε πίστιν ἐξελέγχων τὸ διεστραμμένον τῆς αὐτῶν αἰρέσεως. Συμπαρήσαν δὲ τούτῳ Εὐστράτιος ὁ τῆς Νικαίας πρόεδρος, ἀνὴρ τὰ θεῖα σοφὸς καὶ τὰ θύραθεν, αὐχῶν ἐπὶ ταῖς διαλέξεσι μᾶλλον ἢ οἱ περὶ τὴν στοὰν καὶ ἀκαδημίαν ἐνδιατρίβοντες, καὶ αὐτὸς δὴ ὁ τῆς Φιλιππουπόλεως τῷ ἀρχιερατικῷ ἐγκαθιδρυμένος θρόνῳ. Ἐπὶ πᾶσι δὲ καὶ πρὸ πάντων τὸν ἐμὸν καίσαρα Νικηφόρον ὁ αὐτοκράτωρ συναιρόμενον εἶχε, στομώσας τοῦτον τῇ τῶν θεῶν βιβλίῳ μελέτῃ. Πολλοὶ μὲν οὖν τῆνικαῦτα τῶν Μανιχαίων, μηδὲ διστάζοντες ὅλως προσήεσαν τοῖς ἱερεῦσιν, ἐξομολογοῦμενοι τὰς σφῶν ἁμαρτίας καὶ τοῦ θεοῦ φωτισματος ἐπιτυχάνοντες· πολλοὺς δὲ ἦν ἰδεῖν τῆνικαῦτα ὑπὲρ τοὺς Μακαβαίους ἐκείνους τῆς ἰδίας ἀντεχομένους θρησκείας, χρήσεις τε καὶ μαρτυρίας τῶν θεῶν προφέροντας γραφῶν ἐντεῦθεν ἰσχυροποιεῖν οἰομένους τὸ σφῶν αὐτῶν κατάπτυστον δόγμα. Ἀλλὰ τῇ συνεχεῖ τοῦ αὐτοκράτορος ὁμιλίᾳ καὶ ταῖς συχναῖς παραινέσεσι, καὶ τούτων οἱ πλείους πειθόμενοι τοῦ θεοῦ μετέσχον βαπτίσματος. Καὶ γὰρ ἐξ ἀνατολῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων ἐς βαθυτάτην νύκτα πολλάκις τὰ τῆς διαλέξεως παρετείνετο, καὶ τῆς τοιαύτης ὁμιλίας μὴ ἀφιστάμενος ἄσιτος τὰ πολλὰ διετέλει, καὶ ταῦτα ἐν καιρῷ θέρους ἐν ὑπαίθρῳ σκηνῇ διακαρτερῶν.

14.9.1 Ἐν ὅσῳ δὲ ταῦτα ἐτελεῖτο καὶ ἡ λογικὴ ἐκείνη μετὰ τῶν Μανιχαίων συνεκροτεῖτο ἅμιλλα, φθάσας τις ἀπὸ τοῦ Ἰστροῦ τὴν τῶν Κομάνων ἀπήγγελλε διαπεραιώσιν. Ὁ δὲ βασιλεὺς μὴ μελλήσας ὅλως πρὸς τὸν Δάνουβιν ἤλανε τοῖς περιτυχούσι στρατιώταις συγχρησάμενος. Καὶ τὴν Βιδύνην καταλαβὼν καὶ τοὺς βαρβάρους μὴ εὐρηκώς (προέφθασαν γὰρ τὴν τοῦ αὐτοκράτορος ἔλευσιν μεμαθηκότες εἰς τοῦπίσω διαπεράσαι) παραχρῆμα στρατιώτας γενναίους ἀποδιελόμενος τὴν τῶν βαρβάρων ἐπιδίωξιν ἐπέτρεψεν. Οἱ δὲ κατόπιν τούτων παραχρῆμα ἤλανον τὸν Ἰστρον διαπεράσαντες. Καὶ ἐπὶ τρισὶ διώκοντες νυχθημέροις, ἐπεὶ τοὺς Κομάνους ἐθεάσαντο δι' ὧν ἐπεφύροντο σχεδίων τὸν ἐκεῖσε τοῦ Δανούβεως ῥέοντα ποταμὸν διαπεράσαντας, ἄπρακτοι πρὸς τὸν

αὐτοκράτορα ἐπ'ανέ στρεψαν. 14.9.2 Ὁ δὲ βασιλεὺς ἠνιάθη μὲν ὅτι μὴ κατελήφθησαν παρὰ τῶν στρατευμάτων οἱ βάρβαροι, ὅμως μέντοι καὶ τοῦτο μέρος νίκης ἡγήσατο, ὅτι ἐξ ἀκοῆς καὶ μόνης τοὺς βαρβάρους ἀπῶσε καὶ ὅτι πολλοὺς τῶν ἀπὸ τῆς Μανιχαϊκῆς αἵρέσεως εἰς τὴν ἡμετέραν μετήνεγκε πίστιν, διπλοῦν στησάμενος τρόπαιον καὶ κατὰ βαρβάρων ἀπὸ τῶν ὄπλων καὶ κατὰ τῶν αἰρετικῶν ἀπὸ τῶν εὐσεβεστάτων λόγων. Ὑποστρέψας τοίνυν καὶ αὖθις εἰς Φίλιπ πούπολιν καὶ μικρὸν διαναπαύσας ἑαυτὸν πάλιν ἀγώνων εἶχετο. 14.9.3 Τὸν γάρ τοι Κουλέοντα καὶ τὸν Κούσινον καὶ τὸν ἐπὶ τούτοις Φῶλον, ἄνδρας προστάτας τῆς Μανιχαϊκῆς αἵρέσεως καὶ τὰ μὲν ἄλλα κατὰ τοὺς ἄλλους Μανιχαίους, δεινοὺς δὲ ἐνστῆναι τῇ ἑαυτῶν κακοδοξίᾳ καὶ πρὸς τὸ πεισθῆναι λόγοις ἀδαμαντίνους, σπαράξαι δὲ τὸ θεῖον λόγιον καὶ κακοσχόλως αὐτὸ ἐκλαβεῖν εἰς ὑπερβολὴν εὐμη χάνους, τούτους μεταπεμπόμενος καθ' ἡμέραν ἐκάστην πρὸς αὐτοὺς τὸν λογικὸν συνεκρότει πόλεμον. Καὶ ἦν ἰδεῖν ἀγῶνα διπλοῦν, τοῦ μὲν βασιλέως, ὅπως σωθεῖεν, καὶ σφόδρα ὑπεραγωνιζομένου, τῶν δ' ὅπως νικήσειαν τὴν λεγομένην Καδμεῖαν, διαφιλονεικούντων. Ἐστᾶσι μὲν γὰρ καὶ οἱ τρεῖς θήξαντες ἀλλήλους καθάπερ συὼν ὀδόντες καὶ τοὺς λόγους τοῦ αὐτοκράτορος ἐν νῷ ἔχοντες διατέμνουν· καὶ εἴ τις τὸν Κούσινον ἐξέφευγεν ἐνστάσις, ταύτης ὁ Κουλέων ἀντελαμβάνετο, καὶ ἀμηχανοῦντος Κουλέοντος ὁ Φῶλος αὖθις ἀντεξανίστατο, ἢ καὶ πρὸς τὰς βασιλικὰς προτάσεις καὶ ὑποφορὰς ἄλλος ἐπ' ἄλλῳ ἡγείρετο καθάπερ μέγιστα κύματα ἐπὶ μεγάλοις καταλαμβάνοντα κύμασιν. Ὁ δὲ αὐτοκράτωρ τὰς πάσας τούτων διαλύων ὥς ἰστὸν ἀράχνης ἐνστάσεις ἐπέρραπτε μὲν εὐθύς τῶν ἀκαθάρτων τὰ στόματα· ὥς δὲ πέπεικεν οὐδαμῶς, τέλος ἀπειρηκὼς πρὸς τὴν τῶν ἀνδρῶν τούτων ἡλιθιότητα, προέμπει τούτους εἰς τὴν βασιλίδαν πόλιν ἐστίαν ἀποκληρωσάμενος αὐτοῖς τὰς περὶ τὸ μέγα παλάτιον περιδρομὰς στοάς. Οὐ μὴν ἄθηρος παντάπασιν ἦν, εἰ καὶ τούτους τοὺς ἀρχηγοὺς λόγοις τῷ τέως οὐκ ἐθήρασεν, ἀλλ' ἡμέρας ἐκάστης προσῆγε Θεῶ ὅπου μὲν ἑκατόν, ὅπου δὲ καὶ πλείους τῶν ἑκατόν, ὥς συμποσοῦσθαι τοὺς τε προτεθηραμένους καὶ τοὺς νῦν ὑπὸ τῆς τούτου γλώττης ἐαλωκότας εἰς μυρίας καὶ χιλιάδας ἀνδρῶν πολυαριθμῶν. 14.9.4 Καὶ τί γὰρ δεῖ λέγειν καὶ διατρίβειν περὶ ὧν ἡ σύμπασα οἰκουμένη ἐπίσταται καὶ μάρτυρές εἰσι καὶ ἀνατολὴ καὶ δύσις; Πόλεις γὰρ ὅλας καὶ χώρας ταῖς παντοδαπαῖς αἵρέσεσι κεκρατημένας πολυτρόπως εἰς τὴν ἡμετέραν ὀρθόδοξον μετήνεγκε πίστιν. Τοὺς μὲν τὰ πρῶτα φέροντας μεγάλων ἡξίου δωρεῶν καὶ τῶν στρατιωτῶν τοῖς λογάσι κατέλεγε· τοὺς δὲ χυδαιοτέρους συναθροίσας ἅπαντας καὶ ὅσοι σκαπανεῖς ἦσαν καὶ περὶ ἄροτρα καὶ βόας

ἡσχόληντο, πάντας συναγαγὼν ἅμα καὶ τέκνοις καὶ γυναῖξιν καὶ πόλιν τούτοις δειμάμενος ἀγγοῦ που Φιλιππουπόλεως καὶ πέραν Εὐρου τοῦ ποταμοῦ ἐκεῖσε τούτους μετώκισεν, Ἀλεξιούπολιν τὴν πόλιν κατονομάσας ἢ καὶ Νεόκαστρον, ὃ καὶ μᾶλλον ἐπεκράτησεν, ἀποδασάμενος καὶ τούτοις κάκεινους ἀρούρας τε καὶ οἰνόπεδα καὶ οἰκίας καὶ κτήσιν ἀκίνητον. Οὐ μὴν ἀφῆκεν αὐτοῖς ἀνίσχυρα τὰ τῶν δόσεων οὐδ' ὥσπερ Ἀδώνιδος κήπους σήμερον ἀνθοῦντας καὶ αὔριον καταρρέοντας, ἀλλὰ καὶ χρυσοβούλλοις λόγοις τὰς πρὸς τούτους ἐνεπέδωσε δωρεάς καὶ οὐκ εἰς τούτους μόνους περισταμένας τὰς χάριτας ἔστησεν, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς ἐξ αὐτῶν καὶ τοὺς ἐξ ἐκείνων διαδοσίμους πεποιήκε· καὶ τούτων διαρρύντων αἱ γυναῖκες αὐθις τῶν δεδωρημένων ἀντέχονται. Οὕτως ἐκεῖνος ἐξήπλου τὰς χάριτας. 14.9.5 Ταῦτα μὲν οὕτω λελέχθω· τὰ γὰρ πλείω παρείθη. Καὶ μή τις ἐπιμεμφέσθω τὴν ἱστορίαν, ὥς δῆθεν δωροδοκοῦσαν τὴν συγγραφὴν. Τῶν γὰρ νῦν ὄντων μάρτυρές εἰσι πολλοὶ τῶν ἀφηγουμένων, καὶ οὐκ ἂν ψευδηγορίας ἀλοοίμεν. Καὶ ὁ μὲν αὐτοκράτωρ, πάνθ' ὥς ἐχρῆν πεποικώς, ἀπάρας ἐκεῖθεν εἰς τὴν βασιλίδαν πόλιν μετεσκηνώκει. Καὶ πάλιν οἱ αὐτοὶ ἀγῶνες καὶ διατάξεις πρὸς τοὺς ἀμφὶ τὸν Κουλέοντα τε καὶ Κούσινον ἐγίνοντο τῷ αὐτοκράτορι συνεχεῖς. Ἀλλὰ τὸν μὲν Κουλέοντα εἶλεν ὥς συνετώτερον, οἶμαι, καὶ δυνάμενον παρακολουθεῖν λόγοις ἀληθείας, καὶ τῆς ἡμετέρας μάνδρας πεποιήκε πρόβατον ἡμερώτατον. Ὁ δέ γε Κούσινος καὶ ὁ Φῶλος ἐξαγριαίνοντες καὶ βαλλόμενοι μὲν καθάπερ σιδήρος ταῖς συχναῖς τοῦ αὐτοκράτορος ὁμιλίας, ὅμως μέντοι σιδήρεοι μένοντες ἐξετράποντό τε καὶ οὐκ εὐαγῶως εἶχον αὐτῷ. Καὶ διὰ τοῦτο ὥς πάντων Μανιχαίων βλασφημοτάτους καὶ καθαρῶς εἰς λαμπρὰν μελαγχολίαν ἐλαύνοντας εἰς τὴν οὕτωσι λεγομένην Ἐλεφαντίνην φρουρὰν ἐμβάλων καὶ τὰ πρὸς χρεῖαν ἅπαντα δαψιλῶς χορηγῶν μόνας ταῖς ἑαυτῶν κακοπραγίαις ἀφῆκεν ἀποθανεῖν.

15.1.1 ΑΛΕΞΙΑΣ ΙΕ'

15.1.1 Ἀλλὰ τοιαῦτα μὲν τὰ κατὰ τὴν Φιλιππούπολιν καὶ τοὺς Μανιχαίους ἔργα τοῦ αὐτοκράτορος· ἄλλος δ' ἐκεῖθεν αὐθις βάρβαρος ἐξαρτύεται κατ' αὐτοῦ κυκεῶν. Ἐβουλεύετο γὰρ ὁ Σολυμᾶς σουλτὰν τὴν Ἀσίαν αὐθις δηῶσασθαι κακὰ τοῦ Χοροσᾶ καὶ τοῦ Χάλεπ δυνάμεις μετεκαλεῖτο, εἴ που γενναίως παρὰ τὸν αὐτοκράτορα ἀντικαταστήναι σχοίη. Ἐπεὶ δ' αὐτῷ τὸ πᾶν τῆς τοῦ Σολυμᾶ σουλτὰν βουλῆς πρὸς τινος διεμνήνθη, ἐσκόπει καὶ αὐτὸν

μέχρι τοῦ Ἰκονίου στρατεῦσαι καὶ καρτερώτατον τὸν μετ' αὐτοῦ συναρράξαι πόλεμον. Κεῖθι γὰρ τὸ σουλτανίκιον τῷ Κλιτζιασθλὰν ἀπομεμέριστο. Δυνάμεις τοίνυν ἐξ ἄλλο δαπῶν καὶ μισθοφορικὸν μετεκαλεῖτο πολὺ καὶ τὸ ἴδιον στράτευμα πανταχόθεν μετεπέμπετο. Κατ' ἀλλήλων οὖν ἀμφοτέρων τῶν στρατηγῶν τὴν μελέτην ποιουμένων ἐν τῷ μεταξὺ τὸ σῦνθεος ἄλγῆμα τῶν ποδῶν συνέβη τῷ αὐτοκράτορι. Καὶ δυνάμεις ἀπανταχόθεν μὲν συνέρρεον, ἀλλὰ κατὰ στράγγα καὶ οὐκ ἀθρόον διὰ τὸ πόρρω που τὰς σφῶν εἶναι πατρίδας· ἡ δέ γε ὁδὺν ἀπεῖργε τοῦτον οὐ τοῦ προκειμένου μόνον ἄψασθαι σκοποῦ, ἀλλὰ καὶ τοῦ βαδίζειν ἀπλῶς. Καὶ κλινήρης ὢν ἤχθετο οὐ τοσοῦτον διὰ τὴν τῶν ποδῶν περιωδυνίαν ὅποσον διὰ τὴν ἀναβολὴν τοῦ κατὰ τῶν βαρβάρων ἔργου. Οὐκ ἐλάνθανε ταῦτα τὸν βάρβαρον Κλιτζιασθλὰν· ἔνθεν τοι καὶ ἀμεριμνήσας τὸ παρὸν τὴν Ἀσίαν ἅπασαν ἐλήζετο ἐπτάκις κατὰ τῶν Χριστιανῶν ἐκδρομὰς ποιησάμενος. 15.1.2 Καὶ γὰρ οὐδέποτε ἐπὶ τοσοῦτον τὸ ἄλγος ἐκεῖνο τὸν αὐτοκράτορα κατέσχε· ἐκ διαστημάτων γὰρ μακρῶν πρὸ τοῦ ἐπερχομένη τούτῳ ἡ νόσος οὐ περιοδικῶς τὸ τηνικάδε ἀπῆντησεν, ἀλλὰ συνεχῆς ἦν καὶ ἐπαλλήλους τοὺς παροξυσμοὺς ἐδίδου. Ἀλλὰ τοῦτο τὸ πάθος πρόσχημα ἐδόκει τοῖς περὶ τὸν Κλιτζιασθλὰν νοσήματος, οὐ μέντοι νόσημα, ἀλλ' ὄκνος καὶ ῥαθυμία ἐξῶθεν περιβεβλημένη τὴν ποδαλγίαν. Κάντεϋθεν πολλὰ πολλάκις ἀπέσκωπτον κὰν ταῖς μέθαις κὰν τοῖς πότοις· καθάπερ αὐτοφνεῖς ῥήτορες ἡθοποιίας τῆς τῶν ποδῶν ὁδύνης τοῦ αὐτοκράτορος οἱ βάρβαροι ἐποιοῦντο, καὶ κωμωδίας ἐγένετο πρόφασις ἡ τῶν ποδῶν ἀλγηδών. Πρόσωπα γὰρ ἰατρῶν τε καὶ τῶν περὶ τὸν αὐτοκράτορα διαπονουμένων ὑπεκρίνοντο καὶ αὐτὸν δῆτα τὸν βασιλέα εἰς τὸ μέσον παράγοντες καὶ ἀναθέμενοι ἐπὶ κλίνης προσπαίειν ᾤοντο. Καὶ ἐπὶ ταύταις ταῖς παιδιαῖς γέλως τοῖς βαρβάροις ἐπῆρτο πολὺς. 15.1.3 Οὐ μὴν ἐλάνθανε ταῦτα τὸν αὐτοκράτορα, κάντεϋθεν ἡρεθίζετο πρὸς τὴν κατ' αὐτῶν μάχην μᾶλλον παφλάζων τὰ τοῦ θυμοῦ. Οὐ πολὺ τὸ ἐν μέσῳ καὶ κουφισθεὶς τῆς ὁδύνης τῆς προκειμένης ὁδοιπορίας εἶχετο. Τὴν τε Δάμαλιν διαπεράσας, καὶ τὸν ἀναμεταξὺ Κιβωτοῦ καὶ Αἰγιαλῶν διαπλωσάμενος πορθμόν, καὶ τὴν Κιβωτὸν καταλαβὼν ἐκεῖθεν εἰς τὸ Λοπάδιον ἤπεισι, τὴν τῶν ταγμάτων ἐκδεχόμενος ἄφισιν καὶ ὅποσον μισθοφορικὸν μετεπέμπετο. Ἐπὰν δὲ συνεληλύθεισαν ἅπαντες, ἀπάρας ἐκεῖθεν σὺν ὅλαις δυνάμεσι τὸ τοῦ κυρίου Γεωργίου καταλαμβάνει φρούριον ἀγχοῦ τῆς τῇ Νικαίᾳ παρακειμένης λίμνης διακείμενον κάκειθεν εἰς Νίκαιαν. Εἶτα διὰ τριῶν ἡμερῶν αὐθις ὑποστρέφει ἔνθεν τῆς γε τοῦ Λοπαδίου γεφύρας καὶ

στρατοπεδεύει κατὰ τὴν Βρύσιν τοῦ Καρυκέως καλουμένην, οὕτω δόξαν αὐτῷ, ἵνα τὸ μὲν στράτευμα πρότερον διὰ τῆς γεφύρας διαβιβάσας ἐν ἐπικαίρῳ τόπῳ τὰς σκηναὺς πῆξῃται, κἄθ' οὕτως καὶ αὐτὸς ὁ αὐτοκράτωρ διὰ τῆς αὐτῆς γεφύρας διελθὼν μετὰ παντὸς τοῦ στρατεύματος τὴν βασιλικὴν καταθεῖη σκηνήν. 15.1.4 Οἱ δὲ μηχανικώτατοι Τοῦρκοι τὰ κατὰ τὴν περὶ τοὺς πρόποδας τῶν Λεντιανῶν καὶ τῆς οὕτω καλουμένης Κοτοιραϊκίας διακειμένην πεδιάδα ληζόμενοι, ἐπεὶ τὴν τοῦ αὐτοκράτορος κατ' αὐτῶν μεμαθήκει σαν ἔφοδον, ἐκδειμαθέντες παραντίκα πυρσοὺς παμπόλους ἀνήψαν ἐντεῦθεν φαντασίαν τοῖς ὁρῶσι στρατιᾷς πολλῆς παρέχοντες τάχα. Καὶ οἱ μὲν πυρσοὶ τὸν ἀέρα ἐξέκαιον καὶ πολλοὺς τῶν ἀπείρων ἐξεδειμάτουν· τὸν δὲ αὐτοκράτορα ἐθρόει τούτων οὐδέν. 15.1.5 Κἀκεῖνοι μὲν τὴν λείαν πᾶσαν καὶ τοὺς δορυαλώτους ἀναλαβόμενοι ὄχοντο· αὐτὸς δὲ κατὰ τὸ περίορθρον πρὸς τὴν ἥδη ἐκεῖσε πεδιάδα ἠπείγετο σπεύδων αὐτοῦ που τούτους καταλήψεσθαι, ἀλλ' ἀστοχήσας τῆς ἄγρας καὶ πολλοὺς μᾶλλον τῶν Ῥωμαίων ἔτι ἐμπνέοντας εὐρηκῶς, πολλοῖς δὲ καὶ νεκρῶν σώμασιν ἐντετυχηκῶς ἤχθετο ὡς εἰκός. Καὶ ἤθελε μὲν διώκειν, ἀλλ' ἵνα μὴ τὸ πᾶν ἀπολέσῃ θήραμα, μὴ δυνατοῦ ὄντος τοῦ παντὸς στρατεύματος τοὺς φεύγοντας ὀξέως καταλαβεῖν, χάρακα μὲν αὐτοῦ που περὶ τὸ Ποιμανηγὸν πηγνυται καί, παραχρῆμα ἀπολεξάμενος γενναίους ψιλοὺς στρατιώτας, τὴν ἐπιδιώξιν τῶν βαρβάρων ἐπιτρέπει παραγγείλας ὅπως χρηρὶ ἐπιπορεύσασθαι τοὺς ἀλάστορας. Οἱ δὲ τούτους ἐφθακότες εἰς τινα τόπον Κελλίᾳ ἐγγχωρίως ὀνομαζόμενον μετὰ τῆς λείας πάσης καὶ τῶν δορυαλώτων, ὡς πῦρ κατ' αὐτῶν ἵενται καὶ αὐτίκα πλείστους μὲν μαχαίρας ἔργον ἐποίησαντο, ἐνίους δὲ ζωγρήσαντες καὶ τὴν λείαν πᾶσαν ἐκεῖθεν ἀναλαβόμενοι μετὰ νίκης λαμπρᾶς πρὸς τὸν αὐτοκράτορα ἐπανήλθον. Τούτους ἀποδεξάμενος καὶ τὴν παντελῆ τῶν πολεμίων φθορὰν ἐγνωκῶς πρὸς τὸ Λοπάδιον ἐπανέρχεται. Κεῖθι δὲ παραγενόμενος, καὶ μῆνας τρεῖς ὅλους ἐγκαρτερήσας τὸ μὲν τι δι' ἀνυδρίαν τῶν δι' ὧν ἔμελλε διελθεῖν μερῶν (θέρους γὰρ ὥρα παρῆν καὶ ἡ ἀλέα ἀφόρητος), τὸ δὲ καὶ τὸ μήπω φθάσαν τοῦ μισθοφορικοῦ στρατεύματος ἀπεκδεχόμενος. Ἐπὶ δὲ ἅπαντες ἀθροισθεῖεν ἐκεῖ, ἐξαναστάς ἅπαν τὸ ὅπλιτι κόν, τῆνικαῦτα κατὰ τὰς ἀκρολοφίας τοῦ Ὀλύμπου καταθέμενος καὶ τῶν οὕτω καλουμένων Μαλάγων αὐτὸν τὸν Ἀέρα κατέλαβε. 15.1.6 Τῆς δὲ βασιλίδος κατὰ τὴν Πρίγκιπον αὐλιζομένης, ἵν' ἔχοι ῥᾶον ἐκεῖθεν τὰ περὶ τοῦ αὐτοκράτορος μαθάνειν περὶ τὸ Λοπάδιον ἐπανελθόντος, ὁ βασιλεὺς ἅμα τῷ τὸν Ἀέρα καταλαβεῖν διὰ τοῦ βασιλικοῦ μονήρους μεταπέμπεται

αὐτὴν τὸ μὲν τι καὶ τὸ ἄλγος ὑφορώμενος αἰεὶ τῶν ποδῶν, τὸ δέ τι καὶ τοὺς συμπαρο μαρτοῦντας αὐτῷ τῶν ἐγκολπίων ἐχθρῶν δεδιῶς διὰ τὴν ἄκραν αὐτῆς περὶ αὐτὸν ἐπιμέλειαν καὶ τὸ ἀγρυπνικῶ τατον ὄμμα.

15.2.1 Οὕτω τρίτη παρῆλθεν ἡμέρα καὶ ὁ περὶ τὸν βασιλικὸν κοιτωνίσκον ἀσχολούμενος κατὰ τὸ περίορθρον ἔλθων ἀγχοῦ τοῦ βασιλικοῦ σκίμποδος εἰστήκει. Ἡ δὲ βασίλισσα διυπνισθεῖσα καὶ τοῦτον θεασαμένη Τούρκων ἡμῖν ἔφοδον ἀπαγγέλλειν ἔφη. Τοῦ δὲ περὶ τὸ οὕτω καλούμενον τοῦ Γεωργίου φρούριον ἐφθακέναι λέγοντος, κατεσίγασε τοῦτον ἡ βασίλις τῇ χειρὶ ἵνα μὴ τὸν αὐτοκράτορα διυπνίσῃ. Ὁ δὲ ἐν αἰσθήσει τῶν λεγομένων γεγονῶς ἐπὶ ταύτῃ σχήματι καὶ γνώμῃς τέως ἦν· ἀνίσχοντος δὲ τοῦ ἡλίου πρὸς τὰς συνήθεις ἐργασίας ἐτράπετο ὅλος τῆς τούτου προμηθείας γεγονῶς. Οὕτω τρίτη παρῆλθεν ὥρα καὶ ἕτερος ἐκεῖθεν καταλαβὼν ἐγγίζειν ἤδη τοὺς βαρβάρους ἔλεγεν. Ἡ δὲ αὐτοκρατόρισα ἔτι συμπαρῆν τῷ αὐτοκράτορι, δειλιῶσα μὲν ὡς εἰκός, ἐξεχομένη δὲ ὅμως τῆς ἐκείνου γνώμης. Ἐπὰν δὲ πρὸς ἄριστον οἱ βασιλεῖς ἠπειγόnton, ἕτερος ἡμαγμένος καταλαβὼν, προσουδίσας τοῖς ποσὶ τοῦ αὐτοκράτορος ἑαυτὸν ὑπὲρ κεφαλῆς τὸν κίνδυνον ἴστασθαι ἐπώμνυτο, τῶν βαρβάρων ἤδη ἐπικαταλαμβάνόντων. 15.2.2 Ὁ δὲ αὐτοκράτωρ εὐθὺς τὴν πρὸς τὸ Βυζάντιον ἐπά νοδον τὴν αὐτοκρατορίσαν ἐπέτρεψεν. Ἡ δὲ πτοηθεῖσα ἐν μυχοῖς καρδίας ὅμως εἶχε τὸν φόβον καὶ οὔτε λόγοις οὔτε σχήμασι τοῦτον ἐνέφαινε. Ἀνδρεία γὰρ καὶ στάσιμος οὕσα τὴν φρένα καθάπερ <ἡ> παρὰ τοῦ Σολομῶντος ἐν παροιμίαις ὑμνουμένη ἐκείνη γυνὴ οὐ γυναικῶδές τι ἐνε δεῖξατο καὶ ἀθαρσὲς ἦθος, οἷα τὰ πολλὰ τὰς γυναῖκας ὁρῶμεν πασχούσας, ἐπειδάν τι φοβερὸν ἀκούσῃσι. Καὶ αὐτὸ τὸ χρῶμα κατηγορεῖ τῆς ψυχῆς τὴν δειλίαν, καὶ συχνάκις ἀνακωκίοντι γοερὸν ὥσπερ ἐκ τοῦ σχεδὸν αὐταῖς τῶν δεινῶν ἐφεστηκότων. Ἀλλ' ἡ γε βασίλις ἐκείνη, καὶ ἐδεδοίκει, περὶ τῷ αὐτοκράτορι ἐδεδοίκει, μὴ τι πάθῃ ἄτοπον· δευτέρως δὲ περὶ ἑαυτῆς ἐπεφόβητο. Οὐ τοίνυν ἐκείνη κατ' ἐκεῖνο καιροῦ ἀνάξιόν τι τῆς ἑαυτοῦ γενναῖότητος ἐπεπόνθει, ἀλλ' ἐχωρίζετο μὲν τοῦ αὐτοκράτορος ἄκουσα καὶ πυκνὰ περιστρεφομένη πρὸς ἐκεῖνον καὶ θαμὰ προσβλέπουσα, ὅμως μέντοι συντείνασα ἑαυτὴν καὶ οἷον τονώσασα μόγις ἀπηλλάγη τοῦ βασιλέως. Κάκειθεν κατα βᾶσα πρὸς θάλασσαν κάπειτα εἰς τὸ ταῖς βασιλίσιν ἀποτε ταγμένον μονήρης εἰσεληλυθυῖα, τὴν ἥονα τῆς Βιθυνῶν παραπλεύουσα, θαλαττίου κλύδωνος αὐτὴν κατασχόντος ταῖς ἀκταῖς τῆς Ἑλενουπόλεως τὴν ναῦν προσορμίσασα κεῖθι τέως αὐλίζεται. 15.2.3 Ἀλλὰ ταῦτα μὲν τὰ περὶ

τὴν Αὐγουσταν· ὁ δὲ αὐτοκράτωρ μετὰ τῶν συνόντων στρατιῶ τῶν τε καὶ συγγενῶν εὐθὺς ἐπὶ τοῖς ὅπλοις ἦν. Καὶ δὴ ἐποχηθέντες ἅπαντες τὴν πρὸς Νίκαιαν ὤδευον. Οἱ δὲ βάρβαροι Ἀλανόν τινα κατασχόντες καὶ τὴν τοῦ βασιλέως κατ' αὐτῶν ἔφοδον δι' αὐτοῦ μεμαθηκότες, δι' ὧν ἦλθον ἀτραπῶν, διὰ τούτων ἐπανήεσαν φεύγοντες. Ὁ δέ γε Στραβοβασίλειος καὶ Μιχαὴλ ὁ Στυπειώτης (Στυπειώτην δὲ ἀκούων τις μὴ τὸν μισοβάρβαρον νοεῖτω· ἀργυρώνητος γὰρ τούτου ἐκεῖνος δοῦλος γεγονὼς ἐς ὕστερον τῷ βασιλεῖ ὡς δῶρόν τι πρὸς αὐτὸν προσενήνεκται· ἀλλὰ τινα τῶν τῆς μείζονος τύχης), ἄνδρες οὗτοι μαχιμώτατοι καὶ τῶν πάλαι ὑμνουμένων, [οὔτοι] κατὰ τὰς ἀκρολοφίας τῶν Γερμίων ἐνδιατρίβοντες καὶ τὰς ἀμφοδούς περισκοποῦντες, εἴ που ταῖς ἄρκυσιν αὐτῶν καθάπερ τις θήρα οἱ βάρβαροι περιπεσόντες ἄλῳεν, ὡς τὴν τούτων ἔλευσιν μεμαθήκεισαν, παρὰ τὰς πεδιάδας τὰς οὕτω καλουμένας ... ἀνελθόντες καὶ ἀναδεξάμενοι τὸν μετ' αὐτῶν πόλεμον μάχην συνεστήσαντο καρτερὰν ἡτήσαντες τούτους κατὰ κράτος. 15.2.4 Καταλαβὼν δὲ ὁ αὐτοκράτωρ τὸ πολλάκις εἰρημένον φρούριον Γεωργίου, κάκειθεν αὐθις κωμόπολιν τινα Σαγουδάους ἐγχωρίως καλουμένην, καὶ τοῖς Τούρκοις μὲν μὴ ἐντυχὼν, μεμαθηκὼς δὲ τὰ συμβάντα τούτοις παρὰ τῶν ἡδη ῥηθέντων γενναίων ἀνδρῶν, τοῦ τε Στυπειώτου καὶ τοῦ Στραβοβασιλείου φημί, καὶ ἀποδεξάμενος τὴν ἐξ αὐτῆς ἀρχῆς τόλμαν καὶ νίκην τῶν Ῥωμαίων, τηνικαῦτα ὁ αὐτὸς αὐτοῦ που ἔξωθεν τουτουῖ τοῦ καστελλίου τὸν χάρακα πῆγνυται. Τῇ δὲ μετ' αὐτὴν ὡς παρὰ τὴν Ἑλενοῦ πολιν κατελθὼν τῇ βασιλίδι ἐντετυχέει ἔτι αὐλιζομένη διὰ τὸ τῆς θαλάττης ἅπλωτον. Διηγησάμενος οὖν τὰ συμ βάντα τοῖς Τούρκοις καὶ ὡς νίκης ἐπιθυμοῦντες συμφορᾷ προσεπέλασαν καὶ κρατεῖν φανταζόμενοι μᾶλλον κεκράτηνται καὶ τάναντία τῶν προσδοκηθέντων ἐφεύροσαν, καὶ τῆς πολλῆς ἀθυμίας ἀνακτησάμενος αὐτὴν ἄπεισιν ὡς πρὸς Νίκαιαν. 15.2.5 Ἐκεῖσε δὲ ἔφοδον ἐτέρων μεμαθηκὼς Τούρκων ἔρχεται πρὸς τὸ Λοπάδιον· ἐν ᾧ μικρὸν χρόνον νοτρίβησας καί, μεμαθηκὼς τὴν Νίκαιαν καταλαμβάνειν πολὺ τουρκικὸν στράτευμα, τὰς δυνάμεις ἀναλαβόμενος ἀπονεύει πρὸς Κίον καὶ δι' ὅλης τῆς αὐτῆς νυκτὸς μεμαθηκὼς αὐτοὺς τῇ Νικαίᾳ προσπελάζειν, ἤδη ἀπάρας ἐκεῖθεν, ἔρχεται διὰ τῆς Νικαίας πρὸς Μίσκουραν. Καὶ αὐτοῦ που βεβαιωθείς ὡς τὸ μὲν ἅπαν στράτευμα τῶν Τούρκων οὕτω κατέλαβεν, ὀλίγοι δὲ τινες παρὰ τοῦ Μοβόλκου ἀποσταλέντες κατὰ τὸ Δολύλον ἐνδιατρίβουσι καὶ τὰ τῆς Νικαίας μέρη, ἐφ' ᾧ τὴν αὐτοῦ περισκοπεῖν ἔλευσιν καὶ τὰς περὶ αὐτοῦ τῷ Μονολύκῳ διδόναι συνεχεῖς εἰδήσεις, Λέοντα μὲν τὸν Νικερίτην μετὰ τῶν ὑπ' αὐτὸν δυνάμεων εἰς τὸ Λοπάδιον πέπομφεν, ἐργηγορέναι τε

διὰ παντὸς παρακελευσάμενος καὶ τὰς ἀμφοδούς ἐπιτηρεῖν καὶ ἅττα δὴ περὶ τῶν Τούρκων γνοίη, ταῦτα διὰ γραφῶν δηλοῦν αὐτῷ. 15.2.6 Τὸ δὲ ἐπίλοιπον στράτευμα ἐν ἐπικαί ροις καταθέμενος τόποις διέγνω βέλτιον εἶναι μηκέτι κατὰ τοῦ σουλτάνου χωρεῖν, στοχαζόμενος τοὺς σωθέντας βαρ βάρους τὴν κατ' αὐτῶν ὁρμὴν διακηρυκεύσασθαι τοῖς κατὰ τὴν Ἀσίαν ἅπασι Τούρκοις, ὥς ἐν διαφόροις ἐντετυχη κότες τοῖς Ῥωμαίοις προσέβαλλον, ὥς καρτερῶς ἀντέστησαν, ὥς ἡττηθέντες οἱ μὲν ἐάλωσαν, οἱ δὲ ἀνῆρέθησαν, ὀλίγοι δὲ καὶ τραυματισθέντες ἀπώχοντο, κάκ τούτου διαγνόντες τὴν αὐτοῦ ἐπέλευσιν οἱ βάρβαροι πορρωτέρω καὶ αὐτοῦ Ἰκονίου γενήσονται καὶ κενόσπουδος αὐτῷ ἢ σπουδῇ γένηται. Διὰ ταῦτα στρέψας τοὺς χαλινούς διὰ τῆς Βιθυνῶν τὴν Νικομήδειαν κατέλαβεν, ἵν' ἐντεῦθεν ἀπελπίσαντες τὴν κατ' αὐτῶν ἔφοδον ἐπανέλθοιεν ἕκαστος οὐπὲρ τὴν οἴκησιν πρότερον ἐπεποίητο. Ἐπὰν δὲ ἀποθαρρήσαντες αὐθις εἰς προνομὴν σκεδασθεῖεν, ὥς ἔθος τοῖς Τούρκοις, καὶ αὐτὸς ὁ σουλτάνος τοῦ προτέρου ἄφηται ἔργου, τῆνικαῦτα καὶ αὐτὸς τῶν στρατιωτῶν μικρὸν ἀνα παυσαμένων καὶ τῶν ἵππων καὶ ὑποζυγίων πίωνων ἐντεῦθεν γεγονότων μετ' οὐ πολὺ σφοδρότερον τοῦ κατ' αὐτῶν ἄφηται πολέμου καὶ τῆς μάχης καρτερῶς ἀνθέξεται 15.2.7 Διὰ ταῦτα τὴν Νικομήδειαν ἀναζητήσας, ὥς εἴρηται, καὶ καταλαβὼν τοὺς συνεφεπομένους αὐτῷ ἅπαντας τῶν στρατιωτῶν εἰς τὰς ἐγγύθι κωμοπόλεις κατέθετο, ὥς οἱ τε ἵπποι καὶ τὰ ὑποζύγια τροφὴν ἀποχρῶσαν ἔχοιεν, τῆς Βιθυνῶν γῆς πολὺν τὸν χόρτον ἀναδιδούσης, καὶ αὐτοὶ δὴ οἱ στρατιῶται ῥαδίως ἀπὸ τε τῆς Βυζαντίδος καὶ τῶν πέριξ διὰ τοῦ παρακειμένου κόλπου ἀποχρῶντα τὰ πρὸς χρεῖαν κομίζοντο, ἐπισκήψας αὐτοῖς ὅλη γνώμη πολλὴν ἐπιμέλειαν τῶν ἵππων καὶ ἀχθοφόρων κτηνῶν ποιεῖσθαι, καὶ μὴδ' εἰς θήραν μὴδ' εἰς ἱππηλάσιον τὸ παράπαν ἐξίεναι, ἵνα καιροῦ καλοῦντος πiones ὄντες τοὺς ἐπιβάτας εὐχερῶς φέροιεν καὶ πρὸς τὰς κατὰ τῶν ἐχθρῶν ἱππασίας χρήσιμοι αὐτοῖς εἶεν.

15.3.1 Ταῦτα τοιγαροῦν οἰκονομήσας ἐκεῖνος οἷα σκοπὸς καθήστο πόρρωθεν φύλακας διὰ πάσης ἀτραποῦ ἐπιστήσας· μέλλων δὲ αὐτοῦ που ἡμέρας ἱκανὰς αὐλίζεσθαι, μεταπέμ πεται τὴν Αὐγουσταν δι' ἧς πολλὰκις αἰτίας εἰρήκειμεν, ἐφ' ᾧ συνεῖναι τούτῳ μέχρις ἂν τὰς τῶν βαρβάρων ἐφόδους ἐνωτισθεῖς ἐκεῖθεν ἀπᾶραι βουληθεῖη. Ἡ δὲ θάττον τὴν Νικομήδειαν καταλαμβάνει· ὁρῶσα δὲ τινὰς τῶν ἐναντίων ἐπιγανυμένους οἷον ἐφ' οἷς ὁ βασιλεὺς ἡπρακτῆκει καὶ παν ταχοῦ διαλοιδορούμενους τῷ βασιλεῖ καὶ ὑποψιθυρίζοντας, ὥς ἄρα κατὰ τῶν βαρβάρων τοσοῦτον παρασκευασάμενος

καὶ πολλὰς συνειλοχῶς δυνάμεις καὶ μηδὲν μέγα ἡνυκῶς ἀπέκλινε πρὸς τὴν Νικομήδειαν, καὶ τοῦτο οὐκ ἐν γωνίαις μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν πλατείαις καὶ ἀμφοδίοις καὶ τριόδοις ἀναισχυντότερον λέγοντας ἡνιάτο καὶ ἥσχαλλεν. Ὁ δὲ αὐτοκράτωρ τὸ πέρας τῆς κατὰ τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ ὁρμῆς αἴσιον ἔσεσθαι στοχαζόμενος, δεινὸς ὢν περὶ τὰ τοιαῦτα, παρ' οὐδὲν μὲν τὰς διατριβάς ἐκείνων καὶ νεμέσεις ἐτίθετο, ὡς παιδαρίων ἀθυρμάτων πάμπαν τῶν τοιούτων καταφρονῶν καὶ τοῦ νηπιώδους αὐτῶν καταγελῶν φρονήματος. Τὴν δέ γε Αὔγουσταν κρείττοσιν ἀνεκτᾶτο λογισμοῖς αὐτὸ τοῦτ' ἔσεσθαι μείζονος νίκης αἴτιον ἐπομνύμενος, ὅπερ ἐκεῖνοι διασύρουσιν. 15.3.2 Ἐγὼ μὲν οὖν ἀνδρείαν οἶμαι, ὅταν τις

σὺν εὐβουλία τῆς νίκης κρατήσῃ· τὸ γὰρ θυμοει δὲς τῆς ψυχῆς καὶ δραστήριον ἄνευ τοῦ φρονεῖν κατηγορούμενον γίνεται καὶ θράσος ἐστὶν ἀντὶ θάρσους. Θαρροῦ μὲν γὰρ τοῖς ὅπλοις καθ' ὧν δυνάμεθα· θρασυνόμεθα δὲ καὶ καθ' ὧν οὐ δυνάμεθα, ὥσθ' ὁπότεν κίνδυνος ἡμῖν ἐπικρέμαται, ἀπὸ ... κατὰ πρόσωπον προσβαλεῖν, τότε τρόπον ἕτερον τὸν πόλεμον μεταχειριζόμεθα καὶ ἀμαχεῖ τῶν ἐχθρῶν κρατεῖν ἐπειγόμεθα. Καὶ πρώτη ἐστὶν ἀρετῶν ἡ στρατηγῶν σοφία κτᾶσθαι νίκην ἀκίνδυνον· τέχνη δ' ἡνίοχος περιγίνεται ἡνιόχοιο, φησὶν Ὅμηρος. Τὸ γὰρ μετὰ κινδύνου νικᾶν καὶ ἡ Καδμόθεν παροιμία διαφωτίζει. Ἐμοὶ δὲ ἄριστον νενόμισται καὶ τὸ ἐν αὐτῇ τῇ μάχῃ μηχανᾶσθαι τι πανοῦργον καὶ στρατηγικόν, ὅπηνίκα μὴ ἀπόχρη τὸ στράτευμα πρὸς τὴν τῶν ἐναντίων ἰσχύ· καθὼς ἐστὶν ἐκ τῆς ἱστορίας ἀναλέγεσθαι τῷ βουλομένῳ, ὡς οὐκ ἄρα μονότροπος ἡ νίκη οὐδὲ μονοειδής, ἀλλὰ διαφόροις κόποις πάσαι μέχρι τοῦ δεῦρο κατορθουμένη, ὥστε τὴν μὲν νίκην μίαν εἶναι, τοὺς δὲ τρόπους, δι' ὧν αὕτη τοῖς στρατηγοῖς περιγίνεται, διαφόρους τε καὶ ποικίλους τὴν φύσιν. Τινὲς γὰρ τῶν πάσαι ὑμνουμένων στρατηγῶν αὐτῇ ἰσχυρῷ τῷδε τρόπῳ τοὺς ἐναντίους νικήσαντες φαίνονται· ἄλλω δὲ ἄλλοι πολλάκις χρησάμενοι τὴν νικῶσαν εἶχον.

15.3.3 Ὁ δέ γε ἐμὸς πατήρ καὶ βασιλεὺς ὅπου μὲν ἀλκῇ τῶν ἐναντίων ἐκράτει, ὅπου δὲ καὶ περινοία τινὶ χρησάμενος, ἔστι δ' οὗ καὶ ταῖς μάχαις αὐταῖς ὅς τι στοχασάμενος καὶ τολμήσας τὴν νικῶσαν εἶχεν εὐθύς. Ὅπου μὲν καὶ στρατηγικῷ μηχανήματι συγχρησάμενος, ὅπου δὲ καὶ διὰ χειρῶν μαχόμενος, πολλὰ πολλάκις ἐξ ἀπροσδοκῆτων ἐστήσατο τρόπαια. Ἦν μὲν γάρ, εἴπερ ἄλλος τις, καὶ φιλοκίνδυνος ὁ ἀνὴρ, καὶ συνεχεῖς ἦν ὁρᾶν αὐτῷ τοὺς κινδύνους ἐγειρομένους, ἀλλὰ ποτὲ μὲν γυμνῇ τῇ κεφαλῇ πρὸς τούτους

παραπεδύετο καὶ ὁμόσε τοῖς βαρβάροις ἐχώρει, ποτὲ δὲ καὶ ἐσχηματίζετο ὑποκατα κλίνεσθαι καὶ τὸν ὀρρωδοῦντα ὑπεκρίνετο, ὥς καιρὸς ἐδίδου καὶ τὰ πράγματα ὑπηγόρευε. Καὶ ἵνα συνελούσα τὸ πᾶν εἵποιμι, καὶ φεύγων ἐκράτει καὶ διώκων ἐνίκα, καὶ ἴστατο καταπίπτων καὶ καταβάλλων ὄρθιος ἦν κατὰ τὴν τῶν τρι βόλων θέσιν· καὶ ταῦτα γὰρ ὅπως ἂν ρίψειας ὀρθά σοι ἐστήξεται. 15.3.4 Πάλιν δ' ἐνταῦθα γενομένη παραιτοῦμαι τὴν μέμψιν ὅτι περιαιτολογοῦσα καταλαμβάνομαι· ἀλλὰ πολλάκις ἀπελογησάμην ὅτι οὐχ ἢ τοῦ πατρὸς εὖνοια τοὺς λόγους τούτους παρέχεται, ἀλλ' ἢ τῶν πραγμάτων φύσις. Τί γὰρ κωλύει πρὸς τῆς ἀληθείας αὐτῆς, καὶ φιλοπάτορα εἶναι κατὰ ταῦτόν τινα καὶ φιλαλήθη; Ἐγὼ μὲν γὰρ τάληθ' προειλόμην ξυγγράφειν καὶ περὶ ἀνδρὸς ἀγαθοῦ· εἰ δὲ τὸν αὐτὸν ξυμβέβηκεν εἶναι καὶ πατέρα τοῦ ξυγγραφέως, τὸ μὲν τοῦ πατρὸς ὄνομα προσερρίφθω ἐνταῦθα καὶ κείσθω ἐκ τοῦ παρέλκοντος· τῇ δὲ φύσει τῆς ἀληθείας ἀνακείσθω τὸ σύγγραμμα. Ἐν ἄλλοις μὲν γὰρ τὴν πρὸς τὸν πατέρα ἐνεδειξάμην εὖνοιαν καὶ διὰ τοῦτο καὶ δυσμενῶν κατ' ἐμαυτῆς ἠκόνησα δόρατα καὶ ξίφη παρέθηξα, καὶ ἴσα σιν ὅποσοι τὰ καθ' ἡμᾶς οὐκ ἠγνόησαν πράγματα. Οὐ μὴν ἐν τῷ τῆς ἱστορίας σχήματι καταπροδοίην ἂν τὴν ἀλήθειαν. Ἄλλος μὲν γὰρ καιρὸς ἐστὶν εὖνοίας πατρικῆς, καθ' ὃν ἡμεῖς ἠνδρισάμεθα, ἕτερος δὲ καιρὸς ἀληθείας, ὄντινα παραπεπτωκότα οὐκ ἂν παρὰ φαῦλον θείην. Εἰ δ', ὅπερ εἶπον, καὶ φιλοπάτορας ἡμᾶς συναποδείκνυσιν ὁ καιρὸς οὗτος, οὐ παρὰ τοῦ τὰ τῆς ἀληθείας ἐπηλυγᾶσαι τὸ τῶν ἀνθρώπων μεμψίμοιρον. 15.3.5 Ὁ μέντοι λόγος ἀνατρεχέτω αὐτὶς πρὸς τὸ προκείμενον. Ἄλλο δ' οὐδὲν ὁ αὐτοκράτωρ ἔργον εἶχεν, ἐφ' ὅσον ἐκεῖ που τὴν αὐλαίαν ἐπήγνυτο, ἢ νεολέκτους τῷ παντὶ συγκαταλέγειν στρατεύματι ἐπιμελῶς τε ἐκπαιδεύειν, ὅπως χρὴ τόξον τείνειν καὶ δόρυ κραδαίνειν ἵππον τε ἐλαύνειν καὶ μερικὰς ποιεῖσθαι συντάξεις, τὸ καινὸν ἐκεῖνο σχῆμα τῆς παρατάξεως ὅπερ αὐτὸς ἐξεῦρεν, ἀναδιδάσκων τοὺς στρατιώτας, ἔστιν οὗ καὶ αὐτὸς συνιπαζόμενος τούτοις καὶ παραθέων τὰς φάλαγγας καὶ τὸ δέον ἅπαν ὑποτιθέμενος. Τοῦ ἡλίου δὲ τῶν μειζόνων ἀφισταμένου κύκλων καὶ παραμείψαντος μὲν τὴν φθινοπωρινὴν ἰσημερίαν, ἐπικύπτοντος δὲ ἤδη πρὸς τοὺς νοτιωτέ ρους κύκλους, ἐπεὶ οὗτοσί εὐθετος ὁ καιρὸς ταῖς ἐκστρατεῖαις ἐδόκει, σὺν ὅλαις δυνάμεσι κατευθὺ Ἰκονίου ἤλαυνε καθ' ὃν ἀρχῆθεν προέθετο λογισμόν. 15.3.6 Καὶ τῆνικαῦτα 15.3.6 τὴν Νίκαιαν καταλαβὼν, εὐζώνους στρατιώτας μετ' ἐμπεύρων ἡγεμόνων ἀποδιελόμενος τοῦ λοιποῦ στρατεύματος, εἰς προνομήν κατὰ τῶν Τούρκων προεκδραμεῖν τούτους παρεκελεύσατο διεσπαρμένως

τὰς ἐκδρομὰς ποιουμένους· ἀλλὰ μηδέ, εἰ τὴν νίκην θεόθεν λάβοιεν καὶ κατατροπώσαιντο τοὺς ἐχθροὺς, ἐς μακρὰν ἀποτελεῖν τὴν καταδρομὴν, ἄρκου μένους δὲ τῇ δεδομένῃ μετ' εὐταξίας πάλιν τὴν ὑποστροφὴν παρηγγύα ποιεῖν. Καταλαβόντες οὖν ἅμα τῷ αὐτοκράτορι τόπον τινὰ διακεῖμενον, ἐγχωρίως οὕτωςι Γαῖτα προσαγορευόμενον, ἐκεῖνοι μὲν εὐθὺς ἀπήεσαν, ὁ δὲ ἀπάρας ἐκεῖθεν σὺν ὅλαις δυνάμεσι τὴν κατὰ τὸν Πιθηκᾶν διακεῖ μένην καταλαμβάνει γέφυραν. Εἵτα ἐν τρισὶν ἡμέραις διὰ τοῦ Ἀρμενοκάστρου καὶ τῶν οὕτω καλουμένων Λευκῶν τὰς τοῦ Δορυλεύου καταλαμβάνει πεδιάδας. Ἀποχρώσας δὲ ταύτας πρὸς παρατάξεις κατανοήσας, καὶ θέλων ἅπαντας θεάσασθαι καὶ τὴν ὀπλιτικὴν πάντως ἐγνωκέναι δύναμιν, ἣν πάλιν ὥδινε πολεμικὴν σύνταξιν καὶ ἐν διφθέραις πολὺ λάκισ συνεγράψατο σχηματίζων τὰς παρατάξεις (ἣν γὰρ οὐδὲ τῆς Αἰλιανοῦ τακτικῆς ἀδαῆς), ταύτην κατὰ τὸν παρεστηκότα τότε καιρὸν ἐν ἀληθείᾳ συντάξας, κατὰ τὸ πεδῖον ἐκεῖνο ἐστρατοπέδευσεν. 15.3.7 Εἰδὼς γὰρ οὗτος ἐξ ἐμπειρίας πάνυ πολλῆς ὅτι ἡ τουρκικὴ παράταξις οὐ κατὰ τὰς τῶν ἄλλων ἐθνῶν παρατάξεις συνέστηκεν, οὐδ', ὥς Ὅμηρός φησιν, ἀσπίς [δ'] ἄρ' ἀσπίδ' ἔρειδε, κόρυς κόρυιν, ἀνέρα δ' ἀνὴρ, ἀλλὰ καὶ τὸ δεξιὸν κέρας τοῖς Τούρκοις καὶ τὸ εὐώνυμον καὶ τὸ μέτωπον ἀπ' ἀλλήλων διέσπασται καὶ ἐστήκασιν οἷον ἀπερρωγυῖαι ἀπ' ἀλλήλων αἱ φάλαγγες, καὶ ὅταν τις ἐπὶ τὸ δεξιὸν ἢ τὸ εὐώνυμον κέρας ὀρμήσειεν, ἐφάλλεται αὐτῷ καὶ τὸ μέτωπον καὶ τὸ μετ' ἐκεῖνο μέρος τῆς ὅλης παρατάξεως, καὶ καθάπερ τινὲς λαίλαπες τὸ ὑποκείμενον συνετάραξαν. Τὰ δὲ πολεμικὰ τούτοις ὄργανα, οὐ πάνυ δόρασι χρῶνται καθάπερ οἱ λεγόμενοι Κελτοί, ἀλλὰ πανταχόθεν κυκλοῦντες τὸν ἐχθρὸν τόξοις βάλλουσιν, καὶ ἔστιν ἡ ἄμυνα τούτων πόρρωθεν. Ὅπόταν διώκη, ἀλίσκει τῷ τόξῳ, καὶ διωκόμενος κρατεῖ τοῖς βέλεσι, καὶ βάλλει βέλος καὶ τὸ βέλος πετόμενον ἢ τὸν ἵππον ἢ τὸν ἱππότην ἐπληξεν, ἀπὸ δὲ βαρυτάτης χειρὸς ἀφεθὲν δι' ὅλου τοῦ σώματος παρελήλυθεν· οὕτως εἰσὶ τοξικώτατοι. 15.3.8 Πρὸς γοῦν τοῦτο ὁ πολυπειρότατος ἐκεῖνος βασιλεὺς ἐνιδὼν, τὰς παρατάξεις αὐτὸς ἐπεποίητο, καὶ συνίστα τὰς φάλαγγας οὕτως ὥς τοὺς μὲν ἀπὸ τῶν δεξιῶν τοξεύειν, ὅθεν αἱ ἀσπίδες προβέβληντο, τοὺς δὲ ἡμετέρους ἐκ τῶν ἀριστερῶν βάλλειν, ὅθεν τὰ ἀσκέπαστα ἦν τοῦ σώματος. Καὶ αὐτὸς μὲν τὴν τοιαύτην κατανοήσας παράταξιν ὥς ἁμαχὸς ἐστὶν ἐθαύμασε τῆς δυνάμεως· ὥσπερ τινὰ Θεοῦ σύνταξιν ἄντικρυς καὶ ἀγγέλων παρεμβολὴν τὴν τοιαύτην ἡγεῖτο παράταξιν. Ἀπαντες δὲ καὶ ἐθαύμαζον καὶ ἐγεγὴ θεσαν τεθαρρηκότες ἐπὶ τῷ τοῦ αὐτοκράτορος σκέμματι. Ἐκεῖνος δὲ ἅμα καὶ τὰς

δυνάμεις κατανοῶν καὶ τὰς πεδιάδας δι' ὧν διέναι ἔμελλε, φανταζόμενος καὶ τὸ τῆς παρατάξεως στερρὸν καὶ ἀδιάσπαστον λογιζόμενος, χρηστὰς ἐλπίδας ἐντεῦθεν ἐλάμβανε καὶ εἰς ἔργον ταύτας Θεῷ προβῆναι ἐπηύχετο.

15.4.1 Οὕτω γοῦν παραταξάμενος τὴν Σαντάβαριν κατέλαβε τοὺς ἡγεμόνας ἅπαντας τῆς τοιαύτης παρατάξεως διελὼν τὸν μὲν Καμύτζην κατὰ τοῦ Πολυβότου καὶ τῆς Κέδρου ἐξέπεμψε (πολίχνιον δὲ τοῦτο ἐρυμνὸν τατον παρά τινος σατράπου Πουχέα καλουμένου κατεχόμενον), τῷ δέ γε Στυπειώτῃ κατὰ τῶν ἐν τῷ Ἀμορίῳ βαρβάρων ἀπελθεῖν το. Αἰσθέμενοι δὲ τῆς βουλῆς δύο τινὲς Σκύθαι αὐτόμολοι προσεληλυθότες τῷ Πουχέᾳ τὴν τοῦ Καμύτζη διεμήνουν ἔφοδον, ἅμα δὲ καὶ τὴν τοῦ αὐτοκράτορος ἔλευσιν. Ὁ δὲ φόβῳ τῆς πολυπλοκότητος συσχεθεὶς περὶ μέσας φυλακὰς τῆς νυκτὸς ἐκεῖθεν ἐξελθὼν μετὰ τῶν ὁμοφύλων ὤχετο. Αὐγαζούσης δὲ ἤδη τῆς ἡμέρας καταλαβὼν ὁ Καμύτζης τὸν μὲν Πουχέαν οὐχ εὔρεν, ἀλλ' οὐδὲ τινα τὸ παράπαν Τοῦρκον· πλήρες δὲ λαφύρων τὸ πολίχνιον, τὴν Κεδρέαν φημί, εὐρηκὼς πρὸς οὐδὲν τούτων ἀπένευσεν, ἀλλ' ἠνιάτο καθάπερ οἱ θηραταὶ τὴν ἐν χεροῖν ἄγρην ἀπολωλεκότες, καὶ μὴ ἀνασχόμενος εὐθὺς τὰς ἡνίας στρέψας κατὰ τοῦ Πολυβότου ἄπεισι. Καὶ ἀθρόον τούτοις ἐπισπεσὼν κτείνει μὲν βαρβάρους ὑπὲρ ἀριθμόν, ἅπασαν δὲ τὴν λείαν καὶ τοὺς δορυαλώτους ἀναλαβόμενος περὶ τὰ κεῖθι μέρη αὐλίζεται τὴν τοῦ αὐτοκράτορος ἀπεκδεχόμενος ἔλευσιν. Τὰ αὐτὰ καὶ ὁ Στυπειώτης τὸ Ποιμανηνὸν καταλαβὼν δράσας πρὸς τὸν βασιλέα ἐπανεστρεψε. Κατὰ λαμβάνει δὲ καὶ ὁ αὐτοκράτωρ τὴν Κεδρέαν περὶ ἡλίου δυσμᾶς. Καὶ προσεληλυθότες παραχρῆμα αὐτῷ στρατιωταὶ τινες ἔφασαν, πληθὺν ἀμέτρητον εἶναι βαρβάρων εἰς τὰ τοῦ πάλαι ἀδομένου Βούρτζη πολίχνια ἀγχοῦ που διακίμενα. Ὁ δὲ αὐτοκράτωρ αὐτίκα τε ἠκηκόει τοῦ λόγου καὶ πρὸς ἔργον ἡτοίμαστο. Καὶ παραυτίκα τὸν ἐκείνου τοῦ Βούρτζη ἀπόγονον Βάρδαν τὴν κλῆσιν μετὰ Γεωργίου τοῦ Λεβούνη καὶ Σκύθην Πιτικὰν σκυθικῶς καλούμενον μετὰ τῶν ὑπ' αὐτοὺς εἰς ἀξιώμαχον παραστήσας δύναμιν, κατ' ἐκείνων ἐξέπεμψεν ἐπισκήψας, ἐπὰν ἐκεῖσε παραγένωνται, προνομῆς ἀποστεῖλαι κατὰ τῶν παρακειμένων κωμοπόλεων καὶ ἀπάσας δηλώσασθαι, καὶ αὐτοὺς δὴ τοὺς αὐτόχθονας ἐκεῖσε μετοικίσαντας κομίσαι οἱ. Ἐκεῖνοι μὲν οὖν εὐθὺς τῆς προκειμένης ὁδοῦ εἶχοντο, ὁ δὲ αὐτοκράτωρ ἐχόμενος τοῦ προτέρου σκοποῦ τὸ Πολύβοτον καταλαβεῖν ἠπείγετο καὶ μέχρις Ἰκονίου ἀποδραμεῖν. Ταῦτα διαλογιζόμενος καὶ ἔργου ἀπάρτι ἄπτεσθαι μέλλων, ἐπεὶ τοὺς βαρβάρους καὶ αὐτὸν δὴ τὸν Σολυμᾶν

σουλτάνον, τὴν αὐτοῦ ἔφοδον μεμαθηκότας, ἐβεβαιούτο ἐμπρῆσαι τὰς ἀρούρας τῆς Ἀσίας ἀπάσας καὶ τὰς πεδιάδας, ὥς μήτε τοῖς ἀνθρώποις μήτε τοῖς ἵπποις τροφὴν τὸ παράπαν παρεῖναι· ἀπὸ δὲ τῶν ἀνωτέρων μερῶν ἄλλη βαρβάρων ἔφοδος διεκρηυ κεύετο καὶ ἡ φήμη αὕτη ὑπόπτερος ἅπασαν διέτρεχε τὴν Ἀσίαν. Τὸ μὲν ἐδεδίει μὴ ἐν τῷ πρὸς Ἰκόνιον ἀπέρχεσθαι ἅπαν τὸ στράτευμα λιμοῦ παρανάλωμα διὰ τὴν σπάνιν τῶν χορτασμάτων γένηται, τὸ δὲ καὶ τοὺς ἐλπιζομένους ἐκεῖ βαρβάρους ὑφορώμενος ἤχθετο. 15.4.4 Βουλὴν οὖν βουλευέται συνετὴν τε καὶ τολμηράν, Θεὸν ἐπερωτῆσαι εἰ χρὴ τῆς πρὸς τὸ Ἰκόνιον ἔχεσθαι ἢ κατὰ τῶν περὶ τὸ Φιλομήλιν ἐξορμῆσαι βαρβάρων. Ἐν δυσὶ γοῦν χαρτίοις περὶ τούτων ἐπερωτήσας καὶ ἄνωθεν τῆς ἱερᾶς καταθέμενος ταῦτα τραπέζης, παννύχιον τὸν ὕμνον καὶ ἐκτενεῖς τῷ Θεῷ προσέφερε τὰς ἐντεύξεις. Κατὰ δὲ τὸ περίορθρον εἰσελθὼν ὁ ἱερεὺς καὶ θάτερον τῶν τεθέντων χαρτίων ἀναλαβόμενος καί, παρρησία λύσας ἀπάντων, ὑπανεγίνωσκε τῷ αὐτοκράτορι τῆς πρὸς τὸ Φιλομήλιν ἀνθέξεσθαι ὁδοῦ παρακελεύομενον. 15.4.5 Ἀλλὰ ταῦτα μὲν τὰ κατὰ τὸν αὐτοκράτορα· ὁ δὲ γε Βάρδας ὁ Βούρτζης, ἐν τῷ ἔχεσθαι τῆς ἡδὴ ρηθείσης ὁδοῦ, στράτευμα πολὺ θεασάμενος ἐνωθῆναι μετὰ τοῦ Μονολύκου διὰ τῆς γεφύρας τοῦ Ζόμπη ἐπειγόμενον, παρευθὺ ὀπλισάμενος συμμίνυται τούτοις περὶ τὴν τοῦ Ἀμορίου πεδιάδα καὶ νικᾷ κατὰ κράτος. Ἕτεροι δὲ ἀπὸ τοῦ ἀνατολικοῦ μέρους Τοῦρκοι κατερχόμενοι καὶ ὥς πρὸς τὸν Μονόλυκον σπεύδοντες, παρατυχόντες τῇ τοῦ Βούρτζη παρεμβολῇ ἐκείνου μήπω φθάσαντος, ἀφαιροῦνται τὰ παρατυχόντα ὑποζύγια καὶ τὰς παρασκευὰς τῶν στρατιωτῶν. Ὁ δὲ Βούρτζης [ἐκεῖθεν] νικητὴς ὑποστρέφων καὶ πολλὴν συνεπιφερόμενος λείαν, συνηντηκὼς τινι τῶν ἐκεῖθεν ἐρχομένων καί, μεμαθηκὼς ὅπως οἱ Τοῦρκοι ἅπαντα τὰ ἐν τῇ παρεμβολῇ αὐτοῦ καὶ τὴν λείαν πᾶσαν ἀναλαβόμενοι ὥχοντο, διεσκοπεῖτο τί ἂν χρὴ ποιεῖν. Ὁξέως δὲ τὸν δρόμον τῶν βαρβάρων ποιουμένων, ἤθελε μὲν καὶ αὐτὸς ὀπισθεν διώκειν τούτων, οὐκ ἡδύνατο δὲ κεκμηκότων τῶν ἵππων. Καὶ διὰ τοῦτ' ἀπειπὼν τὴν ἐπιδίωξιν, ὥς μὴ χεῖρόν τι συμβαίῃ, βραδεῖ ποδὶ σὺν εὐταξίᾳ στείχων, κατὰ τὸ περίορθρον τὰ ἡδὴ ρηθέντα τοῦ Βούρτζη καταλαμβάνει πολίχνια καὶ ἐξοικίζει ἅπαντα. Κάκεῖθεν τοὺς τε δορυαλώτους ἀναλαμβάνων καὶ ὁπόση τις ἦν περιουσία τοῖς βαρβάροις ἐπαγόμενος, καὶ μικρὸν ἐν ἐπικαίρῳ τόπῳ ἑαυτὸν τε καὶ πάντας κεκοπιακότας ἀνακτησάμενος, ἀνίσχοντος ἡλίου τῆς ὥς πρὸς τὸν αὐτοκράτορα φερούσης εἶχετο. 15.4.6 Ἐν τῷ μεταξὺ δὲ ἑτέρα τις περιτυχοῦσα τούτῳ τουρκικὴ δύναμις παραχρῆμα

ξυμμίγνυται τούτοις καὶ πόλεμος ἐντεῦθεν ἀναρριπίζεται μέγας. Ἐφ' ἱκανὸν δὲ τὴν μάχην ἀναδεξάμενοι τοὺς δορυαλώτους ἤτοῦντο καὶ τὰ ἐξ αὐτῶν ἀφαίρε θέντα λάφυρα, διαβεβαιούμενοι ὥς, εἰ τῶν ἐπιζητουμένων τύχοιεν, οὐκέτι προσβαλεῖν τοῖς Ῥωμαίοις ἐπιχειρήσουσιν, ἀλλ' οἴκαδε ἀπελεύσονται. Ὁ δὲ Βούρτζης οὐδαμῶς τῷ τῶν βαρβάρων θελήματι συνετίθετο, ἀλλὰ καρτερῶς τῆς μάχης ἀντείχετο γενναίως ἀγωνιζόμενος. Ἐπεὶ δὲ τῇ προτεραίᾳ ὕδατος τὸ παράπαν οὐκ ἀπεγέυσαντο μαχόμενοι, ἐπ' αὐτοὺς ποταμοῦ τινος κατέλαβον, κατέψυχον τὸ καύμα τοῦ δίψους καὶ αὐθις ἀμοιβαδὸν τῆς μάχης ἀντείχοντο· τῶν δὲ αὐθις τοῦ πολέμου ἀντεχομένων, οἱ προκεκμηκότες διὰ τοῦ ὕδατος ἑαυτοὺς διανέπαιον. 15.4.7 Τοσαύτην δὲ τῶν βαρβάρων τολμᾶν ὁ Βούρτζης ὁρῶν καὶ πρὸς τοσοῦτον πλῆθος ἀποκναίων, ἐν ἀμυχανίᾳ ἦν καὶ οὐ τῶν κοινῶν τινα στρατιωτῶν πρὸς τὸν βασιλέα τὴν περὶ τούτων ἀγγελίαν κομίσοντα πέπομφεν, ἀλλὰ τὸν ἤδη ρηθέντα Γεώργιον τὸν Λεβούνην. Ὁ δὲ μὴ ἔχων ἄλλην ἀτραπὸν, ἐν ᾗ οὐ πλῆθος Τούρκων παρῆν, ῥίψοκινδύνως ἐς μέσον τούτων ἑαυτὸν ὥσας διεληλύθει καὶ μέχρι βασιλέως διεσέσωστο. Ὁ δὲ τὰ κατὰ τὸν Βούρτζην μεμαθηκὸς περὶ τε Τούρκων πλῆθους ἀκριβέστερον διαγνοὺς καὶ ὡς χρεῖα τῷ Βούρτζῃ πολλῶν καὶ χειρῶν καὶ δυνάμεων, αὐτὸς μὲν τῆνικαῦτα ἐπὶ τοῖς ὅπλοις ἦν καὶ τὸ στράτευμα ἐξώπλιζε. Καὶ οὕτω κατὰ φάλαγγας καταστήσας τὸ ὀπλιτικὸν κατὰ τῶν βαρβάρων ἐπορεύετο σὺν εὐταξίᾳ πολλῇ. 15.4.8 Εἶχε δὲ τὸ μὲν ἔμπροσθεν κέρας ὁ βασιλεὺς [Μιχαήλ], τὸ δεξιὸν ὁ Βρυέννιος, τὸ ἀριστερὸν ὁ Γαβρᾶς καὶ τὴν οὐραγίαν ὁ Κεκαυμένος. Ὡς δὲ πόρρωθεν οἱ Τούρκοι τούτους ἐδέχοντο, Νικηφόρος ὁ τῆς βασιλίδος ἀδελφιδοῦς, νέος ὢν καὶ πρὸς μάχας σφαδάζων, αὐτὸς τε προεκδεδραμῆκει τῆς παρατάξεως καὶ τινὰς σὺν αὐτῷ ἐφελκυσάμενος Ἄρεως ὑπασπιστὰς καὶ συμπλακεῖς τοῖς κατ' αὐτοῦ πρότερον ἐφορμηκόσι, πλήττειται μὲν τῆνικαῦτα κατὰ τοῦ γόνυος, πλήττει δὲ τὸν παῖσαντα κατὰ τὸ στέρνον διὰ τοῦ δόρατος. Ὁ δὲ παραχρῆμα τοῦ ἵππου κατενεχθεὶς ἄφωνος ἔκειτο. Τοῦτο οἱ ὀπισθεν βάρβαροι θεασάμενοι τὰ μετάφρενα τοῖς Ῥωμαίοις παραντίκα διδόασιν. Ὁ δὲ βασιλεὺς ἀριστεὰ τὸν νεανίαν ἀπολαβὼν ἤσθη τὸ παραντίκα καὶ μεγάλως τοῦτον ἐπαινέσας πρὸς τὸ Φιλομήλιον ἤλαυνε. 15.4.9 Καὶ περὶ τὴν λίμνην τῶν τεσσαράκοντα μαρτύρων ἐφθακὼς τῇ μετ' αὐτὴν τὰ καλοῦ μενα Μεσάνακτα κατέλαβεν· ἐκεῖθεν δ' ἀπάρας τὸ Φιλομήλιον ἐξ ἐφόδου κατέσχεν. Εἶτα ἀποσπάδας διαφόρους τοῦ στρατεύματος ἀποδιελόμενος παντὸς μεθ' ἡγεμόνων γενναίων κατὰ πασῶν τῶν Ἰκονίῳ παρακειμένων

κωμοπόλεων ἐξαπέστειλεν, ἐφ' ᾧ δηώσασθαι τε καὶ τοὺς δορυαλώτους τῆς ἐκείνων ἀφαρπάσαι χειρός. Οἱ δὲ ὡς θῆρές τινες δια σπαρέντες ἀπανταχοῦ ἀγεληδόν, πρὸς τὸν βασιλέα τοὺς δορυαλώτους τῶν βαρβάρων κομίζοντες ἐπανήεσαν μετὰ τῶν σκευῶν αὐτῶν τούτους ἐξανδραποδισάμενοι πάντας. Συνείποντο δὲ τούτοις αὐθαιρέτως καὶ οἱ αὐτόχθονες τῶν τοιούτων χωρῶν Ῥωμαῖοι φεύγοντες τὰς τῶν βαρβάρων χειρας, γυναῖκές τε ὁμοῦ μετὰ τῶν νεογνῶν καὶ ἄνδρες αὐτοὶ καὶ παῖδες, καθάπερ εἷς τι κρησφύγετον ἐς τὸν αὐτοκράτορα προσπεφευγότες. Ὁ δὲ τὴν καινὴν ἐκείνην αὖθις παράταξιν διατυπωσάμενος καὶ μέσον τοὺς δορυαλώ τους ἅπαντας <σύν> γυναίξιν καὶ παιδίους εἰσελάσας, τὴν αὐτὴν ἀτραπὸν διήει δι' ἧς διεληλύθει ὁδοῦ, καὶ ἐφ' οἷς ἂν προσεπέλασε τόποις, μετ' ἀσφαλείας ἀπάσης ἐπορεύετο. Καὶ εἶπες ἂν ἰδὼν πόλιν τινὰ ἔμψυχον πεπυργωμένην πορεύεσθαι κατὰ τὴν εἰρημένην ἐκείνην καινούμενην σύνταξιν.

15.5.1 Ὡς δὲ προσωτέρω προῆι, βάρβαροι μὲν τινες οὐκ ἐφαίνοντο, παρείπετο δὲ ὁ Μονόλυκος ἐφ' ἑκάτερα ἐν λόχοις τῷ στρατεύματι μετὰ ἀποχρώσης δυνάμεως. Ἐπὴν δὲ διὰ τῆς ἀναμεταξὺ πεδιάδος τοῦ τε Πολυβότου καὶ τῆς ἤδη ῥηθείσης ἐκείνης λίμνης διήει, ἀπόμοιρά τις τοῦ βαρ βαρικοῦ τάγματος, αὐτόσκευοι πάντες καὶ ψιλοὶ τολμηταί, ἐκατέρωθεν λοχήσαντες τοῦ στρατοπέδου, ἄθροον ἀπὸ τῶν μετεώρων αὐτοῖς ἀνεφάνησαν. Καὶ τὰ μὲν πρῶτα τὴν καινὴν ἐκείνην παράταξιν ὁ ἀρχισατράπης Μονόλυκος θεασάμενος, γέρων τε ὦν καὶ πολλῶν ἐν πείρᾳ πολέμων τε καὶ ταγμάτων, ἐξεπλάγη τεθαυμακῶς τὴν καινὴν ἐκείνην διασκευὴν τοῦ συντάγματος καὶ τὸν ξυνταγματάρχην ἐπε ζῆτει ἐγνωκέναι. Τὸν αὐτοκράτορα Ἀλέξιον ἐστοχάζετο καὶ οὐχ ἕτερον ἡγεμόνα τῶν ταγμάτων εἶναι καὶ τῆς καινῆς ἐκείνης παρατάξεως. Καὶ ἤθελε μὲν προσβαλεῖν, οὐκ εἶχε δέ· ἀλλ' ὅμως τὸ ἐνυάλιον ἀλαλάξει ἐκέλευσε. Πολλοῦ δὲ στρατεύματος φαντασίαν τοῖς Ῥωμαίοις παρασχεῖν μῆχα νόμενος, μὴ συνασπίζεין, ἀλλὰ διηρημένως καὶ ἀτάκτως, καθάπερ ἄνωθεν τὴν παράταξιν αὐτῶν διεγράψαμεν, θεεῖν ἐπέτρεψεν, ἵν' ἐντεῦθεν τῷ ἀπροσδοκῆτῳ τῆς θεάς καὶ τοῖς τῶν ἵππων δρόμοις κατάκροτον αὐτοῖς πεποικότες τὴν ἀκοὴν τὰς τῶν Ῥωμαίων δυνάμεις καταπλήξαιεν. 15.5.2 Ὁ δὲ γε αὐτοκράτωρ, καθάπερ ἐπὶ πύργος προῦχων τῆς παρατάξεως προῖων ἢ στῦλος πυρὸς ἢ θεία τις καὶ οὐρανία ὄψις, τὰς φάλαγγας αὐτῶν ἀνερρώννυε καὶ ἐπὶ ταυτοῦ βαδίζειν σχήματος ἐκέλευε καὶ θαρρεῖν παρεκελεύετο

καὶ προσετίθει, μὴ πρὸς τὴν ἑαυτοῦ σωτηρίαν ἀποβλέπων τὸν τοσοῦτον ἀναδέξασθαι μόχθον, ἀλλὰ τῆς τῶν Ῥωμαίων εὐκλείας <ἐνεκα> καὶ δόξης καὶ πρὸς τούτοις ἐτοιμότατον εἶναι ὑπὲρ ἀπάντων ἀποθανεῖν. Ἄπαντες οὖν τεθαρρηκότες ἕκαστος τὸν ἴδιον ἐφύλαττε τόπον, πάνυ τὴν πορείαν ἀνειμένως ποιοῦμενοι, τοσοῦτον ὥς μὴδὲ κινεῖν δοκεῖσθαι τοῖς βαρβάροις. Δι' ὅλης οὖν τῆς ἡμέρας προσβάλλοντες τῷ Ῥωμαϊκῷ στρατεύματι καὶ μὴδὲν ἡνυκότες μὴθ' ὅλως μήτε ἐκ μέρους διασπᾶσαι τὸ Ῥωμαϊκὸν σύνταγμα δυνηθέντες, αὐθις πρὸς τὰς ἀκρολοφίας ἀνέτρεχον ἄπρακτοι, καὶ πυρ σοὺς τηνικαῦτα πλείονας ἀνάψαντες δι' ὅλης νυκτὸς ὠρύοντο καθάπερ λύκοι, ἔστι δ' οὗ καὶ πρὸς τοὺς Ῥωμαίους ἀπέσκωπτον· ἦσαν γὰρ καὶ τινες ἐν αὐτοῖς μισοβάρβαροι ἐλληνίζοντες. Αὐγαζούσης δὲ τῆς ἡμέρας τὰ αὐτὰ μηχανῶ μενος ὁ Μονόλυκος τοῖς Τούρκοις ἐπέταττε ποιεῖν. 15.5.3 Ἐπὶ τούτοις καταλαβὼν καὶ αὐτὸς ὁ Κλιτζιασθλὰν σουλτὰ νος καὶ θεασάμενος τὴν τοῦ στρατοπέδου εὐταξίαν ἐθαύμασε μὲν, ἀπέσκωψε δὲ οἷα νέος πρὸς γέροντα τὸν Μονόλυκον ὅτου χάριν τὴν μετὰ τοῦ αὐτοκράτορος ἀνεβάλετο μάχην. Ὁ δέ· «Ἐγὼ μὲν, ἔφη, ὥς γέρων ἢ δειλὸς ἀγχέμαχον τὴν μετ' αὐτοῦ συμπλοκὴν ἀνεβαλόμην μέχρι τοῦδε. Εἰ δὲ σὺ θαρρῶν ἦσθα, ἄγε δὴ πειράθῃτι καὶ αὐτός· τὸ πρᾶγμα διδάξει.» Εὐθὺς οὖν αὐτὸς μὲν τοῖς περὶ τὴν οὐραγίαν οὖσι προσέβαλεν, ἑτέροις <δὲ> σατράπαις τὴν κατὰ πρόσωπον τοῦ αὐτοκράτορος προσβολὴν ἐπέταξε καὶ ἄλλοις τὴν καθ' ἑτέραν πλευρὰν τῆς παρατάξεως μάχην ἀνέθετο. Ὁ γοῦν τὸ δεξιὸν κέρας ἐπέχων Νικηφόρος ὁ Βρυένιος καῖσαρ, τῆς κατὰ τὴν οὐραγίαν μάχης αἰσθόμενος, ἐσφάδαζε μὲν ἀμύνειν τοῖς ὀπισθεν, οὐκ ἤθελε δὲ ἀπειρίας ἢ νεότητος ἐνδείξασθαι τι, ἀλλ' ἐπέιχε καίτοι λυττῶντα τὸν κατὰ τῶν βαρβάρων θυμὸν καὶ σὺν εὐταξίᾳ ἐπὶ ταύτῳ σχήματος τὴν πορείαν ποιεῖσθαι ἐσπούδαζε. 15.5.4 Καρτερῶς δὲ τῶν βαρβάρων μαχομένων ὁ τὸ ἀριστερὸν κέρας ἐπέχων ὁ φίλτατός μοι τῶν ἀδελφῶν ὁ πορφυρογέννητος Ἀνδρόνικος τὰς ἡνίας στρέψας σφοδρὰν μετὰ τῆς ἰδίας φάλαγγος τὴν κατὰ τῶν βαρβάρων ἐπέλευσιν ἐποίησατο. Ὅς εἰς τὸ χαριέστατον αὐτὸ τῆς ἡλικίας ἐληλυθώς, τόλμαν δὲ συνετήν καὶ χεῖρα δεξιάν καὶ φρόνησιν περιττήν ἐν πολέμοις ἔχων πρὸ καιροῦ ὄχρητο καί, ὥς οὐκ ἂν τις ἥλπισεν, ἐξ ἡμῶν ἀπῆλθε καὶ κατέδω. Ὡς νεότης καὶ ἀκμὴ σώματος καὶ ἐπὶ τῶν ἵππων ἄλματα κοῦφα ποῦ ποτε κατερρεῦσατε; Μονωδεῖν με τὸ ἐπὶ τούτῳ πάθος ἐκβίαζεται, ἀλλ' ὁ τῆς ἱστορίας νόμος ἐκεῖθεν αὐθις ἀπείργει. Θαυμάζειν δὲ ἔστι πῶς οὐ γίνεται τις καὶ νῦν καθὰ περ καὶ πάλαι, φησὶν, ἢ λίθος ἢ ὄρνις ἢ δένδρον ἢ τι τῶν ἀψύχων ὑπὸ μεγάλων κακῶν εἰς τὰ

τοιαῦτα τὴν φύσιν ἀμείβων, εἴτε μῦθος τοῦτό ἐστιν εἴτε λόγος ἀληθής. Καὶ τάχα κρεῖττον ἂν εἴη πρὸς τὰ μηδὲν αἰσθανόμενα μεταμείβειν τὴν φύσιν ἢ τοσαύτην αἴσθησιν δέχεσθαι τοῦ κακοῦ. Εἰ γὰρ τοῦτ' ἦν, τάχ' ἂν με λίθον ἀπέδειξε τὰ συμπεσόντα δεινά.

15.6.1 Τὴν δὲ μάχην ἀγχέμαχον ἤδη γεγονυῖαν ὁ Νικηφόρος θεασάμενος καὶ πτοηθεὶς τὴν ἥτταν, μετὰ τῆς ἰδίας παρατάξεως ὅλας ἡνίας στρέψας ἀμύνειν ἠπείγετο. Καὶ τῆνικαῦτα οἱ βάρβαροι νῶτα δεδωκότες καὶ σὺν αὐτῷ δὴ τῷ Κλιτζιασθλὰν σουλτὰν ἀνὰ κράτος φεύγοντες πρὸς τὰς ἀκρολοφίας ἠπείγοντο. Πολλοὶ μὲν οὖν τῆνικαῦτα πεπτῶ κασι πολεμοῦντες, οἱ πλείους δὲ καὶ ἐάλωσαν. Τῶν δὲ σωθέντων ἀπάντων διασπαρέντων καὶ αὐτὸς δὴ ὁ σουλτάνος, ἀπεγνωκὼς τὰς σφζούσας ἐλπίδας, μετὰ τοῦ οἰνοχοοῦντος αὐτῷ μόνου φεύγων περὶ τι τέμενος κατὰ τὴν ἀκρολοφίαν ἰδρυμένον, οὗ κυκλόθεν οὐρανομήκεις κυπάριττοι στοιχηδὸν ἐστήκεσαν, ὑπὸ τῶν διωκόντων αὐτὸν τριῶν Σκυθῶν καὶ τοῦ υἱοῦ τοῦ Οὐζᾶ στενοχωρηθεὶς ἀνελήλυθε. Καὶ μικρὸν ἐπὶ θάτερον παρεκκλίνας, ἐπεὶ μηδὲ γνῶριμος τοῖς διώκουσιν ἦν, αὐτὸς μὲν σέσωστο, ὁ δὲ γε οἰνοχόος παρὰ τῶν Σκυθῶν κατασχεθεὶς τῷ αὐτοκράτορι ὡς μέγα τι δῶρον προσενήνκεται. Ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ νίκῃ καταγωνισάμενος τοὺς ἐχθροὺς ἔχαιρεν, ἡνιάτο δὲ ὅτι μὴ καὶ ὁ σουλτάνος εἰς χεῖρας ἐμπεσὼν κατεσχέθη, ἀλλὰ παρὰ μικροῦ, τοῦτο δὴ τὸ πεπαροϊμισμένον, ἐρρύσθη. 15.6.2 Ἐσπέρας δὲ ἤδη καταλαβούσης αὐτοῦ κατὰ τόπον αὐλίζετ' αἱ, οἱ δὲ περισωθέντες τῶν βαρβάρων, αὐθις κατὰ τὰς ἀκρολοφίας ἀνελθόντες, πυρσοὺς τε παμπόλλους ἀνῆψαν καὶ δι' ὅλης νυκτὸς κατὰ τῶν Ῥωμαίων ὡς κύνες περὶ λάκτουν. Σκύθης δὲ τις ἀποδράσας ἀπὸ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ στρατεύματος καὶ προσεληλυθὼς τῷ σουλτάνῳ ἔφη· «Τὴν μετὰ τοῦ αὐτοκράτορος μάχην ἡμέρας οὔσης μηδαμῶς ἐπιχείρει· οὐ γάρ σοι πρὸς καλὸν ἐσεῖται. Ἀλλ' ἐπεὶ μὴ ἀποχρῶσθαι τῆς πεδιάδος συνεσφιγμένως τὰς σκηνὰς ἐπήξατο, δι' ὅλης νυκτὸς τοὺς πρόποδας τῶν βουνῶν κατιόντες ψιλοὶ τοξόται καὶ συχνὰ τὰ βέλη κατ' αὐτῶν πεμπτέωσαν καὶ οὐ τὴν τυχοῦσαν ζημίαν τῷ Ῥωμαϊκῷ στρατεύματι ὑφέξουσιν.» 15.6.3 Τῆνικαῦτα δὲ καὶ μισοβάρβαρός τις ἐκεῖθεν αὐθις λαθὼν τοὺς Τούρκους πρὸς τὸν βασιλέα φοιτᾷ, ἀπαγγέλλων ὅποσα ὁ Σκύθης τῷ σουλτάνῳ προσελθὼν ὑπέθετο, καὶ τὰ βεβουλευμένα πάντα κατὰ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ στρατεύματος σαφῶς διηγῆσατο. Ταῦτα μεμαθηκὼς ὁ αὐτοκράτωρ διχῇ διελὼν τὸ στρατεῦμα, τοὺς μὲν εἴσω τῆς παρεμβολῆς ὄντας ἐγρηγορέναι

καὶ νήφειν προσέταξε, τοὺς δέ γε λοιποὺς ὀπλίσασθαι τε καὶ ἔξωθεν τῆς παρεμβολῆς ἐξελθόντας προὔπαντῆσαι τοῖς κατ' αὐτῶν ἐρχομένοις Τούρκοις καὶ τὴν μετ' αὐτῶν ἀναδέ ξασθαι μάχην. Οἱ δὲ βάρβαροι δι' ὅλης νυκτὸς γυρόθεν περιζώσαντες τὸ στράτευμα, πολλὰς ἐκδρομὰς περὶ τοὺς πρόποδας τῶν βουνῶν ποιοῦμενοι, συχνοὺς οἴστοις κατὰ τοῦ στρατεύματος ἔβαλλον. Οἱ δὲ Ῥωμαῖοι, κατὰ τὰς ὑποθήκας τοῦ αὐτοκράτορος ποιοῦντες, ἐφύλαττον ἑαυτοὺς μὴ διασπῶντες τὴν παράταξιν. Ὑπαυγαζούσης δὲ τῆς ἡμέρας ἅπαντες ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ σχήματος ἦσαν, καὶ τὴν λείαν καὶ τὰς σκευὰς ἀπάσας καὶ αὐτοὺς δὴ τοὺς δορυαλώτους μετὰ τε γυναικῶν καὶ παιδίων ἐς τὸ μέσον τῆς παρατάξεως αὐθις ἐλάσαντες, τὴν πρὸς Ἀμποῦν ὥδευον. Πόλεμος δὲ τηνικαῦτα καταλαμβάνει τούτους βαρὺς καὶ δεινός. Ὁ γὰρ σουλτάνος, συνάξας αὐθις τὰς δυνάμεις καὶ περιζώσας τὸ στράτευμα, γυρόθεν καρτερῶς ἐμάχετο, μηδαμῶς δὲ τὸν συνασπισμὸν τῶν Ῥωμαίων διακόψαι ἰσχύσας, ἀλλ' ὥσπερ ἀδαμαντίνους τείχεσι προσβαλὼν ἄπρακτος ἀπεπέμθη. Ἠνιάτο γοῦν δι' ὅλης ἐκείνης τῆς νυκτὸς <καὶ> καθά παξ ἀπογνοὺς μετὰ τοῦ Μονολύκου καὶ τῶν λοιπῶν σατραπῶν ἐβουλευέτο, καὶ τὰ περὶ εἰρήνης ἐπιφωσκούσης ἡμέρας ἠτείτο τὸν αὐτοκράτορα τούτου πᾶσι τοῖς βαρβάροις συνδόξαντος. 15.6.4 Οὐκ ἀποπέμπεται δέ, ἀλλὰ δέχεται τούτου τὴν ἱκεσίαν ὁ αὐτοκράτωρ καὶ παραχρῆμα τὸ ἀνακλητικὸν ἠχῆσαι ἐπέταξε. Καὶ οὕτως ἀτρεμεῖν ἅπαντας παρεκελεύσατο καὶ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἵστασθαι σχήματος μήτε τῶν ἵππων ἀποβάντας μήτε τὰς σκευὰς τῶν ὑποζυγίων ἀποσάξαντας, περιφραττομένους ἀσπίδι καὶ κυνέῃ καὶ δόρατι, καθά γε καὶ πρότερον δι' ὅλης τῆς ὁδοιπορίας. Ταῦτα δὲ δι' οὐδὲν ἄλλο τῷ αὐτοκράτορι ὠκονόμητο, ἀλλ' ἵνα μὴ συγχύσεως γενομένης πολλάκις τό τε σχῆμα τῆς παρατάξεως διασπασθῇ κἀντεῦθεν εὐάλωτοι ἅπαντες γένωνται. Ἐδεδίει γὰρ τοὺς Τούρκους πλῆθος πολὺ τούτους ὁρῶν καὶ ἀπανταχόθεν τῷ Ῥωμαϊκῷ προσβάλλοντας στρατεύματι. Ἐν ἐπικαίρῳ δὲ τόπῳ στὰς ὁ αὐτοκράτωρ τοὺς τε συγγενεῖς αὐτοῦ ἅπαντας καὶ ἱκανοὺς τῶν στρατιωτῶν ἀπολεξάμενος ἐφ' ἑκάτερα ἐπὶ κεφαλῇ μὲν αὐτὸς εἰστήκει, δεξιόθεν καὶ ἐξ εὐωνύμων οἱ καθ' αἷμα καὶ ἐξ ἀγχιστείας αὐτῷ προσήκοντες καὶ τοῖς τοῖς ἐχομένως μιγὰς τῶν στρατιωτῶν ἔκκριτος, κατάφρακτοι ἅπαντες. Ὁ δὲ τῶν ὅπλων ἀποστίλβων πυρρὸς τὸν ἀέρα πλέον καὶ τῆς ἡλιακῆς ἀκτίνος κατηύγαξε. 15.6.5 Πρὸς εὐελπίαν δὲ τηνικαῦτα καὶ ὁ σουλτάνος μετὰ τῶν ὑπ' αὐτὸν σατραπῶν, ὧν ὁ Μονόλυκος χρόνῳ καὶ πείρᾳ καὶ ἀνδρίᾳ πάντων τῶν κατὰ τὴν Ἀσίαν Τούρκων ὑπερφέρων προῆγε, καὶ καταλαμβάνει τὸν βασιλέα

κατὰ τὴν πεδιάδα τὴν μεταξὺ Αὐγουστόπολιν καὶ Ἀκρόνιον. Οἱ δέ γε σατράπαι πόρρωθεν θεασάμενοι τὸν αὐτοκράτορα, τῶν ἵππων ἀποβάντες τὴν συνήθη τοῖς βασιλεῦσι προσκύνησιν ἀπο δεδώκασι. Τὸν δὲ σουλτάνον πολλάκις τοῦ ἵπου ἀποβῆναι ἐπιχειρήσαντα ὁ αὐτοκράτωρ οὐ ξυνεχώρει. Ἄλλ' ἐκεῖνος ταχὺ πεξεύσας τὸν πόδα τούτου ἡσπάσατο. Καὶ ὃς χειρὰ τε δοὺς αὐτῷ καὶ ἵππον τῶν ἐκκρίτων ἐπιβῆναι ἐκέλευσεν. Ἐπιβάντα δὲ τοῦτον καὶ παρὰ θατέραν πλευρὰν τοῦ αὐτοκράτορος προσεγγίσαντα, παραχρῆμα τὸ ἄμφιον ὃ περιεβέβλητο λύσας, τοῖς ὅμοις ἐκείνου ἐπέθετο. Εἴτα μικρὸν ἐπισχὼν τὸ πᾶν τῶν αὐτῷ δεδογμένων δημηγορήσας ἐξέφηνε λέγων ὥς· «Εἰ μὲν τῇ βασιλείᾳ Ῥωμαίων ὑπέικειν βούλεσθε καὶ τὰς κατὰ τῶν Χριστιανῶν ἐκδρομὰς ἀνακόψαι, χαρίτων μὲν καὶ τιμῆς ἀπολαύσετε καὶ ἀνέτως ἐν ταῖς ἀποτεταγμέναις ὑμῖν χώραις τοῦ λοιποῦ βιώσεσθε, οὐ τὸ πρότερον τὰς διατριβὰς εἴχετε πρὸ τοῦ Ῥωμανὸν τὸν Διογένην τὰς ἡνίας τῆς βασιλείας περιζώσασθαι καὶ τὴν ἡτταν ἐκείνην ἡττηθῆναι μετὰ τοῦ σουλτάνου συνάξαντα δυστυχῶς τὴν μάχην καὶ ἀλῶναι παρ' αὐτοῦ. Χρὴ οὖν τὴν εἰρήνην ἐλέσθαι τῆς μάχης καὶ τῶν ὑπὸ τὴν Ῥωμαίων ἀρχὴν ὀρίων ἀπέχεσθαι τοῖς ἰδίους ἀρκουμένους. Καὶ εἴ μου πεισθῆτε τοῖς λόγοις συμβουλευομένου τὰ λῶνα, μεταμεληθήσεσθε οὐδα μῶς, ἀλλὰ καὶ πολλῶν δωρημάτων ἐπιτεύξεσθε. Εἰ δὲ μή, ἐμὲ ἴστε ὀλοθρευτὴν τοῦ γένους ὑμῶν ἔσεσθαι.» 15.6.6 Ὁ δὲ σουλτάνος καὶ οἱ τούτου σατράπαι πρὸς ταῦτα μάλα προθύμως συνέθεντο λέγοντες· «Οὐκ ἂν αὐτόμολοι ἐνταῦθα παρεγενόμεθα, εἰ μὴ τὴν μετὰ τῆς σῆς βασιλείας εἰρήνην ἀσπάσασθαι προειλόμεθα». Τούτων οὖν ῥηθέντων ἀπέλυσε τούτους εἰς τὰς ἀποτεταγμένας αὐτοῖς σκηνάς, εἰς νέωτα τὰς συνθήκας κατεμπεδῶσαι ὑποσχόμενος. Τῇ δὲ μετ' αὐτὴν αὐθις τὸν σουλτάνον Σαῖσάν τὴν κλῆσιν θεασάμενος ὁ βασιλεὺς καὶ τὰς μετ' αὐτοῦ συνθήκας ὡς ἔθος πληρῶσας, χρήματα μὲν ὅτι πλεῖστα αὐτῷ ἐχαρίσατο καὶ τοῖς αὐτοῦ δὲ σατράπαις ἱκανῶς φιλοτιμησάμενος χαίροντας ἀπέλυσεν. 15.6.7 Ἐν τῷ μεταξὺ δὲ μεμαθηκῶς ὁ αὐτοκράτωρ ὅτι ὁ νόθος αὐτοῦ ἀδελφὸς Μασούτ, τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ βουλόμενος ἐπιδράξασθαι, τὸν τοῦ Σαῖσάν μεμελετήκει φόνον, ὑπείσελθόντων αὐτῷ σατραπῶν τινων, ὅποια εἶωθεν ὡς ἐπίπαν γίνεσθαι, ξυμβούλευε μείναι μικρόν, ἔστ' ἂν τὰ κατ' αὐτοῦ μελετώμενα σαφέστερον διαγνοίη, καὶ οὕτως ἀπελεύσεται γινώσκων τὰ συμπεσόντα καὶ φυλαττόμενος. Ὁ δὲ παρ' οὐδὲν τὴν τοῦ αὐτοκράτορος βουλὴν λογισάμενος καὶ θαρρῶν ἑαυτῷ εἶχετο τοῦ σκοποῦ. Ἵνα γοῦν μὴ δόξη ὁ αὐτοκράτωρ τὸν αὐτόμολον σουλτάνον βίᾳ κατασχεῖν

καὶ μῶμος ἐντεῦθεν αὐτῷ προστριβῇ, ἐνεδίδου τῇ γνώμῃ τοῦ βαρβάρου φάμενος· «Καλὸν μὲν ἦν περιμεῖναι τέως μικρόν· ἐπεὶ δὲ καταθύμιόν σοι τοῦτό ἐστιν, ἀναγκαῖον τὸν δεύτερον, ὃ φασι, πλοῦν καὶ καταφράκτους στρατιώτας ἱκανοὺς Ῥωμαίων ἐξ ἡμῶν ἀναλαβέσθαι τοὺς ἀβλαβῆ σε διασώσον τας μέχρις αὐτοῦ Ἰκονίου». Ἄλλ' οὐδὲ πρὸς τοῦτο καταπειθῆς ὁ βάρβαρος ἦν, ὅποια τὰ τῶν βαρβάρων ἦθη ἀγέρωχα, μονοноῦ καὶ αὐτῶν νεφῶν ὑπερβάλλεσθαι οἰομένων. Συνταξάμενος τοίνυν τῷ αὐτοκράτορι καὶ χρήματα ἱκανὰ λαβὼν τῆς πρὸς τὰ οἴκοι φερούσης εἶχετο. 15.6.8 Ὀνειρος δέ τις ἐφίσταται αὐτῷ νυκτὸς οὐκ ἀπατηλὸς οὔτε ἐκ Διὸς πεμφθεὶς οὔτε μὴν ἐποτρύνων πρὸς μάχας τὸν βάρβαρον, καθάπερ ἡ γλυκεῖα φησι ποίησις, Νηληϊῶ υἱὲ ἑοικώς, ἀλλὰ τάληθ' ἡ τῷ βαρβάρῳ προμαντευόμενος. Ἐδόκει γὰρ τάχα μῦας ἐν τῷ ἀριστῶν ὁμαδὸν περιχυθέντας αὐτῷ καὶ ὄν κατήσθιεν ἄρτον ἐκ τῶν χειρῶν ἀφαρπάσαι σπεύδοντας· τοῦ δὲ καταφρονητικῶς διατιθεμένου καὶ ἀποδιοπομπεῖν ἐπιχειροῦντος, αἴφνης εἰς λέοντας ἀλλαξαμένους τὴν φύσιν καὶ ὑπερισχυκότας αὐτοῦ. Διωπνισθεὶς δὲ τῷ συνοδοιποροῦντι τούτῳ στρατιώτῃ τοῦ αὐτοκράτορος διηγείτο τὸν ὄνειρον, πυνθανόμενος τί ἂν βούλοιο. Τοῦ δὲ εἰς ἐχθροὺς τοὺς μῦας τε καὶ τοὺς λέοντας διαλύοντος τοῦ ὁνείρου, αὐτὸς δὲ πιστεύειν οὐκ ἤθελεν, ἀλλὰ σπουδαίως καὶ ἀπερίσκεπτως τῆς ὁδοιπορίας εἶχετο. Σκοποὺς δὲ τάχα προαπεστάλκει ἐφ' ᾧ περιαθρῆσαι μὴ τινες ἐχθροὶ εἰς προνομήν ἐξεληλύθεισαν. Αὐτῷ δὲ τῷ Μασοῦτ οἱ σκοποὶ ἐντετυχηκότες μετὰ πολλῆς στρατιᾶς ἤδη καταλαμβάνοντι, καὶ ὁμιλήσαντες τούτῳ ξυνθέμενοί τε τῇ ἐκείνου κατὰ τοῦ Σαῖσάν γνώμῃ, ἐπέστρεψαν μηδένα ἑωρακέναι διαβεβαιούμενοι. Πιστὸν δὲ τὸν λόγον δεξαμένῳ τῷ Σαῖσάν καὶ ἀπεριμερίμνως ὁδεύοντι δυνάμεις αὐτῷ συναντῶσι βαρβαρικαὶ τοῦ Μασοῦτ. 15.6.9 Προπηδήσας δὲ τῆς φάλαγγος Γαζῆς τις υἱὸς τοῦ σατράπου Ἀσάν Κατοῦχ τὴν κλῆσιν, ὃν προφθάσας ὁ Σαῖσάν ἀνέϊλε σουλτάνος, παίει τοῦτον διὰ τοῦ δόρατος. Ὁ δὲ γοργῶς ἐπιστραφεὶς ἔξαρ πάζει τὸ δόρυ τῶν χειρῶν τοῦ Γαζῆ φάμενος ὥς· «Οὐκ ἤδειν ἔγωγε ὅτι καὶ γυναῖκες νῦν δόρατα φέρουσι καθ' ἡμῶν». Καὶ τηνικαῦτα φεύγων τῆς πρὸς τὸν βασιλέα φερούσης εἶχετο· ἀπείργετο δὲ παρὰ τοῦ συνεφεπομένου αὐτῷ Πουχέα, ὃς τῷ μέρει τοῦ Μασοῦτ πάλαι προσκείμενος τῷ φαινομένῳ φιλίως τῷ Σαῖσάν προσεφέρετο τὰ λῶνα τάχα ὑποτιθέμενος. Τῇ δ' ἀληθείᾳ πάγας αὐτῷ καὶ βόθυνον ὀρύττων ξυνεβούλευε μὴ πρὸς τὸν βασιλέα παλινოსτῆσαι, ἀλλ' εἰς τὸ Τυράγιον εἰσελθεῖν μικρὸν τῆς ὁδοῦ παρεκκλίναντα. Πολίχνιον δὲ τοῦτο

ἔγγιστα τοῦ Φιλομηλίου διακεῖ μενον. Πείθεται τοῖς τοῦ Πουχέα λόγοις ὁ Σαῖσάν νήπιος καὶ καταλαβὼν τὸ Τυράγιον προσηγῶς παρὰ τῶν ἐποίκων Ῥωμαίων ἐδέχθη γινωσκόντων τὴν πρὸς αὐτὸν τοῦ βασι λέως εὐμένειαν. Καταλαβόντες δὲ οἱ βάρβαροι καὶ αὐτὸς ὁ Μασοῦτ περιζώσαντες γυρόθεν τὰ τεῖχη πρὸς πολιορκίαν ἀπένευον. Ὁ δὲ προκύψας ἄνωθεν μεγάλως ἠπειλεῖτο τοῖς ὁμοφύλοις αὐτοῦ βαρβάροις ὅσον ἤδη λέγων δυνάμεις ῥωμαϊκὰς καταλαμβάνειν αὐτοὺς τοῦ αὐτοκράτορος καί, εἰ μὴ παύσονται τῆς μάχης, πείσεσθαι τόσα καὶ τόσα. Ἀνθὶς ταντο δὲ καὶ οἱ ἐντὸς Ῥωμαῖοι τοῖς Τούρκοις γενναίως. 15.6.10 Ὁ δὲ Πουχέας τὴν σκηνὴν διαρρήγνυσι καὶ τὸν κρυπ τόμενον τῇ δορᾷ λύκον εἰς τοῦμφανὲς ἐξαγαγὼν κάτεισι τῶν τειχῶν, τῷ μὲν Σαῖσάν ὑποσχόμενος θαρσύνει μᾶλλον τοὺς ἐποίκους ἐφ' ᾧ γενναίωτερον ἀνθίστασθαι, ἀπειλούμε νος δὲ μᾶλλον αὐτοῖς καὶ συμβουλευὼν ἐνδοῦναι καὶ τὰς πύλας ἀναπετάσαι τοῖς Τούρκοις, εἰ μὴ βούλοιντο βαρβα ρικτῆς χειρὸς παρανάλωμα γενέσθαι, πολλῶν δυνάμεων ἤδη καταλαμβανουσῶν καὶ ἐξ αὐτοῦ Χοροσάν. Οἱ δὲ τὸ μὲν τι διὰ τὸ τῶν βαρβάρων πλῆθος ἐκδειματούμενοι, τὸ δέ τι καὶ ταῖς τοῦ Πουχέα συμβουλαῖς πεισθέντες παραχωροῦσι τῆς εἰσόδου τοῖς Τούρκοις. Καὶ συλλαβόντες τὸν Σαῖσάν σουλ τάνον ἀποστεροῦσι τῶν ὀμμάτων ὄργανον δὲ πρὸς τοῦτο χρησιμεύοντος ἀπορούντων τὸ δοθὲν τῷ Σαῖσάν παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος μανουάλιον ἐχρημάτισε. Καὶ ἦν ἰδεῖν τὴν καῦτα τὸ δοχεῖον φωτὸς σκότους καὶ ἀμαυρώσεως γεγονὸς αἴτιον. Αὐγὴν δὲ τινα μικρὰν ἔτι ὑποβλέπων, ἐπὶ τὸ Ἰκό νιον χειραγωγούμενος κατέλαβε, τεθάρρηκε τοῦτο τῇ τιθῇ κάκεῖνη δὲ τῇ αὐτοῦ ὁμευνέτιδι. Καὶ οὕτω μέχρις αὐτῶν ἀκοῶν τοῦ Μασοῦτ ὁ λόγος ἐφθακῶς ἐξετάραξε τὴν ψυχὴν τοῦ βαρβάρου. Ὁ δὲ θυμοῦ πλησθεὶς τῷ Ἐλεγκῶ (σατράπης δὲ οὗτος τῶν ἐπιφανῶν) ἐπέσκηψε διὰ νευρᾶς τοῦτον ἀπάγξει. Τοιοῦτον τέλος τὰ τοῦ Σαῖσάν σουλτάνου ἔσχεν ἐξ ἀβουλίας μὴ πεισθέντος ταῖς τοῦ αὐτοκράτορος παραι νέσεσιν. Ὁ δὲ αὐτοκράτωρ τῆς πρὸς τὴν βασιλεύουσαν φερούσης εἶχετο τὴν παράταξιν διόλου ἐπὶ τῆς αὐτῆς συντηρήσας εὐταξίας.

15.7.1 Ἀλλὰ παράταξιν καὶ φάλαγγας τις ἀκούων, ἀλλὰ δορυαλώτους καὶ λάφυρα, ἀλλὰ στρατηγὸν καὶ ξυνταγματάρ χας, νομίζοι ἂν ἐκείνων ἀκούειν ὁποῖων ἅπας ἱστορικὸς καὶ ποιητὴς ξυγγραφέων μέμνηται. Ἀλλ' αὕτη ἡ παράταξις καινὴ τις καὶ παράδοξος ἅπασι κατεφαίνετο, καὶ ὁποῖαν οὐδεὶς πω οὔτε τεθέαται οὐθ' ἱστορήσας τοῖς ἐς ὕστερον παρεπέμψατο.

Ἐπὸν γὰρ τῆς πρὸς τὸ Ἰκόνιον εἶχετο, συντεταγμένως τε ἐπορεύετο καὶ εὐρυθμον αὐλῶ τὴν κίνη σιν τοῦ συντάγματος ἐπεποίητο. Εἶπες ἂν τὴν φάλαγγα πᾶσαν ἰδὼν καὶ κινουμένην ἀκίνητον μένειν καὶ ἰσταμένην πορεύεσθαι. Τῷ μὲν γὰρ συνασπισμῷ καὶ τῇ ἀλληλουχίᾳ τῆς παρατάξεως τοῖς ἀσαλεύτοις ὄρεσιν ἐώκει, ταῖς δὲ μεταβάσεσι κινεῖσθαι ὥσπερ ζῶον μέγιστον ἐν ἡ σύμπασα φάλαγξ ὑπὸ μιᾶς κινουμένη καὶ μεταβαίνουσα ψυχῆς. Ἐπὸν δὲ τὸ Φιλομήλιον κατέλαβεν ἀπανταχόθεν τοὺς ὑπὸ χεῖρα τῶν βαρβάρων ἀναρρυσάμενος, καθά που καὶ ἄνωθεν εἴρηται, μέσον τῆς παρατάξεως εἰσελάσας τοὺς τε δορυ αλώτους καὶ αὐτὰς δὴ γυναῖκας καὶ τέκνα καὶ τὴν λείαν ἅπασαν ὑπαναστρέφων ἡρέμα τε ἐπορεύετο καὶ οἶον σχο λαίαν τε καὶ μυρμηκίζουσιν τὴν κίνησιν ἐπεποίητο. 15.7.2 Ἐπεὶ δὲ καὶ πολλοὶ τῶν γυναικῶν ἐγκύμονες ἦσαν, πολλοὶ δὲ καὶ νόσοις συνεσχέθησαν, ὀπηνίκα τις πρὸς τὸ τεκεῖν ἠπείγετο γυνή, σάλπιγξ τηνικαῦτα ἡχοῦσα νεύματι τοῦ αὐτοκράτορος ἀτρεμεῖς πάντας ἐποίει, καὶ ἅπαν τὸ σύνταγμα ἐκεῖ παραχρῆμα εἰστήκει. Ὅταν δὲ τεκοῦσαν μεμαθήκοι, ἄλλος ἥχος οὐ συνήθης καὶ τῆς κινήσεως προ κλητικὸς ἡγήσας τὴν ὁδοιπορίαν ἅπασιν ἐπώτρυνεν. Εἰ δέ τις καὶ ἐθανάτα, τὰ αὐτὰ αὐθις ἐγίνετο καὶ ὁ αὐτοκράτωρ πρὸς τὸν θνήσκοντα παρεγίνετο καὶ ἱερεῖς προσεκαλοῦντο τοὺς ἐπιτελευτήτους ἄσποντες ὕμνους καὶ τῶν ἀγιασμάτων μεταδώσοντες τῷ θνήσκοντι. Καὶ οὕτω τῶν ἐπὶ τοῖς τελευτῶσι πάντων νομίμως τελεσθέντων, οὐδὲ μέχρις ἂν ὁ θνήσκων ἐνσοριασθεῖς ἐτάφη, οὐδὲ βραχὺ τὴν παράταξιν συνεχώρει κινεῖσθαι. Ὅπηνίκα δὲ ἀριστῆσαι τούτῳ ἐδέησε, γυναῖκάς τε καὶ ἄνδρας, ὅπόσοι νόσοις ἢ γήρᾳ κεκμηκότες ἦσαν, μετακαλούμενος τὰ πλείω τῶν ἐδεσμάτων αὐτοῖς παρετίθει καὶ τοὺς συνδειπνοῦντας αὐτὸ τοῦτο ποιεῖν παρεκελεύετο. Καὶ ἦν ἡ τράπεζα πανδαισία τις θεϊκὴ οὐκ ὀργάνων παρόντων οὐδὲ αὐλῶν οὐδὲ τυμπάνων οὐδὲ τὸ παράπαν μουσικῆς τινος ἐνοχλόυσης. Τοιούτοις οὖν ἑαυτὸν ἐφοδιάζων, ἐπὸν τὸ Δαμάλιον κατέλαβεν (ἐσπέρα δὲ ἦν), οὐ λαμπρὰ μὲν αὐτῷ τὰ εἰς τὴν πόλιν γεγονέναι εἰσιτήρια ἐβούλετο οὐδὲ βασιλικὴν ἐπιδείξασθαι τὴν πομπὴν οὐδὲ θεατρικὴν τὴν παρασκευὴν ἠθέλησεν ἐς νέωτα τὴν διαπε ραίωσιν φυλάξας, καθά γε καὶ ἐχρῆν. Ἀλλ' εὐθὺς εἰς μονῆρες εἰσελθὼν περὶ λύχνων ἀφὰς τὰ ἀνάκτορα κατέλαβε. 15.7.3 Τῇ δὲ μετ' αὐτὴν ὅλος ἐγεγόνει τῆς τῶν δορυαλώτων καὶ ξένων θεραπείας. Τῶν μὲν οὖν παίδων ὅποσα γονέων ἐστέρηντο τῇ πικρᾷ τῆς ὀρφανίας τρυχόμενα κακότητι τοῖς τε συγγενέσι καὶ ὀπόσους σεμνοῦ βίου ἥδει ὄντας καὶ τοῖς καθηγουμένοις τῶν ἱερῶν φροντιστηρίων διανείμας,

ἐπέσκηψε μὴ ὡς δοῦλα, ἀλλ' ὡς ἐλεύθερα ἀνάγειν παντοίας παιδείας ἀξιούοντας καὶ τὰ ἱερά ἐκπαιδεύοντας γράμματα. Τινὰ δὲ καὶ εἰς ὅπερ αὐτὸς ἀνήγειρεν ὀρφανοτροφεῖον, παιδευτήριον τοῦτο πλέον πεποικῶς τοῖς ἐθέλουσι, παρεδίδου τοῖς προϋσταμένοις τὴν ἐγκύκλιον ἐκπαῖ δευέσθαι παιδείαν. 15.7.4 Ἐν γὰρ τοῖς πρὸς τὴν ἀκρό πολιν μέρεσιν, ἔνθα καὶ τὸ στόμα τοῦ πόντου ἀνοίγεται, ναὸν ἐφευρηκῶς μεγέθει μέγιστον ἐπ' ὀνόματι τοῦ μεγάλου τῶν ἀποστόλων Παύλου, ἐνταῦθα πόλιν ἑτέραν ἐν τῇ βασιλίδι πόλει ἐδείματο. Αὐτὸς μὲν γὰρ ὁ ναὸς ἐπ' ἅ κροτάφῳ τῇσδε τῆς πόλεως ἔστηκεν οἶον ἀκρόπολις. Ἡ δὲ νέα πόλις ἐκατέρωθεν γέγραπται εἰς σταδίους, ὁπόσους ἂν εἴπη τις, κατὰ τε πλάτος καὶ μήκος. Κύκλῳ δὲ ταύτης ἐστᾶσιν οἰκήματα πυκνά, κατοικίαι πενήτων καί, τὸ δὴ φιланθρωπότερον, ἀνθρώπων λελωβημένων ἐνδαιτήματα. Ἔστι γὰρ ἰδεῖν τούτους κατ' ἄνδρα ἕκαστον ἐπερχόμενον, ὅπου μὲν τυφλούς, ὅπου δὲ καὶ χωλούς, ὅπου δέ τι καὶ ἄλλο κακὸν ἔχοντας. Τὴν στοᾶν Σολομῶντος ἂν εἶπες ἰδὼν μεστήν ἀνθρώπων πεπηρωμένων τὰ μέλη καὶ ὅλα τὰ σώματα. 15.7.5 Ὁ δὲ κύκλος διπλοῦς τε καὶ δίδυμος. Οἱ μὲν γὰρ ἄνω καὶ μετέωροι κατοικοῦσι τῶν πεπηρωμένων τούτων ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν, οἱ δὲ κάτω καὶ πρόσγειοι παρασῶ ρονται. Τὸ δὲ τοῦ κύκλου μέγεθος, εἴ τις ἐθέλει τούτους ἰδεῖν, ἀρξάμενος προΐθην εἰς ἐσπέραν ἂν τὸν κύκλον συνε τέλεσε. Τοιαύτη μὲν ἡ πόλις, τοιοῦτοι δὲ καὶ οἱ τῆς πόλεως ταύτης οἰκήτορες. Οὔτε γήπεδα ἔχοντες οὔτε ἀμπελῶνας οὔτε τι ἄλλο τοιοῦτον, περὶ ὃ τὸν ἀνθρώπινον βίον ἡσυχολῆσθαι καταλαμβάνομεν, ἀλλὰ κατὰ τὸν Ἰῶβ ἕκαστος ἡ ἐκάστη τὴν μὲν δημιουργηθεῖσαν αὐτοῖς οἰκίαν οἰκεῖ, αὐτόματα δὲ τὰ πρὸς τροφήν τε καὶ σκέπην παρὰ τῆς βασιλικῆς χειρὸς αὐτοῖς ἐπορίζετο. Καὶ γὰρ τὸ παρα δοξότατον, οἱ ἀκτήμενες ὥσπερ τινὲς δεσπότες κτήματα ἔχοντες καὶ προσόδους παντοδαπὰς φροντιστὰς ἔχουσι καὶ τοῦ βίου αὐτῶν ἐπιμελητὰς αὐτὸν τε τὸν αὐτοκράτορα καὶ τοὺς ἀμφὶ τὸν αὐτοκράτορα σπουδεργούς. Ὅπου γὰρ δῆποτε γῆς κτῆμα ἦν ἐν καλῷ κείμενον, ταῦτόν δὲ εἶπερ ἦν εὐπρόσδοον, τοῖς ἀδελφοῖς τούτοις φέρων ἐνείματο, ἀφ' ὧν οἶνός τε αὐτοῖς κατὰ ποταμούς ἐπιρρεῖ καὶ ἄρτος καὶ ὅσα ἐπὶ τοῖς ἄρτοις σιτοῦνται ἄνθρωποι· οἱ δὲ ἐσθίοντες ὑπὲρ ἀριθμόν. Καὶ τάχα τολμῶ καὶ λέγω, εἴποι τις ἄν, πρὸς τὸ τοῦ ἐμοῦ σωτῆρος θαῦμα, τὸ τῶν ἐπακισχιλίων φημί καὶ πεντακισχιλίων, ἀναφέρεσθαι τὸ τοῦ αὐτοκράτορος ἔργον. Ἄλλ' ἐκεῖσε ἐκ πέντε ἄρτων ἐκορέσθησαν χιλιάδες, καθὼ καὶ ὁ Θεὸς ὁ θαυματουργῶν· ἐνταῦθα δὲ τὰ μὲν τῆς φιλανθρωπίας τῆς θείας ἐξέχεται ἐντολῆς. Τὸ δ' ἄλλο, ἐκεῖσε μὲν θαῦμα, ὧδε δὲ χορηγία βασιλικὴ τὸ

αὐταρκες τοῖς ἀδελφοῖς πορίζουσα. 15.7.6 Εἶδον ἐγὼ καὶ γραῦν γυναῖκα ὑπὸ νεάνιδος ὑπηρετουμένην καὶ ἄνδρα τυφλὸν ὑπὸ βλέποντος ἀνθρώπου χειραγωγούμενον καὶ ἄποδα πόδας ἔχοντα οὐ τοὺς ἑαυτοῦ ἀλλὰ τοὺς ἀλλοτρίους καὶ ἄχειρα ὑπ' ἀνδρῶν ἐτέρων χειραγωγούμενον καὶ βρέφη τιθηνούμενα παρ' ἀλλοτρίων μητέρων καὶ παραλύτους ὑπ' ἄλλων ἀνθρώπων δουλευομένους εὐρώστων. Καὶ ὅλως διπλοῦν ἦν τὸ πλῆθος τῶν τρεφομένων, τῶν μὲν εἰς δουλευομένους ἀριθμουμένων, τῶν δὲ εἰς δουλεύοντας. Τῷ μὲν αὐτοκράτορι οὐκ ἔξῃν τῷ παραλύτῳ εἰπεῖν· «Ἐγειρε καὶ περιπάτει», οὐδὲ τῷ τυφλῷ κελεῦσαι τὸ βλέπειν οὐδὲ τῷ μὴ ἔχοντι πόδας ἐπιτρέπειν περιπατεῖν. Ταῦτα ἦν τοῦ μονογενοῦς καὶ δι' ἡμᾶς γεγονότος ἀνθρώπου καὶ ὑπὲρ ἀνθρώπων ἐνταυθοῖ πολιτευσαμένου. Ἄ δὲ προσῆν, ἐκεῖνα ποιεῖ, ὑπηρέτας ἐκάστῳ διδόναι πεπηρωμένῳ καὶ τὴν αὐτὴν πρόνοιαν τιθέναι τῷ λελωβημένῳ, τῷ ὑγιαίνοντι· ὥστε εἴ τις βούλοιο τὴν νέαν πόλιν καταμαθεῖν, ἦν ἐκ βάθρων ὁ ἐμὸς πατὴρ ἀνεδείματο, τετραπλὴν ἂν ἴδοι τὴν πόλιν καὶ πολλαπλὴν τῶν κάτω, τῶν ἄνω, τῶν ἀμφοτέροις τούτοις ἐξυπηρετουμένων. 15.7.7 Ἀλλὰ τίς ἐξαριθμῆσαι δυνήσαιο τοὺς καθ' ἡμέραν ἐσθίοντας ἢ τὴν καθ' ἐκάστην δαπάνην καὶ τὴν γινομένην εἰς ἕκαστον πρόνοιαν; Εἰς ἐκεῖνον γὰρ ἀναφέρω καὶ τὰ μετ' ἐκεῖνον. Ἐκεῖνος γὰρ ἀφωρίσατο τὰς ἀπὸ γῆς καὶ θαλάττης αὐτοῖς προνοίας· ἐκεῖνος δὲ τὴν δυνατὴν ῥαστώνην αὐτοῖς περιποιήσατο. Προκάθηται γὰρ ἀνὴρ τις τῶν ἐνδοξοτάτων φροντιστῆς τῆς μυριάδου ταυτησὶ πόλεως· ὀρφανοτροφεῖον δὲ ταύτῃ τοῦνομα. Ὀρφανοτροφεῖον δὲ προσαγορεύεται, ὅτι ἢ πρὸς τοὺς ὀρφανούς καὶ ἀποστρατεύτους φιλανθρωπία τοῦ αὐτοῦ κράτορος· ὅθεν καὶ τοῦνομα ἐπεκράτησε τὸ ἀπὸ τῆς τῶν ὀρφανῶν προμηθείας. Σέκρετα γὰρ ἐπὶ τούτοις πᾶσι καὶ λογοπραγίαι τῶν προνοουμένων κατὰ τὰ τῶν πενήτων κτὴ ματα καὶ χρυσόβουλλοι λόγοι ἐπιβραβεύοντες τοῖς τρεφομένοις τὸ ἀναφαίρετον. 15.7.8 Τῷ δὲ ναῷ τοῦ μεγαλοκήρυκος Παύλου κλῆρος μέγας κατεῖλετο καὶ πολὺς καὶ φώτων δαψίλεια. Κατέταξε γὰρ τῷ τῶν ἀποστόλων νεῷ ἄδοντας καὶ ἁδούσας κατὰ τὸν Σολομῶντα. Ἐπιμελὲς γὰρ καὶ τὸ τῶν διακονισσῶν πεποίηκεν ἔργον. Πολλὴν δὲ φροντίδα καὶ τῶν ἐπιξενουμένων Ἰβηρίδων μοναχῶν ἐπεποίητο θύραν ἐκ θύρας ἀμειβουσῶν τὸ πρότερον, ἐπὶ εἰς τὴν Κωνσταντίνου ἐπιδημήσαιεν· ἀλλὰ καὶ ταῦταις ἡ κηδεμονία τοῦμοῦ πατρὸς ἀνεδείματο φροντιστὴ ριον μέγιστον τὰς τε τροφὰς καὶ τὰς προσηκούσας ἐσθίτας διοικονομησαμένου. Ὁ μὲν οὖν Ἀλέξανδρος ἐκεῖνος

ὁ Μακεδὼν αὐχεῖται μὲν ἐπὶ τῇ κατ' Αἴγυπτον Ἀλεξανδρείᾳ, ἐπὶ τῇ κατὰ Μήδους Βουκεφάλλῃ, ἐπὶ τῇ κατ' Αἰθιοπίαν Λυσιμαχίᾳ. Ὁ δὲ αὐτοκράτωρ Ἀλέξιος <οὐκ ἂν> οὕτως ἐπιταῖς ἀνεγερθείσαις παρ' αὐτοῦ πόλεσιν ἐναβρύνοιτο, ἃς πανταχοῦ ἴσμεν ἀνοικοδομηθείσας αὐτῷ, ὅσον ἐπὶ ταύτῃ τῇ πόλει μεγαλαυχεῖ. 15.7.9 Ἀλλὰ ταῦτα μὲν τὰ τεμένη καὶ ἱερὰ φροντιστήρια εἰσιόντι σοι κατὰ λαιὰν ἀπαντήσῃ· κατὰ δὲ τὴν δεξιὰν τοῦ μεγάλου τεμένους παιδευτήριον ἔστηκε τῶν γραμματικῶν παισὶν ὀρφανοῖς ἐκ παντοδαποῦ γένους συνειλεγμένοις, ἐν ᾧ παιδευτὴς τις προκάθηται καὶ παῖδες περὶ αὐτὸν ἐστᾶσιν, οἱ μὲν περὶ ἐρωτήσεις ἐπτοη μένοι γραμματικᾶς, οἱ δὲ ξυγγραφεῖς τῶν λεγομένων σχε δῶν. Καὶ ἔστιν ἰδεῖν καὶ Λατῖνον ἐνταῦθα παιδοτριβοῦμε νον καὶ Σκύθην ἐλληνίζοντα καὶ Ῥωμαῖον τὰ τῶν Ἑλλήνων συγγράμματα μεταχειριζόμενον καὶ τὸν ἀγράμματον Ἑλληνα ὀρθῶς ἐλληνίζοντα, τοιαῦτα καὶ περὶ τὴν λογικὴν παῖ δευσιν τὰ τοῦ Ἀλεξίου σπουδάσματα. Τοῦ δὲ σχεδους ἡ τέχνη εὕρημα τῶν νεωτέρων ἐστὶ καὶ τῆς ἐφ' ἡμῶν γενεᾶς. Παρίημι δὲ Στυλιανούς τινες καὶ τοὺς λεγομένους Λογγι βάρδους καὶ ὅσους ἐπὶ συναγωγὴν ἐτεχνάσαντο παντοδαπῶν ὀνομάτων καὶ τοὺς Ἀττικοὺς καὶ τοὺς γεγονότας τοῦ ἱεροῦ καταλόγου τῆς μεγάλης παρ' ἡμῖν ἐκκλησίας, ὧν παρίημι τὰ ὀνόματα. Ἀλλὰ νῦν οὐδ' ἐν δευτέρῳ λόγῳ τὰ περὶ τοῦ τῶν μετεώρων καὶ ποιητῶν καὶ αὐτῶν συγγραφέων καὶ τῆς ἀπὸ τούτων ἐμπειρίας· πεττεῖα δὲ τὸ σπούδασμα καὶ ἄλλα τὰ ἔργα ἀθέμιτα. Ταῦτα δὲ λέγω ἀχθομένη διὰ τὴν παντελὴ τῆς ἐγκυκλίου παιδείσεως ἀμέλειαν. Τοῦτο γάρ μου τὴν ψυχὴν ἀναφλέγει, ὅτι πολὺ περὶ ταῦτα ἐνδιατέτριφα, κἂν, ἐπειδὴν ἀπήλλαγμαί τῆς παιδαριώδους τούτων σχολῆς καὶ εἰς ῥητορικὴν παρήγγεila καὶ φιλοσοφίας ἡψά μην καὶ μεταξὺ τῶν ἐπιστημῶν πρὸς ποιητὰς τε καὶ ξυγγραφεᾶς ἤξα καὶ τῆς γλώττης τοὺς ὄχθους ἐκεῖθεν ἐξῶμα λισάμην, εἴτα ῥητορικῆς ἐπαρηγόσης ἐμοὶ κατέγων τῆς [τοῦ] πολυπλόκου τῆς σχεδογραφίας πλοκῆς. Ἀλλὰ ταῦτα μέντοι προσιστορεῖσθω, εἰ καὶ μὴ ἐκ τοῦ παρέργου, ἀλλὰ διὰ τὸ τοῦ λόγου ἀκόλουθον.

15.8.1 Μετὰ δὲ ταῦτα τοῦ ἔτους διυπεύοντος τῆς βασιλείας αὐτοῦ μέγιστον ἐπεγείρεται νέφος αἰρετικῶν, καὶ τὸ τῆς αἵρέσεως εἶδος καινόν, μῆπω πρότερον ἐγνωσμένον τῇ ἐκκλησίᾳ. Δύο γὰρ δόγματα συνελθέτην κάκιστα καὶ φαν λότατα ἐγνωσμένα τοῖς πάλαι χρόνοις, Μανιχαίων τε, ὡς ἂν τις εἴποι, δυσσέβεια, ἣν καὶ Παυλικιανῶν αἵρεσιν εἶπο μεν, καὶ Μασσαλιανῶν βδελυρία. Τοιοῦτον δὲ ἐστὶ τὸ τῶν Βογομίλων δόγμα, ἐκ

Μασσαλιανῶν καὶ Μανιχαίων συγκείμενον. Καὶ ὡς ἔοικεν, ἦν μὲν κὰν τοῖς πρὸ τοῦμοῦ πατρὸς χρόνοις, ἐλάνθανε δέ· δεινότατον γὰρ τὸ Βογομίλων γένος ἀρετὴν ὑποκρίνασθαι. Καὶ τρίχα μὲν κοσμικὴν οὐκ ἂν ἴδοις βογομιλίζουσιν, κέκρυπται δὲ τὸ κακὸν ὑπὸ τὸν μανδύαν καὶ τὸ κουκούλιον. Καὶ ἐσκυθρώπακεν ὁ Βογόμιλος καὶ μέχρι ρίνος σκέπεται καὶ κεκυφὼς βαδίζει καὶ ὑποψιθυρίζει τὸ στόμα, τᾶνδοθι δὲ λύκος ἐστὶν ἀκάθεκτος. 15.8.2 Καὶ τοῦτο τὸ ἔθνος τοιοῦτον ὃν δυσφορώτατον, ὥσπερ ὄφιν ἐμφωλεύοντα τῇ χειρὶ, ἐπαδὼν ἕλξιν ἀπορρήτοις ὁ ἐμὸς πατὴρ εἰς φῶς ἐξεκαλέσατο καὶ ἐξήνεγκεν. Ἀπάρτι γὰρ τὸ πολὺ τῆς τῶν ἐσπερίων καὶ ἐφῶν ἀποθέμενος φροντίδος πρὸς τὸ πνευματικώτερον ἑαυτὸν ἐπέτεινε. Ἐν πᾶσι γὰρ τῶν ἀπάντων ἐκράτει· ἐν λόγοις διδακτικοῖς τοὺς περὶ λόγον ἐσπουδακώτας ἐνίκα, ἐν μάχαις δὲ καὶ στρατηγίαις τῶν ἐν ὅπλοις θαυματούμενων ὑπερεῖχεν. 15.8.3 Ὡς δὲ ἡ τῶν Βογομίλων ἀπανταχοῦ ἤδη διέσπαρτο φήμη (Βασίλειος γάρ τις μοναχὸς πολυτροπώτατος μεταχειρίσασθαι τὴν Βογομίλων ἀσέβειαν δώδεκα μὲν ἔχων μαθητάς, οὓς καὶ ἀποστόλους ὠνόμαζε, συνεφελκόμενος δὲ καὶ μαθητρίας τινάς, γύναια κακοήθη καὶ παμπόνηρα, ἐφήπλωσε τὴν κακίαν ἀπανταχοῦ) καὶ πολλὰς ψυχὰς δίκην πυρὸς ἐπενείματο τὸ κακόν, οὐκ ἠνείχετο ἡ τοῦ βασιλέως ψυχὴ τοῦτο καὶ διερευνᾷ τὰ περὶ τῆς αἰρέσεως. Καὶ τινες τῶν Βογομίλων εἰς τὰ ἀνάκτορα ἤγοντο, ἅπαντες δὲ Βασίλειον τινα κατήγγελλον διδάσκαλον καὶ κορυφαῖον πρωτοστάτην τῆς βογομλικῆς αἰρέσεως. Ἐκ τούτων δὲ Διβλάτιος τις κατασχεθεὶς, ἐπεὶ ἐρωτώμενος ἀνομολογεῖν οὐκ ἠβούλετο, αἰκίαις παραδοθεὶς τηνικαῦτα τὸν λεγόμενον Βασίλειον ἀνωμολόγει καὶ οὓς ἐκεῖνος προεχειρίσατο ἀποστόλους. Τοῖνυν τὴν τούτου ἀναζήτησιν πολλοῖς ὁ αὐτοκράτωρ ἀνέθετο. Καὶ δῆτα ἀναφαίνεται τοῦ Σαταναὴ ἀρχισατράπης Βασίλειος, τὸ ἔνδυμα μοναχὸς, κατεσκληκῶς τὸ πρόσωπον, τὴν ὑπὴν ψιλός, εὐμήκης τὴν ἡλικίαν [πολυτροπώτατος μεταχειρίσασθαι τὴν ἀσέβειαν] 15.8.4 Καὶ αὐτίκα ὁ αὐτοκράτωρ, τὸ ἐνδομυχοῦν ἐθέλων παρασῶραι ταῖς πειθανάγκαις, μετακαλεῖται τὸν ἄνδρα μεθ' ὁσίου προσχήματος. Καὶ γὰρ καὶ θώκων ὑπεξανέστη αὐτῷ, καὶ καθέδρας μετέδωκε καὶ τραπέζης τῆς αὐτῆς, καὶ ὅλην τὴν ὀρμὴν τῆς ἄγρας αὐτῷ κατεχάλασε καὶ τὸ ἄγκιστρον περιπεύρας παντοδαποῖς δελείαςι τῷ παμφάγῳ τούτῳ κῆτει παρέσχεν ἐμφαγεῖν, καὶ ὅλον τὸ φάρμακον τῷ μοναχῷ τούτῳ καὶ πολλαχῶς τὴν κακίαν φέρων ἐνέχει διὰ παντοίων ὑποκρινόμενος μαθητὴς αὐτῷ ἐθέλειν γενέσθαι, οὐκ αὐτὸς τάχα μόνος, ἀλλὰ καὶ ὁ αὐτοῦ ἀδελφὸς Ἰσαάκιος ὁ σεβαστοκράτωρ, καὶ πάντα τὰ

παρ' αὐτοῦ λεγόμενα ὡς ἐκ θείας ὁμῆς λογίζεσθαι καὶ ὑπέκειν τούτῳ ἐν πᾶσιν, εἰ μόνον τὴν τῆς ψυχῆς αὐτῷ σωτηρίαν πραγματεύσοιτο ὁ κάκιστος Βασίλειος. «Καὶ ἐγὼ μὲν, φησιν, ὦ πάτερ τιμώτατε», (περιέχριε γὰρ τοῖς γλυκεσί τούτοις ὁ βασιλεὺς τὴν κύλικα, ὡς ἐξεμέσαι τὸν δαιμονιῶντα τὴν μελαγχολίαν αὐτοῦ) «ἄγαμαί σε τῆς ἀρεῖ τῆς ἔνεκα· ἀξιῶ σε δὲ καταμαθεῖν τίνα τὰ παρὰ τῆς σῆς τιμότητος εἰσηγούμενα, ὡς τὰ γε τῶν ἡμετέρων μονονοῦ φαῦλα καὶ εἰς οὐδεμίαν ἀρετὴν φέροντα». Ὁ δὲ τὰ πρῶτα μὲν ἐσχηματίζετο, καὶ τὴν λεοντήν ὁ κατὰ ἀλήθειαν ὄνος ἐκεῖνος ἐφεῖλκεν εἰς ἑαυτὸν πανταχόθεν, καὶ ἀπεπήδα πρὸς τὰ λεγόμενα, πλὴν ἐχυνώθη τοῖς ἐπαίνοις· καὶ γὰρ καὶ ὁμοδίαιτον ἐποίησε τοῦτον. Συμπαρῆν δ' ἄρα τούτῳ ἐν πᾶσι καὶ συνεδραματούργει καὶ ὁ τοῦ βασιλέως ἐξάδελφος καὶ σεβαστοκράτωρ. 15.8.5 Ὁ δὲ τὰ τῆς αἵρέσεως δόγματα ἀπήμεσε. Καὶ ὁ τρόπος ὁποῖος; Παραπέτασμα γὰρ μεταξὺ τὴν τε γυναικωνίτιν ἀπετείχιζε καὶ τοὺς βασιλεῖς μετὰ τοῦ βδελυροῦ τούτου πάνθ', ὅπως εἶχεν ἐν τῇ ψυχῇ, ἐξερευγο μένου καὶ ἀναφανδὸν λέγοντος· ὁ δὲ γραμματεὺς ἀπεγράφετο ἔνδοθεν τοῦ πετάσματος τὰ λεγόμενα. Καὶ ὁ μὲν λῆρος ἐκεῖνος διδάσκαλος τῷ δοκεῖν ἐγένετο, ἐσχηματίζετο δὲ τὴν μαθητείαν ὁ βασιλεὺς, ἀπεγράφετο δὲ τὰ τῆς διδασκαλίας ὁ ὑπογραμματεὺς. Πάντα δὲ ρητὰ τε καὶ ἄρρητα ἐπισυνεῖρεν ὁ θεοπληγὴς ἐκεῖνος ἀνὴρ, καὶ οὐδενὸς ἐφείσατο θεομισοῦς δόγματος, ἀλλὰ καὶ τὴν θεολογίαν ἡμῶν παρεβλέψατο καὶ τὴν οἰκονομίαν πᾶσαν ἐφάντασε καὶ τοὺς ναοὺς, οἴμοι, τοὺς ἱεροὺς ναοὺς δαιμόνων ὠνόμακε, καὶ τὸ τελούμενον παρ' ἡμῖν σῶμα καὶ αἷμα τοῦ πρώτου καὶ ἀρχιερέως καὶ θύματος παρὰ φαῦλον ἔθετο καὶ ἐλογίσατο. 15.8.6 Ἀλλὰ τί τὸ ἐντεῦθεν; Ἀπορρίπτει τὴν σκηνὴν ὁ βασιλεὺς καὶ ἀναπετάννυσι τοῦτο· καὶ τὸ συγκλητικὸν ἅπαν συνήθροιστο καὶ τὸ στρατιωτικὸν συνείλετο σύνταγμα καὶ ἡ γερουσία τῆς ἐκκλησίας συνῆν. Προὐκάθητο δ' ἄρα τὸ τηνικαῦτα τοῦ τῆς βασιλίδος πόλεως θρόνου ὁ ἐν πατρίᾳ χαῖς μακαριώτατος ὁ γραμματικὸς ὁ κύριος Νικόλαος. Καὶ ἀνεγινώσκετο τὰ θεοστυγῆ δόγματα καὶ ὁ ἔλεγχος ἀδιάβλητος. Καὶ οὐδὲ ὁ τῆς ἐναντίας μοίρας ἔξαρκος ἦν, ἀλλ' αὐτίκα καὶ γυμνῇ τῇ κεφαλῇ πρὸς ἐναντιολογίας ἐχώρει καὶ πρὸς πῦρ καὶ μάστιγας καὶ μυρίους θανάτους ἀντιπαράτάξασθαι ὑπισχνεῖτο. Πειπτεύκασιν γὰρ οἱ πλανώμενοι οὗτοι Βογόμιλοι πᾶσαν ἀπόνως ὑπενεγκεῖν τιμωρίαν, ἀγγέλων δὴθεν ἔξαρπαζόντων αὐτῆς τῆς πυρκαϊᾶς. Πολλῶν δὲ πάντων αὐτῶν καὶ τὴν ἀσέβειαν ὀνειδίζόντων, καὶ ὅσοι τῆς αὐτοῦ ἀπωλείας αὐτῷ κεκοινωνήκασιν, ὁ αὐτὸς ἦν Βασίλειος, ἀμετακλινής, Βογόμιλος γενναιότατος· καίτοι

πυρκαϊᾶς ἀπειλουμένης καὶ ἄλλων κακώσεων ἀπρὶς τοῦ δαίμονος εἶχετο καὶ τὸν αὐτοῦ Σαταναῖλ ἡγκαλίζετο. Ἐμφρουρος δὲ γενόμενος καὶ πολλάκις πρὸς τοῦ βασιλέως πεμπόμενος καὶ πολλάκις παρακαλούμενος τὴν ἀσέβειαν ἐξομόσασθαι ὡσαύτως εἶχε πρὸς τὰς τοῦ βασιλέως παρακλήσεις. 15.8.7 Ἀλλὰ τὸ περὶ τοῦτον γεγονὸς τέρας μὴ παραδράμωμεν. Πρὶν ἢ γὰρ τοῦτω ἐπιβλέψαι τὸν βασιλέα δριμύτερον, μετὰ τὴν τῆς ἀσεβείας ἐξαγόρευσιν, ἀπῆει μὲν τῷ τέως εἰς οἰκίσκον τινὰ κείμενον ἀγχοῦ που τῶν βασιλι κῶν οἰκημάτων ἄρτι πρώτως δι' αὐτὸν κατασκευασθέντα. Ἐσπέρα δ' ἦν καὶ οἱ ἀστέρες οἱ ἄνω αἰθρίας οὔσης ἀπὴ στραπτον καὶ ἡ σελήνη μετὰ τὴν σύνοδον τὴν ἐσπέραν ἐκείνων ἐπύρσευε. Τοῦ δὲ μοναχοῦ τὴν κέλλαν εἰσδύντος περὶ μέσας νύκτας, αὐτομάτως λίθοι χαλαζηδὸν κατὰ τῆς κέλλης ἐβάλλοντο, χειρὸς μὲν μηδεμιᾶς ρίπτουσης τοὺς λίθους μηδὲ τινος καταλιθοῦντος ἀνθρώπου τὸν δαιμονιώδη τοῦτον ἀββᾶν. Μήνιμα δ' ἦν, ὡς ἔοικε, τῶν ἀμφὶ τὸν Σαταναῖλ δαιμόνων ἐξωργισμένων, ἐν δεινῷ ποιουμένων ὅτι δὴ τὰ πρὸς τὸν βασιλέα ἐξωρχήσατο καὶ διωγμὸν κατὰ τῆς πλάνης λαμπρὸν ἐπήγαγε. Καὶ ταῦτα μὲν Παρασκευιά της <τις> καλούμενος ἀφορισθεὶς φύλαξ εἶναι τοῦ δαιμονιώδους ἐκείνου γέροντος, ὡς μὴ ἄδειαν ἔχειν προσομιλεῖν τισι καὶ τῆς αὐτοῦ λύμης μεταδιδόναι, τὰ φρικωδέστατα ἐπώμυντο [ἰδεῖν τε καὶ] ἀκοῦσαι μὲν τοὺς τῶν βαλλομένων λίθων καὶ κατὰ γῆς καὶ κατὰ κεράμων κρότους, ἰδεῖν δὲ συνεχεῖς καὶ ἄλλεπαλλήλους τοὺς λίθους, μηδένα δὲ μηδαμοῦ τὸν βάλλοντα τούτους θεάσασθαι. Συνεπελάμβανε γὰρ τῇ τῶν λίθων φορᾷ καὶ σεισμός τις ἄθροός καὶ τὸ ἐπίπεδον ἐκεκλόνητο καὶ τὰ περὶ τὸν ὄροφον ἐτετρύγεσαν. Ὁ μέντοι Παρασκευιάτης, πρὶν μὲν ὑπονοῆσαι τὸ ἔργον δαιμόνιον, ἐθάρρει, ὡς ἐκεῖνος ἔφασκεν, ὁρῶν δὲ ὅτι οἱ μὲν λίθοι ἄνωθεν, οἷον εἰπεῖν, ἐξωμβρίζοντο καὶ τὸ γερόντιον ἐκεῖνο τὸ αἵρεσιарχικὸν ἐνεδεδύκει τε καὶ ἐναποκέκλειστο, εἰς daί μονας τὸ ἔργον ἀνενεγκὼν οὐκ εἶχεν ὅ τι καὶ γένοιτο.

15.9.1 Τὰ μὲν οὖν τοῦ τέρατος τούτου ταῦτη ἐχέτω· ἡβουλόμεν δὲ καὶ πᾶσαν τὴν τῶν Βογομύλων διηγῆσασθαι αἴρεσιν· ἀλλὰ με κωλύει καὶ αἰδώς, ὥς πού φησιν ἡ καλὴ Σαπφώ, ὅτι συγγραφεὺς ἔγωγε γυνὴ καὶ τῆς πορφύρας τὸ τιμωτάτον καὶ τῶν Ἀλεξίου πρώτιστον βλάστημα τά τε εἰς ἀκοὴν πολλῶν ἐρχόμενα σιγῆς ἄξια. Βούλομαι μὲν γράφειν, ἵνα τὸ πλήρες τῆς τῶν Βογομύλων παραστήσω αἱρέσεως· ἀλλ' ἵνα μὴ τὴν γλῶτταν μολύνω τὴν ἐμαυτῆς, παρίημι ταῦτα. Παραπέμπω δὲ τοὺς βουλομένους τὴν ὅλην

αἵρεσιν τῶν Βογομίλων διαγνῶναι εἰς τὸ οὕτω καλοῦ μενον βιβλίον «Δογματικὴν πανοπλίαν» ἐξ ἐπιταγῆς τοῦμοῦ πατρὸς συντεθεῖσαν. Καὶ γὰρ μοναχόν τινα Ζυγα βηνὸν καλούμενον, γνωστὸν μὲν τῇ δεσποίνῃ καὶ πρὸς μητρὸς ἐμῇ μάμμη καὶ πᾶσι τοῖς τοῦ ἱερατικοῦ καταλόγου, γραμματικῆς δὲ εἰς ἄκρον ἐλληλακότα καὶ ῥητορικῆς οὐκ ἀμελέτητον ὄντα καὶ τὸ δόγμα ὡς οὐκ ἄλλος τις ἐπιστάμε νον, τοῦτον ὁ αὐτοκράτωρ μεταπεμψάμενος ἐπέταξεν ἀπάσας τὰς αἵρέσεις ἐκθέσθαι ἐκάστην ἰδίᾳ καὶ ἐφ' ἐκαστῇ τὰς τῶν ἁγίων πατέρων ἀνατροπὰς ἐγγράψασθαι καὶ αὐτῶν δὴ τῶν Βογομίλων τὴν αἵρεσιν, καθὼς ὁ ἀσεβὴς ἐκεῖνος Βασίλειος ὑφηγήσατο. Ταύτην τὴν βίβλον «Δογματικὴν πανοπλίαν» ὁ αὐτοκράτωρ ὠνόμασε· μέχρι τοῦ νῦν οὕτω προσαγορεύεται τὰ βιβλία. 15.9.2 Ὁ δὲ λόγος αὐθις πρὸς τὴν τοῦ Βασιλείου καθαίρεσιν ἀνατρεχέτω. Ὁ γὰρ αὐτοκράτωρ τοὺς ἀπανταχοῦ γῆς μαθητὰς καὶ συμμύστας τοῦ Βασιλείου μεταπεμψάμενος, καὶ μάλιστα τοὺς δώδεκα λεγομένους μαθητὰς, ἀπεπειρᾶτο καὶ τούτων τῆς γνώμης· καὶ ἦσαν ἄντικρυς μαθηταὶ Βασιλείου. Καὶ γὰρ ἐνεβάθυνε τὸ κακὸν καὶ εἰς οἰκίας μεγίστας καὶ πολλοῦ πλήθους ἦψατο τὸ δεινόν. Καθάπαξ οὖν κατεψηφίσατο πυρκαϊὰν τῶν ἀλλοτρίων, τοῦ τε κορυφαίου καὶ τοῦ χοροῦ. Ἀθροιζομένων γὰρ τῶν φωραθέντων Βογομίλων καὶ τῶν μὲν τῆς σφῶν ἀντιποιοιμένων αἵρέσεως, τῶν δ' ἀπαρνου μένων παντάπασιν καὶ πρὸς τοὺς ἐλέγχοντας ἰσχυρῶς ἀνθισταμένων καὶ τὴν βογομιλικὴν διαπτυνόντων αἵρεσιν, ἐπεὶ ἐτοίμως ὁ αὐτοκράτωρ τούτοις πιστεῦειν οὐκ εἶχεν, ἵνα μὴ τις πολλὰκις Χριστιανὸς τοῖς Βογομίλοις ὡς Βογόμιλος ἀναμιγνύηται ἢ Βογόμιλος ὡς Χριστιανὸς διαδράσῃ, καινόν τινα τρόπον ἐπινοεῖται, δι' οὗ οἱ ὄντως Χριστιανοὶ ἀποφανθήσονται. 15.9.3 Ἐπὶ τοῦ βασιλικοῦ τοίνυν τῇ μετ' αὐτὴν καθῆστο θρόνου. Πολλοὶ δὲ τηνικαῦτα παρήσαν τῆς τε συγκλήτου καὶ τῆς ἱερᾶς συνόδου καὶ τῶν Ναζιραίων αὐτῶν, ὅποσοι λόγου μετεῖχον, λογάδες. Πάντων δὲ τῶν τὴν βογομιλικὴν ἐγκαλουμένων αἵρεσιν ἐς τὸ μέσον ὁμοῦ παραχθέντων, ὁ αὐτοκράτωρ αὐθις ἐπερωτᾶσθαι ἕκαστον ἐκέλευσεν. Ὡς δὲ οἱ μὲν ὁμολόγουν Βογόμιλοι εἶναι καὶ τῆς σφῶν ἰσχυρῶς ἀντεποιοῦντο αἵρέσεως, οἱ δὲ παντάπασιν ἀνένευον Χριστιανοὺς ἑαυτοὺς ὀνομάζοντες καὶ παρ' ἄλλων ἐλεγχόμενοι οὐδαμῶς κατετίθεντο, ἐπιτοξεύσας αὐτοῖς τὰς ὀφρῦς ἔφη· «Χρὴ τὴν σήμερον δύο καμίνους ἀναφθῆναι, θατέρᾳ δὲ τούτων σταυρὸν ἐμπαγῆναι αὐτῇ γῇ, εἴτα αἵρεσιν δοθῆναι πᾶσιν, ἵν' ὅποιοι τῇ τῶν Χριστιανῶν πίστει ἐπαποθανεῖν τὴν σήμερον βούλονται, ἀποκριθέντες τῶν ἄλλων τῇ τοῦ σταυροῦ καμίνῳ

προσχωρήσωσιν, οἱ δὲ τῆς βογομλικῆς αἵρέσεως ἀντεχόμενοι πρὸς θατέραν ἐμβληθήσονται. Βέλτιον γὰρ Χριστιανούς αὐτοὺς ὄντας ἀποθανεῖν ἢ ζῶντας ὡς Βογομίλους διώκεσθαι καὶ τὰς τῶν πολλῶν τύπτειν συνειδήσεις. Ἄπιτε γοῦν καὶ ὑμεῖς [καὶ ἡμεῖς], ὅπη βουλευτόν, ἕκαστος χωρεῖτω». 15.9.4 Ταῦτα μὲν οὖν πρὸς τοὺς Βογομίλους ἀποφηνάμενος ὁ βασιλεὺς ἐν σχήματι ἀπέλυσεν. Εὐθὺς οὖν παραλαβόντες τούτους ἀπήεσαν καὶ πλῆθος παρειστήκει πολὺ συρρεόντων ἑκασταχοῦ. Κάμιννοι δὲ τηνικαῦτα ἐπαπλασίως κατὰ τὸν μελωδὸν ἀνήπτοντο εἰς τὸ οὐτωσί πως καλούμενον Τζυκανιστήριν. Τὸ πῦρ εἰς οὐρανούς ἀνῆι· ὁ σταυρὸς ἐπὶ θατέρᾳ ἴστατο· αἵρεσις τοῖς ἐνόχοις ἐδίδото, ὅπη ποτ' ἂν βουλευτὸν ἐκάστω, χωρεῖν, ὡς καυθη σομένων ἀπάντων. Εἶτα τὸ ἄφυκτον ὀρῶντες τοῦ πράγματος, ὅποσοι μὲν ἐν αὐτοῖς ὀρθόδοξοι ἦσαν, τῇ τοῦ σταυροῦ προσεχώρουν καμίνῳ ὡς ὄντως μαρτυρήσαντες· οἱ δὲ γε ἀθεώτατοι τῆς μυσαρᾶς ἀντεχόμενοι αἵρέσεως πρὸς θατέραν ἀπένευσαν. 15.9.5 Καὶ ἀπάρτι τούτων ἐν ταῖς καμίνοις ὁμοῦ ἐρριφθαι μελλόντων, οἱ μὲν παρεστῶτες ἅπαντες ὑπὲρ τῶν Χριστιανῶν ἤλγουν ὡς καυθησομένων ἤδη καὶ τοῦ βασιλέως πολλὰ κατεστύγναζον ἀγνοοῦντες τὸ οἰκονομοῦμενον. Ἀλλὰ βασιλικὴ τις πρόσταξις προκαταλαβοῦσα τοὺς δημίους ἐκείνους ἀπεῖρξε τοῦ ἐγχειρήματος. Καὶ οὕτω βεβαίαν τὴν τῶν Βογομίων ὄντως ὁ αὐτοκράτωρ ἐσχηκῶς κατὰληψιν τοὺς συκοφαντούμενους Χριστιανούς· πολλὰ παραινέσας ἀπέλυσεν, ἐκείνους δὲ πάλιν εἰρκταῖς εἶχε [διαιρήσας] τοὺς ἀποστόλους τοῦ ἀσεβοῦς Βασιλείου διακρίνας τῶν ἄλλων. Εἶτα καθ' ἐκάστην πεμπόμενος τοὺς μὲν δι' ἑαυτοῦ ἐδίδασκεν πολλὰ παραινῶν τῆς μυσαρᾶς ἀποσχέσθαι θρησκείας, πρὸς δὲ τοὺς ἄλλους λογάδας τινὰς τοῦ ἱεροῦ τῆς ἐκκλησίας συντάγματος ἐπέσκηψε καθ' ἐκάστην παραγινομένους ἀναδιδάσκειν αὐτοὺς τὴν ὀρθόδοξον πίστιν καὶ παραινεῖν ἀποσχέσθαι τῆς βογομλικῆς αἵρέσεως. Καὶ τινες μὲν τούτων μετέβαλον ἐπὶ τὸ βέλτιον καὶ τῆς φρουρᾶς ἀπελύθησαν, οἱ δὲ τῇ σφῶν ἐπαπέθανον αἵρεσει ἐν εἰρκταῖς κατεχόμενοι, τροφῆς μέντοι καὶ ἀμφίων δαψιλῇ τὴν χορηγίαν ἔχοντες.

15.10.1 Τὸν μέντοι Βασίλειον, ὡς ὄντως αἵρεσιάρχην καὶ ἀμεταμέλητον παντάπασιν, ἅπαντες τῆς ἱερᾶς συνόδου καὶ τῶν Ναζιραίων λογάδες καὶ αὐτὸς δὴ ὁ τότε πατριάρχης Νικόλαος πυρὸς ἄξιον ἔκριναν. Οἷς καὶ ὁ αὐτοκράτωρ σύμψηφος ἦν πολλὰ πολλάκις προσομιλήσας αὐτῷ καὶ ἄνδρα σκαιὸν διαγνούς καὶ τῆς αἵρέσεως μὴ ἀφιστάμενον, ἔνθεν τοι καὶ πυρκαϊᾶν μεγίστην κατὰ τὸν ἵππόδρομον ἀνάψας. Βόθρος τε ὠρώρυκτο μέγιστος καὶ

ξύλων πλήθος, πάντα δένδρα ὑψίκομα καὶ συντεθέντα, ὅρος ἐδείκνυ τὴν σύνθεσιν. Εἶτα τῆς πυρᾶς ἀναφθείσης, ἡρέμα μὲν τὸ πλήθος πολὺ κατὰ τε τὸ ἐπίπεδον τοῦ ἵππικοῦ καὶ κατὰ τοὺς βαθμοὺς συνέρρει караδοκοῦντες πάντες τὸ γενησόμενον. Ἐκ θατέρου σταυρὸς ἐπήγγυτο καὶ αἵρεσις ἐδίδοτο τῷ ἄσεβεϊ, εἴπου τὸ πῦρ πτοηθεὶς καὶ μεταβαλὼν τὴν γνώμην ἐπὶ τὸν σταυρὸν χωρήσειε, <ἵνα> τῆς καμίνου τὴν καῦτα ἐλεύθερος γένηται. 15.10.2 Παρὴν δὲ καὶ τὸ τῶν αἶρετικῶν πλήθος ὁρῶν τὸν κορυφαῖον Βασίλειον. Ὁ δὲ πρὸς ἅπασαν τιμωρίαν καὶ ἀπειλὴν καταφρονητικὸς κατεφαίνετο καὶ πορρωτέρω μὲν ὢν τῆς πυρκαϊᾶς κατεγέλα καὶ ἕτερα τεύετο, λέγων ἀρπάσειν αὐτὸν ἐκ μέσου πυρὸς ἀγγέλους τινὰς καὶ ὑπέψαλλε τὸ Δαυιτικὸν ἐκεῖνο τὸ «Πρὸς σὲ δὲ οὐκ ἐγγιεῖ· πλὴν τοῖς ὀφθαλμοῖς σου κατανοήσεις». Ἀλλ' ἐπειδὴν τὸ πλήθος διαναστὰν ἐδίδου μετὰ παρρησίας αὐτῷ κατιδεῖν τὸ φρικῶδες ἐκεῖνο θέαμα τῆς πυρκαϊᾶς (καὶ γὰρ ἐκ πολλοῦ διαστήματος ἡσθάνετο τοῦ πυρὸς καὶ ἐπαιρομένην τὴν φλόγα ἐώρα καὶ βροντῶσαν οἶον καὶ ἀποσπάδας ἀφιεῖσαν πυρὸς εἰς ὕψος μετεωριζομένης τῆς μέσον τοῦ ἵππικοῦ ἱσταμένης πυραμίδος λιθίνης), ἐνταῦθα ὁ θρασὺς ἐκεῖνος ἀποδειλιᾷ πρὸς τὸ πῦρ καὶ θορυβεῖσθαι ἐδόκει. Ἔστρεφε γὰρ τὰς ὄψεις πολλάκις καὶ ἐκρότει τὰς χεῖρας καὶ ἐπάτασσε τὸν μηρὸν οἶον τοῖς ὅλοις ἐξαπορούμενος. 15.10.3 Ὅμως καὶ οὕτως ἔχων καὶ ἀπὸ μόνης τῆς θέας ὡς ἀδαμάντινος ἦν. Οὔτε γὰρ τὸ πῦρ κατεμάλαξε τὴν σιδηρᾶν αὐτοῦ ψυχὴν οὔτε αἱ τοῦ αὐτοκράτορος πρὸς αὐτὸν διαπόμετοι διαμηνύσεις κατέθελξαν, ἀλλ' εἴτε ἀπόνεια μεγίστη τοῦτον κατελίφε διὰ τὴν παρεστῶσαν ἀνάγκην καὶ συμφορὰν καὶ ἀπόρως οὕτως εἶχε τῆς γνώμης καὶ διάκρισιν οὐδοποσοῦν ἐλάμβανε τοῦ συμφέροντος, εἴτε καὶ ὁ κατασχὼν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ διάβολος, ὅπερ καὶ μᾶλλον δοκεῖ, σκότος αὐτοῦ βαθύτατον κατεσκέδασεν, εἰστήκει πρὸς πᾶσαν ἀπειλὴν καὶ πρὸς πάντα φόβον ἀμηχανῶν ὁ καταπτυστος ἐκεῖνος Βασίλειος, καὶ νῦν μὲν πρὸς τὴν πυρκαϊᾶν ἐκεχίνηει, νῦν δὲ πρὸς τοὺς παρεστῶτας. Καὶ πᾶσιν ὡς ἀληθῶς κατεφαίνετο μεμνηνὼς καὶ μήτε πρὸς τὴν πυρκαϊᾶν ἐφορμῶν μητ' ὀπισθόπους ὅλως γινόμενος, ἀλλ' ἐπεπήγει καὶ ἀκίνητος ἦν, ἐφ' οὗ που καὶ τὰ πρῶτα κατελάβετο. Πολλῶν δὲ λόγων ρεόντων καὶ τῶν τερατολογιῶν αὐτοῦ διὰ πάσης γλώττης φερομένων, δέισαντες οἱ δῆμοι μή πως ἄρα οἱ ἀμφὶ τὸν Βασίλειον δαίμονες ἄτο πόν τι τερατουργήσειαν, παραχωροῦντος Θεοῦ, καὶ ἀλώβητος ἐκ μέσου τοῦ τοσοῦτου πυρὸς ὀφθεῖν ὁ κάκιστος πρὸς τίνα τόπον δημοσιώτατον ἀφιγμένος καὶ γένηται ἢ ἐσχάτη πλάνη χειρὼν τῆς πρώτης, δοκιμασίαν τινὰ ἔδοξαν ποιήσασθαι.

15.10.4 Τεραπευομένου γὰρ ἐκείνου καὶ αὐχοῦντος ὥς ἐκ μέσου τοῦ πυρὸς ἀλώβητος ὀφθήσεται, ἀναλαβόμενοι τὸν μανδῦαν αὐτοῦ ἔφασαν ὥς· «Ἴδωμεν εἰ μὴ τῶν σῶν ἀμφίων ἄψεται τὸ πῦρ». Καὶ παραχρῆμα εἰς μέσον ἔρριψαν τῆς καμίνου. Ὁ μὲν οὖν Βασίλειος ἐπὶ τοσοῦτον ἐγάννυτο ὑπὸ τοῦ ἐξαπατῶντος αὐτὸν δαίμονος λέγων ὥς· «Ὅρᾳτε τὸν μανδῦαν εἰς ἀέρα ἀνιπτάμενον»; Οἱ δέ, ἐκ τοῦ κρασπέδου τὸ ὕφασμα κατανοήσαντες, ἄραντες ὥσαν αὐτὸν αὐτοῖς ἱματίοις καὶ ὑποδήμασιν εἰς τὸ μέσον τῆς καμίνου. Καὶ τοσοῦτον, ὥσπερ κατ' αὐτοῦ θυμουμένη, ἡ φλόξ διε βοσκήθη τὸν ἀσεβῆ ὥστε μὴδὲ κνίσσαν τινὰ γενέσθαι μὴδὲ καπνοῦ τινος καινοτομίαν ἐτέραν, ἀλλ' ἡ μόνον λεπτὴν τινα γραμμὴν καπνώδη φανῆναι κατὰ τὸ μέσον τῆς φλογός. Καὶ γὰρ καὶ τὰ στοιχεῖα κατὰ τῶν ἀσεβῶν ἐπαίρεται· φεῖδεται δέ, ὥς γε τάληθές εἰπεῖν, τῶν θεοφιλῶν, ὥσπερ ποτὲ ὑπεχώρει καὶ ὑπέκαθε τοῖς θεοφιλέσιν ἐκεῖ νοῖς νεανίαις ἐν Βαβυλῶνι καὶ περιέστεφεν αὐτοὺς τὸ πῦρ καθάπερ τις χρυσοειδὴς θάλαμος. Ἐνταῦθα δὲ τὸν ἀλάστορα τοῦτον Βασίλειον οὐπω ἀκριβῶς οἱ τοῦτον μετεωρίσαντες εἶχον, καὶ ἡ φλόξ ἐδόκει προεκτρέχειν ἐφ' ᾧ τὸν δυσσεβῆ ἐξαρπάσαι. Τὸν δ' ὑπόλοιπον ἀριθμόν, ὅσοι τῆς ἀπωλείας ἦσαν τοῦ Βασιλείου, σφαδάζοντος τοῦ παρ' ἐστηκότος λαοῦ καὶ βιαζομένου ἐπιρρίψειν καὶ αὐτοὺς τῷ πυρί, ὁ αὐτοκράτωρ οὐ συνεχώρησεν ἐγκλεισθῆναι κελεύσας ἐν ταῖς τῶν μεγίστων ἀνακτόρων στοαῖς καὶ τοῖς περιδρόμοις· καὶ τούτου γεγονότος διελύθη τὸ θέατρον. Καὶ μετὰ ταῦτα διαδέχεται τοὺς ἀθέους τις ἄλλη ἀσφαλες τάτη φρουρά, εἰς ἣν ἐμβληθέντες καὶ πολὺν τινα χρόνον διατετριφότες τῇ ἀσεβείᾳ αὐτῶν ἐναπέθανον. 15.10.5 Τοῦτο μὲν οὖν ὕστατον ἔργον καὶ ἄθλον τῶν μακρῶν ἐκείνων πόνων καὶ κατορθωμάτων τοῦ αὐτοκράτορος, καὶ καινοπραγία τις καὶ τόλμη παράδοξος. Καὶ οἶμαι ὁ τότε παρὼν ἢ καὶ συνὼν ἐκείνῳ θαυμάζει μέχρι τοῦ νῦν καὶ οὐχ ὕπαρ τὰ τότε γεγενημένα θεάσασθαι δοκεῖ, ἀλλ' ὄνειρός τις αὐτῷ καὶ φαντασία φαίνεται. Καὶ γὰρ ἐξ ὅτου τῶν ὀρίων τῆς Ῥωμαίων ἀρχῆς ἐξ αὐτῆς τοῦ Διογένους ἀναρρήσεως οἱ βάρβαροι ἐπέβησαν, οὐκ εὐτυχῶς ἐκ πρώτης, ὃ φασι, βαλβίδος κατ' αὐτῶν ἐξορμήσαντος, οὐ μέχρι τῆς τοῦμοῦ πατρὸς αὐτοκρατορίας ἡ βαρβαρικὴ χεὶρ συνέσταλται, ἀλλὰ καὶ ξίφη καὶ δόρατα κατὰ Χριστιανῶν ἐξεθῆγτο, καὶ μάχαι καὶ πόλεμοι καὶ σφαγαί. Ἐφανίζοντο μὲν πόλεις, ἐλήζοντο δὲ χῶραι καὶ πᾶσα ἡ Ῥωμαίων γῆ Χριστιανῶν αἵμασιν ἐμιαίνετο. Οἱ μὲν γὰρ βέλεσί τε καὶ δόρασιν οἰκτρῶς ἔπιπτον, οἱ δὲ τῶν σφετέρων ἀπελαννόμενοι δορυάλωτοι πρὸς τὰς πόλεις Περσίδος ἀπήγοντο. Καὶ τρόμος ἅπαντας εἶχεν ἐπὶ τὰ ἄντρα

καὶ τὰ ἄλλη καὶ τὰ ὄρη καὶ τοὺς βουνοὺς ἀπὸ τῶν εἰσιπιπτόντων δεινῶν κρύπτεσθαι ἐπείγομένους. Ἐν τούτοις οἱ μὲν ἐποτινῶντο ἐφ' οἷς ἔπασχον πρὸς Περσίδα ἀπαγόμενοι, οἱ δ' ἔτι περιόντες, εἴ ποὺ τινες τοῖς ῥωμαϊκοῖς ὀρίοις ἐναπέ μειναν, βύθιον στένοντες ὁ μὲν υἱόν, ὁ δὲ θυγατέρα ἐθρήνει· ὁ δὲ ἀδελφόν, ὁ δὲ ἀδελφιδοῦν ἀπεκλαίετο πρὸ καιροῦ θνήσκοντα καὶ οἷα γυναικες θερμὸν κατέσταζον δάκρυον. Καὶ οὐκ ἦν τότε οὐδεμία τις σχέσις ἄδακρυς οὐδ' ἀστένακτος. Βασιλεὺς δὲ πλὴν ὀλίγων, λέγω δὲ Τζιμισκὴν τε καὶ Βασίλειον τὸν βασιλέα, ἔκτοτε καὶ μέχρι τοῦμοι πατρὸς οὐδεὶς ἄκροις ποσὶ τῆς Ἀσιατίδος ἐφάψασθαι τὸ παράπαν τετόλμηκεν.

15.11.1 Ἵνα τί δὲ περὶ τούτων; Αἰσθάνομαι γὰρ ἐμαυτῆς οἷον τῆς λεωφόρου ἐκτρεπομένης, διττόν μοι τὸν ἀγῶνα τοῦ λόγου τῆς προκειμένης ὑπαγορευούσης ὑποθέσεως ἱστορεῖν ἅμα καὶ τραγωδεῖν τὰ ζυμπεσόντα τῷ αὐτοκράτορι, ἱστορεῖν μὲν τοὺς ἀγῶνας, εἰς μονωδίαν δὲ ἄγειν ὅποσα τὴν καρδίαν διεμασσήσατο. Μεθ' ὧν τάττοιμι ἂν καὶ τὸν ἐκείνου θάνατον καὶ πάσης τῆς ἐπιγείου λήξεως ὄλεθρον. Ἀλλὰ γὰρ ἀναμémνημαι καὶ λόγων τινῶν πατρικῶν τῆς μὲν ἱστορίας ἀπαγόντων, εἰς δὲ τοὺς θρήνους καὶ τὰς ὀλοφύρ σεις παρακαλούντων. Ἦκουον γὰρ καὶ τούτου πολλάκις, ἤκουον τὴν μητέρα καὶ βασιλίδά ἀνακόπτοντος ἐπιτάττου σαν τοῖς σοφοῖς διὰ τῆς ἱστορίας τοῖς ἐς ὕστερον παρα πέμψαι τοὺς ἐκείνου πόνους καὶ τὰ πολλὰ ἄθλα ἐκεῖνα καὶ τὰ σκάμματα, μονωδεῖν δὲ ἐπ' αὐτῷ καὶ κλαίειν τὰ συμπεσόντα οἱ δεινά. 15.11.2 Οὐπὼ γὰρ ἔτος ἓν πρὸς τῷ ἡμίσει διελήλυθεν ἐξ οὗπερ τῆς ἐκστρατείας ἐπανελήλυθεν ὁ αὐτοκράτωρ, καὶ νόσος ἄλλη δεινὴ τις ἐπισκήψασα βρόχον ἐπήνεγκε τούτῳ θανάσιμον, εἰ δὲ δεῖ τάληθές εἰπεῖν, τὴν τοῦ παντὸς καταστροφὴν καὶ φθοράν. Ἀλλ' ἐπεὶ τὸ τῆς ὑποθέσεως ἐκβιάζει μέγεθος, φιλοπάτωρ τε ἅμα καὶ φιλο μήτωρ ἐξ αὐτῶν σπαργάνων γεγενημένη θεσμοὺς ἱστορίας ὑπερεκπίπτειν ἔρχομαι διηγησομένη, ὅπερ οὐ πάνυ τι βού λομαι, τὴν τοῦ αὐτοκράτορος τελευτήν. Ἱπποδρομίας γὰρ γενομένης, ἐξ αἰτίας ἀνέμου τηνικαῦτα πνεύσαντος σφο δροῦ, ἀναρροιβδήσαν οἷον τὸ ρεῦμα καὶ τῶν ἄκρων ὑποχω ρῆσαν θάτερον τῶν ὤμων κατειλήφει. Οἱ μὲν οὖν πολλοὶ τῶν ἱατρῶν οὐδὲ συνίεσαν ὅλως τὴν ἐπερχομένην ἡμῖν ἀπειλήν ἐντεῦθεν. Ὁ δὲ γε Καλλικλῆς Νικόλαος, οὕτωσὶ γὰρ προσηγορεύετο, μάντις ἦν ἡμῖν τῶν ἀπευκταίων κακῶν καὶ πτοεῖσθαι ἔλεγε, μὴ τῶν ἄκρων ὑποχωρήσαν καὶ ἄλλην διαπορευόμενον ἀβोधήθητον τὸν κίνδυνον τῷ κάμνοντι ἀπερ γάσοιτο· κἂν πιστεύειν οὐκ εἶχομεν, ὅτι

μηδ' ἡβουλόμεθα. 15.11.3 Οὐδεὶς μὲν οὖν τηνικαῦτα πλὴν τοῦ Καλλικλέους διὰ τινων καθαρσίων κένωσιν προεθεθύμητο. Οὐδὲ γὰρ εἴωθε τὸ σῶμα τοῦτο λαμβάνειν καθάρσιον, ἀλλὰ παντάπασιν ἀγύμναστος ἦν πρὸς τὰς φαρμακοποσίας. Ὡστερ οἱ πλείους καὶ μᾶλλον ὁ Παντεχνῆς Μιχαὴλ συγχρώμενος παντελῶς ἀπεῖργε τὴν κάθαρσιν. Ὁ δέ γε Καλλικλῆς τοῦ μέλλοντος στοχασάμενος ἐπιφωνηματικῶς αὐτοῖς ἔλεγεν ὥς· «Νῦν μὲν τῶν ἄκρων ἡ ὕλη ἀφεμένη πρὸς τὸν ὥμον ἐνέσκηψε καὶ τὸν τράχηλον· εἰσαυθὶς δὲ μὴ διὰ καθαρσίων κενωθείσα εἰς τι τῶν πρωτουργῶν μορίων ἢ καὶ αὐτὴν τὴν καρδίαν ἐπιρρεύσασα ἀνίατον τὴν βλάβην ἀπεργάσεται». Παρῆν γὰρ καὶ αὐτὴ ἐξ ἐπιταγῆς τῆς ἐμῆς δεσποίνης ἐφ' ᾧ τοῖς τῶν ἱατρῶν λόγοις διαιτῆσαι, καὶ ἤκουον τῶν λεγομένων καὶ τοῖς τοῦ Καλλικλῆ καγὼ συνεπιθέμην λόγοις. Τῶν πλειόνων δ' ὅμως ἡ ψῆφος ἐκράτει. Ἀλλὰ τότε δὴ τότε τὸ μὲν ῥεῦμα τοῦ βασιλικοῦ σώματος τὰς συνήθεις ἐπικρατήσαν ἡμέρας ἀπεμαραίνεται καὶ πρὸς ὑγείαν ὁ κάμνων ἐπανήει. 15.11.4 Οὐπω μῆνες παρῆλθον ἐξ καὶ ὀλέθριον νόσημα, ἐκ τῆς πολλῆς τάχα ἀθυμίας τῶν καθ' ἐκάστην προσπιπτόντων αὐτῷ καὶ τῆς συνόδου τῶν κοινῶν φροντίδων ζυμβέβηκε. Καὶ ἤκουον αὐτοῦ θαμὰ πρὸς τὴν βασιλίδι διηγουμένου καὶ οἶον ἐπεγκαλοῦντος αὐτὴ τὸ νόσημα· «Τί ποτ' ἄρα τὸ συμβαῖνόν μοι περὶ τὴν ἀναπνοὴν πάθος; Βούλομαι γὰρ ἀναπνεῦσαι βαθὺ καὶ ἀθρόον καὶ οἶον κουφισθῆναι τῆς ἐγκειμένης ἀνίας ἐν τῇ καρδίᾳ· τοῦτο δὲ πολλάκις ἐπιχειρῶν οὐδὲ ἅπαξ δύναμαι πολλοστημόριον ἀναπέμψαι τοῦ ἐπιθλίβοντος βάρους. Τὸ δ' ἐπίλοιπον καθάπερ τις λίθος ἐπίκειται μοι τῇ καρδίᾳ βαρύτατος, ἀνακοπῆς ἐν τῷ μεταξύ γενομένης τοῦ στεναγμοῦ, καὶ τὴν αἰτίαν συνιδεῖν οὐκ ἂν ἔχοιμι οὐδ' ὁπόθεν τὸ τοιοῦτον πάθος ἐγγίνεται μοι. Καὶ ἄλλο δέ τι προσαναγγέλλω, φιλάτῃ ψυχῇ, κοινῶν τῶν ἐμῶν παθῶν καὶ βουλευμάτων· χάσμα πολλάκις ἐπέρχεται μοι, καὶ διακοπτόμενον ἐν τῷ μεταξύ τὸ εἰς πνεόμενον πνεῦμα μεγίστην μοι τὴν ἀνίαν ἐπάγει. Τί ποτε ἄλλο τὸ καταλαβόν με τοῦτο δεινόν, εἰ οἶδας, φράζε.» 15.11.5 Ἡ δέ γε βασιλὶς ταῦτα ἀκούουσα καὶ ἅπερ ἐκεῖνος ἀσχεῖ παρ' ἐκείνου μανθάνουσα ἐδόκει μὲν εἶναι αὐτῆς τὰ πάθη καὶ ὥσπερ ἀνακοπτομένη καὶ αὐτὴ <ὑπὸ> τοῦ ἄσθματος, οὕτω διέκειτο πρὸς τοὺς λόγους τοῦ αὐτοκράτορος. Συχνῶς δὲ τοὺς ἐπιστήμονας μεταπεμπομένη τῶν ἱατρῶν, τὸ τοῦ νοσήματος εἶδος πολυπραγμονεῖν ἠναγκάζετο καὶ τῶν αἰτίων τὰ προσεχῆ καὶ τὰ πόρρω ἡτεῖτο μαθεῖν. Οἱ δὲ τὴν χεῖρα ταῖς ἀρτηρίαις ἐπιβάλλοντες ἔμφασιν παντοίου εἶδους ἀνωμαλίας κατὰ πᾶσαν τῆς ἀρτηρίας κίνησιν εὐρί σκειν

ἀνωμολόγουν, τὸ δ' αἴτιον συνιδεῖν οὐκ εἶχον ὅπῃ. Μηδὲ τὴν τοῦ βασιλέως δίαίταν ἀπαλὴν ἠπίσταντο, ἀλλὰ πάνυ σωφρονεστάτην καὶ λιτὴν καὶ ὅλως γυμνικὴν τε καὶ στρατιωτικὴν ἀπαγορεύσασθαι τὰ τῶν ἀπὸ τῆς περιττῆς διαίτης ὑλῶν, εἰς αἰτίαν ἄλλην τὰ τῆς στενοχωρίας ἀνέφερον, καὶ προκαταρκτικὸν αἴτιον ταυτησί τῆς νόσου οὐδὲν ἄλλο ἔλεγον ἢ τὴν τῶν φροντίδων πολλὴν συντονίαν καὶ τὸ συνεχὲς καὶ πυκνὸν τῶν θλίψεων, θερμαινομένης ἐκεῖθεν αὐτῷ τῆς καρδίας καὶ τὸ περιττὸν ἅπαν ἐλκούσης ἐξ ὅλου τοῦ σώματος. 15.11.6 Ἐντεῦθεν ἡ δεινὴ νόσος ἐπελθοῦσα τῷ αὐτοκράτορι ἀνακωχὴν ὅλως οὐκ ἐνεδίδου, ἀλλ' ὥς ἀγχόνῃ συνέπνυγε. Τοσοῦτον δὲ καθ' ἐκάστην ἡῤῥξανε τὸ τῆς νόσου, ὥς μηκέτι ἐκ διαστημάτων, ἀλλὰ συνεχῶς καὶ ἀδιαστάτως ἐπέρχεσθαι, ὥς μηδὲ πρὸς θατέραν δύνασθαι κατακλιθῆναι τὸν αὐτοκράτορα πλευρὰν μηδὲ πρὸς ἰσχύος ἔχειν ἀβίαστον τὸ παράπαν εἰσπνεῦσαι τὸν ἀέρα. Ἄπας οὖν τηνικαῦτα μετεκαλεῖτο ἰατρὸς καὶ ἡ τοῦ αὐτοκράτορος νόσος ὑπόθεσις αὐτοῖς προῦκειτο. Ἐμερίζοντο δὲ ταῖς γνώμαις καὶ κατετέμνοντο, καὶ ἄλλος ἄλλο τι διεγίνωσκε καὶ πρὸς τὴν διὰ γνώσιν ἐπειρᾶτο προσάγειν τὴν θεραπείαν. Ὅπως δ' ἂν εἶχεν ἢ οὕτως ἢ οὕτως, δύσκολον εἶχε τὰ κατὰ τὸν αὐτοκράτορα· οὐδὲ γὰρ ἂν ἀκαρῇ χρόνον ἐλεύθερον εἰσπνεῦσαι δεδύνητο. Ὅρθιος γὰρ ἠναγκάζετο διόλου ἀνακαθήμενος ἀναπνεῖν· εἰ δέ που καὶ ὕπτιος κέοιτο ἢ κατὰ θατέραν πλευράν, φεῦ τότε τοῦ βρόχου. Οὐδὲ γὰρ ἐνὶν συρμάδα μικρὰν τοῦ ἔξωθεν ἀέρος εἰσρυθναί τε καὶ ἀπορρυθναί κατὰ γε τὴν ἀναπνοὴν τε καὶ εἰσπνοὴν. Ἀλλὰ καὶ ὅπῃκα ἐλεήσας τις τοῦτον ὕπνος ἐπέλθῃ, καὶ τότε τῆς πνιγμονῆς ἐπεδίδου· ὥστε κατὰ πάντα καιρὸν καὶ ἐγρηγορότος αὐτοῦ καὶ ὑπνώττοντος ἢ συμφορὰ τῆς ἀγχόνῃς ἐπετίθετο. 15.11.7 Ἐπεὶ δὲ καθάρσιον οὐκ ἐδίδοτο, πρὸς φλεβοτομίαν ἀπέβλεψαν καὶ τὴν μὲν διὰ τοῦ ἀγκῶνος ἀπέταμον· οὐ μὴν τῆς φλεβοτομίας ἀπώνατο, ἀλλ' ὡσαύτως καὶ πάλιν εἶχε καὶ δύσπνους ἦν ὅλος καὶ ἐκινδύνευε διόλου στενὸν ἀναπνεῶν ταῖς χερσὶν ἡμῶν ἐναπερυγεῖν τὴν ψυχὴν. Ἀλλ' ἐράϊσε μὲν τὰ τῆς διαθέσεως τῆς διὰ τῶν πεπέρεων ἀντιδότου δοθείσης. Καὶ ἡμεῖς ὕφ' ἡδονῆς οὐκ εἶχομεν ὅ τι καὶ χρῆσάμεθα τῆς εὐφοροσύνης, ἀλλὰ καὶ χαριστήριον ἀναπέμπομεν τῷ Θεῷ. Πάντα δὲ ἦσαν ἄρα πλάνῃ· εἰς τρίτην γὰρ ἡμέραν ἢ καὶ τετάρτην εὐθὺς πάλιν αἱ αὐταὶ ἀγχόνας κατὰ τοῦ βασιλέως καὶ στενοχωρία τοῦ πνεύματος. Ἐλπίζω δ', εἰ μὴ χεῖρω ἐξ ἐκείνου τοῦ πόματος γέγοθεν ἀναχέαντος τὰς ὕλας καὶ κρατῆσαι μὴ δυναμένου, ἀλλ' εἰς τὰς κοιλότητας τῶν ἀρτηριῶν ἐνθεμένου καὶ ἐπιτείναντος τὴν διάθεσιν. 15.11.8 Ἐντεῦθεν οὐδὲ σχῆμα

κατακλίσεως εὐπετῶς ἦν ἐφευρεῖν παντάπασιν αὐτῷ, τῆς νόσου ἐπακ-
μαζούσης. Ἀλλὰ γὰρ διανυκτερεύων ἦν ὁ βασιλεὺς ἐξ ἐσπέρας εἰς ὄρθρον
ἄυπνος, μήτε τροφῆς ἐλευθέρας μετα λαμβάνων μήτ' ἄλλου τινὸς τῶν εἰς
σωτηρίαν ἀποβλεπόντων. Πολλάκις γοῦν ἐγώ, μᾶλλον συνεχῶς καὶ τὴν
μητέρα τεθέαμαι διανυκτερεύουσάν τε τῷ βασιλεῖ καὶ κατόπιν τοῦ τοῦ ἐπὶ
τῆς κλίνης καὶ ὑπανέχουσαν τοῦτον ταῖς χερσὶ καὶ παραμυθουμένην τρόπον
τινὰ τὴν ἀναπνοήν. Ἐχεῖτο μέντοι αὐτῆς τῶν ὁμμάτων τὸ δάκρυον καὶ ὑπὲρ
τὰ Νειλῶα ρεύματα. Ὅποσιν τε τὴν περὶ αὐτὸν δι' ὅλης ἡμέρας τε καὶ
νυκτὸς σπουδῇ ἐπεποιήτο, καὶ τὸν μόχθον ὅσον ἐνε δείκνυτο διαπονουμένη
περὶ τὴν αὐτοῦ θεραπείαν καὶ κλίσεις καὶ μετακλίσεις <καὶ> στρωμάτων
παντοίας μηχανωμένη θέσεις, οὐκ ἔστιν ἐρεῖν. Ἀλλ' οὐκ ἦν οὐδενὶ τὸ
παράπαν ῥαστώνης μετασχεῖν· παρείπετο γὰρ οἷον ἀγχόνῃ τῷ αὐτὸ κράtori,
μᾶλλον καὶ συνείπετο καὶ οὐκ ἀνίει συμπνίγουσα. 15.11.9 Μηδεμίαν δὲ τῆς
νόσου ἐχούσης τὴν ἴασιν ἐν τοῖς πρὸς νότον ἀνακτόροις ἀπῆλθεν ὁ βασιλεὺς.
Στενοχωρούμενος δὲ μίαν τινὰ παραψυχὴν τὴν ἐκ τῆς κινήσεως εὔρισκε, καὶ
ταύτην διηνεκὴ ἢ βασιλὶς ἐμηχανήσατο γίνεσθαι· τοῦ βασιλικοῦ σκίμποδος
κατὰ τε τῶν πρὸς κεφαλὴν καὶ πόδας μερῶν τούτου ξύλ' ἅττα προσεπιζεύξασα
ἀνδράσιν ἐδίδου τοῦτο φέρειν μετέωρον διαδεχομένοις ἀλλήλους τὸν περὶ
τοῦ αὐτοκράτορος πόνον. Ἐντεῦθεν ἀπὸ τοῦ μεγάλου παλατίου
καταλαμβάνει τὰ Μάγγανα. Ἀλλὰ καὶ τούτων γενομένων οὐδὲν πλέον τῷ
βασιλεῖ πρὸς σωτηρίαν ἐπραγματεύθη. Εἰς τοῦπίσω δὲ τὰ τῆς νόσου
χωροῦντα ἢ βασιλὶς ὀρῶσα καὶ τῆς ἐξ ἀνθρώπων βοηθείας παντάπασιν
ἀπελπίσασα θερμότερον τὰς ὑπὲρ αὐτοῦ αἰτήσεις πρὸς Θεὸν ἐποιεῖτο, πρὸς
πᾶν τέμενος δαψιλεῖς τὰς φωταυγὰς ποιοῦ μένη καὶ τοὺς ὕμνους συνεχεῖς
καὶ ἀκαταπαύστους, διαδόσεις δὲ τοῖς ἀπανταχοῦ γῆς καὶ θαλάσσης
οἰκοῦσιν εἰργάζετο, ἅπαντας μὲν μοναχοὺς ἐν ὄρεσι καὶ σπηλαίοις οἰκοῦντας
ἢ καὶ ἄλλως τὸν μοναχικὸν ἐπιόντας βίον εἰς ἐκτενεῖς δεήσεις ἐπεγείρουσα,
ἅπαντας δὲ νοσοῦντας ἢ καὶ ἐν εἰρκταῖς κατεχομένους καὶ τετρυχωμένους
πλουσιωτάτους ἐργαζομένους ταῖς δόσεσιν ὁμοῦ πρὸς τὰς ὑπὲρ τοῦ
αὐτοκράτορος εὐχὰς προσεκαλεῖτο. 15.11.10 Ἐπεὶ δὲ τὸ τοῦ αὐτοκράτορος
σπλάγχχνον ἐξωδήκει τε καὶ εἰς ὄγκον ἐπιφανῆ προελήλυθεν οἱ τε πόδες
ἐξωδήκεσαν καὶ πυρετὸς τὸ βασιλικὸν σῶμα κατεῖχεν, εἰς καυτῆρας
ἐντεῦθεν τινες τῶν ἱατρῶν ἀπειδὸν μικρὰ πεφροντικότες τοῦ πυρετοῦ. Ἀλλ'
ἦν ἅπανσα θεραπεία ἀνωφελὴς καὶ κενή· οὐδὲ γὰρ ὁ καυτὴρ ὤνησεν, ἀλλ' ἐν
αὐτοῖς καὶ τὸ σπλάγχχνον ἦν καὶ τὰ ἀναπνευστικά δυσκόλως ἔχοντα. Ὡςπερ

δὲ ἐξ ἄλλης πηγῆς ῥεύματος εἰς τὸν γαργαρεῶνα ἐπενεχθέντος καὶ ὧν οἱ Ἀσκληπιάδαι φασὶν οὐρανῶν ἐπιλαβομένου, καὶ τῶν οὐλῶν αὐτῶν φλεγμινάντων καὶ τῆς φάρυγγος ἀπαρθείσης καὶ τῆς γλώττης ἐξογκωθείσης, ἐντεῦθεν οἱ πόροι τε ἀπεστενώθησαν πρὸς τὰ ἑαυτῶν πέρατα συνελθόντες, δι' ὧν τὰ τῆς τροφῆς ἐμελλε διελθεῖν, καὶ τὸ τῆς ἀτροφίας δεινὸν παντελῶς ἀσιτία ἡμῖν ἐπεκρέματο. Κἂν ἐγώ, Θεὸς ἴστω, πολλὴν ἐποιούμην τὴν περὶ τῆς τροφῆς πραγματοίαν καὶ τὰ σιτία καθ' ἐκάστην διὰ τῶν ἐμῶν ἔφερον τούτῳ χειρῶν, ῥοφηματώδεις τὰς τροφὰς ποιεῖν ἀναγκάζουσα.

15.11.11 Ἄπαντα γοῦν πρὸς φερόμενα ἐπὶ τῇ τῆς φλεγμονῆς θεραπείᾳ ἐφαίνετο, καὶ τὰ τῆς σπουδῆς ἅπαντα κενόσπουδα καὶ τὰ ἡμέτερα καὶ τὰ τῶν ἱατρῶν ἐδείκνυτο. Δέκα δὲ καὶ μιᾶς ἡμέρας τοῦ περὶ τὰ τελευταῖα ἐπιγεγονότος τούτῳ νοσήματος ἐπακμάζοντος καὶ ἐπαπειλοῦντος τὸν κίνδυνον ρας διαθέσεως ἐπιγενομένης διάρροια ἐφάνη. Οὕτως ἄλλο ἐπ' ἄλλῳ κακὸν καθ' ἡμῶν τὸ τηνικάδε ἐπεκυλίετο. Οὐκ ἦν πρὸς ὀπότερον σκοπεῖν οὔτε τοὺς Ἀσκληπιάδας οὐθ' ἡμᾶς τοὺς περὶ τὸν αὐτοκράτορα διαπονουμένους οὔτε ναντα, ἀλλὰ πάντα ἐώρα πρὸς ὄλεθρον. 15.11.12 Καὶ τοῦ λοιποῦ τὰ καθ' ἡμᾶς ἐν σάλῳ καὶ κλύδωνι ἦν, ἐταράττετο τὰ καθεστηκότα, καὶ φόβος καὶ κίνδυνος ἐπὶ κεφαλῇς συνεστήκεσαν. Εἶχε μὲν τὸ ἀνδρεῖον αἰεὶ κἂν τοῖς ἐμπροσθεν κινδύνοις ἢ Αὐγουστα, μάλιστα δὲ τὸ τηνικάδε ἠνδρίσατο καὶ τῷ πάθει τῆς λύπης ἐμβρι μησαμένη εἰστήκει καθάπερ τις ὀλυμπιονίκης πρὸς τὰς δριμυτάτας ἐκεῖνας ὁδύνας ἀντιπαλαίουσα. Κατετιτρώσκετο μὲν γὰρ τὴν ψυχὴν καὶ ἐταράττετο τὴν καρδίαν ὀρῶσα τὸν αὐτοκράτορα οὕτως ἔχοντα, ἀλλὰ ξυνέτεινεν ἑαυτὴν καὶ ἐνεκαρτέρει πρὸς τὰ δεινὰ· καὶ ἐδέχετο μὲν τὰς τρώσεις καιρίας, καὶ τὸ πάθος αὐτῶν καθικνεῖτο τῶν μυελῶν, ἀντεῖχε δὲ ὅμως. Καίτοι ἀστακτὶ ταύτης κατέρρει τὸ δάκρυον, καὶ τηκεδὼν κατέλαβε τοῦ προσώπου τὸ κάλλος, καὶ ἐν ῥίσιν ἀπώρητο τὴν ψυχὴν. 15.11.13 Πεντεκαιδεκάτην δὲ τοῦ Αὐγουστοῦ ἄγοντος (πέμπτη δὲ ἦν τῆς τηνικαῦτα ἐβδομάδος ἐκεῖνης), καθ' ἣν ἡ τῆς ὑπεραμώμου δεσποίνης ἡμῶν καὶ θεομήτορος κοίμησις ἐορτάζεται, πρωΐας ἐπαληθιφότες τὴν κεφαλὴν τοῦ αὐτοκράτορός τινες τῶν Ἀσκληπιαδῶν, ἅττα δὴ τούτοις ἔδοξεν, ἐκεῖνοι μὲν οἴκαδε ἐχώρησαν οὐ μάτην οὐδὲ διὰ τινὰ χρεῖαν αὐτοῖς ἐπείγουσαν, ἀλλὰ γόνοντες τὸν ἐξ ὑπογούου ἐπικείμενον τῷ αὐτοκράτορι κίνδυνον. Τρεῖς μὲν γὰρ ἦσαν οἱ κορυφαῖοι τῶν ἱατρῶν, ὃ τε ὑπερφυῆς Νικόλαος ὁ Καλλιπικῆς καὶ τις ἕτερος Μιχαὴλ ὁ

Παντεχνῆς ἐκ γένους τὴν ἐπωνυμίαν λαχὼν καὶ ὁ λιβὸς Μιχαὴλ ὁ ἑκτομίας. Ἡ μέντοι βασίλισσα κυκλώσαντος αὐτὴν παντὸς τοῦ συγγενῶν χοροῦ ἀναγκάζοντος μεταλαβεῖν τροφῆς μὴ μεταλαβοῦσαν καὶ ὕπνου τινὸς μ..... συνεχεῖς καὶ ὅλας νύκτας διατελέσασθαι ἐπὶ τῇ θεραπείᾳ τοῦ βασιλέως ἐπέθετο. Ἀλλὰ λειποθυμίας ἐσχάτης ἐπιγεγεννημένης τῷ αὐτοκράτορι πάλιν το ἦσθετο ἀποκαραδοκὴ σαςα τὴν ζῶν κατέβαλέ τε ἑαυτὴν ἐπὶ τοῦ ... ἐκώκνυε τε συνεχῶς καὶ ἐπλήττετο καὶ ἐθρήνει ἐφ' οὕτως ἐπιβεβηκόσι κακοῖς. Καὶ ἐβούλετο μὲν αὐτίκα τὴν ζῶν ἀπερεύξας θαι, οὐκ ἐδύνατο δέ. 15.11.14 Ὁ δὲ βασιλεὺς καίτοι θανούμενος καὶ καταδυναστεύοντος αὐτοῦ τοῦ πάθους ὥσπερ κρείττων καὶ θανάτου γενόμενος ἐκήδετό τε τῆς βασιλίσσης καὶ κατεσ τρέφετο τὴν τοιαύτην ἀδημονίαν μετὰ μιᾶς τῶν θυγατέρων. Ἡ τρίτη δ' ἦν αὕτη κατὰ γέννημα, ἡ πορφυρογέννητος Εὐδοκία. Ἡ γὰρ Μαρία ἄλλη τις οἶον Μαρία χρηματίζουσα, οὐ περὶ τοὺς πόδας τηνικαῦτα καθημένη τοῦ ἐμοῦ δεσπότητος ὥσπερ τότε ἐκείνη, ἀλλὰ τοῖς περὶ τὴν κεφαλὴν μέρεσιν ἐνασχολουμένη ὕδωρ ἐδίδου τούτῳ διὰ τοῦ κυπέλλου, οὐ δι' ἐκπώματός τινος πίνειν, ἵνα μὴ γένοιτό οἱ πολλάκις δυσκόλως περὶ τὴν κατάποσιν, φλεγ μαινώσης τῆς ὑπερήφης καὶ αὐτῆς δὴ τῆς γλώττης καὶ τοῦ φάρυγγος, ἀναφέρειν τοῦτον ἐθέλουσα. Ἐκεῖνος δὲ σταθὴ ρὰς μὲν καὶ ἀνδρικὰς διεμήνυε τηνικαῦτα παραινέσεις, ὁμῶς μέντοι ἐσχάτας. Καί· «Τί, φησι, προεξάγεις σαυτὴν οὕτω κατατρυχομένη τῇ ἡμῶν τελευτῇ καὶ ἡμᾶς καταναγ κάζεις τοῦ κατεπείγοντος θανάτου προαπελθεῖν; Οὐ βλέπεις οὖν πρὸς ἑαυτὴν καὶ πρὸς τὰ ἐνεσθηκότα δεινά, ἀλλ' ἔκδοτον σαυτὴν ποιεῖς τῷ ἐπιρρεῦσαντί σοι πόντῳ τῆς λύπης»; Ταῦτα ἐκείνη μὲν εἶπε, τῇ δὲ βασιλίδι ἀνέξαινε μὲν μᾶλλον τὸ τραῦμα τῆς συμφορᾶς. 15.11.15 Ἐγὼ δὲ παντοία ἦν καὶ ὅμνυμι τοῖς τε παροῦσι φίλοις καὶ τοῖς ὕστερον ἐντευξο ἐνοῖς ἀνθρώποις τῷ συγγράμματι τούτῳ τὸν πάντ' εἰδότα Θεόν, ὡς οὐδὲν ἄμεινον εἶχον τῶν μεμνηνόντων, ἀλλ' ὅλη τοῦ πάθους ἐγεγόνειν. Ἐν ταῦθα γοῦν καὶ φιλοσοφίας καὶ λόγου καταφρονήσας, νῦν μὲν ἐπονούμην περὶ τὸν πατέρα καὶ τὰς αὐτῷ διακονίας καὶ τοῦ σφυγμοῦ τὰς κινήσεις τηροῦσα περὶ τῆς ἀναπνοῆς τοῦ αὐτοκράτορος ἐπολυπραγμόνουν, νῦν δὲ περὶ τὴν μητέρα ἀνεστρεφόμενην καὶ ἀνεκ τώμην αὐτὴν εἰς δύναμιν. Ἀλλ..... τὰ μέρη καὶ παντάπασιν ἀθεράπευτα ὁ αὐτοκράτωρ ἀνα φέρειν τῆς ἐσχάτης λειποθυμίας οὐκ εἶχε, καὶ τῆς Αὐγούστας ἡ ψυχὴ συναπέρχεσθαι ἠπείγετο τῷ αὐτοκράτορι. 15.11.16 Οὕτως εἶχον κᾶν καὶ ὡς ἀληθῶς, τοῦτο δὴ τὸ ψαλλόμενον, αἰὼδίνες θανάτου

τὸ τηνι καῦτα ἡμᾶς κατεκύκλωσαν. Καὶ τότε δὴ ἡσθόμην ἔκφρο νος ἑμαυτῆς γενομένης ἐμεμήνειν γὰρ καὶ οὐκ εἶχον ὅ τι καὶ γένωμαι καὶ πῇ τράπωμαι, ὀρώσα τήν τε βασιλίδα εἰς τὸν πόντον ἐμβεβλημένην τῶν συμφορῶν καὶ τὸν αὐτοκράτορα ταῖς συνεχέσι λειποθυμίαις εἰς τοῦσχατον τῆς ζωῆς ἐλαυνόμενον. Ἀλλὰ καὶ πάλιν ἔχων ἐκεῖνος ἀνενέγκαι τῆς δευτέρας λειποθυμίας ὕδατος αὐτῷ ἐπιρρανθέντος ψυχροῦ καὶ τοῦ τῶν ρόδων σταλάγματος παρὰ τῆς φιλτάτης ἐμῆς ἀδελφῆς Μαρίας τὰ αὐτὰ περὶ τῶν αὐτῶν ἐπέσκηπτε τῇ βασιλίδι. Καὶ πάλιν εἰς τρίτην λειποθυμίαν ἐνέπιπτεν καὶ μετὰστασις ἔδοξε τῇ βασιλικῇ κλίνῃ τῶν ἀμφὶ τὸ σῶμα ἐκείνου πονούντων καὶ με.... καὶ μετεστήσαμεν τὸν αὐτοκράτορα κλινοπετῇ εἰς τι μέρος ἕτερον τοῦ πεντορόφου οἰκήματος, εἴ ποῦ γε ἔχοι ἐλευθεριώτερον ἀναπνεύσαντα ἀέρα τῆς λειποθυμίας ἀνενεγκεῖν. Ἀπέβλεπε γὰρ τὸ μέρος ἐκεῖνο πρὸς βορρᾶν καὶ οἰκήματα οὐδαμοῦ ἦσαν ἐπι...θοῦντα ταῖς θύραις. 15.11.17 Ἀλλ' ὁ τῆς βασιλείας διάδοχος προφθάσας ὑπεξῆι πρὸς τὸ ἀποτεταγμένον οἶκημα τὸν τοῦ βασιλέως ἐπιγνοὺς ἀναν.... καὶ ἐπέσπευδε τὴν ἐξέλευσιν καὶ ἠπείγετο εἰς τὸ μέγα παλάτιον. Ἡ πόλις δὲ τὸ τηνικάδε νυ ἐταράχθη γάρ, οὐ μέντοι καὶ παντάπασις Ἡ δέ γε βασιλὶς: «Ἐρρίφθω τὰ πάντα, εἶπε κωκυτοῦ, καὶ διάδημα καὶ βασιλεία καὶ ἐξουσία καὶ κράτος ἅπαν καὶ θρόνοι τε καὶ ἀρχαὶ καὶ ἄρχομεν τῆς θρηνοδίας». Συνεπεκώκυον δὲ καὶ αὐτῇ πάντων καταφρονήσασα, καὶ συνεπένθουν καὶ καὶ ἐσπάραττον ἑαυτὰς γοερὸν ἀνοιμώζουσαι. Ἀλλ' εἰς δύναμιν ἀνελανόμεθα ταύτην· ἐπὶ γὰρ ταῖς ἐσχάταις ἀναπνοαῖς ὁ βασιλεὺς ἦν καὶ τοῦτο δὴ τὸ λεγόμενον ἐψυχορράγει. 15.11.18 Πρὸς τῇ κεφαλῇ αὐτοῦ ἐπὶ γῆς ἡ βασιλὶς ἔρριπτο ἔτι ἀμπεχομένη t.... καὶ τὰ κοκκοβαφὴ πέδιλα καὶ ἐπα..... κατετιτρώσκετο καὶ οὐκ εἶχεν ὅπως τὴν φλεγμονὴν τῆς καρδίας. Τῶν δὲ Ἀσκληπιαδῶν τινες ὑποστρέψαντες πάλιν καὶ μὴ κρὸν ἐγκαρτερήσαντες ἀπτόμενοι τοῦ καρποῦ τοῦ βασιλικοῦ ἢ ἐκεῖθεν τῶν πληγῶν τῆς ἀρτηρίας αὐτῆς, ὅμως μέντοι κατειρωνεύοντο τοῦ καιροῦ καὶ ἡ καὶ ὑπετείνοντο τὰς μὴ φαινομένης χρηστὰς ἐλπίδας. Τοῦτο δὲ προνοία τινὶ ἐποίουν, γινώσκοντες ὅτι, ἅμα τῇ ἀπαγορεύσει τῆς ζωῆς τοῦ βασιλέως, συναποπνεύσει καὶ ἡ βασιλὶς τὴν ψυχὴν. Ἀλλ' ἡ νουεχὴς ἐκεῖνη βασιλίσσα τούτοις οὔτε πιστεῦειν οὔτε ἀπιστεῖν εἶχεν. Ἐπίστευε μὲν τεχνίτας αὐτοὺς πάλαι γινώσκουσα, διαπιστεῖν δ' εἶχεν, ὅτι ἐπὶ ξυροῦ ἀκμῆς τὰ τῆς ζωῆς τοῦ αὐτοκράτορος ἐστηκότα ἑώρα. Ἐπὶ τρυτάνης δὲ οἶον ἐστηκυῖα εἰς ἐμὲ πολλάκις ἐξητένιζε καὶ τὸν ἐμὸν περιέμενε τρίπουν, ὡς σύνηθες ἦν αὐτῇ

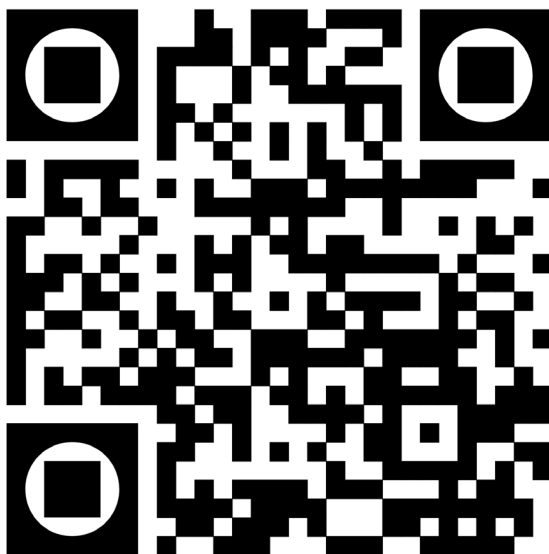
κάν τοῖς ἄλλοτε ξυμπίπτουσι περιστατικοῖς, καὶ ὅ τι ἂν αὐτῇ ἀποφοιβά σαιμι προσεδόκα. Ἡ μὲν ἐμὴ δέσποινα καὶ φιλότατη τῶν ἀδελφῶν Μαρία, τὸ τοῦ γένους ἡμῶν ἐγκαλλώπισμα, ἡ σταθηρὰ γυνή, τὸ ἀπάσης ἀρετῆς καταγώγιον, μεταξύ τῆς βασιλίδος καὶ τοῦ αὐτοκράτορος ἰσταμένη ἐς τὸ αὐτοῦ χειρίδιον διεκώλυνεν ἐνίστε τοῦ τούναντίον πρὸς τὸν αὐτοκράτορα ὁρᾶν. 15.11.19 Ἐγὼ δὲ ἐπέβαλον πάλιν τὴν δεξιὰν τῷ καρπῷ καὶ τὴν κίνησιν τῶν σφυγμῶν περιεσκοπούμην, τὴν δὲ πολλάκις ἐπιβάλλουσιν τὰς χεῖρας τῇ κεφαλῇ εἰσενευσαν τὴν κάλυπτραν (ἐν ᾗ γὰρ εἶχεν, ἔμελλε καὶ τὴν βασιλικὴν ἐσθῆτα μεταμφι ἑσασθαι), τοσαυτάκις ἐπεῖχον ῥώμην τινὰ μανθὰ νουσα τῶν σφυγμῶν. Ἡπατώμην οὐ γὰρ ῥώμη τις ἦν τὸ φαινόμενον με..... ἄλλ', ἐπειδὴ τὸ τῆς ἀναπνοῆς μέγα, συνδίστατο καὶ τὰ τῆς ἀρτηρίας καὶ τοῦ πνεύμονος. Ἀφεμένη δὲ τῆς χειρὸς τοῦ αὐτοκράτορος καὶ πρὸς τὴν βασιλίδαν δια..... μένη πάλιν ἐπέβαλον τῷ καρπῷ ἀσφυζίαν. Ἡ μὲν ἔνυττέ με πολλάκις, ὅτι οἱ ἐβούλετο δηλῶσαι τὰ τοῦ σφυγμοῦ. Ἐπεὶ δὲ αὐθις ἠψάμην καὶ ὑπεν διδόντα ἔγνωκα πάντα τὰ τῆς δυνάμεως καὶ εἰς ἀσφυ ζίαν ἐληλυθέναι τελεώτατα τὰ τῶν ἀρτηριῶν, ἔγωγε μετακλίνας τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ καὶ ἀπόψυκτος ἦν πρὸς γῆν ἀπνεύσασα καὶ μηδὲν φεγγομένη καὶ τῷ χεῖρι τοῖς ὄψεσιν ἐπιβαλοῦσα καὶ ὀπισθόπους γενομένη ἐθρήνουν. Ἡ δὲ συνεῖσα τοῦ πράγματος καὶ τοῖς ὅλοις ἀπαγορεύ σασα ἐκώκυσε τε ἀθρόον μέγα καὶ διωλύγιον. 15.11.20 Ἀλλὰ γὰρ πῶς παραστήσω τὴν κατασχοῦσαν τὴν οἰκουμένην ἅπασαν συμφορὰν ἢ πῶς τὰ ἐμαυτῆς ἀποκλαύ σομαι; Τὴν τε βασιλικὴν κάλυπτραν ἀπέθετο καὶ τὰς ἐκεῖνας ἐθείρας μαχαίριδιόν τι λαβοῦσα ἐν χρῷ διέτεμε, καὶ τὰ κοκκοβαφῇ πέδιλα τῶν ποδῶν ἀπορριψαμένη μέλανα σάνδαλα ἐδεῖτο τὰ προστυχόντα. Ἀλλάξασθαι δὲ καὶ τὴν πορφυρίδα βουλομένη μελαίνης ἐσθῆτος προ χείρως ἱμάτιον οὐχ εὐρίσκετο. Ἐξ ὧν δὲ ἡ τρίτη τῶν ἐμῶν ἀδελφῶν εἶχεν ἀμφίων καταλλήλων τῷ καιρῷ καὶ τῷ πράγματι χρεῖας καὶ πάλαι κακοῖς ὁμιλήσασα, λαβοῦσα ἡ βασιλὶς ἀμφιέννυτο καὶ τὴν ἀφελὴ καὶ ζοφώδη κάλυπτραν ἐπέθετο τῇ κεφαλῇ. Καὶ ἐν τούτοις ὁ αὐτοκράτωρ τὴν ἱερὰν ψυχὴν ἀφῆκε Θεῷ, καὶ ὁ ἐμὸς ἥλιος ἔδυ. Ἐφ' οἱ μὴ ἀπὸ πάθους ἀλίσκόμενοι τὴν φωνὴν ἐθρήνουν, ἐκόπτοντο, γοερὸν ἀνοιμῶζον τες εἰς οὐρανὸν τὰς φωνὰς ἀνέπεμπον τὸν εὐεργέτην, τὸν τὰ πάντα αὐτοῖς σαντα ἀποκλαιόμενοι. 15.11.21 Ἐγὼ μὲν οὖν καὶ νῦν ἀπιστῶ ἐμαυτῇ, εἴπερ ζῶ τε καὶ γράφω καὶ μνημονεύω θανάτου τοῦ αὐτοκράτορος, καὶ ἐπαθῶμαι τῷ ὀφθαλμῷ, μήποτε ἄρα ὄναρ ἐστὶ τὰ νῦν ὑφ' ἡμῶν ὑπαγορευόμενα, ἢ δέ γε καὶ μὴ ὄναρ ἐστὶν ἀλλ' ἔκστασις τε καὶ

παρακοπή και πάθος περί ἐμὲ θαυμάσιον καὶ ἀλλόκοτον. Πῶς γὰρ ἀπορρυέντος ἐκείνου τοῖς βιοῦσιν ἐγὼ συντάττομαι καὶ συν....ζῶσιν ἢ πῶς οὐ συνε παφῆκα καὶ ἐγὼ τὴν ψυχὴν, ἢ εὐθὺς ἐκπνεύσαντος συνεξέπνευσα καὶ ἀναίσθητος ἀπωλόμην; Εἰ δὲ μὴ τοῦτο ἐπεπόνθειν, πῶς οὐκ ἀπὸ τινων ὑψηλῶν καὶ μετεώρων αὐτὴν ὤθησα ἢ κατὰ κυμάτων ἐνέριψα ποντίων; Συμφοραῖς μεγάλαις τὴν ζωὴν ἀ...έγραψα. Ἄλλ' οὐκ ἔστιν ἄρα κατὰ τὴν τραγωδίαν πάθος καὶ συμφορὰ θεήλατος, ἥς οὐκ ἂν ἄχθος ἀροίμην ἐγώ. Οὕτω γάρ με ὁ Θεὸς συμφορῶν μεγάλων πεποίηκε καταγώγιον. Ἀπεβαλόμην τοσοῦτον φωστῆρα τῆς οἰκουμένης, τὸν μέγαν Ἀλέξιον· καὶ μὴν ἡ ψυχὴ τοῦ ταλαιπώρου ἐπετρό πευε σώματος. 15.11.22 Ἐπέσβη καὶ ὁ μέγιστος λύχνος, μᾶλλον δὲ ἡ πάμφωτος ἐκείνη σελήνη, τὸ μέγα τῆς ἀνα τολῆς καὶ δύσεως πρᾶγμα καὶ ὄνομα, ἡ βασιλὶς Εἰρήνη. Καὶ μὴν ζῶμεν καὶ τὸν ἀέρα ἐμπνέομεν. Εἴτα ἄλλων ἐπ' ἄλλοις κακῶν γεγονότων καὶ πρηστήρων μεγάλων καταγισάντων ἡμᾶς, ἐπ' αὐτὸ τὸ κορυφαϊότατον τῶν κακῶν ἰδεῖν τοῦ καίσαρος θάνατον ἐπηλάθην καὶ τετηρήμεθα τοσαύταις κακῶν περιστάσεσι. Μετὰ γάρ τινας ἡμέρας τοῦ κακοῦ δυναστεύοντος καὶ τῆς τέχνης ἀπαγορευούσης, εἰς πέλαγος ἀθυμίας ἐμαυτὴν διαφεῖσα, τοῖς ὅλοις ἡγανάκτουν τοῦτο μόνον ὅτι καὶ ἡ ψυχὴ μου παρῆν ἐν τῷ σώματι. Καὶ εἰ μὴ, ὥς ἔοικεν, ἀδαμαντίνη τις ἦν ἢ ἄλλης τινὸς φύσεως διάπλασις..... καὶ ξενίζουσα, κἂν ἀπωλόμην εὐθύς. 15.11.23 Ζῶσα δὲ μυρίους θανάτους ἀπέθανον. Νιόβην <δ' ἐκείνην> κατὰ τινων τερατευομένην ἀκούομεν εἰς λίθον μεταβαλοῦσαν διὰ πένθος Εἴτα καὶ μετὰ τὴν ἀμοιβὴν τὴν εἰς ἀναίσθητον φύσιν παραπέμπουσιν τὸ πάθος ἀθάνατον καὶ εἰς φύσιν ἀναίσθητον. Ἐγὼ δ' ἄρα καὶ κακοπαθεστέρα ἐκείνης, ὅτι καὶ μετὰ τὰς μεγίστας καὶ ἐσχάτας τῶν συμφορῶν μεμένηκα οὕτως αἰσθησομένη καὶ ἄλλων. Ἦν ἄρα πρὸς πέτραν ἄψυχον ἀμει τα μου ἀπορέειν δακρύων ἔμενον οὕτως ἀναισθητῶς ἔχουσα πρὸς τὰς συμφορὰς Τοσαῦτα ὑπενεγκεῖν δεινὰ καὶ εἰς τὰ παλάτια ἐξ ἀνθρώπων ἐπεγείρεσθαι μοι ἀφόρητα κακὰ δυστυχέστερον καὶ τῶν τῆς Νιόβης κακῶν μὲν μέχρι τοῦδε φθάσαντα τὰ δεινὰ τῆς ὥς ἔλξηεν. 15.11.24 Ἦρκει ἂν ἐπ' ἀμφοῖν τοῖν βασιλέοι καὶ ἡ τοῦ καίσαρος συμφορὰ καὶ τὰ ἐκείνων παθήματα εἰς ἐκτριβὴν ἡμετέραν καὶ τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος· νῦν δὲ ὥσπερ ποταμοὶ τινες ἐξ ὑψηλῶν ὀρῶν καταρρέοντες μο.....σί τε τὰ τῶν δυστυχημάτων ρεύματα ὥς εἰς μίαν χαράδραν συγκατακλύζουσιν τὴν ἐμὴν οἰκίαν. Τέλος γοῦν ὁ λόγος ἐχέτω, μὴ καὶ ἀναγράφοντες τὰ λυπηρὰ πλέον ἐμπικραινοίμεθα.

Ediciones
Clío

Ψηφιακή Έκδοση του Ιδρύματος Εκδόσεων
Κλειώ. Μαρακάιμπο, Βενεζουέλα, Νοέμβριος
2025

Μέσω αυτού του κωδικού θα μπορείτε να μπείτε
στην ιστοσελίδα μας και να δείτε τον κατάλογο των
εκδόσεών μας.

FUNDACIÓN EDICIONES CLÍO

La Alexíada

Texto original en griego bizantino

Ana Comnena

Edición crítica y académica

Esta edición presenta el texto íntegro en su lengua original —griego bizantino—. Es una obra fundamental para comprender la historia del Imperio Bizantino y ofrece una mirada única desde el interior de la corte imperial, incluyendo valiosas referencias a las preferencias políticas, militares y diplomáticas que condujeron a la Primera Cruzada.

El texto aquí reproducido proviene del original en su lengua griega, elaborado como fuente académica libre por el Laboratorio de Gestión del Patrimonio Cultural de la Universidad del Egeo (Grecia). Su contenido se presenta respetando la licencia de uso libre, con la correspondiente mención a la fuente original.

Fuente original:

Δρόμοι της Πίστης – Ψηφιακή Πατρολογία
www.aegean.gr/culturaltec/chmlab

Preparado y publicado por:

Fundación Ediciones Clío

Editor responsable: Dr. Jorge Eymark Vidovic López

Ediciones
Clío